

CD
47-

72

6

ENCLOSURE
6

SPT
ADP

42

42

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

47-5
SAN

FRANC. SANCTII,
BROCENSIS,

In Inclyta Salmanticensi Academia Primarii
Rhetorices et Græcæ Linguæ Doctoris,

MINERVA,

SEU

DE CAUSIS LINGUÆ LATINÆ
COMMENTARIUS,

Cui inserta sunt, uncis inclusa, quæ addidit

GASP. SCIOPPIUS;

Et subjectæ suis paginis Notæ

JAC. PERIZONII.

Editio septima, prioribus emendatior, et accessione
correctionum ipsius Sanctii, Diatribesque L. Kustert
de verbo *Cerno* auctior.

LUGDUNI,

Apud PIESTRE ET DELAMOLLIÈRE.

M. DCC. LXXXIX.

R
1402

C.D.

47-5

72 11-6

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
G. NADA	
A	12
47	12
339	4-24

47-5

SAN

FRANC. SANCTII,
BROCENSIS,

In Inclyta Salmanticensi Academia Primarii
Rhetorices et Græcæ Linguae Doctoris,

MINERVA,

SEU

DE CAUSIS LINGUÆ LATINÆ
COMMENTARIUS,

Cui inserta sunt, uncis inclusa, quæ addidit

GASP. SCIOPPIUS;

Et subjectæ suis paginis Notæ

JAC. PERIZONII.

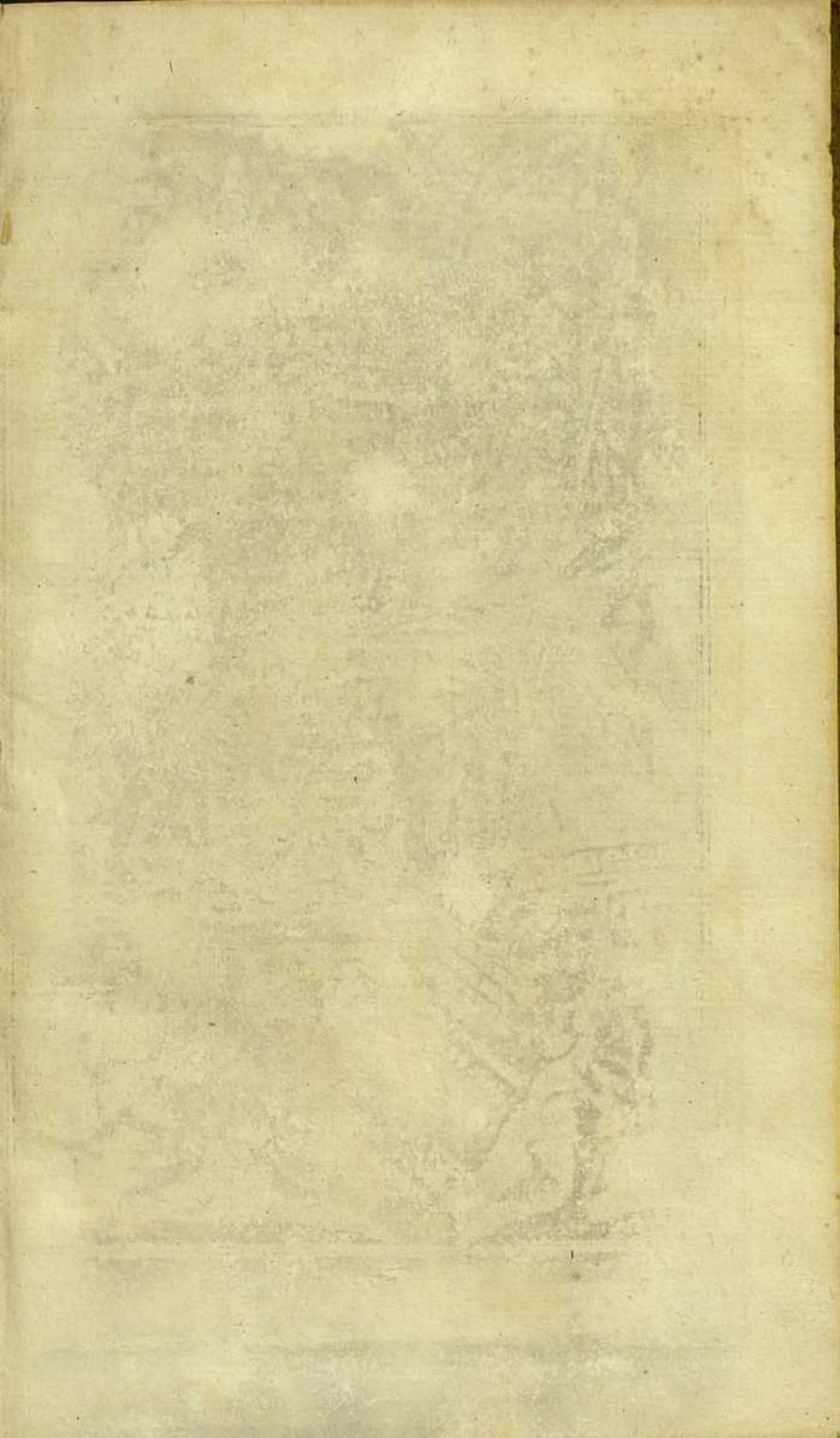
Editio septima, prioribus emendatior, et accessione
correctionum ipsius Sanctii, Diatribesque L. Kusteri
de verbo *Cerno* auctior.

R
1402

LUGDUNI,
Apud PIESTRE ET DELAMOLLIERE.

M. DCC. LXXXIX.

Valla
Scaliger
Rangius
Vossius

PRISCIANUS.

GELLIUS.

VARRO

FRANCISCI
SANCTI
MINERVA
cum
Ammadvitionibus
JAC. PERIZONII.

ULYSSIPONE
JUSSU REGIS
FIDELISSIMI

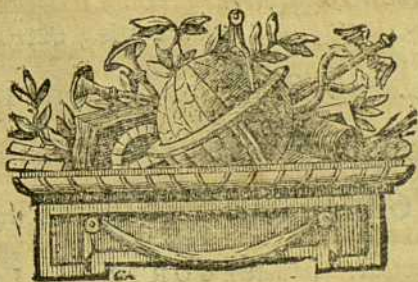
LECTORI BENEVOLO

S. D.

BIBLIOPOLÆ.

QUUM Sanctianæ Minervæ, eruditus JAC. PERIZONII adnotationibus instructæ, exempla deficerent, faciendum censuimus, ut nova frequentarentur editione; cujus quidem præcipua dos erit, quod et prioribus multo sit correctior et auctior: accesserunt enim, ante his in oris nunquam visæ, Correctiones Capitum L. III. 8. et 9. ab ipso FRANC. SANCTIO olim deproperatæ. Missæ fuerunt a Viro Generoso, et de literis humanioribus præclare merito, GREGORIO MAJANSIO, ex ultima Hispania ad illustrem OTHONEM FRIDERICUM Comitem de LYNDEN, admirabili nexu priscam generis nobilitatem et elegantium disciplinarum culturam atque in eruditos favorem cum maxime in Belgica nostrâ

egregie copulantem. Adstruximus præterea L.
KUSTERI Diatriben de Verbo Cerno,
accuratissime a JAC. PERIZONIO exami-
natam et confutatam, ut desiderantibus cen-
sendi copia in promptu foret. Atque hæc
hactenus: Tu vale, Lector, nostrisque cona-
tibus fave.

GENEROSISSIMO

ATQUE

EXCELLENTISSIMO

VIRO

SICCONI a GOSLINGA,

*Franequerani agri Præfecto, Academiæ
Frisiorum Curatori, et cum maxime illus-
trium Frisiæ Ordinum Delegato Novemviro,
nuper a fœderata septem populorum Rep.
æstivis superioris belli consilio et auctoritate
gubernandis sæpius adhibito, novissime ad
pacem pangendam ultrajectum plena cum po-
testate misso, jamque ad potentissimum Galliæ
totius Regem Legato extraordinario, etc. etc.*

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

INSCRIPSI ante Hos Viginti et Sex jam
annos Nomini Tuo primum, VIR ILLUS-
TRISSIME, Sanctianam hanc Minervam,
meis Notis et Animadversionibus passim
explicitam, quando Tibi ex Academiis
etiamdum recenti, et ex peregrinatione per
Britanniam et Galliam mox instituta tantum
quod reduci, gratulabar prima Honorum

initia , quæ ultro ad Te in ipso ætatis incun-
tis flore ipsa detulerat Frisia , quam Patriam
habes , dum amplum illud et decorum sane
adspiciendarum curandarumque publicarum
Rationum munus Tibi mandarat , quoddam
quasi Honorum Tibi ab se destinatum ,
et sustinendæ deinceps abs Te dignitatis ,
rudimentum. Præsagiebam jam tunc liquido
plane augurio , longe majora , Tuis Natali-
bus , et maxime Tuis animi Dotibus , ut
debita , ita certo eventura quondam ab ipsa
vestra Rep. quæ suæ quoque de Te expec-
tationis atque opinionis veluti argumentum
quoddam et pignus , primum hunc Honoris
in Te collati gradum esse voluerat. Iteratis
dein hujus *Minervæ* editionibus , maxima jam
Fortunæ & Dignitatis Tuæ incrementa faus-
tissimis sum ominibus ac votis prosecutus.
Nunc novissime illa prodit in publicum ,
multis sane et novis Notarum accessioni-
bus locupletata. Ita vero aucta jam et ex-
cultata , ut nunquam videatur per ætatis in-
gravescentis causam meas iterum subitura
manus , mirifice se denuo Tibi , VIR EX-
CELLENTISSIME , offerre gestit , qui et

ipse in illud jam Auctoritatis Dignitatisque Fastigium ascendisti, ut nihil habeas in fœderata hac Rep. amplius, quo enitaris. Gratulatur videlicet non Tibi tantum, sed et sibi, quod pari quasi fato et passu in hanc speciem ac molem, una cum Gloriæ et Fortunæ tuæ ornamentis, excreverit simul. Ego certe voluptatem nunc percipio sane ingentem ex eo, quod quæ olim opinione mea augurabar de adolescentis tunc Dignitatis Tuæ incrementis; ea in hoc Tuæ ætatis robore videam luculentissimo eventu probata. Neque tamen ea in solis posita Honoribus duco, qui in Te deinceps collati sunt complures et amplissimi, verum in iis ita publico bono gerendis, ut omnium merearis, et jam dudum habueris, laudem, ut præcipuam Tibi apud populares tuos auctoritatem, præclaram etiam apud universam Fœderatorum Remp. existimationem et gloriam abunde jam comparaveris; ut non tantum Patriæ Tuæ, ejusque publicis ac privatis rationibus singulari semper consulas studio, sed eidem etiam ornamento sis et decori apud Socios, quod inprimis commemorent

et laudibus efferant nominatim, quotiescunque Frisiacæ Nobilitatis incidit mentio: ut admirentur denique et prædicent palam in te omnes generosum illud Honesti et Decori studium, egregiamque Animi Liberalitatem, non illam, quæ in splendido, sed damnoso, luxu, aut inconsulta profusione, cui ratio non constat, quæ nihil minus, quam *Liberalitas* est dicenda, consistere vulgo creditur, sed eam, quæ, non intenta suis unice rationibus, bene de publico, bene de quibusvis, Patriæ et Bonarum Arrium studiosis, mereri contendit, quæ non addicta vulgarium factionum partibus, quas Magni vere Animi, ut infra se positas, despiciere solent, ipsam Virtutem et præclaras mentis atque ingenii dotes fovet, colit, ornat, in quocunque eas repererit Homine. Hæc demum genuina est Liberalitas, qua Te maxime delectari scio, ut omnes solent altæ et erectæ indolis Viri. His artibus vera comparatur Dignitas, cujus summum tenes cum maxime gradum titulo simul ac re ipsa, dum non modo iterum in Amplissimo Delegatorum Ordinum Collegio Frisiorum Remp.

secunda prorsus fama , et constanti omnium applausu , administras : sed et a communi Sociorum , arctissimo et æterno , ut augurari vel certe precari fas est , Fœderis nexu in Unum ferme Populum coalescentium , Concilio ad gravissima quæque et luculentissima cum paucis aliis parilis ferme Loci et Dignitatis Viris gerenda maximo publico bono fuisti identidem admotus. Quid enim gravius Viro , Nobilissimo quidem , sed qui domi solitus est communem curare Patriam , in castris quoque Reip. personam agere , atque ipsa consilio suo gubernare arma , quæ tibi Provinciâ superiore in Bello sæpius est Frisiæ tuæ nomine demandata. Quid rursus magis arduum et simul magis gloriosum , quam post res militiæ et foris præclare administratas , tantum tamque diutinum præliorum atque obsidionum strepitum , per totam pene Europam diffusum , ad suavissima blandæ Pacis otia revocare , et omnia ex terribili illo tumultu placidam in quietem redigere , quod Tibi itidem , ea gratia Ultrajectum misso *plena* ut dicitur , cum auctoritate , curandum , prudentissimi

delegarunt Patriæ Patres. Quid jam superesse Tibi poterat ad summum splendoris et amplitudinis gradum? nisi unum hoc, ut pace tandem facta ad Potentissimum Gallia totius Regem, Amicitia quoque instauranda, vel potius confirmanda causa, extra ordinem Legatus proficisceris. Neque vero aliter censuerunt Nobilissimi Reip. nostræ Proceres, quippe qui Te Frisæ habenas in præcipuo istic Delegatorum Ordinum Concilio tractantem, jamque rebus Patriæ tuæ intentum atque incumbentem unice, sæpius tamen coram et per literas serio sollicitatum, ut illustrem hanc Legationem unacum Excellentissimo Viro, WILHELMO BUSIO, capesses, tandem expugnarunt, et Frisæ tuæ ad tempus extorserunt. Nolebas scilicet ejus commoda Tuæ ipsius posthabere Gloriæ, sed neque sustinebas tantis Fœderatæ Reip. desideriis pertinacius Te tuamque negare operam, quo minus debitum omnium judicio colophonem rebus præclare adeo abs Te domi forisque jam gestis imponeres. Ita ergo in Galliam nunc contendes, multo honorum prætexto jam illustris,

ubi tanquam in splendidissimo Orbis terrarum theatro, ut copiosam denuo, Tuam animi Magnitudinem ac Virtutem exserendi, atque Exteris æque ac Civibus Tuis approbandi reperies materiam, ita uteris ea, sat scio, ac frueris quam studiosissime, unde et maximus prioribus Tuis in publicam rem meritis accedet cumulus. Hæc autem omnia voluptatis meæ, ut dixi, præcipuam nunc faciunt partem, quum rebus ipsis comperior, haud vanum me olim de futura tunc Dignitatis tuæ Amplitudine fuisse Vatem. Quapropter sicuti tunc per occasionem edendæ primum hujus *Minervæ* faustis sum omini- bus Tuæ Laudis initia prosecutus, ita nunc, quum illa novissime meis cum animadversionibus ex Amstelædamensi jam prodit officina, de corroborata jam prorsus et florentissima tua Auctoritate ac Honorum Splendore lætus ac lubens Tibi ac Reip. nostræ gratulor, majoremque in modum simul Te rogo, ut Grammaticam hanc Sanctianæ et Meæ quoque curæ *Minervam*, sicuti olim comiter accepisti, ita nunc in hoc Dignitatis Tuæ fastigio ne respuas aut repudies. Ausus

est quondam , (ut cum alios , tum maxime
Ælium Antonium Nebrissensem taceam ,
qui suam *Artem* Isabellæ Hispanorum Re-
ginæ dedicavit) Eximius ille Gerh. Joh.
Vossius suos *de Arte Grammatica* Commen-
tarios mittere ad Serenissimum Britannia
Principem , Caroli Primi Filium natu maxi-
mum. Quod si Regiam in Aulam et Fami-
liam , aditum sibi patefacere , ac penetrare
potuerunt ejus generis et argumenti opera ,
nihil est , quod sequius quidquam mihi au-
gurer de tua Humanitate simul et egregio
illo liberalium disciplinarum Amore , quo
minus hanc *Minervam* , publice satis bene
acceptam dudum , Tu quoque facilis admit-
tas. Deum Opt. Max. supplex veneror , ut
salvus et incolumis in Galliam pervenias ,
atque inde mox , extinctis penitus omnibus
Belli reliquiis , et confirmata prorsus in
posteritatem seram Pace ac Voluntate mu-
tua , in Patriam maxima cum gloria , et
secunda omnium existimatione revertaris ,
utque Vitæ Tibi usum et fructum Ille pro-
roget in tempus quam longissimum , atque
ita ipse diu non Frisiacæ modo , sed et

D E D I C A T I O. xiiij

Fœderatorum omnium Reip. consilio cura-
que Tua adsis ac præsis. Vale, et annum,
quem perendina die inibimus, multosque
alios deinceps, feliciter decurre et exige.

Lugduni in Batavis, ad III. Kal. Janua-
rias CID IO CCXIII.

PRÆFATIO

A D

LECTOREM.

FRANCISCUS Sanctius, patria Brocensis, natione Hispanus, Professor seu *Doctor* exeunte sæculo XVI. fuit *Rhetorices Græcæque Linguae* in Academia Salmanticensi *Primarius*; ut ipse se describit in Præfatione, quam huic *Minervæ* præfixit, et quam Ego ex Salmanticensi Editione, vitiose licet istic expressam, hic iterum exhibui, ab aliis prætermissam. Varia etiam scripsit, quæ in *Bibliotheca Scriptorum Hispaniæ* videas ordine exposita: Sed quibus miror *Origines* Sanctii, ab ipso in hac *Minerva* IV. 16. pag. 841. laudatas, non adnumerari, nisi si credendum sit, cœptas eas et paratas forsitan, at nunquam editas. Inter illa vero etiam Libellum *Paradoxon*, memoratum hic quoque III. 3. pag. 298. Antverpiæ typis Plantinianis anno 1582. in publicum emisit, quem tamen ferme integrum in hanc *Minervam* deinde collatum reperio. Ipsa enim demum an. 1587. non Madriti, ut in primæ, quæ Amstelædami fuit facta, editionis præfatione traditur, sed Salmanticæ prodiit, et magno cum applausu ab omnibus statim est excepta. Mox etiam in exteris perlata regiones, et tandem ab

Duce Alcalæo , Hispanici Regis Legato , Romanam deportata , in Gasp. Scioppij pervenit manus , qui eam multis ornatam laudibus , notulisque suis auctam , Patavino iterum prælo subjecit. Hujus Editionis exemplar Marq. Gudianus , Vir Clarissimus , ex Italia ad Amstelædamensem detulit Bibliopolam , cujus in officina illud denuo excusum an. 1664. in dias Baravæ quoque lucis auras exiit. Quum vero a Doctissimis quibusque Viris hic locorum , et merito quidem suo , commendaretur omnibus , qui Linguæ Latinæ rationes investigare , ejusque clariorem intellectum et facultatem sibi comparare vellent , sic evenit , ut brevi *Minerva* hæc librariis in Tabernis iterum desideraretur , utque Bibliopola Franequeranus tandem anno 1687. in officinam remittere eam decerneret , et mecum sedulo ageret , ut , si quid haberem , quod ad eam quacunque accessione locupletandam pertineret , suæ , quam parabat , editioni adderem. Non abhorrebam ab hac cura , siquidem in mundo mihi esse arbitrabar , quæ ad illustrandam , vel etiam castigandam alicubi , facere videbantur. Etenim Eruditissimorum Virorum , quos adolescens audivi , auctoritate excitatus , magna olim diligentia libellum evolveram , et pro modulo judicii , quod illa ferebat ætas , maximo probaveram opere ; quo lubentius istas suscipiebam partes : et ita *Minervam* hanc Sanctii , copiosis animadversionibus ac disputationibus a me instructam , tunc primum

edidi eo cum successu, ut idem Bibliopola mox an. 1693. me ignaro, et ex Frisiaca in Bataviam jam Academiam profecto, secundam illius fecerit editionem, ejusque exemplaribus iterum brevi divenditis, obnixè me rogaverit, ut tertium edendam ipse jam recognoscerem. Quod tamen negotium aliis tunc districtus occupationibus aliquantis per distuli, tanto magis, quoniam multa habebam, quæ adderem prioribus Notis, aut, ut soleo mea ipse, ubi opus est, vineta lubens cædere, substituerem. Serius ergo, sed mea magis quam Librarii culpa, prodiit illa Tertia, et demum exeunte jam anno 1702. Idem de hac nova fateri me ipsa veri vis cogit. Nam quum jam ante quatuor annos denuo paucissima superessent hujus opusculi exemplaria, de nova ejus editione agere mecum cœpit Amstelædamensis, Franequerano fati suis defuncto, Bibliopola; verum et tunc, ut ferme fit in laboriosa hac statione, et quia *Originibus* insuper *Babylonicis* atque *Ægyptiis* conscribendis atque edendis eram occupatus, rejicere ejus desideria opportunius in tempus debui, inprimis quum comperissem jam, Virum Doctissimum, Georg. Henricum Ursinum, publicatis dudum *Institutionibus Latinæ Linguæ* meas in Sanctium observationes ad examen revocasse, multa in iis suo firmasse assensu, alia rejecisse, quæ idcirco disertius mihi videbantur et liquidius probanda, Sed valde doleo Virum Clarissimum

simum non vidisse tunc Tertiam meam editionem. Multa enim istic reperisset castigata, alia ommissa, quæ non satis certa aut plane verisimilia erant, complura denique addita, aut clarius demonstrata. Sed videre eam non potuerat, quum istæ *Institutiones* plus anno ante in publicam exiissent jam lucem. Ego vero illas aliquot annis, post demum quum invenissem Amstelædami solo libri indice, et Auctoris nomine, inductus, argumenti ceteroquin ignarus plane, mihi comparavi. Ceterum fuit sane Ursinus iste Vir Doctissimus, et diligenter excussit Grammaticorum, ac Recentiorum maxime, J. C. Scaligeri, Aug. Saturnii, Franc. Sanctii, Gasp. Scioppii, Gerh. Joh. Vossii, aliorumque opera. Indolis porro videtur fuisse, quantum ex scriptis ejus colligere mihi licet, (nam ipsum nunquam vidi) liberæ, candidæ, apertæ, simplicis, quod postremum a me non vitio, sed laudi, ducitur. Verum quum cura hæc in infinitas sit sparsa particulas, easque minutas valde, nihil sane mirum, non æque semper intentum ac limatum rebus singulis adhibuisse judicium, quod certe sæpiuscule in eo desideravi. Unde et factum, ut non modo in ipsis Grammatici argumenti controversiis, sed et in factis Historicis, temere quid sæpe affirmaverit, quod tamen plane aliter se habebat. Veluti, quando Me dicit Præceptorem habuisse Virum sane Magnum, Joh. Frid. Gronovium, sed quem Ego nunquam docen-

tem vidi aut audiui, mortuum quippe, quum Ultrajecti agerem, in disciplinam tunc Viri Egregii, Joh. Georgii Grævii, a Patre meo traditus: quum Andream Borrichium V. C. sæpius appellat Olai Borrichii Filium, quod certe non fuit; quum Vallam dicit Popularem Sanctii, quorum tamen ille Italus, immo Romanus, fuit, hic Hispanus. Similia sunt alia, quæ certe pronam ad affirmandum res non satis consideratas indolem declarant. Huc refero vel maxime, quod Vossium notat Sect. V. cap. 7. ut cui *aliud agenti exciderit*, (Analog. III. 17.) sicuti antiquissima *Futura Activa, quæ per Esse vel Fuisse circumloquimur, eadem voce VARIATA jungi cujusvis Generis ac Numeri nominibus, ita idem in Participiis Futuri infiniti Passivis, longe usitatus fieri*. Et addit, *adferre eum istic exempla tantum de Futuris infinitivi passivi non Variatis*. Debuisset utique ex eo collegisse, si maxime ita apud Vossium legeretur, id ex Typographi errore ortum, non excidisse Viro Summo, quum exempla contrarium liquido doceant, et ipse Vossius alibi non *emendaverit* illud, ut ait Ursinus, sed quod hic, etiam ibi tradiderit. At vero qui jam illud exciderit ipsi Ursino, valde miror, quum utique non in posteriore modo, sed etiam in priore Vossianæ Analogiæ editione, ab ipso Vossio curata, legatur d. I. diserte *INVARIATA*, ut sensus et nexus rerum requirebat, et Ursinus volebat. Sed et de-

prehendisse in Viro Clarissimo videor, quod in compluribus reperitur Senibus, ut quod ab ineunte ætate didicerunt ac dein docuerunt ipsi jam alios, difficillime id postea dimittant. Certe in plerisque, in quibus pro recepta sententia et Veteribus Grammaticis disputavi, licet aliter paulo, quam antea fieri solebat, contra Sanctium, reperi mihi prorsus suffragantem, at in quibus dissentio ab iis, refragantem, etiam quando nullis id rationibus vel in speciem refellere posset. Verum hæc non impediunt, quo minus opera ejus, quam rei Grammaticæ navavit, fuerit utilissima, et ipse pro Viro valde Docto haberi vel sic debeat. Nec enim ejus unquam fui sententiæ aut animi, ut discrepantes a nobis, si eleganter et modeste id faciant, durius idcirco excipiendos, et omnem eorum operam continuo dampnam prorsus, censeam, quæ iniquissima multorum est agendi ratio. Tu vero miraberis forsitan, Lector, quod tantum studii et temporis impendere quidem his rebus voluerim, quod aliis publici magis saporis, et secundæ magis famæ, devovere potuissem. Nam quid vilius et abjectius nunc inter eos etiam, qui se doctos putant, habetur, quam *Grammatici* nomen? Unde et solent istius generis homines, pro opprobrio eos, quos contemni volunt, *Grammaticos* appellare, licet ipsi Grammaticam interpretandi rationem in Sacris quoque libris vel maxime exigant, et vetustiores, quos *Patres* vulgo di-

cimus, æque ac recentiores Interpretes, qui
 eam neglexerint, acriter increpent. Sed vere
inelegantes, ut mitissime cum Gronovio Patre,
 in lib. de Pec. Veteri, loquar, sunt *homines*,
qui hoc nomine in contumeliam utuntur. Nec
 enim utilius quidquam præstari potest omnibus
 scientiis ex antiquitate repetendis, quam earum
 Linguarum, quibus conscriptæ sunt olim,
 Grammaticam rationem et usum declarare,
 quod unicum est et certissimum Vetustos
 Auctores interpretandi fundamentum. Nec
 absurde idcirco, si politice rem consideremus,
 Tridentini Theologi, ut Scripturam S. suis
 arbitriis et decretis penitus subjicerent, Gram-
 maticos ab ea interpretanda excludendos cen-
 sebant, quum viderent, eos, si admitteren-
 tur, longe aliter illam exposituros plerumque,
 quam ipsi vellent, qui desiderabant, non ve-
 rum verborum sensum, sed unice suis dogma-
 tibus accommodatum. Quocirca quum non
 auderent palam ipsam Sacrorum Codicum
 auctoritatem rejicere et exstinguere, rectam
 tamen eorum interpretationem, Grammatica
 ratione faciendam, volebant abolitam, ne, ut
 ipsi dicebant, Grammatici, aut quiqui ea
 methodo Scripturam explicabant, facile con-
 futarent Theologos, solis Decretis ac Versio-
 nibus in Ecclesia receptis subnixos. Tantum
 illis metus incutiebat Grammatica interpretan-
 di ratio: tantam ea vim habet ad veram Vete-
 rum Scriptorum sententiam investigandam et

declarandam, falsamque refellendam funditus. Neque ergo abs re aut a Professione nostra alienum existimavi, hanc Latinæ Grammaticæ liquido, quantum potest, constituendæ provinciam in me suscipere, quum insuper ante me complures jam Viri, sanequam Egregii, et omnis Eruditionis laude cumulatissimi, eam sibi quoque cepissent; quos inter familiam suo jure ducunt, ut ex Veteribus ipse C. Julius Cæsar, qui prima Romanæ Monarchiæ jecit fundamenta, et M. Terentius Varro, reip. gerendæ itidem admotus, qui pariter de *Analogia* Linguæ Latinæ scripserunt; ita ex Recentioribus Laurentius Valla, Jul. Cæsar Scaliger, hic ipse Sanctius, tum Gasp. Scioppius, et præclarum illud consummatæ in hoc genere eruditionis et stupendæ industriæ exemplar, Gerh. Joh. Vossius; denique Anonymus Gallico sermone Scriptor *Novæ Methodi Græcæ Latinæque Linguæ* facilius felicisque addiscendæ. Horum multorumque insuper aliorum, quos sciens prætereo, vestigia legere, et exemplum sequi, quid aliud mihi, quam decorum esse queat? Sed nec e re nostra existimabam, invalescere illam opinionem, qua, qui singularium rerum locorumque Observationes, Animadversiones, sæpe et Emendationes, ut vocant, Criticas, sibi inter legendum antiquos Auctores natas, edere et publicare malunt, quam repetita toties jam omnibus in disciplinis Systemata, nunquam aliis,

eandem licet studiorum sectam amplexis, placita, aut placitura, qua illi, inquam, traducuntur ideo per ora hominum, et proscribuntur, tanquam ab omni systematica doctrina alieni, vel quod eam fastidiant, vel potius, quia vix credibile est, quenquam in docendis artibus et disciplinis eam ex animi sui sententia prorsus aversari et repudiare, quod angusto eam pectore capere nequeant, atque ita sua sibi jubeant habere, vulpeculæ in modum, quæ suis quod percipere non valebat viribus, verbis elevabat. Neque tamen nos Systema aliquod heic damus, ne pro eo obtrudere me censeas hanc operam; sed damus tamen perpetuas pene observationes ad Librum, quo ipse ejus Auctor suam Grammatices Latinæ Epitomen, Minervæ huic idcirco nostris in Edd. additam, uberius explicuit, causas Linguae investigavit, et omnia multis rationibus confirmare studuit. Atque adeo Systematica, maximam certe partem, sint oportet, quæ hic ab ipso illo Auctore, quæque ad eum in Notis disputantur, Grammaticam rerum locutionumque naturam et causas indagantia. Rectius forte fecissem, si ex meis ipse Annotationibus, qualescunque illæ sint, unum aliquod construxissem corpus, a quo supervacua omnia et aliena abessent. Sed aliter res rationesque meæ tulerunt. Nam cum primum ad dandam hanc Minervæ Sanctianæ operam invitarer, non licuit sane per varias occupationes

integram et per omnes suas partes simul eam explorare, priusquam manus commentando jam admoverem: neque arbitrabar tunc, toties me ab ejus Auctore, singulis sub examen maturioris jam judicii revocatis, in alia omnia abiturum. Præterea sic semper existimavi, consultius esse literis et studiis omnibus, quæ jam copia potius, et multitudine librorum, quam inopia laborant, si bene a prioribus edolata iterum incudi reddantur, et adpersis hinc inde animadversionibus expoliantur, quam si nova ejusdem argumenti opera identidem in publicum protrudantur, quæ plerumque, quicquid habent adfabre factum aut dictum, alienæ seu priorum debent dolabræ, sed quorum hac ratione memoriam prorsus, contra quam oportebat, intercipiunt. Verum, ut fit, quum in rem præsentem venissem, et singula per partes suas considerarem, usu ipso deprehendi, nimium quantum in plerisque ab antiquioribus Grammaticis secessisse Sanctium, rejiciendo, quæ jam in veterata usu, et satis commode olim inventa mihi quidem videbantur: immo sæpe Eum insolenter nimis illos exagitare, quippe quos sine exceptione *Carnifices ait Linguae Latinae*, IV. 15. *caligare in omnibus*, IV. 16. init. adeo stupidos, ut Ablativi Absoluti *alioris sint considerationis*, quam quo *Grammaticorum ingenium possit ascendere*, II. 7. idque facere etiam, ubi ipse tamen errat satis manifeste, illi autem erroris sunt immunes, in quo inle-

menter adeo increpantur : Veluti , de Superlativis et Voce *Proximus*, II. 11. de Passivorum constructione III. 4. init. de Gerundiis in *DI* et *DO*, III. 8. immo nominatim etiam et acriter invehi in Aug. Saturnium de Impersonalibus, quæ ipse temere prorsus explodit, III. 1. sed maxime in Laur. Vallam III. 10. init. III. 12. init. et alibi passim, etiam in præfatione, etiam ubi ipse, non consideratis diligenter satis Vallæ verbis, quæ carpit, turpiter se dedit. Vide sis II. 10. et confér Vallæ de Reciproc. caput VII. et VIII. Ex hoc enim Capite Sanctius illum, qui dixerat alibi (*Elegantiarum* I. 13.) Comparativum ad Duo semper referri, quod verum esse ostendimus refutare annitur suis ipsius verbis, eo quod dicto Capite scribat Valla, *Posterior, quæ eadem quarta est causa*, quasi ille *τὸ posterior* istic de re quarti loci seu ordinis adhibuisset, et ita Comparativum ipse retulisset ad plura quam *Duo*; quum Valla quatuor istas erroris in Reciprocorum usu causas dividat in duas unius, et duas alterius generis, harumque *Priorem*, quam et *Tertiam* vocat, exponat Capite VII. at *Posteriorem* scil. harum duarum, *quæ eadem Quarta est*, scil. omnium Causarum, cap. VIII. Adde his etiam, quæ notavi ad IV. 7. et maxime quæ ad IV. 15. Vellem sane, prudentius in his et modestius egisset Sanctius, nec ita studiose ac temere multa abjecisset, quæ ad discernendas explicandasque constructiones Verborum,

Neutrorum, Impersonalium, etc. bene in Artem Grammaticam ab ipsis jam Veteribus erant inducta. Quod tamen non ita accipi velim, ac si vitio id illi vel cuiquam vertam, quod non mordicus tenuerit superiorum præcepta, seu quod ea ad Genium et Usus Linguæ Latinæ cum cura exegerit, aliasque, quam illi dederant, rationes causasque locutionum exquisiverit, et invenerit. Qui hoc ingenio sunt, præclare illi plerumque studiis et disciplinis, quas pertractant, mea quoque sententiâ, consulunt. Neque vero conveniret, me insimulare alium ejus culpæ, cujus ipse me ad finem, si qua ea esset, fateri deberem, aut si id gravarer, præsentibus documentis argui possem. Nam multa sine dubio nove, uti nunc sunt, et forsitan etiam paradoxæ, disputata hic a me et tradita reperies, sed quæ pleraque putem probata, ut vix hæsitati loci superesse unus queat. De *Participiis*, ut veris Nominibus, atque ideo *Accusativum* Casum per se neutiquam regentibus in Lingua Latina, si quis refragetur, minime id mihi mirum, aut præter omnem expectationem accidet, quum in vernaculis Linguis aliter sane se res habere videatur, h. e. Active illa, æque ac ipsa Verba, istic adhibeantur, et facile crediderim, ipsos Græcæ Latinæque antiquos Scriptores, non animadversa constructionis Participiorum cum Accusativo prorsus frequentissimæ natura, sicuti id eos sæpe et alias non fecisse variis

exemplis clarissime, ni fallor, docui, non
 aliter ergo illos existimasse, quam ab istis
 Participiis proxime hunc casum flagitari; at-
 que idcirco et ipse eam σύνταξιν magis magis-
 que illo animi sensu frequentasse. At nos hic
 primigeniam singularum constructionum na-
 turam, et sic frequentati deinceps Usus, licet
 sæpe in Abusum degenerantis, originem ex
 Linguæ genio primisque initiis eruere pro vi-
 rili, et protrahere studuimus, sicuti id vere
 nostri esse muneris, susceptis hisce partibus,
 judicabamus. Ea vero gratia rationem ipsam
 usu vetustissimorum, Plauti, Terentii, Lu-
 cretii, Aliorumque, subnixam maxime adhi-
 buimus, nostraque Adversaria seu scrinia
 nostro modo et jure compilavimus. Ceterum
 effugere in his studui, quantum potest, om-
 nem ταυτολογίαν, et supervacuum verborum
 copiam, idque adeo, ut etiam, quando, ut a
 Sanctio dissentirem, aut ejus quacunque de
 re sententiam refutarem, visum fuit facien-
 dum, vix unquam tamen omnia æque Aucto-
 rum loca ab eo secundum istam sententiam
 male explicita, vel simul ad partes una disser-
 tatione vocaverim, vel per singulas paginas
 aliter exponenda monuerim, sed reliquerim
 potius pleraque Lectorum arbitrio, qui mea
 istic cum Sanctianis comparare sustinuerint.
 Verum ita, quamvis sæpe sic satis prolixæ eva-
 serint Animadversiones nostræ, vereor tamen,
 ne nimis aliquando in verbis, et variis ratio-

nibus accumulandis, brevitati studuerim, et sic dum brevis esse laboro, obscurior alicubi sim factus. Quod tamen si quando evenit, evenit certe præter meam voluntatem et opinionem, ut qui ipse aliis in scribendo nihil antiquius aut studiosius commendare soleam, quam ut primam dent operam perspicuitati. Atque ideo neque in his sperem aut rear, quenquam attentum satis Lectorem facile usquam prorsus adhæsurum. Vale, Benevole Lector, et novam hanc Minervæ Sanctianæ meis cum Notis editionem superioribus longe locupletiolem, ac alicubi emendatiolem, benigne accipe.

A D

V. C.

JACOBUM PERIZONIUM,

Humaniorum literarum Professore,

Cum Sanctii Minervam, notis et Animadversionibus auctam, Franequeræ primum ederet.

JUNO, Minerva, Venus, quarum regit altera terras,
 Altera mortales non sinit esse rudes;
 Tertia divinis humana calescere flammis
 Pectora, natura corda movente, jubet.
 Arbitrium peterent quando æmula Numina formæ,
 Debuerat judex justior esse Paris.
 Magne PERIZONI, quo Franica nostra superbit,
 Franica Doctorem non habitura parem,
 Æquior hanc litem sententia vestra diremit,
 Et victrix meritæ est palma tributa Dex.
 Arbitrii jurisque tui Natura reliquit,
 Quam Tibi Divarum demeruisse velis.

*At bene posthabitis, quarum Venus arbitra, formis;
Et quas innumeras altera jactat opes,
Judice Te, nostræ cessit victoria Divæ,
Et superat binas una Minerva Deas.
Hanc colis, Hanc ornas, Hæc Te cultore renascens;
Altius Augustum tollit in astra caput.
Redditus est Lativæ tandem, Te vindice, linguæ,
Quem prope delebant barbara secla, nitor.
Reddita majestas, modo deplorata, Minervæ est;
Quam vix monstrarat Sanctius esse Deam.
Sermonis Veneres Tibi se debere fatentur,
Et puræ antiqui divitiæ eloquii.
Nec tantum victrix plaudit Tibi Diva, sed ipsa
Judicio accedunt Numina victa tuo.
Sublatisque odiis, olim alta mente repostis,
Jungunt, Te, faciles, conciliante, manus.
Promittuntque Tibi vel dant tot munera Divæ,
Quot data Priamidæ, pactave, fama negat.
Inferior tantum poterat tua caussa videri,
Numina quod judex viderit ipsa Paris:
Hoc oculis etiam, vel plus, tua numina vestris,
Si quid habet veri nostra Camæna, dabunt.
Tres ergo ut species humano in corpore Divas,
Et referas meritis præmia digna tuis,
Dii faciant, jungenda Tibi sit femina, dote,
Ingenio, forma, Juno, Minerva, Venus.*

CORNELIUS van ECK
J. U. D. et Professor, tunc Franeque-
ranus, nunc Ultrajectinus.

INCLYTÆ SALMANTICENSI

ACADEMIÆ,

Matri Piissimæ,

FRANCISCUS SANCTIUS BROCENSIS ;

Primarius Rhetorices Græcæque
Linguæ Doctor,

Gaudere et bene rem gerere.

INGRATI animi nota quâ possem liberari ;
Mater Academia, omnium quot sunt, quot-
que fuerunt, Præstantissima, si ego hîc altus
et educatus, ac per annos quadraginta tuis
artibus et disciplinis exornatus, tibi nutrica-
tionis præmium non persolvissem ? Sed quæ-
nam præmia tantæ altrici solvisse queam ?
Exigua sane, si digna tanta majestate munera
velim offerre. At vero, quod possumus, li-
benter offerimus : Ea porro, nec me animus
fallit, offerimus, quibus nullus alius aut ma-
jora aut necessaria magis obtulit. Dolui
etenim semper, et non sine lacrymis sæpe
sum testatus, quum tu semper in cæteris
disciplinis magistros habueris præstantissimos,
Grammaticam, quæ omnium aliarum funda-
mentum est, ita depositam jacuisse, ut nulla

medicina sublevari potuisse videretur. Et
quum pestis Barbariei pene totum orbem oc-
cupaverit, tu sola hac nota inureris, et inno-
cens apud exteros accusaris: quasi ullam pos-
simus Academiam reperire, ubi vera, puræ-
que Latinitatis indagatrix, Grammatica do-
ceatur. Quotus enim quisque est Grammatices
Præceptor, qui Laurentium Vallam, et eum
sequutos non laudet, veneretur, exosculetur?
Hinc licebit conjectari, quales fuisse oporteat
rivulos, qui ex tam cænosio turbidoque fonte
defluerunt. Nunc tu, Mater, huic tanto malo
facile mederi poteris, si e cathedris tuis pri-
mariis, Laurentio deturbato, Minervam, quæ
tibi offertur, patiaris pro illo pueris explicari.
Hæc veræ Latinitatis normam tradit. Hæc
duce puer potuerit Poëtarum et Oratorum
virentia prata secure perambulare: hinc Dia-
lecticæ, quæ itidem perturbata est, vera prin-
cipia expiscari. Nunc igitur hoc præcipue, ô
Mater, est inter tua, quoniam inter omnes
Princeps appellaris, ut literarum omnium
fundamenta firma et verissima, te prima ins-
tituente, jaciantur. Nihil omnino hic novi
afferimus: stulti vulgi ride sermonem: sed
antiquitatem, quæ Barbarorum (Mammo-
retos dico, Catholicones, et Pastranas) sæ-
vitia jacuerat, sublevamus, et in gratum re-
ponimus. Hi enim quum contra Ciceronem et
reliquos Latinos acerrimum bellavissent bel-
lum, bonas literas longe lateque pessum de-

derunt. Jacebant itaque bonæ literæ, quum
 abhinc annis centum Antonius Nebrissensis
 hos rebelles conatus est castigare. Sed adeo
 malum hoc radices egerat altas, ut innumeris
 monstris debellatis multo plura debellanda re-
 manserint. Quod si ille iterum aut sæpius re-
 diret, non dubito (quæ erat illius solertia)
 quin omnia facillime composuisset. Ars enim
 (ut præclare disserit D. Thomas) mutari
 debet, quoties intellectui melius aliquid oc-
 currit. Itaque quod ille non potuit tunc per-
 ficere, mihi forsitan perficiendum delegavit.
 Qui pote? inquis. Quia dum ille in patria mea
 Brocis, ubi *Dictionarium* et *Artem* adornabat,
 febricitans decumberet domi Marcelli Nebris-
 sensis, Filii, Cruce Alcantarensis ordinis in-
 signiti, subinde suspirans, (ut Patrem meum
 sæpe dicere audivi) conquerebatur, *Artem*
 sibi et *Dictionarium* imperfecta relinquere. Quid
 si illud interim Virgilianum occinebat?

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,

Qui face Barbatos, ferroque sequare Perotos.

Ego certe, quasi ille hoc mihi munus injunxis-
 set, simul ut tibi, Matri Venerandæ, aliquo
 modo gratificarer, totis viribus in hanc operam
 incubui, ut Grammaticam addiscentibus via
 brevior, planior, et fidelissima sterneretur.
 Hanc methodum ante annos aliquot non sine
 præclaris experimentis divulgatam huic operi
 subjunxi. Quia Minerva tota in hoc est, ut

A P P R O B A T I O.

regulas illas tum veras, tum facillimas, esse perdoceat. Invidiam vero, quum semper contemnere potius, quam deprecari studuerim, neque placare contendo, neque cupio. Imo vero illi nunc bellum indico facioque. Qua invita et renuente, Lector attentus et diligens hinc tum Veterum tum Recentiorum supra tria millia errorum expiscabitur. Sunt hic innumera sublata, quæ frustra erant: prava multa correctata: plurima adducta necessaria: ac demum quæ collapsa, et propriis sedibus erant expulsa, restituuntur. Vale.

A P P R O B A T I O.

Regii Senatus Supremi jussu Minervam Francisci Sanctii Brocensis, quæ Latini Sermonis causas verissime et eruditissime persequitur, diligenter perlegi, et dignissimam judico, quæ in lucem quamprimum prodeat. Est enim opus, unde hujus ætatis Grammatici, (si tandem aliquando serio sapere velint) vera, brevia, claraque præcepta discere possunt. Madriti in Gymnasio, ubi Latina Lingua publice docetur. Pridie Kalend. Junii 1585.

El Licenciado Luys de la
Cruz Vasco.

FRANCISCI

FRANCISCI
SANCTII
MINERVA,

Sive de Proprietate Sermonis Latini,

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

ARGUMENTUM.

*Minervæ munera, Causæ Latini sermonis investigandæ:
Nomina rebus imposita consilio, non casu. Prima
Linguae verba significabant naturam rerum. Aliarum
Linguarum verba habent aliquam rationem. Ratio a
Linguis minime excludenda.*

MINERVAM narrat Homerus, Poëtarum princeps,
inter bellantium turmas Diomedis apparuisse,
oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab homi-
nibus posset discernere, discussisse. Quod figmentum
Plato in *Alcibiade secundo*, pag. 150. Tom. II. nihil
aliud interpretatur quam Rationem ipsam, quæ dis-
cussa caligine, quæ quisque tenetur, animum facibus
purgat, ut mala bonave possit propius contemplari.
Quin et ipse Plato in *Cratylo*, pag. 406. 407.
Tom. I. quum *Pallados* etymon scrutatur, ἀπό τοῦ
πάλλειν καὶ πάλλεσθαι, id est, ab agitatione et salta-
tione, quod sese, vel aliud quippiam, a terra in
altum tollat, dictam existimavit: Idem eodem loco
Ἀθηνᾶν, quam nos *Minervam* dicimus (1), Mentem

(1) Mentem agitationemque, etc.] cogitatio morum, dicta, et inde
Nempe Platoni Ἀθηνᾶ, quasi " nomen hoc suum, sed in concin-
εσ.εσ, mens divina, vel ἄθεον,] niozem dea sonum desexum,

agitationemque esse declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non cuivis revelantur, sed Diomedæ tantum, qui Διὸς μὴ δῶ, id est, *Jovis cura sive consilium*, aut *deliberatio*, dici potest. Bonarum enim artium scientia (2) humani ingenii inventum non est, sed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum usum delapsa divinitus. Itaque nisi te totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ, quam tractas, causas rationesque probe fueris perscrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invasit multos perversa quædam opinio, seu barbaries potius, in Grammatica et sermone Latino nullas esse causas, nullamque penitus inquirendam esse rationem: quo figmento nihil quicquam vidi ineptius, nihilque potest excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam agat, dicet, machinabitur, sine consilio et ratione? Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui nomina et verba natura constare affirmat, qui sermonem esse a natura, non ab arte, contendit. Scio Aristoteles aliter sentire; sed nemo diffitebitur, nomina esse velut instrumenta rerum et notam; instrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum esse videatur; sic terebro terebramus, et serra scindimus lignum, at lapides cuneis discindimus, et cunei gravissimis malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina rebus imposuere, credibile est illos adhibito consilio id fecisse, et id crediderim

accepisse videtur. At sine dubio Ἀθηνᾶ nihil aliud, si originem vocis spectes, notavit, quam propriam Urbis, quæ Ἀθῆναι dicebatur, Deam. Hinc ergo Æliano V. H. XII. 28. Urbis illa Πάρις τῆς Ἀθῆναις appellatur, et passim apud Homerum ipsa Dea conjunctim dicitur Πάρις Ἀθῆναι, h. e. *Pallas Atheniensis*. Nimirum et Urbs et Dea nomen habent a Terra *Attica*, dicta olim Ἀττικὴ ἀπὸ Ἀττιῆς, litus, quo ipso nomi-

ne tota etiam regio designatur. Vide me ad Ælian. V. H. VI. 1. 14.

(2) *Humani ingenii inventum non est, etc.* Revera est, sed non ita, ut omnes homines ex natura sua eam teneant, verum ut ratione, tum sedula investigatione, denique experientia ipsa eam invenerint primi, ac reliqui dein discendo comparatam habeant.

Aristotelem intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina significare (3). Nam qui nomina casu facta contendunt, audacissimi sunt, nimirum illi, qui universi mundi seriem et fabricam fortuito ac temere ortam persuadere conabantur. Nomina certe et verba, rerum naturam significare cum Platone assererem libentissime, si hoc ille tantum de primæva omnium linguarum asseverasset: ut in Genesi cap. 2. legimus: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus; appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, et universa volatilia cæli, et omnes bestias terræ.* Vides in illo primo sermone, quicumque ille fuit, nomina et etymologias rerum ab ipsa natura fuisse depromptas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis asseverare non possum, ita mihi facile persuaserim, in omni idiomate cujuslibet nomenclaturæ reddi posse rationem: quæ si in multis est obscura, non tamen propterea non investiganda. Multa latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in lucem; multa post eum invenit Aristoteles; multa ignoravit ille, quæ nunc sunt passim obvia: latet enim veritas: sed nihil pretiosius veritate. Sed dices, qui potest fieri, ut verâ sit nominis etymologia, si una eademque res variis nominibus per orbem terrarum appellatur? Dico ejusdem rei diversas esse causas, quarum illi hanc, nos aliam contemplamur: sic Græci ἀνεμων, Latini *venum* appellavere; illi ab spirando (4), hi a veniendo.

(3) *Nam qui nomina casu, etc.]* Sine dubio verum est, quod Auctor mox ait, *cujuslibet nomenclaturæ in omni idiomate reddi posse rationem aliquam, licet nobis nunc plerumque ignotam.* Sed tamen illa ipsa ratio sæpe sita est in casu et fortuito arbitrio hominum vulgarium, neque igitur naturam rerum, quæ vocabulis significantur, nec aliquod prudentium Consilium in imponendo

rebus suo nomine, declarat aut præfert, sed commune Vulgi aut Civitatis placitum tacite et paulatim ortum. Plura vide infra lib. IV. ad initium Capitis XIV. de *Homonymis.*

(4) *Hi a veniendo]* Mallem a *Vehendo*, ut ita notet proprie flatum vehementiorem, *vehentem et propellentem* res, quas assequitur. Certe Germanos facile quis crediderit formasse ex eo suum

Fenestram ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι deduxit Latinus, *ventana* a nostris dicitur, Lusitanis *janella*, quasi parva janua. Præterea multa traxit Latinus a Græcis, quorum Græci reddent rationem : ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur (5); ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; et *lapidem* a labando, sive a pede labendo deducunt; quum utrumque sit a Græcis πέτρα καὶ λάσ. Non igitur

wel n, pro quo Belgæ *weyen*, vel, ut nunc scribimus, *wæyen*; Unde *wind* vel *wend*, quasi *Wenhende*. Sed fors horum æque ac *Venti* origo non ex Latino sermone, sed Græco petenda est, ut fecit Angelus Caninius et primitus quidem ab eodem vocabulo, unde ἀνεμῶ deducitur, h. e. ab ἀνω, *spiro* Hinc etiam Particip. ἀέει, ἀέντῶ, et dein ἀήτης et ἀήτα, *spiritus*, *ventus*. Hesiod. Erg. V. 645.

Εἰν' ἀνεμοὶ γὰρ κακὸς ἀνίχουσι
ἀήτας.

Si venti abstinerent noxios flatus. Et v. 675. ἵπτοι δεινὰ ἀήτας. *Noti graves flatus.* Atque ita *Maleventum*, pro quo postea dixerunt *iuφμα ac gratia Beneventum*, formarunt Latini ex Græco Μαλιεῖς, μαλιέντῶ. Vide Salmasium ad Solinum, p. 64. b. Forsan ab eadem origine repetendus etiam *Venter*, ut in quo laxius sumpto fit, vel certe sentitur maxime, respiratio. Nam quæ ab ἐν et ἔντερον, unde ceteroquæ speciose prorsus Viri Docti derivant *ventrem*, acceperunt Latini, in iis γὰρ E mutatur in I. ἔν, In, ἐντε, *Intus*, ἔντερον, *intestinalia* : nisi si quæ vel integra, vel serius, in Linguam Latinam sunt recepta, veluti *dysenteria*, *exenterare*. In quibus ipsis nullum tamen reperitur vestigium *Ventris* ab ἔντερον formati. Nam si hoc *Ventris* nomen esset proprie idem, quod ἔντερον, et ex eo formatum, dixissent Latini etiam *eyentrare* pro *exenterare*. Ceterum in hoc etymo

venti, et fors *ventris*, præcidi-tur per Apocopen litera A, ut sæpe fit in derivationibus. Vide Vossium de permutatione Literarum. Et ita prius fuisset *Aventus*, litera V, ut solet, inter duas vocales interposita, unde fors *Aventinus* mons, quasi vento expositus, nisi ab *Avente* fluvio, ut vult Varro apud Servium, vel ab *Avibus*, aut *Avere*, quis malit eum derivare, quia istic auspicii operam dabant Nam quod ab *Aventino* Rege deducitur hoc Nomen, id vero fabulosum mihi certe videtur

(5) *Ut qui petram, etc.*] Apprime his conveniunt, quæ ex Varro-ne A. Gellius adfert *Noct. Att.* l. 18. In quo, ait Varro, L. Aelius noster literis ornatissimus memoria nostra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim Leporem dicimus, ut ait, quod est *levipes*, sed quod est vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignoran-tur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur : et illorum esse plerique ignorent Græcum, quod nunc nominant Ἐπίονα : puteum, quod vocant ἐπίονα : leporem, quod λαγῶν dicunt. Ridiculus hic est Phil. ille Carolus, qui hoc loco existimatum esse queritur, leporem ἀπὸ τῆς λαγῶς potius, quam a levitate pedum nomen invenisse : eaque occasione invehitur in hæ-resin literatorum quorundam, qui opinantur Latina pleraque vocabula

dubium est, quin rerum omnium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam si ignoraverimus rogati, fateamur potius nos nescire, quam nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem Scaligerum de Causis Linguae Latinae cap. 67, etc. aliter sentire; sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa invitus congressi contra morosos quosdam, qui, quum in Grammatica rationem explodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quinctilianum, lib. I. cap. 6. init. qui *sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine*, scripsit. Ille igitur non Rationem excludit, sed in præcipuis enumerat; quasi vero Laurentius, et alii Grammatici, suarum etiam ineptiarum non statim conentur adhibere rationes, quales quales ipsæ sint (6). Usus porro sine ratione non movetur; alioqui

Græcis accepta referenda. Atqui hoc ipsum voluit utique Varro, et verissimum est, sicuti contra ineptissimum est, quod tuetur Carolus, *leporem a levitate pedum dictum*: sed et inscitum prorsus, quod hoc loco vel Varronem, vel quemcunque alium, *leporem* εὐὸ τοῦ λεγῶν derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc causam esse, quare *leporis* etymion non quæsierit Ælius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde suum sumserunt Latini, sed pro eo tunc jam λεγῶν dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, et maxime Boles, sunt usi, λεπῶν fuisse tradit lib. III. de Re Rust.

(6) Usus porro, etc.] Sæpe tamen Usus ab Analogia et omni Ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam rationem suæ linguæ ignorabant: Usus autem sæpe forte fortuna, et ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita Rationi prævalebat. Quando Comici dicunt *Nemo homo*, a ratione illud certe est alienum, siquidem in τῷ *Nemo* jam expressum est

τὸ *Homo*. Sic quum *deorsum* dici credatur brevius pro *deorsum*, parum accurate CL. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorsum versum mitti* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis et syntaxeos ratio ac significatio, quam, pro amico et propter amicum gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt, sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. fab. 69. dum *Herculem celo receptum persalutasse* memorat *gratulantes Deos*. Auctor *Biblioth. Univers.* Joh. Clericus, qui Anno 1687. Quo primum meis cum Notis hæc *Sanctii Minerva* prodit, eam quoque recensuit, tria hæc exempla usus ab analogia deflectentis commemorat, sed postremum in controversiam vocat hac ratione, quod *gratulari amico* nihil aliud notet, quam *dicere amico, gratum seu jucundum sibi esse, quod ipsi evenerit*; eam autem significationem non probat, sed ait suo more tantum, *nihil eam habere, quod non sit plane consonum analogiæ et rationi*. At vero quum Analogia significationis nihil sit

abusus, non usus, dicendus erit: auctoritas vero ab
 usa sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat,
 auctoritas nulla est: unde Cicero Caelium et M. Anto-
 nium reprehendit, qui suo arbitratu, non ex usu,
 loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum, ut*
inquit Curtius lib. IV. cui non subest ratio. Reliquum

aliud, quam similitudo quædam
 inter significationem secundariam
 et primitivam, ex qua illa, rec-
 ta et commoda quadam transla-
 tione, sit orta, sequitur Analo-
 giam hanc constitui non posse,
 nisi prius eruta et probata sit
 primitiva vocis significatio. At-
 que ideo debuisset ille probasse,
Gratulari primitus et proprie no-
 tare, *dicere aliquid sibi gratum*
esse, et porro ostendisse, ex hac
significatione deduci posse justa
analogia omnes dein alias ejus-
dem Verbi. Quod quum non fe-
cerit, concidat necesse est omnis
illius oppositio. Adde jam, fal-
sum etiam esse, quod ita simpli-
citer affirmat. Siquidem Gratari
et Gratulari proprie notat gratias
agere, ut jam ostendit dudum
Vir Summus in arte critica, Joh.
Fred. Gronovius Observat. II. 19.
qui etiam inde repetit omnes alias
huius Verbi significationes. At-
que ita, præter loca antiquissi-
morum Scriptorum ex Nonio et
aliunde ab illo istic allata, etiam
Scipio Afric. prior apud Gellium
Noct. Art. IV. 18. Eamus Jovi O.
M. gratulatum. Hinc Gratulatio-
nes: Cicero Verr. V. Quod in
precibus ac gratulationibus non so-
lum id (simulacrum Herculis) ve-
nerari, sed et osculari solent, h.
è. quando aliquid rogabant Her-
culum, vel ei gratias agebant.
Sed et ~~non~~ ~~ita~~ ~~ea~~ vox notat
Sacra, quibus gratiæ publicæ Diis
agebantur ob rem bene gestam.
Cicero Famil. XI. 18. Gratula-
tionem tuo nomine ad omnia Deo-
rum templa fecimus Catil. IV. 10.
Ceteris bene gestæ, mihi uni con-
secrata Reip. gratulationem decre-

vistis, scil. Diis faciendam. Hæc
ergo primitiva est Verbi signi-
ficatio. Et hinc jam reliquæ de-
duci debent, ac possunt commo-
dissime. Sic enim absolute Gra-
tulari apud Sueton. Tiber. 63.
Gratulanti inter pœnam, quod non
et locustam obtulisset, h. è. Diis
gratias agenti. Et sic passim. Hinc
iam gratulari sibi, Cic. Famil.
III. 11. et IV. 11. est, non dicere
sibi gratum hoc sibi esse, sed gratias
agere Diis suo ipsius nomine. Et
gratulari Amico, gratias agere diis
Amici nomine. Dicit quis forsân,
quando gratulamur alteri, tunc
tamen revera dicimus ei, nobis
gratam et jucundam accidere
ipsius bonam fortunam: at vero
recidit quidem eo sensus locutio-
nis, quæ et causa istius abusus
apud Phædrum, sed non proprie
et directe illud notat, quæ pro-
be, in indaganda significationis
analogia, sunt distinguenda Sic
ex. gr. nemo est, qui non intel-
ligat ex Usu Linguae sensum ~~res~~
Refert, id mea minime refert,
magni refert; at paucissimi, qui
eorum rationem et veram ac
proximam significationem no-
runt. Nec enim proxime id signi-
ficiant, quo breviter ea interpre-
tari solemus, licet is tamen sit
sensus. Vide me infra ad III. 5.
de Verbis Substantivis. Ceterum de
Usu in Abusum degenerante per
causam non animadversæ Ana-
logiæ, sæpius et pluribus egi
infra. Vide Indicem in V. Usus.
Recte tamen Sanctius omnium
rationem etiam in Lingua, præ-
sertim Latina, censuit indagand-
am, id quod et præclare præstitit.

est igitur, ut omnium rerum ratio primum adhibeatur, tum deinde, si fieri poterit, accédant testimonia, ut res ex optima fiat illustrior. Quæ causa fuit, ut hæc nostras vigilias, *Minerva*, seu *de causis Linguae Latinæ*, inscriberemus; quia cujuslibet quæstionis causas et vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone II. de Nat. Deorum, Pythagoricum illud, *Ipse dixit*. At *de Linguae Latinæ causis* jam scripserat Cæsar Scaliger; quem quia in multis sequor, nonnunquam tamen ab eo dissentiens, titulum non abjiciendum putavi. Et Augustinus Saturnius suas acutissimas dissertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, *Minervam* illi fidum monitorem adhibemus.

C A P. I I.

Grammaticorum sine ratione nullam esse auctoritatem. Grammaticam non dividi in Historicen et Methodicen: illam non esse partem Grammaticæ. Quis sit perfectus Grammaticus? Nec dividi Grammaticam in Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxin. Hanc esse Finem Grammaticæ. Grammaticæ definitio. Artes sermonem perficientes. Partes orationis enumerantur. Pronomen, et Interjectio excluduntur.

QUONIAM res, de qua agimus, ratione primum, deinde testimoniis et usu, est comprobanda, nemo mirari debet, si magnos interdum viros non sequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus polleat, nisi ratione propositisque exemplis, quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præsertim grammatica fidem faciet. *Grammatici* enim, ut inquit Seneca Epist. 95. *sermonis Latini custodes sunt*, non auctores (1). Neque sexcentorum Grammaticorum aucto-

(1) Neque sexcentorum, etc.] corum, sed ratione et usu, seu
Prorsus assentior Doctiss. Sancio, non auctoritate Grammatico-
esse Latinam dictionem. Sciens

ritas mihi persuadebit, (Vide infra lib. III. cap. 3: in verbo *Vapulo*.) ut *vapulo a præceptore, exsulo a Præptore*, et, *ego amo Deum*, et alia hujusmodi, Latine dicantur. Unde illud verissimum est, quod Paulus tradit Leg. 1. de Reg. jur. *Regula est, quæ rem quæ est, breviter enarrat; non ut ex regula jus sumatur, sed ex jure, quod est, regula fiat.* Quare extirpanda est consuetudo, quæ legem habeat reclamantem, quæ potius corruptela vocanda est, ut passim tradunt Juris consulti: neque enim, quæ barbaries admittit, fovenda sunt, sed quæ pervertit, vindicanda. Quare jam nemo mihi turbam Grammaticorum aliter præcipientium opponat: nam tantum cuique creden-

dum tamen est et illud, multo facilius eam probari, et certius affirmari, quam negari et rejici. Vel hæ ipsæ locutiones, quas Sanctius sibi nunquam neque à sexcentis Grammaticis persuasum iri affirmat, si non earum ipsarum, certe similium tamen, Usu, et deinde Ratione, adseri satis superque queant. Etenim si quis dicat, *Vapulo a Præceptore, Exsulo a Præptore*, in utraque locutione Rationem, quæ eadem utrobique, in priore (Vide infra III. 3. in voce *Vapulo*, et ibi Sciopium) etiam Usus habebit sibi adstipulantem, in posteriore vero Ratio tantum non potuit, ut eam Usus admittere: quia durissima est, cujusmodi locutiones Usus aversatur. Ceteroquin enim *ab aliquo vapulare*, seu *exsulare*, idem est, ac si dicas, *opera alicujus vapular et exsulare*, seu *a parte alicujus*, (sicuti Auctor ipse lib. III. c. 4. *A* exponit) proficisci id, quod *vapulare et exsulare* significatur. Et quid quæso discriminis, quod ad Rationem, inter ista, et hæc, Livii I. 1. *Ancam ab simili clade domo profugam.* Cicero Famil. IX. 16. *Levior est plaga ab amico, quam a debitore.* Quidni eadem modo, *levius est vapulare*

ab amico, etc.? Somn. Scip. c. 8. *Nec unquam ab alio renascetur.* Sall. Jug. 17. *Nisi qui ferro, aut a bestiis interiire.* Quibus paria, quæ Auctor et Scioppius d. l. congesserunt: *Quis nolit ab isto ense mori; Infesto ne vir ab hoste cadat: Caput a Sole dolet, etc.* Nihil ergo causæ, quare *vapulare ab aliquo*, cum et Ratio et Usus id ferat, ita plane repudiet Sanctius. Sed neque idoneam video rationem, quomobrem rejiciat prorsus, tanquam minime Latinum, *Ego amo Deum*, quum et significatio et syntaxis verborum, quod ad Rationem et Usus, phrasin illam approbare utique videatur. Sicuti enim Dii vel Deus passim a Latinis Scriptoribus *amare* dicitur homines, ut vel ex jurisjurandi formula, *ita me Deus amet*, perspicuum est: quidni eodem modo homo vicissim recte dicatur *amare Deum*, æque ac parentes suos, et ipsas virtutes, quæ in hominibus sunt quasi quædam imagines Dei? Cicero certe Famil. IX. 22. *Amo verecundiam*, ait, et I. 7. *Quam magnitudinem, animi tui semper sum admiratus, semper amavi.* IX. 16. *Amavi amorem tuum.* Quid ergo? An ratio Sanctii petenda erit ex iis, quæ tra-

dum est, quantum ratione comprobaverit. Cicero ad Attic. lib. VII. epist. 3. etiam aliquando circa Grammaticam ab Attico reprehensus, primum ratione, deinde antiquorum testimoniis, se defendit. Non igitur mirandum est, si Quintiliano lib. I. cap. 4. et 9. non assentiar, qui Grammaticam in *Historicam*, et *Metho-*
dicam divisit, quam divisionem deinceps Grammatici mordicus tenuerunt: Verum interest Philosophi, placitis humanis anteponere rationem. Eam (2) opinor vocavit *Historicam*, quæ omne Scriptorum genus excutit; quæ nec citra Musicen potest esse perfecta, nec si rationem syderum ignoret; quæ neque sit ignara Philosophiæ, cui Eloquentia quoque non desit. Omnes igitur disciplinas huic Grammaticæ subijcit. Ubinam gentium ea Grammatica est? Quis eam conscripsit?

dit lib. IV. cap. 3. de Ellipsi, in *Regulis generalibus*. Nempe in *Primis* (ait istic) et *Secundis Personis rustice, nisi discretionis, aut alia impellente causa, apponitur suppositum*, et proinde recitetur *subdicetur*. Non itaque rejiceret *Amare Deum*, sed *Ego amo Deum*. Verumtamen neque hæc locutio rejicula ipsi simpliciter esse potest, sed tum demum, si nulla adsit *Amare Deum* exprimendi causa, quod proinde et hic, si ita sensisset, declarare debuisset, ut posset intelligi. Nam quamplurimæ ceteroquæ dantur causæ, quibus recte *Ego* adhibeas cum suis verbis. Non possum itaque mihi persuadere, id Auctorem nostrum hic respexisse, aut voluisse, et tanto quidem minus, quia infra lib. III. cap. 2. circa finem diserte rejicit non tantum illud, *Ego amo Deum*, sed et hoc, *Deus amatur a me*. Videtur ergo prorsus totam repudiare phrasin, quasi *Amare* quid notet, quod infra majestatem Dei sit, nec Homini ad Deum relationi conveniat. Sed tamen quum illud Verbum in Lingua Latina non brutum modo affec-

tum et cum libidine conjunctum, sed et purum ac honestum significet, quo magni facimus et veneramur alios, nihil video rationis, quare non Homo quoque recte dicatur *amare Deum*, æque ac *Deus hominem*: et *Pater Filium* æque ac *Filius Patrem*, immo et *Canis Dominum* apud Ciceron. de *Nat. Deor.* II. 63. qui et *Pro Flacco* cap. 38. nimiam pietatem et summum Amorem in Patriam conjunctim tanquam Synonyma memorat. Sed et quum recte dicamus *amare virtutes aliorum hominum*, quidni et *virtutes Dei*? Eas autem *amare* est idem, quod *amare ipsum Deum*. Certe in S. Script. passim Homo jubetur *amare*, *αγαπα* et *φιλειν*, *Deum*, æque ac *Dominum nostrum Jesum Christum*. Vide et omnino, quæ attuli infra III. 2. 7. ubi phrasin hanc *Amo Deum* ex Plauto et Seneca disertissime probavi.

(2) *Opinor*. J. Nescio, quare *Opinor* dicat, quum diserte Quintilianus I. 9. *Historicam* vocet eam, quæ in *enarratione Auctorum* consistit et Sanctius sequentia hujus periodi de hac Grammatices parte ex illius cap. 4. descripserit.

Unde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem sequutus est Quinctilianus; dicebantur enim quondam Grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros insti-
 zuebant, et eis poëtas enarrabant: quo in munere subeundo adhibebant, præter Grammaticam, variarum artium cognitionem: neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum Musicæ, Astrologiæ, Philosophiæ esse peritum. Mihi perfectus absolutusque Grammaticus est ille, qui in Ciceronis vel Virgillii libris intelligit, quæ dicitio sit Nomen, quæ Verbum, et cetera, quæ ad solam Grammaticam spectant (3), etiamsi sensum verborum non intelligat: est enim oratorum et poëtarum lectio variis artibus referta, quas si magister iste callet, jam non grammaticus dicendus est, sed dum explanat Astrologiam, astrologus; dum Historiam, historicus; dum præcepta Eloquentiæ, rhetor. Verbi causa, *Omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis*. Hic Grammaticus explicabit grammat-
 cam, doctrinam vero non nisi Mathematicus. Quem deinde Grammaticum dabis, qui se expediat ab illo Davidico, Psal. 67. *Rex virtutum dilecti dilecti, et speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios clericos, pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in pallore auri* (4). Sed quid in refellendo Quincti-

(3) *Etiamsi sensum, etc.]* De-
 buisset, ni fallor, dixisse, *Etiam-
 si sensus Grammatici veritatem aut
 rationem non perspiciat*. Nam sen-
 sus simplex seu Grammaticus
 cognoscitur ex ratione et cons-
 tructione Grammatica; at ejus
 veritas ex aliis scientiis.

(4) *Sed quid in refellendo, etc.]*
 Frustra sane opera ponitur in re-
 fellendo Quinctiliano, cui neuti-
 quam peculiaris fuit hæc senten-
 tia, quæ Grammaticen extendit
 ad facultatem Scriptores omne
 genus excutiendi et interpretan-
 di. Secutus enim est inveteratum
 jam apud Græcos Latinosque
 usum, cum in vocabuli signifi-
 catione, tum in munere Gram-
 maticis assignando. Ipse Cicero

lib. I. *de Oratore*, singularum
 artium munia percensens, *In
 Grammaticis*, ait, *Poëtarum per-
 tractatio, Historiarum cognitio,
 verborum interpretatio, pronuncian-
 di quidam sonus*. Idem lib. I. *de
 Divin. Grammaticos Poëtarum in-
 terpretes* appellat. Et hinc Imp.
 Tiberius, qui maxime curabat
 notitiam Historiæ fabularis,
Grammaticos, dicitur a Sueton.
 cap. 70. *ejusmodi fere questionibus,
 quæ mater Hecubæ, quid Sirenes
 cantaverint, experiri*, satis sane
 inepte, solitus. Immo adeo hæc
 vera, ut quæ sola Grammaticum
 ex sententia Sanctii absolvunt,
 olim fere a Grammaticis fuerint
 sejuncta, nec tam ad eos perti-
 nuerint, quam ad illos, quos

liano frustra operam consumimus, quum ipse se suo gladio confodiat? Queritur enim in principio libri secundi cap. 1. *Grammaticos alienas sedes occupasse*: deinde subdit ibidem: *Nos suum cuique professioni modum demus. Et Grammatica (quam in Latinum transferebant, Literaturam vocaverunt) fines suos norit: præsertim tantum ab hac appellationis suæ paupertate, intra quam primi illi consistere, protracta.* Hanc Quinciliani sententiam valde probo: et cum doctissimis viris hoc teneo, *Artium usum conjunctum esse oportere; artes vero ipsos separatim tradendas.*

Alii vero dividunt Grammaticam in literam, syllabam, dictionem, et orationem; sive, quod idem est,

Græci ἱστοριογράφοι, Latini *Litteratores* vocabant. V. Sueton. de ill. Gramm. cap. 4. Atque hinc in Historia Augusta passim dicitur quis in pueritia *verus primus* hoc vel illo *litteratore*, aliis vero deinceps *Grammaticis*; Immo in jure Civili *Grammaticis* æque ac aliis Professoribus indulta fuit immunitas, non item illis, qui primis literis pueros imbuunt, qua de re Voverius *Polymath.* cap. 4. Verum quidem, vocabulum *Grammatices* a primis illis literis formatum, et antiquissimis temporibus illas quoque ad Grammaticorum curam vel maxime pertinuisse, immo inde Grammatices studia cepisse; et forte etiam istis quondam desiisse. Sed neque id ignoravit Quincilianus, ut qui diserte tradit II. 1. *Grammaticen ab illa appellationis suæ paupertate, intra quam primi constiterunt, tantum suo tempore protractam, ut ea omnia complectatur, quæ lib. I. c. 4. exposuit, quæque hoc loco, ubi suum cuique professioni modum vult dare, tamen illis relinquit, conquestus tantum, quod ea quoque invadant, quæ proprie et solummodo debebant esse Rhetorum, scil. prosopopœias, et suasorias declamationes. Hoc est, quod*

dicit illos *alienas sedes occupasse*, quodque eos intra *suum professionis modum* continere se jubet. Neutiquam vero istis verbis a prioris sententia recedit, aut suo se gladio confodit, quod ait Sanctius. Sed et ex hoc usu, quo Grammaticis jam ante tempora Quinciliani tribuebatur utrumque, et *rationem loquendi docere, et enarrare Auctores*, orta est distinctio hæc Grammatices in *Methodicen*, quæ prius respicit munus, et *Historicen*, quæ posterius, ut ipse Quincil. tradit. I. 9. Si tamen vera volumus, ista significatio vocis *Grammatici*, et hoc munus *enarrandi* quoslibet auctores, non est proprium Grammatico, sed postea ad eum accessit: atque adeo illa *Methodicè*, etiam sola, constituit et absolvit Grammaticum proprie dictum, altera vero, *Historicè*, ornat eum, et distinguit ab jejuno *Grammarista*; quæ tamen *distinctio* semel recepta ita invaluit dein, ut tempore Quinciliani, publico loquendi usu, *Grammaticus* non diceretur, nisi qui istam *ἱστορικὴν* quoque profiteretur, æque ac *τὴν γράμματιαν*, et *literam*; notabant tunc etiam Eruditionem variam. Vide et Vossium *de Arte Grammat.* lib. I. Capp. 1. 5. et 6.

in orthographiam, prosodiam, etymologiam, et syntaxin. Sed (§) Oratio sive Syntaxis est Finis Grammaticæ; ergo non Pars illius; nam, ut, inquit Cicero, lib. V. de Finibus: *Aliud est pars, aliud artis finis: quia nulla ars in se versatur.* Sic enim aliud est grammatica, aliud grammaticæ finis, et scopus, seu, quod Græce dicitur *ἰστοκείμενον*. Tum deinde litera pars est syllabæ, syllaba dictionis, et dictiones ipsæ partes orationis; non igitur partes grammaticæ: et cujuscunque rei pars alius rei esse non potest. Nos autem ommissa Grammaticæ divisione (quoniam nulla satis commoda occurrebat) sic sumus exorsi: *Grammatica est ars recte loquendi.* Cum *Artem* dico, disciplinam intelligo; est enim Disciplina scientia acquisita in discente. Addidi deinde, *Cujus finis est congruens oratio.* Hæc oratio constat ex vocibus vel dictionibus; voces rursus ex syllabis; syllabæ ex literis; et quia ultra non progredimur dividendo, vocamus Literam *individui soni comprehensionem*. Dividimus igitur Orationem in voces seu dictiones, et has vocamus *Partes orationis*: in quibus tanta est inconstantia Grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint constituere. Varro duas ponit, deinde ex sententia Dionis tres: unam, quæ adsignificat casus; alteram, quæ tempora; tertiam, quæ neutrum. *De his*, inquit 7. Linguae Lat. pag. 86. *Aristoteles duas partes orationis esse dicit, Vocabula, et Verba, ut homo et equus, Et, legit et currit.* Et eodem libro pag. 93. *Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam, quarum vis, quoniam sunt divisiones plures, nunc ponam potissimum, in quæ dividitur. Oratio secunda, ut natura, in quatuor partes: unam, quæ habet casus: alteram, quæ habet tempora: tertiam, quæ habet neutrum: et quartam, in qua est utrumque.* Sed is

(§) Oratio sive Syntaxis est Finis Grammaticæ, etc.] Diversa hæc sunt. Oratio quippe conficitur Syntaxi Grammatica: atque adeo illa est Finis, at Syntaxis Pars Grammaticæ. Hæc enim inter res, quas tradit, etiam Syn-

taxin nos docet, et, ut ipse Auctor mox pag. seq. loquitur, *Solacismos et barbarismos expellit ab oratione.* Nulla certe alia est Ars, quæ nos doceat Nomini et Verborum Concordiam, et Constructionem, hoc est, Syntaxin.

postea dividit primam in provocabula, ut *quis*: in vocabula, ut *scutum*: in nomina, ut *Romulus*: in pronomina, ut *hic*: et statim subdit; Duo media dicuntur nomina; prima, et extrema, articuli: hactenus Varro. Quinctilianus Lib. I. cap. 4. ostendit ab Aristarcho (quem frequenter sequitur Varro) octo partes esse factas; sed idem Quinctilianus ad undecim usque progressum fuisse ostendit, et has recenset: *Nomen, Appellationem, Ariculum, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctionem, Praepositionem* (6), *Asseverationem, Attrectationem*. Servius item undecim agnoscit. Nebrissensis cum octo primum constituisset, addidit in constructione *Gerundia*, ut ipse vocat, et *Supina*; quod et ab aliis accepisse testatur. Hic ego vestram fidem compello, Defensores errorum, qui omnia conturbari a me dicitis; quid sentitis? quid statuendum inter tot veterum et recentiorum tenebras judicatis? Audite igitur Minervam. Creavit Deus hominem rationis participem, cui, quia sociabilem esse voluit, magno pro munere dedit sermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima est *Grammatica*, quæ ab oratione Solæcismos et Barbarismos expellit. Secunda *Dialectica*, quæ in sermonis veritate versatur. Tertia *Rhetorica*, quæ ornatum sermonis tantum exquirat. Cum igitur Oratio sit Finis Grammatici, excutiamus, ex quibus hæc oratio possit constitui, ita ut nihil sit, quod per orationem non possimus enunciare. Sunt autem hæc tria, *nomen, verbum, particula*. Nam apud Hebræos tres sunt partes orationis, *nomen, verbum, et dictio consignificans*. Arabes quoque has tantum tres orationis partes habent: *Pheal*, verbum; *Ismi*, nomen; *Herph*, dictionem: quas tres partes orationis omnes Linguae Orientales habent. Rabbinus ille, qui contra Cosdram regem Persarum disputat,

(6) *Asseverationem, etc.*] Asseverationis exemplum, adfert Quinctilianus *Heu*, sicuti Attrectationis *Fasciatim*, sed adjicit, *sibi ea non approbari*. Non video

etiam, quare *Heu* adscribatur Asseverationi. An voluit *Eu*, vel *Euge*, vulgo, atque ideo et *Comicis*, in approbando ac applaudendo vel sibi, vel aliis, usitata;

omnes linguas ab Hebraica originem duxisse contendit, et Græcam et Latinam olim tantum tres orationis partes habuisse. Idem sentit Plutarchus in *Question. Platonis*: et D. Augustinus in *Categoriis* ex Aristotelis sententia tres partes orationis constituit. Quorum sententiam ut verissimam approbantes, perspicuitatis tamen gratia ex Platone sic disputamus. Inquit enim ille *Lib. de Ente*.

*Quidquid enuntiatur, aut est permanens, ut Arbor, Durum; aut fluens, ut Currit, Dormit. Res permanentes sive constantes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam Nomen dixere. Fluentes dicimus, quarum natura est, esse tamdiu, quamdiu fiunt. Harum nota Verbum est. Rursus verbis et nominibus deerat modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in Nominibus dicitur Præpositio: ut, versatur in tenebris propter ignorantiam. In Verbis est Adverbium: Nam si qualitatem innuas, dices; bene currit: si tempus; hodie legam. Postremo orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis; quare Coniunctio fuit excogitata. Hæc Plato. Participium autem Nomen est, (vide infra c. 15.) sed habet a Verbo temporis adsignificationem, et constructionem. Diogenes Laërtius in *vita Zenonis* has quinque enumerat partes; Nomen, Appellationem, Verbum, Coniunctionem, Articulum. Nomen, ut Socrates; Appellationem, ut Consul. Præterea quum res omnes constant ex materia et forma, oratio itidem constabit; nam in Verbis, ut inquit Fabius lib. I. c. 4. *vis est sermonis, ut in Nominibus, materia; quia alterum est, quod loquimur: alterum, de quo loquimur.**

Interjectionem non esse partem orationis, sic ostendo: Quod naturale est, idem est apud omnes: sed gemitus et signa lætitiæ idem sunt apud omnes: sunt igitur naturales. Si vero naturales, non sunt partes orationis. Nam ex partes, secundum Aristotelem, ex insituto, non natura, debent constare. Interjectionem Græci Adverbiis adnumerant (7), sed falso. Nam neque

(7) *Sed falso.* Non ita absur- | quæ Interjectionibus adscribun-
de, aut falso. Nam pleraque, | tur, non tam sua natura, quam ex

voces Latinae aut Graecae sunt, etiam si Latinis aut Graecis literis scribantur; sed signa tristitiae, aut laetitiae, qualia in avibus, aut quadrupedibus, quibus tamen nec vocem, nec orationem, concedimus. Vide Adagium, *Ne my quidem*; et *Ne gry quidem*. Valla lib. II. cap. II. Interjectionem a partibus orationis rejicit. Itaque Interjectionem a partibus orationis excludimus, tantum abest, ut eam primam et praecipuam cum Casare Scaligero constituamus.

Pronomina itidem non dubiis rationibus a Partibus orationis rejiciemus. Primum omnium, si Pronomen differret a Nominis, ejus natura per definitionem posset ostendi. At vero nulla est definitio Pronominis; neque potest vera et propria investigari: nullum igitur Pronomen est. Quid, quod definitio nominis non excludit pronomina? Nam quum dicis, Nomen declinari per casus, nec significare cum tempore, cur non apponas pro exemplo, *Ut, Ego, Tu?* Adde quod Aristoteles acturus de oratione, Nominis et Verbi tantum meminit. Igitur ex illius sententia, *Ego disputo* (8),

instituto, ad designandos varios rerum modos et animorum motus, veluti admirationem, comminationem, exhorrationem, etc. adhibentur, et idcirco in variis linguis diversae sunt, ut aliae item particulae. Minus itaque recte a Partibus Orationis penitus excluduntur. Vide et Vossium de *Anzlogia* IV. 28. Sed Vir Clariss. Georg. Henr. Ursinus in *Institut. Gramm.* Sect. VII. cap. II. p. 1104. miratur me probare Graecorum sententiam, qui Interjectionem Adverbiis annumerant. At Ego eam Adverbiis non ita absolute annumero, sed melius iis adscribi a Graecis dico, quam a Partibus Orationis prorsus excludi, ut facit Sanctius. Sed et ad nullam illa Orationis partem propius usque accedit, quam ad Adverbiata. Nam et hoc solum per se in exclamando absolvit sensum, aequae ac Interjectio. Certe *Eu* et *Euge*,

quae Interjectionibus ascribuntur, vera sunt Adverbia apud Graecos, et notant bene. Et si iidem in acclamando καλλε, ut Latini bene, recte, adhibent. Porro autem, si *En* et *Ecce* Interjectiones quoque sunt, quod non puto, qui pro Adverbiis demonstrandi ea habeo, tum vero etiam cum aliis illae partibus Orationis non construuntur modo, ut *ecce autem, ecce tibi*; Vide Tursellinum de *Particulis* cap. 54. sed et componuntur, ut *ellam, ellam, eccum, eccos*; pro *en illam, ecce eum*, etc. Hoc vero magis convenit in Adverbia, quam in Interjectiones quae non sint Partes Orationis, quod tamen certe sunt tales voculae, quae cum aliis Orationis Partibus construuntur et componuntur.

(8) *Non esset oratio*] Si scilicet *Ego* esset aliud quid, quam Nomen. Sed et reliqua Pronomina, veluti

non esset oratio. At (ut inquit D. Augustinus *Lit. de Magist.*) *Nomen pro pronomine usurpare solemus.* Et ita Aristotelei intelligunt, quum in voce *Nominis* pronomina etiam includi fatentur.

Sed et quum puero traduntur præcepta de concordia nominum inter se, non indigemus nova doctrina ad hanc concordiam explicandam: nam quemadmodum dicimus, *Liber bonus, et doctus; sic liber meus, tuus, suus.* Præterea, quomodo possunt poni *pro nomine*, si illis significamus res non habentes nomina, aut ea

Hic, Ille, Meus, nihil differre censet Sanctius ab Adjectivis, quia eadem est utrorumque concordia cum Substantivis. Denique etiam perperam dici *Pronomina* quasi *pro Nomine* posita, quum multis *Nominibus* fuerint antiquiora. Verum in hoc extremo haud magna inest ratio. *Pronomina* enim a Præcis dicta sunt post inventam jam *Orationem*, quia in usu loquendi, brevilitatis gratia, pro ipsis *Nominibus* Substantivis poni solent, ne eadem *Nomina* sæpius, quod ingratum auribus accidit, repetere cogamur: et quia pleraque nihil *Rei* per se notant, sed *Rem* Substantivis designatam tantum commonstrant. Nolim tamen Sanctio refragari in eo, quod *Pronomina* et *Nomina* censet easdem fere *Orationis* esse partes. Sed repugnat ei acriter *Vir Doctissimus G. H. Ursinus Gramm. Instit. Sect. IV. cap. 1. pag. 362*, etc. omnes illius rationes ordine refellere annixus: atque ideo lubens arripit, quæ in proximis seq. contra Sanctium *Ego* tradidi. Fateor vero, multa in hæc Sanctii, quæ Ursinus istic quoque profert, non magnam habere vim. Sed tamen non video sane multum differentię inter *Naturam* et *Usam Nominis* ac *Pronominis*. Ipse Ursinus, pag. 381, monet utique, quod verissimum est, *Ego, Tu, Sui, naturam*

referre Substantivorum, reliqua Adjectivorum. *Natura* hæc usu ipso et constructione perpetua confirmatur. Neque vero satis capio, quod *Vir Doctiss.* in hac locutione, *Hannibal peto pacem*, censet *desse Ego*, sed ut *vicarium*, non ut *primarium*; *Hannibal* autem *principale esse Verbi*, peto, *Suppositum*. Atqui certum arbitror *Verbum* hoc proxime et directe coherere cum *trâ Ego*, quod intelligitur, neququam cum *trâ Hannibal*, quippe quod directe cum *Verbo* primæ personæ jungi nequit. *Sensus* enim est, *Ego*, qui sum ille *Hannibal*, peto pacem. Sic posset dici *Consul peto pacem, Pater rogo filium*, h. e. *Ego*, qui sum *Consul*, qui sum *Pater*. Res patet ex locis, quæ Sanctius attulit, *de te queror hospita Phyllis*, h. e. *Ego*, quæ sum *Phyllis*, hospita nuper tua, vel per appositionem, *Ego*, illa *Phyllis. Audi Tu Populus Albanus*, h. e. *Tu*, qui es *Populus Albanus*. Satis ex his apparet, *tr. Ego* vel *Tu* *primarium* esse in ratione Grammatica *Nominativum Verbi*, quod sequitur. Neque vero *Nomina*, quæ illis junguntur, induunt idcirco vim primæ personæ, ut censet Ursinus. In eundem tamen lapidem impingit quoque *Vossius de Anal. IV. 2. extr.* dum putat *Ille, Ipse*, esse omnis personæ, primæ æque ac tertiæ, quia dicitur

quorum

quorum nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur *Hoc* vel *Illud*. Unde et cælum ipsum, teste Platone in *Timæo*, vocatum est ab antiquis, *Hoc*: quia essetne Deus, an res creata, illis in incerto erat. Itaque vetustiora sunt Pronomina hæc (9), quam ipsa Nomina, quomodo igitur *Pronomina* appellabuntur? Quid quod individua substantia (ut physice dicamus) melius et peculiarius explicatur per tria hæc pronomina (10), quam per nomina propria, cum enim dico *Ego*, neminem alium poteris intelligere. At cum dico, *Franciscus*, etiam in alium potest transmitti intellectus: unde *Franciscus* potius pro *Ego* ponitur, quam contra. Multo plus errarunt, qui loco nominis proprii pronomen posse poni docuerunt: nam hoc modo *Magister*, *Rex*, *Dux*, *Gubernator* essent pronomina: quia pro Pompejo, aut Cicerone ponuntur; Sic *Poëta* pro Virgilio, *Orator*.

Virgilius *Ille Ego*, et Alii *Ego ipse*. Ast ita omnia Adjectiva ferent itidem omnis personæ, quam Virgilius *Ecl.* 1. dicat quocumque, *Stultus Ego putavi*, etc. *Tu lentus doces*, etc. Et sic *Alter Ego*, ac similia passim occurrunt. Sic Genitivi *Mei*, *Tui*, *Sui*; junguntur non tantum Adjectivis, sed et Substantivis per Appositionem, ac Participiis varii generis. Ovidius *Heroid.* in Ep. A contii v. 74. *Copia placanda sit modo parva tui*; ubi tamen Viri Doctissimi reponunt *placandi*. Et sic passim *purgandi sui*, etc. Vide infra II. 12, pag. 10. et III. 8 15. Quocirca statuendum hinc potius, *in Ego*, etc. habere naturam et vim Substantivi, atque ideo Adjectiva ei et Pronomina recte jungi. Ceterum quas differentias Pronominis a Nomine commentus est Ursinus, ejus sunt generis, ut etiam in Nomina, maxime Adjectiva, conveniant, a quibus tamen propria differentia potissimum debuissent distingui. Mihi vero videntur Pronomina vi suæ significationis Demonstra-

re rem; at Adjectiva Describere, sed ratio Grammatica utrorumque esse eadem. Dicuntur autem *Pronomina*, quia talem habent significationem, ut pro Nomine, quod paulo ante expressum est, ne illud sæpius reperatur, poni possint et soleant ad eandem rem, quæ Nomine ipso notatur, demonstrandam.

(9) *Quam ipsa Nomina*] Nè erres, non omnia Nomina, sed quedam tantum, quæ quia nondum erant inventa, vel quia ignorabantur, designabantur ideo res ipsæ per *Hoc* *δὲ τὸν αὐτὸν*, quod proinde antiquius erat multis Nominibus, quorum loco adhibebatur. Ceteroqui Nomina natura sua sunt vetustiora Pronominibus, nec dici potest *Hoc*, nisi intelligatur, et ordine naturalis syntaxeos præcedat, *Negotium*.

(10) *Quam per Nomina propria*] Verum id quidem est, quando illa desierunt esse vere propria singulorum, seu amisere naturam proprietatis. At vero, quando vere unius sunt, et necesse

pro Cicerone, et hujusmodi sexcenta. Tum etiam adjectiva a proprio nomine ducta, ut *Cæsariani*, aut *Pompejani milites*, essent pronomina, quia *Cæsaris* vel *Pompeii milites* intelliguntur; ut (apud Virg. *Æn.* 10.) *Evandrius ensis*, pro *Evandri*. Errarunt item et illi, qui Pronomen vocem esse Nominis vicariam definierunt: nam in iis sermonibus, *Annibal peto pacem, hospita Phyllis queror, deest ego*, non ut vicarium, sed ut primarium. Item illo *Livii lib.* 1: *Audi tu populus Albanus, tu specialius et prius est, quam populus Albanus*. Alii ut eludant argumentum, dicunt, pronomina personam certam significare, quo apparet non esse nomina. Imo propterea magis essent nomina, quia melius et proprius res ipsa significarent. Sed quid sit persona, illi omnino ignorarunt, nos inferius (Cap. 12. de Verbo) aperiemus. *Nomen*, ait *Donatus, est pars orationis cum casu, corpus aut rem proprie communiterve significans*. Hæc definitio comprehendit omnia pronomina. Rursus idem: *Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine posita tantundem pene significat, personamque interdum recipit*. Sed hæc definitio ridicula est, et in multis peccat. *Probus grammaticus enumerat Pronomina unum et viginti; Priscianus et alii, quindecim: Donatus quærit, quid inter Pronomina et Articulos intersit: Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronomine, quum de nomine hic, hæc, hoc, loqueretur, quod et Articulum vocat. Quinctilianus, Lib. I. cap. 5. pronomina vocat, quantus, qualis. Quare desinant isti mirari, cur huic doctrinæ non assentiamur, quum et*

cum ullo alio communicata, æque, immo melius et peculiarius, per illa, quam per tria pronomina, significatur individua substantia. Etenim quum audis hæc verba, *Ego feci*, non statim intelligis, quis fecerit, priusquam scias, quis id dicat. At si audias, *Numa fecit*, et nullus sit alius, qui eo nomine appelletur, tu autem non ignores, quis eo designetur, ut

nec in altera locutione ignorare debes, quid per *Ego* notetur, confestim intelligis quam optime, quæ sit illa individua substantia, quæ fecerit. Hoc vero ubi per nomina propria intelligere nequis, illa non amplius sunt, quod appellantur. Quapropter nulla est vis in hoc quidem argumento Sanctii, licet id sequatur etiam *Vossius de Anal.* IV. 1.

ipsa secum non consentiat. Et ut semel, quod sentio, dicam: *Ego, tu, sui, Pronomina* vel *prima nomina* rectius vocarentur, quum sint aliorum duces, et sui juris; non enim aliorum norma declinantur, quod Regum proprium est, nisi velis grammaticorum commentis accedere, qui etiam, si Musis placet (11), pronominum declinationes obtrudunt: nam cetera omnia nomina ab his gubernantur, et eis sublatis reliqua omnia muta et manca reperientur.

C A P. I I I.

De Accentu, Figura, Specie.

ANTEQUAM ad singulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda sunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc sunt Accentus, Figura, et Species.

Accentus, sive Tenores, quos Græci τόνους καὶ τῆγορῶν δίας vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut testatur his verbis Cicero in Oratore cap. 17. *Mira est quædam natura vocis: cujus quidem e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta fit, et tam suavis*

(11) *Pronominum declin, etc.]* Vult dicere, *Me* ex. gr. non esse declinatum ab *Ego*, quod volunt Grammatici. Ipse enim Pronomina irregularia esse ait, nec ad Declinationum regulas revocanda. Vide eum infra cap. 8. Non potest tamen Pronominibus plane omnis declinatio negari. Nam declinatio est, quando dicimus *Tu, Tis*, qui Genitivus est obsoletus (vide Voss. de Anal. IV. 4.) *Tibi, Te: Quis, Cujus, Cui, Quem; Quo, etc.* Irregularis ea est, fateor, seu Anomala, sed Talia etiam in Nominibus et Verbis occurrunt. Quid dicemus de Verbo Substantivo, *Sum, Eram, Fui, Esse?* Quid de tot Nominibus, quorum Obliqui

non respondent suis Nominativis, et pluribus insuper modis variant? Maxime anomalum est Ἔγω, ut a quo nihil videtur esse declinatum. Sed si, ut voluit Caninius et Vossius, descendit ab Syriaco *Eno*, litera N in G mutata, cujus tamen mutationis antea alias literas, quam G et K, exempla desidero, (nam quod ajunt *Ignobilis, Ignarus*, dici pro *Innobilis, Innorus*; turpiter errant, quum N in iis et similibus tantum elidatur, ac simplicia ex sua origine sint *Gnobilis, Gnarus*) si tamen inde descendit, dici forsitan posset ab eadem radice oriri ἐγῶ, ἐγῶν, ἐγῶς, et ἡς, ἡς, ac Latina *mis, mihi, me*, litera N in M transeunte,

varietas perfecta in cantibus. Quinctilianus hanc (1) observationem accentuum difficilem esse dicit. Et Servius antiquus grammaticus in Donatum, *Gravem accentum in usu non esse* contendit. Ego quoque credo circumflexum periisse, et solum acutum, vel quasi

(1) *Observationem accentuum difficilem, etc.* Accentuum ratio breviter sic se habuit. Syllabarum vel plurium ultima nunquam apud Romanos acuebatur, ut diserte tradunt Quinctilianus I. 5. et Mart. Capella lib. III. At penultima, quæ in pronunciando erat tractim producenda, quasi duas haberet vocales, dicebatur pronunciari sono Inflexo vel Circumflexo, cujus nota fuit litera V. Inversa, Ceteroqui quæcumque syllaba penultima, sive antepenultima, simpliciter in pronunciando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, et Acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab sinistra parte, unde scribimus, sese erigens versus dextram. Reliquæ syllabæ, quæ remissius pronuntiabantur, credebantur habere Gravem accentum, quasi in guttur subsidentem, et proinde ejus nota fuit lineola ab sinistra parte sese demittens versus dextram. Notis quidem istis veteres non multum reperiuntur usi, sed tamen sonos ipsos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, istis appellationibus distinxerunt jam antiquis temporibus, ut ex Ciceronis locis, quæ attulit Sanctius, patet: postea vero eos Grammatici etiam notis illis seu lineolis, quas memoravi, insigniverunt. Vide Mart. Cappellam lib. III. Capite, de Fastigio, h. e. Accentu. Sciendum autem, Pronunciationem factam olim secundum hocce *Accentus*, et simul secundum *Vocalium* vel *Productionem*, apice itidem, quæ erat lineola transversa, declaratam a multis, teste Quinctiliano I. 7. vel *Correptionem*.

Hæc enim reddebant sonum vel duplicis vocalis, vel simplicis, nec quantitati metricæ syllabarum semper congruebant. Unde syllabæ ejusdem quantitatis, aliæ producebantur in pronunciando, aliæ corripiebantur. Veluti, *Ungo prima litera breviter dicitur, at Uctito prima litera longa promissus*, ait Gellius IX. 6. addens itidem, *Dictito correpte dici, licet Dico producatur*. Similiter ab ipso Cicerone traditum ait Idem II. 17. *Præpositiones IN et CON verbis aut vocabulis præpositas produci atque protendi, quum literæ sequuntur S vel F, in aliis autem omnibus correpte pronunciari*. Dicit autem Cicero istic, *si consulas Veritatem, reprehensum id iri, at si ad aures referas, probatum; orationem autem voluptati aurium debere morigerari*. Orta ergo fuit hæc Pronunciatio non a *Veritate*, h. e. non ab ratione metrica, aut Prosodica analogia, sed unice a *voluptate aurium*, quæ nihil certæ rationis habet, et alia est aliis temporibus, aliisque hominibus. Quæ et causa est, quare alii aliter easdem sæpe pronunciarint syllabas, ut ex eodem Gellio IV. 7. et 17. VI. 15. VII. 7. IX. 6, etc. discimus. Sed et ideo nihil mirum est, Pronunciationem illam, quæ haud dubie mutata est sæpe, interiisse nunc penitus, præsertim quum, sicuri Notæ Accentuum, sic et Apices Vocalium, non ita invaluerint in Latini sermonis scriptura, sed in scholis tantum Grammaticorum obhæserint. Sed et accidebat aliquando, ut syllabæ penultimæ natura breves in vocabulis plurium syllabarum accentu ta-

acutum remansisse. Quare vero magis acutus, quam ceteri, permanserit, ex eodem Ciceronis libro causa poterit elici. *Natura*, inquit cap. 18. *quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem, neque una plus, neque a postrema syllaba*

men acuto pronuntiarentur. Sic *Festus* particulam *Adeo* secunda acuta *efferi vetusta quadam loquendi consuetudine* ait, ut distingueretur a *Verbo Adeo*. Verum tunc particula isthæc pronuntiabatur, quasi duæ essent voculæ, ex quibus composita est. Reperias quoque illud in *Vocativis* in I exeuntibus, *Virgili*, *Mercuri*, etc. Sed hæc est veluti Exceptio quædam ab *Regula*, quam mox ex *Quintiliano* proferemus, et quam etiam ipse *Priscianus* agnoscit, qui lib. VII. agens de *Vocativis Secundæ Declinationis*, diserte ait, *debuerunt hujusmodi Vocativi, id est, qui in I desinentes penultimam correptam habent, antepenultimam acuere*. Hoc autem addit minime licere in hisce, in quibus penultimam, ait, *acuimus*. Rationem ejus pronuntiationis hanc dein reddit, quod hi *Vocativi* per *Abscissionem ultimæ syllabæ* sint formati, quum *Antiquiores* dixissent *Mercurie, Virgilie*. *Abscissionem* autem non mutare *Accentum perfecti Vocativi*, qui est *Mercurie*, atque adeo *servari* in his *Accentum integrum* secundæ syllabæ. At quomodo jam pronuntiabatur? Nimirum medio sono inter *Mercuri*, et *Mercuri*, ut leniter quidem intenderetur vel elevaretur in pronuntiando secunda syllaba, sed breviter id fieret. Potest hoc intelligi: ut et illud, quod particulæ, *que, re, ne*, transferre dicuntur accentum in ultimas syllabas vocum, quibus junguntur, etiamsi breves illæ sint. *Proprium enim earum particularum* est, ut ait *Mart. Capella*, d. I. *acuere partes extremas vocum, quibus adjungun-*

tur. Pronuntiabatur ergo ex. *g. suavèque, lignave, non suavèque, lignave*, multo minus *suavèque, lignave*. Particulis autem his tribus adde *Capellæ* ex *MSto meo* quartam *ce*, et ex eodem emendatius totum hunc locum sic lege: *Mutant accentus adjunctis vocibus que, ve, ne, ce, quum tamen complexiva conjunctio est que; ve, quum expletiva*. Pessime et sine ullo sensu editur *conjunctione Que*. Ceterum quod *Vossius*, præcipientibus licet *Grammaticis* quibusdam, in *Arte Grammat.* II. 10. putat *Veteres* in pronuntiando in *Ex adversum et Aliquando simul et tertiam a fine acuisse, et sequentem produxisse*, id vero qui factum fuerit, haud satis capio, quum utriusque nulla vox in duas simul syllabas recipiat tonum, sicuti id et ratio pronuntiandi, atque ipsa auctoritas *Veterum*, nos docet: Quo pertinet, quod et *Cicero* in *Oratore* c. 18. et *Quintil.* I. 5. *in omni voce utique acutam esse ajunt, sed nunquam plus una*. Adde *Mart. Capellam* d. I. eumque ibi sic distinguere et lege, *Omnis vox Latina, etc. habeat unum sonum, aut acutum aut circumflexum: Duos autem acutos aut inflexos habere nunquam potest, graves vero sæpe, scil. habere duos potest Latina vox*. Sequitur dein *Nova perodus, incipiens ab Acutum*. Mox etiam pro *Syllaba antepenultima* lege *Syllaba autem penultima*. Quod vero una *Vox* plures graves accentus habere potest, id oritur ex eo, quod omnes syllabæ præter eam, quæ acuitur aut circumflectitur, gravem dicuntur habere accentum, quia earum

citra tertiam : quo magis naturam ducem ad aurium voluptatem sequatur industria. Vide Quinctilian. lib. 1. cap. 5. et Erasmm in lib. de pronuntiatione ; qui tamen mihi in omnibus placere non possunt.

tonus deprimitur. Porro productio et correptio in pronuntiando proprie est vocalium, non autem syllabarum aut quantitatis metricæ, ut ex Gellio II. 17. et IV. 17. liquet. Denique quando acuitur antepenultima, tunc semper penultima habet correptam vocalem Quintil. d. 1. *Trium media longa, aut acuta aut flexa erit; eodem loco brevis utique gravem habebit sonum, ideoque positam ante se, id est, ab ultima tertiam, acuet.* Gellius VII. 7. *Syllaba natura longior non ferme patitur acui priorem in vocabulis syllabarum pluriam quam duarum.* Sequitur ergo in *Aliquando, Exadversum*, etc. si recte acuitur antepenultima, istic esse toaum, et sequentem syllabam ac vocalem, ut natura brevem, corripiendam fore, seu breviter quomodocunque pronuntiandam: Sæpe quidem vocalis natura, et accentus, et quantitas metrica simul concurrunt in unam syllabam, vel potius accentus, et illa quantitas, sæpe accommodant sese naturæ vocalium. Sed aliter se res habuisse videtur, quando in trisyllabis media vocalis est natura brevis, at syllaba positione facta est longa, cujus longitudinis in vulgari pronuntiatione non semper habita tunc videtur ratio, non magis, quam in vernaculis habetur linguis, ubi itidem syllabæ tales in pronuntiando sæpissime corripuntur. Sed id ipsum videtur tempore Prisciani, et æqualium Grammaticorum, denuo mutatum, siquidem illi omnem rationem accentus seu toni in pronuntiando retulerunt ad quantitatem metricam syllabæ penultimæ. Quod et Antiquiores Romanos fecisse,

nullus dubito. Certe ex Quinctilianianis verbis modo allatis id liquere satis videtur. Verum prout Pronuntiatio, ut ex Gellio probavimus, fuit variis olim, et sæpius tractu temporis mutata, sic videntur sane Grammatici quidam sæculo secundo et tertio Cæsarum ab illa recta et antiqua pronuntiatione in quibusdam descivisse, sed male, et ideo eos rursus reliquit Priscianus, alique æquales. Neque vero video, (licet satis norim, quod ingerunt identidem Vossius et alii, inter Accentus et Quantitates Vocalium in pronuntiando esse distinguendum) quomodo audiri potuerit in quotidiani sermonis pronuntiatione, quæ celerior esse solet, acurus ille et elevatus sonus in antepenultimis *Tō Aliquando et Exadversum*, si penultimæ tractim et producte pronuntiantur. Fateor tamen in pronuntiatione veterum, prout ea nobis traditur a Gellio aliisque, occurrere etiam nonnulla, quæ ex eorum scriptis liquido satis percipi nunc nequeant. Veluti quando ille IX. 6. *Tō E in Edo* ait breviter dici, h. e. ut paulo ante loquitur, ita pronuntiaci, ut corripatur, at in *Esito, promi* (h. e. pronuntiaci) longum, quum utique E in *Edo* et *Edere* vix possit ita diversum pronuntiaci, ut modo corripere, modo produci audiatur, nisi productio illa statuatur naturalem sonum *tō E* flectere in Græcum H. Quin si maxime discrimen aliquod pronuntiationis formare possimus, quod pernegare nolim, inter *Edo* ac *Esito*, similiter inter *Legit* Præsens et *Legit* Præteritum, proferendo illic E simplex breviter et celeriter, hic quasi du-

Figura dicta est a fingendo, et (2) *fingere* est exprimere imitatione rem veram. Ita vocamus *figuras* in tabulis et signis: hinc ducta est similitudo in re literaria, quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam. Ego *Figuram* in voce *Simplici* proprie non invenio: propterea in hac parte hoc mihi nomen non satis arridet: nam antequam *Compositio* inventa esset, *Simplicia* nullius fuisse *Figuræ* certum est; sed fortasse per relationem, ut vocant *Dialectici*, recte dicemus, quicquid non sit *Compositæ* *Figuræ*, *Simplicis* debere appellari. *Simplices voces*, inquit *Fabius* lib. 1. cap. 5. *prima positione, id est, natura sua, constant; compositæ Aut præpositionibus subjunguntur, ut innocens interdum repugnantibus inter se duabus, quale est, imperterritus: a loqui possunt aliquando continuari duæ, ut incompositus, reconditus, et quo Cicero utitur, subabsurdum: Aut e duobus quasi corporibus coalescunt, ut maleficus: nam ex tribus*

plex lento tractu, at quam molestum et difficile foret certe nunc nobis, diversitatem pronuncian- di facere in primis syllabis verborum *Legebam* et *Legissem*, ut et *Legerem* et *Legerim*, *Dabit* et *Stabit*, denique *Edo*, *Edere* ci- bum, et *Edo*, *Edere* librum. Cer- te talia hæc sunt, quæ melius forsan ex continuo pronuncian- di auditu et usu cognosci olim po- tuerunt, quam a nobis nunc ex *Grammaticorum* præceptis per- cipi. Vide et *Sanctium* infra IV. 14.

(2) *Fingere est exprimere, etc.*] Ipsa hæc sunt verba, quibus *Jul. C. Scaliger* in *lib. de Caus. L. L.* *fingere* exposuit, existimans videlicet idem esse, et ejusdem originis *fingere* et *pingere*. Sequitur eum *Sanctius*, et inde or- tum, quod *Figuræ* vocem in sim- plici vocabulo non agnoscat, nec admittat. Sed pace utrius- que dixerim, aliud est *fingere*, et æque *Simplici* ac *Composito* convenire potest *Figuræ* vox.

Etenim *fingi* dicitur proprie om- nis res, quæ *fingendo*, seu affi- gendo alterum alteri, cogitur et constringitur in spissum et in certam formam, non solum alterius imitatione expressam, sed etiam plane novam. Et hinc aves quando nidos suos struunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel luto vasa fictilia et statuas cujusque rei faciunt, proprie *fingere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis tempo- ribus facta sunt affigendo et ad- dendo materiam materiz, eam- que in formam quandam redi- gendo. Hinc porro *vasa fictilia* cujusunque formæ, et *figuli*, qui ea faciunt, denique *Prome- theus*, qui homines, eorumque singula membra, ex luto finxisse primus traditur, *Auctor vulgi* *fictilis* vocatur apud *Phædr. fab. 72.* Immo *fingere* et *pingere* diversæ prorsus fuerunt artes, unde *Alexander M. ab Appelle pingi*, sed à *Lysippo fingi* volebat, teste *Cicer. Famil. V. 12.* et *Nero simul*

nostræ utique linguæ non concesserim : quamvis Capsis Cicero dicat compositum esse ex cape si vis ; et inveniuntur qui Lupercalia æque tres partes orationis esse contendunt, quasi luere per caprum : nam solitaurilia, jam persuasum est, esse ex sue, ove et tauro : et sane ita se habet Sacrum : quale apud Homerum quoque est : Sed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium cœunt. Cæterum etiam ex præpositione et duobus vocabulis dure videtur struxisse Pacuvius : Nerei repandirostrum, incurvicervicum, pecus. Junguntur autem ex duobus Latinis integris, ut superfui, subterfugi : (quamquam ex integris an composita sint quæritur) aut ex integro et corrupto, ut malevolus : aut ex corrupto, et integro, ut noctivagus : aut ex duobus corruptis, ut pedisequus : aut ex nostro et peregrino, ut biclinium : aut contra, ut epitogium, et Anticato : aut ex duobus peregrinis,

pingendi fingendique non mediocriter habuisse studium dicitur Sueton. c. 53. Sed et crediderim ferme, non fingere sed et figere esse formatum, vel potius utrumque vocabulum fuisse olim unum idemque, et tunc non Figere ad illa, quæ utroque nunc verbo significantur, adhibitum, unde etiam a Figere dixerunt nonnulli Fictus, æque ac a Fingere. Vide Gronovium Patrem Obsery. I. 19. extr. Postea vero ad significationem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendo fiunt, distinguendam, prolatum esse quasi novum vocabulum non Figere, interposita, ut solet, ante G litera N. Id quod inde etiam confirmatur, quod pleraque vocabula ex eo et hac ejus significatione olim derivata non agnoscant hanc literam, Veluti figura, figulus, figmentum, effigies. Neque mira cuiquam accidere debet illa unius vocis in duas distinctio, quum et in aliis similiter evenerit, veluti in quæso et quæro, ansa et ara, de quibus vide infra lib. IV. Cap. de Analogia

significationum ad vocem Vertex : Obstare tamen id unum hic nobis videtur, quod I in Fingo fuerit brevis, ut liquet ex derivatis, Figulus, Figura, Effigies, quum in Figo sit longa. Atque ideo dubitem, an potius a σελήνη illud sit derivatum, ut Fallo a σφαῖρα, Funda a σφιδάριον. Est autem σελήνη proprie cogo in densum et spissum, contineo. Hinc Philo de Mundo, designans Deum, Creatorem Mundi, σφαιρῶν πάλαι τὰ πῆρ, καὶ σφύλων, omnes partes contrahens, et in solidum ac firmum cogens, colligans. Ita vero etiam illi, quid fingunt, tenuem ac liquidam fere materiam in spissum et solidum cogunt et compingunt. Ceterum ex paulo ante disputatis satis liquere jam potest, Figuram proprie significare quamecunque formam fingendo factam, et proinde non minus Simplex vocabuli formam posse denotare, quam Compositam, aut aliunde effictam. Et quidni in ipsis vocabulis duæ vel tres statuatur Figuræ, cum et in oratione tot

ut epirhedium. Nam cum sit præpositio ἐπι Græca, rheda Gallicum, neque Græcus tamen neque Gallus utitur composito. Romani suum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem præpositiones quoque copulatio ista corrumpit: Inde, abstulit, aufugit, amisit: cum præpositio sit ab sola; et, coit, cum sit præpositio con. Sic, ignavi et erecti. Hactenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus sit, flectetur, obliquus non flectetur, ut *omnipotens*. Neque excipies cum Prisciano hoc nomen *alteruter*; nam *alter* factum est ex *alterus*, et (3) *alterutrius* ex *alteri utrius*, more antiquo.

Species dicitur ab *specio* antiquo; dicitur et *forma*, atque etiam *figura*; unde hæc nomina confuse aliquando a Grammaticis sunt imposita. Sed dicamus *Speciem* more Logico dici; illi enim vocant *species* partes generi subjectas: sic in re literaria flexiones illæ, quæ ducuntur ab uno capite, dicentur *species*; ut a *lego*, *legens*, *lectio*, *lector*. Hanc flexionem seu derivationem Varro non uno in loco *Declinationem* vocat; sed latius extendit nomenclaturam, quam cæteri grammatici opinantur. Varronis verba sunt lib. 5. Linguæ Latinæ. *Declinantium genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo equile: alterum casuale, ut ab equo equum: tertium augendi, ut ab albo albius: quartum minuendi, ut a cista cistula.* Hæc ille. Pos-

a Rhetoribus ponatur. Audi Aug. ad Herenn. IV. 8. *Sunt tria genera, quæ nos Figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitiosa consumitur. Unam gravem, alteram mediocrem, tertiam extenuatam, vocamus.*

(3) *Alterutrius.*] Dicitur tamen et *alterius utrius*, et sic porro. Festus in *Rapi* solet: quo utroque mors propinqua *alterius utrius* capitari putatur. Ubi male substitutum volunt in margine *alterutrius*. Nam et Cic. *Famil.* VI. 1. *Si mihi alterum utrum de exitu rerum promittendum esset.* Et *Cælius VIII. 8.* *asteram utram ad condi-*

tionem descendere. Unde Priscianus *Lib. VI. in.* utroque modo declinat *alteruter*, addens, *utramque declinationem in usu fuisse Veterum.* Neque opus fuit, ut *lib. VIII. p. 821.* quem locum respicit Sanctius, ad *Vetustissimos* relegaret hanc declinationem, quum, ut liquet, Ciceronis etiam tempore fuerit adhuc in usu. Et forte contractior illa ex hæc, ut videtur voluisse Sanctius, per elisionem est orta, ceteroqui recte excepta a Prisciano, quia servat τὸ alter sine flexione per omnes casus, et utrumque numerum.

semus hic verborum Species numerare, ut *cursito*, *sorbilo*, *calesco*, sed quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cum illorum discrimen a sola significatione pendeat.

CAP. IV.

De Numero. Dualis Numerus inutilis.

POSTQUAM ea, quæ dictioni accidunt, enumeravimus, quomodo ipsæ voces inter se dividantur, explicemus. Omnes fere grammatici hanc divisionem per Declinationes distinxere, ut partim dicerent *declinari*, partim non item. Sed *declinatio* posterius quid est, et ex Numero, Casu, Tempore, et Genere constat: nam de quolibet nomine prius rogamus Speciem, Figuram, Numerum, et Genus, quam Declinationem. Quid quod in rectis, si proprie loqui velis, nulla est Declinatio, sed in obliquis. Adde quod etiam adverbia flecti, seu declinari, possunt, teste Varone, Ut *cras*, *crasinus*. Contra vero Numerus prior est omnibus iis; quia cæteras partes per numeros explicamus; ut prima persona, primus casus, prima declinatio, prima conjugatio, etc. Itaque Numerus accidit tribus partibus, nomini, verbo, et participio.

Numerus alius Singularis, alius Pluralis; neque plures numeri fuerunt necessarii: nihil enim tertium est inter unum et plura; quoniam unum et plura ex uno frequentato facta sunt. Neque rationi consonum est, aliquos Græcorum (ut Iones) recepisse Numerum Dualem, quem Æoles non receperunt, quos Latini in multis fuere imitati; et Latinos, qui contendebant esse numerum dualem, satis exagitat Quinctilianus lib. I. cap. 5. (1) Non tamen ibo inficias,

(1) Non tamen ibo inficias, etc.] Prævit Sanctio Donatus in *Artis* ed. Sec. Numeri sunt duo, singularis, ut hic sapiens, pluralis, ut sapientes. Est et dualis numerus, qui singulariter enunciari non potest, ut hi ambo, hi duo. Verum quidem hoc, quod ad signi-

ficationem, at minime quod ad rationem Grammaticam, de qua hic agitur, et ad quam, ut infra initio cap. 7. traditur, significatio non pertinet. Latini prorsus non agnoscunt in sua lingua Dualem numerum, sicuti neque Æoles, a quibus potissimum

duo nomina esse apud Latinos in duali numero *ambo*, et *duo*. Sed a Græcis hæc acceperunt, et tamen cum verbo plurali conjungunt, ut *ambo currunt*. Sed jam ad singulas vocis partes accedamus.

CAP. V.

*De Nomine. Est Vox Numeri Casualis cum Genere.
Donatus male Nomen definit.*

NOMEN dici a Græco ὄνομα omnes sentire videntur, mihi autem a *nosco novi, notum, novimen, nomen*: ut a *moveo, movi, motum, movimen, momen* (1). Est enim imago quædam *Nomen*, qua quid noscitur. Hæc Scaliger. Porro (2) Nominis finitio

suam illi acceperunt linguam, atque idcirco illa ipsa vocabula *ambo* et *duo* a Græcis quidem habent cum terminatione Dualis apud Eos Numeri, sed tamen declinant et flectunt in casus Pluralis apud se Formæ, et construuntur cum plurali non suæ modo linguæ, sed et Græcæ, quæ Dualem ceteroquin habet. Manifestum id ex Gellio Noct. Att. I. 16. sicuti una *χιδιάς*, et *dua χιδιάς*: Quod si *Duo* in arte Grammatica Latinorum Dualis haberetur numeri, debuisset utique necessario additum sibi habere etiam Dualem illius Græci vocabuli, qui est *χιδιάς*, non autem Pluralem, seu *Plurativum*, ut ibidem Gellius, et alibi sæpius, hunc Numerum appellat. Non magis ergo propter *Duo* et *Ambo* peculiaris est et *Novus* in Grammatica L. Latinæ fingendus Numerus, quam propter *Tres*, *Quatuor*, etc.

(1) Est enim imago quædam, etc.] Immo est signum potius, quo lecto vel audito cognoscitur res illa, quæ eo designatur, et ab aliis ejusdem generis distinguitur. Vide Me in *Origig. Babylonis*

cap. XI. pag. 195. Origo vocis dubitatur utrum reperenda sit a Præsenti *Nosco*, an a supino *Notum*. Prius tueretur contra Becmannum Gronovius Pater *Observ. IV. 22.* Posterius contra hunc assertit G. Henr. Ursinus *Gramm. Instit. in Addendis* ad pag. 79. sed frivolis plane rationibus, quum nullum plane proferat manifestæ derivationis a Supinis exemplum. Nam *putamen, stamen, munimen*, quæ a Supinis derivanda affirmat, nullam utique Supini speciem magis præbent, quam Præsentis. Ab hoc autem multa ejus formæ originem trahere certum est; sic ab *Ago, agimen, agmen*, unde *examen, Tego tegimen, tegmen*, unde *subtegen*. Sic a *Fulcio fulcimen, fulcimentum, fulmentum, Farcio farcimen, sedeo sedimentum, Rego regimen*, etc. Non tamen *Nomen* deduxerim proxime a *Nosco*, quasi *noscimen*, quod Gronovius facit, sed ab antiquo, seu Græco, *Gnoo* vel *Noo*, unde *Novi*, et ipsum *Nosco*, sicuti a *Gnao Nascor, Natus*, etc.

(2) Porro nominis finitio est, etc.] Excidisse hic ex Edd. *Participem*, certissimum est ex ipsa

est per Vocem Numeri casualis cum Genere, quæ definitio propria est et perfecta: vox enim, seu dicitio, seu pars orationis, genus proximum est, et casus est specialis differentia.

Auctor ille *περί ἑρμηνείας*, qui circumfertur, indignus perfecto Aristotelis nomine, Nomen definit, *vocem significantem ad placium sine tempore, cujus nulla pars significet separata*. An nomina significant natura, an fortuito, magna quaestio est, et tota physica, nihil ad grammaticos: aliqua tamen (3) attigimus *cap. 1.* Caterum hæc pseudo-Aristotelea definitio, aut potius descriptio, etiam conjunctiones et adverbia comprehendit: ut mittam interim pessimam esse definitionem, ubi negatio reperitur. Neque necesse fuit addere, *sine tempore*, ut differat a participio. Participium enim omnino nomen est, sed habet præterea aliquid a Verbo, ut Rex Philippus (*scil. Hispaniæ*) est etiam dux, et Comes. Sed hæc latius, quam de Participiis agemus. Alii dixerunt: *Nomen est, quod corpus aut rem proprie, communiterve, significat*. Quasi corpus non esset res; aut quasi hæc definitio ipsorum pronominebus non conveniret. Sed de iis nugis hactenus: nunquam enim finis esset, si singula vellemus persequi.

C A P. V I.

De Casibus. Rectus Casus. Casuum Nomina antiquissima. Causa et Origo Sex Casuum Ablativus non recte dicitur. Græci Sexto (sed vide Notam Quartam) non carent.

PRIMA et specialis Nominis differentia, teste Scaligero, *Casus* est. De cujus natura, ordine,

Grammatica, quam huic Minervæ subiecit Sanctius, et cujus Definitionum in hac Minerva rationes reddit. Reponere ergo, *Nominis finitio est per vocem Participem Numeri Casualis cum Genere*. Nam in illa Grammatica Sanctius dixit, *Nomen est Vox*

Particeps Numeri, etc. Sed et Verbum eodem modo definit in illa et in hac Min. cap. 12. *Verbum est Vox Particeps Numeri Personalis cum Tempore.*

(3) Attigimus *cap. 1.*] Vide etiam, quæ notavimus intra lib. IV. ad initium Capituli 14.

atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quæri, cur Rectus dicatur *Casus*; si *Casus* dicuntur a cadendo, quia cadant a Recto; Hoc late disputat Scaliger, tandemque huc tendit, Obliquos dici *Casus*, quia cadant a recto; Rectum autem ipsum, voce largius communicata, *Casum* etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non recte casibus nomina indita ab officio, ut *Nominativus*, *Genitivus*, etc. Sed hæc nomina probat, *Primus*, *Secundus*, *Tertius*, usque ad *Sextum*. Ego ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiam antiquissimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem scripsit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: « (similiterque Asconium in 3. Verrin. *Nominativum* » *casum*; et in 2. Verrin (1). *Ablativum* dicere: » quin etiam Varro lib. 1. de Analogia, rationem casuum iis verbis conatur ostendere: *Sunt declinati casus, ut is, qui de altero diceret, distinguere posset, quum vocaret, quum daret, quum accusaret. Sic alia quædam discrimina, quæ nos et Græcos ad declinandum dixerunt. Idem Varro eodem lib. et secundo, Vocativum non esse Rectum, quamvis Recto similis sit.* Donatus nominativum et vocativum *rectos* appellat, non recte. Priscianus late ordinem casuum ostendit, et singulorum reddit rationem, quare ita vocentur; simulque confutat lib. 5. extr. eos (2), qui Septimum

(1) *Ablativum dicere.*] Adde Sueton. *Aug. c. 87. Domos Genitivo casu singulari, pro domus*, Gell. IV. 16. ubi promiscue *Genitivum* et *Patrium casum*, *Dativum* et *Dandi Casum*, secundum et tertium vocitat. Quincil. I. 4. *Cum dico, Hasta percussi, non utor Ablativi natura, nec si idem Græce dicam, Dativi.*

(2) *Qui septimum casum.*] Sic appellabant *Ablativum*, quando ad instrumentum vel modum, quo res gesta, denotandum adhibebatur, nec ita manifeste regebatur a præpositione. Servius ad Virgil. *Ecl. II. Mollia luteola pingit vaccinia caltha: nisi*

luteola, inquit, *Septimus sit casus, non stat versus.* Et ad *Æn. I. vs. 79. pulchra faciat te prole parentem: Quod nos per Genitivum singularem dicimus, antiqui per Septimum dicebant, ut hoc loco, parentem pulchra prole, id est, pulchrae prolis. Neque hoc satis recte. Nam pulchra prole non refertur unice ad parentem, sed ad totam sententiam, faciat te parentem. At quomodo? Scilicet edendo pulchram prolem, vel pulchra prole edenda. Recte autem Priscianus *Septimum Casum* rejicit, quod et Vossius facit *de Anal. I. 45.**

casum sunt commenti, in quibus est Quintilianus lib. I. c. 4. In omni porro nomine natura sex partes constituit. Primum ipsam nomenclaturam, cui merito datus est Rectus, qui vere Nomen est; reliqui enim, ut censet Aristoteles, non sunt Nomina, sed Casus Nominis. Deinde quid generet, aut possideat. Tertio cui fini, vel operi destinetur. Quarto in quem finem tendat actio. Quinto vocandi officium. Postremo modum, in quo causas et instrumentum collocamus. Hic est Sextus casus (3), qui pessime vocatur *Ablativus*: quum sit in illo comparatio; ut *doctior Cicerone*: et modus; ut *lento gradu*: et causa efficiens; ut *amore patris*: et materia; ut *lapide quadrato*: et instrumentum; ut *lapide ictus*. Et vero si Quintilianus adverteret, Sextum casum omnino a præpositione pendere (quod in constructione infra II, 8. ostendimus) et pro natura præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an Septimi casus vis apud Latinos reperiretur (4). Sed quoniam hæc

(3) *Qui pessime vocatur Ablativus.*] Nihilominus pejus, quam alii casus receptis appellationibus sunt insigniti, quum et in illis varii usus possint notari, et sæpe contrarii istis appellationibus, veluti in *Dativo*, et *Accusativo*, qui æquè eripienti ac danti, æque defendenti atque accusanti junguntur. Denominationes hæc casuum factæ a potissimo Usu. Hic autem in *Ablativo*, quod regitur a præpositionibus, quæ, unde quid sumitur et proficiscitur, maximam partem significant. Priscianus lib. 5. p. 671. *Multas alias quoque et diversas unusquisque casus habet significationes, sed a notioribus et frequentioribus acceperunt nominationem.*

(4) *Sed quoniam hæc casuum etc.*] Falsa et inanis est omnis hæc disputatio, quæ sequitur, de Sexto Græcorum casu. Nam primo, quæ de partitione naturali casuum, et Sexti in omni idiomate necessitate, traduntur,

inepta adeo sunt, ut ipsa experientia refuenterent. Neque Latini Sextum adhibere ad modum, instrumentum, causam, pretium, materiam, locum, per se denotandum, sed in omni significatione Præpositionibus, quæ non requirunt Quartum, junxerunt, sive expressis sive intellectis. Græci vero Præpositionum et Sexti casus usum penes Latinos, divisum habent in Secundum et Tertium, aliquando et Quartum. Immo quoniam Sanctius heic Tertium Græcorum, præcipuum, vel potius solum, dispertiri vult in Latinorum duos, Tertium et imprimis Sextum, quasi cui ille ex Græcis casibus maxime respondeat, sicuti revera facit, affirmare tamen vix vereor, huic Sexto, si spectemus usum et Syntaxin, Genitivum seu Secundum Græcorum æque convenire, quippe qui longe pluribus apud istos necitur Præpositionibus, quam De-

casuum partitio naturalis est, in omni item idiomate tot casus reperiri, fuerit necesse. Quare contra univ-
ersum Grammaticorum cœtum Græcos sexto casu non
carere contendo. Primo enim in omni idiomate dati-

sivus, et maximam partem illis, unde formatae sunt Latinae, Ablativum requirentes. Nihil magis proprium Ablativo, quam Absoluti, ut dicitur, constructio. Eam vero ipsam etiam Genitivo dederunt Græci. In casum porro quæritur, si Græci Sextum non haberent, unde Latini cum formassent in Græcis vocabulis, quum utique, si Græca hæc vocabula in suæ linguæ formam et constructionem transferrebant, debuerint iis dare istos casus, qui in sua lingua erant usitati, et proinde etiam illum; qui in ea destinatus erat præpositionibus seu expressis, seu suppressis. Neque vero ineptius cogitatu est, præpositiones *ἐν, ἐπί, ἐν* etc. in lingua Græca jungi, non Ablativo, sed Dativo, quam alias jungi istis etiam Genitivo, neque generationem tamen, neque possessionem significantes, veluti *ἀντὶ, ἀπὸ, ὑπὲρ, ὑπὸ, ὑπὲρ*, etc. Sed maxime suam sententiam confirmari credit Sanctius eo quod Græcorum Tertius casus sæpe numero cum Latinorum Adjectivis in Sexto casu. vel eorum Præpositionibus Sextum requirentibus, construitur, tanquam si istis proinde in locis sine controversia sit idem, qui Latinorum Sextus, seu revera jam sit Sextus Græcorum. Hic vero sciendum, Latinos ipsos Sextum postremo loco (unde Priscianus lib. V. p. 672. *Ablativus proprius est Romanorum*, et dein, quia Novus videtur a Latinis inventus, vetustati reliquorum casuum concessit. h. e. etiam post Vocativum est rejectus.) formasse ex Tertio tum suo, tum Græcorum: et antiquissimis temporibus, quando proprius multo ac-

cedebant ad linguam Græcorum. Sextum non habuisse, sed ad ejus usum adhibuisse, item ut Græcos, Tertium, qui proinde tunc apud Latinos æque, ac apud Græcos, a Præpositionibus quoque regebatur: postea vero tractu temporis, et consuetudine diversi usus, prout Tertius ille a præpositione regebatur, vel non regebatur, ex Uno casu factos Duos; itidem ut ex tertia Latinorum Litera C duæ similiter factæ sunt, C et G; et ut in his ipsis Casibus ex uno Sexto deinceps Veteres Grammatici duos fingere voluerunt, Sextum et Septimum, prout vel recipere præpositiones vel recusare ipsis videbatur. Atque hac de causa etiam nunc in plurali numero omnium declinationum apud Latinos conveniunt plane Tertius et Sextus. Id quod etiam in singularibus quondam eodem se modo habuit. Nam in prima Declinatione dictum olim MENSÆ: et hinc dein formatum in Dativo MENSÆ, in Ablativo MENSA, A longa, utpote orta ex diphthongo AI, cum ceteroquin in Nominibus terminalis A semper sit brevis. In secunda prorsus etiam nunc convenit uterque casus. In tertia quoque olim nulla fuit inter eos distinctio, licet terminatio esset incertior per promiscuum usum literarum E et I. Sic olim dictum *Sibi, sibe, sibi, Tibe, Tibi*, ut ex inscriptionibus inter eruditos constat. V. et Quintil. I. 7. de *τῷ σίβη*. Similiter Festus *Me pro mihi dixisse antiquos refert*, quamvis exempla, quæ affect, aliter exponi queant, frustra tuente ea Luca Fruterio *Verissim.* I. 16. Rectius probatur, quod voluit Fes-

us acquisitioni tantum deservit : per illum igitur pretium, materiam, locum, et multa alia, non significabimus. Deinde si Græcis non esset Sextus casus, unde Latini *Penelope*, *Parasceve*, *Grammaticæ*, in

tus, ex Plauto *Bacchid.* III. 6. 36. *et me ires consultum male*, manifeste pro *mihî*. Fuit ergo olim Dativi et Ablativi, ut unius eisdemque casus, una quoque eademque forma et pronuntiatio etiam in Tertia Declinatione. Et proinde istic terminatio hodierni Ablativi manifeste etiam Dativo tribuitur in antiquissimo Plauti Epitaphio, quod est apud Gell. Noct. Att. I. 24. *Postquam est morte datus Plautus, comædia luget. Morte pro mortî*. Adde alia ex Vossio *de Analog.* II. 10. Contra Ablativis sæpe apud Plautum datur forma Dativi, *Pseud.* I. 2. 64. *Carnaria tria grandia tergoribus oneri*; ubi *oneri* ponitur pro *onere*. *Men.* III. 2. 14. *Loquitur saur de me et de parti mea*, ubi vide *Taubm.* sed et denuo Vossium d. I. cap. 12. ac Sanctium nostrum II. 7. plura alia adferentes. Postea vero usu distingui cœpit Una forma Tertii casus, in Duas, pristinam Tertii et novam Sexti, atque Illi tunc assignata est veluti propria, ut et erat antiquior Græcisque convenientior, terminatio I. Huic vero in nonnullis I. in aliis plerisque E. Jam vero in quartæ Declinationis Dativo non modo *fructui*, sed et *fructu* dixisse priscos multis exemplis probat Gellius IV. 16. Immo C. *Cæsarem in Analogicis libris omnia istiusmodi sine I litera dicenda censuisse* tradit. Similiter in quinta olim promiscue modo *Diei* per diphthongum ex Græca forma, modo *Die* per E longum dixere. Plautus *Mercat.* I. 1. 4. *anatores, qui aut nocti, aut Die, aut Soli, aut Lunæ miseriâs narrant suas*. Ex his omnibus patet jam, ni fallor, manifeste, Sextum Lati-

norum fuisse primitus eundem Tertio, qui tunc, ut apud Græcos, Præpositiones quoque recepit. Postea vero hunc usum, seu hanc constructionem cum Præpositionibus, a reliquo istius casus usu distingui cœptum, et in quarundam Declinationum singulari numero paulatim etiam discretum terminatione, atque ita tandem duos videri Casus ex uno factos, seu novum et peculiarem casum ex Dativo ortum reliquis tandem additum : ut adeo nihil mirum sit, Latinos, si quando Græca vocabula suis tum Ablativis Adjectivorum, tum Præpositionibus Ablativum requirerentibus, jungere debebant, ea posuisse in Dativo, ut ex quo ipsorum Ablativus originem suam revera ducebat, et cui apud Græcos, quin etiam olim apud se, usus Ablativi erat inclusus, et qui ideo recte conjungi poterat Latinorum non Tertio modo, sed et Sexto casui, quod ipsum exemplis a Sanctio allatis probatur, et probari solum debebat. Quæ hic notata et disputata vides contra Sextum Græcorum casum, typis in prima mea Sanctianæ Minervæ editione jam descripta erant, cum inciderem demum in Gallicam illam *Novam Methodum Linguæ Græcæ*; in qua lib. VIII. c. 2. deprehendi magno conatu id agi, ut Sextus ille casus Græcis quoque adferatur, itidem ut Latinis. Rationes itaque ejus præcipuas, nostræ sententiæ adversas, paulo pressius et intentius examinabimus. Et primo, quod ait de admirabili consensu inter linguam Græcam et Latinam hæc quoque in re futuro, si utriusque sexcasus tribuantur; fateor equi

sexto

sexto casu dicerent, ut Juvenalis, *Penelope melius, melius torquetis Arachne*. An quicquam ineptius excogitatum fuit, quam præpositiones Græcas invenire,

dem, magnam et esse, et statui debere, inter illas linguas plerisque in rebus convenientiam, cum Latina vere ex Græca sit orta. Sed ista convenientia non est quaerenda in istis Latinæ linguæ temporibus, quibus jam longius recessit a sua origine, verum in iis, quibus propius ad eam accessit. Non itaque ex hujus linguæ posteriore usu addendus est Græcæ Sextus casus, non magis quam Septimus, quem tandem quoque Grammatici Latinorum sunt commenti: sed potius ostendendum, primis temporibus Latinam itidem ut Græcam, non habuisse nisi quinque casus, id quod, ni fallor, clarissime ostendi. Plane sicuti tertia litera Alphabeti apud Hebræos, Græcos, et Latinos olim revera eadem fuit; sed postea apud Latinos Una illa litera cœpit primum diversis pronuntiari modis, dein vero etiam nota quadam in duplicem illam pronuntiationem distingui, et sic tandem in duas diversas dividi literas Alphabeti Latini, tertiam et septimam, et ita quidem, ut recentior pronuntiatio pristinum in Alphabeto locum et pristinam figuram C retineret, vetustior novum locum, et novam figuram G, acciperet. Hic ergo ut convenientia ostendatur inter utramque linguam, recurrendum est ad illa tempora, quibus nondum in usu fuit litera septima, seu quibus litera tertia septimæ vim et sonum adhuc habuit, sicuti patet ex Inscr. Duiliana, ubi *Macistratos, Exfociont, Pucnando, Cartacinienses*, etc. occurrunt. Similiter itaque quod ad Casus, lingua Latina tunc maxime convenit cum Græca, quando Sextum casum nondum habuit, et quando uterque et Tertii et Sexti

casus usus hæsit in uno Tertio, itidem ut apud Græcos. Sed sicuti recessit in tertia litera a Græcis, formando ex una illa duas, sic item in Tertio casu, cum distinguendo tandem, pro duplici ejus apud Græcos et primitus etiam apud se usu, in duos diversos casus, peculiari Terminatione, sed exiguæ differentiæ, in quorundam tantummodo Singularibus, discretos. Absque eo enim si esset, seu nisi evenisset qualiscunque differentia Terminationis pro diverso Tertii casus usu, mansisset in utroque illo usu apud Latinos æque ac Græcos unus idemque casus: sicuti forte etiam nunc mansisse censendus est, dicendumque tantummodo, unum illum casum pro duplici suo usu, quem utrumque primitus habuit, levi tantum discrepantia fuisse, non semper, ne plerumque, sed aliquando, distinctum. De quo utcumque sit, hoc certum, ex levi illa Terminationis differentia, quæ in quibusdam vocabulis invaluit, factum esse, ut apud Latinos pro diversis habeatur casibus, qui olim unus idemque fuerat, sicuti est, semperque fuit, apud Græcos. Sed dicit Auctor *Methodi*, diversitatem Terminationum non facere differentiam Casuum, quia sic Neutra non haberent nisi tres casus in Singulari et Plurali, et Græcorum Dualis tantum duos. Verum eadem ratione negaverit Generis Grammatici numerum esse constitutum ex triplici Terminatione Adjectivorum, quia illa Triplex Terminatio rarissime occurrit, nec nisi in Nominativis et Accusativis quorundam Adjectivorum, et longe sæpius duplex tantummodo, immo et unica Terminatio. Aliiter et rectius ea certe de

quæ Dativo jungerentur? Sed quod maxime fidem potest facere, Ciceronis multa sunt, in quibus, Græcis nominibus adjectiva Latina in sexto casu, vel etiam

re sentiunt omnes Grammatici, quin et ipse Sanctius, quem in his ille sequitur, *Cap. seq. Si non essent*, inquit, *nomina Adjectiva, nemo quæreret Genus Grammaticum, neque si nomina Adjectiva unam tantum haberent Terminationem.* Sicuti ergo in confesso est, ex triplici Terminatione, quæ reperitur in quibusdam casibus nominum Adjectivorum, quæque singulæ peculiarem usum habent, et peculiari tantum Generi Substantivorum jungi possunt, ortum esse triplex Genus in arte Grammatica: et sicuti sufficit reperiri in quibusdam tantum casibus illam triplicem terminationem, ad constituendum illud triplex Genus: et sicuti denique non recte inferretur, quia Genitivus *Doc-tus, Docta, Doctum* habet tantummodo duplicem terminationem, *Docti et Docta*, eum proinde non habere triplex Genus, seu usum et constructionem triplicis Generis; cum potius inde colligendum esset, Masculinum et Neutrum in eo casu convenire, in unam Terminationem: Sic prorsus ex eo, quod reperitur Nomen apud Græcos flexum in quinque summum diversas Terminations, quæ singulæ peculiarem etiam usum et constructionem habent, recte statuitur et affirmatur numerus Casuum totidem, quot reperiuntur istiusmodi Terminations: et sufficit in quibusdam eas reperiri. Neque ex eo, quod non reperiuntur in omni Nomine, aut in omni Nominis Genere vel Numero, inferendum, vel non habere illa Nomina tot Casus, vel Casuum doctrinam et numerum non esse constituendum ex numero diversarum Terminationsum, in quas nomen plerumque flectitur, quod male cen-

set Auctor *Methodi*, ut ita præbet, plures etiam dari Casus, quam reperiantur in ullo Nomine Terminations, seu unam eandemque Dativi terminationem duas tamen apud eosdem constituere casus. Certe apud Græcos quinque tantum reperiuntur Terminations diverse, quæ singulæ peculiarem habent usum, et proinde, nostra quidem sententia, etiam quinque tantum sunt Casus; quorum Primus quasi ducit orationem et præmittitur Verbo. Secundus pendet ab Altero Nomine Substantivo. Tertius accedit omni Orationi et constructioni. Quartus regitur a verbo Activo. Quintus adhibetur ad vocandum. Præpositionibus Græci nullum peculiarem tribuerunt Casum, qui inde *Præpositionis Casus* appellandus esset, ut rectius appellatum iri Latinorum Ablativum censent Sanctius et Auctor *Methodi*: Sed Præpositiones distribuerunt potius in tres præcipuos obliquos casus, Genitivum, Dativum, Accusativum. Jam vero, quæ quæso est tandem illa rei natura, quæ me subigat, necessario, ut volunt, in omni lingua sex Casus statuere, vel potius Dativum adimere Præpositionibus, et eandem Terminationem Dativi, prout adjungitur vel aliis Orationis partibus, vel solis Præpositionibus, pro diversis habere Casibus, magis quam illas Accusativi vel Genitivi? Atqui Dativi unicus usus est, inquit, *ut notetur, cui fini et operi quid destinetur.* Ego vero similiter Accusativum assevero proprie notare id, in quod tendit actio. Et tamen recipit ille omnium consensu Præpositiones, quidni ergo et Dativus? Nulla itaque ratione justa moti sunt viri Doctissimi,

Latine præpositiones, quæ sextum casum regant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: lib. 2. Epist. 13. quæ τοποθεσία, quasve historias de Ἀμαλθείᾳ habes.

cum tanto studio Græcis asserere voluerunt Ablativum, sed solo præjudicio ex Lingua Latina petito. Ea vero est quidem, ut dixi, ex Græca orta, nonnulla tamen etiam immutavit, vel ex suo addidit, et proinde etiamsi Latini tandem formaverint casum Sextum, quem a Græcis non acceperant, non tamen idcirco addendus is est Græcorum quoque Nominibus, non magis, quam septima Latinorum litera, quem itidem Græci non habent, Græcorum Alphabeto. Sed et Latini Genitivis non præmittunt Præpositiones: An ergo et iis Græcorum Genitivos spoliabimus? Immo vero ipse Sanctius e contrario, licet perperam, etiam antiquis Latinorum Genitivis eas ideo tribuit. Vide infra II. 3. Quid ergo causæ ipsi, quare non et Dativis ex ejus sententiâ præmitti queant Præpositiones, tum a Græcis, tum olim etiam a Latinis, quando nondum fuit ex uno eo casu duplex factus, seu nondum uni Dativo pro diverso ejus usu duplex terminatio data? Certe olim fuisse. Hunc etiam Latinis Unum Casum unius Terminationis, licet duplicis usus, æque ac Accusativum, et apud Græcos etiam Genitivum, abunde jam paulo ante probavimus, quibus adde, quæ ipse Sanctius infra lib. II, c. 7. de promiscua Ablativi tertiæ declinationis Terminatione in E et I disputat. Inde enim patebit, etiam Ablativum terminationem habuisse olim in I, æque ac Dativum Latinorum et Græcorum. Sed et Ea Terminatio etiam deinceps quasi propria mansit quibusdam locutionibus Nominum Propriorum, *sum Carthagini*, etc. et similiter *sum ruri*; quarum tamen nulla alia est constructio,

quam Elliptica præpositionis cum Ablativo, pro, *Sum in Carthagini*, *sum in ruri*. Pro his enim dicitur etiam *Carthagine et rure*. Vide infra Sanctium d. I. II. 7. extr. Et eodem plane modo se res habet in illis, quæ Adverbialiter videntur posita, sed quæ verè sunt Ablativi. Talia sunt *vesperè* et *vespere*, quæ satis sunt nota. Sic *tempori* et *tempore*, pro quibus dicitur etiam *in tempore* eodem plane sensu. Sall. Jug. 56. *in tempore se cum exercitu adfore pro tempore*, seu tempestive. Vide et Donatum ad Terent. Andr. IV, 4, 15. Denique sic *Luci*, Plaut. Amphit. I, 1, 11. *Nonne idem hoc luci me mittere potuit*. Et Casin. 14, 4, 7. *Ut veniamus loci*. Ne vero dubites esse Ablativum, vereres etiam cum Præpositione, Pl. Stich. 11, 3, 40. *Cum luci simul me ad portum misisti*. Lucret. IV, 236. *in luci quæ poterit res Accidit ad speciem*. De Dativo et Ablativo quartæ et quintæ Declinationis, quæ notavi, iis addi velim, vel animadverti potius; licet prisci etiam in Dativo dixerint *Fructu*, *Die*, tamen antiquiorem et originè Græcæ propiorem esse formam *fructui*, *dici*, ut quæ ex Græcorum jota adscripto vel subscripto orta, plane ut *mensai* in prima declinatione olim fuit in usu: sed sicuti in Ablativis Latini deinceps omiserunt I, sic et prisci aliquando fecerunt etiam in dativo, qui et ipsi vicissim Ablativum quoque ista Dativi forma aliquando enunciarunt. Varro lib. I, de re rust. *A quo, quod indigent potui, poma dicta esse possunt*. Vide Notum cap. IX, n. 20, ubi hic locus, et alius ex Sisenna, adfertur. Atque adeo inter Dativum et Ablativum in

Ibidem lib. 4. *Ἡ πολιτεία*. Lib. 10. epist. 8. *Ἐπιτομὴ*
mea. Lib. 16. epist. 8. *Nunquam in majore ἀπορία*
fui. Ibidem, *prudencia cum εὐμενεία*. Ibidem epist. 14.

hac quoque parte nullam fuisse olim discrepantiam, diversamque dein unius Dativi prononciationem, dum modo apponebatur I, modo demebatur, in diversum tandem casum apud Latinos abiisse, ex his quoque liquet. Adeo vero hac manifesta et clara arbitror, ut auctoritatibus veterum Grammaticorum nec adstrui desiderent, nec refutari queant. Possemus ceteroquin illis Grammaticis, quos ex H. Stephani, et P. Rami, vel potius Prisciani, auctoritate memorat Auctor *Methodi*, alios opponere, quos laudatos videsis apud Vossium de *Analog.* I, 45, nostræ sententiæ faventem. Sed et neutiquam nobis adversatur Priscianus, neque id dicit, quod voluit vir Doctissimus, sed plane contrarium. Nempe *Ablativum esse Romanorum proprium, novum, et a Latinis inventum*. Addit tantum, *Latinos videri eum a vetustissimis Græcorum Grammaticis accepisse, qui Sextum Casum (non Ablativum, ut perperam ait Auct. Med. conficiens ex eo, Græcis etgo Grammaticis etiam Nomen Ablativi fuisse usitatum) dixerint ἀρχαῖον, et similia, quæ Ablativi vim possideant, quia etiam Præpositionem assumant, ut ἐξ ἀρχαίων*. Sed etiam est ineptia horum Grammaticorum, fingentium inter Græcos Sexti casus vim quandam, quæ aliorum in Latio nobis obtudentium Septimum et Octavum. Illa *ἀρχαίων*, etc. sunt Adverbia locum, unde quid venit aut proficiscitur, denotantia, quibus aliquando per pleonasmum præpositio *ἐξ*, quæ idem ferme notat, a Poëtis præmittitur. Quinctiliani quoque auctoritas non magis potest valere pro Sanctio et Auctore *Methodi* ad dandum Græcis Sextum ca-

sum, quam contra eos ad Septimum Latinis addendum, quem ipsi tamen rejiciunt contra illius auctoritatem; et summo quidem jure, sed non majore, quam quos nos explodimus Sextum Græcorum. Nam certe neutiquam magis ei credendum in alienæ linguæ rationibus, quam in suæ. Sed neque ille tamen quidquam decernit: jubet tantum, *quærare Grammaticum, sitne apud Græcos, non, Sextus casus, sed, Vis quædam Sexti casus*. Exempla, quæ Auctor *Methodi* ex Græcis adfert, aliter construi et exponi possunt ac debent. Posterius ex Thucydide IV. 93. τῶ δὲ Ἰπποκράτει ὅτι περὶ τοῦ Δελίου, ὡς αὐτὸ ἠγλῆον, manifeste Pleonasmum præfert Græcis frequentem, non Ablativum absolutum. Sic Actor. III. 17. ἐφ' οὗ ὀπιέκονται τὸ ὄραμα μὴ ἐπ' αὐτοῦ, et XXIII. 27. ἂν δὲ αὐτῶν τοῦτον, etc. ἐξ ὁμοῦ αὐτῶν. *Ælianus Var. Hist.* IV. 7. de impiis, etiamsi iam sepulti sint, eos tamen ἐκ τ' πλεονασμοῦ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπιπέταιν ait. In priore itidem ex Thucyd. I. 73. τῶ. Ἀἰ ἀσβαλλομένοις jungi cum τῶ, Ἀνάθεν, et construi possunt, ἀνέγκη ἡμῖν αἰ ἀσβαλλομένοις λέγειν. h. e. necesse est, nos, qui semper ea proferimus, apud Vos quoque illa dicere, licet minus grata vobis futura. Etenim quam plurimis sane modis Dativus adjungitur Verbis et Nominibus, inprimis apud Græcos. Sed si maxime eadem esset in illo loco Dativi constructio et sensus, qui est Ablativi absoluti apud Latinos, quid tum? An idcirco ex illo rariore Dativi in hunc modum usu, conficiemus statim, etiam Græcis esse verum quandam Ablativum, quum uique ceteroquin apud Eos Ablativis absolutis Latinorum perpetuo res-

ἐν πολιτικῷ *genere*. Lib. 3. ad Q. Fratrem *epist.* 1. ἀποδυτήριον *nihil alsius*. Lib. 16. *Famil.* Non enim *sejunctus est a philologia*, et *quotidiana συζητήσει*. Itaque ἐν χερσὶν, *in manibus*: συν θεῷ, *cum Deo* (5), cave credas esse septimum casum.

CAP. VII.

De Genere Nominum: Generis apud Græcos magna incertitudo: Arborum nomina Masculina: Neutrum non est Genus: Commune Genus nullum est: Epicœnum Genus. Adjectiva nomina non habent Genus. Propria Genus non habent. Adjectiva non conjunguntur cum Nominibus Propriis.

NIHIL esse in re Grammatica incertius Genere, recte asseruit Vergara in sua Græca Grammatica; unde non est mirandum, si Genus Masculinum esse diximus, *cujus nota est hic*; Femininum, *hæc*; Neutrum, *hoc*: in quo M. Varronem sumus sequuti; qui secundo de Analogia sic ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus præponimus, hic et hi: et sic muliebria, in quibus dicere possimus, hæc et hæ*. Eadem est etiam Diomedis doctrina. Et vero ex sententia Varronis qui dicunt nomina virorum esse masculina, ad significationem confugiunt: sed significatio ex illius sententia non pertinet ad Grammaticam; quoniam, inquit, *Grammaticæ propositum non est singularum vocum significationes explicare, sed usum*. Alii dicunt Mas-

pondeat Genitivus, quem nemo tamen pro Ablativo habet: immo an non potius ex his omnibus colligemus, Ablativi casum Romanis esse proprium, Græcis ignotum, sed vim et constructionem ejus reperiri tamen apud Græcos, partim in eorum Genitivo, partim in Dativo. Sed satis de hisce non ita magni momenti rebus, excutien-

dis tamen hic, et explicandis paulo uberius, quoniam tanto studio in contrarium nituntur hodie plerique Grammaticorum.

(5) *Cave credas esse septimum casum*] Voluit haud dubie Auctor, certe debuit ex sua sententia, Tertium dixisse. Exhibet tamen illud etiam Salmanticensis editio, ab ipso Auctore profecta, ut et Patavina.

culinum nomen esse, cui addi potest adjectivum masculinum, Recte quidem: sed ego quæro, quæ sint hæc nomina; nam prius me cogis scrutari omnia nomina, eorumque significationes, quam quæ sint nomina masculina, quæ feminina, perdiscere. Deinde circa Græca nomina in os, quibus passim utuntur Latini, tanta est apud Græcos confusio, ut nescias masculina, an feminina, an potius ambigua omnia sint dicenda. Sed quis Græcos ad normam rediget, cum Aristoteles dicat (1) de *leæna*, ὁ λέων, et, οἱ ὄρνιθες τιττυσι, id est, *hi aves pariunt?* quod aptius verteretur Hispanè, *los leones paren.* Homerus dixit τὸν αἶγα, id est, *hunc capram*, τοὺς οἴας, id est, *hos oves.* Jam Οὐρασίνας, ἀρκτοῦ ursus, ἔλαστοῦ servus, tum masculina, tum feminina reperiuntur. Apud Græcos multa etiam nomina arborum (vide infra in Ellipsi V. *Arbor*, et Voss. de Anal. I. 13.) reperies masculina; quos imitatus Ennius dixit, *Rectosque cupressos.* Et Martialis, *Palladius lotus.* Plin. I. 16. *Arbores*, quos *Tubulos vocant.* Idem lib. 24. c. 8. cum de Platanis loquitur; *folia eorum tenerrima.* “ (Vitruvius lib. 2. cap. 9. » *Larix non est notus nisi his, qui sunt circa ripam* » *Padi.*) » Hinc in sacris Bibliis legimus; *Præpara tibi buxos multos.* Idem: *Quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam.* Itaque *Pinaster*, *Oleaster*, *Pyrafter*, masculina sunt juxta terminationem. “ (Lucret. 6. *Oleaster nectare tinctus.*) » Sed si dicas, *magna Oleaster, deest arbor*, ut in Ellipsi dicetur. Ut tandem aliquid certum de Genere statua-

(1) De *leæna*, ὁ λέων.] Et de *mula*, ὁ θήλυς ἄρσος. Lib. VI. Hist. Anim. cap. 24. init. Sic *Ælianus* Hist. Anim. I. 2. de pisce *Femina*, ἡ ἰχθυὶς, et bis ὁ θήλυς. Similiter ἡ ἰχθυὶς dicit *Var. Hist.* XIII. 35. intelligens *Cervam*: ubi *Mervide* et *Kunnum*; Sed et promiscue *Equas* τοὺς et τὰς ἰππους non *Ælianus* modo IX. 32. verum etiam *Herodorus*, VI. 103. Et Latini

olim, æque varii et incerti in Genere *Vocabulis* assignando, ut docet nos *Festus* in v. *Masculino*, *Hic et Hæc Lupus* dixerunt. Similiter *Ovidius* *Arte Am.* 1, 296 et 302, modo in *Femino* pro *Vacca*, modo in *Masculino* pro *Tauro* adhibet *Vocem Bovis*. Sed hæc ad *Epicæna* pertinent, de quibus mox *Noster*, et *Vossius* de *Analogia* I. 16.

mus (2), Genera duo esse dicimus, quæ sola novit ratio naturæ; nam quia per mares et fœminas propagantur genera, *genus* dictum fuit: et lingua Chaldaea, Hebræa, Syra, Punica, Hispana, Gallica, Italica et aliæ plures, duo tantum agnoscunt genera. *Neutrum* vero *genus*, genus vere non est, sed per utriusque negationem, ut Græci expressius declarant, οὐδέτερον: nec enim ex duobus compositum est, ut dicebant imperiti, sed utrumque excludit: Hoc Genus Græci acceperunt, unde Latini sunt mutuati.

Commune genus vocabant grammatici, quod ita ex æquo conveniret mari et fœminæ, ut si solum pone-

(2) *Genera duo esse dicimus*] Genus in arte Grammatica, usæ certe, significat non tam sexum, quem duplicem modo natura novit, quam diversas variarum terminationum classes, quarum earundem quæque vocabula in convenientia Adjectivi et Substantivi, non item diversarum classium, jungi inter se queant. Quæ classes proinde in diversis linguis diversæ numero et sunt, et esse possunt. Nullum tamen dubium, quin hæc Generis Grammatici, istarumve classium differentia, doctrina originem primam duxerit ab illis vocabulis, quibus animantia significantur. Hæc enim quia in duplicem naturam ac sexum discreta sunt omnia, idcirco etiam illa vocabula, vel certe nonnulla eorum, prout modo ad masculos, modo ad feminas istorum maxime animantium, quæ vulgo erant nota, designandos adhibebantur, duplicem accepere terminationem, ut diceretur *Iisch Vir*, *Iischa*, *Vira*, unde *Virago*; *Melech*, *Rex*, *βασιλεύς*; *Malcha*, *Regina*, *βασιλισσα*. Porro jam, quia Adjectiva omnibus omnino Substantivis etiam utriusque sexus, jungi possunt, et junguntur, ut esset convenientia quedam terminationum inter ea, quæ sic jungerentur, visum

fuit, etiam illam terminationum varietatem Adjectivis dare, ut diceretur *Thob*, *Thoba*, *Bonus*, *Bona*, et proinde *Iischa Thoba*, *femina bona*. Ea vero varietas cum jam data esset, quia Adjectiva junguntur non modo vocabulis, quibus animantia notantur, sed et aliis quibuscunque, visum deinceps fuit pene necessario, omnia Substantiva cujuscunque significationis dividere in duas quasi classes, in quot Natura dispersa est genus Animantium, easque denominationibus a sexu petitis, *Masculina* scilicet et *Femina*, insignire, remque ita ordinare, ut earum prior reciperet tantum Adjectiva prioris quoque terminationis seu *Masculinæ*, altera posterioris et *Femininæ*. Hanc arbitror fuisse rationem et originem Generis Grammatici in linguis primis seu Orientalibus, quæ duo tantum *Genera*, certe *Neutrum* nullum, agnoscunt. Græci postea auxerunt hunc numerum istarum classium, qui in prioribus linguis respondebat numero sexuum: ita tamen, ut simul significarent per appellationes istarum classium, olim in sua quoque lingua, vel certe in iis, unde sua est derivata, fuisse duas tantum, easque diversitatem sexuum precipue respexisse, vel originem suam ei debere; dum nempe et

retur, de utro fiat sermo, non possis distinguere; qualia sunt, *homo*, *sacerdos*, *agricola*, *vates*, *sus*, *bos*. Quæ ratio futilis est et manca; sic enim necesse semper foret, ut adjectiva illis nominibus copularentur, ut distinctio fieret. Deinde etiam contra Philosophicam rationem aliqua nomina ex æquo duo vel plura significarent, quod est contra Platonem in *Cratylō*, et contra Aristotelem, qui *Homonyma*; quæ imperiti vocant *equivoca*, duo quidem significare contendit, sed unum proprie, cætera per similitudinem quandam: quam male autem hoc intellexerint, qui se Aristoteles profitentur, (3) alibi docuimus. Asserimus igitur nulla esse nomina communia duobus, nullaque esse ambigua ex his, quibus aliqua animalia significamus: error enim fuit Grammaticorum inter ambigua genera, *Talpa*, *dama*, *panthera*, *bubo*, inserere. Fatemur quidem multa esse nomina *Epicæna*, quæ mares et feminas significant, sed non ex æquo:

ipsi istas classes appellarunt *Tiva*, *Genera*, earumque duas priores a sexuum discrimine *ἄρσενος* *ἰσθμίου* *καὶ* *θηλυκόν*, *masculinum* et *femininum*, tertiam vero *ἄσθενος*, *neutrum*: ipsa illa appellatione quodammodo declarantes, hanc serius accessisse illis prioribus, primitus solis existentibus, et sic usum suæ linguæ in eo recessisse a prima rei origine. Græcos imitati sunt per omnia Latini. Germanorum quoque lingua triplex genus recipere videtur. Dicunt enim, *der mann*, *die frau*, *das kind*, et sic in Adjectivis, *ein reicher mann*, *eine reiche frau*, *ein reiches kind*. Belgica dialectus, propter rationem loquendi, recidit terminationes adjectivorum, quia duriusculæ sunt, utpote in consonantem exeuntes. Super sunt tamen etiamnum in Pronominibus, seu Articulis, *Hy*, *Zy*, *Het*, ut apud Germanos *Er*, *Sie*, *Es*.

(3) Alibi docuimus. Vide infra lib. IV. cap. 14. in init. Ceterum hæc disputatio non valde apposita vi-

detur huic loco, siquidem nihil impedit, quominus unum vocabulum, ex gr. *Homo*, significet ex æquo utrumque, marem et feminam, non quidem una in locutione, sed in diversis, atque adeo modo marem, modo feminam. Atque hinc revera, si solum ponitur tale vocabulum, sciri nequit, de masculo an de femina fiat sermo. Nec tamen ideo Sanctius illud tanquam futile prorsus rejicere debuérat. Etenim invenitur ex gr. in tenebris *Homo* infans, idque alteri significatur. Hic vero id unum audiens, distinguere nequit, utrum puer, an puella sit inventa. Scit tamen inventum Infantum, non aliud quid. Quapropter significat hoc certe vocabulum, *Homo*, Genus Logicum, cujus species sunt *Mas* et *Femina*, quæ proinde ex æquo significari possunt ea voce, sicuti Genus ex æquo complectitur suas species. In ratione tamen Grammatica Masculini est Generis *Homo*.

nam homo, latro, miles, comes, sacerdos, vates, milvus, corvus, elephantus, mascula prius intelligimus, “(4) (quasi adjectum esset nomen Mas: ut » Plautus Pœn. *Tunc contrectare audes quod mares » homines amant?*) » Deinde si de feminis velis facere sermonem, sacerdotem feminam, vel elephantem feminam, dices. Rursus, Balæna, Dama, Aquila, feminino genere intelliguntur; significabis tamen mares, si *Aquilam marem*, vel *Balænam marem*, dices, ut in Ellipsi latius in *Femina*. Mitto hic ridiculos illos, qui Epicœna ad aves tantum et quadrupedes retulere; satis enim constat illos non intellexisse, quid vox *Epicœnum* apud Græcos significaret; unde pessime *promiscuum* Latine verterunt. Verbum hoc Græcum unico Latino verti non potest, significat enim sexum communem, in quo alterum excellat, quasi dicas, *Supercommune*. Hoc Cæs. Scaliger de causis ling. Latin. cap. 79. minime intellexit, unde ut Græcos sugillet, melius Latinos dixisse de hac re contendit. Sed ejus verba subscribam; ut totum negotium melius intelligatur: *At illud, inquit, ferendum non fuit; quum animalia quædam suis generibus non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt Genus ἐπινοων pessime: nam κοινὸν id, quod duo comprehenderet genera, nominabant: hoc autem alterutrum tantum quam recipiat, non potuit habere præpositionem ἐπι: addit enim quantitatem Mathematicis, ut ἐπίτριπλον Nostri melius, Promiscuum. Hæc ille. (5) Rectius*

(4) Quasi adjectum esset Mas.] Non id voluit Sanctius, nec velle debuit. Sed isthæc vocabula vere esse masculina per se, seu per causam suæ terminationis; si vero adhibeantur in genere feminino, tunc per Ellipsin intelligendum esse, quasi iis appositum foret nomen *Femina*. Sicuti *Aquila* etc. e contrario sine ulla Ellipsi sit femininum, sed si de Mare adhibeas, tunc etiam intelligi per Ellipsin το Mas, cui respondeat terminatio Masculina Ajectivi.

(5) Rectius aliquanto Quinctilianus, etc.] Hic tamen isto loco etiam *Promiscua* Latine appellatur τὴ ἐμικτὴ, dum ait, *Nec statim diligentem putabo, qui Promiscua, quæ et Epicœna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet. Epicœna autem dicta, quoniam utrumque sexum una non modo terminatione, sed et uno genere Grammatico, exprimere valent, ut dicatur hic passer etiam de femina, hæc aquila etiam de masculo. V. Voss. de Anal. I. 16. in Adden-*

aliquanto Quinctilianus, lib. 1. cap. 4. *Epicæna*; inquit, *esse, in quibus sexus uterque per alterum apparet.* Advertendum tamen, *genus Epicænum* ad grammaticum nihil spectare, sed ad Rhetorem, sive linguæ peritum; nam rogatus puer, cuius generis sit *Aquila*, si dicat esse *Epicænum*, nihil certi attulit, nisi dicat esse *Epicænum femininum.*

dis. Naturam Epicænorum non perspexit Sanctius noster, dum distinguere non valuit inter aliarum rerum *Communia*, vel *Ducta*, et *Animantium* *Epicæna.* Hæc enim causa, quod *ridiculos* pronunciet (Vide et infra lib. IV. in *Ellipsi*, voce *Femina*) temere nimis illos, qui *Epicæna ad aves tantum et quadrupedes*, haud dubie etiam *pisces*, et *insecta, retulerint*, et quod ipse perperam iis quoque attribuat (ut facit etiam Ursinus Grammatic Institut. Sect. III. cap. 22.) humanæ actionis et officii nomina, quæ revera *Communia* sunt pleraque, et in utroque Genere ad utrumque separatim sexum declarandum usurpantur. Nec enim dicitur solo masculino etiam de femina, *hic sacerdos*, ut *hic pascor.* Vossius tamen etiam *Mancipium*, *scortum*, et Græcum *ἄρξ*, *Epicænis* adscribit, quia eodem Genere de utroque dicantur sexus. Sed in quo Me certe neutiquam sibi habet assentientem. Non enim proprie hæc notant ipsos homines diversi sexus, sed quandam eorum qualitatem, quæ in utrumque sexum potest cadere. Ut multa verba et facta utriusque sexui possunt esse *communia*, ita quidni etiam vocabula, factum aliquod, fortunam, aut qualemcunque descriptionem, declarantia, utrumque sexum, uno Genere designent? In servitutem incidisse potest et *Vir* et *Femina*, uterque ergo est tunc, et dici potest, *mancipium.* Huc refero etiam *Pluralia Masculini Genus*, sub quibus etiam *Feminae*

comprehenduntur, *Veluti Liberi.* Immo sic etiam *Filios* et *Frates* dixisse Veteres ostendi infra lib. IV. cap. 10. de *Syllepsi Generis*, licet intelligerent *Filium* et *Filiam*, *Fratrem* et *Sororem.* Sed in his pluralibus uterque *Sexus* communiter designatur potiori Genere, ut sæpe fit etiam in *Adjectivis.* Vide ipsum Sanctium infra d. 1. *Vera autem Epicæna* illorum maxime fuerunt *Animantium*, quorum *sexus discretio* vulgo non erat nota. Idcirco enim illa *Animalia* utriusque *sexus* promiscue, dum ignorabatur, cuius *sexus* essent singula, uno *Grammatico Genere* apud *Græcos* et *Latinos* designabantur: *Reliquorum vero Animantium* vocabula sunt *Communia* utriusque *Generis* Grammatici sub una *terminatione*, veluti, *hic Bos* et *hæc Bos*, *hic Canis* et *hæc Canis.* Atque ita etiam olim dixerunt *hic Puer* et *hæc Puer*, a Græco ὁ κῆρὸν κῆρῖς, unde *Aeoles* formarunt κῆρῖς, et *Latini*, suum *Puer.* Utrorumque *discrimen* manifestum habemus apud *Aristotelem* *Hist. Animal.* VI. 24. ubi in una *Sectione* 352 dicit ἴππος ὄστρον et ὁ ὄστρον ὄστρον: ex quo patet, *Vocem ἴππος* esse *nomen commune* utriusque *Generis*, et ὄστρον, *Mulus*, esse *Epicænum*, uno quippe *Masculino Genere* etiam *Feminam* notans. Sic *Ael. Hist. Anim.* I. 2. de *pisce Scaro* femina, non modo ait ἡ κῆρὸν κῆρῖς, ἡ κῆρῖς κῆρῖς, sed et bis ἡ κῆρῖς, manifesto indicio, *Nomen illud piscis*, quod est ὁ κῆρῖς, esse verò *Epicænum*, seu

(6) Communia igitur nomina, quæ intelliguntur à grammaticis, nulla sunt: nam, ut diximus, ineptus esset sermo *vidi vatem, vidi sacerdotem*, sine adjectivis, si nomina ex æquo significarent utrumque sexum. Si igitur animal nullum est in rerum natura, quod sexus ambos æque potentes habeat, frustra erit nomen, quod nomet rem, quæ non sit. Nec mihi quisquam obijciat Hermaphroditos, seu Androgynos: nam in iis Hermaphroditis alter semper sexus excellit. Imo ratio

Unius Grammatici Generis, non Commune duorum Generum. Veteres tamen etiam Communia utriusque Generis Nomina Animalium *Epicæna* aliquando dixerunt, ut ostendam paulo post. Recte autem illud forsitan Sanctius, quod *Genus Epicænum* ex Grammatica exturbat. Nomina sunt *Epicæna* h. e. unico suo Genere utriusque Sexui *Κῆναι*, atque ita *Ἐπικῆναι* h. e. magis communia præ aliis *Communibus*, quæ suum, quod ex terminatione habere debent, et maxime habent, Genus non communicant cum utroque sexu, ut *Epicæna*, sed diversum seu duplex Genus ab utroque illo sexu accipiunt. *Aquila* ergo, si quis roget, non dici potest, nisi *καταχρηστικῶς*, esse Generis *Epicæni*, sed, esse Nomen *Epicænum* Generis autem *Feminini*, quod tamen tribuatur promiscue utrique *Aquilarum* Sexui. *Epicænorum* exemplar vide supra ad in. Capitis.

(6) Communia igitur nomina etc. nulla sunt.] Immo sunt, et ad eundem lapidem impingit Sanctius, dum non distinguit inter Nomen *Commune*, seu *Duplicis* Generis, et *Genus Commune*, quod dici utraque posset de *Epicænis*, ut in quibus unus Genus Grammaticum utriusque Sexui est *Commune*; non item de his, quæ duplici in Genere promiscue adhibentur. Ceterum sicuti *Lingua Latina* recepit *Epicæna* hæc vocabula, quæ uno Genere, et una constructione, utrumque

sexum declarare queunt, quidni similiter ejusmodi habeat vocabula, quæ in constructione utriusque Generi se accomodent, prout vel ad masculinum, vel ad femininum significandam adhibentur, ut dicatur, *Hic sacerdos, hæc sacerdos, hic Dux, hæc Dux*. Veluti *Florus* IV. 11. *Prima Dux fugæ Regina*. Ubi τὸ *Prima* sine *ἑνὸς* ulla referri ad τὸ *Dux*, certum esse nobis potest ex his *Ciceronis* locis: *de Senect.* c. 2. *Quod naturam optimam ducem sequimur*, et de *Atic.* c. 5. *Qui assequuntur naturam, optimam recte vivendi ducem*. In quibus manifesta est, ac proximæ et directæ constructionis, convenientia illa Adjectivi et Substantivi, per quam solam utriusque Generis doctrina cognoscitur, et propter quam solam in arte Grammatica illud requiritur. V. et infra p. 54. Nulla ergo causa, quamobrem refugiamus, et hoc Nomen *Dux*, et alia nonnulla, dicere, non quidem cum Grammaticis, *Communis* esse generis, sed potius, *Duplicis*, vel esse *Communia Utriusque*, masculini et feminini, *Generis*, ut quæ construuntur per se et directe, modo tanquam masculina, modo tanquam feminina. At in eo, quod hic malui Nomina, non tam *Communis*, quam *Duplicis esse Generis*, vel ipsa potius *Communia Utriusque Generis*, dicere, plane nodum in scripto me querere, pronunciat *Vir Clariss. G. H. Ursinus Instit. Gram.*

est à me, qui Epicœna nomina constituo, *in quibus*, ut dixit rectè Quinctilianus, *sexus uterque per alterum apparet*. Sed in Epicœnis distinguendis antiqui solebant addere, pro rei natura, *mas*, aut *femina*; ut *Aquila mares*, *piscis femina*. Aliquando tamen hoc signo supersedebant, ita ut nomen masculinum viderentur efferre feminine, aut contra: ut si dicas, *vidi mu-*

Sect. III. cap. 21, p. 226. Fateor id me mirari, quum res sit manifestissima, si spectemus, quid proprie et vere *Commune* fit. Nihil enim aliud hoc est, quam res simplex, cujus plures participant, aut cujus jus, usus, sensus, etc. ad plures pervenit. Quando Cicero. *Famil. II. 10. Amanum montem sibi cum Bibulo esse communem* ait, nihil aliud significat, quam sibi et Bibulo jus esse agendi in uno illo monte. Mons ergo ipse *Communis* erat *utriusque Proconsulis*, at neutiquam dici potest, Montem eum fuisse *Communis Proconsulis*, quod nullum habet sensum. Sic ergo et Nomina, quæ in Utrouque Genere, Masculino et Feminino, adhibentur, rectius utique dicuntur *Communia Utriusque Generis*, (sicuti fecit et ipse Sanctius IV, 4. voce *Femina*, ipso initio, licet ex istis male ea rejiciat penitus.) vel esse *Duplicis Generis*, at minus recte, esse *Communis Generis*, quum utrumque Genus singulatim et pariter in istis hæc Nomina, tanquam *Communia* sibi, conveniat. Neque tamen id a me hic agebatur, ut recepta appellatio prorsus jam rejiceretur, sed ut ostenderem, Nomina quidem ipsa *Communia*, quæ Sanctius *nulla esse* dicebat, longe rectius vocari, quam *Generis Communis* dici, quod vulgo faciunt Grammatici, quorum errores passim Vossius (Vide Eum omnino de *Anal. I. 15.*) et ipse Ursinus exagitant. Ceterum, ut ad Sanctium revertamur, Nomi-

na illa *Communia* non tamen *utrumque sexum ex æquo simul singulis locis significant*, sed modo hunc, modo illum, prout diversimode construuntur, et potiore, h. e. Masculinum, is simpliciter dicatur ex. gr. *Vidi Sacerdotem, Habeo Ducem*. Neque video, quod discriminis sit in re ipsa, sive directe *Hic dux*, *Hæc dux*, sive per Ellipsin perpetuam *Hic masculus dux*, *Hæc femina dux*, dictum olim tradas, nisi quod hoc operosius ac difficilius, magisque idoneum fit turbandis mentibus discentium, illud clarius et expeditius. Usu certe res ipsa eodem recidit, et per istam Ellipsin, quæ tamen hic minime est necessaria, Substantiva æque cum Adjectivis alterius Generis construi utique ex Auctoris nostri sententia queunt, ac si essent et ipsa ejus plane Generis. Denique nulla prorsus causa est, quare Substantiva sub una terminatione recipere non queant duplex Genus, æque ac in Adjectivis una item terminatio omni Geni accommodatur. Communibus autem adscribunt nonnulli Vocem *Juvenis*. Negant id Vossius de *Anal. I. 15.* et Auctor *Methodi L. L. sect. 1. cap. 1. Notarum*, et Ursinus *Sect. III. cap. 22. pag. 244.* affirmantes *semper id esse Masculinum*, ac negantes licitum dicere de *Femina, Egregia juvenis*. Sed tamen errasse eos liquet ex Munkerii Notis ad Hyginum *Tab. 182.* Suetonius etiam in *Augusto cap. 31. juvenes utriusque Sexus* dixit.

rem *foetam*, cum *mus* perspicue sit masculinum. Quod ut facilius et explicatius probemus, Quinctilianum ipsum audiamus lib. 9. cap. 3. *Fiunt*, inquit, *et circa Genus figuræ in nominibus; nam et oculis capti Talpæ, et timidi Damæ dicuntur a Virgilio: sed subest ratio, quia sexus uterque altero significatur; tam enim mares esse Talpas Damasque, quam feminas certum est. Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figura Ellipsi usus est, quum dixit Eclog. 8. Cum canibus timidi venient ad pocula Damæ: et Georg. 1. Atque oculis capti fodere cubilia talpæ; (7) respexit enim non ad vocem, sed ad significationem maris; quia Talpa, et Dama Epicœna sunt: et quoties à terminationis genere deflectimus, figura est, vel Syllepsis, si aliud concipimus, quam proferimus, vel Ellipsis, si deest aliquod nomen generale, cum quo adjectivum debeat*

(7) *Respexit enim non ad Vocem, etc.* Aliter Ego censeam. Nam, quidquid tandem obstrepant Sanctius, Vossius, immo ipse Quinctilianus, Virgilius hoc voces Animalium, *Damæ* et *Talpæ*, consideravit, ut *Communes* utriusque Generis, atque ideo, ex sententia Servii, probante Vossio, tantam ad vitandum *ἀναίρεσις* dixit potius *timidi*, quam *timidæ Damæ*: quod et fecit Georg. III. 538. in medio versu conjungens *timidi Damæ*, quia hoc longe concinnius etiam istic sonat, quam *timidæ Damæ*. Neutiquam tamen id fecisset, ut opinor, utique tam levi de causa, nisi putasset Utroque Genere recte eas voces adhiberi. Sanctius tradit intelligi *Mares*, quod hic alienissimum. Nam ita sequeretur ex sententia Virgilii, tantum *Mares Damas* venturos ad pocula cum *Canibus*, non item *Feminas*, et tantum *mares Talpas* esse oculis captos, quum manifestum sit loqui Virgilium de toto Genere istorum animantium sine discrimine sexus. At Plinius *Vespertilionis* vocem, quæ Mas-

culina ceteroquin est et Epicœna, Feminino genere usurpavit Nat. Hist. x. 61. *Eadem sola volucrum lacte nutrit, ubera admovent, et geminos volitat amplexa infantes.* Nempe sumpsit hoc sibi, quia nimis manifeste de actionibus tantum *Feminae* loquebatur. Quinctilianus pro Epicœnis hæc Communia quoque habuit: Sed ille omnia Animantium vocabula, quibus uterque sexus sub una tantum Terminatione designatur, *Epicœna* putat, sive uno Genere nobis occurrant apud Scriptores, ut hic *Passer*, sive utroque, ut hic et hæc *Bos*: prævalere autem id Genus, quod præfert aut indicat Terminatione. Atque ita intelligendum, quod ait *Epicœna* esse, in quibus sexus uterque per alterum apparet, vel significatur. Nempe *Talpa* sub una illa terminatione, quæ Genus Femininum, atque adeo et Sexum hunc, proprie et primum præfert, utrumque tamen Sexum significat, sive semper dicatur hæc *Talpa*, sive modo hic *Talpa*, modo hæc *Talpa*. Quia vero usitatius dicitur hæc *Talpa*, idque postu-

concordare. Syllepsios exempla aliqua subjiciam, reliqua require in *Syllepsi*. Terentius: *Mea Glycerium, quid agis?* Glycerium juxta terminationem neutrum est, ut sunt omnia nomina diminuta in *on* apud Græcos; ut τὸ γλυκέριον, *suavium*; τὸ ἀνθρώπιον, *homunculus*; τὸ ἀνθρώπαριον, *homuncio*, τὸ γραιδίον, *vetula*. Id quod etiam Quintilianus significavit, quum inquit lib. 1. cap. 4. *Aut quæ femininâ positione mares; aut neutrali, feminas significant, qualia sunt Muræna, et Glycerium*. Idem paulo post, quasi se exponens, inquit; *In eadem specie sunt nomina feminina, quibus mares utuntur; et neutralia, quibus feminæ*. Sed hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. *U calcei, inquit, muliebres sint, an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ, quum tamen sciamus, nonnunquam et mulierem habere calceos viriles, et virum muliebres: si dici virum Perpennam, et Marcum Leccam, muliebri forma*. Quasi dicat: *Perpenna, Lecca, Antonius Musa, et Joannes Maria, cognomina sunt fœminina; tamen ideo habentur masculina, quia maribus adhærent, et de maribus dicuntur*. Prisciani etiam hæc sunt verba Lib. 5. de genere. *In E*

lare videtur terminatio, ideo per figuram dictum ait à Virgilio oculis capti *Talpa*. Figura enim ipsi nihil aliud est, quam novata quædam forma dicendi, et à consuetudine vulgata deflectens. Vide lib. IX. cap. 1. et 3. Sed hanc figuram loquendi præter et contra receptam consuetudinem, ratione defendi posse addit, quia *Talpa*, etc. sit vocabulum *Epicœnum*, quæ vocabula sub una terminatione alterutrius Generis vel Sexus, utrumque tamen Sexum significant, et ideo etiam utroque Sexuum Genere adhibita occurrant. Videntur autem plures olim in hac fuisse sententia, atque ideo *Epicœna* etiam appellasse *Promiscua*, non per modum *Versionis*, ut Sanctius loquitur, sed respicientes usum vocabulorum, quæ sub una terminatione, sæpe

etiam uno Genere, utrumvis sexum *promiscue* designant. Ea tamen ipsa distinguebant, ut facit diserte et Quintil. I. 4. à *Communibus* proprie dictis, quæ non *Animantium* erant, sed aliarum rerum vocabula. Rectius tamen Alii *Epicœna* ita a *Communibus* distinguunt, ut vel *Masculina* sint, vel *Feminina* tantum, quæ *Una voce et Uno Articulo Utriusque Naturæ Animalia* soleant significare, Verba hæc sunt Prisciani lib. V. *init.* Similiter *Diomedes* lib. I. de *Epicœno*, quod aut specie *Masculini generis* declinat, et simul significat etiam *Femininum Genus*, ut *Hic Passer*; aut declinat specie *Feminini generis*, ac etiam *Masculinum Genus* significat, et sic sub uno Genere utrumque intelligitur, ut *Hæc Aquila*.

quoque productum inveniuntur feminina, sed Græca duntaxat, ut *Taygete*, *Euterpe*; et in unum figurate, ut *Glycerium mea*, *Dorcion*, et *Philotium*. Figurate, inquit Priscianus, quod et sentit Linacer. Itaque Latine dicitur: *Hæc mulier est novus miles, bonus comes, ignavus agricola*: ut dicimus; *hic homo est fera bellua, et taurus, maxima victima*; et *aurum est dux bonus*; et *vinum optimus index*; et *hoc animal est testis bonus*. (8) Sed quum dixit Cicero, *naturam bonam ducem*; et Valer. Maximus lib. 2. cap. 5 et 6. *Antiquorum simplicitas certissima index*: Et de Massilia loquens, *Serveritatis custos acerrima*, figura est Syllepsis: quemadmodum et in illo Plauti, quum de femina dicitur: *Qui hic commercaris cives homines liberos*: et Terentius de Ancilla: *Quum ejus tam negliguntur internuntii*. (At Vide ad pag. 49.) Et in sacris, in historia Abrahæ sæpe iteratur, *Mortuum meum*, quum de Sara fiat sermo. De Ellipsi quære exempla in voce *Femina*, *Fabula*, *Urbs*, *Navis*, *Herba*. Desinant igitur jam obstrepere Grammatistæ cum nomine *Homo* (quos vel Calepinus inscitæ arguit) ex illo Ciceronis; *Quoniam homo nata erat*: nam *homo* ibi nullum habet adjectivum; ut *tua filia nata*

(8) Sed quum dixit Cicero.] At vide quæ disputavi paulo ante de Communibus pag. 50. Eo enim referenda hæc sunt, *Dux*, *Index*, *Custos*, neutiquam ad Syllepsin, aut Ellipsin. Syllepsis quidem per Ellipsin foret expedienda. At quæ hic Ellipsis? quid intelligitur? quando ex gr. *simplicitas* illa dicitur *certissima index continentia*: quid immo intelligi potest, quod separet *certissima* a Voce *Index*? Quid multa? Sicuti Genus Substantivi ex Adjectivis ei junctis cognoscitur potissimum, ut mox pag. 56. ipse docet Sanctius, sic Adjectivum *Certissima*, quod hic ad nihil aliud referri potest, declarat liquido Vocem *Index* hic poni in Genere Feminino, atque adeo esse eam vere Nomen Com-

mune. Ursinum valde miror, qui pag. 245. *Index* in Epicæna confert. Si ita, tum vero Valerius dicere debuisset, prout Epicæna ejusdem semper sunt Generis, nec illud mutant, *Simplicitatem* illam fuisse *indicem certissimum*. Plane id ipse Ursinus neutiquam vult dici *bonam Principem*, *Hominem miseram*, *Furem magnam*, quia *Princeps*, *Homo*, *Fur*, licet de Feminis quoque dicantur, tamen sint tantum Masculini generis, itidem ut *Index* ex ejus sententia esse debet. Neutiquam tamen affirmaverim Ego, Plautum, quando de Feminis dixit, *Fures estis ambæ*, si Epitheton voluisset addere, dicturum potius *Magni fures cetis ambæ*, quam *Magnæ*.

erat homo, sic potuisset dicere, *nata erat animal*; ut Terentius in Phormione dixit, *Virum me natam vellem.* « (Livius lib. 28. (9) *Porcus natus erat* » *femina*; Et Ovid. 2. Amor. 5. *O mihi perpetuum* » *nata puella malum.* qui etiam de Cæneo loquens: » *Femina natus erat.* An ergo stolidum Grammaticorum pecus contendet, *Feminam* esse masculini » generis? quod similiter de *muliere* facere eos oportet; cum Plautus dicat, *Amphitruo factus est* » *mulier.* Pari modo *Puer* erit eis *femina*, cum sit » apud Justinum lib. 1. *Semiramis puer credita est.*) »

Adjectiva nomina non habent Genus, sed terminationes, et (ut Grammaticè dicam) personas ad Genus; ita ut terminatio in *us* adaptetur masculinis; in *a*, femininis; in *um*, neutris. Itaque Genus est in Substantivis tantum, et invento Genere, quærimus terminationem in Adjectivis: et ita, si non essent nomina Adjectiva, nemo quæreret Genus Grammaticum; neque si nomina adjectiva unam tantum haberent Terminationem. Ut *parens*, *conjux*, *infans*, *adolescens*, *juvenis*, *senex*, *pauper*, *dives*, et hujusmodi alia. Sed mirandum non est, Adjectiva nomina in singulari, aut plurali, propter rariorem usum aliqua terminatione deficere, præcipue neutrali; ut in nomine *Alma*, quod quum sit adjectivum, tamen raro in masculino, nunquam in neutro reperitur. Sic *nova nupta*, quum *nuptus* sit participium. Unde Plautus *Casina*; *Novum nuptum cum novo marito*: sed apud Græcos *πρότυια*, id est, *veneranda*. Sic *victrix*, et *ultrix*; quæ merito vocantur ab Scaligero adjectiva, etiam in singulari: nam in plurali dubium non est; ut *arma victricia*; *ultricia tela*. Et apud Lucanum; *victrici dextra*. Priscianus ideo dixit, *hæc nomina facere ablativum in e, vel i, quia sint Adjectiva*. Denique nominum vis et natura est intuenda, etiam si usus non totam nominis naturam assumat; nec enim, quia sola femina possit

(9) *Porcus natus erat femina.*] *femina, natus erat*, lib. XXV. II. Verba Livii aliter se habent: *Por-* c. II. Vide et infra Sanctium IV, *cus biceps, et agnus mas, idemque* 4 in V. *Femina.*

esse prægnans, dicendum est cum imperitis, prægnans esse generis feminini tantum: nam *prægnans Jovis cerebrum* legimus; et *fætum ejusdem femur* dicimus; Et, *scandit fatalis machina muros, fœta armis; et gravidum equum Trojanum.*

Sed jam, ut sentio, exspectas à me, ut hæc nomina, quæ exempli causa adduxi, probem esse adjectiva. Primum omnium, Adjectivum necesse est sit omne nomen, unde duci potest comparatio; ut *senior, junior, adolescentior*; quia qualitas nominibus significatur adjectivis, non substantivis. *Parens* à *pario* fit, inquit Festus, et *verum participium* est; nam *parere* apud antiquos de homine etiam dicebatur, sicut *τίκτω* apud Græcos. Homerus, *ὄν ἀθάνατον τέκετο Ζεὺς*, id est; *quem immortalis peperit Jupiter.* « [Cicero 2. Tusc. Deianiram ait *Oenei partu editam*, quod pater Oeneus eam peperit, id est, genuerit.] » In Pandectis *parere* de hominibus etiam dicitur; quomodo Nonius Marcellus (10) citat Cæciliam poëtam. *Conjux* est, quicquid est sub eodem jugo: reliqua ad hunc locum pete ab Ellipsi, in voce *Vir*, vel *Femina*, et *Puer*, et *Homo*. Restat illud, quod à nemine animadversum esse video, (11) Nomina propria hominum, urbium, fluviorum, mon-

(10) Citat Cæciliam Poëtam.] Vide Nonium cap. VI. n. 94. ubi ait, *Parere etiam Viros dici posse Cæcilius auctor est, ac profert dein ipsa Cæciliæ verba.*

(11) Nomina propria etc.] Non absurde quidem disputantur sequentia, sed tamen exemplis demonstrari potest contrarium, scilicet etiam Nomina Propria Adjectivis directe et per se sine *ἄλλοις*, ulla jungi, et proinde Genus Grammaticum revera habere, quod utrumque negat Sanctius. Ne longe abeamus, nec repetamus exempla Arborum, in initio hujus Capituli ab ipso Sanctio allata: nomina propria Urbium, quæ masculino in genere ponuntur et construuntur, nullam uti-

que patiuntur *ἄλλοις*, veluti quum dicitur *Narbo Martius, Sulmo aquosus*: Livius xxiv. 2. *Ut receptus Croto Brutorum esset*, Hæc enim ut Adjectiva et Substantiva directe conjungi, manifestius adhuc ex eo est, quod nulla prorsus nomina urbium masculino genere constructa occurrant, nisi quorum terminatio est masculina. Ex quo proinde apparet, ista etiam Nomina recipere Genus suæ Terminationi conveniens, et in constructione eorum cum Adjectivis haberi rationem non alicujus *ἄλλοις*, sed Terminationis, et quod ex ea oritur, Genus. Nam si Ellipsis quædam statui posset in illis masculinæ terminationis et cons-

tium, cætera hujusmodi, Genus Grammaticum habere non posse; nam, ut sæpe monuimus, si non essent Adjectiva nomina, Genus apud Grammaticos locum non haberet: si enim dicas; *Revereor patrem: Ne lædas hominem: Exclude canem*; non refert, cujus generis sit, interrogare, nisi addendum sit adjectivum. Hinc jam patebit, Genus in illis nominibus non esse quærendum, quæ Adjectivis conjungi non possunt: qualia sunt, *Ego, Tu, Sui*. (At vide, quæ disputavimus in contrarium supra I, 2, 7. extr.) et hominum, et Deorum nomina propria: ut *Ego sum Hispanus*, scilicet, *homo*: vide in Ellipsi *Homo. Magna Tarentum*, scilicet, *urbs*: vide Ellipsin, *Urbs, Arbor, Fluvius, Mensis*, etc.

Causa nunc est aperienda, quare nomina Propria nolint Adjectivis conjungi. Quod proprium et singulare est, sic a rebus cæteris separatur, ut nulli alii videatur posse conferri et comparari. Porro si comparari non potest, non admittit qualitatem aut quantitatem: non

structionis urbibus, occurreret eadem illa aliquando etiam in femininæ vel neutrius terminationis urbibus, et dici posset per eandem Ellipsin æque, *Roma vel Brundisium receptus*, ac *Croto*, quod nusquam tamen fit, et alienum foret ab omni ratione Grammatica. Similiter Nomina Urbium Neutrius formæ etiam Adjectiva et Participia ejusdem Generis sibi habent juncta. Livius II, 65. *Antium paucos circumsegerum dies deditur*. Et III, 1. *Antio capto*; non *capta*. At ibidem mox, sed per Appositionem, *Antium, propinquam, oportunitam, et maritimam Urbem, coloniam. deduci posse*. Liquet hinc si occurreret *Antium capta*, fore illud expediendum per talis Appositionis Ellipsin; at quando dicitur *Antium captum, receptus Croto*, accipiendâ ea esse, ut per disertam Adjectivi et Substantivi Concordiam dicta. Sed et, quidni propria Nomina reciperent Ad-

jectivum descriptionis, immo et distinctionis? Nam non omnia Adjectiva præferunt distinctionem. Quum dicitur *Narbo Marcicus*, non significatur eo, esse et aliam istius nominis urbem, à qua isthoc Epitheto hæc distinguatur: sed simplici descriptione, eam, cum potuisset ab alio, fuisse à Marcio conditam. Sed tamen et Distinctionis Epithera quidni convenient nomimbus Propriis, quando plures sunt, quibus unum illud nomen Proprium convenit? Sic utique *Alba Longa* Ascânii fuit dicta, non respectu omnium aliarum urbium, sed tantum aliarum *Albarum*, seu aliarum urbium, quæ item appellabantur *Alba*. Immo et in Propriis nominibus civium Romanorum Prænomen et nomen Gentilium sunt vere Substantiva et Adjectiva. Veluti: *M. Tullius* significat illum *Mercum*, qui est ex genere *Tullia*, cum plures essent alii *Marci* in aliis gentibus.

enim dicitur, *urbs parva*, nisi comparatione alius urbis. Si igitur velis conjungere cum Roma hoc nomen *Magna*, significas esse aliam Romam parvam, quod intelligi non potest. Dices igitur, *Roma est magna*, subaudi, *urbs*. Sic *Petrus est albus*, subaudi, *homo*, nam albus est, non quatenus Petrus, sed quatenus homo est. Scio Pseudosophistas nostri temporis aliter hæc disputare: sed ex ipso Aristotele discant se delirare, nos recte sentire: nam in prima Philosophia lib. 5. cap. 9. *Singularia*, inquit, *non suscipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur*: et lib. 7. cap. 4. et ibidem cap. 15. sic ait: *Singu-*

Est autem *Tullius* vere Adjectivum, et proinde dicitur *Tullius*, *Tullia*, *Tullium*. Verissima hæc sunt, et tamen Cl. Ursinus *Grammat. Instit. Sect. VIII.* seu Tom. II. p. 16. superiora quidem, quæ de Nominibus Propriis hic disputavi, probat, at postrema, quod nollem, rejicit. Faterur ipse Nomina Gentilitia, *Tullius*, *Julius*, etc. esse Adjectiva, sed tamen cum Prænomine juncta putat pro Substantivis accipienda, et per Appositionem explicanda, una hac ratione, quod *finis Prænominum sit distinguere homines ejusdem Gentis*, atque adeo *Gentilitium sit natura prius, cui postea Prænomen per modum Appositionis adjiciatur*. At ratio hæc et falsa est, et nulla. Falsa, quia Prænomina sunt vere antiquiora Nominibus Gentilitiis, quæ inventa demum sunt, quando jam in Latio complures exoriebantur ejusdem Nominis Homines, quod antea unum modo erat singulis, ut apud Græcos, rum Hebræos, aliosque Populos, etiam Nostros Majores, sed quod Nomen tunc demum Prænomen cœpit dici, quum illud alterum addi jam cœpisset, quo ergo antiquius longe et natura prius fuit. Nulla porro est, quia, licet homo, qui nascitur in

Gente *Tullia*, *Tullius* statim sit, et antequam *Marci* prænomen habeat, non inde tamen sequitur, vocem *Tullius* mutare suam naturam, quando dicitur *Marcus Tullius*, aut aliud quidpiam hæc significare, quam *Marcus ille, qui est Gentis Tullia*. Plane sicuti quando plures sunt ejusdem Nominis, ac Ego distinctionis gratia dico, *Zeno Eleates*, *Zeno Citticus*, *Dio Syracusanus*, *Dio Pruseus*, etc. certum est hæc ad Urbium Nominibus derivata vocabula esse plane Adjectiva, quæ ad Nomina illa Hominum tanquam ad sua substantiva directè referantur. Et tamen illi Homines prius fuerunt *Eleatæ*, *Syracusani*, etc. quam *Zenonis* aut *Dionis* nomine præditi. Immo si *Pindarum dicam Poëtam Thebanum*, certum est, prius fuisse Thebanum, quam Poëtam, et tamen concordia est illa Adjectivi et Substantivi. Multa sunt similia. Quocirca quum plures Romæ essent *Marci*, idcirco, ut apud *Plautum* in *Trin.* plures *Lesbonici* in una platea debebant describi, ut is, qui quærebatur, ostendi posset, ita et ex *Marcis* illis, ut cognoscerentur singuli, unus *Tullia*, alter *Junia*, etc. Gentium nominibus quoque designabantur.

larium non est demonstratio, neque definitio, ac proinde neque scientia. Αὐτὸ γὰρ ἐστὶ πᾶς ὁρθὸς καθόλου, id est, *semper enim est omnis definitio universalis.* Hebræi præterea notant, nomina Propria ideo non recipere articulos, quia satis per se nota sunt. Nec te moveat, quod *Athenas doctas* dicimus; *vestros Metellos; nostros Cicerones*; nam nulla pluralia verè dici possunt Propria: (12) nam Athenæ olim fuere multæ athenaides, hoc est, olivæ, vel oliveta, quæ postea in unam urbem coaluerunt. Sic *Parisii*, multi paesi. Sic *Burgi*, multi Pyrgi, id est, turres. Sic

(12) Nam *Athena*, etc.] Nihili hæc sunt, licet temere satis ea admitrat Ursinus *Sect. III. cap. 10. p. 96.* probans Ceteroqui *cap. 22. p. 229.* et maxime *Sect. VIII. pag. 15 et 16.* quæ contra Sanctium paulo ante disputavi de Genere Nominum Propriorum, et adjectivo illis absque Ellipsi addito. *Athenæ* autem dictæ olim haud dubie ab Ἀττῶν, *litus* unde terra Ἀκτικῆ, sed dein faciliore pronunciatione Ἀττικῆ. Prius illud et antiquius occurrit in antiquissima inscriptione Arundeliani marmoris, ubi dicitur Regio a Cecrope appellata Cecropia, τὸ πρῶτον ἑστῆκεν ἡ Ἀκτικὴ ἀπὸ Ἀκταῖς τὸ Ἀσπὸρρον, prius appellata Actica ab Actæo Indigena. Liquec hinc antiqua regionis appellatio, licet falsa detur ratio, quum Ἀκτικῆ illa olim etiam Ἀττικῆ fuerit dicta, quod ex Synkello, qui sua ex antiquioribus haurire solet Scriptoribus, discimus. Is ergo pag. 48. Ogygium Diluvium ait accidisse ἐν Ἀκτῆν τῆν τὴν Ἀττικῆν. Et pag. 50. Cecropem regnavisse τὰς τότε μὲν Ἀκτῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, h. e. in regione, quæ tunc quidem Acte dicebatur, nunc vero Attica dicitur. Hinc ergo ipsa Urbs tandem, quum plures ejus terræ pagi aut oppidula in unam coaluissent πόλιν, civitatem, vocata est Ἀθῆναι pro Ἀκτικῆ. Vide etiam, quæ

notavi ad Aeliani Var. Hist. VI. 1. 14. Sed quæcunque fuerit ipsius Nominis origo, est utique proprium Urbis et Civitatis Nomen, cujus Grammaticum Genus ex Adjectivis cognoscimus clarissime, quippe quæ suam terminationem æque illi accommodant, ac Nominibus Appellativis. Propria autem quidni etiam pluralia esse possint, cum non tantum Singuli homines proprium habeant nomen, sed et plures simul unius Familiæ nomen, ut *Metelli*, immo totius Civitatis, ut *Athenarum*, unde *Athenienses*, *Thebarum*, unde *Thebani*, *Vejorum*, unde *Veientes*, quæ sunt utique Propria Civium cujusque Urbis Nomina. Sed et Propria ipsarum Urbium et hominum quoque singulorum Nomina non desinunt esse Propria, licet existant tandem plures, qui pariter illud Nomen habeant. Quando autem plures existunt ejusdem Nominis, tum recte illud in Plurali adhibetur, ut apud Plautum in Trinummio IV. 2. 74. *At enim multi Lesbionici sunt hic, nisi nomen Patris dices, non monstrare possum.* Nullum aliud erat illi, qui quærebatur, Proprium Nomen, quam *Lesbionicus*, et tamen plures erant ejusdem Nominis, atque ideo recte in Plurali multi dicuntur esse *Lesbionici*. Quin et sæpe Proprium Nomen noa

patria mea *Brocæ*, quo nomine antiquitus dicebantur mapalia. Nec nomina Deorum propria dici debent, quum pro re, cui præsent, inveniuntur: ut *dubio Marte: dura Tellus: ardens Vesta.*

C A P. V I I I.

De Declinatione.

QUID sit Declinatio apud Grammaticos, melius jam usu intelligitur, quam definitione explicatur. *Declinatio*, inquiunt, *est casuum variatio.* Nos nullam posuimus definitionem, contenti dixisse, ex differentiis nominis oriri declinationem. Varo 1. de Analogia innumeras formas (1) *declinandi* proponit; ut a Terentio, Terentii: ab equo, equito: ab homine, homunculus: à capite, capitulum: ab homine, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio, ingeniosus: à pugnando et currendo, pugiles et cursores. Hæc carprim ex Varrone: sed rursus Varro: *Vocabulorum*, inquit, *ut Homo, et Equus, Declinationum genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo, equile: alterum casuale, ut ab equo, equum: tertium augendi, ut ab albo, albius; quartum minuendi, ut à cista,*

in Singulari modo, sed et in Plurali, additum sibi habet Adjectivum distinctionis gratia. Sic *Loæi*, Urbes in Græcia et Italia sic dictæ in Plurali et Masculino, Epithetis eodem Genere et Numero additis, ab se invicem distinguuntur, æque ac in Singulari *Hippo Regius*, et *Hippo Diarrhytus*, in Africa, et passim *Syrtes Major* et *Minor*, ac in plurali *Syrtes*. Certe Græci et Latini olim a Nominis vere Proprio Pluralem Numerum adeo non abhorreere censuerunt, ut multis Urbibus dederint Proprium vere nomen, sed Numeri tantum Pluralis, quod etiam construunt ideo cum Adjectivis et Verbis pluralibus, in sensu, non illo,

quem forte in origine sua habuit id Nomen, sed quo Unam et Certam Urbem proprie designavit.

(1) *Declinandi.* Antiquissimi Scriptores *Declinandi* et *Inclinandi* verba in sensu cujuscunque derivationis adhibuerunt, non tantum, quando Casus Oblique nominum a recto, sed et quando personæ et tempora in Verbis ab ipso Themate deducuntur: immo et, quando Nomina a verbis, Adverbia a Nominibus formantur. Gellius Noct. Att. II. 25. *Analogiam* dicit esse *similium similem Declinationem, Anomaliam* vero *inequalitatem declinationum*, et exempla dein ex Varrone omnium Generum, quæ modo mo-

cistula. Et declinationum ordinem alium ponit Varro; alium alii; et fortasse commodiorem, quam quo utimur. Sed in re levi noluimus esse morosi; Prisciani rationem omnes fere sequimur, qui à vocali genitivi ordinem declinationum exequitur. Pronominum verò declinationes constituere ineptum Grammaticorum est commentum: [Vide supra c. 2.] Sunt enim irregularia, quæ isti vocant Pronomina; neque ad declinationum regulas fuerunt revocanda; neque quicquam ad analogiam faciunt, quemadmodum reliqua paradigmata.

C A P. I X.

Nulla esse nomina Heteroclitica, aut Heterogenea. Nomina, quæ promiscue in US et UM desinunt.

IN anomalis reliquis ridiculi sunt Grammatici, qui Centauros et Hermaphroditos effingunt; nullum enim nomen est, quod in plurali degeneret à singulari, aut in genere, aut in declinatione. *Cælum* plurali caret apud Latine loquentes, qui unicum *cælum* statuebant. Planetarum circulos aut orbes vocat Cicero: sed si necesse sit *cælos* in plurali dicere, non propterea genus mutatur, quia *hic cælus* dicebant antiqui. *Cælum hoc*, inquit Charisius, *quum sit neutrum, etiam masculine Veteres dixerunt: ut Ennius; Quem Cælus genuit. Idem quoque cælos profundos.* Cicero lib. 9. Familiar. *quæsiturum putabat, an esset unum cælum, an innumerabilia.* Idem sentiendum de *locus* et *jocus*: nam quo alio argumento credam aliquando

moravi, profert. Similiter III. 12. de voce *Bibosus* agens, nulum aliud esse ait, quod simili *inclinatu dicatur*; non enim simili esse *Vinosus* etc. quoniam à *Vocabulis*, (h. e. *Nominibus*) non à *Verbis*, *inclinata sint.* Sed et IV. 9. Nigidii Figuli verba exhibet, in quibus *inclinamentum* reperimus, certam *Nominis Adjectivi* formam significans. Festus quo-

que, *Osi sunt ab Odio declinasse Antiquos*, ait Diomedes lib. I. *Partes Orationis* dicit esse *Octo*, quarum *Quatuor*, in quibus est *Verbum*, *sint Declinabiles.* Sed tamen jam illius et Charisii ac Prisciani tempore *Declinatio* *verbi* *notabatur* flexionem *Nominis* in suos *Casus*, ut nunc plerumque accipitur.

DE NOMINIBUS VARIÆ DECLINAT. ET GENERIS. §§

fuisse in *um*, nisi quod in plurali etiam desinant in *a*? Jam quis est tam hebes, qui non intelligat aliud esse *epulum* in singulari, aliud *epulæ* in plurali? Nos non diffitemur esse nomina, quæ altero numero, aut certis casibus careant; sed permixtionem aut generum, aut numerorum, non concedimus. Præclare mihi videtur sentire Joannes Pastrana, quum præcipit, omnia nomina in *us*, non significantia vere marem aut feminam, posse etiam terminari in *um*; ut *baculus*, *baculum*; *puteus*, *puteum*. Ego animi gratia aliqua collegi ex Varrone, Charisio, Festo, Nonio, quæ in utraque terminatione inveniuntur; tu, si erit otium, alia diligentius exquires. Absinthius, acinus, angiportus, anfractus, Avernus, baculus, bacillus, baltheus, buxus, callus, calcaneus, candelabrus, capillus, carbasus, carrus, caseus, cibus, clivus, calus, collus, corius, clypeus, crocus, crystallus, cubitus, culeus, dorsus, eventus, us. fascinus, fenus, fimus, forus, fretus, gelus, vel gelu, genus, vel genu, intubus, jocus, locus, lectus, lucrus, lupinus, lutus, medimnus, modius, nasus, palatus, us, et i, patibulus, hoc pelagus, peccatus, us, (1) peditus, pileus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætextus, us. rastrus, reticulus, rictus, us. sagus, sensus, us. sexus, us. scutus, sibilus, sparus, stylus, stimulus, supparus, Tartarus, tergus, tignus, vallus, vultus, uterus, hoc vulgus: et plurima Græca, quæ in *Os* simul et *On* desinunt, ut *Crystallos*, *Gargaros*, *Dyndimos*, *Tympanos*, *Barbitos*, *Tartaros*, *Pergamos*. “ [(2) Ita cingulus Ciceroni, cingulum Virgilio placuit.] ”

(1) *Peditus*.] Vitiosum hoc opinor. Nam quid est *Peditus* aut *Peditum*? Nusquam id occurrere putem. Credo voluisse Sanctium *Pedatus*. Nam *Pedatu* reperimus apud Plantum in *Cistel.* at *Pedato* ex Catois *Orig.* apud Nonium *Cap. 1. §. 325*. Alia et longe plura hujus varietatis exempla habet Vossius de *Anal. II. 20.* et Ursi-

nus *To. I. Sect. III. c. 20.* sed maxime *Cap. 24. pag. 272.* etc.

(2) *Ita Cingulus, etc.*] Multa alia à Vossio collecta vide in *Lib. de Analogia*, I. 36. sed et sequentium *Variationum* plura exempla, *cap. 35.* et *lib. II. cap. 20.* et Ursinum *To. I. Sect. III. cap. 23. pag. 283.*

(3) Sunt et aliter redundantia, ut hic, vel hæc *penus*, *i*, et *penus*, *us*, hoc *penum*, *i*, *penus*, *oris*, *penu*, *u*. *Jugertum*, *jugeri*; *juger*, *is*. *Plebs*, *is*, *plebes*, *ei*, *adipes*, *adepts*, *sepes*, *seps*, *trabes*, *trabs*. *Delicium*, *ii*, *delicia*, *æ*, *Margaritum*, hæc *margarita*. *Cavillum*, hæc *cavilla*. *Mendum*, hæc *menda*. *Balneum*, *balineum*, hæc *balnea*. *Cingulum*, hæc *cingula*. *Labruscum*, hæc *labrusca*. *Tapetum*, *tapes*, *etis*: *tapete*, *is*. *Gausapum*, hoc *gausape*. indecl. *Prænестis*, hoc *Præneste* indecl. *Soractes*, hoc *Soracte* indecl. *Tonitrus*, *tonitrum*, hoc *tonitru*. *Gelus*, hoc

(3) Sunt et aliter, etc.] Huc forsitan pertinet etiam illud Terentii *Adelph.* V. 3. 55. Cum primo *Luci* ibo hinc. Ubi Donatus: *Veteres dicebant Lucum pro Luce; pro Sole ponentes. Et dein, Veteres Masculino Genere dicebant Lucem. Posterius hoc ex Veteribus probat Georg. Fabricius ad h. l. in quo ipso ex Veteri MSto profert cum primo luci, quod et Bembus probat ac præfert. Sed et Plautus Aulul. IV. 10. 18. Luce clara, et Cistell. II. 1. 49. Cum primo luci cras nisi ambo occidero. Ceterum eadem declinatione, qua Lucu, licet diverso Genere, dixerunt Veteres quoque Noctu multa, Noctu concubia. Vide Macrobius Saturn. I. 4. Sed et sine dubio eadem est ratio ræ Diu, et Interdiu, quæ itidem videntur Ablativi à Diu pro Dies. Hinc antiquissimi dixerunt etiam Interdius pro Interdiu. Vide Plautum Asin. 111, 3. 9. Ut largus est opera nocturna: Nunc est negotiosus interdius. Aulul. I. 1. 33. Pervigilat noctes totas, tum autem interdius. Quasi claudus sutor domi sedet totos dies. et Mostell. II. 2. 14. Sed quid hoc? oclusa janua est interdius. Ubi hoc tanquam Adverbium adhibetur, licet revera sit Nominativus, æque ac Perdius et Pernox apud Gellium II, 1. Negat hoc quidem Gronovius Pater ad Livium XXXIX, 14. Sed quid obs-*

tat, quo minus vere Nominativi fuerint *Dius* et *Interdius*, et Ablativi *Diu* et *Interdiu*, atque illi Nominativi pro Adverbio fuerint adhibiti, æque ac *Nox*. Plaur. Asin. 111, 3, 7. *Nox, si voles, manebo*, h. e. noctu, per noctem. Rud. II. 4, 4. *accipiam hospitio, si nox venis*. Sed et diserse Gellius in deperdito Libro VIII. cap. 1. docuit XV Viros in XII Tabulis *Nox* dixisse pro *Noctu*. Similiter *Nudius* esse Nominativum ex Epithetis *tertius*, *quartus*, etc. esse manifestissimum, et tamen ut Adverbium aliis locutionibus jungitur. Dicitur autem contracte quasi *Novidius*, seu *Novus dius*, eodem modo, quo *Nuper*, quasi *Noviper*. Solet porro *Novus* etiam de præterito adhiberi tempore, ut vel ex hoc ipso *Nuper* liquet, et ex *Novissimus* ac *Novissimo*. Sallust. Catil. 33. *sæpe ac novissime memoriâ nostra*. Jug. 19. *Fines Carthaginiensium, quos novissime habuerant*. Certe hæc derivatio longe mihi videtur verisimilior, quam quæ est *Viror*. Doctissimorum, Vossii in Etymol. v. *Dies*, et Gronovii d. 1. Volunt *Hi Nudius tertius dici contracte pro Nunc dies tertius, vel Nunc diust (pro dies est) tertius, eaque cum sæpissime conjungerentur, cohasisse, et in unam coaluisse vocem*. At rarius solet in Lingua Lat. N̄ ante consonas elidi, sed

gelu. Genus, hoc genu, hoc rete, hic retis. (4) Emblemata, emblematum. Sic toreuma et similia. Quies, etis, quies, ei, sic requies. Alia sub uno fine, secundæ vel quartæ: Acus, Arcus, Cornus, Laurus, Pinus, Specus, Quercus, Ficus, Lacus, Colus, Domus,

addi potius solet et interponi: deinde non tantum dicitur *Nudius tertius*, sed et *Nudius quartus*, *quintus*, *sextus*. V. Plaut. Mostell. IV, 2, 41 et Trin. III, 2, 101. Immo et *Nudius tertius decimus* apud Ciceron. Philipp. v. 1. Hæc autem declarant non unam vocem ex diversis frequenti usu coalitam, sed certam Nominativi Substantivi cum variis Adjectivis in eodem casu constructionem, verum adverbii in modum adhibitam.

(4) Emblemata, Emblematum.] Illud Græcæ, hoc Latine est formæ, cujus casus plurales frequentiori in usu fuere apud antiquissimos, ut dicerent etiam emblematorum, emblematis. Nonius Marc. peculiare caput scripsit de mutata declinatione, (debuisset potius appellasse de varia declinatione) in quo reperias *Poëmatorum non honorum* ex Afranio, et *Neque scriptum in Poëmatis* ex Plauto. Disertius et uberius hanc formam asseruit Charisius lib. I. cujus verba tum Manutius ad Cicer. Famil. XVI. 21. ubi et is eodem modo ait, in exscribendis hypomnematis: tum Vossius de Anal. II. 14. retulere; idcirco hic ea repetere nihil attinet. Hic vero addendum, illam Græcæ linguæ formam à Latinis non modo in istam Secundæ, ut dicitur, Declinationis terminationem aliquando translatam, sed et in aliam Primæ. Sic enim à τὸ σκῆμα dixerunt etiam *schema*, *mæ*. Sueton. Tiber. c. 43. Ne cui in opera edenda exemplar imperatæ *schema* dpresset. Ubi Vide Torrent. qui plura adfert ejus generis. Præterea frequens hoc fuit Latinis,

ut in vocabulis ex Græca lingua sumptis formam seu declinationem imprimis variarent. Sic promiscue *hebdomas*, et *hebdomada* passim, sic *Croton*, et *Crotona* Frontin. III. 6. 4. *Salamis*, et *Salamina* Justin. II. 7. *Ptolemais*, et *Ptolemaida*. Sulpic. Sev. lib. II. aliaque innumera usurpaverunt veteres. V. Th. Munckerum in *Dissert.* Hygino præmissa, alia et quam plurima exempla adferentem. Immo vero mutaverunt aliquando simul declinationem, numerum, et genus. Veluti urbs *Lydiæ τῆ Ὀνάπιας* Græcis, unde Apocal. c. 1. ἀγγελῶ τῆς ἐν Θουατιῶν ἐκκλησίας. At apud Liv. XXXVII. 44. *Legati ab Thyauria venerunt*. Sic et *Τιγρανόκερτα πόλις Ἀρμενίας*, ὁδωτικῶς, ait Stephanus, h. e. *Tigranocerta* urbs *Armeniæ*, neutro genere, plurali scilicet. At Frontin. II. 1. 14. et II. 2. 4. in *Armenia majore apud Tygranocertam*. Sed et ipsi Græci hoc modo in suis nominibus variasse reperiuntur. Ita enim in sacra quoque Scriptura iisdem in locis simul ἡ Ἀύστρα et τὰ Ἀύστρα occurrunt. Actor XIV. 6. κατεβηκεν εἰς τὰς πόλεις Ἀναρνιας, Ἀυστρας καὶ Δέρβλου. Mox v. 8. καὶ πρὸς ἀντὶ ἐν Ἀύστροις. Sic XIV. v. 1. κατηντησαν εἰς Διόβλου καὶ Ἀύστραν, at v. 2. ἐς ἱμακτυρέτω ὑπο τῆ ἐν Ἀύστροις. Nihil ergo mirum, si in eorum vocabulis similia sibi permiserunt Latini, qui tamen etiam in suis eadem sunt ausi. Etenim oppidum illud, quod portus vicem Romanis præbuit, dictum fuit *Ostia*, *a*, et *Ostia*, *orum*, de quo vide Gronovium Patrem ad Livium, IX. 19.

Fastus, *Jussus*, *Prætextus*, *Eventus*. Alia sunt primæ vel quintæ, ut *Avaritia*, *Avarities*: sic *barbaries*, *blandities*, *durities*, *materies*, *maceries*, *maliities*, *mundities*, *nigrities*, *notities*, *nequities*, *pigrities*, *segnities*, *scabrities*, *spurcities*. Sunt et adjectiva redundantia, ut *Inermis*, *inermus*: sic *enervus*, *hilarus*, *imbecillus*, *effrenis*, *exanimis*, *acclivis*, *insomnis*, *gracilus*, *bijugus*, *quadrijugus*: *violens*, *violentus*: *opulens*, *opulentus*: et multa in *er*, ut *hic October*, *hic et hæc Octobris*, et *hoc Octobre*. Sic *acer*, *alacer*, *celer*, *celeber*, *campester*, *equester*, *pedester*, *paluster*, *saluber*, *silvester*, *volucer*, *September*, etc.

C A P. X.

De Nominibus Diminutis.

OMNIA nominis accidentia erant jam explicata; nisi alia *Declinationum* genera restarent, quæ alio nomine derivata vocantur, quarum plura sunt genera: Sed nos ea tantum persequimur, quæ à grammaticis ignorantur; ea sunt *Diminuta*, *Possessiva*, *Comparata*, *Superlata*. Nunc de *Diminutis*, et *Comparatorum* derivatione; reliqua in constructione prosequemur. *Diminutio*, inquit Fabius lib. 1. cap. 6. *Genus tantum detegit*: quasi dicat; quoties dubitaveris de *Genere*, (nam *Declinationem* non ostendunt diminuta) recurras licet ad *Diminuta*: nam *funis* masculinum esse, *funiculus* ostendit. Cum hæc regula verissima sit, nugis tamen armatus Laurentius Valla, illam evertere lib. 1. cap. 5. conatur: adducit enim multa *Diminuta*, quæ ab origine videantur in genere discordare. Illum ego suis exemplis jugulabo, et omnia insuper *Diminuta* sui primigenii significationem conservare ostendam, *Pes*, *dis*, pro vestigio, et pro capitis vermiculo capitur; ab utroque significato fit *pediculus*; nam *pedunculus*, et *pediolus* barbara sunt. *Pedis* in recto declinat Nonius. A *Cuccus* fit *cuculus*, à *Cicera*, *cicercula*, non à *Cicer*, ut ille somniat. Ab *auris*,

pro ipsa cartilagine, teste Cicerone et Cæsare, *auricula*. (1) *Acicula* in usu non est, quam ille ab *acu* deducit. A *terebero*, *terebellum*; ut à *terebra*, *terebella*. Sæpe tamen auctores formare solent diminuta per quandam similitudinem, ut *ayunculus*, quasi parvus avus, auctore Festo, et Paulo Jurisconsulto: ita *murénula* pro monili picturato, et *musculus* pro parte corporis, quæ etiam *piscis* dicitur. Hispanè *Murezillo*, quasi parvus mus; inde *Morcillo*. *Geniculum* pro nodo in herbis. *Jugulum* pro osse in pectore in modum *jugi*. *Cuniculus* quasi parvus *cuneus*, quia terram perforat. (2) *Ranunculus* non est parva *rana*, sed quod His-

(1) *Acicula in usu, etc.*] Memorat tamen illud, tanquam si in usu esset, Priscianus. Et sane *ἀκικύλας* deducitur ab *acu*, non repugnante nec forma, nec genere, nec significatione. At de *Aculeo* quid dicemus? quod æque Grammaticorum Veterum, Prisciani et Probi, auctoritas derivari jubet per diminutionem ab *Acus*. Colligendum ergo hinc, etiam *ῥὸ acus* inter exempla variatæ declinationis, de quibus *sup. cap.* referendum, et dixisse veteres *hic acus, i*, et *hæc acus, us*. At Vossius de *Analogia* II. 29. Aliter hunc nodum secat, non solvit; nam rationem nullam addit, dum simpliciter *Aculeus* ait *Denominativum est, non Diminutivum*. Neque tamen *seq. cap.* inter *Denominativa* hanc formam, sed illo ipso in Capite inter *Diminutorum* terminationes, memorat. An voluit *Aculeum* esse aliquid *Acui* simile? Sed revera est *Diminutivum*. Nam ita et *Equuleus* proprie parvus est equus, seu pullus Equi. Obsequens *cap. 83.* *Equuleus cum quinque pedibus natus*. Et Cicero sæpius. Sic *Hinnuleus*, Cervi, Horat. *Od. I. 23.* et *Scrib. Largus Comp. 13.* Sic ergo et *Aculeus* parva est *acus*, quam apes et similia habent insecta.

(2) *Ranunculus non est parva rana.*] Immo vero est. Cic. *Famil.*

VII 18. *Ulubris honoris mei causa vim maximam ranuncolorum se commosse constabat.* Festus in *Cyprio: Paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces, similes ranunculis.* Constatendum itaque forsitan cum Vossio de *Analog.* II. 29. recedere et hoc et pauca alia *Diminutiva* à genere sui primitivi. Sicuti etiam facere videtur *tabernaculum*, si à *taberna* descendit, et parvam tabernam, ut erant castrensium respectu urbanarum, significat. Sic *conventiculum* à *conventu*, *senaculum* à *senatu* quasi *senaticulum*. Sed tamen quia hujus formæ vocabula pleraque omnia à Verbis, non à Nominibus, formantur, Veluti, *piaculum*, *gubernaculum*, *spectaculum*, *curriculum*, *vehiculum*, *jaculum*, *speculum*, *ferculum*, etc. nihil argumenti ex iis contra generalem hanc regulam *Diminutorum* ab aliis *Nominibus* descendentium elici potest. Propter quam regulam, et quia in *ranunculus* repugnat huic diminutioni ab *rana* etiam forma, dicendum forsitan *ranas* appellatas à veteribus etiam *ranones*: eam certe formam primitivi requirere videret *ranunculus*. At *ῥὸ anguilla*, quo minus ab *anguis* primitus deducatur, nihil obstat: Nec significatio, non magis, quam in *Catulus*, quod ab uno animali per diminutionem

pane dicimus *ranaquajo*; nam à rana, *ranula* fit: neque *anguilla*, ab *anguis*, sed *anguiculus*. Nec etiam accedo Sosipatro Charisio, (3) qui à glande deducit *glandulam*, et à pane *pastillum*, et *pistrillam* à *pistrino*; nam *pistrina* fit a *pistrilla*. “ (Terent. Adel. 4. » A. 4. Scen. 2. *Apud ipsum lacum est pistrilla. Ubi* » Donat. *Veteres absolute dicebant Pistrinam, ut* » *Sutrinam, Medicinam, ad Tabernam referentes;* » *nam Pistrino Pistrilla non convenit. Et simulata* » *diminutiva diversa sunt a genere nominum primæ* » *positionis, ut Rana ranunculus, Scutum scutella,* » *Canis canicula. Hæc donatus, qui simulata, non* » *vera Diminutiva vocat, quæ à primitivorum genere* » *differunt.) » Vulgo habentur diminuta *paxillus,**

formatum, pluribus tamen tribuitur: Nec Genus, siquidem etiam feminine usurpatur *Anguis*: Nec *ἀναλογία* formationis, nam ut *lapillus* à *lapis*, sic *anguilla* ab *anguis*. Sed Priscianus lib. 3. extr. Denominativis illud, non Diminutivis adscripsit; quod et Varro fecisse videtur, dum appellatam tradit, quod *angui similis sit*. *Canninius* à Græco *ἰσίδου* deducit, referente, sed nihil affirmante, *Vossio*. Ego vero nullus dubito, *anguilla* esse originis Latine ab *anguis*, ut modo ostendi. Sed et ut ab *ovibus* et *suibus* dicitur *ovilla* et *suilla* per diminutionem pro *ovina* et *suina* caro: sic ab *anguis* est *anguineus*, et *anguinus*, a, um, et hinc jam eadem ratione esse utique potest *anguilla* in genere feminino, scil. *bestiola*. Plane sicuti statim *pistrilla* recte deducitur a *pistrina*. Hoc enim prorsus voluit *Sanctius*, non ut *pistrina* fieret a *pistrilla*, quemadmodum perperam editur. Est autem et hoc *Adjectivæ* naturæ, et intelligitur *taberna*, ut ex *Donati* verbis patet.

(3) Qui a *Glande*, etc.] Voluit *Sanctius* a *Glandio*. Nam tum demum discrepantis Generis in Diminutione hoc erit exemplum.

Sed et diserte ita *Sosipater Charisius*, ex quo exempla hæc profert, ut ea refuter. Vide *Edr. Putschii* pag. 24. Denique quare a *glande* formari nollet *glandulam*, nulla profecto dari posset causa, nisi forte, quod recesserit aliquantum a *glandulis* prima significatione. Atqui et *glandem* recepisse illam *glandula*, non modo ex diminuto hoc patet, sed et ex denominativo *glandium*. Et quidni olim significaverit etiam res in carne *suilla* similes aliqua ex parte *glandibus*, cum et in *re militari* *globules* iisdem similes denotet. *Sall. Jug. 57. Pars eminentis glonde aut lapidibus pugnare.* Liv. XXXVIII. 29. *ne flexa habena volutetur in jactu glans.* Paulo ante hanc *glandem* vocaverat *saxa globosa*. *Pastillus* vero etiam *Festus* ut *diminutivum*, a pane deducit, et interpretatur esse *formam panis parvi*. Et assentiri videtur *Vossius*. Sed profecto et hoc est *adjectivi* generis, formatum à *pastinus*, h. e. *pascendo aptus*, unde dicitur et *pastillus* et *pastillum*. In priore intelligitur *panis* vel *globus*, in posteriore *libum*. De *pistrilla* jam egimus in superiori animadversione. *Scutella* autem non derivatur à *scutum*, ut vult

taxillus, *axilla*; sed magno cum errore, teste Cicerone de Perfect. orat. nam *paxillus* integrum est, *palus* conscissum. (4) Sic *talus* à *taxillo*, et *ala* ab *axilla*, *velum* à *vexillo* Nomina quæ à verbis ducuntur,

Donatus et Alii, sed vel à *scutrà*, quod Veteres etiam dixisse ex Lucilio probat Priscianus, lib. 3. extr. vel potius propter quantitatem primæ syllabæ, quæ brevis est, à *scutra*, quod notat discum, lancem, ex Græco *Χυτρά*. Vide omnino Salsasium ad Vopiscum *Carino* cap. 20. Hinc *scutella*, ut *mitella* à *mitra*, *capella* à *capra*, etc. Porro *Canis* utriusque fuit Generis, atque ideo recte inde, et salva Diminutorum regula, deducitur Femininum *Canicula*. Vide Vossium Analog. II. 29. pag. 382. 383.

(4) Sic *talus* a *taxillo*.] Sicuti *palus* contracte dicitur pro *paxillus*, et hoc est à *pago*, ut dicebant antiquissimi pro *pango*, non à Græco *πάγος*, ut vult Vossius in *Mala*: sic *tallus* ex *taxillus* contractum est, et hoc à *tago*, pro quo posteriores *tango* dixerunt. Similiter *ala* ab *axilla*, hoc autem ab *ago*, unde *axit*, quod pro egerit antiquos dixisse tradit Festus in *Axitioli*. Ex quo patet etiam *axilla* vocabulum perperam à Vossio deduci vel ex Græco, vel ex Hebræo sermone. Nam alii *agunt*, h. e. movent, propellunt, corpus suum volucres. Eadem porro analogia habemus à *velo vexi*, *vexillum* et denique *velum*, immo et, ut ego quidem arbitror, à *figo*, *fixi*, *fixillum*, contracte *filum*, quippe quo conseritur et configitur vestimentum: unde *exsilatum* Festo est idem quod *exsertum*. Immo à *figo*, *fixi*, habemus etiam *fibula* et *fixula*, quod posterius olim pro *fibula* fuit usurpatum teste Festo. Quidni ergo et *fixulum*, unde proxime *fixillum*, et ita dein *filum*? Indubiam hanc puto *filii* originem, sed quam non au-

madverterunt Veteres Recentioresque, quorum illi ab *hilum* vel *pitus*, hi à Gr. *πίσις* h. e. *denso*, derivarunt. Et similiter erraverunt iidem, mea quidem sententia, dum *Paulus* vel à *παῦρος*, vel a *φειδρος*, vel à *parum*, vel à *paryus* deduxerunt, et inde porro *paxillus*: cum hoc fuerit antiquius, et proinde Plauto frequentatum, originemque dederit τῷ *Paulus*, eadem superioribus ratione, sicuti eam acceperat a *paucus*. Denique eodem modo purem etiam prænomen *Aulus* dictum brevius pro *Auxillus*, bene ominata significatione ab *augeo*, *auxi*; certe *aula*, pro quo posteriores maluerunt *olla*, venit ab *auxilla*. Hoc enim antiquis in usu fuisse ex Festo et Glossis Pythoei patet, sed male tanquam diminutum τῷ *olla* explicatur, quum haud dubie sit ab *augendo*, quod cibo, et ita satietate, augeat homines. Adde his omnibus tandem *mala*, quod ex *maxilla*, et hoc a *Mando* recte formavit Jul. C. Scaliger, et *tela* quod pro *texilla*, ut hoc à *texo*, dictum, nullus dubitem. Imo et à *quasillus*, *quasillum*, *qualus*, *qualum*, et ita pene censeam etiam a *pusillus* descendere *pullus*, vel, ut olim, quando formata sunt vocabula, et quando non geminarunt literas, dixere, *pusillus*, quod præcipue usurpatur de pusillis equuleis, aviculis, et stolonibus arborum. Nolim tamen prorsus repugnare ei, qui τῷ *pulus*, derivare malit à Græco, *πύλος*. Sunt et, qui a *puellus* deducunt, scil. eadem contractione, qua etiam pro *pueri* reperiuntur Veteres aliquando dixisse *puri*. Neque sane absurde et illud. Ut adeo incertus hæ-

diminuta dici non debent, ut *spectaculum*, *umbra- culum*. Sic *novacula*, à novando: (5) *macula* à maculando: (6) *baculus* et *baculum* a batuendo, à quibus *bacillus*, et *bacillum*. Sic *curriculum*, *amicu-*

ream de hujus quidem vocabuli vera origine, quæ varia potest. Ceterum ea ratione, qua *qualus* à *quasillus* deducebam, *pilum* quoque et *pila* à *pisillum* et *pisilla* formata sunt, et hæc ab antiquo *Pisere*, pro quo postea dixerunt *Pinsere*. Nam *Pila* erat proprie Vas, in quo pinsebatur et tundeatur frumentum, *Pilum* vero ipsum instrumentum erat, quo tundeatur. Plinius *Nat. Hist.* XVIII. 10. *Etruriam* ait *pisere* spicam farris tosti pilo præferrato. Et ibidem, *Triticum* sole siccatum pilo repetere. Festus in v. *Murice*, *Sat* in *pila* tunsum. Plinius XIX. 8. *Semine paululum* in *pila* pulsato. Ubi vide *Harduinum*, et adde *Vossii Etymologicum*. Hæc porro omnia Diminutorum habent formam, sed quæ vel à Verbis sunt formata, vel à primitivis nominibus, quæ dudum interierunt.

(5) *Macula* a maculando. Imo vero maculare dictum à *macula*, quod videri possit Hebraicæ originis. Nam ea in lingua מַעַל significat peccavit. Solet autem y in C transire: sic à מַעַל *Corvus*, à מַעַל *Corium*. Est autem maculabes et vitium quacunque in re, etiam in animo. Hinc *Terent. Adelph.* avaritiam primo vitium commune senum, dein maculam vocat. Id autem malum, quam cum *Vossio* de *Analogia* II. 29. derivare maculam à מַעַל quod ait esse maculavit, sed quod potius est miscuit, præterquam quod litera n in C mutari non soleat. Sed tamen, ut dicam, quod sentio, putem descendere hanc vocem potius à Gr. *μαύω*, pro

quo vetustissimi dixerunt *μαύω*, sicuti *βαίω* pro *βαίω*, *φαίω* pro *φαίω*, *χάω* pro *χάω*, etc. Significat autem illud maculo, idque omni modo, veluti quando quid colore inficitur, sordibus conspurcatur, vitiis et flagitiis contaminatur. Inde vero, elisa litera I, habemus *macula*, eadem prorsus ratione, qua mox à *βαίω* seu *βαίω* *baculus* tandem, à *φαίω* seu *φαίω* *facula* deducemus.

(6) *Baculus* et *baculum* a batuendo. Si illa esset hujus vocabuli origo, ejus, credo equidem, major fuisset habita ratio in prosodia, et proinde primam haberet productam. Quapropter quum secus se res habeat, putem potius peregrinæ esse originis, derivandumque à *βαίω*, *gradior*, *incedo*, undè et *βαίω*, quod *scipionem* significat, quo incedendo utimur et adjuvantur, h. e. *baculum*; quæ vox proinde ejusdem videtur esse originis. Quid vero? si eadem ratione hinc porro deducamus *vacillo*, quasi ita dictum, ut notet incedere cum baculo, baculo uti, niti, et juvari, ut solent, qui per se minus firmo gressu incedunt. Sed tamen malim Ego *Vacillo* derivare a *Vaco*, quia minus stabile est, et ideo vacillat, quod pondere justo vacat, veluti *Naves Vacuæ*. Certe posterius hoc prætulerim, licet prius illud auctoritate *Nonii* *Cap. I. §. 48.* nitatur: Vide et *Vossii Etymol.* Ceterum *Analogia Baculi* sic derivati ex similibus manifesta. Sic enim et à *φαίω* *Facula*, non quidem proximam, sed tamen primam, originem ducit. *Poculum* ab antiquo *ποτός* *libo*: *Diluculum* a *διλος*, Nam simplex *lus*

lum, *conventiculum*, *vehiculum*, *ridiculus*, Charisius (7) *curriculus* à parvo curru deducit, *curriculum* autem à verbo pro spatio ad currendum, aut ipso currendi officio. Nomina in *aster* male vocat Valla diminuta per quandam similitudinem; mihi significant (8) incrementum cum quadam irrisione; nam quod Hispani dicunt, Scordazo, Truhanazo, Pinazo, Calvazo, Latine dicitur, *Surdaster*, *parasitaster*, *pinaster*, *recalvaster*. Neque obstat, quod Terentius dixit; *Parasitaster parvulus*: nam alterum ætatis est, alterum officii. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non posse addi diminutionem; Cicero enim Præf. Paradox. dixit, *minutis interrogatiunculis*. Terent. Andr. 2. 2. 32. (9) *pisciculos minutos*. Plinius,

certainam originem dat, ut *lumini*, sic et *luci*, unde deinceps *loculentus* oritur. Immo vero hinc jam patet quoque vera etymologia vocis *Sucula*, pro stellis hyadibus, quæ adeo quæsitæ, et adeo non reperta est à priscis et recentioribus. Neque enim, ut erravere ipsi, tum Cicero lib. 2. de Nat. D. tum ejus libertus Tiro Tullius apud Gell. XIII. 9. imperitiæ arguentes in eo Latines suos, à *suibus*, neque etiam ab *hyadibus* primo quasi *syades*, et dein *sucula*, ut Gellius, nec denique à *succo*, ut Servius et alii, (V. Martin. in *Hyades*) formatum est olim hocce vocabulum, sed ab illo ipso *σ*, quod est *pluo*, unde et *ὄσος*; Græcis, quia pluviam portendebant, aspiratione Verbi, quod sæpissime fit, (Vide Gell. d. I) mutata in *S*. Ita ergo ab *σ* *Sucula*, quasi *suicula* analogice formatur, ut *Curriculum* a *Curro*, *Vehiculum* a *Veho*. Ita ergo ab *σ* *Sucula* analogice formatur, ut *Peculum* a *peco*, *Baculum* a *βέω*, *Curriculum*, etc.

(7) *Curriculus* à parvo curru.] Sic et Festus, qui ait. *Curriculus diminutivum est a curru*. Hinc cur-

riculo bijugi apud Suetonium in *Calig. 19*.

(8) *Incrementum cum quadam irrisione*.] Immo potius *imitamentum cum irrisione aut diminutione quadam, vel etiam sine iis*. Nam quem *parasitastrum* dicis, eum significas imitari quidem velle parasitos, sed tamen artis parasiticæ numeros non absolvere, nec haberi posse pro perfecto parasito. Sic *surdaster* significat hominem non prorsus aut cum incremento surdum, sed surdo quasi affinem et proximum. Accedit quod hæc forma ejusdem videtur indolis, originis, et significationis, cujus Græca sunt verba, *Ἀσπιδίζης*, et similia, quæ certe imitationem potissimum notant. Atque ita quo sensu Græci dixerunt *Ἀσπιδίζης*, Latini dicerent *Lesbiaster*. Vide et Vossium de *Anal. II. 29*. et Cæs. Scaligerum de *Causis L. L. cap. 95*.

(9) *Pisciculos minutos*] Adde Plaut. Cap. V. 3. *Quadrimum parvulum*. *Circul. IV. 2. Puella parvula*. *Pseud. II. 4. libellus parvillulus*. Ter. Eun. I. 2. 18. *parvutam puellam*.

ossicula parva. Cas. naviculam parvam. Valer. Max. 8, 8. ext. 1. Cum parvulis filiolis ludens. Cicero de Natura Deorum: Itaque cum pisciculi parvi in concham innataverint. Martial. Ne munuscula parva, nec minora.

C A P. X I.

De formatione Comparativorum et Superlativorum. Nomina substantiva non habent gradus comparationis. Verba iidem non comparantur, ut neque Particulæ.

Substantia, inquit Aristoteles, non recipit magis et minus. Idem agens de Qualitate, Suscipiunt (inquit) Qualia magis et minus. Ex his verbis colligimus, Comparativa non posse trahi à nominibus Substantivis: unde falluntur, qui hæc nomina *senex, juvenis, adolescens, infans*, Substantiva credunt, cum sint omnino Adjectiva. Nec obstat, quod Plautus à *Pœnus* fecit *Pœnior*: (1) non enim ibi substantiam, sed calliditatem voluit significare; quasi dicat, *callidor*: Pœni enim habiti sunt callidissimi. Sic qui dixit *Neronior* à *Nerone*, crudelitatem significavit. Nec à verbis possunt creari Comparativa; quia verbum est veluti forma orationis, nec recipit comparisonem,

(1) Non enim ibi substantiam, etc.] Verum quidem, habitos Pœnos pro callidissimis et fallacibus, unde *Punica fides* proverbio notata: sed tamen *Pœnior* apud Plaut. *Poen* V. 2. 21. proxime et directe substantiam Pœni, vel qualitatem veram Pœni, calliditatem vero non, nisi tacite et per ambages forsàn, significat, siquidem rogatus simpliciter, an sciret Punicie, respondet, *nullus me est hodie Pœnus Pœnior*, h. e. qui magis habeat omnia requisita ad constituendum Pœnum, qui rectius appellari possit Pœnus, non tam propter calliditatem ingenii, quam peritiam linguæ. Præterea

ex aliis etiam substantivis, aut substantive sumptis, formati aliquando, sed plerumque per jocum, et mutata aliquantulum, vel flexa in Comparisonem, significatione, Comparativi et Superlativi. Vide exempla apud Vechnerum *Hellenolox*. I. 5. et Vossium *de Anat.* II. 22. Immo etiam ex ipsis Superlativis, veluti *proximior, postremissimus*. Vide Voss. *ibid.* cap. 26. Quidni ergo et a *Pœnus*, Punicum hominem denotante, imprimis quum *Pœnus* et *Pœnior* revera sint Adjectiva, sub quibus intelligitur Homo, æque ac sub *Græcus* et *Latinus*?

nisi addito adverbio : ut , *currit , magis currit*. Nescio igitur , quid moverit aliquos , ut à *potior* , et *detero* , Verbis , formaverint *potior* , *potissimus* , et *deterimus* , cum ad manum essent *potis* et *deter* , Nomina. Nec à particulis possunt creari ; ut ab *extra* , *exterior* ; (2) ab *ultra* , *ulterior*. An obscura sunt no-

(2) Ab *ultra* *ulterior*.] Observanda sunt etiam Superlativa horum vocabulorum seu Nominum , quorum nonnulla duplicem habent terminationem , REMUS et UMUS , seu , ut postea dixere , IMUS , omnia vero habent hanc postremam. Nam ab *exterus* , *exterior* , est *extremus* et *extimus* : Festus. *Extimum* *extremum* significat , ita ut *intimo* sit *contrarium*. Plautus *Trucul.* in fragmentis. *Extimus sum factus a vobis*. Gell. III. 10. *Poli axem extimum tangunt*. Cic. *Sonn. Scip. c. 4.* *Extimus circum*. Sic porro dicitur *intimus* , *ultimus* , *citimus* , *infimus* , *supremus* et *summus* contracte pro *supimus*. Sic denique *postremus* , et *postumus* *Ultimum* hocce non intellexere multi tum veterum , tum recentiorum. Scilicet imponebatur hoc nomen sæpe infantibus , ut *Proprium* ; hi autem dicebantur *Primi* , *Quincti* , *Sexti* , *Decimi* , *Postumi* , respectu non matrum , sed patrum , à quibus isto ordine erant geniti. Jam vero , Quia vix quisquam vivus , et vicam longius producere sperans , filium recens natum appellare certa ratione poterat *Postumum* , h. e. postremum , quum sicuti hoc anno istum , ita sequenti alium posset suscipere ; atque adeo Quia illud nomen ista de causa vix unquam ulli imponebatur , et vix imponi poterat , nisi ei , qui post mortem patris sui editus esset , quippe jam *Postremus* sine controversia istius hominis filius ; hinc ortum , ut Grammatici , etiam Veteres , putarent , hoc vocabulum proprie significare eum , qui post mortem patris , seu *post humatum* patrem ,

esset natus : quin immo ex his vocabulis illud compositum tradiderint , et ita tandem etiam cum aspiratione scripserint. At vero refelluntur hi , quod ad orthographiam , uno jam consensu omnium eruditorum , tum scriptura antiquissimorum codicum , sed maxime niamorum et nummorum , in quibus omnibus sine H scribitur , non hæc tantum Vox , sed et Genus *Postumia* Nomen inde formatum. Quod vero ad etymon et significacionem , refutantur ipsa forma , quæ manifesto est Superlativi , ut ex aliis omnibus modo memoratis patet. Nam profecto quum hujus generis vocabula omnia habeant eam Superlativi formam , et ceteroqui solum *posterus* , si *postumus* non sit ejus Superlativum , eam non haberet , quid causæ , quare hanc , illis plane convenientem , illistamen accensere nolis ; imprimis , quum et apud Tertullianum , Sidonium , aliosque , *postumus* pro ultimo clarissime ponatur , et in Glossis Isidori sic exponatur. Nec morari quem debet , quod hoc vocabulum maxime per V scribitur *Postumus* , cum reliqua ejus formæ tandem I receperint. Nam , ut taceam , etiam reliquorum nonnulla in verustissimis codd. per V scripta occurrere , ut *Citimus* , etc. nec nisi sero , seu tempore demum Imperatorum , cœptum dici et scribi *Citimus* , *intimus* ; sciendum est , hoc vocabulum , quia ex promiscuo in proprii Nominis usum pene prorsus fuit translatum , tanto magis , quod promiscuo usui aliud ejusdem sig-

mina, nomina, unde hæc melius formentur? An obscura sunt *superus* et *inferus*; ut *mare superum*, *mare inferum*? *Citer ager* dixit Cato; *exter honos* Stautius; *extera regna* Virgilius; *exterarum nationes* passim legas; *super inferque vicinus* Cato. (3) *sæpus* aliquando fuit in usu; unde Cato dixit, teste Prisciano, *sæpissimam discordiam*. “[Itaque *Sæpius* non est Adverbium à *Sæpe*, sed Nomen neutrum, et Græco more dici-

nificationis et gradus, scil. *Postremus*, relinqueretur: et porro, quia Propria Nomina non tam facile subeunt illas pronunciandi et scribendi mutationes, quibus obnoxia sunt Appellativa; illud ergo vocabulum idcirco constantius retinuisse antiquam scripturam, quam reliqua ejusdem formæ, quæ in promiscuo Appellativorum manebant usu. Ne temere hoc affirmare videat, cogitari velim, similiter plane se rem habere in voce *Quintus*, quæ in Appellativo usu sine C litera scribitur, at cum Proprium est Nomen, cum ea, cum qua et antiquitus scripta fuit, utpote derivata à *quinque*, posteriore Q mutata in C. In Proprii vero Nominis usu vere retentam esse hanc litteram, scriptumque *Quinctus*, probant gentium *Quinctiæ* et *Quinctiliæ* nomina, quæ in antiquissimis lapidibus et nummis sic scripta semper occurrunt, tum etiam nomen proprium mensis *Quinctilis*. Ergo sicuti hæc vox, quando Proprii nominis usum obtinet, diutius et rectius servavit tum ipsa, tum quæ ab ea descendunt, præscam scripturam, eademque, cum appellativa est, eam mutavit; sic profecto nihil mirandum est, et *Postumus* quoque eam præferre integram, adulteratis licet aliquantum appellativis, quæ ejusdem formæ sunt. Ad eandem hanc formam pertinent etiam *dextimus* et *sinistimus*, quomodo antiquos dixisse testatur Festus. Vossius de Anal. II. 25,

contra sententiam Prisciani Positivis hæc adscribi omnino vult; sed nulla profecto ratione, præsertim quum nulli alii in usu sint Superlativi a *Dexter* et *Sinister*. Licet negari nequeat esse etiam ejus fere formæ positivos, ut, *Legitimus*, *Finitimus*, etc. Sed hæc tamen diversæ revera sunt formæ, et desinunt in *Timus*, quum illa desinant in *Imus*, et T habeant ab suo primitivo vel positivo. Si quis dicat, quod ait Cl. Ursinus To. 1. p. 344. formam quidem esse Superlativi, sed usum ad positivi significationem illa traduxisse, minime refragabor, præsertim quum etiam *Dexterior* et *Sinisterior*, manifeste, certe æque ac illa *Dextimus* et *Sinistimus*, in Positivi significationem usum traducta videantur. Sic apud Sueton. *Tiber. 6. Sinisteriori funali equo, et dexteriore vehi*: Claud. *7. dexteriore humero*, Domit. *17. Sinisteriore brachio*, nihil aliud notant, quam simpliciter dextro et sinistro. Nemo tamen propterea Positivis ea adscribet, aut negabit, Grammaticæ esse Comparativa. Rectius ibidem de voce *postumus* disputat Vossius, quod et facit Maximus Jctorum, Jac. Cujacius, non aliena hæc existimans, quæ in *Observ. suis*, III. 4. doceret juris civilis studiosis.

(3) *Sæpus* aliquando fuit.] Quidni potius *Sæpis*, unde Neutra *Sæpe* et *sapius*? Certe Ego ita malim; Et sic forsitan *Propis*, unde *Prope*, et *Propter* pro *Propiter*, sicut *Fortiuer* et similia. Hæc ta-

» tur per Ellipsin præpositionis *x*, sicut cetera, quæ
 » vulgo Adverbia comparativa dicuntur, *Melius*,
 » *Pejus*, *Deterius*, *Citius*, *Celerius*, etc. quorum
 » usus est Positivorum similis; *Dulce ridet*, *Turbidum*
lætatur, *Insanum irascitur.*] *Propus* antiquum fuit,
 unde *propior*. Varro 7. de lingua Lat. sic ait [pag.
 99. sed ita, ut verba hæc uncis inclusa inde absint.]
alias ut duo prima absint; ut, [optum, optius]
optimum: alias ut primum, et tertium; ut, [me-
lum] melius, [melissimum.] Nec verum est, quod
 aiunt, non posse duci Comparativa à nominibus habentibus
 vocalem ante *is*, vel *us*; nam à *tenuis*, *tenuior*,
 et *tenuissimus* trita sunt. Cicero in Bruto; *Assiduissime*
autem mecum fuit Dionysius. Suetonius in Galba;
assiduissimi usus. Varro 2. Rustic. *Ita sunt assidui-*
ores. Et paulo post; *eosque assiduiores faciunt*, Plin.
 lib. 18. *Milites strenuissimi ex agricolis gignuntur*. Ta-
 citus lib. 20. *Bellum strenuissimi cujusque periculo geri*.
 Plin. lib. 7. Epist. *Exiguissima legata.* » [Ovid.
 » epist. Hyperm. *De fratrum populo pars exiguissima*
restat. [Lucretius lib. 4. *Nam nihil egregius, quam res*
est cernere apertas. *Piissimus* reprehendit Cicero
 Philip. 3 Sed satis est Antonium eo fuisse usum.
 Utitur et hoc nomine Curtius lib. 9. « [*Noxios-*
 » *imum animal* dicit Seneca de Clement. lib. 1.
 » in fine.] Citat paterea Priscianus ex Catone *ar-*
duius iter, et *arduissimo aditu*: ex Pacuvio, *egre-*
gissima forma: ex Juvenali Satyr. 4 *egregius cœnat*:
 ex Catone, (4) *industriorem exercitum*; ex eodem
 Catone, *vitam noxiorum*, et *perpetuius*, et *perpetuis-*
simo curriculo: ex Lucilio, *villicus paulo strenuior*.

men posterius non ita constanter
 affirmaverim, quia *Propinquus* et
Longinquus eodem modo videntur
 formata a *Propum* et *Longum*.
 Nisi quis censeat, N interpositum
 in his esse, ut ferme solet, atque
 adeo dictum primitus a *Prope* et
Longe, *Propinquus* et *Longinquus*.
 Ad quod exemplum

certè ab *Ante* ortum est *Antiquus*,
 a *Post* *Posticus*, plane ut à
 Verbis, ab *Amo* *Amicus*, a *Pudeo*
Pudicus.

(4) *Industriorem exercitum*] Sic
 Plaut. *Mostell.* I. 2. 71. *Quo neque*
industrior de juventute erat.
 Sed plura hujus generis vide apud
 Voss. *de Anal.* II. 27.

» [Plaut. Epid. *Si deterior strenuiori suas pugnat
» prædicat.* »] Notanda etiam sunt, (5) *Maturrimus*
apud Tacitum, et *maturissimus* apud Ciceronem et
Columellam: *ipsissimus*, et *oculissimus*, et *patruissi-*
mus apud Plautum. Superlativa in *limus* plura ponunt
alii; ego (6) tria tantum reperio, *simillimus*, *facil-*
limus, *humillimus*: Seneca utitur, *imbecillimus*, et
(7) *imbecillissimus*, epist. 86. Neutrum probo.

C A P. XII.

*Verbi definitio. Accidentia: Quid sit Persona in
verbis: Agentes aut Patientes Personæ nullæ sunt;
Explorentur Impersonalia Grammaticorum. Infiniti
natura ostenditur.*

(1) **V**erbum est vox particeps numeri personalis
cum tempore. Hæc definitio vera est et per-
fecta, reliquæ omnes Grammaticorum ineptæ. Neque
etiam Aristoteles, seu quisquis ille fuit, qui *περὶ ἐπισημίας*
scripsit, apte distinxit, quid esset Verbum, quum
ait; *Verbum est vox significativa ad placitum*, etc.
Neque enim hæc descriptio attingit causas, sed effecta,
et adjuncta; atque adeo inserit negationem, quod in

(5) *Maturrimus.*] Sic a *creber*
non modo *creberrimus*, sed et
crebrissimus, Gell. II. 30. *Fluctus*,
qui flante Aquilone maximi et *cre-*
brissimi excitantur: a *celer* tum
celerrimus, tum etiam *celerissimus*.
Ennius in ann. *celerissimus* rumor.

(6) *Tria tantum.*] Alii vere plu-
ra. Vide Clariss. Ursinum. To. I.
Sect. III. pag. 342.

(7) *Imbecillissimus.*] Sic *ama-*
bilissimus Cic. de *Amic.* cap. 14.

(1) *Verbum est vox,*] Mallem,
Verbum est vox, significans actio-
nem, vel passionem, vel existentiam,
varia per numeros, personas, et
tempora, terminatione. Ceterum
de definitionibus hujusmodi sub-
tiliter disputant, non Sanctius
modo, sed et alii Grammatici,
et ita, ut nunquam de iis in con-
cordiam coeant. Anxia mihi nec
videtur et obscura diligentia, ce-

te nullius fere usus, quum de re
ipsa satis constet. Vide Vossium
de *Anal.* I. cap. 2. et 3. ac Ursi-
num *Sect. V. cap. 1. pag. 400.* etc.
Neque video quicquam discrimi-
nis, sive Verba *Actionem* vel *Passi-*
onem, sive *Agere* vel *Pati*, di-
cantur significare, quod illi ta-
men statuunt. A Nominibus, quæ
itidem *Actionem* vel *passionem*
notent, ut hæc ipsa *Vocabula*
Actio et *Passio*, satis distinguun-
tur Verba, aliis differentiis in de-
finitione expressis, quæ in *Nomi-*
na non conveniunt. Et tamen
hæc ipsa *Nomina*, quæ, et quia,
Actionem, etc. notant, *Verbalia*
potissimum vulgo dicuntur, ut
adeo ad definitionem verborum,
Actionis vel *Passionis* significa-
tio vel maxime pertinere videat-
ur.

definitione ferri non potest. Sed his omissis, de iis, quæ accidunt verbo, disputemus: ea verò sunt, *Accentus, figura, species, numerus, persona, tempus, conjugatio*. At de quatuor primis jam dictum est, de reliquis tunc erit dicendum. *Personam* vocarunt Grammatici, quod Græcis est *πρόσωπον*: (2) aptius

(2) *Aptius verterent faciem.*] Nullus tamen dubitem, quin eodem sensu et significato Grammatici Græci *πρόσωπον* dixerint, quo Latini *personam*, quam etiam in vulgari usu utraque vox ejusdem sit significationis, h. e. significet primitus larvam, quæ histrionum ori et vultui applicabatur, eumque referebat hominem, cujus illi personam sustinent suis in fabulis. Verum quidem, quod terminationum verbalium differentiarum recte possint *facies*, seu *species*, seu *figura*, seu etiam *genera*, appellari, sed non modo hæ, quæ constant diversitate *Personarum*, sed et illæ, quæ *Temporum* ac *Modorum*, immo et in *Nominibus*, quæ *Generum* et *Casuum*. Verum sicuti Veteres in nominibus varias terminationum differentias, prout variis ex causis oriebantur, appellarunt *Genera*, vel *Casus*, sic in Verbis similes eodem jure vocarunt *Personas*, vel *Tempora*, vel *Modos*. *Personæ* autem respondent quodammodo *Generibus*, at *Tempora*, et *Modi* maxime, *Casibus*. Nam quemadmodum in *Generibus* duo sunt præcipua *masculinum* et *femininum*, pro diversitate sexuum duplici, unde *Generis* doctrina originem traxit: sic in *Personis* duæ item sunt præcipuæ, pro natura sermonis, qui ab uno proficiscitur, et dirigitur ad alterum; Ejus nempe, qui loquitur, et Ejus, ad quem oratio tendit. Accedit *Generibus* tertium, quia quam plurima sunt vocabula, quæ nihil ad sexum animantium pertinent: similiter et duabus *Personis* tertia est ad-

dita, quoniam in fabulis seu colloquiis sermo plerumque fit etiam de aliis, quam inter quos instituitur. Immo sicuti tertium *Genus* a Grammaticis appellatur *Neutrum*, sic et tertiæ *personæ* verba dicta etiam sunt *Nullius* (Vide Voss. de Anal. I. 4.) quia *intellectus Nominativi istie est infinitus*, ut ait Priscianus, sed et sæpe indefinitus. Porro *Genera* in *Nominibus* requirunt convenientiam *Substantivi* et ad *Adjectivi*, quæ declaratur per *Hic, Hæ, Hoc*, sic *Personæ* convenientiam *Verborum* et *Nominum*, quæ declaratur per *Ego, Tu, Ille*. Nam uti nequis dicere *Vir docta*, sic neque *Ego amas*. Denique diversa *Nominum Genera* recipiunt diversas ab se invicem terminationes per *Casus* in *Singulari* et *Plurali*: similiter diversæ *Verborum Personæ* eandem terminationum diversitatem recipiunt per *Tempora* et *Modos* in utroque item *Numero*. Quapropter sicuti tres terminationum differentiarum in *Nominibus*, maxime *Adjectivis*, conspicuæ, *Genera* appellantur, non vulgari illa significatione, ut diversæ terminationum species, sed peculiari a sexuum discrimine olim petita, sic eodem jure et ratione tres illæ in *Verbis* differentiarum terminationum appellatae sunt *πρόσωπα* et *Personæ*, a duabus colloquentium *personis*, quarum altera est loquens, altera audiens et sermonem accipiens. Hinc etiam ex *persona* sua vel alterius loqui dicitur *Scriptor*, prout suo nomine, vel alterius, quid tradit. Sic *Suetonius* in *Cæsare* cap.

verterent *Faciem*, aut *Vultum*: nam proprie terminationes illæ verbales dicuntur *Facies*: (3) Nomina enim personam non habent, sed sunt alicujus personæ verbalis. Et vero recte enuntiant Grammatici: *Omnis nominativus est tertiae personæ, præterquam ego, quod est primæ: et tu, quod est secundæ.* Sed longè falluntur in eo, quod credunt, Petrum, Joannem, esse *personas*; et quod pejus est, vocant *agentes* et *patientes personas*, suppositum et oppositum personæ verbalis; (4) quasi Latine diceretur,

55. quum oratio Cæsaris in diversis exemplaribus diversum haberet et Titulum, *Pro Metello*, et, *Quam scripsit Metello*, posteriorem refutat hoc argumento, quod in ea Oratione ex persona Cæsaris sermo sit, *Metellum sequè adversus communium obtreptatorum criminationes purgantis.* Itaque *Ego* in illa Oratione est *Persona Cæsaris*, *Nos* est *Persona Cæsaris et Metelli*. Quapropter sicuti *Generum* differentia revera inest in Substantivis, sed maxime conspicitur per varietatem terminationum in Adjectivis, sic et *Personarum* differentia revera esse videtur potius penes Nomina et Pronomina, licet terminationes earum ratione discrepantes appareant maxime in Verbis.

(3) *Nomina enim personam, etc.*] Sic loqui debet Auctor, quia *Personarum* appellationem in re Grammatica non aliter accipit, quam variam Terminationum verbalium Spaciem seu *Faciem*. At vero si rem recte consideres, ipsi Nomini et Pronomini vel maxime, immo unice, inest ipsa *Persona*, et verba se habent in *Personarum* ratione ad Nomina plane, sicuti Adjectiva in ratione *Generum* ad Substantiva, quibus solis Auctor cap. 7. et recte, *Genus* adscribit, exclusis Adjectivis. Et proinde, quum dicimus, *Petrus videt parietem*, mea quidem sententia, *Petrus* est *Persona tertia*, seu designat perso-

nam ejus, qui argumentum est sermonis, atque adeo *Tertius* inter Loquentem et Audientem. *Videt* vero proprie non est *Persona*, sed terminatio verbalis ad *Personam tertiam* accommodata, sicuti *Forte* est terminatio Adjectivi ad *Genus Neutrum* seu *Tertium* conformata. Hinc jam *impersonalia* dicebantur ab ipsis Veteribus, que formam quidem tertiæ in Verbis personæ habent, sed nullam ante se *Personam Nominis* expressam. Ceterum sicuti *Generis* mentio et differentia in arte Grammatica propter terminationum in Adjectivis diversitatem jam est necessaria, et absque ea non requireretur; et porro sicut illæ Adjectivorum terminationes recte dicuntur istius *Generis*, cujus formam præ se ferunt, et cui jungi queunt; sic plane *Personarum* discriminis ratio, et appellatio in eadem arte propter solam terminationum in Verbis diversitatem requiritur, sed et illæ ipsæ Verbales Terminationes recte illius *Personæ*, cui conveniunt, dicuntur.

(4) *Quasi Latine diceretur, etc.*] Sic tamen Suet. Ner. 1. *Modo continuantes unumquodque prænomen per ternas personas, modo alternantes per singulas.* Ubi manifestissime *ternæ* et *singulæ personæ* pro tot hominibus gentis Domitiæ ponuntur. Sic forte et Cic. Famil. V. 12. *si uno in argumento, unaque in persona, mens tua tota*

hic sunt quatuor personæ, ubi sunt quatuor homines. Quum enim dicimus, *Petrus videt parietem*, Petrus aut paries non *personæ*, sed *videt* est persona, id est, *facies*, cujus suppositum est *Petrus*, appositum *paries*. Et cur voces *agentem personam*, quæ sæpe in recto patiatur etiam in activa voce, ut *Petrus accipit plagas, dolet, patitur vulnera*. Quid? quod verba ab hac Facie, seu Persona, dicuntur *Personalia* aut *Impersonalia*? hæc enim Facies solis verbis convenit. Qua in re supine falluntur Grammatici, qui quum verba *Personalia* esse dicant, quæ *personas, tempora, et numeros habeant; Impersonale* nescierunt definire, quum illud omnino deberet esse, *quod numeris, personis, et temporibus careret*: quale est, *amare, et amari*; quod propterea verè dicitur *Infinutum*, quod neque numeros, ne personas, (5) neque tempora finiat, nec determinet; quæ omnia in verbis finitis, ut *amabo, docebis*, præscripta inveniuntur. Nam quæ insaniam exagitat Grammaticos, quum dicunt, *Impersonalia esse, quæ haberent tantum tertias personas; ut accidit, curriur*? Sed hoc multis modis falsum est; nam si in tertiis personis, inquit Cæsar Scaliger lib. 5. cap. 100. *verbum tantum inveniatur, id satis est ad verborum naturam constituendam: neque enim deest hoc verbis iis, sed res, quæ ipsis sunt applicandæ. Fac terram de se*

versabitur. Scioppius de *Stylo Histor.* pag. 119. posterioris tantum ævi scriptoribus hanc *Personæ* significationem tribuit, probatque ex his Senecæ verbis in *Apoloc.* In *personam*, non in *rem dicere*. Sed profecto, si hic simpliciter *hominem* significat, ut vult, significat etiam in Cicer. *Famit.* VI. 6. *Nunquam nisi honorificentissime Pompeium appellat Cæsar; at in ejus personam multa fecit asperius*, h. e. in ipsum hominem, quum viveret. Sic XII. 16. *Turpitudine personæ ejus, in quem liberius invehimur, nos vindicabit.* Nolim tamen ita absolu-

te et directe pro ipso Homine separatim, seu absque ulla relatione ad personam, quam in Republica Communi vita is sustinet; Vocabulum hoc adhibere ex usu vernaculi sermonis, in quo revera longe alius est ejus usus, quam in Latino, ut notarunt non Scioppius tantum, sed et Julius Scaliger de *Causis L. L.* cap. 73. tum Nizolius, Rob. Stephanus, Vossius, Borrichius, Cellarius, Val. Acciactus.

(5) *Neque Tempora, etc.* J. Ar. Vide, quæ disputamus infra ad *Caput XIV.*

loqui, invenies illico primam passivi personam, aror ab ingratis. Sic nihil impedimento est, quominus verbum Pluit, primam personam habere dicamus, si modo loquatur Deus. Hæc ille. Sic decet aut decent semper in tertiis personis inveniuntur; quia res, quæ decet et ornat aliam, in tertiam verbi personam fertur; neque enim ego possum decere alium, sed coma vel vestis decet illum: quod Hispani dicunt, *Estale bien*. Si tamen ego aliquo modo orno regem, et condecoro, cur non dicam, *ego regem deceo*? quemadmodum de Sacerdote quodam Apollinis appositive dixit Statius 10. Thebaid. *Si non dedecui tua jussa, tulique prementem*. Plato in Dialogo de Ente aperte docet, *sine nomine et verbo nullam constare orationem*. Si igitur ex nomine et verbo debet constare oratio, ut postea docebimus, perperam docent Grammatici, verba impersonalia sine supposito inveniri, ut *miseret, licet, curritur, egetur*. Sed longe falluntur, qui suppositum, aut in verbo latere, aut ibidem in oratione esse, non viderunt. Nos *Impersonalia* non rejicimus, sed ea esse, quæ vulgus Grammaticorum obtrudit, pernegamus. Nam si Personale verbum est, quod personas, et numeros, ac tempora finit et determinat, ut *amabam, legissem*; Impersonale erit, quod omnibus iis caret, ut *amare, legisse*: juxta illud Aristotelis, *Contrariorum eadem est disciplina*: in iis enim neque personas, nec numeros, neque tempora poteris assignare. At objicit Grammaticus, in *convenit, licet, curritur*, non esse tertiis personas, sed aliquid simile tertiis personis. Sed quid mirum, si Grammaticus cæcutit, quum Quinctilianum habeat ignorantia suæ auctorem: inquit enim lib. 1. cap. 4. *Jam, itur in antiquam silyam, nonne propriae cujusdam rationis est? Nam quod initium ejus inveaias? (6) cui simile, Fletur, accipimus:*

(6) *Cui simile, etc.*] Verba hæc Quinctiliani, ut recte intelligi queant, putem aliter distinguenda quam sit et hic, et in ejus edd. Nempe, *cui simile, Fletur.*

Accipimus aliter, ut, Panditur, etc. Voluit Auctor, oppositis inter se Personali locutione et Impersonali, clarius probare et confirmare, quod modo dixerat,

aliter; ut *Panditur* interea domus omnipotentis Olympi: *aliter*; ut Totis usque adeo turbatur agris. Hac ille, qui si legisset Aristotelem et Platonem, sapē testantes, sine nomine et verbo non posse constare affirmationem vel negationem, in hac salebra non hæsisset: nam *itur iter*; et *fletur fletus*; et *turbatur turbatio*; id est fit turba, quid differunt a *panditur domus*? Sed de hoc latius in principio *Ellipseos*, et lib. 3. cap. 1. Sed rursus insurgunt Grammatici, asserentes, *decet*, *convenit*, et similia, dici posse Infinita; quia nec numeros, nec tempora, finiant et terminent: nam absolute dicitur, *Decet nos*, *decet te*, *me*, *illos*. Imperite sane illi, qui ex accusativo transitionis judicent verbi naturam, quasi non eadem sit ratio in omnibus verbis; ut, *somnus capit me*, *te*, *illos*; *Virtus oblectat vos*, *me*, *te*, *illos*. Sic, *cantare decet nos*, *me*, *te*, *illos*, id est, cantus. At quid dicent de temporibus? negabuntne, *decet*, *decebat*, *decebit*; *curritur*, *currebatur*, *curretur*; esse diversa tempora? Illos igitur omittamus, et vera Impersonalia, cum Consentio Romano, credamus esse, *amare*, *amavisse*, *amari*: nam quemadmodum, *amo*, *amavi*, certæ personæ, numeri, et temporis esse cernuntur, unde vere vocantur *Personalia* et *Finita*; sic in *amari* et *amare*, neque personas, neque numeros, nec tempora possis definire; unde merito *impersonalia* et *infinita* nuncupantur. Postremo illas differre dicuntur, quæ natura differunt; sed *amat*, *decet*, *amatur*, *curritur*, natura non differunt; quia personas, tempora ac numeros, et nominativum pro supposito habent: sunt igitur *Personalia*. *Amare* vero, et *amari*, et *amavisse*, neque personas, neque tempora, neque numeros invenias; et accusativum pro supposito habent, qui casus nominativo

esse hanc propriæ cujusdam rationis: et Impersonalem non habere *initium*, h. e. non habere vel Primam Verbi personam, *Eor*, *Fleor*: vel Nominativum, unde naturaliter *initium* ducitur omnis locutionis, veluti, *Itur*, *Fletur*,

Usque adeo turbatur totis agris: at Personalem habere, veluti, *Panditur domus*, quod multum differt ab illis *Itur*, *Fletur*, etc. quæ per se sola sensum idoneum efficiunt, ut mox ostendemus.

maxime adversatur. Hæc igitur procul dubio (7) mera dici debent *Impersonalia*.

(7) *Mera dici debent Impersonalia.*] Putem ego rectius dici *Infinita*, quam *Impersonalia*, quia ipsorum persona, ut dicitur, et numerus nulla quidem terminationum differentia definitur, ipsa vero personæ non sunt plane nullius, sed vera omnis sub una illa terminatione. Nam dicimus, *scio me, te, illum amare* in omnibus personis. Accusativus enim ante *Infinita* præbet per omnia vicem Nominativi et Personæ ante *Finita*: atque adeo sicuti Adjectiva quædam dicuntur Omnis Generis, sic omnis Personæ sunt *Infinita*. Certe argumentum, quo unitur Sanctius in id, ut *Impersonalium* appellationem neget illis Constructionibus, quibus eam tribuerunt Veteres Grammatici, et transferat ad sua *Infinita*, illud vero æque validum est contra hæc *Infinita*, quæ utique Tempora habent, veluti, *Amare, Amavisse, Amasse* vel *Amaturum esse*, ut ostendimus contra Sanctium clarissime ad Caput 14. Si ergo *Personalia* sunt quæ Personas, tempora, et numeros habent, et ideo *Impersonalia* iis omnibus carere debent, ut ait identidem, tum certe *Infinita* non sunt *Impersonalia*, quia non carent *Temporibus*. Fateor etiam Grammaticorum *Impersonalia* non carere *temporibus*: Dicitur enim constructione *Impersonalia*, *Fletur, Flebatur, Flebitur*, etc. Quid ergo? Vitiosa est illa *Personaliæ* et *Impersonalium* definitio, à qua *Temporum* mentio abesse debebat, quippe quo respectu nulla est differentia inter *Personalia*, *Impersonalia*, et *Infinita*. Omne discrimen inter *Personalia* et *Impersonalia* collocandum erat in *Persona* seu supposito, et *Numero*, quo utroque

Infinita non magis carent, quam *Finita Personalia*, quum, sicuti hæc *Nominativum*, ita illa *Accusativum* pro *Supposito* suo habeant vel requirant, idque per omnes *Personas* et *Numeros* *Suppositi*. At vero illa *Grammaticorum Impersonalia*, *Itur, Curritur, Fletur*, etc. quæ nullum omnino habere certum *Suppositum* seu *Personam*, et directe atque unice ipsam *Verbi actionem* notare videtur, ut nullam ergo recipiunt varietatem terminationis *Personalis*, sic neque *Numeralis*. Nec enim dicitur constructione *Impersonali*, *Euntur, Curruntur, Fletur*. Vide omnino, quæ notavi infra III. 1. 4. et 8. 2. Quapropter *Impersonalium* appellationem reliquerim ego sane plerisque; *Verbis*, vel potius certis eorum *Constructionibus*, quas ipsi *Veteres* ita appellaverunt, (vide *Voss. de Anal.* III. 1.) quoniam *Usus* distinxit quodammodo à ceteris *Verbis* illas eorum *Verborum* constructiones, quasi *propriae cujusdam rationis*, ut ait *Quinctilianus* I. 4. et absque *Initio*, h. e. vel prima *Persona* *verbali*, vel *Nominativo*. Vide super *Notam*. Tantum monerem *tirones*, *Impersonalia* dici, non quod nullius sint personæ *Verbalis*, sed quod videantur sine *Supposito* seu *Nominativo*, in quo ipsa inest persona, consistere; tum quod in multis duas priores personas, seu *personales* terminationes, vix recipiat usus, quia non omnia esse vere *Impersonalia*, quæ vulgo feruntur, veluti *Decet, Libet, Licet*, etc. quippe quæ *Nominativum* habent sæpe expressum, sæpe in *infinito* latentem. Vide me infra ad *Lib. III. Cap. 2. nota 1. ubi agi-*

mus de Neutris, et cap. 3. ad ambulare viam, et cap. 8. n. 2. Inde enim patebit clarius, recte appellata à Grammaticis *Impersonalia*, h. e. impersonalis constructionis, verba, si quidem usus vulgi, penes quem est arbitrium et norma loquendi, et qui non sequitur in his Platonem aut Aristotelem, ita hæc sæpe adhibuit, eaque in constructione, ut vix ullus Nominativus possit intelligi, et proinde sine ulla relatione ad aliquam Nominis personam dicantur, illa præsertim, quæ a Neutris orta passivam habent formam; sed simpliciter actionem, quæ fit, significant. Vide ad li. III. cap. 8. Ceterum Ursinus Sect. V. capite 17. p. 806. optat, ut acrius aliquanto mentis aciem intendissem huic Controversiæ, nec ita perfunctorie in ea essem versatus. Scilicet non satisfecerunt Viro Doctissimo, nec Veteres, nec Recentiores, et ideo ipse expediendæ tandem rei viam tentat, sed revera multis et miris se implicat difficultatibus. Etenim *Impersonalia* censet non inde dici, quia illis certæ personæ Nominativus præponi non possit aut debeat, sed quia duabus primis et primariis personis usitate destituantur. At vero posteriore hac ratione, non *Impersonalia*, sed *Defectiva*, ut censuit jam Frischlinus, male hic à Vossio reiectus, dici deberent, ut dici solent Verba, quæ non habent omnes Modos, Tempora, Numeros, et Personas: quin ipse Urs. Cap. 16. ad eam classem refert idcirco etiam hæc *Impersonalia*. Ea vero si inde ita recte dicerentur, debuissent etiam illa Verba, quæ plerisque destituuntur Temporibus, *Intemporalia* dici, quod tamen nequaquam fuit factum. Sed neque Nomina, cum Substantiva, tum Adjectiva, quæ variis destituntur Casibus aut Comparationis Gradibus, idcirco appellantur unquam vocabulo, quod *Casus*

illis, aut *Comparationis Gradus* neget, quæ tamen natura est vocabuli *Impersonalium*. Prior autem ratio, quam rejicit, si non unice, certe potissimum, vera est, immo verissima. Ipsi Veteres simpliciter *persona destitui* aiunt *Impersonalia*, tali autem persona, quæ addi possit aut debeat aliunde, h. e. ipso Supposito actionis. Certe Priscianus lib. VIII. p. 812. *Impersonale actum quidem perfectum significat per omnes modos, persona vero sola deficit, quæ si ADDATUR, perfecti vice verbi fungitur*. Manifestum personam, a qua *Impersonalia* dicuntur, esse, ex illius sententia, non in ipsis Verbis, sed aliunde addi posse, quæ addita perfecti Verbi vim illa sustineant. Diomedes quoque pag. 328. *Impersonalem verborum significationem ita dictam ait, quod sine persona pronominis intelligi non possit*. Male quidem ille ita sentit, et exponit hæc per pronomina, *Me, Te, Illum*; sed tamen etiam inde liquet, verbis non inesse personam, a qua nomen acceperunt *Impersonalia*. Miror vero Ursinum, qui Personam proprie non inesse Verbis, sed ipsis Nominibus vel Pronominibus, Verba autem habere tantum terminationes diversas ad diversam personam Nominum accommodatas, sicuti ostendi ad sup. Caput, Nota 2. qui, inquam, illud admittit, eoque nomine me laudat, (Vide To. 1. p. 36. extr. et p. 531. init.) non perspicere tamen, quod inde sequitur clarissime, *Impersonalia* ergo esse proprie illa Verba, quæ construuntur vel adhibentur ita, ut videantur nullam respicere personam, seu a nullo pendere supposito personæ: ut sunt Passiva Neutorum certe, *Statur, Curritur*, etc. de quibus adeo hoc verum est, ut ipse Ursinus pag. 829. de iis scribat, *si vel cogitatione modo Nominativum iis aliquem addideris, con-*

inno ex Impersonalibus Personalia feceris Passiva. At de Activis, fateor, res est valde incerta, quia pleraque etiam Nominativum ante se admittunt, et omnia fere reguntur a Nominativo Elliptico, vel ab locutione Infinita, vel ab integra oratione, quæ Nominativi vicem, et personam rei sustinent. Vide Sanctium III. 1. Nam quod Viri Doctissimi, ipse Vossius d. 1. et Ursinus p. 308. in his locutionibus, *pœnitent me facti, pudet me Fratris*, etc. nescio quam hypallagen fingunt, seu Accusativum istic præstare munia Nominativi tradunt, ineprissimum est, quum phrasis hæc regatur a suppresso Nominativo, *Negotium, Respectus*, aut simili, ut probavimus liquido ad II. 3. Ast in Passivis aliter se res habet. Difficiliter enim ibi invenias Nominativum, qui commode satis intelligi possit, aut personam, ad quam illa locutio referatur, et ideo ea simpliciter et absolute actionem Verbi ipsam, quæ fit, significari dixi hic et infra III, 1, 4. Hoc vero indecorum in modum captat Ursinus pag. 827. jubetque dici *passionem*; quasi voluerim Ego, Impersonalibus Passivis inesse significationem Activam, quod nunquam cogitavi; quum id voluerim tantum, designari hæc Impersonali locutione simpliciter rem ipsam actionis, aut, si malis, significationis, Verbi, non tam Activi, quam totius, sine relatione ulla ad aliquam personam: veluti, quum dico *Curritur*, idem hoc esse, ac si dicerem *Fit Cursus*, vel *Curritur*, *Caletur*, ac si dicerem *Est calor*, seu *Calere nunc invaluit*, vel, ut malit Ursinus, *Sentitur calor*. Rejecit illud quidem et Vossius, sed male, ac præverunt nobis, Charisius p. 224. ac Diomedes p. 393. Grammatici veteres, qui ea forma non demonstrari, qui faciat aliquid,

sed, quid fiat, tradunt. Sed et hinc haud dubie Valerius Probus, *Grammat. Instit. lib. 1. p. 1418.* passiva hæc *Infinitæ declinationis* dicit, quia non finiunt aut definiunt, neque suppositum ipsum, quod ametur, quod curratur, neque agentem, qui amet aut qui currat, sed quia simplicem rei actionem, quæ fiat, tantum declarant. Verum ut hæc absolvamus, dicendum quod res est, et ex quo non observato omnis hallucinatio oritur; Non tam ipsa Verba esse *Impersonalia*, sed eorum constructionem sic proprie appellandam. Etenim, *Stare, Currere, Vivere*, etc. neutiquam sunt verba *Impersonalia*, sed *Statur, Curritur, Vivitur*, etc. construuntur *Impersonaliter*. Hinc Gellius Noct. Att. XV. 13. *Veritum, sicut Pudicum et Pigritum, non Personaliter dictum* ait. Sic Varro lib. IX. de L. L. p. 132. *Declinatus Verborum, h. e. Formationes et Constructiones*, memorat, qui tempora habeant sine personis. Nec aliter Diomedes lib. I. pag. 391. *Impersonalis Verborum Declinatio Personæ Tertiam formam habet.* Videmus hinc, illos, qui accuratius locuti sunt, non Verbis ipsis, sed eorum Declinationibus et Constructionibus, illam *Impersonalium* appellationem tribuere. Et sic sublata erit omnis hæsitatio, in qua implicitus hæret Ursinus, qui p. 807. *conveniens negat, unum idemque Verbum in eadem significatione modo Personale statui, quum nominativum expresse sibi præpositum habet, modo Impersonale, cum suppressus is est.* Et p. 814. *non videre se ait, qui verbum, Liqueere, cum una sit ejus notio, modo Personale haberi debeat, modo Impersonale.* Et tamen in Passivis non modo idem Verbum, sed et eandem Verbi personam, veluti *Amatur*, modo pro Personali, modo pro Impersonali habet. Vide pag. 820. et 829. Unde tan-

Modus excluditur à Verbis: enumerantur verbi Finiti Tempora. Imperandi tempus semper est Futurum.

MODUS in verbis, quæ *Species* vocatur à Varrone; (1) non attingit verbi naturam; ideo verborum attributum non est; sed explicatur frequentius per

dem eo delabitur, ut pag. 821. *Activa hoc solo nomine* censeat esse *Impersonalia*, quia primis duabus personis careant, *Passiva* autem strictius sibi hoc nomen vindicare. Rectius longe dixisset, nulla Verba esse *Impersonalia*; sed tantum quasdam eorum *Construções*, maxime *Passivas*; *Activas* autem minus proprie ita dici, nisi forte excipienda sint Verba *Pluit*, *Ningit*, et similia, quum reliqua sint vera *Personalia*, ita ut pro supposito habeant *Infinitam*, aut aliam integram *Orationem*, vel *Nominativam* per *Ellipsin* suppressam; sed relinquere nos hanc *Appellationem* quibusdam *Verbis*, *Tironum*, et facilioris distinctionis gratia, et propter alias rationes paulo ante expositas.

(1) *Non attingit verbi naturam.*] Malta sane præclara docuit, et primus observavit Sanctius in hacce *Minerva*, in primis in *Constructionis* ratione. Sed tamen in ipso artis in *Systemate*, dum nimio novandi et mutandi omnia studio fuit ductus, modum aliquando excessit, abjiciendo temere, quæ dudum jam fuere recepta, et suum in arte *Grammatica* habent usum. *Judicio* sicut vel hi ipsi *Modi*, quos non attingere verbi naturam, nec verborum esse attributum, ait, et proinde a *Verbis* excludit. Atqui eodem plane modo se habent *Modi* in *Verbis*, quo *Casus* in *Nomini-*

bus. Utrique consistunt in diversis terminationibus pro diversitate constructionis. Utrique ab illa *Terminationum* diversa forma nomen suum accipere, ut illi dicantur *Terminationum* varii *Casus*, hi *Modi*. Denique utrorumque terminationes singulares appellantur a potissimo earum usu, non unico, veluti *Nominativus*, *Genitivus*, etc. tum *Indicativus*, etc. Neque vero *Modorum* in *Verbis* appellatio ad significationem refertur, ut per quos significetur, quo modo quidque, quod singularis verbis denotatur, factum sit, quod sane, ut vult et incassum monet Sanctius, per adverbia, vel etiam per sextum casum *Nominum*, explicari debet; sed ad rationum variarum terminationum diverso modo diversis elocutionibus et constructionibus aptandarum refertur. Ceterum excessere sane et *Grammatici* priores modum, dum immodice, certe ultra quam debebant, h. e. ultra terminationum diversitatem, auxere *Modorum* numerum. Recte tamen constituti sunt hi tres in verbis *Finitis*, *Indicativus*, *Imperativus*, et *Subjunctivus*, terminationibus quippe variis distincti. *Imperativum*, per se patet, ita dictum, quia potissimum quidem imperantis orationi convenit. Usurpatur tamen et in rogando et flagitando. *Indicativus* adhibetur ad indicandam simpliciter rem ipsam; et proinde in absoluta oratione, seu in com-

casum sextum, ut *mea sponte, tuo jussu feci*: non raro per adverbia; ut *male currit, bene loquitur*. Et cum Aristoteles de Modis, seu Modalibus, disputat, *Contingenter, necessario, per accidens currit, sæpe*

mate cujusque periodi priore, secundum naturalem constructionis ordinem, vel etiam in simplici unius commatis periodo, itidem ut imperativus, reperitur passim adhibitus. At *Subjunctivus* ita dicitur est, quia ejus terminationes solum in commate, quod priori in construendo subjungitur, locum habent. Nam quod Priscianus lib. XVIII. pag. 1141. ait, *Subjunctivum dici, vel quod subjungitur Conjunctioni, vel quod alteri verbo omnimodo subjungitur, vel quod subjungit sibi alterum verbum*, in iis solo secunda ratio est vera. Nam ceteroquin etiam Indicativus Conjunctiones, *dum, quum, quando, quamquam, si*, etc. sibi præmissa habet, et vel maxime sibi subjungit alterum verbum. At *Subjunctivi* proprium est, *omni modo et semper subjungi Verbo* alterius commatis, etiam *Participio*, licet prius illud verbum sæpe absit, per Ellipsin suppressum, sicuti abest in illis exemplis, quæ Auctor mox adfert, et quæ *cujus Modi sint*, rogat. Nam in Livii verbis, *Tum vero ego nequicquam Capitolium servaverim*, non est absoluta oratio, sed *Subjunctiva*, et *Elliptica*, hoc modo explenda: *Tum vero res ita erit, ut ego neq. Cap. serv.* Sic supple Virgiliana, *Nec res ita est, ut vos arguerim, Teucri*. Et *Res ita erat, vel licebat, ut tu dictis maneres: vel potius, fuit, quod maneres dictis*, plane ut Liv. l. 28. *Si unquam antea fuit, quod diis gratias ageretis, hesternum id fuit prælium*. Similiter fuerat, *quod me vocasses, vel etiam, est ita, ut velim, ut me vocasses, ut sit Optativæ locutionis*. Eam vero hoc modo expleri posse patet vel ex uno Terensii loco, *Adelph.*

IV. 1. 2. *Utinam quidem ita se defatigarit, velim, h. e. est, quod velim, utinam (seu uti) ita se defatigarit*. Ex his vero liquet ad Optativæ etiam locutiones adhiberi Terminationes illius Modi, qui a præcipuo ejus Usu *Subjunctivus* dicitur: atque adeo, quum istæ Locutiones nullam apud Latinos habeant, ut habent apud Græcos, propriam sibi Terminationem, sed semper adhibeant per ambages quasdam circumlocutionis, sed Ellipticæ, *Subjunctivi Terminationem*, recte ergo ex Latinæ Linguæ Grammatica ejicitur *Optativus Modus*, quippe cui nullus est istic proprius Terminationum modus, cuiusque omnis usus adscribitur *Subjunctivo*; plane ut Græcis negatur *Ablativus Casus*, apud Latinos demum exortus, quia propriam apud illos nullam is habet terminationem, ejusque usus reperitur istic divisus in *Genitivum et Dativum*, ab alio tamen et præcipuo sibi usu, æque ac *Accusativus*, ita nominatos. Ceterum contra ea, quæ de Natura et Usu *Subjunctivi Modi* dixi, et maxime contra *Elliptica* ejus Supplementa, quæ Scioppius et Ego fecimus, multis per decem integras fere paginas disputat Ursinus Sect. V. p. 563, etc. Quid faciam? si pari verborum copia respondere vellem, plures etiam paginæ mihi forent explendæ. Et tamen pleraque nullius sunt momenti, utilitatis, immo controversiæ. Nec enim id agitur a nobis, ut sola nostra Supplementa admittantur, quasi aliis verbis suppleri non debeant Ellipticæ *Subjunctivi Modi* locutiones. Certe Ego id volui tantum ostendere, talibus verbis posse eas sup-

dicit. Viderat hoc Cæsar Scaliger lib. 5. cap. 121. quum dixit, *Modus in verbis non fuit necessarius.* Sed quod bene sensit, male tenuit, secutus Grammaticorum turbam, qui adeo varii sunt in iis modis

pleri, ac sensum earum declarari. Perinde mihi est, sive ad eas supplendas adhibeat quis, *Res ita est*, sive *Opto*, *Oportet*, *Licet*, etc. modo de sensu locutionis et ratione constructionis nobis constet. Unum vero inter nos controversum puto, et alicujus simul in constituenda re Grammatica atque hujus Modi natura momenti, utrum Subjunctivi Modi verba, tanquam absolutæ constructionis, et absque Ellipsi, possint aliquando ac debeant accipi, æque ac Indicativi verba. Ex. gr. ut *Hoc Ithacus velit*, æque absolute et absque Ellipsi sit dictum et à nobis accipiendum, ac illud, *Hoc Ithacus vult*. Affirmat id Ursinus, ast Ego negaverim, qui omnium Artium principia quam simplicissima simul et quam expeditissima statuari debere conseo. Jam vero certum puto, Modos, Indicativum et Subjunctivum, non fuisse a Latinis plane confusos, nec debere a nobis confundi, in eundem usum; sed fuisse in diversum plerumque, quasi ex natura sua, distinctos; seu Indicativum adhiberetur ad directas et absolutas locutiones, Subjunctivum vero ad connexas prioribus, et, ut ita dicam, subjunctas. Hæc nisi vera sint, et linguæ ipsius congruant Naturæ, tum vero recte Auctor Methodi et maxime Scioppius, *Veteres Verbis Indicativi et Subjunctivi Modi sine discrimine usos tradiderunt*; sed quo nihil stultius ab Scioppio scriptum judicat Boeclerus in *Chrestom. Terent.* et ex eo repetit ipse Ursinus p. 543. Sed res manifesta in contrarium, ex distincto Modorum usu in plenioribus Periodis. Dein ex eo, quod etiam in Subjunctivo vel Præsens

vel imperfectum ponitur plerumque, prout vel Præsens vel Præteritum Indicativi potissimum præcessit: inde enim annon liquet, aliunde pendere Subjunctivi usum? Valde autem miror, hoc non agnoscere liquido ab illis, qui ipsius Indicativi Imperfectum tempus, quod vere absolutam, pro non absoluto habent, seu *semper aliud verbum post vel ante se requirere, quo sensus absolvatur*, censent. Vide Ursinum pag. 536. et mox Sanctium. At vero falsissimum est illud, vel certe nihil hoc pertinet ad rationem aut constructionem Grammaticam. Ea enim æque absolute dicitur *Legebam heri*, ac *lego nunc*. Nempe Tempus Præsens declaratur absolute per *Lego*, jam plane Præteritum per *Legi*, Futurum per *Legam*, at Tempus certi et præteriti facti, quo durante aliud quid accidit, per *Legebam*, Tempus vero facti jam plane, sed paulo ante præteriti, quam aliud quid accideret, per *Legeram*. Ut adeo tria priora Tempora sint latius sumpta et minus definita, at duo posteriora ad certum temporis præteriti momentum referantur. Quando ergo dicitur, *Legebam Epistolam, quum tu advenires*, posterius hoc comma non refertur ad *Legebam*, sed ad *Tunc*, quod intelligitur; atque adeo æque illud est absoluti sensus, ac in Futuro, *Legam, quum jusseris*. Quum ergo imperfectum Indicativi, in quo vere absolutus inest sensus, aliud tamen verbum temper requirere perperam censeat Ursinus, mirum est, illum in Subjunctivo id non videre et agnoscere, quum Subjunctivus nulla alia re differat ab Indicativo, quam quod ex natura sua abso-

constituendis, ut nihil prorsus certi nobis constituerint. Alii vocant *modos*, alii *divisiones*, alii *qualitates*, alii *status*. Deinde alii sex modos, alii octo, alii quinque; quidam etiam quatuor tantum, infini-

litis hujus aut alterius Modi locutionibus, sed non semper expressis, per particulas quasdam itidem non semper expressas, addatur vel subjungatur. Sed abhorret Vir Doctus a frequenti adeo Ellipsi, et maxime ab longis ejus supplementis. Ego vero id valde miror in Grammatico, quum tota fere lingua Latina sit Elliptica, h. e. vix ulla proferatur major sententia absque aliqua Ellipsi, et passim occurrant, quæ longis valde supplementis explicari debeant, si a vera et certa vocabulorum significatione sensum totius locutionis repetere velimus. Quando Terentius in *Phorm.* ait, *parvi retulit non suscepisse*, non possumus rectius et brevius id explere, quam hoc modo, *Eum non suscepisse olim filiam, retulit se ad illius negotia parvi momenti*. Omnia hæc nihil aliud significant, quam *parum profuit*. Si quis nunc roget, quis ita loquitur, fatebor lubens, neminem ita nunc reperiri locutum. Et ramen ipse Ursinus *Sect. VIII. pag. 194. et p. 200.* supplementum hoc Ellipticæ istius phraseos probare debuit. Similiter quando apud Terent. *Andr. II. 6.* Simoni roganti, *Quid Davus narrat?* respondet Davus, *æque quidquam nunc quidem*, eo ipso nihil aliud aut plus dicit, quam, *Nihil*, ut liquet ex responso Simonis, *Nihilne? hem*, et ipsius Davi, *Nihil prorsus*. Unde vero extorquebimus jam *Nihil* in verbis Davi primis, in quibus nulla negationis species vel minima inest? Nempe ipsa vis responsi non ex illis verbis, sed ex longa Ellipsi est petenda, quasi dictum esset a Davo, *Nunc quidem æque quicquam narro, ac narro tunc, quan-*

do nihil narro. Præterea alia innumera similium Ellipseon exempla. Quidni ergo et in subjunctivis admittimus Ellipsin, licet longe peti et illa sæpe debeat. Quin ipse Ursinus *pag. 569, 570, 571.* in plerisque Subjunctivi locutionibus eam ultro agnoscit, quidni ergo et in paucis reliquis, ut eadem Modi istius natura et ratio ubique servetur. Quid ait Vir Doctus *pag. 568. in multis Ellipsin, quæ forte primitus fuit, melior cultus ususque posterior quodammodo abolevit*, id vero est indecorum in modum confundere Naturam et Usus locutionum. Natura earum, de qua potissimum hic agitur, cognosci debet et indagari ex eo maxime, quod *primitus fuit*. Usus posterior per Ellipsin plerumque omisit, quod ex reliquis intelligi satis poterat, atque adeo abolevit, et elegantiori brevitate limavit longas illas locutiones. At de eo nulla est controversia, et largiar insuper lubens; si hoc quoque postulet, multos Vererum adhibuisse Ellipticas locutiones, *parvi retulit, amatum iri*, et similes, magis ex usu, quam cum scientia aut intellectu ipsius Ellipseos, quæve ejus supplendæ sit ratio. Vide me ipsum infra ad *lib. III. cap. 3.* ad Voces *Æstuo* et *Ambulare Viam*, et passim alibi. Excipit *pag. 563.* in primis locum Horatii, *Epist. II. 1. Quum tot sustineas et tanta negocia solus, etc. in publica commoda peccem, Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.* Hunc ille nullo modo suppleri posse aut debere putat, sed mirifica prorsus ratione, scilicet quia subjungitur in eo hic Modus conjunctioni *Quum*. Atqui semper subjungitur aliis modis fere per Con-

tivo rejecto, tenuerunt. Sunt, qui addant *deprecativum*; ut *Musa mihi causas memora*. Sunt, qui *potentialem*; ut *non eam*? Alii *permissivum*; ut *profundat, pereat, perdat*. Alii *promissivum*; ut *dabo*,

junctiones, unde et nonnulli, sed male, dictum tradiderunt *Subjunctivum*, quod *Conjunctionibus* subjungatur. Sed rogat dein, an quæ vulgo priora habentur connata, velim natura esse posteriora. Nescio quæ vulgo haberi priora putet, hoc scio, sæpe præmitti, quæ naturâ sunt vere posteriora, et ita factum in isto Horatii loco, cujus hic est ordo constructionis, *peccem in publica commoda, si merer longo*, etc. ejus autem rei hæc est ratio jam præmissa, licet natura sua in Constructionis ordine postponi debeat, *quum tot sustineas, etc.* Sic si dicam, *quum id feceris, non mirandum est, Te eum offendisse*, naturalis utique totius sententiæ ordo erit, *non mirandum est, Te eum offendisse, quum id feceris*. Ellipsis itaque in Horatiano loco statuenda ante *Peccem*, eaque explenda hoc modo vel sensu, *Res ita est, vel res ita se habet, ut peccem*, vel denique, si quis ab illo supplemento adeo abhorreat, *Necesse est, ut peccem*. Quid vero in his durius est, quam in aliis ipsius Ursini, quum in illo Virgilii, at *Tu dictis, Albane, maneres*, intelligi jubet, oportebat, *fas erat, ut*, etc. in hocce, *O quam te memorem virgo*, supplet *convenit ut*. Sic ergo et in illis quæ pag. 571. nobis opponit, *Hoc Ithacus velit*, vel, quod passim dicitur, *Velim*, Ellipsin statuo, *Res ita est, ut velim*; vel *Est, cur Ithacus hoc velit*. Quando ait Terentius, *Si attigisses, ferres infortuntium*, sensus est, *res ita se tibi habuit, ut ferres infort. si attig.* Quum Cicero, *plura scripsissen, nisi Tui festinarent*, suppleo, *Erat cur plura ser.* Sic *non negaverim* suppleri potest per *Res ita est,*

vel *esse potest, ut non negaverim: Omnium doctissimus, quos ego viderim, per quos, ita factum est, ut ego viderim*, plane ut ipse Ursinus, *fac, faxo, etc.* ante *Subjunctivos* sæpe, et recte, intelligi fateatur p. 564. Ex his jam facile perspicitur, quo modo aut sensu suppleri quoque possint, quæ p. 566. memorat. *Ferreus essem, nisi te amarem*, h. e. *res ita se jamdudum habuit, ut ferr. essem*. Eodem modo interpretor, *plura scriberem nisi, etc.* h. e. *erat, cur plura scriberem*. At hæc, *si paululum cessassem, domi non offendissem; ita jam ornarat fugam: possent ita connecti, ornarat jam fugam ita, ut domi non offendissem, si, etc.* vel, si separanda omnino sunt, tum sensus erit, *res ita erat, ut domi, etc.* atque ita prius illud comma per Ellipsin omissum explicatur per sequentia, *ita jam ornarat fugam, quæ clarissime videntur probare supplementi illius veritatem*. Quando Cicero ait, *Tu quid faceres tali in re*, manifestum est intelligi; *Dic mihi, cedo*. Quando Plinius, *nec facile dixerim*, explendum id puto, *nec res ita est, ut fac dix.* Inprimis vero rejicit Vir Doctus pag. 567. quæ Ego in locis ab Sanctio allatis supplementa supra adhibui, nec ferre ulla ratione potest illud, *res ita est, ut velim, ut me vocasses*, locumque Terentii, ex quo phrasin hanc probaram volui, aliter ex Donato distinguit. Ego vero istic Faerni distinctionem sequor potius quam Donati, quæ mihi prorsus frigere videatur. Nec ignotum est, ab Donati sententia fecedere in alia omnia sæpissime Doctissimos interpretes, quod et nobis licere puto. Quin ipse Ursinus agnoscit pag. 568. et

faciam. Varronis verba sunt ex lib. 9. pag. 132.^a Tertia (species declinationis in verbis) rogandi; ut scribone? legone? scribisne? legisne? Quarta respondendi; ut fingo, pingo, fingis, pingis. Quinta optandi; ut, dicerem, facerem. Vides confusionem Grammaticorum, qui in Modis explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certe si Modos statuissem, quædam tempora aliter ordinassem. Nam amabam, et amaveram, quis non videt ita imperfecta esse tempora, (2) ut Subjunctivi voces esse omnino fateare? Nam si dicas; Cicero scribebat carmina; et Cicero scripserat; suspensum habes auditoris animum, donec

in extremo pag. 569. ante utinam recte intelligi, atque adeo præmitti quoque, *ut Velim*, quia Utinam ex UT sit factum, addita scilicet particula nam, quæ et aliis voculis addi solet, ut ostendimus infra ad lib. III. cap. 13. Hæc si vera sunt, ut sunt, nulla tunc est hæsitatio, quare non recte secundum naturam linguæ ita distinguatur Terentii locus, ut a me factum, et similiter suppleatur illud Virgilii, *est cur velim, ut me vocasses*. Sed de ipsis Supplementis nolim cum quorumquam litigare, quum varia possint dari, et alterum altero melius. Quando dicitur ego illud non facerem, ille hoc faceret, diversa in diversis locis ex sensu adferri possunt ad supplendam Ellipsin; Eam vero inesse omnino istis locutionibus; satis liquet ex Terentii Andr. III. 2. 46. Num censes, faceret, nisi sciret etc. Hinc sæpe, etiam nullo commate præcedente, præmittitur Subjunctivis Vocula UF. Terent. Andr. III. 5. 12. Tibi ego ut credam? Phorm. II. 1. 74. Egon' illam cum illo ut patiar nuptam? Manifestum desiderari in his aliquod comma, unde pendeat, ut credam, ut patiar. At eadem res foret, si maxime abesset *ut* UF. Veluti ibidem v. 30. Egon' illi non succenseam h. e. an res ita est, ut Ego illi non

succenseam? Nam sæpe etiam illud Est præmittitur in his ante UT, Adolph. III. 5. 4. Si est, facturus ut sit officium suum. Hec. III. 5. 51. Si est, reducere ut velit uxorem. Et IV. 1. 42. Roga etc. Si est, ut dicat velle, Redde: Sin est autem, ut nolite, recte Ego consului mea. Sæpe etiam præmittitur Fac, Adolph. III. 6. 1. Bono animo, fac, sis, Sostrata, et istam, Fac, consolere. Ovid. Arte Am. 1. v. 385. et 389. Fac. Domina potiare prius, comes illa sequatur, scil. Ancilla, Et dein; Aut non tentaris, aut perforce, ubi manifeste id est explendum, Aut fac, ut non tenteris, aut perforce. Adde his ipsum Sanctium infra IV, 5. ad Verba Esto vel fac et Oro, Maneo. Liqueat hinc ratio supplendi Ellipses, et sic in reliquis se res habet. Supplementa ipsa incerta sunt, et varia esse possunt, at certum haberi debet, naturam Subjunctivi eam esse, ut subjungatur per suas particulas conjunctivæ cum aliis Modis, etiam Participiis, utque ita, si non fuerint expressi, per Ellipsin intelligi, et ad eam explendam revocari in ratione Constructionis indaganda debeant, quod unum fuisse controversum, et jam satis a me probatum puto.

(2) Ut subjunctivi voces, etc.] Neprum sane hoc est. Nam Subjunctivi esse nequit, quod in

verbum aliud adjungas, quo sensus absolvatur. Has igitur tenebras abjiciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuscant: et ut pauca pro exemplo adducam: cujusmodi erit Livii lib. 6. c. 14. *Tunc vero ego nequicquam Capitolium arcemque servaverim, si civem in servitutem duci videam.* Virgil. *Nec vos arguerim, Teucris.* Terent. *Denique hercle aufugerim potius, quam.* Virgil. *At tu dicitis, Albane, maneres.* Idem, *Eadem me ad fata vocasses.* Et si ego admonerem aliquem, dicens, *cave cadas*, et responderet ille, (3) *cadam*, cujusmodi diceres esse tempus illud?

Tempora finiti verbi natura tria sunt; sed differentias undecim facimus: duas præsentis; ut *amo*, *amem*: duas infecti; ut *amabam*, *amarem*: duas perfecti; ut *amavi*, *amaverim*: duas plusquam perfecti; ut *amaveram*, *amavissem*: tres futuri; ut *amabo*, *amavero*, *ama* vel *amato*. Illud tamen acriter advertendum, (4) omnia tempora secunda pro futuro posse poni: quod sigillatim conabor ostendere. *Amem*,

Constructione nihil ante se agnoscit, unde pendeat; sed primitivi revera illud est Ordinis seu Modi, licet aliquid desideret amplius ad absolvendum sensum, quod plerumque est tantum designatio temporis. Quod vero ita adjungitur, id demum foret, et est sæpe Subjunctivi. Veluti, *Cicero scribebat epistolam, quum ille interveniret.* Sed de his temporibus Imperfecto et Plusquam perfecto Indicativi in superiore Nota pag. 91. jam egi. Mallem vero dixisset Sanctius, Futurum Indicativi secundæ personæ habere aliquando usum et vim Optativi, aut Imperativi. Cic. *Famil. VII. 20. Sed valebis, meaque negotia videbis, meque expectabis.* IX. 22. *Tu me diliges et valebis.* Terent. *Heaut. III. 1. 54. Sic me Dii amabunt, ut tuarum miseritum est fortunarum.* Et. IV. 5. 1. *Ita me Dii amabunt, ut nunc Menedemi vicem miseret me.* Sed in his intelligitur, *Sicut spero, et opto.* At Sensus est plane idem,

ac si diceretur, *Ita me Dii ament.*

(3) *Cadam*, cujusmodi, etc.] Dicerem esse vel Futurum Modi Absoluti seu Indicativi; vel Præsens Subjunctivi, quod quidem supplementum hocce requirat, *Esto ita, ut cadam*, vel *Res ita erit, ut cadam.* De cujusmodi supplementorum Ellipsi vide Mariangelum in *Auctario Epist. 5.*

(4) *Omnia tempora secunda.*] Intelligit tempora Subjunctivi Modi, quorum usus, quia est Subjunctivus priori commati, et quia optando, tum finem ac conditionem exponendo, maxime inservit, ad rem quidem Futuram, cujus rei pleræque sunt illius Modi locutiones, aliquando adhibetur, sed tamen etiam in illa re futura Præsentis et Præteriti temporis distinctionem servat, ut patet ex eo, quod Subjunctiva sola per se Futurum tempus nunquam denotant. Nec enim pro, *Ego donabo tibi hunc librum*, simpliciter poteris dicere, *Ego donem, etc.*

doceam, et similia, juncta particula *quum*, præsentis habent significationem. Horat. *Quum tot sustineas, et tanta negotia solus*. In reliquis fere semper futuri. Terent. *Purgem me? laterem lavem*. Atque adeo cum particula, *quum*, aliquando futurum est. Virgil. *Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito*. Optando duplex futurum significatur: propinquius; ut Martialis. *Tabescas utimam Sabelle belle*. Idem, *Pereat*,

Quapropter etiamsi sæpe inser-
viant enunciandæ rei futuræ,
non tamen propter ea magis ipsa
Futuri sunt Temporis in ratione
Grammatica, quam *Sum* in
sum facturus: Ubi futurum rei la-
tet in *facturus*, non in *sum*,
quod etiam in illa locutione ma-
net Præsentis Temporis, æque ac
Dicitur in his Planci apud Cic.
*Famil. X. 23. Et adhuc vivit, et
dicitur victurus*. Ergo in his Vir-
gilii, *Quum faciam vitula pro fru-
gibus, ipse venito*, si modo *factu-
ciam* revera est Subjunctivum,
et non potius Futurum indicativi,
quod putem: sed tamen, si maxi-
me ita sit, futurum rei non latet
in *factu*, sed in verbo erit,
per Ellipsin suppresso, quasi dic-
tum esset, *Quum erit, ut faciam*,
vel etiam simpliciter in *Sum*.
Nam hoc ipsum æque in Indica-
tivo, et quidem Præsentis Gram-
maticis tempore, possis efferre,
*Quum facio vitula pro frugibus,
ipse venito*. Atque ita facio non
tamen esset. Futuri temporis,
sed tempus, quo præsens jam erit
illud *facere*, designaretur tantum
per particulam *Quum*. Quid? quod
per Præsens Absoluti seu Indica-
tivi Modi simpliciter aliquando
designatur Futurum? Plaut. *Cas-
sin. II. 6. 53. Compressant palma,
an porrecta ferio?* respondente al-
tero, *ape, ut vis*. Sic. II. 8. 69.
Jamne abeo? resp. *volò*. Bacchid.
IV. 6. 6. *Quam mox navigo Ephe-
sum?* Cistel. II. 3. 86. *Ibo domum,
atque ad parentes suos reduco Si-
lonium*. Ratio autem harum lo-

cutionum est, quod Præsentis
temporis momentum habetur pro
extremo Præteriti, et primo ini-
tio Futuri, ut adeo tempus, quo
actioni futuræ jam quasi præpara-
mur, etiam ipsi futuræ actioni ad-
scribitur. Veluti quum ait Obse-
quens c. 76. *Proficiscens, quum im-
molaret*, h. e. profecturus, et jam
profectioni se accingens. Et Joanes
*Evang. XIII. 11. ἵδου γὰρ ἔ-
παρὰ ἰδοῦτα αὐτὸν*, h. e. qui pro-
diturus erat ipsum, jamque id age-
bat, ut eum proderet, et dederet
inimicis. Certe in Futuro deinde
effertur v. 21 *εἰς ἕως παρὰ ἰδοῦ-
σέ τις*. Sic ibid. v. 27. *ἔ ποιεῖς,
πολοῦν ταχέως*, quod facis, *fac cito*,
h. e. quod facturus es, vel potius,
quod jam incipis facere, et cujus
faciendi consilium jam cepisti. Et
sic in Præterito etiam tempore se-
res habet, quod, et cujus perse-
veratio, aliquando etiam Præ-
sentis Grammaticorum denotari
videtur. Plaut. *Sticho IV. 1. 23.
Quam dudum in portum venis?*
*Cas. II. 3. 9. postquam amo Cas-
sinam. Epid. III. 4. 63. pius jam
sum libera quinquennium. Men. V.
9. 76. Hunc censebat te esse, quum
vocat te ad prandium. Cic. Famil.
IV. 13. Quærenti mihi jamdiu, quid
ad te scriberem. Simile est, quod
Auctor *cap. seq. ex Cicerone ad
Atticum adfert, Cupio, et jam-
pridem cupio, Ægyptum visere*.
Sic et quum Terent. in *Adel. III.
3. 26. ait, Et clamo sæpe, Præ-
sens illud clamo refertur ad di-
versos Præteriti temporis actus.*
Vide et infra *cap. XV. Nihil ita-**

DE MODIS ET TEMPORIBUS VERBORUM. 85

qui crastina curat : remotius ; ut Cicero , *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat , quod jamdiu parturit*. Idem Attico , *De qua utinam aliquando tecum loquar*. Particula , *si* , futurum denotat. Terent. *Si sumas in illis exercendis , plus agas*. Idem ; *Quod si omnes omnia sua consilia conferant , atque huic malo salutem quærant , auxilii nihil afferant*.

que mirum , si Præsens Tempus etiam in Subjunctivo ad Futurum , sed et in Infinito ad Futurum et Præteritum denotandum videatur adhiberi. De Infinito agemus *cap. seq.* De Subjunctivo clarissima sunt exempla hæc, Livl XLV. 24. *Vos judicate , sit Rhodus in terris , an funditus deleatur*, h. e. utrum erit , seu utrum velitis , ut sit , etc. Sall. Catil. cap. 52. *Ubi socordia te tradideris , nequicquam Deos implores , idem est , ac si dixisset , implorabis , vel nequicquam erit , si tunc imploreres*. Sic cap. 58. *Quem neque gloria , neque pericula excitant , nequicquam horiere*. Nep. Eum. cap. 8. *Quod si quis illorum veteranorum legat facta , paria horum cognoscat , neque rem ullam nisi tempus interesse judicet*. Liv. Præfat. *Si in tanta Scriptorum turba meum nomen in obscuro sit , nobilitate eorum , qui nomini meo efficiunt , me consoler*. Plaut. Bacchid. IV. 1. 4. *percunctarier , utrum aurum reddat , anne eat secum simul*. Cic. Famil. XVI. 5. *Nunc quidem non dubito , quin te neque navigationi , neque viæ committas*. Intelligi tamen in his plerisque potest , ut et in allatis a Sanctio , *res ita est , vel erit , ut* , atque adeo ipsum Futurum ita non inesse proprie Subjunctivo , sed in Ellipsi latere suppressum videtur. Fateor tamen in quibusdam locutionibus Subjunctivum magis propendere in Futuri temporis significationem , quam in iisdem Indicativum. Aliud enim est , *Credet : siquidem ut illud dicis* , aliud , *siquidem tu illud dicis*. Ista enim locutione conditio

et ratio rei jam præteritæ , seu quæ hoc ipso momento fit , et fieri perseverat , Hac rei adhuc futuræ vel adhuc faciendæ , significatur. Sed tamen et illud accidit forsân , non per naturam Subjunctivi , sed per causam Ellipseos , quæ in Indicativo nulla , in Subjunctivo solennis et ordinaria , atque adeo hic quoque statui potest , quasi scriptum sit , *siquidem erit , ut tu id dicas*. At miratur Ursinus pag. 581. me Præsens Subjunctivum spoliare Futuri significatione , quam tamen concesserim Præsenti Indicativo. Ego vero huic non aliter concessi illam Futuri significationem , quam ut a Præsenti tempore eam deducerem. Neque Subjunctivum ea plane spolio , immo simile Indicativo in hac temporis significandi parte , judico. Verum ad vitandam confusionem , ostendo , etiam in Subjunctivo distinguenda Tempora , quod ratio Grammatica postulat , idque fieri per Ellipsin Subjunctivis frequentissimam commode satis posse. Nihil tamen repugno , si quis in locis Ciceronis , Plauti , et similibus percontarier utrum reddat non dubito , quin te non committas , Præsens illud , ut in Indicativo , absque Ellipsi pro Futuro , *redditurus sit , commissurus sit* , positum accipiat. Porro Ursinus ista , *judicate , utrum Rhodus sit , percontarier utrum reddat* , commodius censet ita capienda et explananda , *utrum Rhodus esse debeat , utrum reddere velit*. At vero νεωτερος ἰσοδότης est Viri Optimi , quod non distinguit sensum , qui

Amarem, docerem, (5) passim in futuro reperiuntur: quare uno Terentii loco contentus ero, quod multorum vicem supplet, in Adelph. *Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus: tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis? sublimem medium arriperem, et capite primum in terram statuerem, ut cerebro dispergat viam; adolescenti ipsi eriperem oculos, post hæc præcipitem darem: ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et prosternerem. Si denique optamus, semper futurum innuimus; ut, Utinam hoc contingeret.*

(6) *Amaverim, docuerim*, sæpe in futuro leges. Terent. And. *ea lege, atque omine, ut, si te inde exemerim, ego pro te molam.* Idem Adelph. *Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuo in mala hæreat.* Idem, Ubi, *si quid paululum te fugerit, ego perierim.* Livius lib. 7. *Jussu tuo imperator extra ordinem nunquam pugnaverim, non si certam victoriam*

sæpe ex ipsa oritur Ellipsi, et Rationem Grammaticam locutionum, quam unam hic quærimus. Quin ipse mox pag. 582. tradit, quamvis Præsens Subjunctivi ex usu in Futurum aliquando extrahatur, in ratione tamen Grammatica Præsens non esse idcirco definit. Si verum hoc est, ut est, tum vero non video, quare superiora mihi opponat, qui nihil aliud utique volo. Nam quia Tempus hoc in allatis a me locis in Futurum quoque sit extrahendum, nullum est dubium; id tantum quæritur, quæ ejus expositionis ratio sit Grammatica in Temporis Præsentis Verbo.

(5) *Passim in Futuro:*] Sed tamen et in Præterito. Sueton. Tib. 62. *Scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante danos.* Sall. Jug. 59. *Neque diutius Numidæ resistere quivissent, ni pedites magnam cladem in congressu facerent.* Plaut. Rud. II. 7. 32. *Si invitare nos paulisper pergeret, ibidem obdor-*

missemus. Cic. Famil. VI. 16. *Antea misissem literas, si genus scribendi invenirem.* Intellige, si res ita fuisset, ut invenirem. In significatione Futuri clarior multo est locus Ciceronis Famil. XV. 4. *Quumque magnum bellum in Capadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet.* Sed expone, quum res ita esset, ut certo concitaretur. Notat hoc Tempus etiam officium, seu id quod fieri deberet. Cicero Famil. II. 16. *Quid enim fuit in istis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum haberent, quam tuum, h. e. habere deberent.*

(6) *Amaverim, docuerim, sæpe in Futuro, etc.*] Convenit sane ea forma in omnibus præter Primam Singularem Personis cum illa Futuri exacti, quomodo appellatur exeuntia in RO, ut *amavero, docuero*, diversa ab Indicativi Futuris, quæ rem simpliciter futuram notant, quum ista

videam. Tacitus in Agricola; *Ego facilius crediderim naturam margaritis deesse.* Columella; *Non affirmaverim.* Sallust. *De iis haud facile compertum narrauerim.* Apud poetas sapius; Virgil. lib. 3. *Nec vos arguerim, Teucris.* Tibull. lib. 3. *Nec tibi crediderim voīs contraria vota.* Propert. lib. 3. *Sic ego non ullos jam norim in amore tumultus, Nec veniat sine te*

rem factam in futuro signent, et ideo a Forma Præt. Perfecti deriventur. Aliud enim est, *quum canabo*, aliud, *quum canaui.* Vide Vossium de Anal. III. 15. Atque illa de causa sapissime confunduntur hæc cum præteritis Perfectis Subiunctivi, ut quæ et ipsa simul ad rem futuram pro usu Subiunctivæ constructionis adhibeantur, et rem factam, utpote Præterita, significant; plane ut Priscianus lib. 8. de Græcorum Præt. Perfecto Imperativi observat, simul præteritum et Futurum notare. Apud Græcos, inquit, etiam præteriti temporis sunt Imperativa, quamvis ipsa quoque ad Futuri temporis sensum pertineant, ut, *δυνασθητω ἀνὰ ἀπέρτα σὺν πορτα.* Videtur enim imperare, ut in Futuro tempore sit Præteritum. Similiter se res habet in hisce locutionibus, *si te inde exemerim*, etc. quod idem est, ac *si dixisset, si per me inde cris exemptus.* In qua certe locutione utrumque tempus ostendi, tam Præteritum, quam Futurum, censuere Jcti Doctrissimi, Q. Scævola, Bruns, et Manilius, ad verba legis Atinix, quod subreptum erit, ejus rei æterna auctoritas esto. Vide Gellium XVII. 7. Cl. Ursinus p. 587. malit Usum hunc subiunctivæ constructionis, qui ad rem futuram adhibetur, ex se et suapte vi, ut ceteris temporibus, sic Præteritis perfectis convenire, immo hoc tempus absolute positum aliquando mutata quasi colonia plane ad Indicativum transisse videri censet, ut in eo, *pace tua dixerim*, quod interpretatur, *volo dixisse.* Id vero quid est, nisi

miris modis confundere omnia, et spectare tantum Sensum locutionum ex illo usu, ac ejus Rationem non indagare nec intelligere? Etenim Subiunctivum tradit ipse in eo potissimum differre ab Indicativo, quod de rebus incertis maxime adhibeatur. Ad hæc incerta refert quoque Futura, quæ hic ex se et suapte vi notari eo putat. At vero in futuris rebus requiruntur sæpe etiam Verba, quæ notent facta tunc jam præterita. Ex. gr. *Ego eras, postquam prandium sumpseris, veniam.* In his tota res, quæ dicitur, est quidem futura etiamdum, ad Verbum nullum est futuri temporis, nisi *Veniam.* Nam sumpseris nihil notat per se, nisi tunc jam præteritum, nihil ergo quod Futurum illic tantum inest in Re ipsa. Atque adeo ejusdem in re Grammatica temporis et significationis est, cuius *Sumpseris*, quod utique dicere eodem sensu potuissem, et quod tamen nemo ex se et suapte vi Futurum notare autumabit, licet de re futura adhibeatur. Aliud enim est adhiberi de et in re futura, aliud per se notare futurum tempus. Æque puridum est, quod hoc Tempus plane ad Indicativum transire aliquando ait. Sed oriuntur hæc et similia ex eo, quod nescio quo præjudicio agnoscatur Vir Doctissimus contra Ellipses, quas tamen vel sic agnoscere debet. Etenim, quod *pace tua dixerim*, vere esse et plane Subiunctivi Modi, sed Elliptice, pro, quod rogo, vel volo, ut *pace tua dixerim.* Sic passim pro, quid faciam? occurrit plenius paulo, quid, vis, faciam? Ter. Eun.

nox vigilanda mihi. Cicero Phil. 2. *Citius dixerim jactasse se aliquos.* Idem lib. 9. epist. *Videor sperare debere, si te viderim.* Idem in Lucullo, *Illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate moveatur.* Terent. Hecyra; *Denique Hercule aufugerim potius, quam redam.* Gellius lib. 18. cap. 2. *Postrema, inquit, quæstionum omnium hæc fuit, Scripserim, venerim, legerim, cujus temporis verba sint, præteriti, futuri, an utriusque.*

5. 8. 22. et *Heaut.* 4. 8. 5. *quid igitur vis, tibi dicam?* *Heaut.* 4. 6. 14. *quid, vis, dicam?* *Hec.* 3. 4. 22. At quum dicitur, *Non speraverim, non negaverim illud* intellige, non est negotium, propter quod sper. vel negaverim illud. Sic pro eo, quod passim breviter dicitur, *dic, quid me velis*, plenius ait Ter. *Andr.* 1. 1. 18. *dic, quid est, quod me velis.* *Heaut.* 4. 2. 5. *Nihil est, quod de argento sperem.* Sed quid dicam de Futuro Exacto *amavero*, quod Vir Doctissimus omni conatu et studio penitus ferme excludit Subjunctivo, et ad Indicativum refert pag. 546. et seqq. atque in eo præter suum morem secedit prorsus ab recepta et vulgari sententia. Et tamen rectum videtur ac naturæ Verbi conveniens, ut sicuti indicativus, sic et subjunctivus, suum Præsens, Præteritum, et Futurum habeat, quum cetera omnia eadem Tempora pariter hi Modi habeant. Accedit quod manifeste Futurum illud controversum a Præterito Perfecto Subjunctivi derivetur, et ita ut in omnibus reliquis Personis, præter Primam singularem, eandem prorsus habeat formam, sed et ipsa verba eadem, quæ illud Perfectum. At vero neutiquam probabile est, Indicativi Modi et Usus Tempus formatum fuisse a subjunctivo. Sed utitur Vir Doctiss. auctoritate Varronis, qui lib. 8. de *L. Lat.* Tempora dividens in *Infecta et Perfecta*, eorum exem-

pla sumit omnia, præter hoc Unum, ex Indicativo; Nempe *Infecta sunt, Discebam, disco, discam, Perfecta, didiceram, didici, didicero.* Videtur ergo ex sententia Ursini illud *didicero* ejusdem esse Modi, cujus reliqua omnia. At voluit Varro tantum de Temporibus agere, et ostendere tria esse in Infecto, et tria in Perfecto. Sumsit autem exempla ex Primo potissimum Modo, verum quum ille non haberet, nisi quinque Tempora, seu non haberet Futurum Perfecti, arripuit illud ex Secundo seu Subjunctivo Modo. Nec tamen inde sequitur, esse ergo illud Indicativi quoque Modi, quam de Modis non agat Varro, et illud Tempus communiter ab aliis ad Subjunctivum referatur. Certe Veteres quique Grammatici, Charisius, Diomedes, Priscianus, etc. disertè illud Subjunctivo tribuunt. Probare porro studet Ursinus suam sententiam ex eo, quod *desideretur exemplum hujus Temporis in prima Persona cum UT vel expresso vel intellecto constructi.* Nam in reliquis Personis res est incerta, quum eadem sint etiam Præteriti perfecti; omnia autem Subjunctiva tempora, non quidem Futurum per se novent, sed tamen ad rem futuram sæpissime adhibeantur, ut adeo ex sensu parum distingui queat inter Præsens, Perfectum, et Futurum subjunctivi, atque ideo, ubi talis Constructio oc-

(7) *Amavissem, docuissem*, etiam ipsa in Futuro usurpantur. Cæsar 1. Gallico: *Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, quum castra moveri, aut signa ferti jussisset, non fore dicto audientes milites.* Cicero. 2. Offic. de Mario: *Si se consulem fecissent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Jugurtham se in potestatem populi R. redacturum:* et sub finem lib. *At ille ubi ingressus est, confestim gladium dis-*

currit cum reliquis hujus Futuri personis, tuto eam ad Præt. Perfectum semper rejiciat Ursinus. At vero iniquum est, totum tempus loco seu Modo suo movere, quia in promptu non sint loca, in quibus occurrat constructio illa cum unica illius Temporis persona, Difficile immo foret, talia quoque ostendere exempla in variis seu pluribus Personis Plusquam-perfecti, et tamen neque ipse illud Subjunctivo propterea excluder. Accedit quod frequentissima sit Ellipsis illius voculæ ante Tempora reliqua, atque adeo etiam ante hoc Futurum, Subjunctivi. Certe quando Cicero ait, *Age resistere Peripateticis, qui, etc. Sustinuero Epicureos, Diodoro quid faciam Stoico?* non possunt hæc aliter accipi, quam ut per Ellipsin dicta, et cum incerto eventu: quod Subjunctivis ipse Ursinus pag. 576. 577. proprium adeo esse contendit, ut *incertis de rebus cum sermo est, vix locum esse nisi Subjunctivo posse censeat cum Corrado.* Sensus autem est Verborum Ciceronis, *age, esto, ut resistero, etc.* Et ita passim, *videro, dixero*, et similia, immo in reliquis etiam Personis, *Videris, Viderit, Viderint*, haud dubie sunt explicanda, quando absolute posita occurrunt. Denique pro Indicativo Ursinus haberi illud postulare etiam ideo, quia cum Futuro Indic. per simplicem copulam aliquando conjungitur. At nullam esse hanc rationem vel

ex iis liquet, quæ ipse pag. 578. ex Auctore Methodi adfert, et in quibus itidem per copulam Verba Indicativi et Subjunctivi Modi junguntur, Veluti *Eloquere, quid Tibi Est, et quid meam Velis operam: Quia Tibi aurum reddidi, et quia Te non defraudaverim.* Si manent hæc tamen Subjunctiva, etiamsi cum Indicativo per copulam conjungantur, quidni et Futurum exactum per eandem rationem manebit Subjunctivum? Modestius egit Vossius *de Anal.* III. 13. qui ad utrumque Modum referri vult hoc Futurum. Sed neque id approbaverim, quum sic latissima Confusioni in indaganda Linguæ natura et Grammatica ratione aperiatur fenestra. Quando reperitur ita positum, ut sensu possit absolute et directo exponi, id vero per usitatissimam Ellipsin, æque ac in Præt. Perfecto, abunde expediti potest. Sapissime autem occurrunt Subjunctiva per hanc Ellipsin juvanda, quæ videntur ceteroqui, quod ad sensum, absolute, seu prorsus eodem sensu, quo Indicativa, fuisse posita, sed quæ ideo per se non habent Indicativi vim et constructionem: non magis, quam Secunda Persona Futuri Indicativi, et Præsentis Subjunctivi, quia in *imperandi* usu et sensu sæpe reperitur adhibita, idcirco *Imperativi* esse modi a quoquam statuitur.

(7) *Amavissem, etc.*] Hæc forma etiam in istis Sanctii

trinxit, juravit se illum statim interfectorum, nisi jusjurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum. Horat. Dispeream, ni submosses omnes. Cicero ad Trebatium: Rescripsi quam gratum mihi esset futurum, si quam plurimum in te studii, officii, liberalitatis contulisset. Virgil. Verum anceps fuerat belli fortuna, fuisset.

In futuro tertio, *Imperativum* vocant, (8) hæ voces, *ama*, et *amato*, non differunt: nam vulgo putant, *ama*, præsentis esse, et *amato*, futuri remotissimi; quasi vero possimus, nisi de futuro, imperare. Lucanus de longissimo tempore dixit; *Totum sub*

exemplis longe præcipuam Præteriti vim et significationem habet præ Futuro, et indicat aliquid fore, sed non nisi postquam præterierit jam tempus factæ ejus rei, quæ verbis ipsis noratur: atque adeo res futura, quæ aliis verbis inest et significatur, in eadem periodo retro respicit ad significationem Præteriti Perfecti, quæ huic formæ inest. Sic ergo, *si se Consulem fecissent*, idem est, ac si diceretur, postquam se Consulem fecissent, tum demum illud fore. Si enim hic idem pene notat, quod *postquam*, nisi quod insuper designet incertam adhuc rei, quam factam volumus, conditionem, ut adeo, quicquid futuri in tota hac inest locutione, oriatur ex vocula *si*, et ex altero commate, quod aperte rem futuram promittit, modo alia res prius sit facta.

(8) *Hæ voces, etc.*] Plures sunt Imperativi voces, per duas personas, Secundam et Tertiam, Utriusque Numeri, de quibus, ut et His ipsis, Vide Vossium de *Anat.* III. 14. et Ursinum *Sect. V. cap. 7. pag. 556, etc.* qui et ipsi rejiciunt distinctionem Præsentis et Futuri in Imperativo, suamque sententiam ex variis Auctorura locis satis

superque probasse sibi videntur. Sed tamen quum duplex illa terminatio Secundæ personæ constanter in Singulari pariter et Plurali, in Activo itidem et Passivo, reperitur, accesserim fere Mario Corrado, de *Ling. Lat.* lib. 7. p. 244. et aliis, qui priorem formam, *Ama*, ad præsens futurum seu statim faciendum, posteriorem *Amato* ad remotius et postea futurum referunt, sed ita, ut hæc distinctio agnoscatur tantum, si causam duplicis istius terminationis quaerimus, at non, si usum spectamus, qui postea eas etiam promiscue prorsus adhibuit. Virgilius tamen in *Eclolis* reuera videtur distinxisse, quum ait, *Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola: Quum faciam vitulâ pro frugibus, ipse venito.* Ubi certe *Est* Indicativi Præsens cum *Mitte*, et Futurum Ind. *Faciam* cum *Venito*, jungitur. Non alienior ergo est hæc distinctio ab hisce Imperativi formis, ac illa, quam ipse Ursinus pag. 560. tradit, posteriori scilicet forma exprimi potissimum permissionem, quod utique est non modo remotius aliquid, sed et incertum Futurum, ut *si voles, lavato: si placuerit, faciente: Phormionem, qui volet, lacessito.*

Latias leges cum miseris orbem, In te verte manus: et Propertius utramque vocem in eodem sensu conjunxit; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virgil. *Et potum pastas age, Tiryre, et inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.* Idem Georg. *Nudus ara, sere nudus:* et subdit; *Primus humum fodito. Laudato ingentia rura, exiguum colito.* Ridiculum igitur fuerit dicere, *Ama, ama tu luego: Amato, ama tu despues.*

CAP. XIV.

Infinium verum impersonale. Modus Infinitivus nullus est. Tempora personalia explicantur. Esse, et Fore omnium temporum, ut Amare, et Amavisse: venturum fore.

INFINITUM verbum est, (1) quod personas, modos, et tempora non finit, “(sive quod personis, numeris, et temporibus non definitur; aut quod certam et definitam personam, certum numerum, et cer-

(1) Quod personas, modos et tempora non finit.] Gravissima occurrunt passim in hoc opere Errata, seu ~~typographica~~ ipsius Auctoris, seu typographica. Certe et hoc loco nullus dubitem, licet omnia eadem præferant Salmanticensis et Patavina editio, voluisse tamen Sanctium, *Personas, Numeros, et tempora*, sicuti supra cap. 12. de Infinito locutus est. Accedit, quod mox de *Personis et Numeris* iam dixisse se dicat, et tantum superesse *quæstionem de temporibus, nulla Modorum*, qui et alieni ab hoc loco, facta mentione. Sed et Scioptius hæc breviter exponens recte non *Modos*, sed *Numeros* nominat, quasi et Auctor ita scripsisset. Ceterum ego Infinita *Omnis Personæ et Numeri* dicenda potius puto, quam *Nullus*, quia cum omnis personæ

et numeri nominibus constructer, nullamque Terminationem istis de causis habent differentiam: æque ac Adjectiva quædam, veluti *Felix*, etc. quæ nullam itidem habent respectu Generum, nec tamen idcirco Genera illis magis negantur, quam aliis. *Nullius* autem Personæ aut Generis Vocabula sunt, quæ nihil ejus rei habent, neque in terminatione sua, neque in Usu aut Constructione Grammatica. Id tamen verum: dicta hæc ideo *Infinita*, et *Indefinita*, et *Perpetua*, quia nulla Terminationum diversitate definiuntur in unum certum Numerum aut Personam, sed sub una ac perpetua Terminatione Variis seu Omnibus Nominum ac Pronominum Personis et Numeris junguntur. At vero cum *Temporum* respectu in varias discreta

» tum tempus non habet; ut *amare, amari, amari visse.*) » Ac de personis et Numeris jam diximus: de Temporibus major est quaestio; de quibus antequam disputem, apponam Consentii Romani praecleara verba, cui hanc pulchram doctrinam de veris Impersonalibus me fateor debere. *Qualitas, inquit, verbo-*

sint terminationes, nulla est satis justa causa, Infinitis negandi *Temporum* discrimen. Confunduntur aliquando? At idem accidere etiam Subjunctivis et Indicativis *sup. cap.* ostendimus, rationemque dedimus ejus rei, maxime de Praesenti Indicativi, quod imprimis, et aequae ac Infinitum Praesens, in usum praeteritae vel futurae rei saepe confertur, nec tamen propterea Nullius est certi *Temporis* in ratione Grammatica. Fateor equidem, aliquanto magis promiscuum videri et contusum apud Auctores in Infinito earum terminationum, quibus *Tempora* distingui solent, usum. Sed ratio est, quia saepe Infinitum, non tanquam Verbum, sed tanquam Nomen verbale (Vide infra III. 6.) usurpatur a Scrip- toribus sine ullo respectu temporis cujuscunque, maxime in locutionibus, ubi ulla potest esse ambiguitas, nec ulla temporis ratio habetur aut requiritur. Quod eodem modo se habet in Participiis, quibus tamen omnes fere tribuunt *Temporis* quoque ad significationem, sive distinctionem in varia *Tempora*. At vero ubi jam diversa *Tempora* per Infinitum in una periodo exprimi necesse est, illa quoque per varias Infiniti terminationes, aequae ac Finiti, diligenter distingere veteres, sicuti hoc ipso capite ipse Sanctius agnoscere cogitur. Praeterea nihil foret mirum, si quae Auctorum loca in his quoque partem Grammatica proferri queant, quum saepe Usus recesserit ab

Analogia, ut supra ad *cap. I. pag. 7.* ostendimus, et vel maxime ex Infiniti Futuri (*Amaturum esse, etc.*) circumlocutionibus patet. Has enim omni Generi et Numero in Nominibus applicuisse aliquando Usus illeprehenditur, tanquam aequae invariabiles et indeclinabiles, ac *amare* et *amavisse*. Veluti, *Credo inimicos meos hoc dicturum et, non putant hoc eam facturum.* Vide omnino Gell. I. 7. Vossium de Anal. III. 16. et infra Nostrum, ac Me, III. 11. Gellius quidem hasce locutiones solæcismi excusare tentat auctoritate plurimorum exemplorum; at Scioppius infra d. I. figurata interpretatione, tanquam si diceretur, *Credo inimicos meos esse negotium hoc dicturum.* Sed sine dubio origo quidem locutionis hinc repetenda, at usus dein hanc formam et phrasin adhibuit etiam ita, ut satis appareat, non attendisse semper Scriptores ad hanc ejus originem et analogiam. Veluti apud Gellium d. I. *Hostium cepias ibi occupatas futurum.* Manifestum enim ex eo, *futurum* seu *futurum esse* poni hic absolute et simpliciter pro *fore*: manifestum etiam, illud Scioppianum supplementum plane hinc esse alienum. Nam secundum id dicendum fuisset *occupatum futurum, non occupatas*, quod nullo modo ad illam accommodari constructionem potest. Quapropter videntur sane prisca illi reper- tas hasce locutiones in paradigma sibi in pueritia propositio simpliciter habuisse pro Futuro Infiniti, et proinde sicut Praesens

rum, aut finita est, aut infinita: finita est, quæ notat certam personam, certum numerum, certum tempus; ut, lego, scribo. Infinita est, in qua hæc universa confusa; ut, legere: legere enim et ego, et tu, et ille potest; item legere et unus, et plures dicuntur; item legere etiam possum hodie, et heri potui, et cras poterò. Quoniam ergo hæc neque personam, neque numerum, neque certum tempus

et Perfectum Infiniti omni constructioni convenit, similiter et eas sine ulla variatione diversæ constructioni applicuisse. Unde ille Gellii amicus, qui locutionem hanc tueretur, et Solœcismi purgat, apud Gellium d. l. *Verba indefinita hæc vocat, neque Numeris, neque Generibus præservientia, sed libera undique et impromiscua, et ab omni Genorum necessitate absoluta, Et quæ omnia isthæc (Numeros et Genera) una eademque terminatione complectantur.* Ex quibus patet, solo eum usu probare hanc locutionem, quasi ex paradigmate receptam, et æque ac reliqua Infinita, nulli variationi respectu *Generis aut Numeri* obnoxiam, atque adeo nihil participii retinentem. Nullam ergo neque ille, multa licet *lectione exercitus, cui pleraque omnia veterum literarum quasita meditataque erant, analogiæ in ea tuenda rationem indagavit, aut habuit, sed simpliciter, æque ac Scriptores nonnulli, formulæ huic, in paradigmate expressæ, indeclinabilis et invariabilis infiniti naturam tribuit, Securi autem sunt illos Veteres aliquando etiam posteriores, atque ipse Cicero, ut ex Gellio liquet. Sed tamen sæcus faciendum. Hi facile dein animadvertenterunt, atque etiam fecerunt, quum jam ars Grammatica, et Syntaxeos ratio, magis esset illustrata. Habuit autem Infinitum olim tres proprias, sed inter se diversas terminationes*

pro ratione Temporis triplicis, Præsentis, Præteriti, et Futuri, *amare, amavisse, et amassere.* Postremam hanc in usu fuisse Veteribus satis probavit Vossius *Analog. III. 17.* Ei vero deinceps suffœca circumlocutio, et ipsa quidem primo per Ellipsin, dein tanquam nulli prorsus variationi obnoxia, ut diximus, postea tamen rectius ei accommodata, quam Genus et Numerus requirebat. Diversæ illæ triplicis Temporis terminationes formatæ sunt omnes a Subjunctivi diversis temporibus, *amare ab amarem, amavisse ab amavissem, amassere antiquum ab amasso* item antiquo. Rem ita se habere manifestum est ex eo, quod eadem prorsus est formatio secundi Subjunctivi, et primi illius Infiniti, tiam quum ab analogia recedunt, veluti a *Volo, vellem, velle; a Fero, ferrem, ferre; a Fuo, forem, fore; a Sum, essem, esse; a Nosco, noscerem, noscere, et nossem, nosse.* Patet hinc duplex error Vossii, prior, quod *Anal. III. 16. Fore proprie Præsentis, non Futuri esse temporis,* Augustino Saturnio, alia tamen, et inepta satis, ratione id suspicanti, negat, cum eodem utique modo formetur ac reliqua ab Imperfecto Subjunctivi, ablato tantum M: ac proinde in ratione Grammatica, quum ejusdem sit originis et formationis, eandem, quam reliqua infinita, habere naturam et tem-

definiunt, et ubique natura simplici eodem modo respondent, infinita dicuntur. Hæc ille; qui, præterquam quod egregie naturam infiniti seu impersonalis verbi demonstrat, refellit eorum errorem, (2) qui *Modum infinitivum* vocarunt, quum sit merum verbum. Eadem fere Aulus Gellius libro primo, cap. 7. *Qui modus dicendi, inquit, neque in modos, neque in personas, neque in genera, neque in tempora distrahitur, sed omnia isthæc una eademque*

pus debeat. Quod autem maxime ad futuram rem significandam vulgo adhibetur, illud non ex Grammatico hujus vocis Tempore, sed ex ipsius Verbi significatione, quæ est, *nasci, fieri*, oritur. Quæ et in illo *forem* apparet plerumque, licet hoc ipsum etiam in Præsentis ac Præteriti Temporis sensu revera et diserte satis aliquando adhibeatur. Veluti Phædrus *Præfat. Libri III. ut dixit Sinon, Ad Regem quum Dardania perductus foret.* Et fab. 49. *Qui quum de puero multa mentitus foret, Adjecit, etc. ubi manifeste pro esset, vel fuisset, ponitur.* Sallust. *Catil. 31. sicuti (l. sicubi, ut in Jug. c. 60.) jurgio lacessitus fuit.* Liv. *XXVII. 44. Exercitu, cui datum foret omne, quod roboris fuerit.* Alter error est, quod ibidem asserit, Primam infiniti formam nequam continere significationem præteriti Imperfecti, sed id facere Secundam modo, quum tamen Prima, ut ostendimus, sit orta ab ipso Imperfecto verbi Finiti, sed Subjunctivi, et præterea plerumque, certe in omnibus pene exemplis a Sanctio hic allatis de Prima illa in significatione Præteriti, si traducatur in locutionem Finitam, per Imperfectum offerri possit et debeat. Veluti, *de celo tactas memini prædicere quercus*, h. e. memini, quum id prædicerent, vel, ejus temporis, quo id prædebant.

Et sic in ceteris, ubi aliquid Præteriti hæc forma Infinita videtur significare. Isthoc autem pacto evaditur etiam illud, quod ex hoc usu Primæ formæ in sensu Præteriti concludi ad rejiciendam in ea plane omnem significationem et distinctionem Temporum voluit Sanctius. Quæ sententia tanto magis est rejicula, quod hæc Infinita forma per se, et sola, vix unquam ad Præteritum Perfectum denotandum adhibetur: Nec enim ex gr. *Scio te illud habere*, et similia, temere occurrent simpliciter in significatione præteriti Perf. usurpata, quam præfert hæc locutio, *Scio te illud habuisse.* Accedit vel maxime, quod et hæc et reliquæ Infinita formæ deriventur proximè ab iisdem Finiti Verbi Temporibus, quorum istæ quoque esse vulgo creduntur, et quorum usui ideo potissimum inserviunt. Equè ac in lingua Græca, ubi eadem sunt Tempora, eademque characteristicæ singulorum Temporum, in Infinito, quæ in Finito. Veluti liquet ex Indicativi omnium Temporum tertia Persona, a qua, Infinita istis pleraque videntur formata, Præsentis *τύπτεν*, τύπτεν Perfecti, *τύπτε*, τύπτε, Futuri, *τύπσει*, τύπσει, etc.

(2) *Qui Modum Infinitum vocarunt.* Sic tamen et ipse Gellius in seqq. verbis, sed quæ plane aliter se habent, quam hec

*declinatione complectitur. Vidit etiam hæc Accursius in l. 5. Stipulationum. §. stipulatio, verbo, datum. D. de verbor. oblig. Quia verba, inquit, infiniti modi etiam ad futurum respiciunt, et ideo dicuntur infinita, quia omne tempus respiciunt: recte enim dicitur, volui legere, volo legere, volam legere. Hæc ille recte, nisi modum vocasset infinitum. (3) Nunc accipe testimonia de præterito in tuo illo Præsenti infinitivi: Cicero; *Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximeque visi sumus senatum commovere.* Catull. ad Manlium; *Quale ferunt Graji, Peneum propter amænum Siccari emulsa pingue palude solum.* Mart. lib. 6. *Lusus erat sacræ connubia fallere tædæ; Lusus et immeritos exsecuisse mares.* Ibidem; *Vix**

citantur. Nempe, illa, *occisurum, facturum esse, indefinito Modo dixerunt, qui Modus neque in Numeros, neque in personas, neque in genera, neque in tempora distrahitur. Vides hic Modum appellari diserte, et in citando Gellio eundem hic errorem commissum, qui supra, Modos pro Numeros exhibendo. Tum scito, Phil. Rubenium in *Electricis*, II. 17. delere hæc verba, *neque in tempora, in quibus solis consistit, quod ex Gellio probatum volebat Sanctius, de non statuenda Infiniti in Tempora distinctione. Modum tamen neque Ego tribuerim Infinito, quippe quod in nullas utique terminationum differentias per causam Modorum distrahitur, ac a Finiti Modis quibuscunque seu Verbis distinguitur, non eo, quod alterius sit Modi, sed hoc ipso, quod sit Verbum Infinitum. Modi proprii sunt illis Verbis, quæ eorum nomine et causa varias suscipiant terminationes, h. e. Verbis Finitis: Infinita e contrario nullam habent Modorum varietatem, acque adeo nulla sunt Verba Infiniti Modi, sed simpliciter et directe Verba Infinita.**

(3) Nunc accipe, etc.] In compluribus sequentium exemplorum, ipso Infinito nihil Præteriti, certe non Perfecti, significatur. *Visi sumus Senatum commovere*, hic illud commovere præsentem rem significat, sed quæ præsens fuit tempore præterito, quod exprimitur non *visi* commovere, sed *visi sumus*. Sic vidimus aliquoties *te pulcherrime ferre fortunam*: vidimus denotat præteritum, *ferre* præsens. Et sic alia nonnulla, in quibus proinde non unum tempus, sed duplex, præsens et præteritum, conjunctim significatur, sicuti in illis, *subreptum erit, subrepturus fuit*, præteritum et futurum: Vide notata ad caput superius. In reliquis vero Sanctii exemplis Infinitum potest optime transferri in Imperfectum Finiti: sicuti ostendimus paulo ante in *memini prædicere*. At in verbis Horatii *Fertur Prometheus addere*, etc. videretur sane Præsens *addere* directe positum pro *addidisse*. Sed Sanctius negligenter prorsus istuc omisit verbum. *Coactus*, in quo tota vis Præteriti Perfecti hæret: Vide locum, qui est in *Oda XVI. Libri Primi.*

tangente vagos ferro resecare capillos Doctus, et hirsutas excoluisse genas. Ovid. Her. Epist. 2. *Sæpe fui mendax pro te mihi, sæpe putavi Alba procellosos vela referre notos.* Cicero lib. 4. epist. *Vidimus aliquoties secundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æque ferre posse.* Exemplum hoc de præterito est, et futuro. Virgil. *De cælo tactas memini prædicere quercus.* Horat. *Memini quæ plagosum mihi parvo Orbiliium dictare.* Plaut. Epidico; *Non meministi me in aurem ad te adferre natali die?* Terent. *Forma bona meministi me videre.* At dicent aliqui, verbum *memini* non posse jungi præterito: sed non sunt audiendi; quos satis arguit Persius, dum ait, *Nec in bicipite somniasse Parnasso memini:* “ [et Cicero; *Meministi me ita distribuisse causam; ego memini summos in civitate nostra fuisse viros:*] ” Sed ad institutum. Horat. *Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis, Saxa movere sono testudinis, et prece blanda Ducere, quo vellet.* Idem; *Ploravere suis non respondere favorem Speratum meritis.* Cæsar; *Cognita Cæsar causa, reperit à Suevis auxilia missa esse.* Cicero pro Archia; *Ex hoc esse hunc numero, quem Patres nostri viderunt divinum hominem Africanum.* Horat. *Fertur Prometheus addere principi limo particulam; et insani leonis vim stomacho apposuisse nostro.* Idem. 3. Carm. *Arbiter pugnae posuisse nudo sub pede palmam Fertur, et leni recreare vento sparsum odoratis humerum capillis.* L. unica. D. si tabul. test. nullæ extab. *Licet, inquit, postea interierim, competet bonorum possessio; quia verum fuit tabulas extare, pro extitisse.*

(4) *Exempla de futuro.* Cicero Attic. Lib. 1. *Cætera spero prolixa esse.* Ibidem lib. 7. *Spero etiam in præ-*

(4) *Exempla de futuro.*] Adde his: Plaut. *Asin.* II. 4. 36. *Aiebat reddere, quam extemplo sibi redditum esset.* Aulul. I. 2. 30. *Nam nostræ qui est magister curiæ,* | *Dividere argenti dixit nummos in viros.* Curcul. I. 3. 25. *Tu Veneri pervigilare te vovisti;* V. 1. 7. *Nego me dicere.* Cistell. II. 3. 41. *Instare usque adeo, donec se sentia,*

sentia, pacem nos habere. Idem. Fam. lib. 10. ep. 24. Nec ille intermisit affirmare, sine mora venire. liberari intelligerent; omnia ei peragere promiserunt. Idem; Mihi scito in dies majori cura esse dignitatem tuam. Idem; Hi quum se a tanto squalore unius morte Idem 1. Tuscul. Magna me, inquit Socrates, spes tenet, Judices, bene mihi evenire, quod mutar ad mortem. Virgil. Æneid. lib. 6. Neque credere quivi, Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem. Livius; Sciantque, et ita posteris tradant, nullas opes huma-

adjurat anus jam mihi monstrare, sed se aiebat quandam mulierem suam benevolentem convenire etiam prius. Mostell. V. 2. 11. TR. promitte, ego Ibo pro te, si tibi non libet. TH. Verbero, etiam irrides? TR. quian' me pro te Ire ad canam autumo? TH. Non enim Ibis. Terent. And. II. 2. 5. Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet. II 4. 8. si dices ducere. Eun. III. 3. 14. Credo ei placere hoc: sperat se a me avellere, scil. hoc prædium. Ovid. Metam. XIV. 250. Ire negabamus, vel tecta ignota subire. VII. 740. Dum census dare me promitto. Heroid. III. 57. Quin etiam fama est quum crastina fulserit Eos, Te dare nubiferis linea vela notis, pro daturum esse. Cic. Famil. III. 6. Qui brevi tempore sibi succedi putarent. X. 24. Ex quo tempore ipse mihi professus est, se venire. Lib. II. 9. Nisi, quanta vi civitates libertatem expetant, tanta regna reges defendant, æquari summa infinis. Sic enim ibi distinguendum. XLIV. 27. Nunciaret quinque millium opera tantum uti Regem. Florus. IV. 2. Nisi dictis staretur, non se remittere exercitum. Locutionum autem harum, seu Præsentis in significatione Futuri, usum etiam in verbis Finitis esse frequentem, et nihil præjudicare Grammaticæ Temporum distinctioni, superiori capite, reddita ratione,

ostendimus. Quod vero Noster mox Perfecti Temporis formas etiam pro Futuro accipit, id alienissimum est. Nam primo, multo minus Futuræ est significationis, ne quis hoc fecisse velit, quam, ne quis hoc facere velit. Infinitivus autem junctus verbo Volo notat simpliciter ipsam cujuscunque rei actionem, quæ Futuri Temporis forma non exprimitur. Nam quis unquam dixit aut scripsit, Volo hoc facturum esse, sive me, sive te, sive illum? Si quid futuri in hac inest locutione, id hæret in ipso Verbo Volo, quod suam certæ actionis voluntatem extendit a præsentis Temporis momento usque in illud, quo ea actio tandem fit, aut desiderata res sibi obvenit: atque adeo Infinitivi in his eadem ratio est, ac Nominis substantivi in hac locutione, quæ Tibi roganti, quid vis? respondeo, Volo tuam amicitiam. Deinde sola hac Perfecti Temporis forma videtur aliqua certe Temporis distinctio plerumque notari. Nam Volo te emisse notat, non, Volo te velle et incipere emptionem, aut eam facere jam re ipsa, sed, te eam mihi factam et absolutam præstare. Ceteroqui, si promiscue pro Præsentis ponitur, tunc notat ipsam rem, seu iosum illud emere sine ulla relatione ad certum tempus.

nas armis Romanis resistere posse. Plin. *Adjicit miracula, quæ indicasse conveniat.* Cæsar. 6. Gal. *Si amplius obsidum velit, dare pollicentur.* Valer. Maximus lib. 6. cap. 5. *Juraverunt in squalore se esse, quoad imperator ipsorum reus esset futurus.* Cato de re rust. cap. 5. *Ne quid emisse velit insciente domino, neu quid dominum celavisse velit.* Et infra; *Chaldæorum ne quem consuluisse velit.* Horat. 2. Serm. *Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?* Persius; *Verum, nec nocte paratum Plorabit, qui me volet incurvasse querela.* Cicero pro Muran. *Omnes verebamur nimis iracundam futuram fuisse victoriam.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *sed abunde erit ex iis duo exempla retulisse.* Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia.* Virgil. 6. Æn. *Magno si pectore posset Excussisse Deum.* Mart. lib. 1. epigr. 108. *Condere victuras tentem per sæcula chartas, Et nomen flammis eripuisse meum.* Terent. Adolph. Act. 3. sc. 2. *Ante ædeis non fecisse, erit melius, hic convicium: id est, præstabit, non facere ante ædes turbam, aut vociferationem.* Idem Phorm. *Cras mane argentum mihi miles se dare dixit.* “[Et Hecyr. *Interdico, ne extulisse extra ædes*” puerum velis. Propert. *Tu minitare oculos subjecta*” exurere flamma.]”

Non leviter advertendum præcipiunt Grammatici, (5) nullum verbum in infinitivo habere proprium futurum, nam *lecturum esse, vel fuisse*, non proprium

(5) *Nullum verbum in Infinitivo, etc.]* Habuere olim in SSERE exeuntia Futura, ut *amassere*. Sed et postea *to amaturum esse*, etc. licet per circumlocutionem dicta, tamen etiam ut propria Infiniti futura sunt usurpata, ut patet ex eo, quod olim contra Analogiam constructionis, Accusativis etiam pluralis Numeri, uti et feminini Generis, fuere juncta, uti supra ostendimus, sine ulla variatione, tanquam vere indeclinabilia, more veris Infinitis proprio,

Fore autem rectissime observat Sanctius non esse a *sum* sed a *suo*. Est autem Præsentis temporis in ratione Grammatica, ut idem jam probavimus contra Vossium; licet ejus significatio, quæ nihil ad Grammaticam, per se inclinet in Futurum. Est enim idem quod *fieri*; quia vero, quod jam fit, id brevi post, ut speratur, erit factum, et exsistet, ideo, quod *fore* dicimus, id significamus brevi post in rerum natura exsisturum et futurum.

futurum dicunt, sed per circumloquutionem: solum enim dicunt Verbum Substantivum habere futurum, fore. Sed hoc falsum est. Primum enim, fore non est à sum, sed à suo; deinde fore significat omnia tempora; ut, amare, esse, legere. Ac de verbo esse jam aliqua de præterito et futuro retulimus exempla; restat, ut de fore in Præterito et Præsenti proferamus, quoniam de Futuro lis non est. Cæsar 1. Gal. *Commissum cum equitatu prælium fore videbat.* Cicero 1. de Invent. *Ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat.* Cicero, ut citatur, in Valerium; *Marius quum a Senatu ex urbe repulsus esset, ea, quæ in eum falso conflatæ fuerant, diluere voluit. Quid ita? quia se sine scelere fore intelligebat.* Et rursus; *Quanto robore animi is semper extiterit, qui vitam sibi integram fore intelligit, difficile dictum est.* Laurentius Valla contendit duo Futura jungi non posse; ut si dicas, *Fore venturum et faciendum fore.* In quo dupliciter fallitur; nam neque fore, futurum est, nec venturum, aut faciendum, certum aliquod tempus præfiniunt, ut mox dicetur (6) *capite proximo*; imo vero duo Futura multo melius cohærebunt, quam futurum cum præterito, aut præsentem; quinimo (7) si amaturus esset veri futuri, nunquam dicere possemus, *Amaturus fui*; sed semper, *amaturus ero*; pessimeque locutus esset Cicero: *Non dubito, quin te legente has literas, confecta jam res futura sit.* Sed agamus testimoniis contra Laurentium: [vide et Alexandrum ab Alex. 1. 8.] Plautus Casina: *Lepide dissimulant fore hoc futurum.* Cicero Attico; *Deinde addis, si quid secus, te ad me*

(6) *Capite proximo.*] Ubi tamen et Notas nostras velim videas.

(7) *Si amaturus esset veri, etc.*] Et est veri Futuri, et recte dicitur *amaturus fui, eram.* Cic. famil. V. 10. *Supplicium, quo usus eram in eum, tibi remitto.* Quin aliud utique est, *amatu-*

rus fui, amaturus sum, aut ero; aliud amans fui, amans sum, aut ero. Sed et supra ostendimus: sæpe in una locutione duplex exprimi tempus, quod et fit in *amaturus fui.* Vide et ad *Caput sequens*, ubi hanc ipsam locutionem, *Diciturus fui*, expostitam dedi.

fore venturum. Idem pro Milone ; Nihil horum vos visuros fore. Liv. lib. 47. Aut sub pellibus habendos milites fore. Idem. lib. 6. Eo quoque mittendos fore legatos. Idem. lib. 8. Non id Corneliæ magis familiæ , quam urbi Romanæ fore erubescendum. Sed ut ad rem ; non negaverim de Infiniti temporibus , cogi nos aliquando propter inopiam temporum , et distinctionis causa , sic distinguere tempora , ut *Amare* , *esse* , *legere* , sint omnino præsentis ; et *Amavisse* , *fuisse* , *legisse* , præteriti ; et *fore* futuri. Id contingit fere in verbis famæ , aut linguæ : ut , *ajunt* , *ferunt* , *fertur* , *dicunt* , *dicitur* , *affirmo* , *scribo* , et similia : ut , *affirmat non solum venire regem , sed venisse jam : dico esse periculum , atque etiam fore : dixit se dedisse pecunias , et dare , et daturum*. Cicero lib. 7. epistolarum ; *Scriptis ad me Cæsar perhumaniter , nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas , sed certe fore*. Idem lib. 3. *Sequitur illud , ut te existimare velim mihi magnæ curæ fore , atque esse jam* , etc. Idem libro 3. de Oratore , in ultima pagina , *Quem quidem ego confido omnibus istis laudibus excellentem fore* ; et Crassus ; *Fore dicis ? Esse jam dico , et tunc judicavi* , etc. Idem libro 13. epistolarum. *Sperare tamen videor , Cæsari collegæ nostro fore curæ , et esse , ut habeamus aliquam Rempub.* Ibidem. ep. 28. *Tua sponte amicum Lacedæmoniis , et esse , et fore*. Idem pro Balbo in calce ; *Tum etiam illud cogitare , sic vivere , ac vixisse Cornelium , ut* , etc. Idem lib. 10. Epistol. *Quam et esse jam , et futuram amplissimam intelligo*. Cæsar 3. Civil. *Pompeji summam esse , ac fuisse semper voluntatem , ut componerentur*. Catull. *Tibi hæc fuisse , et esse cognitissima* , scilicet , ait. (8) In

(8) In iis omnibus mihi videntur , etc.] Non tamen sunt distincta et diversa verba , sed unius verbi distincta et diversa tempora ; hæc , *venire* et *venisse* ; *dedisse* , *dare* , et *daturum esse* ; *vivere* et *vixisse* ; quæ etiam in memoratis exemplis apparent. Neque

ergo unius Infiniti diversæ terminationes idem notant ratione Temporum in arte Grammatica , licet aliquando ; ubi nullum est ambiguitatis et obscuritatis periculum , promiscue usurpari videantur , plane sicuti mox illustratis ex Cicerone verbis ipsa

his omnibus mihi videntur distincta esse verba : ut si dicas ; *laudare* , et *extollere* ; *currere* , et *ridere* ; *sic esse* , et *fore* : nam *fore* non est a *sum* ; nec *fuisse* ; sed a verbo *fuo* , quod semper magis inclinatur ad futurum tempus sua natura : et hoc magis meam opinionem confirmat , tempora infinita indiscreta esse , nisi aliquid accedat , quo discernantur ; nam *Me amare* , intelligis esse singularem ; *Nos amare* , pluralem. Sic Cicero ad Atticum distinxit duo presentia personalia ; quasi unum esset prateritum , alterum presentis , dum inquit ; *Cupio* , et *jam pridem cupio* , *Alexandriam reliquamque Ægyptum visere*. Sed quid si respondeam , esse aliquas orationes , quæ quum eisdem verbis enuntiantur , sensu tamen distinguantur ? Ut si dicas : *Vir bonus nulla lacessitus injuria ab amicitia recedit*. *Vir malus nulla lacessitus injuria ab amicitia recedit*. Hic significat *discedere* , illic *non discedere*. Sic in exemplis citatis (9) sunt aliqua , quæ distinguant ea duo tempora , quæ absque illis promiscue poterant apponi : ut illud ; *Magnæ curæ fore* , *atque esse jam*. In reliquum infiniti verbi tempora confusa sunt , et a verbo personali temporis significationem mutantur ;

Finium *Cupio* promiscue de presenti , et praterito seu cœpio jamdudum , tempore usurpatur. Quapropter quum tamen id ipsum in ratione Grammatica perseveret esse et haberi presentis proprie Temporis , nulla etiam causa est , quin idem statuatur de ejus infinito *Cupere* , licet et hoc aliquando promiscue adhibeatur.

(9) Sunt aliqua , quæ distinguant , etc.] At cum liquida temporum distinctione opus est , et cum Scriptores etiam revera distincta ea voluerunt , quæ causa , cur in ea distinctione , presentis , tum prateriti Perfecti , ac Futuri , magis propria sit terminatio una quam altera , eaque in distinctionis necessitate nunquam illæ occurrant confusæ : quæ causa , inquam , nisi quod in arte Grammatica ipsæ per se

et in se habeant distinctionem temporum , cui semper attendant scriptores , quum opus est tempora distingui. Ut taceam nisi Infinitum etiam haberet sua tempora , non tam constantem fore in omnibus verbis triplicem ejus formam , cuius nulla potest esse ratio et usus , quam necessitas triplicis temporis , presentis , prateriti , et futuri , per eas denotandi. Adde quod clarissima utique est temporum distinctio in infinitis in Græca lingua , cui Latina suam originem debet : ut et quod Latini in maxime emphatica temporis designatione , eodem modo utantur Infinito ac Finito : veluti , quum dicebant *vixit* , *fuit* , pro mortuus est. Unde Plaut. *Bacchid.* I. 2. 43. *Vixisse nimio satius est jam , quam vivere*.

ut, *cupio legere*, seu, *legisse*, præsentis est; *cupivi legere*, seu *legisse*, præteriti; *cupiam legere*, seu *legisse*, futuri. In Passiva vero, *Amari*, *legi*, *audiri*, sine discrimine omnibus deserviunt; ut, *voluit diligi*; *vult diligi*; *cupiet diligi*. De *Amatum iri*, vel *ire*, postea lib. 3. cap. 11. dicemus.

C A P. XV.

Singula Participia omnia tempora adsignificare.

(1) **P**articipia non dicuntur, quod partem capiant a verbo, partem a nomine; sed quod a verbo

(1) *Participia non dicuntur, quod, etc.*] Participium dicitur a *Particeps*, ut *Principium* a *Princeps*: Esse autem videtur Nomen Adjectivum, quippe quum Genera, Casus, et Gradus, seu omnia, quæ Nominibus Adjectivis accidunt, habeat; Verbo autem est particeps alicujus rei, seu partem quandam capit a Verbo. At quam partem? Nullam profecto aliam, quam adsignificationem Temporis: quam male, ut seqq. notis docebimus, ille videtur negare Sanctius. Miratur autem in Me Ursinus *Sect. VI. init.* quod tam strenue hoc suum *Accidens Participiis* contra *Sanctium* asseruerim, et tamen incaute prorsus sequar illum in eo, quod *Participia sint Nomina Adjectiva*. Ipse vero, si *Nomina sine Tempore*, *Participia cum Tempore significant, diversæ ea sint naturæ*, necesse putat. At idem hoc est, ac si quis contenderet, Substantiva tantum esse *Nomina*, ut sunt prima et præcipua; et diceret, *Nomina non comparantur, Adjectiva comparantur*, Ergo Adj. non sunt *Nomina*. Si tamen vel sic Duplicis Classis dantur *Nomina*, quidni et Triplicis esse possint? Scilicet illa, quæ non comparantur, nec Tempus adsignificant, tum quæ compa-

rantur quidem, sed Tempus non adsignificant; denique quæ utrumque faciunt. Certe omnia, quæ de Nomine Adjectivo affirmantur, habet Participium. Ipse Ursinus *Sect. VI. cap. 3.* quinque *Accidentia* ab Nominibus sumpta, *Casus, Declinationem, Genus, Motionem, et Comparisonem*, Participio tribuit, at ab Verbo solum *Tempus*. Quid inde sequitur, nisi esse Nomen, quod præter *Casus, Declinationem, et Genus*, habet etiam *Motionem, et Comparisonem*, ut habet Nomen Adjectivum; sed quod insuper unius rei est particeps Verbo. Hac ipsa autem res, h. e. adsignificatio Temporis, ne quis præcipuam putet, sæpissimè reperitur neglecta, immo plane extincta, adeo ut ipse Ursinus tradat, p. 85c. quædam primitus fuisse *Participia*, posterius ordine suo plane deserto omnino ad *Nomina* transiisse. Talia sunt, *Sapiens, Diligens, Potens, Adolescens, Doctus, Cautus, Aptus, Rectus, Promptus*, etc. Unde et Grammatici ea vocarunt *Nomina Verbalia*. Quo pertinet locus Quinctiliani l. 4. Nam et quædam *Participia an Verbi appellationes sint*, dubitari potest, quia aliud alio loco valent, ut *Lectus et Sapiens*. Summus Criticus, Adr.

partem capiant, quum sint, omnio adjectiva nomina, et verbalia.

Turnebus non videtur, hunc locum satis intellexisse. Nam legi vult, *an verba sint, dub. potest.* Deceptum putem verbo dubitari, quod accepit in sensum negantem, quum Veteres sequente *An* adhibuerint illud sensu affirmante, æque ac *Haud scio an, Nescio an.* Sic Corn. Nepos Thrasyb. cap. 1. dubito, *an hunc primum omnium ponam*, eo sensu, quo dicitur vulgo, dubito annon debeam hunc ponere primum. Vide me infra III. 3. 47. Sic alibi, et hic apud Quintilianum, qui talia, ut *Lectus* et *Sapiens*, censet videri et aliquando potius esse *Appellationes Verbi*, h. e. Nomina Verbalia, quam vera Participia, quæ illa, ut plerique Grammatici, a Nominibus distinguit. Accedit aliud argumentum pro nostra sententia, quod Participia sæpe componantur sola, et secus, quam ipsa Verba, et tanquam nihil amplius pertinentia ad illa Verba, unde oriuntur. Veluti *Inspersans, Insciens, Imprudens, Ineptus, Indoctus, Impotens, Illæsus, Impunitus, Intolerandus*: Sic *Illectus*, pro, non lectus. Ovid. Arte 1. 469. *Si non accipiet scriptum, illectumque remittet, Lecturam spera.* Sequentiibus exemplis bis compositorum adde, *Indefensus* ex Livio XXVI. 5. *Irreligatus* ex Ovid. Art. 1. 540. immo aliquando bis componantur, ut *Imperterritus, Incompositus, Inconditus*: et denique si maxime Verba eodem modo sint composita, reperias tamen significationem utrorumque compositorum plane diversam, immo contrariam. *Indictum* est idem, quod non dictum, *Me Indicante hæc non fiunt*, h. e. non dicente, at *Indicere* est denunciare, imperare. Sic *infectum* pro non

factum, quum *Inficere* longe aliud quid notet. *Illæsus* pro non læso, at *Illidere*, compositum ex *lædere*, alterius est significationis, quam *Illæsus*. Quin ab his ipsis Verbis alia item Participia ipsorum significationi consona formantur, veluti *indictum bellum, Injecta lana, Illisus scopulo*. Quid porro opus statuere in iisdem plane vocabulis tantam Naturæ diversitatem, ut eadem, quum Tempus adsignificant, non sint Nomina, at sint, quum id non adsignificant? Quanto rectius traditur, esse Nomina, sed quæ etiam Tempus sæpe, non tamen semper, adsignificant, ut Adjectiva sunt Nomina, sed quæ etiam comparantur? Certe Latini pro Nominibus illa videntur habuisse; De Græcis aliquantulum dubitem, quia istis magis inhaerent suo Verbo, et in omnia Activa, Passiva, et Media Tempora, analogica ex ipso Verbo et ejus Temporibus derivatione, formantur, adeo ut etiam Augmentum Præteriti retineant, et Characteristicas omnium Temporum Verbi Finiti literas. Sed vel sic Stoici ea *Verbalia*, seu *Verborum Nomina*, nec male, dixerunt. Male autem facit Sanctius etiam mea sententia, quod Participiis plane adimit omnem Temporum distinctionem, dum ea Temporum omnium esse ait, h. e. proprie Nullius Certi. Ipse, quia *partem a verbo capere* dicit, et pro ratione addit, quod *sint omnino Adjectiva Nomina et Verbalia*, videtur velle, partem istam consistere unice in Significatione actionis passionisve, et secundum hanc Constructione. At vero utrumque æquali modo etiam aliis accidit, immo omnibus penè Nominibus Verbalibus.

bus, Substantivis et Adjectivis. Etenim *vitabundus* et similia actionem significare videntur, et construuntur plane, ut Activa Verba; *Anabilis*, etc. passionem maxime notant. Sic in Substantivis *Lector*, et *Lectio*, activa sunt, et reperiuntur, posterior certe forma, etiam cum Accusativis juncta. Ergo et hæc omnia, parrem istam a Verbo iridem capientia, deberent quoque esse *Participia*, quod utique non sunt. Ceterum, ut dicam quod sentio, omnes hi Accusativi, qui utique a Nominibus regi nequeunt, ut recte in plerisque observavit Sanctius et Scioppius, idcirco neque ab hisce veris Nominibus, sive Participiis, seu Verbalibus aliis, regi queunt, sed videntur potius regi a Præpositione per Ellipsin suppressa, eaque, quæ Græcis in hoc sensu, et in hac constructione, est frequentissima, et olim etiam, certe tunc magis, quam deinceps, fuit Latinis: ut patet ex innumeris locutionibus olim frequentatis, (Vide infra lib. III. cap. 3. et cap. 8. ut et lib. IV. de *Hellenismo*, et *Ellipsi Præp.* 27.) ex quibus residuas habemus, tum eam, quæ duos Accusativos jungit uni Verbo, quorum alter hoc modo omnino est interpretandus, ut docuit ipse Sanctius II. 6. tum eam, quæ Accusativum addit Passivis, immo etiam illis Verbis, quæ *Deponentia* appellantur, et quæ vere Passiva olim fuerunt, licet nobis nunc propria eorum et passiva significatio non ita plane semper perscipiatur; denique et eam, quæ Accusativos junxit variis Nominibus, veluti, *Gnarus hanc rem cetera indoctus*, etc. Sed frequentissimam et pene solennem fuisse olim etiam Latinis hanc constructionem, patere vel maxime arbitror ex eo, quod de hisce tum Participiis, tum omnibus Verbalibus Nomi-

nibus, monui, non alia ratione istis quoque jungi Accusativum. Hoc, utpote paradoxum, tanto accuratius erit nobis probandum. Et primum quidem memoria repetendum, Accusativum non regi proxime a Nominibus: tum ista omnia, quæ *Participia* dicuntur, vera esse Nomina, ut quæ omnia Nominibus Accidentia habent, nihil vero a Verbis, nisi unum id, quod Sanctius iis in hoc capite negat, h. e. adsignificationem Temporis, sibi assumunt. Debuerunt ergo etiam ut Nomina construi, et revera ita construuntur. Nam dicis æque, *Amans uxoris*, et *Amans uxorem*, et utriusque locutionis eadem videtur esse Grammatica ratio, quæ est in *Gnarus hujus rei*, et *Gnarus hanc rem*. Nam *Amans uxoris*, *gnarus rei*, *studiosus patriæ*, etc. quum dicis, in omnibus hisce intelligendum est in negotio, in causa uxoris, etc. aut simile quid. Jam quæ hujus locutionis est ratio, eadem est et alterius, *amans uxorem*, *gnarus hanc rem*, alias res impense improbus: hæc enim requirunt supplementum quod ad, *κατά*, vel plenius, in causa, in negotio, quod ad uxorem, hanc rem, alias res, attinet. Sed dices, longe tamen frequentius hisce Participiis, ut et Gerundiis, Supinis, jungi Accusativum, quam aliis Nominibus, ut adeo Verbalis esse et directa videatur in Participiis constructio. At ego facile crediderim, Veteres ipsos non attendisse plerosque ad hujus Constructionis rationem, utpote Grammatica arte sero constituta: et proinde, quia antiquissimis temporibus, quando lingua Latina propria accessit ad Græcam, frequentissimus fuit ejus Constructionis usus, eam in hisce Participiis præcipue, et longe magis quam in aliis Nominibus, esse recantam a posterioribus,

quia reuera tunc existimaverint forsā saltem nonnulli, regi hunc Accusativum proxime ab ipsis Participiis, utpote actionem significantibus, non vero a præpositione suppressa: unde et factum, ut apud illos occurrant nobis aliquando locutiones, quæ ex vera origine aut ratione Grammatica talium Constructionum minus commode expleri ac explicari queant. Id quod de illis non est magnopere mirandum, quum et nos in vernaculis linguis hodie magis earum usum, quam rationem, cognoscamus et sequamur: et Veteres illi, immo ipse Cicero, a Scioppio et aliis sæpe ac merito rationis Grammaticæ ignari arguantur. Atque hinc etiam est, quod usus vulgaris quodammodo distinxit Participii Præsentis significationem ratione Constructionis, seu, prout vel Genitivo vel Accusativo jungitur. Nam *patiens inedia* quum dicunt Veteres, videntur significare eum, qui æquo animo sæpius patitur, vel facile potest pati: at *patiens inediā*, qui uno actu aut tempore volens nolens patitur. Vide et infra III. 10. 2. Quin reperiuntur aliquando Participia, itidem ut alia Adjectiva, prorsus constructa tanquam Substantiva. Nam sicuti dicitur *Amicus meus*, et *Amicus illius*, ita ut intelligatur conjunctim *Homo Amicus*, tanquam unum Substantivum, quod alios recipere possit Adjectivos, aut Genitivos regere; (Vide Mariangelum Auctor. Ep. III. p. m. 16.) sic apud Plaur. Cistell. II. 3. 43. *Sed illæ se quandam ajebat mulierem suam benevolentem convenire prius*, ubi suam manifeste refertur non tam ad mulierem quam ad benevolentem, tanquam Substantivum, quod cum Voce mulierem, forte repetenda denuo per Ellipsin, coasuit. Trin. V. 2. 23. *Megaronides hoc communis meus et tuus benevolens commentus est.*

Captiv. V. 1. 15. Ut beneficium benemerenti nostro merito numeres. Vide et infra ad II. 13. Nota 13. Præterea dominatur in his etiam Casus, qui facere potuit, ut in Participiis magis retentus sit ille cum Ellipsi Accusativus, quam in aliis Nominibus; certe fecit, ut et iste Accusativus, qui a Grammaticis perperam peculiari vocabulo appellatur *Supinum*, retinuerit constantissime illam Accusativi alterius constructionem, de qua hic agimus, et quam reliqui Casus ejusdem Nominis, etiam alterum *Supinum* in V. desinens, quorum tamen per se eadem est natura, non retinuerunt. Similiter in Gerundiis solum illud in *DI* exiens construitur cum aliis Genitivis, at reliqua minime, cujus rei certa ratio reddi nulla potest. Vide me ad III. 8. 2. Quin ipsa Participia in *NS* exentia Genitivum et Accusativum promiscue ferme sibi adiscunt, at in Comparativo et Superlativo nunquam Accusativum, sed solum Genitivum, quod itidem ex usu, per casum quendam magis, quam per certam rationem, invalescente videtur ortum. Dices denuo, Actionem tamen æque significari Participiis ac ipis Verbis, et proinde respectu significationis *to Amans*, æque ac *Amo*, requirere Accusativum, in quo significatio actionis terminetur. Sed sic etiam Nomina Substantiva a verbis descendunt, quæ pleraque Actionem æque notant, requirerent eundem semper Accusativum, veluti *Lector*, *Obsidium*, etc. At vero in quibus horum prisca illa locutio aliquando reperitur adhibita, in iis tamen in desuetudinem dein abiit, atque ita posteriores, dum pro Accusativo mutaverunt Genitivum usurpare, indicasse videntur, neglectum istum casum non fuisse Nominum inter se constructioni pro-

prium, ne tum quidem, si maxime eorum Prius, quod est Nomen Verbale, et quod alterum regere videbatur, Actionem significaret. Aequalis enim est significatio actionis in *Lectio*, *Lector*, et *Legens*. Et tamen sicuti priora non requirunt Accusativum, nec amplius recipiunt, sic et posterius eo carere sane potest, et revera saepe etiam caret: licet in omnibus aequè tamen intelligatur per se id ipsum, in quo terminatur actio, h. e. id quod legitur: et aliquando etiam exprimitur, sed modo in Genitivo, modo per Ellipsin longioris circumlocutionis in Accusativo. Verumtamen existimant Viri Docti, Sanctius, Scioppius, Vossius, Ursinus, alique, non modo Participia, sed etiam ipsa Verbalia nomina recipere et regere per se et proxime casum sui verbi, seu Accusativum, (nam de Dativo non opus, ut dicamus, quum ille aequè Nominibus quibuscunque, ac Verbis, jungi queat) veluti quum dicitur *vitabundus castra*; *quid tibi hanc rem curatio est*; *eo spectatum ludos*, etc. Ego vero, in his quæ sit Constructionis ratio, purem clarissime patere ex iis, quæ dicuntur *Gerundia*, sed quæ revera sunt Participia Passiva, diversorum Casuum, neutrius Generis. Ea enim per omnes casus aequè eandem Accusativi recipere constructionem, docent singulatim quam plurimis exemplis Sanctius infra III. 8. et Voss. *Anal.* III. 10. atque adeo non esse peculiariora vocabula, sive *Gerunda*, sive *Gerundia*, sed veros casus Participii passivi cum Accusativo constructi, recte censuit Scioppius *Parad. Liter. Ep.* 2. Et idem sensisse, neque ex sola diversitate constructionis eosdem eorundem Vocabulorum casus pro diversis habuisse vocabulis debuissent tum Sanctius d. 1. tum

Vossius de *Anal.* III. 9. et Ursinus Sect. V. cap. 8. licet ex antiquitate sibi illam magis peculiarem, sed olim frequentiorum et communem cum aliis, constructionem retinuerint, et quasi usuceperint. At vero si ita se res habet, tum utique nihil prorsus Actionis significare possunt isti casus, quum revera sint passivæ formæ, et significationem passivam habeant; et proinde neutiquam porro regere per se possunt accusativum, qui tamen illis aequè jungitur ac omnibus Participiis et Verbalibus Nominibus, quæ Actionem denotant: probabili sane indicio, eum ergo Accusativum non pendere a significatione, quæ in utrisque illis, Participiis scil. Activis, et Gerundis, plane contraria est, sed ab Ellipsi, quæ similis utrobique esse potest, et est. Sanctius infra d. 1. existimat, tantum esse Gerundia in *Di* et *Do* exeuntia, si expressum habeant accusativum, ceteroquin et hæc et omnes voces in *Dus*, *di*, *do*, dum exeuntes, passionem significare asseverat. Inepte prorsus, nulla quippe diversitatis illius ratione. Longius tamen excedit Vossius *Anal.* III. 9. qui Gerunda, nomina esse Verbalia statuit, descendencia proxime ab ipso verbo, aequè ac Participia; neutiquam vero esse Participia, neque a Participio activo vel passivo formata; idque tribus firmat maxime argumentis, sed quæ mihi parum válida videntur. Primum est, quod Græci dicunt, non Participio, sed peculiariori vocabulo, *ἰσχυροῦ*, cui respondet *Latinorum gerundiam*, *Dicendum*. At vero aliter apud Græcos, aliter apud Latinos se res habere potest; Habent Græci quam plurimas Temporis Aoristi, et Futuri, formas, Latinis ignotas: habent multa alia, quæ Latini non receperunt. Ceterum apud hos aliter

res concipi nequit, quam ut *rd* Dicendum sit Neutrum *re* dicendum, quomocumque illud a Græcis enuncietur. Secundum, quod Participia in ablativo producantur, Gerundia vero in O terminata eam literam habeant communem æque ac Verba. At vero eadem ratione probet, quædam Adverbia in O exeuntia, quorum reliqua omnia, quia sunt revera Ablativi casus Nominum, ultimam habent item communem, vel etiam correptam, veluti *sero*, *postremo*, *perfecto*, *cito* et ipsum quomodo, quod utique est manifestæ convenientiæ Adjectivi et Substantivi in ablativo. Vide et infra de hisce *lib. IV. cap. 4. de Ellipsi ad Vocem Iudicio*, sicuti de quantitate metrica Gerundii in DO Priscianum *lib. VIII. pag. 823.* Præterea Gerundia in *do* non tam a Virgilio, aut optimis Poëtis, corripuntur, quam ab aliis, quum jam Gerundiorum appellatio in Grammaticam esset inducta, eaque peculiaria haberentur Vocabula, vel etiam Modi verborum, qua ratione paulatim in metro aliquid esse mutatum, nihil est mirum. Tertium est, et quidem validum sane, ut arbitratur, quod Participia sint unius significationis, vel activæ, vel passivæ, Gerundia vero utramque gerant. Ego vero, ut taceam etiam participia præsentis activi, et præteriti passivi, habere aliquando significationem utramque, Vide Diomedem *lib. I. de Participio*, et Me infra in hoc Capite de Præterito Passivo ad *Amatus*; sed et ipsum Vossium *Anal. IV. 10.* cuius Præsentibus Activis addas licet *Gignentia* pro iis, quæ gignuntur et nascuntur e terra. *Sall. Jug. 79. per loca æqualia et nuda gignentiam.* et cap. 93. *ilex aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert.* Certe ita hæc exponunt Turnebus *Adversar. III. 15.* et Schættus *Obstr. III.*

40. Nisi tamen quis malit, *Gignentia* dici herbas et arbores, quia ab natura sua semper gignunt aliquid, veluti fructus, vel saltem semina, unde alia iterum nascuntur. Verum hæc ut taceam, nego et pernego, Gerundia ista aliam habere significationem quam passivam, quamque habent eorum masculina et feminina, unde illa descendere postulat ipsa ratio. Nam unde ceteroquin esse possent hæc Neutrius Generis vocabula, per omnes casus declinata? At his opponit se vehementer Ursinus *Sect. V. pag. 619. 620.* hoc uno argumento, quod multa sint Gerundia Verborum Neutorum, quæ Verba, ut non habent Passivam formam, sic neque Participium habeant Passivum in *Dus*: At hoc tamen multa habent, Vide ipsum *Sect. VI. cap. 5. pag. 896.* Ergo, pergit, talia per naturam suam non posse a Masculinis et Femininis istius Participii esse formata. Veluti *standum est*, *standi*, etc. quia non dicatur *Standus*, *standa*, neutiquam ergo inde derivari. Quapropter eo delabitur tandem, ut tradat, Gerundia si sint; ab Activis verbis descendunt, derivari proxime a Participi. in *Dus*, at si ab Neutris descendant, aliunde derivari, ab ipso scil. Verbo, vel, ut in Addendis ait, a Participio Activo Præsenti, veluti *Stans*. Quidquamne absurdius dici potest, quam ut Vocabula ejusdem formæ Grammaticæ, naturæ, usus, constructionis, diversæ credantur formationis seu derivationis Grammaticæ. Eat ergo Vir Doctus, et tradat pariter, Impersonalia *Amatur*, et *Statur*, non esse ejusdem formationis Grammaticæ, quia sicuti dicitur, *Amor*, *Amaris*, sic non dicitur *itidem*, *Stor*, *Staris*. Nemo tamen ipsi crederet, opinor, diversæ idcirco illa, *Statur* et *Amatur*, rationis esse originis

Grammaticæ, plane ut hoc respectu nihil diversi est inter impersonalia *Amandum est* et *Standum est*, ac *Amandi* et *Standi*. Quin immo futile adeo est hoc Viti argumentum, ut ipse id in casu prorsus simili alibi rejiciat. Etenim Sect. V. cap. 9. p. 657. docet, *canatus*, *pransus*, *potus*, esse Participia Passiva, addens, *neque officit, quod, canor, prandeor, puteor, nusquam reperiantur: idem quippe satum et alia Participia sunt experta. Et sufficit ita dici posse.* Sed et quando agit Sect. VI. cap. 4. p. 863. 864. 865. de Participio Præter. Passivo et Futuro Activo, formata ea censer a Supinis in U, quod tamen falsissimum arbitror. At quando Vossius de Anal. IV. 10. id rejicit, *hac una*, ut ille ait, *motus ratione, quia Deponentia careant posteriori Supino, eo quod illud habeat significationem passivam: nec tamen careant istis participiis, active significantibus, quid responderet?* Nempe *derivata non semper naturam sui primigenii servare, atque adeo isthæc participia analogice secundum suam conjugationem formari, veluti ab largior, licet largita non reperitur, dici tamen largitus et largiturus, æque ac ab auditu, auditus et auditurus: immo complura esse ab Neutris Verbis talia Participia, nulla licet eorum quoque Supina in U existent, ut a placeo, placitus et placiturus, quum placitu nusquam reperitur. Addit tandem, sibi itaque tutam viam non videri deserendam, ut isthæc scilicet proxime sint a Supinis in U. Quare ergo Gerundia *Standum*, *Standi*, etc. non æque censer analogice formari a suo Masculino, licet illud in Verbis Neutris non reperitur, quum ultro largiatur Gerundia Activorum inde formari, et utrorumque idem plane sit usus, eademque constructio, quando absolute adhibentur. Sed tota Viri doctrina de Gerundiis mera est et absona rerum Grammaticarum*

confusio, ex hoc solo orta, quod longiora Ellipseos supplementa fastidiose nimis rejicit, ut ostendemus infra ad Libri III. Caput 8. Jam vero si Gerundia vere sunt Casus Participii Passivi, tum necessario eandem, quam illud, h. e. Passivam, vel saltem Neutralem, habere significationem debent. Neque vero credendum est, mutari naturam vocabuli, etsi addatur ei accusativus, ut quis etiam aliis passivis jungitur sæpissime. Quapropter idem est natura sua vocabulum, sive dicam, *tempus est legendi, sive legendi libri, sive legendi librorum, sive legendi librum.* Et miror, Vossium ita d. l. (de Anal. III. 9. disputasse, quum in *lib. de Constructione cap. 53.* Gerundia fateatur esse nomina Adjectiva, in quibus Substantivum aliquod necessario intelligatur, et, quod ad rationem constructionis, accedat Scioppio, qui *Parad. Ep. 2.* censer semper intelligi in iis ipsum Infinitum Verbi, atque adeo Accusativum non regi a Gerundiis, ut dicuntur, sed ab illo Infinito, quod Substantivi vicem expleat. Veluti quum dicitur, *ardet desiderio discendi literas, literas regitur, ex ejus et Scioppii sententia, ab intellectu infinito discere, quod simul exhibet vicem Substantivi respectu Discendi.* Ego vero putem, in his intelligi potius idem Substantivum, quod in aliis Adjectivis neutris Generis, h. e. *negotium*, (Vide infra ad III. 8. Nota 1.) et Accusativum regi hic eodem modo, quo regitur, quando aliis passivis reperitur adjunctus, h. e. per præpositionem suppressam, *κατὰ, secundum, quod ad.* Ita Sall. Hist. III. *Inulti terga cadebantur.* Plaut. Trin. II. 4. 26. *Quas sponsiones pronuper tu exactus es.* Ovidius Metamor. VII. 772. *Poscor et ipse meum consensu Lallapa magno.* In his enim et similibus, qualia multa collegit ipse Vossius de Construct. cap. 41. Accusativus neutricum regi a verbo,

sed a suppressa præpositione, quæ Græcæ *κατα* respondeat, agnoscit. Similiter ergo se res habet in Gerundiis. Sed alia adhuc afferam, quæ item huc referenda videntur. Plaut. in *prol. Amphitr. versu 33. Justam rem et facilem esse oratum a vobis volo.* Et Pompejus apud Cicer. *ad Attic. VIII. 18. Cohortes ad me missum facias.* Ubi *oratum*, et *missum*, non sunt omnis Generis, nec mutanda in femininum, ut quidem in Plauto prius illud voluit Interpretes, et Vossius *Anal. III. 16.* posterius nonnulli Editores ac librarii. Sequitur tamen illos Ursinus, et censet pag. 599. To. 1. poni isthæc Neutra Participii Passivi per omne Genus, et cum omni Genere construi, æquæ ac *Amaturum esse*, etc. Futuri Infiniti. Sed quam dabant illi rationem, quare ad hujusmodi locutiones Neutra sola Participiorum reperiantur adhibita, nulla Masculina aut Feminina, nisi quia Neutra Elliptice potissimum ponuntur, et intelligatur tunc sub iis plerumque *Negotium*, ut adeo ab illa Ellipsi origo istarum constructionum omnino sit repetenda. Accedit, quod et Neutra Participiorum Passivorum sola prorsus, et tantum in Singulari Numero, ad Gerundiorum adhibeantur Constructiones; ex autem ortæ sint ab Activorum Passivis, sub quibus itidem intelligebatur *Negotium*, licet deinde usu ipso paulatim etiam ad Neutrorum Passiva fuerint translata, sub quibus tamen *Negotium* vix poterat intelligi. Si quis ergo jam cum Vossio, Ursino, etc. malit hæc personaliter construere et directe, *volo justam rem et facilem esse oratum a vobis*, facile id patior, modo ex natura et origine hujus constructionis agnoscatur intelligi *negotium*, ut plenum sit esse *negotium oratum a vobis*. Malui autem Ego, sed ut contendere de ea re cum quoquam nolum, hæc accipere, ut solent accipi Participia Passiva Neutra et

Gerundia, ut sensus sit *volo oratum esse a vobis negotium, quod ad justam rem et facilem attinet*, h. e. negotium justæ et facilis rei. Similiter *missum facias cohortes ad me*, pro *missum esse ad me negotium, quod ad cohortes*, h. e. negotium cohortium. Frequentissimam autem esse hanc, licet longiorem, Ellipsin, *Negotium quod ad*, patet ex frequenti usu vocularum *quod ad*, quantum non alia esse potest ratio in constructione. Considera sis Plaut. *Aulul. IV. 10. 40. Ego te de alia rescivisse censui, quod ad me attinet.* Illud quod quo referti potest, nisi ad suppressum *negotii*? Sic penè Cicer. *Famil. XVI. 4. Sunt tunc parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit.* Possent illi simpliciter etiam dixisse, *quod ad me, quod ad valetudinem tuam.* Terentius *Phorm. III. 1. 14. De ejus consilio sese velle facere, quod ad hanc rem attinet*: scil. *omnia istius negotii, quod*, etc. Immo vero, ubicunque *quod* initium est orationis, semper intelligitur, *in*, vel *de negotio illo, secundum quod negotium*, etc. Cicero *Famil. VI. 18. De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo, non desinam cum Balbo communicare.* Terent. *Heaut. III. 1. 86. Quod sensisti illos me incipere fallere, id ut maturent facere*, h. e. de negotio, vel id negotium, secundum quod sensisti illos, etc. Hecyr. *III. 4. 23. Quod constitui me hodie conventurum eum, dic me non posse*, scil. *convenire eum secundum id negotium, secundum quod constitui*, etc. Phædr. *Fab. 35. Quod vides fodere terram aprum, quercum vult evertere.* Plaut. *Cap. III. 4. 54. Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.* Sic Epidico *I. 2. 28. Empta est ancilla, quod tute ad me literas missiculabas*, h. e. *negotium, propter quod negotium tute*, etc. *III. 4. 20. Animum adverte, ut, quod ego ad te venio, intelligas.* Sic quando *quod* rationem rei significat, seu pro

quia ponitur, intelligendum est semper propter negotium, secundum quod Phædr. Fab. 49. Ut adjuvaret jurisjurandi fidem, Quod ipsos error implicuisset criminis. Plautus Mil. Glor. v. 22. Juro me nociturum nemini, quod ego hic rapula. Et præmisso propterea Terent. Andr. I. 1. 11. feci, etc. propterea quod serviebas liberaliter. Quasi dictum esset, propter ea negotia negotij istius, secundum quod serv. etc. Sic Liv. I. 32. Quod Latini adversus pop. R. fecerunt, deliquerunt, quod populus R. bellum jussit esse, senatusque consensit, ob eam rem bellum indico. Longioris etiam est circumtionis, quando quod in initio periodi vel in transitu faciendo ponitur ante si, ut passim fit, sed et ante Nisi, Etsi, Ubi, Utinam, Quum. Quibus in locis plerumque superioris periodi sententia, quasi per Appositionem Ellipticam vocis Negotium, secundum quod, repetitur et sequentibus neclitur. Sæpe tamen etiam ex usu vel abusu potius et neglectu rei Grammaticæ, et Quod ita ponitur, ut nihil habere videatur, quo respiciat, atque adeo abundet prorsus. Exempla locutionum ejusmodi plura vide apud Grosippum, seu Mariangelum Auctario Ep. VI. p. m. 53. 54. 60. 61. Gronovium Patrem ad Livium xxvii. 7. denique et me infra IV. 5. ad Verb. Respondeo. Jam vero negotium ad me, vel ad illam rem, pro meum, vel illius rei, merus est Græcismus. Passim istic τὸ κερτὶ ἐμὲ scil. ἀπ' αὐτῆς, h. e. quod ad me, in negotio, quod ad me attinet. Sic Theoph. Instit. de Divisione rerum, et alibi, res singularum vocat τὰ κερτὶ ἐκαστῶν πραγμάτων. Ael. Var. Hist. II. 42. ἢ καὶ Πλάτων ἀρετῶν, Virtus Platonis, III. 36. ὁ κερτὶ Ἀριστοτέλει, periculum Aristotelis, I. 34. τίς ληστείας τῶν κερτὶ γῆρας, reliquis gentilibus. Sic in S. Scriptura sæpe; Act. Ap. xviii. 15. Εἰ δὲ ἐπιμεθεῖς ἐστὶ ἀπὸ τῆς Νόμης τῶν κερτὶ ὑμῶν, de Lego vestra.

Ephes. 1. 15. ἀγάπης τῆς κατὰ ὑμᾶς πιστῆς, fidem vestram. Act. xxv. 14. exposuit illi τὰ κατὰ Παύλου, res Pauli. Rejicit hanc supplendi rationem, et phrasin negotium rei, aut negotium quod ad hanc rem, Ursinus To. 1. p. 599. et 600. ac To. 2. p. 386. et 394. nihil fere refellens, sed clamitans tantum, an Negotium Prætorum est idem quod Prætores, an Negotium quod ad Legatos attinet, est idem, quod Legati? At vero, si nondum satis id hic probavi, videatur velim, quæ et infra IV. 4. in Ellipsi ad vocem Negotium annotavimus. Sed et quid discriminis est inter Negotium Prætorum, et Quid hominis Tu es, Quid mulieris uxorem habes? in quibus Negotium certissime intelligitur. Quid? quomodo explebit quis aliter, quam bis per Negotium negotii, isihæc Plauti, Quid hujus veri sit, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. At quam absona, clamabunt, hæc est repetitio negotii, quis unquam ita locutus? Nemo, dixerim; nam Latini jam ab initio cum omni Lingua etiam Ellipses a Græcis acciperent, qui suam ἁπλοῦς vel πρῶτης sub Adjectivis Neutris semper fere per Ellipsin omiserunt. Notum est illud Homeri, Ὀκὴ ἀγαθῶν πολυκοσπῶν Dein respondeo ex ipso Vossio de Constr. 53. qui objicienti, at non ita loquimur, reponit, Quid tum? Non de sermonis consuetudine agimus, sed de causa sermonis, h. e. ratione et origine. Sed tamen quia illud Negotium multum negotii nobis in Gerundiis Verborum Neutralium facessit, ostendimus infra ad III. 8. Nota 2. in fine, posse nos in iis, at non in Activorum Gerundiis, abstinere illo Negotii aut alterius Substantivi supplemento, æque ac Nominativo in Impersonalibus, quum hæc locutiones Gerundiorum sint plane Impersonales, seu ab Impersonali Verborum constructione ortæ. Ceterum ex superiori-

bus intelligi jam sic satis potest, quæ sic in hisce passivis, quando Accusativos sibi habent junctos, ratio constructionis, quæ eadem esse debet in Gerundiis, ut quæ item passiva sunt; veluti in hoc Virgiliano, *pacem Trojano ab Rege petendum*, quod Sanctius III. 8. male mutat in *petendam*, eodem modo, quo apud Plaurum non nulli *oratum* in *oratum* deformaverant. Explicandum potius erat, ut illud Lucretii: *Multa novis rebus præsertim quam sit agendum*; in quo ille ipse optime *deesse* posse censet *κατά*, quod proinde et in illo Virgilii, et in omnibus talibus Gerundiis, deest. Vide plura ejus locutionis exempla in Gitanii Lucretiano Indico in voce *Gerundiis*. Gerundia autem quæ dicuntur, etiam si Accusativum penes se habeant, vera esse passiva, ut sæpe dixi, patet etiam ex eo, quod casum agentis habent eundem, quem cetera Passiva, h. e. Dativum vel Ablativum. Cic. *de Senect. c. 2. Tæquam viam longam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum sit.* Plaut. *Trin. IV. 2. 27. Opinor, adveniēti mihi hæc noctu agitandum est vigilas.* In his *Mihi* et *Nobis* indicio sunt, æque has esse passivas locutiones, ac verbo finito si dicerem, *mihî agitantur vigilæ.* Sic et Lucretius IV. 778. *Multaque in his rebus quaeruntur, multaque Nobis Clarandum est, plane si res exponere aemus.* Et V. 45. *At nisi purgatum est pectus, quæ prælia Nobis Atque pericula tunc ingratis insinuandum!* h. e. in quæ prælia et pericula Nos debemus tunc nos immittere. Utroque enim in loco manifeste per *τὸ* *Nobis* designatur Agens. Sed Ursinus To. 2. p. 387. Ablativum cum A vel Ab requirit, et Dativum eludit, quia nea ipsius sententia Dativus omni orationi possit jungi. At hoc postremum nihil pertinet ad hanc questionem quæ in eo versatur, an Latini in Verbis Passivis Agentem expresserint Dativo vel Ablativo, et an

in his quoque Gerundiorum exemplis Agens Dativo significetur. Posterius est manifestum: Prius vero adeo certum, ut ipse Ursinus p. 327. Doctiss. Cellarium reprehendat, qui hæc *rarissima nec facile imitanda* in prosa, dixerit, subjiciatque dein hæc Verba, *illud saltem, rem Agentem in talibus, ubi Dativus, pro Ablativo cum A, Verbo Passivo jungitur denotari, indubium est.* Quocirca quum hic quoque Agens manifeste exprimitur Dativo, facta inde ratione colligitur, Gerundia igitur esse in arte Grammatica naturæ et constructionis Passivæ potius, quam Activæ. De Ablativo miror eum desiderare probationem, quum ipse pag. seq. et To. 1. p. 623. id ex Cicerone probet: sed et To. 2. p. 417. Participia in DUS, non modo Ablativum cum A vel AB, sed et Dativum, ac sæpius quidem, habere sibi junctum, more Passivorum, doceat. Quum ergo Dativus eodem modo et sensu, Agentem notans, jungatur Participiis Passivis in DUS et DUM, ac Gerundiis in DUM, viderit Vir Doctus, quæ specie aut fide eludere voluerit meum hoc manifestum adeo argumentum. Jam vero quum hinc pro natura et origine sua Passionem vero significantibus vocabulis adeo tamen frequenter additus sit Accusativus, ut putarint plerique omnes, Actionem aliquam iis significari, et ex Activorum Verborum constructione Accusativum istum proxime ab iis regi, qui tamen regitur usitatissima elipsi a suppressa præpositione; non absurdum igitur est habendum, licet forte paradoxum, quod censui, eodem modo se rem habere in Nominibus Verbalibus, etiam in ipsis Participiis, ut quæ item Accusativum per se et proxime regere nequeant, quia vera sunt Nomina, nec naturam Nominum exuere queunt in constitutione, sicuti exuerent, si per se regerent Accusativum. Præ-

(2) *Amans* omnium temporum esse potest, teste Justino Martyre in Admonitione ad Gentes. *Quandoquidem*, inquit, *hæc syllaba* $\omega\nu$, *id est, ens, vel existens, non unum duntaxat, sed tria innuit tempora, præteritum, præsens, atque futurum: sic enim Plato* $\omega\nu$, *ad futurum retulit tempus, etc.* Cicero, 10. epist.

terea patet inde, in istiusmodi Constructionis ratione indaganda non esse habendam rationem significationis Activæ, quæ sit in istis Nominibus, quum æque illa Constructio reperitur in Passivæ significationis vocabulis: immo vero, quod omnino hic observandum, Constructio non pendeat a significatione vocabulorum, sed a natura eorum Grammatica, ad quam significatio nihil pertinet; licet ipsi Scriptores, quum jam maximam partem in desuetudinem abiisset Elliptica illa Constructio Accusativi cum Nominibus, eam retinuerit, tunc tamen potissimum, quando inerat Nominibus significatio quædam Actionis, quod forte naturam ejus Constructionis ignorantibus ipsi existimant, quidam certe, significationis istic rationem esse habitam et habendam. Plane sicuti, ut ex *seq. cap.* patet, nonnulla Adverbia, quæ significatione conveniebant cum quibusdam præpositionibus, ita frequenter Accusativo, tanquam si essent et ipsa veræ Præpositiones, et eum casum regerent, juncta reperiantur, (ut pene putem ipsorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipsin non perspexisse. Nos vero hic quærimus, non quid existimatum aut factum sit a quibusdam, sed quid existimari aut fieri debuerit pro natura artis Grammaticæ. Verum tamen omnia hæc de Participiis, utrum per se, æque ac ipsa Verba, regant Accusativum, nec ne, ita disputavi, ut nolim cum quoquam ea de re contendere, in primis, quum non mul-

tum intersit, quomocumque hæc accipiantur, si usus sit certus et constans, ut est, et quum in aliis Linguis, etiam Græca, et nostris vernaculis, Participia fere Verborum suorum constructionem sequantur, ut jam in Præfatione nuperrimæ editionis palam monui. Sed tamen aliam esse in his Linguis Latine Analogiam puto, cujus, in indaganda constructionis vi et natura, præcipua est habenda ratio, et ad quam usus, nisi in abusum degeneraverit, revocari debet. Ejus autem certas esse Leges oportet, quas inter vel præcipuam esse reor, quæ rectionem casuum constituit. Non putem igitur Analogiæ istius legibus convenire, ut Accusativus, æque ac Genitivus, ab Nominibus regatur. Accedit, quod frequentissimus, et antiquissimis maxime temporibus, fuerit Accusativi per Ellipsin Nominibus, cum Substantivis tum Adjectivis, et Verbis, etiam Neutris ac Passivis, juncti usus. Si quis tamen usum posterioris temporis tantum spectet, et ideo Ellipsin inde excludere, ac Participia Activa ab istis legibus excipere, vel omnia Participia pro mixto quodam ac medio inter Verbum et Nomen vocabulorum genere habere malit, facile patiar. At Gerundia, quæ ita dicuntur, quin æque ac omnia Passiva, Accusativum sibi per Ellipsin adsciscant, nullus dubito.

(2) *Amans omnium Temporum, etc.* At revera Participia apud Latinos, æque ac apud Græcos, singula proprium habere Tempus, quod adsignificent, ubi tem-

Et

Et abfui proficiscens in Græciam. Cæsar i. Civil. Quos ab urbe discedens Pompejus erat adhortatus, id est, quum discederet. Terent. *Sed postquam amans accessit, pretium pollicens*, id est, accessit et pollicitus fuit. Idem; *Ultro ad eam venies, indicans te amare*, id est, venies, et indicabis. Cicerò Cælio; *De provincia decedens questorem Cælium præposui provinciae*, id est, quum decedere vellem. Plautus;

poris distinctio requiritur, docet clarissime Vossius in *Addendis ad Anal.* IV. 10. Accedit et Varro, qui *lib. IX.* de L. L. quatuor constituit genera vocabulorum, inque iis tertium genus, quod *Casus et Tempora habet, ut docens, faciens*; inque eo suffragantes sibi habet omnes veteres Grammaticos. Vide Priscian. *lib. XI.* pag. 911. 912. Sed et liquet illud ex appellatione *Participiorum*, quæ ita dicta, quod Nomina sint, sed Verbi quasi partem aliquam capiant, quæ non alia esse potest, quam adsignificatio Temporis. Adde, quæ *sup. capite*, Verbis infinitis quoque Temporum distinctionem asserens contra Sanctium, monui. Horum autem Participiorum magis promiscuus aliquando est usus, tum quia Nomina sunt, et sæpe adhibentur sine ullo temporis respectu aut designatione, quando scilicet ejus distinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita manserunt in usu propria singularum Temporum Participia in utraque activa et passiva declinatione, et proinde quæ manserunt, aliquando alterius, quod deficere cœperat, vicem explere debuerunt. Nam trium Temporum Participia, olim certe, in activa Forma vere fuisse putem, *Amans, Amatus, Amaturus.* Verum, quum hæc forma, *Amarus*, licet olim æque Activa, ac Passiva, tamen paulatim in Verbis plane Activis ad Passivam significationem ferme in perpetuum et unice fuisset translata, tunc

Præsens illud *Amans* cœpit etiam adhiberi aliquando in usu et sensu Præteriti, qualis est sensus in Aoristis Græcis Tale illud Plinii, VIII. 52. *Apri inter se dimicant, indurantes attritu arborum costas*, h. e. ut recte explicat Sanctius, postquam induraverit. Vide omnino Vossium *Anal.* IV. 14. Sed et animadvertendum est, uno in commate sæpe diversa notari tempora, atque adeo Præsens vere Participium posse accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita et futura re agitur, quia in præterita illa re, quum gesta est, præsens fuit, et in futura item præsens erit, id, quod Participio enunciatur, ita ut plerumque etiam per Præsens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi possit transferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam supra dixi, Præsens haberi pro extremo Præteriti Temporis puncto, et primo Futuri: Veluti apud Livium XXIV. 36. *Ea pugna deficientes a Romanis cohibuit Siculos*, h. e. qui jam incipiebant deficere, et in eo jam erant, ut re ipsa deficerent. Vide et supra I. 13. 4. p. 97. Contra *adventantes* dicuntur non illi tantum, qui in itinere sunt, sed et qui jam pervenerunt in locum, ad quem tendebant; et speciem *advenientis* adhuc retinent. Eo usque enim se extendit *adveniendi* significatio. Vide loca paulo post a Sanctio alata.

Amphitruo cum uxore modo ex hostibus Adveniens voluptatem capit, id est, postquam advenit: nam in itinere voluptatem cum uxore non capiebat. “[Idem ” *Pœn. Patruo adveniēti cœna curetur volo*, id est, ei qui jam advenit. ” *Terent. Offendi adveniēns, quicum volebam, collocatam filiam*, id est, postquam adveni, non in itinere. *Plaut. Most. Pater hic me offendet miserum adveniēns ebrium*, id est, quum advenerit: *Ibidem; Satin’ habes, si adveniētem patrem faciā tuum, non modo ne introeat, verum ut fugiat*. “[*Et Men. A. 2. Sce. 3. Herus emit me dicto audientem, non imperantem sibi*, id est, qui futurus esset dicto audiens.] ” *Horat. Veniens in ævum*, id est, in futurum. *Plin. Inde eductum è custodia bibere jussit, illico spirantem*, id est, qui statim spiravit. *Idem; Tum apri inter se dimicant indurantes attritu arborum costas*, id est, postquam induravere: nam dimicantes non indurant. *Plaut. Bacchid. Credo hercle adveniēns nomen commutabit mihi*, id est, quum advenerit. *Cicero Balbo; Non dubito quin te legente has literas confecta jam res futura sit*. *Virgil. Turnum fugientem hæc terra videbit?* “[id est, cum fugiat. *Livius; Annibal exercitum in tectis Capuæ habuit adversus omnia humana mala sæpe ac diu durantem, bonis inexper- tum, atque insuetum*, id est, durare solitum. *Idem; Ea res deficientes a Romanis cohibuit Siculos*, id est, qui defecturi erant. *Virgil. Romanos, volventibus annis, Hinc fore ductores pollicitus, pro, annis venturis.*] ”

Est, ubi hoc participium conatum quendam significat: *Æneid. 6. Agnovit pavitantem, et dira regentem supplicia*: id est, qui conabatur tegere, nec tegere poterat truncis manibus. *Idem 9. Nec nos via fallat euntes*, id est, si ire conemur, aut quum ibimus. *Æneid. 2. Et terruit Auster euntes*, id est, ire conantes. “[*Cicero; Nec hoc scribunt vituperantes, sed potius ad laudem*, id est, animo, consilio, aut conatu vituperandi non scribunt, sed potius laudandi. *Idem 3. de Finib. Quod si face-*

» rem te erudiens, jure reprehenderet, id est, erudire
» volens.] »

(3) *Amaturus*, si omnia tempora non adsignificaret, omnibus temporibus non adjungeretur: quare a verbo personali omnia participia deducunt suam significationem; ut, *profecturo tibi dedi litteras, profecturo tibi dabo litteras*. Item; *venturo Cæsare Roma trepidat; venturo Cæsare trepidavit; Venturo Cæsare trepidabit*. Et sic per omnia tempora. Itaque hoc participium junctum præsentî, aut futuro, fere servat futuri significationem; ut, *facturus sum, facturus ero*: cum aliis temporibus variat. Curtius lib. 4. cap. 9. *Mazeus, qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa*. Cicero pro Milon. *Vos visuros fuisse*. Idem 4. epistol. *Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quam incertis in rebus fuisset*. Idem 1. de divin. *An tu censes ullam animum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet*. Idem in Anton. *aliam sententiam se dicturum fuisse*. Seneca epistol. 19. *Ingeniosus ille vir fuit, magnum eloquentiæ Romanæ daturus exemplum, nisi enervasset felicitas, id est, qui dedisset*. Plinius lib. 3. epist. *Librum, quo nuper*

(3) *Amaturus, si omnia, etc.*] Ineptissima hæc est ratio. Nam et sic adhibere queam triplici modo verba etiam personalia, ut *Laudavit proficiscentem filium, et profectum jam filium, et profecturum filium*. Et *Trepidavit Roma venturo Cæsare, veniente Cæsare, et quum jam venisset Cæsar*. Manifesta utique in his diversitas quædam temporis, neque illa inest in unico Verbo personali, sed in variis Participiis. An ergo recte concludam, unum illud personale verbum, non unum proprie Tempus, sed omnia adsignificare, quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjungitur? Scilicet, ut jam sæpe dixi, eodem commate sæpe duplex tempus significatur, alterum verbo finito, alterum

infinito, vel participio. Immo vero aliquando etiam triplex, veluti, *se dicturum fuisse ait*. Aliud etiam est, *Sum dicturus*, aliud, *Fui dicturus*: in qua locutione utrâque Futurum denotatur unice Participio: at priore locutione dicitur consilium illud faciendæ Futuræ rei in me esse præsens; posteriore, illud jam præteritisse, atque adeo rem ipsam tunc non amplius esse Futuram, sed fuisse antea, nisi impedimentum aliquid obvenisset. Consilium ergo meum est Præsens vel Præteritum, at Res faciendæ consideratur, ut vere, vel in hoc Præsentî, vel in Præterito jam tempore, Future. Vide et Voss. in *Add. Anal.* IV. 10.

optimo Principi gratias egi, nisi exiginti tibi, misurus etiam si non exegisses, id est, quem misissem. Cicero, 4. Philip. *Non sine exitio nostro futurum Antonii reditum fuisse*. Idem 5. de Finibus; *Ne manum quidem versuras fuisse*. Nugatur igitur Valla, quum dicit lib. 1. cap. 26. duo futura jungi non posse. Martial. *Mergite me fluctus, quum rediturus ero*. Cicer. in Rhetor. *Demonstraturi erimus*. 1. de Oratore; *Erit acturus*. Ovid. *Tu procul absenti cura futurus eris*. Idem Metam. *Si quis forte Deum doliturus eris*. Prop. *Et si quid doliturus eris sine testibus illis*.

(4) *Amatus* non solius præteriti est, sed omnium: at vero quia omnia verba in or. carent præteritis,

(4) *Amatus non solius præteriti, etc.*] Immo vero, quando tempus aliquod adsignificat, est Præteriti, et manet, etiamsi jungatur *sum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui postremo recte et proprio sensu jungi potest. Etenim si mandanti, quod Priscianum adtulisse diximus *supra cap. 13. ἀνοχθῆτα ἰσχυρῶς*, respondeat quis, *aperta erit porta, quum redieris*, non significat is, fore, ut aperiatür porta eo ipso demum tempore, quo redierit, sed in et ante id tempus fore jam apertam. Vide et infra III. 10. 2. Aliquando tamen futurum quid intelligitur hac Participii Forma, licet ipsa tamen significet non nisi Præteritum in illo Futuro, ut apud Livium V. 36. *ne penes ipsos culpa esset cladis forte Gallico bello acceptæ*, h. e. si forte clades in Gallico bello, quod imminabat, sit accepta. Designatur enim conditio rei futuræ, sed adhuc incertæ, et quæ tamen facta jam esse debeat, antequam culpa ejus et causa investigetur vel accusetur. Ceterum Forma hæc æque fuit olim Verbi Activi ac Passivi, licet in singulis verbis jam non sit utroque in usu. In quibusdam

nunc est solum Activæ seu Neutrius significationis, in quibusdam Utriusque. Certe in *Deponentibus*, quæ dicuntur, hanc formam esse significationis Activæ, nemo ignorat, sed et in plerisque esse etiam Passivæ singularitatem ostendit Vossius Anal. IV. 11. et diserte tradit Priscianus lib. XI. pag. 927. At Ursinus Sect. VI. p. 881. hæc a Communibus Verbis accedenda ait, seu a Verbis, quæ sub terminatione Passiva utramque habuisse significationem reperiuntur. Agnosco equidem lubens talia dari Verba: sed tamen non debebat Ursinus hoc argumento magnopere uti, quum ipse Sect. V. pag. 436. ubi de hisce Verbis erit, agnoscere ultro debuerit, *Participia Præteriti temporis, et Tempora, quæ inde nascuntur, esse usitatoria duplicem in sensum, quam sint ipsa Verba, ut adeo multa in hæc classem relata sint Verba, quæ non ipsa, sed quorum Participia sola, utramque habent significationem. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, et quidem ejusdem significationis, cujus ipsa sunt Verba.* Plaut. Pseud. prol. *Matos fugi-*

Grammatici inculcarunt pueris hoc participium pro praterito perfecto; unde creditum est esse prateritum passivum: sed revera, *sum amatus*, præsentis est; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, prateriti, *ero amatus*, futuri: nam si semper prateriti esset,

tastis, Quirites, successis Bonis, h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene successerint Quiritibus, sed Bonos, ait tantum, successisse Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus, rebellatus*, etc. cujusmodi quamplurima collegit pro solita sibi industria Vossius Anal. IV. 13. Cavillatur hic Ursinus, quando ait, me debuisse non *pleraque, sed multa*, dixisse: quum utique hæc duo ejusdem sint significationis, ut vel ex unius Suetonii quamplurimis locis constat. Et sufficit argumento meo, *Multa* talium Participiorum ab Neutris reperiri, quod manifesto est indicio, illa ergo habere eandem significationem, quæ ipsa Verba in O exeuntia, licet omnium Partic. ea significatio in Auctoribus, qui supersunt, nobis nunc non occurrat. Adde his etiam illa, quæ Grammatici dicunt ex Participiis in Nominum naturam transiisse, veluti, *Cautus*, qui sibi cavere solet, *Circumspectus, Desperatus, Conspirati, Effusus, Profusus, Tacitus, Consideratus, Consultus, Promptus*, etc. Omnia hæc habent Activam significationem, quasi essent ab verbis in in O formata. Sed minus bona fide agit Ursinus, quando ex Participiis a Vossio allatis excipit non pauca, ut ait, quæ non neutram, sed passivam notionem sustineant: excipit autem duodecim, et inter illa refert *Juratus*, quod ipse dein p. 892. exponit, qui juravit, et inter Participia neutralis significationis numerat. Tum *Potus*, quod Vossius dixerat, etiam ex Compositis,

et Activum et Passivum esse, et cujus Activam seu Neutralem significationem, quæ una hic quaeritur, satis probat Terent. Hec. I. 2. 63. *Cum Virgine Adolescens cubuerit plus potus*. Sed et *Obitus* pro eo positum, qui obiit, Vossius non ex Appulejo tantum, sed et ex Lævio, antiquissimo Poëta, eruit. Non debuisset ergo hæc Ursinus inter excipienda mihi objicere, sed ex iis potius probabilitatem meæ agnoscere sententiæ, tanto magis, quoniam ipse dein pag. 391. et plura quam Vossius, et quidem XXX. numero, Participia Neutralium illo sensu profert. Denique *Rebellatus* hic a me productum ait p. 893. *Sed sine auctore*, verum quem ipse in Addendis agnovit dein esse Valer. Max. IX. 10. 1. prout editus est et emendatus a Vorstio, quem istic videas velim. Porro autem quædam Neutorum sunt, quæ aliam Præteriti, etiam Finitivi et Activi, formam nullam habent, ut *audeo, gaudeo, mereo*, etc. ut adeo Participium hoc cum Verbo Substantivo illius vicem in Sensu Activo vel Neutro suppleat. Immo etiam, quando Præteritum formæ Activæ reperitur, invaluisse tamen hoc Participium supra illud aliquando cognoscitur. Sic a *Mereo* et compositis habemus non modo *Merui*, sed et *Meritus sum*. Similiter a *Confido* legimus quidem apud Livium XLIV. 13. *Confiderunt*, sed longe frequentius est in illo Activi Perfecti sensu *Confisi sunt*. Et Priscianus ait lib. VIII. p. 818. antiquissimos dixisse etiam *ausi et gavis*.

Latine non diceretur, *amatus ero*. At Cicero dixit lib. II. Fam. *Ego si cum Antonio loquutus fuero*. Idem lib. 13. *quos spero brevi tempore societate viciorum tecum copulatos fore*. Idem lib. 2. *quibus officiis Atticum adstrinxeris, iisdem me tibi obligatum*

in Perfecto Activo, sed quibus deinde non utantur. Denique ipsa illa extra controversiam Activa verba hanc formam Participii in eadem significatione itidem admiserunt. Veluti *punitus*, apud Cicer. de Inv. II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Mulctatus* Suet. Aug. 21. *Dissimulata Deam*, Ovid. Fast. VI. 507. Disertius Idem in Arte. 1. 69c. *Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles Veste virum longa dissimulatus erat. Concepta alvus*, apud Festum in V. *Egeria. Deploratus* Sall. Jug. 104. ubi vide Rivium. Sed et hæc rejicit Ursinus, et in loco Sallustii legi jubet *Deprecatus*, quod et nonnulli ediderunt. At in Festo ex mera conjectura cum Cl. Duce-rio vulgatum exturbat lectionem, legique *conceptum alvo egerere*, pro *conceptum alvum ego*. In Livio quoque contra omnes Codd. pro *Communicati non sint*, admittit conjecturam, *communicari non siverint*, quam ipse sensus et ratio plane respuit. Nec enim istic dicitur, quid illi non siverint ab aliis fieri, sed quid ipsi non fecerint. Ergo ista quidem rejiciendi violentia nimium declarat Ursini studium abeundi in contrarium. Tu vero adde illis, quæ attuli, exempla ab Lipsio ad Tacit. Ann. I. 5. et a Salmasio ad Solinum pag. 53. b. prolata. Quid vero de loco Ovidii Metam. IX. 299. dicemus? *subsedit in illa Ante foras ara, dextraque est poplite lævum Pressa genu*. Certe Victor Giselinus exp. *Pressa est*, Synecdochice pro *Pressit*. Sed et si aliter exponas, multis erit utendum ambagibus:

nampe, illa est pressa suo ipsius poplite, et quidem *κατὰ* lævum genu. Similiter huc possit referre illud Terentii Hec. V. 1. 11. *Nam jam ea ætate sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum*, h. e. mihi, si peccavi. Ubi vide Notas Gujети. Alibi, fateor, non legitur eo sensu *peccatus*, sed neque *mulctatus*, et reliqua, quæ ex antiquitate obsoleta remanserunt; pleraque tantum *κατὰ* ἄλλοις ἰσχυρὰ. Porro sunt et alia unius formæ vocabula, duplicem tamen, tum Activam, tum Passivam, habentia significationem, veluti Adjectiva in BILIS exeuntia. De quorum passiva significatione nullum est dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. Cist. II. 2. 2. *Orator impetrabilis*. V. 2. 40. *Vincibilis causa*. Ter. Phorm. I. 4. 49. *Placabilis est, nosmet id indicare*. Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. I. 1. 15. *Penetrabile tatum*, et similia passim apud Poëtas. Iniquum foret postulare, ut de omnibus hoc ostendatur. Nec enim omnis omnium Vocabulorum usus in reliquis verustæ Antiquitatis nobis occurrit. Satis est, ostendisse illam formam utraque significatione sæpe præditam. Eodem ergo modo et in hac Participii forma se rem habere putem, atque adeo eam, quia verum est Nomen, promiscue usurpasse Veteres, modo in actione, modo in passione notanda. Quin immo existimem pene, fuisse eam primitus vel maxime Activam, tum quia descendere videtur a præterito ac-

fore. Livius, Paratos fore. Curtius lib. 4. Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit. Virg. Æneid. 3. Desertas quærere terras Auguriis agimur divum, id est, deserendas. Idem Æneid. 1. de Cycnis; Aut capere aut captas jam despectare videntur, id est,

tivo, veluti *amatus* ab *amavi*, quasi *amavitus*, et sic in ceteris; tum quia et ipsa manifestam dat originem, nulli passivo, sed activo vero Participio, *amaturus*, ut et Verbalibus Nominibus, tum rei, tum personæ, actionem tantummodo significantibus, ut *Lectio, Lector*. Conjunxi hæc duo quasi in unum argumentum, quia prius illud per se solum non magni est ponderis, at tanto validius putem posterius. Sed Ursinus omnia hæc rejicit æqualiter, et hoc posterius *nihilò validius* priorè pronunciat. Verum nihil ille in contrarium profert, præter inania verba. Debuisset exemplum produxisse ullum Activi a Passivo derivati, quod est contra Naturam Latine Grammaticæ. Neque vero a Supinis Participia, sed ab His Supina sunt deducenda, quippe quæ sunt Casus Nominum a Participiis ortorum. De Nominibus Verbalibus satis quoque speciosa est mea ratio. De his tamen unum, quod ille non animadvertit, mihi, ut verum fatear, dubitationem quandam parit. Scilicet quod in Lingua Græca omnia ejusmodi Verbalia a Præterito Passivo indicativi manifeste formentur. Quod si ira se habet, nihil tum causæ superesse videtur, quo minus a Passivis quoque in Latina Lingua derivari queant hæc Nomina. At longe alia ratio est Participii Activi, quod suam formam et significationem a Passivo ut accipiat, ab omni abhorret verisimilitudine. Denique conveniens videtur, ut, sicut in verbo Infinito forma

Activa habuit tria olim Tempora tuis terminationibus distincta, *amare, amavisse, amassere*, sic et in Participiis itidem tria habeat, *amans, amatus, amaturus*. Postremo multa etiam sunt hujus generis Participia, quorum verba Passiva nulla sunt, nec dari possunt. Unde Vossius *Anal. IV. 13.* ea ab Impersonalibus passivis Præsentis Temporis deducere conatus est; licet ipse fateri cogatur, etiam horum nonnulla prorsus nullo esse in usu. Talia sunt *occeasus, obsoletus: redundatus, gavisus*, etc. quorum nulla Passiva, nec Personalia nec Impersonalia invenias, quum Verborum ipsa significatio respuat passivam formam. Quæ ratio ergo ab Impersonalibus, cum quibus insuper, utpote Præsentibus, nihil commune est Participiis Præteritis et Personalibus, deducendi ea, et non potius ab activis Præteritis? Multis hæc quoque verbis exagitat Ursinus, et tamen nihil dicit. Incusat me, quod hic dicam, quorundam hujus generis Participiorum *Passiva nulla esse, nec dari posse*, et eorum ipsam significationem respuere *Passivam formam*. Nonne ergo verum est? An dici potest, *Ego gaudeor, Tu gauderis, Ille gaudetur*? An ipsa significatio Verbi has locutiones non respuit? Sed ipse alibi ad *Lib. III. cap. 2.* dixi, *ab omnibus verbis, quæ Neutra dicuntur, formari posse Tertiam Personam Passivæ formæ*. Quidni? quum hæc locutio Impersonalis dicatur, et ipsam actionem simpliciter notet. Et tamen ea ipsa impersonalia in illis,

capiendas. Ibidem; (5) *Submersasque obrue puppes*, id est, submergendas. « [et Georg. I. *Quam quibus* » in patriam ventosa per æquora vectis Pontus, et » ostriferi fauces tentantur Abydi. Ubi Servius: *Vic-* » *tis, his qui vehuntur, quia Latina locutio non* » *habet præsens participium passivæ significationis.* » Prop. *Quandocunque igitur nostros mors claudet* » *ocellos, Accipe quæ serves funeris acta mei, pro* » *agenda.]* » Lucanus lib. I. *Cæsosque duces, et* » *funera Regum, id est, cædendos. Terent. Andria;* » *Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit, id* » *est, fiat.* « [Idem; *Cave quicquam admiratus sis,* » *qua causa id fiat, pro, admireris.]* » Lucanus 2. » *Vicis bona spes partibus esto; id est, vincendis.* » [Catull. *Brixia Veronæ mater amata meæ; id est,* » *quæ amaris à Verona.]* » Causam vero quare hoc participium magis videatur perfecti, et præteriti esse

quæ memoravi, *Occasus*, etc. verum est utriusque, quod non facile inveniantur. Ipse autem mavult in his decurrere ad quandam ἀναγωγήν vel credere isthæc Participia esse olim a Verbis Deponentibus, quæ exolerint postea, formata. Quod quid est aliud, quam dicere, potius et fingere quidlibet, quam alterius in sententiam concedere, velle. Neque vero opus, ut novam Participiorum istorum appellationem comminiscamur, sicuti fecit idem Ursinus in *Observ. Philol. cap. 12. diligenter observandum censens, inobservatum adhuc ipsi Vossio, hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere passivam significationem deposuerint.* Nam quid opus est fingere depositam ab iis Passivam significationem, quam nunquam habuerunt, aut habuisse probantur. Agitur enim de Participiis, *Occasus*, etc. quorum Verba formæ passivæ nullo sunt in usu, sive Activo sive Passivo sensu. At mihi sufficit, quod manifeste adeo multa horum participio-

rum Activæ tantum sint significationis, ut ipse Ursinus Passivam ea penitus deposuisse suspicetur.

(5) *Submersasque obrue, etc.]* Proxime superiora, *desertas et captas, proprie*, et ut vere Præterita, esse explicanda, ex inspectis locis abunde patebit. Idem certum est de hoc ipso, licet peculiarius sit locutionis. Nam *Submersas obrue puppes*, idem est, ac si diceretur, pericæ cæptam jam submersionem, et porro obrue prorsus puppes jam cæptas subsidere et submergi, ne denuo emergant. Sic Cic. *Famil. XIV. 1. Ne puerum perditum perdamus, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam sic satis nostra calamitate periit.* Male Schottus in *Nodis Cicer. III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur.* Sic pro *Cluent. c. 26. Præcipitatem igitur impellamus, et perditum prosternamus.* ad *Heren. IV. 51. Noli extinguere extinctos. Petron. Genua perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere, et merito, inquam, exandesceres, si posses*

temporis, videtur assignare Priscianus, iniquens lib. 8. *Itaque præteriti quoque perfecti vim habet verbum, Est, quod ostenditur, quando participiis præteriti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per passivorum declinationem, vel similitum passivis.* Hæc ille. Mihi tamen alia videtur potior ratio; solet enim contingere sæpissime, ut narrando præsentibus utamur pro præterito. Terent. *Andria; ubi te non invenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum, circumspi-*

proditum ostendere, h. e. si, postquam eum prodidisti, et quærentibus indicavisti eum hic esse, posses etiam ostendere, ubi jam esset, quoniam, qui hic modo erat, inter turbam aufugit. Plaut. *Capt. II. 3. 51. atque hunc inventum inveni, h. e. ejus filium, quem jam scimus scientia latius sumpta, ubi locorum sit, atque adeo, qui ex parte jam est inventus, porro operam da, ut coram invenias, et inde patri suo reducas.* Nulla itaque in istis locutionibus significatio est Futuri; sed quam, saltem aliqua ex parte, forsitan reperires in his, in quibus eo ipso, quod dicitur aliquid nunquam vel non temere factum, significatur simul non solere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *Illaudatus exponit esse quasi illaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus est.* Atque ita Sall. *orat. 1. ad Cæsarem, sacro et inspoliato fano.* Et in *Jug. cap. 2.* ubi corporis et animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, et aucta senescere; animum incorruptum, æternum, agere atque habere cuncta, neque ipsum haberi.* Et maxime *cap. 91. Genus hominum mobile, infidum, neque beneficio, neque metu coercitum, q. d. haud temere unquam coercitum, et proinde neque facile deinceps coercendum.* Non intellexere hoc Librarii et Editores nonnulli, qui

idcirco de suo addiderunt *ante*, sed quam vocem abesse deprehendi ipse a duobus MSis, altero Daventriensi, quem Pater meus quondam istius urbis Bibliothecæ comparavit, altero Viri Amplissimi, et vere Optimi, quum viveret, Theoph. Hogersii. Idem de præcipuis suis testatur Gruterus, sed qui male item reponi voluit *coercendum.* Retinenda lectio præstantissimorum codicum, et exponenda, sicut a me factum. Nam et Græcis eadem locutio eodem sensu est usitatissima. Ael. *Var. Hist. XIII. 2. ἔπειν ἔν ὁ Μακαρεὺς ἢ μεμπτῶν τὴν δίκην, h. e. nunquam a quoquam deinceps reprehensam.* Ant. *Liber. fab. 30. ἀφασθ' ἔρις, nunquam dictus vel auditus, et idcirco infandus amor.* Epict. *Enchir. cap. 2. τα μὲν ἐφ' ἡμῶν ἐστὶ εὖσε ἰλιούβητα, ἀκάλυτα ἀπαρηματιστα, τὰ δ' ἐφ' ἡμῶν ἀσθενῆ, δόλα, καλυτά. Ακάλυτα et καλυτά sunt vel nunquam, vel sæpe ab aliis inhibita, atque adeo quæ vel non facile, vel etiam facile inhiberi queant.* Innuunt hæc aliquo modo futurum, sed tamen proprie et primitus præteritum notant, seu eo quod vel factum sæpius, vel nunquam factum, tacite quasi significant, etiam deinceps vel faciendum vel non faciendum. Sed quia hæc consequentia aliquanto validior est in negativis, idcirco et in iis longe frequentior est hæc locutio.

cio, nusquam. Ibidem; Funus interim procedit, sequimur, ad sepulchrum venimus, in ignem posita est, fletur. Idem Phormio; Persuasit homini, factum est, ventum est, vincimur. Idem; Ignotum est, tacitum est, creditum est. (6) Hæc omnia præsentis temporis esse ostendunt alia præsentia. Sic illud Valerii Max. Postquam in patriam revertitur. Cicero ad Lucejum; Qui tunc denique sibi avelli spiculum jubet, posteaquam illi percunctanti dictum est, clypeum esse salvum; et illud tritum, Hic situs est Phaëton. Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo Est: sed cum aliis verbis (7) nullius esse temporis ostenditur; ut, jussus feci, jussus facio, jussus non faciam. Cicero ad Treb. Quum ille tardior tibi erit visus, perferto. Ibidem; Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris. Juvenal. Converso pollice quemlibet occidunt, id est, quum convertunt. Cæsar 1. Gall. Nam etsi sine ullo periculo legionis delecte commissum cum equitatu prælium fore videbat, id est, committendum, vel quod possit committi. Plinius lib. 2. Lacus ad margines plenus, neque exhaustis aquis minuitur, nec infusis augetur. Idem; Anisum strangulationes vulvæ, si manducetur, sedat: Et mox; Portulaca alias manducata refrigerat intestina, potuisset in utraque parte uti participio, vel verbo.

(6) Hæc omnia præsentis temporis esse, etc.] Præsentis est solum Est, at Præteriti, Factum, Ventum. At quare in superioribus non dicitur, Fletum est, Victi sumus, etc.? Nempe in narranda re præterita diversis hisce locutionibus, Præsens adhiberi videtur a Terentio in re longioris moræ, at Præteritum in re, quæ uno actu perpetrata, seu breviter confecta est. Veluti, in ignem posita est, Ventum est. At Fletur, Vincimur scilicet causam utrinque dicendo, longioris erant moræ. Præterea Præsens Tempus, ut revera ex-

sistit, ita et adhibetur sæpissime, tum in re jam Præterita, tum in Futura. Ipsum autem utrobique manet Præsentis significationis, ut jam sæpe diximus.

(7) Nullius esse temporis, etc.] At vero annon diversi est sensus, obsecutus tibi venio, et obsecuturus tibi venio? In quo autem diversitas illa est sita, nisi in solo Tempore adsignificando? Certum itaque, jussus in omnibus istis locutionibus Præteriti esse temporis, sicuti et præteritum notat. Sed et sic reliqua hæc allata.

(8) *Amandus* non semper esse futuri subindicat Valla: *Nescio*, inquit, *an dicendum sit Gerundium esse participium præsentis temporis, more Græcorum.* Et infra; *Unde indicatur Gerundium esse participium præsentis.* Idem sentit Thomas Linacer. Clarius Do-

(8) *Amandus non semper esse futuri.*] Magna est de hac forma, et esse potest, controversia. Aug. Saturnius et Em. Alvarus negant esse Participium, hoc est, negant adsignificare ullum Tempus. Reliqui affirmant Futuri esse Temporis, nisi quod Sanctius more suo nullius certi Temporis, sed omnium, esse tradat. Ego vero nullus dubito, utcumque id jam paradoxum forsan alicui videbitur, proprie et primitus fuisse Præsentis Temporis. Ut ita staturam, facit primo Analogia derivationis. Manifeste enim deditur a Particip. activo Præsenti, *amandus* ab *amans*. Si hæsitas, considera sis participia in IENS exeuntia, veluti *capiens*, *audiens*. Habes hinc eodem plane modo *capiendus*, *audiendus*. Immo ab ipso *Iens*, sicuti in obliquis casibus est *Euntis*, etc. sic et *Fundus*. Admittit hanc derivationem Ursinus, qui in *Gramm. Instit. Sect. VI. p. 873.* mex sententiæ acriter ceteroqui se opponit, et ideo hoc quoque argumentum rejicit, quia et alia dentur tempora a diversis plane temporibus formata, ut *Amavi* ab *Amas*, *Amaturus* vel a *Supino Amatu*, vel a Præterito *Amatus*. Prius plane est frivolum. Nec enim *Amavi* a secunda persona præsentis proprie derivatur, sed ab ipso Themate, terminatione O mutata in AVI. At posterius habet hoc commune cum aliis Futuris, quæ apud Latinos a præteritis fere derivantur. Certe ita *Amavero* ab *Amaverim*, *Amasso*, antiquum et obsoletum ab *Amassim*. Sic ergo et *Amaturus* ab *Amatus* recte formes. Imperativa, quæ iidem Futura cen-

set, et tamen a præsentis Indicativi formata, præsentis potissimum sunt Temporis; licet res, quæ imperatur in præsentis, sit etiam futura. Distinguendum enim omnino inter Rem futuram, quæ nihil ad Grammaticam pertinet, et Tempus verbi Grammaticum. Recte ergo et illa a præsentis Indicativi derivantur; neque vero Exempla isthæc idoneam nobis rationem præbent quo minus *Amandus* passivum probabiliter saltem statuatur ejusdem fuisse Temporis, cujus est *Amans* activum, a quo manifeste derivatur. Porro plerumque participium hoc adsignificat simpliciter præsens Tempus, at rarissime ita simpliciter Futurum, sed sæpius id, quod fieri debet. Prætermittam nunc *Oriundus* h. e. originem habens ex certa Urbe; *jusjurandum* h. e. jus, quod juratur, vel jurando sancitur: *Actio repetundarum* scil. pecuniarum, h. e. quæ reperuntur. Manifeste hæc tamen notant præsens tempus. Neque aliter illa, quæ sequuntur, *Plaut. Epid. III. 2. 32.* *Pugnis memorandis meis eradicabam aures hominum*, h. e. dum memorabam. *Persa I. 1.* *Ita sui miser, quærendo argento mutuo.* *Cic. Famil. II. 10.* *Non eram minor ex contemnenda provincia, quam ex conservata.* *XIII. 10.* *Videor mihi in ipsa causa, exponenda satis de probitate ejus dixisse.* *Offic. III. 5.* *Si nihil existimat contra naturam fieri hominibus violandis.* *Nept. Pelop. c. 4.* *Hæc liberandarum Thebarum laus propria est Pelopidæ.* *Liv. I. 18.* *Sicuti Romulus augurato Urbe condenda regnum adeptus est. Quod per imperfectum exponi debet.*

natus illud Terentii; *Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono: mirando, inquit, id est, quum miror; et est participium.* Ego autem assero omnium temporum esse posse; ut, *legendis carminibus fuit*

Nam sicuti præsens Infiniti etiam imperfectum includit, ut jam supra probavimus, sic idem facit Participii præsens, quod et ab Imperfecto Indicativi est formatum ab, *Amabam Amans, Faciebam Faciens, Audiebam Audiens.* Hinc jam *Amandus, Faciendus, Audiendus.* Sic porro Idem Livius I. 44. *Locus, quem in condendis Urbibus quondam Etrusci consecrabant, c. 55. Inter initia condendi hujus operis movisse nomen traditur Deos.* Ex his etiam patet sensus verborum Livii in præfat. *Quæ ante conditam condendam urbem traduntur, etc.* Manifesta hic est distinctio Temporum, et quidem Præteriti, ac Præsentis, ut recte exposuit Nannius *Miscell. V. 2.* et Sanctius in extr. hujus capituli. Nihil proinde opus emendatione, quam idem Sanctius tamen tentat, nec causæ quicquam, ut contra Nannium assentiamur Ursino, qui *Observ. Philol. cap. 12.* tradit, melius ex propria et communi illa Participiorum in *DUS* significatione exponi, Ante condendam urbem antequam condi deberet, ut adeo remotius tempus significet, quam alterum illud, Ante conditam urbem. At vero propriam et vulgarem maxime horum Participiorum significationem esse Præsentis Temporis, ex allatis jam locis e innumeris aliis, (Vide hic Sanctium, et Voss. *Anal. IV. 14.* et Th. Linac. de *Emendat. struc. Latin. Serm. lib. 1.*) tum ex omni Gerundiorum, quæ semper præsens Tempus notant, usu, satis superque constare nobis debet. Futurum vero, ut dixi, rarissime hoc forma simpliciter significatur. Quæ

Vossius *Anal. IV. 11.* duo sola loca, et ex Gellio quidem, adfert, non satis clare id probant. Certe non prius. Nam quod ait Gell. III. 10. *ad homines nascendos vim numeri septenarii pertinere*, pene idem est, ac si diceretur, ad homines in nascendi negotio consideratos, seu in nascendo, per omne illud hominis in utero formandi tempus, constitutos. *Non capere se id* ait Ursinus. Sed hoc ex eo haud dubie oritur, quod non videt Verbum *Nasci*, quod origine sua est Passivum: ut ostendi infra ad III. 2. nota 2. extr. a me hic sumi, non de partu proprie, quo fœtus editur in lucem, ut plerumque sumitur, sed de tota ejus formatione in utero, et gestatione usque ad partum. Quod illud ita hic in Gellio sit accipiendum, liquet utique clarissimum in modum ex ratione, quam addit, et quam non extendit ultra septem hebdomadas a conceptione, intra quas totus homo in utero absolvatur. Et ita fere apud Festum de fructibus, qui proferri incipiunt, *Nascitur, cum fabæ granum se Nascendi gratia aperit.* Ponitur immo hoc Verbum etiam pro Crescere de jam natis, ut apud Petronium cap. 4. *Eloquentiam induunt pueris adhuc nascentibus.* Quando magis ergo de fœtu in utero adhuc formando et crescente exponi hic poterit, si de pueris in virilem ætatem adolescentibus adhibetur hoc verbum? Neque aliter Horat. lib. II. *Sat. 4. Lubrica nascentes implent conchyliæ Lunæ,* h. e. crescentes, quæ proinde tum diu nasci dicuntur, quamdiu nondum plenæ evaserent. Præsentis ergo tem-

poëta, legendis carminibus erit poëta. Virgil. *Volvenda dies en attulit ultro*, id est, quæ volvitur. Lucret. *Plumbea vero glans etiam longo cursu volvenda liquescit.* Terent. *Quod in opere faciendo operæ consumis tuæ.* Cicero de Senectute; *His enim ipsis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Idem 2. de

poris sensu nascendos homines dixit Gellius, et sic eodem plane modo III. 10. *adolescendi corporis humani summum modum septem pedes esse ait*, h. e. corpus hum. adolescere in tot summum pedes. Plane ut Varro de L. L. lib. 5. *Seculum longissimum spatium senescentorum hominum dicit.* Neque alter a Vossio prolatus Gellii locus XVIII. 6. *Matronam dictam esse a Matris nomine, non adeptam, sed cum spe et omine mox Adipiscendi*, liquido satis probat Futuri significationem. Nam ibi *Adipiscendi* notat simpliciter actionem, quæ sperabatur, atque adeo erat Futura quidem forsitan ipsa, at Præsens in spe, quæ plerumque respicit quidem futurum, sed cogitatione sua et desiderio rem habet præsentem: et ita hujus sive Participii sive Gerundii eadem est ratio respectu Temporis, quæ est Infiniti præsentis, quando jungitur Verbis *Volo, Promitto, Nego*, etc. Vide caput superius: Vel, quæ est Nominum Verbalium. Certe quod ad significationem etiam Temporis, nullum est discrimen inter *spem adipiscendi*, et *spem adeptionis*. Sed Temporis adsignificationem omnino agnoscat, non valde ei refragatur, præsertim quam eo sensu sæpius tandem posteriores hanc formam adhibuerint. Sulpic. Sev. *Cum polliceretur, nec vas oleo esse minuendum*, h. e. minurum iri. Et, *si id fecissent, Dei præsidio tuendos.* Adde Priscianum lib. XI. qui *amandus* vertit *οτιμαδαισιν*, *docendus*, *διδασκαλικοσιν*, etc. Sed nos usum investigamus

temporis, quo Latinitas constituta est, et deinde floruit: quo ipso tamen non negaverim aliquot loca occurrere cum manifesta Futuri significatione in hac forma, sed pauca. Sic enim Cæsar B. Civ. I. 72. *Movebatur etiam misericordia civium, quos interficiendos videbat*, h. e. interfectum iri, interficiendos fore, vel debere necessario interfici, si scilicet id fieret, quod flagitabant milites. Potuisset etiam dixisse, *quos interfici videbat*, pro, interfectura iri. Certe quando hæc Participia etiam Futuri in significatione reperiuntur olim posita, quum tamen raro id fiat, credi possit, non alia id fieri ratione, quam qua Præsens in Verbo tum Finito, tum Infinito, sæpius, ut probavimus supra cap. 13. et 14. ad Futurum itidem denotandum adhibetur. Quapropter, ut hæc forma utriusque, et Præsens, quod certe frequèntissime facit, et Futurum aliquando etiam significet, tamen quia, quod vel in primis hic observandum arbitror, etiam in ipso verbo Finito et Infinito, quod proprie est Præsens, Tempus aliquando notat futurum, Futurum vero nunquam notat præsens, nullum idcirco nobis debet esse dubium, quin et hæc forma revera sit ex duobus controversis Temporibus vel maxime et proprie Præsens Temporis, æque ac *amo, amare*, et *amari*, quæ item aliquando futurum notant. Adde quod sicut in Activo tres sunt formæ Infiniti, et totidem Participii, ut ostendimus supra, sic et hæc

Divinatione; Neque vero superstitione tollenda religio tollitur. Idem 4. Epistolarum; Gratiam nos quoque inire ab eo defendenda pace arbitrabamur. Juvenal. Provida Pompejo dederat Campania febres optandas, id est, quas optare debuerat. « [Lucil-
» lius; Lippus edenda acri assidue cepariu' cepa;] »

ratione in Passivo erit conveniens, ut, quia solum est Præsens Infiniti proprium, amari, Participium quoque habeat saltem suum proprium et verum Præsens, Amandus. Nihil fere habet Ursinus, quo suam tueatur sententiam, licet longum texat de his sermonem, nisi id unum, quod raro hæc Forma reperitur in Nominativo, quin officium vel necessitatem notet. In illo autem casu, tanquam *thematate ipso*, propriam vim vocum declinabilium querendam esse: atque adeo primam et propriam horum Participiorum significationem censet esse eam, quæ in hoc casu FERE sola reperitur. Si Fere sola, ergo Non sola. Et sane passim oriundus et iusjorandum occurrunt, quæ Præsens aut imperfecti Temporis habent adsignificationem, certe Futuri nihil adsignificant. Sic *Volvendus*, ex Ennio apud Varronem L. L. lib. 6. *Clamor ad cælum volvendus per æthera vagit*. Et in Femin. apud Virgilium et Lucretium *Volvenda Dies*, *Glans* h. e. quæ volvitur. Deinde complura utique sunt nomina in obliquis casibus satis usitata, at nominativum habentia nullum. Quod si ita se habet, tum vero nihil argumenti est in eo, quod certa quædam significatio in Nominativo forsan minus frequenter reperitur, ad eam prorsus etiam reliquis Casibus negandam. In quibus adeo certe frequens est illa Præsens Temporis adsignificatio, ut Ursinus, quum nihil ferme Futuri in iis inveniret, maluerit omnia permiscere, et

eandem Formam modo pro Participiis, modo pro meris Nominibus accipere, prout Tempus Futurum adsignificent, vel non adsignificent; aut Temporis ab aliis demum Verbis, quæ adduntur, adsignificationem repetere, quod plane puidum est, et sæpius a me jam refutatum. Quando Virgilius ait *Aen. IX. 6. Turne, quod optanti Divum promittere nemo Auderet, volvenda dies, en, attulit ultro*, in his non accipit *vo*. *Volvenda suum Tempus a Præterito Attulit*, sed manet Præsens Temporis, sive *Attulit*, sive *Adfert*, sibi adjunctum habeat. Vide de aliis Participiis supra. Ceterum quemadmodum in superiori Nota 5. pag. 139. 140. docui, per præteritum ipsum, seu per id, quod jam factum est, aliquando designari, quid deinceps fieri debeat, vel futurum sit; sic et per hoc ipsum Præsens, quia quod revera jam fit, creditur etiam debere fieri, seu quia, quod debet omnino fieri, pene pro eo, quasi jam fiat, et cœptum fit, habetur, quodque cœpit fieri, etiam porro futurum creditur, hinc per illud ipsum, inquam, Præsens sæpe designatur officium et necessitas rei faciendæ, adeo ut nonnulli non esse Participium, sed Nomen tantummodo, officium et necessitatem designans, stauerint. Sic Cic. Famil. VII. 3. *Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in insidias incidendum, aut in victoris manus deveniendum, aut ad Jubam confugiendum*. Offic. I. 21. *lis, qui habent a natura adjumen-*

ubi, *edenda* significat (9) præteritum : ceparius est lippus, comesa assidue acri cepa : quam ipsam sententiam sic Nævius extulit ; *Cui cepe edendo oculus alter profluit.* Cic. *Sed res multis querelis de Repub. interponendis transacta est.* Plin. in Epist. *Abstinui a causis agendis.* Livius in *prolongo* obscure dixit ; *Ante conditam, condendamve urbem.* Quidam explicant ; *ante condendam*, id est, paulo antequam conderetur. Mihi videtur, in ipsa ædificatione : aut fortasse legendum ; *Ante conditam, condendove urbem.* Quæ vero hic solent addere grammatici de Gerundio adjectivo, et de Gerundivis, mera deliramenta sunt. Vide reliqua lib. 3. cap. 8.

C A P. X V I.

De natura et numero Præpositionum. Prope Adverbium est, non Præpositio. Proprius Nomen est, non Præpositio. Proxime Adverbium. Pridie, Postridie, Procul, Usque, Versus, non sunt Præpositiones. [Ut nec Propter, Juxta, Secundum, Adversus, Secus, in Notis.]

PRÆPOSITIO, etiamsi si postponatur, non desinit vocari *Præpositio* ; ut Cæsar Scaliger videtur innuere : Nam si grammaticum ordinem spectes, semper præponi debet ; ut *transtra per*, expone *per transtra* : etiam in illis, *mecum, tecum, secum.*

Porro ex receptis a grammaticis præpositionibus rejeci *Circiter, prope, propius, proxime, pridie,*

ta rerum gerendarum, adipiscendi sunt Magistratus, et gerenda resp. Vide et Voss. *Anal.* IV. 11. Sed et in eundem sensum Nomina quoque Verbalia aliquando adhibentur : ut apud Terentium *Andr.* II. 3. 26. *Puerum ne resiscat mihi esse ex illa, cautio est.* *Adelph.* III. 3. 67. *Hi (pisces) mihi ne corrumpantur, cautio est.*

Hec. IV. 4. 28. *Nulla tibi hic consultatio est : h. e. cavendum mihi ; non deliberandum tibi, quin statim arripias quod offertur.*

(9) *Præteritum.* Immo Præsens : *Edenda* enim *cepa* notat, dum edit assidue cepam.

(1) *Versus, Versum.* Ad his forsā et aliā possent, certe deberent *propter, juxta, secundum, adversus.* Etenim *Propter* habet ipsam adverbii formam, et dicitur contracte *pro propiter*, a *propus* vel *propis*, unde et *prope*. Sic a *firmus*, *firme* et *firmiter*, a *durus*, *dure* et *duriter*, a *fortis*, *forte* et *fortiter*, a *suavis*, *suave* et *suaviter*, a *Circa*, *Circiter*, etc. Constructur quidem plerumque, tanquam si esset *Præpositio*, sed id fit per *Ellipsin* veræ *præpositionis ad*, vel *ob*. *Sallust. Catil. 59. Ipse propter Aquilam assistit*, h. e. *propter ad Aquilam*. Et sic plane pleraque, quæ hoc capite memorantur, explenda. Quando *Plautus* in *Rud. prologo v. 34. ait, ibi habitant Dæmones in agro atque villa proxima propter mare*, pleonasmus est per *ἀντιπρόσθεν* quandam, qua non tantum dicitur habitare *propter ad mare*, sed etiam in villa proxima ad mare. Neque aliter τὸ *Prope*, unde illud *Propter* descendit, et quod item, ut *Præpositionem*, sæpe *Accusativo* junxerunt *Veteres*, explicatur. Sed manifeste *Adverbium* est τὸ *Propter*, apud *Terent. in Adelph. IV. 2. 37. Ibi angiportum propter est*, h. e. *ibi in propinquo est angip.* Sic *Tacitus Annal. IV. 54. Cum propter discumberet. Et Phædrus fab. 37. propter volans.* Similiter *Juxta*, et *Juxtim*, non *Præpositiones* sunt, sed *Adverbia*, derivata a *jugo, juxi*, pro quo posteriores *jungo, junxi*, dixerunt; quæ proinde significant *prope*, tum *post*, et *æquari modo*, *Mela I. 19. Æstus hiememque juxta ferens. Sall. Jug. 85. Me vosque in omnibus juxta geram. Cap. 95. Literis Græcis et Latinis juxta eruditus. Tac. An. I. 6. Juxta periculosum, ficta seu vera promeret.* Hinc sæpe etiam sequitur *ac*, vel *atque*. *Liv. I.*

54. *Absentium bona juxta atque damnatorum divisa sunt. Sall. Jug. 45. juxta ac si hostes adessent, vallo fossaque munire castra.* Immo et *præpositio cum*. *Plaut. Pseud. IV. 7. 62. juxta cum ignarissimis scio. Persa V. 3. 75. juxta tecum æque scio. Sall. Catil. 58. juxta mecum omnes intelligitis.* Aliquando omittitur etiam τὸ *Cum*, vel potius constructur τὸ *Juxta* cum *Dativo*, et notat tum *Similiter*, *Æqualiter*. *Liv. xxv. 19. Rem parvam et juxta magnis difficilem*, h. e. *æque ac res magnæ. Secundum* ejusdem est generis et naturæ, cujus *primum, multum, plurimum*, etc. h. e. non modo non est *Præpositio*, sed neque *Adverbium*. Quid ergo? Est *Nomen adjectivum*, neutrius Generis, cujusmodi quamplurima usurpantur ἰλλεῖσταιναι, ut si essent *Adverbia*: hoc vero etiam duplici plerumque *Ellipsi*, ut si esset etiam *Præpositio*. *Plerumque* dico, quia occurrit etiam ut *Adverbium*, cum *significatione sequendi*, unde ortum est. *Plaut. Amphit. II. 1. 1. Am. Age, i tu secundum. SO. Sequor, subsequor te. Mil. Glor. IV. 8. 39. Nos secundum ferre per urbem hæc omnia*: h. e. ut patiamur illos præcedere, et sic nos subsequamur. Denique *Adversus, Adversum*, et *Exadversus* revera sunt *Adverbia*, cum *præpositionibus composita*, si simplex *Versus* vere est, ut est, *adverbium*: quod et sunt illa, quæ cum aliis *Præpositionibus* et τὸ *Versus* occurrunt composita, ut, *Prorsus* et *Prorsum*, *Rursus* et *Rursum*, denique et *Sursum*. Si vero accusandi casum illa penes se habent, eo significatur, istic, æque ac in *Simplex Versus*, esse *Ellipsin*, et quidem repetendæ *præpositionis ad*, quæ in compositione

Circiter

Circiter Kalendas, circiter meridiem, octavam cir-

apparet; plane sicuti Præpositio, quæ in Verbis comparet, cum sequitur illius Casus, solet vel repeti, vel per Ellipsin supprimi. Miror certe Ursinum, qui Verba etiam Neutra regere Accusativum censet, vi Præpositionis cum illis compositæ, sine ulla Ellipsi, quod ergo non tradat et hic, *vs Adversus* æque esse Adverbium ac *Versus*, at quando additum sibi habeat Accusativum; regere Eum, non sua Adverbii, sed Præpositionis se cum compositæ, vi: idque potius, quam ut *Versus* dicat esse Adverbium, *Adversus* vero Præpositionem, tantum propter Accusativum, qui sæpe etiam *vs Versus* adiungitur. Hæc autem vocula *Adversus* reperitur non modo cum Accusativo, sed et cum Dativo, conjuncta; certo penè indicio, neutrum horum casuum proxime ab ea regi. Nam sicuti Nep. Hann. c. 4. *Scipio apud Trebiam adversus eum venit*: sic Plaut. *Casin.* II. 8. 29. *Cum ei adversum veneram*, et Trin. III. 2. 98. *Qui ei adversus venit*. Sed et sine casu ullo Sallust. *orat.* I. ad Cæs. *Quoniam neque adversus, neque a tergo, aut lateribus tuta sis*. Ceterum his quoque se opponit acriter Ursinus *Secc.* VII. pag. 1047. 1048. sed talibus rationibus, ut ex se ipso aliis in locis, refutari abunde queat, et res recidat tandem in unam de nomine controversiam, utrum illæ Præpositiones dici mereantur usu: utque adeo harum me disputationem plane tandem tædeat, tanquam prorsus inutilium. Dicit sibi Ellipses, quæ præter necessitatem statuuntur; neque unquam supplentur, esse suspectas. Nescio quid necessitatem vocet. Ostendi quatuor illa, *Propter*, *Juxta*, *Secundum*, et *Adversus*, origine sua et natura esse potius Ad-

verbia, et construi etiam, ut adverbia; Agnoscit utrumque Ursinus, sed *induisse* ait *Præpositionis naturam*: scilicet quia etiam quasi Præpositiones proxime cum Accusativo junguntur. At quæ est Necessitas, idcirco eas voculas habere etiam, et potissimum, pro præpositionibus, quum tam frequens in Lingua Latina sit Ellipseos usus? Sumamus duo hæc, *Propter*, et *Adversus*: Quum passim non Adverbia tantum, *Prope*, *Proxime*, sed et Adjectiva *Proprior*, *Proximus*, cum Accusativo construuntur, et necessario per Ellipsin explicentur, quæ ratio est, quare non et vocabulum *Propter* inde derivatum, quod formam et speciem omnem habet Adverbii, eodem modo constructum; eodem etiam modo explicetur: Immo quæ ratio quare *Propter* a *Prope* Adverbio derivatum, minus haberi debeat pro Adverbio, quam *Circiter* habetur, quod tamen eodem modo, sed a *Circa*, quæ Præpositio esse creditur, derivatum est, et fere ubique, æque ac *Propter*, cum Accusativo construitur? Similiter si *Versus* est et manet Adverbium, licet sæpissime Accusativo præmittatur tanquam Præpositio, quidni et inde Compositum *Adversus*? Verum, ait, in hisce *Propter* et *Adversus* nusquam occurrit nobis suppleta Ellipsis Præpositionis *Ad*, quæ aliquando reperitur suppleta in *Versus*, *Prope*, *Proxime*, *Circiter*, etc. Sed quid si respondeam ipsius Verbis ex *Observ. Philol.* cap. XII. p. 221. *Non si nostris temporibus verba (supplementa) hæc non exstant, necessario hinc consequi, nec apud Veteriores illos, quorum paucissima ad nos pervenere, ea existisse. Deinde vero innumeræ prorsus reperiuntur utique et*

admittuntur ab omnibus Ellipses, quarum tamen supplementa nusquam invenies. Censet ipse, ubi de Adverbis agit, falso omnino Adverbis accenseri, *Mane, Pessum, Rite, Admodum, Nequam, Obiter*, etc. quia Nomina certorum Casuum illa sint: sed et, *tolerabilius quidem haberi pro Adverbis, Actutum, Farum, Sape, Nimirum, Neququam, Cur, Quin*, etc. ea tamen non magis vera esse Adverbia, quam *Facile, Nimum*, etc. immo addit, *nec diversam literaturam, seu obsoletam declinationem, nec Syncopen vel Apocopen in quibusdam eorum, naturam vocum immutare proprie posse, quo minus maneant, quod natura sint, Nomina. Sed tamen non possunt illa ut Nomina explicari, nisi insolita seu paradoxa pene statuatur Ellipsis, cujus certe supplementum nusquam reperitur. Nam ubi occurrit *Mane tempus, ne quaquam ratione, Actutum negotium, Ne ququam vel quoquam modo?* Quanto hisce jam lenius et probabilius est, *Propter Aquilam* accipere positum eadem Ellipsi, qua dicitur *Propter Aquilam, Proxime Aquilam*, unde *Propter*, et quidem solita Adverbis forma, derivatur: *Adversus Urbem*, eadem Ellipsi, qua *Versus Urbem?* Accedit quod illa, quæ Adverbiorum ordine Ursinus movit, inque Nominum classem retulit, vix alio in Casu aut Constructione usquam occurrant, ut adeo, eandem semper formam retinentia, *Adverbiorum naturam quoque videantur induisse, magis certe, quam Propter, etc. Præpositionum. Quod si nunc morosior quispiam Ursinus ingesseret, Nomina isthæc sine ulla maiore Necessitate per varias Ellipses explenti, sibi Ellipses, que præter Necessitatem statuuntur, nec unquam suppletur, esse suspectas, qua, quæso, ratione tueretur eam de illis Adverbis**

sententiam, ut non simul meam de his Præpositionibus firmer contra eandem objectionem? Deinde ait, *non ex prima facie aut origine de vocum genuina sede temere judicandum. At qua alia ratione tot ille voces Adverbiorum classe excludit? Hoccine ergo uti argumento illi licet, aliis non licet? An non miraris, Lector, tam contrarium agendi rationem in simili planè casu? Ego vero vix dubito, haud aliam esse ejus causam, quam quod Vir Doctus quatuor illas voculas suos inter Auditores semper pro Præpositionibus habuerit, idque nunc demum mutare, indecorum sibi duxerit. Quod ad me, facile patior, illas dici quoque Præpositiones, mallet tamen dici, eas construi usu ipso proxime cum Accusativo, tanquam Præpositiones. Neque enim ex usu et constructione sola vocum, judicandum de earum natura, sed vel maxime ex Analogia derivationum. Ipse in Adverbis non vult naturam vocum mutari ex usu, neque ex Syncope usu confirmata: et in *Observ. Philol. cap. XI. recte autumat, distinguendum diligenter inter significationem, et significandum, h. e. rationem. Hæc ex Analogia, illa ex Usu cognoscitur. Ceterum Propter, quando causam (Vide mox Nota 4.) notat; veluti *Feci hoc propter Te*, expleverim illud propter ob Te, vel quod ad Te, h. e. maxime, proxime tua causa, *Secundum Deum* notat ad secundum locum post Deum. Durior etiam, fateor, in aliis constructionibus hujus voculæ est Ellipsis, quia duplex statui debet, et quia usu ipso paulatim longius a prima origine et analogia abiit vocis significatio, ideoque nulla expletæ istius Ellipseos exempla occurrunt. Sed hoc non mutat naturam vocabulorum. Quando dicitur**

citer horam, non probant *circiter* esse (2) præpositionem; nam deest, *ad*, vel *in*. Cicero Attico lib. 10. *Verum hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Majas non desleamus. Prope*, adverbium est, quasi *pro pedibus*: accipitur *pro fere*, aut *proxime*; et fuit aliquando nomen *Propus*, *a*, *um*. At dices, sæpe legimus; *Prope montes consuetere*; *Prope ripam Anienis*; et, *Prope metum res fuerat*; *Prope seditionem*

Plus millies id audiui, certissimum est, expleri id debere hoc aut simili modo, *audiui*, *usque ad negotium plus, quam est millies audire*. At ubi hoc ita expressum reperitur? F. tamen vel sic *vi* *Plus* est et manet Adjectivum. Si quis tamen *vi* *Secundum* magis ita accipere, ut exuerit regulam usu ipso Adjectivi naturam, et induerit illam præpositionis, per quæ id licet in reliquis, *Juxta* et *Adversus*, nulla obijcitur nobis hæsitatio, quæ aliquam habeat speciem. Adde his *Clam*, et *Clanculum*, quæ miror etiam pro Præpositionibus haberi. Diserte tamen Ursinus To. 1. p. 1071. contra Priscianum contendit esse Præpositiones, et To. 2. p. 434. *Clanculum* plane Præpositionem esse affirmat. Rationem si quæras, unica hæc est, quia apud Terentium in *Adelph. I. 1.* cum Accusativo reperitur constructum, *clanculum Patres*, licet plus centies alibi, ut adverbium; absolute positum, occurrat, et licet sicut *commodum*, *commodo*, *postmodum*, *postmodo*, sic et *clanculum*, *clanculo* dicatur ipso teste To. 1. p. 993. At eadem ratione etiam *Intus*, *Cominus*, etc. deberent esse Præpositiones, quia Plautus dicit *intus domum*, Propertius, *agrestes cominus ire sues*. Et tamen non sunt, neque ex ipsius sententia To. 1. pag. 938. Quæ vero istius discriminis causa? Nulla, nisi arbitrium merum. Dicit forsân, nusquam

nunc reperiri præpositionem aliam, quæ suppleri possit *Elipsis*, inter *clam* vel *clanculum*, et *Casus*, qui regi ab his creduntur, interjectionem. At ubi hoc monstrabit factum in *Intus*, *cominus*, *pridie*, *postridie*? Et tamen hæc posteriora, licet cum Accusativis, *Nonas*, *Idus*, etc. construantur passim, absque *Ante* vel *Post*, quibus suppleri illa constructio debeat, Præpositionibus sine dubio nequiquam accensenda tradit To. 1. p. 1062. Priscianus vero lib. XIV. multa etiam alia ex Præpositionum in Adverbiorum ordinem refert. Veluti *extra*, *infra*, *contra*, *citra*, *supra*, et hæc quidem non male forsân. Naturam autem utrorumque hanc esse ait apud Græcos, quod Adverbia quidem derivativa possint esse, at Præpositiones positivæ, id est, primitivæ, sint omnes. Deinde quod Adverbia sint, quæ certam aliquam habent significationem etiam per se posita, quod Præpositiones habere nolint per se profata; ut et, quæ componi non possunt, cum omnes Præpositiones apud Græcos et componi et apponi soleant. Similia vero Adverbia Græci habent, vel potius Nomina, quæ casibus certis præmissa, videntur constitui tanquam Præpositiones, licet id minime sint. S. c. *in id quod ad inferos*. Acl. *Var. Hist. IX. 18. recta ad inferos*. Et *ante pro* *coram omnibus*. *Itaque* orat. 1. ubi pessime vertitur.

(2) Præpositionem.] Construi-

ventum est. Sed in his omnibus (3) deest *ad*, ut jam dicemus. Qui? quod jungitur (4) ablativis cum *Ab*; ut Cicero; *Prope a Sicilia*. Plin. *tam prope a muris habemus hostem*. Idem: *Prope ab origine*. Cicero; *Prope ab domo detineri*. *Propius*, non solum non est Præpositio, sed nec Adverbium quidem, nam *Melius*, *Pejus*, *Propius*, Nomina sunt adjectiva, ut diximus, cum de accusativo egimus, et in *κατά*. Quare quum legis; *propius urbem*; *propius mortem abest*; deest, *ad*. Cicero de Finib. *Sed ut ad ea propius*, Cato, *accedam*. Idem 1. Natur. deorum; *Ad similitudinem enim Deo propius accedebat humana virtus*. Idem in Partitionibus; *Accedere propius ad sensum alicujus*. Dicimus etiam; *propius ab aliquo loco stare*. *Stellæ aliæ propius a terris*, *aliæ remotius ab eisdem principiis*. Hæc Cicero de Natur. deorum; ubi nescio, cur Grammatici non annumerent præpositionibus illud *remotius*, ut *propius*; quum nulla discriminis ratio inter hæc duo inveniri queat. Cur non etiam dicas, *propius* esse præpositionem dativi: ut in illo Virgiliæ; *propiusque periculo it metus*. Et 3. Georg. *Propius stabulis*. Et 3. Georg. *Et faciem tauro propior*. » [Et Livii lib. 4. « *Hoc propius vero est*. »] *Proxime*, adverbium semper est: neque obstat illud Cicero. *Habere exercitum quam proxime hostem*; nec Varronis, *Proxime januam*; nec Livii, *Proxime morem*: nam idem Cicero dixit; *Proxime accedere ad verum*. Et idem cum ablativo, *Proxime a Lacyde solo retenta est*. Livius lib. 1. Is

tur etiam cum ablativo. Sulpicius ad Cicero. *Famil. IV. 15. Circiter hora decima nociis*. Inepte autem Vossius *Anal. IV. 22. circiter* dictum putat, quasi *circa*, vel *circum iter*, quum usitatissima hæc sit forma et terminatio Adverbiorum aliunde derivatorum, sicuti modo ostendimus in *propter*.

(3) Deest *ad*.] Nep. *Phoc. c. 2. Cum prope ad annum octogesimum secunda pervenisset fortuna.*

(4) Ablativis cum *Ab*.] Et cum *In*. Liv. I. 14. *In ipsis prope portis bellum ortum*, h. e. ferme. Quo ipso sensu etiam Liv. III. 2. *Legati prope violati sunt*. Et I. 23. *Civili simillimum bello, prope inter parentes natosque*. Quum ita in hac voce augeatur significatio, nihil mirum, etiam in *Propter* causam ad finalem notandam id factum, salva tamen utriusque natura.

ducit exercitum quam proxime ad hostem potest. Ubi legitur in Sallustio, *Proxime Carthaginem Numidia appellatur*, Fronto legit, *Proxima Carthagini Numidia*: Et infra, *Proxime Hispaniam*, Fronto legit, *Proximi Hispaniæ*. Cicero pro Milone; *Proxime ad deos accessit Clodius*: Lambinus legit, *proxime deos*. Vide in Thesaurio, *Quum proxime*, et *Prope ab*. Sed quid in his moramur, si (5) nomen ipsum *Proximus* invenitur cum accusativo? An dices esse præpositionem, *Proximus, a, um*? Plaut. Poen. *Proximus te sum*. Cicero Attic. lib. 1. *Proximus Pompejum sedebam*. Alii legunt; *Proximus Pompejo*: sed illa lectio verior. Itaque dicimus Latine; *Proximus Pompejo, Pompejum, ad Pompejum, a Pompejo, post Pompejum*. Ovid. *Proximus ad dominam, nullo prohibente, sedeto*. “[Potest etiam in *Proximus*, subaudiri *Secundum, Propter*. Plautus Rud.]” *prolong. In agro atque villa proxima propter mate.* Idem Capt. act. 2. sc. 1. *Secundum patrem tu es pater proximus.*]” *Pridie Nonas, Pridie Kalendas*, non indicant, *Pridie* esse accusativi præpositionem, quum legamus apud Ciceronem; *usque ad Pridie Kalendas*: et apud Plin. *ad pridie Idus Septembres*. Sed in *Kalendas*, et *Idus*, et *Nonas*, deest *ante*, ut sit; *pridie ante Nonas*: ubi (6) *pridie* ablativus est die; quasi dicas, *primo die*, vel *priori die ante Nonas*. “[Justinus lib. 2. *Pridie constitutam diem*;

(5) Nomen ipsum *proximus*, etc.] Sic. Gall. Jug. 49. *Dextro latere, quod proximum hastes erat*. Gell. III. 2. *Dies qui proximus eam noctem illucescit*. Pl. Poen. V. 3. 1. *qui te proximus est*. Livius VIII. 32. *qui proximi forte tribunal steterant*. Ubi vide Gronovium Patrem. Sed et ita *Propior*. Sall. eod. cap. *propior montem*.

(6) *Pridie ablativus est, etc.*] Immo *pridie* et *postridie* dicuntur conjunctim, eadem utrumque ratione, qua *die crastini, die pe- xendini, die septimi*. Pl. Persa II.

3. 8. Vide et omnino infra IV, 4. 118. et IV, 12, 11. Neque aliter se res habet in *Quotidie*. Non ergo illud *pridie* ex duobus constat Nominibus ablativi *Casus*, quorum alterum sit *pri*, h. e. *primo, a pris*, alterum *die*, ut etiam sentit Georg. H. Ursinus *Observ.* cap. 8. Sed ex Genitivo *Pris*, elisa litera S, et Ablativo. At Vir Doctus in *Instit. Gramm. Sect. VII. p. 921.* mavult confugere ad metaplasium declinationis, ut scilicet *posteri, quoti*, etc. fuerint itidem Ablativi, quasi a *potesteris, quotis, pro-*

» ubi palam est subaudiri *Ante.*) » *Postridie ludos Apollinares*, dixit Cicero. Et Sueton. *Postridie nundinas*, deest, *post.* Cicero Terentia: *Quid causae autem fuerit postridie intellexi, quam a vobis discessi*; id est, postquam, posteaquam. (7) *Procul urbem*, dixit Curtius; et Livius, *Locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit.* Nescio an alibi re-

posterus, quotus. Supplementum autem Sanctii, quod est Solis, si non respiciant, certe non admittunt, ait, phrasas pridè et postridie ludorum. Ego vero sic eas suppleo, *Die pris Solis ante tempus, vel diem, ludorum. Die posteri Solis post diem ludorum.* Durius adhuc est, *Postridie ejus diei* apud Cæsarem B. Gall. I. 23. h. e. die posteri Solis post tempus ejus diei: nisi malimus hoc abusui adscribere ortu ex similitudine cum Genitivo constructionum usu. Solent autem in hisce *Ante* et *Post* ita omitti per Ellipsin, ut liquet ex die designando per Kalendas, Nonas, et Idus. Illud vero de Metaplasmo nullam meretur responsionem. Cererum *Pris* antiquum est, unde *prior, primus, et pristinus*, quod notat idem quod *prior* Cæs. B. Gall. IV. 14. *Milites nostri pristini diei perfidia incitati.* Ubi Vide Notas. Derivatur autem *Pris* a Gr. *πρῆ* seu *πρῆ*.

(7) *Procul urbem.*] *Procul* manifeste est Adverbium, et dicitur, ut *simul a similis, facul a facilis*, sic illud a *proculis*, quod a *procello*, h. e. porro moveo, pello, derivat Vossius in *Etymol.* Ego vero derivem illud potius ab antiquo. *Procio*, h. e. promoveo, provoco. Unde *Procium* in Supino, et *Procitare*, apud Festum; immo et *Procus*, et *Procax*, h. e. qui petit et elicit quid ab alio. Certè Analogia Derivationis id postulat. Nam ita a *facio* *Facilis*, a *doceo* *Doctilis*, ab *ago* *Agilis*, etc. Ce-

terum hisce derivationibus ad-versari videtur, quod Viri Docti, etiam in Lexicis, *procul* tradunt poni quoque pro *prope*, secuti in eo Servium, quia ad Virg. *Ectop.* VI. 16. *Serta tantum capiti delapsa jacebant*, notat, *Procul*, modo *Prope*, i. e. juxta. Nam ideo intulit, *Tantum capiti delapsa*, ut ostenderet non longius provolutam coronam. Et sic Idem Virg. *Aen.* VI. 10. *At pius Aeneas accers, quibus altus Apollo Præsides, horrendaque procul secreta Sibyllæ, Antrum immane, petit.* Nèc enim longe, sed prope aberat hoc antrum a Templo Apollinis. Sic qui tam prope abest, ut alterius sermonem privatum cum alio habitum audire possit, dicitur tamen *procul* esse. Ter. *Gec.* IV. 3. 1. *Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accipi.* Similiter in Eun. III. 4. 10. At verum est quidem, *Procul* dici etiam de spatio non ita longo; sed tamen semper notat separationem ac remotiorem ex suo loco in alium, quæ separatio seu propulsio, sive in breve spatium, sive in longum, semper fit *procul*; immo ipsa illa brevitatis spatii, pro rei, de qua agitur, natura, considerari et dici potest longa. Sic quando Terentius Eun. II. 3. 43. ait; *continuo accurrat ad me, quam longe quidem.* Et III. 5. 61. ubi paratum est convivium? *Apud libertum Discum. Perlonge est: utrobique breve intelligitur spatium, sed quod istis in rebus erat, aut videbatur, satis longum.*

perjatur *procul*, cum accusativo, sæpissime cum ablativo; ut, *procul mari Oceano, procul dubio*. “ [apud „ Lucret. *procul ambitione, procul discordibus armis.*] ”
 Exempla non adscribam cum præpositione, quia sunt innumera, et cuilibet in promptu, “ (8) [ut verisimile sit Curtium scripsisse, *Procul urbe; Liviam, Procul numero.*] ”
Secus decursus aquarum, Latinis inauditum est: (9) semper autem adverbium esse censeo; ut, *Recte, an secus facias, nihil ad nos*. Plaut. *Quid diximus tibi secus, quam velles?* Citat Erasmus ex Plinio; *secus fluvios*, lib. 24. Sed in correctis legitur, *secundum fluvios*. “ [Charisius „ lib. 1. *Secus adverbium significat Aliiter: unde „ nascitur Secius, ἀλλοιοτῆτος. Ceterum id quod „ vulgus usurpat, Secus illum sedi, hoc est, secundum illum; et fatuum, et sordidum est. Plebem „ quidem Romanam sic loqui solitam, ex illo appa-*

(8) *Ut verisimile sit.*] Hæc videntur a Scioppio, licet ita quoque edant Patavini, statim subjecta superioribus exemplis de Ablativo, cujusmodi plura refert Rivius ad Sallust. Jug. cap. 89. In eadem porro sententia de hisce locis Curtij et Livij, usuque vocis *procul*, est Vossius Anal. IV. 22. Mox in hisce Scioppianis repono muro pro numero, quod tamen Ed. Patavina quoque exhibet.

(9) *Semper autem adverbium, etc.*] Recte, sicut et alia ejusdem terminationis, veluti, *In-tus, Subtus, Versus, Rursus*. Adhibetur tamen aliquando, ut præposito, constructum cum Accusativo, ut ostendit Vossius Anal. IV. 22. Nec tamen ideo, ut Idem sentit, est vera Præpositio, quum discrete Charisius *Adverbium esse* affirmet, et constructionem illam *fatuam ac sordidam* pronunciet, atque ipse Vossius *rectius ea abstinere* censet, *utcumque semel atque iterum EXCIDERIT Bonis Scrip-toribus; e contrario plus millies*

etiam apud optimos Scriptores occurat ut Adverbium, modo absolute positum, modo ad sequens *Ac, Atque*, aut similes particulas, relatum: sed et hinc Composita *Extrinsecus*, etc. manifesta sint Adverbia. Adde, quod etiam comparetur, ut alia quædam Adverbia; nam a *secus* habemus *Secius*, ut a *diu* *Diutius*, *penitus* *Penitius*, *prope* *Propius*, &c. Quando ergo constructum fuit cum Accusativo, factum id per Ellipsin veræ præpositionis *ad*, plane ut *Juxta* et *Secundum*. Ergo *secus viam* est concise dictum, pro, *secus ad viam*. Similiter *secus decursus aquarum*, quod est ex Psalmo 1. Vulgatæ Versionis. Ursinum, qui Sect. VII. p. 1049. neque hoc admittit, et satis inepte requirit locum, ubi *Secus* ad reperitur conjunctum, quum ipsa illa constructio *Secus* cum Accusativo vix bis vel ter in universum in locis integris et indubiis occurrat, suis præjudiciis relinquo: maxime quum et ipse alibi (pag. 347.) Adverbium esse pronun-

» ret, quod affert Quintilianus; *Cæcus conductus*
 » est secus viam stare.] » Usque nihil aliud signi-
 ficat, quam continue, aut perseveranter; Terent.
Andr. 2. 1. 3. *Animus usque antehac attentus*; qua
 in parte Donatus valde laborat, et nihil explicat.
 Quum legis; *usque Romam*; et *usque Roma*, deest
 semper præpositio. Catull. *hunc ad usque locum*: quod
 ita frequens est, ut probatione non indigeat. *Romam*
versus, et similia, præpositiones non sunt; neque
versum; (10) quod probant *adversus*, et *adversum*.
 Cicer. lib. 4. epist. 12. *In Italiam versus naviga-*
turus erat. « [Plaut. Epid. *Cæpi versum ad illas*
 » *accedere.* Livius lib. 7. *Romano coryus in galea*
 » *consedit in hostem versus.*] »

C A P. XVII.

De Adverbiorum natura, et differentia. Præcipue
Verbis junguntur. Adverbiorum divisio per termi-
nationes et significationes. Interjectiones.

Adverbium est dictum, quasi *ad verbum*, quod sit
 quasi verborum adjectivum, et modus; ut, *bene*
currit. Adjungitur tamen et aliis partibus; ut, *bene*
doctus, *valde mane*, *semper Deus*, *semper lenitas.*
 Formas ejus adnumerare ad Grammaticum non pertinet:

cier. Derivatur autem ꝛc *secus*
 vulgo à Gr. *ἄνευ*, *procul*, id-
 que auctoritate quorundam Ve-
 terum, et Casauboni ad Sueton.
Tib. 2. Sed refutat id Festus,
 et sine dubio verius deducitur
 a Verbo *Sequor*, unde et *Se-*
cundus, h. e. Proximus, et dein,
 Alius a Primo. *Usque*, quod se-
 quitur, formatum est a Græco,
ἕως, vel *ἕως*, usquedum, *do-*
nec. Atque adeo neque illud
 Præpositionibus accenseri po-
 test. Plaut. Poen. III. 1. 21. *ubi*
bibas, *edas de alieno*, quantum
velis usque affatim, h. e. usque
 ad tantum, quantum velis.

(10) Quod probant *adversus*,
 etc.] Sentio et ipse *versus* et
versum, non esse præpositiones,
 sed tamen non probari illud ex
 compositione voculæ *adversus*.
 Nam et præpositiones cum præ-
 positionibus possunt esse compo-
 sitæ, veluti *Inante*, et alia. Vide
 Vossium de Anal. IV. 23. Con-
 struitur autem ꝛc *Versus*, æque
 ac *Prope*, cum Præpositionibus
 non modo Accusativum regentibus,
 sed et Ablativum. Livius XXV,
 25. *Tumulus est*, in extrema parte Urbis *Versus a*
mari.

pertineret tamen, si fines adverbiorum recenserentur; ut quum alia finiuntur in IM, ut *punctim, cœsim, membratim*; alia in US, *subtus, intus*; alia in O, *cito, profecto*; in AS, ut *alias, cras*; in I, *ubi, ibi*: in E, *bene, pulchre, sane*; in ER, *duriter, fortiter*; et sic deinceps. Significationes vero adverbiorum enumerare (1) magis Philosophi est, quam Grammatici; quia Grammatici munus non est, teste Varrone, vocum significationes indagare, sed earum usum. Propterea nos in Arte hæc prætermisimus: sed ne hic aliquis forte ea desideret, utcumque dicentur.

Affirmandi sunt, *Certe, nœ, quidni, quidem.*

Negandi, seu prohibendi, *Non, [Ne,] haud, minime, nequaquam, [neutiquam.]*

Loci, *Hic, intus, foris*, de quibus copiose in Arte.

Temporis, *Diu, cras, nuper, dudum.*

Quantitatis, *Valde, nimis, satis, perquam, impense.*

Qualitatis, *Bene, pulchre, eleganter, nimis.*

Comparandi, *Magis*; nam cætera, ut *melius doctius*, Accusativi sunt, in quibus deest *κατὰ*, ut sæpe monuimus, et in Ellipsi late.

Congregandi, *Una, pariter, simul, conjunctim.*

Demonstrandandi, *En, ecce*, quamvis hæc potius sint soni inarticulati.

Vocandi, O, *Heus*: sed soni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, seu Eventus, *forte, fortasse, forsitan*; quamvis hic sint tres dictiones, *Fors sit an.*

Remittendi, *Vix sensim*: Hortandi, *Eia, age, agite, age dum, [quin.]*

Interrogandi, *Cur, quare*, etsi hoc sit *Qua de re*, “[*Ubi, unde, qua, quorsum, quo, quando, quoties.*]”

[(1) *Magis Philosophi.*] Immo | Salmanticensi ac Patavina Edd.
Philologi. Sed sic haud dubie | legatur *philosophi.*
 voluit Sanctius, quamvis et in |

Jurantis, *Hercle*, *Medius fidius*, *Ædopol*, *Æcasor*; nisi malis nomina appellare.

Ordinis, *Deinde*, *deinceps*. At vero *Primum*, *primo*; *Secundum*, *secundo*, (2) nomina sunt ubique.

Numerandi, *Semel*, *bis*, *deinde*, *deinceps*, *centies*, etc.

Græci, quas nos vocamus Interjectiones, inter Adverbia connumerant. Mihi sunt Soni Inarticulati et Naturales; ideo inter partes orationis non adnumeravi. Hæc sunt hujusmodi, *Apage!* *phy!* *væ!* *papæ!* *vah!* *o!* *oh!* *ei*, *hei*, *eu*, *heu*. *At at*, *au*, *st*, *pro*, *proh*, *hahahe*, *euge*. Adverbiis etiam adnumerantur illa, quæ modo expunxi ex Præpositionum numero juxta Grammaticorum enumerationem.

C A P. XVIII.

De Conjunctione. Etiam Disjunctiva conjungit.

Verum, Quare, Quapropter, Quod, non sunt Conjunctiones.

CONJUNCTIO non jungit similes casus, ut inepte traditur, (1) sed tantum jungit sententias: nam

(2) *Nomina sunt ubique.*] Hujus generis etiam alia sunt hic notata. Veluti *Alias*, de quo Grosop. *Parad. Ep. I*, qui tamen male fecit in *Jud. de stilo Hist.* quod tam acerbe invehitur in Viros doctos, qui *alias* pro *alioquin* usurpaverint, ut, quod eo sensu vix de plebe literatoribus sit dignum, et tantummodo significet, vel alio tempore, vel alio loco. Fateor equidem, potissimum de tempore usurpari voculam, et tunc intelligi *horas*. Sed et intelligi simpliciter *res* quascunque, patet ex *Plauti Epid. IV. 1. 39*. Ille *eam rem sobrie accuravit, ut alias res est impense improbus*: potuisset simpliciter *alias* vel *alioqui* dixisse. Atque adeo patet inde, duo

hæc etiam promiscue usurpari posse, idque pluribus exemplis probatum vide apud Virum longe eruditissimum, Joh. G. Grævium ad *Sueton. Tit. c. 71*. et Ursinum *To. 1. p. 978*. Similiter *Nominibus* accensenda sunt, *Una*, quod est Ablativi casus, generis feminini, tum *forte*, *quare*, *quæ*, *quo*: Etiam Verbis, *age*, *agite*, *agedum*, et mox ex Interjectionibus, seu, ut Sanctius ait, Sonis inarticulatis, *Apage*, quod est imperativæ formæ ab *Απαγε*. Adde his, quæ Cl. Ursinus disputat *Sect. VII. cap. 1. De Interjectionum* autem natura contra Sanctium vide *Me supra 1, 2, 6*.

(1) *Sed tantum jungit sententias.*] Res manifesta ex mul-

quum dicis; *Emi equum centum aureis, et pluris*; syntaxis est, ego emi equum centum aureis, et ego emi equum pretio pluris æris. *Petrus, et Paulus disputant*, id est, Petrus disputat, et Paulus disputat. Conjunctionum officia distinguere, veluti diximus de Adverbio, Grammatici munus non est: nam si ad Grammaticam spectes, omnes sunt Conjunctiones, etiamsi videantur disjungere; nam qui minus coniungit, *dormit, aut vigilat, quam dormit, et vigilat?* In sensu multum differt, in grammatica nihil. Eas tamen explicationis majoris causa in classes distribuamus.

Capulantes absolute, *Et, que, nec, neque, ac, atque, quoque, etiam, item, itemque.*

Copulantes ex conditione, *Quum, tum, si, sin, nisi.*

Disjungentes, *Aut, vel, ve, sive, seu, an, nec ne, utrum*: sed hoc Nomen est.

Adversantes, *At, sed, porro, tamen, tametsi, etsi, licet, quanquam, quamvis, autem.*

Rationes illativæ, sive colligentes, quas ratio præ-

tis Auctorum locis, in quibus diversi plane casus per conjunctionem connectuntur. Sallustius *Jug. 7. Ubi videt neque per vim, neque insidiis, opprimi posse hominem.* cap. 23. *aut per vim, aut dolis.* lib. 1. *Histor. in Orat. Philippi, quos perfidem aut perjurio violasti, ut recte ex MSis restituit Ciacconius. Tacitus Histor. I. 55. Non tamen quisquam in motum concionis, aut suggestu, locutus.* Florus III. 23. *sed quantum, lateque, (pro, et quam late) fax illius motus exarsu?* Sallust. *Jug. 5. cujus in Africa magnam, atque late imperium valuit.* Sic integræ sententiæ diversarum constructionum, Livius I. 46. *Criminandi Servii occasionem sibi datam ratus est, et ipse juvenis ardentis animi, et domi uxore Tullia inquietum animum stimulante.* Sall. *Jug. 25.*

Hi quod in invidia res erat, simul et a Numidis obsecrati, triduo navim ascendere. Actor. Apost. XXII. *ἐν τῷ δὲ μὴ ὑποσπίλων, ἢ ἀποσπυζούμεν μὲ, γέστο δαί μὲ ὄρ ἐν σάου, accidit mihi, ut essem in ecstasi, quum reversus essem, et quum precarer Deum.* Et diversi plane Nominativi, etiam per Ellipsin omissi, Livius XLV. 20. *Omnibus honoribus et præsens est cultus, et proficiscentem persecuti sunt,* scil. Romani cap. 28. *Ubi et alia quidem spectanda visa,* scil. sunt ab Aem. Paulo, et Jovem veluti præsentem intuens, motus animo est scil. Paulus ipse. Sallust. *Jug. 101. Cum pedibus, quos Volux adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, pro et qui non, etc.* cap. 79. *Carthaginienses eo in loco Philænis Fratribus aras consecraverunt, aliique illis domi honores instituti.*

cedit, Ergo, igitur, ideo, itaque, quocirca, proinde, quare, quapropter, sed (2) hæc duo Nomina potius, Quæ de re, Propter quæ.

Causales, quando causa sequitur, Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote, propterea quod. Quod, non, ut putant grammatici, Conjunctio est, sed semper est Nomen relativum, ubi intelligitur præpositio.

Declarantes, ut, uti, velut, veluti, sicut, sicuti, ceu, tanquam.

Sed Grammatico satis est, ut dixi, si tres has Partes posteriores vocet Particulas indeclinabiles, et

quod male mutavit Popma. Alia vide in Notis meis ad *Æliani Var. Hist.* XIII. 40. et infra III. 14. 1. Non tamen adeo inepte tradit, dixerim cum Sanctio, Vossio, etc. *Conjunctionem jungere etiam similes Casus*, aut Voces singulas. Quando duo Nomina referuntur ad Unum Verbum, aut ab uno pariter pendent, quid opus est, ea distrahere in duas sententias et constructiones, ut duplex videatur actio, quæ simplex et una est? Certe enim duplex videretur emptio diversorum equorum, si diceret, *Emi equum centum aureis, et emi equum pretio pluris æris*, ut exponit Sanctius verba unius emptionis, *emi equum centum aureis et pluris scilicet auri pretio*. Sic si dicas, *Emi librum X. drackmis et IV. obolis*, in eo non duplex est sententia, sed unica, et copula nihil jungit, nisi similes casus et voces, quæ pariter unum faciunt pretium, quo liber unus est emptus. Sic recte dixeris, *Saulus et Paulus sunt iidem*, at si hæc distrahas, *Saulus est idem, et Paulus est idem*, prius membrum nullum habebit sensum, quia nihil eo continetur, et præcessit nihil, quo referatur *et idem*, quod utique relationem quandam

comparationis ad rem aliam et specie tantum diversam requirit. Ursinus To. 1. p. 1020. parum recte vulgo dicere ait, *Conjunctione vocabula quoque singula conjungi*. at To. 2. p. 453. 454. disputat contra Sanctium, affirmantem non casus similes, sed orationes conjunctionibus conjungi. Quæ non video, qui prioribus congruant. Pergit dein contra Vossium, Scioppium, et Me, notare *Similitudinem conjunctionum non ita stricte capiendam, quasi in omnibus voces consentire debeant, Sufficere aliqua in parte inter se similes esse*. Ea vero quid sibi velint nescio, quum certe Ego id (*debere*) nusquam monuerim, nec unquam voluerim.

(2) Hæc duo Nomina potius, etc.] Nomina etiam sunt Ergo, quod est Græcum ἐργον, sicuti alibi Sanctius et Scioppius ostenderunt, et Nos pluribus. Vide infra III. 14. et maxime IV. 14. Ideo, quod constat duobus Nominibus, (Vide Me infra ad III. 14.) sicuti Quocirca Nomine et Adverbio, Quamvis Nomine, et Verbo, Quamquam geminato Nomine, seu Pronomine. Sed et Licet inter Adversantes collocatum, liquido est Verbum.

functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura sex Partium orationis, nunc ad illarum Constructiones accedamus.

LIBER SECUNDUS.

C A P. I.

*De Constructione Nominum. Constructio est Duplex.
Concordia Triplex.*

CONSTRUCTIONEM diximus dividi in Concordiam, et rectionem: item, Concordiam triplicem esse, Adjectivi et Substantivi; Nominis et Verbi; Relativi et Antecedentis. Substantivum et Adjectivum numero et casu tantum consentiunt, non genere; nam Adjectiva Genus non habent, [vide lib. 1. c. 7. p. 55. 56.] sed certas terminationes ad Genera, propter quas Substantivorum Genus indagamus. Itaque postquam scieris, cuius generis sit *paries*, tunc necessario dices, *paries albus*; quia *albus* est terminatio ad genera masculina: restat deinde ut accedat concordia numeri, et casus. Quod si objicias: *Paries alba* in numero et casu concordant, nec tamen est perfecta Concordia. Respondeo: Concordiam perfectam esse, sed a te peccatum esse in regula, quæ ante Concordiam est, quæ jubet, terminationem in *us* deberi necessario masculinis. Eadem ratio est in Concordia Nominis, et Verbi; diximus enim hanc Concordiam ex solo Numero constare. Tu objicias; *ego docet*, est numeri Concordia; non tamen congruit omnino oratio. Peccatum item a te est in regula, quæ docet, omnem nominativum esse tertie personæ, præter, *ego*, et *tu*, etc. Quia igitur ignorasti, *ego*, esse primæ personæ verbalis, non adaptasti concordiam, quæ post regulam sequebatur.

CAP. II.

Concordia Nominis et Verbi. Nominativus a nulla parte regitur. Duo Nominativi simul in eadem oratione.

EX Nomine et Verbo, tanquam ex materia et forma, quæ brevissima sit, constituitur oratio: id docet Plato in *Sophista*, et Aristoteles lib. 2. *περί ερμηνείας*. Porro Nomen cum Verbo in solo Numero convenit, ut diximus, non in Persona, ut docent Grammatici: nam ea, quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod sit ambobus commune, convenire: (1) Sed nomina non habent Personas, id est facies illas, quas sola Verba retinent. Non ergo in persona, casu, genere, Nomina cum Verbis conveniunt; sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur: opus tamen est Concordia, quia duplex illa persona est, singularis, et pluralis: itaque qui dixit; *ego disputat*, erravit in Regula: qui dixit; *ego disputamus*, erravit in Concordia; illud enim necessitatis fuit, hoc concordia. Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato scribit*, *Cato* non regitur a verbo; (2) nec *scribit a Cato*: sed Concordia est Nominis et Verbi, et *Cato*

(1) *Sed nomina non habent personas.*] At vide, quæ contra hanc sententiam notavi supra ad Lib. 1. cap. 12. Nota 2 et 3.

(2) *Nec scribit a Cato.*] Quum dico, *Cato scribit*, est hæc quidem Concordia Nominis et Verbi, et ea quidem tum in Numero, tum in Persona, ac personali terminatione, uti patet ex iis quæ docui supra d. 1. Sed et *Rectio* recte possit appellari. Nam illud in constructione *regere* videtur, quod in naturali vocabulorum oratione præcedit, et flagitat sibi

jungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico, *Cato scribit librum*, sicuti *scribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ est *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, sic et *Cato* flagitat, et proinde *regit* revera, ex omnibus lex terminationibus vocabuli *scribo* eam, quæ est tertiæ personæ singularis Numeri. Sed tamen quia Grammatici solent hæc distinguere, sequamur sane eos potius, quam ut de appellatione sola litigemus.

possessionem nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias species statuerunt Verborum, quæ Genitivum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretii et æstimationis, si sit genitivus, a nomine, non a verbo regitur; ut *magni emi*, deest *pretio*: integrum enim erat, *emi hoc magni æris prætio*. Et quum dico, *Nihili*, vel *Pluris te facio*, (2) deest æstimationis, vel pretii. Vide *Pretium* in Ellipsi, et *Aeris*. « [*Magni fit a multis*, subaud. » *Homo*: Id est, fit homo magni pretii, faciunt eum » *hominem magni pretii*.] »

In verbis accusandi, et absolvendi manifeste patet genitivi natura; nam deest Ablativus *Crimine*; et ut (3) *Barbare* dicitur, *Accuso te crimine*, ita Latine dicitur, *Accuso te furti*. Vide *Crimen* in Ellipsi.

(2) Deest æstimationis.] Immo vero deest, rem æstimationis, vel pretii, vel etiam momenti, *Pluris Nep. Alcib. 8. Videt se nullius momenti futuram*. Plaut. Cap. III. 1. 17. *Neque ridiculos jam terentii faciunt*, intellige rem: quod rectius hic intelligi puto, quam, quod cum Scioppio profert *Ursinus Tom. 2. p. 205. Hominem*. Nam certe usitatus erit et concinnius quod ad sensum, si phrasin, *Ego te non facio flocci*, suppleveris, *Ego te non facio rem flocci*, potius quam *Hominem flocci*. Immo non aliter expleri aut explicari potest, quod *Plautus* ait in *Rud. Prol. v. 47. is Leno, ut se æquum est, flocci non fecit fidem*, h. e. fidem non fecit rem flocci. Et *Pers. II. 2. 42. Nihili facio scire*, h. e. scire illud est apud me res nihili, seu facio illud rem nihili. *Cicero Famil. III. 10. Quod si tanti facies, quanti Ego faciendum esse judicavi*, pro, quod si facies rem tanti pretii, etc. Atque ita passim. Sed non est tanti hæc res, ut in controversiam abeat. Porro *Plautus Pseud. III. 2. 20. Me nemo potest minoris numma, ut sur-*

gam, subire, h. e. pecunia, vel re, pretii minoris nummo. *Terent. Heautont. IV. 5. 40. equidem isuc æqui bonique facio*, h. e. facio illud rem æqui et boni negotii. *Adelph. II. 1. 9. Tu quod te posterius purges, etc. hujus non faciam*, h. e. non faciam illud rem hujus negotii aut pretii. Sic passim *Flocci pendere, Magni refert*, etc.

(3) *Barbare dicitur, etc.*] Non ita *barbare*. Sic enim *Tac. Ann. VI, 29. qui a male administrata provinciæ, aliorumque criminum, urgebatur*, h. e. accusabatur. Adde *Ursinum Instit. Sect. VIII. Cap. 9. p. 210. 211. Sed et sicuti accusare et arguere facinoris recte dicimus, sic quidni et criminis?* Nam licet *Sanctius* infra *IV. 4. in v. Crimine*, distinguat inter *Crimen* et *Scelus*, et hoc generale nomen non esse contendat, ut est *Criminis* vox, et licet *Ursinus d. I. hoc arripit*, quasi recte factum; certum est tamen *Vocabula Facinoris et Sceleris* æque esse Generalia, et æque de quibusvis majoribus *Criminibus* singularibus adhiberi, ac ipsam *Criminis*

Miseret,

Miseret, Misereor, tædet, pertædet, pudet, piget, pœnitet, genitivum regere videntur; sed non ita est. Audiamus Priscianum: *Hoc, inquit, sciendum, Impersonalia, quæ accusativo simul casui et genitivo copulantur, ut, Pudet me tui, similiter Pœnitet, Tædet, Miseret, Accusativo quidem significant personam, in qua fit passio; Genitivo vero illam, ex qua fit actus. Neque est mira hujuscemodi ordinatio, quum in casus resolvitur: est enim Pudet me tui, Pudor habet me tui: Tædet me tui, Tædium habet me tui: Pœnitet me tui, Pœnitentia habet me tui.* Hæc Priscianus præclare, ni vocasset hæc verba *Impersonalia*, quæ vere activa sunt, et genitivum *Agentis*, qui regitur a nomine; quod in verbis latet; ut *pudor peccati pudet me*; et (4) *miseratio pauperis miseret me*, id est, me tenet. Vide in Ellipsi, No-

Vocem. Certe ita Plaut. *Pseud. II. 4. 56. Malorum facinorum sapissime me, scilicet argutus est. Cic. Fam. VI. 6. Nefariorum scelerum condemnati. XIV. 14. Piso sceleris condemnat generum suum. Potest autem in his omnibus intelligi causa vel nomine, ut Damnatu nomine conjugationis apud Ciceronem, vel iudicio, ut iudicio capitis arcessere aliquem. Cic. de Offic. II. 14. Vide et infra in Ellipsi dicto loco, ad Vocem *Crimine*, et ad Vocem *Causa**

(4) *Miseratio pauperis miseret me.* Regi hic Genitivus videtur aliquando a vocabulo *vicem*. Terentius *Heaut. IV. 5. 1. Menedemi vicem miseret me, tantum devenisse ad eum mali*; Ubi posterius comina habendum pro Nominativo. Vide et infra ad III. 3. et IV. 3. init. *Vicem* autem ponitur pro propter *vicem*, ut apud Livium *XXVIII. 19. Solliciti vicem Imperatoris Milites*. Sic Plautus *Epid. IV. 1. 1. si quid est homini miseriarum, quod miserescat miser ex animo, id ego experior. Cicero de Invent. II. 13. Utrum id facinus sit, quod pœnitere fuerit necesse, in quibus quod ponitur pro propter*

quod. Vide et Vossium de Construct. cap. 13. extr. At ubi absolute sine addita ulla Nominativi specie occurrit, ut *Miseret me tui, Pudet me Filii*, tum vero intelligi videtur negotium, factum, status, fortuna, respectus. Atque ita tunc Genitivo significatur, ut ait Priscianus, *persona, ex qua fit actus*, sed ita ut alius subintelligatur Nominativus, quam quem ille vult intelligi. Sic ergo Ter. *Phorm. I. 3. 20. Nostri nosmet pœnitet*, h. e. fortuna, vel negotium nostri status, vel mali, vel absolute *Nostri*, ut, *Mei, Tui*, etc. Sic *Miseret me tui*, possis explere, negotium tui mali miseret me, vel respectus tui miseret me. Certe respectus vel cogitatio aut simile quid deesse videtur in locutionibus personæ, etiam in diverso paululum sensu. Sic Terent. *Adel. III. 4. 27. Fratris me quidem pudet pigetque*, h. e. respectus Fratris male rem gerentis. At quando Filius ad Patrem dicit *ibid. IV. 5. 49. Et me tui pudet*, sensus est, respectus tui tamen boni Patris. Belgice hæc distinguimus, ita *schagme my Over u,*

minativus cognatus: et lib. 3. cap. 1. « [Lucretius » tamen Nominativum alienum verbo, *Miseret*, sup- » ponit lib. 3. (5) *Ipsè sui miseret*, pro *Miseretur*, quod est, miser fit ex animo, seu cruciatur » miseria sui.] »

Ubi partitio significatur, Genitivus ab alio nomine subintellecto pendet; ut *Quis vestrum? Omnium primus, Romanorum fortior, Græcorum doctissimus*. Vide Ellipsin *Ex numero* lib. 4. cap. 3. ut et lib. 2. cap. 10. 11.

Desine querelarum, Abstine irarum, Integer vitæ, Lassus viarum; (6) Græca sunt, in quibus deest

en, *Door* u. At quando in Genitivo non persona, sed res exprimitur, tum manifeste intelligitur *negotium*, vel etiam, si quis male, *respectus*, *cogitatio*. Certe nihil discriminis est, quod ad sensum, et constructionem Ellipsi manifesta adjunctam, inter illa, *Non te hæc pudet?* Ter. Ad. IV. 7. 36. Et, *Non te horum pudet*, scil. *negotium* vel *cogitatio*? Phorm. II. 3. 45. Ut et inter, *quem neque pudet quidquam*, scil. factum, *Adel.* I. 2. 4. Et, *apud alium ipsius facti pudet*, scil. *negotium*, *Heaut.* III. 3. 35. Et ita jam Livius II. 5. *Miserebat homines non pœnæ magis, quam sceleris* scil. *negotium* vel *respectus*. At apud Terent. Phorm. V. 7. 78. *neque hujus sis veritus femina primariae*, supple *vel causa*, *isæa* vel *respectu*, aut *respectum*. Vide et Vossium de Construct. cap. 27.

(5) *Ipsi sui miseret.*] Male hoc accepisse videtur Scioppius, licet sensum satis bene expresserit. Etenim ratio Grammatica locutionis hæc est, *Ipsè miseret se ob factum vel fortunam sui*. Idem vero est *Miserere se* et *Misereri*. Hinc Plautus Captiv. III. 5. 107. *Neminis misereri certum est, quia mei miseret neminem.* h. e. certum est propter neminis negotium miserere me ipsum, quia mei nego-

tium miseret neminem. Ceterum ut Personaliter hic construitur *Miseret*, sic et reliqua passim reperiuntur constructa. Nam sic, *Ita nunc pudeo*, Plautus Casin. V. 2. 3. *Nullus est, qui peccavit, quin pudeat*, Aulul. IV. 10. 6. *Piget me parum pudere te*, Trinum. III. 2. 35. *Perhorrescat necesse est, et pudeat tacitus, et pœniteat*, Gellius. V. 1. Sed vide et ipsum Sanctium infra lib. III. cap. 1. et cap. 3. ad V. *Pudet*, et *Pœnitet*.

(6) *Græca sunt, in quibus, etc.*] Græcissant sane, sed non ita, ut Genitivus Græco more a præpositione suppressa regatur, sed potius, per aliam et Latinis usitatam Ellipsin, ab alio casu. Ergo *desine querelarum*, intellige *negotium*, vel *in negotio*. *Lassus viarum*, supple *de causa*. Vide omnino Vossium de Construction. cap. 20. 33. Sed et ita passim Veteres. *Pecunia liberales erunt*. Sall. Catil. 7. *Pecunia sua parcus, publicè avarus*. Tac. Hist. I. 49. *Severitatis et munificentie summus* Ann. I. 46. *Modicus voluptatum* II. 73. *Expertus industriæ Sueton.* Vesp. 4. Et cum Substantivis, vel absolute. Cicero de Senect. cap. 2. *Ipsè mirari soleo cum ceterarum rerum tuam excellentem sapientiam, tum etc.* Adde quæ novati infra Hoc Cap. ad pag. 154.

præpositio ἐν, quæ genitivum apud illos regit. Et quum dicis, impleo granarium frumenti, si Latine loqueris, significas te implere granarium, quod sit frumento dicatum; ut si dicas, impleo pateram Regis. « [Ita Plaut. Stich. act. 3. sc. 1. Cadum vini veteris tibi propino. Et Truc. act. 5. sc. 1. Urem ut habeat veteris vini, pro cadum, vel utrem (7) vino destinatum.] » Sed Poëtæ aliquando Græcos imitantur: unde Virg. Implentur veteris Bacchi; Græci dicunt, πληρῶν τὸ ἀγχθῶ οἴνου, id est, impleo pateram de vino; vel, si verbum verbo reddas, de vini. Nec tibi mira videatur hujusmodi constructio; nam antiqui Latini, verbum ex verbo reddentes, (8) Genitivo addebant præpositionem. Vitruv. lib. 1. c. 2.

(7) *Vino destinatum.*] Immo, et *Vino plenum.* Sic Sueton. Ner. 47. *Tyxis veneni.* Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertat, an paleæ, nihil interest, h. e. onustam auro, vel palea.* Matth. xxvi. 7. ἀλάστρον μὲν βασυτίμην, *vas unguenti pretiosi.* Et Lucian. dial. Meretr. p. 751. ἀλάστρον μὲν ἐκ ὀσίδων. Simile his ferme est illud Terentii Heaut. IV. 7. 10. *Hæc talenta dotis apposcut duo. h. e. duo talenta, quibus constat dos. Qui locus potius, quam ille Apuleji, conserendus erat a Vossio de Construct. cap. 7. cum Plauto Persa III. 2. 66. Dabuntur dotis tibi sexcenti logi. Sic idem in Trinum. v. 2. 24. Spondeo, et mille auri Philippum dotis.* Sed et alii sic quoque loquuntur, veluti Corn. Nepos in Alcib. cap. 9. *Ex quo quinquaginta talenta vectigalis accipiebat. in Timoth. Cap. I. Mille et Ducenta talenta prædæ in publicum detulit.* In hisce non ponitur regens Substantivum in Casu recti, h. e. in Genitivo, nec rectum in casu regentis, seu, non ponitur dotis sexcenti logi, pro dos sexcentorum logorum, ut voluit Vossius et Ursinus, sed summæ hæ referuntur ad dotem, vectigal, prædam, tanquam quibus continen-

tur, et quasi possidentur, quibus tribuuntur, et sese vel rationem suam ac originem debent. Sic plane Cic. Famil. V. 26. *Non est id rationum, h. e. non pertinet hoc ad rationes, non referendum hoc in rationes.*

(8) *Genitivo addebant præpositionem.*] Indignum profecto Sanctio, qui adeo prope perspexit indolem linguæ, et frequentissimum in ea Ellipseos usum, existimasse hosce Genitivos regi proxime a præpositionibus sine intercedente Ellipsi alterius casus. Nec longe tamen abseedit Ursinus *To. 2. pag. 55.* ubi Latinos hoc genus structuræ simpliciter in linguam suam translulisse censet, quum multa Latini Græcis debeant et magnâ sit utriusque linguæ etiam hic convenientia. Et pag. 234. Constructionem Verborum cum Genitivis simpliciter ex Græco sermone trãductum ab Auctoribus Latinis, suæ nempe Græcæque linguæ causarum ignavis æque atque incuriosis, quæ sententia non tam improbabilis est, quam videtur Perizonio. Utrobique tamen addit, *AUT, si Latina Latine supplendi ratio magis aridet, intelligendum tunc in negotio vel simile quid, quæ mea erat sententia, et quæ sine dubio natura rei*

Quantitas autem est modulorum ex ipsius operis sumptio; ibid. cap. 4. Aquatiles autem piscium naturæ, quod temperatæ sunt a calido plurimumque ex aëris et terreni sunt compositæ: ibidem cap. 5. Quum ergo iis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio: et lib. 3. cap. 2. Præterea si ex imbrum aquæ vis occupaverit: et lib. 9. cap. ult. Descriptioque ex duodecim caelestium signorum sit

est convenientior, quum indaganda sit Linguæ Analogia ex ejusdem potissimum Linguæ rationibus: Neque vero adeo ignari aut incuriosi suæ Linguæ fuerunt præcipui optimæ ætatis Auctores Latini, apud quos sæpius talia reperiuntur, ut simpliciter Græcas constructiones, Latinis prorsus inusitatas, Latinis tamen verbis expresserint. Conveniat hoc in Hyginum, in antiquum Irenæi Interpretem, et similes; nequam convenit in classicos Auctores. Certe in his Præpositionibus Genitivo junctis, non simpliciter Græcam constructionis formam, verbum ex verbo reddentes, tenuisse Latinos, patet utique manifeste ex eo, quod et præpositio IN cum Genitivo in his Vitruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos IN Genitivum admittit, sed solum Dativum; et proinde, si quando Genitivum pænes se habet, sine ulla hæsitacione etiam apud illos per Ellipsin explicari debet. Veluti apud Ael. Var. Hist. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum a Βοιωτίς in Τροφοντί, h. e. in Bœotia in Trophonti æde. Et IV. 15. de Alcibiade, ἐν φαρναβάζου, h. e. apud Pharnabazum, seu propriè, in Pharnabazi aula agens. Similiter ergo apud Latinos se res habet. Neque solum hujusmodi Ellipsis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut sæpe alii Auctores alias phrasas præ ceteris frequentant, ea videatur delectatus, (si modo

loca hæc ita, ut a Sanctio hic exhibentur, legenda sint: nam in nostris et ultimis edd. pleræque aliter eduntur) sed et apud Alios, ut vedete est in Vossio *de Construct. cap. 7. extr.* Adde illis Gellium I. 25. *Inducis in mensium aliquot factis scil. spatium, vel tempus, nisi tamen et istic delenda sit vocula in, quod pene putem.* Sed tamen eandem Ellipsin deprehendes in Græca Inscriptione apud Jac. Sponium *Itiner. To. 2. p. 233. Ed. Amstel. γυνάδων. ἢ ἐὶ τὸ γὰρ. ἕκαστ. ἰσαριθμῶ. scil. γὰρ ἄλλοι.* Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ, *In presentiarum*, non tanquam si Genitivus regeretur ab IN, ut perperam vult Sanctius, sed a suppresso tempore; usitata in similibus Ellipsi. Quod cum ita sit, non debuisset Scioppius in *Jud. de Stylo Hist. p. 59.* tanta confidentia illam locutionem tanquam prorsus lurulentam rejicere, et Viris Doctis hujus seculi vitio vertere, Catoni, Fannio, Nepoti, Tacito, Apulejo, Minucio, et aliis olim usurpatam Neque satis etiam causæ, quare Vir Doctissimus, et mihi, quum viveret, amicissimus, Christoph. Cellarius, in *proleg. ad Curas poster. de Barbar. et analogiam reclamare* tradat, ac propterea de bonitate ejus dubitet. Nec tamen Ego illam in optima Linguæ Latinitate frequentatam, atque adeo nobissime hæsitacione imitandam, aut crebro adhibendam putem, sed tantum: Latinitatis finibus

figurata. Hæc testimonia Vitruvii aliqui conati sunt emendare, nescientes ad Græcam formam esse dicta; sed in antiquis manuscriptis ita, ut citavi, leguntur: hinc illud antiquum, *in præsentiarum*. Nec hæc, ut imitere, afferuntur, sed ut intelligas, quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, esse Græcam phrasim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Desine mollium tandem querelarum*: Idem, *Abstineto*, dixit, *irarum, calidæque*

ejiendam penitus, atque usu ipso et analogiæ rationibus plane destitutam, et eo usque de *bonitate* ejus dubitandum, non arbitrer. Non possum enim mihi persuadere, in tot Auctorum loca simul phrasin hanc culpa librorum irrepisse. Quocirca quum videam jam ab antiquissimis Auctoribus, Catone et Fannio, adhibitam, ac dein, sæculo certe Cæsaris secundo, et deinceps, a Tacito, Apulejo, Ulpiano, Minutio Felice, Cypriano, etc. sæpius usitatam, haud censeam ergo MStis codicibus Cornelii Nepotis, ex præjudicio in eam phrasin concepto, fidem temere abrogandam, aut ipsam ex Nepote excludendam, quod neque Cellarius facit. At si illa hunc quoque vindicare sibi potest, magnum sane habet Auctorem, Virum quippe Tullianæ ætatis, et sermonis elegantissimi. Sed desiderat Clariss. Cellarius probari sibi *tempus præsentia* aut *præsentiarum*, Latinis unquam dictum. Vidi etiam nuper Dissertationem sive Godefr. Hechti, sive Joh. Georg. Schulzii, de hac ipsa phrasi in Academia Wittenbergensi publice an. 1609. propositam, cujus Auctor etiam ipsam vocem *præsentiarum* in plurali commonstrari sibi postulat. Posterius hoc amolitur pro me Cl. Ursinus *Instit.* Tom. I. p. 923. et *præsentias* exponit præsentem res, sicuti Cicero dixerit *sorditudines* pro fortibus factis. Esse itaque in *præsentiarum* idem

quod in *Præsentium rerum tempore*. Et sane complura sunt Nomina rarius et vix usitata in plurali, quorum tamen exemplum unum aut alterum etiam ex optimis Auctoribus proferri potest. Sic *Avaritiæ, Culpæ, Gloriæ, Quietis, Soboles*, apud ipsum reperiuntur Ciceronem. Vide alia complura apud Ursinum *To.* 1. p. 106. Sed et occurrit passim in *præsentia*: at qua *præsentia*? Potest enim intelligi *Hominis*, vel *Rei* sed ex sensu manifestum est intelligi *Temporis*. Terent. *Heaut.* V. 2. 9. *Suavia in præsentia quæ essent habere prima, neque consulere in longitudinem*, Adel. H. 2. 14. *Nunquam adeo astutus fui, Quin quicquid possem, mallem auferre potius in presentia*. Tac. *Agric.* 39. *Optimum in presentia statuit seponere odium*. Idem sæpiissime *Præsentia* in plurali pro statu rerum præsentis temporis, vel præsentibus negotiis istius temporis posuit, et futuris vel veteribus opposuit. Quidni ergo analogice quoque dicatur *præsentia* vel *præsentiarum tempus*? Sed tamen de supplemento Ellipseos cum nemine contenderim. Modo locutio ipsa habeatur Elliptica, per me licet, ut alia et commodior ejus explendæ via tentetur. At nihil huic simile, ajunt, in tota invenitur lingua. Sit ita: Nihil tamen hoc impedit, quo minus usu fuerit recepta in latinum sermonem, maxime quum Analogiæ per Ellipsin expediri queat.

rixæ : quod Homericum est ; ἄλλ' ἄγε ἴψιδ' ; id est, *desine contentionis*. Virg. *Nec veterum memini, lætorum malorum* : idem, *Iustitiane prius miser, belline laborum* ? Plautus Rudent. *Ut me jam omnium laborum levas* : idem Stichus ; *Hæ res vitæ meæ, soror, saurant* : idem Cistellaria ; *Paternum servum sui participat consilii*. Ovid. *Successorumque Minervæ*

Plurima enim sunt, quorum simile nihil usquam reperimus, et quorum Analogia est insuper nulla, vel certe impeditissima. *Macte* omnem habet speciem Vocativi, et tamen eadem forma ad aliorum quoque casuum Constructionem adhiberi illud, certum est. Quid huic habemus simile, aut quod aliud ejus formæ vocabulum hoc modo adhibitum tota in Lingua ? Sic *Mane*, et multa similia, quorum ratio significatio- nis, et Syntaxeos, atque explen- dæ Ellipseos, ex ipsis Veteribus demonstrari nequit, notissimi ta- men sunt usus. Ast hujus ipsius prorsus simile habemus apud Pe- tronium, qui bis *cap. 58. et 74. dixit de presentiarum*, eodem sensu, forma, et Ellipsi, qua in *presentiarum*. Sed neutrum imitabuntur facile, nisi qui rano- nibus inepte delectantur. Porro similia istis Genitivi cum Præpo- sitione Constructionibus Ellipti- cis sunt etiam illa, quæ Geniti- vum item jungunt variis præpo- sitionibus, intellecta voce, *adæ* vel *adibus*, ut dicatur, *ad Opis*, *ad Castoris*, *is adis*, *is pax adis*, in *Veneris*, a *Vestæ*, quæ pas- sim apud Græcos et Latinos ead- em Ellipsin occurrunt Quapropter statuenda semper Ellipsis alte- rius Nominis Substantivi, quo- ties Genitivus jungitur vel Ver- bis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particulis quibuscun- que. Veluti Adverbis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego illic inesse auri et argenti largiter*, in- tellige *negotium*. Neque aliter Græci. Vide me ad Aclianum V.

18. 5. in Addendis. Existimat ta- men Ursinus. Tô. 2. p. 437. ex Græcismo explicandam harum lo- curionum constructionem, atque adeo in isto Plauti loco Genitivos *argenti et auri* regi proxime a *Tæ largiter*, quia et Græci dicant, *ἄγε γὰρ*. At quid opus, ad in- solita, et analogicis Lingua le- gibus prorsus adversa decurrere, quando usitatissima Ellipsi et commodissima locutione rem ex- pedire satis superque possumus. Latine prorsus commode satis di- cemus, *credo ego negotium auri et argenti illic inesse largiter*, æque ac, *aurum et argentum illic inesse largiter*. Quin ipse Ursinus pag. proxima superiore loca addert ex Terentio, Cicerone, Sallustio, quibus Accusativus et Adverbium copiæ vel inopiæ simul Verbis junguntur, veluti *Parentes*, h. e. *subjectos, abunde habemus*, pro quo usitatius, sed eodem sensu, dicitur. *Parentium abunde habe- mus*, h. e. *negotium parentium*. Quidni eodem igitur modo dixe- rit Plautus *habere negotium auri et argenti largiter* ? Sæpe autem Ge- nitivum expressum regi a sup- pressa voce *Negotium*, adeo usi- tatum est, ut ipse Ursinus id pag. 426. agnoscat. Sed et sic in ex- clamatione, Plaut. *Mostel. III. 3. 9. Dii Immortales, mercimonii lepidi* ! scilicet *est res. Catull. car. 9. O mihi nuntii beati* ! h. e. *res hæc est mihi res beati nuntii*. Quibus conveniunt plane locutiones usita- tissimæ, quas Auctor ipse in ver- bis memorie mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in animo habere navigandi*.

DE RECTIONE GENITIVI. 151

indoluit. Horat. *Et mobi miror purgatum te illius.*
Tacit. *Veteres oratores* (9) *Grammaticæ, Musicæ,*
et Geometriæ imbuebantur. Vide *Ex* in *Hellenismo,*
et in *Ellipsi Causa.*

Deest etiam in genitivis Græcorum sæpissime adverbium *ἐνεκα*, id est, causa, vel gratia. Vide *Causa* in *Ellipsi.*

In verbis memoriæ, si genitivis utimur, aut est eadem phrasis Græca, aut nomen verbi supplendum est; ut *memini tuorum consiliorum*, supple, *mentionem*; *venit in mentem illius diei*, sup. *mentio* vel *recordatio*. Ubi errant, qui dicunt esse antiptosisin, ut *illius diei* dicant esse, pro, *ille dies*: quos merito ridet Valla lib. 1. cap. 5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, supple, *propositum*, teste eodem Valla; et Linacro lib. 6. Vide in *Ellipsi, Mentio.*

Poiri rerum. Vide in *Ellipsi Imperium*: contra Valla lib. 3. cap. 34.

(10) *Natus Romæ, Ægypti educatus*, et similia, deest *Urbs*, vel *locus*, vel *provincia*, Vide *Urbs.*

(11) *Non est tui muneris; non est moris; Regis est gubernare.* Vide *Officium*, vel *Negotium.*

(12) *Satagit rerum suarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *satago* regere genitivum,

(9) *Grammatica, Musica, et Geometria.*] At omnes, quos vidi, vidi autem præcipuos, Lipsius, Pichena, Freinshemius, J. F. Gronovius, Ryckius, ediderunt *Grammatica, Musica et Geometria.*

(10) *Natus Romæ.*] Sic et in Appellativis. Plaut. Bacchid. II. 2. 27. *Proximæ vicinæ habitat.* Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidisse hæc proximæ vicinæ*, scil. in loco.

(11) *Non est tui muneris.*] Cic. Famil. V. 20. *Non est id rationum*, h. e. non est negotium, quod in rationes inferri debeat. Sic ibid. *Reliquum est de HS. centum millibus, non mei errati, sed tui.* Plautus Merc. IV. 5. 12. *Pol haud censebam istarum esse opera-*

ram Patrem, h. e. istis operis esse deditum, vel occupatum. Hic tamen intelligitur *Hominem*, quasi dictum esset, *Patrem non esse hominem istar. oper.*

(12) *Satagit rerum suarum.*] Genitivus hic regitur, nec a verbo *Satagit*, nec a vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, sed ab *Ellipsi in negotio vel nomine.* Nam *Satagere* per se et simpliciter significat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1. 4. *Ego hac nocte in somnis egi satis, et fui homo exercitus.* Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam prospere pugnasset, satisque agerent Romani.* Additur et præpositio *DE.* Gell. IX. 11. *Consulibus de vi ag-*

quum sit *agere satis rerum suarum*. Plaut. Bacch. IV. 3. *Nunc agitas tute sat tuarum rerum*.

Pendeo animi ; Discrucior animi ; Desipio mentis ; Felix animi ; Impotens lætitiæ ; Integer vitæ ; Sceleris purus ; Lassus maris , et viarum , militiæque , (13) Græca omnino sunt , et figurata. Vide *Mens* in Ellipsi , et Hellenismum.

Eo ad Minervæ , subaudi Ædem ; Tullius Ciceronis , supple filius ; Catonis Marcia , subaudi uxor ; Castra aberant bidui , subaudi itinere vel via ; Hujus vidi Byrrhiam , subaudi servum ; Secundarum , tertiarumque Pamphilus , supple , actor. Vide Ellipsin.

Sunt qui dicant , non posse dici , *Urbs Toleti , Arbor mori , Flumen Tagi* ; quia nomen generale cum speciali in eodem casu debeat collocari ; ut *Urbem Romam , Flumen Tagus , Arbor Morus* : quod ut non negaverim , ita et illud affirmandum est. Nam si dicimus , *Urbs Spartana* , inquit Scaliger , cur non dicimus , *urbs Sparta* ? Sed quod attinet ad Nomina Urbium , vide *Urbs* in Ellipsi. De cæteris (14) accipe testimonia : Virgil. *Demessum florem violæ , et hyacinthi* , dixit Horat. in Epodo ; *Aut*

multitudine hostium satis agentibus. Plerumque tamen Genitivus. Gell. I. 17. de Socrate , *Irarum et molestiarum muliebrium per diem perque noctem satagebat.* Intellige vel *de causa* , vel *in negotio*. Ita vero cum aliis etiam Verbis ac Nominibus jungitur eodem fere sensu Genitivus. Plaut. Asin. II. 4. 53. *Cui omnium rerum ipse semper credit.* V. 2. 5. *Si me mendacem hujus rei inveneris.* Terent. Adelph. IV. 6. 61. *Nolim te ceterarum rerum socordem eodem modo.* Gell. VI. 15. *qua est omnium rerum verecunda mendacitate* , h. e. in negotio omnium rerum. Cæel. Famil. VIII. 12. *Neque mearum , quid consilii capiam , reperio.* Cic. de Off. I. 8. *Nulla sancta societas nec fides regni est.* Tac. Ann. VI. 4. *Præci-*

pius olim circumveniendi Sabini , et tunc luenda pæna primus. Cuius generis sunt frequentia illi , *Vetus militiæ , Modicus voluptatum , severitatis et munificentia summus* , etc. Vide et alia supra nota 6. Similes et ejusdem analogiæ sunt Adjectivorum quorundam constructiones cum Gerundiis in DI. Ovid. Heroid. 1. 8. *Neve revertendi liber abesse velis* , h. e. liber in negotio revertendi.

(13) Græca omnino sunt , etc.] Latina tamen ellipsis , et similis ei quæ modo explicita , et cui fere similis est et illa , quæ in Accusativo Adjectivis et Passivis juncto reperitur. Vide et supra notam 6.

(14) Accipe testimonia.] Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Mu-*

herba lapathi prata amanti. Plin. *Herba pulegii.* Cicero pro Flacco; *Qui arborem fici nunquam vidisset.* Virgil. *Flumen Hymelæ.* Sueton. Caligula: *Sed quum ad visendum nemus, flumenque Clitumni, Meyaniam processisset.* Horat. *Denique quatenus exscindi vitium iræ, cætera item nequeunt.* Plin. *Arbor palmæ: idem, Arbor mori.* Columella lib. 6. *In scrobem fici arbusculum deponito: ibidem, Tunc arborem fici detrunca.* Cicero 5. epist. *Ne vitium arrogantiae subsequatur: idem pro Murena; Aliis ego te virtutibus, gravitatis, justitiæ, fidei, cæteris omnibus, consulatu et omni honore semper dignissimum judicavi.* Quem locum, hujus regulæ ignorantione, conatur emendare Lambinus. Falso item citatur a Grammaticis; *In mensem Januarii: Hoc enim Latine non dicitur, cum Januarius adjectivum sit.* Vide *Mensis* in Ellipsi.

Duos genitivos ab uno eodemque nomine pendere (15) aliquando animadverti. Cicero in Pisonem: *Jamne sentis, bellua, quæ sit hominum querela frontis tuæ?* Idem ad Plancum; *Consul es designatus maxima orbitate Reip. virorum talium.* Idem pro Cornelio

luchæ. cap. 90. Oppidum Laris. Sulp. Sev. *Opp. Sarapta.* Idem. *septuaginta arboribus palmarum repertis.* Sueton. Aug. 94. *Arborem palmæ repertam. Sic malum servitutis apud Sulpic. Sev. Mala discordiæ, et bona concordia.* Sall. or. 1. ad Cæs. *Quamobrem quum in Senecæ Herc. Oct. v. 447. omnes eodd. habeant, ut restatur Doctiss. ejus Interpres* *Observ. I. 6. Leve esse credis pellicis nuptæ malum? nulla satis justa fuit causa, cur contra eos reponeret pellicem. Sensus est, an credis nuptæ leve esse malum, malum pellicis? plane ut, quod ex Horatio attulit Sanctius, vitium iræ, et ex Cicerone, quod coniunguntur pellicis nuptæ, quæ tamen diversæ prorsus sunt constructionis. Nam talia sæpe*

ita jungi, multis docuit idem Observ. IV. 9. ad illud Ciceronis: Bonis semissibus magna est copia.

(15) Aliquando animadverti. Sic passim apud optimos Auctores Duo Genitivi. Cæsar B. Gall. II. 17. *Eorum dierum consuetudine itineris nostri exercitus perspecta.* Et III. 8. *Hujus Civitatis est longe amplissima auctoritas omnis oræ maritimæ regionum earum. Ubi tres jam Genitivi, sed quorum tertius a Secundo regitur. Ceterum Duorum alter plerumque est quasi activus, alter Passivus. Cic. Famil. II. 13. Illius (Appii) administratio provinciæ. IX. 8. Superiorum temporum fortuna Reip. de Offic. I. 14. Cæsaris translatio pecuniarum. Cap. 16. Quæ naturæ sint principia communitatis,*

Balbo; *Habetis summorum hominum interpretatio-
nem juris ac foederum.* Cæsar. 1. Civili; *Omnium
temporum injurias inimicorum in se commemorat,*
ibid. *cujus rei magnam partem laudis ac æstimationis
ad Libonem perventuram.* Valer. Max. de Cyro;
*Cujus ortus ad imperium totius Asiæ spectantis,
maternus avus Astyages duos prænuntios somni
frustra discutere tentavit.* Cicer. 1. Catil. *Exhaurie-
tur ex urbe tuorum comitum magna et pernicio-
sentina Reip.* Auctor ad Herennium: *Memoria est
firma animi, rerum et verborum dispositionis per-
ceptio.* Sed frequentius alter genitivorum (16) in pos-
sessivum convertitur, ut, *Mea doctrina præceptoris;*
et, *Frucibus Siculis Agrippæ.*

C A P. I V.

*Dativus nunquam regitur, nec ab activo, nec a pas-
sivo; et ubique acquisitionem significat. Nunquam
est rei agentis.* [Sed vide infra ad lib. III. cap. 4.
Nota 1.] *Verba Decet, Celo, Oportet, Lateo,
Præstolor, Maneo, Deficio, Adjuvo, Refert, In-
terest, Præstat, Precor, Misereor, Aufero, Eri-
pio, Jubeo, cum Dativo constructa. Duo Dativi
in una periodo.*

D*ORMIO tibi; Tibi servio; do tibi pecunias;
tibi emitur liber; nihil differunt, si dativi na-*

Nep. Epam. 5. *Quod sibi Aga-
mannonis belli gloriam videretur
consecutus.* Pelop. 2. *Quorum
imperii majestas.* Plaut. Pseud. I.
1. 3. *Duorum ego labori hominum
parsissem lubens, Mei, te rogan-
di, Tui, respondendi mihi.* Florus.
III. 5. 6. *inexplebilis honorum
Marii fames.* Liv. XXXIV. 26.
*Omnium Principum Græcia eadem
sententia erat inde potissimum or-
dendi belli. Ubi vide Virum
summum, Gronovium Patrem
similia adferentem. Vide et supra
me ad initium hujus Capitis.*
Sæpe etiam plures Genitivi con-

*currunt, sed alter ex altero
pendentes.* Liv. præf. *Meipsum
consuluisse memoria rerum gesta-
rum principis terrarum populi.* I.
38. *Fratris hic filius erat Regis.*
Sall. Jug. 30. *Odio potentia no-
bilitatis.* Cic. Famil. VI. 20. *De
curatione munerum regionum cum
Oppio sum locutus.* Justinus V.
9. *Milites in auxilium Patriæ
communis Eloquentiæ misit.* Cap.
10. *Mittunt legatos, qui por-
tionem prædæ communis belli
periculique peterent.* Et IX. 2.
Impensa obsidionis portionem petens.
(16) *In possessivum.*] Sic

turam spectes : ubique enim significatur acquisitio ; ut, *surrupuit mihi nummos ; et lac subdicitur agnis* : nam dativus ultimum finem significat ; quare jam composita et structa orationi potest accedere. Domus constat ex materia , ut lapidibus et lignis , producitur ab artifice , quæ causa efficiens est , habet formam , qua distinguitur a rebus aliis : quam igitur constructa , et perfecta est , tunc quærimus , cui negotio vel domino sit accommodanda : sic Dativus constructa atque perfecta orationi per modum acquisitionis supervenit. Nulla igitur erit oratio , cui per modum acquisitionis Dativus adjungi non possit : ut , (1) *tibi doceo ; tibi soli amas* ; “ [*tibi deserit Hesperus Oetam ;* ” *Omnis jam pueris pater , et matercula , pallent ;* ” *Sed ne forte tuo careat mihi funus amore.*] ” Cur enim in his orationibus ; *Filius mihi peccat , non omnibus dormio* ; fateris esse acquisitionem : et in illis ; *Do tibi pecunias , non fratri* , a verbo dicis regi dativum ? Intelligendum igitur , nullam esse orationem , aut verbum ullum , cui dativus non possit accommodari ; dum tamen hoc intelligatur , aliud esse , *Amo me* ; aliud , *Amo mihi* : aliud , *doceo vos* , aliud , *doceo vobis*. Unde jam mirari desinamus hujusmodi phrases cum dativo. Terent. Adelph. *Ut vobis decet*. Cornelius Fronto de exemplis eloquutionum , citat Sallustium in 1. histor. *Locum editiorem , quam victoribus decebat , capit*. Plaut. Amphitryon. *Nostro generi non decet*. (Hispane, *Para quien nosotros somos.*) “ [*Ibidem ; Capiam ornatum , qui potis decet* , ” id est , *capiam coronam , tanquam homo potus ,* ” sive ebrius.] ” Idem Asinaria ; *Ut me , reque maxime , atque ingenio nostra decuit* , vides hic dativum , et

Cato apud Gellium VII. 3. *Ne in servitute nostra essent*. Vide infra ad cap. XIII. nota 7.

(1) *Tibi doceo.*] Non tamen feret ; non Usus tantum , sed neque Analogia istam locutionem , pro *Te doceo* : sicut neque recte dixeris isto sensu , *Ego cedo* , vel *verbera tibi* , *Ego*

video tibi , et similia. At alio sensu recte ita loquaris : *Veluti , Ego doceo vobis istos pueros* , *Ego verbera hunc hominem tibi* , h. e. tuum in usum , aut commodum , aut tuam ad voluntatem. Et ita mox Auctor aliud esse faterur , *Doceo vos* , et , *Doceo vobis*.

accusativum, (2) sed diversa significatione. Cic. de Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentiæ tuæ.* Terent. Adelph. *Imo Hercle ita nobis decet;* ibid. *Ut vobis decet,* Græce, ὅμιν ὑπέπει. Gellius lib. 8. *Adolescens præfatur clarius, quam ætati ejus decebat:* idem lib. 7. *Fæminis solis vestem longe lateque diffusam indecere existimaverunt.* Tacit. *decere nobis terram.* Terent. (3) *Si hoc fratri celetur.* Plaut. Amphitryon. *Homini servo suos domitos habere oportet aculos et manus.* « [Cicero post reditum; *Ubi* » *nobis hæc auctoritas tanta tamdiu latuit?* Varro 8. » de ling. Lat. *Similia non solum a facie dici, sed » etiam ab aliqua conjuncta vi, quæ et oculis, et » auribus, latere soleat.* Plaut. Trin. *Quid ille mihi » latitabat.] » Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus lib. 1. *Tu mihi causa lates.* Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præstolarentur armati.* Virgilius; *Hæc eadem matricque tuæ generique manebunt;* idem; *et tibi pœna manet.* Cicero 11. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, sicut Cajo Curioni, manet.* « [Ita est in veteribus libris. Virgil. *O mihi tam » longæ maneat pars ultima vitæ.] » Catullus; *Scelestâ tene, quæ tibi manet vita?* Cæsar 2. Gall. *Quum tela nostris deficerent.* Gellius lib. 11. cap. 29. *Ut messem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui rei, te assimilare, retulit.* Plautus Bacchid.**

(2) *Sed diversa significatione.]* Eadem est significatio sive hoc Verbum cum Dativo, sive cum Accusativo construas. Nam si dicas *deceat tibi*, h. e. est tibi ornamento et decori, at *deceat te*, idem est, quod, ornat, et decorat te, quæ utique eodem recidunt. At mox hac pag. ex Gellio adfertur locus, ubi Accusativus et Dativus diversa significatione uni verbo reperitur junctus, scil. *Ut messem hanc nobis adjuvent.*

(3) *Si hoc fratri celetur.]*

Apud Terentium in hoc loco, qui est in *Phorm.* V. 4. 6. *Fratri* nec legitur, nec intelligitur. Verba, *Ego nullo possum remedio me evolvere ex his turbis, Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefit, in probo siem.* Locus ergo hic afferri non debuerat, id quod jam monuit Ursinus *Gramm. Inst. To. 2. p. 246.* qui et alium rectius profert ex Alvaro, nempe *Corn. Nepotis in Alcib. cap. 5.* *Id Alcibiadi diutius celari non potuit.*

Quum nihilo pluris ea res referat sibi. Idem Pseudolo: Nam quanti refert, (4) ei nec recte dicere, qui nihil recte facit. Horatius lib. I. satyra 1. vel dic, quid referat intra Naturæ fineis viventi jugera centum An mille aret. Plinius lib. 18. Acino plurimum refert, si contingat crescente lima vindemiare. Tertull. interest homini, Deo cedere. Sed mihi vide-

(4) *Ei nec recte dicere, etc.*] Exemplum hoc est alienum ab hoc loco. Nam primum in optimis edd. legitur, *te nec recte dicere*. Dein si maxime ei legendum foret, nihil id pertineret ad *refert*, sed construendum foret, *dicere ei qui*, etc. Nam de lenone sermo est. Locus est in Pseud. IV. 6. 23. Sed et locus ille ex *Bacchid.* qui est III. 4. 20. aliter legitur in ultimis eod. etiam Douzæ, Taubmanni, et Gronovii, nempe, *Tum quum mea illud nihilo pluris referet*. At MSSi habent tantum, *Tum quum mihi nihilo pl. referet*, quæ verba non explent carminis metrum, atque ideo, ut corruptelæ manifesta, variis subinde modis tentata sunt ab Editoribus. Angelius Florentiæ an. 1522. edidit, quod secus est Sanctius, *Tum quum nihilo pluris ea res referet sibi*. Eadem ita exhibuit dein Cælius Sec. Curio Basileæ, nisi quod ultimum illud *Sibi* neglexit et rejecit. Alii dein, omisso etiam *ea res*, mutarunt insuper *mihi* in *mea illud*. Mihi videtur sensus verborum primum indagandus, et dein lectio constituenda. Agitur ergo hic de utilitate *Bacchidis*, seu fructu, quem illa percipiet ex suo facto apud *Mnesilochum*, Amatorem suum, qui hæc loquitur. Verba sunt ex MSS. *Igitur mihi inani atque inopi subblanditur. Tum quum mihi nihilo pluris referet, Quam si ad sepulcrum mortuo dicat jocum.* Sensus est apertus: Tum igitur *Bacchis* mihi inani atque inopi

blanditias dicet, quando nihilo plus illis juvabitur, quam si dicat jocum mortuo. Manifestum inde, nihil hic dici ejus, quod juvet *Mnesilochum*, atque adeo phrasin hanc, *mihi referet*, si notet aliquid *Mnesilochum* utile, esse ab hoc loco alienam, id quod satis perspexerunt, qui expungentes *mihi* addiderunt *Sibi*. Sed neque constructionem hanc eo sensu patitur *Genitivus pluris*. Nam dicitur quidem *refert id mihi aliquid*, pro prodest id mihi: quod occurrit apud Horatium in loco, qui sequitur. Et ita cum *Dativo rei* apud *Plaut. Trucul. II. 4. 40. Quoi rei, id te assimulare, retulit?* h. e. *quam ad rem illud retulit*, aut profuit, ut loquitur in *Epidico II. 2. 91.* et alibi. Sed tamen in hac Constructione nullum locum habet *Genitivus ille*. Dicendum enim foret, *quum nihilo plus ea pluris*. Quid ergo? si *ea res* ex MSS. hauserunt priscae Edd. *crederem illud mihi* ex duabus prioribus syllabis (*mihi*) sequentis vocabuli esse ortum, ac legerem, *Tum quum nihilo pluris sua refert*, h. e. *quum mihi illud, quod faciet Bacchis, non referet se ad sua (Bacchidis) negotia, eaque momenti nihilo pluris, quam si dicat, etc.* Vide usum *tot Mihi*, sive emphaticum, sive abundantem, in seq. Nota, et considera inprimis illis, *Mihi quidem illam laudas? Mihi quidem Scipio vivit, vivetque semper. Annon tibi hoc maximum est? An ille mihi liber, cui mulier imperat? ubi*

tur hic deesse literula, et legendum, *hominis*: ut in illo Plinii cap. 1. *nec interest hominis*. Terent. Eunuchus; *Homini homo quid præstat?* Plaut. Asinaria. *Pergin' precari pessimo?* Seneca de vita beata; *Huic succurro, huic misereor*: idem Controvers. *Misereri debent omnes mei*: et; *ego misereor tibi, puella*. Unde in sacris; *Miserere mihi Domine*; et, *miserere nobis*. Plautus Aulular. *Nihil equidem tibi abstuli*: resp. *At quod tibi abstuleras, cedo*. Ambiguitas est in dativo; nam primo loco, *tibi*, id est, *a te*; in secundo (5) manifesta est acquisitio. Catul. *Eripite hanc pestem, perniciemque mihi*. Doctiores quidam

Mihi nihil aliud notat, quam apud me. Locus Plinii, qui est lib. XVIII. cap. 31. aliter itidem editur ab Harduino. Nempe *Acinos plurimos fert, si contingat, etc.* Sed quid vindemia facere potest ad multitudinem acinorum subito augendam! Legendum forsitan *Annos*. Verum quum priores edd. Sanctii lectionem ostendent, eaque commodam satis sensum recipiat, eam retinuerim, vel ex vet. cod. Pintiani legerim *Acinos plures refert*, scil. in annum sequentem.

(5) *Manifesta est acquisitio.*] Hinc sæpe Emphasis magna in illo Dativo. Plaut. Cap. IV. 2. 36. *Esurire mihi videre*. resp. *Mihi quidem esurio, non tibi*. Aulul. III. 2. 19. *Utinam mea mihi modo auferam*. IV. 2. 16. *Verum ego mihi bibam*. IV. 10. 38. *Tametsi fur mihi es*. Bacchid. I. 1. 31. *Mihi cesso, cum sto*. Terent. Heaut. III. 1. 10. *Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam ego met mihi?* IV. 6. 16. *Scin' ubi nunc sit tibi tua Bacchis?* et IV. 7. 1. *Ubi Clitipho nunc est?* *Ecum hic Tibi*. Eun. V. 8. 23. *Mihi illam laudas?* h. e. apud me. Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo*. II. 11. *Quicquid erit, tibi orit*. ep. 18. si quid

offendet, sibi totum, nihil tibi offenderit. de Amic. cap. 3. *Factus est iterum Consul, sibi suo tempore, Reip. pene sero*. cap. 27. *Mihi quidem Scipio vivit, vivetque semper*. Suet. Tib. 1. *Agrum accepit clientibus, locum ad sepulturam Sibi, a populo*. Obseq. cap. 104. *Matri Idæ se præcidit*. Tac. Histor. II. 26. *tangam Fratri apud Othonem militanti proditionem ageret*. Plin. Paneg. *Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humanae vices, horret*. Vide et ad Ælian. V. H. II. 20. 5. Sed et sæpe eleganter proorsus abundat. Plaut. Aul. III. 3. 22. *Qua mihi potest interbibere fontem Corinthiensem*. Terent. Eun. V. 4. 37. *qua audacia tantum facinus audeat?* PY. *quid ita tantum?* PA. *annon tibi hoc maximum est?* Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustentata*. Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit*. Sall. Catil. 52. *Hic mihi quisquam misericordiam nominat?* Liv. præfat. *Ad illa mihi quisque acriter intendat animum*. Sic Græci. Ælian. V. H. IX. 4. *ut hic huius dialektos & accenti*. Vide et Notas meas ad Eundem XII. 25.

negant posse dici, *jubeo tibi*; qui si hæc intelligerent, Cornelio Tacito assentirentur, (6) quum dixit lib. 13. cap. 15. *Uni Britannico jussu, exurgeret.* « [Livius lib. 42. cap. 28. *Cui primo tempore magistratus creare jussum erat.* Cicero lib. 9. ad Attic. » epist. 13. *Hæ literæ Dolabellæ mihi jubent ad » pristinas cogitationes reverti.* Ascon. in 3. Verr. » *Defensionem de Sylla exclusit, ne liceret ille dicere, Sylla mihi jussit.* Curtius lib. 7. 1. *Armigero » lanceam ei dare jussit.*] »

Væ victis, Hei mihi, etiam sunt dativi acquisitionis, et particula *væ* est suppositum verbi subintel-

(6) *Quum dixit, etc.*] Sic et IV. 72. *Tributum eis Drusus jusserat modicum.* et XII. 40. *Quibus (Equitibus) jusserat, ut instantibus cominus resisterent, refugos non sequerentur.* Sall. Jug. 48. *Postquam ei provinciam Numidiam populus jussit.* Cæs. B. Liv. III. 98. *militibusque suis jussit, ne qui eorum violarentur.* Liv. XLII. 43. *queis Legati, nullo in præsentia responso dato, Chalcidem se sequi jusserunt.* Corrigit quidem, et hunc locum, quamvis in eo Dativus utriusque referri etiam possit ad *res* dato, et alterum disertiorem Capitis 28. a Scioppio hic allatum, Gronovius Pater, tanquam si solæca sit ea locutio. Sed tamen quam tot exemplis a Sanctio, Scioppio, me denique, allatis probata jam sit, imino et ab illo ipso ad Liv. XXVII. 24. non putem eam temere præscribendam, omniaque isthæc loca conjecturis sollicitanda. Sic neque in Silio Ital. XII. 600. *Calicolis raptum excitis defendere tecta Dardana, et in septem discurrere jusserat ances,* legendum cum Eodem Observ. I. 17. *oenseam, Calicolas excitos: quum, si maxime solæca esset locutio, jubeo tibi hoc facere, vel si tamen nulla eum locum foret mutandi causa, quippe quum Calicolis excitis, possint*

esse Ablativi. Constructur hoc Verbum etiam cum Accusativo. Plaut. Stich. II. 3. 71. *Jube famulos, rem divinam mihi aggerent.* Suet. Vesp. 23. *Nunciantes legatos, decretam sibi statuat, jussit, continuo ponerent.* Festus: *Admissivæ aves, quæ consulentem juberent, ubi sine causa malunt nonnulli juvent.* Ita enim etiam apud Livium I. 12. *Romulus ad Jovem, jussus tuis avibus, prima fundamenta jeci.* Liqueat vero ex his, male ergo etiam Vossium de Construct. cap. 26. posterioriorem hanc phrasin, ut minime Latinam, rejicere. Nisi tamen in his exemplis, in Festo quidem malimus intelligere Infinitum, scil. *facere id, de quo consulebat*: Plane uti expediendum censeo locum Ciceronis Famil. XIII. 26. *Literas ad Te a M. Lepido Consule, non quæ te aliquid juberent, (neque enim id tunc dignitatis esse arbitrabamur) sed quodammodo quasi commendatitias, sumpsimus.* Nam istuc omnino videtur intelligendum *facere, ut plenum sit, quæ te aliquid facere juberent.* In Prioribus vero Accusativum malimus exponere, ut in illo Plauri, *Velim illud corvum, ut ad me veniat, de quo infra ad cap. seq. circa finem.*

lecti : Syntaxis est, *Væ victis est, Hei mihi erit.*
Vide Ellipsin verborum.

Sum ruri, Natus Carthagini, dativos esse somniant grammatici, quum sint sexti casus, ut dicimus in Cap. 7. de sexto casu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in passiva voce esse rei agentis inculcant : ut, *Deus amatur mihi*, id est, a me ; quem errorem suo loco, quum de passivis agemus, (7) exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo Dativi sæpe simul reperiuntur ; sed neuter a verbo regitur, imo uterque suo modo significat acquisitionem ; ut, *Hoc erit tibi curæ ; Datur tibi hoc vitio.* Plaut. *Nucleum amisi, reliquit mihi pignori putamina.* “ [Lucret. 6. *multa volant quæ sint*
» *vitalia nobis, Et contra quæ sint morbo, mor-*
» *tique.*] ”

C A P. V.

Accusativus multis modis a præpositione pendet : Eo in Romam, in rus. Exclamatio postulat verbum. Exploditur grammaticorum Synecdoche. Duo accusativi ab eodem verbo non reguntur.

ACCUSATIVUS (nisi sit infiniti verbi suppositum ; ut, *me amari* : aut Activorum oppositum ; ut, *amo literas*) semper a præpositione pendet : ut, *vixit annos centum ; latus pedes viginti ; eo Romam ; niger oculos.*

Tempus continuum et mensuram præcipiunt debere collocari in accusativo sine præpositione : ut, *studui decem annos ; pendet libras triginta.* Hoc falsum est ; virtute enim præpositionis subintellectæ ponitur ille accusativus, et non ex vi temporis : dicimus enim, *commoda mihi librum in decem menses, aut intra quinque dies.* Dicemus item, *Vixit annos centum, et per annos centum ; et, ante annos centum, et*

(7) Exagitabimus lib. 3. cap. 4. | tic. ad initium Capitis nota-
4.] Sed Vide, quæ nos is- | vianus.

centum annis. Denique ratione præpositionis subintellectæ aut appositæ, uteris accusativo vel ablativo. Cicero sæpissime dicit; *aliquot per annos; per eos dies; per decem menses*. Liv. *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis*. Horat. *Quod et in hunc annum vivat; et plures*. Plinius lib. 5. *Atqui tertium ante diem scitote decerptum Carthagine*. Sueton. *Sed in reliquum anni tempus curia abstinuit*. In illis, *pridie Compitalia, pridie ludos*, Erasmus et alii docti fatentur deesse præpositionem *Ante*.

Quintilianus lib. 1. cap. 5. solæcismum (1) putat esse, si quis dicat; *Venio de Susis in Alexandriam*: sed decipitur, decipitque gregem Grammaticorum. Nam ausim sancte dejerare, nescire me, plurane testimonia invenerim cum præpositione, an secus: inclinatur tamen animus, ut plura cum præpositione legerim; e quibus aliqua proponam, nam omnia esset infinitum. Ac primo hanc meam opinionem satis confirmant Græci oratores, qui fere semper nominibus locorum addunt præpositiones: Poëtæ vero suo jure utuntur, qui nunc apponunt, nunc detrahunt. Augustus Cæsar, teste Suetonio cap. 86. semper dictionibus præpositiones addebat; quia genus dicendi apertum amabat, et ambiguitatem fugiebat. Sed nostri Grammatici adverbialiter dici putarunt, *eo Romam, venio Roma*. O crassam ignorantiam! Anne quum Græci dicunt, *γλαύκας εἰς Ἀθήνας*; Latini, *Noctuas Athenas*; Græcis accusativus erit, Latinis Adverbium? Similiter (2) *πλευσεῖν εἰς Ἀντικύρας*, id est, *naviget Anticyras*: et sexcenta hujusmodi. Sed si essent adverbia, quomodo acciperent " [cum præpositiones, tum] " adjectiva fœminina? Ovid. *Atque aliquis doctas jam nunc eat, Inquit, Athenas*. " [Propert. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor*

(1) Putat esse. Immo vero, quosdam ait, qui plurimos statuunt solæcismos, hanc quoque locutionem eo referre, at alios eam a solæcismo separare, et pleonasmum vocare:

ipse rem quasi in medio relinquit.

(2) Πλευσεῖν. Videtur voluisse, ut respondeant Latinis Græca, *πλευσεῖν*.

Athenas.] » Sed quia isti rationibus parvam habent fidem, testimoniis agamus. « [Plaut. *Most. Ego ire » in Piræum volo.*] » Cicero libro sexto; *In Pyræa cum venissem*; idem libro septimo: *E navi egressum in Pyræum*: idem ibidem multa disputat de *Pyræo* et præpositione *In*, quæ ipse non observat, ut idem satis indicat ad Atticum libro tertio; *Quod a Vibone subito discessimus*: idem; *nisi eum ab Epheso ante aliquando profectum*: idem; *Nec me in Arpinum hoc tempore abdam*: ibidem; *Is ad Messaniam venturum esse dicebatur*: idem; *de illius ab Alexandria discessu*; et lib. 8. *a Brundusio absum propius*; ibid. *ne citius ad Brundusium, quam opus sit, accesserit*; ibid. *Dum certum nobis ab Essernia de eo quod audieram referretur.* idem Familiar. *Tertio die abs te ad Ariciam accesseramus*: ibid. *ab Epidauri navi advectus*; et *ab Athenis proficisci*: ibid. *ipse iter ad Mutinam dirigerem*: ibid. *Fugisse a Mutina videretur*: ibid. *exclusis enim ab Antiochia*: ibid. *Nunciatum esse quatruidi iter a Laodicea abfuisse*: idem; *Antonii reditus a Brundusio*: « [Idem » 13. Attic. *Epistolas missas a Corintho*: et 15. » Attic. 23. *Venisse eum ad Bajas audiebam*:] » Idem 3. *Verrina*; *Hoc illi navigio ad omnes populi Romani hostes usque ab Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopem, quæ in Ponto est, navigaverunt*: Idem de Senectute; *Miles profectus sum ad Cepuam, quintoque anno post ad Tarentum Quæstor.* Ubi notat Erasmus, propriis nominibus additam præpositionem. Sed notant Grammatistæ contra nostram hanc doctrinam, aliud esse *eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*: nam *eo Romam*, significari ajunt ipsam urbem; *eo ad Romam*, (3) loca propinqua Romæ. Delirat igitur Livius, qui lib. 5. sæpe dicit, *Vejos*, et ad

(3) *Loca propinqua Romæ.*] Non queritur, quid præpositio significet, sed an jungi queat nominibus propriis Urbium. Id quod satis superque ex his exemplis patet, et longe pluribus demonstrari posset, si esset opus: ut et, a Nominibus Regionum abesse aliquando Præpositiones. Vide, quæ notavimus infra ad Lib. IV. cap. 6. Nota 1. 2. et 3.

Vejos eodem sensu : et in hoc loco de Senecrute , profectus sum ad Tarentum quæstor , non designat loca circa Tarentum. Cæsar 3. Civili ; Prius Cassius ad Messanam navibus advolavit , quam Pomponius de adventu ejus cognosceret : “ [Ibid. Cum classe ad Brundisium venit : et 1. Gall. Cæsar in Galliam contendit , et ad Genuam pervenit.] ” Si ex Tito Livio testimonia vellem congerere , nunquam finis esset. Curtius lib. 4. Jam pervenerat ad Arbelam , vicum nobilem sua clade facturus. “ [Plaut. Pcen. Is ex Anactorio huc commigravit in Calydonem :] ” idem Epidico ; quando hinc iturus est ipse in Seleuciam : idem Menachmis ; Germinus , qui Syracusis habet , hodie in Epidamnum migravit : idem Bacch. Nam ut in Ephesum hinc abii , ex Epheso huc ad sodalem litteras misi : ibid. Ibo in Piræum , visam ecquæ advenerit in portum ex Epheso navis : Idem Pseudolo ; Illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo : Ibid. ex Sicyone huc pervenisti : “ [Idem Trinum. A patre ex Seleucia venit. Ubi ipse erat ? In Seleucia.] ” Terent. Eunuch. Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræum Propertius lib. 3. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Martial. Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris. His adde multa proverbialia ; ut , Naviges in Massiliam ; et e Massilia venisti.

Addunt ineptiæ suæ , nomina provinciarum non posse poni sine præpositione : Poëticum enim esse , *Italiam veni*. Hæc refelluntur in *Ellipsi Præpositionum*. *Rus* , et *domus* , admittunt præpositionem in utroque numero. Vide *Ellipsin Præpositionum*. “ [Servius in illud Virgilii , *Italiam , Laviniaque venit* Litora , *Ars quidem* , inquit , hoc exigit , ut Provinciarum nominibus Præpositionem addamus , Civitatum nunquam ; hoc tamen plerumque perverso ordine legitur : sciendum enim usurpatum ab auctoribus , ut vel addant , vel detrahant præpositionem. Hæc ille ; quibus aperte fert , inertem istam Grammaticorum artem ab usu bonorum auctorum dissidere.] ”

O curas hominum! En quatuor aras; Ecce hominem; deest Verbum aliquod. Vide Ellipsin Verborum in Audio, vel Narro, vel Aspicio. « [Catull. » epigr. 9. O mihi nuncii beati! Græcorum imitatione, quasi dicam, (4) O quam beati nuncii rem mihi » narras!] »

(5) Fractus membra; cætera Grajus: albus dentes, ad ineptissimam quandam Synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint, et ad Ellipsin referantur: deest enim κατὰ, ut in Ellipsi præpositionum.

(4) O quam beati nuncii!] Vel potius, ὁ, beati nuncii mihi res hæc est. Vide supra ad cap. 3. Notâ 8. in extr.

(5) Fractus membra.] Huc refer etiam illud Ovidii Heroid. VI. 3. Hoc tamen ipso Debueram scripto certior esse tuo, pro quod ad hoc: nam manifeste est Accusativus, qui aliter cum τίς certior esse jungi nequit; tum vel maxime istas locutiones, quæ Accusativum verbis habent junctum, sed pro quo usitatus in sequenti commate Nominativus ejusdem vocabuli exprimitur. Cæsar. B. Gall. I. 39. Rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timebant. Terent. Eun. I. 2. 86. Istam nunc times, Ne illum talem præripiat tibi, pro, nunc times, ne ista illum, etc. Cicero Famil. IV. 1. rem vides, quomodo se habeat. Quod minus recte, ut pato, mutatur a Viris Eruditissimis. VIII. 10. Nosti Marcellum, quam tardus sit. Plane, ut Lucas actis Apost. XVI. 3. ἰδὲ οὐκ ἔδραματι τὸ πᾶν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ἔχει. Ælianus Varia Hist. VIII. 10. Αἰνῶντος Ἡράκλειου, ὅτι αἰὲν ἔλασεν. Hæginus fab. 34. Ille moriens quum sciret sagittas hydræ Lernææ felle tinctas, quantum vim haberent veneni. Iterum Terent. Eun. V. 8. 5. scin' me, in quibus sim gaudiis. Adolph. V. 4. 20. Illum, ut vivat, optant. Hæc prol. 2. v. 4. Novas qui

exactas feci, ut inveterascerent. Et frequentissime Plautus Amph. Nescio me, qui sim. Bacch. Rescises illum, quanto in periculo sit. Asin. Faciam te, ut scias. Aulul. Velim illum corvum, ut ad me veniat, etc. Supple in his omnibus, quod ad, vel plenius, in negotio, quod ad rem frumentariam attinet, etc. Similia vide infra ad Cap. 9. Nota 1. et apud ipsum Sanctium IV. 12. p. 730. Sed vel maxime confirmatur hæc Ellipsis ex accusativo Absoluto in initio Periodi, cujus non alia est ratio. Cicero Famil. I. 8. Cetera, quæ ad Te pertinebunt, quum etiam plus contenderimus, quam possumus, minus tamen faciemus, quam debemus. h. e. quod ad cetera, quæ, etc. in iis, quum, etc. Florus III. 21. extr. Nam Sulmonem vetus oppidum atque amicum, etc. ut obsides jure belli, etc. duci jubentur, sic damnatam civitatem jussit Sylla deleri. Quæ male tentat Salmasius, et urunt quæ secant Alii, quum etiam absque hac Constructione exponi per Appositionem possit Vulgaristica lectio. Refert huc quoque Davisius locum Cic. Tuscul. 11. 15. Militiam vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, etc.) nostri Exercitus unde nomen habeant vides. Putat enim primam vocem poni pro quod ad militiam attinet, et rejicit ideo conjecturam Græ-

Duos accusativos diversæ rei verbum regere non potest; quia efficiens unum duas simul res efficere æque non potest: nec enim dices, *Ama patrem literas*, sed *amo patrem* et *amo literas*: neque Philosophi concedent, duo prædicata de uno subjecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc esse constructionem vehementissimam: habent enim illi tres constructiones, *vehementes*, *vehementiores*, et *vehementissimas*. Sed eos vehementissime insanire dicamus, et nostrum propositum urgeamus. Illi (6) pauca verba constituerunt, quæ duos accusativos regerent; ut, *doceo*, *moneo*, *poseo*: sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt; qualia sunt, (7) *Dedocoe*, *Postulo*, *Peto*, *Induo*, *Exuo*, *Cingo*, *Calceo*, *Excalceo*. At, inquiunt, satis est, si hæc verba in passiva cum accusativo reperiantur; ut, *Accingitur ensem*; *Induitur lorica*; *Postulatur*

novii Patris, legentis *Militia*. At mihi vulgatum illud valde videtur durum, et corruptum, quia sequitur statim, *nostram dico*, etc. Conjectura autem ista et optimi est sensus, et frequentissimæ locutionis. Nam quid frequentius, quam ita absolute adhiberi *militia*, et opponi *in domi*, æque ac *in belli*, quæ omnia ejusdem sunt constructionis: Certius vero inde explices Lucam Evang. 21, 6. *ταυτα, α δεσπεται, ιδουοντα ημιν, εν αις ουκ αποδονται λιθη αι λιθη*. h. e. quod ad illa, quæ videtis, venient dies, etc. Confer Ælianum Var. Histor. III. 5. et XII. 39. atque adde, quæ notavi infra ad *Minervam* hanc IV. 11. extr.

(6) *Pauca verba*.] Sæpe duo Accusativi, alter personæ, alter rei, reperiantur uni verbo juncti. Terent. Phoræ. V. 7. 21. *ferme eadem omnia*, *Quæ tunc dudum curam me incusaveras*. Plaut. Men. IV. 3. *Consulan hanc rem amicos*. Trin. I. 2. *Si id me non accusas*. Amphitr. I. 2. 229. *Mirum est, qui illi collibitum sit, sic me insimulare*

falsum facinus tam malum. Asin. II. 2. *Argentum interyortam et adventorem et Sauream*. Curcul. V. 2. *quem (annulum) parasitus te elusit*. Varro apud Nonium *æs defraudasse coponem*. Adde Sanctiura infra IV. 13. Immo et Tertius, tempus notans, duobus additus reperitur. Plaut. Marc. I. 1. 46. *Objurgare pater hac me noctes et dies*. Ex his tamen unus tantum regitur a Verbo, ceteri per Ellipsin, quasi dictum esset, pater objurgavit me propter hæc per noctes et dies; Vel, objurgans me, hæc dixit et ingressit mihi. Vide de posteriore hac ratione infra III. 3. ad vocem *Aestuo*.

(7) *Dedocoe*] Atqui primum hoc verbum agnoscit revera *Duos* aliquando *Accusativos*. Cic. de Fin. I. 6. *si a Polyano, familiaris suo, Geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum dedocere*. Statius Theb. II. 409. *moneo, regnorum gaudia temet Dedoceas*. Quæ loca Ursinus To. 2. p. 277. jam attulit. Sed et quod sequitur, *Postulo*, etiam cum Accusativo Per-

pecunias: O debilem rationem! Cur igitur isto pacto non addis tuæ quartæ speciei innumera alia verba, quæ hos accusativos accipere in passiva possunt? ut *Dido vulnum sermone movetur*: et *Dido expleri mentem nequit*: et, *Carpitur atonitos sensus*. Sed hæc latius in *Ellipsi præpositionum Græcarum* disputabuntur.

C A P. V I.

Vocativus nunquam regitur. Duo Vocativi. Vocativus cum Nominativo conjunctus. Defenditur Plinius a calumnia Laurentii.

VOCATIVUS (1) non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex, perfecto opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad Vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio *ô*, quia hæc particula sæpe conjungitur vocativo; concedam sæpe conjungi, at non semper: immo vero alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idiomate aperte ostenditur: nam quum quis servos suos inclamat: *mozos, pages, criados*, illi

sonæ, præter Acc. Rei, qui usitatissimus est, reperitur constructus. Certe Suetonius Calig. 18. *Commisit et subito* (Circenses ludos) *quum e Gelotiana apparatus Circi prospicientem pauci ex proximis manianis postulassent*, quid queso, nisi ludos illos, quos subito commisit. Quod vero Idem Ursinus pag. 281. Sanctium nostrum putat contraria sibi invicem dicere, dum hic inter pauca Verba a Grammaticis memorata, esse aliqua tradit, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt, at infra IV. 13. nullum omnino air esse verbum. quod hujusmodi Accusativum cum *et* non possit habere, atque adeo posse omnia activa duos accusativos habere, ad passiva et neu-

tra unum, in eo errat ipse, siquidem Sanctius posteriore loco dicit, Verba talia admittere et habere POSSE duos Accusativos, at priore agit de iis, quæ factio ipso constructa reperiuntur cum duobus Accusativis.

(1) *Non est secundæ personæ.* Immo vero est. Hoc enim Secundæ in arte grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur. Vide quæ disputavi I. 12. 2. pag. 8c. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans.

respondent *Señor*; ibi non potest suppleri *ô*. Quid quod sæpe invenias *ô* sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusque? O qui me gelidis in montibus Aemi Sistas*. Sed particula *ô*, nihil aliud est, quam signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et vero vocativum a verbo non regi aperte indicat Vox Passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre, doce illum; ille, Petre, doceatur a te*. Indicat quoque Nomen Adjectivum, quum post verbum imperandi additur; ut, *discipule esto bonus*, Mart. *Esto Navvole sollicitus*: Idem apertius; *Esto tu Cæsar amicus*. Ovid. 1. *Tristium; Vade sed inculus*. Denique Adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet lib. 9. de caus. ling. Lat. Cæsar Scaliger.

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende docuus*, an, *dicende docte*. Utriusque loquutionis accipe testimonia. Per vocativum loquutus est Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi*: Idem; *Invicte mortalis, Dea nate puer Theride*. Ovid. 2. *Trist. O princeps parce viribus use tuis*. Propert. *Lectule deliciis facte beate meis*. Martial lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta*. Ovid. 3. *Amorum; Amnis arundinibus limosas obsite ripas; Siste parumper aquas*. Tibullus lib. 4. *Jam nimium Messala mei studiose quiescas, Non tempestivæ sæpe propinque viæ*. Virgil. *Æneid. 10. O dolor atque decus magnum redire parenti*. Persius; *Stemmata quod Tusco ramum milesime ducis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas*. Quo in loco nugantur interpretes cum sua Antiptosi; Idem, *Audaci quicumque afflate Cratino*. Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodiernæ, tibi dum thuris honorem*. Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo defuncte labore, Te memorant curas sic posuisse tuas*. Ausonius: *Distantes interne vias mirere domorum*. Exempla de Vocativo et Recto; Stadius 7. *Theb. Haud vetito nudus jaciture sepulcro*. Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nutritus duro Romule lacte lupæ*: idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab*

inferna stulte vehere rate. Ovid. *Epist. Surge agō Belide de tot modo fratribus unus.* Virgil. *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus.* Martial. lib. 6. *Nile jussus cedere Brumæ Mitte tuas messes.* Idem lib. 7. *Secretusque tua mule lavarīs aqua.* Virgil. 10. *Æneid. Dardania stratus dextra miserande jaceres.* Plinius autem lib. 7. c. 30. salutans Ciceronem, utrumque casum miscuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellatione; Primus in toga triumphum linguæque lauream merite.* Quod imperitissime carpit Laurentius Valla lib. 3. cap. 22. nam etsi (2) contra leges Grammaticorum videtur dictum, Græce tamen defendi poterat. Sic enim illi loquuntur, teste Budeo in commentariis: *Synesius ad Aurelianium, ὦ πεγαλοπρέμεσατε, μόνος, ἢ μετὰ ὀλίγων σὺ μόνος, δίκαιος καλοῦμενε,* id est, *O eximie, solus, vel inter paucos tu solus, justus vocande.* Sed Valla in illo loco non putat Latine dici, *Tace te, imperitus homo,* sed *imperite,* quod non dixisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia incidisset. Dicimus itaque recte; *Defende me amice mi;* et *defende me amicus meus;* sed diverso sensu, et Syntaxi: nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, et deest *ens,* vel *qui es.* Vide *Ens* in Ellipsi. Unde falluntur, qui in sacris

(2) *Contra Leges Grammaticorum.* Immo vel maxime secundum Leges Grammaticorum, secundum quas in Nominativo poni debeat illud Adjectivum, quod non est proximum Epitheton Substantivi, sed quæd in constructione jungitur Verbo vel Participio, tantum ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lectule deliciis meis, facte beatus,* quam uti Propertius, *facte beate.* Contra malim etiam dicere, *Romule nutrite lacte lupæ,* quam ut Idem, *nutritus.* Sic a Plinio recte dictum, *Salve Cicero appellatione,* quia hoc dependet proxime a Substantivo. At quod deinde de naturali constructionis ordine sequitur, id, quia accedit ad

modum significandum, quo appellatus est primus *Parens Patriæ,* rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in Nominativo. Sed et alii Casus post Verbum Substantivum, sæpe iidem sunt illis, qui præcesserunt, sæpe diversi, maxime apud Græcos. Ael. Var. Hist. IX. 9. *ἴμιλον ἀπὸ εἶναι καλῶ.* Cap. 10. *νοστήσῃ χωρὶς λεγομένη εἶναι τῆς Ἀρχιδουκίας.* Ibid. *ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας.* Florus III. 12. 6. *Ac nescio an satius fuerit Populo Romano, Sicilia et Africa contento fuisse, aut his etiam ipsis carere dominanti in Italia sua.* Nihil itaque mirum, idem in Vocativo accidere post Verbum vel Participium, ut modo reperatur, modo in alium muretur casum.

litteris putant nomen *Deus* facere vocativum *Deus*, quum legunt, *Deus, Deus meus respice in me*; quum rectus sit, et legamus apud Prudentium *Dec* in vocativo.

C A P. VII.

Sextus casus male dicitur Ablativus: rectius vocatur Casus Præpositionis: nam in universum a præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se Consule orabat Cicero, Latinum. Sextus casus tertiæ in e, vel i.

SEXTUS casus (1) proprium nomen non habet; neque enim semper significat *ablationem*, ut inde *ablativus* dicatur. Priscianus *comparativum* casum nominat; quia in sola comparatione, ut ipse putat, a præpositione non regitur, sed ex comparativi natura. Nos *sextum casum* appellemus, aut *casum præpositionis*; quia semper a præpositione regitur, ut sigillatim exponemus.

In comparatione, ut *doctior omnibus*, deest *Præ*, vide Ellipsin.

In illis formis: *Ditior opinione; Calceus major pede*: (2) potius videtur deesse *Pro*, quam *Præ*; nam solet addi sæpe *Pro*, aut, *Quam pro*; ut sit Syn-

(1) *Proprium nomen non habet.*] At vide, quæ notavi ad *Lib. I. cap. 6. pag. 24.*

(2) *Potius videtur deesse Pro, quam Præ.*] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum*, significat supra opinionem, æque, ac si dicerem, *ditior est Mævius præ Sempronio*. Vide et infra ad *IV. 6. 12. et 7. 10.* A si dicas, *ditior pro opinione hominum*, longe aliud dixeris, scilicet, eum, de quo loqueris, ditiozem esse aliis quibusdam, prout fert opinio hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo, ex *Suet. Oth. cap. 7. Nec quicquam prius pro potestate subscripsit. Ubi*

pro, licet proxime sequatur comparativum, neutiquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam *pro* quam addatur, tamen vel sic quoque in comparatione *præ* intelligi putem, vel ex eo, quod Verustissimi dixere frequenter conjunctim *præquam*, ut videre est apud *Plautum et Mostel. V. 2. 25. Minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus est, q. d. integre, facio omnia rem minoris momenti, præ ea re, juxta quam rem sunt modi, quibus, etc.* Ita hæc explicanda et supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod*. *Sticho II. 3. 28. Omnes res relictas habeo, præquod tu velis, pro, præ eo quod,*

taxis, *Major est calceus pro pede, vel quam pro pede.* Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pigna.* Vide Ellipsin præpositionum.

De instrumenti, pretii, modi, et verborum copia et inopia, præpositionibus, vide Ellipsin.

In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Vide Ellipsin Præpositionum.

Præcipiunt Grammatici in hoc ablativo, quem vocant *absolutum*, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latine, *Se Consule orabat Cicero.* Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam, *sub me præceptore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam?* Ovidius de Narcisso; (.) *Lacrymas quoque sæpe notavi, me lacrymante, tuas;* et

etc. Vide et infra III. 14. 7. Aliud est *pro quam*, quod reperias apud Lucretium II. 1136. *Nec satis est, pro quam largos exæstuas æstus;* Unde queat tantum suboriri ac *suppedicare*, *Quantum opus est*, h. e. nec satis est materiz, unde queat tantum suboriri, quantum opus est, pro ea ratione aut mensura, ad quam exæstuat largos æstus. At vero *Calceus major est pro pede*, vix ullum recipit commodum satis sensum. Ast, *major quam pro pede* recte dixeris hoc sensu, major est præ ea ratione, ad quam esse debebat pro magnitudine pedis, h. e. pro ut magnitudo pedis postulat.

(3) *Lacrymas quoque sæpe, etc.*] Locus hic Ovidii *Metam.* III. 459. non probat, ad quod probandum adfertur. Idem enim est, ac si diceretur, *vidi Te quoque lacrymari, Me lacrymante*, ubi utique duæ orationes sibi invicem proxime, diversi sunt suppositi, altera Narcissi ipsius, altera ejus Imaginis. Ejus generis sunt nonnulla etiam in seqq. Vultu illud Lucani ex lib. 6. tum

Plauti ex *Bacchid.* atque ex *Aulul.* etc. in quibus suppositum alterum et diversum inest in Accusativo, qui infinito verbo præmittitur, ut liquet ex eo, si locutionem infinitam redigamus in Finitam, veluti, *Magnus non videt, Me adhuc arma tenente*: in quo videmus diversa plane Supposita; contra quam Sanctius censet, qui male in iis locis conjungit, quæ non sunt conjungenda. Sic in illo Plinii VII. 2. connectenda sunt, non, *Ctesias scribit se prudente*, quod ineptissimum foret, sed, *fuisse eorum supra 126. millia, se prudente*, h. e. tum, quum ipse hæc memoriæ proderet. Similiter se res habet in iis, quæ ex Ciceronis Epistolis, tum Plauto et Terentio, sunt allata. Rectius ergo distinguenda sunt talia, et ita, ut ipse fecit p. seq. in illo Horatii, *Laudator temporis, etc.* At cetera pleraque satis apposita, veluti quæ hic proxime sequuntur, ut adeo revera tamen probatum satis sit a Sanctio, quod probatum volebat.

lib. 2. *Amorum; Me duce ad hunc voti finem, me duce ad hunc voti finem, me milite, veni: idem 2. Fastor. Hic castas duce se jubet esse maritus.* Lucan. lib. 5. *Et lætos fecit se Consule fastos: idem lib. 6. Sequæ arma tenente, ac nondum strato, Magnum vicisse, negavit.* Claudianus; *Illicitas Consul pœnas se Consule solvet.* Plaut. Bacchidib. *Nec equidem illam me vivo corrumpi sinam: [idem Truc. Ostendit se mihi infidelem nunquam, se viva, fore:] idem Aulularia: In meis œdibus me absente neminem volo intromitti: idem Milite; Si ego me sciente paterer vicino meo eam fieri injuriam: ibidem; Te vidente vides: idem Mostell. Priusquam te me vivo uquam sinam aut egerè aut mendicare.* Terent. Heaut. *Qui se vidente amicam patiatur suam.* Sedigitus in Censura comicorum; *Eum me iudice errorem dissolvam tibi.* Quinctil. lib. 8. *Hibericas herbas se solo nequidquam intelligente dicebat: idem declamatione 4. Te volente misisti.* Curtius lib. 4. *Quibus occultatis, Sidona deveci sunt.* Suetonius Tiberio 31. *Iterum censente, ut Trebianis legatam pecuniam transferre concederetur, obtinere non potuit.* Plinius lib. 10. cap. 9. *Absumique etiam se inspectante patitur: idem lib. 8. Prodentem se auctor est M. Varro: idem lib. 7. cap. 2. Horum supra centum viginti millia fuisse se prodentem Ctesias scribit.* Cicero in Bruto; *Se audiente locuples auctor scribit Thucydides.* Idem 3. Philipp. *Nobis vigilantibus, et multum in posterum providentibus, populo Rom. consentiente, erimus profecto liberi brevi tempore: idem lib. 15. Famil. Non potes effugere hujus culpæ pœnam, te Patrono: ibidem lib. 1. Tenebam memoria nobis consulibus, etc. Ibidem; Denique memneram nobis privatis, etc. Ibidem in Pisonem; quæ ornamenta etiam in Sexto Clodio te Consule esse voluisti.* Seneca de vita beata; *Populo spectante fieri credam, quidquid me conscio faciam: Idem 3. epistolarum; Acerbum uri, quanto acerbius, si id te faciente patiaris.* Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. *illud Horatii in Arte tanquam nove dictum admiratur; Laudator temporis*

acti se puero. Tu sic dispunge, et separa; Acti se puero, non laudator se puero.

Ablativus tertiæ declinationis in E, vel in I, (4) antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Sed consuetudo et auctoritas variat, et intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. Rustic. *Fenestras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit*: et lib. 3. cap. 3. *In secunda parti*: et infra; *in tertia parti*, Plaut. Menæch. *Satur nunc loquitur de me, et de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex cæstifera parti venit amnis ab Austro*: et lib. 4. *Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum.* Cato cap. 37. *Ex segeti vellito ebulum.* « [Catull. *Suscitat a cano vulturium » capiti.*] » Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere*: idem; *Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti cæco*: idem Satyr. 2. *et acri bile tumet.* Virgilius in Sileno, *Serta procul tantum capiti delapsa jacebant*: idem 9. *Æneid. Discussæque jubæ capiti*: et lib. 7. *Cum dentibus albis Indutus capiti*: idem Eclog. 1. *et ingrata premeretur caseus, ubi non unquam, etc.* (5) sic enim dispungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio: *Orbi terrarum comprehensos.* Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in Milite, IV. 7. *de mare et amare: Nam si absti-*

(4) *Antiquitus desinebat.*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra 1. 6. 4. pag. 36. et 40. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis et Substantivis vide et Voss. Anal. lib. II. cap. II. et 12.

(5) *Sic enim dispungendus locus.*] Nihil hic videbam, nec intelligebam, quid sibi vellet Sanctius ista *dispungendi* admonitione, aut toto hoc loco. Sed ex Salmanticensi editione didici, distinxisse eum ante *Urbi*, posito is-

tic commate, quod editiones, Patavina et Batavica, omis erant, licet ex eo unice penderet intelligentia Sanctianæ Criseos, et allegati loci ratio. Nam in vulgata distinctione post *Urbi*, vox ea certissime est casus Dativi, at in hac Sanctiana erit Ablativi. Verba enim sunt, *Urbi non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.* Reposui itaque comma, ubi oportebat ex mente Sanctii. Sed tamen vulgatam distinctionem longe præfero.

nuissem amare, tanquam hoc uterer. Ausonius de Occasione; *Heus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur;* et l. fi. ff. de hæred. inst. *Contenta esse doti:* et l. i. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. *Muneri defungi.* Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, *petitioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni:* et l. 27. D. de Eviction. *Noxale, pro noxali.* “ [Plaut. Asin. *Tanquam si claudus sim,* » *cum fusti est ambulandum.*] » Tacit. *Fusti caput ejus affixit.* Apulej. lib. 4. *Paratus non fusti tantum, sed machæra percussus occumbere.* Lucret. lib. 2. *Nam sæpe in colli tondentes pabula læta:* idem lib. 5. *Terrarum qui in orbi,* etc. Gell. lib. 1. c. 3. *Hac fini ames:* ibid. *qua fini:* et lib. 7. cap. 3. *ea fini.* Cato cap. 113. *ansarum infirmarum fini.* Jam de nominibus neutris, in E, AL, AR, hæc sunt Prisciani verba: *Vetustissimi solabant hujuscemodi nominum ablativum etiam in E proferre.* Hæc ille, et citat antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin; *et summum Libyco de mare carpat aquam:* et 5. Trist. eleg. 2. *Exiguum pleno de mare demat aquæ.* Lucret. lib. 1. *E mare primum homines.* Catull. *Cum veniret a mare novissimo.* Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid. in epist. *Hument incultæ fonte perenne genæ:* et Fastor. 3. *Amne perenne latens Anna perenna vocor;* et 6. Fast. *Extaque de porca cruda bimestre tenet:* idem in epist. *Paridis, Fore ut a cæleste sagitta figar:* idem 15. *Metam. Specie cæleste resumpta:* “ [idem 4. Trist. *Esse Chimæram, Atruce qua flammis separat angue leam.* » Catull. *Sed Troja absente, Troja infelice sepul- tum.*] » Lucanus lib. 7. *Erepto natale feret.* Horatius; *Cærite cera digni:* idem 1. Carm. *Cum Tyburte via.* Varro 2. Rust. cap. 3. *Collo breve, gurgulione longiore.* Suet. Vesp. *Convivabat assidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuvaret.* Præterea *vigil et pugil,* confessione omnium, faciunt E, vel I; at sunt adjectiva. Et si

imber facit E, vel I, (6) cur composita non facient similiter, quæ omnia sunt adjectiva; ut *September*, *October*, etc. Nomina quoque in *as* gentilia olimal (teste Charisio, et Prisciano) erant in *atis*, et *ate*; ut *Arpinatis*, et *Arpinate*: sed in E, et I, mittunt ablativum; quamvis sint, qui negent per E; quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres gemini fuerunt ex municipio Aletrinate*: idem 5. *Tuscul. Nisi ab homine Arpinate didicisset*. Livius lib. 5. *In Capenate agro*: idem lib. 10. *Ex agro Sentinate*. Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humilibus Arpinate*, Mart. *Metamque lactis Sarsinate de silva*. Sunt et alia apud Plinium, et ceteros. Sospiter Charisius ex Cæsare, Plinio, et Varrone: *Si de persona loquamur, in E fiet ablativus: si vero de re alia, in I: ut, ab homine breve, et ab itinere brevi: quare ab ædile semper dicendum, quia semper de homine dicitur*. Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; *Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per I effertur; ut, a Juvenale, a Martiale, a Prudente, a Clemente: si de negotio loquaris, per I tantum; ut, in re clementi*. Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscue adjectiva omnia mittant in E, vel I, ablativum. Et tam multis colligitur errasse Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini, Sicyoni habitat, et ruri vitam agit*. Ego assero, melius dici, *rure vivit, Carthagine natus*; sed si

(6) Cur Composita, etc.] Neutiquam Composita sunt *September*, *October*, etc. multo minus formata ab *Imber*, sed derivata a *Septem*, *Octo*, etc. addita tantum syllaba *Ber*. Sic a *Colo* habemus *Celeber*, a *Salus*, *Saluber*. Sed et res manifesta ex eo, quod quia dicitur *Octo*, ideo etiam *October*, non *October* dicitur, at *September*, *November*, *December*, quia formata sunt a

Septem, *Novem*, *Decem*. Vide et Vossium *Aval. II. 13*. Similiter paulo ante in loco Suetoni *Vesp. 19. dapsile* putat Sanctius, sed iisdem minus recte, esse Ablativum, quum sit Adverbium, ut *Facile*. Certe Pomponius apud Nonium coniunxit *dapsile ac delucide*, atque ideo Hic etiam inter Adverbia discrete retulit *7. Dapsile*.

illa reperiantur, dativos non esse, sed ablativos. « [Horat. *Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum*. Plaut. *Casin. Uxoribus ubi rus abduxero, rure incubabo usque in præfectura mea*: idem; *Ego ajo hoc fieri in Græcia, et Carthagini*:] » Idem Mostell. *Veniunt ruri rustici*. Terent. *Phor. Opus ruri faciendum*. Justinus lib. 1. *Ruri iter ingressus*: *A pluri nunc dicimus, Charisius magis probat a plure, his verbis; Ab hoc vetere, majore, plure, non veteri, majori, pluri. Quid? quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 10. Reperiuntur, luci, pro luce, et vesperi pro vespere, et ruri pro rure. Hæc ille Plaut. Cistell. Postea autem cum primo luci. Sic dicimus, tempori venito: et Cato dixit, Satisne tempori opera sient confecta; et, si tempori facies. Charisius à rure vel ruri probat. « [Carthagini porro esse Carthagine: patet ex hoc Virgili; Tyria Carthagine qui nunc expectat. Et Corn. Nepos; Ut Romæ Consules, sic Carthagine quontannis bini reges creabantur. Cic. 16. Attic. epist. 4. Sextum fuisse Carthagine: et 8. Attic. 4. (7) Sulmone C. Atticum aperuisse Antonio portas.] »*

C A P. VIII.

Plura adjectiva uni substantivo eleganter jungi.

DICIMUS, inquit Valla, *Hic robustus messor; Ista robusta mulier: neque dicimus, antiquus robustus messor, antiqua robusta mulier. Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa cohærere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum et calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur: ibidem; Quum ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam,*

(7) Sulmone.] Sic et Plautus Cistell. l. 2. *Pater ei vivit Sicione,*

neque publicam gerere jam possemus : idem 2. de Oratore ; *Hæc perpetua contra Scævola Curiana defensio tota redundabit hilaritate* : idem 5. paradoxo ; *Quem nutum locupletis orbi senis non observat* ? idem 2. Tuscul. *Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem et delicatam quum accesserunt etiam Poëtæ, etc.* idem 1. Philip. *Non igitur provocatio ista lege datur, sed duæ maxime salutare leges quæstionesque tolluntur* : ibid. *Carissimus tuus parvus filius in Capitolium a te missus pacis obses fuit* : ibid. *Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quam L. Cinnæ dominationem.* Idem Phil. 5. *Periculosissimum civile bellum* : idem. *bellum acerbissimum civile sit restitutum* : idem 8. epistol. (1) *Etiam externos multos claros viros nominarem* : ibid. *Quasi devincti magnis meis veteribus officiis* : Idem de Oratore ; *Assidua scriptura* : Idem Verrina 2. *Creperejus ex acerrima illa equestri familia et disciplina* : idem 2. de divin. *Unde superstitiosa primum evasis vox fera* : idem Attic. lib. 7. *Belle nobis flavit ab Epiro lenissimus Auster mitis* : idem 7. Famil. *Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.* Terent. *Tum ut malevoli veteris poëtæ maledictis respondeat* : Lucan. *Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno.* Martial. lib. 12. *Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat.* Suet. Neron. *In vetere gentili stemmate.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem* : idem lib. 4. *Aurea Delphica mensa* : idem lib. 9. cap. 3. *Nonne multo alieno sanguine profuso, ad ultimum et suum erogavit.*

(1) *Etiam externos multos, etc.]* Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Similia porro sunt, III. 4. *Mea omnia summa in te Officia.* VII. 23. *Priusquam tuas legi has proximas literas.* De Amic. cap. 7. *Agrigentinum doctum quendam virum.* Ter. Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expolitam muliebri.* Plautus Trucul. IV. 2. 61. *Timeo, ne*

malefacta antiqua mea sint inventa omnia. Livius I. 14. *Denso obsito virgulto,* Cap. 54. *Invisam superbiam regiam,* Cap. 55. *Quadringenta ea sola talenta fuisse.* Et sic passim. Sed et exemplorum abunde, tum hic, tum in proximo superiore et inferiore Capite collegit ipse Auctor ad res suas probandas.

Sueton. Cæsare; *In summo publico luctu*. Curtius lib. 3. *Quum captivis mulieribus nobilibus*: ibid. *Captiva nobilis mulier*. Cæsar. 1. Gall. *quem locum duplici altissimo muro munierant*. Livius lib. 1. *Insignique eum veste, et Curuli regia sella adornavit*: idem lib. 38. *Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit*. Terentius Phorm. *Introit ater alienus canis*: Idem Eunucho; *Labore alieno magno partam gloriam sæpe in se transmovet*. Sic enim legendus est locus, non *magnam* idem Adelph. *Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum*. Varro lib. de re rust. *Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam recte potest*: idem lib. 3. *Quam severi boni viri laudabant*. Plin. lib. 1. cap. 2. *est lamina cerea tenui aurata*. Seneca in Medea, *Candida thyrsigeri proles generosa Lycæi*. Sed poetarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi suppresso substantivo, plura leguntur adjectiva: ut, *inlyti Romani*, supple, *homines*: *integrum Aprilem se expectavi*, sub. *mensem*: *Superos omnes et inferos testatur*, sub. *Deos*; *Miseri mortales*, sub. *homines*; *splendidus Oriens*, subaudi *Sol*: *immensi molares*, subaudi, *Lapides*. Virgil. *Centum lanigeras inactabat rite bidentes*, supple, *oves*. Tibull. lib. 2. Eleg. 2. *Ficilia antiquus primum sibi fecit agrestis*, (2) supple, *vasa*.

C A P. I X.

De Relativorum Constructione et Ellipsi, ut et de relatione, quam habent inter se Hic, Ille.

ROGABIT aliquis, cur in arte Grammatica non proposuerimus pueris aliud esse Relativum substantiæ, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint

(2) Supple *vasa*.] Hæc duo verba, a Patavinis primum addita, absunt a Salmanticensi editione. Et recte. Aliena enim sunt a mente Sanctii, qui locum hunc

adtulit, ut ostenderet, sæpe plura exprimi adjectiva, suppresso substantivo. Ergo addi potius debuerat, *Supple homo*, quod refertur ad *antiquus agrestis*.

M

artes confundere, et facere ut ne intelligendo nihil intelligant. Hac et alia multa sustuli, quæ ad Grammaticum, etiam perfectissimum, nihil attinent: satis est enim Grammatico scire, *Tantus, quantus, Talis, qualis, Tot, quot*, esse nomina adjectiva, nullamque habere relationem, nisi dialecticam; ut *pater, filius, discipulus, magister*. Diximus itaque, Relativum collocari inter duos casus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo disputat*. Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: sed multa sunt testimonia, quæ nostram regulam confirmant. Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi simul accusati*: ibid. *Ex ea die, ad hanc diem quæ fecisti, in iudicium voco*; ibid. *Favonius qui legem nosset, qua in lege numerus tantum columnarum traditur*; et 4. Verr. *Edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia iudicia redegerit in suam potestatem*: ibid. *Cephalidi mensis est certus: quo mense sacerdotem maximum creari oporteat*: idem pro Milone; *Ante fundum Clodii, quo in fundo*: idem pro Roscio Amer. *Qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio*: idem 1. Verrina; *Emptum est ex S. C. frumentum a Siculis, Prætoris Verre, pro quo frumento pecunia omnis soluta non est*: ibidem; *Quum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit*. Nunc legitur, *illus temporis*; sed Prædianus, *iltius diei agnoscit*. Idem 2. Agraria; *sequitur enim caput, quo capite non permittit*: idem ad Attic. lib. 3. *Is causam habet, quam causam ad te desert*: ibidem lib. 8. *Litteras abs te M. Calenus ad me attulit, in quibus litteris scribis*: idem ad Volumnium: *Eutrapelia litterarum fecit, ut intelligerem tuas esse, quibus in litteris et Ad Herenn. lib. 1. Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem, etc.* ibidem; *firma similitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re iudicatum est*: ibid. *Expositio est, quum res, quibus de rebus dicturi sumus, exponimus breviter*: ibidem libro 2. *Deinde ea res similis sit rei*

ei, de qua re agitur, aut dissimilis: ibid. Oportetne de ea re iudicium fieri, quæ res in iudicio non venit: ibidem lib. 3. Et quæ similes sententias habebunt, quibus sententiis, ibid. Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere diutissime potest. Cæsar. 1. Gall. Erant omnino duo itinera, quibus itineribus domo exire possent: ibid. Omnibus rebus ad profecionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhodani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis: idem; Ultra eum locum, quo in loco Germani consederant: idem 6. Gallic. Post diem septimum sese reversurum confirmat, quem ad diem ei legioni, etc. Et paulo post; Diesque appetebat septimus, quem ad diem exirent, etc. Suetonius Julio; Desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostatæ regi pudicitia, quem rumorem auxit: idem Augusto; Dubium eventu meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ se ferret. Terent. prol. Hecyr. Eod. m. ut jure uti senem liceat, quo jure sum usus adolescentior: ibid. Ita eam oppressit calamitas; eam calamitatem vestra intelligentia sedabit. Plaut. Stich. Est causa, qua causa mecum ire veritus est: idem Aulul. Id quod in rem tuam optimum esse arbitror, te id admonitum advento. Plin. Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur. Autor de viris illustribus; Ubi post multos annos arcula cum libris a Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant. Livius lib. 39. Neque harum rerum ullam rem in se, aut alios admiserant. Sallust. Catill. Tunc lex Porcia aliæque leges paratæ sunt, quibus legibus exilium damnatis permissum est. “ [Vitruvius lib. 8. cap. 3. In Thes- » salia fons est profluens, ex quo fonte pecus nul- » lum gustat, ad quem fontem proxime est arbor » florens purpureo colore.] ”

Solet in relativo deesse primus casus, aliquando secundus, nonnunquam ambo simul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; Quia enim, qui eos g. bernat animus, infirmum gerunt: idem Heaut. Unde

habes? resp. quam Bacchis secum adduxit adolescentulam: id est, ab ea adolescentula, quam adolescentulam. (1) Plautus Aulul. *Nemini credo, qui dives large blandus est pauperi*; id est, nemini diviti credo, qui dives. Horat. *Qui fit Mæneas, ut nemo, quam sibi sortem, Seu ratio dederit, Seu fors objecerit, illa Contentus vivat?* Ordo est, ut nemo contentus vivat illa sorte, quam sortem. Cicer. *Quum quisque norit artem, in hoc se exerceat.* Quinctil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. *Andria; Populo ut placerent, quas fecisset fabulas*; ibid. *Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.* In quibus locis meras nugas et antiptoses machinantur isti, quum dicendum sit, *Hæ nuptiæ non sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras.* Virgil. 2. *Æneid. Quod te per Superos, et conscia numina veri, per, si qua est intemerata fides, oro*; id est, per fidem, si qua est: idem 6. *Æneid. Per sidera juro, Per superos, et si qua fides tellure sub ima est*: idem *Æneid. 12. Turne, per has ego te lacry-*

(1) Plautus Aulul.] Expressio-
ra sunt Amph. IV. 1. 1. *Naucratem
quem convenire volui, in navi non
erat.* Aulul. IV. 4. 2. 8. *Quis il-
lic est, qui Alter hic intus tecum
erat.* Curcul. III. 49. *Sed istum
quem quæris, ego sum.* Mostell. V.
1. 5. *Ostium quod in angiportu
est horti, patefeci fores.* h. e. pat.
fores ostii, quod ostium, etc. Pseud.
I. 4. 11. *Viginti minæ quæ nusquam
nunc sunt gentium, inveniam ta-
men.* Ter. Eun. III. 3. 18. *Nisi si
illa forte, quæ olim periit parvula
soror, hæc se intendit esse.* IV.
3. 11. *Eunuchum quem dedisti nô-
bis, quantus deditur turbæ.* Ovid.
Metam. XIV. v. 350. *Cecidere
manu, quas legerat herbas.* Cic. de
Offic. III. 13. *Hæc est illa, quæ
videtur utilium fieri cum honesto
sæpe dissensio.* Petron. cap. 134.
*Hunc adolescentem quem vides, ma-
lo astro natus est.* Seneca Hercule
Oct. v. 410. *Hunc quem per urbes
ire præclarum vides, Qui regna,*

etc. *Levis est.* Gell. V. 14. *Nam
quas venabatur feras, membra opi-
miora mihi suggerebat.* In his non-
nulla, quæ Accusativum habent
præmissum, inprimis cum pronô-
mine *Istum, Hunc*, possint etiam
explicari, sicuti illæ locutiones,
de quibus egimus Cap 5. p. 189.
et infra IV. II. extr. Atque ita in
illo Plauti ex Curcul. sensus foret,
*quod ad istum, quem quæris,
ego is sum.* Et in Petronio, *quod
ad hunc Adol. etc.* Similiter in Se-
neca. *Durum enim est et insolitum
dicru, si reperatur Pronomen.
Ego sum iste, quem Istum quæris.
Malo astro natus est hic Adoles-
cens, quem Hunc Adol. vides. Le-
vis est Hic præclarus, quem Hunc
præcl. Et sic in Terentio, quam
durum est, quod sentit et explet
Sanctius, quas has nuptias credis
esse veras, et vel sic alio ordine
explenda hæc forent, scil. *quæ
veras nuptias credis esse has nuptias.
Ego verò malim in hoc quidem**

mas, per, si quis Amatae tangit honos: et 10. *Æneid. Unum hoc per (si qua est victis venia hostibus) oro.* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, si relativum præcedat, trahere ad se antecedens: quasi relativum possit præcedere, non apposito, ad quod referendum est.

Exempla secundi modi passim sunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque casus sic desideratur: Terentius *Adelph. Minime miror, qui insanire incipiunt ex injuria: id est, minime miror (2) eos homines, qui homines.* Horat. *Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat, id est, sunt aliqui homines, quos homines juvat, etc.* Obscurius hæc Livius lib. 34. *Cautum erat, quo ne plus auri et argenti facti, quo ne plus signati argenti et æris, domi haberemus; id est, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut "Quo, sicut" Qui, pro Quomodo positum est, vel Ut; (3) Cautum est, ut ne plus auri haberemus.]* Cicero

loco *Quas* interpretari *quales*, ut sensus sit: *quas seu quales credis esse has nuptias.* Fateor tamen illa duritie exponendam fere et suppleendam hanc Ellipsin, quando post Relativum *qui* vel *quæ* sequitur Verbum primæ vel secundæ personæ, ut in illo Ovidii, quod mox adfert Sanctius, *Nec de plebe Deo, sed qui cælestia magna Sceptra Manu teneo, h. e. me Deo, qui ego Deus teneo.* Nam id quidem durum itidem est, sed tamen suppleri aliter nequit. Sæpe etiam integra Constructio omittitur istius primi casus, ad quem refertur hoc pronomen. Vide in proximis Notis, et pag. 210.

(2) *Eos homines, qui homines.*] Sall. Jug. 4. *Atque ego credo fore, qui tam utili labori meo nomen inertia imponant, certe, quibus maxima industria videtur, salutare plebem, h. e. fore homines, qui homines, etc. imponant, certe eos fore illos homines, quibus ho-*

minibus videtur, etc. cap. 108. *Magis Punica fide, quam ob quæ prædicabat, h. e. ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Florus III. 10. Et quamvis toto orbe divisa, tamen, qui vinceret, habuit Britannia. h. e. habuit Hominem, qui Homo se vinceret. Gell. Noct. V. 13. Unusquisque commentus paratusque ibat, quod quæreret, h. e. paratus ad id, quod quæret. Sic et Ælianus Var. Hist. IX. 4. *μὴ, ἀγὲ δὲ τὸ ἔγκλημα οὐδὲ τὸ μίση, οὐ, ἐν οἷς ἰσχυροὶ τὸ γένος αὐτῶν ἢ ἀμύβη.* Ubi, quum Doctissimi interpretes adhæssissent, plura ejus generis notavi. Omissum autem istuc est per Ellipsin, *ἐν τοῖς ἴσται, vel λόγῳ.**

(3) *Cautum est: ut ne plus, etc.*] Is quidem est sensus, qui tandem exoriitur, sed hic indagamus rationem constructionis. Ea vero hæc est manifeste, *cautum est de modo, quo modo ne plus, etc.*

Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod præst-
nisti, quo ne pluris emerem.* Hæc Tranquillus pla-
nius protulit in Julio; *Cautum est de numero gladi-
atorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ li-
ceret:* Ibid. *Ex omni provinciarum copia Gallias
potissimum elegit, cujus emolumento et opportunitate
idonea sit materia triumphorum;* id est, (4) Gallias
elegit, provinciam, cujus provinciæ. Ovid. 2. Meta-

(4) Gallias elegit, provinciam, cujus provinciæ.] Hæc modo ple-
taque etiam sequentis paragraphi pag. 209. 210. exponenda. Veluti:
inter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem etc. Sic
Philonorum ara, locus, quem locum, etc. Remigravit Romam die,
quem diem, etc. Idem certe No-
men, quod in posterioribus ex-
pimitur, in prioribus omissum
esse, patet ex Livio I. *Lt in quem
primum egressi sunt locum, Troja
vocalur.* Ubi manifestum deesse
locus. Porro istis similia sunt illa
Plauti Epid. L. 1. 80. *Neque, ego
nunc quomodo me expeditum ex impe-
dito faciam, Consilium placet.* Ubi
vide Gronov. et ad Liv. II. 20. Sall.
Jug. cap. 16. *Decretum fit, uti
decem Legati dividerent regnum, cu-
jus legationis princeps fuit L. Opi-
mius,* cap. 17. *Africa habet ab or-
tu solis declivem latitudinem, quem
locum Catathmon incolæ appel-
lant.* cap. 26. *Anto comitia, quod
tempus haud longe aberat* cap. 75.
*Ex flumine, quam proximam esse
aquam oppido diximus.* Nepos Da-
tam. cap. 4. *Aspis Cataoniam te-
nebat, quæ gens jacet supra Cili-
ciam,* Cim. c. 3. *Testarum suffra-
giis, quod illi *ἐπιτιμω* vocant,
jectus est.* Hygin. fab. 275. *The-
bas heptapylas, quæ septem portas
habuisse dicitur.* Ubi sine justa ra-
tione Munckerus voluit dicuntur,
Lucas Act. Apost. XV. 17. *καὶ
ταῖς ἑπτὰ πύλαις τῆς ἑρμού-
ς.* Et XXVI. 17. *ἐξ ἀρμάδης π-
ρὸς τὰ λαὸν ἢ τὸ ἱερὸν, ἵε ἢ γὰρ σι-
ἀπερὶ ἡμῶν,* Duriora etiam his sunt

sequentia, in quibus palam ite-
dem mutatur Genus et Numerus,
Cic. Famil. XVI. 27. *Incredibile
est, quæ ego illos scio fecisse, de
Senect. cap. 3. Sæpe interfui que-
relis meorum æqualium, quæ C.
Salinator, quæ Sn. Albinus, de-
plorare solebant.* Sall. Jug. 13. *Ut
ex maxima invidia in gratiam et
favorem nobilitatis Jugurtha veniret,
quorum pars spe, alii præmio indu-
ti.* cap. 41. *Otio atque abundantia
earum rerum, quæ prima mortales
dicunt.* cap. 100. *Vigilias ipse cir-
cumire, non tam diffidentia futu-
ri, quæ imperavisset.* Qui locus
perperam tribus diversis doctissi-
morum hominum notis et coniec-
turis sollicitatur. Ellipseos ratio
eadem est, quæ in illis locutioni-
bus, tempus est legendi librorum,
Supple ergo, futuri negotii eorum,
quæ imperavisset. Vide infra III.
8. 2. extr. Et similis pene Ellipsis
in illo Plauti, quod ipse Grono-
vius Observ. III. 2. attulit et rec-
te explicuit, ac defendit contra
Salmasium, Bacchid. IV. 1. *Quæ
imperavisti, imperatum bene bonis,
factum illico est, h. e. negotium
omnium istorum, quæ impera-
visi, imperatum est bene bonis,
et factum illico, q. d. dicrum
factum, sicuti imperatum, sic
et factum.* Similia quædam supe-
rioribus a me allatis istis conges-
sisse deprehendo Virum Doctissi-
mum. Salustiano simillimum etiam
est, quod occurrit in Inscr. apud
Sponium Itiner. To. I. p. 417.
*Benefici. ergo. quæ. sibi. benigne-
fecit, h. e. beneficii istorum nego-*

morph. *Præsidie tuta Deo, nemorum secreta subibis, Nec de plebe Deo, sed qui cælestia magna Sceptra manu teneo*, i. e. me Deo, qui Deus ego teneo. Sallust. *Catil. Sed antea item conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam verissime potero, dicam*; id est conjuravere conjurationem, de qua conjuratione dicam. Cicero i. *Philip. Ut natum te esse cives tui gaudeant, sine quo nec beatus nec clarus esse quisquam potest*; id est gaudeant gaudium, sine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud nomen explicatur, et est Syllepsis, quia concipimus totam orationem esse pro priorè casu; aut deesse potius casum priorum: Livius I. 3. *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem ingens numerus avium intervolutando rapuisse fertur*. Sallust. *Jugarth. Deinde Philænorum aræ, quem locum Ægyptum versus finem Imperii habuerunt Carthaginenses.* « [Corn. Nepos in vita Attic. *Tranquillatis rebus Romanis remigravit Romam, L. Cotta et L. Torquato consulibus, quem diem sic universa Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderii futuri dolorem indicaret. Quem locum frustra viri docti mutare conantur.*] » Similiter enim locutus est Cicero: *Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem si videro, etc.* Idem Attico; *Quin etiam feci, (quod profecto ante me nemo) ut ipse per litteras me consolaret; quem librum ad te mittam.* Virgil. *Arcumque manu celeresque sagittas corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates*; Idem; *Interea socios inhumataque corpora terræ Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est.* Hujus generis sunt Parentheses illæ (5) (quæ tua est pietas) (quæ vestra libido est)

tiorum, quæ, etc. Adde his tandem Gellium Noct. III. 7. Ubi quasi digito demonstrat memoratam a me Ellipsin: *Mittit adversum illos peditatum equitatumque, quos in exercitu viros habuit strenuissimos. Pone abesse viros, si-*

cuti abesse poterat, et cognosce nunc ex eo, quod adest, etiamsi abesset, in priori commate intelligendum fuisse virorum.

(5) *Quæ tua est pietas.*] Frequentissima est hæc locutio Cicero et aliis, hoc modo expe-

Quinctil. *Pædagogi aut sint eruditi plane, (quam primam esse curam velim) aut se non esse eruditos sciant.* Hinc nomen *negotium* subintellectum in relativo neutrali explicat etiam præcedentem orationem. Terent. Eun. *Qui habet salem, quod in te est; id est, quod negotium.* Cicer. *Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu minime ignoras) de Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te rescivisse arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adelph. *Et quod fortunatum isti putant, uxorem nunquam habui;* Sallust. Catil. *Interea servitia repudiabat, cujus iniitio ad eum magnæ copiæ concurrebant: id est, cujus*

dienda. Nempa, quum dicit Cicer. ad Marium VII. 2. *Si mihi permisisses, qui meus amor in te est, confecissem eum coheredibus, idem est, ac si dixisset, confecissem pro eo amore, qui (h. e. qualis, vel quantum) amor est meus in te amor.* Vide istic, ut et ad IV. V. Manutium tacitus Hist. 2. 37. *Neque Paulinum, qua prudentia fuit, sperasse.* Simile est, quod apud Sallust. legimus, et turb. vit Gruterum ac Ciaconium, Jug. cap. 31. *Nam illis, quantum importunitatis habent, parum est, impune malefecisse, h. e. parum illis est pro tanto importunitatis negotio quantum, etc.* Sed sæpe etiam aliis in locutionibus omititur omne illud, ad quod relativum referri debet. Augustus apud Sueton. Claud. 4. *In præsentia quibus de rebus me consulis, curare eum ludis Martialis trichlinium Sacerdotum, non displicet nobis, h. e. secundum id, quod attinet ad casus, de quibus in præsentia me, etc.* Apud Liv. I. 32. in illa formula consulendi Senatus de bello, *Quarum rerum condixit pater patratus populi Romani patri patrato Latinorum, etc. dic, quid censes?* Intellige, de his rebus, quarum rerum nomine condixit, etc. Tacit. Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adeptanti placebat, intellige, eo*

magis placebat. Sed nonnullo potius paulo intricatiora hic expedianus. Tac. An. II. 52. *Legionem, et quod sub signis sociorum, in unum conductos, ad hostem duxit. Integram foret, legionem, et id negotium sociorum, quod neg. foc. sub signis erat, eos omnes homines (per appositionem) conductos, etc.* Livius III. 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuerat, auxere iras in plebem.* Ubi abesse poterat *Id*, sed quia adest, ex eo discimus intelligi negotium, et constructionem esse, juniores, idque maxime negotium juniorum, quod negotium juniorum erat negotium sodalium Cæsonis, hi omnes auxere. Plaut. Curcul. II. 3. 43. *Sed quo te misi, nihilo sum certior, h. e. nihilo sum certior in eo negotio, quod curari a te volebam in eo loco, quo loco te misi, vel si malis brevius, in eo negotio, de quo negotio te misi.* Prius tamen supplementum confirmari videtur ex eodem Plauto IV. 5. 1. *Hera quo me misit ad Patrem; non est domi, pro, Pater non est in loco domi, quo loco ad Patrem Hera me misit: ut et ex Sallust. Jug. 104. Marius postquam infecto negotio, quo intenderat, Cirtham redit, h. e. inf. neg. eo loci, quo, etc. Quin immo illud ipsum postquam hoc modo expediendum, ut suppleas, post istam*

negotii. Et in plurali; Cicero 2. epist. *Cum Pompejo complures dies, nullis aliis nisi de Rep. sermonibus, versatus sum; quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt: idem; Eadem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquam animus cognoscet.* Et in sacris; *Lunam, et stellas, quæ tu fundasti.* Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum (6) concipere fœmininum; ut, *triste lupus stabulis*: nam deest *ἄρᾱγμα*, id est, *negotium*. Atque hæc juxta Latinorum veram præceptionem sunt disputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui postquam unum casum regunt, alium huic sine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat societatis: ut, *utor libris, quibus habeo.* Vide *Hellenismum*.

temporis horam, ad quam Marius rediit. Vera me dicere, patebit ex duobus Cornelli Nep. locis inter se collatis. Arist. III. 3. ait, *decessit fere post annum quartum, quam Themistocles Atheniis erat expulsus, h. e. post annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (ἡμέρας) quam Themistocles, etc.* Vel etiam, ad annum quartum post eam horam, ad quam Them. Nam ita locutus viderur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui sex annos ante quam ego natus sum, fabulam docuit, h. e. ad sex annos ante eam horam, ad quam ego, etc.* At priore modo Suet. Tiber. 60. *in paucis diebus, quam Capreas attigit, scil. illius horæ, vel, ab illa hora ad quam attigit.* Sic Curtius IV. 4. 19. *Tyrus septimo mense, quam oppugnari capta erat, capta est.* Vide et Sanctionum infra IV. 7. ad vocem *Post*, et Me. istic. Alter Nepotis locus est in Cim. cap. 3. *Post annum quintum, quo expulsus erat, h. e. post an. qu. ab illo tempore, quo, etc.* Vel post annum quintum illius temporis, quo, Nam ita Sueton. Galba 17. *intra sextum adoptionis diem.* Ubi pro tempore adoptionis habetur omne illud tempus, quod ab adoptione cœpit. Aliud

vero est, licet eodem recidat, quando ait Terent. I. 1. 77. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt, Chrysis moritur.* Cicero Famil. V. 20. *triginta diebus quibus rationes retulisset, deferri beneficia necesse est.* Cæsar. B. G. III. 2. 3. *oppidum paucis diebus, quibus eo ventum erat, expugnatum, et B. Civ. II. 6. diebus XL. quibus venit in conspectum.* Suet. Cæs. 35. *Pharnacem intra quintum, quam adsuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una prostigavit acie.* Adde, quæ infra ad IV. 6. in Ellipsi Præpos. In, notavimus. Sensus autem est idem, qui in superioribus: scil. intra tot dies et horas ab illo tempore, quo primum venit in consp. sed diversa est constructionis ratio: Nempe, in tot diebus, in quibus ipsis diebus, etc. h. e. in quarum dierum initio, etc. ita ut ille dies, qua res gesta, prima sit illarum dierum.

(6) *Concipere fœmininum.*] Viderur voluisse, *concipere etiam masculinum aut fœmininum.* Nam masculinum etiam sub neutro intelligi secundum illos, liquet ex sequenti exemplo, *Triste lupus.* Sed et res satis est nota.

Hic et Ille sic differunt, ut ait Laurentius, duobus positis, Hic, refert propinquius, Ille remotius; ut, Corydon et Thyrsis ducebant greges, hic oves, ille capellas. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla potest contingere ambiguitas, parum refert, utro modo loquaris: ut, Vidi Hectorem et Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum. (7) Cicero pro Rosc. Quid est, quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de causa? quia hæc sunt menstrua; illæ sunt æternæ: Idem 4. de Finib. in princip. Quum duæ sint artes, quibus perfecta ratio et oratio compleatur, una inveniendi, altera disserendi; hanc

(7) Cicero pro Rosc.] Sic Idem Famil. VII. 2. Postremo oderam multo pejus hunc, quam illum ipsum Clodium. Illum enim (Clodium) oppugnaram, hunc (Bursam) defenderam. Et ille (Clodius) quum omnis Resp. in meo capite discrimen esset aditura, magnam quiddam spectavit, hic (Bursa) Simiolus animi causa me delegerat, etc. Tacitus Hist. II. 77. Acriore disciplina victi, quam victores agunt. Hos (victos) ira et ultionis cupiditas accendit, illi (victores) per fastidium hebescunt. Plura vide apud Gronovium Patrem, Observ. III. 16. Notabilis etiam, et imprimis, est locus Sallust. Jug. 18. Medi autem et Armenii accessere Libyas. Nam hi propius mare Africum agitabant: Gætuli sub sole magis haud prosul ab ardoribus; hique mature oppida habuere. Loco inspecto et paulo altius repetito patebit, quod recte jam monuit istic Glareanus, prius hi referendum ad Libyas; posterius non ad proximos Gætulos, nec ad Libyas, sed ad Medos et Armenios, de quibus etiam præcipue hoc loco agitur, sicuti paulo ante de Persiæ actum erat, ut qui una cupi istis in Africam venerint, sed qui juxta Gætulos

habitarint te more Nomadum in tuguriis, quam Medi et Armenii apud Libyas habitarent, Sed et sic Cæsar B. Gall. I. 1. quum divisisset Galliam in Belgas, Aquitanos, et Celtas seu Gallos, subjicit continuo, Hi omnes lingua, etc. differunt. Gallos ab Aquitanis Garumna fl., a Belgis Matrona et Sequana dividit. Horum omnium fortissimi sunt Belgæ: cujus rei rationem satis longam dein memoret, et per eam causam transit ad Helvetios, qui itidem reliquos Gallos virtute præcedant, quot fere quotidianis præliis cum Germanis contendant, quum aut suis finibus eos prohibent, aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt. Eorum una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit. a fl. Rhodano, etc. Quæritur, quo ultimum hoc Eorum sit referendum, aut quid sub eo intelligitur, Davisius refert ad fines, et miratur, hoc ab interpretibus non fuisse animadversum. At fines, qui proximo loco memorantur, sunt Germanici, non Gallici. Et ideo alii Interpretes, redire Cæsarem ajunt eo, unde digressus erat; non ergo quaerunt illi in proximis id, ad quod referatur hoc Pronomen, sed di-

posteriorem et Stoici, et Peripatetici, priorem illi egregie tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem. Virgil. Urbem, quam dicunt Romam, Melibæe, putavi Stultus ego huic nostræ similem, quo sæpe solemus Pastores ovium teneros depellere fœtus. Verum hæc, etc. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadverit; hos enim tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos socios securi percussit: Ibidem, Quorum nescio utrum majus dedecus fuerit, quod patria spei, an quod hostis metus nihil in iis reposuerit: hæc pro se, ille ne adversus se dimicarent, parvi pendendo: Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione et Coriolano: Ille enim mecum patriam pulsavit, hic verecundia. Atque ita sæpe apud Valer. Maxim.

C A P. X.

De Comparativorum constructione. Comparatum Nomen quid sit. Nullum regit casum. In Comparativorum Ablativis deest Præ. Prior de pluribus etiam dicitur. Comparativus non regit genitivum: nunquam pro Positivo ponitur Quam non postulat semper casum similem præcedenti.

CIRCA Comparativorum constructionem, nugis armati pugnant Grammatici. Multa confinxit Priscianus, Scaliger multa frustra philosophatur; egregie tamen ineptus est Valla, cujus studium fuit Latinam linguam compedibus constringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Prisciani tamen lib. 3. in princ. sic de Comparativis præcipimus.

sente censent dici hic *Eorum una pars*, ut supra, *Horum omnium fortissimi sunt Belgæ*. Vide Rhellicanum et Ciacconium. Hos autem Ego quidem longe prætulerim Davisio; satis proclivi ad miranda aliena in sequiorem partem. Nam revera per *et* *Eorum* reditur

et respicitur ad id, quod ante dierum erat, *Hi omnes, Horum omnium*. Pronomina autem referri aliquando ad satis remota nomina, ex allato Sallustii loco manifestum est, qui ideo cum hoc Cæsaris conferri debet.

(1) Comparatum nomen est, quod unum, vel plura sui, vel alieni generis superans, dissolvitur in positivum et adverbium *magis*, ut, *Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demosthene; Romanis facundior, cæteris oratoribus prudentior; Græcis, et Romanis, omnibus suavior; quo nemo vel Græcorum, vel Latinorum doctior*. Duo tamen hic sunt consideranda; quæ non solum Grammaticos, sed peritos etiam latuerunt. Primum est; Comparativa nullum casum regere; unde sunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior sum patri, quam matri: Litteris, quam moribus instructor: nulli omnium*

(1) *Comparatum nomen est, etc.]* Vossius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, et aliam cum J. C. Scaligero hoc modo formare mavult: *Comparativus est species dictionis excessum significans, ad alterum relatum*. Vix video, quid intersit, aut præstet. Nam quod ait, *Titus est nemine popularium inhumanior*, per *magis* non posse exponi, falsum est. Decepit haud dubie Virum, quod non animadvertit, in illa expositione negationem, quæ latet in *nō Nemine* esse seorsim accipiendam, hoc modo: *Titus non est magis inhumanus homine ullo popularium*. Sic Auctor ad Herenn. IV. 10. *Negat se accedere posse, nec edificare etiam nunc audere*. Ubi in posterioribus repetenda ex *nō Negat* vis verbi dicit, quasi scriptum esset, *Dicit se accedere non posse, et dicit se etiam nunc non audere edificare*. Vide et infra ad III. 7. extr. et IV. 7. Porro quæ de vocula *magis* disputat, tanquam si et illa ipsa sit Comparativa, et proinde debeat et ipsa significare iterum *magis* supra suum Positivum, quo nihil insulsius dici aut cogitari queat, ea vero ego insulsa et falsa quam maxime arbitrator. Nam Grammatici non vident in expositione Comparativi adhibendam semper et necessario illam proprie voculam *magis*, sed

quamcunque, ejus quæ sit significationis. Sed et, quod non negaturos ait Grammaticos, id vero ego pernego, *nō Magis* esse comparativi gradus in arte Grammatica, quum fit vel Adverbium comparativæ solum significationis; cujus sunt et præpositiones, *præ, ante, et supra*, vel potius origine sua Adjectivum positivæ gradus. Dicitur enim *magis et magis, plane ut potis et pote*, unde Comp. major et Superl. *maximus*, per contractionem pro *magior* et *magissimus*. Nec obstat valde huic origini vel naturæ, quod usus has voculas adhibuerit tandem plane tanquam Adverbia exita rationem Generis et numeri, quum idem acciderit *potis* et *pote*. Plautus Amph. II. 2. 61. *Qui istuc potis est fieri*. Et in plurali, Pœn. I. 2. 17. *Duce potis sunt plus satis negotii dare*. Teren. Adel. IV. 1. 5. *Ita fiat, et istoc si quid potis est rectius*. Vide et Sanctium infra IV. 17. et me istic, sed et Vossium de Anal. II. 21. Quin et alia exstiterunt olim, quæ per omne Genus tunc fuerunt adhibita, veluti *Prior* et *Posterior*, de quibus vide Vossium de Anal. II. 21. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *dissolvi in positivum et magis*, idem est, ac si dixissent, explicari per *magis*, seu ejus significatio-

clarity inferior : Major quam pro numero sonus celerius opinione hominum. Curt. lib. 5. *majorem quam pro flatu sonum edebat.* Alterum est ; In comparativorum ablativis deesse *Præ.* vide *Ellipsin.* Nunc vero contra Vallam et eum sequitos , comparativa inter plura sui generis habere locum luce clarius ostendam : Plinius de tribus Pyramidibus , *Tertia* , inquit , *major prædictis , sed multo spectatior.* Sallust. de tribus filiis ; *Te Jugurtha , qui ætate , et sapientia prior es.* Val. Max. de tribus Tyrannis ; *Tertium te importunioribus superioribus habere cœpimus.* Apul. l. 9. *Et tribus junior.* Apud Horat. se comparat Hypermnestra reliquis sororibus l. 3. Oda 11. *Ego* , inquit , *mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum ; *Viride cunctis hilarius :* idem l. 36. c. 9. de quadam navi ; *omnibus , quæ unquam in mari visæ sunt , mirabiliorem.* « [Varro » 2. rei rust. c. 5. *Boves Epirotici non solum meliores (2) totius Græciæ , sed etiam Italiæ ;* pro quo alii dicerent , *Optimi totius Græciæ.*] » Valer. Max. l. 4. c. 3. *Fabricius Luscinus honoribus et auctoritate , omni civi temporibus suis major , censu par unicuique pauperrimo :* Idem lib. 5. cap. 3. *Ne-*

nem, positivo suo additam , et hoc utique est , significare excessum sui positivi , quod mavult Vossius. Ceterum *pro plura* , quod in Sanctiana occurrit definitione , pro uno tamen in explicanda comparatione est accipiendum ; sicuti mox ostendemus.

(2) *Totius Græciæ.*] Neutriquam tamen hic est casus , in quem proxime tendit Comparatio , ut nec casus Partitionis , sed casus , qui pendet seu regitur ab Ablativo , una cum præpositione comparationis , ommissa per Ellipsin. Et proinde si dicas , *Boves Epirotici sunt meliores totius Græciæ* , est quidem , quod ad sensum , idem , ac si diceres , *optimi totius Græciæ* , non item quod ad rationem Grammaticam , secundum quam exponendum est , *meliores præ*

aliis bobus totius Græciæ. Atque ita et Sanctius ipsum hunc locum interpretatur infra IV. 3. Similiter se res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep. Famil. XII. 15. quæ mox Auctor adfert : *quarum (navium) minor nulla erat duum millium amphorarum.* Intelligi , *navibus tot amphorarum.* Plane ut et in Plin. VII. 30. *Omniū triumphantium lauream adepte majorem* , ubi omissum *laureis.* Aliter vero accipienda verba Curtii X. 4. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* Hic enim , si modo locus est integer , genitivus occurrit partitionis , sed qui non pendet proxime a *pro* *majora* , sed a *totis* *duo navigia* , quasi dicitur sit , *duo navigia omnium navigiorum* , quæ duo erant generis majoris , prout classis illa habuit ma-

minem Lycurgo aut majorem aut utiliorem Lacedæmon genuit. Columella lib. 6. Nonnunquam etiam in olea unus ramus ceteris aliquanto lætior est. Plinius Junior, Dies alibi, hic nox nigrior, et densior omnibus noctibus. Curtius lib. 6. Mare Caspium dulcius ceteris. Apulejus lib. 2. Floridiorum, Fuit Hippias e numero Sophistarum, prior omnibus. Lactant. Omnes Sibyllæ unum Deum prædicant, maxime tamen Erythræa, quæ celebrior inter ceteras habetur. Quem locum imprudentissime damnat Valla I. 13. quum ipse, qui alios audacter carpit, audeat dicere; Hic vero ipse Sanctius gravissime errat. Vide quæ diximus hoc de loco in Præfatione, cap. 8. de reciprocatione, Posterior, quæ et quarta

joris et minoris generis navigia. Quam interpretationem quare satis contortam dicat Ursinus Instit. Gramm. To. 2. p. 64. causæ satis non video, maxime, quum ipse eam post longas ambages tandem sequatur prorsus, sup-
plendo et exponendo, duo navigia ex numero navigiorum omnium reliquis majora. Nam quid hæc differunt a meis? Certe sub majora me quoque intelligere ceteris vel reliquis, satis liquet ex iis, quæ in seqq. adtuli, et quod abesse per rationem Grammaticam locutionis istius potuisse censi vocem majora, ut quæ non pertineat ad Genitivum omnium, sed per se cum subintellecto suo Comparationis casu consistat. Aliquid tamen in eo Curtii loco hæret ambiguitatis, quæ quia alienior est ab ejus stylo, ego sane accederem Freinshemio, et aliis, qui ceasent errore librariorum facram transpositionem vocis omnium, eamque adjungendam α oculis, quando sensus et constructio ipsa est expeditissima. Verba a Salmasio ad Solinum pag. 901. allata, non designatis tamen locis, ex Tertulliano, Apulejo, Spartiano, ex quibus rem

certam esse, Genitivum cum Comparativis construi etiam pro Ablativo, censet Ursinus, illa vero incertæ sunt probationis, et sequiorum insuper Auctorum. Ab istis enim non petitur ratio Lingvæ, præsertim quando antiquorum et meliorum consuetudini reperiuntur contrarii. Sed et in Spartiano (locus est in Caracalla cap. 2.) editur, *Patra superior fuit*. Notat quidem Salmasius istic, Codicem suum habere *Patris*, sed quod corruptum videtur per causam primæ literæ sequentis vocabuli hinc quoque perperam additæ. Locum Tertulliani, qui est in Apolog. cap. 40. minus recte accepit. Vir Eximius, et dein ex memoria vel adversariis exhibuit, prout ipse eum explicuerat. Nec enim occurrit in eo *partem orbis*, sed verba sunt, *Memorat et Plato majorem Asia et Africa terram Atlantico mari ereptam*; eodem fere sensu, quo mox subjicit, *vis undarum Lucaniam Italia abscissam in Sicilia nomen relegavit*. Manifestum arbitror, *Asia et Africa* vel esse Dativos, vel, si Genitivi sint, regi a voce terram, ut adeo neutiquam ille locus probet, ad quod pro-

est causa. Sed ego te, licet immerentem, defendam, Valla. Cic. I. de Natura Deorum; *Mundum rotundum esse velint, quod ea forma ullam neget esse pulchriorem* Plato: *ibid.* *Elephanto belluarum nulla prudentior: ibid.* *Quæ figura, quæ species humana potest esse pulchrior?* et paulo potest; *Forma quæque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem:* et infra, *Num etiam est una omnium facies? nam si plures, aliam esse alia pulchriorem necesse est:* *ibid.* *Itaque in illis selectis, brevibusque sententiis hæc prior sententia est:* idem de Oratore, *Cumque illo nemo nec integrior esset in civitate, neque sanctor:* idem Officiorum I. *Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmior, quam,*

bandum adhibetur, et inde liquet, quam male faciant, qui sola auctorum verba citant, ut inspicere et examinari nequeant. Apuleji verba ex Metaph. IX. p. 168. *nec tamen sui molliorem provocaverat,* corrupta sunt haud dubie, partim quia oportuno destituuntur sensu, quum ille, ad quem hæc referri debent, alterum certe non *provocaverit,* partim quia a MSto Colvii prorsus absunt. Ceterum ut ad Genitivum illum partitionis redeamus, recte is etiam Comparativis additur, sed et Positivis, æque ac Superlativis, neutiquam vero ab iis regitur. Manifestum id utique ex illis locis, in quibus præter Genitivum etiam usitatus comparationis casus occurrit. Veluti in istis Melæ, quæ Auctor Protulit; *Eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor.* Et, *Sylvarum Hercynia, ut major aliis, ita et notior.* Potuisset sane in posteriori etiam omitti *et aliis.* Id vero si factum fuisset, per Ellipsin tunc tamen fuisse intelligendum tale quid, ex eo, quod adest nunc, videmus. Et sic abest ille casus in Cic. de Offic. II. 9. *Harum duarum jus-*

ticia plus pollet, scil. alterâ. Sic illud Plauti in Capt. *Regum Rex regalior, h. e. vel, Rex Regum (ut Urbs Urbium) regalior Ceteris, vel, in numero Regum, regalior ceteris Rex.* In quo Genitivi non alia est ratio, quam in illo Suetonii Claud. cap. 28. *Libertorum præcipue suspexit Pavidem, h. e. ex libertis.* Vide et cap. seq. num. 2. et Sanctium nostrum infra IV. 3. ad Ellipsin *Ex numero, ut et Voss. de Construct. cap. 10. et 15.* Porro autem habet comparativus revera quidem locum inter plura sui generis, sed tamen comparatio ipsa inter duo tantum instituitur, h. e. si quando quid comparatur *pluribus, vel omnibus aliis,* tunc hæc simul juncta pro uno sunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, *Tanto formosis formosior omnibus illa est,* comparatio instituitur inter duas quasi partes omnium, quantum est, formosarum, quæ sunt, una illa, et post eam reliquæ omnes simul sumptæ. Ut adeo minime *ridicula,* ut ait Sanctius mox pag. 220. 221. sit illa sive defensio Vallæ, sive expositio locutionis, quando ajunt Despauteijus et Ascensius, in

etc. Idem lib. 1. de Natura Deorum; *Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inveniendis, vel judicandis acrior Aristotele?* Idem 2. Officior. *Rerum autem omnium nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi.* Idem, citante Nonio; *Omnium autem rerum ex quibus aliquid acquiritur.* Idem epist. 5. libro 9. *Nemo est illorum omnium mihi te jucundior.* Lentul. in epistolis Ciceronis; *Idcirco naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum.* Curt. lib. 9. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* Sed hæc duo testimonia reprehendunt imperiti. Plin. *Animalium fortiora, quibus sanguis crassior.* Curtius libro 6. *Cleander priores eorum intromitti jubet.* Gell. lib. 14. cap. 7. *Qui eorum prior aliis esset.* Pompon. Mela de Danubio; *Eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor:* idem lib. 3. cap. 3. *Sylvarum Hercinia ut major aliis, ita et notior.* Cornel. Nepos in Thrasibulo; *Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit.* Sed quando semel cœpimus, addamus et poetarum testimonia. Hom. Iliad. 3. *Ζεὺ Πάτερ, ἄτις σεῖο θεῶν ἀλωτέρος ἄλλος*, id est, *Jupiter pater, non (est) Deorum aliquis te perniciosior*, Virg. 8. *Æneid. Sed cunctis altior ibat Anchises.* Ovid. 3. *Metam. Nam doctior illis Ismenis Crocale:* idem 14. *Omnibus inferior, quas sustinet arduus Æther:* idem in Leandro; *Tanto formosis formosior omnibus illa est:* idem 1. *Metamorph. Sanctius his animal, mentisque capacius altæ:* ibidem de Zonis; *Quinta est ardentior illis:* ibid. *Non illo melior quisquam, vel amantior æqui, Vir fuit, aut illa reverentior ulla Dearum:* idem 2. *Metamorph. Quanto*

eo, Cicero est doctior Italis, deesse, reliquis vel ceteris, vel omnibus. Item ira diserte uti que Curtius, *Mare Caspium dulcius ceteris.* Ac Gellius, *Qui eorum prior aliis esset.* Sed et multa hic memòrantur exempla locutionum, que extra con-

troversam hanc sunt; veluti, *Neminem Lycurgo majorem genuit Lacedæmon.* *Quæ species humanâ potest esse pulchrior.* Quo ego me majorem non vidisse censeo. Et similia multa, quæ nemo in dubium potuit vocare.

splen didior

plendidior quam cætera sidera fulget Lucifer, Et quanto quam lucifer aurea Phæbe: Tanto virginibus præstantior omnibus Herse. Horatius 4. Carm. Cæteris major, tibi miles impar. Plaut. Captivis; Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior: idem Stichus, Verum ex multis nequiores nulum, quam hic est: ibid. Conspicatus sum interim cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo: Idem Casina; Te sene omnium senum neminem esse ignaviozem. Papin. Statius libro 3. Theb. Cunctisque prior Cadneius Heros; idem lib. 6. Prior omnibus Idas prosilit. Martial. lib. 11. Hic totus volo rideat libellus, et sit nequior omnibus libellis. Ex his tam multis hæc velim colligas, Primum Comparativum inter plura sui generis habere locum; atque adeo cum genitivo plurali inter plura sui vel alieni generis; deinde errasse Priscianum, Diomedem, Donatum, Servium, et Laurentium, qui comparativum, Prior, de duobus dici tantum præceperunt: errasse etiam Laurentium, et eum sequutos, quum inculcant, (3) comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monstri simile est, si dicas genitivum illum, qui sit partitionis regi a comparativo: quum enim dicis; Oculorum dexter est acutior, deest, sinistro, vel, quam sinister. Itaque comparatio non fertur in genitivum; imo vero deest, ex numero: ut in Ellipsi. Istorum error convincitur, quum inter duo comparativum habet præpositionem De, vel Ex. Cæsar 1: Civil. Sed ex propositis consiliis duobus, explicitius videbatur ad Alerdam reverti. Postremo ridiculam esse defensionem Despauterii et Ascensii,

(3) Comparativum inter duo tantum regere Genitivum.] h. e. posse tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, si eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, si plures. Et proinde recte dici, formosior virginum illarum hæc est, de duabus, non vero detribus, pluribusve. Et sanè frequen-

tioris est illud usus, sed tamen nec alterius deesse exempla, tum rationem Grammaticam utriusque esse eandem, ex modo a me, tum et a Sanctio et Vossio, disputatis constare potest. Nolim tamen temere ita loqui, prout nonnulla mox Sanctius ex Vulgata versione Scripturæ S. adfert.

quum defendunt Vallam, dicentes, in hujusmodi sermone, *Cicero est doctior Italis*, deesse, *reliquis*, vel *cæteris*. At Valla non diceret, *medius digitus est cæteris major*; nam reprehendit Lactantium de Sybyllis dicentem; *Quæ celebrior, et nobilior inter cæteras habetur*: Nec diceret Valla ad illud Ovidii, *Quinta est ardentior illis*, deesse, *cæteris*. [At Vide Vallam I. 13. ubi ait, *Malim dicere per Comparativum, sed in Ablativo, Majus ceteris.*]

Ex his igitur liquido constat non esse reprehendendas phrases illas in sacris litteris; *Major discipulorum, minor fratrum*: et illud Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. *Nunc manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas*. Hic ego non video, præcipue si Græca consulas, quomodo melius hoc potuerit enuntiari; nam Græci non fere aliter loquuntur: Matthæi cap. 13. de grano sinapis, *ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῆ, μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶ*: id est, *Quod minus est omnibus seminibus, quando autem excreverit, majus est omnibus oleribus*. Eadem verba repetuntur Marci cap. 4. Sapient. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*: Item Sapient. cap. 10. *ut scirent omnium potentio rem esse sapientiam*. Daniel cap. 9. *Quod esset honorabilior hominum*. Anacreon *χαλεπώτερον δὲ πάντων*, id est, *quod omnium difficilior*: et vulgatum illud, quod adducit Suidas; *πάντων δὲ ἐνθρόπων σοφώτερος Σωκράτης*, id est, *omnium hominum sapientior Socrates*. Celebris ad nostram doctrinam locus est apud Hor. l. 3. Oda. 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosorem*. Vides (4) tria ex ordine comparativa, non, ut Grammatici docent, post comparativum addendum superlativum. Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnum, majus dedit Africa nomen, Nobilitus Germania*. Cicero 6. Paradox. *Filiam quis*

(4) *Tria ex ordine comparativa.*] Sed in omnibus comparatio vera est inter duas partes, veluti, parentes pejores fuerunt | avis: non sumus nequiores Parentibus: progenies nostra erit vitiosior nobis.

habet? pecunia opus est, duas? majore; plures? majore etiam.

Illud insuper non fuit omittendum, quod Scaliger et alii docti contra Quintilianum viderunt, (5) comparativum nunquam sumi pro positivo, sed debere intelligi casum comparationis: ut, *sum paulo infirmior*, supple, *solito*, vel *quam antea*: *Ocyus huc venite omnes*: supple, *dicto*; ut, *et dicto citius tumida æquora placat*. Neque vero assentior Varroni (si modo Varronis sunt, quæ citant Servius, et Lau-

(5) Comparativum nunquam sumi pro positivo.] Quintilianus verba sunt IX. 3. *Utitur vulgo et Comparativis pro Absolutis, ut quum se quis infirmiore esse dixerit. Quibus deceptus fuit Valla, ut affirmaverit Eleg. I. 12. contra Priscianum, Comparativo nunquam imminui significationem Positivi. Vossius quoque Anal. II. 23. ocius, complures, aliaque nonnulla simpliciter pro Positivis accipi posse asserit. Sed recte tamen in lib. de Construct. cap. 16. ocius exponit per Ellipsin et dicto. Complures vero eodem modo sumitur, quemadmodum majores in familiis, seniores, juniores in Civitatibus, vel collegiis, majora navigia in classe. Eadem enim horum omnium ratio, ut intelligatur, in numero, vel præ aliis, ejusdem generis. Posses etiam in rō Complures intelligere præter consuetudinem. Nepos Hannib. 12. Plures præter consuetudinem armatos apparere. Terent. Phorm. IV. 3. 6. in eodem commate jungit multa compluria: Multa adveniēti, ut fit, nova hic compluria, scilicet narrata sunt. Ubi manifeste posterius auget quasi corrigendo id, quod prius erat dictum. Male ergo etiam Sinius Capiro apud Gellium V. 21. Pluria sive Plura absolutum esse sive Simplex, (h. e. positivum) non Comparativum, tradidit. Et debile*

prorsus istius sententiæ adjumentum est, quod complures quum dicimus, non comparative dicimus: ab eo autem, quod est Compluria, adverbium sit factum Compluries. Etenim Compluries idem notat, quod sapius, sapiuscule, quorum significatio nihil impedit, quominus alterum sit vere Comparativum, alterum Comparativæ originis. Magis autem illos, qui Comparativos etiam pro positivis poni ajunt, juvaret forte, quod occurrit aliquando. Magis cum illis Comparativis, quæ proinde tunc nihil amplius significare possunt, quam Positiva. Nam quid est magis locupletior aliud, quam magis locuples? Sed hoc eodem modo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonasmum significationis, ut rursus reverti, rursus denuo, præmittere prius, prædicere prius, subversus aliquantum, nimis demiror, Insanum valde deamat, propere ocius, itera mihi iterum. In his, quæ Plautina sunt omnia; non mutatur significatio vocabulorum, sed augetur insuper. Et sic senes habet etiam in Comparativis incremento quodam auctis; veluti quum ait idem Plautus: Nulla res magis plus negotiis habent, Magis modum in majorem, Amplius plus, Magis majores nugæ egerit. Vide omnino infra IV. 9.

rentius lib. 1. cap. 12.) *Juvenior*, inquit, et *senior* comparativi sunt (6) per diminutionem; *Senior*, non satis *Senex*, *junior* non satis *juvenis*, vel intra *juvenem*; sicut *Pauperior*, intra *pauperem*. Simile quiddam ex Varrone citat Censorinus de die natali cap. 14. *Usque ad sexagesimum annum Seniores vocitatos, quod tunc primum senescere corpus incipiat; inde usque ad finem vitæ unius cujusque quintum gradum factum, in quo qui esset, Senex appellaretur, quod ea ætate corpus senio laboret.* Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur sentire, quibus oppono Quinctil. lib. 3. cap. 1. de Isocrate scribentem, *Eo jam seniore (octavum enim et octagesimum implevit annum)* Ovid. 2. *Trist. Sospite sic te sit natus quoque sospes, et olim Imperium regat hic cum seniore senex*, id est filius senex, cum patre seniore. Mart. lib. 6. in principio; *Cui pater æternas post sæcula tradat habenas, Quique regat orbem cum seniore senex.* Virgil. lib. 5. *Assueti sylvis comites senioris Acestæ*: idem, *Ævi maturus Acestes*: et 2. *Æneid. de Priamo*; *Senior*: idem

(6) Per diminutionem.] Intelligendum hoc de effectu significationis, quo adeo verum id est, ut etiam a Comparativis deducantur diminutiva, veluti *duriusculus*, *longiusculus*, *putidiusculus*. Atque ita, si dicam ex. gr. *Tristior erat*, minus revera significo, quam si dixissem absolute, *Tristis erat*. Ratio est in promptu, quoniam hæc locutio plena est, et simpliciter affirmat tristitiam hominis, illa vero Ellipsin habet relativam ad aliud, quæ Ellipsis, non vero Comparativa vocabuli forma, minuit significationem. Nam cum isto modo loquor, idem est, ac si dicerem integre, *paulo tristior est, quam solebat esse*, vel, *quam antea fuit*, Gell. IV. 1. *quispiam Grammaticæ rei doctior*, h. e. non ita prorsus et absolute doctus, sed tamen aliquantum doctior

volgo. Diserte Terentius addidit paulo. Heant. II. 1. 8. *Ubi addidit plus paulo.* Et Eunucho II. 3. 27. *Si qua est habitior paulo.* At Plautus absolute, Epidico I. 1. 7. *Videre corpulentior atque habitior*, h. e. paulo habitior, quam ante fuisti. Sic Plancus apud Cic. Famil. X. 8. *Si cui forte videor diutius tenuisse suspensam spem reip.* h. e. paulo diutius, quam expectabatur. Sic ergo et *Seniores*, apud Censorinum et Gellium, dicuntur per Ellipticam relationem ad reliquos Civitatis Romanæ Viros, qui *Juniores* illis erant. Plane et apud Livium III. 14. *Seniores et Juniores Patrum.* Vide et Voss. de Construct. cap. 19. Nihil tamen hæc obstant, quo minus *Senior* notet etiam *Seniorem* *Sene*, quod frustra a Sanctio his opponitur.

de Charonte lib. 6. *Jam senior, sed cruda Deo viridisque senectus*, id est, magis quam senex, hoc est, aliquantum sene senior. Plinius de apibus lib. II. cap. 10. *Seniores intus operantur*. Cicero de Senectute; *Tum etiam Cato loquutus, quo erat nemo fere senior temporibus illis, nemo prudentior. Facio te certiozem*, non est facio te certum, sed Romanæ urbanitatis causa, ne viderentur docere alios dicebant, *Faciam te certiozem*, scilicet, quam tu es: *Sic majores nostri*; sic plures horas, scilicet, quam unam. *Plus eo*, dixit Terentius.

Particula *Quam* non semper petit similem casum præcedenti, ut imperiti docent: nec enim dices; *Utor Cicerone doctiore quam Sallustio; habeo vestem Titii melioris quam Sempronii*: sed (7) addes aliud verbum; ut; *dedi pecunias Titio fideliore, quam Sempronius est*. Cicero ad Quint. *Dixitque aperte se munitiozem ad custodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset*. " [Terent. Adelph. act. 4. sc. 5. " *Quo vir multo melior es, quam ego sum*] " Liv. lib. 26. *Ut gloriari possis, multo fortiozem, quam ipse es, virum abs te occisum*, Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Ut gloriari possis, fortiozem aliquando virum, quam ipse es, tuo jussu esse interemptum*. Cicero lib. 1. de invent. *Si vicinus tuus meliozem equum habet, quam tuus est*: idem ad Pompejum; *Ubi tibi multo majori, quam Africanus fuit, me non multo minozem, quam* (8) *Lælius, facile et in Rep. et in amicitia adjunctum esse patiare*. Plaut. Curc.

(7) *Addes aliud verbum.*] Quod, si quando omititur, intelligendum. Neque vero unum modo verbum, sed sæpe integrum comma. Tac. An. III. 54. *Corruptus animus haud levioribus remediis restinguendus est, quam libidinibus ardescit*. Supple, quam sunt istæ libidines, quibus libidinibus ardescit, vel adhuc plenius, levioribus remediis præ ea re, ad quam sunt istæ libidines, quibus libid. etc. Sic

Sall. Jug. 63. *In potestatibus eo modo agitabat, ut amplioze, quam gerebat, dignus haberetur*. h. e. amplioze, quam erat potestas ea, quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore numero, quam decretum erat, in Africam profectus*, h. e. quam erat is numerus, quo numero eum proficisci decretum erat.

(8) *Lælius.*] Scil. fuit, quod ex superioribus potest repeti. Sed omnes Codd. habent *Læ-*

*Meliorem, quam ego sum, suppono tibi: " [idem
 » Casin. Lepidiorum uxorem nemo, quam ego habeo
 » hanc, habet.] » Cicer. Nihil tibi concedo, quo stu-
 diosior ejus sis, quam ego sum. Itaque Rectus Rec-
 tum petit, cum quam expresso vel subintellecto Verbo;
 ut, Cicero doctior est, quam Sallustius. Aliquando
 particula quam, præcedente Accusativo petit Accu-
 sativum. Terent. Ego callidiorum hominem, quam
 Parmenonem, vidi neminem; ubi aliud verbum,
 vidi, supplendum est: non enim ex vi et natura
 particulae quam, accipimus similem casum præcedenti,
 si verbum subintellectum illum non regat. " [Similis
 » ratio est particulae atque post comparativum; ut ex
 » hoc Plauti loco discimus Cas. act. 5. sc. 1. nec fal-
 » laciam astutiorum ullus fecit poeta, atque ut hæc
 » est fabrefacta a nobis.] »*

C A P. X I.

*Superlativa neque casum regunt, neque magis com-
 parant, quam Positiva etiam junguntur Genitivo
 Plurali.*

PERVERSA Grammaticorum opinio ita late perva-
 gata est, ut jam fere nullis machinis labefactari
 queat: jam enim persuasum est omnibus (1) tres
 esse gradus in comparatione, *Doctus, doctior, Doc-*

*ium, testibus Gebhardo et Græ-
 vio, quod ideo præferendum,
 sed longiore expediendum El-
 lipsi, quasi dictum esset, quam
 Lælium fuisse scimus. Simile est
 illud Suetonii Tib. 34. dimidia-
 tum aprum affirmans omnia ea-
 dem habere, quæ totum. h. e.
 quæ totum habere conser. Et
 Claud. 40. Nihil habere se voci-
 feratus est, quare eos demerea-
 tur: si quem alium, et se li-
 berum esse: pro si quem alium
 liberum esse putent, et se,
 etc.*

(1) *Tres esse gradus, etc.]*

Cum de usu rerum constat,
 inane est, receptis dudum ap-
 pellationibus litem movere,
 quæ in Systemate linguarum,
 quarum norma et usus loquendi
 est in potestate inconstantissimi
 vulgi, et proinde sæpe numero
 varius et incertus, non solent,
 nec possunt semper, ita accu-
 rate et per omnia rebus ipsis
 respondere. At hæc Graduum
 appellationes a Grammaticis
 sunt profectæ, æque ac alia-
 rum rerum, scil. Casuum, Ge-
 nerum, etc. Difficile autem fuit
 et illis, Vocabula invenire,

tissimus; quod in præsentia, si attentis animis excipiamus, facili negotio dissolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Gratæ mihi fuerunt literæ tuæ*, et *Gratissimæ mihi fuerunt literæ tuæ*, nulla est comparatio, sed quædam amplificatio qualitatis in *superlativo*, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utemur, ut tantum intelligamur, siquidem ita fert Barbarorum usus. Hispanè dicimus, non per comparationem, sed per incrementum, *Es hombre doc-*

quæ omnem earum rerum naturam complecterentur et declararent. Ut alibi, ita et in hisce accidere debuit, a potissima parte ut fierent denominationes. Appellaverunt ergo Grammatici *Gradus Comparationis*, quoniam illi inter se comparati, vel juxta se positi, alius alium exsuperat, ut si dicam, *Titius est doctus, Mævius doctior*, scil. Titio, ut *Sempronius doctissimus* scil. eorum, quos modo nominavi, quibus proinde ille doctior, et cum quibus eum sic quasi comparo. Proprie autem primus, si per se solus consideretur, nec reliquos *Gradus* admittat, non est *Gradus*, nedum *Comparationis*, quia tantum *Ponit* et affirmat rei descriptionem, sine ullo istius descriptionis *Gradu* aut *Comparatione*. Quæ et causa est, quare *Positivus* satis recte dicatur, vel etiam *Absolutus* et *Simplex*, ut fit apud Gellium Noct. Att. V. 21. Quod autem talia sint *Adjectiva*, quorum *Gradus* præter *Positivum* nulli sint, aut possint per causam suæ significationis esse in usu, liquido ostendit *Doctiss. Ursinus Instit. Sect. III. c. 28. Comparatio* itaque aut *Gradus* tunc nullus statui potest, sed potest, si plus in eodem *Adjectivo* reperiantur significationis aut descriptionis *Gradus*, qui si cum *Positivis* conjun-

gantur, tribuunt etiam illi speciem quandam *Gradus*, et *Comparationis* vim. Nam, ut cœpi probare, quum dico simpliciter, *Titius est doctus*, nullum dico *Gradum* aut *comparationem*, ac si dico, *Titius est doctus, sed Mævius est doctior*, tum vero significo Titium esse minus doctum, quam Mævius est. Tertius vero, quia supra alios, sive plures sive omnes, excessum quendam notat, notat simul *comparationem* quoque aliquam; quæ in illo supra alios excessu inest. Hinc ergo, quod adfert Auctor, *Gratissima mihi fuerunt literæ tuæ*, intelligendum in eo, inter et ante omnes alias res, vel literas. Quocirca revera etiam *Comparationem fieri* tertio gradu censet *Vossius Annot. II. 23.* Et sane si, ut ipse *Sancrius* fatetur num. III. per *Superlativum* fit *comparatio* tunc, quando accedunt *præpositiones* non modo *Ante*, et *Præter*, sed et *Inter*, quæ ratio est, quare non item fiat *comparatio* accedente *Genitivo* *partitionis*? in quo, ut ipse passim inculcat, intelligitur *Ex numero*, cujus utique eadem est vis, quæ est *Inter*. Sed inferent, hunc *graduum ordinem*, seu *tertii gradus significationem* aliquam *Comparationis* supra omnes, destrui eo, quod interdum secundus plus significet ipso tertio. Vide

risimo; es muy hermoso; es hermosísimo. Nullam igitur in his nominibus esse comparationem, argumentis convincam necessariis.

I. Grammatici ipsi fatentur, Superlativum idem significare, quod positivum cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maxime*; ut *doctissimus*, id est *valde doctus*: seu *maxime doctus*: ubi ego nullam comparationem video. At dices, in Superlato absolute posito hoc facile potest concedi; dubium est, si genitivus pluralis accedat: tunc

infra num. XI. et Voss. d. I. Ego vero vix putem, Comparativum unquam per se plus significare Superlativo. Nam in huiusmodi locutionibus, in quibus id videtur, sæpe est aliquid, quod accedit ad *ὀψων*, quo contraria duo simul præter expectationem affirmantur, sicuti in illo Cœlii Ep. I. *Ea palam secreto narrantur inter paucos.* Cui simile fere est, quando quem dico *doctiorem*, quam *qui sit doctissimus*. Sed forsitan dicendum potius, inesse in eo et in reliquis pene omnibus negationem ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim si tu Titium *doctissimum* vocites, ego vero *Mævium doctiorem* esse reponam, eo neutiquam significo, *doctior* esse amplius quid, quam *doctissimus*, sed nego, Titium esse omnium *doctissimum*. Quocirca quum dicit Cicero, *Ego miserior sum, quam tu, quæ es miserrima*, in eo inesse videtur negatio seu potius. Exceptio sui ipsius ex eo, quod de Terentia affirmarat, tanquam omnium aliorum *Hominum miserrima*, sed præter Ciceronem; qui etiam ipsa fit *miserior*, vel immodica quædam locutionis *ὀψων*, sicuti innumeræ sunt tales in Oratoribus et Poëtis, vel denique *miserima* notat istuc simpliciter valde *miseram*. Nam certe neutiquam negaverim, Superlativum sæpe

etiam absolute sine ulla prorsus Comparatione illo sensu poni, siquidem id usu affatim obtrinit, et maxime in encomiorum epithetis; verba autem usu valent. Quin immo, ut vere loquar, Superlativum proprie non significat. (Vide et infra ad num. IX.) disertam comparationem unius cum altero, seu unius exsuperantis in eo genere, de quo agitur, alterum, quippe quæ fit inter duo tantum, seu inter *par* aliquod, unde etiam *comparare* deducitur; sed notat excellentiam plerumque et excessum, ut modo dixi, super omnia alia, (Vide et infra num. XII. et aliquando simpliciter aliquam modo exaggerationem positivæ significationis. Ut quum ait Nepos Ages. 8. *Ut eorum ornatus non modo in his Regem neminem significaret, sed hominis non beatissimi suspicionem præberet.* Manifeste hic per *beatissimum* non significatur excessus beatitatis ultimus, qualis creditur esse in Regibus, sed modicus plane, et aliquantum vulgarem hominum fortunam excedens: atque adeo eodem prorsus modo sumitur, quo in negationibus dici solet *non valde beatus*, cui locutioni proinde accurare aliquando respondere Superlativum hinc parer. Porro etiam hæc causa est, quare tertius gradus vocetur *Superlativus*, h. e. qui inter-

enim non videtur ullo modo excludi posse comparatio.

II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio, quam tu existimas, (2) fit etiam apte per positiva, etiam cum genitivo plurali; Ut *sancte deorum*; *Sanctissime deorum*. Plinius lib. 13. *Inter omnes potentissimus odor*. quo sensu dixit Livius lib. 36. *Inter cæteras pugna fuit insignis*, Virgil. 4. *Æneid. Sequimur te sancte deorum, quisquis es*. Et sæpe apud Homer. $\Delta\iota\alpha\ \delta\epsilon\alpha\iota\omega\nu$, id est, *diva Dearum*. Unde Ennius; *Dia Dearum*; idem; *Respondet Juno Saturnia sancta dearum*. Sic dicimus; *Una sororum*, *Unus Gallorum*, vel *ex Gallis*, *Primus sapientum*, *medius digitorum*, *octavus sapientum*, dixit Horatius. Ovidius *Metamorph. Mite Deum numen Bacchus*. Liv. *Macedonum fere omnibus, et quibusdam Hadrianorum, ut manerent, permisit*,

tionem primi gradus significationi *superinfert*, modo ita, ut superaddat, quantum potest, h. e. summum supra alios in ea significatione excessum, modo ut eam modice, sed tamen valide etiam, intendat, ut fit in absoluto Superlativi usu. Plane uti *superlatio Veritatis* Ciceroni et Auctori ad Herenn. notat orationem, quæ veritatem aliquantum auget vel minuit, h. e. veritatem seu affirmativam, seu negativam, supra ipsius veri modum inendit. Liquet ex his, non adeo alienum aut absolum esse hoc Superlativi nomen, ut nullum aliud pejus inveniri potuerit, quod aut hic loci Sanctius Secundus vero Gradus $\alpha\ \beta\ \gamma$ dicitur Comparativus, quoniam propria illi est proprie dicta comparatio, qua semper comparatur quid cum uno alio, seu, si quidem cum pluribus, cum illis tamen tunc simul junctis, et pro uno habitis; et idcirco ei præter Genitivum partitionis adjungitur etiam casus vel expressus vel intellectus, qui a præpositione re-

gitur, et in quem fertur directe ipsa Comparatio. Atque ita diverso respectu possunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, sed tamen secundus maxime, immo proprie, est *Comparativus*.

(2) *Fit etiam apte, etc.*] Nullum est hocce argumentum, ad probandum, nullam esse in constructione Superlativi cum Genitivo comparationem, quia eodem modo etiam Positiva construuntur. Nam eadem Positiva construuntur etiam ut Comparativa cum Præpos. *Præ*, ut apud Cicer. *Tu beatus præ nobis*. Vide infra IV. 6. Nec tamen inde conficiet, ut opinor, Sanctius, nullam ergo fieri ista Comparativi gradus constructione Comparationem, quod hic illo argumento affirmat de Superlativis. Adde, quod neque Positiva sint prorsus aliena ab aliqua Comparatione facienda, ut paulo ante ostendimus, et vel ex his ipsis Constructionibus cum Genitivo Plurali, et cum Præp. *Præ*, liquet.

Plin. *Lanarum nigrae nullum colorem bibunt.* In omnibus iis deest, *ex numero*, ut in ipsis Superlativis. Vide *Ellipsin*. Græci sæpissime utuntur genitivo plurali cum positivis, in quibus credo deesse *περι*. Apollonius lib. primo Argonaut. *περι γὰρ βαθυλῆος ἄλλων Νήσων*: id est, *præ aliis fertilis insulis*. Hesiodus in Ergis; *Ἰαπετιονίδη πάντων περι μύδεα εἰδώς*, id est, *Japeude ex omnibus consilia sciens*. Aratus de Ariete; *περι γὰρ πολέων εὐάσερος ἐστὶ*; id est, *præ multis enim fulgidus est*. Apollonius rursus superlativo jungit *περι*, l. 2. de Phineo; *ὅς περι δὴ πάντων ὀλωτάτα πημάλα ἀνέτην*; id est, *qui præ omnibus miseriam passus gravissimam*. Frequentius addunt Græci *ἐκ*; Aristoph. Equitib. *φιλάτε ἐκ τῶν ἄλλων θεῶν*: id est, *Amice ex omnibus diis*. Lucianus de Sectis; *ἀριστος ἐξ ἀπάντων προσιπῶν*, id est, *Optimos omnium significans*.

III. Non possum tibi negare, per superlativum fieri comparisonem, si accedant præpositiones, (3) *Ante*, *Propter*, vel *Inter*; ut in illo Virgil. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus*. « [Nepos] » in vita Attici; *Et unus ante alios fuit carissimus*] » Sueton. Vitell. *Famosissima super cæteras cæna fuit ei data*. Sed (4) vis comparisonis non est in Nomine, sed in Præpositione. Vide plura in *Ellipsi*.

IV. Deinde si Superlativum compararet, necessario haberet casum comparisonis, ad quem fieret comparatio: (5) sed hoc non fit; nam genitivus ille par-

(3) *Ante, propter.*) Sic quidem et in edit. Patavina et Salmanticensi. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius *Præter*, quod significat etiam *præ* vel *supra*, unde et comparisonibus adhibetur. Sueton. Galb. cap. 9. *Crucem multo præter ceteras altiore*. Nepos Hann. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere*.

(4) *Vis Comparisonis, etc.*] At vide, quæ diximus infra ad IV. 6.

(5) *Sed hoc non fit.*) Immo fit. Nam Genitivus iste non tantum est partitionis, sed et Superlativus, in qua consistit omnis Grammatica unius cum uno vel pluribus aliis Comparatio; certe non minus spectat ad Superlativi, quam ablativus ad comparativi naturam, qui cum eo nequitur per *Ellipsin* præpos. *Præ*, sicuti Genitivus iste cum Superlativo, per *Ellipsin* ꝛ *Ex numero*, vel potius *In numero*: Cæsar B. Gall. V. 3.

tionis est, non comparationis; et ita absolute ponuntur semper superlativa; siquidem nullus casus adjunctus ad eorum naturam spectat. Vide Ellipsin *Ex numero*.

V. Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per comparativa, et alia nomina. Superlativa igitur, sicut et alia, ponuntur semper absolute. (6) Cicer. *Nemo est illorum omnium mihi te jucundior*. Plin. *Belluarum Elephanto nulla prudentior*; et cætera, quæ diximus in *Comparativis*.

VI. Si superlativa compararent, id etiam negando facerent, aut interrogando; sed id non fit: non enim dices; *Romanorum nemo Cicerone*, vel *quam Cicero fuit doctissimus*, sed *doctior*. Cicero pro Ligario; *Nulla de virtutibus tuis plurimis*, neque *gratior*, nec *admirabilior misericordia est*. Idem contingit interrogando; ut, (7) *Quis Romanorum fuit Cicerone uberior, vel elegantior?*

VII. Jam *Fortissimus Græcorum*; *Fortissimus ex Græcis*; *Fortissimus ex numero Græcorum*; *Fortissimus inter Græcos*, idem significare fatentur omnes. Cur igitur tibi concedam, in primo esse comparationem, (8) in cæteris partitionem?

Hæc civitas longe plurimum totius Gallia peditatu valet, supple, *plurimum in vel ex numero Civitatum tot. Gallia*. Hanc vero Ellipsin si quis dicat cum aliis etiam gradibus reperiri, sciatur etiam illam proprie dictis Comparativis usitatam itidem cum aliis reperiri.

(6) *Cicer. Nemo, etc.*] In his certe vis illa partitionis non fit per Comparativa, sed per voces *Nemo*, et *Nulla*, cum quibus Genitivus ille jungitur. Comparatio autem fit inter unumquemque omnium Hominum et illum, ad quem scribit Cicero, ut et inter unamquamque belluarum et Elephantum.

(7) *Quis Romanorum, etc.*] Recte tamen dicitur, *Quis Romanorum fuit doctissimus* i. h. e. quis

inter et supra omnes Romanos fuit maxime doctus. Sed et in negando quidni recte dicerem? *Plures fuerunt Græcorum fortissimi, ad Trojanorum præter Hectorem nemo alius fuit fortissimus*, h. e. qui supra alios fortes Trojanos fortitudinis gloria emineret.

(8) *In cæteris partitionem.*] Immo omnibus hisce notatur superlatio quædam, in qua, ut dixi, etiam vis quædam Comparationis latet: vel potius, in qua tota ratio Grammaticæ Comparationis hæret. Unde ipse Sanctius Num. XI. fatetur, *in Comparativis quoque excessum esse*, h. e. iis notari aliquem excessum supra alium, seu superlationem quandam.

VIII. Si in superlatis esset comparatio, vitiose et ambigue scripsisset Cicero ad Trebat. *Sic habeto, non tibi majori curæ esse, ut iste tuus discessus fructuosissimus tibi sit, quam mihi*: non enim scire possemus, quo referri deberet particula, *Quam*, ad *fructuosissimus* ne, an ad *majori*. At vero hic una est comparatio, non duæ, et ordo est; *sic habeto, non tibi majori esse curæ, quam mihi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosissimus*; id est, maxime fructuosus, (9) ut superlatum semper absolutum maneat.

IX. Si superlatum significaret (10) ultimum excessum, quod Grammatici asserunt, non haberet numerum pluralem, quia unus semper in eodem genere tantum deberet excellere; sed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortissimos et optimos viros*; et *duas opulentissimas urbes, Carthaginem et Numantiam*. Carthago igitur est opulentior Numantia, et Numan-

(9) *Ut superlatum, etc.*] In ea locutione et multis aliis sit sane absolutum, sed non in omnibus, nec proinde *Semper*, id est. Et tamen etiam in illa et similibus Superlatio quædam inest, cum relatione Elliptica *istius discessus* ad alios discessus.

(10) *Ultimum excessum*. Facile concesserim Sanctio, Superlativo proprie non significari *Comparisonem* simplicem et vulgarem, licet Comparatio Grammatica, quæ unice consistit in excessu unius supra alios, eo vel maxime notetur, magis certe quam Positivo, qui non adeo per se, quam per additos alios Gradus, aut per Constructionem cum præpos. *Præ*, ad Comparisonem ejus generis faciendam quoque adhibetur. Sed quod Sanctius vult, Superlativo neque *ultimum* unquam notari *excessum*, id vero fœntiquam agnosco. Quando ipse *Doctissimus* mavult exponere per *maxime Doctus*, quam eum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video discrepantiam, nisi quod

hoc modo non tam aperte vis illa *ultimi excessus* exprimi videatur, quam isto. Cum Cicero ait Famil. XIII. 3. *Tam gratum id mihi erit, quam quod gratissimum*, nonne eo significatur infinitus, seu quantus esse potest, excessus supra Positivum! Non semper tamen *ultimum* plane excessum notat, ne populariter quidem, nedum Mathematicæ. Ostendimus enim jam supra, non *beatissimum* poni ita pro *non valde beato*, in cujusmodi locutionibus Superlativus iste modice intendit Positivi significationem, sed in quendam tamen rei excessum, quo ille Homo superet multos alios. Similiter se res habet, quando dicitur quis *doctior, quam, qui est doctissimus, miserior, quam illa, quæ est miserima*. Nam in his quoque superlativi *valde doctum, valde miseram*, notare videntur. Neque vero excessum quum notat ultimum, eum statim aut unice notat, quem res capere queat, sed eum, qui est ultimus respectu aliorum hominum aut rerum,

ria est opulentior Carthagine, quod ridiculum est. At si dicas, hæc eadem ratio erit in Comparatis nominibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis excessum esse, sed non ultimum excessum, quod de Superlativis Grammatici asseruerunt. Eadem ratione Superlata non possent jungi nominibus distributivis; ut, *Doctissimus quisque, omnes doctissimi*; quod et Valla negavit, dicens, nomen, *omnis*, non posse jungi superlativis. At Cicero dixit; *Observor a familiarissimis Cæsaris omnibus*; idem; *non omnia minutissima consecabitur*.

X. (11) Si superlativa significarent ultimum excessum, inter duo locum non haberent; sed locum inter duo habere contra Grammaticorum turbam ostenda-

cum quibus comparatio fit. Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat Sanctius, est ineptissima, quum sæpe plures pariter sint et esse queant in eodem extremo rei gradu, vel si maxime non sint revera, aliis tamen videantur esse; homines vero loquantur, et usu linguæ formant phrasas, secundum hominum opinionem veritati accuratæ sæpe contrariam. Debet autem distingui accurata rerum veritas, et verborum de rebus usus, qui quoniam est pene vulgum, et homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, sæpe veritati parum responder. Quæ de Carthagine et Numantia scribit, non sunt exponenda, ut ille vult, sed ita, ut Carthago simul et Numantia dicantur opulentiores aliis Urbibus.

(11) Si Superlativa, etc.] Speciosior hæc ratio, sed tamen habemus et hic, quod respondeamus. Nec enim sequitur: Superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non significat etiam ultimum excessum supra plures alios. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum excessum notat, ut non possit usurpari nisi

cum articulo demonstrativo, quasi unum aliquem in ultimo excessu gradu reliquos omnes superantem designante: et tamen etiam in ea de duobus usurpatur, sicuti et in Græca fit lingua, quemadmodum ostendi publice in Dissertatione de Augustea Descriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obstat, quo minus et in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum excessum manifestum unius supra unum alterum, tamen aliquando etiam ultimum excessum unius supra reliquos omnes nolet. Dico aliquando, quia mea certe sententia, non semper ultimi quasi puncti excessum significat, sicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, sed aliquando etiam modicum, id quod declaravi abunde paulo ante et ad initium hujus capituli. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod a Superlativis hisce alii etiam gradus porro formantur, veluti *proximior, postremissimus, ισχυρότερος*, etc. Id quod certo in iudicio est, non semper ultimum prorsus excessum, cui nihil superaddi possit, eis notari. De sequentis numeri observatione egimus ad initium capituli.

mus. Terent. Adolph. de duobus fratribus, inquit Demea; *Id mea minime refert, qui sum natu maximus.* Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. 1. cap. 21. *Angustissimum monti facit angulum.* Cicero 2. de Invent. *Quanquam præstat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur: idem ad Marium: Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet, sic intulit, quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu: idem lib. 11. epist. 10. Sed neque Cæsari imperari potest, neque Cæsar suo exercitui, quod utrumque pessimum est.* Livius lib. 1. Numitori, qui erat stirpis maximus, regnum legat.

XI. Præcipiunt Grammatici comparativum, si præcedat superlatum, plus significare; ut *Cato doctissimus est, sed Cicero doctior.* Ego assero in univ-
sum, comparatum semper comparare, Superlatum minime, quocunque loco ponatur; ut, *doctior est Cato, quam qui doctissimus.* Plautus Trinummo; *Verum meliora sunt, quam quæ deterrima.* Cicero ad Terentiam; *Ego sum miserior, quam tu, quæ es miserrima.* Denique ubicunque sit comparatum, majorem vim habet, quam superlatum; imo omnis comparatio semper fit in comparativo, aut per illas, quas diximus, præpositiones. “ [Itaque cum a prius] obsoleto formentur *Prior* et *Primus*; apud Cicero-
nem tamen *rior* plus est quam *Primus*; sic enim loquitur; *Etsi utrique primas, priores tamen deferunt Lælio.* Apud Livium quoque *Pejus* plus significat *pessimo*, lib. 3. *Orare, ne pessimum facinus pejore exemplo admitterent.*] ”

XII. Non tamen dissimulabo, esse aliquas phrases apud Latinos, quæ videantur agere partes Grammaticorum, qui præcipiunt, tres esse gradus; ut, *Doctus, Doctior, Doctissimus*, quod ego semper negavi: nam si superlativum ponatur in tertio gradu, (12) non propterea (ut dixi) significat comparatio-

(12) Non propterea significat | excessum aliquem supra alios, ar-
comparationem.] Sane significat | que ita etiam aliquam compara-

nem, sed idem significabit, ac si solum poneretur, « [aut si comparandi particula *Præ* esset expressa.] » Quod acriter est advertendum, ne parum perspicaces Grammatici iis testimoniis ad suam comprobandam incitiam abutantur; quod planum fiet, si in quatuor, vel quinque, fiat comparatio: nam in septem Nilii ostiis, si dicas, *primum magnum est, secundum majus, tertium maximum*, quoniam, rogo, pacto reliqua numerabis? nisi dixeris; *Primum magnum est, secundum majus, tertium majus, quartum majus, quintum adhuc majus*, etc. Potuisses primo loco dicere; *Primum maximum est*. Sic igitur intelligendus est Cicero pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui gravissime, temeritatem*: idem lib. 4. epist. 13. *Sed tu hoc melius, vel optime omnium*: idem lib. 11. epist. 1. *Si melior casus fuerit, revertemur Romam; si mediocris, in exilio vivemus: si pessimus, ad novissima auxilia descendemus*. Hic incepit a comparativo, (13) ascendens ad positivum, et superlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit, et id ægre invenit; sed ille est miserior, qui et ægre quærit, et nihil invenit; ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat, non habet. Miserrimus*; id est, omnino miser, vel maxime miser, « [vel *præ omnibus miser*.] » Ita et Plin. l. 18. c. 6. *Malum paremfamilias, quisquis interdium faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate cæli; pejorem, qui pro-*

tionem talis excessus inter alios, si de aliis alii adhibeantur gradus. Quin in seqq. utique exemplis Superlativus ultimo semper loco occurrit: Quorsum illud? nisi quia in plerisque ultimum excessum notat, ultra significationem non modo Positivi, sed et Comparativi. Quando Cicero ait, *sed hoc tu melius, vel optime omnium*, quid aliud istuc notatur Comparativo, quam Comparisonem illius cum solo Cicerone, vel excessum ea in re supra unum Ciceronem; Superlativo autem eandem

plane vel comparisonem, vel excessum, sed supra alios omnes? Significat ergo Superlativus istuc talem prorsus Comparisonem, qualem comparativus, nisi quod illa sit ultimi excessus supra omnes, hæc excessus simpliciter supra unum. Et sic in reliquis hujus numeri exemplis se res habet.

(13) *Ascendens ad Positivum, etc.* Immo descendens ad deteriora per Positivum et Superlativum, sed aliorum nominum, quod deterius quid bono vel *meliore casa* notant.

festis diebus ageret, quod feriatis deberet; pessimum, qui sereno die sub tecto potius operetur, quam in agro. Corn. Celsus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua, gravissima ex palude.* Sed si locum integrum legas, videbis alium superlativum, ante comparativum. Terent. act. 5. sc. 8. Adolph. *Quid si majus aliquid te oret?* Mic. *Quasi hoc non sit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, sed occulte, major, non maxima, nobis est data libertas, quod Menelaus abest:* id est, non est nobis maxima libertas, sed major, quam antea. In omnibus his potuisses incipere a superlativo.

XIII. Nomen *Proximus* superlatum esse nemo, ut opinor, negabit; at Cicero et alii, quum aliquid enumerant, (14) in secundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de superlatis, atque adeo nomen ipsum *Superlativorum* evanescit et prosternitur. Cicero 1. Offic. *Prima societas in conjugio est, proxima in liberis; deinde una domus,* etc. ibid. *Sed si contentio quaedam, et comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit officii, principes sint patria et parentes, proximi liberi, totaque domus:* Idem 2. Invent. *Summa necessitudo honestatis, huic proxima incolumitatis, tertia et levissima commoditatis:* idem 1. Offic. *Maximam vim natura habet, fortuna proximam.* Plin. lib. 12. c. 13. *Asarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.*

XIV. *Elegantissimus est locus Pomponii Melæ lib. 1. cap. 8. Fons media nocte fervet, mox et paulatim tepescens, fit luce frigidus; tum ut sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maxime riget: sumit deinde tepores iterum, et prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rursusque, quum est*

(14) *In secundis ponunt.* Hoc vero est absurdissimum, et tamen Sanerius pæna hic canit, quasi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlatis. Quæso quo alio ordine poneretur *proximus?*

An tertius vel quartus est propior, aut magis proximus primo, quam secundus est? Retutare hæc qui pluribus velit, nihilo magis agat, quam si lucernam Soli accendat.

media, perfervet. Vides in tertio loco verbum positum pro comparativo, ubi Grammatici superlativum collocandum putant; quod et ego quoque sic collocarem, (15) sed sine comparatione ulla, et absolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap. 103. *circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media fervore et amariitudine infestatur.*

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes persequi esset importunum. Non putat ille locum esse superlativo, ubi sit diversum genus; ut, *Cicero fuit Cræcorum et Latinorum disertissimus.* (16) Sed longe fallitur, nec in hac parte quid

(15) *Sed sine comparatione ulla.*] At quando dicitur, *maxime riget*, annon est Comparatio Superlativæ, super reliqua diei et noctis momenta, quibus minus riget?

(16) *Sed longe fallitur.*] Si tamen naturam spectemus Comparativi et Superlativi, ex usu Linguae cognitæ, manifestum erit, non adeo in hisce lapsus esse Vallam. Etenim Comparativi Comparatio seu exsuperatio potissimum respicit eum vel etiam eos, qui extra ipsum suat, et a quibus quasi oppositis sibi ipse distinguitur, seu Comparativum ex analogia et Linguae usu refertur ad unum aliquid sibi oppositum, quod tamen ex pluribus simul sumptis sæpe esse conflatum. Superlativum vero ad plura sui generis singularia. Hinc, ut recte Valla monet, *Utrum*, quod de Duobus dici solet, Comparativo tribuitur, *Quid*, quod de Pluribus, Superlativo, Veluti apud Ciceronem, *Quarere, Utrum potius, aut, Quid potissimum dicamus: apud Quinctilianum, Ex duobus Uter dignior, ex Pluribus Quis dignissimus.* Requirit autem in Superlativæ suum Genus, non diversum, aut alienum, non tantum Valla, sed et Priscianus lib. III. ex quo ille hoc repetit. Et recte requiritur id, modo recte intelligatur. Volunt enim Grammatici recte dici

ex. gr. *Homo est animalium prudentissimus*, at minus recte, *Homo est Simiorum prudentissimus*, sed recte denuo, *est Simiis prudentior.* Hinc jam quando dicitur quis omnibus Gallis Doctior, videtur potissimum tunc designari homo non Gallus. Quod si ipse Gallus sit, dicendum tunc potius *Reliquis*, quam *Omnibus*. Si tamen Hoc vel Huic simile quid alicubi occurrat, ut fit, sed apud Poetas potissimum, intelligi tunc videtur illud ipsum *reliquis* vel *aliis*. Nam quia recte dicatur de Gallo, *ille est reliquis omnibus Gallis doctior*, nullum est dubium. Quando Valerius Max. IV. 2. 6. dicit Fabricium *omni sive fuisse majorem*, huc non pertinet. Nam comparatio ibi fit inter Fabricium et unumquemque alium Civem singularim. Superlativi autem superlatio quum respiciat ferme alios ejusdem classis, ordinis, generis, homines aut res, non ergo ita fallitur Valla, quando censuit minus recte dici, *Cicero fuit Cræcorum doctissimus*, quum Cicero utique non fuerit homo Græcus. Næd juvant quidquam, quæ contra illum hic afferuntur a Sanctio, Auctorum loca, quæ vel prorsus aliena sunt, vel per Ellipsin certissimam explicanda. Aliena sunt, veluti *Optimus majorum* et similia. Nam non exclu-

sit genus intelligit, quum reprehendat illud Macro-
bii; *Age Servi, non solum adolescentum, qui tibi
æquævi sunt, sed senum quoque omnium doctissime;*
quasi vox, *doctissime*, non sit genus juvenum, et
senum. Sed quid attinet genus inculcare, quum hic
sit partitio, ut sæpe diximus? Cur igitur eadem opera
non reprehendis Ciceronem pro domo sua, dum
inquit; *Hoc ministro omnium non bipedum solum,
sed etiam quadrupedum impurissimo, Remp. perdi-
disti:* et in Bruto; *Phalereus successit iis senibus
adolescens, eruditissimus ille quidem horum omnium;*
idem; *Dii isti Segulio male faciant homini nequis-*

ditur ille *Optimus* ex genere *ma-
lorum*, sed vel maxime includitur
in illud genus, dum dicitur, *non
est Bonus*, sed, quia inter *Ma-
ios* quoque datur magis et minus,
ideo ille, qui erat paulo minus
Malus quam reliqui, dicitur recte
*Homo Optimus malorum Homi-
num*. At per Ellipsin explicari de-
bent illa, quæ majorem paulo ha-
bent Speciem, et ideo a Saturnio,
Vossio, Ursino quoque urgentur
contra Vallam: qui et revera er-
rat, quando Auctorum loca re-
prehendit identidem, quasi mi-
nus Linguae Latinae essent consen-
sanea, quum explicare ea deberet,
atque ita in suam retrahere sen-
tentiam, quod facile potuisset.
Sed non attendit satis ad latitudi-
nem *Sui Generis*, atque ita in
alienum seu *diversum* genus male
separavit, quæ unius latioris erant
generis. Hinc ergo est, quod il-
lud in Macrobio reprehendat, ubi
Servius dicitur, *non solum Ado-
lescentum qui ipsi sunt æquævi, sed
Senum quoque omnium doctissimus*.
Nec enim vidit debere hic addi
tantum illud, quod per manifes-
tam Ellipsin est suppressum, et
supprimi solet, quodque sub Ad-
jectivis *Adolescentum* et *Senum* in-
telligitur, h. e. addi *Hominum*,
et sic omnia fore plana. Nam si
dicitur, *Doctissimus omnium ho-
minum*, sive illi Adolescentes sint,

sive Senes. Sic apud Ciceronem,
*Ministro omnium, non bipedum so-
lum, sed etiam quadrupedum impu-
rissimo*, adde *Animantium*, quod
manifeste intelligitur, ut liquet
ex illa distinctione *bipedum* et *qua-
drupedum*, in quam separantur
omnia ferme animantia, sub qui-
bus etiam Homines continentur.
Confer locum Plinii, *Velocissimus
omnium animalium, non so-
lum marinorum, est Delphinus*. Po-
tuisset dixisse, ut Cicero, non
*marinorum solum, sed etiam ter-
restrium*, in quibus intelligendum
tunc fore *animalium*, ex verbis
Plinii, ut nunc se habent, mani-
festum, quod proinde itidem in
Ciceronis verbis est intelligen-
dum. Porro *Phalereus* laudatur, ut
eruditissimus horum omnium, quos
scilicet memoravit antea Cicero,
et inter quos refert hunc ipsum
quoque *Phalereum*. *Segulius* dici-
tur *Homo nequissimus omnium, qui
sunt, qui fuerunt*, etc. At vero
intelligi hic *Hominum*, et nihil
duri aut insoliti superesse, tam
manifestum est, ut verbis non sit
opus. Vis ergo Superlativi tendit
unice in Substantivum nomen sui
generis, cujus constructionis na-
tura non mutatur, etiamsi illud
Substantivum porro dividatur in
varias sui generis species. Atque
ideo, qui neutiquam dicerem, Ci-
cero est *Græcorum doctissimus*, sine

præcipit, ne dicamus; hæc est pulcherrima suarum sororum, sed pulcherrima sororum; quia sororum ipsa una est, suarum sororum non est: egregia vero ratio, et tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non possemus: horum digitorum, aut omnium digitorum medius est longissimus. Erravit igitur Cicero 3. Tuscul. cap. 17. Zeno istorum acutissimus: idem de Orat. 2. 23. Demetrius horum ipsorum politissimus, et multa quæ supra citavimus. Illud multo putidius; non potest (inquit) locus esse superlativo citra tertium gradum: nam si inter plura vascula æqualia unum sit magis capax, non recte dicas; hoc est omnium maximum. Quasi Latine non optime dicatur: Pessime tecum actum est; mecum vero male; durius cum sociis nostris: vel sic; Salus homini pretiosissima est, vita dulcior, pecunia optabilis. Si intelligeret Laurentius, nullam hic esse comparisonem, quum dicimus, omnium maximum, sed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. Inde Barbari dissipati vertunt impetus in suos, fusique per campos (quod editissimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt. Non attenderat item Valla, quod superius adduximus, superlata inter duas res habere locum. Acutius disputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis sic colligens, hoc nomen summus superlatum est, sed summum vocat Cicero, quo nihil sit superius: significat igitur ultimum excessum, simulque comparisonem. Locus autem sic se habet in secunda Tusculana; Summum dico, quo nihil est superius; breve, quo nihil est brevius: et infra; Summum autem dico, etiam si decem atomis est major alius. Hæc Cicero. Sed hic locus nil oberit nostræ doctrinæ; nam (17) si velim negare, Sum-

(17) Si velim negare, summum esse superlatum, etc.] Non id video: nam revera est Superlatum, æque ac citimus, ultimus, infimus, postumus, etc. Dicitur autem Summus contracte pro sum-
 pinus, P, quia sequitur M, mutata in eandem literam, ut et fit, quando Sub cum Verbis ab ea litera M incipientibus conponitur.

mum esse superlatum, commode id facere possem, sed sit sane superlatum, nonne sequitur statim, *breve voco, quo nihil est brevius?* Potuisset etiam dicere, *Magnum voco, quo nihil est majus, et nigrum, quo nihil est nigrius.* Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de *summo* et *brevi* disputantem. Summa sit nostræ disputationis, comparata et superlata nullum penitus casum regere, nam si fuerit ablativus, ut, *Doctior Catone; Celerius opinione*, deest *Præ.* Si fuerit Genitivus, ut *Pedum dexter est velocior, Omnium horum major est charitas; sororum formosior, vel sororum formosissima*, deest, *Ex numero*, ut sæpe jam ostendimus; *partitio enim est, non comparatio.*

C A P. XII.

De Usu Reciprocorum, contra Vallam, Budæum, et Quincilianum, qui perperam reprehendit Ciceronem. Obscuritas, vel Ambiguitas, in sermone signum est stultitiæ. Regula de Usu Reciprocorum.

IN LABYRINTHO reiprocationis diligentiorẽ The-
seum optarem, qui filum duceret, quam fuit Valla,
qui magno conatu magnas, ut solet, nugas dicit, non
parcens interim gravissimis Scriptoribus. Quid hic sit
tenendum, aut fugiendum, accipe; Stultum est ea
scribere aliquem, aut loqui, quæ ne peritissimi qui-
dem intelligant: quare Amphibolia maxime vitanda
est; in Reciprocis vero continget vel maxima, nisi
regulis adhæreas, quibus poteris supersedere, dum
ambiguitas non potest contingere, aut sensus est aper-
tus. Quare ubi est prima vel secunda persona, regula
nulla erit; ut, *cepi columbam in nido suo, vel ejus,*
vel ipsius: ille tibi irascitur, quia sibi nocuisti, vel
ei nocuisti. Hoc Valla nescivit, quia damnat illud
Ovidii; *Respice Laërten, ut jam sua lumina condas:*
et corrigit illud in Sallustium; *Nolite hunc judicare*
ex operibus suis. Budæus etiam hoc non animadver-

tit, quum multa contra Vallam congerit in commentariis. Cicero 2. Verr. *Intelligit, me ita paratum in iudicium venire, ut non modo in auribus vestris, sed in oculis omnium sua furta atque flagitia defixurus sim*: et 3. Verr. *Suis eum certis propriisque criminibus accusabo*: idem 4. Attic. *Debemus patrem familias domi suæ occidere nolle*. Ovidius; *Ecce rogant teneræ, sibi dem præcepta, puellæ*. Plautus Milit. III. 2. 45. *Excruciabit me herus, domum si venerit, quum hæc scribit, quia sibi non dixerim*. Sen. ad Albinam matrem; *Puer ad tuum formetur arbitrium*; (1) *multum sibi dabis, etiam si nil de-*

(1) *Multum sibi dabis.*] Duriusculum quidem hoc, sed tamen sic fere et Plautus Pœn. V. 2. 123. *Suam rem sibi salvam sistam, Si illo advenierit*. Trin. I. 2. 119. *Nunc si ille huc salvus revenit, reddam suum sibi*. Cic. Fam. IX. 15. *Gratias mihi agunt, quod se mea sententia Reges appellaverim*. De Invent. I. 23. *Hoc igitur vitendum, ne, cujus genus posuerit, ejus secum aliquam, sicut diversam, partem ponas in eadem partitione*, Ovid. Fast. III. 206. *Consus tibi cetera dicit. Illo facta die, quum sua sacra canes*. Ubi nullam esse necessitatem emendandi canet, ex aliis et similibus utique locis patet. Sed et in tertia persona non minus dura occurrunt; Plaut. Mil. II. 2. 31. *Ut vincat eum, qui vidit se, ne viderit*. Nepos Lysandro cap. 3. *Itaque decemviralem suam potestatem sui ab illo constitutam sustulerunt*. Attico 10. *Ut non solum ei, sed et omnibus suis (h. e. ejus) amicis esset inimicus*. Florus II. 6. 26. *Adversus hostem tam callidum, non virtute tantum, sed suis etiam pugnare consiliis oportebat*. Frequentiora sunt et minus dura, aut ambigua, si quando in eodem commate, vel nominatim, vel demonstrativo pronomine, designatur is, ad quem reciprocum referri debet, Plaut.

Amph. I. 1. 39. *Stabilivit regnum suum regi Creonti*. Verba antiquæ rogationis, qua arrogatio fieri solebat, apud Gell. V. 19. *Velitis jubeatis Quirites, Uti L. Valerius L. Titio tam jure legeque filius sibi siet*. Ovid. Font. I. 4. 2. *Qui miser est, ulli si suus esse potest*. Cic. de Inv. I. 14. *Si dicat. Orestes ejusmodi animum matris suæ fuisse, ut ab ea potissimum liberi sui pœnas petere debuerint*. Lib. III. 18. *De captivis ut quisque liber aut servus esset, suæ fortunæ a quoque sumptum supplicium, h. e. conveniens singulorum fortunæ XXV. 38. Ne tamen subita res et nocturnus terror, et jam non suæ fortunæ consilium perturbaret, scil. milites XXII. 39. Ne suam occasionem hosti des*. Emenda ex his Liv. XXII. 12. *Increpans quidem victos tandem Martios animos Romanorum. Optimi codd. tandem quos Martios animos Romanis*. Valla sustulit *ros* quos. Gronovius conjectat, *tandem quoque Martios animis Romanos*. Propius vero et prisca scripturæ est, si unica mutata litera simpliciter legas, *victos tandem suos Martios animos Romanis* Similiter XLII. 50. *Sicubi Populus Romanus sua fortuna labet*. Gronov. *Sicubi Populi R. Fortuna labet*; deleto sua. At lege omnino, *Sicubi Populo R. sua*

Arvis præter exemplum. Plin. *Vinea si macruerit, sarmenta sua comburito.* Nec vero solum in primis et secundis personis sic loquuntur gravissimi viri, sed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius sermo esse non possit. Virgil. *Æneid. 4. Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichæi: Namque suam patria antiqua cinis ater habebat.* Hoc Valla quibusdam argutiis emendare conatur, dicitque emendaturum Virgilium, si vixisset. Cur non etiam carpit illud *Æneid. 6. At pius Æneas ingenti mole sepulchrum Constituit, suaque arma viro, remumque, tubamque?* Cur etiam solæcismi non damnat Valerium Max. lib.

fortuna labet. Sic et in Curt. III. 2. 17. *Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere.* Scabri aliquid inesse huic loco declarant variorum eruditorum conjecturæ, et quod a multis MSS. abest vox *suam*, teste Freinshemio. Sunt tamen, qui exponant *suam naturam*, cui adjuncta est, *quamque possedit in homine felici fortuna*, at alibi, *fortunam accipiunt pro fortunatis, quia homines rebus secundis utentes, per fortunam mutant plerumque naturam suam in pejus.* Alii per *Suam naturam* intelligunt fortunæ obnoxiam, quæ totam sese illi permisit. Omnia sunt satis dura, et longe petita. Quapropter vix dubitem scripsisse Curtium, nisi sua naturam plerumque fortuna corrumpit. Sensu oportunissimo, qui est, nisi hominis cujusque naturam, etiam per se bonam, corrumpere plerumque sua istius naturæ et hominis fortuna. Recte enim sua fortuna ad naturam refertur. Sic in Sanctianis exemplis. *Quum Eum cives sui accusarent. Desinant insidari domi suæ Consuli. h. e. in ædibus Consulibus. Sepulcrum imponit suaque arma viro.* His adde illa, *Trahit sua quemque voluptas. Stabilivit regnum suum Creonti. Ulciscentur illum mores sui. Sua riserunt sæcula Mæoniden. Suus Rex Regina placet. Mater quod*

suasit sua, adolescens mulier fecit! Plane hæc similia sunt nostræ emendationis locutioni, naturam hominis plerumque corrumpit sua fortuna, quæ liquidissimi est sensus, quum duri sit et perplexi, naturam suam plerumque corrumpit fortuna. Sæpe etiam in proxime præcedenti commate designatur is, ad quem reciprocum sequenti commate referendum. Gell. I. 8. *Ad Laidem Demosthenes clanculum adit, et ut sibi sui copiam faceret, petit. Sui refertur ad illum, quæ designatur Nominativo *se* faceret, sibi ad illum, qui designatur Nominativo *se* petit in præcedenti commate.* Et sic curari Florus debet manifesta emendatione I. 12. 5. *Falisci quum obsiderentur, mira visa est fides Imperatoris, quod ludimagistrum urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat, pueris, vincetum sibi ultro remisisset.* Hæsitant in his, et varie ea tentant eruditi interpretes. Putem sine hæsitatione legendum *Faliscis*, quo facto omnia erunt expedita. Sed hoc jam præcepisse Freinshemium in ultima sui Flori editione, postea deprehendi, qui antea prioribus ejus edd. fueram usus. Sic in tota fere oratione obliqua reciprocum refertur ad eum, cui hæc oratio tribuitur. Vide Cæsarem B. Gall. I. 20. *Quibus opibus non solum ad minuendam*

2. cap. 7. de Metello? *neque singulas partes apprehendit, sed totam continuo in statum suum redegit. Ubi suum, non ad Metellum, sed ad disciplinam militarem retulit: idem 3. cap. 7. Ad specularanda acta sua venisset: et lib. 4. cap. 1. de Africano; Eodem robore mentis causam Annibalis in senatu protexit, quum eum cives sui missis legatis accusarent: et lib. 4. cap. 3. Alexander Diogenem gradu suo divitiis pellere tentat. Suo, id est, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3. Alexander, inquit, urbem desertam a suis intrat. Cæsar 1. Gallico. Biduo post Ariovistus legatos ad Cæsarem mittit, velle se agere cum eo, aut si id minus vellet, e suis legatis aliquem ad se mitteret: idem 1. Civili; Pompejus enim rescripserat, sese rem in summum periculum deducturum non esse, neque suo consilio aut voluntate Domitium se in oppidum Corfinium Contulisse: ibidem; Cæsar interpellat, se non maleficii causa ex provincia egressum; sed uti se a contumeliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis ea re e civitate expulsos ad suam dignitatem restitueret, ut se et populum Romanum in libertatem vindicaret: sequitur statim; Lentulus, ut in oppidum reveri liceat, petit, quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio. Cicero libro 11. Attico; Quumque ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse*

gratiam, sed et ad perniciem, suam. (Divitiaci verba facientis) uteretur Dumnorix. Sæpe etiam in uno orationis contextu reciprocum ad diversos refertur. Liv. XLV. 13. in oratione Masgabæ, qui Masinissæ filius, ad Senatam Romanum nomine patris, Same-re itaque eosdem, (Romanos) non se rogare, æquum esse, neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, que ibi proveniunt. Posterius se refertur manifeste ad Romanos, quos non oporteat emere aliquid ex rebus, quas ipsi dederint; prius ad Masinissam, cujus nomine instituitur oratio. Quo

pene modo etiam apud Sallust. Jug. 20. reciprocum respicit simul eum, ad quem instituitur oratio, et qui loquitur. Monere Bomilcar Nabdalsam, ne præmia Metelli in pestem suam converteret: Jugurthæ exitium adesse, ceterum suane, an Metelli virtute periret, id modo agitari. Per Suane intellige vel solum Nabdalsam, vel potius utrumque simul, Nabd. et Bomilcarem. Sic et Ariovistus apud Cæsarem B. G. I. 36. Neminem setum sine sua pernicie contentdisse. Ubi secum respicit ipsum Ariovistum, Sua vero Neminem.

narrabat, se mihi esse inimicissimum, volumenque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus, multa a se dicta contra ejus amentiam. Hic scribit Cicero Attico, Terentium scripsisse de amentia Q. Ciceronis. Voces sibi, referunt Terentium, voces Se, prima referunt Quintum, secunda Terentium. Cæcina ad Ciceronem lib. 6. Hoc si Cæsar non cogitat, omnibus rebus felix est; si scit, et persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, quum ignorit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem. (2) Suam, subaudi scribentis, ejus, subaudi Cæsaris. Cicero 3. de Natura Deorum; Minerva dicitur patrem interemisse, virginitatem suam violare conantem: idem pro Milone; Vos ex M. Favonio audistis, Clodium sibi dixisse, et audistis vivo Clodio, periturum Milonem triduo: idem in Catil. Desinant insidiari domi suæ Consuli. Sallust. Catil. Cornelius et Varguntejus constituerant Ciceronem domi suæ imparatum confodere. « [Plaut. Mil. Si » quid faciendum est mulieri malitiose, ea sibi im- » mortalis memoria est meminisse; pro, ad ea re- » cordanda immortalis illi est memoria.] » Plinius libro 2. de Luna; Defectus autem suos et Solis, eorum magnitudinem umbræque indices existere: idem libro 27. cap. 8. de quadam herba; Curatum ea scio, omnibus fere ossibus confractis, putatorem, circumdata universo corpori, aquam suam inspergentibus. Lucanus libro 5. circa finem; Fida comes Magni vadit duce sola relicto, Pompejumque fugit: quæ nox sibi proxima venit, Insomnis. Sensus est; Nox proxima fuit sibi, id est Corneliæ, sine somno. Quem locum male pensitavit Budæus [at vide Budæum p. m. 28.] in commentariis, sicut et alios multos contra Vallam ibidem scribens. Neque Quintilianus recte contendit, Ciceronem incidisse in amphibo-

(2) Suam, Subaudi Scribentis.] et ita demum huc pertinet hic
 Immo vero et hic subandi locus.
 Cæsaris, æque ac in Ejus. Sed

liam; Fabii verba sunt libro 7. cap. 9. *In quod genus incidit Cicero, loquens de C. Fannii Soceri instituto, quem quia cooptatus in augurum collegium non erat admodum diligebat; præsertim quum ille Q. Scævola sibi minorem natu generum prætulisset: nam id (sibi) et ad Socerum referri, et ad Fannium potest.* Hæc Fabius oscitanter nimis: nam qui recte totum Ciceronis locum excutiat, videbit aperte sermonem fieri præcipue de Fannio, et Fannius est prius et præcipuum suppositum. Locus integer sic habet in Bruto; *Alter autem Q. Fannius Marci F. Caji Lælii gener, et moribus et ipso genere dicendi durior. Is Soceri instituto, quem quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præsertim quum ille Q. Scævola sibi minorem natu Generum prætulisset; cui tamen Lælius se excusans, non Genero minori dixit se illud, sed majori Filie detulisse: hic tamen instituto Lælii Panætium audiverat.* Hæc disputavi verbosius, ut intelligas, magnos interdum viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur sit, quam sequi omnino debemus; (3) quoties ambiguus poterit esse sermo, reciprocum ad primum et præcipuum suppositum recurat; ut si dicas; *Dios se aparta de los hombres por sus pecados; Los hombres se apartan de Dios por sus pecados; Deus discedit ab hominibus propter eorum peccata; homines, discedunt a Deo propter peccata sua.* Unde rursus non probo illud Quinctiliani cap. citato; *Pluribus, inquit, verbis emendandum, ubi est id, quod,*

(3) Quoties ambiguus, etc.] Si ergo nihil ambigui sit in sensu, sæpe pro Reciproco adhibetur aliud Pronomen. Cæsar. B. G. II. 3. *Rhemi Legatos miserunt, qui dicerent, etc. tantumque esse eorum omnium furor, ut ne Sussionsiones quidem, Fratres Consanguineosque Suos, qui eodem jure, iisdem legibus, utantur, unum imperium, unumque magistratum cum Ipsis habeant, detertere potuerint, quin cum his consentirent, Pro cum ipsis*

dicendum erat *Secum*: nam referendum hoc ad eos, qui verba faciunt, itidem ut paulo ante *Suos*. Sed tamen quia de nullis aliis potest intelligi, et ideo nihil in eo est ambigui, licet mox sequatur *His de aliis dictum, Reciproco hic abstulit Cæsar.* Sic III. 1. *Galba, secundis aliquot præliis factis, missis ad Eum undique legatis, et pace facta, constituit, etc. pro, ad se.* Vide et Ursinum To. 2. P. 141.

quo referatur, dubium est, et ipsum est ambiguum; Hæres meus dare illi damnas esto omnia sua. Hæc ille. Sed satis emendabitur ambiguitas, si supradicta regula observetur. « [Vellejus l. 1. Alexander a Ly-
 » sippo impetravit, ut eorum equitum, qui apud Gra-
 » nicum ceciderunt, faceret statuas, et ipsius quoque
 » iis interponeret. Ubi dixit ipsius, non suam, vi-
 » tandæ causa ambiguitatis, si enim dixisset suam,
 » futurum erat ambiguum, de Alexandri, an de Ly-
 » sippi, statua loqueretur. »

C A P. XIII.

De Possessivis contra omnes fere. Possessiva nomina idem significant, quod Genitivus. Genitivi significatio. De Genitivis Mei, Tui, Sui.

LONGA est apud Grammaticos de Possessivis nominibus controversia; nemo tamen hactenus quid rectum in illis sit demonstravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de iis textit disputationem, disseramus.

Possessivum idem significat, quod genitivus, unde creatur; ut, *Paterna domus*, et *paternæ possessiones*, id est, *patris*. Hujus regulæ nullam exceptionem esse patiar; nihil enim frigidius, quam illud, quod hic Laurentius adfert, *meus*, *tuus*, *suus*, non deduci a *mei*, *tui*, *sui*, primitivis, sed ab antiquis genitivis *mis*, *tis*, *sis*, quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit. Ego non negaverim, apud Ennium et Antiquos reperiri, *mis*, *tis*, *sis*, sed in ablativo, pro *meis*, *tuis*, *suis*, ut *sos* pro *suos*, *sas*, pro *suas*, *sum* pro *suum*; ut, *postquam lumina sis oculis bonus Ancu' reliquit*. Vide Festum in voce *Sos*. « [Ennius 2. Annal. *Cura ingens mis cum*
 » *concordibus æquiparare*. Ubi *mis* perperam (1) Pris-

(1) Priscianus pro Genitivo.] nitivi, ut esse revera videntur, (Vide Vossium de Anal. IV. 4.) crediderim contractos

» cianus pro genitivo accipit. Plaut. Mil. act. 4.
 » sc. 2. *Ait illam cruciari miseram, quia tis egeat,*
 » *quia te careat;* ubi *tis* valet *tuis*, subaudi, forma
 » et factis; sicut ibidem; *Ego hic adstabo cum hac*
 » *forma et factis sic frustra;* et act. 1. sc. 7. *Vir-*
 » *tute, et forma, et factis invictissimis.*] » Res igitur
 sic se habet; (2) Omnis genitivus significat active,
 aut passive; idem significabit semper possessivum;
 ut, *vulnus Achillis*, vel *Achilleum*, active et pas-
 sive accipi potest. Eodem etiam pacto *mei*, *tui*, *sui*;
 et *meus*, *tuus*, *suus*, active et passive significabunt,
 ut mox apparebit: prius enim aperiam causam, quare
 aliquando non sit nobis concessum primitivorum ge-
 nitivis uti. Regula est; *mei*, *tui*, *sui*, primitiva,
 substantivorum genitivis, etiam subintellectis, non
 junguntur. Latine dices; *Hic liber est mei præcepto-*
ris; sed illud *mei*, adjectivum est: item *Præceptori*
meo conducit castigare, tui autem est docere; illud
tui, non potest esse a *tu*; nam hæc primitiva fugimus
 in omni possessione, ne cum adjectivis subsit ambi-
 guitas, quam Latinæ aures vehementer reformidant.
 Latine itaque dicitur; *Mei præceptoris interest do-*
cere; sed ita tamen, ut illud *mei* omnino sit a *meus*.
 Ridiculum autem est, quod ajunt isti, propterea non
 dici, *Mei est legere*, quia *mei*, *tui*, *sui*, solum pas-
 sive significant: (3) id falsum esse subjecta exempla
 demonstrabunt. Cicero ad Curionem; *Eam autem*

ex obsoletis Genitivis, *meis*,
tuis, *suis*, sicut a Fructus olim
 fuit *Fructuis*, et contracte dein
Fructus. Ratio, quam Priscia-
 nus attulit, inæpra est. Dixisse
 enim Græcos ait non tantum
ἰμῶ, *σῶ*, *ῶ*, sed et Dorice *ἰμῶς*.
σῶς, *ῶς*. Ex *ῶς* autem Græco
 Latinos formare *is*, ut ex *Δη-*
μοσθένεω, *Demosthenis*. Etenim
 magna est discrepantia inter
 simplicem, et sine accentu,
 terminationem *ῶς*, et inter eam,
 quæ est circumflexa, Veluti
Ἡχῶς, *Ἡχῶς*, *Ἡχῶς*, quæ a La-
 tinis neququam in *is*, conver-

tuntur, sicut illa in Simplex
ῶς exeuntia solent.

(2) Omnis genitivus significat
 active aut passive.] Exemplis
 id declaravimus supra ad pag.
 177. in quibus uterque active
 et passive significans Genitivus
 conjungebatur. Vide et Gell.
 IX. 12. ubi docet metum hos-
 tium recte dici, et quem timent
 hostes, et quem timentur. Injuriam
 itidem dici, tam illorum, qui
 patiuntur, quam qui faciunt,
 etc.

(3) Id falsum esse subjecta
 exempla demonstrabunt.] Immo

tui unius studio me assequi posse confido: idem libro sexto ad Ampium; Vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui charitate, et meo perpetuo erga te amore; id est, quia me amas, et te amo. Hoc testimonium quum Valla non intellexisset, fœdissime deturpat. Cicero pro Marcello; Quis non intelligat, tua salute contineri suam, et ex unius vita pendere omnium: idem Attico lib. 9. Nihil malo, quam me mei similem esse, et illos sui: idem Catilina; Uterque pro sui dignitate, et pro rerum magnitudine; idem libro 2. Finib. Ut et sui et Metrodori memoria colatur: idem in Universitate; Ita se ipse consumptione et senio alebat sui: ibid.

vergo pleraque omnia, quæ sequuntur, exempla probant contrarium, h. e. passive solum, non active, significant, vel ipsam notant possessionem. Posterius certe significat apud Cic. Fam. VI. 12. *tui charitate*, h. e. charitate, qua Tu aliis charus es, et quæ in Te est, nam Sanctius male hoc exponit, quia me amas. Sed neque recte Ursinus, qui in eundem fere lapidem impingens, miratur To. 2. p. 161. quare hanc phrasin, ab aliis affectum significantibus divulsam, ad possessionis significationem retulerim. At mihi hæc ratio fuit, quod *carus* et *caritas* magis notet gratiam, qua quis alteri est in pretio, quam activum quandam amoris affectum. Unde passim Homines dicuntur aliis cari; Immo illud *cari esse* cum Passivis Verbis idè conjungitur, tanquam plane itidem passivum. Cicero de Offic. II. 8. *In has clades incidimus, dum metui, quam cari esse et diligi, maluimus. Accedit quod in priore Cicero nis loco, ut diversa conjunguntur Charitas et Amor. Verba enim sunt, Vincebatur fortuna ipsa debilitatæ gratiæ nostræ tui Charitate, et meo perpetuo erga*

te Amore: In quibus mera et insulsa inesset tautologia, nisi charitas aliud quid notaret, quam activum Amoris affectum. Notat ergo gratiam et existimationem in qua quis est apud alios. Sic Idem Famil. X. 6. Me autem impulit tui charitas, ut vellem, etc. XI. 8. Admirabilis est quædam tui nominis charitas; et XII. 16. Cui nos et charitate (h. e. pretio, in quo apud nos est) et Amore, tuum officium præstabimus. Quum ergo passivum quid significet, et ab Amore distinguatur hæc vox, recte eam, ni valde fallor, ad possessionis quandam speciem retuli, æque ac Pretium sui. Sic porro possessionem notant, Pro sui dignitate, Nulla pars manet Nostræ. Et pressa est gravitate sui, etc. Hæc nempe omnia aliquo modo sunt possessionis. At passive significant manifesto genitorem sui, accusatorem mei, vindictam tui, conspectum tui, æstimationem sui, etc. Seneca Herc. Oet. 557 peribat flammæ mei. Sueton. Vesp. 22. quasi amore sui deperiret, scil. mulier quædam, h. e. amore Vespasiani, ubi utique amabatur Vespasianus. Ovid. Heroid. III. 139. Aut si versus

Imitantes effectorem et genitorem sui : « [Plaut. *Cist.*
 » *Suarum opum nos volunt esse indigentes.* (4) *Sui-*
 » *que omnium rerum nos indigere*, pro omnium re-
 » *rum suarum.*] » Valerius Max. lib. 1. *Lento enim*
gradu ad vindictam sui Divina procedit ira : idem
 lib. 1. cap. 6. *Priusquam exoptatum civium oculis*
conspectum tui offerres : idem lib. 3. cap. 7. *Quid*
aliud est, quam sævientem fortunam in adjutorium

amor tuus est in tædia Nostri,
Quam sine te cogis vivere, coge
mori. Utque facis, coges : abiit
corpusque colorque : *Sustinet hoc*
animæ spes tamen una Tui. Ci-
 cero de Harusp. Resp. cap. 3. *Nihil enim contra me fecit odio*
Mei, sed odio severitatis, odio
dignitatis, odio Reip. Et sic, ut
 neget id Sanctius, maxime ta-
 men ille genitivus in passiva
 significatione usurpatur ; sed
 tamen cum et possessorem si-
 gnificet, nulla causa est, quo-
 minus et actorem, qui test ac-
 tionis suæ quasi possessor, de-
 signare queat. Tale est illud
 Ciceronis Fam. II. 6. *Eam tui*
unius studio me assequi posse con-
fido, et Plaut. in Pseud. I. 1.
Duorum hominum labori parsis-
sem lubens, mei et tui. Sed hæc
 Joca Vir Magnus ad Plautum,
 licet hujus quidem locum tæa-
 tur Gellius XX. 6. suspec-
 ta habet, haud scio, utrum
 propter significationem activam,
 an vero simpliciter, quod ex
 ejus sententia dici nequeat *Labor*
mei, pro *meus*, *labor nostri utrius-*
que, pro quo malit *ngster* ;
Studium tui unius, pro quo re-
 ponit *tuum*, *maiores vestram*,
 pro *vestri*. Sed tamen sic pas-
 sim quoque loquuntur Veteres,
 ut videre est apud Vossium de
 Construct. Cap. 57. Cicero sæpe
 etiam adhibet hunc Genitivum
 in Plurali, in quo eadem est.
 constructionis ratio. *Voluntati*
vestrum omnium parvi, communis
patria omnium nostrum, in me

omnium vestrum ora et oculos con-
jectos, immo contentio vestrum,
plane utique ut labor mei. Sallus-
 tianum illud in Catil. *maiores*
vestrum, genuinum esse, nec
 hodiernorum codicum scripturæ
 debuisse concedere, firmissimum
 et indubium Gellii dicto jam
 loco testimonium probat, et
 proinde nos in Animadversio-
 nibus historicis cap. X. Sallustio
 asseruimus et restitimus. Sed
 et ne de ipsa phrasi dubites,
 en similem plane apud Plautum
 Mænech. V. 9. 97. *Vestrum patri*
filiū quot eratis. Sueton. Cæs. 30.
neque populi expectationem, quam
de adventu sui fecerat, privatis
opibus explere posset. Sed et
 congruenter Ciceronianis illis
Unius tui studio, idem Cic. in
 Vat. c. 3. *Civitatis salutem*
cum unius mei salute esse con-
junctam. Et pro Marcel. cap. 7.
Ex unius tui vita pendere omnium.
 Sed quæ, sic citata a Sanctio
 vel Budeo, in nostris edd. ita
 leguntur, ut exhibeant *mea*,
tua, pro *mei*, *tui*, dubitem an
 recte.

(4) *Suique omnium rerum nos*
indigere.] Male hic locus expli-
 catur, et incassum huc adfertur
 a Scioppio. Sensus est ; volunt
 indigere nos sui, in omnibus re-
 bus. *Omnium rerum* per Ellipsin
 dicitur pro in negotio omnium re-
 rum. Cui similia loca, eorumque
 explicitam rationem, vide in
 his, quæ notavi supra ad pag.
 175.

sai convertere : et paulo post ; *Fiducia est , quæ æstimatione sui certo pondere examinat.* Plin. lib. 22. in præmio : *Complese poterant miraculum sui , natura atque tellus.* Seneca in Troade , act. 2. *Nullaque pars manet nostri* : idem Hercule Oetæo act. 3. *Et partem mei ferat omne saxum.* Cicero Attic. lib. 11. epist. 8. *Quintus misit filium , non solum sui deprecatores , sed etiam accusatores mei.* Ovid. 1. *Metam.* *Et pressa est gravitate sui* : ibid. lib. ultimo ; *Parte tamen meliore mei* : et in carmine obscæno : *Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam* : (5) ibid. *Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat* : idem Heauton. *Tor mea unius solliciti sunt causa.* Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus restituit , *Mei unius.* Varro 3. *Rust.* cap. de villa ; *Et quum hæc sit communis universi populi , illa solius tui.* Budæus in commentariis citat Ciceronem in Vatinius sic ; *Quid ergo præstantius mihi potuit accidere , quam omnes hos cives meos judicare , civitatis salutem eum unius mei salute esse conjunctam* ; Sic citat Budæus ; nunc legitur , *cum mea unius salute.* Plautus Aulular. *Neque tui me quidquam invenisti penes* : idem Pseudolo.

*Si ex te tacente fieri possem certior Hero ,
Quæ misericiæ te tam misere macerent ,
Duorum labori ego hominum parsissem libens ;
Mei , te rogandi , et tui , respondendi mihi.*

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 6. et insuper ait ; *Itaque si dicere velis , Patrem mei , pro Patrem meum , quo Græci modo τὸς πατέρα μου dicunt , inusitate quidem , sed recte profecto , eaque ratione*

(5) Ibid. *Qui se , etc.*] Locus hic est alienus plane. Nam apud Terent. Adel. III. 2. 35. additur patris. Nempe *Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris.* Observavit hoc Ursinus quoque To. 2. p. 159. et addidit il-

lud Terentii , *Tetigine tui quidquam* ; et Plauti , *Neque tui me quidquam invenisti penes* , quæ loca itidem plane sunt aliena , quum in iis *Tui* sit non Pronomen , sed Adjectivum , ab Neutro *Tuum.*

dices, qua Plautus dixit, labori mei, pro labori meo. Hæc ille; qui tamen si legeret illud Ciceronis, Genitorem sui, et Effectorem sui, et illud Maronis; Et nunc magna mei sub terras ibit imago: et illud Macrobiani lib. 2. cap. 1. in somnio; Deinde tonus per naturam sui in duo dividi sibi æqua non poterit, (6) fortasse non diceret inusitate dici, patrem mei. In iis omnibus, quæ citavi, testimoniis, si aliqua tibi videantur significare passionem, non valde repugnabo; dum illud teneam, loco illorum poni posse possessiva; ut Effectorem sui, Effectorem suum.

Rursus nunc contendam, meus, tuus, suus, posse accipi passive, et loco illorum posse succedere, mei, tui, sui. Cicero lib. 5. epist. Ego quæ tua causa feci; potuisset dicere, tui, "[exemplo Plauti Mostel.] Urbem exsul linquat hinc actus causa tui:]" idem Cic. Philippica 10. An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro amicitia tua jure dolere soleo, etc. (7) Pro amicitia tua, inquit Budæus in commentar. pro eo dixit, quod est, pro amore quo te

(6) Fortasse non diceret, etc.] Immo vero vel sic diceret. Nam ubi ita absolute positum occurrit Pater mei? Aliud est, recte posse dici, aliud, usitate dici. Facilius etiam reperies hunc Genitivum cum Nomine Actionem notante, ut Genitor, quam cum alio. Lubentius quoque dixerim cum Plauto per quandam appositionem et divisionem, parsissem labori duorum Hominum, Mei in Te rogando, et Tui in respondendo, quam absolute, labore tui (pro, tuo) magnam peperisti gloriam. At in sensu mere passivo, veluti studium Tui, desiderium Tui, etc. recte simul et usitate hic Genitivus adhibetur. Rarior est, maxime in prosa, in sensu plane Possessivo, vel Activo, imago mei, adventus sui; etc. nisi accedat unius, aut simile quid.

(7) Pro amicitia tua.] Sic quidem et Sallust. Jug. 14. Qui omnes familiæ nostræ ob vestram amicitiam infesti sunt. Et Cic. Famil. III. 10. Ut tuis inimicis suscipiendis oblivisceretur patroni, Dubitem tamen, an hæc prorsus passive sint interpretanda. Certe Amicitia mea, vestra, etc. notat amicitiam, quæ tibi mecum, aut mihi vobiscum mutua est, quæ inter nos utrinque est constituta, quæ Tu mihi, Ego tibi sum amicus. Parum etiam recte Sanctius illud Terentii Nunquam odio tuo me vinces, passive exponit. Namque istic odium tuum, significat molestiam tuam, quæ a Te proficiscitur, et qua alterum obtundis. Rectius passive accepit, quod itidem ex Terentio protulit. Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo. Sed et expressiora ac cer-

prosequor,

prosequor, hoc est, *quo tu à me diligeris?* “ [quo-
 » modo Horat. *Cæsar qui cogere posset, si peteret*
 » *per amicitiam patris, atque suam, non proficeret*
 » *quicquam:*] » idem 2. Catil. *Invidiæ meæ levandæ*
causa; id est, quam alii de me habent: idem 1.
Catil. Patria te nihil judicat, nisi de patricidio suo,
cogitare. Terent. Eunuch. *In ea utilitatem ego faciam*
ut cognoscas meam. Hic passive. Rursus Cic. ad Tiro-
 nem; (8) *Utilitatibus tuis possum carere,* active,
 vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. *Nam neque*
negligentia tua, neque id odio fecit tuo. Laurentius
 dixisset tui: idem Heaut. *Et lachrymis opplet os*
rotum sibi, ut facile scires desiderio id fieri tuo:
 idem Phorm. *Nunquam odio tuo me vinces.* Itaque
 nostra querela est., et quam habemus, et quæ de
 nobis habetur. Martial. lib. 5. *Jam precor oblitus*
nostræ Vulcane querelæ parce. Valerius Maxim. lib. 9.
 cap. 2. *Nam quum animadverteret, (9) quantum suo*
odio patria teneretur, timori remedium scelere peti-
vit: idem 6. cap. 2. Vidi eodem habitu, et quiritatu
tuo, id est, in querela tui. “ [Livius lib. 3. *Multi*
 » *exsulum cæde sua fœdaverè templum.*] » Sed hu-
 jusmodi plura quilibet passim leget. Causa igitur qua
 vetamur dicere, *Hic liber mei, et mei interest legere,*
 non passio est, sed ut vitemus ambiguitatem, quam
 facile vitamus, si genitivis primitivorum alios geniti-
 vos substantivorum non addiderimus: neque enim
 eodem sensu dicam, *Miserere mei præceptoris,* nam

tiora sunt reliqua, quæ Auctor
 hic attulit, quibus adde illud
 Cætonis apud Gellium VII. 3.
Ne in servitute nostra essent. Sall.
 Jug. 4. *Quæ sane fuerint nostræ*
injuriæ h. e. nobis factæ. Cic.
 Famil. X. 24. *Omnes gratas ami-*
citias tua observantia, indulgentia,
assiduitate, vincam, quo in loco
male tui edi jubet, idque postu-
lare Latini sermonis consuetudi-
nem affirmat, Stephanus in suo
Pseudocic. p. 207. Cæel. VIII. 1.
Tuæ memoriæ dare operam. Nep.
 Lys. 4. *Ita ille imprudens ipse*

suus fuit accusator.

(8) *Utilitatibus tuis.*] Dicitur
 hoc eodem modo et sensu, quo
 superius, in quo et ipso utili-
 tatem meam potius active, vel
 possessive, accipiam, h. e. uti-
 litatem, quæ a me proficiscitur,
 vel in me Tibi sita est.

(9) *Quantum suo odio, etc.*]
 Editur nunc apud Val. Max.
quantum suo odio, et in seq.
 exemplo abest a nostris Edd.
illud tuo, et recte. Certe inepta
 est illa interpretatio in querela
 tui, quam Sanctius adfert.

illud *mei* est primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in causa est, quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non possit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris (10) genitivos adjectivorum, non errabis; ut, *liber est mei solius. Tui unius*; vel *Tua unius interest legere*. Cicero Lentulo; *Quocumque tempore mihi potestas præsens tui fuerit*. Terent. Heaut. *Atque inopis nunc te miserescat mei*. Cic. *Tui unius studio*: idem; *Ex tui unius vita*, et quæ citavimus ex Varone; *Hæc sit communis universi populi, illa solius tui*. « [Aberit etiam ambiguitas, si additus] » substantivi genitivus, alium porro genitivum regat; ut, *Miserere mei, patris tot liberorum*: id est, *miserere mei, qui tot liberorum pater sum*.] » Sed ut dixi, *Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri*, primitiva fugiuntur merito propter solam ambiguitatem, non propter passionem. At dices; ostende nobis hanc amphiboliam, præcipue in *nostri*, et *vestri*. Ostendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur, solius tui semper fuit sine lege vivere; Noster præceptor est doctus; vestri autem semper fuit male docere*. Imo etiam si istis primitivis addas (11) substantiva, quæ genitivis non apte jungantur, ambo recte ponentur in genitivo; ut si dicas, *Miserere mei peccatoris*: nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miserere mei patris*: hic enim nescias, an *mei* sit a *meus*, an ab *ego*. Quare tutius consilium fuerit, (12) iis genitivis primitivorum abstinere, quod si feceris, latine recte

(10) *Genitivos adjectivorum.*] Et maxime participiorum passivorum. Cic. Fam. III. 6. *Non dubiam spem mei conveniendi mihi afferebas*. Epist. 10. *Purgandi mei necessarium videtur esse tempus*. V. 21. *Te summa cupiditate affectum videndi mei*, etc. Vide et supra I. 2. p. 19. et infra III. 8. circa finem.

(11) *Substantiva quæ genitivis,*

etc.] Vel etiam quæ feminini sunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miserete*: *Miserete mei anuis*.

(12) *Iis Genitivis Primitivorum abstinere.*] Scilicet in tali ambiguitatis periculo. Ceteroquin enim Veteres iis usi satis crebro, etiam *nostri* et *vestri*. Sic Adherbal de suæ familiæ hominibus apud Sallust. Jug. 14. *An*

dicis: *Mei præceptoris, vel mei regis, vel vestri magistri interest imperare*; quia illud *mei* et *vestri* semper est ab adjectivo *meus*, et *vester*. Et certe nulla alia de causa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja interest*; *Cujus*, vel *Cujum est pecus*, nisi quia non contingit amphibologia.

Restat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam; Verba illius sunt lib. 2. cap. 1. *Videmus licere dicere, Meam unius operam, Tuum solius studium; non tamen dicemus; Meum Laurentii studium; tuum Prisciani prædium; sed Meum studium, qui sum Laurentius; Prædium tuum, qui es Priscianus.* Hæc ille. Ego, si quid addendum esset in his formis, libentius dicerem; *Non mea Pompeji, sed tua Cæsaris interest, quam, mea, qui sum Pompejus; et tua, qui Cæsar es: nostra enim regula est;* (13) Si possessivis addatur aliud nomen etiam

quisquam nostri misereri potest, qui aliquando vobis hostis fuit? Et lib. I. Hist. in Orat. Philippi de Lepido, *Proditor nostri, istis infidus. Nostri, h. e. Senatorum.* Vide et Gellium Noct. Att. XX. 6. et superiora hujus Capituli.

(13) *Si possessivis addatur.*] Pleraque, quæ sequuntur, longe alienissima sunt ad evertendam Vallæ sententiam, veluti *Literis tuis primorum mensium*, etc. Non enim quæritur, an talia dici queant, sed an, *Tuis Trebatii literis.* Similiter, *Quantum meum studium extiterit dignitatis tuæ*, si huic pertineret, debuisset dici, *Quantum meum Ciceronis studium.* Et sic, ut dixi, pleraque sunt satis aliena, Quod quum verum sit, (nec enim dixi omnia esse ejus generis) miror, Ursinum To. 2. p. 148. tradere, me hic Censorem agere *justo severiorem.* Patet res ex hac nota, † quam præmissi singulis exemplis, quæ aliena duxi. At manifeste contra Vallam est, præter nonnulla

Sanctii, quod ait Plautus Menæch. V. 2. 8. *Tuum Apollinis imperium demutat.* Intelligitur autem in eo, non tam genitivus tui, quasi diceretur *tuum imperium tui*, Apollinis: ut voluere Scaliger ad Catullum, et Vossius de Construct. cap. 57. sed potius, ut Gronovius Pater ad Plautum Pseud. I. 1. 2. *Tuum imperium, quod est Apollinis.* Hoc quoque rejicit Ursinus pag. 150. 151. atque id ait esse interpretari illa, non integrare. Ipse autem vult tuum poni pro tui, atque hoc tui recipi ex sensu, quasi dictum esset plene, *tui, Apollinis, imperium.* Quod an sit integrare, seu supplere, et rationem locutionis Grammaticam atque Ellipticam dare, Lectori judicandum relinquo. Ego certe vel Gronovio accesserim, ut dixi, sed ita, ut per Appositionem quandam ista explicem; quod certe modo expediendum est illud Ciceronis pro Sextio, *quod meam legem contemnat hominis inimici*, h. e. meam legem, legem ho-

proprium, illud in genitivo potest poni; ut, † *Opes Siculas Verris*; † *Villa Tusculana Ciceronis*; † *in paternâ domo Neronis*. † Cicero ad Trebatium libro 7. *Litteris tuis primorum mensium vehementer commovebar*. At dices, in cæteris possessivis verum hoc esse, sed *meus*, *tuus*, *suus*, aliter se habere: imo vero ego in universum de omnibus possessivis idem præcipio. † Cicero 1. Tuscul. *Theodori quidem nihil*

minis inimici: vel Genitivum regi censeam simul a Substantivo et Adjectivo conjunctis, uti sæpe fit. Sic Terent. Phorm. 1. 1. 5. *Herilem Filium ejus (servi) duxisse audio uxorem*. Ubi Genitivus neutiquam regitur a solo *Filium*, sed ab utroque *Her. Fil.* Et ita cum Adjectivo, in Eun. V. 5. 40. *Edico vobis, nostrum esse illum Herilem Filium*. Sic porro, *verisimile factum, Amicus homo Petri*, etc. Sed et Genitivorum cum Participiis, ut *Amans*, etc. constructorum eadem est ratio. Vide supra ad I. 15. Est ergo tuum *Apollinis imperium*, vel per Appositionem et repetitionem vocis *imperium* explicandum, quasi dictum esset, *tuum imperium, imperium Apollinis*; vel, quia *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester*, plerumque notant emphatice idem, quod, *Proprius Mei, Tui*, etc. idcirco eadem debet haberi ratio constructionis illorum cum Genitivo, quæ est rōis *Proprius* et *Communis* in simili Constructione. Nempe Hæ voces et Illæ construuntur æque vel cum Genitivo vel cum Dativo. De hoc nullum est dubium in voce *Proprius*, sed et sic *Meus*, etc. Plaut. Truc. V. 2. 30. *Mea mihi pecunia male accipiar*. Bacchid. IV. 9. 71. *Tuus tibi servus tuo arbitratu serviat*. Asin. I. 1. 57. *Suum sibi emere aliquem beneficiis*. Prol. Capt. 5. *Suo sibi Patri*. Jam vero *Proprius* et *Communis* cum Genitivo construunt Terent. Hec. I. 2. 42.

Et hæc, communia omnium quæ sunt *Patrum*, dicere, Corn. Nepos Lysand. 1. qui se illius fore proprium, fide confirmaret. Cicero Famil. VII. 30. *Cujus cum proprio te esse scribis mancipio et nexu, meum autem usu et fructu, contentus eo sum*. Id enim cujusque proprium est, quo vivitur et fruitor: de Offic. I. 1. *Quod est Oratoris proprium*. Sic passim alibi. Genitivus autem ille regitur ex analogia Grammatica a Substantivo, sed cum quo coalescit Adjectivum *Proprius*, suamque significationis vim, unde nexus significationis Genitivi pendet, communicat. Veluti *Proprium negotium cujusque, Proprius Homo Lysandri*, pro quo posset etiam dici *Suus Lysandri Homo*, eadem Constructionis ratione. Aliquando tamen Genitivus quoque regitur unice a Substantivo, cui tunc jungitur Adjectivum *Proprius*, vel. *Meus, Tuus*, etc. Sic *Officium Oratoris Proprium, Ossa defunctæ meæ, Factum Consulis meum. Salus periclitantis meæ*. Certe qua ratione dicitur *Proprium cujusque* et *Propr.* cuique eadem dicitur *suum cujusque* et *Suum cuique*, qua *Proprium factum Thrasybuli, Propria libertas Romanorum*, eadem dici potest *Meum Thrasybuli factum, Nostra libertas*, vel *Sua Lib. Romanorum*. Hinc conjungitur a Cic. Famil. V. 14. *Consuetudinem tuam solius ac propriam*. Ea ergo ratione recte quoque potest dici *Tuum imperium Apollinis*.

interest, humine, an sublime putrescam. (14) *Deest, mea, propter putrescam; ut sit, Mea Theodori.* Quod si non credis, audi Valerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem Theodoro; *Mea quidem nihil interest, humine, an sublime putrescam.* Cicero 2. Philip. *Ille nunquam concionatus est nudus, tuum hominis simplicis pectus vidimus.* Valla diceret; *Tuum pectus, qui es homo simplex.* Cicero 5. Verr. *Ne tua quidem recentia proximi Prætoris vestigia presequi poterat, idem pro Sextio; Quem non tam admiror, quod meam legem contemnat hominis inimici: + idem ad Crassum; Quantum meum studium exiterit dignitatis tuæ: + idem ad Lentulum; Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis tuæ.* Livius; *Quod meum facium dictumve Consulis gravius, quam Tribuni, audistis: idem libro 7. de Valerio Corvino; Quum desiluisset ex equo; Nostrum, inquit, peditum illud; milites, est opus; id est, nostrum opus, qui sumus pedites: idem libro 8. Ue nostro duorum jam hinc eventu cernatur.* Cato ad Ciceron. *Tuam virtutem domi togati, armati foris.* Cic. L. Paulo Cons. *me consulem tuum studium adolescentis perspexisse.* Plin. lib. 8. epistol. *Post iudicium tuum viri eruditissimi, gravissimi, ac super ista verissimi.* Seneca in Hippolyto; *Quis meas miseræ Deus, aut quis juvare Dædalus flammæ queat.* Et illud Boëtii, quod reprehendit Valla; *Solantur mæsti nunc mea futa senis.* Cæcilianus apud Marcellum; *Mea hominis quid referat, + Virgil. in Ciri.* (15) *Perque tuum memoris haustum mihi pectus*

(14) *Deest, Mea, propter putrescam.*] Atque in omnibus optimis edd. legitur *putrescat.* Ut adeo hic locus, ex quo probari vult istius generis locutiones, *Mea Theodori nihil interest,* alienus sit, nec quidquam ejus prober. Vide et Ursinum To. 2. pag. 195.

(15) *Perque tuum memoris, etc.*] Versus est in Ciri 274. atque editur, *Perque tuum memori haus-*

tum mihi pectus alumæ, elisione neglecta propter sequentem aspirationem. Ita vero constructio erit, per tuum pectus haustum mihi, memori alumæ, in Dativo. Sequentem quoque versum Virgilii vix putem huc pertinere, et explicem, *Ipse pater superum, h. e. Jupiter, jam signat suo honore.* Certe, ut huc pertineret, dicendum fuisset *Suo Patris, vel Matris, honore.*

alumnae : † idem 6. *Æneid.* *Et Pater ipse suo Superum jam signat honore* ; id est , suo Deorum honore ; † et *Æneid.* 12. *Postquam arma Dei ad Vulcania ventum est.* Apul. lib. 8. *Quæ res circumstantium ab empione mea ; utpote ferocissimi , deterruit animos.* Ovid. 1. *Amorum* ; *Ut mea defunctæ molliter esse cubent.* † Terentius Hecyra ; *Ut ne cui mea longinquitas ætatis obstat* : idem ; *Nam herilem filium ejus duxisse audio uxorem* : † idem ; *Paternum amicum me assimulabo virginis.* Et in sacris 3. Reg. 3. *Tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis* : et illud quod damnat Valla ad Corinth. *Salutatio mea manu Pauli.* † Qua etiam forma dixit Ausonius ad Theonem epist. 4. *Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen* : id est , tuum acumen Lucumonis , (16) ut recte annotat Josephus Scalig. l. 2. c. 12. in Auson. ubi hanc phrasin a Grammaticorum tenebris in lucem vindicat. Idem in Catullum 46. 18. *ita autem construendum , quasi dixisset ; tuum pectus monstri* ; tum citat quædam ex superioribus , deinde addit ; *Quæ omnia dicta sunt per Ellipsin Tui.* In Græcis minus laboraremus τὴν σπυδὴν σε μεγαλῆς ; ita hic *pectus monstri ; id est , pectus tuum , qui monstrum es.* Sed vide locum Scalligeri. Ex aliis possessivis junctis cum genitivo nominis proprii et appellativi possem innumera exempla colligere ; ut , † *Imperatorius vultus Marii* ; † *Catuli Cumana villa* ; † *Calvi Licinii hipponactem præconium* ; † *Fraternum nomen populi Romani* ; † *in æde Jovis Mariana* ; † *Fructibus Agrippæ Siculis* ; † *Litora fraterna Erycis* ; † *Nocturna Orgia Bacchi* ; † *Augusti paternus animus* , et alia hujusmodi innumera. Elegantius itaque credo dici ; *Meum præceptoris officium* , quam , *Meum officium* , qui sum præceptor : non tamen dissimulabo dixisse Terent. *Mea , qui sum natu maximus* , et Ciceronem

(16) *Ut recte annotat , etc.*] At rectius Donza noster Plautin. quest. II. 22. tum Gronovius Pater ad Plautum Pseudolo

I i. 4. et Ursinus To. 2. p. 147. legunt , *Anticipesque tuo Samii Lucumonis acumen.* Sic nihil et iste locus huic pertinet ,

DE POSSESSIVORUM USU. 231
pro Sylla; *Vestra*, qui dixistis, hoc maxime interest. Sed Cicero hæc aliter dixisse non potuit, non enim hic participio erat locus.

LIBER TERTIUS.

C A P. I.

De Constructione Verborum, ejus species, Concordia et Rectio. Exploduntur Impersonalia Grammaticorum, Priscianus defenditur contra Saturnium.

IN Verborum constructione duo consideranda sunt; Concordia, et Rectio. *Concordia* est mutua complexio nominis et verbi, quando nomen in debitam verbi personam seu domicilium recipitur, quæ conjunctio ostendit verbum esse Personale. *Rectio* est, quum verbum ostendit vires et effectum in rem aliquam, unde verbum ostenditur Activum, vel Passivum. Dicamus igitur de Personalium Concordia primum, deinde de activorum, et passivorum Rectione.

Veteres (inquit Fabius lib. 1. cap. de Gramm.) verba modo, et nomina, et conjunctiones tradiderunt; videlicet quod in verbis vim sermonis, in nominibus materiam; quia alterum est, quod loquimur, alterum, de quo loquimur; in conjunctionibus autem complexum eorum esse judicarunt. Hæc Fabius. Si igitur oratio, quemadmodum ceteræ res natura constantes, forma et materia constat, sine nomine et verbo nullus unquam sermo efformabitur; quod elegantissime ostendit Plato in dialogo de Ente (p. m. 261. extr.) in hæc verba; *Hosp.* Duo sunt genera declarationum earum quæ in voce fiunt, ad rerum naturam significandam. *Th.* Quo pacto? *Hosp.* unum quidem Ονομαζα, id est, Nomina; alterum

Πρῆμα, id est, verba, vocatur. *Th. dic* *Utrumque. Hosp. Declarationem, qua actiones significantur, Verbum dicimus. Th. sic est. Hosp. signum autem vocis Agentibus ipsis impositum, Numerum. Th. Prorsus. Hosp. ex solis Nominibus continue prolata oratio nunquam efficitur, neque rursus ex Verbis absque Nominibus pronuntiatis. Th. quomodo? Hosp. Ut, ambulat, currit, dormit, et alia Verba, quæcumque Actiones significant, quamvis omnia ea ordine verba continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hosp. Rursusque, quum dicitur, leo, cervus, equus, cæteraque Nomina, quæ ipsos Agentes significant, efferruntur, nondum hac continuatione efficitur oratio; nullum enim in hoc vel illo modo negotium aut otium, neque naturam vere vel fecte significant prolata [verte potius: actionem aut quietem, neque essentiam entis vel non entis significant, etc.] priusquam ipsis Nominibus Verba misceantur: quando autem adaptantur, statim fit sermo, et prima horum complexio, licet brevissima, est Oratio. *Th. Quomodo vero ista dicis? Hosp. Quum aliquis dicit, Homo discit, nonne hanc orationem et primam et prorsus exiguam esse ais? Th. Recte. Hac, et alia Jatius Plato. Idem affirmat Aristoteles in principio secundi περὶ ἑρμηνείας. Ex his elicimus, etiam Verbum per se sumptum nihil aliud esse, quam vocem quandam nihil prorsus significantem, nisi suppositum accedat; eaque causa movit Platonem et Aristotelem, ut quum de Verbo agerent, in tertiis personis tantum exempla proponerent; Ut, sanatur, ægrotat, currit, dormit. Si enim ægroto, et curro dixissent, orationis, non verbi, exemplum adduxissent. Ubicunque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, nisi suppositum intelligas, aut aliunde quæras, sensus nullus apparebit, (1) unde ridicula sunt Grammaticorum *Impersonalia*, quæ totum Platonis et**

(1) Unde ridicula sunt, etc.] | supra ad Lib. I. cap. 12. extr.
At vide, quæ disputativus jam

Aristotelis dogma evertunt. Evertamus et nos sigillatim eorum Impersonalia exemplis adducendis.

Accidit, contingit, evenit, liquet, “[*licet*,] et cæt. cur dicantur Impersonalia non video; quandoquidem nunquam supposito carebunt. An obscurum est, (2) Infinitum, vel totam orationem, sumi pro supposito? “[*Res* quoque, *Casus*, vel *Eventus* plerumque subaudiri posse?]” Sed accipe clara supposita. Ovid. 1. *Metam. Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis Contigit*: idem 2. *Metam. Nec contingit ullum Vox mea mortalem*. Ut igitur dicimus, *accidit ægritudo, calamitas, morbus*, ita dicimus, *accidit ut ille veniret*. Cic. pro Milone; *Qui dies quam crebro accidat, experti debemus scire*. Tacit. *En accido ad tua genua*. *Contingo*, idem fere est, quod *Tango*. Horat. *Nam neque divitibus contingunt gaudia solis*. Ovid. *Contigerat nostras infamia temporis aures*. *Evenire*, idem quod *Venire*. “[*adeoque in Evenit* (3) subauditur *Eventus*. Plaut. Rud. act. 2. sc. 1. *Cibum captamus e mari; sin eventus non venit, neque quicquam captum est piscium, dormimus incænati*.]” Sed hæc probationis non egent.

“[*Licet* semper vel nominativum, vel verbum infinitum, vel totam orationem, habet pro supposito. Cic. *Peccare nemini licet; Civi Romano licet esse Gaditanum; non mihi idem licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt; Hic pugnes licet, non repugnabo*. Terent. *Licet vivere*, pro quo recte quoque dicitur, *Licet ut vivas, Licet te vivere, Licet tibi vivere*, id est, vivere te, est licitum, et tibi est licitum: *id enim licere dici-*

(2) Infinitum vel totam orationem.] Corn. Nepos Pausan. cap. 5. Dicitur eo tempore matrem Pausaniæ visisse. Gell. Noct. II. 4. Videtur eum significare velle. IV. 11. Videtur causam erroris fuisse. Pomp. de Or. Jur. 6. 2. Ipsum Romulum traditur populum R. divisisse in xxx. curias. Vide et Nostrum infra III. 7.

(3) Subauditur *Eventus*.] Quare magis, quam in *Accidit, contingit*? Nam recte dicitur quoque *Contigit, Accidit, hisce consiliis talis eventus*. Nec tamen propterea in his subauditur *Eventus*, sed pro Nominativo est Infinitum, vel tota Oratio. Sic vero et in verbo *Evenit* se res habet.

mus, quod cuique conceditur, ait Cicero.]

In verbis, quæ falso dicuntur naturæ, ut, *pluit, fulminat, lucescit*, placet Linacro et doctis, intelligi suppositum cognatæ significationis; quæ causa est, ut fere nunquam nisi in tertiis personis reperiantur sed nihil erit impedimento, quominus verbum, *pluit*, primam personam habere dicatur, si modo loquatur Deus. Integra ergo est oratio, *pluit pluvia, fulget fulgur, lucescit lux*. Licebit tamen pro proprio recto suppresso (4) aliud exprimere; Ut, *Deus pluit*, et *pluunt lapides*. Plaut. Mostell. *Malum quum impluit cæteris, non impluat mihi*. Martial. lib. 4. *Qua vicina pluit Vipsanis porta columnis*. Tibull. lib. 2. *Multus ut in terras deplueritque lapis*. Statius; *Saxa pluunt*. Plinius lib. 2. cap. 56. *Effigies, quæ plue-*

(4) Aliud exprimere.] Scil. Nomen, seu Suppositum. Sed et licebit addere Accusativum. Sic Plautus Mostel. I. 3. 8. *Quum tempestatem mihi in pectus perpluit Amor*. Verum hæc et similia in tali Constructione non sunt Impersonalia, ut neque, si dicam ex. gr. *Licetne hic ambulare?* Etenim personalis est hæc locutio, dum tertiæ personæ vicem explet infinitivus, ut sæpe facit, atque idem est sensus, et ratio constructionis, ac si dixissem, *an permittitur mihi ambulatio in hoc loco?* Sed sciendum, quod jam declaravimus supra ad I. 12. extr. non tam Verba debere dici Impersonalia, quam quasdam Verborum Terminationes aut Constructiones. Etenim Verba vix ulla sunt, quæ non admittant aliquando Nominativum, h. e. non sint aliquando Personalia: at quædam sunt locutiones certis Terminationibus, quibus simpliciter et unice generalis rei actio denotatur, sine ulla cogitatione Suppositi aut Personæ, seu, ut ait Priscianus lib. XVIII. p. m. 1133. *quæ ad ipsas res verborum unice referun-*

tur. Veluti, *Pluit*, cuius tamen Nominativus, *Cælum*, vel *Deus*, per Ellipsin videtur suppressus, sed maxime Passiva, *Curritur, Statur*, etc. Horum enim significatio non finitur in ullam Personam, aut Suppositum, sed tantum Rem ipsam verbi simpliciter notat, id quod huic Terminationis et tantum Singulari, Terminationis est proprium. Nam in Plurali quidem Terminationis talis significatio locutionem habet Lingua Latina, ut recte monuit Diomedes lib. I. de Orat. pag. 391. et 393. Alia enim videtur Constructionis forma, si dicam, *Pluunt lapides*, Alia, *Pluit Lapides*, apud Livium I. 31. vel, *Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat*, apud Plautum Prol. Men. v. 63. De Passivis vero, quæ prorsus impersonaliter construntur, vide me jam supra d. 1. et infra ad Caput sequens, et ad III. 8. In vernaculis quoque Linguis talis actio propriis denotatur locutionibus, Veluti *het regent, het vvaeyt, men loopt*, et reciproca locutione, quæ usum habet Passivæ, *het loopt sich hier vvel*, etc.

rat, spongiarum fere similis fuit. Virgil. [Georg. IV. 81.] *non densior aëre grando, nec de concussa tantum pluit ilice glandis: idem; Magnus dum Cæsar ad altum Fulminat Euphratem: idem; Porta tonat Cæli.* Plinius in proœmio; *Quanto tu patris ore laudes tonas.* Cicero; *Jove tonante, et fulgurante.* Terentius; *Lucescit hoc jam: sic enim dispungendus locus;* Nam *Hoc* antiqui cœlum appellabant. Plautus *Amphit. Eamus, Amphitruo, lucescit hoc jam;* idem *Curcul. Nam hoc quidem haud multo post luce lucebit.* “[*Nepos in Pelop. Vesperascente cœlo Thebas possunt pervenire.* Plaut. *Amph. Nunc te, nox, mitto, ut cedas diei, ut mortalibus illucescat luce clara, et candida;* (5) *Subaudi Cœlum: Idem Capt. Atra pix te agitet, tuoque capiti illuceat.*] Cicero pro Milone; *Ei elucescet aliquando ille dies.*

Miseret, tædet, piget, pudet, pœnitet, nominativum habent cognatum, ut lib. 2. cap. 8. in Genitivi constructione diximus; sed hunc non exprimunt, utpote certissimum, alios tamen admittunt. “[*Plaut. Stich. actu 1. sc. 1. Me quidem hæc conditio nunc non pœtinet.* Justin. XI. 3. *Athenienses sicut primi defecerant, ita primi (6) pœnitere cœperunt; subaudi se, quasi esset, pœna affecerunt.*] Terent. *Adelph. Quem neque pudet quidquam, neque metuit quemquam.* Ovid. ad Pisonem; *nec pudeat Phæbea Chelys, si creditur illis Pulsari manibus, quibus et contenditur arcus* ” [et 3. *Artis, v. 770. Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus; id est, quod pudore afficit.*] Martialis; *Nulli, Thai, negas, sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat, Thai, negare nihil.* Plaut. *Pseud.*

(5) *Subaudi Cœlum.*] Immo vero *Dies*, de quo agitur istic loci. Et sic mox in *Verbis* Ciceronis.

(6) *Pœnitere.*] Cic. de *Invent.* II. 13. *Utrum id facinus sit, quod pœnitere fuerit necesse.* Sueton. *Claud.* 43. *Signa quædam pœnitentis de matrimonio Agrip-*

pinæ dedit. Vitell. 15. *Nec multo post pœnitens facti, h. e. pœnitens se ob negotium istius facti.* Sall. *Histor.* I. *pœnitens consilii.* Idem in *fragin.* *Non pœniturus.* Vide et supra ad II. 3. p. 163. et 169. et infra ad *Cap. 3.* in *Verbo Pœnitet, et Pudet.*

Quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget: idem Mercat. *Nihil Charine te quidquam pudet*. Lucanus; *Semper metuit, quem sæva pudebunt supplicia*. Terent. Phor. *Quod te obsecro, ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat*: idem Adolph. *Non te hæc pudent?* Seneca lib. 1. de ira: *Ira ea tædet, quæ invasit*, id est, detestatur et odio habet. Gell. lib. 1. *Verbis ejus defatigati pertæduissent*. Cic. *Plura me ad te scribere pudet*; ubi infinitum pro supposito est “[quasi dixisset, scriptio] plurimum pudet me.]” Plaut. Stichus; *Idne pudet te?* idem Casma: *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo*: Valer. Flacc. lib. 2. de Vulcano; *Adclinem scopulo inveniunt, miserentique, foventque*. “[Lucr. 1. 3. *Vivus enim sibi cum proponit quisque futurum, Corpus uti volucres lacerent in morte, feræque, ipse sui miseret*; ubi subaudimus *Se*, ut sensus sit, ipse se miserum facit miseria sui. (At vide Notas supra p. 168.) Cicero, *Tædet id ipsum, vehementerque pœnitet*; id est, tædio est, tædio me afficit.]”

Delectat, Juvat, Decet, Oportet, Libet, Personalia, et vere Activa sunt, sive in tertiis, sive in aliis personis. An quum dicis, *multos castra juvant, et hostem ferire juvat*, illic *juvant* est personale, hic impersonale? Ridiculum. Cicero pro Balbo; *Est enim aliquid, quod non oporteat, etiamsi liceat; quidquid vero non licet, certe non oportet*. Terent. *Adhuc, Archillis, quæ adsolent, quæque oportent, signa ad salutem esse, omnia huic esse video*: idem; *Hæc facta ab illo oportebant*, Syre. Lucanus lib. 3. *Non robore picto Ornatas decuit fulgens tutela carinas*. Cic. 1. Officior. *Nec velle experiri, quam se aliena deceant*; id enim maxime quemque *decet, quod est cujusque maxime suum*. Plaut. Stichus, *Secundas fortunas decent superbix*: idem Pseud. *Ubi lepos, jocus, risus, vinum, ebrietas decent*. Martialis in Spectaculis, de leone occiso; *Herculeas potuit qui decuisse manus*. Finge leonem loqui, apte diceret; *Ego deceo manus Herculeas*. Statius lib. 10. The-

baid. elegantissime usus est prima persona, quum sacerdos quidam sic Apollinem alloquitur; *Si non decui tua jussa, tulique prementem.* Columella lib. 5. cap. 12. *Mulieres quidem si lactis copia premuntur, cytisum aridum in aqua macerari oportet.* Plaut. Mostell. *Nam quod tibi lubet, idem mihi libet.*

Curritur, Statur, Ambulatur, vere personalia sunt, et vere passiva; ut, *Trepidabatur a Cæsare*, deest *trepidatio*: nam sine nomine et verbo non fit oratio. *Nomen* voco rectum ipsum cum Aristotele. Vidit hoc Priscianus lib. 18. pag. 1133. sic disputans; *Sed si quis et hæc omnia impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referentur, et sunt tertiæ personæ, etiamsi primæ et secundæ deficiant; unde Participia inveniuntur, curritur, cursus, et decurso spatio.* Idem paulo post pag. 1134. *Teste sapientissimo domino Apollonio, et Doctore meo Theoctisto, quod in institutione artis grammaticæ docet, possunt habere intellectum nominativum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur; Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; et sedetur, sessio: Et ambulatur, ambulatio; evenit eventus, Sic et similia. Quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur, Ut, Vivo vitam; et Ambulo ambulationem; et sedeo sessionem; et Curro cursum.* Hæc aurea Prisciani verba si Grammatici intellexissent, non tot tenebris hactenus essent offuscati. Apollonii verba si quis requirat, hæc sunt ex 3. lib. de Syntaxi. Μέλει Σωκράτει, ὅπερ ἐπινοῶ καὶ αὐτὸ ἀναδέχεσθαι νοημένην εὐθείαν, τῆς κατὰ τοῦ παρυφισαμένου πραγμάτων ἐν τῷ Μέλει.

Contra Priscianum stulte admodum et proterve debacchatur Augustinus Saturnius lib. 3. cap. 11. in suo sophistico *Mercurio*, quem nostra *Minerra* supplantabit. Illius verba sunt; *Nec satis habes, Prisciane, quod ipse te levitatis infamas, nisi etiam Apollonium, et Theoctistum præceptorem tuum, una tecum traducas? Dii te eradicent, Prisciane, cum tua ista doctrina; sic enim primum tollis omnia impersonalia passivæ terminationis; nam quibus verbis*

nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifesta sunt personalia: deinde sic omnibus passivam tribuit significationem. Verum enim vero ratio tamen isthæc tua, si vera, ea per totam verbi naturam ac declinationem subintelligatur oportet; neque enim major ratio Præsentis, quam cæterorum Temporum. Itaque qui nominativus verbo præsentis temporis per te intelligitur, idem vel per totam reliquam ejusdem verbi naturam ac declinationem subintelligatur necesse est. Quare quum Tacitus ait, procursum ab hoste; Et Cicero; non est ab isto perseveratum; et Plinius Cæcilius; a quibusdam reclamatum est; Et Livius, migrandum est a parentibus, hic ego te, hic te appello, Prisciane, dic obsecro, tuus iste nominativus an hujusmodi verbis præteriti perfecti temporis recte intelligi potest? nullum enim excipis, nec tempus, nec impersonale. Age, periculum faciamus. Procursum est procursus; Divi boni, quid hoc portenti est? Perseveratum est perseveratio; proclamatum est proclamatio; migratum est migratio; sessum est sessio; ambulatum est ambulatio; peroratum est peroratio. O mentis inops, qui intellectus iste tuus, quæ dicendi ratio, vel potius quæ insania! Hæc ille futilis Mercurius; nunc Minervam audiamus.

Dii te eradicent, Augustine, cum tuis istis cavillis. Sic enim tollit Priscianus omnia impersonalia passivæ terminationis. Fateor libentissime; quis enim sanus non tolleret? nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifeste sunt personalia, ut tu verissime asseris. Deinde sic omnibus passivam tribuit significationem. Fateor id quoque; nam quæ dementia est dicere; *Curritur, todos corren*, “[tutti corrono;]” *Pugnatur, todos pelean*, “[tutti combattono;]” *Vivitur, todos viven*, “[tutti vivono;]” quum potius dicendum sit, *correse, pelease, vivese*, “[si corre, si combatte, si vive; Germanice, *Man lauft, man streitet, man lebet*;]” ut *Hæc melius iur in agrum, Por aqui se va mejor al campo*, “[per di qua meglio si va al campo.]” Præterea qui magis tibi venit in mentem, hæc verba significare

actionem, quam cætera passiva; ut, *amatur, legitur*: Nam si, *curritur ab omnibus*, significat *omnes currunt*: tum *veritas amatur ab omnibus*, significat, *Omnes amant veritatem*; et *cædimur ab hostibus*, *hostes cædunt nos*. Decepit te Grammaticorum turba, quæ plane sensu communi caret. Tertium, quod Prisciano objicis, hoc est; si in *curritur et ambulatur* intelligitur *cursum* et *ambulatio*, in *cursum est* et *ambulatum est* intelligeretur *cursum* et *ambulatio*. O mentis inops, quæ te vexat dementia? Hic tecum fustibus agendum erat, non ratione. An nescis omnia verba in *or* carere præteritis? Quæ te impulit dementia, ut *procursum est, perseveratum est*, esse præteritum Verbi diceres? Participia sunt, Augustine, et quum participium dico, (7) nomen adjectivum dico: dicimus enim, *decursus est campus, decursa est ætas, decursum est spatium*. Tum deinde, quotiescunque participium, seu adjectivum, sine substantivo ponitur in neutrali terminatione, pro substantivo desiderat vel totam orationem; ut, *Nuntiatum est regem venire*; vel infinitum sui verbi; ut, *pugnatum est*, subintellige *pugnare*; vel denique deest *negotium*; ut, *lectum est*, subaudi *negotium*. Et quum dicimus in activa *vivo, curro dormio*, melius intelligitur infinitum, quod vere nomen verbale est, ut Priscianus docet, quam aliud nomen, propiusque adhæret verbo suum infinitum, quam nomen ipsum verbale; ut, *vivo vivere*, quam *vivo vitam*; et *curro currere*, quam *curro cursum*; atque ita in passiva; *Curritur, currere*, et *cursum est currere*. Et hæc Prisciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es assequutus. A Prisciano stat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipsi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejusdem significationis, cum absolutorum cæterorumque neutrorum passivis iis, quæ nos genus vocamus tertium passivorum, subaudiri, Apollonio ac Prisciano*

(7) Nomen Adjectivum dico.] Sed quod tamen tempus adsignificat. Et proinde *procursum est* revera significat præteritum ver-

bi *procurrere* in passivo. Vide quæ disputavi supra ad Lib. I. cap. 15. in init.

placere video; ut cum videtur sessio; quum curritur; cursus. Quod si quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujusmodi impersonalia statuatur, potius quam personalia per defectum nominativi, qui videlicet certus est, et propterea non apponitur: nam qui ab hoc ejusdem significationis nominativo diversus est, is, utpote incertus plane, proferendus est. Ovidius; Jam tertia vivitur ætas. Martial. Tota mihi dormitur hyems. Horat. Magna, minorve foro si res certabitur unquam. Hactenus ille: nunc ad Activorum disputationem transeamus.

C A P. I I.

Omnia verba « [non substantiam, sed accidens significanti] » esse Activa, aut Passiva. Rejiciuntur Neutra, et Communia, et commentitiæ Grammaticorum species.

GRAMMATICI nescio quo errore inducti, verba omnia in quinque genera diviserunt, Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens. Nobis autem, inquit Cæsar Scaliger, *satis sit, universum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem et passionem significant; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe ad ipsum EST, quod est utriusque radix et fundamentum.* Hanc Scaligeri rationem sic confirmare possumus; Philosophia, id est, recta et incorrupta judicandi ratio, nullum concedit medium inter Agere et Pati: omnis namque motus aut actio est, aut passio; imo, si rem penitus inspicias, actio et passio nihil differunt, nisi ratione quadam, [annon, relatione quadam?] sicut *Acclive*, et *declive*. Id quod docet Aristotel. 3. *Physic. cap. 3. (1) Quare*

(1) *Quare quod in rerum Natura non, etc.] Vult dari in rerum naturâ nihil medium inter Actionem et Passionem, quum omnis motus sit aut Actio aut Passio: atque ideo Verba Neutra, quæ nec Actionem nec Passionem notet, non existere,*

quum Res talis non existat. Nolo equidem de his Philosophorum scitis eorumque vero sensu nunc disputare, ostendam mox discrimen satis magnum esse inter Actiones, alteram transeuntem ad et in Patientem, alteram non transeuntem, sed perma-

quod

quod in rerum natura non est, ne nomen quidem habebit. *Nil enim agens*, inquit Cicero 2. Acad. *ne cogitari quidem potest quale sit*: idem secundo De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, esse omnino non videtur.* (2) Quid igitur agent verba

nentem in Agente. Actio autem transiens dedit appellationem verbo plane Activo apud Grammaticos, quod idcirco habet etiam semper passivum sibi respondens. At neque *Activa* tali modo, neque *Passiva*, sunt, quæ Actionem in se permanentem notant, nec passivam formam Verbi Personatis in Usu Linguae habent, et ideo *Neutra* a Grammaticis dicuntur. Quæ sunt *currere, ire, cadere*, etc. sed maxime ea, quæ nullo in motu consistunt nec animi nec corporis, verum in quiete; Atque ideo ipsum illud *Quiescere, tum sedere, jacere, valere*, et similia verba, medium quid revera notant inter veram Actionem et Passionem, sed et propriam idcirco, non Activam, ipso Usu Linguae habent constructionem. Sed tamen quia duplex est tantum terminatio Verborum in O et OR, idcirco Grammatici omnia in O exeuntia, sive sint Transeuntis, sive Permanentis, Actionis, appellarunt quoque *Activa*, et ita accipienda sunt Prisciani verba, quæ Sanctius mox adfert, in quibus ille etiam *Neutra* seu *Absoluta* comprehendit. Sed de his uberius agimus in proximis seqq. Ceterum quod Auctor nihil dari significationis Neutrius, h. e. nec Activæ in Passivum transeuntis, nec Passivæ ab Activo profectæ, probare nititur ex locis Ciceronis, id vero alienissimum est et ineptissimum. Prior locus occurrit Academ. IV. 11. Ubi Cicero distinguit inter animal et inanimatum: *Inter Inanimatum et Animal hoc maxime in-*

terest, quod Inanimatum nihil agit, Animal agit aliquid: nihil enim agens ne cogitari quidem potest. Quibus in verbis nemo non videt, posteriora referri non ad naturam Actionis, sed ad *Animal*, quod esse nequit, quin aliquid agat. Alter reperitur de Nat. Deor. II. 16. ubi verba illa de *Deo* unice dicuntur ad probandam ejus providentiam ex eo, quod existit, quia si nihil agat, neque esse aut existere videatur. Ea vero nihil pertinent ad Grammaticam hanc controversiam. In Superioribus locus ille Scaligeri exhibetur mutilus: nam in medio omissum est integrum comma, unde repetendum erat verbum, quod requiritur ad supplendum sequentium sensum. Nempe, *significent: atque eo cetera omnia, tanquam ad signa, recipere, quemadmodum horum utramque ad unum, etc. intellige ex proximo commate recipere, h. e. referre.*

(2) Quid igitur agent verba *Neutra, etc.* Idem saltem, quod Nomina *Neutra*, quæ utique nec Masculini, nec Feminini sunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non sit. Distinctionis causa inventæ sunt hæ verborum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam discrimen occurrebat in natura significationis eorum, et ita proprie et *Activa* sunt dicta, quibus significatur actio unius transiens in aliud, et quæ idcirco Accusativum requirunt, quo, ut ait ipse Vossius, qui ceteroquæ Sanctium in hisce sequitur, de Construct. cap. 21.

Neutra, si nec activa, nec passiva sunt? nam si agit, aliquid agit; si vivit, aliquid vivit: cur enim concedas rem agentem in verbis, quæ *neutra* vocas, si tollis quid agant? An nescis omnem causam efficientem debere necessario effectum producere? Deinde etiã effectum non posse consistere sine causa?

actionis objectum vel effectu notatur. *Neutra* ergo sunt ex sententia Grammaticorum, quibus nec Actio unius transiens in alterum, nec Passio unius profecta ab alio designatur, et quæ usu vulgari accusativum sibi additum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per se ipsa sine ullo extra se objecto aut effectu absolvitur: unde et *Absoluta* vocantur. Et ego sane, ut vere dicam, minime ineptam arbitror, in indaganda significatione et natura verborum, distinctionem illam *actionis permanentis et transeuntis*, quam hoc capite ita prorsus rejicit Auctor. Etenim aliud longe est *sedere*, *jacere*, *dormire*, *calere*, etc. aliud *verberare*, *amare*, *docere*, *legere*, etc. Illorum enim actio, quia non exseritur in alium, nihil ideo extra se producit, sed ab et in uno eodemque homine fit et absolvitur; nullum ergo requirit patientem, et proinde *permanens* in agente concipi debet, et recte etiã ita dici potest: cum e contrario istorum actio semper tendat in objectum suum vel effectum, quæ sunt extra ipsum agentem, pæterquam in reciprocis actionibus, atque idcirco *transiens* non incommode appelleretur. Ut adeo alia sit illorum actionis vel significationis natura, alia horum: et illorum quidem vel non appellanda sit Actio, si actio concipi non debet, nisi quæ transeat ab se in aliud aut aliquid passionis sive in ipso agente, sive extra eum, producat:

vel in arte saltem Grammatica statui debeat Actio sine relato effectu Passionis, quicquid ex philosophia in contrarium disputat Sanctius. Certe ipse etiã Usus in Lingua Latina apertissime istiusmodi diversas actiones, verbis hanc in rem de industria formatis, distinguit. Nam exhibet ea nobis diversa ejusdem plane originis et significationis Verba, nisi quod altera sint prorsus Activa, altera effectum istius actionis, quietem, et rem in se permanentem, noent, atque adeo vere sint *Neutra*. Et ideo utraque diversis conjugationibus quoque distinguuntur, Veluti *Sedare*, *Placare*, *Rigare*, *Fugare*, *Cavare*, *Clarare*, *Albare*, *Pendere*, *Jacere*, a *Pendo*, *Jacio*, quæ Activa sunt at eorum effectum notantia, et *Neutra*, sunt, *Sedere*, *Placere*, *Rigere*, *Fugere*, *Cavere*, *Clarere*, *Albere*, *Pendere* a *Pendeo*, *Jacere* a *Jaceo*. Sed et postquam eadem Lingua habuit jam verba *Neutra calendi*, *stupendi*, *patendi*, etc. formavit tamen etiã inde plane Activa, *calefacere*, *stupefacere*, *patefacere*, etc. Quorsum? nisi ut ab actione illorum, quæ est in se permanens, alia et diversa actio, quæ est transiens ab se in aliud, vel rediens ad se ipsum, distingueretur: his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc causa, quare idem Usus linguarum quibusdam verbis semper fere addat Accusativum ab iis rectum, vel quod Accusativi vicem obtinet, aliis nunquam: seu, ut Sanctius diceret, quibusdam adjungat Accusativum alie-

Quanto rectius Aristoteles, qui libro primo de generatione et interitu asserit, *in omni actione alterum esse quod agat, alterum quod patiatur*. A Philosophis, inquis, ista sumis; metuebam ne a lenonibus diceres; quasi ulla sit ars, quæ possit esse a ratione aliena. Itaque verba Neutra neque ulla sunt, neque

num et varium, quo patiens designatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil significat. Ceterum quod aliquando reperitur Cognatus ille Accusativus verbis additus, id vero per se nihil me movet ad naturam talium verborum habendam pro vere Activa, quæ proinde semper requirat Accusativum, ut vult Sanctius. Nam iste quidem casus non magis directe et proxime regitur semper a Verbo, quam cognatus Ablativus; seu Ille æque, ac Hic, sæpissime pendet a præpositione, et significat aliquando simpliciter Modum rei, aliquando Emphaticam intensionem. Modum significari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum Epitheto, quo manifeste modus rei designatur: is vero ut designari queat, requirit utique cognatum verbi Nomen Substantivum, cui addi possit illud Modum significans Epitheton. Quum sine Epitheto occurrit, plerumque majorem tantummodo Emphasin declarat, æque ac in Lingua Orientali, *מֹתוּמָה מוֹתוּמָה* moriendo morieris: in lingua Græca, *ὡς ἂν νεκρῶν*, *Æl. Var. Hist. VIII. 15. ἰσθὺν εἶδεν*, Actor. VIII. 34. In Latina, *parce parcus* apud Plaut. Aulul. quod male mutat Meursius in Mantissa cap. 4. Similiter Aulul. II. 8. 23. *nisi ego intro huc prope prope currere*. pro quo Idem dixit II. 2. 4. *Nunc domum prope prope prope*. Et sic memoria meminisse, vitâ vivere, mori morte. Sed eodem plane sensu et modo dicitur etiam *mori mortem*, ut

scilicet Accusativus regatur a suppressa sua præpositione, quæ est *κατὰ*, æque ac Ablativus a sua. Vide et Cap. seq. ad Verbum *Æstuo*, et lib. IV. cap. 3. et 4. ubi *mortem*, et *morte occumbere*, promiscue dictam fuisse probatur. Quapropter sine ulla ferme hæsitacione admitterem ego in Linguam Latinam Verba Neutra seu Absoluta, nullum Accusativum vel expressum vel intellectum desiderantia, siquidem Natura et usus plerarumque saltem linguarum distinxisse videtur significaciones Verborum in significaciones actionis, vel *transcuntis* in objectum, vel *permanentis* in se ipsa: cujus posterioris significacionis verba ideo etiam in Lingua Latina sine Accusativis enunciantur, et semper enunciari possunt, quippe quum Accusativus ille cognatus si maxime addatur, nihil faciat ad variandam significacionem rei, propter quam tamen inventa sunt singula vocabula, et ipsæ Lingue. Speciem tamen quandam habet, quod adfert Sanctius cap. seq. in init. contra hanc sententiam: reperiri scilicet Neutorum quoque Passiva, maxime Impersonalia; quæ ut ipsa non videntur ei construi posse sine Ellipsi Nominativi, sic ergo et istam Accusativi licet non necessarii, confirmare videntur Ellipsin in Activa forma. Sed neque in eo magnam inesse argumenti vim, vel hinc liquet, quod et a *Sum*, quod utique verbum est Substantivum, et proinde vere Neutrum ac Abso-

natura esse possunt, quoniam illorum nulla potest demonstrari definitio. Sed si Philosophos spernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priscianus Lib. 8. cap. de Verbo. *Verbum est pars orationis cum temporibus, sine casu, agendi vel patiendi significativum. Hæc, inquit, definitione, omnia tam Finita,*

lutum, formari potest *Estur*, sicuti patet ex composito *Potes-tur, poteratur*, quorum exempla vide apud Vossium de Anal. III. 26. Sed et ipsa vox, *Estur*, sed pro editur, occurrit apud Plautum loco mox proferendo. Jam sicuti hoc non evincit, *Sum* esse verbum Activum, si nec *caletur, statur*, etc. evincunt *Ca-leo, Sto*, etc. vere esse Activa, quæ Accusativum requirant, quæ Veteses videantur sæpe illa impersonalia passiva forma-visse, ut non ita attenderint constructioni seu rationi Grammaticæ, quæ Nominativum ante Verba Finita requirit, quam significationi ipsius Actionis. Atque idcirco, inprimis si responderent ad interrogationem factam per Verbum passivum, concinnius sibi visi sunt ejusdem formæ verbum adhibere, etiamsi illud ceteroqui, nec ejus significatio, haberet aut admitteret Passivum. Ut adeo Terentius in Eun. II. 3. ad *Quid agitur?* maluerit eodem modo respondere, *Statur*, pro, *ego sto*, seu *agitur statio*. Plautus Persa. I. 1. 17. ad eandem interrogationem respondet, *Vivitur*, pro *ego vivo*, pro quo etiam dixisse potuisset *Estur*, pro *Ego sum*. Sic ibid. II. 5. 8. *Quid agitur, Sagaristrio, ut valetur?* h. e. quo pacto vales? Et sic porro alii, pro, *homines calent*, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum et similium passiva non magis sint in usu, nec concipi queant, quam *Sum*. Aliquando etiam Infinita Passiva conjunguntur diversorum Verborum, Neutrorum

et Activorum, sensu fere Impersonali. Livius XXVI. 8. *Fabius Max. abscedi a Capua, ter-rerique et circumagi ad nutus com-minationesque Hannibalis, flagi-tiosum ducebat; ubi abscedi nul-lum certe Accusativum suppositum habet; sed et reliqua videntur impersonaliter istic adhibita solam notare Actionem vel rem suorum Verborum: quem in usum sæpe et potissimum adhibentur Passiva illa Infinita, etiam cum Activis et actionem meram significantibus. Plautus Mostell. IV. 2. 42. nunquam hic triduum in unum desitum est esse (pro edere) et bibi. At quare hic Bibi potius dicit, quam Bibere? Scilicet, quia illud majorem habet speciem Impersonalis locutionis, quam ergo habet etiam *Esse*. Et v. 43. tri-duum in unum est haud intermis-sum hic esse et bibi, Scorta duci, pergracari, fidicinas, tibicinas ducere. Hic vero, fateor, etiam Personales occurrere constructiones, sed talis eæ sunt Verbi, quod solum per se simplicem et absolutam actionem notare non poterat. Nam Ducere et Duci per se solum absolutam actionem nul-lam notat, et ideo in Impersonali constructione nusquam, ut putem, reperietur. Sed et sæpe diversæ prorsus naturæ verba eodem plane modo in eadem periodo construuntur. Vide infra III, 3, 15. Sed de his accuratius et uberius egi Cap. seq. ad Verbum. *Ambulare viam*, et ad cap. 8. Sed et quod Cap. sup. de Impersonalibus Locutionibus diximus, iis simpliciter et unice actionem denotari, quæ inest in significatio-*

quam Infinita verba comprehenduntur; et Neutra etiam, quæ dicuntur absoluta; et Deponentia omnino naturaliter vel in actu sunt, vel in passione. Eadem fere Anton. Nebriss. lib. 3. Verbum, inquit, est pars orationis declinabilis, cum modis et temporibus, agendi vel patiendi significativa. Apertius Cæsar

ne verbi, sine ulla cogitatione Personæ, aut Nominativi, id vel maxime locum habet in hisce Passivis Neutorum, *Statutur, Calletur*, etc. Ea vero Impersonalis locutionis verba ut integrum habent sensum absque Nominativo, atque ideo neque requirunt eum, neque expressum habent, sic eorum Activa, quia actionem in se permanentem notant, et sensum per se absolvunt ac perficiunt, eadem ergo ratione neque desiderant Accusativum sibi addi, neque requirunt non additum. Dicam amplius: Etiam ipsa illa vere Activa, quæ actionem in aliud transeuntem notant, non semper habere additum sibi Accusativum, nec requirere eum, ad sensum locutionis absolvendum, nisi quod intelligi tamen possit *quod aliquid*, sed quo res seu objectum actionis relinquitur in incerto, seu quo nullum declaratur objectum certum, et quod ideo vere semper omittitur. Nam sicuti et illorum Activorum Impersonales locutiones Passivæ simpliciter et absolute notant actionem rei, quæ Verbo notatur, nec finiuntur in ullam certam personam aut suppositum, in quod illa actio rei proprie se exerat: *Veluti apud Plautum Pœnulo IV. 2. 13. Bibitur, estur, quasi in pona*: Sensus enim in his est integer et absolutus, licet nullus addatur nec intelligatur Nominativus, quia Auctor tantum significare voluit, ipsam rem, quæ illis notatur verbis, fieri, non vero, quid ejus rei fiat, h. e. quid bibatur aut edatur. Sic ergo

et Activa simpliciter aliquando ipsam notant actionem rei, nec quidquam amplius, atque ita, ut non dirigatur ista locutio in certum actionis objectum. Veluti quum roganti *quid agis?* respondeo, *Edo*: nihil aliud tunc significo, quam me facere actionem edendi. Verum quidem est, non me posse *Edere*, nisi aliquid sit, quod edam: at nos hic non enarramus naturam rerum, sed indagamus Grammaticæ sensum, vim, et rationem loquendi, ex usu Lingux, prout eum reperimus. Sic Ter. Adelph. I. 2. 38. *Amat; dabitur a me argentum*; et Andr. I. 2. *Meum gnatum rumor est amare*, h. e. habere amicam. Quibus verbis utroque in loco nihil aliud Poeta vult dicere, quam illum, de quo agit, amori esse implicitum, atque adeo actionem designat simplicem sine objecto, quo illa tendat. Sed et ita jubemus aliquem *Tacere*, h. e. generaliter seu simpliciter silentium præstare nobis sine ullo certæ rei respectu, quæ taceri debeat. Ea vero ubi respicitur, addi debet in Accusativo, et ita Verbum, quod modo notabat simplicem, et ferme dixerim quoque in se permanentem actionem, tunc notabit vere transeuntem in objectum certum. Quin adeo hæc vera sunt, ut multa Verba primitus notantia actionem transeuntem, quia tamen accepisse videntur paulatim usu vulgi significationem quoque actionis permanentis, acceperint ergo etiam constructionem neutralem. Sic enim *invidéo tibi bona* active dicitur, at *invidéo bonis tuis neu-*

Scaliger; *Quibus*, inquit, *manifestum est, verba neutra non esse ab activis sejuncta*. Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in Activa et Passiva posse dividi. Sed statim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera

traliter, q. d. præsto bonis tuis actionem invidendi ea. Vide me infra ad Verbum *Invideo*. Sed et ita *Bene alicui Velle*, et similia plura. Vide et Priscianum lib. 18. p. 1160. 1162. Neque vero negare ea, quæ hic affirmamus, poterit Sanctius, si attenderit ad illa, quæ ipse in simili plane negotio statuit. Etenim infra cap. 4. de Passivis hanc dedit Regulam: *Passivum Verbum nihil præter suppositum desiderat*, et porro rejicit omnes locutiones, quibus creditur vulgo res Agens in Passiva forma designari. At vero annon eadem est ratio relationis mutua in Patientem, quæ in Agente? Quod si ergo Passio Grammaticæ potest concipi absque Agente, h. e. ut Agens in passiva locutione neque exprimitur diserte, neque intelligatur necessario, quæ tum causa est, quare et Actio, etiam illa, quæ natura sua transit semper in aliud, Grammaticæ tamen concipi nequeat, quin quærat semper, quasi necessario addendus aut intelligendus, Patiens, ad sensum locutionis absolvendum? Sed et eadem ratio, si quid valeret, postularer quoque Nominibus Verbalibus, et actionem significantibus, ut *Lectio, Visus, Auditus*, etc. addi semper Genitivum, quo Passivum Actionis objectum significetur; quod nemo, opinor, dixerit. Vide etiam quæ notavi ad cap. 4. init. Relinquamus ergo verbis actionem in se permanentem vere notantibus, et sensum sine Accusativo absolventibus, suam constructionem, nec oneremus ea Casu, quem non requirunt. Ceterum si ma-

xime omnia in O exeuntia requirent plane Accusativum, non tamen vel sic semper in iis, quæ videntur Neutra, intelligerem Cognatum, quem tantopere Sanctius noster urget, sed sæpissime Reciprocum, cujus Ellipsis in Lingua Latina frequentissima est, etiam in Verbis, quæ natura et usu suo actionem transeuntem constanter notant, sed quæ etiam neutraliter sæpe per istam Ellipsin videntur poni. Tale est vulgatum illud, *quod bene vertat*. Sic Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, sed quod in furorem verterit*. Aug. cap. 98. *Exercentes Ephebi*. Sall. 1. Hist. in oratione Philippi, *Ignoscendo Populi R. magnitudinem auxisse*, h. e. crevisse Ita *tondere, lavare*, et quamplurima similia, in constructione neutrali, sed ut intelligatur reciprocum *se*, passim occurrunt. Vide Rivium, et Manur. ad Sall. Catil. 6. Putschium ad Jug. 104. et maxime Vossium Anal. III. 3. et me infra ad Vocem *Adversari* in Cap. 3. et ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Quid ergo? Prorsus censeo posse ac debere retineri in arte Grammatica appellationem *Neutorum*, vel certe *Absolutorum*, ut, quoniam usu constructionis, et natura significationis, distincta sunt ab aliis, quæ actionem transeuntem notant, et quorum significatio requirere ideo videtur Accusativum, in quem tendat actio, secus quam *se* res habet in hisce, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua distinguantur ab illis *Activis*, quasi *not* *εξου* ita dictis. Plura in hanc rem vide ad Caput sequens.

verborum comminiscetes, et quod pejus est, per terminationes in *o*, et *or*, dividentes; (3) quasi

(3) *Quasi verborum natura per terminationes, etc.*] Quidni, si duplex est natura verborum, Activa et Passiva, Linguae cum suis etiam terminationibus distinxerint, et cuique propriam dederint? Certe quum in Lingua Latina duplex modo sit terminatio verborum, O et OR, prout etiam duplex modo est natura Rerum, quae Verbis significantur, et quum altera sit propria Verbis Actionem quancunque, sive transeuntem, sive permanentem, significantibus, altero vero isti, ut passio actioni, respondeat, et revera, si primitivam Verborum significationem spectes, passionem quoque notes, nulla est causa, quare per terminationes illas Genera seu Naturam verborum dividere refugiamus. Nollem hæc captari ab Ursino, qui To. I. pag. 426. excipit et opponit hisce *Neutra*, quæ neque Actionem neque Passionem notent. Nam adnumerantur hæc *Activis* laxius sumptis, quippe actionem quoque, sed in se permanentem, significationibus. Nempe *Activa* modo laxiore sensu dicuntur, ut comprehendant etiam *Neutra*, unde ipsi Veteres iis omnibus tribuerunt unam eandemque terminationem in O exeuntem, modo considerantur, ut proprie dicta *Activa*, et actionem in aliquod objectum tendentem notantia, quando opponuntur *Neutris*, inde dictis, quod Actionem et Passionem proprie dicam non notent, non vero quod nihil notent Actionis qualiscunque; sed quæ *Neutra* vitandæ istius ambiguitatis causa paulo rectius forsitan vocantur etiam *Absoluta*. Ceterum nihil in eo novi, quod una Appellatio modo laxius modo strictius sumatur. Nam ut *Activa* hic, sic in jure Civili *Adoptio* modo utramque sui spe-

ciem complectitur, modo alteram speciem tantum notat, et opponitur *Arrogationi*. Neque porro absonum est, quod sit quædam etiam Verba in O exeuntia Passionem notare, veluti *Vapulo*, *Pereo*, *Veneo*, *Cado*, *Calecto*, *Ardeo*, *Calecto*, etc. At vero quærenda in his erat primitiva eorum significatio, quæ à vera et proprie dicta passione deprehenderetur semper aliena, adeo certe, ut eo nomine nulla hic deberet fieri objectio. De *Vapulo* agemus postea. *Pereo* quid aliud proprie notat, quam *Eo* et *pergo* usque ad *Finem* viæ meæ ita, ut non amplius existem? Quid *Veneo* aliud, quam *Venum* eo? Si ergo *Eo*, et reliqua ejus Composita, non sunt Passivis adnumeranda, quare magis *Pereo*, *Intereo*, *Veneo*? Sed et *Cado* quare magis Passivæ est significationis, quam *Labor*? quod ipse Ursinus pag. 439. dicit non Passivam, sed *Neutram* habere significationem, licet non sit tamen *Neutrum*, sed *Deponens*. Quapropter et hæc verba, si maxime Significationis Passivæ quid haberent, vel sic tamen in ratione Grammatica Passivis non forent adscribenda, aut ab reliquis in O exeuntibus segreganda, quasi diversæ ab iis essent naturæ. Neque enim quando de natura Verborum Grammatica agitur, spectanda adeo Vulgaris eorum, et posterioris quidem temporis, significatio, quam Prima origo. Ipse Ursinus p. 421. probe hæc distinguit, quando Verbum *Existere* docet *Verbis Substantivis adjici* quidem posse, si usum vulgarem spectes, non item, si originem, primamque et propriam ejus notionem, respicias. Eodem ergo modo rem se habere in reliquis, quæ Passionem quancunque notare illividetur, agnoscere

verborum natura per terminationes et accidentia;

debuisset. Sed ait jam Sanctius, et cum eo fere Ursinus, multa in OR exentia, quæ *Deponentia* appellantur, Activa omnino sunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo usu et significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva. Quin ipsa id declarat appellatio *Deponentium*. Nam quid deposuisse dicuntur? nisi significationem Passivam, quam ergo antea habuerunt. Sed et duæ hæ terminationes in O et OR videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo instituto constanter et propriè respondisse. Quod autem posteriorum temporum usus immane quantum in nonnullis a primitiva eorum significatione et constructione recessit, id vero accidit etiam quamplurimis in aliis, adeo ut propria et prima vocum significatio sæpe prorsus sit per recentioreni obliterata, et constructioni etiam propriæ successerit dein plane figurata, perpetuo sui usu speciem propriæ et nativæ præferens. Immo vero dum posteriores sæpe tantum attenderunt usui vocabulorum, qui suo tempore obtinebat, neque perspexerunt aut indagaverunt semper nativam eorum significationem; sæpe illi, prout phrases parum Grammaticæ interpretabantur, etiam longius errando processerunt, et eam verbis dedere constructionem, quæ neutiquam cum primitiva conveniret, et eorum significationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum est mihi, dicitur id primitus, ut ostendemus infra contra Ursinum, per Ellipsin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accusativum non regi proxime a Verbo. Sed tamen ipsi Veteres plerique aliter eum acceperunt, ut patet ex eo, quod in passivis locutionibus eum

converterunt in Nominativum, ut dixerint, *Rex aditur*, et similia innumera. Vide cap. seq. in voce *adeo*, et maxime Notas ad vocem *Ambulo*, *Dubito*, *Obstrepo*, *Penetro*. Hoc vero, si rem recta ratione æstimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, sed tamen deinceps usu continuo, penes quem est jus et norma loquendi, abunde est comprobatum. Similiter mutata paulatim etiam Verbis Activis sua aliquando Significatio, dum unius verbi occurrunt sæpe diversissimæ significationes, ab eadem tamen origine descendentes per varios ductus. *Luere* Latinis significat proprie lavare, et sic purgare, ut patet ex compositis. At vero ea significatio in desuetudinem abiit, et usu invaluit, ut hoc verbum quasi propriè designaret purgationem seu expiationem criminis, quæ fit sacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut qualicumque pœna. Hinc *luere culpam spiritu* Phædr. fab. 68. *Ut cades aliquo piaculo luere* Liv. I. 26. Sic ergo recte et convenienter adhuc primitivæ significationi dicitur *luere peccatum*, apud Virgil. *Æn. X. 32.* ubi vide Servium: prorsus ut *lavare peccatum* apud Terentium *Bhorm. V. 7. 80. Venias nunc precibus lautum peccatum tuum.* At vero non ita recte porro, sed *καταβολή* plane, *luere pœnam* dixerunt dein multi, h. e. præstare et solvere pœnam, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc tamen adeo invaluit, ut *luere* idcirco simpliciter in significato solvendæ pœnæ aut æris alieni frequenter dein fuerit positum. Adde his, quæ tradimus de verbo *Pascere* Cap. seq. ad Vocem *Adversor*, et de Verbo *Desiderare* ad vocem *Ambulare*. Sed et sic propriè dicitur apud Terentium *Adelph. V. 2. 7. An ubi*

DE VERBIS ACTIVIS, NEUTRIS AC DEPONENT. 249
non per essentiam, esset indicanda. An aliud est,

jam magis cerebrum dispergi hic?
At improprie, immo ex abusu,
III. 2. 19. *capite eum in terram
statuerem, ut cerebro dispergat
viam.* Jam vero sic quoque De-
ponentia, licet primitus haud du-
bie fuerint passiva pleraque nunc
preferunt significationem acti-
vam, propter frequentem olim
usum figuratæ locutionis, quæ
Accusativum addit passivis, sed
quam, ut propriam, et tan-
quam a Verbo vere activæ sig-
nificationis rectam acceperunt
tandem nonnulli, et ita deinceps
adhibuerunt eam posteriores tam
frequenter, ut in plerisque locis
non amplius possit tunc figurate
exponi. Immo formarunt hinc
tandem etiam Verbalia Nomina
Activo sensu, ut *Admirator*,
Adulator, *Consolatio*, *Interpreta-
tio*, etc. Sed et ita factum, ut
paulatim per istas locutiones Ver-
ba ipsa continuo usu multum
descivisse videantur a pristina sua
significatione. Sic putem *Vereor*
proprie nihil fuisse aliud, quam
pudore et metu afficior, in metu
et verecundia sum; atque adeo
esse Passivum vere, sive dicam
Vereor te, h. e. propter te, sive
Vereor abs Te, h. e. in metu sum
mali abs Te, sive *Vereor tibi*
Cæs. B. Gall. V. 9. *Eo minus
veritus navibus, quod in littore
molli deligatas ad anchoram relin-
quebat*, h. e. in metu agens, ne
quid mali eveniret navibus: Nam
quod apud Gellium XV. 13. alio
sensu et magis passivo phrasîs
hæc ex Novio citatur, vitio vel
imprudentiæ Scriptoris id tribuo,
atque ac reliqua istius Capituli pas-
siva Verborum, *Utor*, *Hortor*,
Consolor. Cujusmodi vitiorum non
immunes fuere ipsi Veteres, ut
vel ex Cicerone liquet, modo hæ-
sitante ipso, modo aliis talia ex-
probrante. Porro *Sequitur aliquem*
a *Secus*, idem esse arbitret, quod
jungor alicui pone tergum. Ex

Activis quoque formata similiter
sunt passiva seu Deponentia, sig-
nificatione quidem adeo mutata,
ut prorsus videatur ab illâ Acti-
vorum esse diversa. Etenim quid
*aperire et operire ostium, domum,
caput, rem* significet, est notissi-
mum. Hinc jam *operiri* dicitur
Homo proprie et primitus, qui
tegitur, veluti stragulis in lecto
apud Plaut. Pseudolo II. 2. 71.
*Jube sis te operiri, beatus eris, si
consudaveris.* Deinde vero etiam
is, cui clauduntur fores, qui oc-
cluditur prospectus vel introitus,
et qui ideo exspectare debet, dum
rursus aperiatur, quod opertum
erat. Hinc jam absolute pro con-
sistere alicubi et morari ponitur
apud Sallust. Jug. 91. *Ante Lucis
adventum pervenit in locum tumu-
losum, ibique cum omnibus copiis
operitur. Sed ubi dies cæpit, etc.*
Et cap. 101. *Consul adversum omnia
paratus ibidem operitur.* Deni-
que simpliciter pro exspectare,
morari, Plaut. Mostell. III. 2.
100. *Quid istuc, obsecro, tam diu
Restitisti? resp. Seni oilum non
erat; id sum operitus*, h. e. propter
id tam diu istuc restitum, exspecta-
vi. Et passim cum Accusativo,
Operiri aliquem. Sueton. Claud.
34. *accitum ab urbe carnificem ves-
peram usque operiri perseveravit.*
Videmus hinc, qua via et ratio-
ne Verbum natura sua passivum
acceperit paulatim speciem et
constructionem Deponentis, et
longe etiam recesserit ab Activi
sui significatione. Sic et *Morari*
proprie videtur norare, in mora
esse, moram agere, quo sensu
passivum est ab obsoleto *Moro*,
quod ex Nævio nobis servavit
Diomedes pag. 395. ut adeo *Mo-
ror* pro *Moro Me*, reciproco sensu,
videantur adhibuisse Vereres.
Hinc jam, non modo absolute
dicitur *morari*, sed et cum Accu-
sativo, ut et cum Infinito apud
Plautum, *Non Moror te mihi pre-*

Afficio te injuria, aliud, prosequor te injuria? et

catorem, non moror aliena opera mihi plures fieri liberos, Complexum hujus nihil moror, h. e. non curo, non desidero, vel proprie, moram non ego propter illam rem. At longius deim recedit illud Terentii, Egomet convivas moror. Et Livii, Nihil se morari Magistrum Equitum, h. e. se eum misum facere. Nemo sit moratus, quin, ubi velint, abeant. In his Morari notat in mora esse alteri, quod ad alterum, per quam moram alter facere non possit, quod velit. Hinc cum duplici Accusativo apud Plautum Pœn. IV. 2. 89. Num quid aliud me morare? h. e. num propter quid aliud in mora mihi es, quo minus abeam? Multa vero verba etiam sunt, quæ rei mutæ habent significationem, et ideo in Passivo potissimum adhibentur, sed figurate cum Accusativo. Talia sunt amplecti, complecti, osculari, suariari, pacisci, etc. quæ vere item, non Deponentia, sed Passiva sunt, et, quia rem mutæ actionis notant, magis adhibita reperiuntur, quam eorum Activa. Sed et quamplurima sunt Passiva, quæ dicuntur Deponentia, quæ activam nunc videntur habere significationem per causam moræ, qua decident se, vel versantur, homines in ea actione. Huc refero Augurari, auspicari, aucupari, assentiri, assentari, comitari, contemplari, lachrymari, medicari, meditari, venerari, h. e. in augurando, auspicando, etc. occupari, et versari. Quæ forsitan origo etiam fuit vel ratio verborum plerorumque, quæ in utraque terminatione OerOr idem videntur notare, id quod clarius haud dubie probari posset, si omnium originem ac primitivam significationem haberemus exploratam. Denique confirmatur id, quod dixi, vel maxime ex quibusdam, quæ inter Deponen-

tia numerantur, et tamen maxime cum Ablativo, qui creditur significare ipsum Actionis objectum, construuntur, veluti Potior, fruor, utor, fungor, vescor. Hæc enim, et similia, vere esse passiva per 70 Potior, de quo Cap. seq. ago, et Vescor, demonstrari abunde potest. Expli-catur hoc quidem, tanquam si proprie significet Edere aliquid, et idcirco etiam cum Accusativo junctum reperitur. Vide cap. seq. in v. Vescor. Sed tamen vel sic vere est passivum, et passivam habet natura sua significationem, quæ est, hac vel illa esca aut cibo ali, et sustentari in vita. Sic Gell. IX. 4. eos vesci avium et ferarum venatibus. Et ibid. nullo cibatu vescentem, sed spiritu florum victitantem. Cic. de Nat. D. II. 64. Sus quid habet præter escam. Et mox, quod erat ad vescendum hominibus apta, h. e. ut ex ea esca viverent. Et cap. 23. de Diis, nec escis, nec potionibus rescuntur, h. e. aluntur. Hinc argentum factum ad vescendum, de patinis et vasis, unde homines cibum sument, apud Liv. XXII. 52. Clarissime Ulpianus I. 23. Dig. de rebus auct. jud. poss. Si bona pupilli creditores possidere cæperint, diminutio ex his fieri debet, vescendi pupilli causa. Vescendi, h. e. ut alatur et sustentetur. Similiter apud Lucretium I. 191. mortalia sæcla (h. e. omnia animalia) dicuntur vesci e terra, h. e. ali et sustentare in vita. Eodemque modo videtur accipiendum, quod legimus V. 73. Quo ve modo genus Humanum, variante loquela, Cæperit inter se vesci per nomina rerum, h. e. quomodo Homines, quum varietas esset loquela suæ, cæperint nomina certa rerum omnium invenire, et ita mutuo inter se subsidio sustentari in vita. Manifeste ex his videmus signifi-

cationem Verbi genuinam et passivam, quæ etiam ratio, quare maxime cum ablativo reperitur junctum. Et proinde Accusativus quando occurrit, explicandus is figurate, ut cum aliis passivis. Is ipse tamen si magis in hoc verbo fuisset frequentatus, mutasset tandem prorsus in opinione hominum veram ejus significationem et constructionis rationem, sic uti revera jam cœpit, dum verbum illud haberi jam cœptum pro Deponenti, h. e. activæ significationis et constructionis. Quapropter miror valde, Ursinum p. 429. verba *Utor et Fruor* pro vere Deponentibus haberi velle, quæ passiva significatione deposita in activam transierint: idque eo argumento, quod etiam passive reperiantur posita, pro, adhibeor ad usum et voluptatem. Inde enim confici vult, fuisse ergo verba Communia, quæ utramque sub una terminatione admisserint significationem, sed tamen Passivam dein deposuerint, retenta sola activa Adhibendi quid suum in usum. At vero rarissima est illa Passiva nimis significatio, et sine dubio ex errore Scriptorum orta, quum vulgaris horum Verborum significatio etiam ipsa sit Passiva, sed lenius, et notet juvari atque affici utilitate vel voluptate ex aliqua re, atque ideo frequentissime illa cum Ablativo construuntur. Sed et absolute *Fruor* simpliciter pro lætari ponitur apud Tacitum Hist. III. 83. ubi cum *exsulabant* conjungitur. Vide Gronovium Patrem Observ. II. 4. extr. et Plinium Paneg. cap. 34. Sed et sic fere Terent. Adelph. V. 8. 27. *Agellum huic demus, qui fruatur*, h. e. Unde, vel, *Ut lætius agat, vivatque*. Sic *Uti* quacumque re notat proprie juvari ea suam ad utilitatem, Livius XLIV. 26. *Quinque millia Equitum sat esse, quibus uti ad bellum possent, et quorum multitudinem ipsi non timeant*. Quid hoc est aliud quam *juvari*? quam minore numero ju-

vari non possent, a majore autem malum sibi metuerent. Florus II. 6. *Victoria quum posset uti, frui maluit*, h. e. quum posset illa victoria juvari ad bellum conficiendum, maluit ea lætari, et se oblectare. Sic Sall. Jug. 38. *Nox et præda castrorum hostes, quo minus victoria uterentur, remorata sunt*. Sed et sic passim ponitur pro juvari in vita sustentanda, Vide Gronov. Patr. de Pec. Ver. II. 7. ubi exponit hæc Ciceronis verba, *Cetera res, quæ expetuntur, oportunæ sunt singulis rebus fere singulis; divitiæ, ut utare; opes, ut colare; honores, ut laudare*. Ubi omnia sunt passiva, et notant commodum aliquod, quod ex diversis rebus diversum percipias. Habet dein et alias significationes, ac tales, quæ non ita directe respondeant *re* juvari, sed neque *re* adhibere suum in usum, ut solent vocabula paulatim longius recedere a propria et primitiva significatione. Talia sunt apud Corn. Nepotem, *Duro admodum initio adolescentiæ est usus: quum intima Ciceronis familiaritate uteretur*. *Sosilo usus est Doctore: Patre usus est diligente*, h. e. habuit tale Initium, Doctorem, Patrem, etc. Et sic passim *adversa uti* *Fortuna*, *adversa uti sumus tempestate in mari*, *valetudine uti minus comoda*, *supplicio uti in aliquem*. Verum ita paulatim ad alieniora progressam sæpe verborum significationem, declaratum jam est supra Verbo *Luere*. Quin liquet id etiam ex Verbo *Censere*, quod ab æstimatione bonorum, ad sententiam in Senatu quacunque de re dicendam, ac denique ad vulgarem putandi et arbitrari significationem transiit. Sed nos de Passivo nunc agemus, quo dicimur *Censeri aliqua re*, Liv. I. 43. *Hæc classis censebatur undecim millibus*. Scilicet ipsi quidem cives bona sua in censum deferebant; sed a Magistratibus etiam censebantur illi, si forte parum justo

pretio ipsi ea detulissent : sed et si quid omitterent , cogi poterant a Censoribus , ut id quoque deferrent ; et sic tunc ipsi Cives , et patrimonium ipsorum , *eo quoque censeri dicebantur*. Hinc jam ortum , ut homines etiam extra hunc proprie dictæ censionis casum dicerentur *censeri ea re*, cujus in ipsorum æstimatione habetur ratio. Sed usus obtinuit , ut pro Ablativo in istis locutionibus tum propriis , tum translatis , etiam Accusativus et crebro quidem adhiberetur , eodem tamen sensu , eademque constructionis ratione , ellipsi scilicet propositionis. Quam tamen quia non observarunt Viri quidam Doctissimi , verbum hoc passivum pro activo , et accusativum , tanquam si proxime ab eo regeretur , acceperunt , interpretando *Censeri*, per in *Censum profiteri*, vel etiam per ipsum activum *Censere*. Sic certe Lipsius ad Tacitum exposuit illud Ovidii, *Hanc probat , et primis dilectam semper ab annis , Est inter comites Marcia censa suas*. Ait enim , *Est censa , pro Censuit*. *Satis nove , immo antique , ut affectatus est regnum , pro affectavit , etc.* At vero sensus est , Marcia adeo hanc dilexit , ut semper eam inter comites suas habuerit , et ita , quando fuit censa comitum suarum nomine , hujus quoque nomine inter illas fuerit censa , seu , hujus quoque ratio fuerit habita in censu comitum Marcie. Vide etiam Gronovium Patrem Observ. IV. 3. extr. et ibi Addenda. Dicitur autem *censeri hanc rem*, eadem ratione , qua *expleri mentem , moveri vultum , purgari bilem , indui aures aselli*, etc. quæ Auctor infra adfert in Ellipsi præposita. Hæc vero documento sint , etiam Viros Doctissimos verba vere Passiva accepisse pro Deponentibus per causam figuratæ locutionis , quam non perspiciebant , et ita nativam quoque significationem iis mutasse. Quod si id accidit hodie Viris sedulo

indagantibus linguæ Latinæ vim et naturam , multo facilius id evenisse necesse est plerisque Veterum , qui nondum constituta Grammatica , eam ejusque rationem in constructionibus ignorantem , nec investigantes , simpliciter ex usu vulgi loquebantur. Unde haud dubie factum , ut hodie multa istorum , quæ dicuntur *Deponentia*, prorsus etiam videantur passivam significationem revera deposuisse , seu nihil amplius passivi tum in vulgari significatione , tum in constructione , præ se ferre. Id quod tanto factum proclivius , quod , licet propria ipsorum verborum significatione mutata videatur ex passiva in activam , eadem tamen maneat sæpe quod ad sensum. Nam eodem recidit , sive *vescor cibum* exponas per , Alor et sustentor cibo sive per , Edo cibum. Sic *gravari matrem , prætoria*, idem est , sive interpreteris , Molestia affici et onerari ad conspectum matris vel prætoriorum , sive simpliciter , Fastidire matrem vel prætoriam. Sed tamen ista ratione etiam Verba prorsus Passiva , et quorum Activa frequentissimo sunt in usu , *Deponentia* per Constructionem suam et significationem haberi et dici eodem jure possent. Quando Horatius ait Epist. II. 2. *ut qui Nunc Satyrum , nunc agrestem Cyclopa movetur*, quid hoc aliud est , quam quod alibi idem dicit *Cyclopa saltare*, quæ phrasis activa habetur ? Quare ergo *Moveri Satyrum*, non itidem activæ habebitur significationis , et ipsum illud *Moveri Deponens* ? tanto magis , quia , si Passive id interpretemur , durissima statuenda est Ellipsis , *moveri vale*, secundum , *Satyrum vel Cyclopa*, h. e. moveri ita , ut videaris esse Satyrus vel Cyclops , moveri motu solito Satyri vel Cyclopi. Quin hæc ipsa durities supplendi simul et interpretandi fecit , ut *Saltare Cyclopa*, Activa quoque , sed perperam , a plerisque habeatur lo-

cutio, non Neutra. Et tamen, quin *Moveri* sit etiam in hac phrasi mere Passivum, nemo, opinor, dubitabit. At si paulatim in desuetudinem abiisset Activum *Moveo*, æque ac tot alia Activa, et si phrasis hæc magis fuisset frequentata, nullum est dubium, quin et *Moveor* Deponentibus jamdudum fuisset adscriptum: æque ac multa etiam alia Verba in Or exeuntia, quorum Activa plane interciderunt, et quæ ideo non tam Passivam, quam Neutralem, videntur nunc habere significationem et Constructionem, licet passiva tamen vere sint: veluti *Gnascor*, quod passivum est ab antiquo *Genare*, quod est a Gr. γεννᾶω, ut ipse Ursinus id ostendit Observ. cap. XII. p. 223. 224. Hinc Plautus Pœn. V. 4. 13. *Eo sumus gnata genere*. Et sine G, Tacitus Hist. I. 16. *Generari et nasci A Principibus, fortuitum*, ubi manifeste *ri Nasci* passivo sensu adhibetur. Vulgo tamen etiam inter Deponentia refertur, non quidem Activæ, sed Neutrius significationis. Adde his omnino, quæ cap. seq. ad Verbum *Adversor* disputamus. Neque tamen existimo, omnia omnino Deponentia habuisse olim sua Activa in O exeuntia, et fuisse primitus Passivæ prorsus significationis. Nec eniam dubito, quin multa ejus generis serius sint formata ad exemplum et instar aliorum, Deponentium speciem et usum jam habentium, atque ideo statim tunc acceperint constructionem et significationem, qualem illa priora jam habebant, vel habere credebantur. Talia putem fuisse multa ex iis maxime, quæ ab Nominibus sunt formata, et neutrali adhibentur significatione. Veluti, *Admniculor*, *Argumentor*, *Calumnior*, *Hariolor*, *Morigeror*, etc. Refragatur superioribus, vel potius cavillatur ea, quæ hic disputavimus, Ursinus pag. 427. Nam quid est, nisi cavillari? quando ibi rejicit, quod

dixi, *Vix dubitare me*, Deponentia quoque, primitivo usu et significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva, quum ipse in ead. pag. dixerit paulo ante, *Hoc affirmare licet, omnia in OR primitus fuisse passiva*. Quid enim aliud ego dico aut volo? qui illud semper non ex posteriore illorum verborum usu, sed ex eorum origine et primitiva significatione probare annitor, et probandum contendo. At ille nunc excipit, quæ a Neutris in O exeuntibus sunt orta, quæ non possint dici absolute primitus fuisse passiva. Quis non miretur, ab eodem Viro in eadem pagina tam contraria affirmari? Talia autem esse ait, *altercor*, *auspicor*, *cunctor*. At vellem singulorum indagasset aut exposuisset originem ac rationem. Ego in superioribus jam rationem dedi *ro* *Auspiciari*, ut notet scilicet in auspiciando occupari et versari longiore mora, quam ego originem credo multorum Deponentium ab Neutris maxime, sed et ab Activis quibusdam proprie dictis, ortorum, qualia esse videntur *Metior*, *Populor*, *Largior*, *Cavillor*, *Blandior*, *Dominor*, aliaque supra jam dicta. *Altercor* autem refero ad mutuz actionis Verba, de quibus itidem jam egi. At *Cunctor* ad utrumque referri potest, ut notet vel Mutuam actionem conjungendi se invicem, vel potius *Hærerè* et morari in *cunctando*, h. e. contrahendo cunctos socios vel commilitones. Nam quin a *Cunctus*, quod pro *cojunctus* dicitur, descendat, nullum mihi est dubium. Hinc *Cunctari in bello* dicuntur, qui quasi aliquid subsidii adhuc expectent, pugnare nondum volunt. Sed et hinc *percunctari* pro interrogari, inquirere sciscitando: quod cum Festo per V potius scribendum, quam per O cum Verrio Flacco, derivante hoc verbum a *Conso* nautico, censeam. Constructur au-

rem illud sæpe cum duplici Accusativo. Plaut. Mil. Gl. II. 3. 21. *Num tibi lippus videor? resp. Medicum istuc, tibi melius, percunctarier.* Pseud. 1. 5. 47. *Sunt quæ Te volumus percunctari.* Occurrit quoque passim *percunctari rem*, pro, inquirere in rem. Cicero de Divin. 11. 36. *Solebat ex me percunctari nostri augurii disciplinam.* Plaut. Asin. II. 4. 45. *Si esses percunctatus me ex aliis, crederes mihi, h. e. inquisivisses in me.* Accusativi autem hi neutiquam reguntur proxime ab ipso Verbo, sed a Præpositione per Ellipsin omissa. Nam *percunctari aliquem*, notat cunctari et morari circa aliquem, ex quo rem prius exquirere vis, plane ut *Consulere aliquem*, de quo alibi egimus. At *percunctari rem* notat cunctari et morari in re investiganda, plane ut *Consulere aliquid*. Utrobique intelligitur Præpositionis Græcæ. (κατά) vis. Ceterum neque deponentium, quæ ab Activis transitivis fiunt, obscuratam seu obliteratam significationem passivam, statui vult eum Vir Doctiss. sed potius immutatam et conversam in Activam. At valde vellem scire, qui conceperit factam illam immutationem: an subito impetu et arbitratu, censer, uno temporis momento, Passiva isthæc transisse ad Activam significationem? At quam inepta hæc foret et inconsulta affirmatio? Etenim si habuerunt primitus significationem passivam, eamque immutarunt in Activam, necessario id utique paulatim factum fuisse debuit quacunque ratione vel causa, ut ita obliterata sensim fuerit prior significatio et constructio, et tandem invaluerit nova seu activa. At qua ratione et qua tandem causa acceperint activam significationem et constructionem, id vero in singulis et omnibus demonstrare, difficile est factu, nec fieri possit, nisi explorata prius foret omnium primitiva sig-

nificatio. In multis, credo, casu, vel ex abusu et errore vulgi aut ipsorum Scriptorum, cujus ratio nulla nunc certe dari queat, factam esse illam immutationem. Quam enim expurabimus rationem, quare aut unde *Exsecrari* eandem acceperit significationem et constructionem, quam *Exsecrare* habuisse debuit? aut quare multa in OR exeuntia reperiantur æque et passivam olim, et activam, habuisse significationem, veluti *Comperior*, *Interpretor*, etc. Complurium, et varias, in superioribus jam dedicationem, sed omnium investigare aut promittere neutiquam velim, ut sæpe jam dixi. Ipse Ursinus casu abolita Deponentium activa censet p. 426. At quo casu, incertum relinquit. Hoc tamen certum, multa nobis, ut Deponentia, apud melioris ævi Scriptores occurrere, quorum olim Activa forma quoque, in literam O desinens, fuit usitata, ut vel ex uno liquet Plauto. Sic pro *Morigerari* legitur in Amphit. III. 3. 26. *dum mihi morigero*: pro *Mendicari* ibid. IV. 2. 12. *a me mendicas malum*: pro *Ludificari* ibid. IV. 37. et 13. *Nunquam me ludificabit inultus: quem nunc omnes ludificant*: pro *Congregari* Bacchid. IV. 4. 91. *quod in lustris comedim, et congræcem*: pro *Contemplari* Mostell. 1. 3. 16. *quin me aspice et contempla*: pro *interminari* Mil. Gl. 11. 3. 42. *quis homo interminat*: pro *Fabulari* ibid. II. 4. 13. *quæ cum hoc insano fabulem*: pro *Auspiciari* Persa IV. 6. 7. *lucro faciundo ego auspiciavi*. Plura sunt ejus generis, quæ ex Plauto et Veterum Poëtarum fragmentis, apud Nonium maxime, colligi facile possint. Vide ejus caput de *Contrariis Generibus Verborum*. Quod vero Ursinus etiam a Neutorum Impersonalibus Passivis Deponentia multa ait formata, id vero satis est ineptum. Nam pone, quia etiam *Altercare* dixerunt Veteres, hinc

osculator te, et *basio te*? (4) Activa hæc sunt omnia natura, quocumque fine terminentur: nam quæ vocantur *Deponentia*, activa omnino sunt; nequè enim ideo ita dicuntur, quia sint aliud genus ab activis; sed [quia] fuerunt aliquando *Communia*, quæ simul actionem, et passionem significarent, sed quia deposuerunt passivam significationem, dicta sunt *Deponentia*, quasi dicas, *Activa deponentia*. Quum igitur in usu fuerunt verba *Communia*, nulla erant *Deponentia*, nunc quia sunt *Deponentia*, (5) nulla erunt *Communia*: quis enim nunc latine dicat; *Tu amplecteris a me*, et *tu oscularis a me*; et, *liber interpretatur a præceptore*. Quod si dicas, reperiri

porro *Altercatur* dictum fuisse, pro, sit altercatio: Quis jam nexus, quæ verisimilitudo, ut inde postea, dixerint *Altercor* eodem sensu, quo antea dixerant, *Alterco*, h. e. facio altercationem? Longe rectius quorundam *Deponentium*, et maxime verborum in OR desinentium, quæ utramquæ reperiuntur habuisse significationem, originem repereremus a Græcis, quorum Verba, quæ dicuntur *Media*, ad passivam propius accedant formam, et tamen vel utramque, vel activam potissimum, habent significationem. Sed tamen nulla in re magis, quam in Verborum conjugationibus, recesserunt a Græcis Latini: ut adeo neque inde multum elici queat.

(4) *Activa hæc sunt, etc.*] Quæ Auctor hic disputat, aliena prorsus sunt. Nec enim ex significatione, eaque non propria, sed per circuitum longiorem ducta et translata, constitui debet ratio Grammatica Verborum. Nec magis ex ea in verbis in OR exeuntibus admittere debuisset *Deponentia* Active prorsus construenda, quam in Verbis in O desinentibus agnoscere vult Neutra, quæ non sint Activæ constructionis. Sed et supra in Adverbiis et con-

junctionibus I. 17. et 18. discrete a Grammatici cura removet Significationem vocularum. Quando autem dicimus, *Prosequor te injuria*, possunt ea quidem etiam Passive accipi et exponi, sed per circuitum quendam. Sensus enim est, Ego jungor tibi et vestigiis tuis, facienda tibi injuria. *Deponentia* vero a Grammaticis, ad translata significationem et constructionem tantum attendentibus, dicta sunt, quia cum olim habuissent Passivam vere significationem, et ejus speciem ac terminationem retinerent, usu tamen ipso ejus significationem videbantur tandem deposuisse.

(5) *Nulla erunt communia.*] Ac Vide Voss. Anal. III. 5. et 6. ubi et videbis exempla *tu amplecti* et *interpretari* in sensu passivo. Immo et *ulcisci*, quod etiam apud Livium V. 49. reperias, *in conspectu habentur omnia, quæ defendi, repetique et ulcisci fas sit.* Et adde Gellium XV. 13. Sed tamen vel sic suspecta mihi pleraque, ut ex imperitia vel negligentia Scriptorum orta, quum insuper hæc significatio *Deponentium* plane passiva, sit rarissima, et vix, extra Participia, apud unum alterumve Scriptorem reperiat. Sed excusabunt hæc fors Gram-

aliqua Participia in utraque significatione, dicam; id totum esse a me, qui assero (6) aliquando fuisse verba *Communia*, quorum vestigia remanent in aliquibus participiis. Quid, quod ex tuis Deponentibus adducam Participia passionem significantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt *Communia*; unde ipse in *Officiis* citat ex veteri poëta; *O domus antiqua, quam dispari domino dominaris?* Inserit et Sallustius in Jugurtha orationem C. Memmii, in qua legitur; *quidquid sine sanguine civium ulcisci nequit.* Cicero in *Oratore* perfecto cap. 56. dixit; *Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria. Partitur ibi* passivum esse a *Partio*, dicendum est, non commune; quanquam mihi locus suspectus est, fortasse legendum, *Numeros partitur*, id est, dividit. Itaque jam constat, omnia verba aut esse Activa, aut Passiva, ut ex Aristotele comprobavimus. Unde falsum est et illud, quod ex Categoriis Dialecti disputant, *inter agere et pati medium esse jacere, stare, et sium esse*; nam si jacet, aut sedet, aut situs est, aliquid agit: sedet enim sessionem, et stat stationem. [At Vide Notas in superioribus.] Ego enim illas Categorias, sive Prædicamenta, Aristotelis non esse, multis argumentis possum comprobare. Multo minus illa ferenda sunt apud Philosophos et Theologos tritissima, *de actionibus permanentibus, et transeuntibus*; nam si actio est, aliquid agit.

Turpiter lapsi multis modis Grammatici, qui verba, seu activa, seu neutra, sive deponentia, in Species partiti sunt. Primo quia *Species* in grammatica non id, quod tu fingis, significant, sed id quod lib. I. cap. 3. significavimus. Deinde nemo est, qui non videat, verba primæ *Speciei*, sive *ordinem* vocare

matici exemplo Mediorum apud Græcos. Nonnulla etiam explanatione commoda juvari poterunt. Vide me ad Caput sequens, et Verbum *Potior*.

(6) *Aliquando fuisse Verba Communia.* Non hæc est ratio participiorum, quæ in utraque, ac-

tiva et passiva, significatione reperiuntur, sed quod ipsa illa Participia Præterita, veluti *Amatus*, etc. quæ Auctor hic intelligit, olim utriusque revera fuerint, et potissimum Activæ significationis. Vide me supra ad I. 15. pag. 137, etc.

malis,

malis, esse etiam vel sextæ vel quartæ, et aliarum etiam esse posse; nam *amo te*, dicimus; et *insania est amare tanti*; et *id amo te*; et *ecquid nos amas de fidicina istac*; et *ubi sunt qui amant a Lenone*, apud Plautum. Itaque si omnia verba sunt diversarum specierum, quid opus est his Speciebus, id est tricis, et fallaciis? Dicam clarius, si omnia verba sunt omnium ordinum, aut si nullum verbum in his ordinibus habet propriam sedem, ita ut in aliam transire non possit, manifesta insania est iis Speciebus puerorum ingenia distorquere. Postremo in hoc maxime peccatur, quod etiamsi verum sit, verba primæ classis regere accusativum, quisnam sit ille accusativus, ignoratur: quid enim est apud Latinos; *Fæmina reponit genus*, aut *mas reponit genus*, nullo monstrante? Aut quis unquam dixit, *ego amo Deum*, et *Deus amatur a me*? (7) num etiam dices, *facio orationem*; et *do tibi damnum*, et multa huiusmodi. Ex optimis scriptoribus hæc discenda sunt, non ex arte grammatica: nec grammatica docet latine loqui, sed Latinum sermonem ad Artem refert, ut tu postea ex latina imitatione latine loqui discas. Quum igitur, secluso verbo Substantivo, omnia verba sint aut Activa aut Passiva, intelligendum est, Activa omnia vel in varios transire accusativos; ut, *facere verba, fidem, finem*: vel in unicum tantum, id est, in suum; ut, *vivere vitam; mori mortem; egere egestatem; fureze furorem*. De quibus Ruffianus Rhetor. lib. 2. pag. 35. sic ait; *Figura per pleonasmum; ut, Mortem occum-*

(7) Non etiam dices.] Nullam mihi constare causam, quare non recte dici queat, *ego amo Deum*, supra ad pag. 9. et 10. sum testatus. Quin diserte ita Plautus Pœnulo I. 2. 70. *Deus quoque edepol et AMO et Hætno.* et Seneca Epist. 47. *Id Domino parum esse, quod Deo satis est, qui colitur et amatur.* Similiter *facio orationem*, sensu componendi, quidni ferri æque possit: ac dicitur *facio orationem*, h. e. comminor,

apud Plaut. Stich. IV. 1. 64. Et sic apud Cicer. de Sen. cap. 7. *Sophocles ad Summam senectutem tragedias fecit.* Petron. Pœnia, Et, *mortuo Epigramma facere.* Porro phrasin *damni dandi* confirmat utique celebris illa locutio in Lege Aquilia, *Damni injuria dati.* Sed et sic Terent. Andr. I. 1. 116. *Nam si illum objurges, vita qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum.*

bere, et obire diem; et vivere vitam, et pugnare pugnam, et ire iter. In quibus sive addas, sive tollas accusativum, idem manet sensus, et totidem virtute vocabula enarrantur. Idem enim est, *Vivo* et *Vivo vitam*: idem, *Careo pecuniarum*, et *Careo caritatem pecuniarum*: id est, *Egeo medici*, et *Egeo egestatem medici*. Unde enim esset in passiva, *Egetur*, *Sedetur*, *Statur*, nisi active diceretur, *egeo egestatem*, *sedeo sessionem*, *sto statum*, sive *stationem*? Sed jam nobis objicies, cur hos accusativos non invenimus? (8) quia vitium esset apponere, vel saltem archaismus: nam olim frequens erat, *nocere noxam*; *servire servitutum*; nunc nisi addendum sit adjectivum, pleonasmus erit: ut enim supervacuum est dicere, *Gaudemus gaudium*, ita necessario dicemus; *Tuum* vel *alienum gaudium gaudebimus*; *hunc furere furorem*; *consimilem ludere ludum*. Et Græcis quidem, ut inquit Budæus in commentariis, familiare est, omnibus verbis seu transitivis, seu absolutis, seu passivis, seu deponentibus, nomina substantiva ab eisdem deducta in accusativo casu subjicere.

Illud porro non est leviter advertendum, verba, quæ uni tantum accusativo deserviunt, ut, *Vivo*, *Dormio*, posse multos alios recipere, dummodo per translationem idem significant, quod proprius accusativus: Recte enim dicas de aliquo avaro; (9) *Vivit*

(8) Quia Vitium esset apponere.] An ergo Vitium ex natura artis proficiscitur? aut an ars postulat sibi apponi, quod Vitium est? denique an ars linguæ et ratio ac vis loquendi flagitat adhiberi et apponi, quod adeo nihil addit ad sensum, ut Vitium quoque sit illud apponi? Ratio autem istorum Impersonalium Passivorum *Egetur*, etc. nequaquam supponit Accusativum Activis addendum. Vide et Plaut. Cistell. 1. 1. 108. sed e contrario formantur illa ab Activis Absolutis sine Accusativo; atque adeo vel nullum plane habent Suppositum,

veluti illa, quæ a Neutris, *Egeo*, *Sedeo*, *Sto*, etc. formantur, vel in medio et incerto relinquunt, ut faciunt, quæ a Veris Activis oriuntur. Nam ut dicitur absolute, *Qui amant a Lenone*, Et, *Omnes qui amant*, graviter sibi dari uxorem ferunt, sine Accusativo vel objecto certo amandi, sic in Passivo æque absolute dicitur, *Amatur*, sine ullo itidem Objecto vel Nominativo. Sed satis isthæc omnia refutavimus in principio hujus Capituli, vide pag. 272, etc.

(9) *Vivit pecunias.*] Haud putem, quenquam ita locutum

pecunias, id est, tota illius vita nihil aliud est, quam meræ pecuniæ. Virg. *Corydon* (10) *ardebat Alexin*, id est, ardor, quem ardebat Corydon, erat Alexis, “[erat Ignis, quo conflagrabat Corydon.]” In sacris aptissime dictum est; *Terra germinet Salvatorem*. Sic dicimus; *Somniat thesaurum*. Cic. lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus*. Adrianus Turnebus lib. 10. cap. 1. *Adversariorum*, super illud Persii; *Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles*. *Audacter*, inquit, dictum est, Pallere Eupolidem; *ut si diceret, pallere pallorem, quod est, qui palles, quod tam impense illis poëtis operam impenderes, ut decolorem contraxeris insano labore vultum*. Hæc illè. Similia sunt; *Alios suspirat amores*; (11) *Crepat*

Certe quod ex Cic. Fam. XIII. adfer mox Noster, alienissimum est, ut patebit ex loco tantum inspecto, qui ita se habet. *Est enim in eo cum virtus, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus*. Manifestum est, τὸ *vivimus* non referri ad *studia*, sed ad *quibus*.

(10) *Ardebat Alexin.*] Sic Gell. VII. 8. *Delphini pueros formâ liberali miris et humanis modis arserunt*, Ceterum hic Accusativus per Ellipsin præpos. καὶ omnino explicandus. Vide ipsum Sanctium cap. seq. in Voce *Doleo*, et *Pereo*. Et simile prorsus est, quod apud Comicos passim occurrit *deperire aliquem*. Plaut. Amph. I. 3. 19. *Te effictim deperit*. Terent. Heaut. III. 2. 15. *Minime miror, Clinia hanc si deperit*, h. e. si propter hanc, et ad hujus desiderium, prorsus perit amore. Ita enim Suetonius Vesp. 22. *quasi amore sui deperiret*. Similiter expono *Pallere Eupolidem*, h. e. pallere propter et ad lectionem Eupolidis, vel forsân, sedulam declarare lectionem Eupolidis pallendo, seu pallore ex ea contracto, ut nonnulla

mox explicabimus.

(11) *Crepat sulcos et vineta.*] Hic est Ellipsis, non tam in constructione, quam in sensu. Nam revera Accusativi hi proxime reguntur a Verbo, sed quod interpretandum cum Ellipsi τὸ *dicere* memorare; Atque adeo *crepare sulcos* est, cum crepitu memorare et jactare. Sic Plaut. Mil. III. 1. 57. *Neque publicas res clamo, neque leges crepo*. Sallust. Or. I. ad Cæsarem, *quæ in Sulam increpabantur*. Terent. Eun. V. 1. 14. *Istucine interminata sum hinc abiens tibi?* Liv. I. 17. *Frenere plebs multiplicatam servitutum*. Sall. Jug. 104. *Postquam errasse Regem, et Jugurthæ scelere lapsus, deprecati sunt*. Sic *excusare morbum* etc. h. e. in excusando allegare. Ita vero Tacit. An. V. 2. *Magnitudinem negotiorum excusavit*. Et hinc Plaut. Asin. III. 1. 31. *Excusatio inopiæ*. Sic ferme et Græci. Elianus Var. Hist. X. 1. ἰδὺναι τοιοῦτον, πατέρα μὲν ὀδυρόμενον ἔχειν, etc. in defendendo dixit, patrem se habere, etc. Vide plura ad Cap. seq. et Verbum *Æstuo*; et maxime IV. 5. 7.

sulcos, et vineta; de quibus suis locis. Advertendum insuper, accusativum cognatum, qui est in verbis simplicibus, posse etiam in compositis subintelligi; ut, obiit, interiit, periit, scilicet, viam, vel iter.

C A P. III.

Enumerantur ordine Activa multa, quæ hactenus credita sunt Neutra, Impersonalia, vel Dependentia.

QUONIAM ex Aristotele citavimus, omnem motum aut actionem aut passionem esse, nihilque medium, quod Neutrum possit vere appellari, consentaneum erit, verba *Neutra* rejicere, quibus videlicet, id, quod non est in rerum natura, velint Grammatici nuncupari. Ratio illorum, si ratio ea dicenda est, sic habet; Videmus verbum *Amo* significare actionem, et verbum *Amor* passionem: Sed verbum *Sedeo* in medio amborum est, quia nec actionem, nec passionem, significat. Sed falluntur, qui hæc comminiscuntur; nam si verum scrutari velint, invenient profecto activa omnia in duplici constituta differentia: quædam enim uni tantum accusativo junguntur: ut, *vivo, sedeo, dormio*: quædam variis accusativis; ut, *amo, amplector, judico*. In illis (1) non apponitur accusativus, quia certissimus; in his apponitur, quia incertus. Unde illa, quæ tu vocas *Absoluta*, vera et prima sunt activa, et in primo loco activorum collocanda. Itaque *sedeo*, (2) magis activum est, quam *amo*, aut *percutio*: Aris-

(1) *Non apponitur Acc.*] Nec apponi opus, quia nihil significabit, etiamsi apponatur. Ceterum de his, quæ Auctor denuo hic affirmat, vide quæ ad superius caput jam notavimus, et ad hoc ipsum mox notabimus.

(2) *Magis activum est.*] Immo revera longe minus, quia non habet patientem, in quem exserat actionem suam; quum tamen

secundum Aristotelem et ipsum Sanctium in omni actione vera et justa esse debeat, quum illud, quod agit, tum, quod patitur. *Activa* tamen etiam dicuntur, et dici possunt, *Neutra Verba*, quia speciem quandam Actionis in se absoluz notant. At reliqua, quæ Sanctius dicit *imperfectum sensum relinquere*, verè sunt *Activa*, et ideo requirunt Accusativum pa-

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 261
 toteles enim, et Cicero in Topicis hanc regulam
 nobis tradunt; *Quæ se ipsis contenta sunt, meliora
 sunt, quam quæ egent aliis.* Et vero, quum dicis,
Petrus sedet, dormit, jocatur, in quolibet horum
 sensum absolvisti, ita ut nihil desiderari videatur; at
 quum dicis, *Petrus fregit, percussit, vidit,* imper-
 fectum sensum reliquisti; propterea quod manca illa
 verba sunt sine accusativi appositione.

Nunc ad verba enumeranda me converto, quæ
 falso Neutra putantur; in quibus illud velim mihi
 concedi, quod superius (Cap. 2.) probatum est,
 satis mihi esse ad probandum, verbum aliquod esse
 activum, si in passiva [At Vide supra ad Cap. 2. et
 mox ad verbum *Ambulare.*] testimonia citentur,
 etiam illorum, quæ dicuntur ab istis Impersonalia;
 ut, *caletur, egetur, curritur, peccatur*: nam si, ut
 jam diximus, impersonalia illa ficta in passiva nulla
 sunt, hæ voces, *egetur, caletur,* activum verbum
 satis superque demonstrabunt; ut, *egetur,* subaudi
egestas; egeo egestatem. Ubicunque item participium
 in *Dus, da, dum,* reperitur, sive solum in *Dum,*
 sive cum substantivo semper denotat verbum acti-
 vum; ut, (3) *serviendum est,* subaudi *servire; mi-
 candum est,* sub. *micare; bibendum est,* subaudi
bibere.

Abeo, vide Eo.

“(4) *Abhorreo.* Cicero: *Omnes illum abhorrent,*

tientem, in quem vera illa Actio
 se exserat, nisi Objectum relin-
 quant in incerto. Vide supra ad
 pag. 270. 271. et p. 273. Debuisset
 ergo Sanctius dixisse, Neutra,
 veluti *Sedeo,* etc. non esse
 Magis Activa, sed, esse Verba
 potioris naturæ, ut quæ se ipsis
 sint contenta, et sensum absol-
 vant sine Accusativo, quum illa
 vere Activa imperfectum sine eo
 relinquunt sensum, et cum eo
 demum perfectam et veram decla-
 rent actionem.

(3) *Serviendum est.*] Nomina
 hæc sunt Adjectiva, quæ nihil

ex Verbo habent, nisi adsigni-
 ficationem aliquam Temporis,
 unde *Participia* dicuntur. Et pro-
 inde nihil hinc colligi potest de
 natura verborum, et Ellipsi in
 iis usitata, cum in hisce nomi-
 nibus plerumque intelligatur *Ne-
 gotium,* vel Impersonalis sint
 constructionis. Vide infra ad
 cap. 8.

(4) *Abhorreo*] Hoc verbum
 non magis regit vi sua Accusa-
 tivum, quam *Aversor, Abomi-
 nor,* aut ipsum *Horreo, Trepido,
 Stupeo,* etc. Quibus appositus Ac-
 cusativus explicandus est per El-

» et aspernantur. Dictys lib. 2. *Exemplum ejusce-*
 » modi abhorrentes; et lib. 4. *Parum abhorrens*
 » *famam.*] »

Abnuo, Sallust. Jugurth. *Hic milites fessos itineris*
magnitudine, et jam abnuentes omnia. « [Sicut
 » Catull. *Omnia omnibus annuit.*] » [Intelligitur
 ante hosce Accusativos Præpositio.]

Abstineo, Nebrissensis esse activum fatetur; sed
 quum Horatius dixit, *Abstineto irarum, calidæque*
rixæ, neutrum esse arbitratur, sed male. Vide lib.
 IV. cap. 12. de *Hellenismo*. *Abstine maledictis*, vel
a maledictis, neutrum multi arbitrantur: sed deest
 accusativus *Se*, « [vel *Manum*, vel quid aliud.] »
 Brutus ad Atticum; *ut se maledictis non abstineat.*
 « [Liv. 8. *Alexandrum Romano bello fortuna abs-*
 » *tinuit.* Plaut. Persa. *Quasi lippo oculo, me herus*
 » *manum abstinere haut quit, quin mihi imperet,*
 » *quin me suis negotiis præfulciat.*] »

Abutor, Philip. Beroaldus ad Sueton. *Dicimus,*
inquit, abutor hanc rem, et hac re. Terent. *Nam*
in prologis scribundis operam abutitur. Cato rustic.
Donec omnem caseum cum melle abusus fuerit. Plaut.
 Bacch. *Nos aurum abusus*: idem; *Nam hoc argen-*
tum alibi abutar: idem Trinummo, *Qui abusus sum*
tantam rem patriam. Vide *Utor*. Quum dicimus *abutor*
hac re, (5) deest τὸ *abuti*, vel *usum*.

« [*Accedo*, Subaudi, *accedere*, sive *accessum*.

lipsin Præpositionis. Eadem est
 ratio Constructionis in Verbis
 compluribus, quæ sequuntur apud
 Sanctium. Vide quæ nota-
 vi ad *Ambulare viam*, in extre-
 mo.

(5) *Deest τὸ abuti.*] Immo vero
 ejusmodi nihil deest, cum talia
 sint vere passiva, neque requi-
 rant Accusativum, sicuti supra
 ostendi ad pag. 280. et 281. agens
 de Deponentibus. Quando autem
 apponitur Accusativus, explican-
 dus is est per Ellipsin Præpositio-
 nis, eodem modo, quo expli-
 catur junctus hisce Verbis Ablat-

tivus. Vide mox ad V. *Adver-*
sari in extr. Rarius est, quod
 sensu plane passivo legitur apud
 Plautum Asin. I. 3. 44. *Ubi*
illac, quæ dedi ante, scil. sunt
resp. Abusa: nam si ea durarent
mihi, etc. h. e. utendo, dum ju-
vabamur iis nostram in rem,
consumpta sunt, nec amplius
durant. Videtur Compositum
hoc serius formatum, quando
jam simplex Uti vulgari in ser-
mone acceperat speciem depo-
nentis, et veram ac pristinam
significationem ferme amiserat.
 Notat enim proprie aliquid *uten-*

» Cicero 2. Tusc. cap. 16. *Saucii opplent porticus liberorum Æsculapii, non potest accedi.*] » [At vide Me infra ad Verba, *Adeo, Cedo.*]

Accidit. *Accido* fere idem est quod *cado*, et sicut in *Cado* intelligitur τὸ *cadere*, sic in *accido*, Tac. *Accidit ad genua illius*, subaudi *se*, vel *casum*. [At vide Me infra ad Verbum *Cado.*]

Adeo domum, vel *ad domum*, neutrum putant, (6) tu semper activum putato: nam dicimus, *adeo urbem*, et *urbs additur*, et *adeo ad urbem*, subaudi *viam*, vel *iter*. Tacit. *Oceanus navibus aditur*. Livius; *Lieri per Duumviros sacrorum aditi*. Ovid. 6. *Fastorum*; *Sacra vir intrabo non adeunda viro*. Cic.

do consumere, vel *ad perversum usum convertere*, h. e. male vel perperam juvari aliqua re, ita ut illa intereat, vel ad aliud convertatur, quam debuerat. Vide et hujus Capitis Not. 8. in extr.

(6) *Tu semper Activum putato.*] Nihil falsius. Si alterutrum dicendum, Neutrum potius semper, quam Activum, putaverim. Neque obstant exempla a Sanctio allata, in quibus quasi ab Activo accusativum regente formata occurrunt Passiva cum suo supposito, quasi Accusativus in Nominativum esset mutatus. Nam talia reperiuntur multa, ab aliis etiam Neutris in passivam formam translata. Sic Cæsar B. Gall. V. 18. *quod flumen uno omnino loco pedibus transiri potest*. At *transire flumen* dicitur pro, *transire trans flumen*. Vide et mox plura ad verbum *Æstuarè* et *Ambulare*. Illud vero ex hisce Passivis discimus, Veteres Scriptores non semper attendisse ad originem et veram phrasium naturam, sed arripuisse usum non satis semper intellectum et ex eo alia porro formasse constructiones, a Verbi natura prorsus alienas. Scilicet, quum sæpe reperissent ab aliis ante se dictum, *adire aliquem*, etc. fecerunt inde *aditur aliquis*, licet ipsum Verbum

Adeo naturâ suâ sit Neutrum, nec dictum fuerit primitus *adire aliquem*, nisi per Ellipsin pro *adire ad aliquem*. Id vero negat Ursinus Tom. 2. pag. 274. censens Accusativum hunc regi à Præpositione ipsa, quæ est cum verbo composita, et quæ in ea compositione retineat suam vim. At inane hoc esse, liquet manifeste prorsus ex eo, quod idem casus jungitur etiam Verbis cum tali compositis Præpositione, quæ non Accusativum, sed Ablativum regit, veluti *Abnuere*, *Abolere*, *Convenire*, *Consulere*, *Excedere*, *Evadere*, *Proferre*, *Producere*, *Promovere*. Hæc omnia, et complura alia, Accusativum admittunt, quædam semper, quædam sæpissime, loco istius Casus, quem Præpositio, cum Verbis composita, ceteroqui regit. Deinde vero perperum hoc est ipsius Ursini, ut exemplis plenioris locutionis prolatis probet Ellipsin et ejus supplendæ rationem, ac rejiciat, si, quod statuitur ejus supplementum, nullo reperiat loco expressum. At hic frequentissimè est apud Auctores illud τὸ *Adire aliquem* supplementum. Non modo enim Terentius minimum quater dicit, *Adeo ad eum, adibo ad precatorem*, etc. Sed et Plautus An-

Illa pericula adeuntur in præliis. Columella, Sed granaria scalis adeantur.

Adolere Verbenas, nemo activum esse negabit; at vero pro *crescere* contendunt esse neutrum: sed dicimus, *adolevit ætatem*, et *ad ætatem*, subaudi se: hinc sæpe *adulta ætas*, *adultus autumnus*, *adulta vitia*. Vide Nonium, et nostra Paradoxa in *Euphemismo*. *Adolescit*, inquit Festus Pompejus, *ab Olesco*, id est, *cresco*, *venit*: sic enim legi debet; unde fiunt *Adultus*, *Adolescens*, *Altare*, quod in illo ignis excrescat. *Adolescit puer*, subaudi se, vel *ta adolere*. [Vide Me infra IV. 14.]

« [Adscendere navem. Dictys lib. 2. *Adscensis* navibus, ventos nacti ex sententia, paucis diebus ad Trojam pervenere: et lib. 3. *Adscensis* curribus bellam ineunt.] »

Adulor tibi, et *adulor te*, dicimus; (7) sed in illis supprimitur cognatus accusativus; ut apud Græcos

Jul. IV. 10. 16. et Livius I. 4. *Nec adiri usquam ad justi cursum annis poterat*. Corn. Nepos in Themist. cap. 7. *ad magistratus adire noluit*; ubi vide Gebhardum, plura ex Nepote profertentem. Cicero Famil. III. 7. *Cum esset ad me aditum ab iis*. XI. 16. *Qui intempestive ad nos adeunt*. VI. 13. *Aditus ad eum difficiliores fuerunt*. Sed putidum foret, exempla locutionis tam frequentis plura velle adferre. Denique eadem est ratio verborum cum Præpos. A, Ab, et E, Ex, compositorum, et Ablativum modo cum repetita Præpositione, modo sine ea sibi adsciscentium. Terent. Eun. IV. 7. 21. *Nunquam accedo ad te, quin abs te abeam doctior*. Et sic alibi passim, immo vix aliter. Si quando tamen aliter occurrit, quis dubitet intelligi præpositionem. Eun. VI. 3. 19. *aliquid domo abeuntem abstulisse*. Sic *Abire Magistratu*, *Româ*, etc. Sed et similiter, *Nihil gloriosum ex ore ejus exit* apud Nepotem in Ti-

mol. cap. 1. et sic alibi, et apud alios: at Ellipsin habemus in notissimo illo Lucani, *exeat aula, qui volet esse pius*. Satis, nisi fallor, patet ex his inconsulta Cl. Ursini affirmatio, qua non tantum negat Ellipsin in hac Phrasi, sed etiam hoc Verbum, et similia per naturam suam Neutra, vi præpositionis facta tradit vere Activa, qua de re agemus etiam in sequentibus.

(7) *Sed in illis supprimitur etc.* Cum incertissima sit hujus verbi origo, et proinde etiam primitiva ejus significatio, nihil certi possumus statuere de nativa ejus constructione. Crediderim tamen, Verba *Adulo* et *Adulor* fuisse prorsus Neutralia, et notasse primitus, vel ad *aulam* agere et hæere propter aliquem, cui blandiaris: vel ad *ollam* hæere, et expetere cibum: quamvis neque rejiculam putem Turnebi sententiam, a Græco *εἰπά*, *cauda*, ea derivantis, quum R et L permutari inter se soleant, et *adulationem* canibus maxime

δρασειν δρσειον; “ [quomodo Catullus *Basiare basia*,
 » Plaut. *Vovere votum*, *Vomere vomicum*, *Turbare*
 » *turbas*, *Ludere ludum*, *Jurare jurandum*.] » Tacitus lib. 16. *Ne codicillis quidem Neronem, aut Tigellinum, aut quem aliorum prepotentium adulatus est*: idem lib. 16. *At nunc colimus externos, et adulamur*. Columella lib. 7. cap. 12. *Furem adulantur*. Cicero *Adulari fortunam alterius dixit* 2. Divin. *Adulo etiam dixerunt veteres*. Cicero 2. Tuscul. ex poëta veteri, *Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem*. Valerius Max. *Si Dionysium non adulares, ista non esses*. Lucret. *Cannitu vocis adulant*. Hinc videtur Cicero traxisse passivum, *Officior*. 1. *Cavendum*, inquit, *est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus*. Valer. Maxim. *Tribunus militum adulandus erat*: idem lib. et cap. 3. *Cujus clementiam non adulatus Mucius*: idem lib. 4. *Ephes- tionem more Persarum adulata*.

Adversor, id est, Versor ad, vel verto me tibi. Et ut *Verto* sæpe reticet accusativum *Se*, ut, *In glaciem vertere lacunæ*: sic *adversor* (8) reticet etiam

propriam dicat Nonius. Verba autem Ciceronis, in quibus prorsus passiva τὸ *Adulari* creditur adhiberem, aliter exposuerim et construxerim. Nempe, *ne Assentatoribus patefaciamus aures, nec Eos (assentatores) adulari nos sinamus*. Frequens enim est illa Accusativi ante Infinitum Ellipsis. Cæsar B. Gall. II. 15. *nulum aditum esse ad eos mercatoribus*: nihil pati scil. *Eos vini inferri*. Sed et in Valerio Max. IV. 3. 4. ext. legitur, *Si Dionysium adulare velles*. Ceterum cognatus ille Accusativus, de quo jam egimus ad Caput superioris inquit, et mox iterum aliquid dicemus ad vocem *Æstuo*, neutiquam requiritur, nedum in verbis in OR exeuntibus.

(8) *Reticet etiam Accusativum.* Minime gentium. *Adversari* revera est passivum, æque ac

Versari, quod significat aliquo in loco se movere, et vertere prorsum rursus. Sic ergo et *adversari* alicui est sese advertere adversus aliquem: qua ratione æque dici posset *adversari aliquem*. Certe eo modo se res habet in ipso Activo, veluti, quum legimus apud Ter. Eun. II. 3. 15. *Ille sese interea adverterat in hanc nostram plateam*. Quin vulgo dicimus *animum advertere*, et *contracte animadvertere aliquid*; Sensus enim est, *animum advertere ad aliquid, vel forsitan aliquid advertere ad animum*. Cæsar B. Gall. I. 24. *Postquam id animum advertit*. Terent. prol. Andr. *Nunc quam rem vitio dent, animum advertite*. Sed tamen in sequentibus Taciti locis plerique eruditorum interpretum partim jam ediderunt, partim edendum censuerunt etiam ex MStis, *aver-*

accusativum; ut, *adversari animo, libidini, sententia*. Tacitus lib. 1. expressit accusativum; *Sua facinora adversari deos lamentatur*: et lib. 17. *Sed ambitionem scriptoris facile adverseris*: ibidem; *Vidistis deos infaustam adoptionem adversantes*.

sari, cujus eadem est constructionis ratio. Nam *Deos facinora sua adversari*, sicuti editur, est idem, quod, *Deos se avertere, seu averti, ad conspectum suorum facinorum*. Atque hæc haud dubie præcipua est origo verborum, quæ *Deponentia* appellantur, quæque olim vera fuerunt Passiva. Nam quoniam illa Passiva idem prorsus significabant, quod Activa tunc, quum ea reciproci pronomen quidem requirunt, sed perpetua pene Ellipsi omittunt, et ideo Neutorum speciem præferunt, hinc casu (nam casus in ferendis locutionibus vel maxime valet) sæpe factum, ut illa Activa in desuetudinem abierint, et sola eorum Passiva in usu manserint, atque ita tandem pro Deponentibus passivam significationem jam habeantur. Patet id imprimis ex verbo *Vertere*, et derivatis inde. Frequens illius simplicis et Activi usus est in sensu Neutrali, qui idem cum Passivo; id quod fit per Ellipsin Accusativi reciproci. Nam vulgatum illud, *quod bene vertat*, scilicet *se*, idem revera est, quod ad sensum, ac si diceret, *vertatur*. Formatur inde *versari*, quod sensum eundem exhibet, quem *versare se*, ut adeo, qui *versatur* aliquo in loco, is ex verbi vera et primitiva significatione, sese versare, seu ipse a se istic versari ultro citroque, dicatur. Clarius hoc etiam liquet ex Compositis *Revertere* et *Reverti*. Nam utrumque in usu est, licet alterum altero frequentius; et idem prorsus significat, sed tamen alterum revera est Activum, et intelligitur in eo sæpius memo-

ratum Pronomen, alterum vere Passivum. Eadem est ratio *re Misereor* et *Misereor*, (Vide ad II. 3. N. 5. p. 165.) *Regredior* et *Regredior*, (Vide infra Capite ad Verbum *Regredior*) *Læto*, *Lator Delecto*, (Vide Plautum Merc. III. 2. 5.) *Delector*, *Pasco*, *Pascor*, quod postremum eodem modo ac sensu dicitur, quæ *Vescor*, de quo ad superius Caput egi. Tum *re Proficisco*, h. e. porro me facio, seu facesso, et *proficiscor*: *Potio*, et *Potior*, de quibus vide infra ad Verbum *Potior*: *Reminisco*, h. e. in memoriam mihi redigo, et *Reminiscor*, multorumque haud dubie aliorum, (Vide omnino Priscianum lib. 8. p. 797. et 799.) sed in quibus omnibus id tamen hodie non ita facile demonstrari potest, quoniam primitiva eorum significatione usu est oblitterata, et proinde nobis jam læt. Eadem ratione e contrario sæpe sola etiam Activa, in solo pene Neutrali, seu Passivo isto sensu, per Ellipsin reciproci pronominis, manserunt in usu, atque ita simul Passivorum usui prorsus abolendo causam dederunt. Talia sunt *Deficio*, *Proficicio*, *Sufficio*, *Emergo*, *Degenero*, *Nubo*, *Excello*, *Surgo*, *Facesso*, *Propinquo*, *Vergo*, *Migro*, *Penetro*, *Subsisto*, *Trajicio*, etc. quæ minime sunt Neutra, sed plane Activa, quorum accusativus est Pronominis reciproci. Vide et supra ad Cap. 2. et infra ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Interim neutiquam diffiteor, huic analogicæ observationi de verbis Deponentibus sæpe quam maxime contrarium deprehendi usum Linguae; etiam in illis ipsis Ver-

Æstuo. Staius, Pisæum domus non (9) æstuat

bis modo a me memoratis, in quibus ceteroqui nullus videtur esse hæsitatiōis locus. Cum dicimus, *Equus pascitur sive herbis sive herbas*, requirit omnino Analogia, ut id exponatur hoc modo, *equus pascit se herbis seu αεττ' herbas*, vel etiam *pascitur a Domino herbis*, etc. Nam Domini proprie dicuntur *pascere* armenta. Unde Cato rogatus, *quid maxime expediret in re familiari*, respondit, *Bene pascere*, apud Cicer. de Off. II. 25. Nempe *pascere* proprie notat alere, a Gr. πᾶσσω. Hinc Virgil. Georg. II. 189. *de campo, qui silicem curvis invisam pascit aratris*. Sed et *pascere* quasi neutraliter cum intellectu reciproci pronominis esse adhibitum olim, patet ex Sueton. Tib. 2. *Non pascentibus pullis*, h. e. cum non pascerent se, seu non pascerentur pulli. Constat autem ex his, *το πασκει* vere et natura sua significatiōis esse Passivæ. Ejus tamen compositum, *Depasci*, videri potest ab ipsis Veteribus ita usurpatum, ac si verè esset Activum, a quo proximè regatur Accusativus, in quem actio exseritur. Ut, quum Virgilius ait de Serpente filiolas Laocoontis devorante, *miseros morsu depascitur artus*, quis dubitet, quin vere activa significatiō a Virgilio data sit huic verbo, scil. mandendo et vorando consumendi artus. Similiter in Georgicis, *atque artus depascitur arida febris*. Sed Catarchesis hæc est, quæ sæpe vocabula usurpat alio in sensu et constructione, quam postulabat analogia et origo, seu primitiva eorum significatiō. Nec mirum, quum Scriptorum debeant obtemperare usui, si pervulgatus est, usus autem sit penes vulgus. Quia vero imperitum, et harum rerum negligens est vulgus, sæpe ille usus, a vulgo ortus, est potius *abusus*, h. e. αεττ'χρησις. Quin

immo similis abusus significatiōis etiam in Activo hujus verbi reperitur apud Virgil. Georg. I. 112. *Luxuriam segetum tenera depascit in herba*. At vero recte loquendo animalia pascunt se cibo suo, non vero pascunt, et proinde nec depascunt, cibum. Sed tamen quia in pascendo, herbas morsu demetunt, hinc *depascere* pro demerere, vel pascendo se, segetes absumere, abusu quodam significatiōis posuit non modo Virgilius, sed et Cicero aliique. Ex his vero manifestum, ex erroribus vulgi, et abusu linguæ, significatiōes sæpe mutatas, et ita tandem factum, ut data videatur formæ passivæ significatiō Activa, licet, si ad primum phraseos et constructionis usum recurras, passiva haud dubie fuerit. Nam ipsum illud, *miseros depascitur artus*, et *artus depascitur febris*, secundum naturam Grammatices, et significatiōis primitivæ analogiam, ita exponi potest ac debet, *pascitur artibus illis*, usque dum nihil amplius ex iis supersit. Plane ut Simplex *Pasci* apud Virgilium Georg. III. 314. de Capris, *Pascuntur vero sylvas et summa Lycæi, Horrentesque rubos, et amantes ardua dumos*. Sic porro *Abuti* aliquam rem idem fere est multis in locis, quod absumere eam. Sed sicuti *absumere* proprie notat aliquid sumere, usque dum nihil ejus supersit, sic *abuti aliquam rem* est uti et juvari eâ, usque dum res plane sit consumpra vel in nihilum redacta. Plaur. Pcen. V. 4. 29. *jam diu edepol sapientiam tuam abusa est hæc quidem: nunc hinc sapit*, h. e. sapientiam, quam abs te habuit, consumpsit jamdiu, nunc sapientiam, quam habet, habet a me. Vide et supra ad Cap. 2. pag. 281. et paulo ante ad Verbum *Abutor*.

(9) *Æstuat annum.*] Interpretare, *æstuando exhibet annum Pi-*

annum. Annotat Turneb. lib. 5. cap. 3. et lib. 21. cap. 8. *Papinius*, inquit, *nove dixit*, æstuat annum,

sæum. Sic enim sæpe loquebatur Veteres, ut in Accusativo verbis addito efferrent id, quod Actione istius Verbi quasi exhibetur, seu effectum præstatur. Qua ratione factum, ut verba vere Neutra acceperint aliquando constructionem et significationem ferme Activam. In hunc censum referenda, quæ sequuntur. Propert. lib. 2. el. ult. *Lyncæus ipse meus seros insanit amores*, h. e. exhibet insaniendo seros amores, atque ita insanix ejus materia et effectum sunt seri illi amores. Persius I. 25. *Quam sapiimus patruos*, h. e. quum sapientia nostra exprimus sapientiam illam et severitatem, qua patrum utuntur adversus fratrum filios. Juven. *Qui Curios simulant, et Bacchanasia vivunt*, h. e. vita sua exhibent speciem Bacchanalium. Sic Ovidius, *Carmina saltantur*; Et in Arte Am. I. 501. *Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam*, h. e. in saltando repræsentante. Horat. *Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat*. Plane uti Sueton. Ner. 54. *Saltare Virgilii Turnum*. Quid aliud enim hæc significare queunt, quam saltando exhibere et agere personam Turni, Cyclopi, etc. ? Sed tamen origo harum locutionum fuit Elliptica. Nam *saltare Cyclopa* dicitur utique eadem prorsus ratione et sensu, qua *movere Cyclopa*, de qua Phrasi superiori in capite jam egimus pag. 283. Jam vero sicuti hæc certissime est Elliptica, et necessario per ellipsin explicanda, sic et illa eodem prorsus modo formata fuit primitus, et accipienda etiamnum foret, ut Neutralis, nisi Usu ipso ad naturam seu originem locutionum non satis attendente, deflexa fuisset in speciem Activæ, quæ species probatur potissimum ex Passiva Ovidii locutione, *Carmina saltan-*

tur. Similiter vero exponere possumus, *Olet unguentum*; *spirat Deam, anhelat ex imo pectore crudelitatem, sonat vitium percussa maligne fidelia*, h. e. odore suo odorem unguentorum, spiritu suo spiritum Deæ et ipsam Deam repræsentat: anhelitu suo effiat et declarat animi crudelitatem: fidelia sonitu suo declarat et exhibet nobis vitii speciem. Immo vero similes sunt omnes fere locutiones, quæ Accusativum verbis, natura et usu sub ceteroqui Neutralibus, additum habent, quo materia vel effectum actionis exprimitur. Tales sunt ab Auctore nostro allatæ in verbis *Clamare, Crepare, Delirare, Eructare, Ludere, Manare, Micare, Peccare, Stillare, Sudare, Tonare, Ululare*, aliisque. Quibus adde imprimis notabile illud Flori I. 12. 17. *Cum ad iniqua pondera addito gladio, superbe, Væ victis, increparent*, h. e. incrependo dicerent, *Væ Victis*. Et Pomponii Melæ III. 8. de Euphrate, qui primum late diffusus in stagna, *diuque sedentibus aquis, et sine alyeo patulis, piger, post, ubi marginem rupit, vere Fluvius est*, h. e. ubi rumpendo terram, effecit sibi marginem et ripas. Vide etiam, quæ notavi ad Caput superius plane in extremo. Jam vero, prorsus censeo eandem quoque rationem esse Accusativi Cognati, Neutralibus juncti, maxime ejus, qui penes se habet Epitheton, vel Genitivum. Nam sicuti dico *Saltare Cyclopa, Ludere Trojam, Æstuarè annum Pisæum, Manare picem, Ululare tristia*, eadem ratione dicam, *Saltare saltationem Cyclopi, Ludere ludum Trojæ, vel consimilem ludum*, ut ait Terentius, *Ululare tristem ululatum*, etc. Ita ergo, quum idem Terent. dicit *Hunc scio solide mea grayisurum gaudia,*

ut si æstuat æstum quis diceret. « [Lucretius 2. *Hos igitur tellus omnes exæstuat æstus.* Juvenal. *si dixeris, æstuo, sudat, subaudi æstum.*] »

exponi illud potest, scio hunc suis gaudiis integre exhibiturum in hoc negotio eadem et paria meis quamvis et aliter exponi queat, per Ellipsin scilicet. Præpositionis *ob* vel *propter*; ut apud Ciceronem in Ep. Famil. *Furit Homines tam gavisos suum dolorem.* Similiter quum Cicero ait, *Magna voce juravi verissimum pulcherrimumque jusjurandum*; sensus est, Vel, jurans expressi et exhibui tale jusjurandum, sicuti Idem scribit ad Atticum, *juravit morbum*, h. e. jurans dixit morbo se teneri: Et Cæsar B. Civ. III. 12. *idem omnis exercitu jurat*, h. e. omnis exercitus jurans promittit idem: Vel, juravi tali jurejurando, seu *secundum* et *in* aut *per* tale jusjurandum. Sic enim accipi potest etiam illud Cæsar's, quasi diceretur, *in idem jurat omnis exercitus.* Huc refer quoque, quod Ovidius ait *Metam. II. 101. Stygias juravimus undas*, h. e. per Styg. undas. Quum vero nullum addit Epitheton, vel quod Epitheti aut Descriptionis alicujus vicem sustineat, Pleonasmus est significationis et constructionis, usitatus etiam in aliis linguis, qui tamen eadem illa ratione es expediendus. Proinde quum Gellius et Alii (Vide infra in *Servio*) dicunt simpliciter *Servivit Servitutum*, si nolis in eo statuere Ellipsin Præpositioni, tum vero expone id, serviendo exhibuit Plenam et Veram servitutum. Emphasis enim quædam inest in illo Pleonasm. Vide super. Cap. p. 272. Eam autem visus mihi sum rectius exprimere non posse, quam tali expositione, qua declaravi. hanc phrasin meâ sententiâ paulo amplius quid denotare, quam faciat simplex verbum *Servire*. Hoc si animadvertisset Ursinus,

non ita temere, opinor, abjecisset eam *tricarum*, nomine, sicuti facit To. I. p. 419. ad simplicem Pleonasmum istam phrasin rejiciens. Et eo vero, quod ita Verbis Neutralibus reperiuntur nonnunquam additi Accusativi, neutiquam colligendum, ut sæpe jam diximus, nulla esse Neutra, et, si quæ eam speciem præferant, illa requirere supplementum Accusativi Cognati, qui non modo non necessarius, sed et extra istam, quam dixi, rationem ineptus prorsus est. Verum id potius colligendum, verba, quæ natura suæ significationis, et porrissimo usu, vere Neutra sunt, posse etiam per istam explicationem, quam modo dedi, et quandam quasi Ellipsin significationis, usurpari Activo sensu. *Miratur Ursinus*, quod hanc mutationem fieri dicam per *Ellipsin quandam significationis*, in qua ipse potius agnoscat *Pleonasmum quandam significationis*. At vero Ellipsis utique debet, quando plus intelligi debet, quam exprimitur. Ea vero est plane Grammatica, quando omittitur, quod ex legibus Grammaticæ addi debuisset. Quando itaque dicitur ex. gr. *percutere fœdus*, pro percutere porcum ad sancendum fœdus, ut exponit Ursinus ipse, seu pro sancire fœdus percutiendo victimam, nulla in ea phrasi est ellipsis Grammatica, siquidem nihil deest, quod ad constructionem explendam addi debeat, at in ejus significatione constituenda deest tota *victimæ* mentio, quæ ad illam explendum requiritur in interpretando. Eo itaque nomine, in talibus Neutris, quæ sine Ellipsi Grammatica junctum sibi habent Accusativum, immo et in Activis,

Allatrare ejus magnitudinem solitus erat. Livius 38.
Plinius lib. 2. de Oceano; *Interna maria allatrat.*

quæ ita longe petitum proxime tamen regunt Accusativum, inesse dixi *quandam Quasi Ellipsin Significationis*. Porro multa etiam reperiuntur Verba, quæ Simplicia, sunt vere Neutra, eadem Composita cum quibusdam Præpositionibus, usu saltem facta videntur vere Activa. Talia sunt *Concrepare ara, Decurrere, Debellare, Deslere, Edormire, Ebulire, Ejurare, Abjurare, Præstare*, etc. Crediderim tamen, hæc quoque primitus fuisse vere Neutra, et per Ellipsin Præpositionis, licet longioris aliquando supplementis, ita constructa, at vero eam Ellipsin paulatim adeo usu ipso invaluisse, ut quædam Verba nullam retinuerint Neutralis et Ellipticæ locutionis speciem, sed omnem Activæ acceperint, ideoque etiam in Passivam Activæ respondentem transierint. Vide et infra Me ad Verbum *Currere*. Non tamen ita semper se res habuit, nec in omnibus Compositis, quæ Auctor adfert, cum Accusativo junctis. Nam is sæpe regitur etiam a Præpositione, quæ in Verbo inest, quæque per Ellipsin repetenda. Veluti in *Allatrare, Accedere, Adire, Arridere, Assentare, Assontire, Excedere, Illucere, Illudere, Impendere, Incumbere, Inflare, Inire, Insultare, Insistere, Invadere, Obire, Præsidere, Prævehî* (intelligitur in his præter) *Subire, Trajicere, Transmittere*, etc. At valde in hisce adversantem mihi habeo Ursinum, qui contendit, Accusativum, his et similibus Verbis junctum, sine ulla Ellipsi regi vi præpositionis, quæ cum Verbo est composita, et quæ idcirco non repetenda sit ad supplementam Ellipsin, quam nullam ille hic agnoscit. Vide Eum, To. 1. p. 462. 463. et To. 2. p. 274.

275. Res profecto mira, quum passim occurrat Supplementum illud Ellipseos, seu illa præpositionis Repetitio, nolle hic tamen agnoscere Ellipsin, quam agnoscas in Verbis, quæ cum aliis Præpositionibus sunt composita, Accusativum non regentibus. Certe enim frequenter prorsus repetita reperitur illa Præpositio, etiam cum Verbis, quæ ceteroqui frequentissime sine eâ leguntur adhibita. Quid usitatius, quam *aspicere aliquem*? Et tamen Cicero de Harusp. Resp. cap. 1. *Et simul ad Cn. Lentulum Consulem aspexit, concidit*, etc. Vide me supra ad verbum *Adeo*, et ipsum Ursinum To. 2. pag. 275. ubi multa istius generis collegit. Sed et promiscue Veteres adhibuerunt hæc Verba, modo cum repetita præpositione, modo sine ea. Sæpe enim omittitur etiam durius aliquanto, et præter consuetudinem, ut in illo Plauti Trucul. iv. 2. 49. *Manum te injiciam quadrupli*. Manifestum satis arbitror, *Te* non regi ab *injiciam*, sed a Præpositione *in* per Ellipsin omissa, quæ ceteroquin exprimitur passim. Sic *Instare currum et rotas* apud Virgil. *Eneid. VIII. 433. pro in currum faciendum*. Sed et sumamus Verbum *transducere* et similia apud Cæsarem, qui B. Gall. I. 35. ait, *ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam transduceret*. At alibi omittit Præpositionem *trans*, et sic duos Accusativos huic uni verbo jungit Veluti I. 12. *Helvetios tres jam copiarum partes id flumen traduxisse. II. 5. Flumen Axonam exercitum transducere maturavit. II. 10. omnem equitatum sagittariosque pontem transducit. IV. 16. exercitum modo Rhenum transportaret*. Quid nunc malis, Lector, utrum stæ

Columella in præfatione; *locupletissimum quemque allatrandi*. Vide *Latro*, et *Adeo*.

tuere in his Ellipsis Præpositionis, quæ sæpe aliis in locis repetita occurrit, an Accusativos hosce vi Præpositionis a Verbis quoque regi, licet ea alios etiam Accusativos unice et discrete ab se rectos habeant sibi additos? Quid dices, si insuper Hi Accusativi reperiantur cum Passivis constructi? Sic B. Gall. I. 31. *ne major multitudo Germanorum Rhenum transducatur*, et II. 4. *Belgas esse ortos a Germanis, Rhenumque antiquitus transductos*. Manifestum patem, Accusativum hic explicandum per Ellipsis Præpositionis. At nihil hæc movent Ursinum, qui ipse To. 2. pag. 270. et 272. similia adfert, cum Passiva tali Accusativo juncta, tum Activa duplicem habentia: Et tamen talia verba To. I. p. 462. censet *vi compositionis cum præpositione fieri Activa*, veluti *Antevenire*, *Adire*, *Accedere*, *Allatrare*, etc. Quid ergo? An etiam Passiva *fient Activa* per eam constructionem, quippe cujus eadem plane est ratio, sive Accusativus ille cum Passivis, sive cum Activis, construatur? Quid multa? Absurdus nihil dici potest, aut statui. Sed et quid absurdius excogitari potest eo, quod pag. 456. *Abnuere aliquid* Neutrum dicit, et ejus Accusativum regi a Præpositione per Ellipsis suppressa, at *Annuere aliquid* esse Activum, et regere Accusativum vi præpositionis, cum qua compositum est Verbum. Quin si præpositio, cum Verbis composita, ita communicat cum iis suam vim, ut jam absque Ellipsi Accusativum regant, quem ceteroqui nec Ipsa, nec Simplicia eorum, regunt, quare non etiam cum Adverbiis hanc suam vim communicant? Quare ipse Ursinus statuit *Versus* esse Adver-

bium, at *Adversus* Præpositionem, quia plerumque additum sibi habet Accusativum? quia tamen secundum hanc rationem regi posset vi præpositionis compositæ, ut adeo opus non esset mutare idcirco naturam totius vocabuli. Sed quæ falsa sunt, solent sibi parum constare. Adde jam his omnibus, quod eadem Constructio Accusativi reperitur passim etiam cum Verbis, quæ composita sunt cum Præpositionibus Accusativum neutiquam regentibus. Vide Me supra ad Verbum *Adeo*. In his vel præcipua sunt Verba cum *E* vel *Ex*, et *Præ* composita, quibus si jungitur Accusativus, intelliguntur per Ellipsis prorsus necessarii Præpositiones, *Extra* et *Præter*. Verum hoc quoque negat Ursinus, sed sibi minus constans. Nam To. 2. p. 274. *Ambigit* quidem, at To. 1. pag. 455. et 463. admittit prorsus, quod de *Ex* *Extra* dixeram. Vide Me infra ad Verbum *Egredior*. Si ergo *Exire* *muros*, *Egredi urbem*, etc. Elliptice dicuntur pro *exire extra muros*, *egredi extra Urbem*, quare, quæso, non itidem Ellipticum habebitur *Allatrare aliquem* pro *ad aliquem*, *Annuere aliquid* pro *ad aliquid*? Hæsitat tamen potissimum in *Præ* et *Præter*. Nam ait p. 456. *ad Præsiedere provinciam*, exercitum, *non satis quadrare hanc Ellipsis*. Et, *Nec in Præjacere castris*, Præminere cæteros, *dixeris intelligendum*. Præter pro Ante. At vero disertus valde est locus Ovidii Heroid. VI. 116. *Præardiat stellis signa minora suis*. Ubi Accusativus regitur nec a Verbo, nec a Præpos. *Præ*; sed liquido a Præp. *Præter* per Ellipsis omissa. Deinde nihil est frequentius apud Auctores, quam illud *præter ceteros* pro, *a me*, *supra*. Hinc apud

(10) *Ambulare viam* solæcismum putat esse Quincilianus, rectius dixisset *pleonasmum*: nam ut, *am-*

Plautum Asin. V. 2. 6. et 8. promiscue hæc ponuntur ita, ut qui credebatur esse *præter alios succus et frugi*, reperiri dicatur *ante omnes minini esse pretii*. Nempe sicuti *Præ*, sic et *Præter*, inde derivatum, notasse iridem debuit olim *ante* et *supra*, etiam ita, ut implicite quoque significationem quietis in loco, non semper motus per locum, habeat. Sic apud Plautum *Mustela mihi abstulit murem præter pedes*, h. e. *antè*. Terent. *Erat forma præter ceteros honesta et liberali*. Sed tamen non ita constanti mansit in usu, ut dicatur *sedere præter provinciam, jacere præter castra*, etc. pro *Antè*. Ast in phrasium natura et Ellipseon origine indaganda vel maxime attendere debemus ad primitivam vocabulorum significationem. Utcunque fit, ipse Ursinus quoque in his tamen Ellipsis statuit, et mavult intelligi *ad*, sive *quod ad*, quod mihi in hac controversia sufficit. Ellipsis hæc porro probatur etiam eo, quod in aliis quoque Verbis *Præpositiones* ad eam explendam adhibentur aliæ, quam quibuscum Verbum est compositum. Sic Cæsar B. G. III. 26. *omnium oculis mentibusque ad pugnam intentis*. Sallust. Catil. 40. *Adducti in spem maximam*. Liv. I. 34. *Notitiam eam in amicitie familiaris jura adduxerat*, etc. Liquet ex his, *Accusativum* non regi a Verbo Composito, sed a *Præpositionibus* variis, vel intellectis, vel expressis. Quando autem *Præpositio* eadem repetitur, negari nequit *Pleonasmum* in his aliquem inesse. Verum is statuendus est, non in expressa ante *Accusativum Præpositione*, sed in ea, quæ cum Verbo est composita, ut recte censet Vossius de Construct. cap. 66. Perinde enim est, sive dicam

Adire ad aliquem, sive *Ire ad aliquem*, nisi quod *Pleonasmò* illo major quædam *Emphasis* notetur. Quod vero *Ellipticus* iste *Accusativus* Verbis compositis additus, convertitur sæpe in *Nominativum Passivi*, non habet id magni argumenti vim, quum ex abusu oriatur, ut Nota seq. probabimus, et agnoscit ipse Ursinus To. I. pag. 413. exemplis a me allatis usus.

(10) *Ambulare viam*.] Dicitur haud dubie per Ellipsin *Præpositionis*, et proinde nec *Solæcismus* in hac est locutione, nec *Accusativus Cognatus* deest in *Ambulare per viam*. Probatur id, ni fallor, manifeste ex Cicer. Famil. XI. 13. *Itinera multo majora fugiens, quam ego sequens*. Ubi itidem *Accusativus* legitur junctus verbis *fugere* et *sequi*, sed certa cum Ellipsi *Præpositionis*. Similiter Virgil. Æn. XII. 733. *Mille fugit refugitque vias*, Cervus scil. cui instant Canes. Sic Horat. Od. 1. 2. ubi Jupiter dicitur *sacras jaculatus arces pro in arces*. Obstare quidem nostræ videtur sententiæ, quod dicitur etiam *Ambulatur via*, ut et *Navigatur mare*. Sed quo magis rem perpendo, eo minus tribuo huic argumento, quod petitur a locutionibus passivis ad rejicienda verba Neutra; cum locutiones istæ sint maximam partem prorsus *catachresticæ*, et ex manifesto sæpe errore ortæ, sicuti jam ostendi ad Cap. 2. pag. 272. et p. 277. et hic certius etiam declarabo. Etenim si dicam *Dormio totam noctem, vixit centum annos*, nemo utique eruditorum, qui modo animum attendet, aliter accipiet hosce *Accusativos*, quam qui regantur, non proxime a Verbo, sed a *Præpositione*, ad Temporis durationem exprime-
bulare

bulare viam, vel iter, est ἀρχαϊσμός, et πλεονασμός, ita longum vel difficile iter ambulare, necessario et

mendam adhiberi solita. Vide ipsum Sanctium infra lV. 13. init. Nihilominus ita accepti aliquando ab ipsis Veteribus reperiuntur, tanquam si penderent proxime & proprie a Verbo, si modo quid tribuendum locutionibus Passivis in hoc negotio. Nam sicuti *τὸ Εγὼ ἀνο te*, respondet, *Tu amaris a me*, sic etiam ex illis Verborum Neutrorum locutionibus formaverunt nonnulli similiter plane iis respondentes Passivas, Accusativo in Nominativum converso. Sic enim Cæsar B. Gall. V. 39. quum referret oppugnationem castrorum Romanorum a magna multitudine Gallorum subito factam, ait; *Ægre is dies sustentatur*. Atqui certissimum est, si in Activo dictum fuisset, *Ægre Romani sustentarunt hunc diem*, non aliter id explicandum fore, quam hoc modo, *Ægre Romani sustentarunt Gallos in vel per hunc diem*. Et tamen hic dicitur in Passivo, per abusum utique manifestum, ipse *dies sustentari*. Similiter Martialis. *Tota mihi dormitur hiems; Noctes vigilantur amara*. Vide et Me infra ad Verbum *Dubito*. Eadem porro ratio est et horum seqq. *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum: Finitimis quamvis circumsoner armis: Urbs aditur. Si arideantur. Obstrepi bellicæ laudes videntur*. Neutiquam enim inde conficitur, in hisce locutionibus *vigilare noctem, circumsonare aliquem, Obstrepere aliquem* etc. Accusativum regi vi ipsorum Verborum, ut regi deberet, si recte converteretur in Nominativum Passivi. Nam *sonare aliquem* significat, non, sonitum cedere adversus vel apud aliquem, sed, sonitu suo aliquem

exprimere, vel exhibere, ut, *Vox hominem sonat: Fidelia sonat vitium*. Quid ergo? Accusativi illi manifeste reguntur a præpositione per Ellipsin repetenda, et tamen, quo jure, qua injuria, in Nominativos sunt conversi. Sic igitur neque ex eo, quod occurrunt aliquando, *Ambulatur via, Navigatur mare, Res illa certatur, Hic status una omnium voce gemitur, Bellum hoc tibi militabitur, Ne victoria quidem plauditur, Triumphatur Medo*, non ex eo, inquam, concludes recte, verba illa in Activa forma varios recipere Accusativos, eosque regere vi sua, licet, tanquam si ita res se haberet, formatæ sint inde Passivæ illæ locutiones abusu quodam. Revera enim Neutra sunt primitiva significatione et usu. Nam quid ex gr. *Triumphare* aliud notat, quam triumphum agere, quæ est utique Actio in se subsistens et permanens. Quando ergo illi jungitur Accusativus alienus, is per Ellipsin præpositionis est interpretandus. Eodem enim sensu dicitur *triumphare Medos*, et *de Medis*. Si contendas ex passivo, priorem illam locutionem esse vere Activam, maneret tamen vel sic posterior Neutralis, atque ita prior si active sumenda, foret id ex abusu ortum, quum verbum absolute alioqui construa-tur, et absolutam natura sua designet actionem. Neque verear tale quid affirmare, etiamsi in quibusdam abusu ille constanti dein usu demonstrari posset confirmatus & comprobatus. Nam hoc sæpe etiam accidisse, sed ita, ut tunc simul mutata quoque fuerit primitiva verbi significatio, verissimum est, ut supra jam pag. 278. 279. ostendi. Exemplo sit ex quamplurimis etiam

eleganter dicitur; quum vero dicitur, *ambulare per viam*, deest accusativus cognatus; nam et, *ambulatur*

verbum *desiderare*, quod primitus Neutrum fuit, Actionem in suo subjecto absolvens. Significavit enim, si originem vocabuli spectes, unde natura ejus et primitiva significatio eruenda, sidera constanter intueri, ut ex iis divines de rebus futuris, quas expetis et cupis. Quando ergo dicebatur, *desiderare aliquid*, dicebatur id eodem modo, quo *consulere aliquid amicos*, quo *palere*, *stupere*, *dolere aliquid*, etc. Immo etiam, quo *Gestire aliquid*: cujus sensus est, gestus edere præ læticia aut præ desiderio alicujus rei. Plautus Mil. Glor. IV. 5. 15. PA. *Reddam impetratum*. PY. *At gestio*. PA. *at modice decet; moderare animo, ne sis cupidus*. Hic vides *Gestio* ab ipso Auctore exponi per *Sum cupidus*. Hinc jam passim illud cum Infinito construitur loco Accusativi. Terent. Phorm. II. 1. 30. *Ipsum gestio dari mihi in conspectum*, h. e. valde cupio. Suetonius Calig. 6. *Gestientes vota reddere*. Cicero Famil. VI. 20. *Nihil est cur adventibus te offerre gestias*. Similiter ergo *desiderare aliquid* proprie notat, sidera spectare propter aliquid, seu per sidera explorare, utrum, quod cupis, tibi sit eventurum, nec ne. Jam vero quia Accusativus, ista licet constructionis ratione, plerumque huic verbo fuit additus; et quia eo exprimebatur res, quæ in votis erat, et propter quam fiebat illa exploratio; hinc factum tandem, simul ut ille Accusativus haberetur tanquam proxime dependens a verbo, simul ut mutaretur prorsus significatio verbi ex Neutrali seu Absoluta, sidera intueri propter aliquid, in Activam, expetendi illud ipsum, propter quod sidera spectabas. Adde his *Petere aliquid*,

simili modo et dictum et exponendum, ut ostendimus infra IV. 4. ad vocem *iter*. Similiter *Præstare alteri* est revera Neutrum et notat proprie, *Stare præ altero*, h. e. potiorem esse altero. At usu ipso Verbum hoc factum videtur Activum quoque, quum invaluisse illa phrasis *Præstare aliquid alteri*, pro, affectum dare, exhibere. Et hinc *Præstare se Virum* scil. sibi vel alteri. Sed tamen etiam in omnibus hisce, et similibus, Accusativus videtur a Præpositione primum rectus, et per Ellipsin positus, quasi diceretur, *Præstare alteri in aliquo negotio*, seu, quod ad aliquod negotium. Nam qui aliquem juvat aliqua re, is in ea est altero potior, seu præstat alteri. Verum ita mutatam esse paulatim ipso illo usu Primitivam Verbi significationem, negari nequit. Abusus hi revera primum fuerunt, sed qui postea adeo recepti sunt usu perpetuo, ut secundum activam illorum verborum significationem formata sint non modo Passiva, sed et Derivata quamplurima, nihil prorsus Primitivæ significationis retinentia. Ad talem abusum refero etiam locutiones Passivas Impersonalium simpliciter ex Activo retentas. Nam sicuti dicimus activa forma, *Quem mihi pudet*, sic et Passiva dicitur, *Quem nihil puduit est*. Sic Corn. Nep. Attico 15. *Nunquam suscepti negotii eum pertasum est*. Immo ad hoc exemplum etiam Cicero dixit, *Quos non est Veritum, in Voluptate summum bonum ponere*; licet *Id veret me*, aut *id Veretur me*, ut *id pudet me*, non sit ullo in usu. Vide Gellium XV. 13. Non possum hæc aliter concipere, quam impersonaliter primitus dicta, *puduit est pertasum est, veritum est*,

atque aliam fuisse constructionis rationem Accusativi *Quem* in eo, *Quem nihil pudet*, aliam et ellipticam in eo, *Quem nihil pudetum est*, sed dein, perspecta neutiquam nec considerata Constructionis analogia, simpliciter unum ad exemplum alterius ex abusu a plerisque adhibitum, et sicut eodem modo construitur *licuit et licitum est*, sic per incuriam aut abusum eodem modo constructa etiam *Puduit et pudetum est* immo hanc ipsam formam habitam paulatim pro præterito Activi, *pudet*. Pater ex his, quomodo vere mutata sæpe fuerit per abusum, et quendam vulgi errorem, verborum natura et significatio. Sed tamen neutiquam semper abusus ille usu confirmatus fuit, et proinde minime ex rarioribus quibusdam passivæ formæ locutionibus pronunciari recte semper potest de natura constructionis et significationis Verborum in O exeuntium, ita ut ex Neutris fiant Activa. Neque ipsi Sanctius, Scioppius, Vossius, Ursinus, etc. semper recipient illam vicissitudinem, ut ex passivis locutionibus, apud Poëtas maxime occurrentibus, constituatur Natura Activorum. Sic enim Ovid. *Largaque provenit cessatis messis in arvis*, h. e. in quibus cessatum est. Idem, *cessataque tempora cursu Corripit. Immensum est erratas dicere terras. Certatam lite Deorum Ambraciam. Alii regnata rura, sudata vestis, placenda dos est, pereunda est puppis*. Immo vulgatum est, et usu receptum, *Conclamata res*. Neque enim hæc verba referent Viri docti in numerum eorum Activorum, quæ varium recipient Accusativum, sicuti referre debent, si illis Poëticis locutionibus esset quippiam tribuendum ad constituendam analogiam et naturam Ver-

borum. Nam sic recte diceretur *Ego regno urbem, cesso arva, sudo vestem, Placeo dotem, pereo puppin*; quæ certus sum a viris Doctis improbatum iri. Vide et infra ad V. *Assurgo*, ubi videbis Ciceronem ipsum conjunxisse in eandem Constructionem, *salutari, appeti, decedi, assurgi, deduci*: quæ tamen diversæ prorsus naturæ sunt et constructionis in Activo. Nec enim dicitur, *decedere*, aut *assurgere aliquem*, ut *salutare, appetere, deducere aliquem*, quod tamen ex Passivis hæc sequi deberet, si inde colligi quid posset ad naturam Activorum constituendam. Quemadmodum ergo hæc licentia quædam et abusu formata sunt, tanquam si eorum quoque activa varios reciperent Accusativos, quod tamen non faciunt, sic eadem licentia et abusu ex reliquis vere Neutris simpliciter formata sunt primum haud dubie a Poëtis, dein ab aliis recepta, Passiva, etiam illa, quæ *Impersonalia* dicuntur, quum tamen, quæ vere Neutra sunt, sicuti non recipiunt Accusativum patientem, in quem transeat sua actio, sic eadem ratione non recipiant formam passivam, cui præmitti debeat Nominativus ejusdem significationis, cujus est ille patiens Accusativus. Quin immo, sicuti, licet a *Fio* et *Sum* formaverint veteres *Fitur* et *Estur*, unde *Potestur*, Sanctius tamen aliique ea verba habent pro maxime Neutris, h. e. nec Activis ullo modo, nec vere Passivis: sic nulla proinde ratio est, etiam si occurrant *Valetur, Caletur, Dormitur, Statur, Venitur, etc. Ambulatur via, Aditur, Urbis, Metuuntur mala*, etc. quominus etiam ista et similia verba vere tamen sint Neutra. Sed et in Verbis quæcam duobus Accusativis consruuntur, alter utique per Ellipsin

Ambulare maria, et terram navigare. Plinius lib. 23. cap. 1. *Si ambulatur stadia bina.* Vide *Sedeo.*

necessario est interpretandus ex ipsius Sanctii sententia, quippe qui diserte supra II. 5. in extr. *Duos Accusativos diversa rei Verbum regere non potest.* Immo id *Falsissimum* pronunciat IV. 13. init. Et tamen uterque ille Accusativus in Passivis locutionibus in Nominativum convertitur aliquando, licet nunquam simul. Præcipuum horum Verborum est *Doceo*, unde dicimus *Doceo te artem* in Activo: sed et in Passivo utrumque, licet separatim, *Tu doceris a me*; Ciceron de Offic. III. 3. *Itaque quum sunt docti a Peritis, facile desistunt a sententia.* Et, *Ars vel Res quæpiam docetur a me*, Cic. Famil. XII. 15. *Quæ vere erant facta, et a nobis docebantur.* Ita vides, Lector, paulatim me, explosa penitus illa objectione, quæ a Passivis perebatur, devenisse certius in hanc sententiam, ut cum Grammaticis prioribus admittam in arte nostra distinctionem verborum in *Activa*, *Passiva*, et *Neutra*. Neque vero obstat nobis, quod sæpe eadem verba reperiantur promiscue, modo in Constructione *Neutrali*, modo in specie *Activæ*. Exempla vide in verbis, *Careo*, *Caveo*, *Consuesco*, *Decet*, *Egeo*, *Flo*, *Festino*, *Mansuesco*, *Laboro*, *Luceo*, *Nato*, *Noceo*, *Propero*, *Quiesco*, *Servio*. Nam eadem licentia dixerunt promiscue, modo *Neutraliter* ex. gr. *Quiesco*, modo *Active* *Quiesco te*, mutata insuper significatione; qua licentia unum idemque Verbum et Nomen sæpe diversis declinaverunt Modis: et qua licentia, ut modo ostendimus, per abusum, qui aliquando usu receptus, vel etiam alia ratione, ex *Neutris* sæpe fecerunt paulatim *Activa*: et qua denique multis etiam aliis verbis diversam pro lubitu dederunt significationem

et constructionem, ut dixerint promiscue *litare Deos*, et *litare sacra Diis*; *Ego doleo*, et *Hoc dolet mihi*; *Luere eadem piaculo*, et *luere pœnam cædis*, aliaque similiter. Interim non diffiteor, nonnulla habere speciem *Neutorum*, seu construi constanter tanquam *Neutra*, h. e. sine *Accusativo*, quæ tamen revera et natura sua sunt *Activa*, et *Accusativum*, quoniam ille semper est idem, per *Ellipsin* omittunt. Talia sunt, tum quæ vim actionis suæ in *Accusativum* recipiunt, sed per *Ellipsin* suppressum, exserunt, veluti *Deficere*. *Nubere*, *Revertere*, etc. de quibus supra ad vocem *Adversari*; Tum etiam, quæ quidem alienum requirunt *Accusativum*, sed itidem omissum, quoniam et ille unus ferme et idem, ac perpetuus est in illo verborum usu. Veluti *Imponere alicui*, scilicet fallaciam vel sarcinam. *Merere* scil. stipendium. Sic *Ignoscere*, *Obtrectare*, *Officere*, *Parcere*, *Pergere*, *Plaudere*, *Providere*, *Prospicere alicui*, etc. Ceterum sicuti hæc falso accenserentur *Neutris*, sic nequaquam pleraque hujus Capituli, quæ inter *falso Neutra* memorat Auctor. Næc cum quicquam juvat, quod *Accusativus* iis additus aliquando reperitur. Id enim factum, siquidem *Accusativus* ille vere regitur *Verbo*, vel quod nonnulla verba *Veteres* promiscue construxerunt, modo ut *Neutra*, modo ut *Activa*: vel quod nonnulla ex *Neutris* primitus facta sunt tandem *Activa* per *Abusum*, tum etiam per peculiarem illam rationem, de qua in superioris *Notæ* initio egi. Quod si nihil horum est, *Accusativus* ille non a *Verbo*, sed a *Præpositione* per *Ellipsin* suppressa regitur, non modo in *Verbis*, quæ *Composita* cum *Præpositione* *Accusati-*

(11) *Anhelare scelus*, dixit Cicero 2. *Catil.* Auctor ad Herennium lib. 4. *Anhelans ex infimo pectore crudelitatem*, Cicero 2. *naturæ Deor.* *Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans* Pers. *Satyr.* 1. *Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.* Idem Cicero 3. *Orat.* *Verba inflata, et anhelata.* *Annuat omnia omnibus;* *Catul.* in *epithalam.*

Appellere ad littus, deest navim, vel se, vel accusativus cognatus. Valer. Maxim. libro 1. cap. 7. *Quum ad littus navim appulisset.* Terentius, *animum ad scribendum appulit:* [idem; *Haud auspicato me huc appuli*] Vide in *Ellipsi Navim.*

“[(12) *Appetit merities*, Plaut. *Tempus appetit,* Livius, Subaudi, *viam*, vel *iter*: nam et sic *Petere* usurpatur. Virgil. *Sic Turno quacumque viam virtute petivit.* Cicero; *ille incertus ubi essem,* *alium cursum petivit.* Vide in *Ellipsi, Iter.*]”

“[*Arare, subaudi terram.* Varro 1. *rust.* 2. *Cum homines pastoritiam vitam viverent, neque scirent etiam arare terram.*]”

vum postulante, ut jam monuimus, sed et in aliis, ubi desideratur præpos. *κατά.* Vide talia, quæ Auctor Noster perperam in Activas vere locutiones retulit, in *Abnuere, Annuere, Cedere, Concedere, Consulere, Dolere, Dubitare, Conqueri, Erubescere, Errare, Gaudere, Gemere, Horrere, Latrare, Manere, Militare, Morari, Occumbere, Pallere, Payere, Pasci, Placere, Pertæsus, Sibilare, Sitire, Studere, Stupere, Succensere, Suspirare, Tremere.* Tam frequens autem est hæc Ellipsis in Lingua Latina æque ac Græca, ut quamplurima etiam, quæ videntur vere activa, per eam tamen potius sint explicanda. Talia sunt, *Consulere aliquem, Metuere, Timere aliquem, vel aliquid, Expectare aliquem, Fastidire aliquem,* et multa forsitan ex iis, quæ modo concessimus etiam Active construi, Veluti *Careo, Cayeo, Egeo, Decet,* etc.

Hæc paulo fusius et conjunctim pertractare, atque ita absolvere malui, quam ad singula verba per partes spargere.

(11) *Anhelare scelus.*] Simplex *Halare*, et Comp. *Anhelare*, ejus videntur esse significationis et constructionis Verba, ut modo pro Neutris, modo pro Activis, haberi debeant. Exempla utriusque usus passim obvia, *Anhelare ex intimo pectore crudelitatem* est idem ac si diceretur, *anhelare spiritum, qui declarat animum crudelissimum, et consilia crudelitatis.* Sic plane *Eructare eodem.* Vide Me infra ad hoc Verbum.

(12) *Appetit merities.*] Vide quæ de Verbo *Petere* et Compositis disputavimus infra IV. 4. Meæ certe sententia *Appetit tempus* notat: *accedit, appropinquat.* Sicuti *petere* et *appetere aliquid* idem fuit primitus, quod, *Ruer* ad aliquid.

Ardeo te videre ; Ardet in illa ; Ardebat amore ; Ardet in arma , subaudi , ardorem , vel rō ardere ; et ut dicendum erat , ardeo ardorem ; sic dicimus , ardet pecunias , ardet virginem , Corydon ardebat Alexim : “ [quia Corydonis ignis et ardor erat Alexis.] ”
(13) Vide *Palleo* , et *Doleo* .

Arrideo . Cicero de optimo genere ; *Quum aut non adhibeantur ad causas , aut adhibiti derideantur : nam si arrideantur , esset id ipsum Atticorum , Agellius ; Cn. Flavius (14) id arrisit .*

Aspirare . Virgil. *Ventosque aspirat eunti* . Quinctil. in præfatione ; *Tantum ingenii aspiret* . Columella lib. 1. cap. 6. *Et modicis fenestellis Aquilonibus inspirentur* .

Assentabor , quidquid dicet mulier , Plaut. Sed hic melius desideratur præpositio . [Etiam in eo , quod sequitur.] Ter. Eun. *Postremo imperavi ego met mihi omnia assentari* , quanquam Lambinus legit , *assentiri* .

Assentior , et assentio . Plaut. Amph. *Mihi quoque adsunt testes , qui illud , quod ego dicam , assentiant* . Cic. 4. Academ. *Vitiosum est assentiri quidquam falsum : idem ; cætera assentior Crasso : idem nam neque ego assentior illud Theophrasto* . [Accusativi hi reguntur a repetenda Præpos. *Ad* .]

“ [*Assuesco* . Liv. *Caritas ipsius soli , cui longo tempore assuescitur* . Horat. *Qui pluribus assuevit mentem corpusque superbum* . Vide *Insuesco* .] ”

Assurgo . (15) Cicero in *Officiis* ; *Hæc enim ipsa sunt honorabilia , quæ videntur levia atque commu-*

(12) *Vide Palleo* .] Immo potius Notas supra ad Cap. 2. circa finem , et ipsum Sancium infra in v. *Doleo et Vereo* , aliter et paulo rectius ibi sentientem .

(4) *Id arrisit* .] Pro *ad id arrisit* . Nam *Ridere , Aridere* , etc. certissime sunt Neutra. Accusativus per Ellipsin Præpositionis illis additur. Nec obstat , quod etiam in Passivi Nominativum reperitur conversus. Vide ad

Verba *Ambulare , Obstreperere , Dubitare* , et alia .

(15) Cicero in *Officiis* .] Immo in lib. de Senect. cap. 18. Notabilis autem est conjunctio verborum diversissimæ constructionis : *Salutari , appeti , decedi , assurgere , deduci , reduci , consuli* . Longe enim aliter dicitur *Salutari , deduci* , etc. quam *decedi , assurgere* . In illis enim intelligitur solennis Infinitivorum Accusativus *Te* ,

nia, salutari, appeti, decedi, assurgi. Idem 1. Inventione; *Ut majoribus natu assurgatur.* Sueton. Augusto; *Assurrectum ab universis in theatro.* Sed dices, hæc esse impersonalia: at ego Platoni et Aristoteli accedo, qui verbum sine supposito negant esse posse. Vide *Surgo.*

“ [*Attendere*, subaudi *Animum.* Lucil. 23. *Rem cognoscat simul, et dictis animum attendat, postulo.*] ”

Attinet, attineo, idem fere quod, *teneo*, seu *tango*: quare si hæc activa, et illud quoque. Plaut. Bacch. *Ita me vadatum amore, vinctumque, attines*: idem Captivis; *Nunc jam cultros attinet.* Tacitus lib. 1. *Ni proximi prehensam dextram vi attinuissent*: ibid. *Post discordiis attinemur*: idem lib. 13. *Cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locusta.* Ibid. *Velut vinculo servitutis attineri*: ibid. *Si ultra unam alteramque noctem attineretur*: ibid. *Sed imperium ejus attinuerunt Senatores*: ibid. *Ne tamen segnem militem attinerent*: idem lib. 3. *Attineri publica custodia.* Apulejus de mundo; *Quinque conjuges copulæ his ordinatæ vicibus attinentur.* Quum dicimus, *Hoc attinet ad me*, (16) deest *se*, vel accusativus cognatus.

“ [*Audeo dicere*, est *audeo dictum*; hinc *dimicare*

quem certe hæc respuunt. Atque adeo hinc confirmatur clarissime, quod supra Cap. 2. pag. 273. et ad vocem *Ambulare* disputavi, sæpe euphoniæ et concinnitatis gratia eodem modo, quo præcedentia, construi nonnulla et formari, quæ ceteroquin eam formam et constructionem respuerent. Sic Sallust. Catil. 2. *Quæ homines arant navigant, edificant, virtuti omnia parent*: ubi *arant* æque Activum videtur, ac *arant*, licet sit revera Neutrum. Neque tamen nescio, etiam alibi cum Accusativo reperiri constructum, sed non alia ratione, quam qua dicitur *ambulare viam*, etc. Similiter Terent. Eun. I. 2. 113. *Dies noctes*

que me ames, me desideres, Me somnies, me expectes, de me cogites, Me speres, me te oblectes. In quibus alia certe ratione dicitur, *Me ames*, alia *Me somnies*, pro quo usitatius diceretur, *de me somnies*, æque ac dixit, *de me cogites*. Ceterum *Assurgere alicui* vere est Activum, sed Ellipticum. Nam dicitur pro *Assurgere se alicui*.

(16) *Deest se, vel Accusativus Cognatus*,] Immo *Se*, non Accusativus Cognatus, qui hic statui non potest. Et sic plerumque *se* res habet, quando Sanctius inter hæc dubius hæret. Plaut. Pœn. V. 4. 8. *Certo quidem, quod ad nos duas attinuit, præpotentes fuimus, scil. Se.*

» *audetur*; Nepos in Miltiade: *Hostes fore tardiores*;
 » *si animadverterent, auderi adversus se tam exiguis*
 » *copiis dimicare*, pro, dimicationem auderi. Dictys
 » lib. 2. *Eos facinus ausum expletumque docent.*
 » Livius lib. 25. *Electis ad rem tantam agendam*
 » *audendamque idoneis*: et 26. *Nunquam promptum*
 » *ad omnia audenda.*] »

Bellare, (17) *supple bellum*. Homerus, ἀπρηκτον πόλεμον πολεμιζομεν, id est, *infectum bellum bellamus*: Vide *Pugno*.

Cadendum est in unius potestatem. Cicero Attico libro 8. ep. 13. (18) *Cado* igitur activum est; nam hoc participium nisi a verbis passivis non descendit; ut, *Scelus in illum non cadit*, subaudi, *casum* vel *se*.

Caleo, subaudi *Calere*, id est habeo calorem; unde metaphorice, *calere virginem*; vel *virgine*; et fuisse aliquando transitivum indicat Plaut. Capt. *Quasi, quum caletur, cochleæ in occulto latent*: idem Truculento; *Quum caletur maxime*, id est, quum calor est, vel fit calor. (19) Vide *Æstuo*.

(*careo pecuniarum*, id est, habeo caritatem pecuniarum, « [sive, ut vulgo dicunt, carentiam.] » *Careo pecuniis*, id est, caritatem a, vel de, pecu-

(17) *Supple bellum.*] Immo nihil Nam *Bellare* est plane Neutrum.

(18) *Cado* igitur Activum, est.] Nullum esse hoc argumentum abunde probavi supra ad Vocem *Ambulare*. Neque vero dubito, quin *Cado*, cum Compositis, sit Neutrum. Colvius tamen ad Apulejum Metam. III. pag. 42. *re-cidere, decidere, pro rejicere, demittere*, apud Plautum et Apulejum posita putat, sed corruptis deceptus exemplaribus. Nam in hodiernis et emendationibus aliter legitur. *Intercidit* autem, quod ibidem adfert ex Apulejo in his Verbis, nec acerbae mortis meae casus sœdus caritatis intercidit, non est a *Cadere*, sed a *Cæ-*

dere. *Cadere* autem derivandum puto, non a *καίω*, ut vult Vossius, nec a *καίω*, *recedo*, aut *capio*, *hisco*, sed a *καίω*, terra, quia quidquid *cadit*, fertur deorsus in solum terræ. Sic a Gr. *καίω*, *uro*, est *Candeo* Latinis, et obsoletum. *Cando* unde *Accendo*: *Incendo*, litera N primum, et dein D interposita, ut solet. Vide Vossium de Permutatione literarum. Porro *Cadendum* est dicitur sensu Impersonnali, de quo Vide Me ad Caput I. hujus Libri pag. 262. et infra ad Cap. 8.

(19) *Vide Æstuo.*] sed maxime, quæ notavi ad Caput. 2. de Neutris, et hoc Capite ad *ψ. Ambulare*.

niis. Esse activum (20) indicat illud Terentii Eunuchus; *Præterquam tui carendum quod erat.* « [Ovid. » epist. Penel. *Virque mihi demto sine carendus » abest.] » et olim frequenter habuit expressum accusativum. Nonius; *Carere rem bonam, dici potest.* Turpil. *Meos parentes careo.* Plautus; *Collum collaria caret*: idem, Curculione; *quia id, quod amo, careo.* Careo pecuniam citat ex Catone Casar Scaliger. Nebrissensis quoque; *Accusativo*, inquit, *jungebantur*; ut, *Meos careo.**

(21) *Caveo te*, activum est Nebrissensi; at vero *cave tibi*, neutrum. Non ita est. Sed *caveo tibi*, subaudi damnum, vel malum. Vide *Metuo*. Plaut. Mostell. *Jubet cavere malam rem prius.* Satis tritum est, *Cave tibi malum*; qua figura dixit Cato cap. 5. Rustic. *Scabiem pecori vel jumentis caveto.* Cicero inquit. Topicor. *Quum mihi, meisque multa sæpe cavisses*: et I. Officior. *Et huic simile vitium in gestu motuque cavetur. Frigora et jurgia cavere*, dixit Ovidius. Sallust. Jugurth. *Ita nec caveri anceps*

(20) *Indicat illud, etc.*] Necquam hoc indicat illa Terentii locutio, ut ostendimus jam p. 306, etc. Ipsum Verbum apud optimæ ætatis Auctores Neutrum est, at apud Priscos etiam Activum, nisi potius illas locutiones cum Accusativo per Ellipsin tunc usitatissimam Prisci formarint, quod magis putem. Quin crediderim fere, *Careo*, *Carere*, esse, ut solent hujus formæ vocabula, vere Neutrum, at *Caro*, *Carere*, quod in lana purganda propriam paulatim fixit sedem, esse Activum; utrumque autem ejusdem esse originis, repetendæ forsitan primitus a Verbo *Κείρω*, *tondeo*, *scindo*, *dissipo*, cujus in derivatis I plerumque abjicitur, et E mutatur sæpe in A. Sic itaque *Careo* dictum primitus fuerit de En, qui orbarus est rebus quibusdam, at *Caro* de eo, qui separatur aliquid, et separando etiam

purgat. Vide etiam, quæ mox ad V. *Caveo*, et dein ad V. *Jaceo*, notabimus.

(21) *Caveo te, activum, etc.*] Si originem spectes, videtur fuisse Neutrum. Proprie enim significasse videtur, in *cavo* vel *caverna* ago, ubi tutus sim ab omni aëris, pluvix, frigoris injuria. Hinc *cavere sibi*, et *cavere aliquid*, h. e. in caverna agere, ut sibi consulat; et propter aliquid in cavernam se recipere, ac ita prospicere sibi ad aliquid mali effugiendum. Sicuti autem a *Cavo* est *Cavea*, sic et Verbum *Caveo*, ut recte censuit Varro lib. IV. de L. L. Sed vel maxime originem et naturam verbi declarat, quod huic Neutro respondet Activum *Cavare*, ut *Sedere*, *Sedare*; *Placere*, *Placare*; *Fugere*, *Fugare*, etc. Vide ad Cap. 2. p. 271. 272.

malum. Suet. in Galba; *Cavere periculum.* Et Cicero; *Cavere insidias, et intemperantiam:* idem I. Orator. *quam sit bellum cavere malum:* idem; *In cavendo bello, et prædicendo:* idem Attic. *Cetera, quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur:* idem; *O hominem cavendam mihi:* idem; *Fidem vobis habendam non esse, me vero cavendum.* « [Plautus, Terentius, » alii, *cave malo* dicunt, subaudio, *te*, estque hypallage, pro, *cave tibi malum.* Eccles. 9. *Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo*, et » Eccles. 21. *Omnis qui audiet cavebit se ab eo.* »

(22) *Cede majori; Concedo præceptori; Decedam furori Tribunitio, decedere somno*, subaudi, *locum.* Vide *Locum* in Ellipsi. Plaut. in argumento *Asinariae; Cedit noctem filius.* Valerius Maxim. lib. 1. cap. 5. *Ego vero*, inquit, *libenter tibi meam sedem cedo:* ita enim lego ex antiquis manusc. Ulpianus; *Cedere actori supplicationes*, dixit Virgil. *Cedamus proprium regi.* Valerius Maxim. lib. 4. *Ille cessit eam Bianti:* ibidem; *Eam provinciam collegæ cessit:* idem lib. 5. cap. 7. *Carissimam conjugem filio suo cedere non dubitavit.* *Concedi, Decedi, et Succedi*, passim sunt apud Ciceronem.

Certare cum aliquo, subaudi *certamen*, μάχην μάχεσθαι ut in sacris; *Bonum certamen certavi.* Sedigitus poëta de Comicis; *Multos incertos certare hanc rem videmus.* Horat. *Magna, minorve, foro*

(22.) *Cede majori, etc.*] Verbum hoc proprie est primitus significat *Movere se*, et *ire ex aliquo loco*, vel *ad aliquem locum*, ut liquet ex omnibus Compositis, quæ ferme unice id notant. Veluti *Abscedere, Accedere, Decedere, Discedere, Excedere, Incedere, Præcedere, Procedere, Recedere, Secedere, Succedere.* Sequitur hinc, in illa potissimum significatione querendam ergo esse verbi hujus originem et naturam, quæ prorsus est *Generis Neutrius.* Originem autem ejus derivem *Ego* ex Græco κείω, πρό quo et κείω

dixerunt, h. e. *eo, vado.* Homerus *Odys.* E. *percussit eum σχιζά δρυός, ἢν λίπε κελών, Stipite quercus, quem reliquit abiens, vel proficiscens domo Ulysses.* In derivationibus autem *D* solet inter vocales interponi; Sic ab *ἰω* *sudo*, ab *ἰω*, *ἰδω*, *sedo*, ab *ἰω* *odor.* Quando ergo dicitur *Cedere aliquid alteri*, idem est proprie, ac si diceretur, *quod ad aliquid abscedere ab eo in alterius gratiam.* Hæc refer etiam ad ea, quæ mox de Verbo *Concedere* scripta a Scioppio leges.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 283
si Res certabitur unquam. Ovid. 13. *Metam.* (23)
Certatam lite deorum Ambraciam, ubi Regius satis
 insulse ait, Participium contra Grammatices rationem
 formatum. Plaut. *Casin.* *Nunc specimen spectitur,*
nunc certamen cernitur, seu certatur.

Cesso. Virgil. *Cessas in vota precesque*, subaudi,
cessationem. Terent. *Cessatum usque adhuc est.* Virgil.
Quidquid apud duræ cessatum est mania Trojæ.
 Ovid. 4. *Fast.* *Largaque provenit cessatis messis in*
arvis. “ [et 19. *Metamorph.* *Illa moram celeri,*
 „ *cessataque tempora, cursu corrigit.*] ” Hæc parti-
 cipia passivi verbi sunt, et passivum sine activo nus-
 quam erit. [At vide p. 306, etc.]

(24) “ [*Clamo.* Plaut. *Amph.* *Voce clara excla-*
 „ *mat uxorem tuam: Cistel.* *Noli acriter eum incla-*
 „ *mare.* Trucul. *Jam pol ille me inclamabit, ac*
 „ *adspexerit.* Propert. *Nec tibi clamatæ somnus acer-*
 „ *bus erit.* Lucil. *E somno pueros cum mane, exper-*
 „ *gite, clamo.*] ”

“ [*Clareo.* Lucret. *Ex primo carmine claret;*
 „ (25) subaudi *clarorem*; sicut Plaut. *Mostel.* *Ædes*
 „ *speculo claras, clarorem merum.*] ”

(23) *Certatam lite, etc.*] Vide
 supra ad Verbum *Ambulare*, ubi
 de hac locutione, et illa, *Cessatus*
arvis, etc. egi copiose.

(24) *Clamo, etc.*] Verbum hoc
 cum Compositis natura sua est
 Neutrum. Sæpe tamen additum
 sibi habet Accusativum, quo
 tunc declaratur ipsum clamoris
 istius argumentum, et exprimi-
 tur res ipsa, quæ clamando di-
 citur: aliquando etiam denotan-
 tur eo, sed per Ellipsin, homines,
 qui cum clamore vocantur, ut
 certe fit in locis Plauti et Lu-
 cilii. At priore sensu habes pas-
 sim. Plautus *Aulul.* II. 4. 20. *Clam-*
mat continuo, Deum, atque Homi-
num fidem. Cicero *Famil.* XVI.
 12. *Me clamante, nihil esse bello*
civili miserius. de *Invent.* II. 4.
Caupo non multo post conclamavit,
Hominem esse occisum. Tacit.

Ann. III. 74. *Gaudio et impetu*
victoris exercitus conclamabantur
Imperatores. Sueton. Aug. 37.
Nec obtinuit, reclamantibus cunc-
tis, satis majestatem ejus immi-
nui. Vide supra de hoc genere
 locutionum pag. 300, etc. At
Inclamare aliquem dicitur per El-
 lipsin Præpositionis. Unde apud
 Gellium V. 9. *repente in eum,*
sese videre quid faceret, magnum
 (h. e. vehementer et magna vo-
 ce) *inclamavit.* Nihilominus etiam
 Passive reperitur hoc Verbum apud
 Plautum *Epid.* V. 2. 46. *Inclam-*
itor, quasi servus, h. e. objur-
gor. Sed abunde ostendimus jam
 supra, nullum inde idoneum satis
 argumentum elici posse ad pri-
 mam Verborum naturam et signi-
 ficationem convellendam.

(25) Subaudi *Clarorem.*] Immo
 nihil. Nam revera est Neutrum,

Coëo. Virgil. *Coëant in fœdera Reges*; (26) *subaudi, coitionem*, vel potius, *societatem*: nam *coire societatem*, et *coita societas*, adeo crebra sunt apud Ciceronem, ut supervacaneum sit hæc repetere. Vide *Societas* in Ellipsi.

(27) *Cæno.* “[Plaut. Rud. *Scelestiorem cœnam* » *cœnavi tuam*: et Pseud. *Eum odorem cœnat Jupiter quotidie*. Apul. lib. 4. *Saliarum se cœnasse* » *cœnas crederet*: idem 9. *Sacrificales epulas cœnabat.*] ”

Collacrymo. Cic. pro Sextio; *Histrionum casum meum toties collacrymavit.* (28) Sed hic potest deesse præpositio, et cognatus casus *Lacrymas*.

Commiseror, Commiseratur interitum ejus; Gellius lib. 7. cap. 5.

cui respondet Activum *Clarare*. Vide Me ad pag. 271. 272. et alibi.

(26) *Subaudi coitionem, etc.*] Immo iterum nihil. Est enim et hoc absolute Neutrum. At *Coire societatem* per Ellipsin dicitur, *Coita societas* per Abusum, nisi quis malit hoc exponere, *Societas, quæ coit*. Sed tamen et *Coitur societas* dixit Cicero per abusum loquendi, hoc sensu, societas fit coeundo inter se. Vide et infra IV. 4. in voce *Societas*.

(27) *Cæno*] Derivatur hoc manifeste a *cæna*, atque adeo notat *cæna uti*. Est itaque ejus Generis Verborum, quæ ex natura sua non admittunt Varios Accusativos, sed quorum actio est in se permanens. De phrasi autem *Cœnare Cœnam*, seu de Accusativo Cognato Vide supra ad Cap. 2. p. 271. et hoc Capite pag. 300. 301. Ceterum in optimis edd. apud Plautum in Pseud. III. 2. 52. legitur, *Eum in odorem cœnat*, etc. quod tamen propter metrum istuc rejecerim, et majorem cum Sanctio omittere in licet fere intelligi putem. Possis

tamen hæc etiam ita exponere, ut Accusativo denotetur materia cœnæ. Sic in Asinar. V. 2. 86. *Cœnabis hodie, ut de dignum est, magnum malum*, h. e. in mag. malum, vel, ut pro cœna habeas magnum malum Horat. Sat. II. 8. *Nos cœnamus aves*, et Epist. II. 2. *Emptum cœnat olus*, h. e. in cœna edimus, etc. Vide *Æstuo*. At *cœnata noctes* meretricum apud Plautum Trucul. II. 2. 24. sunt noctes, quæ cœnam prius quasi sumpserunt, sicuti apud meretrices concubitus eadem nocte sequebatur cœnam. Neutrquam vero passivæ est significationis illa phrasis, ut voluit Ursinus To. 1. Instir. p. 678.

(28) *Sed hic potest deesse, etc.*] Si hic potest Accusativus iste regi a Præpositione per Ellipsin omisa, quidni et in plerisque aliis, Veluti *Caveo, Cedo*, etc. At de Cognato casu quod hic additur, alienum est. Nam Verbum *Collacrymavit* vel neutrum hic est, vel directe regit additum sibi Accusativum, sed verius est, Neutrum esse.

Comperendinare. Asconius in passiva; *Ne rursum comperendinato iudicio.*

Compluitur. vide *Pluo.*

“ [*Concedere*, subaudi *aliquid*, hoc, *multum*,
 „ *aliquantum*. Terent. *Faciam ut tibi concedam*,
 „ *neque adversabor tuæ libidini: Rus abii concedens*
 „ *vobis. De jure suo concedere paululum. Concedam*
 „ *hinc intro, atque expectabo*. Plaut. *Num te fugi*,
 „ *num oculis concessi tuis*. Cic. *Ab alicujus oculis*
 „ *aliquo concedere.*] ” [*Vide Cedere.*]

Conclamare. Ovid. 13. *Metam. Conclamat socios.*
Cæsar, Conclamare victoriam: Idem, Conclamatur
ad arma. Lucan. *quum corpora nondum conclamata*
jacent. [*Vide quæ notavimus ad Verbum Clamo*,
 et ad *Ambulo* pag. 305. et 308. *Conclamata Cor-*
pora per abusum dicuntur illa, apud quæ conclama-
 tio est facta.]

Concrepo. vide *Crepo.*

Concurro. Cicero: *Concurritur undique ad com-*
mune incendium restinguendum. Horat. *Concurritur*
horæ momento, subaudi, *concursum*, ut *curo cursum*,
 et *cursus curritur.* Vide *Curro.*

Confligo. *Confligitur magna ira.* Claudianus; (29)
 subaudi, *conflictus.* Cicero, *Confligendum puto:*
 idem, *Caute confligendum est.*

Conjurare. Sallust. *Sed antea conjuravere pauci*
contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam
verissime potero, dicam; id est, *conjuravere con-*
juracionem, (30) de qua *conjuracione*, etc. *Agmina*
conjurata, Fratres conjuratos, passim legimus.

(29) *Subaudi Conflictus.*] Non
 puro. Nam impersonaliter id di-
 citur, et ita, ut tantum actio ipsa
 significetur. Veluti quum dicitur
 simpliciter *Anatur.* Vide. Me supra
 ad I. 12. extr. et III. 1. Nota
 4. Ceterum *Confligere* etiam mihi
 Activum est, æque ab *Affligere*,
Infligere, *Profligare*, et intelligi
 Se censeo, quod et Ursinus To.
 1. p. 444. jam monuit Possunt
 etiam intelligi *Arma* vel *Manus.*

Nam et *confligi* dicuntur res,
 quæ altera alteri in occursum mit-
 tuntur, vel inter se colliduntur.
 Sic Lucretius IV. 1210. *Semina*
quam Veneris simulis excita per
artus Obvia conflixit conspirans mu-
tus ardor. Hinc et *Corpora con-*
flicta dicuntur *resultare* apud Eun-
 dem II. 97.

(30) *De qua conjuratione, etc.*]
 Immo vero relativum illud *qua*
 refertur ad sensum, quod sapi-

Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet; Cic. Pauperiem meam conqueror. Plaut. Conqueri libidines, vim, contumeliam, Ciceroniana sunt. Vide Queror. [Et Doleo, Gemo, etc. Nam eadem est omnium ratio.]

Consuesco. Lucret. lib. 6. At tunc brachia consuescunt, firmantque lacertos, « [id est, consuescunt, ad jaculandum exercent.] » Columell. lib. 6. Nam ubi plaustro, aut aratro juvenum consuescimus. Sallust. Jugurth. in oratione Marii; Ita ad hoc ætatis a pueritia fui, ut omnes labores, pericula consueti habeam. Hoc verbum, et similia, sæpius habent (31) pro accusativo orationem; ut, consuevisti carmina scribere. Vide Insuesco.

Consulo tibi, putant esse neutrum, sed deest utile; vel commodum; ut, prospicio tibi: unde in passiva; Bene tibi consulitur. Cicero 7. epist. Ego tibi ab illo consuli malle. (32) Vide Utile in Ellipsi, et infra Prospicio.

Contendere cursum dixit Virgilius: « [sicut Cicero; contendere iter.] » Plaut. Cist. II. 1. 58. Quis est, qui recta platea cursum huc contendit suum? Contendere poplitem, tormenta, vincula, passim leges. [Vide infra Tendere.]

« [Contendere se. Licinius Macer Repente celeri gradu se per forum in Capitolium contendit. In contendere cum aliquo verbis, armis, acie, subauditur, causam. Lucret. 4. Hunc igitur contra mit-

sime fit. Notum est illud Terentii in Andria, *Ubi illic est scelus, qui me perdidit.* Sed et insuper longe rectius foret explere illa Sallustii verba per Ablativum *conjuravere conjuratione, de qua, etc. quam per Accusativum. Conjurati vero notat eos, qui conjuraverunt, sic Jurati, Conspirati, etc.*

(31) *Pro accusativo orationem.* Malim, ut hic Oratio seu Infinitum pro Dativo adhibita censean-

tur, sicuti illa possunt omnium Casuum vicem sustinere; et certe Verbum *Consuesco*, æque ac *Suesco, Assuesco, etc.* longe frequentius cum Dativo construitur. Sed tamen si quis hic Sanctio accedere potius malit, non multum repugnabo.

(32) *Vide utile in Ellipsi.* Ad vide istic Notas, et videbis Verbum *Consulere* esse vere Neutrum, quod notat, consilium querere, deliberare.

» tam (33) contendere causam; id est, contra hunc
» disputare nolo.] »

(34) *Contingit*. Apulejus de Asino; *Sed ut primum
occursoriam potionem, et inchoatum gustum, extre-
mis labiis contingebat adolescens.* Ovid. 1. *Meta-
morph. Contigerat nostras infamia temporis aures:*
idem. 2. *Contigit ora sui.* Lactant. lib. 2. *Sed tamen
Cicero materiam tam copiosam, et uberem strictim
contigit.*

Contremisco. Vide *Metuo*.

Corruo. Vide *Ruo*. Plaut. *Ibi me corruere ajebas
divitias.* Propert. lib. 3. *Voverat, et spoliū corruit
ille Jovis.*

(35) *Corusco.* Virgil. 10. *Æneid. Strictumque
coruscat Mucronem:* et lib. 8. *Duo quisque alpina
coruscant Gesa manu.*

(33) *Contendere causam.*] Vide
Gronovium Patrem Observ. III.
29. Sed et passim cum Infinitivo
ponitur pro affirmare, asseverare,
Phædr. fab. 17. *Quem commodasse
panem se contenderet.* Et fab. 77.
*Quidquid putabit esse dignum me-
moriam, Æsopi dicet; si quid
minus adriserit, A me contendet
fictum quovis pignore.* Ubi *Dicet*,
et *Contendet*, in eadem prorsus
constructione adhibentur. Nihil
etiam frequentius apud Cicero-
nem, Cæsarem, Nepotem,
etc.

(34) *Contingit.*] Nullum est
dubium, quin Activum hoc sit.
Sed quando absolute vel etiam
cum Dativo ponitur, dubitari
possit, quia ignoratur ejus locu-
tionis, si Elliptica est, (ut esse
debet, si Verbum hoc etiam in
ea sit Activum) supplementum.
Sic Phædrus fab. 80. *Quid horum
simile contingit tibi?* Et sic passim.
Sed apud Plautum *Amphitr.* II. 2.
203. *Ut mihi extra unum te mortalis
nemo corpus contingit,* videmus
simul Dativum et Accusativum
huic verbo jungi. Nusquam
tamen reperimus idoneum Accu-

sativi supplementum, quo istas
locutiones Absolutas explere pos-
simus. Certe, quod Ursinus To.
1. pag. 444. voluit, ut ex Ger-
manismo subauditur *SE*, quia
Germani dicant *es tragt sich zu*,
alienissimum est. Malim Ego
intelligere *Vitam, Ætatem, Actio-
nem*, vel *Rem*, de qua agitur.
Quando autem Pronomen in Ac-
cusativo additur, tunc omittitur in
Dativo. Ut apud Ovid. *Metam.* IX.
483. *Gaudia quanta tuli! quam me
manifesta libido contingit! ut jacui
totis resoluta medullis!* Istic ita
eodemque sensu *Contingit me*, ut
dici solet *Contingit mihi*, positum
est, ut adeo dubitari possit, utrum
Me pro obsoleto Dativo, h. e.
pro *mihi*, (Vide supra I. 6. 4.
pag. 35.) etiam hic sit accipien-
dum, quod tamen non putem.
Ceterum qua ratione *Contingit*,
eadem et *Obtingit mihi* hoc vel
illud, dicitur.

(35) [*Corusco.*] Putem esse
Neutrum, ut certe passim occur-
rit absolute positum. Jungitur ta-
men ei aliquando Accusativus,
sed et Ablativus. Ovid. *Metam.*
IV. 493. *Sibila dant, sanienque*

Crepeo. [Vide Me ad Finem Capitis 2.] Horat. *Sulcos et vineta crepat mera*: idem; *Si quid Stertinius veri crepat*: idem; *Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepet*: idem 2. Carmin. *Quum populus frequens lætum theatris ter crepuit sonum*. Propert. lib. 3. *Et manibus faustos ter crepuere sonos*. Martial. *Et Tartesiaca concrepat æra manu*. Petron. *Arbiter; et concrepans æra omnes excitavit*: idem; *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit*.

“ [Crescere, putant esse Neutrum: sed (36) Activum esse arguit Passivum participium *Cretus*, quod est natus, factus; sicut ab *Hio*, formatum fuit *Hiasco*, et *Hisco*; et a *Labo*, *Labasco*; ab *Amo*, *amasco*; a *Caleo*, *calesco*; a *Consueo*, *consuesco*; sic a *Creo*, *creasco*, et *cresco*, in quo subauditur, *me*. Primum ergo *Creascere se*, vel *Crescere*, fuit nasci, existere, quod postea, per Metonymiam antecedentis pro consequenti, significavit *Augeri*: sicut vicissim per metonymiam consequentis pro antecedente, *Augere* usurpatur pro *Creare*; et hinc *Auctor* dicitur pro *Creator*. Lucret. 5. *Nam quodcumque alias ex se res auget, alitque*, id est, procreat; velut ipse ibidem interpretatur his verbis: *quod procreat ex se omnia*. Indocte proinde scribunt, *Autor*, vel *Author*.

romunt, linguisque coruscant. Sed Heinsius etiam ibi legit *linguasque* ex quibusdam MStis. Vide ejus Notas. Disertior ergo est Valerii Flacci locus Argon. I. 703. *strenit obice Ponti Clausa cohortis, telisque solum facibusque coruscat*. Liqueat inde, posse et illos Accusativos Elliptice exponi. Vide et infra ad Verbum *Micare*. Sed tamen si pro vero Activo in istis cum Accusativo locutionibus haberi hoc Verbum debeat, tum vero notabit, movere aliquid tam celeri motu, quam fulmen moveri solet.

(36) Activum esse arguit,] Ursi-

nus pag. 491. sequitur Sciopium in origine hujus Verbi *Cresco* constituendo. Sed secedit pag. 499. ab illo, quum negat esse Activum, et subintelligendum SE; quoniam licet ejus formæ verba plerumque retineant significationem Primitivi, non tamen semper retineant, veluti *Augesco*, *Integrasco*. Sed tamen, quum pleraque retineant, crediderim sane in paucis illis, quæ videntur a reliquis discrepare hac in parte, et ab Activo in Neutrum Genus transisse, statuendam potius Ellipsin Reciproci Pronominis.

» Liv. Andron. Erotopag. *Hocte, dieque decretum,*
» *et auctum; id est, quod decrevit, et auxit se.]* »

« [*Cupere aliquem, tritum est; legimus tamen*
» *Cupere alicujus, pro, cupidum esse. Plaut. Trin.*
» *Quanquam domi cupio, operiar tamen. Symma-*
» *chus; Vestri cupiunt Puteoli, (37) ubi subaudis,*
» *cupiditatem, sicut Poëta Vetus apud Cic. Qui nec*
» *te amet, nec studeat tui; subaudi, studium, id est,*
» *qui minime sit tui studiosus.]* »

(38) *Curro. Vide Concurro, Decurro. Virgil. 5.*
Æneid. Currit iter tutum non segnius æquore classis.
» [*Prop. Ut sciat indociles currere lympha vias.]* »
Vide Priscian. in *Cursus curritur. Cicero 3. Offic.*
qui stadium currit. Juven. Curritur ad vocem jucun-
dam. Terent. Si qua est laboriosa, ad me curritur.
Cic. 7. Verr. Curritur ad prætorium. Virgil. Nec
si cuncta velim, breviter decurrere possim. Vitam
decurrere, decursa vita, decurso spatio. Decurritur,
decurrebat, passim obvia. « [In Currere via, su-
» *baudi, cursum. Propert. Hac eadem rursus Lyg-*
» *dame curre via.]* » Vide *Sedeo.*

Decedo. Vide Cedo, et Assurgo.

Decet, Dedecet. Ovid. 1. Metam. Ista decent hu-
meros gestamina nostros. Staius; Si non dedecui
tua jussa. Ovid. Nec dominam motæ dedecuerè
somæ: idem; Lacrymæ decuere pudicam. Sallust.

(37) *Ubi subaudis cupiditatem.]*
Immo vero *copiam, præsentiam.*
Ita mox *studeat tui scil. rationi-*
bus, fortunis. Est autem *Cupere*
plane Activum At quando dicitur
Cupio tibi pro faveo, videtur certe
Neutraliter construi, æque ac
Bene aut Male alicui Volo. Possis
tamen supplere, *Cupio tibi om-*
nia bona. Possis etiam ita hæc ex-
pedire, ut Genitivus his verbis
sit auditus, quia vocabula ab
iis formata, veluti *cupidus, stu-*
diosus, etc. cum ea casu cons-
trui solent. Sæpe enim vocabula
ejusdem significationis imitantur
alterum alterius constructionem.
Vide Me infra ad Verbum In-

terdico.

(38) *Curro.]* Verbum hoc ac-
tionem in se permanentem no-
tat, atque adeo est vere Neu-
trum, plane ut *Ambulare, de quo*
vide me supra. Accusativi ergo
qui huic Verbo leguntur additi,
per Ellipsin Præpositionis sunt
explicandi. Res etiam manifesta
ex compositis, quæ omnia cons-
tructionem et significationem ha-
bent Neutram, præter unum
Decurrere, quod ipsum Neutra-
liter quoque possit exponi, ut
Decurrere campum, vitam, etc.
idem sit, quod, *Currere usque*
ad finem, quod ad campum, vi-
tam, etc.

Jugurthino; Quæ ab Imperatore decuerint, omnia suis provisæ.

“ [Decidere, pro transigere, pacisci, subaudi; rem, Dictys lib. 5. Multo sermone invicem habito, ad extremum binis millibus talentum rem decidunt. Cicero; Magno cum aliquo decidere. Sen. 2. Conroversiar. 5. Pro incolumitate mariti vicaria morte decidit, pro, ita rem pacta est, ut mariti sui vice moreretur.] ”

Declino. Plautus Aulul. Declinavi paululum me extraviam. Ovid. 2. Metam. Neu te dexterior tortum declinet ad anguem. Dicimus declinare cursum, (39) urbem, mala, et mala declinantur, et, a malis declinare.

Decurro. Vide Curro.

Deficio. Horat. Animus si te non deficit æquus. Ovid. Deficior prudens artis ab arte mea. “ [Plaut. Asin. Si intelligam te deficere vita, pro, deficere defectum e vita. Propert. Nec me deficiet nautas rogitare citotos; id est, non desinam interrogare nautas.] ” Quincil. Aqua ciboque defecti. Varro lib. 3. Rustic. cap. 16. Ne deficiant animum. Dicimus (40) deficiunt me pecuniæ, et mihi pecuniæ. Cæsar; Quum tela militibus deficerent, subaudi se, vel Defectum.

Degenerare a parentibus, subaudi se, (41) vel

(39) Urbem, Mala.] At hi duo Accusativi per Ellipsin Præpositionis primitus huic Verbo, quod tamen vere Activum puto, fuerunt additi, Rectius suum Accusativum Verbo, ut Activo, addidit Pomp. Mela III. 5. Araxes ex præcipiti in subjecta casurus non declinat statim undam. Et Livius I. 28. Si quo Ego (Tullus Hostilius) inde agmen declinare voluissem. Confer et Verbum Inclinare infra. At alia est ratio Constructionis, quando dicitur declinare Urbem. Non enim Urbs declinatur aut deflebitur, sed Homo se declinat ab Urbe, seu quod ad illam Urbem attinet.

(40) Deficiunt me pecuniæ.] Sic Cæsar B. Gall. II. 10. Res frumentaria eos deficere capit. Phædrus fab. 86. Paulo ante vacua turbam deficiunt loca, scilicet in teatro. Rationem autem loquendi hanc olim fuisse puto, Pecuniæ deficiunt se apud me, Pecuniæ deficiunt se mihi, loca deficiunt se, quod ad turbam tantam. Sed non adtenderunt ad eam constructionis rationem, qui dixerunt, Deficior ab arte mea, defectus pitis, ut Phædrus loquitur fab. 87. Vide et me infra ad Verbum Penetrare.

(41) Vel genus.] Malim, vol animum, indolem.

genus. Columel. lib. 7. cap. 12. *Venus canibus carpit vires, animosque degenerat.*

Dego. Cicero pro Sylla; *Ut cum Lentulo, et Catilina, et Cethego scædissimam vitam et miserrimam degeret:* idem pro Roscio; *Vitam in egestate degere.* Catull. ad Manlium; *Otia pacato degeret in thalamo.* Lucret. lib. 2. *Quantisque periculis digitur hoc ævi, quodcunque est.* [Plaut. Most. *A mane usque ad noctem in foro dego diem.*] » Vide *Vivo*, [vel potius confer *Ago*, cujus compositum est.]

Delinquo. Vide *Pecco.*

Deliro. Lactant. de Opificio Dei cap. 6. *Illius enim sunt omnia, (42) quæ delirat Lucretius.*

(43) *Desino artem.* Cicero, et Sueton. Tiberio; *Artem desituros promittentibus veniam dedit.*

Despero. Martial. *Desperabantur promissi prælia Martus.* Cic. *Sive restituimur, sive desperamur:* idem Attico; *Pacem enim desperavi.*

Detraho tibi, subaudi, laudem, vel simile aliud. Horat. *Nec ego illi detrahere ausim Hærentem capitũ multa cum laude coronam.*

« [Differt hoc ab illo, subaudi se, nam *Differre* est aliud alio ferre, dissipare, ut stent locis diversis, sive distent.] »

Discumbo. Virg. *Stratoque super discumbitur ostro.* Aulus Gellius; *discubitum est.* Cicero, *Mature veniunt, discumbitur, (44) [subaudi, cubitus.] »*

(42) *Quæ delirat.*] At vide supra ad Cap. II. Nota ultimã, et hoc Cap. ad Verbum *Æstuo*, et facile perspicies hujus locutionis rationem.

(43) *Desino artem.*] Etiam *Sinere* est Activum. Plautus Men. II. 3. 1. *Sine fores sic, ubi, volo operiri,* scil. eas fores. Et Mostell. I. 1. 68. *Dum interea sic sit, istud Actutum sine,* h. e. dum interea mihi sic sit, ut nunc est, contemno et nihili facio illud *Actutum*, quod mihi minaris. Sed plerumque pro Accusativo habent hæc Verba sibi additum In-

finitivum aut integram Orationem. Reperimus eorum etiam Passiva Participia. Gellius II. 12. *Non ad augendam, sed desinendam seditionem,* Cicero Famil. IX. 21. *Qui primus Papisius est vocari desitus.* Quando autem dicitur *Desinere* absolute, intelligo vel infinitivum, rei, de qua agitur, proprium, ut apud Melam II. 1. *Alio, quam desinit, nomine exoritur,* scil. fluere; vel Pronomen se, ut in illo Horatii *Desinat in piscem.*

(44) *Subaudi Cubitus.*] Immo vero nihil. Nam exempla hæc sunt locutionis Impersonalis, qua

Disputo. Disputare rationem non semel dixit Cicero. Plaut. Aulul. Ubi disputata est ratio cum argentariis. idem Menæch. Ut hanc rem vobis ad amussim disputem.

Doleo. Ovidus; Tu vero tua damna doles: " [idem; Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.] Propert. Frigidaque Eoo me dolet aura gelu. Justin. " lib. 12. Ut tactum hominum, velut vulnera, in- " dolesceret.] " Staius; Bellorum extrema dolemus. Cicero; Meum casum doluerunt: idem 4. Tuscul. Dum modo doleat aliquid, doleat, quod lubet. Sueton. Se quoque respondit vicem eorum dolere. (45) Hic, et in aliis multis verbis, potius videtur deesse accusativus cognatus, et præpositio κατά, ut, doleo dolorem circa casum tuum. Huc refer illud, Corydon ardebat Alexin, id est, Ardebat ardorem de Alexi, vel circa Alexin.

Dormio, Edormio: Adag. Endymionis somnum

simplex actio denotatur sine ullo Supposito. Sed et Verbum hoc, ut et reliqua ejus compositionis, sunt Neutra.

(45) Hic et in aliis multis, etc.] Apage Accusativum Cognatum, qui alienus est ab hoc Verbo. Nam qui intelligemus eum in his locutionibus, Hoc dolet mihi? quidve significabit, Hoc dolet dolorem mihi? Neque vero sufficit ad probandam verbi naturam, unius generis locutiones tantum adferre, non item alias considerare. Quid ergo? Crediderim hoc Verbum fuisse natura sua Neutrum, et significare dolorem sentire vel percipere ex aliqua re, quæ ubi exprimitur, Accusativo tunc per Ellipsin exprimitur. Plaut. Pseud. V. 2. 21. Ni doleres tu, ego dolerem. Et cum Ablativo. Livius XXIX. 21. quantum parum injuriis civitatis suæ doluerit. Hic jam Doleo tuum casum, Dolco pedes. At quando dicitur, ut apud Terent. Eun. I. 2. 12. Ut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet, quod frequens est Pris-

cis et Optimis Auctoribus, possit id videri primitus dictum per duplicem, sed facilem et usitam Ellipsin, pro doletet tibi animus propter hoc. Confirmari id videtur ex Terentio Phorm. V. 8. 64. Vin' primum hodie facere, quod Ego gaudeam, Et quod Tuo Viri oculi doleant. Ubi manifeste quod in alia phrasi ponitur pro propter quod. Pro eo etiam De quo in eadem phrasi dicitur apud Plaut. Trucul. II. 8. 2. Nam mihi de vento miseræ condoluit caput. Et in Mercat. II. 3. 54. Ut in portum sum advectus, nescio qui (hæc de qua causa) ANIMUS mihi dolet. Sed tamen quum Phrasis illa, ut diximus, sæpissime adhiberetur, videntur multi Veterum et Hoc, et similia, accepisse pro Nominativo, et Verbum dolere pro dolorem facere alicui; atque ideo per Abusum, vel mutationem quandam significationis, (de qua vide Me supra p. 278. 298. et 306. 307.) fuerunt eo sensu et constructione diserte prorsus locuti. Sic Phæ-

dormis. Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Cicero; *Edormi crapulam, et exhala.* Plaut. Amph. *Mane, dum edormiscam unum somnum.* In sacris: *dormierunt somnum suum viri divitiarum.* Terent. *Atque edormiscam hoc villi.* Plaut. *Omnemque edormivi crapulam.* « [Catull. *Nobis nox est perpetuo una* » (46) *dormienda.*] »

« [Dubito. Ascon. in 2. Verr. *Pedestre iter propter Verris insidias dubitat.* Cicero; *Turpe est dubitare Philosophos, quæ ne rusici quidem dubitant: Nihil affirmans, omnia dubitans, restat ut hoc dubitemus, uter Roscium occiderit.* Livius 21. *Vobis necesse est aut vivere, aut si fortuna dubitabit, in prælio potius, quam in fuga mortem oppetere.* (47) *Ubi subaudi, dubitationem, id est, si dubia erit fortuna.*] »

drus fab. 48. *Adjecit id, quod sentiebat maxime doliturum amanti.* Istic enim *no* Quod est quidem Accusativus, sed Verbi Infiniti, qui plane responderet Nominativo Finiti: atque adeo idem est, ac si diceretur, *Ea res dolet Amanti.* Atque ita Alii. Plautus disertissime in Trucul. II. 8. 3. *Quid mihi futurum est, cui dux Ancillæ dolent, h. e. dolorem faciunt, quia eas tibi donando perdidit.* Ceterum in hac quoque locutione *Doleo* manet Neutra, nec admittit varios Accusativos, notatque simplicem actionem, et in se permanentem, et ideo construitur eum Dativo Sed in eo, quod Sanctius profert ex Propertio I. 16. 24. *Me media noctes, me sidera prona jacentem, Frigidaque Eoo me dolet aura gelu; no dolet me ponitur pro dolet meam vicem.* Vide locum et Interpretes. De Verbo *Ardebat* Vide Me supra in Nota penult. ad Cap. 2.

(46) *Dormienda.*] Vide supra ad Verbum *Ambulare.*

(47) *Ubi subaudi dubitationem.*] Apage et hoc supplementum, quod plane absonum est. Ver-

bum ipsum est Neutrum, et notat deliberare de re aliqua, et ita consilii etiam esse incertum. Deliberationem meram notat, et suspicionem etiam ad credendum pronam, apud Cicer. pro Sulla cap. 24. *De quo (Sulla) etiamsi quis dubitasset antea, num id quod Tu arguis, cogitasset, sustulisti hanc suspicionem, quam dixisti, etc.* Sic Nepos in Trasylb. cap. 1. *Si per se virtus sine fortuna ponderanda sit, dubito, an hunc primum omnium ponam.* Sueton. Claud. 35. *Quum eum Camillus minaci epistola cedere imperio juberet, dubitavit, adhibitis principibus Viris, an obtemperaret.* Tacitus Ann. IV. 57. *Dubitaverat Augustus Germanicum rei Romanæ imponere.* Ovidius Metam. VII. 678. *Qua tamen e silva teneas bastile recisum, Jam dudum dubito,* h. e. cogito. Vide et supra I. 15. r. p. 116. Omnibus his in locis, sed et aliis compluribus, Verbum *dubitandi* notat consultationem affirmationi propiorem, quam negotioni, quæ ceteroqui maxime ejus significationi inest. Quando autem ei jungitur vel Accusa-

« [Ebullio. Cic. *Virtutes ebullire, et sapientias* ;
 » *Dixerit Epicurus, semper beatum esse sapi-ntem,*
 » *quod quidem solet ebullire nonnunquam.* Cato ;
 » *Ubi ebullit vinum, ignem subducito, subaudi se.*
 » Seneca in Apocol. *Claudius animam ebullit, et eo*
 » *desiit vivere videri.*] »

Efflo. Cic. de Senect. *Odorum, qui efflarentur ex*
floribus. Ovid. 7. *Metam. Vulcanum naribus efflant*
æripides tauri. Virgil. *Æn. 1. Lætos oculis afflat*
honores, Cæsariem, et lumen purpureum. Plin. lib. 36.
Flaturque follibus, donec rufescat. Ovid. 4. *Fast.*
Exultant comites, furiosque tibia flatur. Lucret. lib. 5.
Flaret e corpore flammam.

Egeo pecuniis, est egeo egestatem a pecuniis,
 « [sive a parte pecuniarum.] » Deesse autem eges-
 tatem ; vel *to egere*, satis indicat illud Plauti Pseud.
Quid agitur Calidore? Amat, atque egetur acriter,
 id est, amat, amatio, egetur egestas : sæpe enim
 deest Nomen, unde genitivus regitur ; ut, *tædet*
me ciborum ; subaudi, *tædium*. Sic Livius dixit
 lib. 26. *Quoad vel capitii, vel pecuniæ judicasset ;*
 subaudi *judicium*. Cato apud Agellium ; *Vitio ver-*
tunt, quia multa egeo. Varro lib. 4. ling. Latin.
Dives a Divo, qui, ut Deus, nihil indiget. « [Sal-

tivus, vel Infinita locutio, per
 Ellipsin id fit Neutris verbis so-
 litam. Sic Ovid. *Metam. VI. 194.*
Hoc quoque quis dubitet? Nepos in
Hannib. cap. I. Si verum est,
quod nemo dubitat, ut Populus R.
omnes gentes virtute superavit. Auc-
 tor B. Alex. cap. 52. *L. Lateren-*
sis quum id non dubitaret. Neque
 vero obstat, quo minus hæc,
 tanquam Verbi Neutrius, per El-
 lipsin explicentur, quod etiam
 plane Passiva ejus occurrant, ut
 occurrunt apud Poëtâs. Ovid.
Metam. II. 23. et intravit dubi-
tati recta parentis, h. e. Solis,
 quem dubitarant nonnulli esse
 Patrem Phætonis. Et VI. 208. *En*

ego vestra parens, etc. An Dea
sim, dubitor. Ted et apud Tacitum
 An. XIV. 7. *Evasisse ma-*
trem Neronis, hæcenus adito dis-
crimine, ne auctor dubitaretur, h.
e. evasisse illam, et adisse dis-
crimen, nullo alio cum effectu,
 quam ut ne dubitaret quisquam
 de Auctore illius discriminis, qui
 era: Nero. Sed jam satis superque
 ostendimus ad verbum *Ambulare,*
 etiam a Verbis vero Neutris for-
 mata et adhibita, sed per Abu-
 sum, Passiva, quod et contra
 ea, quæ Auctor mox tradit de
 Verbo *Egeo*, observandum. Vide
 et infra ad Verba *Obstrepera, Reg-*
nare, Supersedere, &c.

» (48) *pauca munimenta egebat.*] » Nonius Marcellus quum disputat, genitivum poni pro accusativo, utitur his exemplis; *Fastidit mei*, et *Argenti indiges*. Tu meo periculo dices elegantissime; *Turpem egere egestatem*. Vide *Indigeo*.

« [*Egredior*. Sallust. *Raro egressus fines suos*. Servius in *Æneid.* 2. notat, utrumque dici, (49) *Egredior urbem*, et *urbe*. Sed in hoc posteriore subauditur *gressum*, vel *viam*.] »

Emergo. Cicero Harusp. respon. *Tum se emergit; et fertur illuc*: idem 2. *Naturæ Deorum*; *Ut sese emergens ostendat Scorpius alter*: « [et 2. Livin.] » *Tibi de me cogitanti subito sum visus emersus ex flumine.*] » Cornel. Nepos in Attici vita; *Quibus ex malis ut se emererat*. Terent. *Adelph.* *Unde emergi non potest*. Cornel. Fronto in voce, *Emergit se*, citat Sallustium in 4. *Histor.* *Ubi se laniana navigia fundo emergunt*. Vide *me*, *te*, *se*, in Ellipsi.

Emigro. vide *Migro*.

Emineo. Curtius lib. 4. *Jamque paulum moles aquam eminebat*. [intellige *extra*.]

Eo. Virgil. 6. *Æneid.* *Itque, redique viam toties*. Horat. 1. *epist.* *Ire viam, quam monstrat eques*. Virgil. 4. *Longam incommitata videtur ire viam*: et 4. *Georg.* *Plaut. Rudent.* *Tu abi tacitus tuam viam*. Cicero pro *Mur.* *Redite viam: eodem duce redibant*: ibid. *Istam viam dico, inite viam. Præsto aderat*

(48) *Pauca munimenta egebat.*] Incertissima est hujus loci Lectio, etiam in MStis. Vide Sall. *Jug.* cap. 98. vel, ut *Wassius* distinxit, cap. 103. et ibi *Notas*.

(49) *Egredior urbem.*] Ellipsis in eo est præpositionis *extra*, tanquam si diceretur *egredior extra urbem*. Sic mox *Eminebat aquam*, pro *em. extra aquam*. Res manifesta ex verbum *erumpere*, quod Activum esse, et requirere Accusativum *Se*, si per Ellipsin est omissus, recte probavit *Sanctius*.

Quando ergo alius illi jungitur Accusativus, ut apud Virgil. *Æn.* I. v. 580. *jamdudum erumpere nubem Ardebant*, necessario per hanc Ellipsin Præpositionis ille est explicandus, ut sensus sit, *erumpere se extra nubem*. Vide et mox ad Verbum *Evado* similia. Ellipsin autem hanc supplevit Terent. *Hec IV. 1. 48.* *Ne extulisse extra ades puerum usquam velis*. Sic porro *prævehit littus* dicitur pro *prævehit præter littus*. Vide *Me* supra ad Verba *Adeo* et *Æstuo*.

sapiens ille qui inire viam doceret. Sueton. *inire honore.* Quare quum Maro dixit; *Te consule inibit*, (50) *deest viam.* “ [Cum legimus, *Ire via*, subaudi-
» *mus itum*, id est, itionem. Lucret. *Nec sentimus*
» *itum cujusviscumque animantis.* Cicero; *Quis nos-*
» *ter itus, redivus, vultus.*] ”

Equitare: Plinius lib. 8. de Camelis; *Atque etiam* (51) *equitantur præliis.* “ [Hor. *equitare in arundine*
» *longa*, subaudi, *equitationem.*] ”

“ [Erro. Cicero; *Si erratur in nomine*, subaudi
» *error.* Ovidius; *Immensum est erratas dicere terras.*
» Vide supra p. 308. Virgilius; *Relegens errata re-*
» *rorsum Littora.* Plaut. *Scio quid erret.* Terent.
» *Teneo quid erret.*] ” *Erumpo.* Virgil. *Erumpunt*
portis, sibaudi *se.* Idem Georg. *Diversi erumpunt*
sese radii. Cæsar 2. *Civili*; *Portus se foras erumpunt.*
Virgilius 4. Georg. *Et caput unde altus primum se*
erumpit Enipeus. Tibull. 4. *Fontibus ut dulces erum-*
pat terra liquores. (52) Vide *Erumpo.*

“ [Erubesco. Cic. *Affines te erubescunt*; Epicurus
» *voluptates non erubescit.* Hor. (53) *Non erubes-*
» *cendis adurit ignibus.* Virgil. *Nostra nec eru-*
» *buit silvas habitare Thalia*, pro, habitationem
» *silvarum.*] ”

Eructo. Cic. Catil. 2. (54) *Eructant cædem bono-*
rum, et in Sacris; *Eructavit cor meum verbum bo-*
num: *Labia mea eructabant hymnum.*

(50) *Deest Viam.*] At de hoc
verba Eo, vide quæ notavimus
ad Verba *Adeo* et *Ambulo*.

(51) *Equitantur.*] Sic Florus
III. 4. 5. *Dum perfidum glacie flu-*
men equitatur, ubi vide Grævii
Notas. Verbum autem est Neu-
trum, licet Passivum illud ali-
quando reperiatnr. Vide ad Ver-
ba *Ambulo*, *Dubito*, *Obstrepo*, etc.

(52) *Vide Erumpo.*] Haud du-
bio reponi debet *Emergo*. Sed et
ahest a *Salmant.* ed. hoc ipsum
Vide Erumpo. Adidit Editio Pa-
tavina, sed per errorem manifes-
tum.

(53) *Non erubescendis.*] Sic Vel-
lejus II. 130. *Dolenda adhuc re-*
tulimus, veniendum ad erubescenda
est. Sed tamen vel sic Neutrum
hoc est verbum.

(54) *Eructant cædem.*] Locus
est Catil. II. 5. de sociis Catilinæ,
qui *accubantes in convivis eruc-*
tant sermonibus suis cædem bono-
rum atque urbis incendia; h. e. in-
ter ructandum proferunt, minan-
tur. De qua ratione loquendi
egimus jam supra ad Cap. 2. Nota
ultima, et ad verbum *Æstuo* in
hoc Cap. et maxime ad v. *A-*
helo.

(55) *Evado*. Sueton. Tiber. *Carmillus me evasit*. Virgil. *Gradus evaserat altos*: “ [idem; *Jamque propinquabam portis, omnemque videbar Evasisse viam*. Dictys lib. 2. *Qui primi fuga Græcos evaserant*. Livius 28. *In loca tuta evasit*, subaudi, “ *Viam*. sicut Virgil. *Nec spatium evasit totum, nec pertulit ictum*; id est, non ivit per totum spatium. “ Lucil. de equo; *Qui colles camposque gradu perlabitur uno, Omne iter evadit*.] “ Liv. *Exercitum cæsum, evasumque se esse*.

Evenit. Vide *Sedeo*, et supra lib. 3. cap. 1.

“ [*Excedo*. Cicero 1. *Catil. Quot ego petitiones tuas parva quadam declinatione, et, ut ajunt, corpore, excessi*; pro vitavi. Sic legit ibi Servius. “ Livius 24. *In agro Tarentino nihil violatum, neque usquam via excessum est*.] “ [Vide ad Verba *Cedo* et *Egredior*.]

“ [*Excello*. Festus; *Recellere, reclinare, et Excel- lere, in altum extollere*: idem; *Lingua, promontorii genus non excellentis, sed molliter in planum devexi*. Cato apud Agell. 13. cap. 23. *Plerisque solet animus in rebus secundis excellere*, subaudi *se*, pro excelli, extolli, efferri. Apulejus 10. de *Asino; Nates recellere, pro reducere, retrahere*.] “ *Exeo*. Vide *Eo*.

Exhalo. Cicero; *Convivii crapulam exhalassent*: idem Philip. *Edormi crapulam, et exhala*. Virgil. *Sævumque exhalat opaca Mephitin*: idem 2. Georg.

(55) *Evado*.] Neutrum hoc est, ut *Vado*, et *Invado*, et *Pervado*. Ceterum diversa in Accusativis huic verbo additis est Ellipsis, diversis itaque præpositionibus explenda. Nam *Evasit me*, *malum, necem*, etc. dicitur ut *Effugit me*, etc. et intelligitur *quod ad me, vera*. At *Gradus evaserat altos*, expone *Ev*. per *gradus altos in rogam*. Porro *Evasisse viam omnem* notat *Ev*. per vel *extra omnem viam*, Neutiquam ergo hic Accusativus *Viam* ita accipien-

bus, ut qui proxime a Verbo regatur, quod vult Scioppius. Certe non magis *subaudiendus* ille est in absolutis hujus Verbi locutionibus quam *Gradus*, aut *Alia*. Sic enim et *Æn. VI. 425. Evaditque celer ripam irremeabilis undæ*, h. e. *evadit extra et ultra ripam, eam post se relinquens*. Et Tacitus *Ann. I. 51. Primi agminis copiae evaserunt silvas*, h. e. *extra silvas*. *Ann. XII. 35. annum haud difficulter evadit*, h. e. *extra annum in ulteriorem ripam*.

Quæ tenuem exhalat nebulam. Lucretius 5. *Pulveris exhalat nebulam, nubesque volantes.*

Exsulo. Vide *Veneo*, et *Vapulo*. *Exsulo*, id est, extra solum eo. Deest accusativus cognatus. Euripid. *Andro. αἶς ἐγὼ φεύγω φουγὰς*, id est, quale exsilium exsulo? (56) “[Hygin. Fab. 26. *Medea iterum exsulatur.* Dictys lib. 5. *Decernitur, Antimachum ex omni Phrygia exsulandum.*]”

“[*Facere*, pro *abire*, *recedere*, *subaudi*, se. Plaut. Men. *Dictum facessas doctum.* Afran. Incis. *Multa ac molesta, potin’, ut dicta facessas?* Titin. Ge- min. *Ut res suas procul ex ædibus facessat.* Cic. *Periculum innocenti facessere: ut paulisper facessant rogamus.*]”

Fastidio. Virgil. *Invenies alium si te hic fastidit Alexis.* Liv. *Dum nullum fastiditur genus: idem; pars fastidita.* Horat. *Fastidire lacus, et rivos ausus apertos,* “[Plaut. *Fastidit mei*, (57) *subaudi, fastidium.*]”

Faveo. *Favetur*, apud Ciceronem sæpe positum, (58) satis ostendit, *Faveo* activum esse; “[*Ætati illi non modo non invidetur, verum etiam favetur.* Charisius quidem lib. 5. in *Idiomatis* linguæ Latinæ ponit; *Faveo tibi*, et *Faveo te.*]” Vide *Invideo*.

Festino. Ovid. 2. *Metamorph. Tum quas induat illa, (59) festinat vestes.* Tacitus de moribus Ger-

(56) *Hyginus.*] Ex his Scripto-ribus, utpote ætatis senioris, et styli fere barbari, nequam petenda, quæ ad naturam linguæ, et veram verborum significatio- nem indagandam pertinere vo- lumus. *Exsulare* haud dubie est prorsus neutrum.

(57) *Subaudi fastidium.*] Immo potius *Negotium.* *Fastidire* cum *Accusativo* significat proprie *fastidium* ostendere, ad conspec- tum et usum alicujus rei. At- que adeo *Accusativus* ille non pender a *Verbo*, licet ex *Passivo* pateat, ita tamen eum accepisse

aliquando etiam ipsos *Veteres.*

(58) *Satis ostendit.*] Nihil mi- nus. *Satis* superque jam probavi- mus, *Formæ Passivæ* ne veram quidem *Constructionem* id ostendere, veluti *tota mihi dormitur hiems*, nedum *Impersonalem*, quæ prorsus respondet *Verbis Neutris*. Nam sicuti hæc non habent *Accusativum*, in quem transeat *sub- Actio*, sic *Impersonalia*, quæ dicuntur, non habent certam *Nominativum*, qui suspiciat vel patiat *illam actionem transeun- tem.*

(59) *Festinat vestes.*] *Passivum*

man. *Nec virgines festinantur.* Virgil. 6. *Tunc jussa Sibyllæ, haud mora, festinant jussi.* Apulejus lib. 3. *Sed primo diluculo remedium festinabitur tibi.* [Dicitur] lib. 3. *Græci cuncta, quæ militia poscebat, et summis studiis festinabant.*]

Fio inter neutro-passiva refertur a Grammaticis, id est, inter monstra. Mihi verbum est Substantivum: nam factum est a $\phi\omega$ Græco; unde suo Lativum, et postea *fio*. Scaliger lib. 5. de causis cap. 3. A $\phi\omega$, inquit, *Fuo nostrum, et ipsum Fio; Sum autem, ab $\epsilon\iota\mu\iota$; Est, ab $\epsilon\sigma\iota$.* Habuit aliquando passivum, Prisciano teste lib. 8. *Postquam d'utius fitur; et, Græco ritu fiebantur Saturnalia.* Certe infinitum fieri mere passivum videtur: sed, ut dixi, (60) mihi Substantivum est, *fio senex, id est, sum senex.*

quidem ita Auctores, etiam Op-
simi, Sall. Jug. 77. *Ni id festina-*
ret, in summo periculo salutem
suam fore. cap. 81. *Callidus id mo-*
do festinabat, Bocchi pacem im-
minuere. Tacitus Ann. IV. 28.
Mortem in se festinavit. Sic *festi-*
nata sinisio, Ann. I. 52. *Festina-*
tis honoribus, Plinius Paneg. cap.
69. *Animo cupienti nihil satis festi-*
natur, Sall. Jug. 64. Lique hinc
sic satis etiam Active tandem
construi solitum hoc Verbum, li-
cet origine sua et præcipuo i-
dem usu fuerit Neutrum. Apud
Gellium XVI. 14. *Verrius Flac-*
cus a Fando dici id tradit, quod
merito rejicit Gellius; sed nec
ipse multo melius a Fessus deri-
vat. Rectius omnino censet Vos-
sius, *Festinare* et *Confestim* ejus-
dem esse originis, et hoc quidem
primitus idem fuisse, quod *con-*
festim, sed usu dein distinctum
in diversam Orthographiam et
significationem, ut unum ad
Tempus proximum et continuum,
alterum ad Res conjunctas et
spissas referatur. Hinc jam *festi-*
nare, h. e. *confestim* et crebro
motu aliquid agere. Cato apud
Gell. d. 1 et *Fesum* in *Properare,*
et, Aliud est Properare, aliud

Festinare. Qui unum quid mature
transigit, is *Properat,* qui *MUL-*
TA simul incipit, neque perficit,
is *festinat.* Relinquo differentiam
hanc significationis in medio, at
hoc accipio, quod *Festinare* non
tantum notet proprie *confestim* et
continuo se movere, sed et *con-*
fertim, seu multo motu, multa
simul velle agere, ut solent *festi-*
nantes. Hinc Sallust. *Catil.* 27.
dies noctesque festinare, vigilare,
cap. 31. *festinare, trepidare.* Plaut.
Casin. II. 7. 9. *Ut trepidabat, ut*
festinabat miser; et III. 2. 28.
Miseri ut festinant sones, h. e. sa-
tagunt, in continuo sunt motu,
varia agitant. Nec enim de una
re vel actione hæc dicuntur. Et
Sticho IV. 1. 30. *Apud nos Eccilla*
festinat cum sorore, sedulo et mul-
tum laborat parando cœnam.

(60) *Mihi Substantivum est.* Immo vero est vere Neutrum,
ut apud Græcos $\phi\omega$, unde est
formatum, et unde habemus ad-
huc *Fui, Futurus.* Sed et olim
a Latinis dictum est quoque *Fuo.*
Hinc Plautus *Milite,* II. 3. 28.
quid me fuat, nescio, pro fiat,
vel *futurum sit.* et II. 6. 12. *Me-*
tuo, ne isthæc res mihi magno malo
fuat. Sic alibi sæpius. Sed et hinc

(61) « [Flagro. Hygin. Fab. 129. Jupiter eum
» fulmine, et tonitribus venit, et Semelem conflagra-
» gravit. Auctor ad Heren. Quomodo urbs acerbis-
» simo concidit incendio conflagrata?] »

Fleo. Flere funera. Ovid. Terent. Andr. In ignem
posita est, Fletur. Silius 5. Longo ævo flebitur. Ovid.
Fortuna flenda.

Flo. Vide Efflo.

Fluo. Græce ῥέω. Homer. Odys. 9. accusativo
juxxit; ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη ὑπὸ σπέρας, id est,
fluit limpidam aquam fons sub specu.

« [Fluctuat. Lucret. Fluctuat incertis erroribus
» ardor amantum, subaudi se. Seneca de vita beat.

emendandum arbitror in Sticho
IV. 2. 12. Edepol te vocem liben-
ter, si superfiat locus. Nullus enim
dubito, quin scripserit Plautus su-
perfuat, h. e. supersit. Nam eo
sensu adhibetur ab illo non tam
Fiat, quam Fuat. Ceterum illud
Fieri in usu Linguae Latinae; tan-
tum abest, ut sit Verbum Subs-
tantivum, quod vult Sanctius,
et ut notet idem quod Esse: ut
ab Eo non tantum distinguatur
ipsa significatione, sed et diserte
ei opponitur aliquando. Plinius
Paneg. cap. 20. Ut pater patriæ
Esses ante, quam Fieres. Cicer.
Famil. II. 17. Qui tali animo Sunt,
deteriores Fiunt rogati. Hinc jam
quando Plautus ait Asin. II. I.
24. Polenta Fit in pistrino, notat
id non Est, sed, Paratur. Sed
et construitur, quasi haberetur
pro Passivo τὸ Facio: sic Sallust.
Catil. 51. Quid in illos jure Fieri
posset, quærebant. Cap. 55. Ipse
Lentulum in carcerem deducit: idem
Fit ceteris per Prætores. Cicero
Famil. III. 9. Fiedam crebro a meis
per literas certior. Quin adeo con-
venit τὸ Fio significatione sua cum
Verbo Facio, non cum Sum, ut
ideo ipsum illud Facior, quod
in Compositis cum Præpositione,
veluti Afficior, Conficior, Efficior,
etc. sequens satis est, ex usu

communi prorsus tandem exclu-
serit, et ita quidem, ut hoc Fio
etiam in compositis cum aliis
Verbis respondeat Activo Facio,
quasi vere ejus esset Passivum.
Veluti Calefacio, Calefio, Tepe-
facio, Tepefio, etc. Interficere,
et hinc eodem sensu Interfieri.
Plautus Trin. II. 4. 131. Istic
oportet obseri mores malos, si in
obserendo possint interfieri, h. e.
interfici, extingui. Lucretius III.
885. Post mortem fore, ut aut pu-
tescar corpore posto, Aut flammis
interfiat, malisve ferarum, h. e.
penitus absumatur. Verum quia
τὸ φησι apud Græcos etiam Active
sumitur pro generare, hinc et
apud Latinos etiam Fio olim ac-
tivam quoque significationem ha-
buisse videtur. Unde Fieri pas-
sive passim pro generari, nasci,
Plautus Cistell. actu 5. Non moror,
aliena opera mihi Fieri plures li-
beros. Trin. IV. 2. 90. Ubi ab-
sinthium Fit, h. e. nascitur. Mer-
cat. V. 2. 102. Zacyntho ficos
Fieri non malas. Hinc jam Fitur;
Fiebantur, ex Catone Censorio
apud Priscianum, et Composita
apud Plautum Desfieri, Confieri,
Effieri, Interfieri. Sed et hinc Fe-
tus, Fecundus, Femina, etc.

(61) Flagro.] Mihi etiam Hoc
est vere Neutrum, idque probat

» Deprehensi in mari Syrtico, modo in sicco relin-
 » quantur, modo torrente unda fluctuantur. Sic in
 » Medea; Ut dubium pelagus fervet, haud aliter
 » meum cor fluctuatur.] »

(62) Fruor. Cato Rust. Pabulum frui occipito.
 Cicero pro Milone; Nobis hæc fruenda relinqueret.
 Apulejus lib. 9. Beatam illam, quæ tam constantis
 sodalis libertatem fruitur.

Fugio. Lucanus 1. In bellum fugitur.

Fungor libertate: subaudi, functionem, vel τὸ fungi.
 Terent. Ita attente tute illorum officia fungere. Ta-
 citus lib. 3. Suprema erga memoriam filii sui munera
 fungerentur. idem lib. 4. Et hominum officia fungi.
 Varro; Municipis, qui una manus fungi debent,
 dicti. Terent. Hominis frugi et temperantis functus
 officium: idem; Major filius tuus Æschinus, nec
 boni, neque liberalis, functus officium viri. Plaut.

ipsa Constructio et Usus fere per-
 petuus. Nam quæ Scioppius hic,
 et Ursinus To. 1. pag. 458. ex
 Propertio I. 13. extr. Nec sic cœ-
 lestem flagrans amor Herculis He-
 ben, adferunt, idonea nequa-
 quam sunt ad Activam Verbi natu-
 ram constituendam contra in-
 numerata fere exempla Neutralis
 Constructionis. Verbum autem
 hoc derivem a Nomine *Flagrum*,
 non contra, ut vult Vossius. Li-
 tera enim R in ista Nominaum
 terminatione vix unquam est ex
 primitivo orta, sed semper est in-
 sinitia. Sic *scalprum* a scalpo, *se-
 pulcrum* a sepelio, *Fulcrum* a ful-
 cio, *Clastrum* a claudio, etc. Ip-
 sum itaque *Flagrum* a Gr. *ἄστυξ*,
uro, *incendo*, deduxerim; at inde
 Verbum *Flagro*, quod proprie
 et primitus videtur notasse, ita
 cœdor flagris, ut ardeam. Hinc
 passim construitur cum Ablativo
 etiam in metaphoricis locutioni-
 bus *flagrare inopia*, *infamia*, *li-
 bidine*, etc. Mox *Fleo* ex illis est
 Verbis, quæ natura sua vere sunt
 Neutra, sed frequenti usu Ellip-
 ticæ locutionis acceperunt tan-

dem quandam etiam Activi Verbi
 speciem. At *Fluo* plane et unice
 est Neutrum; ut et, quod dein
 sequitur, *Fugio*, eo ipso, quod
 vere Neutrum est, discrepans a
 vere Activo *Fugo*, *fugare*, si-
 cuti differunt *Placere* et *Placere*,
Sedere et *Sedere*, *Rigere* et *Ri-
 vare*, *Clarere*, unde *Clarescere*,
Inclarescere, et *Clarare* unde *De-
 clarare*.

(62) Fruor, etc.] De hoc Ver-
 bo, et mox sequenti *Fungor*,
 Vide quæ notavimus supra pag.
 280. 281. in loco Plauti ex Mos-
 tell. I. 1. 45. quem Sanctius in
 posteriore Verbo adfert, deleve-
 rim cum Gronovio *Me*, vel sal-
 tem distinxerim post *me*, quasi
 diceretur, veluti per Appositio-
 nem, sine *me* vivere, ut vivo,
 sine fortunam meas fungi alliato.
 Sed forsitan omnium erit expedi-
 tissimum, si legamus, *Sine me*
alliato fungi, et fortunam meas.
 Certe nihil tunc supererit hæsi-
 tationis. Sensus enim est, sine *Me*,
 et fortunam meas, fungi alliato,
 seu defungi eo ad explendam
 famem.

Mostell. *Tu tibi istos habeas turtures, aves, pisces, sine me alliato fungi fortunas meas: idem Amph. Hic munus fungatur tuum: idem Trinummo; Cui nihil est, qui munus fungatur suum: ibid. Sequere hac, mea gnata, ut munus fungaris tuum. Cic. 3. Tuscul. Quemadmodum oculus conturbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum. Sueton. August. Minore molestia; Senatoria munera fungentur, quo in loco Beroaldus; Accusativo, inquit, casu exiulit, quod nos ablativo dicimus. Vetus autem est, et elegans loquutio; sicut Potior illam rem, pro, illa re, Veteres dixerunt: Ita Fungor munus, pro, munere. Plaut. Menæc. Parasitus octo hominum munus facile fungitur. Vide Utor.*

Furere. Virgil. Æneid. 12. Hunc sine me furere ante furorem. Liv. Et nunc id furere, idem ægre pati. Sed hic melius deerit κατά. Vide Insanio.

Garrire. Horat. lib. 1. Satyr. 10. Comis garrire libellos: idem; Dum quidlibet ille garriret. Martial. lib. 1. Garris et illud, teste quod licet turba. Garrire libellos dixit (inquit Turneb.) (63) quasi garrire garritum.

Gaudeo. Terentius Andria; Hunc scio solide solum mea gavisurum gaudia. Cælius ad Cic. 8. Famil. Puto ut suum gaudium gauderemus: ibid. furit tam gavisos homines suum dolorem. Catull. Gaudia, quæ gaudeas. Gellius lib. 9. cap. 9. Latona gaudium gaudet genuinum et intimum. Statius lib. 9. Tu dulces lituos, ululataque prælia gaudes. Cic. Nihil est neque quod metuamus, neque quod gaudeamus. Et in Sacris; (64) gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus.

Gemo. Cic. Attic. lib. 2. Atque hic status, qui una

(63) Quasi garrire garritum.] 290. 200. 301.

Immo vero, quasi garriendo effundere libellos, vel comædias, quæ colloquiis plebeis constant, facere. Sic *Vivere Bacchanalia, Crepare Leges.* Vide supra Not. ult. ad Cap. 2. et hoc Cap. pag.

(64) *Gaudeat se.*] Phrasin hanc inscitam puro et barbaram. At Verbum ipsum est Neutrum, æque ac *Doleo, Furo*, quod præcedit, et *Gemo* ac *Horreo*, quæ mox sequuntur. Vide et p. 301.

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 303

voce omnium gemitur : idem ; occulte suum malum gemit. Virgil. Nunc Amyci casum gemit. Cicero pro Sextio ; Accepisset respublica plagam , quam acceptam gemere possit. Virgil. Daphni tuum Pœnos etiam ingemuisse leones Interitum. Prudentius Psych. Nec doleas , quia turpe tibi gemuisse dolorem. Ovid. Fortuna gemenda : idem 13. Metamorph. Non mea mors illi , verum sua vita gemenda est : ibid. Teque gemunt , virgo.

Germino. Plinius lib. 16. c. 25. Quibusdam germinatur germinatio. Et in Sacris ; terra germinet Salvatorem.

Glaciare. Horat. lib. 3. Od. 10. Positas ut glaciēt nives puro numine Jupiter.

« [Gratificare , subaudi , gratiam. Sall. Non assentando , neque concupita præbendo , (65) perversam gratiam gratificans.] »

(66) Hiemare : Plinius lib. 19. cap. 4. Decoquunt alii aquas , mox et illas hiemant : idem libro 9. Hiemato lacu.

(65) Perversam gratiam gratif.] Vera sunt Sallustii ex orat. I. ad Cæsarem. Sic Jug. 3. Potentiæ paucorum decus atque libertatem suam gratificari. Cic. Fam. I. 10. Cur enim hoc tibi non gratificer ? Vel sic tamen putem Verbum hoc proprie Neutralis vel Passivæ fuisse significationis , ut notaverit gratum fieri , gratiam ineundo ; atque adeo Accusativos ejus , per Ellipsin Præpositionis , primum adhibitos. Sed gratificare , h. e. gratum se facere aliis , fuisse olim Activum , sub quo intellectum fuerit SE , existimem. Solent enim ejus formæ Verba esse Activa. Sic Uxores dicuntur Magnificare suos Viros apud Plautum in Stich. I. 2. 44. Carcer et exitium Honorificasse dignitatem Marii apud Florum III. 21. Et passim sacrificare victimam.

(66) Hiemare.] Plinii hæc vere sunt Activa. Sed ceteroqui Verbum hoc notat frequentissime ,

Hiemem esse , seu Hibernam tempestatem , vel etiam in hibernis agere , quo utroque sensu vere est Neutrum : ut adeo hinc liqueat esse Verba , quæ et Activam et Neutram vere habeant , vel acceperint , usu ipso constructionem et significationem. Sic Horrere est trepidare ad alicujus rei conspectum , sed sæpe Horrens occurrit pro Horrorem aliis incutiens. Tacit. Hist. II. 88. Milites tergis ferarum , et ingentibus telis horrentes , sævum erant Urbæ R. spectaculum. Plinius Panegy. cap. 81. lustrare saltus , excutere cubilibus feras , superare immensa montium juga , et horrentibus scopulis gradum in ferre. Ovid. Metam. IV. 778. perque abdita longe , Deviaque et silvis horrentibus saxa fragosis. Et sic passim Virgilius (Vide Aen. I. 165. et 311. et III. 230.) silvis tribuit Horrentem umbram , h. e. non religiosam , aut venerandam , ut vult Servius ,

Hiulco. Catull. ad Manlium; *Quum gravis exustus*
stus hiulcat agros.

Horreo, horresco. Cic. *Et si omnium conspectum*
horreo: idem; Horreo crimen ingrati animi: idem;
Deorum tamen numina horrent. Idem; *Ut ipsam*
victoriam horrerent. Lucan. lib. 1. *Horruit Alcides,*
viso jam Dite, Megæram. Apul. lib. 6. *Cujus totæ*
provinciæ nomen horrescunt. Cic. *Imbecillius horrere*
dolorem, et reformidare. *Perhorresco* semper habet
accusativum.

Jaceo. Virg. *Jacet extra sidera tellus, subaudi,*
se, vel jacere; ut, jacent sub arbore poma, (67)
quia nihil est quod non agat, et si agit, aliquid agit.
Vide Sedeo, et Sto.

“ [*Jejunare, subaudi, jejunium.* Zachar. 7. Num-
” *quid jejunium jejunastis mihi?] ”*

Ignosco tibi, subaudi, peccatum; ut, Indulgeo.
Cic. *Hanc culpam ei facile ignoscamus.* Plautus
Amphit. *Velatis manibus orant, ignoscamus pecca-*
tum suum. Propert. 1. *Jupiter ignosco cætera furta*
tua. Virgil. 4. Georg. *Ignoscenda quidem, scirent si*
ignoscere manes: idem Culice; Parvum si Tartara
nossent peccatum ignovisse. Quinctil. in declam.
Ignoscite malorum periculorum motus; ignoscite hu-
mana discrimina. Ovid. lib. 1. *Artis; vitioque ignos-*
citur omni.

(68) *Illuceo.* Plaut. Bacch. *Vulcanus, Sol, Dies;*

sed horridam, ut vult Særvius, et horrorem animis ingredientium incutientem. Possis tamen etiam hæc omnia Neutraliter interpretari, ut notetur hirsuta asperitas, quæ horrida est. Sic inculti capilli dicuntur *Horrere* apud Tibullum II. 3. et *Horridus ac Squalidus* Homo conjunguntur, et opponuntur *Scito*, apud Plautum Trucul. V. 41. et 42.

(67) *Quia nihil est, etc.*] Satis hæc refutata dedimus Cap. 2. atque adeo *jacere, sedere, stare, et similia* prorsus sunt Neutra. Sed

et inepta penitus, quæ hisce subaudiri volunt Sanctius et Scioppius. De *ni Jaceo* res quoque patet ex eo, quod aliud est ejusdem originis et significationis, sed jam Activæ, Verbum, conjugatione diversa ab hocce distinctum, nempe *Jacio*, cujus effectum et consequens hoc Verbo, *Jaceo*, denotatur, plane uti a *Pendo* activo est *Pendeo* neutrum, a *Sedo, Placo, Fugo*, etc. Activis, Neutra *Sedeo, Placeo, Fugio*, etc.

(6-) *Illuceo.*] Accusativus hic non regitur a Verbo, sed ab re-

Luna,

Luna, Dii quatuor, scelestiorem nullum illuxere alterum. Vide Luceo.

Illudo. Virgil. 10. *I nunc, et verbis virtutem illudē superbis.* Terent. *Satis superbe illuditis me: idem And. Pene illusi vitam filia.*

Impendeo. *Impendet tibi calamitas, subaudi, se; ut, Nox præcipitat, et ver appetit.* Dicimus etiam; *Impendet homines mors.* Terent. Phormio; *Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala.* [At vide *Jaceo et Illuceo.*]

Imponere, pro fallere, dicunt esse neutrum, melius qui concinnavit promptuarium linguæ Latinæ; ais enim deesse, impositionem. Mihi videtur (69) deesse *Clutellam.* vide Ellipsis. *Clitella.*

(70) “ [*Incipere, subaudi, principium.* Terent. » *Heaut. Neque quod principium incipiam ad placandum scio.* Plaut. Stich. *Principium quo pacto occipiam, id ratiocinor.* Virgil. *Vix prima inceperat ætas.*] ”

” [*Inclinare.* Livius lib. 5. *Cum omnem culpam Sergius in collegam inclinaret: ibid. Neutro inclinata spe. Plebe ad id consilium inclinata.*] ” [Vide ad *Declinare.*]

Incubare, quum de avibus dicitur, deest ova; unde, ova incubantur. Plin. lib. 2. *Quod si una natura omnes incubaret.*

petenda et intellecta Præpositione *In.* Et eodem modo se res habet in Verbis sequentibus, *Illudo, Impendeo, Incubo, Incumbo.* Certe Simplicia eorum omnium sunt vere Neutra. Neque enim dicitur Latine, *Lucere aliquem, sed Lucere et Præluere alicui facem* (vide infra Verbum *Luceo*), quod est, *Lucere alicui, vel lucem præbere, per facem.*

(69) *Deesse Clutellam.*] Vel *Sarcinam.* Sic certe Plautus Mostell. H. 2. 83. *Ludos ego hodie vivo presenti hic seni jactam, etc hinc speculabor procul, unde advenienti sarcinam imponam seni.*

(70) *Incipere.*] Verbum hoc et sequens *Inclinare* vere sunt Activa. Sub utroque, si ut Neutra videntur construi, intelligitur SE. Quod sub hocce *Principium* subaudiit Scioppius, ineptum est. Neque ita, ut ille tradit, editur apud Terent. *Heaut. V. 1. 21.* sed, *neque quod principium incipiam ad placandum, scio.* Sunt tamen, qui istic legant *incipiam*, sed et, qui *inventiam.* At apud Plautum Stich. I. 2. 17. *reperio, quod edidit Scioppius.* Nec tamen inde sequitur, hoc ergo alibi subaudiendum.

Incumbo. Sallust. 3. Hist. citante Frontone; *ut sustinere corpora plerique nequeunt, arma sua quisquis instans incumberet: idem; verbo incumbit illam rem.*

(71) *Indigeo.* Vide *Egeo.* Varro lib. 1. cap. 31. *A quo, quod indigent potum, poma dicta esse possunt.* Potum habet antiquus codex, ut ait Turneb. « [Si quis » tamen malit *Potui*, sicut alii libri habent, ut sit » priscus ablativus, pro *Potu*, oratio per infinita » cognata sic supplebitur; *indigent indigere potu*, » sive *a potu*, hoc est, indigentiam. Vide supra » *Egeo.*] »

Indulgeo tibi, (72) *subaudi, indulgentiam, vel peccatum.* Martial. *Indulgent patientiam flagello.* Tacitus lib. 1. *Cunctaque quæ Germanicus indulserat.* Juven. *Sese indulsisse Tribuno.* Lucill. citante Nonio; *Tu qui iram indulges nimis.* Afranius citante eodem;

(71) *Indigeo.*] *Indigeo* et *Egeo* pariter sunt Neutra. Absurdum porro his verbis pro Accusativo addere Infinitum Modum, qui æque ac alii Modi, requireret Accusativum. Nam æque activum est *amare*, ac *amo*. Ita vero *subaudi* repetendus foret Infinitus, *indigeo indigere indigere*, etc. sed inepta hæc sunt. Notandum autem construi hoc Verbum etiam cum Infinito, qui tum ponitur loco Genitivi. Gellius. IV. 1. *Sed hoc plane indigeo addiscere*, h. e. hujus addiscendi indigeo et cupidus ideo sum.

(72) *Subaudi indulgentiam.*] *Mallim Me*, seu Pronomen reciprocum. Sic plane Juvenalis Sat. II. 163. *Et tamen unus Armenius Zalates cunctis narratur Ephæbis infolior, ardenti sese indulsisse Tribuno.* Ursinus To. I. p. 458. putat Verbum hoc vi præpositionis addiscere Accusativum. At plerique Accusativi hic a Sancio memorati pendunt a significatione ipsius Verbi, non a Præpositione. Possit tamen id ferri, quando

Accusativus Personæ huic Verbo jungitur, veluti apud Terentium, *Te indulgebant, Nimis me indulgeo*: nisi tamen in his intelligendus sit potius Dativus libidini, vel ingenio tuo. Nam *indulgeo* videtur significasse olim fere idem, quod *Concedo*, *Permitto*. Certe hæc significatio in omnes Verbi phrases sic satis convenit. At si originem Verbi quæramus, deduxerim id, non ab *algeo*, nec ab *urgeo*, sed a *Dulcis*, literis C et G inter se permuratis, ut solet frequentissime. Ita vero significabit proprie, *Dulcis* esse alicui, et erit Neutrum, cui additi Accusativi, saltim plerique, per Ellipsin Præpositionis sint explicandi. Activum ejus videtur serius formatum, et ideo retinuit C. Hinc *Indulcare*, a Simpliciter *Dulcare*, unde et *Edulcare*, de quibus vide Vossii Etymol. in v. *Dulcis*. Sed paulatim etiam illud *Indulgere* usu ipso acceptissimum videtur significationem activam permittendi *Se*, vel *Aliquid*, alicui.

Male merentur de nobis heri, qui nos tantopere indulgent in pueritia. Sueton. Domitian. *Exillum indulgit*: ibid. *Ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis*: idem. Claudio; *Quam essedario indulgisset rudem*, quæ verba non intelligens Erasmus in annotatiunculis ad Suetonium, inquit; *indulgisset, pro, amisisset*: Nisi velis typographi esse lapsum, & emendandum, *manumisisset*. Apulejus lib. 5. de Asino; *Indulge fructum, et tibi devotæ animam recrea.* Petron. Arbit. *Nec diu tamen lacrymas indulgit.* Macrobi. lib. 1. Satur. *Feriæ, quas indulget magna pars mensis Jano dicati.* Terent. Eunuch. *Nimis me indulgeo.* Ubi Donatus, *Mi*; sic veteres, quod nos mihi dicimus: *Alibi, Te indulgebant, tibi dabant.* Vide *Ludo*, et *Ignosco*.

Inire viam. Vide *EO*.

Inflare sonum, inflare tibias, vela, calamos, et similia trita sunt: & *Calami inflantur*.

Ingemo. Vide *Gemo*.

Ingredior. Ingredi Junonium, Adag. (73) " [deest gradum, ingressum.] "

Insanio, " [subaudi, insaniam, vel stultitiam.] " Horat. 2. Serm. *Huic ego vulgum errori similem cunctum insanire docebo.* Propert. 2. (74) *Lynceus ipse meus seros insanit amore.* " [Sen. de vita " beat. *Hilarem insaniam insanire, et per risum " furere.] "* Horat. *Quam me stultitiam insanire putas.* Sic enim legit Lamb. Vide *Furere*.

Inservire alicui, (75) subaudi servitutem. Sed et alios accusativos explicat Plaut. Mostell. *Si illum inservibis solum*: ibid. *Non est meretricum, unum inser-*

(72) *Deest gradum.* Sed et præpositio *Ad*, et sæpe *IN*, quæ passim apud Ciceronem additur. Eadem intelligitur quoque in phrasi *Inservire ulique.* At *ingredi Junonium* notat ad modum Junonis ingredi.

(74) *Lynceus ipse.* Vide de hoc loco supra ad Verb. *Æstuo*. pag. 299. 301. Verbum autem hoc est

Neutrum, sed in locis a Sanctio allatis Accusativo exprimitur materia vel effectum insanienti.

(75) *Subaudi servitutem.* Istimo nihil. Est enim plane Neutrum: sed et quando adductus alii Accusativi, oriuntur illi a Præpositione per Ellipsin ommissa, et ex Verbo repetenda.

vire amantem. Cic. *Nihil est a me inservitum temporis causa.* Plaut. *Matronæ est, unum inservire amantem.* Vide Servio.

Insisto. Virgil. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Ubi Servius; *Insisto illam rem dicimus, (76) non, illi rei, quod qui dicunt, decipiuntur, propter Insto illi rei.* Cicero 3. Orat. *Quoniam igitur modo tantum munus insistemus.* Plaut. Milit. *Insiste hoc negotium sapienter: idem Capt. Proinde omnes itinera Insistant sua: idem Milit. Quam jam insistas viam.* Terent. Eunuch. *Quem perconter? quam insistam viam?* Stat. Theb. 5. *Summisque insistitur astris.*

Insto huic rei, subaudi, operam, vel instare. Virgil. 8. *Æneid. Parte alia Marti currumque, rotasque volucres (77) Instabant.*

Insuesco. Horat. 1. Serm. *Insuevit pater optimus hoc me, ut fugerem; quem locum contra fidem omnium librorum pervertit Lambinus; ego Turnebo assentior lib. 30. cap. 19. Columella lib. 6. Maxime tamen habetur salutaris amurca, si tantundem aquæ immisceas, et ea pecus insuescas: idem 1. Atque ubi ceperunt aliquod incrementum habere, sic insuesci debent: ut in id, et cæt. Vide Consuesco, et Assuesco.*

(76) Non illi rei.] Falsissimum illud; nam passim etiam hoc modo locuti sunt Optimi Auctores. Livius XXXVII. 60. *Cui rei potissimum insisteret.* Cicero Acad. IV. 29. *Illustribus rebus insistis.* Tacitus Hist. II. 70. *Insistere Berytensibus campis concupivit.* Ovidius Metam. VIII. 51. *Gnossiaci possem castris insistere Regis.* Ratio autem loquendi hæc est, ut Accusativus regatur non a Verbo, sed a Præpositione intellectus: verbum tamen Activum sit, et sub eo intelligatur SE, ut sub Simplicio Sisto. Cæsar B. Gall. VI. 5. *Totus et mente et animo in bellum Treverorum et Ambiori-*

gis insistebat. Et similiter cum Ablativo, Idem IV. 33. *In jugo insistere.* Cicero Somn. Scip. cap. 6. *In quo qui insistant, adversa vobis urgent vestigia.* Similis Præpositionis Ellipsis statuenda est in seq. Verbis *Insto*, et *Insulto*, sed quæ vere Neutra sunt. At *Insuesco* est ex illis, quæ modo sunt Activa, modo Neutra.

(77) *Instabant.*] Sic Plautus Pœn. IV. 2. 96. *Tantum eum instat exitii, h. e. instat in eum, vel ad eum.* Plane ut *impendet*, quod vide paulo ante. Cum Dativo Pl. Persa IV. 3. 22. *Tibi multa bona instant a me.*

Insulto. Tacit. 4. *Qui nunc patientiam senis, et segnitiam juvenis, juxta insultet.* Sallust. *Multos a pueritia bonos insultaverat.* Sic citat Servius 9. *Æneid.* Terent. Eunuch. *Næ tu istas saxo calcibus insultabis frustra.* [Intellige IN.]

Intendo proprie de arcu dicitur; transfertur ad alia. Supplebis igitur; vel *arcum*, vel *animum*, vel *mentem*. Horatius, *Si non intendis animum studiis et rebus honestis.* Sallust. *Ubi intenderis ingenium, valet.* Hinc in sacris: *Deus in adjutorium meum intende*; subaudi *arcum*, vel *mentem*.

Interdico tibi ludum, (78) nemo negabit esse ac-

(78) *Nemo negabit esse Activum.*] Est sane Activum, ut Simplex *Dico*, et reliqua ejus Composita, atque adeo regitur ab hoc Verbo Accusativus, quando dicitur *Interdico tibi Urbem*. Sic Sueton. Aug. 27. *illum interdicitam Urbe ditissimum.* et Claud. 23. *Ut hi quibus a Magistratibus provinciæ interdicerentur, Urbe quoque et Italia submoverentur.* Minus autem recte dicitur *Interdicere aliquem*. Nam etsi cum Ablativo rei construatur, vel sic Casus personæ additus Verbo est Dativus, non Accusativus. Et tamen Nepos in Hamil. cap. 3. *moribus eorum non poterat interdici Socero Generi.* Sed eo denotatur Res interdicitæ, h. e. usus et convictus Generi. Ast longe disertior est locus Gell. xv. 11. in passivo, *Philosophi Scto ejecti, atque Urbe et Italia interdici sunt.* Sequitur enim hinc, in Activo dicturum quoque Gellium, *interdicere Philosophos urbe*, etc. Quæ porro dabitur ratio constructionis cum Ablativo? Sueton. Aug. 66. *alteri ob ingratum animum domo et provinciis suis interdixit.* Et sic sæpe. Nempe *interdicere* proprie notat interloqui, interserere. Sic A. ad Herenn. II. 11. *In presentiarum hoc interdicare non alienum fuit, ut hujus infantia garrulam disciplinam contemneremus*, h. e. interpo-

nere. Sed ab hac laxa et lata significatione devenit ad magis peculiarem et usitatam, sed remotiorem, *vetandæ*; ortam, ut videtur, ex eo, quod in media actione, si quid diceret vel faceret quis, quod Prætori displicebat, hic interdicebat, seu edicebat, ne illud diceret vel faceret. Etenim *inter* in Compositis sæpe habet significationem impediendi quid et prohibendi ac penitus tollendi. Sic *intercedere*, præter laxiorem significationem, proprie quoque notat in media actione se ingerere ad eam impediendam. Unde Tribunis proprium hoc fuit verbum, qui potestate impediendi omnia erant instructi. Neque etiam quando dicitur *Intercedere pro aliquo* directe id designat deprecationem aut animum deprecandi, sed animum impediendi aliorum consilium, sive hoc precibus et bonis verbis fiat, sive vi et jure potestatis. Sic apud Sueton. Cas. 30. *Si quid de Tribunis pl. intercedentibus pro se gravius a Senatu constitutum esset.* Auson. Edyll. 16. in extr. *Ipsæ intercedunt Heroides*, h. e. vel verbis vel facto impediunt ulteriorum pœnam. Similiter *intercipere* notat aliquid in medio capere, et sic impedire, ne perveniat ad destinatum sibi locum. Terent. Eun. I. 1. ult. *Nam*

tivum. Sueton. Domitian. *Interdixit histrionibus senam.* Livius lib. 34. *Fœminis duntaxat usum purpuræ interdiciemus* & Quum vero dicitur, vel absolute, *Prætor interdixit*, vel *interdixit illi aqua et igni*, deest *Interdicium*, ut sit, *Prætor interdixit illi in-*

quod nos capere oportet, hæc interceptis. Et sic Sus apud Ovid. Metam. XV. 113. rostro eruens semina agri, dicitur *spem anni interceptis*, h. e. spem, quæ jam erat, extinguere: Et Jupiter apud Florum II. 4. *intercepisse votum Marti nuncupatum.* Denique passim ita *intercipere literas.* Ad eundem ergo modum *Interdicere* implicitam habet significationem impediendi aliquid Verbis, seu prohibendi, ne quid fiat. Hinc constituitur cum seq. *no.* Plaut. Persa IV. 4. 69. *Servitus mea mihi interdixit, ne quid miror meum malum.* Terent. Hecyr. IV. 1. 48. *Interdico, ne extulisse extra cæles puerum usquam velis.* Phædr. fab. 68. *Interdicit, ne cum malefico Usum bonus consociet ullius rei.* Sed locutionis cum Ablativo nullum reperio aut comminisci queo idoneum supplementum, nisi forte *vitam*, vel cum Sanctio *interdictum*, ut plenior locutio sic se habeat, *interdico tibi vitam tuam ab aqua et igni, a domo mea, ab urbe, a bonis.* Certe *Inter* in Compositis solet ita cum Ablativo constructi. Sic enim dicimus, *Intercludere alicui viam, et aliquem viam.* Etiam cum Præpos. Livius I. 27. *Ne intercluderentur ab oppido.* Cic. Famul. VIII. 1. *Interclusus ad reliquo exercitu.* Sic plane *interesse* quid dicitur *ab aliquo.* Vide infra ad III. 5. n. 4. Similiter ergo *Interdicere alicui aqua*, pro *ab aqua.* Sed tamen duri aliquid habere videtur Elliptica hæc locutio, *Interdicere alicui aqua*, scilicet *vitam vel Interdictum*, ac cogitandum nobis, illam ex primis et antiquissimis temporibus, quando formatae sunt phrasæ, quarum El-

lipses in usu deim manserunt, forsitan esse repetendam, quibus id quod postea durius visum, non fuit durum. Sed et accessisse potuit Abusus, magis ad significationem et constructionem prohibendi, quam ad hujus ipsius Verbi propriam, attendens. Certe quanto magis aciem mentis hanc in rem intendo, tanto certius mihi videtur, multas phrasæ a Veteribus ex abusu, et analogia neglectæ aut insoletæ, temere formatas, dum attendebant non tam ad originem et primitivam constructionem verborum, sed unice ad significationem paulatim usu receptam, a qua dein novis constructionibus formatis etiam longius processerunt. Sic omnibus Verbis, quibus implicitam dederunt Veteres significationem quandam accusandi, damnandi, absolvendæ, dederunt quoque eorum constructionem cum Genitivo. Veluti *increpare aliquem avaritiæ, avaritiæ, Captare et capere impudiciæ, Urgere oriminum, Adstringere et Alligare de furti, Convenire furti, Teneri furti, Liberare ovis culpæ Regem, Purgare civitatem omnis facti hostilis, Interrogare alicujus facti, Postulare injuriarum, Prehendere mendaciæ, Insaniare temeritatis, Citare capitis, perdere capitis.* Vide Ursinum To. 2. pag. 208. et 209. Sic et Plautus Trucul. IV. 2. 49. *Ego te manum injuliam quadrupli.* Scilicet sicuti Verbis Accusandi Genitivus additur, non tantum criminis, sed et pœnæ, veluti *accusare capitis*, ita et hic Genitivus *quadrupli*, ad pœnam, quæ petitur, notandam, additur phrasæ, quæ notat vocare aut rapere in jus. Sic quia dicimus,

terdictum ab aqua et igni; vel de aqua et igni. Plin. lib. 39. cap. 1. *Interdixit tibi de medicis.* Cicero pro Cecinna; *Prætor interdixit de vi hominibus armatis.* Dicitur etiam, *interdixit illi aquam, et ignem.* Cicero pro domo sua; *Velitis, jubeatis, ut M. Tullio aqua, et ignis interdicator.* (79) Deesse *interdictum*, vel *interdicere*, indicat illud Ciceronis de Senectute; *Ut quemadmodum nostro more male rem gerentibus patribus, bonis interdici solet.* Plinius Epist. 76. *Carent enim togæ jure, quibus aqua et*

Hoc est de dignum, eodem plane sensu et constructione æquum adhibetur. Plautus Bacchid. III. 3. 84. *Plus vidissem, quam deceret, quam me atque illo æquum foret.* Prol. Rud. 47. *Is leno, ut se æquum est, flocci non fecit fidem.* Trucul. II. 1. 12. *Ita æquum factu est.* Possent hæc quidem omnia, ut Elliptica, expleri, sed vix dubito, quin auctores ita locuti sint simpliciter, quia altera phrasis, cujus sensum hisce suis exprimunt, ita construi solebat. Similiter Verba quædam et Nomina retinent constructionem sui Primitivi, ab sua natura ceteroquin alienam. Ovid. Metam. VII. 809. *quum satiata ferinæ dextera cædis erat.* Scilicet quia *satis, satias*, *satietas* cum Genitivo construi solet, etiam verbum hoc ita construitur. Vide et supra ad verbum *Cupio*. Plautus Cistell. I. 3. 17. *Paternum servum sui participat consilii*, quum ceteroquin hoc Verbum construat cum Accusativo et Dativo, vel Ablativo cum Præpositione, at hic cum Genitivo, quia *Particeps* et *Expers* cum Genit. construi solent. Sic *Potiri rerum*, quia sic quoque *Potis, Potens, Compos, Impos*, construantur. Similiter ex Veteri Poëta apud Ciceronem, *Qui te nec amet, nec studeat tui*, qui *Studium* quoque et *Studiosus* Genitivum sibi vel maxime adsciscunt. Sed et hinc factum, ut enim Adverbia ab Adjectivis for-

mata eorum sequantur constructionem. Livius XXVII. 48. de Elephantis, *inter duas acies versari, velut incerti, quorum essent, haud dissimiliter navibus sine gubernaculo vagis*, tum etiam Nomina Verbalia retineant aliquando Constructionem seu Casum Verborum, quibus derivantur, veluti, *quid tibi hanc rem curatio est; quid tibi huc reditio est; multos ejus honori video esse fautores. Servitus opulento homini data est; insidiæ Consuli, non procedebant, Justitia est obtemperatio scriptis legibus.* Denique naturalis Lingua Latinæ constructio aliquando etiam obliteratur per Græcismum. Sic regnavit populorum agræstium apud Horat. Od. III. 30. quia Græcis *οιδέω* cum Genitivo construunt. Vide et similia supra in *Cupio*. Refer huc etiam Pronomen relativum, quando in eodem casu ponitur qui jam præcessit, licet Verbum, cui jungitur, alium requirat. Vide Me infra ad IV. 12. 2. Sic ergo et *Interdicere*, cum accepisset jam significationem *Prohibendi*, quia hoc Verbum usitatissime cum Ablativo construitur, videtur et illud paulatim eandem denique accepisse constructionem, Accusativo per Ellipsin omissio. Vide et infra ad Cap. 5. Nota 4.

(79) *Deesse interdictum.*] Male sine dubio hæc prioribus jungentur sine ulla fere distinctione; quod præter mentem fuit

igni interdictum est. Cicero 1. de Finib. *Sed id neque feci adhuc, nec mihi tamen, ne faciam, interdictum puto. Vo uptatem interdiceret.* Horat. 1. epist. *Cui sic per vim est interdicta voluptas.* Ovid. 10. *Metamorph. spes interdictæ.* “ [Nepos Hamilc.] ” *Socero gener interdicti non poterat.*] ”

Interest. Vide lib. 3. cap. 5.

“ [*Invadere*, (80) *subaudi invasionem.* Plautus] *Asin. act. 5. sc. 2. In oculos invadi optimum est.*] *Potest etiam subaudiri viam; ut, Virgil. Tuque invade viam, vaginaque eripe ferrum.*] ”

Invideo tibi vestem; et, Cæli te regia nobis invidet; trita sunt. Cicero; *Invidetur enim commodis hominum ipsorum: idem; quia non modo non invidetur illi ætati, sed etiam favetur.* Ovid. epist. *Troadas invideo.* Cui consonat Horatianum illud in arte Poët. *Ego cur acquirere pauca, Si possum, invideor.* Cicero 3. *Tuscul. citat Accium in Menalip. Florem quisnam liberum invidit meum?* deinde addit; *male latine videtur, sed præclare Accius; ut enim videre, sic invidere florem rectius, quam flori dicitur. Nos consuetudine prohibemur, poeta jus suum tenuit, et dixit audacius.* Hæc Cicero, aliquanto fortasse superstitiosius, (81) “ [*putans, Invidere aliquem non*

Sanctii ipsius factum, qui duo diversa in hisce probare nititur: Prius, dici etiam, *Interdixit illi aquam*, quod probat ex his apud Ciceronem verbis, *ut M. Tullio aqua et ignis interdicitur*, licet in Nostris Edd. legatur istic *Igni.* Vide Cap. 18. pro Domo Alterum; *Deesse interdictum*, quando Verbum hoc cum Ablativo construitur, quod ex Cicerone de Senect. etc. probare contendit. Distinguendum hic ergo ante *Deesse*, maxima distinctione.

(80) *Subaudi invasionem.*] Impro potius IN, ut liquet ex Plauti loco. Sic et Sallust. Jug. 32. *Tanta via avaritiæ in animos eorum invaserat.* Gell. V. 19. *Liberti in jura ingenuorum per adoptionem parantur.* Plautus Epid. V. 2. 5.

Elemina invadunt mihi in genua.

(81) *Putans invidere, etc.*] Revera nihil aliud est primitiva significatione *Id Invidere aliquem*, quam Intueri aliquem. Sed sicubi sæpe fit, ut generalis vocabuli significatio quasi propria evadat peculiari usui, sic et huic verbo, quod primitus generale fuit, propria sedes data est in peculiari illo intuitu, qui fit cum livore et fascinatione: atque adeo *Invideo te* notat maligno oculo et animo te intueor continuo, *Invideo tibi bona* idem fere notat, nisi quod Derivus declarat eum, ad cujus rationes pertinet et malum hæc mea Invidia: at *Invideo dignitati tuæ*, est simpliciter idem, quod ipsam actionem invidendi exerceo erga dignitatem

» aliud esse quam Intueri, seu videre in aliquem,
 » cum sit, obliquo et maligno oculorum intuitu fas-
 » cinare aliquem; velut ex Catullo discimus, cui
 » *Invidere et Fascinare* idem sunt, epig. 5. et 7.
 » Versus proinde Acciani sententia est, quis florem
 » liberorum meorum fascinavit? Sicut Virgil. *Nescio*
 » *quis teneros oculus mihi fascinat agnos*; utque
 » Horatius ait de Invido; *Quis obliquo oculo mea*
 » *commoda limat?*] » Differunt autem *Invideo tibi*,
 et *Invideo te*: in illo enim aliquid semper desidera-
 tur; ut, *Invideo tibi*, subaudi, *rem aliquam, bona,*
 vel *fortunam*, aut integram orationem; ut, *Invideo*
tibi, quod bene cantes: in hoc vero nihil potest suppleri.
Irruo. Vide Ruo.

Jurare alicui, vel jurare per Deos, (82) subaudi
jusjurandum. Cicero 5. Fam. Magna voce juravi
verissimum pulcherrimumque jusjurandum. Cæsar. 3.
Civil. Hoc idem jurant reliqui legati: et statim;
Atque idem omnis exercitus jurat. Cicero Attic. Qui
denegat, et juravit morbum. Ovid. 2. Metamorph.
Stygiæ juravimus undas. Petron. Arbiter; In verba
Eumolpi sacramentum juravimus. Et in sacris; Jus-
jurandum, quod juravit, cæt. ex Græco ad verbum:
 ὀρκιον, ὅν ὠμοσε.

tuam, atque adeo neutralem
 tunc et constructionem et sen-
 sum habet, qui in prioribus est
 Activus. Sallust. Catil. 58. *Si vir-*
tuti vestra Fortuna inviderit. Tacit.
 Ann. I. 22. *Ne hostes quidem se-*
pulturæ invident: Ubi vide Piche-
 nam et Gronovium, qui etiam in
 his locutionibus intelligit Accu-
 sativum, ut per Ellipsin omissum,
 sed incertum et duriusculum. Ce-
 terum sæpius hoc fit, ut Activa,
 meram tantum actionem signifi-
 cantia, neutrali constructione ad-
 hibeantur. Vide supra Cap. 2. p.
 274. 275. Sed et sic *Supplicare*
alicui proprie per Ellipsin dicitur
 pro *Supplicare genua sub aliquo*,
 at usu loquendi dein positum est
 directe pro, supplicem esse, et

precari pro salute sua, immo
 et pro, sacra diis facere.
 Unde passim, *Supplicare thure et*
mero. Vide Plautum prol. Aulul.
 v. 24. et Sueton Aug. 35.

(82) *Subaudi jusjurandum.*] At
 vide supra ad Verbum *Æstuo* p.
 301. Cum duplici Accusativo et
 diversæ Præpositionis Ellipsi po-
 nitur hoc Verbum apud Virgil.
Æn. XII. Hæc eadem, Ænea,
terram, mare, sidera, juro, La-
tonæque genus duplex, Janumque
bifrontem, h. e. in hæc eadem,
 in quæ tu jurasti, juro et Ego
 per terram, etc. Idem conjunxit
Æn. VI. 324. Jurare et fallere nu-
men: quæ diversæ sunt construc-
 tionis. Nam *jurare numen* dicitur
 pro *jur. per numen.* Nec obstat,

Juvat. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Laboro. Cicero Attic. (83) *Ad quid laboramus res Romanas?* " [*Quid ego laboravi aut quid egi?* » *Quod sit humanis manibus laboratum.*] » Euripides Androm. τὴ μὸ' ἄδων μὸ' ἄδεις, id est, *quid laborem laboras?* Cicero Lentulo; *Laboratur vehementer.* " [*Virgil. Arte laboratæ vestes.* Horat. *Unguentum,* » *quod meæ laborarunt manus.*] »

" [*Latendum est domi,* subaudi *Latere,* seu *latibulum.*] » [*Immo et hoc Verbum est plane Neutrum.*]

Latro. Lucan. 1. (84) *Flebile sævi latravere canes.* Horat. 1. epist. *cervinam pellem latravit in aula;* idem Epod. 5. *Senem adulterum latrent Suburanæ canes.* " [*Lucret. Nil aliud sibi naturam latrare.* » C. Oppius in vita Africani; *Quod canes neque latrent eum, neque incurrerent.*] »

Libet. Vide *Pœnitet.*

(85) *Luceo.* Plaut. Cas. *Lucebis novæ nuptæ facem;* idem Curc. *Tute tibi puer es lautus: lucet cereum.*

quod Ovidius Heroid. 11. 23. *jurata numina dixit,* quum sæpissime, ut passim ostendimus, Neutrorum constructio Elliptica in Passivum convertatur.

(83) *Ad quid laboramus, etc.*] Aliter hic locus, qui est ad Attic. IV. 16. legitur in optimis edd. nempe, *quid? colabo te res Romanas?* Ceterum Verbum hoc est vere Neutrum, quod tamen aliquando etiam Active sumitur. Sic Tacitus Germ. 45. *Fruentium tetrosque fructus patientius, quam pro solita Germanorum inertia, laborant.* Cicero Famil. III. 13. *quam illa ipsa, propter qua hæc laborantur.*

(84) *Flebile sævi, etc.*] h. e. vel *Flebiliter latravere,* vel *latrando Flebilem dedere sonum.* At *cervinam pellem latravit,* *Senem latrent,* dicitur pro ad conspectum cerviæ pellis, ad consp. Senis, vel propter cerv. pellem, propter senem.

(85) *Luceo.*] Verbum est plane Neutrum, sed quod apud Plautum et similes recepit quoque Accusativum per usitatissimam illis temporibus Ellipsin. Res vel homo *lucet absolute,* ut ignis, et Sol, vel *lucet alteri,* h. e. lucem emittit et præbet alteri, at qua re? scil. per *facem,* per *funalia,* etc. At vere Activum hujus significationis est *Lucare,* sed quod obsolevit, est in Compositis *Collucare,* *Sublucare,* *Interlucare,* remansit. Derivantur hæc non a *Luceo,* sed a *Luce,* unde et *Lucere.* Nam significationem habent Lucis sacris contrariam, quippe quos cædi nefas erat. Illa autem Verba notant cædendo et aperiendo facere lucem. Festus, *Conlucare dicebant,* quum profanæ sylvæ rami deciderentur, officientis lamini. Idem, *Sublucare arbores,* est, ramos earum supputare, et veluti subitus lucem mittere; *Conlucare autem,* succisis arboribus lo-

Sic dicimus *præluce* alicui *facem*, *cereum*, *funalem*. « [Plaut. Pers. act. 5. sc. 3. *Tibi fortuna hu-*
» *crificam faculam allucere volt.*] » Vide *Illuceo*.

Ludo. Terent. Eunuch. *Et quia consimilem jam olim luserat ille ludum*. Horat. 3. Car. *ludum insolentem ludere pertinax*. Sueton. *Trojam lusit turma duplex*; Idem, *ludit assidue aleam*. Martial. *Insidiosorum si ludis bella latronum*. Juvenal. *Posita sed luditur arca*. Vide *Illudo*. [Sed potius Notas ad verbum *Æstuo*.]

« [Maddo, subaudi *madere*, vel *madorem*; sicut] » in *Clareo*, *clarorem*. Vide *Clareo*.] » [At utrumque est vere Neutrum.]

(86) *Maneo*. Plautus *Mane me*. Pomponius Meia libro 1. *Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur*. Tritum est, *quæ te manent infortunia*. « [Lucret. *Temporis æterni, in quo sit mortalibus*
» *omnis Ætas, post mortem restat quæcunque,*
» *manenda.*] »

Mano. Horatius; *Fidis enim manare pœtitz mella*. Te solum Plinius cap. 13. *in attritu sudorem purpurum emanat*: idem; *manat picem*. [vide ad Verba *Maneo* et *Æstuo*.]

cum implere luce. Videmus hinc etiam ipsas arbores per solitum abusum dici, *sublucari*, quomodo Paulus Sent. Rec. v. 6. 13. diserte loquitur, quum proprie locus, ut *coalucari*, sic *sublucari*, debeat dici.

(86) *Maneo*.] Etiam hoc Neutrum est. At ea cum Accusativo constructione notat, expectare, seu manere in eodem statu, usque dum aliquid fiat. Gellius VII. 3. *non ire obviam cogitatis coelestibus, sed Manere, operiri que, ut, quum admissa perpetrataque fuerint, tunc denique paniantur*. Plautus Trucul. IV. 3. 69. nam haud mansisti, DUM ego darem illam. Sticho I. 2. 1. *Qui manet, ut moneatur semper officium suum*. Hinc elegant. ibid. v. 37. *Mane pulvinum*; h. e. mane in eodem statu,

antequam confidas, usque dum pulvinum adtulerim, in quo sedas. Et in Amphitr. I. 3. 48. ubi Jupiter alloquitur Noctem, *Nunc te, Nox, quæ me mansisti, mitte*, h. e. propter me mansisti in eodem loco, ne progredere. Activum huic Neutro respondens videtur esse sequens *Manere*, quod continuum significat motum, sed lentum, et qui in eodem fere fit vel manet loco. Intelligi autem sub eo putem, Pronomen reciprocum *Se*. Nam alii Accusativi, qui adduntur aliquando huic Verbo, notant materiam vel effectum istius motus. Neque obstat diversitas quantitatis, quippe quæ etiam reperitur in *Placere* et *Placare*, *Sedere* et *Sedare* ac *Sidere*.

Mansuesco. Varro lib. 2. cap. 1. *Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, quæ possent, sylvestria deprehenderent, ac concluderent, et mansuescerent.* Vide *Insuesco.*

Medeor. Terent. Phorm. *Quas, quum res adversæ sient, paulo mederi possis.* Cic. 12. epist. 15. *Hæc mederi voluerunt.*

Medicor, vel *Medeor.* Plaut. Mostel. *Ego istum lepide medicabor metum.* Virgil. 7. *Æneid. Sed non Dardaniæ medicari cuspidis ictum Evaluit.* Ubi Seryius; (87) *Medicor illam rem, et rei.* Active dixit Ovidius *Capillos medicare*: et Virgilius 1. Georg. *Semina vidi equidem multos medicare serentes.*

Memini, Recordor, Reminiscor hujus rei, subaudi, *memoriam,* vel *recordationem,* Cicero pro Archia; *Et pueritiæ memoriam recordari ultimam.* Vide *Mentio* in Ellipsi. [Sed et istic meas Notas.]

Mereo, pro *milito,* putant esse neutrum; sed deest *stipendium,* vel potius *Æra;* ut sit, *Meruit æra sub Cæsare.* Vide *Stipendium* in Ellipsi.

Metuo tibi, dicunt esse neutrum, nec advertunt (88) deesse *malum,* vel *incommodum,* vel accusativum cognatum, juxta Græcum et Latinum prover-

(87) *Medicor illam rem.*] Ego hanc phrasin sic exposuerim: occupor et versor in medicando propter illam rem, vel per causam istius rei. Vide supra ad Cap. II. pag. 279. 280. Certe *Medicare* Active, et *Medicare* passive, non uno in loco adhibuit Ovidius, sed et Alii. Horatius Od. III 5. *neque amissos colores Lana refert medicata fuce.* Martialis XIV. 207. *Sume Cytheriaco medicatum nectare ceston.* Hinc ergo, qui in medicando multum ac diu est et occupatur, dicitur *medicari,* h. e. medicantem agere huic aut illi malo, vel propter hoc aut illud malum. Eadem haud dubie est Constructionis ratio in Verbo *Mederi,* quod plerumque Dativum sibi adsciscit.

(88) *Deesse malum, vel, etc.*] Ego vero omnia Verba *Metuendi* Neutra esse puto, æque ac *Tremmo, Tremisco, Contremisco,* hic itidem allata, et cum Accusativis quoque constructa. Nempe *Metuo malum, Metuo Ut* vel *Ne,* etc. notant proprie, in sollicitudine sum propter malum, in sollicitudine sum ea gratia, *Ut,* vel *Ne,* hoc fiat. Vide infra ad IV. 15. Res est manifesta ex illis *Ut,* et *Ne,* quæ non denotant ipsum malum, quod regatur et dependat proxime ab illo Verbo, tanquam Active, sed rem desideratam, cujus desiderio sum in metu. Sed et patet res ex loco Virgillii non satis intellecto, Ecl. III. 110. *quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amarus.*

bium, ἀδείσ δέδιος δέσθ, id est, metum inanem metuisti. Cic. 3. Verr. Nullam majorem pupillo metuo calamitatem: idem, Sed quum eadem metuam ab hac parte: idem, A me insidias metuunt. Seneca epistola 66. Non contremiscamus injurias, non vulnera, non egestatem. Plaut. Metuo meo amori moram; idem Mostell. Servi, qui quum culpa careant, tamen malum metuunt, cat. Virgil. 3. Æneid. Sonitumque pedum vocemque tremisco: idem Ceiri; Nunc tremere instantis belli certamina dicit. Idem 4. Georg. Utraque vis apibus pariter metuenda: ibid. Sin duram metues hyemem, subaudi apibus. Plinius lib. 18. Tria namque tempora fructibus metuebant. In sacris epist. 1. Petri Cap. III. τὴν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, id est, timorem autem ipsorum ne timueritis; vel, Terrorem ipsorum ne terreamini, vel metuatis. Eadem ratio est de verbo Timeo. Plinius libro 17. cap. 16. Dant ægris, quibus vini noxam

Recte Servius sensum exposuit, timebat pro dulcibus, ne eos amitteret. Sed propius est, ut hæc interpretemur, quisquis erit in sollicitudine propter dulces amores, ne mutantur aut amittantur. Liquidum ergo, Accusativum illum non notare istic malum, quod horrebat aut expectabat, sed bonum, quod retinere cupiebat, et propter quod ideo in metu erat; nam res est solliciti plena timoris etiam amor. Usu tamen rarius id evasit, ut bonum dicatur quis metuere, et ideo ambiguitatis vitandæ causa distinxerunt tandem Veteres constructionem hujus Verbi ita, ut malum ponerent in Accusativo per Ellipsin exponendo, at rem desideratam et amatam, propter quam sumus in metu, et cui nolumus mali quidquam evenire in Dativo. Utrumque habemus in uno versu apud Terent. Andr. I. 3. 5. Si illum relinquo, ejus vitæ timeo, sin opitolor, hujus minas, h. e. in timore sum de ejus

vita, quam servari cupio, et propter hujus minas, a quibus mali quid expecto. et II. 5. 8. Nunc nostræ timeo parti, quid hic respondeat, h. e. expecto cum sollicitudine quadam pro nostraparte, tanquam malum aliquod, quid hic resp. Et Ovidius Metam. VII. 68. Aut si quid metuam, metuam de conjuge solo, h. e. si propter quid in metu sim, in metu ero propter solum conjugem, ut rem bonam et amatam. Sic promiscue ait Terent. Andr. I. 2. 5. Verebar quorsum evaderet, et Hec. I. 2. 118. Curia est, quorsum eventurum hoc siet. Unde liquet Verebar notare istic in cura et sollicita expectatione eram, quorsum evaderet. Sic Andr. I. 5. 20. timeo, incertum hoc quorsum accidat. Phor. IV. 3. 3. Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem. Eun. IV. 3. 2. Hoc quid sit, vereor. Plautus Trucul. IV. 3. 35. Metuo, Patres quot fuerint istius pueri. Et v. 46. Timeo, quam mox nominer, h. e. cum sol-

iment. Livius 4. *Famem culconibus agrorum timentes,*
 Virgilius 2. *Aeneid. Et quæ sibi quisque timebat.*
 Errat igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Mico. Virgil. *Culice; Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.* Varro; *Micandum erit cum Græco,* (89) « [subaudi *micare digitis.*] »

Migrare in agrum, subaudi *se,* vel *migrare,* vel *migrationem.* « [Hyg. fab. 259. *Ut in se gloriam* » *xantam migraret.* [Vide ibi *Munkerum*] Turpil. » *Hetæra; Rhodiensis se istuc commigravit jamdiu.* » Liv. 10. *Ingressi urbem desertam milites, paucos* » *ætate graves inveniunt, relictaque, quæ migratu* » *difficilia, ea diripiunt; id est, quæ difficulter* » *asportari poterant.] » Gell. lib. 2. cap. 19. *Atque**

ita Cassita nidum migravit. Livius, *et Romam inde frequenter migratum est.* Martial. *Migrandum est mihi, vel illi.* Titinius apud Nonium, *in vacce Senium; Quot pestes, jurgia, senia, sese met hisce emigrarunt ædibus?*

Militare, subaudi *militiam.* Lactant. lib. 7. cap.

solitudine exspecto. Sallust. Hist. I. in Orat. Lepidi, *neque jam quid existimetis de illo, sed quantum audeatis, vereor, ne ante capiamini, quam, etc.* Omnia hæc eo tendunt, ut liqueat, Verba hæc *Metuendi* esse Neutra, et neutralem proprie significationem habere sollicitudinis propter aliquam rem, utque aliquid fiat, vel non fiat, aut Sollicitæ Expectationis, quid fiat vel futurum sit, vel quorsum aliquid evadat. Sed et idcirco, ut a reliquis Neutris, (Vide supra ad Cap. II. p. 273.) sic et a *Timeo* dicebatur *Timeo* facio Lucretius II. 43. *His tibi tum rebus timē factæ religiones Effugiunt animo pavida.* Et a *Paveo*, *Paveo* facio. Gellius II. 29. *Itidem hoc pulli pavē facti matri rumbant.* Ceterum hæc animadverti velim, ut primitiva Verborum significatio et Constructionis Analogia cognoscatur. Nullus tamen dubito, quia plerique veterum pan-

latim his verbis accusativum addiderint tanquam Activis, quum et crebro ea in Passivo adhibuerint, Accusativo in Nominativum converso. Sed quod, et sæpe jam dixi, non subvertit veram ac primitivam significationis et constructionis rationem.

(89) *Subaudi micare.*] Immo vero Neutrum est et hoc Verbum. Ipse Virgil. Georg. III. 84. *de Equo, si qua sonum procul arma dedere, stare loco novit, micat auribus, et tremat artus.* Immo cum duplici Ablativo, ibid. v. 439. *de Angue, et linguis micat ore trisulcis.* Sed et absolute dicitur, *Antonit micuere sinus gelidasque cucurrit, Ut mihi narrasti, dura per ossa tremor, apud Ovid. Heroid. V. 37. h. e. tremuerunt, moverunt se; Et Micare digiti sentiantimes præcisæ jam et jacentis manus.* Bo. X. 396. h. e. se subinde leviter movere. Quando ergo Idem dixit in *Culice micant*

ultimo; *Infatigabilem militiam Deo militemus.* Horatius; *Libenter hoc, et omne (90) militabitur bellum in tuæ spem gratiæ.*

Miseret. Vide *Pœnitet.*

Mæreo. Cicero I. Tusc. *Quum graviter filii mortem mæreret: idem ad Terentiam; Sed mæreo casum ejusmodi.* Tacitus 16. *Ut non aliquam mortem mæreat.* (91) Vide *Mereo.*

Morari, (92) subauditur *se*, vel *moram.* « [Plautus Merc. *Ego me moror: pro quo in Pseud. It dies, ego mihi cesso.*] »

Morior. Hebræi dicunt *Morieris mori.* ut Genes. cap. 2. ubi nos habemus; *morte morieris.* Illud *morte* infinitivus est Hebræis: sic Hispani, *Mala muerre mueras.* Cic. *Moriendum est,* subaudi *mori*, ut sæpe diximus.

« [Nare, subaudi *natum.* Virgil. *Cul. Elysiam tranandus agor delatus ad undam: pro tranaturus me.*] »

Nato, subaudi *aquas,* vel *in aquis natationem.* Martial. lib. 1. *Sacris piscibus hæc natantur undæ: idem 14. Ipsa suas melius charta natabit aquas: idem 6. Canaque sulphureis nympha natatur aquis.* « [Ovid. de Arte; *Novit, quæ multo pisce natantur aquæ.* Hygin. fab. 257. *Flumen ita increvit, ut transnatari non posset.*] »

ardorem oculi, accipiendum idita, ut significetur, micando et se movendo declarant ardorem, plane ut ipse *ardor ex oculis acerbis* dicitur *micare* a Lucret. III. 29c. Sic autem *anhelare crudelitatem, spirare Deam, sonare vitium,* etc. Vide supra ad Cap. 2. not. ult. et hoc Cap. p. 200, etc.

(90) *Militabitur bellum.*] Vel sic verbum hoc est Neutrum, et actionem in se permanentem significat. Quando dictum est *Militare hoc bellum,* per Ellipsin primitus fuit dictum, quæ tamen postea neglecta vel non animadversa est, ut liquet ex eo, quod in Passivum quoque est versa isthæc lo-

cutio. Sic et *Bellare, Triumphare, Navigare,* etc.

(91) *Vide Mereo.*] Voltuisse crediderim *Pereo*, quod significatione neutrali et usu convenit, seu simile est *ære Mæreo,* licet et *Salmanticæ.* ac *Patavina* edd. præferant hoc *Mereo.* Utrunque autem et *Mæreo* et *Pereo* Neutrum est, ac per Ellipsin jungit sibi Accusativum.

(92) *Subauditur se.*] At *Vide me* supra ad Cap. 2. pag. 297. 280. Reliqua, quæ sequuntur, *Morior, Nare, Nato, Navigo, Nitot,* vel Passiva sunt, vel vere Neutra. Vide me supra ad *Ambulare.*

Navigo. Virgil. 1. *Gens inimica mihi Tyrrenum navigat æquor.* Cicero 2. de Finibus; *Maria ambulavisset, terram navigasset.* Plinius lib. 2. *Totus hodie navigatur occidens.* “ [Horat. *Unda omnibus enaviganda.*] ”

Ningitur. Vide *Pluo.*

Nitor. Virgil. 12. *Æneid. Alternas longa nitentem cuspide gressus.*

Noceo tibi, subaudi noxam. In pandectis tit. de Noxalibus act. *Qui noxam nocuerit.* Livius lib. 9. *Atque ob eam rem noxam nocuerunt.* Apulejus lib. 1. *Metam. Quæ fœmina cum perinde, ac multi, noceretur, publicitus indignatio percerebit.* “ [Vitruv. lib. 2. cap. 7. *Petræ spissis compactionibus solida, nec a tempestatibus, nec ab ignis vehementia nocentur: et cap. 9. Larix a tineâ non nocetur.*] ” Vitruvius lib. 2. *Larici a carie vel a tineâ non nocetur.* Seneca; *Sapienti non nocetur, non a paupertate, non a dolore: idem epist. 103. Nonne te noceant, sed ne fallant: idem libro 5. Controvers. Dum filium vindico, ubi me gravissime nocere possit, ostendi.* Plaut. *Mil. Jura te nociturum esse hominem de hac re neminem: ibid. Juro per Venerem et Martem, me nociturum neminem.* Sic enim legunt emendatiores. Livius. 3. *Qui Deorum quenquam nocuerit.* Et in Sacris; *Judica, Domine, nocentes me.* Et Eccles. 27. *Relinque proximo tuo nocenti te.* βλάπτω σε, dicunt Græci, id est, *noceo te.*

“ [Nubilare. Varro 1. *Rust. 3. Si nubilari cœperit, subaudi cœlum; id est, nubibus obduci.* Cato rei rust. 88. *Ubi nubilabitur, sub tecto ponito, cum Sol erit, in sole ponito.*] ”

Nubo. Varro de lingua latina; *Neptunus dicitur, quod mare et terras obnubat, ut nubes cœlum, a nuptu, id est, opertione, (ut antiqui,) a quo nuptiæ, et nuptus dicitur.* Hæc ille. Caper de Orthographia; *Mulier nubit, quia pallio obnubat caput suum genasque.* Tertull. de velandis virgin. *Eiâm velaire ad virum adducuntur.* Servius *Æneid. 11.*

Nuptiæ

Nuptiæ dictæ, quod nubentium capita velentur. Arnob. lib. 4. contra gentes; quod aqua nubat terram, appellatus est cognominatusque Neptunus. Donatus in Hecyram Actu IV. sc. 4. v. 34. *Nuptam mecum, quasi tectam et opertam uno cubiculo mecum: nubere enim est operiri, tegique, unde et nubes, quod tegere solent cœlum, dicuntur.* Virgil. *Arsurasque comas obnubit. amictus* Illa prima verba Donati, ejus esse genuina non credo: nec enim mulier nupta dicitur, quod operiatur in cubiculo cum viro, sed quod faciem et oculos cooperiret, propter pudorem, quum viro traderetur. Quem morem indicat Claudianus, *Flammea sollicitum prævelatura pudorem.* Lucan. 2.

*Non timidum nuptæ leviter tactura pudorem,
Lutea demissos velarunt flammea vultus.*

Tunc præterea *Nubere* non est passivum, neque significat *operiri*, et *tegi*, sed *operire*, et *tegere*; et quum dicis, *illa nupsit regi*, deest *se*, vel *vultum*, vel *oculos*. Columel. in horto;

*Alma sinum tellus jam pandet, adultaque poscens
Semina, depositis cupiens se nubere plantis.*

Hinc *Obnubo*, quod nemo activum esse negaverit. Plaut. Pers. *Hic cum mala fama facile nubitur.* γάμους γάμειν dicunt Græci, id est, *nuptias nubere.*

Obdormio. Vide *Dormio.*

(93) *Obedio.* Apulejus lib. 10. *Hæc omnia per-*

(93) *Obedio.*] Verbum hoc, quando attendimus ad Simplicis naturam, quam sequuntur plerumque Composita, ut recte ait Sanctius in verbo *Obire*, Activum esse debet, sed construitur semper ut Neutrum, eodem prorsus modo, quo Simplicis Participium adhibetur, *Esse Duci, Magistratui, dicto Audientem.* Hinc

Gellius II, 29. *ut ad laborem capessendum nihil conentur, et statim dicto obediant.* Ut adeo, si quædam usu facta recte dicuntur Activa, hoc quoque usu ipso factum dici possit Neutrum, ea ratione, qua Activa aliquando absolute ponuntur, ut in nullum certum tendant objectum. Vide et supra in *Invideo.*

facile obediebam. Livius lib. 4. *Utrinque obediunt Dictatori est.*

Obire munera, et similia, trita sunt; sed quum absolute dicimus, *obiit ille*, deest *mortem*, aut *diem*; vel potius *viam*, vel *iter*. Nam omnia Composita Simplicis accusativum recte admittunt. Vide *Eo*. Terent. *Ea obiit mortem*. Vide ibi Donatum. Virgil. *Morte obita*. Cicero pro Milone; *Teterrimam mortem obiret*. “ [Sic, (94) *Exire limen*. Terent. Hecyr. » *Mater consequitur, jam ut limen exirem, ad genua accidit misera.*] ”

Obsequor tibi, subaudi *obsequium*. Terent. Adelp. *obsequor omnia*. Gellius lib. 2. *Quædam esse parendum, quædam non obsequendum*. Forte in iis melius intelliges præpositionem *κατά* [Recte et vere.]

“ [*Obsonare obsonium*. Plaut. Stich. *Ibo*, atque » *obsonabo obsonium.*] ”

Obsto. Cicero 3. Philip. *Nec si non obstatur, propterea etiam permittitur*.

Obstrepo. Cicero pro Marcello; (95) *Obstrepi clamore militum videntur bellicæ Imperatorum laudes*. Livius, *Decemviro obstrepebatur*. Virgil. Cul. *Hinc illi geminas avium vox obstrepiit aures*.

(94) *Exire limen.*] Integrum est, *exire extra limen*. Nam *Ex* præpositio composita cum Verbis Neurris sequente Accusativo declarat Ellipsin statuendam *Ex*tra, ut jam sæpe diximus. Ceterum *Obire* ejusdem est naturæ, cujus Simplex *Ire*, et Composita ejus *Exire*, *Abire*, *Adire*, etc. atque adeo *Obire diem*, *mortem*, *munus*, dicitur pro *obire ad et ob diem*, ob *mortem*, ob *munus*. Sic Accius apud Festum in *Mænia*: *Signa extemplo canere, ac tela ob mænia offerre imperat*. *Ob* enim olim sæpissime pro *ad* fuit positum. Vide omnino Festum in *Mortem obiisse*, et in *Ob*. Ita tamen hoc accipiendum, ut simul implicitam habeat significationem *versus Cicum*, *Juxta*, *Propter*, *Contra*, immo et alicujus

moræ, quæ vel ex officio, vel ex impedimento, oritur. Officium declaratur verbis *obediendi*, *obsequendi*: hinc *Obstetrix*, quæ adstat parturienti officii et adjuvamenti causa. Impedimentum verbis *obstrependi*, *obstandi*, etc. Utrumque verbis *occurrenti*, *offerendi*, *observandi*, etc.

(95) *Ostrepi clamore*, etc.] Vel maximo hæc indicio sunt, sæpe usu vel abusu adulteratam vocabulorum naturam, neque eam in Verbis semper ex Passivis locutionibus constituendam. Certum enim, *Strepere*, et *Obstrepere alicui*, *Adstrepere*, *Perstrepere*, etc. esse Neutra, atque adeo Accusativos illis, sed rarius, per Ellipsin fuisse additos. Et tamen hic propterea Passivè dicuntur *laudes imperatorum obstrepi clamore*

« [*Obtrectare*, (96) *subaudi laudem, vel obtrectationem. Occubuit pro patria, subaudi necem, vel mortem. Sueton. Voluntariam occubuisse necem.* Cicero I. *Tuscul. Mortem pro patria non dubitavit occumbere. Livius, Qui pugnantes mortem occubuisse sent: idem lib. 3. Honestam mortem occubuisse.* Itaque *occumbere ferro, occumbere mori, subaudi se; vel intelligitur accusativus cognatus.*] » [immo nihil, nam vere neutrum est.] Vide *Mortem* in Ellipsi.

Officio tibi, deest accusativus cognatus, qui quum in usu non est, (97) ad infinitum recurremus, quod est proprie nomen verbi; ut, *occumbit occumbere, Officio officere, Pergo pergere. Cicero I. Orator. Quocumque particulae caeli officeretur. Lucret. lib. 2. Officiuntur, uti cogantur tardius ire.*

Oleo. Cicero, Ceram, ac crocum olere. Horat.

militum, manifesto abusu. Sic et Ovidius *Fastor. VI. 10. Secretus ab omni Voce locus, si non obtrectaretur aquis.* Sed Vide supra in *Ambulare, Dubitare, Laborare, etc. Aque neutra sunt Obstat et Occumbere, quae itidem pro Activis habet Sanctius.*

(96) *Subaudi laudem, vel obtrectationem.*] Ferri prius potest, non item posterius. Sed varia possunt subaudiri, maxime, *sanam, fortunam, vitam.* Verbum enim hoc natura sua Activum est. Phaedrus *prafat. lib. 5. Hunc (librum) obtrectare si volet malignitas, imitari dum non possit, obtrectet licet.* Tacit. *Ann. I. 17. Non obtrectari a se (militibus legionariis) Urbanas (praetorianorum) exoubias.* At saepe etiam tanquam Neutrum construi videtur. Suetonius *Calig. 35. Nullus denique tam abjectae sortis fuit, cujus non commodis obtrectaret.* Neron. *18. ne obtrectare parentis gloria videretur.* Sed forsitan intelligendum aliquid. Sic fere Gellius *IV. 15. multi conati sunt (in Sallustio) reprehendere plerumque et obtrectare.*

(97) *Ad infinitum recurremus, etc.*] Sustinet Infinitum aliquo modo vicem Nominis, dum loco sententiae, quae constructionem aliquam absolvit, adhibetur, et ita usum exhibet omnium penae Casuum. Sed tamen manet Verbum, et rectionem Verbi retinet. Quapropter si verba vere sunt Activa, eorum Infinita aequae regunt suum Accusativum, ac Finita. Et Analogia vult, ut, sicuti in *Lego* statuitur Ellipsis Nominativi *Ego*, et Accusativi, quo notetur res, quae legitur, sic in *Legere* similiter plane agnoscat Ellipsis tum Accusativi, qui plerumque Infinitum, ut Nominativus Finitum, praecedet, tum alterius Accusativi, qui regitur ab Infinito non minus, quam a Finito. Atque idcirco illa Ellipsis Infiniti loco Accusativi, cum suo Verbo, foret vere infinita, et proinde inepta. Nam quicquid ex gr. post *Officio* et *Pergo* intelligimus, idem intelligendum post *Officere* et *Pergere*: et proinde, si infiniti esset Ellipsis in *Pergo*, eadem foret in *Pergere*, et sic

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum. Martial. Quod olent tua basia myrrham. Cicero; Olent illa supercilia malitiam. Terent. Olet unguenta. Martial. libro 14. Delicias Nini vos redolet nurus. Plaut. Non omnes possumus olere unguenta exotica. Quinctil. lib. 7. Verba omnia et vox hujus alumnum urbis oleant. [Vide supra ad Æstuo p. 301.]

Oportet. Vide supra lib. 3. cap. 1.

« [*Oppetere, subaudi mortem, quod sæpe Cicero » exprimit. Virgil. Queis ante ora patrum Trojæ sub » mœnibus altis Contigit oppetere.] » [Vide infra IV. 4. de Ellipsi ad Vocem Iter.]*

PALLEO. Propertius lib. 1. *Quis te cogebat multos pallere colores? Persius; Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles. Quem locum citans Turnebus, (98) ut supra diximus; sic, inquit, dixit; ut pallere pallorem. Horatius lib. 3. Et scatentem belluis pontum, mediasque fraudes palluit audax: idem, Pindarici fontis qui non expalluit haustus. Vide Æstuo, Metuo, et Pavesco. Pers. Satyr. 5. Recutitaque Sabbata palles.*

Palpo. Juvenalis; Quem munere palpat Carus. Ovid. Pectora præbet palpanda manu.

vere infinita deberet esse vocabuli ejus iteratio in integra locutione, *Pergo pergere pergere, et. Scio quidem, a Plauto dici Pergo pergere, sed per pleonasmum, (Vide infra lib. IV. cap. 3. et ibi Notas) non vero, ut inde pateat, in Pergo desiderare post se Infinitum suum loco Accusativi, quod semel quidem eum in usura recipere posset, non in infinitum: eum sit ex iis Verbis, quæ alium ac varium requirunt Accusativam, æque ac Peragere, unde, nisi potius ex Perrigere obsoleto sit, quod Ego malim, contractum putat Scioptius. Vide infra. Officio autem vere etiam est Activum, et sequitur Accusativum, vel reciprocum, vel incerti negotii, qui est aliquid. Ceterum tempore Lucretii videntur dixisse etiam*

Officere aliquem, quod est, Officere se, vel aliquid, ob et adversus aliquem. Ille vero hanc locutionem ita accepit, tanquam si iste accusativus regeretur a Verbo in significato impediendi, ut patet ex Passivis, quæ inde formavit, qua de re supra ad Verbum Ambulare, Dubitare, Metuere, et modo ad Obstrepere.

(98) *Ut supra diximus.] Vide cap. 2. extr. quæque nos ibi notavimus, ubi hanc locutionem explicuimus. In reliquis hujus Verbi exemplis sine hæsitacione intellige præpos. et, nisi quod illud Propertii, multos pallere colores, ut et illud Juvenalis, recutitaque sabbata palles, eodem modo videantur exponenda, quod ita, de quibus egimus ad Verbum Æstuo.*

Parco tibi, (99) deest accusativus cognatus, qualiscunque sit: nam *parcere alicui rei*, est esse parcum in illa re. Virgil. 10. *Argenti atque auri memoras quæ multa talenta, Natis parce tuis*; idque indicat passivum. Cicero 2. Attic. *Nec parcitur labori*. Livius; *Precantes ut a cædibus, et ab incendiis parceretur*. Plinius lib. 16. *nec corpori ipsi parcitum*; et lib. 17. *Parcitur vestigiis*. Admittit et alios accusativus, ut *peccatum, errorem, culpam*. Gell. lib. 16. cap. 19. *Vitam modo sibi ut parcerent*. Terent. *Nihil parcent seni*: idem; *Hanc ego vitam parsi perdere?* ubi *perdere* est accusativus. *Parcere a sanguine & cædibus*, subaudi *manum*, [vel *Se*] nam *parcere* est abstinere; ut; *Parcere pecuniis*, [*Parce metu.*]

Pareo. Statius, *Non adeo parebimus omnia matri*. Gellius lib. 1. *Quædam non esse parendum*. Si velis in iis deesse præpositionem; non repugnabo, (100) dum accusativum cognatum intelligas; juxta illud Livii lib. 9. *Dicto paretur*. Cicero; *Cui paretur*.

Parturio. Horat. 1. Carm. *Nec parturio imbres perpetuos*.

Pascitur herbas, et *herbis*, dicimus. Virgil. 4. Georg. *Pascuntur et arbuta passim*: et 3. *Pascuntur vero sylvas, et summa Lycæi*. [Vide ad Verbum *Adversor* p. 298. 299.]

Paveo, subaudi *pavorem*. Tacitus; *Plures bellum pavescere*. Lucanus lib. 7. *Pavere pugnam*. Silius, *Pavescere prodigia*. Tacitus lib. 1. *Nec imperitum adolescentulum, nec seditiosum exercitum pavescerent*. Vide *Pallere*, et *Æstuo*, et *Metuo*, [sed et *Me* istic in Notis.]

Peccare peccatum. Græcis est tritum, ἀμαρτίαν ἀμαρτίαν. Hinc eleganter legimus in Threnis; *Peccatum peccavit Hierusalem*. Cicero 1. Naturæ Deorum;

(99) Deest Accusativus cognat.] re. Intellige pugnam, vel vitam.
Immo reciprocus, vel varius Sall. (100) Dum Accusativum cognat.] Deest vere præpositio, nec quidquam amplius.

Empedocles autem (101) *multa alia peccans, in Deorum opinione turpissime labitur: ibidem, Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat: idem* 1. *Officior. Quo in genere in Rep. multa peccantur: idem Paradox. Multa peccant. Terent. Adelph. Te plura in hac re peccare ostendam. Sallust. Jugurth. Quæ deliquisset, inulta fore sperabat.*

Penetrare in aedes, (102) *subaudi penetrationem, vel se, vel pedem. Gellius lib. 5. Speluncam nactus, in eam me penetro, et recondo. Plaut. Trinum. Quin prius me ad plures penetravi; ibidem, Ne penetrarem me usquam: idem Amphitruo, in fugam se penetrare: idem Menæch. Nec hunc intra portam penetravi pedem. Tacitus lib. 5. Nihil tamen Tiberium magis penetravit.* “ [Lucretius 4. *Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum.*] ” Stat. 4. *Sil. Limina penetrata mortis. Apulejus lib. 8. Metam. Improvisi conferto gradu se penetrant.*

(101) *Multa alia peccans.*] In his vel deest Præpositio, vel, si malis nullam hic esse Ellipsin, tum vero denotatur Accusativo id, quod peccando fit, qualia habuimus plura ad finem cap. 2. et in hoc cap. ad v. *Æstuo.* Sed prius verius puto. Cicero Famil. IV. 12. *Ut hoc ipsum, quod maneam in vita, peccare mihi videat.* Tacit. Ann. XI. 36. *Sponte an coactus tam magna peccavisset, nihil referre.*

(102) *Subaudi penetrationem.*] Ineptissimum hoc est. Rectius intelliges *Se*, quod passim occurrit, vel etiam *pedem*, ut apud Plaut. Men. II. 3. 49. *neque huc unquam in portam penetravi pedem.* Prius tamen est longe usitatius, et ideo, sicuti idem est revertere se et reverti, sic penetrare se et penetrari. Unde Lucretius IV. 1240. *Aut penetrare locos æque neguit, aut penetratum Ægre admiscetur mullebræ semine Semen, ubi penetratum Semen dicitur, quod se penetravit in locos mullebræ. At penetrare locos alia in-*

super, atque adeo duplici, dicitur Ellipsi pro penetrare se in locos. Præpositio hæc *In*, immo et *Ad*, sæpissime exprimitur. *Penetrare in palestram, in portam, ad plures*, Plauti sunt. Sic in *Dardaniam*, Liv. XL. 38. in hac ipsa *templa*, Cic. Somn. Scip. cap. 7. *ad Urbem Hospitis*, Ovid. Metam. XV. 8. Sed sæpe etiam omititur. Tac. Ann. I. 69. *Id Tiberii animum altius penetravit.* Virgil. Georg. II. 504. *Penetrant aulas et limina Regum.* Florus III. 4. *Piso Rhodopen Caucasumque penetravit.* Sulp. Sev. libr. I. *Quod victor Ægyptum atque Æthiopiam penetraverit.* In omnibus hisce intelligi præpositionem *In*, vel *Ad*, vel *Per*, nullum potest esse dubium. Et tamen multi Auctores hoc non satis animadvertentes, vel negligentes, converterunt has locutiones quoque in formam passivam. Lucret. II. 539. *Ut penitus nequeat penetrari sc. India* Tac. Ann. II. 68. *Nec vado penetrari poterat annis.* Florus III. 10. 15. *Nec semel Rhe-*

“ [*Perennare*, (103) subaudi *se*, id est, per annos
 » se conservare. Ovid. *Defuit ars vobis, arte pe-*
 » *rennat amor*. Colum. *Ut diutius perennent boves,*
 » *non confecti vexatione simul operum, et ver-*
 » *berum.*] ”

(104) *Pereo*, compositum ab *eo*; et ut *eo viam*
 dicimus sic *Pereo viam*, id est, *perficio viam*;
 “ [et *Pereo iter*, est *eo per iter*. Catul. *Qui nunc*
 » *it per iter tenebricosum, mortis, puta*. Prop. *Per*
 » *te immaturum mortis adimus iter.*] ” unde pro
Mori accipitur; et qua forma dixit Virgilius, *Cory-*
don a debat Alexim, [vide ad Cap. 2. extr.] sic
 dixit Plautus in *Trucul.* *Tres unam pereunt adoles-*
centes mulierem, “ [sicut Catullus, *Illum deperit*
 » *impotente amore.*] ” Plaut. *Epid.* *Hæcine ubi*
scibit senex, puppis pereunda est probe. Homer. 3.
Iliad. *Σὺ δὲ κεν κακὸν οἴσῃσιν ὄλῃσαι*; id est, *Tu au-*
tem malam mortem peribis. Vide *Obire*, [sed maxi-
me, quæ notavimus ad Verba Adeo et Ambulo.]

Pergo in urbem, subaudi *iter*, vel *Pergere*: [At
 vide me supra ad Verbum *Officio*] nam apud Plau-
 tum tritum est, *Pergo pergere*: ut in *Pseud. Pergitis*
pergere? “ [Terent. *Phorm.* *Domum ire pergam.*
 » *Ubi Donatus; Hoc nos ellipticōs dicimus, Domum*
 » *pergam.*] ” Cic. in *Acad.* *Itaque confestim ad*
eum ire perreximus: “ [idem, *Quæ cum ita sint,*
 » *Catilinā, perge, quo cepisti, supple iter*: sicut
 » Ter. *Hec. act. 1. sc. 2. Pergam, quo cepi, hoc*
 » *iter.*] ” Liv. *Triginta navium classe ire obviam*

nus, sed iterum quoque, et quidem
ponte facto, penetratus est. Li-
 quet ergo etiam hinc, quam pa-
 rum tribuendum sit Passivis illis
 locutionibus ad constituendam
 naturam et constructionem Ac-
 tivorum, quod sæpe jam osten-
 dimus. Vide Me ad Verb. *De-*
ficio, Obstrepo, etc.

(103) *Subaudi Se.*] At quæ hu-
 jus Ellipseos ratio? Mihi hoc
 Verbum est plane Neutrum, iti-
 dem ut sequens *Pereo*.

(104) *Pereo.*] *Perire est plane*

Neutrum, ut ostendi supra ad
 Verbum *Adeo*. Notat autem ire
 ad finem usque sic *Perdere, Peri-*
mere, Perrogare sententias, etc. In
 loco Plauti in *Epid.* qui est I.
 1. 70. *Puppis pereunda est probe*,
 Salmasius non absurde legit *Per-*
danda est. Nisi malimus credere
 olim hujus Formæ Participia etiam
 Neutris adtributa, ut *Pereundus*
 sit, qui perire debet, sicuti *Pla-*
cenda dos, quæ placere debet,
 apud Eundem Plautum.

hosti pergit. Sallust. Jugurtha, *Igitur Carthagine duo fratres missi maturavere iter pergere.* Cicero in Arato; *Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit*: idem Attic. *Pergo præterita.* Livius lib. 22. *Pergit deinde ire sequentibus paucis.* Virgil. 6. *Æneid.*

Observans, quæ signa ferant, quo tendere pergant. Cicero 1. de divinatio. *Si ire perrexisset.* Valerius Flacc. lib. 4. *Argon.*

Contra omnes validis tenui discrimine remis.

Pergere iter. Græc. βῆν δ' ἰέναι, id est, *pergit ire.*
 “ [Est autem *Pergere*, (105) factum ex *peragere*,
 ” sive perficere, agere usque ad finem. Horatius;
 ” *Ambo propositum peragunt iter.* Ovid. *Et brevius*
 ” *quam nos, ille properegit. iter.* unde Tacitus, *Pergere*
 ” *aliquid pro conari dixit.* Annal. 1. *Prosperè cessura,*
 ” *quæ pergerent.* Vide infra sub initum libri quarti.] ”
 “ [Pertinet, subaudi se; sicut, *Quo tendunt ista*
 ” *verba? vel quo pertinent? Vide Tendere.] ”*

Piget. Vide *Pœnitet.*

Placeo. Plaut. Trinum. *Si illa tibi placebit, placenda dos quoque est, quam dat tibi*: idem: *Forma placita est.* “ [Cicero; *Dolabellæ valde desideranti*
 ” *volo placere, nec video quid.* Recte ergo dixeris;
 ” (106) *Placebo tibi hanc rem.* Terent. And. *Post-*
 ” *quam me amare dixi, complacita est tibi.* Et

(105) *Factum ex peragere.*]
 Convenit quidem significatio utriusque Verbi. Sed tamen ratio Grammatica, et Præteriti ac Supini Formatio, suadent potius, ut ex *Perrigere* obsoleto contractum censeamus; plane ut ab *Rego* est *Porrigo* et *Surrigo*, unde contracta *Porgo* et *Surgo*. Construitur autem illud *Pergo* sæpe cum Infinito ita, ut fere nihil, nisi perseverare, vel aggredi aliquam rem, significet. Sic accipiendum est illud *Faciti* An. 1. 28. *Prosperè cessura, quæ pergerent*, scil. facere, h. e. quæ facerent, vel facere cupissent. Hist. 1. 40. *Militēs Rom. quasi Vologesen solio d. pulsuri, ac non Imperatorem suum*

trucidare pergerent, h. e. aggredierentur: vel se moverent ad eum trucidandum. Virgil. *Æn.* 1. 372. *O Dea, si prima repetens ab origine pergam*, scil. narrare, *Et vacet annales nostrorum audire laborum.* Et passim ita Lucretius II. 347. *Horum unum quodvis generatim sumere perge.* Et v. 945. *animantem grandior ictus. . . repente adfligit, et omnes Corporis atque animi pergit confundere sensus.*

(106) *Placebo tibi hanc rem.*] Si verbum hoc esset verè Activum, foret forsitan potius ex illis, quæ Accusativum sibi reciprocum postulanti, licet per Ellipsin plerumque omissum. Sed liquido est Neutrum, cui respondet Activum

» Hecyr. prol. *Hæ ubi sunt cognitæ, placitæ sunt.*] »
 Ovid. 2. Fast. *Et virtus, placitis abstinuisse bonis.*
 Horat. 4. Carm. *Quod spiro, et placeo, si placeo, tuum est.*

Plango. Ovid. 13. Metamorph. (107) *Consuetaque pectora plangit: idem, Plangitur, et trepidans adstringit vincula motu.*

Plaudo, (108) pro accusativo cognato alios etiam recipit. Virgil. 6. Æneid.

Pars pedibus plaudunt choreas, et carmina dicunt.
 Statius 1. Sylvar. *Aquas plaudere natatu: idem 5. Nec fratrem cestu virides plausere Theramnæ.* « [Ovid. » *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum.*] »
 Cicero Attic. *Propter vicinum malum (109) nec vic-*

Placo, Placare. De qualibus Verbis diversæ Conjugationis in Activam et Neutralem significationem distinctis, egimus supra ad Cap. II. pag. 271. et hoc Capite ad Verba *Caveo, Jaceo,* etc. Ex loco Ciceronis nihil quoque elici potest in sensum Activum, quum quid istis ponatur pro *in quo,* vel *in quo,* ut passim fit. *Placitus* porro est, qui placet, prout hæc Participia etiam Activam, tanto magis vero Neutram, habent significationem. Vide supra ad I. 15. 4. pag. 132. etc. Quod vero *Plautus Trin. V. 2. 35. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est,* dixit, extraordinarium est et inusitatum, et una hac forsitan ratione expediendum, quam attuli ad Verbum *Pereo.*

(107) *Consuetaque pectora plangit.*] Sine Ellipsi hoc dicitur. Et sic *Petronius* in carm. de *Trojæ Halosi, Jacet Sacerdos inter aras victimâ, Terramque plangit.* Et *Lucretius VI. 114. Aut ubi suspensam vestem, chartasque volantes, Verberibus venti versant, planguntque per auras.* Et *Ovidius Metam. VIII. 528. Plangere ora sua in luctu. Immo et Plangitur,* pro *plangit se,* apud *Eund. Metam. XI. 76. de Avi laqueis im-*

plicita, et expedire se anaitentè, atque ideo concutiente alas. At quando jam dicitur *Plangere mortuos,* ut fit apud *Pomp. Melam. I. 9. id vero per Ellipsin est explicandum, quasi diceretur plangere se, vel pectus propter mortuos.*

(108) *Pro Accusativo Cognato.*] *Accusativus, qui in Absoluta locutione intelligitur, est Manus.* Sic plane volucres dicuntur *plaudere alas,* h. e. coacutere et allidere ad corpus. *Ovid. Metam. XIV. 507. et remos plausis circumvolat alis. Et v. 577. Subvolat, et cineres plausis everberat alis.* At *Virgil. Æn. V. 516. Lætam et plaudentem alis columbam dixit scil. Se. Plaudit etiam dicitur, quod leviter et blande percutitur.* Sic de *Equo Virgil. Georg. III. 186. Blandis gaudere Magistri Laudibus, et plausa sonitum servitibus amare.* Et *Æn. XII. 86. Circumstant properi aurigæ, manibusque la-cessunt Pectora plausa cavis.* At *pedibus plaudere choreas* est idem, ac si diceretur, *pedibus plaudendo terram choreas facere, vel agitare.*

(109) *Nec victoria quidem plauditur.*] Edidit *Victorius* et alii, *victoria.* Vide locum ad *Attic.*

toriam quidem laudatur. Quidam emendarunt, *victoria*; sed utroque modo passivum est. Cicero de Oratore; *Nemo pedem supposit in illo iudicio.* Martial. 12. *Pulveremque fugax hippodromon ungula plausit.*

Pluere. Cæsar Scalig. cap. 9. *Ineptiunt autem, qui Pluit, et huiusmodi, putabant autodetere, quum tamen sit activum verissimum.* Pluit sanguinem, et lapides, *dicimus in historiis*; et terra compluta est. Hæc ille. Apulejus lib. 1. Florid. *Totum istud spatium, qua pluitur, et ningitur.* Adag. *Asinus compluitur: itemque; nec compluitur, neque sole aduritur.* Plaut. *Quam mihi amor, et cupido in pectus perpluit meum.* Huc refer omnia verba quæ dicuntur natura. Propert. lib. 2. ad Cynth. *Sollicito lacrymas depluit a Sipylo.* [Vide et supra ad Cap. I. pag. 262.]

Pœnitet me peccati (110) nihil aliud est, quam, pœna tenet me peccati. Plaut. Stichus, scena 1. *Et me quidem hæc conditio nunc pœnitet.* Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. *Neque id sane me pœnitet.* Igitur illa quinque verba, *Miseret, Tædet, Pudet, Piget, Pœnitet*, proprie activa sunt; ut *piget me huius rei*, id est, pigritia huius rei piget me, vel tenet; et in passiva legimus, *error pudendus; Ma-*

XIII. 44. Sed utrumque ferri forsan queat. Et eadem ratione ac jure Cicero potuisset istuc dicere, *Victoria laudatur*, quo alibi, *Obstrepi laudes videntur*, et Ovidius, *tu circumplaudere*, et Florus III. 3. *Glacie flumen equitatur* Scilicet ostendimus supra ad Verba *Ambulare*, et *Obstrepere*, ex abusu has locutiones ortas, qui fecit, ut Accusativus figurate et elliptice exponendus, acciperetur pro eo, qui proxime a Verbo regatur, atque ita in Nominativum Passivi converteretur. Hinc etiam factum, ut veris quoque Activis alieni addantur Accusativi. siquidem in Nominativum Passivi quoque convertantur. Vide Mæ supra ad Verbum *Penetrare*. Sed

et ita dicitur ex. gr. *Plui* et *Rorari terra*, quæ pluvia irrigatur, et ipsa aqua, quæ cælo demittitur: *Sudari mel*, et *Vestis*, et similiter multa alia. Sed tamen, quum, si legatur hic ex MStis *victoria*, sensus sit expeditissimus, accesserim et Ego lubens *Victorio*.

(110) *Nihil aliud est, quam, etc.* Immo vero Elliptica hæc locutio supplenda est hoc modo: *negotium peccati me pœnitet.* Sicuti pro eo, quod Plautus dixit, *Hæc conditio me non pœnitet*, potuisset utique dixisse, *huius conditionis*, sed non aliter, quam ut intelligatur *res vel negotium.* *Magister non pœnitendus, error pigendus, etc.* ex abusu sunt. At

gister non pœnitendus; et *verba pigenda dixit Ovid.*
 « [cujus etiam est in epist. Didon. *Causas habet*
 » *error honestas. Adde fidem, nulla parte pigendus*
 » *erit.*] » Terentius Adelph. *Facite, quod nobis luber:*
 idem Phorm. *Quare obsecro ne plus minusve faxit,*
quod nos postea pigeat. Plaut. Casina; *Ita nunc*
pudeo: idem Menech. *Adolescens quæso loquere tuum*
mihî nomen, nisi piges. Vide supra caput 1. de
 personalibus libro 3. Liviùs lib. 1. *Sub haud pœni-*
tendo magistro. Seneca lib. 1. de ira: *ira tœdet,*
quæ invasit. Suetonius Augusto; *Pertæsus ignaviam*
suam; idem; pertæsus morum perversitatem. Teren-
 tius; *Non te hæc pudent?*

(III) *Potior.* Plautus Asin. *Fortior malum qui*
patitur, idem post potitur bonum. Terentius; *Hic*
potitur gaudia: idem; sine labore patria potitur com-
moda. Lucretius lib. 5. *Quorum unus Homerus Scep-*
tra potius, cet. Ovid. 9. *Metamorph. Nec tamen est*

pertæsus ignaviam manifeste dic-
 tum in significatione passiva per
 Ellipsin præpos. *æd.* Nam sicuti
 Active diceretur, *Tœdet me igna-*
via, vel ignavia, scil. negotium,
 sic Passive item *pertæsus sum* ob
 ignaviam. Vide et supra Cap. 1.
 Not. 6. et maxime Libr. II. cap. 3.

(III) *Potior.*] Nullus dubito
 verbum hoc natura sua, et vera
 significatione, esse passivum.
 Scilicet *potire* significavit olim se
 vel alium compotem reddere ali-
 cuius rei, sive malæ, sive bonæ,
 unde *Compos culpæ est Reus*
 apud Plaut. Trucul. IV. 3. 15.
 Et Nam hoc mihi haud labori est,
 laborem hunc potiri, si me impia-
 vi, Rud. I. 3. 7. h. e. redigi
 in potestatem, quod ad hunc la-
 borem, seu miseriam, atinet,
 vel fieri compotem istius laboris.
 Ita vero *Potiri* idem est, quod
 compotem fieri, nec recipere po-
 rest Accusativum aliter, quam
 per figuram Ellipsis, si recte res
 perpendatur. Cum quo hoc ver-
 bum, ut et *Fungiac Vesci*, non

tantum recentioris ævi Auctores,
 ut affirmat temere Ursinus To.
 2. pag. 309. sed et Antiquissimi et
 optimi constiterunt, ut ex Sanctio
 nostro liquet. At Activum
Potior fuisse revera significa-
 tionis istius et olim in usu, pa-
 tet ex Plauti Amphitr. I. 1. 21.
Qui fuerim liber, eum nunc poti-
vit pater servitutis, h. e. fecit ut
habeam servitutem, seu ut sim
in servitute. Respondet ei pas-
 sivum *Potitus servitutis* apud Fes-
 tum. Et similiter Pl. Epid. IV.
 1. 5. *Gnata mea hostium est po-*
tita, h. e. redacta est eo, ut sit
penes hostes, seu in hostium po-
testate. Eodem modo se res ha-
 bet in *Compotire, ri.* Pl. Rud.
 IV. 2. 6. *quæ piscatu me uberi*
compotivit, h. e. compotem fecit.
 Ibid. 1. 3. 2. *Ita hic solis*
locis compotita sum, h. e. com-
pos eorum facta, ut in iis sim.
 Atque ita, si vera omnium sig-
 nificatio posset indagari, plera-
 que, quæ creduntur Deponen-
 tia, possent forte etiamnum re-

potienda ubi. Cicero I. Tuscul. Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram posituram putent. Pacuvius, citante Nonio; Regnum potior, conjugem macto inferis. Sisenna lib. 4. Historiar. Omnia quæ diximus loca statim positus: idem; hostes loca superiora positi.

Præsidio. Tacit. lib. 3. Quæ ubi cognita P. Vellejo, is proximum exercitum præsidebat, Alarios equites, ac leves cohortium mittit in eos: idem I. 4. Et haud spernenda illic civium sociorumque manus littora Oceani præsidebat. [At Vide me ad Verbum Egredior, sed maxime ad V. Æstuo in fine.]

« [Prædeo, subaudi prandium, vel cibos. Horatius; Si pranderet olus patienter: idem; Luscinias soliti impenso prandere cœntas.] » Sic cœnare cœnam. Vide Cœna. [At vide Me ad Verb. Cœno, quod ejusdem est natura, cujus hoc Prædeo. Utrumque enim est plane Neutrum.]

Procedo in urbem, subaudi iter, vel viam, Cæsar. I. Gall. Jam processerant viam tridui. [Vide Me ad V. Ambulo et Cedo.]

Proficiscor, subaudi viam, vel ier. [At vide Me paulo ante ad Potior.] Propert. lib. 3. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Fest. Pomp. Profecturi viam, Herculi, aut Sanco sacrificabant. [Videtur excidisse Propter. Vide Festum.]

Propero. Virgil. 4. Æneid. Anne vides toto properari littore circum: ibid. Hæc pater Æoliis pro-

digi in ordine Passivorum. Certe sic mox *Proficiscor* vere est passivum rō *Proficisco*, quod olim adhibitum fuit, æque ut illud, unde proxime deducitur, *Proficio*, et similia *Deficio*, *Facesso*, etc. subintellecto pronomine reciproco. Ut adeo *proficiscor* passive idem significet, quod Active *proficisco me*: plane ut *Revertor* passivum respondet activo *Reverto me*, et ut paulo ante habuimus *Plangitur* pro *Plangit se*. Sed sicut sæpius dicebatur olim sim-

pliciter *Reverto*, quam *Reverto me*, et *Facesso*, quam *Facesso me*, sic eodem pronomine per Ellipsin omissio occurrit apud Vereres magis *proficisco*, quam cum pronomine. Pl. Mil. Glor. IV. 8. 19. *Obsecro licet complecti, priusquam proficisco.* Vide et supra ad Cap. 2. et ad Vocem *Adversor* in hoc cap. De Origine autem hujus Verbi *Proficiscor*, et natura significationis, vide etiam Georg. Henr. Ursinum cap. 9. *Observ. Philol.*

perat dum Lemnius oris. Horat. Hoc opus, hoc

studium parvi properemus, et ampli; forte *κατὰ*.

“ [Propert. Quod si forte tibi properarint fata quie-

” tem. Dictys lib. 1.] ” Plaut. Aul. Nunc domum

properare propero. Mortem per vulnera properare,

Virgil. 9. Æneid. Hinc delubra occulta celeritate

properantur. Tacit. lib. 1. Inoffensum ier propera-

verat. Juven. Satyr. 3. Hæc inter pueros varie pro-

perantur. Virgil. (112) Properate jussa.

“ [Prorumpo. Virgil. Atram prorumpit ad æthera

” nubem.] ”

Proruo. Vide Ruo.

Prospicio tibi, Provideo tibi, subaudi utile, vel

commodum. Livius; Qui sedem senectuti vestræ pros-

piciunt. Vide supra Consulo, et Utile in Ellipsi.

Provideo. Vide Prospicio. “ [Cæsar. 6. Gall. Rem

” frumentariam providet, castris idoneum locum de-

” ligit.] ” Terent. Adelph. Quæ si non astu pro-

videntur, me aut herum pessum dabunt.

Pudet. Vide Pœnitet. Martial. Sed si te non pudet

istud, Hoc saltem pudeat, Galla, negare nihil. Apul.

lib. 7. Quanquam nec istud puduit, me cum meo

samulo factum conservum. Plaut. Casina, Ita nunc

pudeo, atque ita nunc paveo. Terent. Hæc non te

pudent? Lucanus; Semper metuit, quem sæva pu-

debunt supplicia. Terent. Quem nec pudet quicquam.

“ [Ovid. 4. Fast. Nec gener est nobis ille puden-

” dus, ait.] ”

Pugno, (113) subaudi pugnam; Græce μάχην

μάχεσθαι. Plaut. Pseud. Priusquam istam pugnabo

(112) Properate jussa.] Vide et supra ad V. Festino, licet hoc Propero Activorum ordine movere prorsus noli. Nam nimis frequenter non modo Activum occurrit, ut apud Sall. Jug. 37. alia, quæ incepto usui forent, properare. Ubi vide Rivium. Sed et Passivum. Idem Jug. 105. Itineris properandi causa. Tac. Ann. II. 6. Mille naves sufficere visa pro-

peratæque Plinius Paneg. 51. Hinc porticus, inde delubra occulta celeritate properantur.

(113) Suaudi pugnam.] Mihi Verbum est Neutrum, sed quod sæpe junctum sibi habet Accusativum, quo denotatur materia vel effectus pugnae. Vide de hoc Accusativo Cognato, quæ diximus ad Verbum Æstuo, et ad Cap. 2. p. 273, etc.

pugnam. « [Nepos Hannib. *Hac pugna pugnata » Romam profectus est.*] » Cicero pro Muræna, *Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commissa est, et summa contentione pugnata.* Catull. *Pro qua mihi sunt magna bella pugnata.* Hor. 3. Car. *Et pugnato sacro bella sub Ilio.* Plaut. Men. *Nec sero veniam depugnato prælio:* idem Amph. *Hæc illic est pugnata pugna.* Vide Lamb. lib. 2. Oda 6. Lucilius citante Donato in Adelph. *Vicimus, ô socii, et magnam pugnavimus pugnam.* Cicero pro Roscio; *Quod a vobis hoc pugnari video.* Horatius 4. Carminum; *Prælia pugnare:* idem, *Si quis bella tibi terra pugnata, marique.* Sallust. *Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum a suis, regem terrebant.*

QUADRARE. Horat. *Et quæ pars (114) quadret acervum.*

(115) *Queror.* Cæs. 3. Civil. *Calamitatem, aut propriam suam, aut temporum queri.* Plaut. Aulul. *Pauperiem meam conqueror.* Vide *Conqueror.*

Quiesco. Apul. lib. 9. Metam. *Post multum equidem temporis, somnum humanum quievi.* Et esse activum *Quiesco*, (116) satis indicat passivum illud Terent. act. 4. sc. 2. Andr. *Quibus quidem quam*

(114) *Quædret acervum.*] h. e. quartam ejus partem constituat, seu faciat, ut quatuor partibus constet. Locus occurrit Epist. I. 6. 35. Sic *Quadrans* dicitur pondus vel nummus, qui assem quadrat, h. e. in quatuor partes dividit. Quia vero quadrata figura censetur optima, et facile congruit ac conjungi potest aliis figuris, hinc *Quadrare* vel neutraliter, vel potius cum Ellipsi Pronominis reciproci, ponitur pro congruere, accommodatum esse et aptum alicui rei. Sulpic. Sev. lib. II. Hist. Sacræ: *quam prætercundam non putavi, siquidem et Chronicis consentirét, et ita illius nobis ratio quadraret, ut per ordinem Regum usque in*

primum Cyri annum LXX. annos impleret.

(115) *Queror.*] Qui adduntur Accusativi, revera a Præpos. per Ellipsin omissa reguntur. Vide quæ notavimus ad Verbum *Doleo*. At quando Ovidius Metam. IX. 303. ait, *moturaque duros Verba queror silices*, sensus est, in querendo profero talia verba. Vide supra ad Cap. 2. in extr. et hoc ad Cap. V. *Æssuo.*

(116) *Satis indicat Passivum.*] Neutiquam id indicat, non magis, quam *Stari, Sederi*, etc. indicant, verba *Stare, Sedere*, etc. esse Activa. Nam Impersonaliter illa dicuntur, ut hic *Quiesci*. Ceterum in loco Terentii dubium est, quo referatur *Quibus*,

facile potuerat quiesci, si hic quiesset. « [Plaut. Most. » Tu quiesce rem hanc petere, quasi dicat, quiesce » petitionem hujus rei: idem Mil. Potin', ut ho- » minem mihi des? quiescas cætera.] » Vide Dormio, et Requiesco.

RECORDOR. Vide Memini.

Redire. Vide Ire, et Obire.

Redoleo. Vide Oleo.

(117) Redundo. Ovid. 3. Trist. Sive redundatas flumine cogit aquas: Et 6. Fast. Anne redundatis fossa madebit aquis.

Refert, idem est, quod refero. Vide librum 3. cap. 1.

(118) Regno, subaudi regnum; Græce βασιλεύειν βασιλείαν. Horatius; Et regnata petam rura Pha-

unde tamen pendet sensus et constructionis ratio. Nempe præcessit: Siccine Me atque Illam nunc miseros sollicitaret? Nam idcirco arcessor, Nuptias quod mihi apparari sensit. Dacieria vertit ita quasi Charinus ad hæc responderet Pamphilo illa verba Quibus? etc. et τῶ. Quibus intellexisset de Pamphilo et Glycerio, En quel repos n'auriez-vous été, si ce coquin s'y fût tenu? At Ego referendum τῶ Quibus prorsus censeo ad Nuptias, ut sensus sit, a quibus nuptiis, quæ nunc nos omnes perurbant adeo et sollicitant, quam facile potuerat esse quies, si modo hic Davus quiescisset. Sic Quiescerent pugnae apud Gellium IX. 13. h. e. abstinerent. Et Requiescent a Reip. pulcherrimis muneribus, otium sibi sumebat aliquando, apud Cic. de Offic. III. 1. Sic cum Infinito, non modo apud Plautum Mostell. V. 2. 51. sed et apud Gell. II. 28. Sed Dei nomen, cui servari ferias oporteret, edicere quiescebant, h. e. abstinebant eo. Ceterum Quiescere et Requiescere vere sunt Neutra; Hinc conjunguntur apud Sueton. Claud. 30. Stansi, Sedenti, et Quies-

centi. Sed tamen occurrunt etiam Active constructa. Vide infra in Requiesco: sed et Me supra ad Verba Ambulo pag. 308. Careo, et Consuesco.

(117) Redundo.] Non magis est Activum, quam Undo, et omnia ejus Composita, Abundo, Exundo, etc. Inundare cum Accusativo jungitur, sed per Ellipsin repetendæ Præpositionis. Redundata aqua non magis faciunt Redundare Activum, quam Cessare, Regnare, Certare, faciunt similia Participia. Vide me ad Verba Ambulo, Dubito, Obstrepo.

(118) Regno, Subaudi regnum.] Miror Ursinum: To. I. p. 460. ubi, quia Tacitus An. XIII. in quantum Germani regnantur dixit, non adeo fastiditurum se ait, Regnare urbem active, quantopere mihi hæc phrasis sordeat. Certe rationem Grammaticam non obstat, licet auctoritas forte deficiat. Respicit ea, quæ notaveram ad Verb. Ambulo pag. 308. quæ videas velim. Certe liquebit sic satis, si recte, nec obstante, ut ait Ursinus, ulla ratione Grammatica, dixeris active Regnare Urbem, eodem jure etiam Dormire totam

lanto : idem 3. Carm. *Et regnata Cyro Bactra parent.*
Virgil. *Acri quondam regnata Lycurgo.*

Regredior, subaudi *gressum*, Ennius citante Nonio ; *Qui nunc incerta re atque inorata* (119) *gradum regredere conare ?*

Reminiscor. Vide *Memini.*

Requiesco. Virgil. *Et mutata suos requierunt flumina cursus* : idem in *Ceiri* ; *Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus.* “ [Calvus in *Io* : *Sol* ” quoque *perpetuos meminit requiescere cursus.* Sallust. ” *Paulum requieitis militibus.*] ” Propertius libro 2. Eleg. ultima, ex Scaligeri correctione ; *Quamvis ille suam lassus requiescat avenam* : ibidem, antepenult. *Jupiter Alcmenam geminas requieverat Arctos.* Vide *Quiesco*, [et quæ istic notavi.]

Resideo, (120) *Residere pœnitentiam*, dixit Plinius pro, *sedendo agere*, lib. 34. cap. 14. *Aristonidas artifex quum exprimere vellet Athamantis furorem, Learchum filium præcipitare volentis, et præcipitato illo residentis pœnitentiam.* Sic emendat ex antiquis

hiemem, Vigilare amaras noctes, Cessare arva, Errare terram, etc. Active et sine Ellipsi posse dici.

(119) *Gradum regredere.*] Manifestum hinc, dixisse Vetustissimos etiam *Regredere* scil. *Gradum*, vel *Se*. Inde vero sequitur quod *Regredi* esse Passivum, et ejusdem indolis et significationis, cujus est *Reverti*. Sic ergo et *Aggredi aliquem* ponitur pro *aggredi ad aliquem*, seu *aggredere se ad aliquem*. Repugnare quidem videtur, quod Priscianus lib. 8. p. 792. ex Ciceronis quadam ad Nepotem epistola, sed deperdita, adfert, *Hoc restiterat etiam, ut a te fictis aggrededer dolis.* Nam ibi *aggredi* passive ponitur, et ita ut Passiva locutio *Ego aggrededer a Te* respondeat Activæ directæ et sine Ellipsi, *Tu aggredederes Me.* Sed præterquam quod talia fragmenta dubiæ aliquantulum sint fidei, nihil adeo certi ex Passivis locutionibus ad constituen-

dam Verborum in O naturam, vel negandam, si aliunde ea probetur, elici potest. Vide quæ paulo ante ad Verbum *Regro*, et dein ad *Supersedeo*, atque alibi jam notavimus. Sed et ostendimus jam sæpe, mutari ea aliquando per abusum constructionis, ut Verbis etiam vere Activis addatur Ellipticus plane Accusativus, qui et ipse per Passivas locutiones convertatur tamen in Nominativum. Vide, quæ notavimus ad Verba *Obstrepere, Plangere, Plaudere* Nota 108. *Rorare*, etc.

(120) *Residere pœnitentiam.*] Ridiculus ille est error Torrentii ad Suetonium in Cæs. cap. 4. et qui eum sequuntur, Sanctii atque Aug. Buchneri, in explicandis et construendis verbis Plinii, dum putant Accusativum *pœnitentiam* regi a participio *residentis* ; quod potius una cum suo Substantivo *Athamantis* ab illo

Levinus

Levinus Torrentius. Plaut. Capt. act. 3. *Venter gutturque resident esuriales ferias*, pro, sedendo agunt. Cicero de leg. 2. *Denicales ferias appellat, quibus residentur mortui*, quod scilicet sedendo mortuis feriarentur.

“ [Resisto. Dictys lib. 2. *Neque amplius resisti adversum eos poterat.*] ”

Resurgo. Vide in Surgo.

“ [Revertere, subaudi se. Cicero; *Legali re inorata reverterunt.* Lucretius de Injuria; *Atque unde exorta est, ad eum plerumque revertit.*] ”

“ [Rideo, subaudi risum. Cicero 7. Fam. epist. 25. *Ne rideamus γέλωτα σαρδόνιον*, id est, risum *Sardonium.*] ” [Immo est Neutrum, ut *Gaudeo, Doleo*, etc.]

Roro. Plinius lib. 17. cap. 10. (121) *Si roraverit quantulumcunque imbrem.* Ovid. *Scribimus, et lacrymis oculi rorantur obortis*: idem 3. *Fastor. Mollis erat tellus rorata mane pruina*: idem 2. de Ponto; *Roratas rosas.* Et in sacris; *Rorate cæli desuper et nubes pluant justum.* Vide *Pluere*.

Nomine regitur, ejus Accusativus pendet a verbo *exprimere*. Sensus enim est, voluisse artificem *exprimere*, tum *furorem* Athamantis, quando præcipitabat filium, tum ejusdem *pœnitentiam*, quum jam residebat, postquam præcipitavit filium. Furor est in præcipitante, *pœnitentia* in residente. Neutraliter ergo hic ponitur *residere*, at vero *residere ferias* active forsân dicitur, sed ea ratione, qua *astuare annum, vivere Bacchanalia*. Vide supra ad vocem *Æstuo*. In Ciceronis loco, ut sensus sit verbis congruens, legerim cum Salmasio ad Plaut. Epid. III. 4. *quia residentur mortuis*, scil. 5. *feriæ*. Sed et habent vulgatæ edd. *quia*. Nam integer est locus *Denicales, quæ a Nece appellatæ sunt, quia residentur mortui*. Manutius edidit, *quia resident mortui*. At antiquissima

Mediolanensis anni 1499. exhibet longe aliter, et forsân rectissime. *Nec vero tam Nece, quæ a Nece appellatæ sunt, quia resident mortui. Nece* videtur ex Græco *Νέκος* ortum: cerre *Νέκος* notat defunctos, *Νέκος* et *Νέκος* actionem, quæ ad mortuos pertinet, seu librum, in quo de mortuis agitur.

(121) *Si roraverit, etc.*] Diversi generis forent hi Accusativi *Rorare imbrem vel pruina*, Et *Rorare rosas vel oculos*. Priores exposuerim, ut *Crepe sulcos, etc.* Vide Notam ult. ad cap. 2. et hoc Cap. ad Verb. *Æstuo*. Posteriores, licet Passivis locutionibus, quarum magnam rationem non esse habendam sæpe jam diximus, (Vide ad Verba *Ambulo, Dubito, Regno, Supersedeo*, et *Obstrepo*) firmentur, tamen per Ellipsin a Præpos. In

Ruo, subaudi *ruinam*. Terentius; *Quid si nunc cælum ruat?* Ubi Donatus supplet, *se*, qui accusativus exprimitur in *Compositis*. Horat. 4. Carmin. *Multa proruet integrum cum laude victorem*. Terentius Adelph. *Vide, ne ille huc intro se irruat*: idem Eunuch. *Illico omnes prouunt se foras*. Catull. ad Manlium, *Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam Scitis, et in quo me corruerit genere*. Virgil. 12. *Ruet omnia late*: et 2. Georg. *Et ruit atram Ad cælum picea crassus caligine nubem*. Horat. lib. 2. Satyr. 5. *Unde Divitias, ærisque ruam, dic, Augur, acervos?* Terent. Adelph. *Ceteros ruerem, agerem, tunderem, et prosternerem*. Plaut. *Rudente, Corruere divitias*, id est, congregare. Lucr. 5. *Quum mare permotum ventis ruit intus arenam*. Virgil. 1. Georg. *Cumulosque ruit male pinguis arenæ*, subaudi *agricola*. Livius 8. *Ut ferme fugiendo in media fata ruitur*. Apul. 1. Florid. *Et quærit, quorsum potissimum in prædam superne sese ruat fulminis vice*. M. Varro; *Spicæ corruuntur in corbem*.

Rutilo. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Capillos cinere rutilarunt*, Plin. lib. 28. *Gallorum hoc inventum rutilandis capillis*. Liv. lib. 37. *Comæ promissæ, et rutilatæ*. Tacitus lib. 20. *Crinis propexus, et rutilatus*.

SALTO. [Vide Me supra ad Verb. *Æstuo* in init.] Ovid. 5. Trist. *Carmina saltantur theatro*: idem 2. Trist. *Et mea sunt populo saltata poemata sæpe*. Horatius 1. Serm. *Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat*. Juvenal. *Chironomon Lædam molli saltante Bathyllo*. Eurip. *Androm. τῆνδ' ἴνα τῆνδ' ἴσας*, id est, *Saltationem saltans*. " [Quomodo Scipio Æmilianus

regi putem. Sic Lucret. III. 470. *Circumstant lacrymis rorantes ora genasque*. Si quis tamen Active hæc malit accipere, non valde refragabor, rem in medio facile relicturus. Sed tamen neutraliter ceteroquæ potissimum construitur hoc Verbum. Idem Lucret. II. 976. *Et lacrymis spargunt roran-*

tibus ora genasque. Virgil. *Cul. 75. Rorantes lacte capella*. Suet. Aug. 92. *Si ingrediente se iter forte rorasset*. Cicero de Senect. cap. 14. *In symposio minuta et rorantia*. Festus V. in Rorarii. *Ante imbrem fere rorare solet*. Confer infra Verbum *Sudo*.

» apud Macrobiū 2. Sat. 10. dixit; *Quum saltatio- nem impudicus servulus saltare non posset.*] »

Sapio. Plaut. *Ego meam rem sapio.* Pers. *Quum sapimus patruos: idem; neque demorsos sapit ungues.* Ennius apud Ciceronem; *Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam.* [Vide itidem ad V. *Æstuo* in init.]

Satago. Vide lib. 2. cap. 3. in Rectione Genitivi.

Satisfacio, est, facio satis, ut satis accipio; ubi *Satis*, pro accusativo est. Nihilominus tamen Cato Rustic. cap. 149. dixit; (122) *Donicum pecuniam satisfecerit.*

Servio servitūtem, tritum fuit, a Græcis sump- tum, *δουλεύειν δουλείαν*. Cicero in Topicis; *Quorum nemo servitūtem servivit: idem pro Mur. Si servitūtem servient.* Quintil. *Servus est, ut antiqui dixere, qui servitūtem servit.* Plaut. Aulul. *Nam qui amanti hero servitūtem servit.* idem Trinum. *Tuis servivi servitūtem imperiis: ibid. Tibi servitūtem servire: idem Milit. Nam ego jamdiu apud hunc servitūtem servio.* Liv. lib. 40. *Qui servitūtem servissent.* « [Turpil. » *Quæ mulier volet sibi suum amicum esse diutinum, » modice et parce ejus serviat cupidines.*] » Cic. 1. Offic. *Ut communi utilitati serviat.* Martial. lib. 2. *Non bene, crede mihi, servo servitur amico.* Sen. de Tranquill. *Assuescamus cœnare posse sine populo, et paucioribus servis serviri.* Ex his exemplis bene intellectis, (123) extirpantur verba, quæ isti fingunt Impersonalia passivæ vocis, et simul verba Neutra. Vide *Inservio*.

(122) *Donicum pecuniam satisfecerit.*] Duo hic sunt Accusativi, quorum alter est *Satis*, alter manifeste additur per Ellipsin præpos. *ὑπὲρ*, quod ad, quam priscis illis scriptoribus frequentissimam fuisse, sæpius diximus.

(123) *Extirpantur verba.*] Immo vero ex his exemplis probatur, Veteres, sicuti multa alia promiscue usurparunt, sic etiam Verba nonnulla tum in Ellipti-

cō, qui Activi speciem præfert, tum in Neutrali sensu et constructione adhibuisse. Vide quæ disputavi ad vocem *Ambulare*, maxime pag. 306. Quod hic reperis *servire alicui cupidines*, eodem est modo accipiendum, quod paulo ante *satisfacere pecuniam alicui* et *Serviri a paucis eodem*, quo supra *Obstrepantur laudes*; Vide ad Verba *Plangere*, *Regnare*, *Supersedere*.

(124) *Sedeo*. Priscian. verba sunt hæc ex lib. 18. de Imperson. construct. pag. 1134. *Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; et sedetur, sessio, et ambulatur, ambulatio, et evenit, eventus, et similia: quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur; ut vivo vitam, ambulo ambulationem, sedeo sessionem, curro cursum. Vide Curro.*

« [Sibilo, (125) subaudi *sibilum*, vel alium accusativum. Horat. *Populus me sibilat, ac mihi plaudo ipse domi.*] »

(124) *Sedeo*.] Verbum hoc est vel maxime Neutrum. Neque ullis hic argumentis ad id probandum opus. Tantum dicam, liquere rem etiam ex eo, quod alia sint ejusdem originis, sed diversæ conjugationis, Verba vere Activa, huic Neutro quasi opposita, nempe *Sedere*, h. e. facere, ut animus, ægritudo, ira, tumultus, turba, etc. considereat, Plaut. Pœn. V. 4. 93. *Multorum annorum miseras nunc hæc voluptate sedo*. Ut et *Sidere*, quod proprie notat demittere se ad sedendum vel quiescendum, atque adeo reciprocum pronomen ad sensum absolvendum requirit. Quando autem res dicuntur *Sidere*, tum vero illæ quoque accipi ita debent, ut quæ se demittant ad inferiora, ubi quiescant. Sed apud Plautum Trin. II. 2. 19. compositum *Consido* alium sibi Accusativum, activo maxime sensu junctum, habere creditur. Verba sunt Patris ad Filium, *Hæc tibi, si mea imperia capesses, multa bona in pectore consident*. h. e. considerare facient, ut volunt Interpretes. At Ellipsis Pronominis Reciproci usitatissima istic quoque statuenda est solito sensu. Sic in Mundi origine *sidebant campi* apud Lucret. V. 493. Tac. An. I. 70. *Ut levior classis vadoso mari innaret, vel reciproco sideret*. Hinc jam diversa notant

Desideo et Desido. Phædr. fab. 55. *Ruinam metuens Aquila desedit ramis*. Plaut. Bacchid. II. 3. 4. *Filium meum tamdiu tibi desidere*. Suet. Cæs. 2. *desedit apud Nicomedem*, et cap. 4. *ne desidere in crimine sociorum videretur*, h. e. quiescere et manere otiosus eodem in loco. At *Mores desidentes* scil. se, sunt pessum euntes, apud Livium in Præfat. *Terra septem jugerum spatium in cavernam desedit* scil. se, apud Obseq. cap. 96. Ceterum *Obsideo Urbem*, *Circumsido Urbem*, per Ellipsin dicuntur, pro *Sedeo ob*, vel *ad Urbem*, *sido me cum exercitu*, h. e. castra pono circum *Urbem*. Hinc explicandum illud Lucret. IV. 352. *Aër crassior caliginis, qui cuncta foramina complet, obsiditque vias oculorum*, h. e. demittit se ob et in vias oculorum. Et Virgil. VII. 334. *ne Æneadæ possint Italos obsidere fines*, h. e. demittere se ob, vel undique in Italos fines, ad considendum et habitandum iniis. Sallustii Catil. 45. *Occulte pontem obsidunt*, ut habent MSti, h. e. oculte in insidias se demittunt et subsidunt ob vel juxta pontem.

(125) *Subaudi sibilum*.] Immo nihil. Nam Neutrum est. Accusativus, qui additur, per Ellipsin est interpretandus, licet in Composito *Exsibilare* etiam in Passivi Nominativum converta-

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 341

Sitio. Ovid. 1. Fast. Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. Et, ut *Sitis sitim*, vel *sitire*, dicendum erat, sic per translationem dixit Cicero lib. 3. ad Q. Frat. *Neque sitio honores, neque desidero gloriam*: et 5. Phil. *Sanguinem nostrum sitiiebat.*

“ [*Solvere*, pro, *solvere navem.* Vide Ellipsin, » *Navem.*] ”

Somnio. Plaut. Rud. *Mirum, atque inscitum somniavi somnium.* Sueton. Galba, *Somniavit speciem Fortunæ, etc.*

Sono. Virgil. *Nec vox hominem sonat*: idem Culice; *Sonat liquorem*: “ [et 7. Æneid. *Verberaque insonuit.* Ubi Servius, pro, *verberibus insonuit, aut, per verbera.*] ” Persius; *Sonat vitium percussa maligne fidelia.* “ [Ovidius 4. Trist. 10. » *Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis.* » *Pedo ad Liviam; Tales halcyonum ventosa per æquora questus Ad surdas tenui voce sonatur aquas.*] ” [Vide Notam ult. ad Cap. 2. et hoc Cap. ad Verb. *Æstuo.* pag. 301.]

Spiro, vel exspiro. Arnob. lib. 1. *Nunquid suas animas exspiraverunt venti?* Apulejus de mundo; *Quum movetur, spirat illos spiritus.* Ovid. 3. Metamorph. *Deam spirat mulier.* Virgil. *Comæ divinum vertice odorem spiravero.* Horatius 3. Carn.

tur. Sic, quod sequitur, *Sitio*, et passim *Rideo*, cum Accusativis junguntur eadem ratione. Si quis tamen hisce Accusativis objectum actionis directe significari malit, atque adeo active eos regi, non valde repugnabo, neque in hoc Verbo, neque in seqq. *Sitio, Somnio, Sono.* Sed vel sic verum manet, esse ea etiam Neutra, et fuisse primitus vel maxime. Nec enim sequitur ex eo, quod Verbum aliquando active reperitur constructum, semper ergo esse Activum, et minime Neutrum, quod est *απο τῆς ἰσότητος* Sanctii et Scioppii. Consideranda in his origo et prima Verborum significatio, quæ si sim-

plicem, absolutam, et in se permanentem actionem primitus notant, sunt Neutra: ista autem actio videtur aliquando transire in objectum aliquod, non proprie patiens, sed propter quod illa actio fit. Objectum illud si Accusativo solo exprimitur, Ellipsis ea est Præpositionis *Ob* vel *Propter.* Ellipsis vero illa si valde frequentatur, tunc Verbum illud paulatim usu ipso accipit speciem Activi veri. Sic *Ridere, et Sibilare*, sunt primitus Verba actionis per se absolutæ, sed præmissa Accusativis videntur transire in objectum aliquod, quod tamen proprie non patitur illam actionem, sed ejus causa est finalis.

Quod spiro, et placeo, tuum est. " [Propert. qui
» nunc magnum spiramus amantes.] »

" [Stillabit amicis ex oculis rorem, Horatius in
» Arte: Sicut idem, Manare poëtica mella.] »
[Vide de utroque Verbo supra pag. 300.]

Stipulari stipulationem. l. 3. §. 1. D. jud. sol. l.
42. §. ult. D. solut. matri.

Sto. Plin. in epist. Standum est epistolis Domi-
tiani. Vox in *du*, *a*, *um*, non potest. esse, nisi a
verbis regentibus accusativum; ut, *vivendum est*,
subaudi, vivere. Plaut. Pseud. 7. Quid agitur? P.
Statut hic ad hunc modum, id est, *statut stare*,
vel *statio*. [At Vide ad Cap. 2. init. et ad V. Am-
bulo hoc Capite.]

Studeo. Horatius; Hoc studet unum. Cicero de re-
ditu suo; Quum vero literas studere cœpit. Plaut.
Mil. Magis metuant, minus has res studeant. Cicero
Philip. 6. Unum sentitis omnes, unum studetis;
idem de Finib. Illud quod studet, facere possit
ornatius: idem Tuscul. Hæc quum disputant, hæc
student. Ter. Quin tu hoc potius stude. " [Cum ergo
» legis; Studere alicujus, vel alicui, pro, studio-
» sum esse (326) subaudi studium. Poëta vetus apud
» Ciceronem. 3. de natura Deorum; Qui te nec
» amet, nec studeat tui.] »

Stupeo. Virgil. Pars stupet innuptæ donum exitiale
Minervæ. Petron. Arbit. Ceterum dum ego omnia
stupeo. [Vide supra ad Doleo et Gaudeo.]

(127) Subire onus, molestiam, manus, trita sunt.

(126) Sabaudi studium.] Nihil
minus. Nam tantum abest, ut in
his locutionibus vere Neutralibus
intelligendus sit Accusativus, ut
etiam in prioribus per Ellipsin vi-
deatur interpretandus, tanquam
qui a præpositione regatur. De
Genitivo per Ellipsin Nominibus
Adjectivis aut Verbis juncio vide
supra II. 2. et ibi Notas 6. et 12.
ut et hoc Capite ad Verbum In-
terdico.

(127) Subire onus, etc.] Sic

mox Succedere muros, Intellige au-
tem in his *Sub* vel *subter*, ut in
verbis cum præ compositis, et
accusativum habentibus, præter
cum ex compositis, extra. Vide
etiam quæ notavi ad Verbum Adeo.
Sæpe tamen alia quoque hisce
compositis additur præpositio.
Liv. I. 26. Sensim ad montes suc-
cedunt. Lucret. V. 1369. Inque
diem magis in montem succedere syl-
vas Cogebant, infraque locum con-
cedere cultis. Sed et cum Dativo

Pomp. Mela de quodam Specu; et quo magis subitur, obscurior. Vide *Eo*.

“ [*Subsistere*. Livius 9. *Præpotentem armis Romanam acies subsistere nulla, nec castra, nec urbes poterant.*] ”

Succedo. Fronto in verbo, *Succedo illam rem*, citat Sallustium in 3. hist. *Muros successerant*. Vide *Cedo*, [et quæ istic notavimus, ut et quæ modo diximus ad V. *Subeo*.]

Succenseo. Gellius lib. 6. cap. 11. *Psillos re aquaria defectos*, (128) *eam injuriam graviter Austro succensuisse*. Aristoph. in Pluto. *μεμῶν δ' αἰαίαν μεμῶμαι ταύτην*, quæ sonant, *Hanc accusationem accuso*, vel *succenseo*, vel *expostulo*.

Sudo. Virgil. *Et duræ quercus sudabunt roscida mella*: idem, *Pinguia corticibus sudent electra myricæ*. Statius 5. Theb. *Gelidove labor sudatus in Æmo*. Quintil. *Et vigilandæ noctes, et in sudata veste durandum*. [Confer Verba *Plango*, *Regno*, *Roro*, et quæ istic notavi, sed et quæ ad V. *Ambulo* pag. 305. et 308.]

“ [*Sufficere*, pro satis esse; sicut in contrario ejus, *Deficere*, subaudiri potest *se*. Ut enim Cæsar dixit; *Tela militibus deficiunt*, similiter dici potest, *Sufficiunt*, quod est, quasi præbent se in aliorum deficientium locum; nam et Virgil. dixit; *satis humorem tellus sufficit*: et, *pecori frondem*, *Pastoribus umbram sufficere*, pro, præbere.] ”

(129) *Supersedere*. Agell. lib. 2. cap. 29. *Operam supersedemus*. Livius 6. *Rebus divinis supersederi jussum*.

Verba hæc construuntur sæpissime. Cas. B. G. II. 6. *Succedere portis*.

(128) *Eam injuriam graviter succensuisse*.] h. e. propter eam injuriam. Sic passim Terentius, Andr. II. 3. 2. *Si id succenseat nunc*. et II. 6. 17. *Sed est, quod succenset sibi*. Verbum ipsum est

plane Neutrum, et notat proprie, censionem Censoris ægre ferre, et ideo mussare, aliter post illum censendo.

(129) *Supersedere*.] Neutrum est, æque ac Simplex *Sedeo*. Casus, qui additur, a Præpositione pendet subintellecta et repetenda, *super*, atque ideo construi loc

“ [Suppeditare sumitur pro abundare, aut non
 deesse, est tamen Activum. Cicero in Catil.
 Omnibus rebus omissis, (130) quibus nos sup-
 peditamur, eget ille Senatu; Equitibus, urbe,
 ærario. Livius; Manubiæ vix in fundamenta fani
 suppeditare, id est, suffecere, satis fuere. Cic.
 Cui si vita suppeditavisset, consul factus esset,
 subaudi se.] ”

Suppeto. Sallust. de Rep. Alibi quidem quæ mens
 suppetit, eloqui non dubitabo. “ [Curt. lib. 7. Ali-

Verbum potest cum utroque Casu, qui ab illa Præpos. regitur, Accusativo et Ablativo, sed cum hoc construitur maxime. Nam de Accusativo res incerta est. Certe locus Gellii ab Sanctio allatus aliter se habet. Verba sunt, Cognati operam quam dare rogati sunt, supersederunt: Intellige dare, prout passim hoc Verbum cum Infinitivo construitur. Valer. Max. II. 6. 6. *Supersedeo te habere civem, h. e. non curo.* Et II. 8. 6. *rogari, ut venire supersedeant.* Sueton. Aug. 93. *Deflectere paulum ad visendum Apin supersedit.* Et passim Livius. De Ablativo, cuius, vel Davivi, (nam et cum hoc construitur *vs* *Supersedeo*) vicem sustinet Infinitivus in istis locutionibus, res est notissima. Nihil ergo adhuc Activi certi habemus. Quod si significationem indagemus, reperiemus propriam apud Sueton. Neron. II. *Eques R. elephanto supersedens.* At metaphorice norat sedere et quiescere super aliqua re, ut adeo eam non cures, vel ea absistas, aut non utaris. Plaut. Pœn. I. 3. 5. *Supersede istis verbis, h. e. omitte ea, abstine iis.* Omni ergo ex parte si consideremus Verbum hoc, est illud plane Neutrûm. Sed in passivo tamen occurrit, et disertioribus longe locis, quam est ille Livii, a Sanctio allatus. Cicero vel Coelius Famil. VIII. ep. 8. *Si mihi non dedisset eas, potuît su-*

persederi, scil. edendis ludis, vel petendis abs te pantheris. Auctor ad Herenn. II. 17. *Hæc Causa Judicialis fieri non potest, sed quod potest vel ad Senatum, vel ad Consilium, venire, non visa est supersedenda.* Verum et hoc ipsum est indicio, ex locutionibus Passivis, ut sæpe jam diximus et probavimus, non debere constitui primam Verbi in O naturam, utrum Activum id, an Neutrûm sit, immo neque ipsam Constructionis naturam. Nam sunt etiam Activa, quæ præter Accusativum suum, quem vere regunt, etiam alium habent sæpe, sed per Ellipsin certissimam sibi additum. Et tamen hic ipse sæpe etiam in Nominativum Passivi invenitur conversus. Vide ad Verba, *Penetrare, Plangere, Trajicere.* Sequeretur inde, regi ergo etiam istum Accusativum proxime a Verbo activo, quod tamen falsissimum est.

(130) Quibus non suppeditamur.] Legitur in Cicerone *suppeditamur*, hoc, ut videtur, sensu: quibus rebus, seu quarum ope, nos facile subministramus necessaria huic bello: plane ut Terent. Eun. V. 8. 46. *Ut tuo amori suppeditare possit sine sumptu tuo.* Et Heaur. V. 1. 45. *Si illi pergo suppeditare sumptibus,* Plaut. Asin. II. 3. 17. *Itaque herede jam clamore et stomacho non queo labori suppeditare.* Videtur autem ver-

” *mentis congestis, quæ tantæ multitudini vel per
” biennium suppeterent; (131) subaudi se.]* ”

Supplico. Plinius lib. 13. *Iliacis temporibus non supplicabatur thure.* Cicero 2. *Agra. Voluerit populo supplicari.* [Vide Me supra ad Verbum *Invideo.*]

Supplodo. Vide *Plaudo.*

Surgo, “ [subaudi me, vel corpus, (132) vel
” *surgere, aut surrectionem.]* ” Valer. Flacc. 5.

bum hoc revera esse Activum, et notare primitus, *aliquid sub-
jicere alicujus pedibus*, dein vero laxiore sensu, præbere alteri et subministrare aliquid commodi. At quando absolute sine Accusativo reperitur positum, intelligitur SE, vel ALIQUID, atque adeo, sive de Hominiibus, sive de Rebus adhibeatur, notat præbere se, vel aliquid subsidii, alteris, quod idem est ac *suppetere, adesse, sufficere, succurrere.* Sic illud Livii l. 50. *Manubiæ vix in fundamenta sani suppeditavere*, h. e. præbuere se, sufficere. Plaut. Trin. V. 1. *Ita gaudium gaudiis suppeditat*, h. e. præbet se, adest, suppetit. Tac. An. IV. 4. *Voluntarium militem deesse, ac si supeditaret, non eadem virtute agitare.* Liv. XXX. 25. *defendebatur egregie, quoad tela suppeditarunt.* Cic. de Offic. I. 4. *parare ea quæ suppeditent et ad cultum et ad victum*, h. e. præbeant se, idonea sint. Lucret. I. 548. *Materies ut suppeditet rebus reparandis.* Et III. 738. *At neque cur faciant ipsæ, quareve laborent, Dicere suppeditat*, h. e. præbet se nobis, in promptu est, illud dicere. In *Catilinaria* tamen Ciceronis pro *suppeditamus* mallem *superamus*. Nam neque *suppeditare* notat *abundare*, ut exponit Scioppius, et mea interpretatio, quam modo dedi, *Ellipseos esse paulo longioris ac durioris forsân videbitur.*

(131) *Subaudi se.*] Non putem. Nec enim unquam Active construitur hoc Verbum, neque

id Analogia derivationis et significationis permittit. Locus ille Sallustii ex Orat. 2. ad Cæsarem, aliter est explicandus, quam facit Sanctius. Verba sunt, *Mihi quidem quæ mens suppetit, eloqui non dubitabo*, h. e. quæ mens et animi sententia mihi sit. Sic Gell. III. 3. *Cujus nunc mihi nomen non suppetit*, h. e. non adest, non succurrit. Plaut. Rud. II. 4. 36. *Fugiam hinc, res ita suppetit subito mihi*, h. e. evenit, accidit, se præbet. Pseud. I. 3. 100. *Ut ad litationem hodie suppetat satis Jovi.* Lucret. I. 149. *Et tamen ut plagæ quoque possint suppetere ipsæ, infinita opus est vis undique materiei*, h. e. fieri, obvenire, se præbere. Liv. 56. *Rudis in militari Homine lingua non suppetebat libertati animoque*, h. e. non succurrebat, subveniebat. Proprie enim hoc Verbum idem notat, quod *Succurrere*, et *Subvenire*, eademque significationis analogia. Hinc *Suppetiæ*. Vide Me infra IV. 4. ad Vocem *Iter*.

(132) *Vel surgere aut surrectionem.*] Vellem hæc abessent, quæ nihili sunt. Recte ceteroqui se reliqua habent, quæ hic traduntur. Nam *Surgere* revera est Activum, et contracte dicitur pro *Surrigere*. Tantum illud hic iterum observari velim, quomodo Usus unum idemque Verbum in Duo diversæ scriptionis et constructionis distinxerit. Nam idem est *surgere* et *surrigere*. Ast illud fere semper Neutrali ponitur specie, h. e. cum Ellipsi Pronominis Re-

Surgitur in somnos. Juvenal. Satyr. 4. *Surgitur, et misso proceres exire jubentur Consilio.* [Plaut. » prologo Pseud. *Exporgi melius est lumbos, atque » exurgier: idem extrema Epidico; Lumbos surgite, » atque extollite.* Livius 7. *Mucrone surrecto, pro, » sublato, sursum erecto: nam surgere factum est » ex surrigere; sicut apud Horatium surpuerat, pro, » surripuerat.*] »

Suspiro. Tibull. lib. 4. *Quod si forte alios jam nunc suspirat amores.* Horat. lib. 3. Od. 2. (133) *Illum adulta virgo suspiret, etc.*

TACEO. Pers. *Dicenda tacendaque calles.* Plaut. Mil. *Taceo te.* Terent. Eunuch. *Nec hoc quidem tacebit Parmeno: ibidem, potest taceri hoc.* Ovid. 2. Amor. *Amor tacetur in medio mari.* Terent. Adolph. *Ignotum est, tacitum est, creditum est.* Mart. in princip. *Fucinus, et pigri taceantur stagna Neronis.* Cicero, *Multa tacui.*

Tædet. Vide *Pœnitet.*

Tendere in urbem, subaudi *cursum,* vel *iter,* vel *se.* Virgil. *tendere iter velis; iter ad naves tendebat Achates: idem, Et gressum ad mœnia tendit.* Plaut. Pseud. *Tenes, quorsum hæc se tendant, quæ loquor.* « [Et Cist. *Qui est, qui recta platea cursum huc » tendit suum? Sen. sidera contrarium mundo in- » tendunt iter.* Hirt. de bello Afric. *Faustus Afra- » niusque iter in Hispaniam intendebant.*] » Virgil. *Ceiri, Nam se ad patrium tendebat semita limen.* Vide *Eo,* [sed potius *Contendo.*]

Timeo. Vide *Metuo.*

Tiullo. Horat. *Ne vos tiullet gloria.* Cic. Fin. *Si ea voluptas esset, quæ quasi tiullaret sensus:*

ciproci. At hoc passim Active cum variis Accusativis. Sueton. Vitell. 17. *Mentum mucrone gladii subrectum.* Statius Theb. II. 27. *atque omnes capitum subrexit hiatu.*

(133) *Illum adulta virgo suspi- ret.*] Hic accusativus certissime

per Ellipsin Prepositionis huic Verbo jungitur, plane ut *deperire aliquem, ardere Alexin,* et multa similia. Dicitur etiam *suspirare in aliqua.* Ovid. Fast. I. 417. *Hanc cuxit, hanc optat, sola suspirat in illa.*

DE VERBIS NEUTRIS, VEL FALSO ITA DICTIS. 347
idem Offic. *Hominum multitudinis levitatem et voluptatem quasi titillantium.*

Tono. Virgil. *Tercentum tonat ore Deos.* Plin. præf. *Quanto tu ore patris laudes tonas.* [Sic *Crepare*, *Increpare*: Vide supra Not. ult. ad Cap. 2. et ad V. *Æstuo.* Cap. 3.]

“ [Trajicio. Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1. *Naves*”
” *ut prospicerentur, quibus se tuto in Africam*
” *trajiceret.* Cic. *Marius parva navicula in Afri-*
” *cam trajectus est.* Brutus ad Cic. *Alpes se traji-*
” *cere.* Plancus ad eundem, *Exercitum Rhodanum*
” *trajicere.*] ”

“ [Transmitto. Cicero, *Grues maria transmit-*
” *tunt, subaudi se: idem, Cæsar in Africam trans-*
” *misit: et Transmitti mari supero.*] ” [Vide Me
supra ad V. *Æstuo* in extr. pag. 303. 304.]

Triumpho. Gellius lib. 2. cap. 11. *Triumphavit*
triumphos novem. Cicero 2. Offic. *Et ex ea urbe*
triumphari. Horat. 3. Carm. *Medis triumphatis.*
[Vide ad V. *Ambulo*, p. 306.]

Tremo, Tremisco. “ [Propert. *Et domus intactæ*
” *te tremit Arabiæ.* Horat. *Unde periculum, fulgens*
” *contremuit domus Saturni veteris.* Propert. *Nec*
” *tremis Ausonias, Phæbe fugate, dapes.*] ” Vide
Metuo, Horreo, Abhorreo, etc.

“ [Turbo. Plaut. Bacch. *Nunc adest exitium Ilio,*
” *turbat equus lepide ligneus,* (134) *subaudi turbas:*
” *sicut ibid.*] ”

VACO. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Deinceps et iis*
vacemus, quorum animus aliquo in momento ponendi
pecuniam nunquam vocavit. Locus est obscurus etiam
doctis; (135) sed deest *Vacationem*, ut si dicas;

(134) *Subaudi turbas.*] Potius
Res, aut simile quid. *Turbare*
turbas notat proprie turbando om-
nia ciere turbas, ut *Crepare sul-*
cos. V. Not. ult. ad Cap. 2.

(135) *Sed deest vacationem.*] At
vacatio alicujus rei vel muneris si-
gnificat immunitatem et conces-
sum otium ab aliquo negotio,

sicuti id ex innumeris exemplis
constat. Atque ita, qui *vacasse*
nunquam vacationem ponendi pecu-
niam in aliquo momento dicuntur,
forent homines avari, qui nun-
quam cessaverint, aut immunes
fuerint ab illo pecuniæ æstimandæ
studio; contra quam sensit
Valerius Max. qui abstinentes,

Nunquam vacas studendi, subaudi vacationem, ut Cicero loquitur.

Valéo, subaudi, valetudinem, quæ si nobis non esset, valere non possemus, ut nec vivere sine vita. Plaut. Persa, Quid agitur Sagaristio? ut valetur?

Vaporo. Virgil. II. Et templum thure vaporant: et alibi vaporatas aras. Horat. in Epist. Lavam discedens curru fugiente vaporet.

Vapulo. Verbum hoc non solum Grammaticos omnes, sed etiam Quintilianum conturbavit, qui lib. 9. cap. 3. Neutro-passivum, ut ipsi loquuntur, esse putavit. Omnes mihi videntur hujus verbi etymon, significationem, et constructionem, ignorasse. Vapulo ductum est a Græco ἀπολλύω, pereō, vel ab ἀπολλοῦμαι, peribo. Peri, vel Vapula sæpe reperias apud Comicos in futuro imperandi, atque etiam plora. Vide in Antiphrasi Viola. (136) Significat igitur Vapulo, male ploro, vel doleo. Est

seu pecuniam contemnentes, commemorare istic vult et incipit. Si ergo locus Valerii est integer, intelligendus potius erit Dativus *Negotio*, quod certe vocabulum sæpissime per Ellipsin omissum est ante Genitivos. Vide supra II. 3. et quæ istic notata. Sensus autem tunc erit, nunquam vacavit, seu nunquam se dedit illi cogitationi, quæ ponit pecuniam in aliquo momento. *Vacare* porro est prorsus Neutrum, iidem ut *Valere*, quod sequitur. At activum est *Vacuare*. Quando autem dicitur, si vacat tibi, intellige animus vel tempus.

(136) Significat igitur *Vapulo*, etc. Immo vero, quum derive- tur a Græco ἀπολλύω, ac ejus Præ- terito Medio, ut recte sensit Sanc- tius, et ulterius confirmavit G. H. Ursinus Observ. Philol. cap. 9. extr. significat potius *pereō*, male *mulcor*. Quapropter Varro recte *Vapula pro peri* positum censuit. Atque ita apud Ter. Eun. IV. 6.

4. Si ad rem conferet, vapulabit, significat, non, contemnetur, etc. ut mox Scioppius, sed, male mulcabitur, malum habebit. Et hinc Idem in Adelp. II. 2. 5. verberare et vapulare opponit, tanquam relatæ aliquo modo ad se invicem significationis. Ita Plautus Amphitr. I. 1. 178. Hinc enim mihi dextera vos aures, ut videtur, Verberat. SO. Metuo, vocis in vice hodie hic Vapulem, quæ hunc verberat. Et disertius Mil. Glor. V. 19. et 23. Jura nociturum te nemini, quod tu hodie hic Verberatus, aut quod Verberabere. PY. juro, etc. Quod ego hic hodie Vapulo. Sic et Lucretius IV. 937. ubi quum dixisset Corpus ab aère extrinsecus crebro ictu pulsari, sed et intus verberari etiam ab aère, qui ducitur atque reflatur, subjicit, Quare utrimque secus quum corpus vapulet. Sed et ipsum illud vapulare quando Fieri alicui dicitur, notat utique passionem verberandi.

enim Fustuarium accipere. Græco proverbio dicebatur, *cæpas ede*, vel *plora*, quum significabant, se aliorum minas non curare. Vide Petr. Victor. lib. 13. Var. cap. 12. et Adag. *cæpas edere*. Id latine dicitur *Vapula*. Sæpe apud Plaut. et Terentium servi, vocati ab heris suis, respondent, *Vapula*, quum non existiment se id heris dicere. « [Plaut. Persa II. » 3. 17. *quid herus faciet mihi? Verberibus cædi jusserit, compedes imponi? Vapulet, ne sibi me credat supplicem fore. Væ illi. Mihi jam nihil offerri potest, quin sim peritus.* Terent. Eunuch. » *Usque eo illius ego magnifica verba ferre possum, verba dum sint; verum si ad rem etiam conferet, vapulabit; id est, contemnetur, pili non fiet, in malam rem abire jubebitur.*] » Et idem esse *Vapulare*, quod *dolere*, aut *plorare*, declarat eleganter proverbium, *Vapula Papyria*, quod proverbium ex Festo integrum adducam, quoniam Erasmus, quia corruptum et decurtatum legerat, minus explicavit; *Vapula Papyria*, inquit, *in proverbio antiquis fuit, de quo Sinius Capito sic refert, tum dici solitum esse, quum vellent minantibus significare, se eos negligere, et non curare, fretos jure libertatis.* Plaut. in Fenerat. *Heus tu, in Barbaria quod dixisse dicitur liberta suæ patronæ, ideo [lege, id ego] dico, Libertas salve, Vapula Papyria. In Barbaria, est in Italia. Ælius hoc loco Vapula positum esse ait pro Dole; Varro, pro Peri, teste Terentio in Phorm. Non tu manes? S. Vapula P. Id tibi quidem jam fiet.* et Plaut. Curcul. *Reddin', an non, mulierem, priusquam te huic meæ macharæ objicio mastigia? S. Vapulare ego te vehementer jubeo:*

Ita vero non modo Terent. Phorm. V. 6. 11. verbis paulo post ab Auctore allatis, sed et Plaut. Asin. II. 4. 27. *Vapula. Id quidem tibi hercle fiet, ut vapules.* Diserte etiam Plaut. Pœn. IV. 2. 33. *Ut, ubi vapulandum est, tu corium sufferas, h. e. manifeste, non, plorandum est,*

sed, ubi Ego verberandus ero, tu præbeas tuum corium, quod verbera mihi destinata excipiat, Quin inde omnis etiam Res, quæ mali quid patitur, aut interit, *Vapulare* dicitur. Sic *vapulat peculium* apud Plaut. Stich. V. 5. 12. quum magnam accipit cladem.

ne me territes. Hactenus Festus. “ [Vere autem
 » Varronem *Vapula*, per *Peri*, interpretari, ex
 » hoc altero Plauti loco apparet, Curcul. sc. ult.
 » *Ego te vehementer perire cupio, ne me nescias.*] ”
 (137) Nec dicitur latine, *Pueri vapulant a præcep-*
to, quod passim inculcant Grammatici, uno tantum
 Quinctiliani testimonio freti, qui libro 9. cap. 2. Sic,
 inquit, *ut testis in reum rogatus, an ab reo fustibus*
vapulasset, et innocens, inquit. Sed hoc dictum aut
 Quinctilianus non intellexit, aut locus depravatus est;
 nam Tullius Ruffianus antiquus Rhetor in figura Apo-
 phasi, sic citat: *Et testis interrogatus ab reo num*
fustibus vapulasset, innocens, inquit. Hæc vera lec-
 tio, et interpretatio est, non quæ ex Quinctiliano
 citatur. “ [Seneca tamen extrema Apocolocyntosi
 » sic loquitur, *Producit testes, qui illum viderant*
 » *ab illo flagris, ferulis, colaphis, vapulantem.* Et
 » quidni dicatur *Vapulare ab aliquo*, sicut *Perire ab*
 » *aliquo*? Propert. lib. 2. Eleg. 27. *Solus amans*
 » *novit quando periturus, et a qua Morte.* Ovid.
 » *Discipulo perii solus ab ipse meo.* Plin. *Periit ab*
 » *Annibale.*] ”

Veneo. In hoc verbo negotium nobis facessit idem
 Quinctilianus, cujus testimonio Grammatici freti au-
 dent dicere, *Servi veneunt a Mangone*, (138) quod
 ineptissime latine dicitur. Verba Quinctiliani sunt

(137) *Nec dicitur Latine.*] At
 vide quæ hic Scioppius et nos
 supra, I. 2. 1. pag. 9. disputa-
 vimus. Adde etiam, quæ Doctiss.
 Ursinus To. 2. pag. 318. tradit.
 Verba antiqui Rhetoris, quem
 Sanctius mox *Tullium Ruffianum*,
 sed rectius alii et ipse Sanctius
 infra. IV. 16. init. *Julium Rufi-*
nianum appellant, potius ex
 Quinctiliano explicanda, quam
 contra: Nam *Testis in Ream*,
 non *ab Reo*, fuit *rogatus*, ast
ab Reo vapulavit. Sed et utrius-
 que verba convenient optime,
 si in Rhetore distinguatur post
 interrogatus.

(138) *Quod ineptissime Latine*

dicitur.] Immo vero satis recte,
 et duplici quidem ratione. Nam
Servi à Mangone, sunt servi in
 ditione ac dominio Mangonis:
 Et sic urique eodem prorsus modo
 dicitur, *amare mulierem a tenone.*
 Plautus Mil. Gl. II. 2. 5. *Quem-*
que a milite hoc hominem videritis
in nostris tegulis. Terent. Andr.
 III. 1. 3. *Ab Andria est ancilla*
hæc, Sed et *veneunt a Mangone*
 recte dicitur; et significat, opera
 Mangonis *veneunt*, seu Mango
 vendit eos. Plane sicut cap. seqq.
leges, Madescit ab Austro, dolet
a sole caput, A vento unda tumet.
 Et similiter Gell. V. 14. *A vitio*
studioque ostentationis fit loquacior.

lib. 12. cap. 1. *Certe Fabricius Cornelium Ruffinum, alioqui et malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat Ducem, imminenti bello, palam Consulem suffragio suo fecit, atque id mirantibus quibusdam respondit, a cive se spoliari malle, quam ab hoste venire. Hæc ille; cui accedere non possum in hac phrasi, ab hoste venire. Dictum Fabricii sic effertur, Malo compilari, quam venire; et ita citatur a Cicerone 2. de Oratore. Veneo itaque fit ex *venum*, adverbio, et *eo*, *is*; ut *Ire pessum, ire venum, mittere pessum, mittere venum*. Si tamen contendas posse dici, *Servi veneunt a Cicerone*, non significabis, Ciceronem vendere, sed alium, volente aut jubente Cicerone, id est, a parte Ciceronis. Sic Plautus dixit; *Ubi sunt, qui amant a lenone*. Denique ridiculi sunt, qui verba *Neutro-passiva* excogitarunt. “ [*Venum* tamen videtur esse accusativus] ” nominis *Venum*, cum (139) Tacitus dicat, *Veno exercere*. Itaque in *Venum ire, Venum dare, Venum asportare, Venum ducere*, subauditur *ad*, quasi ad mercatum. Apulejus lib. 9. *Præconis voce venui me subjiciunt.*] ”*

(140) *Ventilo*. Juvenal. *Ventilat æstivum digitis sudantibus aurum*. Martial. lib. 3. *Et æstuanti tenue ventilat frigus concubina*.

(139) Tacitus dicat.] An. XIII. 51. Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ veno exercerent. Et sic XIV. 15. *extractæ cauponæ, et posita veno irritamenta luxus*. Sic ergo legendum etiam An. IV. 1. ex unico istius partis MSto: non sine rumore, *Apicio diviti et prodigo stuprum veno dedisse*. Hinc jam in Accusativo *Venum ire* et inde *Venire* Gell. II. 18. *Ex libertate in servitutem venum ierat*. Cicero Fam. mil. XIV. 6. *Ex literis tuis cognovi prædium nullum venire potuisse, h. e. vendi*.

(140) *Ventilo*.] Videtur hoc quoque Verbum esse et Neutrum et Activum. Prioris est naturæ apud Sueton. Aug. 82. *æstate aper-*

tis cubiculi foribus, et sæpe in peristylio saliente aqua, atque etiam ventilante aliquo, cubabat. At ventilare frumentum active videtur dici pro mittere et excutere in ventum, Columnella I. 6. si exesæ fruges in horreo ventilentur, et quasi refrigerentur. Hinc jam explicandum est illud Juvenalis Sat. I. 28. Ventilare æstivum aurum, h. e. in aërem mittere, ut frigusculum inde vel ventulum contrahat vel percipiat. Et Martial. V. 32. de puero in Tauro, vagus ille per armos Currit, et in toto ventilat arma bove, h. e. jacrat et movet in aërem. Huc refero etiam illud XII. 18. Dum per limina te potentiorum Sudatrix toga ventilat,

Venio ab urbe, subaudi *viam*, vel *iter*, “ [vel
 „ accusativum cognatum, *adventum*, seu *venire*,
 „ Hebræorum more; ut Habac. 2. *Venire veniet*,
 „ et non tardabit. Pro quo vetus interpres, *Veniens*
 „ *veniet*.] ” Ovid. 1. Fast. *Seu quod ad usque*
decem numero crescente venitur. Horat. *Ventum erat*
ad Vestæ. Apul. lib. 9. *Quam veneramus, viam*
capessit. [At vide *Ambulo*, *Curro*, *Eo*.]

(141) “ [*Vereor*, subaudi *vereri*. Plant. Bacchid.
 „ *Hic vereri perdidit*, id est, *verecundiam*. Cicero;
 „ *Quos non est veritum in voluptate summum*
 „ *bonum ponere*. Hinc discimus, priscis in usu fuisse,
 „ *Veretur me*, pro, *verecundia* seu *pudor* me afficit,
 „ sicut *Pudet me*: et sicut *Vereor* postea dici cœpit,
 „ similiter veteres *Pudeo* dicebant.] ”

Vescor. [Vide pag. 280. ad cap. 2.] Tacit. in
 vita *Agricolæ*; *Eo ad extremum inopiæ venire*, ut
infirmos suorum nox, sorte ductos, vescerentur.
 Plinius lib. 8. cap. 10. *Ideo si caprinum jecur ves-*
cantur: idem 10. *Aves nonnullæ vescuntur ea, quæ*
raperentur pedibus. Et lib. 11. *Qui Absinthium ves-*
cuntur. Tibul. l. 2. *Sic usque sacras innoxia laurus*
vescar. Vide *Utor*.

(142) *Vigilo*. Vide *Dormio*, et *Sudo*. “ [Liv.
 „ 10. *Tota nocte vigilatum esse*.] ” Ovid. *Noctes*
vigilantur amaræ: idem 1. *Trist. Aspicias illic po-*
sitos ex ordine fratres, Quos studium cunctos evi-

h. e. movet continuo. Sed *fla-*
bello Ventilare æstuanti apud Mar-
 tialem III. 82. notat *flabelle* et
 ventilando frigus excitare et fa-
 cere æstuanti, plane ut Juvenalis
 Sat. III. 253. et *cursu ventilat ig-*
nem, h. e. currendo excitat, et
 movet in aëre. Confer ea, quæ
 ad Verbum *Æstuo* notavimus.

(141) *Vereor*, subaudi *Vereri*.]
 At vide me supra ad Verbum
Metuo. De loco Ciceronis, et
 phrasi *Veritum est me*, vide, quæ
 notavimus ad Cap. 2. p. 278. et
 maxime ad hoc Caput pag.
 370.

(142) *Vigilo*.] Est verbum si-
 ne dubio Neutrum. De locutio-
 nibus ejus Passivis egimus jam
 supra ad Verb. *Ambulo* pag. 205.
 At *Evigilare* construitur, ut *Elä-*
borare, *Exsibilare*, et similia,
 quæ speciem Activi usu ipso ac-
 ceperunt; sed quæ a prima ori-
 gine Neutra tamen fuisse credo,
 atque ideo Versum Ovidii hanc
 in sententiam exponi posse pu-
 tem, *idem studium vigilavit ad fi-*
nem usque, quod ad hos libros, h. e.
 usque dum perfecti essent hi
 Libri.

gilavit

gilavit idem. Propert. 3. Eleg. 13. Nox vigilanda mihi.

Vivo. Terent. Nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc. Plaut. Epid. Vitam ut vixissent olim in adolescentia: idem Amph. ut profecto (143) vivas ætatem miser: in Pœnul. Per quem vivimus vitale ævum: Merc. Qua causa vitam cupio vivere. " [Et » Persa, Faciam ut mei memineris, dum vitam » vivas.] » Cic. de Senect. Tertiam enim ætatem vixerat. Ovid. Jam tertia vivitur ætas. Quinetil. Quæ vitam beatam vivere volet, philosophetur oportet: idem lib. 3. Accusatoriam vitam vivere. Ovid. Vita vitur exiguo melius. Cicero lib. 13. epist. 28. Tum studia illa nostra, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus. [At Vide Cap. 2. extr. ad pag. 290.] " [Juvenal. Qui Curios simulant, et Bacchanalia » vivunt, vide Notas supra ad v. Æstuo, pro » vitam per bacchanaliorum tempus vivi solitam.] » Vide Deگو.

Ululo. Lucan. i. Ulularunt tristia Galli; et Centum ululata per urbes.] Vide ad Æstuo pag. 301.]

" [Vomo. Plaut. Rud. act. 2. sc. 6. Pulmoneuræ » nimis velim vomitum vomas.] »

Utor. Terent. Mea bona utantur: idem Adel. Mea, quæ præter spem evenere, utantur sine. Plaut. Asin. Cætera, quæ volumus uti, græca mercamur fide. Cato Rust. de villico. cap. 142. Quomodo villicam uti oportet: idem, vicinas, aliasque mulieres quam minimum utantur. Charis. lib. 5. Utor hac re, nos dicimus, apud veteres autem et, Utor hanc rem, dictum. Nonius Marcell. citat Turpilius in Pelæo, Nuptias abjeci, amicos utor primores viros. Lucil. Satyr. Quem metuas sæpe, interdum quem utare li-

(143) *Vivas ætatem miser.*] *Vivere vitam* qua ratione dicatur, exposuimus jam supra ad Cap. 2. pag. 273 et ad Verb. Æstuo p. 301. Eadem ratione recte quoque dici potest *vivere ætatem*, ut liquet ex seqq. apud Sanctium. At hic in Plauto Amph. IV. 2. 3. *Ut vivos ætatem miser*, alia certe

est constructionis ratio, et ponitur *ætatem* absolute, pro, per omnem ætatem, per longam ætatem. Sic Asin. 1. 1. 6. *Ut tibi superates uxor ætatem siet.* Et Men. V. 1. 20. *Nam me ætatem viduam esse mavelim.* Terent. Heaut. IV. 3. 38. *Centes me ætatem velle id aut simularier.*

C A P. IV.

*De Verbis passivis, contra omnium Grammatico-
 rum opinionem. Dativus a nullo Verbo regitur.
 PER significat causam administram seu instru-
 mentalem. A et AB non significant causam efficien-
 tem principalem. (sed Vide Notas) Ab illo, pro
 parte illius, A te, id est, tuo jussu.*

SÆPE quidem Grammatici, nunquam tamen ita
 Segregie delirarunt, quam in verborum passivorum
 deliramentis tradendis; ajunt enim, (1) rem, quam
 vocant Agentem, in passiva, in casu sexto cum *a*,
 vel *ab*, vel in dativo debere collocari. Nec desunt
 hebetiores, qui addant, etiam in casu quarto cum
per; ut *Res agitur per eosdem creditores*. Totum
 falsum est.

(1) *Rem quam vocant Agen-
 tem, etc.]* Non adeo iterum deli-
 rant in ea quidem sententia
 Grammatici priores, qui censue-
 runt, quando rem Agentem in
 passiva locutione exprimi necesse
 erat, tunc istis modis eam expri-
 mi debere, seu solere. Et vellem
 ostendisset Sanctius, quo alio
 modo aut ratione efferendam existi-
 maret, nisi forte existimave-
 rint, quod videtur, rem Agen-
 tem plane nullum in passiva locu-
 tionem habere locum, dum mox
 hanc artis suæ regulam memo-
 rat: *Passivum verbum nihil præ-
 ter Suppositum desiderat*. Id quod
 ego sane miror in Sanctio, cum
 cap. 2. hujus libri ipse dixerit ex
 Aristotele, in omni actione esse al-
 terum quod agat, alterum quod pa-
 tiatur: et certe Passio multo mi-
 nus concipi queat sine ejus Auc-
 tore, h. e. sine Agente, quam
 Activo cujuscunque significatio-
 nis sine Patientem, cum multo-

rum verborum Actio non tran-
 seat in ullum patientem, Passio
 vero vix ulla sit, nisi quæ pro-
 fecta ab Agente. Verum quidem,
 quod passivum verbum nihil ne-
 cessario desideret in Constructio-
 ne Grammatica præter Supposi-
 tum, et proinde res Agens,
 quando relinquitur in incerto,
 non semper exprimatur. Sed eo-
 dem modo se res habet in ver-
 bis vere activis, quæ item, ut
 passiva nihil aliud desiderant,
 siquidem accusativus Patientis ea-
 dem ratione, qua Agens in pas-
 sione, potest omitti, nec ad per-
 ficiendam orationem requiritur.
 Patet id ex Livio I. 56. *Hoc
 exterritus visu, statuit mittere Del-
 phos nec responsa sortium alii
 committere ausus, filios per ignota
 maria in Græciam misit*. Vides
 primum hic poni *no mittere sine
 Accusativo*, qui etiam non re-
 quiritur ad explendam oratio-
 nem seu sententiam, quando-

Ac de Dativo quidem facile dejicientur: nam uno aut altero male intellecto testimonio nituntur. Cicero dixit, *Neque senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur.* Sed deberent illi advertere, sæpe apud Ciceronem, et alios, reperiri in activa eundem Dativum. Cicero pro Balbo; *Non ut vobis rem tam perspicuam dicendo probaremus.* Itaque hoc *non probatur mihi*, est, *tu hoc mihi non probas.* Cicero Attic. lib. 4. *Quos libros, ut spero, tibi valde probabo.* Addunt ex Virgil. *Nec cernitur ulli*, id est, ab ullo. Nec Servium consulunt, quid id Græce dictum ostendit. Mihi tamen hic et ubique dativus acquisitionem significat: et quemadmodum Dativus a nullo verbo regitur, ita cuivis orationi aptissime jungetur: (vide supra lib. 2. cap. 4.) nec enim aliter significat, quum dico, *Da pecunias mihi*,

quidem *mittendi* simpliciter decretum prius à Rege factum, quam decrevisset, quem mitteret. Similiter cum ait Terent. Andr. I. 2. 14. *Meum gnatum rumor est amare*, scimus utique necessario fuisse istius actionis aliquod objectum, sed quoniam id vel ignorabatur, vel tanti non erat, ut exprimeretur, ideo accusativus istius objecti non modo recte omittitur, sed et nullus certus, licet in verbo vere Activo, quasi per Ellipsin omissus, desideratur. Vide et quæ disputavi supra ad Cap. 2. init. pag. 275. 276. et infra ad Cap. 8. Sic vero etiam, quando dico, *Tu amaris in hac Urbe*, non necesse, ut exprimam omnino, à quibus amaris, licet tamen esse debeant illic, qui te ament. Vide et mox Nota 4. At vero si jam exprimere illos velim, non video, qua alia ratione id rectius faciam in lingua Latina, quam qua voluerunt Grammatici Veteres. Nec evertit hanc sententiam, quod cum Dativus ille, tum præpositio A vel Ab, sæpe etiam cum passivis alio in sensu et usu jungantur. Frequentissime enim

id accidit aliis etiam, tum Casibus, tum vocabulis, ut varium habeant usum, sensumque varium recipiant. Certum utique est Genitivo enuntiarî modo ipsum possessorem, modo rem possessam: immo memoravimus supra ad pag. 174. 175. et 247. occurrere aliquando duos Genitivos uno in commate, quorum alter sit quasi Activus, aliter quasi Passivus. Similiter quidni et Dativus modo Agentem, modo Patientem, aliquo modo exprimat, ita ut tamen simul semper notet etiam aliquam acquisitionem, quæ æque fit Agenti ac Patienti. Quid multa? Manifeste utique Agens exprimitur in Dativo apud Liv. 1. 31. *Romanis ab eodem prodigio novendiale quoque sacrum susceptum est*, h. e. Romani susceperunt per causam ejusdem prodigii, etc. Sic et Sallust. Jug. 107. *Sæpe ante paucis strenuis adversus multitudinem bene pugnatum.* Atejus Capito apud Gell. IV. 6. *Tib. Coruncanio Pontifici Max. Feriæ Præcidaneæ in atrum diem inauguratæ sunt.* Cæsar B. Gall. IV. 22. *Neque has tantularum rerum occupationes sibi*

quam quum dico, *Filius mihi peccat*, aut, *Non omnibus dormio*. Itaque *Non cernitur ulli*, id est, nulli ostendebatur, nulli erat conspicuus. Unde aptissime Apulejus de Deo Socratis, Homeri versiculum vertit,

Soli perspicua, ast aliorum nemo tuetur.

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui forte legeris: et si totus tibi triduo legatur*. Sed hi videntur ignorare Romanorum morem, (2) qui legentes anagnostas audiebant. *Habebant* (inquit Vives lib. 1.

Britanniæ anteponendas judicabat, ubi duplex est Dativus, quorum alter utique Agentem Cæsarem, qui anteponeret, alter quodam modo rem patientem, cui Cæsar alia nolebat antepone, notat. Similiter Plautus Mercat. IV. 4. 1. *Nam mihi amatori Seni coquenda est cæna: atque equidem cum recogito, Nobis coquenda est, non quoi conducti sumus*. Ubi *Mihi* est Dativus agentis seu coqui ipsius, at *Seni* et dein *Nobis* sunt quasi Patientis, seu illius, in quorum usum res fiet. Ovidius Metam. VII, 824. *Nympham mihi credit amari*; at v. 828. *Ut mihi narrazur*. Ubi prius *Mihi* manifeste est Agentis, qui amabat nympham, at potestarius Patientis, cui alius rem narrabat. Suetonius Cæsare 19. *Eandem ob causam opera Optimatibus data est, ut provinciæ futuris Coss. minimi negotii decernerentur*. Tacit. de German. 3. *Ara Ulyssi consecrata*. In quibus omnibus, pauci strenni utique sunt, qui pugnarunt, *Pontifex Max.* qui ferias inauguravit, *Cæsar*, qui non anteposuit, *Optimates*, qui operam dederunt, *Ulysses*, qui aram consecravit. Vide et Ursinum To. 2. pag. 327. 328. Sic et A vel AB significet sane à parte, ut vult Sanctius; nihil tamen id obstat, quo minus simul adhibeatur ad exprimendum

Agentem, à cujus utique parte proficiscitur Passio. Certe longe aliter ponitur, apud Terentium Hec. Prol. II. v. 10. *Ut ab eodem (Poëta) alias discerem novas Comœdias*, Sallust. I. Histor. Omn^{is} Gallia, nisi quæ à paludibus invia, fuit perdomita. Liv. 1. 3. *A domo Numitoris, alia comparata manu, adjuvat Remus* XLII. 60. *Cecidere ab Romanis ducenti Equites*. Cæsar B. Gall. II. 7. *Qui nuncii ab Iccio venerant*. Aliter apud Ovidium *Infesto ne vir ab hoste cadat*. Pompon. de Or. juris, *Omnia manu à Regibus gubernabantur*. Cicer. *Ut scias eum a me non diligi solum, verum etiam amari*. His exprimitur Agens, a quo quid agitur: illis, unde et a qua parte quid acciderit. Vide et Ursinum To. 2. pag. 320. et seqq.

(2) *Qui legentes anagnostas, etc.*] Verum id quidem, sed qui tam lubenter etiam, dum alia agent necessaria, ex aliorum hominum lectione proficere studebant, ipsi quoque per se legerunt vel maxime. Quare ineptum est prorsus, illa Martialis verba, et similia, ad solam lectionem per anagnostas referre. Deterioris etiam est notæ illa expositio τὸ *Dicte mihi, dicendo nobis, causa docenda mihi est*. Vide et infra Not. II.

de corrup.) *proceres Romani in illis imperii occupationibus lectores, quos Græca voce ἀναγνώστας nominabant, qui epulantibus, qui dormitantibus, lavantibus, deambulantibus, iter facientibus, legerent.* Imo et ab ipso Martiale disce, dativum in passiva esse acquisitionis, lib. 10. *At non et stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi isic nec seritur, nec metitur.* « [Idem Trin. » act. 3. sc. 4. *Dicat literas apud portitorem resignatas sibi.* Ubi manifeste Dativus acquisitionis est, » non actionis: non enim ipse literas resignavit, sed » alii. Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec mihi mille jugis » Campania pinguis aratur.* Ubi similiter non actionis, sed acquisitionis, Dativus est.] » At, inquit, in passivis participiis patet dativus rei agentis: ut, *Dicte mihi, dicende nobis.* Respondeo, Dativos illos, non propter participia, sed propter verbum substantivum esse positos; ut, *Sunt mihi amici:* ubi etiam acquisitio significatur, non actio, vel passio, ut, *Causa docenda mihi est,* id est, mihi, non aliis, expedit causam docere.

Qui asserunt rem agentem in accusativo collocari cum *per*, magis falluntur; nam quum Cicero dixit: *Res agitur per eosdem creditores,* non significavit, creditores agere rem, sed Regis amicos agere rem per creditores. Istorum error satis refellitur ex innumeris testimoniis, ubi in voce activa *per* adhibetur. Q. Curtius libro 9. *Invitatumque ad epulas per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit.* Cæsar 3. Civil. *Pompejus frumentum omne per equites comportaverat.* Cicero, *Mirifice mihi et per se, et per Pompejum blanditur Appius: idem, Nihil interest, utrum per procuratorem agas, an per te ipsum.*

(3) Si præpositio *per* non significat rem agentem,

<p>(3) Si præpositio <i>Per</i>, etc.] Res profecto mira, ita argumentari Sanctorum, quum plane contrarium ex iis, quæ sequuntur, Ciceronis locis colligere debuisset. Nempe sicuti A et AB cum passivis designant plerumque rem</p>	<p>Agentem, sic et <i>PER</i> eandem designare aliquando, quum istic promiscue et eodem plane sensu pro A vel AB ponatur, licet ceteroqui causam, ut dicunt, instrumentalem plerumque notet. Nam: quis est ille Agens, qui op-</p>
---	--

ut facile demonstrari potest, nec *a*, vel *ab* significabit: nam Cicero interrogatus per *per*, respondit per *a*. Locus est in prima et secunda epistola lib. 5. ad Famil. ubi Metellus inquit, *Non putaram Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis PER TE oppugnatum iri*, cui respondet Cicero, *Quod scribis non oportuisse Metellum fratrem tum ob dictum a me oppugnari*: ibidem ad Lucejum; *Quum hoc demonstret me a te potissimum ornari celebrarique velle*: subdit paulo post, *Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim*, etc. Vide infra.

Si per *a*, vel *ab*, res Agens significaretur, semper apponeretur, vel saltem suppleretur ablativus cum præpositione: sed in multis (4) suppleri non potest; non est igitur res Agens ablativus. Cicero pro lege Manil. *In quo agitur populi Rom. gloria, agitur salus sociorum, aguntur certissima populi Rom. vectigalia*: idem, *Æschines in Demosthenem invehitur*. Virgilius, *Tum vero in curas animus di-*

pugnavit Metellum, nisi Cicero, *Per quem et A quo dicitur iste oppugnatus*? Vide et Ursinum. To. 2. p. 326.

(4) *Suppleri non potest.* Neque necesse, ut semper suppleatur, vel addatur Passivæ locutioni Agens, sicuti neque in Activa semper requiritur Patiens: neque semper inveniri aut dari commode potest, certe non in Verbis Neutralibus, quæ Noster etiam pro vere Activis habet. Sed et minus vere dicitur, in plerisque sequentium suppleri aut dari non posse Ablativum Agentis. Supple enim, *in quo agitur Populi Rom. gloria*, scil. a nobis. *Æschines in Demosthenem invehitur*, scil. ab impetu ire. Sic *Linquor animo dicitur pro ab animo*; *Consternor mentem*, et *Afficior pudore*, scil. ab ea re; *Videris esse Doctus*, scil. mihi, vel a me; *Animus dicitur*, scil. ab se ipso; plane sicuti, si Active dicerem, Ani-

mus vertit tunc in omnes curas, Sanctius utique, et recte, intelligeret se. Eadem prorsus in his omnibus Passivi est (et Activi ratio Grammatica. Ut Passivum nihil præter suppositum desiderat, sic et Activum. Æque enim integra est oratio apud Terentium Andr. I. 2. *Omnes qui AMANT, graviter sibi dari uxorem ferunt*: Et Adolph. I. 2. 3. *Obsonat, Potat, Amat*? dabitur a me argentum: ac illa *Glycerium Amat*. At, si jam Active addere volumus rem Patientem, facimus id Accusativo. Si Passivo Agentem, ope Præpositionum utimur. Ita ergo *Pamphilus amat*, quam? *Glycerium*. *Glycerium amat*, a quo? *a Pamphilo*. Vide et paulo ante Nota 1. Nihili ergo sunt, quæ toto hoc Capite contra hanc sententiam traduntur, licet ea adoptet etiam Gallicus N. Methodi Auctor.

ducitur omnes. Huc adde illa, *Linquor animo; consertor mentem: videris esse doctus; afficior pudore*, et innumera ejusmodi. Regula igitur Artis nostræ Grammaticæ vere est; *Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat.*

A, vel *ab*, ut in universum dicam, sive in activa, sive in passiva, significat *a parte*, “[tamquam]” si quærenti *Unde?* respondeatur, *Hinc, Illinc:*” ut si quærat quis; *unde petetur viaticum?* eique” ego respondeam, *a me petatur*, stolidus esset, ” qui mea verba sic acciperet, quasi ego viaticum” petere debeam. Ita dicimus;] ” *Ventus flat ab Oriente.* Et cum Cornelius Tacitus dixit; *Trepidatur a Cæsare*, non significat, Cæsarem trepidare, sed a parte Cæsaris, hoc est, Cæsarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Pheræi morte, quum inquit, *Ab ea est enim ipse propter pellicatus suspicionem interfectus*, (5) non significat, ipsam Theben manu sua interfecisse regem, quem Thesiphonus, Pitholaus, et Lycophron ipsius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida, et Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Olymp. 105. Pomponius Mela lib. I. cap. 21. *urbem Dioscuriada a Castore et Polluce conditam*

(5) Non significat ipsam Theben, etc.] At quorsum hæc? quum eodem iterum modo se res habeat in Activis locutionibus, seu innumeri occurrant Nominativi Agentium, eodem plane modo explicandi. Sic apud Ciceronem de Invent. II. 50. *Lex dicitur supplicio afficere.* Augustus apud Sueton. cap. 65. *Nepotem in insulam transportasse*, cap. 79. *modo tondere, modo radere barbam.* Multitudo plebis, apud Aelianum Var. Hist. XIV. 8. *ἡ πόλις τὴν γοργόν, fecisse picturam*, quam ad ejus arbitrium et sententiam mutaverat identidem pictor. Neutiquam enim ipsi suis manibus fecerunt, qui in his fecisse quid dicuntur. Et tamen in Grammatica ratione Nominativi illi

declarant utique personas Agentes, sive per se id egerint, sive per alios, quod discrimen ad Grammaticam rationem nihil facit. Disertissimus est locus, Quum I. 1. §. 12. *D. de Vi, Dejecisse etiam is videtur, qui mandavit vel jussit, ut is deiceretur: parvi enim referre visum est, suis manibus quis dejiciat, an vero per alium.* Quare et, si familia mea ex voluntate mea dejecerit, ego videor dejecisse. Tum 2. Sam. XII. 9. ubi, quum David curasset Uriam occidi, dum mandaverat Joabo, ut eum periculis objiceret in pugna contra Ammonitas, quorum gladio etiam periit, Deus ergo per Nathanem Prophetam ingerit illi, *Tu Uriam percussisti gladio, ut uxorem ejus tibi caper-*

licit, quam re vera Amphitus et Telchius, aurigæ Castoris et Pollucis, condiderunt. Vide Solinum, Terent. Phorm. *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia.* Hanc phrasin sic retulit Cæsar 1. Civil. *Pauca apud eos locutus, quod sibi a parte eorum gratia relata non sit pro suis maximis beneficiis, dimittit omnes incolumes.*

Hic me locus admonuit, ut varia subjungam testimonia, in quibus eadem res nunc per *a* vel *ab*, nunc aliter enuntietur. Liv. lib. 26. Dec. 3. cap. 15. de Jubelio; *Me quoque jube occidi, ut gloriari possis, multo fortiozem, quam ipse es, virum abs te occisum esse.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 2. de eodem Jubelio; *Quid cessas in me cruentam securim dirringere, ut gloriari possis aliquando, virum fortiozem, quam ipse es, tuo jussu interentum.* Idem Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. de Carbone; *Sed nobis tamen tacentibus, Gn. Carbonis jussu tuo interemti mors animis hominum obversabitur:* Idem eursus de eodem, lib. 6. cap. 2. *Vidi Gn. Carbonem, cum in summo esset imperio, a te equite Rom. trucidatum.* Huc adde illa paulo ante relata de Metello et Lucejo.

Sed jam ad asylum sacrarum literarum confugiam, (6) ut pervicaces Grammaticos convincam. D. Paulus 6. ad Rom. §. 7. *ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαιώται ἀπὸ*

res in matrimonium, Occidisti eum gladio Ammonitarum. Sic ergo et Thebe ipsa interfecit maritum suum, at non per se, sed per fratres suos: atque adeo ut a Davide Urias, sic et Alexander Pheraus a Thebe, ac tot alii Illustres Viri a Tyrannis, Tiberio, Caligula, Nerone, etc. recte dicuntur *Interfecti.* Vide etiam Rupertum ad Pomponium Ictum de Orig. juris §. 30. Georg. H. Ursinum in Observ. Philol. cap. XI. pag. 217. etc. denique Me ad Aelian. XIV. 49. ubi et videbis, eosdem Magistratus dici in Acti-vo, modo *jussisse virgis cædi,*

modo simpliciter *virgis cecidisse,* quod contra seq. §. Auctoris nostri velim observes.

(6) *Ut pervicaces Grammaticos convincam.* Etiam hæc inania sunt, quum A vel Ab varios et diversos habeant usus ac significationes, quarum una non excludit alteram. Vide quæ notavi ad initium hujus Capituli. Frustra ergo Auctor mox etiam operam dabit accumulandis tot locis, in quibus illæ Præpositiones aliud quid, quam agentem, notent. Possent enim longe plura proferri, in quibus manifeste designant eum, unde Passio directe

τῆς ἀμαρτίας, id est, *Qui enim mortuus est*, [scil. peccato, in Dativo. Confer ejusdem capituli §. 2.] *justificatus est a peccato*. Verte in activam more Grammatico, et in hæresin incurres, sic; *Peccatum justificavit illum, qui mortuus est*. Quid absurdus? *A peccato justificatus est ille*, hoc est, *a parte peccati*, quia non pertinet ad eum peccatum. Ita dixit Pilatus, *Innocens ego sum a sanguine justis hujus*. « [Sicut Virgil. *Siccæ sanguine fauces*, pro, *a sanguine*, id est, non humentes a sanguine.] » Obscurius illud Matt. cap. 11. et Luc. 7. *Justificata est sapientia a filiis suis*, id est, (7) doctrina non pertinet ad hanc generationem. Et Hieron. 10. *Stultus factus est omnis homo a scientia*.

A, vel *ab*, idem esse, quod *a parte*, multis possem testimoniis ostendere. Sed accipe pauca; ac primum in verbo Substantivo. Plautus Curc. *Tam a me pudica est, quasi soror mea sit*. Terent. Hecyr. *Narrat, ut virgo a se integra etiam tum siet*: idem, *Ab Andria est ancilla hæc*: idem Heaut. *Tantumne est ab re tua otii tibi?* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. *Atellani autem ab Oscis acciti sunt*, id est, Romani acciverunt illos ab Oscis. [Vide Notam 6.] Cicero pro Muræn. *Nostri, inquam, illi a Platone et Aristotele, moderati homines*, id est, Platonici, et Aristotelei: idem 3. Orat. *A cæteris silentium fuit*: idem

oritur, et exhibetur alteri. Pro eo, quod tradit Auctor Valerium dixisse, *Atellani ab Oscis acciti sunt*, h. e. *Romani acciverunt illos ab Oscis*; annon æque recte et usitate dixisset, *Atellani acciti sunt a Romanis ex Oscorum civitate?* Et annon in his longe aliud qui notaret *a Romanis*, quam in illis *ab Oscis?* seu annon notaret eos, qui suam in urbem acciverint Atellanos? Sed neque quæritur, quid *A* vel *Ab* proprie notet etiam in passivis locutionibus, verum id in questione est, an, si in illis Agens debeat exprimi, id per eas præpositiones cum suis Ablativis præ-

cipue et potissimum fieri soleat, nec ne. Sed et in Græcis D. Pauli verbis dicitur ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, non ὑπὸ, quæ proprie est Præpositio cum Passivis construi solita, quum ἀπὸ in alium plerumque, et sententiæ loci Paulini convenientem, usum adhiberi soleat. Latini utriusque vim una Præpositione *A* vel *AB* exprimunt, veluti, *Israëlites liberati sunt a Deo*, h. e. ὑπὸ, et a servitute *Ægyptiaca*. h. e. ἀπὸ.

(7) *Doctrina non pertinet, etc.* Immo vero, doctrina laudatur ab iis, qui eam receperunt et cognoverunt. Confer Lucæ VII. §. 29. et 35.

pro Mil. *Beatos esse, quibus ea res honori fuerit a civibus suis*: idem pro Rabir. *Quorum impunitas fuit, non modo a iudicio, sed etiam a sermone*: idem 1. Orat. *Vide ne hoc totum, Scævola, sit a me*. Ciceroniana sunt, *Locus a frumento copiosus; a magistratibus nuda respublica; ab amicis inops; a propinquis nudus; a suis munitus; orba ab optimatibus concio*. “ [Dictys lib. 6. *Ubi multa indigna expertus, ad postremum a Polyphemo plurimos sociorum amiserit.*] ” Cicero 3. Orat. *Nihil isti adolescenti, neque a natura, neque a doctrina, deesse sentio*. Terent. Heaut. *Sed hic actor tantum poterit a facundia, quantum, etc.* Cicero; *a voluntate scriptoris stare; aut; a se potius, quam ab adversario stare; a senatu stare*. Ter. Andr. *Concrepuit a Glycerio ostium*: idem; *Sed quid ab illo creperunt fores?* Ovid. “ [epist. Dejan. *Infesto ne vir ab hoste cadat:*] ” et 5. Metam. *Magna feres tacitus solatia mortis ad umbras, A tanto cecidisse viro*: idem 13. Metam. *Occidit a magno, sic DI voluistis, Achille*. “ [Alio sensu dixit Liv. lib. 25. *Plures ab Romanis equites ceciderunt*. Significat enim, plures Romanos interfectos.] ” Prop. *Solus amans novit, quando periturus, et a quo*. Lucan. *Quis nolit ab isto ense mori*. Ovid. 3. de Ponto; *Discipulo perii solus ab ipse meo*. Cic. 2. Offic. *Phalaris non a paucis interiit, ut hic noster?* idem, *a valentiore interire*. Plin. lib. 11. *Quum periit ab Annibale*. Liv. lib. 1. *Utrunque pugnam ciebant, ab Sabinis Metius Curtius, ab Romanis Tullus Hostilius*. Cic. *Tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus*. Plaut. Most. *Qui a patre ejus conciliarem pacem*. Terent. Eunuch. *Ne quis forte internuncius clam a milite ad eam cursitet*. Cic. Attic. *Mare nunc, quia a sole collucet, albescit*. Horatius, *Multaque merces defluat tibi æquo ab Jove*. Virg. *Qui nunc Misenus ab illo dicitur, id est, propter Misenum; sic, Dux dicitur a ductu, et rex a regendo*. Plin. *Ab amicitia ejus Gracchanus appellatus*. Plaut. Cistel. *Doleo Ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægri-*

eudine. Plin. l. 24. c. 8. *Si caput a Sole dolet.* Cic. *Et a me insidias metuunt.* Ovid. *Nubibus assiduis pluvioque madescit ab Austro.* Cic. 1. Acad. *Nunciatum est nobis a M. Varrone, venisse eum ab Roma.* Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Interim velim, ne mihi a Sole obstes.* Cic. 2. Nat. *Et si est calor a Sole, sese opponant.* Ovid. 1. Metam. *Postquam vetus humor ab igne percaluit Solis.* Lucret. lib. 6. *È in lucem tremulo rarescit ab æstu.* Cic. Attic. *Quum Romæ a iudicibus forum refrixerit.* Cic. *Salvebis a meo Cicerone.* Quintil. lib. 3. *An timendum a rege bellum?* Ovid. 2. Fastor. *Sed tamen a vento, qui fuit, unda tumet.* Cæsar. lib. 3. civil. *Hæc a custodibus classium loca maxime vocabant.* Plaut. Epid. *A morbo valui, ab animo æger fui.* « [Cic. Mars » communis sæpe spoliantem jam et exsultantem ever- » tit et perculit ab abjecto. Itaque si dixisset; Spo- » lians percussus est ab abjecto, non aliud intelli- » gendum esset, quam percussum fuisse ex parte » abjecti, velut instrumentum, per quod Mars eum » perculit.] »

Sed quid in his moramur, si sola hac ratione hoc evincere possemus? Si præpositio *a*, vel *ab*, cum eodem verbo, et eodem sensu, in activa et passiva reperitur, insipientis præceptoris erit, utrobique rem agentem explicare. Verbi gratia, *Dabuntur a me pecuniæ*, (8) non est, *Ego dabo pecunias, sed dabo a me pecunias*, quod Hispanè dicitur; *De mi parte, ò a mi cuenta.* Adferamus igitur exempla, ubi *a* vel

(8) Non est, *Ego dabo pecunias.*] Immo vero potest utrumque notare, et frequentius notat directe hoc ipsum. In altero sensu recte potest dici, *Dabuntur tibi pecuniæ ab Avo*, ita ut hoc *ab Avo* non referatur tunc proxime ad ipsam *dationem*, sed ad *pecunias*, quæ, cujuscunque manus datæ, veniunt ex arca *Avi*. Similia vide mox ad Vocem *A-mo*, et adde omnino *Ursinum* To. 2. pag. 323. 324. In sequentibus confundit semper Sanctius

significationes diversas ? *A* vel *Ab*, quæ respondent Græcis *ἄ* et *ἀπὸ*. Vide supra Not. 6. Certe longe alius est sensus in illis, *Navis a prædonibus abducitur*, alius in his, *Uxor a marito abducitur*. Istic Prædones sunt, qui navem abducunt, hic Maritus, a quo Alius abducit uxorem. Sed et in multis τὸ *A* non Verbis proxime, sed Nominibus, in construendo jungendum est. Vide Notam seq.

ab eodem sensu in activa et passiva, in uno eodemque verbo, reperitur.

Abalieno. Cicero; *Neque vero M. Tullius animum a vestra abalienavit potestate.* Plaut. Mil. *Istuc crucior a viro me tali abalienarier.*

Abducere animum a solitudine, et puerum a Grammaticis; et abducere a nido, trita sunt, Cic. *Nave a prædonibus abducta; A marito ad divorcium uxor abducitur*, teste Donato. “[Plaut. Pæn. » *Filius abductus a patre puer septuennis surripitur.*] ”

“ [Accipere ab aliquo, et accipi. Livius 10. *Similius vero est, a Gallo hoste, quam Umbro, eam cladem acceptam.* Ita, *Ab illo acceptæ, vel allatæ, literæ*, non significat illum accepisse, vel attulisse, sed literas illius esse acceptas, aut allatas.] ”

Accipio. Terent. Adelph. *Abs cuivis homine, quum est opus, beneficium accipere gaudeas.* Cicero Acad. *Quæ a quovis accipi oporteret, et quæ repudiari.*

Adfero. Cicero Senect. *Eique dona a sociis attulisset: idem 3. leg. Cui ne reditus quidem ad bonos, salutem a bonis potuit afferre: idem Attic. Et plus a vobis præsidii, quam a cæteris opis ad salutem potest afferri: idem, Nuncii a Parthis adferuntur.*

Aufero. Cicero pro domo sua, *Clodius pecunias consulares abstulit a senatu: idem Attic. Totam Academiam a nobilibus nobilissimis abstuli.* Plaut. Pseud. *Auferetur id præmium a me, quod promisi per jocum?*

Amo. Plaut. Pseud. *Ubi sunt isti, qui (9) amant a lenone: idem Pænulo, Amant a lenone hic.* Cicero,

† (9) *Amant a lenone.*] Hæc non pendunt proxime a Verbo, sed ab intellectu Nomine mulieres. Et similia occurrunt etiam in *Adfero, Do, Habeo, Lego et Raddo.* Nam in hisce, *Literas a te mihi stator tuus reddidit, et a te, refero non, ad reddidit, sed, ad li-*

teras. Atque ita Cic. Famil. IX. ep. 16. *Levior est plaga ab amico, quam in debitore.* ep. 21. *Nihil tibi opus est illud a Trabea.* Sic *Hospes a Zacyntho, ostium a Glicerio, nuncius ab illo, pecunia ab argentario, et quamplurima similia.* Vide supra ad Caput 3. et Ve-

ut scires, cum non a me diligi solum, verum etiam amari.

Audio. Cicero de Senect. *Sæpe a majoribus natu audiui*: idem 3. Finib. *Esseque hominis ingenui, velle bene audire a parentibus: nostros senes commemorare audiui ab aliis senibus auditum*. Claud. de raptu libro 1. *Jam magnus ab imis Auditur fremitus terris*.

Avello. *Sperat se a me avellere; Non ab ea rep. avellar*. Sic divello, et revello.

Avertit oculos ab illo; *A judicibus oratio avertitur*.

Do. Cicero Attic. libro 14. *A me hoc illi dabis*: idem pro Flac. *Ab Aulio Servilio dicit se dedisse, et a suis fratribus*: idem Attic. *Se a me quodammodo dare*. Plaut. Capt. *Viaticum ut dem ab trapezita tibi*: idem Menæch. *Da sodes a te, post reddidero tibi*. Terent. Adelph. *Dabitur a me argentum*. Cicero 1. Verr. *Tempus, quod mihi ab amicorum negotiis datur*: idem Attic. *Datur mihi epistola a sororis tuæ filio*: idem 1. Leg. *Nullam tibi a causis vacationem video dari*: idem lib. 7. epist. *Ad Cæsarem litteræ mihi dantur a te*.

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo a frigore myrtos*. Plinius, *Vestes a tineis defendit hæc herba*. Cæsar 2. Civil. cap. 11. *Musculus defenditur a nostris*. Cicero 2. Agrar. *Ab hostibus defendi paludibus*. Vide Munio, et Prohibeo.

Dejicere oculos a Rep. *Dejectus ex aliquo, et ab aliquo loco*.

Desidero abs te aliquid; *Desideratur a magno philosopho gravitas*.

« [Desperare ab aliquo. Cicero in Pison. *Te spem habere a Tribuno plebis, si tua consilia cum illo*

sem Veneo. At alio sensu dicitur cum a me diligi, Prædii plus a vobis potest adferri. Navis a prædonibus abducta, dabitur a me argentum. Musculus defenditur a nos-

tris ex turri, quod, ut et reliqua Sanctius male pro sua attulit sententia. Sic Haberi a me tibi hunc honorem, Haberi ludibrio a suo viro, etc.

» conjunxisses ; a Senatu quidem desperasse, id est ;
 » te nihil tibi de Senatu polliceri posse.] »

Emo et Redimo. Plaut. Rudent. Qui prædam ab
 eo emerat. Val. Max. l. 4. c. 2. A piscatoribus in
 Milesia regione verriculum trahentibus quidam jactum
 emerat. Cicero Offic. Aut captos a prædonibus re-
 dimunt : Cicero 1. Verr. Emtum est ex senatuscon-
 sulto frumentum ab Siculis, prætore Verre : idem
 pro Sextio ; Ex his princeps emitur ab inimicis
 meis. Plaut. Epid. A lenone quædam ut fidicina,
 quam amabat, emeretur sibi. Sueton. August. Cajum
 et Lucium adoptavit domi per assem, et libram,
 emtos a patre Agrippa. Livius Dec. 4. lib. 4. Ut
 captivi ab Annibale redimantur. Juven. Satyr. 4.
 Monstrum nulla virtute redemptum a vitiis. Ovid.
 in epist. Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuisset.
 Vide Peto et Postulo.

Eripere a periculo ; (10) Vereor ne eripiat a
 nobis regia causa.

Excludo. Cicero pro Cluent. Excludere ab hære-
 ditate : idem Verrin. 5. Excludere aliquem a nego-
 tio. Terentius Andr. Ut ab illa excludar. Cicero 1.
 Orat. Repelli et excludi a gubernaculis civitatum.

Exigere aliquid ab aliquo. Quintil. lib. 1. A Gram-
 maticis exigitur poetarum enarratio. Cæsar 1. Civil.
 Pecuniæ a municipiis exiguntur.

« [Expectare ab aliquo. Cicero ; Omnia volo a
 » me postules, et expectes : idem ; Diligentiam a
 » me expectari puto.] »

Extorquere aliquid ab aliquo, tritum est. Cic.
 Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta est.

Facio. Cic. de univers. Mundus per se, et a se,
 et patitur et facit omnia : idem 1. Invent. Com-
 mune est, quod nihilo magis ab adversariis, quam
 a nobis facit : idem de Orat. A se aliquid facere.
 Tritum est, hoc factum a vobis.

(10) Vereor ne eripiat a nobis.] | lectum est, at nunc in optimis
 Locus est ex Cicerone Famil. 1. | et ad MStos emendaris edd. le-
 5. ubi olim quidem ita vulgo | gas eripitur nobis que A.

“ [Ferre ab aliquo. Vide supra *Aufero*. Plaut. Rud. *Nisi multis blanditiis a me gutta ferri non potest*, id est, tu a me non ferēs guttam aquæ.] ”

“ [Furari ab aliquo. Cic. *Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse dicerēs.*] ”

Flagito. Cic. ad Appium, *Flagitare promissum ab aliquo per literas*. Cic. pro Sext. *Flagitabatur ab his quotidie cum querelis bonorum omnium, tum etiam precibus senatus, ut meam causam susciperent.* Vide *Postulo*.

Habeo. Terent. Phorm. *Otium a senibus ad potandum ut habeam*. Cicero Bruto; *Nullas adhuc a te literas habebamus*: idem pro Sext. *Habere beneficium ab aliquo*: idem 1. Offic. *Scenicorum quidem mos tantam habet a vetere disciplina verecundiam*, etc. idem 12. Famil. *Habeas eos a me commendatos*: idem, *habere præsidium, vel spem, ab aliquo*: idem in Vatin. *Quare ne tibi hunc honorem a me haberi forte mirere*: idem pro Cælio, *Eam dignitatem in M. Cælio habitam esse summam, hodieque haberi ab omnibus*. Egregius locus est in Plauti Menæch. act. 5. *Ludibrio pater habeor*. SE. Unde? MUL. *Ab illo meo viro*.

Impetro. *Civitatem ab aliquo impetrare*, tritum est. Cic. Amicit. *Quid postules ab amico, et quid patiare a te impetrari*. Plaut. Mostel. *Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam*: “ [Et Rud. *Decet id abs te impetrari.*] ” Val. Max. lib. 4. cap. 3. *A servis vix impetrari potest, ne eam suppellectilem fastidiant, qua uti Consul non erubuit*. Casar 1. Civil. *Ægre ab iis impetratum est, ut in senatu recitarentur*.

Lego, as. Cic. pro Cluent. *Itaque ei testamento legat pecuniam grandem a filio*: idem in Topic. *Uxori ancillarum usumfructum legavit a filio*. In passiva tritum est apud Jurisperitos. *Domus legata est a Titio*. Vide Brissonium, et Hotom. in A vel AB, et pensita phrasin.

Lego, is. Cic. Attic. 16. *A Bruto legi Antonii edictum*: sic dicimus, *Legi a te literas*. Ovid. 3.

Pont. *A posteritate legi.* Cic. *Liber tuus legitur a me diligenter*, id est, per meos; ut, *Trepidabatur a Cæsare.* Et captus oculis etiam diceret, (II) *Terentius legitur a me diligenter.*

Libero. Cic. *Liberavi hunc a Cæsare*, tritum est: idem, *liberare se ab aliquo*: idem, *A scelere certe liberati sumus*: idem, *Te a quartana liberatum gaudeo.* Vide *Separo.*

Mitto. Cic. 13. Attic. *Ab illo mihi mittas*: idem, *et a me missi sunt.*

Movebo hunc a sacra linea: remove te ab illo: removentur a vitiis.

Munio. Tacitus lib. 10. *Sævus ille vultus, et rubor, a quo se contra pallorem muniebat.* Colum. *Quantumque res patietur, a frigore et tempestate munie-mus*: idem, *Hortum ab incursu hominum pecudum-que munire.* Horatius; *Inclusam Donaën munierant satis nocturnis ab adulteris.* Lucret. lib. 3. *Quod lethalibus ab rebus munita tenetur.* Cæsar. 2. Civ. *Tecta atque munita ab omni ictu telorum.* Tacitus, *Munitus ab insidiis.* ut Horat. *Tutus ab infestis latronibus.* et Ovid. *Tutus ab insidiis.* Vide *Defendo.*

“ [Mutari ab aliquo, id est, ex eo, sive pro eo; sive qui fuerat. Virg. *Heu mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore?* Ubi ridiculus sit, qui *Ab rem Agentem* significare putet.] ”

Numero. Cicero pro Flac. *Si prætori dedit, a quæstore numeravit*: idem 2. Phil. *A se numerare.* Mart. *Omnis ab infuso numeretur amica Falerno.* Vide *Solvo.*

Pello. Liv. lib. 2. *Tarquiniensis ab sua parte Romanum pepulit.* Terent. *Quisnam a me pepulit*

(II) *Terentius legitur a me, etc.* Recte; scil. per anagnosten, ita, ut ipse omnia Terentii audiat et percipiat. Sed eadem ratione diceret quoque Cæcus, *Legi Terentium diligenter.* In qua activa locutione sicuti Agens concipitur et habetur ille Cæcus, sic et in Passiva. Disertissimum etiam est illud Ovidii, *a posteritate legi.* Sed talia reperies plura in sequ. Vide et supra Nota 2.

tam graviter fores: idem, *Et istum æmulum ab ea pelluo.* Cæsar. 1. Gall. *Quum hostium acies a sinistro cornu pulsa.* Liv. *Cætera a fronte pulsa.*

“ [Perire ab aliquo. Plaut. Pœn. act. 4. sc. 4. (12)
 » *Metuo ne a te perdam*, pro, *peream.* Ovid. *Dis-*
 » *cupulo perii solus ab ipse meo.* Plin. *Qui perit*
 » *ab Annibale.*] ”

Peto a te, tritum est. Cicero. 6. epist. *Nec tamen ipse, a quo salus petitur, habet explicatam rationem salutis suæ: idem 1. Divinat. Ut ab ejus solo, in quo est humatus, oracula peterentur.* Mart. *A caupone tibi sex Læletana petatur.* “ [Livius 6. *Ab*
 » *Latinis Hernicisque res repetita.* pro Romani a
 » *Latinis repetierunt.*] ” Vide *Emo*, et *Reposco*.

Postulare ab aliquo, tritum est. Cicero 1. Leg. *Veritas a te postulatur: idem 2. Tuscul. Quod ergo et postulatur a fortibus, et laudatur, quum sit, etc.* idem lib. 1. *Postulatur a te jamdiu, vel flagitatur potius historia.* Cicero Philip. *Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo solum, sed etiam sapientia, postulatur, etc.* Vide *Emo*.

Prohibeo vim ab amico, et amicum a vi, dicimus Cic. 3. Offic. *Nam et a rep. forensibusque negotiis, armis impiis vique prohibiti.*

Projicere, et Rejicere a se mala, tritum est. Cic. *A liberis suis abstrahi, et a conjuge abripi, et ab aris focusque innocentem projici.* Nota hæc Infinita verba.

Promo. Cic. 2. Orat. *Ne ipse aliquid a me promississe videar.* idem, *Juris utilitas vel a peritis, vel de libris depromi potest.* 1. Orat.

Reddo. Cic. *Literas a te mihi Stator tuus reddidit: idem, Literæ mihi redditæ sunt a te: idem, Literæ mihi redditæ sunt in senatu ab Lentulo.*

(12) *Metuo, ne a te perdam.*]
 Locus est in Pœn. IV. 2. 62.
Metuo, dum hero insidias parem,
ne a te perdeam, pro peream:
 littera D, ut videtur, interposi-

ta, quod fieri creditur etiam in
ardeo ab arce, gaudeo a gavelo,
unde gavisus. Gronovius Patet
legit pendeam, h. e. tua opera
pendeam in cruce.

Rapere ab aliquo, tritum. Horat. 3. Carm. *Aur aquosa raptus ab Ida.*

“Recuperare ab aliquo, Hygin. Fab. 69. *Ut exercitum sibi commodum ret ad regnum a fratre recuperandum*: et Fab. 85. *Pelops a Lojo filium bello recuperavit.*] ”

Repellere servitatem a civibus, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. Orat. *Repelli et excludi a gubernaculis civitatum.*

Reposco. Cic. 1. Verr. *Nihil est quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit suæ reddere.* Valer. Maxim. lib. 3. cap. 6. *Quum a Scipione ratio in curia posceretur, id est, quum Tribuni ab eo peterent rationem.* Vide *Peto* et *Postulo*.

Separo. Cic. Lucejo; *Qui omnes a perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt*: idem 4. Acad. *Quoniam vera a falsis nullo discrimine separantur.* Ovid. 1. Amor. *A domina separari.* Vide *Libero*.

Solvo. Cic. 5. Attic. *Sed etiam hoc dicit, se a me solvere*: ibid. lib. 7. *Ab Egnatio solvat, quod tibi debet*: idem pro Planc. *Ab aliquo persolvere*: idem: *Id a vobis persolvere me sinite.* Plaut. *Res solvetur ab trapezita meo.* Cicero, *Solutus a cupiditatibus.* Ovidius, *Ab amplexu alicujus solvi.* Vide *Numero*.

Sumo. Terent. Adolph. *Postremo a me argentum, quantum est, sumito.* Cicero pro lege Man. *Ab eodem Pompejo omnium rerum egregiarum exempla sumantur.* Ovid. 2. Amor. *Fastus sumuntur ab imagine speculi.*

Tego. Cæsar. 3. Civil. *Qui portus ab Africo tangebatur, ab Austro non erat tutus.*

Verbum igitur passivum solo supposito contentum est. Cicero lib. 15. epist. citat versiculum Nævii, *Lætus sum laudari me abs te, pater, laudato viro.* Sed attende, quomodo distinguat idem Cicero lib. 5. ad Lucejum; *Placet enim Hector ille mihi Nævianus, qui non tantum laudari se lætatur, sed addit*

etiam, a laudato viro: item pro Milone. *Factum ne sit? at constat, a quo? at pater.* (13) Vides particulas, a quo, separari a verbo passivo. Vide *Habeo* supra. Denique eodem prorsus manente sensu, activa oratio (14) in passivam verti non potest. Unde falluntur Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 28. et Rævard. lib. 2. cap. 5. Variar. qui putant, valere stipulationem etiam in passiva voce, ut, *dabis? dabitur.* Id ostendunt ex loco Plauti in *Pseud.* act. 4. 6. 15. ubi Simo dicit; *Viginti minas dabin'?* Respondet Ballio, *Dabuntur.* Sed in sequenti scena sic se excusat Ballio v. 126. *Auferetur id præmium a me, quod promisi per jocum?* Quasi dicat, ego nec vere promisi, nec vere, aut ex formula, fui stipulatus, sed jocosè, et quasi coactus: (15) cui Simo respondet,

(13) *Vides particulas, etc.*] Recte, sed sic etiam separari queat Accusativus a Verbo suo. *A mat, at quam? Glycerium.* Sic plane Plautus in *Pœnulo* IV. 2. 37. *Dii omnes Deæque ament. MI. Quemnam hominem? SY. Nec te, nec me, Milphio, neque Herum meum adeo. MI. Quem amant igitur? SY. Alium quemlibet.* Vide me et supra Nota 1. pag. 394. et Nota 4. ad pag. 398.

(14) *In passivam verti non potest.*] Immo vero potest. Nam quid discriminis, quo minus idem plane sit sensus, reperitur in hisce, *Milo occidit Clodium, et Clodius occiditur a Milone.* Si quis dicat, a Milone hic notare etiam operâ vel jussu Milonis, idem notat etiam Activa locutio, ut ex qua neutiquam sequeretur, Milonem sua manu, et per se, occidisse Clodium, de qua re Vide me supra Nota 5.

(15) *Cui Simo respondet, etc.*] Nihil hæc ad rem, nec ad eludendam Stipulationis vim passiva forma in respondendo conceptæ. Quin immo ex isto Plauti loco, si quid Plauto in his tribuendum, vel maxime manifestum est, va-

lere eam, seu valuisse saltem istis temporibus. Nam non tantum Simo non aspernatur eam responsionem, ut minus legitimam; sed et Ballio, qui reus erat promittendi, neutiquam opponit dein exceptionem, tanquam non rite, nec vere, aut ex formula, ut ait Sanctius, respondisset, dum ad *Viginti minas Dabin?* responderat, *Dabuntur;* sed tanquam si per jocum omnia egisset, stipulationem XX. minarum ultro Simoni deferendo, et sic stipulanti se obligando: neutiquam vero coactus, quod male item Auctor noster ponit. Eam vero joci exceptionem quum non accipi a Simone videret, ne tum quidem ad alteram illam confugit, sed plane agnoscit obligationem ira promittendo factam, et proinde rogat, ut ergo vicissim Simo saltem *Pseudolum*, auctorem omnis mali, et qui se quidem, ut ipse ait, *perciderat, sibi dedat, scil. nexæ.* Vide Plaut. IV. 6. 16. et 7. 128. Sed et Scena seq. 8. ait Simo, *Bene ego illum tetigi,* nempe Ballionem; at qua re? non alia, nisi stipulatione ista, cui Ballio se obligaverat, respondendo sim,

De improbis viris auferri præmium et prædam decet. Quæ dixi de verbis passivis Latinis, eadem de Græcis dicta esse velim: in omni enim idiomate passivum solo supposito contentum est. Et quamvis vernaculæ linguæ careant omnino passiva voce, dicimus tamen; *corre se, anda se, acabó se la guerra, mejor se vive en el campo, que en la ciudad.* « [Si » corre, si va, si fini la guerra, meglio si vive nella » campagna, que nella Città.] » ubi solo supposito etiam subintellecto perficitur oratio.

C A P. V.

De Verbo Substantivo, Sum, Fuo, Fio, et de his formis, Mea interest, tua refert.

FUNDAMENTUM sive radix omnium verborum est verbum Substantivum, quod Græce *φύω*, latine *Fuo*, vel *Fio* dicitur. Et *φύω* quidem a *φύσις*, id est, *natura*, dici certum est, (1) nisi mavis a *φύω φύσις*; Et verbum *ἔσι*, Latinis *Est*, et *εἰμι* *Sum*, apte et vere verbum est Substantivum, repugnante etiam Cæsare Scaligero cap. 112. qui contendit, per verbum hoc etiam accidens significari; ut, *Cæsar est*

pliciter, *Dabuntur*. Sic videmus plane aliud ex hoc Plauri loco patere, quam quod persuasum nobis vellet Sanctius. Sed et si maxime talis responsio in formula stipulationum olim fuisset rejicula et invalida, ejus rei non illa foret causa, quod veteres Romani censuissent, activam orationem, *Ego Dabo*, non posse eodem sensu verti in passivam, seu passiva hac exprimi, *Dabitur a me*; Sed quod, quando simpliciter dicebatur, *dabitur*, vel *Dabuntur*, in ea responsione inesset ambiguitas, quæ omnino abesse debet a formulis Legum et Juris, quia in ea non exprimitur, nec etiam necessaria ratione Grammatices intelligitur,

sicuti intelligitur in *Dabo*, certa persona, quæ ista stipulatione obligetur. Ea vero si exprimitur, addito *a me*, sicuti nulla amplius superest ambiguitas, sic nulla prorsus in illa stipulationis formula superesse poterat difficultas, cum ex sententia Ulpiani etiam respondens *Quidni?* interroganti *Dabis?* obligetur, ut patet ex L. 1. §. 2. Dig. de Verb. Oblig.

(1) *Nisi mavis, etc.*] Sane malim. Quum pervulgata nimis est hæc derivationis analogia, quam ut in dubium vocari debeat. Sic enim *φύσις* deducitur a *φύω*, ut *ἔκτισσις* ab *ἔκτισσις*, *μύσις* a *μύω*, *γνώσις* a *γνῶσις*. Ceterum de *Fuo* et *Fio* vide jam supra III. 3. 60. ad verbum *Fio*.

albus : in quo quantum fallatur ostendimus alibi , quum disputavimus contra Dialecticos , Accidens non prædicari de substantia : nam in voce , *Albus* , deest *homo* : alioqui sonaret , *Cæsar est albus Cæsar*. Vide Ellipsin IV. 3. in principio.

Tua interest , nostra non refert , dixi esse accusativos plurales. Hoc præclarum inventum debemus Cælio Calcagnino in epistolis , deinde Julio Cæsari Scaligero. At isti , quia meum inventum esse credunt , sibi ducunt palmarium , quum me impugnant ; ego tamen , ut meum , defendam.

Præpositio ante verbum , (2) nunc compositum verbum efficit , nunc fertur in casum ulteriorem ; ut , *argutos interstrepere anser olores* ; de quo late Lambinus lib. 2. Od. 7. Ad hunc modum se habet *Interest* : dicimus enim , *Murus interest inter me , et te* : Et , *mea interest hoc facere* , id est , Est inter mea negotia. Horatius : *Nil intra est oleam , nihil intus in nuce duri* , id est , nihil est intra oleam duri ; idem , *Villa , quæ super est Claudi cauponas* , id est , quæ est super cauponas. Hic valde miror acu-

(2) Nunc compositum verbum efficit , etc.] Plerumque componitur cum Verbo , et quando ferri etiam videtur in casum ulteriorem , tunc intelligenda iterum per Ellipsin eadem præpositio , vel etiam alia ejusdem originis et significationis. Ut quum dicitur , *Egredior urbe* , et *Urbem* , in illo repetenda præpositio E vel Ex in altero , *Extra*. Hinc passim Verbis Compositis junguntur Casus , quos non natura Verbi , sed Præpositionis , requirit. Tacitus Ann. I. 13. *Ambulantis genua adolvebantur*. Similiter VI. 49. *Corn. Nepos Timoth. 2. Gentes , quæ mare illud adjacent*. Lucilius , *Ut quæ res me impendet , agatur apud Festum in v. Me* , sed qui mare eam pro mihi positam putat. Nam ita quoque Terentius Phorm. I. 4. 2. *tanta te impendent mala*. Ælianus Var. Hist.

XIV. 6. μήτε τῶν παραβάτων ἀνηκεῖται , μήτε τῶν ἀπίστων ἀνεκέρηται. Ubi idem Verbum cum diversis Præpositionibus compositum diversos etiam recipit casus , prout eos illæ requirebant. Sæpe tamen etiam præpositio ante Verbum , sed et alibi , poni sola sine casu et compositione videtur , vel tanquam adverbium aliquod , vel ita , ut casus , qui requiritur , per Ellipsin sit omissus. Cic. pro Sulla cap. 8. *Me meum genus suo ante non ponere gaudeat*. Sall. Caril. 3. *Quæ sibi quisque facilia factu putat , æquo animo accipit* : supra , veluti ficta pro falsis accipit , h. e. quæ supra se et suas vires putat. Cap. 23. *Ubi periculum advenit , superbia atque invidia post fuere*. Et alibi passim. Quia et Gell. I. 22. τ Superesse , quando significet reliquum esse , restare , monet di-

men Grammaticorum, (3) qui comminisci potuerunt *mea, tua, sua*, esse ablativos singulares. Pudet recensere rationes, quibus id probent, aliquas tamen, honos sit auribus, proferam. *Ablativus Re*, inquit, *poscit Mea, Tua, Sua*: nam *Interest mea, idem est, quod est in re mea*. Sed falluntur cum suo Calepino: neque enim dicitur latine, *Hoc est in re mea*, sed *e re mea*, aut, *in rem meam*. Addunt præterea, *quia Re est fæmininus ablativus, ideo additur mea*. Næ isti Lynceos habent oculos, qui ablativum, *Re*, tam clare prospexerint. Jam deinde miseret me Laurentii, qui dicat, sonantius dici, *Interest mea*, quam, *interest meo*, quia *mea* collocatur in medio, et est vox suavior. Contra hos advoco Aristotelem,

vise pronuciandum, ut non una pars orationis esse videatur, sed duæ. Vide supra cap. 3. ad Verba Adæo, Æstuo in fine, Egreior, etc.

(3) *Qui comminisci potuerunt etc.*] Hanc tamen sententiam etiam et contra Sanctium ac Scalligerum tuetur Vossius de Construct. cap. 29. munitus auctoritate Prisciani, qui lib. XVII *mea, tua*, etc. addiit verbis *interest et refert*, exponit in *re mea, tua*, etc. Sequitur Vossium per omnia, et Sanctium, quem ceteroqui fideliter sequi solet, diserte jam relinquit Auctor Gallicus Novæ Methodi L. L. pag. 379. tum Bangius de Syntaxi Verborum pag. 1101. Utuntur autem duplici pariter argumento. Prius est ex ratione metri apud Terent. Phorm. V. 7. 47. *Etiam dotatis soleo*. CH. *Quid id nostra? Ph. Nihil?* Ubi posterior syllaba vocabuli *Nostra* necessario videtur producenda, et ideo statuendum, esse illam Ablativi casus. Sed profecto tanta invaluit licentia in metro Comico, ut vix inde quid certa ratione probare vel refutare queas. Deinde vero purem pene legendum scandendumque hoc modo: *Etiam-do-*

ta-tis sole-o-qui-d- (per dixeris) *id no stra Nil*. Nisi malimus statuere, excidisse voculam ante nihil: quo pacto etiam plana omnia forent, et sana. Certe ex uno hoc et dubio prorsus loco non debuisset illud affirmari, quum plura alia apud Terentium occurrant, in quibus manifeste controversa hæc syllaba vel littera A corripitur. Sic in Eun. II. 3. 28. *Fac tradas, mea nil refert, dum potiar modo*. Ut et in Heautont. IV. 5. 45. *Est nunc confugies, quid mea? num mihi datum est?* Et Phorm. IV. 5. 11. *Datum esse dotis*. DE. *quid tua, malum, id refert?* CH. *magni, Demipho*. Alterum petit Vossius et Auctor ille Methodi ex ratione Ellipseos, cujus supplementum seprehendisse putant apud Plautum in Persa, *Mea istuc nihil refert, tua refert gratia*. Censent itaque, quoties dicitur *Refert, interest, mea, tua, Ciceronis*, semper intelligendum *de gratia*. Sed vel hoc indicio sit, quam non semper habenda sit fides etiam fide ceteroqui dignissimorum hominum citationibus, et quam male faciant, qui cum Auctoribus loca ipsa, ubi verba laudata occurrant, non designant. Verba

ex cujus doctrina scimus, voces compositas nullam habere rationem partium singularium, imo nec partes ipsas aliquid significare: nam in hoc nomine *Omnipotens*, *Omni* nihil significat, quatenus est pars dictionis, sicut nec *potens*. Cur igitur dices, *Re* in compositione esse aliquid, cui addas, *mea*, *tua*, *sua*, nam in voce *Agricola*, non poteris addere ad *to* *agri*, *felicis*, vel *ferulis*.

illa Plauti invehies in Persa IV. 2. 63. sed plane aliter se habentia in omnibus, quas vidi, edd. etiam illis Angelii, et Cœl. S. Curionis: nempe, *Mea qui tem istuc nihil refert, tua ego refero gratia*. Vides, Lector, neququam *to* gratia referri ad phrasin *Mea refert, tua refert*, et proinde collabi plane sententiam Vossii, quæ unico hoc loco nititur. Sed et repugnat prorsus ei Analogia significationis et constructionis. Nec enim Latine dicitur ulla ratione *Hoc interest, Hoc refert, mea gratia*: ut neque alterum, quod ex Prisciano arripiunt, *Hoc interest, Hoc refert, in re mea*. Nolim equidem negare prorsus, quod facit Sanctius, Latine dici *Hoc est in re mea*. Sed nihil ex eo elicies ad probandam illorum constructionem et usum. Deinde locus Plauti, incertum ubi, (nam nec Actum aut Scenam, nec Comœdiam nominant) *Utrumne veniat, nec ne, nihil in re est mea*, quo refutari ajuunt Sanctium, ille vero valde mihi est suspectus, ut quem æque ac superiorem male exhibuerit Vossius. Videtur enim scripsisse Plautus, *nihil interest mea*. Utinque sit, absqum certe et durum plane est dictum, *Hoc refert, vel Hoc refert se, in re mea*. At latinissime et quam planissime dicitur, *Hoc interest inter mea*, aut *illius, negotia*, et hinc contractius, usitata et in superioribus a me et Sanctio declarata Ellipsi, *Hoc interest mea*, aut il-

lius. Cic. Famil. II. 19. extri *Quod ego et mea, et Reip. et maxime tua, interesse arbitror*. Similiter *refert mea* concisius dicitur etiam ex Donati sententia ad Terent. Phorm. IV. 5. 11. quem Prisciano opponimus, pro *refert sed ad mea negotia*. Cujus locutionis ratio, quoniam adhuc obscurior est, et parum intellecta, liquidius hic nobis erit ostendenda. *Referre omnia ad suam utilitatem*, ait Cic. de Sen. 13. et Famil. III. 10. *ad dignitatem*, XII. 22. h. e. in omnibus rebus spectare utilitatem suam, seu ita gerere omnia, ut pertineant ad utilitatem suam, ut congruam utilitati suæ, ut utilitatem suam cum iis conjungat. Sic de Offic. I. 30. *Victus cultusque corporis ad valetudinem referantur, et ad vires, non ad voluptatem*, h. e. valetudini inserviant etc. Hinc jam passim apud Plautum, *Quam ad rem istuc refert?* pro *refert se*, h. e. cui rei id inservit, quam ad rem istuc attinet. Omittitur hic jam Accusativus reciprocus, sed retinetur adhuc præpositio *Ad*: pro quo tamen etiam dixit, *Cui rei retulit, te id assimilare?* Truc. II. 4. 40. Sed et in plurali invenias hanc phrasin. Plautus Persa IV. 4. 44. *percentari, volo, quæ ad rem referunt*, scil. se, h. e. pertinent. Ceterum quia frequentissimi tandem usus fuit hæc locutio, omitti denique cœpit non modo Accusativus ille reciprocus, sed et *to* *ad negotia*, maxime si exprimeretur is ip-

Sed quid in Grammaticorum tenebris refutandis operam perdimus, ac non potius in his verbis Suppositum clarissime ostendimus? Cicero Attic. lib. 3. epist. 19. *In Epitum me statui conferre, non quo mea interesse loci natura: idem 4. Finib. Mihi non*

se, ad quem se referret res, que memoratur. Veluti, *id Mea minime refert*, h. e. minime se refert ad negotia mea, minime ergo ad Me attinet. Et cum Genitivo Nominis Substantivi, quem male Verbo *refert* negant Bangius de Synt. Verbor. p. 10. 6. et Vossius in Gram. Minore; Sallut. Jug. III. *Faciendum aliquid Bocco? quod Romanorum magis, quam Sua, retulisse videtur*, h. e. quod videretur magis attinuisse ad rem Romanorum, magis conjunctum fuisse cum negotiis Romanorum, quam cum suis. Plin. Paneg. cap. 30. *Nihil iniquitatis referre existimans, exigas, an consituas*, h. e. prorsus non referre se, non attinere, ad negotia iniquitatis, utrum, etc. Quinctil. IX. 4. ab ipso Vossio laudatus, *Plurimum refert compositionis, qua quibus anteponas*, h. e. plurimum refert se, seu pertinet, ad compositionem recte faciendam. Immo cepit tandem etiam simpliciter dici *refert*, pro opus est, expedit, interest. Cic. Fam. VIII. 10. *Te aliquid, quod referret, retulisse*, h. e. quod scire, referret se ad ejus negotia, expeditur ejus rationibus. Plaut. Epid. II. 1. *Quos pudet, cum nihil refert*, h. e. quos pudet in eo negotio, ad quod Pudere nihil se refert, nihil attinet, vel, quos pudet tum, quum Pudere nihil refert se, nihil facit, ad rem. Vatinus ad Cicer. *Sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidat*. h. 3. ad quanti momenti negotium refert id se, vel ad quanti momenti mea negotia refert id se, quantum id juvat, et

ad rem attinet. Vide seq. Notam 5. de hac Genitivi, *Quanti, Magni, Pluris*, etc. constructione. Tac. Ab. IV. 2. *Bona Sejani ablata arario, ut in fiscum cogerentur, tanquam referret*, h. e. tanquam ea translatio ab arario in fiscum, referret se, seu attineret, ad rem presentem, tanquam in eo quid situm esset discriminis. Suet. Oth. 4. *Nihil referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus caderet*, h. e. nihil attinere ad rem istud discrimen, nihil interesse. Sic, ut fallor, in clariorum lucem dedimus hanc locutionem, ad quam adhæserunt Viri Eruditissimi, neque Recentiores modo, sed et ipsi Veteres. Unde Verrius Flaccus apud Festum, *Refert opinatur per errorem dici, quum rectum sit rei fert: quo nihil ineptus puto, quodque ideo miror probatum etiam a Vossio*. Et tamen hæc opinio forte in causa fuit, quare *Refert* primam habeat productam, nisi si distinguenda significationis causa id ita evenerit potius. Sed et ipse Sanctius errat haud dubie, quando mox cum Scaligero *refert id mea*, exponit directe et active, *id representat mea negotia*, et Donatum putat non attigisse scopum, quem ille attingit verissime, quum in isthac phrasi, *quid id tua refert*, deesse per Ellipsin censet *ad*, ut sit *ad tua*, scilicet negotia. Ursinus vero, quæque hic disputavimus, omni ex parte recepit et approbavit. Vide eum To. 2. pag. 194. et 200.

suis videmini considerare, quid intersit naturæ quæque progressio. Terent. Adolph. I. 1. 51. (4) *Hoc pater, ac dominus interest.* Plaut. Mostell. 2. 1. 60. *Pluma haud interest, patronus an cliens fuit.* Terent. Adolph. *Quid ista, Æschine, nostra?* subaudi *intersunt, vel referunt.* Syntaxis est, *Æschine, quid ista sunt inter nostra negotia?* Donatus ad illud Terentii in Phorm. *Quid tua, malum, id refert?* subdit, *Et quære, quomodo dicatur, quid mea, quid tua? an deest AD, ut sit, ad mea, ad tua?* Hæc Donatus, qui etiamsi omnino scopum non attigit, tamen contra Grammaticos, accusativos, non ablativos esse indicavit. De verbo REFERT, aut potius REFERO, minus est dubitandum; semper enim activum est, etiam in *Mea refert, tua non refert, ut, hic puer patrem refert, id est, repræsentat: hoc rem tuam minime refert:* Sed accipe verum suppositum, Cicero Attic. *Quid refert una sententia omnium?*

(4) *Hoc Pater ac Dominus interest.*] Aliena ab hac constructione, simul durior paulo, est hæc Terentii locutio, cujus idoneam rationem aut Ellipsin vix invenias. Credo tamen dici pro *ad hoc discrimen, seu ad hunc modum, interest inter se Pater ac Dominus, h. e. discrepat.* Nempe Verbum hoc sæpe etiam discrepantiam notat, et hinc ejus quoque significationis constructionem sibi vindicavit. Gellius V. 18. simpliciter et analogice loquitur, *quod ipse inter Res Gestas et Annales esse dixerit.* At Cicero Academ. Quæst. IV. 9. *Negant illa quidquam a falsis interesse, h. e. discrepare;* Et cap. 26. *Nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum aliud, quod ab eo nihil intersit, quodque percipi non possit.* Et ad Attic. V. 19. *quoniam 10* *videtur interest 7* *o. c. v. Hic jam omittitur ipsa etiam Præpositio.* Terent. Eun. II. 2. 1.

Stulto intelligens quid interest? ubi pessime à quibusdam distinguitur. Gellius III. 14. *quid Dimidium Dimidiato intersit.* Manifeste in his omnibus *ad Interest* non tantum ponitur pro *discrepat, affert, sed et horum verborum constructionem adsumit sibi.* Atque ideo Cicero de Finibus III. 7. in eundem sensum et constructionem conjungit illa, *Nihil esse, quod Intersit aut Differat aliud ab alio.* Sed et hinc petenda est ratio locutionis, qua Seneca utitur Nat. Quæst. I. præfat. *Quid illis et nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi?* Livius xxviii. 9. *id modo in decreto interfuit, quod M. Livii exercitum reduci, Neronis manere jusserunt, h. e. discriminis fuit.* Vide et ipsum Sanctium ac Scioppium infra iv. 6. p. 690. De assumpta Verborum ejusdem Significationis Constructione vide Me supra cap. 3. ad Verbum *Interdico.*

“ [pro quo vulgo dicunt, *Quid importat*, id est,
 ” affert; ut Lucret. 3. *Aut aliam quamvis cludem*
 ” *importare periculi*. Et Cicero, *Detrimenta rebus*
 ” *publicis per homines eloquentes importata.*] ” Varro
 lib. 1. *Hæc varietas maxime refert*. Plinius lib. 7.
 cap. 6. *Incessus in gravida refert*: et lib. 11. cap.
 51. *Multum tamen in his refert et locorum natura*:
 et lib. 16. cap. 33. *Neque terræ tantum natura circa*
has refert: et cap. 39. *Infinitum refert lunaris ratio*:
 et lib. 17. cap. 24. *Refert et tempus anni*: et lib.
 18. cap. 21. *Plurimum enim refert soli cujusque*
ratio: et capit. 31. *Longitudo in his refert, non*
crassitudo. Lucretius lib. 4. *Usque adeo magni refert*
studium, atque voluntas. (5) “ [Ubi subaudi *Quid*,
 ” vel *Aliquid*, sicut idem lib. 1. *Propterea magni*
 ” *quid refert semina quæque Cum quibus, et quali*
 ” *positura contineantur*. Plaut. Pers. act. 4. sc. 4.
 ” *Quid id ad me, aut ad rem meam refert, Perseæ*
 ” *quid rerum gerant?* Et mox; *Nunc ad illud ve-*
 ” *nies, quod refert tua.* Et sc. 5. *Prius percunctari*

(5) Ubi subaudi, *Quid*] Immo
 aliquid amplius. Nempe refert
 se ad magni momenti negotium.
 Sic apud Terentium Phorm. IV.
 5. 11. *Quid tua, malum, id re-*
fert? CH. *Magnu, Demipho.* h.
 e. propter quid refert se id ad
 tua negotia? respondente altero,
 refert se id ad mea magni mo-
 menti negotia. Sic magni inter-
 esse, Cicero Famil. II. 19. *Ma-*
gni enim vult batur interesse, ad eam
necessitudinem, quam nobis sors
tribuisset, consuetudinem quoque
accedere, h. e. esse inter nostra
 magni momenti negotia. Vi-
 dentur hæc quidem sic satis ex-
 pedita. Possis tamen Genitivis
 hisce etiam peculiarem in hac lo-
 cutione dare Constructionem et
 Ellipsin, ferre; uti sit, quando
 junguntur Verbis æstimandi. Nam
 sicuti, quum dico, *Ego id parvi*
facio, aut puto, sensus est, *E-*
go id negotium facio, aut puto,
negotium parvi momenti. Ovi-

dus in Epist. Deianira ad Her-
 culem v. 10. de Jove, cui nox,
 si creditur, una Non tanti, ut
 Tantus conciperere, fuit, h. e. non
 fuit tanti momenti negotium,
 ut ea una Tu cantus concipe-
 reris. Florus IV. 12. *Utinam*
vincere Germaniam tanti non pu-
tasset, h. e. non putasset nego-
 tium tanti momenti. Sic quando
 dicitur, *illud nostra refert mag-*
ni, id ita supplere queas; *Il-*
lud, quod ad, &c., seu tan-
 quam existens, aliquid magni mo-
 menti negotium, refert se ad nostra
 negotia. Alterutro certe modo,
 sed mea sententia hæc et accipi-
 enda videntur. Et sic Plautus
 Bacchid III. 4. 20. *Mea illud*
nilo plus referet. Et Rudente
 IV. 3. 27. *Nihil pot plus tua hoc,*
quam quanti illud refert mea, Lo-
 cum Lucretii, quo uno hic nititur
 Scioppius, iterum deprehendo,
 parum integra fide ita citari, quum

» volo, quæ ad rem referunt: idem Mil. act. 2. sc.
 » 1. Quid meminisse id refert ad hanc rem tamen?
 » Et Trucul. act. 2. sc. 4. Cui rei reulit te assi-
 » mulare? Ex quo loco apparet, nugari Verrium,
 » cum Refert explicat Rei fert, quasi Re sit Dati-
 » vus, non Ablativus.] » Præterea autem hinc in-
 telliges apertissime, errare Grammaticos, quum di-
 cunt mea, tua, sua, esse ablativos fœmininos, (6) quia
 ex illorum regula in oratione infiniti verbi dicendum
 esset; Dico, vel arbitror, meam referre; ajunt meam
 interesse, non mea. Sed contra Plinius lib. 14. Ma-
 nifestum est, patriam solamque referre, non uvam;
 et lib. 21. Diximus et terram referre plurimum.
 Dicimus itaque Latine, Mea interest, nostra refert,
 regis interest; cujus, vel cuja interest, vel refert,
 subaudi, officia, opera, munera, vel negotia; et
 Interest ab Inter, non, a Re, componi diserte indi-
 cant illi Horatiani versiculi Satyr. 2. lib. 1.

*Rem patris oblimare malum est ubicunque? quid
 inter.*

Est in matrona, ancilla peccesve togata.

Tum præterea, si verum esset, ablativum Re, in
 interest, et refert, (ego in Interest, re, non invenio)
 movere has tragœdias, illud Re, deberet produci.
 Sed Horatius dixit in arte:

versus is i occurrant lib. 2. v. 759.
 & ita legantur, Propterea magni
 quod refert, senina, &c. Neuti-
 quam ergo istic apparet magni quid,
 sed absolute ponitur magni refert.
 Et ita iisdem fere verbis lib. 1. v.
 817. & 907. Atque eadem, magni re-
 fert, Primordia sæpe Cum quibus &
 quali positura contineatur. Jamne
 vides igitur, paulo quod diximus
 ante, Permagni referre, eadem pri-
 mordia sæpe Cum q. &c.

(6) Quia ex illorum regula, &c.]
 Nullam omnino vim, nullam rationem
 in hoc argumento perspicere possum.
 Nam si Mea, Tua, Sua, essent
 Ablativi, quod tamen

non sunt, manerent utique etiam
 in Infinitis locutionibus, nec ulla
 ratio foret aut causa mutandi istic
 casum. Perinde enim est, sive di-
 cas, Tua refert, ut hoc cognoscas,
 sive Scio, tua referre, ut hoc cog-
 noscas. Recte autem Plinius utro-
 que in loco. Nam diximus & ter-
 ram referre plurimum, pro, dixi-
 mus & terram prodesse plurimum,
 seu, pertinere & referre se ad is-
 tius rei rationes. In Finito dicere-
 tur Terra quoque refert plurimum,
 vel, ut dixit, Plurimum refert soli
 cujusque ratio. Vide ipsum Sauc-
 tium pag. sup.

Interest multum Davusne loquatur, an herus.

Non igitur illic, *Re*, est, sed *Inter*. At dices, *Refert* impersonale, *Re*, producit, quia significat, *res fert*, quam hoc falsum sit, disputavimus in *Arte*, quum de *Re* egimus in quantitate. “ [Juvenalis quidem (7) perspicue corripit; *Sportula quid referat, quantum rationibus addat*. Vulgo Itali dicunt, *Quanto importa la parte*, id est, quantum refert, affert, apportat. Terent. *Nescit hoc lucri quantum ei damni apportet*. Ubi et *Importat* dici potuisse, jam modo ex Lucretio, et Tullio apparet.] ”

C A P. V I.

De Verbo Infinito, seu impersonali. Infinitum est Nomen Verbi, non determinatur a Verbis: pro omni casu potest poni. Tempus est abire Latine dicitur et usitate.

ANXIE torquentur Grammatici, dum, quæ verba infinitivum determinant, expiscantur; sed frustra sudant, et nihil explicant. Quanto rectius Priscianus, qui ex antiquis sic disputat: *Vim Nominis rei ipsius habet verbum Infinitum; unde quidam Nomen verbi hoc esse dicebant: dico enim, bonum est legere, ut si dicam, bona est lectio. Hæc ille*. Minervæ placet, Infinitum semper esse verbum, sed ejus totum sensum et orationem sumi pro aliquo casuum. Aliquando vero Nomen verum est; ut, *Scire tuum; Nostrum vivere*. “ [Sic *Fieri* et *Facere*, nomina sunt, et *Factum* significant, (1) *Quoad ejus fieri potest*, id est, possibile est; *quoad ejus facere*

(7) *Perspicue corripit.*] Haud ita perspicue. Nam *referat* habet hic vulgatam significationem referendi aliquid in suas rationes. Vide locum, qui est in *Satyra prima*. Accedit, quod alibi passim producatur impersonale hoc *re-*

fert. Certe aliis locis probari debuisset contrarium.

(1) *Quoad ejus fieri potest.*] Perperam has locutiones accepit Scioppius. Neutiquam enim Genitivus iste regitur a *fieri* vel *facere*, tanquam veris Nominibus,

» *potero*, pro, ejus rei factum.] » Sed jam exemplis per omnes casus ductis rem explicemus.

In recto dixit Horat. *Virtus est vitium fugere*, Ubi *τὸ Fugere* suppositum verbi est, ut sit, *Fugere vitium*, id est, *Fuga vitiorum*, est *virtus*: sic alibi, *Dulce est desipere in loco*, id est, desipere in loco est negotium dulce. I nunc, et dic, Verbum, *Est*, determinare infinitum. Attende diligenter verba Ciceronis 3. Officior. *Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, perjurium est.* Vides hic, *Pejerare* et *perjurium* idem omnino esse: idem 3. Tuscul. *Si autem caderet in sapientem ægritudo, caderet etiam iracundia*: subdit deinde, *Etenim si sapiens in ægritudinem incidere posset, posset etiam in misericordiam, posset in invi-*

quod neque sensus locutionis patitur, (nam quid tandem foret, *Quoad ejus factum potero?*) sed a suppresso provocabulo *Aliquid*. Idem enim est, ac si diceretur, *Quoad aliquid ejus facere potero.* Gronovius pater in hisce locutionibus maluit legi *Quod pro quoad*. Vide Eum ad Liv. XXVI. 32. *Se mandaturos Consuli, quod sine jactura reip. fieri posset, fortunis ejus civitatis consuleret*; ubi ex MStis restituit *τὸ quod*, cum vulgo ederetur *quoad*. similiter XXXIX. 45. *Id eos ut prohiberet, quod ejus sine bello posset, pratori mandatum est.* Ubi itidem sic primus edidit ex scriptis codicibus. Et notandum, hic jam omitti *τὸ facere* vel *fieri*, & manifeste in ista lectione *τὸ ejus regi a quod*, sicuti sæpissime regitur talis Genitivus a Pronominibus. Terent. Eun. I. 2. 122. *Quicquid hujus feci, causa virginis feci.* et V. 6. 10. *Quicquid hujus factum est, culpa non factum est mea.* Heaut. III. 3. 10. *At mihi fides apud hunc est; nihil me istius facturum.* Plautus Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset.* Mercat. IV. 3. 37. *Nihil hercle istius quic-*

quam est; scil. negotii, quod tu suspicaris. Cæsar B. Gall. III. 4. *Quarum rerum a nostris fieri nihil poterat.* Certum porro est, *τὸ Quod* sæpe isto sensu poni pro *Quantum*, Sueton. Nerone 31. *Quod ubique esset custodiæ, h. e. quantum captivorum.* Cæsar B. Gall. III. 16. *Tum, navium quod ubique fuerat, unum in locum collegerat.* Sic *Quod in te uno fuit*, Plautus Capt. III. 4. 2. et alibi *Quod in te est*, Terent. Heaut. IV. . 4. et Adolph. IV. 5. 58. *Quod poteris*, Eun. II. 1. 8. et Heaut. III. 1. 7. Simile est, quod ait Cæsar B. Gall. 1. 35. *Senatus censuit, ut, cuicumque Galliam obtineret, quod commodo Reip. facere posset, Aduos defenderet.* Et sic passim Cicero in Epistolis, quando quid alium rogat. Sed tamen alterum quoque satis probum est et frequens. Certe in optimis reperias Edd. *Quoad ejus facere poteris* apud Cicer. Famill. III. 2. *Quoad ejus fieri possit* V. 8. et de Invent. II. 6. et ad Heren. I. 2. Intellige in omnibus his locis *aliquid*: sic nihil supererit hæsitationis. Sed et sæpe, uti hic,

dentiam : et paulo inferius sic colligit ; *Cadit igitur in eundem et misereri, et invidere*. Hinc tu quoque collige, *Invidentiam* et *Invidere*, *Misericordiam* et *Misereri*, non differre. Ovid. 2. *Metamorph.* (2) *Posse loqui eripitur*, id est, potestas loquendi.

Pro Genitivo. Cicero, *In spem venio tuum adventum appropinquare*. Plaut. *Mostell.* *Nolo facere mentionem te has emisse*. Terent. *Phorm.* *Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, et Phædræ curam adimere argentariam*. Virgil. *Sed si tantus amor casus cognoscere nostros* : idem 3. *Æneid.* *Certa mori* : ut ante dixerat, *Æneas certus eundi*. Catul. *Surgere jam tempus, jam pingues linqere mensas*. Horat. *Indocilis pauperiem pati*. Pomp. Mela lib. 2. cap. I. *Famam habenti, solere pro vicinis advenas cædere*. Ovid. *Signa dedi venisse Deum*. Plinius lib. 7. cap. 55. *Puerilium ista deliramentorum, avidæque nunquam desinere mortalitatis, commenta sunt*. Cicero, (3) *Haberemque in animo navem conscendere*. Sic dicimus, *Tempus est venire, hora est abire*, pro *veniendi*, et *abundi* ; quod quia Græcorum more dici, et poëtis tantum concedi credit Valla lib. 1. cap. 25. Oratorum etiam exemplis confirmabo. Cicero Attico lib. 10. *Quamquam tempus est, nos de illa perpetua jam, non de hac exigua, vita cogitare* : idem 1. *Tuscul.* *Tempus est jam hinc abire me* : idem 3. *Naturæ Deorum, Magnam molestiam suscepit Chrysippus reddere rationem vocabulorum* : idem Verrin. 4. *Potestas erat*

integris locutionibus præmittitur hæc vocula quoad. Sic Cicero Famil. X. 24. quod ipse, quoad ego nosse potui, humanissimifuit sensus. Pro Archia cap. 1. Quoad longissime mens mea potest respicere spatium præteriti temporis. Pomp. Mela I. 8. Nam gregibus, quoad potest, parcitur. Plautus Asinar. II. 2. 30. Vo.e summa, quoad vires valent.

(2) *Posse loqui, etc.*] Adde Cicer. Famil. VI. 11. *Nec enim accidere mihi opus esset*; de Offic. III. 29.

si nihil malum esset, nisi dolere. Lucretius IV. 769. Præterea Meminisse jacet languetque sopore. Plaut. Persa III 1. 48. Lubere per me tibi licere intelligo, Verum Lubere haud lubeat, si liceat, mihi. Alia et longe majore numero per omnes casus exempla vide apud plerosque Grammaticos, Vossium, Bangium, Ursinum, etc.

(3) *Haberemque in animo, etc.*] Locus hic non exhibet nobis exemplum Infinitivi pro Genitivo positi, nisi intelligi necessario

sese gravissima levare infamia: ibid. Capite consilium de amicorum et propinquorum sententia, non adesse ad iudicium: [et 14. ad Attic. 13. Cum consilium cepi legari a Cæsare:] » idem pro Quintio, Te consilium cepisse hominis propinqui fortunas funditus evertere: idem pro Cæcinnâ, Nullam esse rationem amittere huiusmodi occasionem: idem in Topicis, Sed jam tempus ad id, quod instituimus, accedere: ad Heren. 3. Tempus est ad cæteras partes rhetoricæ orationis proficisci. Sallust. Non fuit mihi consilium, socordia atque desidia bonum otium conterere: idem, Quibus in otio vel magnifice, vel molliter, vivere copia erat. Livius lib. 30. Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum graviter geri: idem lib. 44. Consilium igitur cepit, transosso patriæ iter in urbem patefacere. Cæsar lib. 5. Gallic. Respondit, non esse consuetudinem populi Rom. ab hoste armato conditionem accipere: idem, Consilium cepit, omnem a se equitatum noctu dimittere. Curtius lib. 7. Sed tempus, salutis suæ, tanta jam parva gloria, parcere: idem lib. 4. Cupido, haud injusta quidem, cæterum intempestiva, incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere. Sueton. Calig. Ita bacchantem atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri. Valer. Maxim. lib. 2. Sed tempus est eorum quoque mentionem fieri. Plinius lib. 13. in præmio, Indocilisque nasci alibi. Terentius Andr. Post ubi jam tempus est promissa perfici. Virgil. Jam tempus agi res.

(4) Pro Dativo, seu Accusativo cum *Ad. Horat. I. Epist. Fons etiam rivo dare nomen idoneus:*

quis putet consilium, quod neutiquam est opus. Sed et alienum est, quod seq. pag. ex Cæsare lib. 5. de B. Gall. adfert Sanctius; nam constructio hic et illic est Accusativi; respondit enim accipere conditionem non esse consuetudinem populi Rom.

(4) Pro Dativo seu Accusativo cum *Ad.]* Adde his Ovid. *Metam. III. 536. Quo non alius son-*

scendere summas Ocyor antennas, prenoque rudente relabi. Et V. 55. Ille quidem jaculo quamvis distantia misso Fgere doctus erat, sed tendere doctior arcus. Et v. 146. Athionque sagax quondam ventura videre. Et XV. 121. animal natum tolerare labores. Frequens hæc constructio est Horatio. Veluti Od. 1. 10. Callidum, quicquid placuit, jocosò condere furto. Od. 12,

idem in Arte, *Tibia aspirare, et adesse choris, erat utilis.* Virgil. *Et cantare pares et respondere parati.* Pom. Mela lib. 2. de quodam fonte, *potari-que pulcherrimus.* Ovid. 1. epist. *Nec mihi sunt vires inimicos pelleret tecto:* idem 1. Metam. *Sedit extinguere:* ibid. *Fluctusque et flamina signo Jam revocare dato.* Sallust. Catil. *Et vos servire magis, quam imperare, parati estis.* “ [pro, servituti magis, » quam imperio.] ”

Pro accusativo, ut illud Demosthenis, *Non tanti emo pœnitere.* Plaut. Pers. *Didici vera dicere.* Persius, *Nisi te scire hoc sciat alter.* Horatius, *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum:* idem, *Da mihi fallere, da justum, sanctumque videri.* Terentius, *Jussi ei dare bibere:* (5) idem, *Vultisne eamus visere?* Sic, *Cogis me flere, discedere, ridere:* item illa, *Pergis pergere? Tendit tendere, Abin abire?* pro accusativo cum præpositione. Terentius Heaut. *Desine Deos gratulando obtundere, tuam esse inventam,* id est, propter inventam gnatam. Plaut. Mostell. *Mœsius est, sese has œdeis vendidisse.* Lucanus, *O faciles dare summa Deos, eodemque tueri Difficiles,* id est, ad dandum, et tuendum. Virgil. *Nam me discedere flevit,* id est, ob meum

Blandum et auritas fidibus canoris ducere quercus. Od. 15. *Conjurata tuas rumpere nuptias.* Ibid. *Celerem sequi,* h. e. ad sequendum, vel etiam in sequendo. Huc referri etiam illud Terentii possit, Eun. 1. 1. 3. *An potius ita me comparem, non peperi meretricum contumelias,* pro, ut non perpetiar. Sic Ovid. in Epist. Hypsipyles v. 144. *Hiscere nempe tibi terra roganda fuit,* h. e. ut hisceret. Plautus Trucul. IV. 2. 26. *Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas,* h. e. ut deferrentur. Sic forsan Ovid. Arte 1. 681. *Fabula nota quidem, sed non indigna referri,* h. e. ut referatur.

(5) Idem, etc.] Disertiora sunt, in quibus Infinitum quasi

accusativus regitur a Verbo, apud Sallust. Jug. 31. *Pars eorum occidisse Tribunos plebis, alii questiones injustas, plerique cœdem in vos fecisse, pro munimento habent.* Plaut. Pœn. 1. 2. 100. *Ego amo hanc. At Ego esse et bibere.* Nepos Milt. 4. *Si animadvertent, aucteri adversus se tam exiguis copiis dimicare,* h. e. dimicationem, pugnam. Sic Virgil. Ecl. 2. 43. *Jamdudum a me illos abducere Thestylis orat,* h. e. eorum abductionem. Cic. Famil. VIII. 14. *Si scribere oblitus es. et XV. 14. Ut ipsum vinci contemnerent.* Ovid. in Epist. Oenones V. 132. *Quæ toties rapta est, præbuit ipsa rapi. Duriora sunt et Elliptica.* Plaut. Aulul. II. 4. 29. *Aquam hercle plovat, discessum:*

discessum: " [idem, *Armari edice*, id est, jubere armaturam ut armentur.] "

Pro sexto casu. Cicero I. Tuscul. *Hominum quanta sit mens*, (6) *difficile est existimare*: idem Oratore, *Esse igitur in oratione numerum quendam, non est difficile existimare*. Sic, *dignus amari*, *Contentus scripsisse*, *Indignor servire malis*. Ovid. *O puer dignissime credi, esse Deus*. Plaut. Epid. *Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere*. Sallust. Jugurth. *Audito regem in Siciliam tendere*, id est, audito regis itinere.

Ex his jam liquet, Latine et usitate dici, *Tempus est abire*, quod multi putarunt, tum græcam esse phrasin, tum poëtis tantum concessam. Liquet item, Infinitum non sumi pro imperfecto; ut, *Dicere*, pro, *dicebat*: nam intelligitur verbum aliquod. Vide *Capit* in *Ellipsi Verborum*. Verba Quincilianii sunt lib. 9. cap. 3. *At, quæ per detractionem fiunt Figuræ, brevitatis novitatisque maxime gratia petuntur, quarum una est ea, quam libro proximo in figuras distuli, Synecdoche, quum subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur; ut Cælius in Antonium: Stupere gaudio Græcus: simul enim auditur, cœpit. Hæc Fabius acute, nisi vocasset Synecdochen, quæ est Ellipsis. Melius Donatus in Hecyr. Injurias viri omnes ferre. Figura, inquit, Ellipsis est.*

quum lavat, profundere, h. e. prop-
terea quod profundat. Ovidius
Metam. XIV. 466. *neve hæc com-
menta putetis, Perpatiar memorare
tamen, scil. me ipsum*, h. e. ob-
durabo animum ad hoc, ut ego
ipse id vobis memorem. At he-
sito, quo referendum sit, aut
cujus casus vicem suscineat infi-
nitivus apud Terent. Andr. II. 2.
31. *Etiã puerum inde abiens con-
veni Chremis Olera et pisciculos
inutos ferre obolo in cœnam sem.*
An conveni istic peculiarem habet
significationem, talemque, quæ
aliquid a Verbo *Invenire* traxerit,
atque adeo notet, *conveniens com-
peri*?

(6) *Difficile est existimare*. Illud
vero, ut et quod sequitur, alie-
nissimum est ab hoc loco. Nam
infinitum hic ponitur pro Nomi-
nativo. Et ita mox in illo; *In-
dignor servire malis*, infinitum
sustinet vicem Accusativi. At cer-
tiora sunt, in quibus infinitum
cum Ablativo jungitur. Sic Li-
vius XXVIII. 17. *Haud unquam
dubio opprimi posse*. Tacitus An.
IV. 36. *Comperit ficta in eum cri-
mina*. Gellius VII. 3. *Capto iam
fieri*. Horatius Od. 1. 12. de Cas-
tore et Polluce, *Hunc equis, illum
superare pugnis Nobilem*, h. e. su-
perando. Et Ode 15. *Celerem sequi*,
h. e. in sequendo.

C A P. VII.

Cupio esse divitem, *Latine dicitur*; cupio esse dives, *Græce.*

VALLA libro 3. cap. 23. Spero tibi esse bonus amicus; Credo tibi fuisse fidelis, *proprie dicitur*; Per accusativum vero non, nisi alterum accusativum addas, qui antecedit infinitum, hoc modo; Spero me tibi esse bonum amicum; credo me tibi fuisse fidelem. Hoc dictum, inquit Budæus in comment. ling. Græcæ, improbatur videtur illud Ciceronis Pro Quinctil. Ne, ut par quidem sit, postulat, inferiorem esse patitur: et ad Attic. lib. 10. In Italia autem nos sedentes quid erimus: nam medios esse jam non licebit. Cæsar, Tenuem sectemini prædam, quibus licet esse fortunatissimos. (1) Curtius, Ad vestras manus confugio, invitis vobis salvum esse nolo. Hæc Budæus. Sed quia ex his, quæ ille adducit, multa pervertunt, aut invertunt Grammatici, planius hæc disquiramus. Infinitum *Esse, Dicit, Haberi, Fieri*, et similia, quocumque casu præcedente, postulant semper accusativum, si modo respiciat præcedentem; qui autem præcessit casus, accusativus erit expressus, vel subauditus; ut, *Cupio dici doctum, Præceptoris interest esse doctum; Licet vobis esse beatos; Utor amico cupienti fieri probum.* Barbare enim docet Ascensius in Vallam, *Miserere volentis tibi esse amici*; et, *Damnora a nolente esse bono.* Quum vero dicimus, *Dicor esse felix, cupio dici doctus*, non vacat tibi esse quieto, Græco more dicitur, atque ita, ut Latinis canonibus defendi non possit, ut in *Hellenismo* disputabitur. Nunc autem quia et Laurentius, et Recentiores, hanc loquendi formam, *Cupio esse doctum*, Latine dici non posse.

(1) Curtius, ad vestras, etc.] De hoc loco, qui occurrit VI. 9. 34. et in quo legitur nunc in optimis edd. *Salvus*, Vide omnino

Ursinum To. 2. pag. 377. 378. Sed et apud Cæsarem B. Gall. VI. 36. reperio in ultimis edd. *fortunatissimis*.

arbitrantur, ex antiquissimis auctoribus comprobemus; et præter illa, quæ Budæus vere et apte in medium produxit, hæc attentis auribus considerare. Plaut. Cistell. sc. 1. *Quia ego nō lo meretricem dicet*: “ [et Merc. act. 1. sc. 2. *Vin’ tu te mihi esse obsequentem*:] ” (2) Cicero de opt. gener. orat. *Quare si quis, qui Thucydidio genere causas in forum dicturum esse proficatur, is, cat. Virgil. 8. Æneid. Hoc signum cecinit missuram diva creatrix, Si bellum ingrueret, Vulcaniaque arma per auras Laturam auxilio. Curt. 8. Octoginta talenta constituit daturum Alexander. Terent. Andr. Dicam aliquid jam inventurum*: ibid. *Ut dicam*, [additur in Terentio *Me*, et ita nihil huc pertinet hic locus, qui est IV. 1. 37.] *esse ducturum, patri*: ibid. *Nam pollicitus sum suscepturum*: idem Eunuch. *Is hodie venturum ad me constituit domum. Horat. lib. 1. epist. 7. Vir bonus, et prudens dignis ait esse paratum*: ibid. epist. 16. *Pulchra Laverna da mihi fallere; Da justum, sanctumque videri*: idem 1. Serm. *An, ut ignotum, dare nobis verba putas*: idem, *Quo tibi, Tulle, sumere depositum clavum, fierique Tribunum?* Varro ling. latin. *Quum hic liber id, quod pollicitus est demonstraturum, absolverit, finem faciam. Lucan. 2. Concessa pudet ire via, civemque videri. Martial. 1. Erras meorum fur avare libro*

(2) Cicero de Orat.] Hic locus, et pleraque quæ sequuntur, nullam habent argumenti vim contra Vallam, quum tantum ostendant sæpe per Ellipsin omitti Accusativum pronominis, quod Valla nunquam negaverit. Censuit enim ille, quum dicatur usitissime *Cupio esse doctus*, non satis Latine ergo dici posse, *Cupio esse doctum*. Monuit hoc etiam Ursinus To. 2. p. 378. et quædam tantum probare id, quod probare contra Vallam debebant, ait. At inter hæc ipsa ab Ursino admissa reperiuntur etiam, quæ aliena sint ab instituto contra Vallam argu-

mento. Certe illud Lucani plane alienum est, *Concessa pudet ire via, civemque videri*. Nam quomodo tandem credimus Vallam, si aliter vellet, id elaturum fuisse. Nec enim voluisset dici, *Concessa pudet ire via, civisque videri*, sed retulisset sine dubio *pudet inter Verba*, quæ, ut ait, *Nominativum recusent*. Vide me not. seq. in fine. Deinde quid differt illud hanc in rem ab illo Martialis, *qui tanti putas fieri, scilicet, peccatam posse*; Hoc autem prosus aliterum ille censet. Ego vero non video, quare hoc magis, quam illud, ipsi ita videatur.

rum, *Fieri poetam posse qui putas tanti, Scriptura quanti constet.* Ovid. *epist. Est mihi supplicii causa fuisse piam.* Metamorph. 9. *Et me dignus eras, verum nocet esse sororem.* Martial. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse.* Quintil. lib. 7. *An huic esse procuratorem liceat: et 3. Procuratorem tibi esse non licet.* [Cicero, *Civi Romano licet esse Gaditanum.* (3) Plaut. apud Festum, *Licet vos abire curriculo: idem Casin. act. 3. sc. 5. Redire me intro licet; et act. 1. sc. 1. Non mihi licet meam rem solum loqui.* Livius 42. (4) *Neminem eorum per Italiam ire liciturum, subaudi esse, id est, fore ut neminem ire liceat.*] Terent. *Nam expedit, bonas esse, vobis.* Ovid. 13. Metamorph. *Non hæc sententia tantum est fida, sed et felix, quum sit satis, esse fidelem: idem in Nuce; Nocet esse feracem; ibid. Nudam tamen expedit esse.*

Nec profuerit Grammaticis, ex dogmate repetere, si præcesserit dativus, dativum sequi, aut accusativum: longe enim falluntur; nam dativus ille non præcedit. In illo quippe, *Non licet tibi esse bono,* syntaxis est, *esse bono non licet tibi,* et est Græca

(3) Plautus apud Festum.] Quæ Scioppius hic, et in superioribus ex Plauti Mercat. annotat, aliena sunt a Sanctii instituto. Nec enim ille hic ponit exempla, in quibus Accusativus exprimitur ante infinitum; sed in quibus supprimitur ante, exprimitur vero post infinitum. Magis proinde appositum est huic Sanctii consilio, quod ait Terentius Phorm. V. 2. 1. *Nostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse, h. e. ut expediat quibusdam, se esse malos.* Sic Liv. I. 37. *Nec gesturos melius sperare poterant.* I. 58. *Cum mortua jugulatum servum nudum positurum ait.* Gell. IV. 15. *Proposuit dicendum causas, quæ nobrem videatur esse arduum, res gestas scribere.* Intellige in his se esse. Sed et ipse

Sanctius sæpe in his a Valla sententia refutanda longe recedit. Nunquam enim ille negasset, latine dici, *nocet esse sororem,* et multa his similia. Nam diserte eodem loco tradit: *quædam Verba, immo pleraque, cum Nominativo jungi recusant.*

(4) Neminem eorum, etc.] Verba hæc Livii XLII. 36. variis conjecturis fuerunt tentata, quia non animadversum, negationem compositam in construendo et explicando a nobis sæpe dividendam. Sensus enim eorum est, *non liciturum, quæquam eorum ire per Italiam, ubi posterius comma accipiendum pro Accusativo qui infinitum, liciturum esse, præcedit.* Vide et supra II. 10. 1.

loquutio, de qua in *Hellenismo*. Imo ergo sic statuo, ubi fuerint diversæ sententiæ orationes, nos non posse loqui sine accusativo; Ut, *præclarum est esse poëtam; beatissimum est felicem mori; Melius est mori pauperem, quam divitem*. Cujus generis sunt illa, quæ citavimus; *quantum est, esse Jovis fratrem, et, nocet esse sororem*. Cicero Marcello 4. epist. *Denique si fuit magni animi non esse supplicem victori*. Sed et in hac parte Græcos jure suo non fraudaverim, et eorum phrasin imitantes. Lucanus; *Tutumque putavit, Jam bonus esse socer*: quod damnat Valla, sed fallitur, ut mox dicetur. « [Vellejus 2. » *Parum habebat summa accepisse, et ex equestri » ordine Consul creatus esse, pro, se consulem creatum esse*. Propertius, *Jurabo bis sex integer esse » dies, pro, me esse integrum: idem, Visuram et » quamvis nunquam speraret Ulsem, pro, se » visuram*. Agellius libro 4. cap. II. *Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus constat esse contrarius*. Ubi Henr. Stephanus, non animadverso » *Hellenismo, (5) imperite Solæcismum agitatur.*] »

C A P. VIII.

Gerunda a Passivo Participio in Dus et in Tus. Gerunda Prisca in Dum. Gerunda in Di et Do regunt Accusativum. Vox in Dus semper participium passivum est. Voces in Di, et Do, etiam Passivæ, nisi accusativum expressum habeant. Tempus est legendi librorum usitate dicitur.

GERUNDA dicuntur a gerendo, vel gerundo, (1) quod a participio gerantur et gubernentur. Apud

(5) Imperite solæcismum agitatur.] Hodie tamen etiam in accuratissimis edd. aliter plane is locus legitur. Nempe, quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus contrariam. In loco Propertii II. 7. 45. legitur *Visura*, et id voluit quo-

que Scioppius. In Patavina tamen hujus Minervæ Ed. reperias, etiam deterius, *Visurum*. Locutionibus his adde illud Horatii Od. I. 2. *patiens Vocari Cæsaris ultor, pro, te vocaris Cæsaris ultorem.*

(1) Quod a Passivo Participio gerantur.] Ineptissima hæc est

Livium sæpe legimus, *Pro re bene gerunda*; et Servius in Virg. sæpe dicit, *Gerundi modus*; quamvis aliquando per errorem scriptum sit, *Gerundii modus*.
 « [Cledonius ait, *Gerundii verbum ideo dici, quod*
 » *nos aliquid gerere significet; utpote, Legendi causa*
 » *veni; Legendo mihi contigit valetudo; Legendum*
 » *mihi erit.] »*

(2) Olim a Participio in *Dus* quatuor gerebantur

rario. Longe rectius Cledonius, cuius verba hinc Sanctianis sequitur, subjecit Scioppius, ideo sic dici ait, quod nos aliquid gerere significant. Revera enim ipsam Verbi actionem, ejusque actionis moram, seu tractum rei gerendæ, notant. Male etiam puto, *Gerunda* appellari hæc vocabula, licet a re gerunda vere dicantur, et licet Sanctium hic adeo sequatur Vossius Anal. III. 9. et Construct. cap. 53. ut non tantum rectius ita vocari, sed et contra analogiam *Gerundia* vulgo appellari affirmet. Ego vero potuisse nos facile utraque ista appellatione carere censeo, sed siquidem adhibenda erit alterutra, illam ab analogia appellationum in arte Grammatica usitatarum alienissimam, hanc isti analogiæ convenientissimam, pronuncio. Etenim Veteres Grammatici nonnulli hæc vocabula habuerunt pro peculiari Verborum modo, alii pro Nominibus Verbalibus Participio diversis. Utrumque, ut ego quidem arbitror, male, quum sint varii et veri Casus Participii in *Dus*. Sed tamen hæc recepta Grammaticis horum Vocabulorum a Participiis distinctione, propter usitatum in iis Casibus Ellipticam constructionem, fecit, ut peculiari quoque appellatione fuerint insignita. Et ideo a prioribus Modus ille dictus est *Modus Gerundi*, vel *Gerundivus*, plane ut *Modus Indicandi*, vel *Indicativus*, *Optandi*, vel *Optativus*, etc. a posterioribus vero Nomina *Gerundia*, plane uti Nomina Participium. Sed et ejusdem

formæ sunt, *Adverbium*, *Proverbium*, *Proverbum*. Nulli autem unquam dixerunt vel *Modus Indicandus*, *Optandus*, etc. aut Verba *Indicanda*, *Optanda*, etc. vel Nomen *Particeps*. Ita liquet sic satis, ni fallor, rectius cum Prisciano et Aliis dici *Gerundia*, quam cum Sanctio, et Vossio, et Ursino To. I. p. 613. *Gerunda*.

(2) Olim a Participio in *Dus*.
 De *Gerundiis*, ut appellantur, et eorum Constructionis ratione, abunde agimus ad lib. I. c. 15. pag. 120. etc. Quæ si respicias, Lector et diligenter consideres, facile te expedies, puto, ex iis difficultatibus, quibus impliciti sunt Sanctius, et alii. Nam, quæso Te, quæ ratio ista est, statuere, a Participio in *Dus*, quod utique Passivum est, et esse agnoscitur a Sanctio, *geri vocabula, quæ Accusativum regant: eademque vocabula, si expressum habeant illum Accusativum, Gerunda* appellare, et iis Activi Verbi non modo constructionem, sed et significationem tribuere: si non habeant additum, tum vero pro participiis passivis accipere. Si tantum discriminis in ipsam naturam et significationem vocabulorum inducere valet Accusativus, prout iis additur, vel non additur, quid causæ est, quare non omnia, quæ Passiva ceteroqui sunt, pro vere Activis item habeamus, si iis Accusativus, ut sæpe fit, reperiat adjunctus? Si ex, gr. *Exigendus, da, dum*, est Participium vere Passivum, ut est, et tamen Ge-

voces, quæ accusativum regerent, et a participio in

nitivus ejus vel Dativus erit Activus, si dicam, *Exigendi*, vel *Exigendo sponsones*: quidni, licet *Exigor*, et *Exactus*, sint vere item Passiva, tamen hoc quidem Activum habeatur in his Plauti Trin. II. 4. *Quas sponsones tu pronuper exactus es*. Verum sicuti hoc non admitteret Sanctius, sic nec alterum illud debuerat statuisse, sed potius indagasse constructionis rationem, quæ revera eadem est in utroque quod ad Accusativum atinet, quippe junctum utriusque per Ellipsin præpositionis *quæ*. Ursinus tamen To. 2. p. 286. opponit nobis, *Passiva* quidem hanc constructionem Ellipticam recipere hæud invita, immo *exigere*, at *Gerundia ei reluctantari*: atque adeo nihil, quod ab auriibus et consuetudine sermonis Latini abhorreat, invenire in eo se affirmat, quando *exactus es* suppletur per *secundum* quas sponsones *exactus es*. At quis etiam ita, ut ejus verbis utar, locutus est? Sumamus, quæso, etiam illud Horatii, quod jam ante exposuimus, ut qui *Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur*. Certum est hosce Accusativos per Ellipsin expediendos. At quam absonum est dictu, *movetur secundum, quod ad, Cyclopa?* Sed et sensus ad speciem est Activus, æque ac Gerundiorum scilicet *movendo se exprimit vel agit Cyclopa*. Porro, quid tanti etiam discriminis, quod ad durtiem, est inter *Tu exactus es sponsones*. *Tu exigendus es sponsones, venio ad exigendum abs Te sponsones?* Ovidius Fast. IV. 418. quum ait, *pauca docendus eris*, quid discriminis in ratione constructionis inter *Illud*, et hoc, *proden ad docendum pauca?* Si *docendus* accusativum non regit, sed per Ellipsin sibi adsciscit, quæ ratio aliter sentiendi de *Docendum?* Si meum ergo Ellipseos supplementum admittitur in *Do-*

endus, quidni et in *Docendum?* Quod vero in Gerundiis quibusdam *negotium* additur, non alia est causa, quam quia sunt Participia Neutrius Generis, quæ requirunt Substantivum, cujus vicem, quando incertum illud est et non expressum, plerumque *negotium* supplet. Res manifesta ex eo, quod mox adferemus, *debellato quod ad Carthaginenses atinet?* An durius eo erit, si dicam, *debellando, quod ad Carth. att.?* An non manifeste in utroque intelligitur *Negotio?* Ita vero annon integrum habemus meum Gerundiorum supplementum, consuetudini vel analogiæ sermonis Latini satis congruens? Sed, ajunt, eodem modo, atque adeo constructione, dici *specto ludos*, et *Veni ad spectandum ludos*, et *Eo spectatum ludos*. At vero factum est idem, seu species illa juncti proxime Accusativi, verum ratio et constructio est diversissima. Ceteroqui possem itidem tradere, eodem modo dici, *Docedo pauca* et *Tu docendus es pauca*. *Exigo sponsonem*, et *Tu exactus es sponsonem*: quod tamen falsissimum esse, ipsi ultro agnoscunt. Longe speciosius foret, si dixissent *Gerundia* et *Supina*, prout formata sunt a Verbis, quæ vel Accusativum requirunt vel Dativum, ita sibi eodem casu eodem plane modo adsciscere. Nempe dicimus, ut notum est, *Juvare aliquem, Servire alicui*. Hinc ergo *Gerundia* et *Supina* eodem construuntur modo: *Paratus sum ad juvandum Te, Patriam*, etc. Et *ad serviendum Tibi*. Unde Virgil. Æn. II. *Grajis servitum matribus ibo*. Neutriquam vero dicitur, *Ibo servitum matres*, pro, quod ad matres. Sed ratio diversitatis est, quod hæc Dativum solum requiruntia sunt Verba Neutra, sub quibus non ita commode intelligi potest *Neger-*

Tus una tantum; ut, lectum libros. Vox in Dum,

tium, at Priora sunt Activa, quæ nõ Negotium requirunt, quod tunc porro per Ellipsin Præpositionis in Objectum Accusativo exprimentum plerumque definitur. Accedit, quod Dativus per Grammaticam omnibus vocabulis potest jungi, modo patitur id sensus. Is autem idem est plane, sive dicas *servire alicui*, sive *ire ad serviendum*, vel *servitum alicui*. Denique, ut sæpe diximus, Veteres multi non satis perspexerunt semper aut indagaverunt rationes locutionum Grammaticas, et ideo ex locutionibus rectis sæpe perversas formarunt. Rēs manifestissima ex his, quæ seq. Cap. disputamus, ubi, quia in Activo recte dicitur, *Eunt damnatum reum*, *Eunt factum mihi contumeliam* ostendimus præter omnem analogiam dixisse quosdam in Passivo, *Reus itur damnatum*, *Contumelia mihi factum itur*. Videntur sane illi minime intellexisse istius locutionis rationem, et tantum quia solet Accusativus, Activis Verbis additus, murari in Nominativum Passivis præmittendum, convertisse ergo etiam istic Accusativum Activæ locutionis (licet nequam ille regeretur ab *Ire*, sed per Ellipsin esset adjunctus Supino) in Nominativum Passivæ locutionis, præmissum verbo *Itur*, cuius tamen Suppositum esse nequit. Similibus, vel errore, quia recte, sed per Ellipsin certissimam, dicitur *dormire totam noctem*, mox huic Accusativum, quasi directe et proximè regeretur a Verbo *Dormire*, converterunt nonnulli in Nominativum, veluti *Tota mihi dormitur hiems*. Vide complura prorsus similia in his, quæ supra ad Caput Tertium passim notavimus. Sic ergo et in hisce Gerundiis et Supinis quidam retinuerunt forsitan simpliciter Constructionem Accusativi in Activo usitatam, non multum attenden-

tes ad Analogiam eorum, quæ Accusativum non admittunt, nisi per Ellipsin. Liqueat illud ex quibusdam locutionibus certissimæ Ellipseos, per quam Accusativus jungitur Verbis Neutris, vel certe Verbis, quæ non illum Accusativum, sed alium regunt, et tamen jungitur etiam Gerundiis et Supinis. Tale illud, *quam viam nobis quoque ingrediendum sit*, quum *Ingrederi viam passim* quidem, sed pro *ingredi in viam*, dicatur. Sic illud a Vossio allatum, *Accesserat potatum totam noctem*, ubi Accusativus iste additur Supino, quia et Verbo addi solet, sed per eandem utrobique Ellipsin. Ita ergo nihil mirum est, Auctores plerumque Gerundiis et Supinis dedisse eosdem Casus, quos Verbis addi solitos sciebant, ut proince, quum dicerent, *studium juvandi vos* specie constructionis in ipso Verbo usitatæ, non ergo dicere vellet, *juvandi vobis*, sicut *serviendi vobis*. Aliiter vero Gerundia hæc expedire conatus est Scioppius Parad. Lit. Ep. 2. ubi recte ea ex arte Grammatica explodenda, et pro veris Participiis habenda censuit. Sed quam reddidit constructionis rationem, durior vere est et alienior. Vult enim, cum dicitur, *iradet desiderio discendi literas*, vel *literarum*, id accipi, quasi diceretur plenius, *discendi discere literas*, vel *discendi discere literarum*, ut rum Accusativus ille, rum Genitivus, proximè regatur a suppresso *discere*, quod ita Naturam modo Verbi retineat, modo Nominis induat. At vero durum est et absonum, nulliusque sensus, *legendum est legere*, *desiderium discendi discere*. Vel si quis in his inest sensus, is erit, vocabulum *Legere* est legendum, desiderium discendi, qui sit *Discere*, aut quo modo nõ *discere* fieri debeat vel possit. Præterea vix putem in lin-

sive in recto, sive in accusativo; ut, *legendum est*

gua Latina ferendam locutionem, *discere literarum*, pro *discere literas*. Enimvero largior lubens; Infinitum subire saepe vicem Nominis, et variorum Casuum, in Constructionibus, sed non aliter ac integra Oratio, quæ item, tanquam unum aliquod Nomen, per plerorumque casuum constructionem alteri orationi seu vocabulo saepe jungitur. Quocirca etiamsi Infinitum Orationi aliquando ita se accommodet, ut speciem Nominis præ se ferat, retinet tamen naturalem sibi rectionem Accusativi. Et proinde, licet non negem posse aliquando jungi Genitivum Infinitis, sed Genitivum Agentis seu possidentis, ut dicatur, sicuti *Scire tuum*, sit *Scire Ciceronis*, pro scientia Ciceronis; tamen vel sic non putes Accusativum illum patientem, qui regitur a verbo, tum Finito, tum Infinito, mutari unquam a bonis Auctoribus in Genitivum, ut dicatur *Scire artis*, pro *Scire artem*, *discere literarum*, pro *discere literas*, et similia. Jam quanto iis commodius et expeditius, quum Gerundia, quæ exeunt in *Dum*, *Di*, *Do*, sint vera Participia, Participia autem habeant naturam Nominum Adjectivorum. Adjectiva porro sine Substantivo vel expresso vel intellecto poni nequeant, et denique quum Adjectiva neutra, quando sine Substantivo occurrunt, et proinde ipsa speciem quodammodo Substantivorum præferunt, semper tamen subaudiri secum velint *de Negotium*; ejusdem proinde vocabuli hic quoque statuere Ellipsin? Ut adeo, sicuti, quum occurrit *factum*, *facti*, intelligimus *Negotium*, sic idem intelligamus, si quando legimus *faciendum*, *faciendi*. Et ita optima ratione dicitur, *Legendum est mihi aliquid negotium ejus generis, quod legi potest, desiderium negotii litera-*

rum discendi. Nihil etiam frequentius, quam *de negotium* omitti ante Genitivum, qui ab eo regitur. Vide lib. II. cap. 3. et quæ istuc notavi pag. 170. extremâ, sed et confer phrases, *Ludet me Fratris*, *Pœnitet me facti*, etc. in quibus Genitivos a vocabulo *Negotium* regi, nullum debet esse dubium. Superest tamen aliquid duri etiam hic in illis Gerundiis, quæ a Verbis Neutris descendunt, ut, *desiderium standi*, *eundi*, *convalescendi*, quippe in quibus vix videatur intelligi posse *negotium*, sed si ira, multo certe minus Infinitum horum verborum. Quid enim esset *desiderium standi stare*, *convalescendi convalescere*? Ceterum hic observandum diligenter, Participia Passiva horum verborum vix occurrere, nisi in genere Neutro, et id indicio esse, sumi hæc eodem modo, quo Impersonalia eorundem Passiva, et in eorum ordinem revera esse referenda. Jam vero superius pag. 272. 273. ostendimus, illa etiam a verbis Neutris esse formata, ad exemplum aliorum, quæ ab Activis deducuntur, non habita justa ratione perpetuæ ceteroqui Verborum constructionis, quæ Nominativum ante Passiva, imo omnia Verba, exprimi vel intelligi postulat, quum tamen nec Nominativus istis præmitti, nec Passiva a Neutris formari satis recte queant, certe id vix ferat significatio verborum. Scilicet Impersonalibus (Vide supra ad Lib. I. cap. 12. extr. et hoc Libro ad cap. I. pag. 262.) significatur ipsa Verbi actio, non addito, quo tendat illa, et in quod objectum se exerat. Nam *Amatur*, *Legitur*, etc. ita dicuntur, ut tantum designetur actio ipsa, non item certa res aliqua, quæ Nominativo exprimi debeat. Atque adeo ita etiam acceperunt hæc verba Veteres, tum Gram-

libros, vel legendum esse libros, regebat accusativum.

matici, tum Alii, tanquam si, cum nihil iis intendatur, nisi solius actionis significatio, nullus etiam Nominativus cum iis intelligatur. Sic Varro de Re Rust. III. 9. *Ova, quæ incubantur, habeantne semen pulli, curator quâtriduo, postquam incubari cepit, intelligere potest.* Ubi infinitum hoc non constituitur personaliter, nam sic dicendum foret, *postquam incubari ceperunt*, scilicet *ova*, de quibus agitur: sed impersonaliter et quasi sine supposito, ut adeo manifeste noverea locutio, *postquam incubatio cepit fieri*. Possit tamen pro supposito aut Nominativo haberi in Impersonalibus. Verborum Activorum incertum illud, quod non exprimitur, atque ita, cum dico, *Amatur*, idem foret, ac si dicerem, *Amatur aliquid negotium*. Porro autem, quia sic usu ipso non designabatur illis nisi ipsa actio, hinc in eundem usum Veteres etiam a Neutris formaverunt et adhibuerunt talia passiva, quæ cateroqui proprie et secundum naturalem verborum significationem et constructionem inde formari non poterant, nec debebant. Si quis ergo rogaret, *Quid agitur?* h. e. quid negotium agitur? respondebat alter, *Amatur, Statur, Vivitur*, h. e. amatur aliquid negotium, seu negotium, quod agitur, est amare, stare, vivere: Ut adeo si quid in his posterioribus, *Statur, Vivitur*, et similibus, intelligi possit, id foret quidem *negotium*. Sed adhibuisse ea videntur potius ex abusu quodam Veteres, ut ipsi nihil prorsus in iis intelligerent, vel certe ea adhibendo, non attenderent ad aliquid, quod intelligi debeat, et tantummodo actionem ipsam designarent, idque eodem modo et forma, qua interrogati erant, et qua in verbis Activis commode satis responderi poterat. Vide,

quæ notavimus supra ad Cap. 2. pag. 274. 275. et ad Cap. 4. init. Verum in Participiis passivis, et item quodammodo Impersonalibus; si a Verbis vere Activis descendant, aliquanto commodius intelligitur *Negotium*, veluti quum dico, *Actum est*. Nam in eo revera *Negotium* intelligi, patet ex Terent. Phorm. V. 8. 20. *Hoc actum est*, h. e. hoc Chremetis negotium est actum plane et desperatum. Clarissimum enim ex *Hoc*, intelligi istuc *Negotium*: Paret tamen illud etiam ex eo, quod pro *Actum est*, etc. dicitur etiam *Acta res est*, et proinde sensus illius est, *Negotium, quod in manibus est, et negotium actum*. Sic Terent. Heaut. III. 3. 3. *Acta hæc res est*, h. e. res hæc est res acta prorsus, ut nulla spes sit residua. In Neutris Verbis Ellipsis ista est durior et minus certa, veluti apud Liv. VII. 8. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*. Sensus enim est, *negotium non factæ diutino tempore perlitationis*. Quid enim aliud dicemus ad phrasin hanc expediendam, nisi forsitan et hoc Participium velimus esse Nomen Substantivum, ut Gerundia volunt esse? Sed inanissimum hoc foret et revera tali Participio designari ipsam et solam facti actionem, colligendum videtur ex tot similibus Tocutionibus, quibus factum solo Participio declaratum pro causa alterius rei adfertur, et quibus tunc additur Substantivum etiam Personæ. Florus II. 6. 2. *Urebat nobilem Populum ablatum mare, raptæque insula*, h. e. non ipsum mare aut insulæ urebant, sed negotium Ablati sibi maris, seu, quod Ablatum sibi esset mare. Tacitus Hist. I. 80. *Cæcinnæ jam Alpes transgressus extimulabat Othonem*, et II. 76. *An excidit tibi trucidatus Corbulo* h. e. transgressio Cæcinnæ trans Alpes, et

Varro 6. ling. Latinæ, Quocirca radices ejus in

trucidatio Corbulonis. Ut ergo hæc Participiis additur suum Substantivum, sic et Adjectivorum Neutris, ubi cæteròquin usitatissima est Ellipsis. Hinc Elliptice, et eodem sensu, dixit Idem Hist. 82. *Sufficere adversus Vitellium videbitur Vespasiani nomen, et nihil arduum Fatis*, h. e. et quod nullum negotium esset Fatis arduum, si perficere id velint. Vide et ad seq. Caput. Sed tota res expedienda videtur distinguendo iterum inter Participia Activorum et Neutorum. In his nihil magnopere necesse est, ut quidquam intelligatur, quamvis et nihil absoni in eo sit, si dicatur *perlitatum negotium*, vel *sacrificium*, æque ac *perlitata res divina*. Sic enim Valer. Antias, *Si hæc res divina facta, recteque perlitata essent*, ap. Gell. I. 7. Ad hæc autem Participia Neutorum, et hunc eorum usum, refero loca Livii. XXVIII. 12. *Post Asdrubalis exercitum deletum, cedendoque in angulum Brutium, cetera Italia concessum, cui non videatur mirabile?* Hic enim *Concessum* notat, postquam evenit ab Annibale negotium facta concessionis cetera Italia. Et sic plane XXXIII. 18. *Ubi ad moenia accessere, solitudo visa: metu concessum barbarus ratus, moliri portas parat*, h. e. metu factam ex Urbe concessionem. Porro ita I. 53. *Et (bellandi) arte æquasset superiores Reges, ni degeneratum in aliis huic quoque decori officisset*, h. e. negotium, quod degeneravit in aliis rebus. Potest enim *degeneratus* accipi pro eo, qui degeneravit, ut *juratus*, *conspiratus*, etc. Et sic *negotium degeneratum* erit eodem modo explicandum. At in Activorum Participiis usitatissimum jam est, ut intelligatur *Negotium*. Hinc tot eius generis sunt, quæ pro Substantivis vulgo habentur, *Dictum*, *Factum*, *Scriptum*, etc. sed in quibus *Negotium*,

ut per Ellipsin omissum, intelligi tamen debet. Supplementum hoc habemus apud Sueton. Cæs. 80. *Quæ causa conjuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset*. Et notandum est omnino, talia ab Neutris Verbis vix reperiri usquam, quia hæc non habent Passiva Participia, nisi impersonaliter constructa, et quia sub iis vix potest intelligi *Negotium*, nisi quis velit in locutionibus modo allatis ex Livio admittere *perlitatum negotium pro negotium perlitationis*, etc. Sed et de Activis quod diximus, manifestum est etiam ex aliis constructionibus. Tacitus Germ. 21. *Aliis Germanorum populis usurpatum rara et privata cuiusque audentia, apud Catos in consensum vertit, submittere crimem*, etc. Manifeste intelligitur *negotium*, quod erat submittere crimem. Vide et sequens caput. Sed disertissima sunt, quæ legimus apud Livium I. 41. *Tum demum palam ficto, absolute, ut intelligatur, negotio mortui Tarquinii*. Et XXX. 25. *Veluti debellato, quod ad Syphacem Carthaginensesque attinet*. Intelligi enim *negotio* patet vel ex quod. Jam vero sicuti in hoc Participio Præterito, quod nonnulli perperam voluerunt referre ad Supinorum genus, (Vide infra ad cap. 9. ubi plura hujus locutionis dabuntur exempla (intelligitur id vocabulum, sic et in Partic. Futuro, eadem utriusque ratione, commode satis intelligi potest, et debet: veluti, *proficisci ad debellandum*, (scil. *negotium*) quod ad Syphacem attinet. Nam *debellare*, licet origine sua fuerit Neutrum, tamen usu ipso, etiam in hac locutione, consideratur, ut vere Activum. In participiis ergo Neutorum, quia semper impersonaliter adhibentur, non opus est statuere Ellipsin, aut intelligere *Negotium*, ut quod satis

Etruria, non in Latio, quærendum est: ibidem lib.

commode sub iis intelligi nequit. Nam sicuti Analogice non dicitur *Ire* aut *Currere negotium*, sic neque *itum* aut *cursum*, neque *eandem* aut *currendum negotium*, dici potest aut dictum unquam fuit. Quando ergo dicitur *Conclamatum est*, *Pers veratum est*, *Procursum est*, *Eundem est*, impersonales hæc sunt ab Verbis Neutris locutiones, quibus tantum facta vel facienda, Verbi actio declaratur. Hæc de Neutorum Gerundiis. At in Activis nulla prorsus est difficultas statuendæ istiusmodi Ellipseos, maxime si eorum Gerundia vel sola occurrant, vel addatur Genitivus alterius numeri, aut generis. Sed et si maxime sequatur Accusativus, vel sic nihil item dubitandum, quin ille iis addatur per Ellipsin præpositionis *a*, usitatissimam etiam Latinis, immo pene perpetuam, quando Accusativus jungitur Nominibus, vel verbis passivis. Ut adeo si dicam, *Ardet desiderio discendi literarum*, idem sit, ac *discendi negotii literarum: discendi literas*, idem, ac *discendi negotii, quod ad litteras*, cuius Ellipseos rationem uberius supra exposui. Auctor Gallicus *Novæ Methodi*, in Notis Sect. 4. Cap. 1. §. 1. et 2. rejicit item sententiam Scioppii, quod ad Ellipsin Infiniti, quam ille cum Vossio statuit in hisce Gerundiis. Sed quia ipsi tamen nulla alia melior succurrebat, eo etiam prælabitur, quo Vossius primum prolapsus fuerat, sed qui dein in lib. de Construct. mutavit sententiam; scil. ut censeat Gerundia non esse Participia, sed potius Nomina Substantiva, quæ proinde recte regant alium Genitivum, neque hunc modo, sed et Accusativum, quia simul sint Verbalia Nomina, quæ rectione Verbi sui retineant. Hic vero repetendum, quod sæpius dixi, Accusativum nunquam regi a Nominibus, quale-

cunque illud tandem sit. Quin immo, quod ad Casus, ausim dicere, primitivas et naturales ipsis esse has eorum leges, ut Nominativus sit initium Orationis, nisi post Passiva vel Verbum Substantivum repetatur: Genitivi nullus sit usus, nisi si regatur ab alio Nominibus Substantivo: Dativus addi queat omni Orationi et sententiæ, Verbis et Nominibus: Accusativus vero præmittatur quidem Orationi Infinitæ, ut Nominativus Finitæ, regatur autem tantummodo a Verbis Activis, et Præpositionibus: quod posterius etiam de Ablativo dicendum. Præterea habent utique hæc Gerundia ipsam plane Participiorum formam, habeat etiam eandem prorsus significationem: id quod adeo certum est, ut ipse Ursinus To. 1. pag. 616. et 617. non modo tradat ejusdem plane significationis esse, sed et affirmet, sicuti Participium notat officium et necessitatem cum Tempore Futuri consignificatione, sæpe tamen etiam amittit hæc omnia, sic plane et Gerundia in Nominativo potissimum illa itidem notare, at in obliquis Casibus isthæc quoque amittere, nec ferme amplius quid significare, quam ipsum Verbi Infinitum. Utrumque ergo usum, utramque significationem, pariter & Participia illa et Gerundia habent. An ergo utraque quum sint eadem & ejusdem significationis vocabula, erunt pro sola constructionis diversitate, modo verum Nomen Substantivum, modo Participium; An si quis eodem plane sensu dicat *legendi carminis*, seu *legendorum carminum*, participia hæc erunt, si vero *legendi carminum*, vel *legendi carmina*, vera Substantiva. Sed, ait Auctor Methodi, si *Legendum sit Nomen Adject. non differret a Legendum, da, dum, nec satis fuisset causæ inveniendæ novæ*

8. *Quum, inquit, utilitatis causa introducta sit*

huic vocabulorum generi. At vero negamus in his esse novum vocabulorum genus, cum illa quidem sint omnibus literis ipsa et vera Participia passiva. Quæritur autem id ipsum, an recte ea Grammatici habuerint pro alio et novo vocabulorum genere? Ipse Vossius de Anal. III. II. contra Saturnium disputans, qui ex Supinis quoque distinctam vocum classem faciebat, non esse frustra multiplicandas res vel classes seu partes orationis, tradit; in quo eum sequitur Ursinus quoque To. I. p. 634. qui idcirco non deberent et ipsi ex Gerundiis itidem facere peculiaria vocabula formæ Participialis, quæ Substantivi cujusdam naturam referant. Ceterum, quo uno nituntur maxime, qui ex Gerundiis novum vocabulorum Genus nobis eundunt, scilicet, quod aliquando isthæc Gerundia differant, quod ad Constructionem, a reliquo istius Participii usu, in eo nulla inest argumenti vis, quomodo Constructiones in Linguis, quæ omnes suis temporibus fuerunt vernaculæ, pendeant ex vulgari usu loquendi, inque eo quam maxime dominetur Casus et Fortuna, quæ facit, ut una eademque constructio cum hoc verbo sapissime occurrat, cum alio, licet genuino germano, prorsus nunquam? Quid? Nonne similiter ejusdem Nominis Substantivi sæpe unus Casus est residuus, reliqui perierunt? Nonne ejusdem Verbi unum Tempus frequentissimo est in usu, aliud desuetudine plane oblitteratum? Adeo ut hodie diversissimorum Verborum Tempora sæpe in unum conjungantur, ut *Fero, Tuli, quod porius est a Tollo: Sum, Fui, quod est a Fuo, vel Fio.* Sed et in constructione Positivus Participii Presentis sæpissime occurrit modo cum Genitivo, modo cum Accusativo, at Compa-

rativus & Superlativus cum solo Genitivo nunquam cum Accusativo, licet ejusdem sint naturæ, quo ille. Passim enim legas *Amans Patria, & Amans Patriam*, at vix usquam *Amantior*, aut *Amantissimus Patriam*, sed tantum *Patria*. Ne longe abeamus, et aliquid hic quoque de Supinis dicamus, ea certe, nullum esse debet dubium, quin sint Nomina Substantiva quartæ declinationis. Atque plerorumque horum Nominum reliqui Casus prorsus nulli comparent, & quorum comparent etiam omnes, eorum nulli tamen ita construuntur, ut Supinum prius, seu ut solus Accusativus, qui peculiari usu frequentissime sibi additum habet alium Accusativum, adeo ut eum quoque regere videatur, certe regere vulgo credatur: cum tamen necessario alii Casus ejusdem sint et esse debeant Naturæ ac Poesitatis, qua istæ. Quod si etiamdum hæsitas, respice, quæso, ipsa hæc Gerundia in *DUM, DI, DO* terminata. Quæ quælibet tandem sint vocabula, sive Participia, sive Substantiva, sive quid peculiare, eandem certe debent habere vim et naturam. Et tamen cum crebro et passim occurrat Gerundium in *DI*, cum Genitivo alterius Generis vel Numeri constructum, nusquam reperies eandem constructionem cum aliis Gerundiis vel aliis eorum Casibus, ut, sicuti *discendi literarum, collocandi syderum, videndi Philumenæ*, itidem dicatur *discendo literarum*, etc. Ipse Ursinus To. I. p. 617. de Gerundiis tradit, Temporis notationem in *Nominativo servatam*, at in reliquis casibus eam fere oblitteratam, ut non raro *Vocabula nativam vim suam, cujus gratia inventa sunt, usu amittunt.* Quam, quæso, dabis tot diversitatum rationem, si non admittes hic Fortunam et Casum?

oratio, sequendum, non quæ habeat similitudinem,

Quod si facis, mecum, opinor, agnosces, nullam esse rationem, ut Participia illa Neutra habeantur vel peculiaria vocabula, vel certe non Participia, quia constructionem, olim magis vulgo frequentatam, sed quam in eorum masculinis et femininis nunc certe non amplius inveniatis, sibi præcipue retinuerint, et quasi vindicaverint: atque ita nunc a reliquo ejus Participii usu, quod ad illam constructionem tantum, discrepare videantur. Satis hæc evertere et confutare mihi videntur absurdam illorum sententiam, qui tradunt, Gerundia esse vera Nomina Substantiva Verbalia, quæ proinde Genitivum natura sua regant, et Accusativum. Multis tamen eam denuo adstruere et tueri conatus est Clar. Ursinus To. 1. p. 614. etc. et To. 2. p. 384. etc. sed adeo sibi parum constans, ut sæpe vix sciam, quid sentiat Agnoscit Gerundia esse formæ passivæ, pag. 385. Quin adeo ille a Passiva significatione abhorrere videtur, ut etiam, quæ vulgo ab omnibus Passivæ exponuntur, ille posse ea æque bene active exponi censeat, pag. 384. Scilicet illud Quincillianæ, *Memoria excolendo, ut alia omnia, augetur, exponit, in excolere ipsam; Et Virgilii, ante domandum Ingentes tollunt animos Equi exp. ante donare ipsos, Et sic reliqua. Vide et To. 1. pag. 628. ubi evicisse se ait nativam vim Gerundiorum æque Activam in iis locutionibus posse statui, ac Passivam. Quibus quid velit, profecto non perspicio: nam Equi utique non demant alios, sed domantur, et Memoria, quæ excolendo augetur, non excolit rem aliam, sed excolitur. Sed et, si ita agatur, omnia Passiva hoc modo possint active*

exponi, etiam illud, *Glycerium amatur a Pamphilo, h. e. Pamphilus amat Glycerium. Verum videtur contra me disputans id potissimum agere, ut hæc Gerundia ab omni Passivo quam longissime removeat. At Idem contra Bangium disputans, To. 1. p. 616, 617. contendit, Gerundia esse Participia Passiva, quæ et Tempus nent, et necessitatem ac officium rei faciendæ. Quin quum Bangius opposuisset, Gerundia contra communem Participiorum naturam in passiva forma active significare, ille in eo nihil tale reperit, quod natura Participii talis officiat. Et To. 2. p. 387. probat Gerundia, cum Passivæ significant, etiam Passivorum more admittere Ablativum cum Præpositione A vel Ab. At si ita, vera tunc utique erunt Participia Passiva. Sed distinguit To. 1. p. 617. ut nempe illa, standum est, amandum est; quæ ceteroquin etiam pro Gerundiis habet, sint Participia, æque ac Passivum Partic. in DUS, quæ norant, quid fieri debeat, aut necesse sit: ast in reliquis Casibus, aut ubicunque istam significationem deposuerint, sint Nomina Participialia, seu, ut loquitur, p. 619. Substantivi naturam referant, et Accusativus eadem vi ab illis, activa notione præditis, regatur, quæ ab ipso Verbo activo regitur. At mihi res parum consentanea Analogiæ videtur, ut Substantiva regant vi sua Accusativum. Scio equidem, Ursinum et alios tribuere Substantivis Verbalibus hanc vim, sed repugnat hoc naturæ Syntaxeos Latine, in qua, ut ipse Ursinus, To. 2. p. 7. tradidit, Accusativus non regitur nisi a Verbo active significationis, vel vi hujus a Gerundio, Supino, aut Participio, vel a Præpositione, exclusis omnino Substantivis. Negari tamen acquit, reperiri apud*

sed quæ utilitatem: ibidem, Sic enim omnes repu-

Antiquissimos, atque adeo Plautum imprimis, Verbalia in IO, quæ additum sibi habent Accusativum. Sed quanto antiquioris est temporis, tanto propior Græcæ erat Latina Lingua, tantoque in ea frequentior tunc Græca illa Ellipsis Præpositionis *æta* etiam in Substantivis. Posteriores eam, quia durior erat, omiserunt, ac tantum retinuisse videntur in Participiis, Gerundiis, et Supinis, quæ eam sibi longo et continuo usu quasi propriam vindicaverant. Certe quod vere per Ellipsin Accusativi aliquando jungantur istis Verbalibus Noninibus, liquet ex eo, quod etiam dixerint *Domum itio*, *Domum reditio*. Nam nemo, opinor, dicit, Accusativum *Domum* a Noninibus istis regi, sicuti neque a Verbis *Ire* et *Redire* regitur. Vide loca apud Vossium, et inde apud Ursin. To. 2. p. 87. Deinde vero valde absonum est, Vocabula, quæ ipsa sunt Participia, sine ulla vel unius literæ mutatione, affirmare, esse etiam Nomina Substantiva. Immo longe absurdius mihi videtur, statuere, vocabulum *Discendi* tanquam Nomen Substantivum per se regere Genitivum *literarum*, etc. quam quod Sciopius voluit regi hunc Genitivum ab Infinito *discere*, quum hæc Infinita etiam tanquam Nomina construi tamen soleant. At quanto his concinnius et mollius est, *Discendi negotii literarum*? Exagitat Ursinus, p. 304. hanc explanationem, quia durius foret hoc supplementum in eo, *Stoici Episturis irridendi sui facultatem deærent*. Sed non animadvertit Vir Doctus, non esse hanc Gerundii, sed, quam vocant *Gerundivam*, seu Participialem, locutionem sine Ellipsi, in qua *Sui*, ut solent illa tria, *Ego*, *Tu*, *Sui*, Substantivi vicem sustinet. Vide *me* infra ad hoc Caput in extrê-

mo; seu nota 15. Deinde vero dixisse videntur Veteres ad instar *Mei* vel *Tui irridendi*, *purgandi*, etc. etiam *Sui irridendi*, nihil distinguentes utrum hoc de pluribus dicatur, at de Uno, prout sæpe simpliciter secuti sunt in uno vocabulo aliorum similium Constructionem, etiamsi ea ab illo Uno ceteroquin abhorreat. Rogat etiam, quare minus *licuerit Præcis certo consilio donare Gerundia activa vi*, quam *Verba* (intelligit Deponentia) et *Participia Præter. Passiva*. At vero etiam horum omnium Constructio cum Accusativis primitus fuit haud dubie Elliptica: quum utique ipse Vir Doctus Tom. 1. p. 427. affirmet, *Omnia in OR primitus fuisse passiva*. Si ita, tunc omnibus Verbis in OR, atque adeo etiam Deponentibus, eorumque Participiis, Accusativus primitus per Ellipsin, postea fere obliteratam, fuit additus. Sed tandem, ut rem absolvamus, et veram Gerundiorum ostendamus naturam, præmitto iterum, Ea esse varios Casus Singularis numeri ab Neutro Participii Passivi in DUS. Etenim eadem plane sunt Vocabula, Gerundium *Amandi*, et Genitivus illius Participii. Et sic in ceteris casibus. Eadem porro utrorumque est forma, eadem origo, eadem denique significatio. Ipse Ursinus Tom. 1. p. 624. Gerundia in *Dum* ait notare id, quod fieri debeat aut deceat, atque adeo esse Participia, sed tamen, quod mireris, diversa a Neutris Participii Passivi in DUS: at reliqua Gerundia in DI, et DO, esse Nomina Participialia, quia simpliciter notent ipsam rem Verbi, quæ Infinito, vel Nomine Verbali in IO, ceteroqui declaratur, obliteratam vero habeant significationem ejus, quod fieri debeat, aut deceat. Atqui in Par-

icipio illo utrumque idem reperias. Notat enim, ut modo jam diximus, p. 440. et illud quod fieri debet aut decet, sed maxime in Nominativo et Accusativo, at in reliquis Casibus plerumque notat simpliciter rem quæ fit. Sic apud Ciceronem Fabricius dicitur missus ad Pyrrhum *de permutandis captivis*, quod ferme nihil aliud notat, quam *de permutatione captivorum*. Sed et hinc docet Ursinus ipse, promiscue hæc a Veteribus adhiberi, immo elegantiores et usitatiorum fuisse Passivi illius Participii constructionem in eodem illo sensu, quam Gerundii. Denique hinc orrum, ut Recentiores ideo illam Participii Pass. constructionem *Gerundivam* appellaverint, quia sensum eundem exhibet, quem ipsa Gerundia. Multum tamen discriminis reperitur inter Participii illius et Gerundii Constructionem: accedit, quod multa occurrant Verborum Neutorum Gerundia, quorum Participia Passiva ordinariæ seu personalis constructionis nullo sunt, et vix ullo possunt esse, in usu. Quæ ergo illius discriminis ratio? Nulla alia, quam quod Gerundia sint Verborum Passivorum, quæ *Impersonalia* dicuntur, atque ab iis eandem acceperunt constructionem, in primis eam, unde Impersonalia suum nomen habent, quæ non requirit magnopere suppositum seu personam Verbi. Impersonalis ergo hæc constructio ipsam tantum Verbi rem seu actionem notat, nec definit aut dirigit eam in certum Suppositum vel Objectum. Cæpit autem a Verbis vere Activis seu Transi-
 tivis, in quibus per Ellipsin analogica constructio poterat facile constitui, ita tamen ut peculiare objectum actionis relinquatur in incerto. Nam quid est, quidve notat absolutum illud *Amatur*,

aliud, quam *Amatur aliquod negotium, aliqua res?* Plane ut in Activo, quando quis absolute tantum dicitur *Amare*, non expresso ullo amoris objecto, intelligi potest et solet Accusativus *aliquid*. Sed utraque in locutione, quia relinquitur in medio et obscuro certum Actionis objectum, quod Passivi est Suppositum, idcirco illa Ellipsis non animadvertitur, et tantum ipsa Verbi actio designari iis locutionibus creditur, absolute præsertim positis. De Activi absoluto usu Vide me supra ad Cap. 2. pag. 274. et ad Cap. 4. p. 393. 394. Ceterum quia Activum ita absolute positum, ut nullum os endat objectum neque in proximis, in quod tendat sua actio, simile est Neutro, quod nullam actionem in objectum aliquod transeuntem notat; hinc ad exemplum Impersonalis locutionis Activorum in Passivo, quæ nihil nisi ipsam Verbi actionem significare videbatur, formarunt etiam ex Neutris similem plane locutionem in Passivo, quæ itidem nudam tantum Verbi actionem notaret, licet ceteroqui Neutorum significatio et natura Passivam formam non reciperet, nec nisi per abusum quandam accepisse aliquando reperiatur. Ut ergo idem est, sive in Activo ad quæstionem *quid agis?* respondeam, *Amo, Cano, sive Curro, Pugno*, quum utraque meram verbi actionem sine ullo ejus objecto notent; sic et idem est, si in Passivo ad quæstionem *quid agitur?* respondeam, *Amatur, Canitur, et Curritur, Pugnatur*. Nam et hæc pariter et eodem modo designant tantum actionem ipsam, sine ullo actionis aut passionis objecto. Sensus enim omnium est, *Fit res vel actio amandi, canendi, currendi, pugnandi*. Eam ergo in significationem

bis præsertim quum sit agendum: idem, motu pri-

quam formatæ sint hæ Activorum in Passivo locutiones, adhibentur idcirco eæ sine Persona seu Supposito, quod in veris Passivis est subjectum passionis. Nihil itaque mirum etiam a Neutris formatas, quæ nullum plane objectum actionis, nedum passionis suppositum, admittunt vel desiderant. Adhibetur autem ad has locutiones tertia persona Passivi, et tantum in Singulari numero, quia earum locutionum origo prima ab Activis vere Verbis est repetenda, in quibus analogicæ et personales fuerunt, siquidem intelligebatur in iis *Aliquid* seu *aliquid negotium*. Verum quia hæc Ellipsis erat usitatissima, et quia relinquebatur ita proprium actionis objectum in incerto et obscuro per generale illud *aliquid*, (unde eleganter apud Plautum Curcul. II. 3. 41. Parasitus Domino dicenti, *jam ades aliquid* respondet, *nolo hercle aliquid: Certum quam aliquid mavolo*) hinc perpetua fere tandem Ellipsi fuit prætermissum, et sic ista locutio accepit pauperatim speciem et nomen *Impersonalis* constructionis. Quum vero hæc Ellipsis in illis Activorum Impersonalibus jam esset pene perpetua, tum vero etiam ex Neutris formatæ fuerunt locutiones similes, quæ nudam verbi actionem in se permanentem declararent, tanto magis, quoniam Neutra ab natura sua non recipiunt passionem, nedum ut certum aliquod passionis suppositum requirant. Differunt ergo Impersonalia Passiva Activorum et Neutorum eo, quod illa admittant objectum vel suppositum, sed generale, ut et quod objectum verum in incerto ab iis relinquatur, atque ideo per Ellipsin fere semper omittatur: Hæc vero nullum admittant. Non opus ergo, ut in hisce

statuamus quoque Ellipsin *Aliquid negotium*, ut absque quo integer plane est, tum sensus in ejusmodi Impersonalibus Passivis Neutorum, tum ipsa constructio, utpote in illis demum vere Impersonalis. Sed et hinc frequentiora tandem evaserunt Impersonalia Neutorum, quam Activorum, quia hæc Elliptice feruntur tamen in aliquod objectum suæ actionis vel passionis, at Neutra minime, ut adeo per hæc commodius sola et nuda Verbi actio impersonaliter declararetur. Adhibetur autem Impersonalis ista Constructio per omnia Tempora Passiva Indicativi, Subjunctivi, Infinitivi et Participiorum, sed semper tantum in Singulari numero; eoque cum discrimine, ut in Activorum Impersonalibus possit et aliquando debeat intelligi *Negotium*, in Neutorum id nunquam desideretur. Dicitur ergo *Amabatur*, *Amabitur*, *Ametur*, etc. sed et *pugnabatur*, *pugnabitur*, *pugnetur*. Porro in Perfecto, *Amatum est*, *actum est*, *pugnatum est*, *perseveratum est*, *contlatatum est*, etc. Omnia hæc Impersonalem habent constructionem et significationem eodem plane modo, nisi quod sub illis, quæ ab Activis oriuntur, intelligi possit *Negotium*, et aliquando debeat, ut modo dixi; sub reliquis nec commode possit nec debeat. Vide me paulo ante, pag. 437. etc. Sed et hæc Participia, ab Activis formata, videntur eandem quoque constructionem Ellipticam cum Accusativo habere, quam Gerundia. Veluti in illo Plauti, *Justam rem et facilem esse oratum a vobis volo*, h. e. Volo a vobis esse oratum negotium ad justam et facilem rem pertinens, seu justæ et facilis rei. Verum de hac locutione egi jam supra, p. 123. Sed et hæc retulerim Imperse-

nalium Activorum Passiva, *Pudendum est*, *pertasum est*, immo et ad illorum exemplum *Veritum est*, cum Accusativo, de quibus fidei jam egimus supra, p. 307. Hinc jam descendimus ad Partic. Passivum in DUS, cujus Neutrum Genus per omnes Casus Impersonaliter quoque construitur, unde Grammatici hoc non animadvertentes fixerunt nobis *Gerundia*, ut peculiaria vocabula, ab ipso Participio diversa, quæ tamen ad quam Partem Orationis referre debeant, vix sciunt. At vero genuina sunt Participia, nec quidquam hic discriminis reperiemus, nisi quod in ceteris Participium illud personaliter construitur in his Gerundiis impersonaliter; ut et quod a Verbis Neutralibus Passivum hoc Participium, personaliter constructum, vix sit aut esse possit in usu, licet ejus Impersonalis constructio in Neutro Genere et Singulari Numero frequentissimi sit usus plane ut eorum Verborum tota Passiva conjugatio non datur, et tamen Impersonalis illa constructio in tertia Persona Singularis Numeri per omnia fere Tempora et Modos Verbi Finiti æque ac Infiniti sic satis in Passivo frequentatur; at in Verbis Activis Participium illud, et ejus Personalis constructio longe sit frequentior, quam illa Impersonalis Gerundiorum. Quod vero Gerundia hæc revera sint habenda pro locutionibus Impersonalibus Verbi et Participii Passivi, liquet clarissimum in modum ex eo, quod æque ac reliqua Impersonalia adhibeantur tantum in Singulari numero et Tertia Persona. Nam quando dicitur *irridendi Mei*, *Tui*, etc. personalis ea est constructio, æque ac *irridendi pueri*, *irridendæ puellæ*, etc. Nominativus autem Gerundiorum mani-

festus Tertiæ est Personæ, *pugnandum est*, *perseverandum est*, æque ac in Præterito, *Pugnatum est*, *perseveratum est*. Jam vero quam dabunt tandem rationem Grammatici, quare in illo Numero et Persona tantum adhibita fuerint Gerundia, si nolint meam hanc ab natura Impersonalis locutionis petitam admittere? Hæc porro Imperson. constructio ut in Verbo Finito Neutralium nullum requirit suppositum, quod Nominativo exprimi debeat, sic neque in hoc eorundem Participio ullum requirit Substantivum, quod ejus Suppositum est, et ejusdem in eo naturæ, cujus Nominativus ille in Finito Verbo. At in Activorum Passivis utrumque Suppositum admitti potest, et primitus haud dubie expressum quoque fuit. Observare illud licet in Verbis, quæ vel minimam Activo significationis speciem habent. Certe sic Corn. Nepos Attica, cap. 15. *Idem in nitendo, quod semel admisisset, tanta erat cura, ut non mandatam, sed suam rem agere videretur.* Ubi manifestum ex sequenti quod, intelligi *negotio*, licet *niti negotium* directa constructione nunquam dicatur. Quæ et causa est, quare malint istic nonnulli *tenendo*, alii *tenendo*. Sed vulgatam lectionem tuentur MSti: et construitur passim *Niti* etiam cum Infinitivo, quod speciem quandam habet Accusativi, licet revera tunc Præpositio *Ad* per Ellipsin debeat ommissa statui. In Verbis ergo vere Activis, res est certissima, sub hisce Partic. Passivis seu Gerundiis intelligi *negotium aliquod*: æque ac sub tertia persona Finiti Passivi, *Amatur*, *agitur*, etc. licet per Ellipsin planè perpetuam utrobique prætermittatur. Multo autem magis istius Ellipseos ratio haberi debet, quando ista Gerua-

sed et adde Caput 20. ubi sapius hæc locutio adhi-

dii constructio in certum determinatur obiectum, Genitivo vel Accusativo expressum. Certum utrique est, idem prorsus significari, sive dicam *studium discenda lingua*, sive *discendâ lingua* vel *linguam*. Quæ ratio hujus diversitatis, nisi quod prius solitæ est constructionis ut a Verbo Personali, at posteriora Ellipticæ, vel certe ejus, quæ reperti debet ab Impersonali Passivo, *Discitur, Discendum est*. In his autem sicuti intelligitur aliquod *negotium*, tanquam eorum Suppositum, sed quod semper per Ellipsin omittitur: sic et in illis fit Casibus obliquis. Ast certo jam obiecto actionis vel supposito passionis, alio in Casu aut Genere, addito, non alia illud ratione cum isthoc Participio Neutro connecti potest, quam per Ellipsin usitatissimam, scilicet *discendi Negotii lingua*, vel *scilicet quod ad linguam*. Haud facile quidquam in eo durius commons-trabitur, quam in illo Sallustiano (Vide supra, pag. 205.) similis ferme constructionis, *non diffidentia futuri, quæ imperavisset*, h. e. non fecit hoc *diffidentia futuri negotii eorum*, vel *quod ad ea, quæ imperavisset*. Nemo, opinor, aliter hæc explebit. Quod si ita: quid causæ est, quare eadem locutio Futuri Partic. Passivi, *studium audiendi, quæ ille dixisset*, non eodem modo debeat aut possit expleri, quo illud, *Futuri, quæ imperavisset*? Fateor posse dari locutiones, in quibus supplementum hoc videri queat absonum: veluti *studium audiendi aliquid*. Suppleri enim secundum hanc rationem debeat, *audiendi negotii quod ad aliquid negotium*. Ad quæ exclamaret, sat scio, Ursinus quispiam, et absurdi increparet *negotium quod ad negotium*. Sed cogitandum, Veteres

trigasse suæ linguæ & Ellipseon in ea rationes, ut hodie plerique suas vernaculas non satis intelligunt, sed secutos simpliciter usum loquendi, quem reperiebant, atque ita constituta jam et recepta semel phrasi quadam Elliptica, similes alias ad ejus exemplum ab iis formatas, et ita sæpe, ut neutiquam attenderent ad supplementi duritiem, quia nunquam supplementum illud exprimebatur. Innumeræ idcirco ejusmodi locutiones possunt formari, in quibus revera Ellipsis, sed absona, statui debet: ut si quis dicat, *Varii cum varias docuerunt artes, sed quod ad Philosophiam. Hanc Ego docui illum*. Supplenda hæc necessario, *quod ad Philosophiam Ego docui illum quod ad hanc scientiam*. At quam absona est, dicent, illa repetitio *quod ad*? Non minus tamen vera est, Scriptoribus ad talia non attendentibus. Certe mea ista ratio in Gerundiis explicandis longe expeditior est, et Analogiæ Syntacticæ magis congruens, quam quod fingere sine ullo exemplo et maxima cum varietate debent alii; Nempe *Gerundia, quum Necessitatem vel officium notant, esse Participia, non minus, quam Participia in DUS*. Ceteroquin esse *Nomina Participialia, immo Substantiva vera, quæ regant suo quasi jure Genitivum, et tanquam Verbalia, etiam Accusativum*. Vide Ursinum To. 1. p. 616. 176. 618. Immo illa quoque in DUM eo differre ab Neutro Participii veri in DUS, quod Substantive semper ponantur, p. 620. Esse itaque simul Participia, quod contra Bangium ex professo asseritur, p. 616. et Substantiva: quæ plus satis sunt absurda. Deia *Gerundia in DUM Nominativi maxime Casus, qui ceterorum sit thema, si sint Verborum Activæ*

betur] *Canes paucos et acres habendum*. Sed hæc phræses, (3) quas Cicero non agnoscit, quamvis ex ipso et Cæsare aliqua nobis falso obijciantur, in desuetudinem abierunt. Ab eadem antiquitate est illud; *Venit ad recipiendum pecunias*. Varro ling. lat. 8. *Ad discernendum vocis verbi figuras*. Multi hodie sic loquuntur, et testimonio bonorum auctorum id se facere existimant, sed falso: nam, (4) quæ afferuntur ex Cicerone testimonia, aliter jam leguntur; ut, *Ad orandum Deos*, pro ad orandos Deos. Val. Max. lib. 5. c. 2. *Super hoc ædem et aram Fortunæ Muliebri, eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendum curavit*. Alii legunt *faciendam*. [Et ita in multis legitur MStis.] Sed ex antiquitate *faciendum* potest retineri: sic enim antiquissimi loquebantur. Livius lib. 7. cap. 5. *Ad conciliandum gratiam*: et lib. 26. *Ad urbem unam oppugnandum*. Sed utroque loco ex veteribus libris legit. Carol. Sigonius, *conciliandam, et oppugnandam*. Neque obstat illud Ciceronis in Hercule Prodicti, *Ad eligendum, quam quisque viam sit ingressurus*: (5) nam ibi tota oratio

rum, esse ipsa Neutra a Masculino Participii in DUS deflexa, at si a Verbis Neutris sint, tunc aliunde, quam ab illo Participio, derivari, nempe vel proxime a Verbo ipso, vel potius a Participio in NS. Et tamen illa quoque priora esse a Neutris veri Participii divisa. Vide Eum, p. 619. et 620. Sed hæc varietas et confusio maxima satis superque convellit et confutat totam illorum de Gerundiis sententiam. Quapropter operæ pretium fecisse me puto longa ceteroqui satis hac disputatione, quando Impersonalium rationem denique constitui, et simul ex iis repetendam probavi Gerundiorum naturam et constructionem, quod ab aliis jam factum haud scio, nec ipse antea satis perspexeram. Sequitur vero inde Gerundiorum nomine et doctrina potuisse in arte Gram-

matica abstinere, quum ad caput de Impersonali Verborum Passivorum constructione verius pertineant.

(3) Quas Cicero non agnoscit.] At vide supra ad lib. 1. cap. 15. pag. 124. ex Cicerone et Plauto allata a me exempla. Adde etiam Marium Corradum de Lingua Lat. lib. 7. p. 279. Vechnerum Hellenol. I. 33. et Gronovium Patrem Observ. I. 7. extr.

(4) Quæ afferuntur ex Cicerone, etc.] Sed tamen etiamdum in optimis et recentissimis editionibus legitur Famil. V. 17. *Monitus nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad levandum fortunam tuam*. Catil. III. 8. *Quæ ad placandum Deos pertineret*. At hic plerique MSti placandos habent.

(5) Nam ibi tota oratio, etc.] Id vero manifeste est falsum.

est pro substantivo: ut si dicās, *Creditum est*, vel *credendum est*, *Romam esse caput mundi*. Recte itaque dicitur, *legendum est*, et *legendum esse*, sed non, *legendum est*, vel *esse*, *libros*; quia illic est participium in neutrali terminatione, cujus substantivum est, τὸ *legere*; hic vero est Archaismus, et inusitata loquutio. Illud vero Virgilianum lib. II. *Pācem Trojano ab Rege petendum*, est in accusativo, et subauditur *esse*, ut liquet ex præcedentibus. Sed ibi contendo, (6) *legendum esse*, *petendum*, non *petendum*, ex codice antiquissimo manuscripto, qui asservatur Salmanticæ in collegio D. Bartholomei. Lucret. lib. I. *Multa nobis rebus præsertim quum sit agendum*. Sed sic optime deesse potest *verba*.

Proprie itaque dicenda verba *Gerunda* contendimus in *Di* et *Do*, si tamen expressum habeant accusativum, ut, *legendi libros*, *legendo libros*: Aliter enim participia sunt in neutrali terminatione, quorum substantivum est, τὸ *legere*, ut, *tempus est legendi legere*. Hispanice, *Tiempo es que se lea*. Importune hic solent crocitare Grammatici, esse quadam gerundia in *di* et *do*, quæ significant passionem. Ego omnes has voces *du*, *di*, *do*, *dum*, significare passive assevero, si accusativum non habent. Sed excutiamus, quæ ab illis solent afferri; non enim in illis explicandis inanis opera sumetur. Ovid. 5. Fast. de Arione; *Pretiumque vehendi cantat*, id est, vecturæ. Sueton. Claud. *Harpocratem, cui lectica per urbem vehendi jus tribuit*. In his (7) aut deest *se*, aut intelligitur. Substantivum τὸ *vehere*, vel *vehi*, aut dicendum est, verbum *Veho*, peculiaris esse

Constructio est aperta et indubia, ad eligendum viam vivendi, quam viam quisque sit ingressurus. Verba sunt Ciceronis de Offic. I. 32. non IN Hercule Prodicii, sed in loco, ubi mentio fit Herculis Prodicii.

(6) *Legendum esse, petendam.*] Facilius ego crediderim MStis, qui minus cognitam locutionem

preferunt, quam qui usitatum et cuilibet notam. Certe in Virgilio Nicol. Heinsius, qui longe antiquiores vidit et adhibuit codices, *petendum* retinuit; unde nullus dubitem, quicquid in contrarium contendat Sanctius, sic legendum.

(7) *Aut deest Se.*] Vel potius Sui, ut passim loquuntur Aucto-

cujusdam significationis: nam *vector* est, qui vehit, et qui vehitur. Livius lib. 5. *Is, quum in pace instituisset pueros ante urbem lusus causa exercendique producere*, id est, exercitationis et lusus gratia, “[ut se exercerent, vel, ut exercerentur.]” Cic. 1. act. in Verr. *Hæc totius Italiae frequentia, quæ convenit uno tempore undique, comitorum, judiciorum, censendique causa*, subaudi *censere*, [immo *Sui*] “[id est, censuræ, ut censeatur.]” Varro Rustic. lib. 2. cap. 7. de equo, *Si fastidium saliendo est*, subaudi *equas*, id est, salturæ vel coitus. Justinus lib. 17. cap. 3. de quodam regio puero, *Athenas quoque erudiendi causa missus*, id est, eruditionis, (8) ut sit *erudiendi erudire*: Hispanicè, *de la erudicion, o del enseñamiento*. Idem posset dicere, si de aliquo Doctore loqueretur, *Athenas mittitur erudiendi gratia*. Ovid. de Nuce, *Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est*, id est, petitionis, (9) vel τὸν peti. “[Tibull. 1. eleg. 10. *Nec tibi celandi fas sit*, id est, ne possis celare.]”

In Dativo Plin. lib. 15. cap. 18. *Nam Alexandrinæ vix sunt vescendo*: et lib. 21. cap. 16. *Radix ejus vescendo est*, id est, apta esui: et lib. 34. cap. 25. *Ferrum rubens non est habile tundendo*, id est, tusioni: et lib. 13. cap. 12. *Charta emporetica*

res. Sic Cæsar, *recipiendi sui facultatem liberam dederunt Bellovacis: Neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt*, etc. Vide ipsum mox Sanctium, pag. 455. etc. Revera autem hæc passivo sensu sumuntur, ut vere sunt Participia Passiva.

(8) *Ut sit erudiendi erudire.* Immo vero exple, et expone, *erudiendi sui*, sensu itidem plane passivo. At si de Doctore diceretur, tum vero itidem passive quidem accipiendum foret, sed vel ita, ut Generale Suopositum, *alicujus negotii*, intelligatur, ut in Impersonali *Amatur*, scil. ali-

quid negotium, quod tunc incerto relinquitur, vel, si addito Genitivo aut Accusativo actio Verbi certum in Objectum determinetur, veluti *erudiendi puerorum aut pueros*, tum vero ita, ut intelligatur et sensus sit, *Negotii puerorum aut quod ad pueros*.

(9) *Vel τὸν peti.* Immo potius, *mei petendi*, h. e. quare petar: ut supra ostendimus. Ita vero etiam Gellius III. 2. *Quod abesse a viro usurpandi causa deberet*, h. e. ut usurpetur, aut usurpata sit, ab alio ad usucapionem Viri in ea interrumpendam. Vide et Rupertum ad Sallust. Jug. 62.

inutilis scribendo; id est, scripturæ; idem lib. 31. cap. 6. *Utilis est bibendo, atque purgationibus*. Sic dicimus, *Maturuit nubendo puella*, id est, nuptui. Plaut. Epidic. *Epidicum quærendo operam dabo*. Sed hoc gerundum est, alia participia.

In Accusativo falso Grammatici citant ex Virgilio, *Inter agendum capras*, et *ante domandum boves*. (10) Ubi tantum legitur, *inter agendum*, et *ante domandum*. Cicero, *Hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus*, id est, ad actionem, et dictionem exercendam: idem primo Tuscul. *Tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum*, id est, ad victum, cultus, et vecturam: “ [idem, *Facilis ad credendum*, pro, *credibilis*.] ” Vide passiva participia in neutrali terminatione, in quibus deest infinitum verbi. Sallust. Jugurth. *Quum Jugurtha Tisidium ad imperandum vocatur*, Qui locus gravissimos viros, non solum Grammaticos, semper torsit. Cicero lib. 9. epist. 25. *Quare ades ad imperandum, seu parendum potius; sic enim antiqui loquebantur*, quasi dicat, antiqui dicebant, *imperare alicui pecunias*, id est, jubere ut pecunias solvat; sic, *ades ad imperandum*, id est, “ [ad accipiendum imperium] ” ut tibi aliquid impere- tur. Sic Jugurtha vocatur ad imperandum *ut imperari*, id est, ut imperata faceret. “ [Varro 1. rustic. 20. *Diebus paucis boves erunt mansueti, ad domandum proni*, id est, ut domentur. Vellejus 2. *Cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam revocarunt*, id est, (11) ut censerentur.] ” In ablativo etiam asserunt significare passionem.

(10) *Ubi tantum legitur, etc.*] Verum hoc, sed intelligi tamen priore in loco, qui est in Ecl. IX. videtur *ut capellas*, vel plenius *negotium quod ad cap.* Nam verba sunt: *pasce capellas, Et potum pastas age, Titire, et inter agendum Occursare capro... caveto.* Alter locus est Georg. II, 206.

ubi manifeste jam sensu passivo id accipitur. Verba sunt, non tamen de Bubus, sed de Equis, namque *ante domandum Ingentes tollunt animos*, h. e. antequam sunt domiti.

(11) *Ut censerentur.*] Sic paulo ante pag. super. ex Cicerone in Ver. quæ frequentia Italiae cau-

Quintil. *Memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.* Virgil. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis*; idem, *Uritque videndo Fœmina*: “ [idem, » *Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures.* » Ubi Grammatici, *Fando, id est, dum dicitur, » passiva significatione, sicut alibi activa, Quis » talia fando Temperet a lacrymis?*] » Sed ego, ut dixi, semper significare passionem assevero: quid enim est aliud, *defessus sum legendo, quam defessus sum legendis libris, quum in illo desit τὸ legere?* [At vide ad pag. seq.] Sic in *excolendo, τὸ excolere*; “ [in *Fando, τὸ Fari seu facere, id est, dictu,*] » in *cantando τὸ cantare, vel carmine*: nam quæ incitiam est, *Cantando* exponere cum Servio, id est, dum cantatur anguis? An alibi, quum dixit Virg. *Cantando tu illum, intelligemus, dum cantatur?* Deesse autem τὸ *Carminæ, satis indicant præcedentia.*

*Carmina vel cœlo possunt deducere lunam;
Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis;
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Vides hic Polyptoton, *Carmina, carminibus, Cantando*, “ [aut subaudi *Cantu.* Lucil. 16. *Jam dirumpetur medius, ut Marsa colubras Dirumpit » cantu.*] » Sic in illo, *Uritque videndo Fœmina, id est, Taurus uritur, dum videtur fœmina, videndo, id est, in τῷ videri, id est, visu ipsius fœminæ: nam τὸ visu potest hic passive accipi; ut in illo Virgilii a paucis intellecto, Incipe parve puer risu cognoscere matrem, id est, dum fit risus: risum autem matris intelligo. Posset etiam dicere; Ridendo cognoscere matrem; id est, dum illa ridet, ut dixit;*

venit undique censendi causa. Suetonius Galba 8. *Ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus, h. e. ut gestaretur.* Sali. Jug. 5. *quo ad cognoscendum omnia illustra magis, magisque in aperto sint.* Ob-

sequens de Prodig. cap. 121. *Ad immolandum bos sacra injussa adnatavit per hostium classem, sequens ad aras percontandam obtulit, h. e. ut cognoscantur, ut immolaretur.*

Urit videndo, id est, (12) dum videtur, hoc est, facto visu. Sic intellige illud Lucretii lib. 1. *Annulus in digito subter teneatur habendo*, id est, dum habetur, ut exponit Lambinus. “[Ceterum nihil est,]” quod planius faciat, *Cantando, Videndo, Ridendo*, esse Participia, quam quod (13) Præpositionem in illis subaudiri constat. Plaut. Merc. *Quid ego hic in lamentando pereo?* Ter. And. *In denegando quis est pudor.* Vide infra de Ablativo absoluto.] ”

Tempus est legendi librorum, usitate et eleganter dicitur; sed quæ sit causa hujus loquutionis multi adhuc, idemque doctissimi, ignorant. Ego hanc esse

(12) *Dum videtur, hoc est, facto visu.*] Ita vero Sanctius imprudens et ignarus in meam descendit sententiam. Etenim Impersonalis plane Constructionis est hæc interpretatio, siquidem *urit videndo* exponitur ab eo, non, dum videtur *Fœmina*, sed simpliciter, dum videtur, h. e. fit visus, a Tauro Procedunt hæc in Neutorum Gerundiis. Sic enim *anguis rumpitur cantando*, h. e. non, dum cantatur *anguis*, sed, dum cantatur, seu fit cantatio. Sic *fando, excolendo*, h. e. dum fit illud, quod verbis *fari* et *excoli* denotatur. Adde *Nepotem in Dione cap. 4. Filium ejus sic educari jussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus*, h. e. dum ei indulgebatur continuo. In hisce facile patior nihil intelligi, quod Suppositi vicem obtineat, æque ac in Impersonalibus illis *Statur, Sedetur, Cantatur*, etc. At minus diserta in Gerundiis est Impersonalis constructio Activorum, quando explicari debet personaliter, veluti, *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, h. e. dum habetur ille annulus in digito. Sic Virgil. Georg. II. 250. de terra pingui, *sed picis in morem ad digitos lentescit habendo*, h. e. dum habetur terra talis intra digitos.

Hic vero intelligi necessario videtur *negotio* scil. illius *annuli*, illiusque *terræ*. Similiter in aliis quibusdam hujus formæ et participii a Verbis vere activis orti locutionibus, ut apud Cicer. Famil. XII. 12. *De cujus voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit*, scil. aliquo negotio. Sensus enim est, dum ab ipso auditur assidue aliquid negotium de ejus voluntate. Sic et illud Terentii, *in denegando modo quis est pudor*, possit explicare et supplere, in denegando aliquo negotio, vel etiam absolute cum respectu ad solam actionem, in facienda denegatione. Sic illa, *in expectando, in arrogando*, etc. quæ mox a me adferrentur, absolute exponi possunt. At *urit videndo Fœmina* exponerem Ego, *videando negotio Sui*, h. e. dum videtur ipsa.

(13) *Præpositionem in illis*] Sic Cæli Famil. VIII. 6. *Quoniam de intercalando non obtinuerat*. Gell. III. 7. *In expectando esse* V. 19. *Quod in arrogando juraretur*. Lib. VI. 14. *Donec confersi abibant, perditum labor in persequendo fuit*. X. 13. *Ille quidem in recusando perstabat*. XXV. 14. *Ab revocando ad incitandos hortandosque versus milites*. XLII. 17. *Se daturum venenum, quod nec in dando, nec da-*

causam aliquando arbitratus sum: Participia omnia et participialia verba, quum transeunt in nomina, amittunt verbi constructionem, et more nominum genitivum regunt; ut *Amans uxorem*, participium est, *amans uxoris*, nomen; sic *tempus legendi librorum*, id est, tempus est lectionis librorum. Postea vero mutavi sententiam, et regulam hanc generalem semper esse contendo; Ita adjectivo nomine, seu participio, semper deesse substantivum, *negotium*, aut infinitum verbi; ut, *legendum est*, subaudi *negotium*, vel *legere*; *Tempus est legendi*, subaudi *negotii*, vel *legere*. Hispani, *Tiempo es que se lea*. Sic. *tempus est legendi librorum*, ita ut *librorum*, regatur a *legere*, [vel potius a *negotii*] quasi dicas, tempus est lectionis librorum; sed si dicas, *Tempus est legendi libros*, (14) jam non participium est, sed verbum participiale. In ceteris vero omnibus, vox in *Dus*, semper significat passionem, et participium est adjectivum. Nunc autem, quia Grammaticis non ita frequens usus videtur esse hujus formæ, *legendi librorum*, varia testimonia proponam. Cic. 2. Invent. *Fuit exemplorum eligendi potestas*: et 5. Phil. *Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi*. Sic enim legit Budæus. Idem Cic. de Divin. *Dolebis tandem Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse*: et 5. Fin. aut eorum, quæ secundum naturam sunt, *adipiscendi*: idem de univers. *Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit*, etc. “[*Lucretius* 5. *Timentes, ne quod ob*” *admissum fœdè, dictumve superbe, Pœnarum*” *grave sit solvendi tempus adactum, pro, ne tem-*” *pus jam advenerit solvendi graves pœnas.*]” Sue-

zum ullo signo deprehendi posset. Terent. Eun. V. 2. 54. In cognoscendo tute ipse aderit. Scilicet sororem tuam. Nam accusativus in hoc et quibusdam aliis locis, intelligi videtur. Aliquando etiam exprimitur, ut apud Varronem de Rê Rust. III. 9. In supponendo oyd

observant, ut sint numero imparia.

(14) Jam non Participium est, etc.] Quasi constructio tali modo variata mutaret naturam vocabulorum eorundem; sed hæc multis refutavi jam supra, pag. 440. etc.

ton. Augusto, *Permissa jocandi licentia, diripiendique pomorum, et obsoniorum, et missilium.* Plaut. Cap. *Nominandi tibi istorum magis erit, quam edundi copia.* Caesar 4. Gall. *Venerunt (15) purgandi sui causa: ibid. Sui liberandi facultas daretur: libro 6. Purgandi sui causa ad eos legatos mittunt: ibid. Ut mercatores recipiendi sui facultatem non haberent.* Livius libro 21. *Nec enim vereor, ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui, existimet.* Plinius in Epist. *Quum illorum videndi gratia me in forum contulisset.* Terent. Heaut. *Date crescendi copiam, novarum qui spectandi faciunt copiam: sic enim dispungendus est locus, qui hactenus torsit Grammaticos, et Budaum.* Varro libro 2. cap. 1. Rust. *Aliquod fuit principium generandi animalium.* Gellius lib. 5. cap. 10. *Evathlus orandi causarum cupidus.* In hac loquendi phrasi dubitavi aliquando, an, quemadmodum dicimus, *veni causa videndi puellarum,* possimus etiam dicere, *Videndi puellæ:* nam Grammaticorum regula est, Si Gerundum habet accusativum pluralem, ut, *legendi libros,* poterit habere

(15) *Purgandi sui causa.*] Nihil huc pertinent hæc et similia, in quibus ipsum Participium adhibetur personaliter constructum cum Pronomine, quod vicem Substantivi prorsus obrinet. Dicitur ergo *Purgandi sui* eadem constructione, quia diceretur *purgandi Fili,* etc. Vide me supra I. 2. pag. 19. et II. 13. N. 10. Vossius in his *70 Sui* accipit, ut plurale, quia de pluribus agitur, qui se *purgare, liberare, recipere,* voluerint, atque adeo eandem putat esse Constructiones, *purgandi sui,* et *purgandi civium.* Vide Eum de Construct. cap. 53. At mihi *70 Sui,* ut forma æque ac *Mei* et *Tui,* sic et in Constructione, est Singulare, licet referatur ipso sensu sæpe ad plures. Nec enim facile reperies, *Venerunt purgandi suorum causa,* ut sæpe *purgandi illorum,* aut *purgandorum sui,* sed semper fere

purgandi sui, quasi singuli se singulariter voluerint *purgare.* Sic et *Qui* Ablativus Singularis sæpe etiam de Pluribus dicitur, licet ejus Plurale frequentè satis sit in usu veluti apud Plautum Capt. V. 4. 6. *Quasi patriciis pueris aut monedulæ, aut anates, aut coturnices dantur, quicum lusitant, pro quibuscum.* Rud. IV. 4. 66. *Ubi sunt signa, Qui parentes noscere hæc possit suos, Quibuscum parva Athenis perit.* Ubi vides ad idem Plurale, *Signa,* referri, atque adeo promiscue adhiberi, *Qui* et *Quibus.* Si quis tamen in his, *Sanctio* et *Vossio* suffragari, ac *70 Sui* accipere tanquam prorsus Plurale, malit, non multum equidem refragabor, maxime quum et Livius dixerit *Vestri adhortandi.* Verum vix dubito, quin Livius et Alii, in *70 Vestri, Sui,* non tam cogitaverint Constructionem

et genitivum pluralem, ut, *legendi librorum*. At ego quarebam, cur non posset etiam habere genitivum singularem? Terentius tandem in Hecyra 3. 3. 12. me admonuit, (16) utroque modo posse dici. Verba sunt Pamphili de Philumena, *Ego ejus videndi cupidus recta consequor*, id est, cupidus videndi videre eam, vel ejus Philumena. Et in Phorm. *Ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia* (17) loquitur de amica: “[de qua tamen ibid. *Ni mihi esset spes ostensa hujus habenda.*]” Ovid. 2. Trist. *Et spem placandi dantque adimuntque tui*: Ibid. *Olim placandi spem mihi tolle tui*, de Femina. Plaut. Trucul. Scena; Num tibi jam; II. 4. 19. *Quoniam tui videndi est copia*, loquitur de meretrice. Itaque sive de muliere, sive de homine, dicas, *cupidus sum videndi tui*, vel *videndi*: Passivum enim est participium adjectivum, id est, *videndi videre*. Unde non possum improbare illam lectionem, quæ circumfertur in epistola Acontii apud Ovid. *Sit modo placanda copia parva tui*, (18) quum legendum sit, *placandi*. Nam genitivi *mei*, *tui*, *sui*, *nostri*,

hanc Gerundi cum Genitivo Plurali, quam spectaverint eandem terminationem et ejusdem Casus ac Numeri speciem, tanto magis quia passivi *Mei* et *Tui*, qui verè Genitivi sunt Singularis Numeri, sic constructi occurrant. Ast alia jam est constructio, et huc pertinens, illa, qua Terentius dixit *ejus Philumena videndi*, quod mox Sanctius adferet.

(16) *Utroque modo posse dici*] Disertissime ita in I. 22. Cod. de administr. Tutor. *Accedit, quod ipsius pecuniæ fenerandi usus vix diuturnus est*. Prioris vero generis locutionem etiam Dictys Cret. lib. IV. cap. 3. adhibet, *qui peterent eorum, qui in bello ceciderant, humanam veniam*, ubi Vide Mercurum.

(17) *Loquitur de Amica.*] Verum id quidem, sed intelligi istuc potest, *ejus, quid vel quod ve-*

lis, quod præcessit. Verba sunt Phorm. I. 3. 22. *Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis, Retinere, amare, amittere: Ego in eum incidi infelix locum, ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi, copia*. Sequentia quoque ex Ovidii 2. Trist. non de Femina dicuntur, sed de Augusto et ad Augustum, ut recte monuit jam Ursinus Instit. Gram. To. 2. pag. 393.

(18) *Quum legendum sit Placandi.*] Utrumque putem recte dici. Vide me supra ad I. 2. pag. 19. Certe si *placanda tui* ferri nequeat, dicendum tunc foret, *Mei, Tui, Sui*, non esse Pronomina, sed Adjectiva, sub quibus intelligatur *Negotii*. Sed tamen quia hæc pendent ex ipso usu, et quia alia adhuc desiderantur exempla similium *tae placanda tui*, sæpius autem occur-

vestri, non admittunt adjectiva. Tum deinde passim dicitur *placatio tui*, *cura vestri*, *amor nostri*. De hoc gerundo, quum habet genitivum pluralem, meras nugas egit Laurent. lib. 1. cap. 27. Quoties, inquit, oporteat loqui per relativum, necesse est loqui per hoc gerundium, ut hic dies attulit initium dicendi quæ vellem; non autem, dicendorum quæ vellem. Sed contra sentit Cicero, ut supra citavi, *Aut eorum quæ supra naturam sunt adipiscendi*. Sueton. Aug. *Reparandarum classium causa, quas tempestatibus*, etc. ibid. Tib. *Et repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum domini*, etc. Val. Max. lib. 2. *Finem profecto fruendarum opum, quibus*, etc. Livius lib. 32. *Rerum suarum, quas possent, referendarum secum dominis jus fiebat*.

CAP. IX.

Supinum in UM admittitur, in U excluditur.

(1) **E**X numero Gerundorum est etiam Supinum: geritur enim a participio in *Tus*, ut cætera a participio in *Dus*, et dicitur *Supinum*, quia su-

rant *videndi*, *fenerandi*, etc. cum Feminis constructa, nolim reluctari Sanctio et Heinsio, reponentibus in Ovidio *placandi*. Miror etiam, Sanctorum hic dicere, *Genitivos Mei*, etc. non admittere adjectiva, quum supra II. 13. pag. 252. 253. recte illis jungi Genitivos Adjectivorum, ipse lectorem docuerit.

(1) *Ex numero Gerundorum, etc.*] *Gerundia* et *Supina* promiscue appellabant Grammatici Veteres et confundebant. Passim enim Gerundis adscribunt etiam *Supina* in UM et U desinentia: sed et sæpe *Supinis* ea, quæ ceteroqui proprie dicuntur *Gerundia*. Ita Priscianus lib. 8. p. 822. et 823. *Supina* exponit, sed Exempli omnia sunt Gerundiorum, quæ istis *Supina*

semper vocat. At p. 808, etc. de *Gerundiis* agit, et iis *Supina* quoque accenser. Proprie tamen et accurate quum loquerentur, distinguebant illa, et priora quidem *Gerundia*, at hæc in UM et U exeuntia, potissimum *Supina* dicebant non quod, ut ait Sanctius, *supine aut negligenter agant, ac pene otiosa ac supervacanea sint*, nec, ut Vossius de Anal. III. 11. quod sint a Præteritis formata, rem jam gestam significantibus, post quam rem gestam liceat nobis esse *supinis* atque otiosis, sed quod, ut censet Priscianus, pag. 881. a *Passivis Participiis, quæ quidam Supina nominaverunt, nascantur*. Vere enim omnia passiva videntur primum dicta *Supina*, quia hujus Vocabuli significatio con-

pine, hoc est negligenter agat, et pene otiosum; ac supervacaneum sit: nam orationes, quæ possunt fieri per hanc vocem crebrius ad alias transferuntur; ut, *discedo lecturus, discedo ad legendum, discedo*

venit Patienti, et alium Agere sinenti. Sentit autem Sanctius, in UM desinens, quia regere videtur Accusativum. Alterum in U exiens, quod item vulgo Supinum esse existimatur, demonstrat ille, esse potius certum Nominis Substantivi casum. At Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. et Vossius Anal. III. 11. et Construct. 54. ut Ursinus To. 1. p. 634 ostenderunt clarissime, utrumque æque esse Nomen Substantivum quartæ declinationis. Tanto magis miror Vossium, quod priore loco Supinis annumerat quoque Nominativos Participii Passivi, *Puditum est, ventum fuit*, etc. Et accessit illi in eo etiam Gallicus Novæ Methodi Auctor, adscribens ideo Supinis Nominativum, Dativum, Accusativum, et Ablativum, sed diversarum Declinationum, scilicet, quia *Amatum est*, et similia, in hunc censum referri volebat. At vero nihil prorsus commune habent ista cum iis, quæ proprie ut *Supina* memorantur a Grammaticis in Paradigmatum Conjugationum. Hæc enim Substantiva sunt, illa Participia Passiva, eo usu adhibita, quo Impersonalia Passiva. Quapropter quo modo in Præsenti dicitur simpliciter *Amatur*, eodem modo dicitur in sensu Præterito *Amatum est*. Nec probari potest contrarium ex illis Livii, de quibus supra jam egimus, p. 437. etc. *Diu non perlitatum tenueris Dictatorem*. Nam in his vel Impersonalem inesse Constructionem, vel intelligi Substantivum aliquod, atque adeo construi hæc revera, non ut Substantiva, sed ut Adjectiva, patet ex aliis locis, in quibus

etiam Participia alterius generis cum suis Substantivis tali modo occurrunt, aut ita, ut illis Participiis loco Substantivi addatur Infinitum, vel integra Oratio. Liv. XXVII. 45. *Auditum modo in acie alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum*. Substantivi vices manifeste hic sustinet infinitum *advenisse*, cui adjectum videmus, ut Adjectivum, *no Auditum*. Plane ut *Nunciatum* apud Eund. XXVII. 37. *Liberatas religione mentes turbavit rursus nunciatum, Frusinone infantem natum esse quadrimo parem*. Similiter XXVIII. 12. *Haud procul aberant, cum ex obviis auditum, postero die omnem exercitum proficisci, metu omni liberavit eos*. Scilicet *auditum* illud *Proficisci liberavit eos*, eadem constructionis ratione, ac si dixisset, *auditus ille rumor*. Sic ergo et in eo quod ait VII. 12. *tentatum per Dictatorem, ut ambo Patricii Consules crearentur, rem perduxit ad interregnum*, pro Substantivo capiendæ est omnis illa sententia, quæ sequitur *ut*: quasi scriptum esset, *Negotium, ut ambo Patricii Consules crearentur, tentatum*, etc. Porro autem, si *no tentatum* hic esset Supinum, haberemus ejus etiam Ablativum, non quidem *tentatu*, sed *tentato*, et sic plures haberemus Supini terminationes, quam quas memorant, et duos quidem diversæ formæ Ablativos. Nam pro eo, quod dixit iste Livius, potuisset eodem plane sensu dixisse, *Tentato per Dictatorem, ut ambo Patricii Consules crearentur, res ad interregnum perducta est*. Sic enim idem I. 41. *Tum demum palam facto, Servius, etc. regnavit*; h. e. palam facto negotio mortis Tarquinii, seu,

ut legam, discedo lectum. Tum præterea, quum raro inveniatur, rarius Accusativo junctum reperitur. Virgilius, *Suspensi, Euripylum sciatum oracula Phœbi Mittimus*: idem, *Venimus huc lassis quæ-*

mortuum esse Tarquinius: ubi videas velim Gronovium Patrem. XXXIV. 31. *Ibi permissio, seu dicere prius, seu audire mallet, ita capii Tyrannus.* Cicero Famil. III. 5. *Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per literas, quam desperato, coram me Tecum agere posse.* Tac. Ann. IV. 36. *Absolvitur comperto, ficta in eum crimina.* XI. 10. *In cuius transgressu multum certato, pervicit Bardanes.* cap. 26. *Nec ultra expectato, quam dum Claudius profisceretur, cuncta nuptiarum solennia celebrat.* Vides hosce Ablativos esse ejusdem plane naturæ et usus, cuius sunt Nominativi *Tentatum, perlitatum, etc.* Et tamen nemo illos pro Supinis, aut Nominibus Substantivis Verbalibus unquam habuit, sed ut sunt, pro Ablativis Absolutis veri Participii. Unde consequitur, neque Nominativos in illum, sed in hunc sensum, esse referendos. Quin immo eadem locutio usitata etiam est in veris Adjectivis: Liv. XXVIII. 17. *Haud cuiquam dubio, opprimi posse.* Vide et Gronovium Patrem Observ. I. 17. in it. Sed et in Masculinis Participiorum et vulgatum Adjectivorum. Sueton. Calig. 8. *In castris natus, patriis nutritus in armis, Jam designati Principis omen erat*: ubi Constructio est, *Caligula ita natus, erat omen*: plane ut *Negotium diu non perlitatum tenuerat, et Tentatum negotium, ut ambo, etc. perduxit rem.* Tacitus Hist. I. 89. *Cæcinnam jam Alpes transgressus exstimulabat eum.* h. e. quod Cæcinnam transgressus erat, id exstimulabat. II. 82. *Sufficere adversus vitellium videbatur Dux Mucianus, Vespasiani nomen, et nihil Arduum satis.* Ubi plane Adjectivum *Arduum* poni-

tur, ut illa Participia, hoc sensu, negotium illud, quod nihil sit satis arduum. Sic denique Ann. VI. 47. *Nulla in eos Imperatoris litera dabant suspicionem, fieri ea, etc. q. d. id ipsum negotium, quod nullæ literæ erant missæ, dabat, etc.* Verba autem Plauti, quæ itidem refert ille Methodi Auctor in hunc sensum, *Iustam rem et facilem a vobis oratum volo*, supra jam I. 15. pag. 123. 124. explicavimus, et ita, ut in iis *Oratum* nil aliud esse, quam Participium, demonstraverimus. Jam vero, siquidem Participia sunt illi Nominativi, longe utique diversi sunt generis et naturæ ab istis, quæ in Paradigmatum Conjugationum appellantur *Supina*, quippe quæ sunt vera nomina Substantiva, alterum Quarti Casus, alterum Sexti, sed ejusdem declinationis; et proinde a suis præpositionibus inore nominum recta. Sanctius atque alii accipiunt illud in Uti etiam ita aliquando, tanquam sit Dativi casus: Veluti *Horrendi auditu pro auditu.* Sed hæc quoque revera Ablativi esse casus clarissime ostendit Vossius Construct. 54. extr. dum in eo casu addi Adjectivos hęc locutionibus probat. Nec enim dici *Horrendum ipsi auditu*, sed *ipso auditu*, intellecta præpositione IN. Sic mox ex Quintiliano adfert ipse Sanctius, *Verba etiam ipso auditu acerba, ex Plinio, parvum dictu, sed immensum æstimatione, ex Livio, id dictu, quam re facilius.* Vide pag. 465. Accedit Priscianus, qui lib. 8. p. 811. diserte talia per Ablativum exponit, quum ait, *Quid enim est miserabile visu, nisi visione?* In priore, quod est Accusativi casus, subauditur præpositio AD vel IN. Plautus Trucul. IV.

situm oracula rebus. Terentius, Cur te is perditum?
Semper jungitur verbis motum significantibus; et
motus etiam est in illis; *Collocavit filiam nuptum;*
Conduxi te cantatum, Admitte me spectatum.

2. 27. *Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas, Præterea unam in obsonatum, Potuisset dixisse, præterea unam argenti minam dedi obsonatum, h. e. ut inde obsonet, sicuti pater dicitur, collocare filiam nuptam. Sic Lucretius l. 792. Nam quodcumque suis mutatum finibus exit, (h. e. ut mutetur seu mutet se) continuo hoc (exire mutatum) mors est illius, quod fuit ante, Quapropter, quoniam, quæ paulo diximus ante, IN commutatum veniunt, constare necesse est. Ex aliis ea, quæ nequeant convertitur unquam, h. e. veniunt, ut se commutent, vel ut commutentur. Hinc jam liquet, Supina non tam, vel certe non tantum, ad motum, sicuti plerique tradunt, sed ad finem quoque significantum adhiberi. Nam *Eo spectatum* dicitur, pro, *eo ad spectatum*, h. e. ut spectem. Sic Plautus *Aulul. III. 3. 9. Coctum ego, non vapulatum, conductus fui* Sallust. *Histor. III. Nec ego vos vitum injurias hortor.* Non est in his verbum, quod motum aliquem significet, sed quod actionem, quæ sibi certum quid habeat propositum, tanquam suum finem. Nam quod Sanctius mox ait, *etiam in illis esse motum, conduxi te cantatum, etc. et quod Ursinus To. I. pag. 638. in ipso fine inesse quandam motus significationem, qui nos moveat ad agendum, immo To. 2. pag. 467. quum in his quæstio sit QUO, significationem motus ad aliquid, seu locum, ab his non abesse; illa vero videntur longe abesse a proprie loquendo, quod tamen in explicanda rerum et verborum natura facere debemus. Diversa plane res est motus ad locum et finis actionis animo conceptus, Longe quoque petitum**

est, quod Vossius de Anal. III. 12. occulte motum significari etiam ad locum, in hisce, *dare nuptum*, et similibus, tradit, quia quæ nubit, datur alteri, ut eam domum ducat. Quanto naturalius est, statuere in hisce actionis finem, qui declaretur ipso Supino? Verum ista oriuntur apud Viros Doctissimos ex nimio recepta semel tuendi studio. Jungitur autem hisce Accusativis, *ultum, spectatum*, et similibus, plerumque aliis Accusativis, qui creditur ab istis tanquam Nominibus Verbalibus, quæ Verbi sui rectionem retineant, proxime regi. Sed repetendum hic, quod sæpe jam monui, intercedere in his Ellipsis præpositionis *in*, et vocis *Negotii*, ut adeo si dicam, *Eo spectatum ludos*, idem sit, ac si dicerem, *Eo ad spectatum negotii, quod ad ludos attinet.* Rationem explicimus abunde et sæpe jam in superioribus, ac contra Ursini, qui et hic sese nobis opponit, exceptiones vindicavimus. Quare autem hæc constructio ita frequentetur cum Accusativis *spectatum, etc.* non item cum Ablativis *spectatu, etc.* aut aliis casibus, ejus nulla potest certa dari ratio, nisi quæ ex Fortuna et Casu est petenda, sicuti aliquando faciendum, quum alibi jam sæpius, tum proximo superiore capite, pag. 440. 441. probavimus, multis eam in rem allatis exemplis; et de hæc ipsa constructione ultro affirmat etiam Ursinus To. 2. p. 85. merè fortuna eam adscribere. Inde ergo colligendum, non directam hæc, sed Ellipticam potius esse constructionem, quum in Ellipticis magis dominetur casus et fortuna, quam in directis. Sed et reperimus alia quædam Nomina

Amaru,

Amatu, lectu, auditu, mire conturbant Grammaticos; mihi partim sunt dativi quartæ inflexionis, partim ablativi, quibus modus significatur. (2) Dativi exempla sunt; *Mirabile visu*; *Horrendum auditu*, id est, oculis, et auribus; nam dativus quartæ antiquitus frequentior erat in U, ut Gell. testatur. lib. 4. cap. 16. Virgil. 8. *Altissima visu*: idem, *Mirabile visu*, id est, oculis: nam ipse alibi dixit, *Oculis mirabile monstrum*. Valer. Maxim. lib. 5. *Ergo quod auditu novum est*. Plaut. Bacch. *Ista lepida sunt memoratu*: ubi aliqui legunt, *memoratu*. Sed altius hæc expendamus. Si terminatio in U supinum verbum esset, (3) aliquando haberet a, vel ab. Deinde videmus, hanc vocem suscipere adjectivum. Plautus Stich. *Tuo accessitu venio huc*. [nec » dubium est, quin recte quoque dicatur, *crebris » tuis accessitibus huc veni*, sicut narratibus; Ovidius 6. *Metamorph. Tempestiva meis veniet narratibus hora*.] » Quinctil. lib. 8. *Rebus atrocibus verba etiam ipso auditu acerba magis conveniunt*. Plinius lib. 20. *Cepæ sativæ olfactu ipso caligini*

alterius declinationis, ast pauca valde, eodem modo constructa, ut illa Supina in UM, quæ Accusativum tamen sibi non adsciscunt. Nam ut *cantatum conducere, cantatum ire*, dicimus, sic et *venum dare, venum ire, pessum dare, pessum ire*, in quibus æque ac in illis Supinis intelligitur præpositio AD, quum vera sint Nomina, sed secundæ Declinationis, certe *Venum*. Denique multi Ablativi istius formæ etiam in alia constructione, sed manifesta Nominum Substantivorum, reperiuntur, licet alii Casus istorum Nominum interierint, vel certe nobis vix usquam occurrant, Veluti *accessitu, allegatu, natu, promptu, mandatu*, etc. quod cui rei adscribemus nisi Fortunæ, aut Opportunitati constructionis?

(2) *Dativi exempla sunt*.] At vide, quæ in proximis superio-

ribus p. 460. hac de re jam notavi, et pag. seq. ipse Sanctius habet. Speciem Dativi præfert quidem ille versus Lucretii II. 408. *Omnia postremo bona sensibus et mala tactu*. Neque tamen ulla nos necessitas, cogit omnino, pro Dativo etiam illud accipere.

(3) *Aliquando haberet A vel AB*] Vix perspicio satis rationem hujus argumenti. Nam primo non mutat naturam vocabulorum, sive præpositio illis præmittatur expressa, sive per Ellipsin, ob frequentissimum eorum in tali Constructione usum, pene perpetuam omittatur. Deinde occurrunt sane præpositiones etiam ante hæc vocabula in U exeuntia, ut ostenderunt Scioppius, et Vossius. Eo autem ipso evadunt vocabula ista minime verba Supina, sed vera Nomina Substantiva. An ergo voluit forsitan Sanctius, si vocabula

medentur. Gellius lib. 12. *Eos versus assiduo memoratu dignos puto.* Tacitus libro 20. *Copias recenti lectu auctas.* Livius 37. *Et eodem armatu Cares.* Stat. 9. Theb. *Longo defessa redibat venatu.* Quod etiam testimonium indicat, hanc terminationem jungi verbis motum vel locum significantibus, et sic dici, *Venio venatu*, ut, *venio agro*, *venio de venatione.* Plaut. Menæch. *Obsonatu redeo.* Statius, *Quem tu venatu rediturum in limine primo Operiens.* Cato Rustic. *Primus Cubitu surgat, postremus cubitum eat.* Præterea junctura ipsius orationis indicat esse nomen. Livius lib. 31. *Id dictu, quam re facilius.* Plinius lib. 7. cap. 1. *Paryum dictu, sed immensum æstimatione.* Si *Dictu* supinum est, etiam *æstimatione* supinum erit. Cic. in Pison. *Quis enim te auditu, quis ullo honore, quis denique communi salute dignum putavit;* idem pro Cluent. *Quam levia genere ipso, quam falsa re, quam brevia responsu.* Curtius lib. 4. *Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit;* idem lib. 8. *Quis cætera auditu majora, quam vero, sustinere posse credebat?* Val. Maxim. lib. 9. *Nec ipsa verba relatione familiaria, quam dictu fastidienda sunt.* Tacitus lib. 1. *Lucos visu, ac memoria deformes.* Delirant igitur, qui dicunt, hoc supinum significare passionem, nisi velis dicere, nomina etiam aliquando hanc passionem significare: nam quum dicis, *Laude et amore*

hæc essent Verba Supina, et passivæ quidem naturæ, tum construi etiam debere, ut Passivæ solent, sequente A vel AB cum alio Nomine, quod nunquam tamen fiat. Certe ipse ea, non Verba, sed Nomina esse recte statuit. Et tamen ejusdem sunt naturæ hæc in U exeuntia, cujus illa in UM, licet Usus quodammodo ea distinxerit, dum his Accusativum sæpe addidit, quem illis non addidit. Ceterum multo minus perspicio, quid sibi velit Ursinus To. 1. p. 634. ubi Supina esse vera Nomina a Saturnio probatum,

et inde ab Sanctio, Scioppio, et Vossio id haustum ac repetitum affirmat, additque, ut nullum plane mihi dubium sit, quin, ubi lib. III. cap. 9. *Minervæ Sanctii legimus hanc primam afferrî rationem, cur nullum sit Verbum Supinum in V. quia aliquando haberet A vel AB exciderit negativa, quod non advertit Cl. Perizonius.* Fateor id me non advertisse, atque etiam hunc non advertere. Certe necdum perspicio, ubi negativa in hisce Sanctii verbis sit reponenda. Judicet Lector.

dignum, poteris exponere, ut ametur, et laudetur. Sed ostende, obsecro, hanc tuam passionem in his et similibus. Cic. *Perpessu aspera*. Livius 10. *Migratu difficilia*: idem in proœmio; *Unde fœdum inceptu, quod vites, fœdum exitu*, id est, ut exeat, vel fine ipso: idem lib. 1. *Eo tempore in Regia prodigium visu eventuque mirabile fuit*: idem vigesimo quinto, *Consilia audacia prima specie læta sunt, tractu dura, eventu tristia*. Sed opponit Laurentius, *si essent hæc nomina, haberent alios casus*. O plumbeum pugionem! quid illa? *In promptu, natu major, noctu, diu, sponte, astu, impete, vitatu, petitu, suppetias, inficias*, et mille hujusmodi? Sed quid mirum, si concedamus et alios casus? quum legamus semper, *Nuptui dare*, et (4) *veno exercere*, et *posita veno*, apud Tacitum lib. 16. *Prædæ, et divisui esse*, apud Livium lib. 3. Denique illud, quod Supinum ultimum vocabant, ablativus, vel dativus est, per quem bonum explicamus; ut si quæras, quo pacto aliquid sit mirabile, respondebo, visu, auditu, dictu, memoratu, exitu: “[vel certe Præpositio, ” *ab*, subauditur, ut sensus sit, quod ad visum, ” auditum, dictum, memoratum, vel exitum per- ” tinet.] ”

(4) *Veno exercere, etc.*] At hoc non est, quod *Supinum* Grammatici dicunt, sed manifeste Nomen Substantivum secundæ Declinationis, quum *Supina* omnia sint quartæ. Sed et *nuptui, divisui*, et similia nullam habent *Supini* speciem in Ablativo autem *Supinorum* intellexerim præpositionem, non semper *AB*, ut mox vult

Scioppius, sed sæpe *IN*. sic illud Plinii, *pervum dictu, sed immensum æstimatione*, supplendum est utique omnino per præpos. *IN*. Sic quando Seneca ait *Epist. xc. Facilis victu sapiens fuit, h. e. facile vivit, et, ut mox loquitur, expeditissimus*. Manifesta autem in his Ellipsis est *IN*.

CAP. X.

Singula participia esse omnium temporum, et Tempus Verbi, cui junguntur, adsignificare Participium Activum cum Verbo Substantivo. Fit Nomen. Legendum est non est Gerundium, sed Participium: Ejus Usus per omnes Casus.

ULTRA ea quæ a me superius disputata sunt lib. I. cap. 15. animadvertendum est, Participium activum sæpe jungi (1) verbo substantivo. Cic. in Orat. *Est enim, ut scis, quasi extrema pagina Phædri, his ipsis verbis loquens Socrates.* Auctor in Sallust. *Unus enim satis es materiæ habens.* Cic. de amicit. *Quid enim erat Africanus indigens mei: idem I. de divin. Est apud Platonem Socrates dicens Critoni suo familiari: idem lib. 6. epist. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum.* Liv. lib. 20. *Illa longa oratio, nec ad vos pertinens sit.* Terent. Eunuch. *Peregrinus est, minus potens quam tu, minus notus, amicorum hic habens minus: idem, Primus esses proferens.* Gell. lib. 5. cap. 9. *Quum antea non loquens fuisset.* Jungitur sæpius aliis verbis; ut, *Vidi legentem: Discedens legebam.* Fit nomen, (2) quoties

(1) *Verbo Substantivo.*] Sic Sall. Jug. 31. *Si dediticius est, vestris jussis obediens erit.* Gell. V. 10. *Eloquentiæ discendæ cupiens fuit.* Sed et cum aliis Verbis. Liv. I. 27. *Quid petentes venerint.* Sal. Jug. 22. *Legari in Africam maturantes veniunt.* Sueton. Galb. 4. *Somnia vitæ Fortunam dicentem.*

(2) *Quoties casum Verbi.*] Atqui ex sententiâ utique ipsius Sanctii sæpiissime etiã Nomina, quæ dicuntur *Verbalia*, habent casum Verbi sui. Quapropter si quid discriminis inveniri queat inter psum horum vocabulorum, ut

possint dici modo vera Participia, modo vera Nomina, querendum id foret potius in adsignificatione Temporis, cui Usus diversam constructionem, licet utramque etiã Nomini convenientem, videtur accommodasse. Nam *amans virtutem* adhibetur ad notandum non modo rem ipsam, sed et præsens illud temporis momentum, quo quis virtutem amat; At *Amans virtutis* usurpatur ad perpetuum virtutis amorem in homine aliquo significandum. Vide supra ad I. 15. pag. 119. Quod autem Participia vere certum

casum verbi non habet; ut *Virtutis amans*, unde formantur comparativa et superlativa.

Amaturus jungitur omnibus verbis, et temporibus; etiam futuris. Vide supra libr. I. cap. 15. pag. 131, etc.

Amatus jungitur omnibus verbis; ut, *amatus erat; comitatus est patrem, vel a patre*. Supra lib. I. cap. 15. pag. 132, etc.

Amandus jungitur omnibus verbis, et temporibus; etiam futuris: ut *Lectio legenda erit*. Valla lib. I.

Tempus per se adsignificent, et proinde non sint omnium Temporum, satis probavimus supra d. I. pag. 128. etc. Unum modo addemus ad defendendum Ciceronem, cujus auctoritas in his nullo suo merito sic satis ab Auctore Novæ Methodi in Notis Sect. IV. cap. 3. hac occasione labefactatur: id quod tanto suscipiemus libentius, quoniam nobiscum plane sentit. Dicit enim pro Demo, *Non tulit, UT Interdicatur*. Quid ergo? ut *Interdictum sit*. O cœnum, etc. Hanc tibi legem Clodius scripsit, ut *Interdictum sit, cui non Est interdictum*. Videmus distinguere Ciceronem tanquam diversa, *interdicatur, et interdictum sit*, quæ Auctor iste ejusdem esse significationis, etiam quod ad Tempus, vult, licet forte alterum sit frequentioris usus. Certe neminem esse ait, qui non videat, *Velitis, ut interdictum sit*, eandem habere vim notandi Præsentis Temporis, quam illa Terentii, *Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit*, in quibus *facta sit* ponatur pro *fiat*. At vero et Ego neminem esse putem, qui, si modo animum attendat, non perspiciat esse aliquod Temporis discrimen inter istas locutiones, quas Cicero ita disorte distinguit, ut et *inter facta sit* Terentii, et *fiat* ejus interpretis. Nec enim voluit Davus apud Comicum, uti tunc fierent

dæmum surdi aut muti, nam nihil eum id juvaret, quippe quum jam dicta essent, quæ volebat audita ab heros; sed uti, antequam ista dicerentur, esset jam factus vel herus surdus, vel mulier muta. Similiter non recte poterat, proprie loquendo, rogari populus, ut ei, cui nondum erat interdictum, hoc ipso momento temporis jam *sit interdictum*: Sed recte quidem, ut ei *interdicatur*. Scilicet, Præsentis quidem Temporis est *sit*, at *interdictum* Præteriti. Sæpissime autem Participium cum verbo alterius Temporis conjungi, servata tamen singulis sui Temporis significatione, abunde supra probavimus, et agnoscit ipse Auctor in hisce locutionibus, *dicturus fuit*, etc. Quidni ergo et in aliis, ac proinde etiam in *interdictum sit* quod cum duo Tempora significet, differre utique debet ab *interdicatur*, quod unius est Temporis. Non diffitear tamen, potuisse ea dicentem, quæ Cicero arguit, defendi, sed non aliter, quam ut in ea locutione intelligatur *deinceps*, hoc sensu, ut ei jam statim ab hoc tempore *sit deinceps interdictum*. Cur ergo Cicero eum ita exagitat? Quia in legibus, quam maxime potest, proprie et sine ambiguitate ulla loqui earum Auctores debent. Manet illud certum, recte distinxisse Ciceronem inter istas locutiones.

cap. 26. negat posse dici; *Timeo te verberandum fore*. Sed fallitur. Cicero ad App. lib. 3. *Quasi divinarem tali in officio fore mihi expetendum aliquando studium tuum*. Livius lib. 37. *Aut sub pellibus habendos milites fore*: et lib. 6. *Eo quoque enim mittendos fore legatos*: et lib. 8. *Non id Corneliæ magis familiæ, quam urbi Romæ, fore erubescendum*. Vide supra libro I. cap. 14. pag. 114. et cap. 15. pag. 140, etc.

In Rectis plerumque jungitur verbo substantivo; ut, *legenda est lectio*; *legendæ sunt epistolæ*; sic etiam, *legendum est*, *tacendum est*, subaudi *to legere*, *to tacere*, ut jam diximus. Neque, *legendum est*, recte dicitur Gerundum nominativi, non magis, quam *lectum est*; in utroque enim deest *to legere*, et utrumque participium est passivum in recto casu, et in accusativo erit, si dicas, *legendum esse*, *lectum esse*.

In Genitivis pendet a Nominibus genitivum regentibus; ut, *tempus est legendæ lectionis*, et *legendarum lectionum*, et *legendi to legere*.

In Dativis; ut, *Terentianæ comædiæ conferunt expoliendæ linguæ, et scribendis fabulis*. Liv. *Si Resp. solvendo æri alieno non esset*, et, *tu solvendo non eras*, subaudi, *æri alieno apus*, vel *idoneus*.

In Accusativis dicimus, *Censeo reddendam pecuniam*, vel *reddendas pecunias esse*, vel *fore*; et, *veni ad solvendam pecuniam*, vel *solvendas pecunias*. « [Cæsar I. belli Civil. *Misericordia civium, quos interficiendos videbat*, subaudi *esse*, vel *fore*, id est, *interfectum iri*.] » Inepte præcipit Valla lib. I. cap. 72. esse quædam verba, quæ huic voci juncta præpositionem recusent; qualia, *loco conduco*, *mando*, *curo*, etc. ut, *curavi mittendas literas*; *locavi faciendam domum*; cum aliis verbis requiri præpositionem, ut, *Veni ad salutandam matrem*, vel *propter salutandam*. Ridiculum profecto est, quærere de nomine Adjectivo, quando cupiat aut respuat præpositionem: sequitur enim semper suum substan-

tivum, ut, *vidi hominem doctum*, vel *ad hominem doctum accedo*. Itaque nullum erit verbum, cui ego hanc vocem in *Dum*, cum præpositione, aut sine illa, non adjungam; ut, *veni ad salutandam matrem*; et *veni iterandam viam*; et *trado tibi puerum docendum*, vel *trado tibi pecunias ob docendum puerum*, curavi mittendas pecunias, vel curavi rem ante mittendas pecunias. Horat. *Hæc porcis comedenda relinques*. Itaque primus accusativus verbi non habebit præpositionem, secundo autem necessario est adhibenda.

In Ablativis semper a præpositione pendet, sed frequentius subintellecta; ut, *Sudas in componendo carmine*, vel *componendis carminibus*. Valla loco citato, *Cavendum*, inquit, *ne id verbum significet motum, quale esset, Revertor ab arando*. Fallitur longe. Cicero in Bruto, *idem traducti a disputando, ad dicendum inopes reperiuntur*: idem, *a dicendoque deterrent*: idem 2. Orat. *Ipse a dicendo refugisti*. Quæ exempla, sive sint, ut isti asserunt, Gerundi ablativi, sive sint hujus Participii, subintellecto substantivo, non liberant ab errore Vallam. Cicero in Verrem; *Non videor omnino a defendendis hominibus sublevandisque discedere*: idem 3. Orat. *A regendis civitatibus totos se ad cognitionem rerum transtulerant*.

CAP. XI.

De his formis, Amaturum esse, Amatum ire, Amatum iri, et Amaturum absolute.

SUSTULIMUS ex conjugationibus has voces, (1) *Amaturum esse*, vel *fuisse*, et *amandum esse*, vel *fuisse*, et *amatum ire*, vel *iri*, quia hoc Syntaxis est, non

(1) *Amaturum esse*.] Haud puerum satis recte hoc quidem ex conjugationibus sustulisse Sancium. Certe videntur ipsi Veteres id habuisse in paradigmate suo conjugationum. Unde factum, ut id, tanquam omni Generi ac Numero respondens, æque ac *Amare* et *Amavisse*, adhibuerint. Vide quæ disputavimus supra pag. 105.

Analogiæ: ineptum enim et præposterum fuerat, in verbis conjugandis, de Syntaxi præcipere; et quemadmodum dicis, *homo doctus est, mulier pudica est*, sic dices, *homo est amaturus*, vel *amatus*, vel *amandus*, *mulier est amatura*, *amata*, *amanda*. Sic vero se res habet; Duo activa participia, adjuncta verbo substantivo, totam perficiunt cujuslibet verbi activam, et duo passiva totam passivam. Sic *Amans sum, amans eram, amans fui*, etc. et in infinitivo, *Amantem*, vel *amantes esse, fore*, vel *fuisse*. Rursus, *Amaturus*, *amatura*, *amaturum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; *Amaturi*, *amaturæ*, *amatura*, *sumus*, *eramus*, *erimus*; et infinitivo, *Amaturum*, *amaturam*, *amaturum*, vel *amatuos*, *amaturas*, *amatura*, *esse, fore*, vel *fuisse*. In passiva, *Amatus*, *amata*, *amatum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; in infinito, *amatum*, *amatum*; *amatos*, *as*, *a*, *esse, fore*, vel *fuisse*. Sic, *amandus*, *a*, *um*, *sum*, *ero*, *fui*; in infinito, *Amandum*, *am*, *um*, vel *amandos*, *as*, *a*, *esse, fore*, vel *fuisse*. Dicam adhuc planius, (2) *Amatus*, *a*, *um*, *sum*, vel *fui*, non est tempus præteritum

106. et 112. Scioppius quidem in extremo hujus Capitis Ellipsin in ea locutione statuit, quasi intelligeretur *Negotium*. Et sine dubio fuit hæc locutionis istius origo. Sed ut usus sæpe alias per abusum ac errorem a vera origine et analogia deflexit, ita et huic Ellipsi ac supplemento repugnant verba Quadrigarii apud Gellium. I. 7. *Dum ii considerentur, hostium copias ibi occupatas futurum*. Nec enim statui istic ulla ratione potest ea constructio; aut dici, hostium copias esse negotium futurum ibi occupatas. Quid ergo? Manifeste futurum esse ponitur hic eodem plane modo, et eadem constructione, qua *fore*. Cujus nulla potest reddi ratio, nisi quod forte in paradigmate conjugationum id habuerint, et acceperint tanquam indeclinabile infinitum, æque ut *amare*, et

amavisse. Unde et Gellius ait; ista *Amaturum*, etc. indefinito modo dicta, qui neque in numeros, neque in personas, neque in genera distrahitur, sed omnia isthæc una eademque declinatione complectitur; et proinde illa istic neque virilis esse generis, neque neutrius, sed adhiberi tanquam verba ab omni necessitate Generum absoluta. Rectius tamen posteriores istam periphrasin, animadverso, Neutra exempli tantum loco in paradigmate posita, per sua Genera et Numeros variarunt.

(2) *Amatus sum*.] Hæc satis refutata sunt ad lib. I. cap. 15. pag. 132. Nam revera *Amatus* est Participium, et proinde adsignificat Tempus aliquod. Id vero est Præteritum. Nec tamen propterea sentimus, *Amatus sum*, esse unam vocem.

in passiva, non magis, quam *amandus*, *a*, *um*, *sum* vel *fui*: Verba enim in *Or* nullum habent præteritum: Sed *amatus sum*, præsentis vicem supplet, *amatus fui*, præteriti, *amatus eram*, imperfecti, *amatus fueram*, plusquamperfecti, etc. Utimur tamen jam promiscue, *Amatus sum*, vel *fui*, pro præterito, quod magis ex natura verbi substantivi accidit, quam ex vero præterito. Itaque *Amatus sum*, duæ sunt voces, non una.

Idem fere dicendum de *Amatum ire*, et *Amatum iri*, de quibus nescio, quas tricas inculcat Laurentius lib. I. cap. 28. Quid sit tenendum, paucis accipe. Hoc verbum *Eo*, ut notum est, motum significat, ut, *eo piscatum*; aliquando tamen ita supinis adiungitur, ut res una esse videatur, neque ulla motus vera significatio perspiciatur, ut, *Credo carmina lectum iri*, id est, legi; *cur te is perditum*, id est, perdis. (3) Denique *lectum ire*, aut *iri*, non sunt tempora futuri, aut præsentis, ut putant, sed ponuntur aliquando pro præsentem,

(3) *Denique lectum ire.*] Immo vero Grammaticæ omnes hæc locutiones sunt Præsentis Temporis, et præsentem motum norant, licet res ipsa, quæ in iis significatur illo vocabulo, quod Supinum dicitur, Futura sit. Etenim, *cur te is perditum*, denotat, cur id agis, cur ei rei operam das, ut te perdas: ubi ea res, *perditio* scilicet *sui*, est quidem Futura, sed tamen illa operæ datio in eam rem est Præsens, et proinde verbo Præsentis Temporis, *Ire*, enunciatur. Sic *credidi vos læsum iri*, non est simpliciter Præteriti Temporis, ut ait Sanctius, sed potius tria ista tempora designantur, duo Grammaticæ, unum sensu et re ipsa. *Credidi* notat Præteritum, *Iri* durationem Temporis ex Præterito usque in Præsens; vel potius Præsens Tempus in te temporis præteriti, seu præsentem motum et initium ad vos lædendos illo tempore, quo eum mo-

tum fieri credidi. *Iri læsum* conjunctim significat *Futuram parvi læsionem*. Non ergo interpretanda erant illa verba simpliciter per *Credidi vos lædi*, sed potius, credidi, ab hominibus id tunc jam agi, ut vos lædant, iri ad læsum vos seu vestri, et sic rationem ac viam vestri læsus, h. e. futuræ vestræ læsionis, tunc iniri. Et ita se res habet in omnibus, quæ sequuntur. Miror vero Vossium, qui de Anal. III. 17. recte omnino interpretatur locutiones *ire cænatum*, *ire perditum*, et similes, easque variis exemplis ostendit notare semper Præsens tempus, at Passivas locutiones *iri perditum*, etc. vult haberi pro Futuri temporis locutionibus. *Etsi autem*, inquit, *Ire amatum*, ceteraque ejus generis, sunt Præsentis temporis, non tamen existimandum, *Amatum iri*, Præsentis quoque esse. Nam ea Futuri esse, etc. Scilicet Vir Summus non distinguit inter Tempus

rito; sapius pro futuro; *Credidi vos læsum iri*, id est, lædi, Præteriti est; *Spero carmina lectum iri*, id est, legi, Futurum est. Quæ diximus, testimoniis comprobemus. Terent. Andr. *Tu tibi in meam vitam laudem is quæsitum*, scelus, id est, quæris; ibid. *Cur te is perditum*, id est, perdis. Sallust. Catil. *Et dum paucis scelestis parcunt, bonos omnes perditum eant*: idem Jugurth. *Ne ignoscendo malis bonos perditum eatis*: idem de Rep. ord. *Dignitate alios, alios civitate, eversum irent*. Plaut. Aulul.

Grammaticum, seu Analogiam locutionum, ac Tempus rei Futuræ, quod ex sensu et significatione, non verbi solius, sed totius locutionis pendet. Eadem enim est ratio Grammatica τῶν *Ireperditum*, et *Iri perditum*. Utraque phrasi denotatur consilium et initium, quod Præsens est, Rei, Futuræ, quæ res Futura est Finis actionis Præsentis. Sic in illo Livii, *In spem erecta civitas erat, in Africa eo anno debellatum iri*, res quidem futura erat *debellatio*, sed tunc jam sperabant, in eo statu esse hoc bellum, ut *consilium jam nunc recte incatur*, et præparentur omnia ad *debellandum*. Explicita sic hujus locutionis analogia, patet jam liquido, accusativum sequi in constructione ipsum Supinum, sed per Ellipsin Præpositionis, unde proxime regitur ille Accusativus. Ordo enim est, ex. gr. *credidi, iri ab aliis ad læsum Vos*, seu quod ad Vos. Et sic reliqua etiam quando duplex Accusativus per appositionem aut aliter additur: ut in illis Lactantii paulo post a Sanctio memoratis, *Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est*, in quibus constructio est, non, *se iri nom.* sed, *iri nominatum se Erythræam*. Sic si quis dicat, *spero vos istic optime doctum iri illam artem*, ordo horum est, *spero iri doctum vos illam artem*, duplici Ellipsi ejusdem Præpositionis. Verum hic difficultatem pariunt non-

nulla Auctorum loca, quæ alium ordinem videntur suadere. Scilicet Catonis apud Gell. X. 14. *In illa contumelia, quæ mihi per hujusce petulantiam factum itur*. Quinctil. IX. 2. *Reus parricidii damnatum iri videbatur*. Plaut. Rud. IV. 7. 16. *Mihi isthac videtur prada prædatum irier*. Scioppius Parad. Ep. 2. omnia hæc loca immutat, legendo *Quam, Reum, isthac præda*, opponentibus se tamen Vossio de Construct. cap. 54. et Nova Methodo. Quin et ipse Gellius suis in interpretando locutionibus satis superque significat, locum istum illum Catonis non esse corruptum. Vossius autem non tam rationem seu originem harum locutionum, quam significationem explicat, dum ait, *contumelia factum itur* idem esse, quod *contumelia fit*: nam *ire factum* poni aliquando simpliciter pro *facere*, et *iri factum* pro *fieri*, quia quod factum itur, plerumque etiam fit. At Nova illa Methodus rationem quoque earum locutionum non esse difficilem redditu, secundum ipsa Grammatices principia, censet. Nempe *iri* hic eodem modo construi et sumi, quo sumeretur *quæ*. Esse enim *eo* verbum Activum, et proinde haberi etiam Passivum. Immo ex sententia ipsius Scioppii posse etiam *Eor* recte dici. At vero si maxime Activum sit *eo*, non tamen vel sic, neque ex Scioppii, nec

Ut me, meosque perditum ires liberos, id est, perderes: idem Casin. *Argentum si quis dederit, ultro ibit nuptum*, id est, nubet: idem Cistell. *Eunt depressum, quia nos libertinæ sumus*, id est, deprimunt: idem Bacchid. *Et me ires consultum male*, id est, male consuleres. Plinius in Paneg. *Ereptum alienas pecunias eunt*. Tacitus lib. 15. *Contumelias ultum ibat*. Exempla Infiniti; Quinctil. libro 12. cap. 1. *Ultum ire scelera*, id est, ulcisci. Plaut. Cistell. *Qui mihi magis potueritis ire honorem habitum*,

que ex aliorum sententia, erit ejus Generis, ut varios recipiat Accusativos, *Eo reum, Eo contumeliam*, etc. sed ut tantummodo Cognatum admittat, scil. *viam*, vel *iter*. Et proinde in Passivo posset quidem ex sententia Sciopii dici *Eor*, sed non aliter, quam si loqueretur ipsa *Via* vel *Iter*. Immo in hisce locutionibus *Iri damnatum*, etc. vul. Scioppius semper intelligi *viam* ante *iri*. Rectius sane, quam qui analogice et Grammaticè censent dici posse, *Reus*, vel *contumelia*, *itur*. Quid ergo? *Κατάχρησις* seu Abusus hic est, haud dubie primum ex incuria loquendi ortus, et eodem modo expediendus, quo pag. 305. et seq. immo per totum Caput tertium, Neutra in Passivum versa explicuimus. Etenim quum ait Horatius, *Magna minorve foro si res certabitur unquam*. Ovid. *Certatam lite Deorum Ambraciam*. Cicero, *Ne victoria quidem plauditur*: Alii passim, *Triumphantur hostes*: ex abusu dicta sunt hæc omnia, dum, quia in Activo recte quidem, sed figurate per Ellipsin, poterat dici *triumphare hostes victos, certare aliquam rem in foro, plaudere victoriam*, ea nonnulli, non animadversa ratione harum locutionum, simpliciter transtulerunt in Passivam formam, mutando Accusativo in Nominativum. Et proinde, sicuti *Certare aliquid in foro, Triumphare Medos*, significat certare propter aliquid,

triumphare de Medis: sic *Certatur illa res, triumphantur Medis*, denotabit re ipsa, certatur propter illam rem, triumphatur de Medis. Jam simili pene abusu, et eodem plane sensu, dixerunt illi, *Reus iste itur damnatum*, h. e. propter istum reum itur ad damnationem, *contumelia itur factum*, pro, contumelia est, ad quam faciendam itur, seu propter quam itur ad factum. Similis porro hisce videtur etiam hæc, abusiva item, licet frequentissima, locutio: *Petrus dicitur id fecisse*, vel *esse doctus*, pro quo Analogia Linguae Latinae postulareret, *dicitur, Petrum id fecisse*, vel *Petrum esse doctum*. Sed et hic quum Activum esset, *Dicunt Petrum esse doctum*, in Passivo simpliciter, et ad exemplum etiam Græcorum, Accusativos mutant in Nominativos; Ut adeo, *Petrus dicitur esse doctus*, idem sit, quod, *De Petro dicitur, eum esse doctum*. Vide infra IV. 12. in Hellenismo. Hujusmodi exemplis et rationibus abusus istarum locutionum et vera lectio in Carone et Quinctiliano asseri debet. At Plautum nullus dubito, recte emendatum a Scioppio, nisi quis malit cum Salmasio *iri* istic accipere positum pro *Ire*, quod ego tamen faciendum non putem. Ceteroquin enim, sicuti *Contumelia itur factum*, quod ad sensum, revera idem est, quod, *contumelia mihi fit*, vel potius *fiet*,

nescio: idem Bacchid. *Desistas tantopere ire oppug-*
natum. Idem Milite, *Mihi amani ire opitulatum.*
 Sallustius Jugurth. *Quippe cui Romæ omnia venum*
ire in animo hæserat: ibid. *Cum maxima cura ultum*
ire injurias festinat, id est, ulcisci. Mart. lib. 3.
Gaudes ducentas nuptum ire post mortes, id est,
 nubere. In Passiva; Cicero 1. de divin. *Remigem*
quendam vaticinatum, madefactum iri minus triginta
diebus Græciam sanguine, id est, madefieri. Ter.
 Hecyr. *Quum interea rumor venit, datum iri gladia-*
tores. Plaut. Rud. *Mihi isthæc videtur præda præ-*
datum iri. (4) Cic. 2. de invent. *Si illud conceda-*
tur, id non concessum iri oportet. Plin. 2. epist.
Quæ absolutiora mihi videbantur, non fuit alienum
judicio tuo traditum iri. Lactant. lib. 1. *Et Bry-*
thream se nominatum iri prælocuta est. Itaque in
 Activa, *Gaudes nuptum ire*, præsentis est; *gaudebis*
nuptum ire, futuri; *gavisa fuit nuptum ire*, præte-
 riti. In passiva, *Dictum iri oportuit*, præteriti tem-
 poris est; *Dictum iri oportet*, præsentis; *Dictum iri*
oportebit, futuri. Ex his collige, hanc esse peri-
 phrasim, in qua verbum *Eo* non significat, ut dixi,
 proprie motum, sed velut coire cum supino: sic
 Græce *διδεσθαι ἑσθαι*, pro *ἑσθαι*, honorat;

Reus itur damnatum, idem, quod,
Reus damnabitur, sic ergo et *præda*
itur prædatum deberet similiter si-
 gnificare, *præda prædabitur* pas-
 sive, atque ita etiam a Vossio ex-
 ponitur. Sed tamen Plautus plane
 aliud voluit. Nempe *præda hæc*
ibit ipsa prædatum, seu *prædabitur*,
 activo sensu. Sequitur enim con-
 festim, *ut cum majore dote abeat,*
quam advenerit. *Præda ergo futura*
erat prædatrix; scil. majoris ist-
 tius dotis. Hæc autem sententia
 effertur verbis Plauti, sed ita de-
 mum, ut correctæ sunt a Sciop-
 pio: Scilicet *videtur mihi irier præ-*
datum isthæc præda, h. e. *iri ab*
hæc præda prædatum, ut *præda*
sit, quæ eat prædatum; vel, *'iri*
ab aliis prædatum per hanc præ-

dam, ut illa auctior abeat, quam
 advenerit.

(4) Cic. 2. de inv. etc.] Hæc
 duo Ciceronis et Plinii loca ali-
 ter leguntur. In Cic. cap. 9. *Quod*
si id concedatur, illud non conces-
sum iri, absque illo *oportet*. At
 apud Plinium Ep. II. 5. pro *tra-*
ditum iri in optimis jam edd. re-
 perias *tradi*. Sed hæc monuit jam
 Vossius de Anal. III. 17. nescio
 tamen unde exhibens in utroque
 loco *ire* pro *iri*, et male ex eo
 a quibusdam colligi addens, hanc
 phrasin *Concessum ire*, etc. esse
 etiam Futuri temporis. De pro-
 ximo superiore Plauti loco ex
 Rudente eginus in Superioris
 Notæ extremo.

παίσεις ἔχων, pro παίσεις, ludis; ἐπι ᾧν, pro sum; et multa hujusmodi. Sic Latine, *facere verba*, pro loqui; *fac nos missos*, pro mitte, et similia. Nunc expendamus locum Ciceronis in epistol. 1. lib. 5. Verba Metelli ad Ciceronem sunt, *Existimaram pro mutuo inter nos animo, et pro reconciliata gratia, neque me absentem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis per te oppugnatum iri.* Cui respondet Cic. *Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, et pro reconciliata gratia, nunquam te a me ludibrio læsum iri: et inf. Quod scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum a me oppugnari, etc.* Vides, *oppugnatum iri*, et *oppugnari*, (5) nihil omnino inter se differre, quandoquidem ad, *læsum iri*, et *oppugnatum iri*: respondet Cicero per *læsum iri*, et *oppugnari*.

Gellius lib. 1. c. 8. docet, apud antiquos in usu fuisse hanc vocem, *Amaturum* in infinito, sine numeris, generibus, aut personis, ita ut purum verbum, non participium, deberet appellari, ut Gracchus; *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* « [Varro 1. Rust. 68. *Pensilia, ut uvæ, mala, et* » *sorba, si non demseris ad edendum, ad abjicien-* » *dum descendurum se minitantur.* Valerius Antias, » *Si res divinæ factæ essent, omnia ex sententia* » *processurum esse.* In talibus autem nisi sit Syl-

» *lepsis numeri, generis, aut utriusque, Ellipsin* » *constituere licet, (6) quasi subaudiatur, Negotium,*

(5) Nihil omnino inter se; ect.] Immo differunt revera. In priore loco dicitur, *Existimaram neque me læsum iri, neque illum oppugnatum iri*, ubi *Existimaram* est temporis Præteriti, in quo Præsens fuit illud *iri*, ibatur autem ad lædendum et oppugnandum, quæ res tunc adhuc erat Futura, at in posteriore loco, non oportuit illum oppugnari, Præteriti prorsus est temporis illud oportuit, at oppugnari Præsentis est, et sim-

pliciter rem oppugnationis Passivæ denorat. Uiroque autem in loco illa *oppugatio* consideranda est, ut tunc jam præterita, quando ista scribebantur, licet adhuc futura esset, vel nondum facta esset, quando Metellus ita existimaverat.

(6) Quasi subaudiatur *Negotium.*] De istac infiniti Futuri periphrasi et ejus ratione ac usu egi jam supra ad I. 14. init. et hoc Capite, nota I.

» id est, Res, credo inimicos esse negotium talia
 » dicturum; *Omnia sunt hominum tenui pendentia*
 » *flo*, subaudi, *negotia*, ut *Negotia hominum dica-*
 » tur *Homines*; sicut Cicero dixit *Callisthenis nego-*
 » *tium*, pro *Callisthene*.] »

C A P. XII.

De Præpositione.

PRÆPOSITIO est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, et in compositione reperitur. Proprium itaque est præpositionis, anteire casum nominis: nam si secus fiat, figura est anastrophe, neque propterea natura præpositionis mutatur. Contra sentit J. Scaliger de causis ling. Lat. adducitque illa trita, *Mecum, tecum, secum, transtra per*, etc. sed falso: Rectum enim erat, *cum me, cum te*, etc. Præpositio inter particulas principatum obtinet, propterea quod casus regat, quum cæteræ omnes casum regere non possint, etiamsi aliter Grammaticis videatur. Putidum autem commentum est, Verbum regere casum aliquem media præpositione, ut si dicas, *Abstineo me a pecuniis*, quum omnis ablativus necessario a præpositione regatur, ut jam diximus. Et in hac oratione, *Omnes ibi erant præter Catonem*, nonne monstri simile est dicere, *Catonem regi a Verbo erant?*

Ex numero præpositionum, quas Grammatici pertinaciter asserunt, aliquas sustulimus, supra lib. I. quum de earum natura egimus.

Quapropter, quamobrem, præpositionis est Anastrophe; Grammatici vocant conjunctiones; sed *quapropter*, id est, *propter qua*, vel *propter quæ*, ut, *si qua, ne qua*, sunt accusativi antiqui. *Quamobrem*, cur in singulari sit conjunctio, et in plurali non item, ut, *quas ob res, non video*; « [alioquin et
 » *hanc ob rem*, conjunctio erit, quo Lucretius uti-
 » tur lib. 6. *Frigidus hanc ob rem fit fons in luce*
 » *diurna*.] »

Quocirca, id est, *circa quod*, eodem modo per anastrophe dicitur, ubi *d* aufertur, euphoniae gratia. (1) Sic Cæsar Scaliger: mihi tamen *to Quo*, est accusativus pluralis, id est, *circa quæ*, ut mox dicitur in Conjunctionibus.

Am, regebat olim accusativum, ut, *Am terminum*, unde *ambire*, *ambarvalia sacra*; tunc tantum in compositione reperitur.

Præpositiones casu destitutæ mihi adverbia non sunt, sed confugiendum ad ellipsin: deest enim casus rectionis, ut in illo Virg. *Longo post tempore venit*, id est, in longo tempore post id tempus. Vide Ellipsin Præpositionum, [et supra ad II. 9. pag. 207. 208.]

CAP. XIII.

De Adverbio. Nullum casum regit, nisi pro nomine accipiatur.

ADVERBIUM videtur dici quasi *adverbium*, quia verbis, velut adjectivum, adhæret, ut, *bene dormit*, *graviter disputat*, *lente ambulat*; et est proprius Modus in verbis, non ut grammatici putabant, commiscentes Imperativum, Subjunctivum, etc. quos nos ex conjugationibus sustulimus supra lib. I. cap. 13. [At vide istic Notas.] Junguntur et adverbia aliis partibus, ut, *bene doctus*, *bene mane*, *valde velociter*. Sed hic etiam modus, quo aliquid fit, aut est, significatur.

Adverbia, nisi pro Nominis accipiantur, nullum casum regunt; ut, *Crurum tenuis*, *Tenuis* non est præpositio, quum genitivum habet, ut, *satis vini*;

(1) Sic Cæsar Scaliger, etc.] Non adeo male forsan: sed tamen possit *Quo* hic accipi etiam pro Dativo vel Ablativo, ut in *Quoad*. Nam *Quo*, *Eo*, etc. pro *Qua*, *Ea*, dictum olim, tradit quidem Sanctius cap. 14. at Ego pluribus refutavi, et verisimiliorem vocu-

larum originem protuli. Accedit tamen ad firmandam Scaligeri sententiam, quod eodem modo dicatur *idcirco*, nisi quod *A* sit in *O* mutatum, quod in particulis fieri solet. Nam sic *Citra Citro*, *Ultra Ultro*, *Intra Intro*, ergo et *Circa Circo*.

“ [subauditur enim, *sine*, ut integrum sit, *crurum*
 » *sine tenus*. Sallust. *Fine inguinum ingrediuntur*
 » *mare*, ubi supplendum *tenus*. Vide Ellipsin,
 » *Finis*.] ”

O, dicunt regere tres casus; ut, *O vir fortis*,
atque amicus; *O curas hominum*; *O Cæsar invicte*.
 Sed quum dicunt, ait Cæsar Scaliger, O esse optan-
 di, tantum abest, ut assentiar, ut etiam, (1) *uti-*
nam, putem esse interjectionem. Neque enim mo-
 dum ullum apponit verbo; idem enim est, *Amarem*,
 et *utinam amarem*. Et, *O mihi præteritos referat*
si Jupiter annos, idem est, heu, quare mihi non
 refert Jupiter? Neque omnino vocandi ullum adver-
 bium sit; nihil enim detorquet, aut addit, aut tollit
 a Nomine. *Hæc ille*. Vide quæ supra lib. 1. cap. 17.
 dicta sunt.

Quo, et Unde, sunt qui dicant regere accusati-
 vum; quia dixit Horat. *Quo mihi fortunam, si non*
conceditur uti? et Cic. *Quo mihi Martis signum*
pacis amatori? Horat. *Unde mihi lapidem, quorsum*
est opus? unde sagittas? Juven. *Unde tibi frontem,*
libertatemque parentis? (2) Sed in his deest verbum
Paro, vide in Ellipsi.

En, et Ecce non regunt accusativum, vel nomi-
 nativum. Vide Ellipsin verborum.

(1) *Utinam* putem esse interjec-
 tionem.] Immo vero est ejusdem
 naturæ, cujus *ut* et *uti*. Quibus
ro nam additur, ut aliis etiam Par-
 ticulis, veluti *quidnam*, *undenam*,
numnam, apud Ter. Ad. III. 5.
 42. immo et Nominibus, Plaut.
 Aulul. III. 2. 13. *quid tibi meis-*
nam in adibus erat negotii? Bacch.
 V. 1. 27. *Quid tibi ex filionam*
ægre est? Etiam extra interroga-
 tionem, certe in deliberando et
 dubitando. Cic. in Bruto cap. 6.
Mihi crebro in mentem venit vereri,

ecquodnam curriculum aliquando sit
habitura tua industria. Sic ergo et
 in Optando rem futuram, sed
 prorsus incertam, adhibetur.
 Porro ante *ro utinam* semper in-
 tegrali adhuc sententia intelligen-
 da est, uti ostendimus I. 13. 1.
 pag. 88. 92. 93.

(2) *Sed in his deest Verbum Paro.*]
 Vel aliud quid, quod ex sensu
 cognosci potest. Vide Ursinum
 instit. Gram. Tom. 2. p. 438. et
 Me infra ad IV. 5.

CAP. XIV.

De Conjunctione , contra omnium fere opinionem:

CONJUNCTIO neque casus , neque alias partes orationis , ut imperiti docent , conjungit : ipsæ enim partes inter se conjunguntur , ut nomen nomini , nomen verbo , etc. Sed conjunctio orationes inter se conjungit ; ut , *Cæsar pugnat , et Cicero scribit*. At vero quum dicis , *Cicero scribit , et vigilat* , duæ sunt orationes in Zeugmate figura : item ; *Cicero , et filius valet* , figura syllepsis est ; ut , *Valet Cicero , et valet filius*. Vide supra lib. 1. cap. 18. Sed Vide ibi etiam Notam 1.

Neque huic assertioni obstat , quod Valla lib. 3. cap. 1. et omnes Grammatici mordicus tenent , Conjunctionem semper jungere similes casus , exceptis paucis , ut *Emi drachma , et pluris*. Nec enim conjunctio inventa est , ut similes casus jungeret. Sed demus ita esse , nonne similia junguntur in illis , *emi drachma , et pluris* , quum desit pretio ? Vide Ellipsin : Idem Valla lib. 3. cap. 17. magna auctoritate es vir , vel magnæ auctoritatis , et subdit , *Cæterum in eadem oratione non est utendum genitivo et ablativo , nisi velimus illud Plinianum sequi*. lib. 7. Nat. H. cap. 2. Choromandarum gentem silvestrem , sine voce , stridoris horrendi , hirtis corporibus , oculis glaucis , dentibus caninis. Hæc Valla : qui etiam paulo inferius adducit contra se duo Ciceronis testimonia , quæ vel non intelligit , vel non admittit ; ut , *Lentulum nostrum eximia spe , summæ virtutis adolescentem* : et *Scipio Africanus id ætatis , atque his rebus gestis*. Hic sudat Valla , et nihil explicat. Idem alibi lib. 3. cap. 26. majores nugas necrit , dum Conjunctionis officium putat esse , similes casus conjungere ; quum , ut dixi , (1) orationes tantum

(1) *Orationes tantum conjungat.*] tructionis. Diversos etiam Casus
Verum est , conjungere Oratio- | junxit per Conjunctionem Gellius
nes, etiamsi diversissimæ sint cons- | III. 16. *Cum faceret eodem nomine*

conjungat. Et hanc meam sententiam ipsa Vallæ testimonia confirmant; quibus etiam adde Cicer. de Nat. Deorum, *Itaque plectris similem linguam nostri solent dicere; chordarum, dentes; nares cornibus iis, qui ad nervos consonant in cantibus.* Vides vocem *Similem* nunc genitivo, nunc dativo conjungi. Horat. *Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat: idem, Hoc ego commodius, quam tu, præclare Senator, Millibus atque aliis.* Martial. lib. 12. *Si te rure coli, viridesque pigebit ad aras.* Ter. *Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem.* Cic. *Me, ut sibi essem legatus, non solum suasit, verum etiam rogavit.* Sallust. Catil. *Imitari bonos, quam invidere, malebant.* Cic. 4. Epist. *Ne aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere.* [Plaut. » Pœn. prolog. *Si quid mandare vultis, aut curarier: idem Asin. Ut meque, teque, atque ingenio nostro decuit.* Livius 28. *Una et trajecisse me audistis, et molientem hinc Anibalem, etc. obsideri Carthaginem: ubi, molientem, non moliri dixit.]*

Cæsar 3. Civil. *Nulla fuit civitas, quæ non Cæsari pareret, atque imperata faceret.*

De Quamvis, Licet, Quanquam, Etsi.

LAURENTIUS VALLA anxie torquetur in explicanda

et ejusdem argumenti Comædiam. Sall. Jug. c. 61. *Facile Numidæ persuadet, cum ingenio infido, tum metuenti, etc.* Ovidius Heroid. V. 15. *Sæpe super stramen fœnoque jacentibus alto.* Diversissimam in verbis et in integra oratione constructionem per Conjunctiones conjunctam videre licet apud Liv. I. 1. *Satis constat, etc.* Casibus deinde variis Antenorem cum multitudine Henetum venisse in initium maris sinum, Euganeisque pulsus Henetos Trojanosque eas tenuisse terras, et, in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur. Cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres, crescendique in curia, sibi occasionem datam ratus est, et ipse juvenis ardentis animi, et domi*

Uxore Tullia inquietum animum stimulantem. Sic Florus III. 20. *Tandem etiam totis imperii viribus contra Mirmillonem consurgitur: pudoremque Romanum Licinius Crastus asseruit.* Sall. Jug. 79. *Græci optionem Carthaginensium faciunt, uti vel illi, quos finis populo suo peterent, ibi vivi obruerentur; vel eadem conditione sese, quem in locum vellent, processuros.* Et cap. 101. *Bocchus cum peditibus, quos Velux, Filius ejus, adduxerat, neque in priore pugna, in itinere morati, adfuerant.* Val. Max. I. 1. 2. *Pont. Max. flaminem Martialem urbem egredi passus non est: religionique summum Imperium cessit.* Vide et quæ notavi ad I. 18.

differentia harum particularum, *Quamvis*, *Licet*, *Quamquam*, *Etsi*, etc. et tandem nihil agit.

Quamvis factum est ex *Quantumvis*, et *Quantumvis* sunt duæ voces, ex *volo*, et accusativo *Quantum*. Hinc poteris expiscari, quo in loco, aut quam in partem scriptionis, sedem habeat: est enim veluti concedentis, “[ut desit, (2) *Fac ut, dato, seu* ” *posito quod, tantum, quantum vis;*] ” neque unquam reperietur vox *Quamvis*, ubi tu non possis substituere *Quantumvis*. Virgil. *Quamvis multa meis exiret victima sepiis*, id est, quantumvis. Horat. *Ille quantumvis rusticus, inquit*. Apud Horatium semper legitur in primo præsentis; ut, *quamvis conspiciuntur; quamvis est monitus; quamvis fingeris ad rectum; quamvis satis tibi consulis*. (3) Alii cum secundis temporibus jungunt: Cic. *Quamvis ille felix sit, sicut est*. Virgil. *Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses*. Itaque sicut utimur, *amasti*, pro *amavisti*, ita *quamvis*, pro *quantumvis*.

Licet, verbum purum putum; ut, *Per me licet, quod* Hispanè melius explicatur, *Sea præsuponga-*

(2) *Fac ut, etc.*] Vel potius *etiamsi*, aut *licet*. Veluti in illo Virgilii, *Quamvis multa, etc.* pro quo plenius diceretur, *etiamsi exiret victima tam multa, quam multa ut exeat, vis*. Hinc conjunctim apud Cicer. ad Atticum XVI. 7. *etsi quamvis*. Ubi male in quibusdam edd. hæc commate separari puto. Nexus enim est, mirabar te adeo mutasse sententiam, sed arbitrabar, non sine causa te id fecisse, nam certe approbator fuisi, etsi quamvis non fuerit suasor meæ projectionis. Et ita mox pag. 485. *licet quamvis*. Cum quo conferendum est omnino, quod legimus apud Cicer. de Harusp. resp. cap. 9. *Quam volumus, licet amemus nos ipsi, tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos, etc. superavimus*. h. e. licet nos tam amemus, quam volumus. Patet inde ratio et significatio

propria et *quamvis* etiam cum *et* licet conjuncti. Neutiquam vero *Quamvis* est factum ex *Quantumvis*. Vide, quæ mox dicam ad Vocem *Quamquam*.

(3) *Alii cum secundis, etc.*] Neque semper Horatius primis, h. e. Indicativis temporibus, neque Alii semper secundis, h. e. Subjunctivis jungunt. Et enim Horatius Od. IV. 6. *Filius quamvis Thetidos Marina Dardanas turreis quateret*. Et Serm. II. 4. *Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta, Non tamen, etc.* Et sic alibi. Sæpius tamen ille primis jungit temporibus, sed et id faciunt quoque Alii, licet hi frequentius secundis; Ovid. III. Fast. *Mania conduntur, quæ, quamvis parva fuerunt, Non tamen expedit transiisse Remo*. Vide et Vossium de Construct. cap. 67.

mos. Est etiam concedentis, ut, quum quis dicit: *Veniam ad te?* (4) alius respondet, *licet*. Hinc *libri licent, servi licent*, id est, venduntur. Hisp. *Andar en venta, Estar en almoneda*, ita ut cuilibet liceat emere, *Emas licebit*. Unde hæ duæ voces eleganter conjunguntur, *quamvis licet*. Cicero 3. legib. *At duo Gracchi fuerunt, præter eos*, (5) *quamvis enumeres multos licet*, etc. Itaque in hoc sensu dices,

(4) *Alius respondet, licet.*] Et hinc simpliciter etiam pro affirmatione et promissione in respondendo adhibetur. Plautus Amph. I. 3. 46. IUP. Nunquid vis? ALC. *Ut acutum adventas.* IUP. *Licet.* Curt. V. 1. 29. *Sed quaso ut hominem jubeas accessi.* HE. *Licet.* Et sic alibi sæpius. Sed imprimis Rud. IV. 6. ubi per totam Scenam respondetur hoc vocabulo, adeo ut Trachalio discendens dicat, *Di illum infelicem cum sua Licentia.* Ita mens replevit aures, *quicquid memorabam, Licet.* Est autem *licet* seu *Licet*, formatum vel ex Græco *λίσσιν*, ut voluit Vossius, D in L mutato, quod sæpissime fit in derivationibus: atque adeo notat tunc *justus est*; quia, quicquid mihi licet, id quasi jure meo facio, etiamsi sit iniquissimum. Unde apud Florum III. 17. *Equites R. intercepti: vectigalibus peculabantur suo jure rempublicam.* Vel, quia hæc origo minus convenit in significationem venditionis et emptionis, quam Usus tribuit Verbo *Licere* et *Licere*, forsitan ergo ab *Lacio* rectius illud derivaveris, A mutato in I, ut etiam fit in omnibus hujus Verbi Compositis, veluti in *Allicio*, *Elicio*, etc. ut adeo videantur veteres dixisse pariter *Lacere*, et *Licere*, sicuti, *Tergere* et *Tergere*, *Fervere* et *Fervere*, *Jacere* et *Jacere*, *Stridere* et *Stridere*, ac mutata, ut hic, primæ Syllabæ vocali, *Sidere* et *Sedere*. Hinc ergo et in Compositis et *Lacio* modo ex Secunda,

modo ex Tertia Conjugatione, formantur Præterita et Supina, veluti *Elicio*, *elicui*, *elicitum*, quasi ab *Elicio*, at *Pellicio*, *pellexi*, *pellectum*. Atque ita res, quæ in auctionem mittitur, et oculis emptorum ingeritur, dicetetur proprie *licere*, h. e. invitare et allicere emptorem, vel potius se præbere cuilibet empturo: *Licere* autem ille, qui ita allicitor, jamque hamum vorat, et pretium promittit. Sed et ita, *Hoc licet mihi*, primitus notaret, *Hoc mihi*, quasi invitatione tacita, se præbet et permittit. Hinc jam *Licet* crebro ponitur pro *Possum*. Sallust. Jug. 14. *An ququam adire mihi licet, ubi non majorum meorum hostilia monumenta sint?* Plautus Asin. II. 4. 13. *Cui, non licet, (h. e. non possum) ullam rem præcipere, quin eandem centies imperem.* Aulul. II. 8. 11. *Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat, h. e. poteris, seu, res ita erit, ut hoc Egere tunc Te ad se quasi invitet, tibi se præbeat.* Verum si quis tamen prius præferat etymon, nequaquam refragabor multum, quippe qui utrumque in medio relicrum volo.

(5) *Quamvis enumeres.*] h. e. licet ut enumeres tam multos, quamvis. Vide paulo ante n. 2. Pro *licet* hoc in sensu usurpabant Poëtæ etiam *licebit*. Unde Ovid. Met. II. 58. *Placeat sibi quisque licebit, Non tamen ignifero quisquam consistere in axe Æc valet excepto.*

licet, licebit, liceat: et quamvis sono conjunctionis efferatur, vera tamen verba sunt, in quibus deest, *ut*: nam *licet facias*, est idem quod, *licet ut facias*; (6) unde non potest jungi Primis presentibus: non enim dices; *Licet es doctus, hoc non intelliges*: sed, *licet sis doctus*. Horat. *Licebit ter injecto pulvere curras*.

(7) *Quamquam* fuit accusativus quantum quan-

(6) *Unde non potest jungi Primis presentibus.*] Aliter tamen locuri sunt sæpe Jcti veteres. Vide exempla apud God. Stewech. de part. L. L. et Vossium de Construct. cap. 67. Sed quæ tamen probari nequeunt, cum analogia et ratio constructionis postulet, ut Secunda tempora seu Subjunctiva sequantur in hoc usu *ut Licet*.

(7) *Quamquam fuit accusativus.*] Accuratus hic agit Auctor noster de particula *Quam*, ejusque origine ac usu, ideo et ego in hunc locum distuli meæ sententiæ explicationem. Censet ille *Quam* et *Tam* esse contracta ex *Quantum* et *Tantum*. Ego vero e contrario a *quam* et *tam* derivari puto *Quantus* et *Tantus*; plane sicuti ab iisdem *Quando* et *Tandem*. Quid ergo et unde illæ ipsæ particulae? Nempe *quod* *Quam* est accusativus pronominis relativi, et adhibetur cum ellipsi præpositionis *καὶ*, sed ita frequenter in hoc Elliptico usu, ut prorsus jam, æque ac *Quod*, speciem præferat peculiaris voculæ, unde idcirco aliæ dein derivantur. Nam primo quia habet quandam significationem intensivis relativæ, quæ aliquando cum interrogatione est conjuncta, format ex sese Adjectivum *Quantus*. Deinde quia adhibetur sæpissime etiam ad denotandum tempus, veluti fit in *postquam*, *antequam*, *intraquam*, etc. (de cujus constructionis ratione vide me ad II. 9. pag. 207.) hinc ortum videtur *quod*

Quando. Atque ita forte etiam ab Ablativo *Qua*, quia et is sæpissime ita absolute adhibetur ad notandam rei qualitatem, seu rationem et viam, qua quid fiat, deductum eodem plane modo *quod* *Qualis*. Nisi malis esse hoc et *Talis* ab *ταῦτα*, vel ab *ταῦτα* *ταῦτα*, pro quo Dores dixere *ταῦτα*; quod Ego tamen haud malim, quippe qui longe præfero priorem a *Qua* derivationem. Obsistere his videbitur forsitan vocabula *Tam*, ut quæ ad certum casum in Lingua Latina referri nequit. Ast vero est ea pura puta Græca, Accusativi *τὴν*, pro quo Dores dixerunt *τὴν*, id quod Latina forma aliter pronunciari haud potuit, quam per illud *Tam*. Novimus autem ex Lingua Græca Latinam prorsus esse desumptam: et proinde sicuti in Græca sibi respondent in hac relatione *ὅτι* et *ὅτι*, unde et *quod* et *quod*, q. d. *ὅτι ὅτι*, sic in Latina *quam* et *tam*. Et cum enclitica *δὲ*, ut *quod δὲ*, sic *Quamde*, quomodo antiquos dixisse pro *Quam* exemplis idoneis probat Festus etiam ex Lucretio, qui diserte lib. I. VI. 640. de Heraclito, *Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes, Quamde graves inter Grajos, qui vera requirunt*. Et hinc ortum denique crediderim *Quando*, quod Festus in XII. etiam cum E littera ultima scribi, ait. Huic vero respondisse videtur *Tandem*, pro quo item proinde olim putem dictum *Tamde*. Festus *Tame* pro

tum, ut *Tanquam*, *tantum quantum*: ut Ovidii

Tam in carmine positum ait, et Lipsius Epist. Quæst. III. 20. ibi legendum censer *Tamde*. Sed nihil videtur in Festo mutandum. Nam sicuti ille *Tame*, pro *Tam*, positum ait in carmine, haud dubie, Saliari, sic Scaurus in lib. de Orthographia de Adverbio *Quum* agens, ait, *Antiqui pro hoc Adverbio Cume dicebant, ut Numma in Saliari carmine*. Vossius in Etymol. Voce *Tamen*, putat *Tandem* dici per contractionem ex *Tamen demum*. Sed alienum hoc est et absonum. Vocula *Dem*, ex enclitica δ . formata addi solet et aliis Pronominibus sine ulla significationis mutatione, nisi quod eam videatur aliquantulum intendere. Sic *Tantumdem* est plane tantum, *Idem*, plane is ipse, *Totidem*, plane tot. Literam autem M in his esse adscitam et a posterioribus demum additam, ex multorum vocabulorum extremo liquet. Nam ita ex $\sigma\tau\alpha$ fecerunt *Septem*, ex $\delta\epsilon$ = *Decem*, ex $\epsilon\mu$ item, in quo ipso hæc Litera iterum abicitur, quando componitur cum hac vocula *Dem*. Nam *itidem* dicitur pro *isemdem*. Sed et patet illud, quod dixi, ex antiquissima inscriptione L. Scipionis, ubi M in aliquot vocabulorum extremo omittitur, tanquam litera olim minus, at a posterioribus magis frequentata, vel certe adscitina, et ideo addi modo, modo omitti, solita. Denique colligitur id ex eo etiam, quod sola hæc consonans in metro, sequente vocali, eliditur. Hæc vera est origo horum vocabulorum, de qua ut tanto minus dubites, sciendum est primo, Græcos tres habuisse formas Vocum, in earum initio tantum discrepantes, et se invicem respicientes, quarum prima relationem potissimum, altera interrogationem, tertia responsionem vel affirmationem exprimat. Nem-

pe δ , $\pi\alpha$, $\tau\alpha$: η , $\pi\eta$, $\tau\eta$: $\iota\tau\epsilon$, $\sigma\tau\epsilon$, $\tau\sigma\tau\epsilon$: $\kappa\sigma\sigma$, $\pi\sigma\sigma\sigma$, $\tau\sigma\tau\sigma$: $\omicron\iota\sigma$, $\pi\iota\sigma$: $\tau\omicron\iota\sigma$ *nilisæ*, $\pi\alpha\iota\eta\sigma$, $\tau\alpha\iota\eta\sigma$: $\eta\alpha\iota\eta\sigma$, $\sigma\alpha\eta\iota\eta\sigma$, $\tau\alpha\lambda\eta\eta\sigma$, etc. Deinde Iones, aliquando et Dores, sed hos rarius, pro Π in secunda forma adhibuisse χ : Denique Latinos Veteres ex hisce tribus formis receperunt tantum duas, nempe secundam et tertiam, sed ita, ut illi secundæ tribuerint etiam utrumque primæ, seu usum quoque relationis, tanto magis, quoniam una tertia, etiam apud Græcos, utrique pariter, h. e. relationi et interrogationi, congruere ac respondere debebat. Inde ergo sunt *Quam*, *Tam*: *Quum*, *Tum*: *Quot*, *Tot*: *Qualis*, *Talis*: *Quantus*, *Tantus*: Quorum priora habent simul vim Relationis et Interrogationis, posteriora modo congruunt Relationi, modo respondent interrogationi. Porro sicut posteriora manifeste sunt Græca tertiæ illius formæ, *Tam*, $\tau\alpha\eta$ *Tum*, $\tau\omicron\iota\sigma$ *Tot*, $\tau\sigma\sigma$: Sic priora sunt formæ apud Græcos secundæ, sed illius, quæ Ionica est potissimum, *Qua*, $\kappa\alpha$ vel $\chi\alpha$: *Quam*, $\kappa\eta\eta$, vel $\chi\eta\eta$: *Quum*, $\kappa\omicron\iota$: *Quoti* et *Quot*, $\kappa\omicron\iota\sigma$ *Cujus* et *Cujas* vel *Cujatis*, Adjectiva a $\kappa\omicron\iota\sigma$. Unde *Quojus*, quod passim apud Plautum occurrit. Sic Mercat. V. 2. 23. *Nescio quojas vox ad aures mihi advolavit*. Cistell. Act. III. v. 2. *Quojam esse oportet te*. Videtur ergo diversæ esse originis a Genit. *Cujus*, qui est a *Quis*, licet et Hic eodem modo (*Quojus*) scriptus quoque apud Plautum occurat *Quin* ex hac ipsa observatione discere possumus veram distinctionem inter pronomina, Interrogativum, *Quis* Masc. *Quis* Femin. *Quid* Neutrum; et Relativum, *Qui*, *Quæ*, *Quod*. Etenim prius illud est ex Græco $\tau\iota\epsilon$ formatum, at posterius ex $\kappa\omicron\iota$: pro $\iota\delta$. Neque obstat no-

illud, *Tam felix esses, quam formosissima vellem,*

bis, quod illud κδ: Ionicum, vel Commune ἦδ: non reperiatur amplius in Græca Lingua per omnes casus: Sufficit enim reperiri adhuc quibusdam, licet sub specie Adverbiorum, veluti ἦδ, ἦδ, et Ionice κδ, κδ. Nam veri hi sunt casus Genitivi et Dativi istius Pronominis, unde patet satis, fuisse etiam illud olim in usu. Sed ob literarum est postea, quum ceteroquin in omnibus aliis Pronominibus, Adverbiis, etc. Secunda illa est interrogandi forma fuerit servata. Cujus rei ratio est, quia hic Græci habebant aliud Pronomen, quod loco istius in interrogando adhibere poterant et solebant, nempe τῷ. Latini vero, qui ex tribus istis formis in unam Secundam contrulerunt simul usum relativum et interrogativum, hic quoque eam receperunt, in Voce *Qui* ex κδ: obsoleto postea, formata, sed eam adhibuerunt itidem maxime in usum Relationis, quum ex Græco τῷ in usum Interrogationis admisissent *Quis*, T Græco, ut solet a Latinis, æque ac τ, in Q mutato, sicuti liquet ex τ τ, unde Latini suum *Quin* *Que* derivaverunt. Ceterum in obliquis Casibus, etiam ad interrogationem, adhibuerunt illa, quæ ab Relativo *Qui* descendunt. Nam in obliquis hic rursus in unam voculam confuderunt Latini simul relationis et interrogationis vim, et eas quidem voculas potissimum, quæ ex secunda illa apud Græcos forma manifeste sunt derivatæ, seu quæ sunt a Voce *Qui* declinatæ. Etenim a *Quis*, præter Genitivum et Dativum, *Cujus* et *Cui*, quos utriusque, *Qui* et *Qui*, censeo communes, habemus tantum *Quem*, *Quid*, *Qui*, et *Quibus*, sed pro quibus a *Qui* formarentur olim *Quum*, quod residuum est sub specie Conjunctionis, tum *Quod*, etiam in usum Inter-

rogandi adhiberi solitum, ut apud Terentium. *Quodnam ob facinus?* denique *Quod* et *Quis*. Nam hoc postremum quoque esse a *Qui* formatum, ut *ilicis* ab *illi*, docet nos Festus in V. *Quis*, quæ ipsa vox olim fuit Nominativus pluralis voculæ *Quis*, sed locum suum tandem cessit Pronomini Relativo, *Qui*, æque ac *Quis* Femininum singulare *Quæ*. Ut adeo Relativum illud, ex secunda apud Græcos forma deductum, prævaluerit tandem prorsus etiam in interrogando supra τῷ *Quis*, in plerisque certe casibus. Omnia enim reliqua cujuscunque Generis et Casus, etiamsi sint Interrogativa, manifeste tamen declinantur abs τῷ *Qui*, ut *Qui*, *Quæ*, *Qua*, *Quorum*, *Quarum*, *Quos*, *Quas*. Sed et ipsum *Qui* singulare olim etiam in interrogando fuit adhibitum. Plautus *Curcul.* I. 2. 51. *Qui me in terra æque fortunatus erit, si illa ad me daret, Palinure?* *Quin* et in Dativo a *Qui* dixerunt olim *Quoi*, quod frequens apud Plautum et Lucretium, et sine I, *Quo*. Nam sine dubio Dativus est *Quo* in hisce, *Quo tendis?* *Quo cum pervenissent*, apud Livium I. 57. *Quo securis attulisti?* Cicero *Famil.* VII. 23. In prioribus intelligitur *Loco*, in posterioribus *Usui* vel *Negotio*, per cuius Ellipseos rationem refertur id ad omne Genus et Numerum. Sic Plautus *dignissimi*, quod *cruciatu confluant*: Cicero *Me ad eam Partem venturum, quo te maxime velle arbitror*. Vide plura apud Ursinum *To* 1. pag. 394. qui tamen minus recte hinc se expedit. Eodem plane modo *Huc* Dativus quoque esse videtur, elisa itidem littera I, ex *Huic*, sicuti ejusdem fere est significationis, immo et usus, cuius *Ho*, *Quo*. Unde et,

id est, tantum esses felix, quantum es formosissima:

sicuti hæc in Adverbii speciem transeuntia componuntur cum *Ad*, ut dicatur *adeo*, *quoad*, sic et illud, quippe a quo ortum *adhuc*. Nam particula hæc *Eo*, *Quo*, *Huc*, *Illuc*, in Compositione considerantur, ut Adverbia, quæ origine quidem sua certi sunt Casus Pronominum, sed eorum naturam et constructionem usu ipso jam quasi abjecerunt. Plane ut similia habemus in *Præmodum*, quod apud Gellium VII. 7 et *Postmodo*, *Interdum*, quæ passim occurrunt, et in quibus itidem vocula cum Præpositionibus compositæ reperiuntur, sed alio si originem earum spectes, Casu, quam quem Præpositio ceteroqui requirit. Neutiquam ergo opus est fingere cum Vossio in *Add. ad Anal. IV. 5.* et *Ursino To. I. p. 394.* et *To. II. pag. 436.* immo ipso Sanctio in fine hujus Capituli (ubi itidem me videas velim) sine ullo conjecturæ istius documento, *Adeo*, *Quoad* dici pro *Ad ea*, *Ad qua*, vel *qua*, scil. loca, vel tempora, vel negotia, quum nullo prorsus probetur exemplo, τ. A neutrum Plurale mutatum usquam in O. Nam *Ambo* et *Duo*, quæ Sanctius infra memorat, non habent Pluralem terminationem, sed Dualem Græcorum, quæ in O desinit. Vide et infra hoc Capite ad vocem *Adeo*, et V. 4 ad vocem *Factum*. Ceterum Latini plerumque abjecerunt Græcum illud I in Dativis, et Ablativis, nec tantum in Declin. secunda, sed et in quarta ac quinta. Hæc omnia hic simul exponere volui ad constituendam non originem tantum, sed et analogicam earum vocularum et pronominum significationem. Repugnat tamen his Ursinus, haud dubie, quia nova hæc illi et inaudita accidebant, atque ipse aliter antea docuerat. Nam pro omni ratione et refutatione dicit tan-

tum, *To. I. pag. 921.* et *953.* *Tam* et *Quam* esse ex *Tantum* et *Quantum* contracta, idque se mæx sententiæ præferre. Sed probare Vir Doctus debuisset, unde ergo *Tantus* et *Quantus* essent derivata, sed et ostendere unde, si non ex Græcismo et Græcis vocalibus, sit ortum, quod in respondendo ad relationem ita adhibeatur litera T, veluti ad *Quam*, *Quantus*, *Quando*, *Quot*, *Quoties*, *Quum*, etc. *Tam*, *Tantus*, *Tandem*, *Tot*, *Toties*, *Tum*. Non sufficit dicere, quod facit de postrema hac Vocula *To. I. p. 939.* *TUM* esse ab articulo Græco δι, *Periçonio* credat qui volet. *Mihi a Quum* est, cui reditur. Nam Ego qui tali argumento possum reponere aliud, quam, qui nolet, ne credat. Nec enim id agitur, ut huic aut illi credamus, sed ut verum indagemus et amplectamur. Jam quod ad Constructionem attinet, eadem fere est horum ratio, sive quantum occurrat, sive quam. Illud supplendum est, *κατα quantum negotium*, hoc, *κατα quam rem*. Eodem utriusque sensu. Sed tamen magis invaluit vocula *Quam*, quam *Quantum*, sicuti longe frequentior est usus Pronominis Relativi *Qui*, quam *Quantus*, ut adeo neutiquam omnibus in locutionibus τ. *Quantum* adhiberi soleat aut possit, in quibus adhibetur τ. *Quam*. Sic recte dicis absolute non *Quantum Doctissimus*, sed *Quam doctissimus*, et significas hominem doctissimum, quousque, ad quam rem usque, quis esse potest. Sic quum dicis, *Doctior est, quam Cicero*, dicis doctiorem esse, præ ea re et ratione, ad quam rem et rationem doctus est Cicero. Sic *præquam* (de quo vide ad II. 7. 2. pag. 191. ut de *postquam* ad II. 9. 5. pag. 207.) et similiter *præterquam*.

ubi deest, καὶ, id est, circa quantum, vel in

Nam quum Terentius ait, *verbum si mihi unum, præterquam, quod te rogo, faxis* h. e. præter eam rem seu rationem, juxta quam est id negotium, quod te rogo. Ergo *Quanquam est doctus*, idem est, ac si dicerem, ad quem-eunque ille modum est doctus. *Quanquam animus meminisse horret*, h. e. ut ut, quaquã, seu quacunque tandem ratione, animus id meminisse horret. Propertius I. 19. *Quamvis te longæ remorantur fata senectæ*, h. e. etsi ad eam, ad quam vis, rationem te remorentur, tamen, etc. Vel breviter etiamsi te tam remorentur, quam vis. Patet hinc etiam vis τὴν *Tanquam*, Plaut. Cas. V. 2. *Tenebræ ibi erant, tanquam nox*. h. e. erant ibi tenebræ ad eam rationem, ad quam est nox. Et divisim Terent. Adelph. V. 3. 63. *Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo est*, h. e. atram ad eam rationem, ad quam est carbo, seu breviter, atram tanquam carbo. Sic et Plautus Pœn. II. 38. *Tam crebri ad terram accidebant, quam pira*. Potuisset et hic dixisse *Crebri ad t. acc. tanquam pira*. Terent. iterum Adel. IV. 1. 18. *Quum fervet maxime, tam placidum, quam ovem, reddo*. Idem foret sensus, si dixisset, *placidum reddo, tanquam ovem*. Quomodo loquitur Phorm. I. 2. 15. GE. *Nostin' ejus natum Phædrum?* DA. *Tanquam te*. h. e. tam novi eum, quam Te novi. Sed et frequentissime in his per Ellipsin etiam supprimitur verbum, potest fieri. Id quod fit pene, quotiescunque cum particulis intensivis conjungitur τὴν *quam*, ut *nimis, mire, sane quam*. Plaut. Cap. I. 2. *quod ego nimis quam cupio*, h. e. quod ego tam, seu eam ad rationem, nimis cupio, ad quam cupere possum, aut illud Cupere fieri potest, Gell. V. 24. *Est in prædicandis doctrinis suis sane quam*

venditator, h. e. est sane eam ad rationem venditator, ad quam potest esse. Et hinc etiam additur sæpe τὸ *potest*. Plaut. Truc. IV. 2. 42. *Quam potest, uno verbo eloquar*. Men. prol. 6. *Conferam, quam potero, in verba paucissima*, h. e. ad quam rationem potero. Potuisset dixisse, *conferam in verba quam paucissima*. Sed plenius paulo maluit loqui, et ita docet nos, quid in illa concisiore locutione intelligatur. Quod autem ita explicandæ sint hæc locutiones in vocula *Quam*, liquet ex iisdem plane locutionibus et constructionibus voculæ *Quantum*, a Sanctio hic a latis, et eodem prorsus modo ac supplemento expediendis. Sed et ne dubites τὸ *Quam* esse in his pronomen Accusativi casus, eandem tibi locutionem in alio genere ejusdem pronominis et casus ostendam Ter. Eun. II. 1. *Munus nostrum ornato verbis, quod poteris, et istum æmulum, quod poteris, ab ea pellito*. Ubi *quod poteris* significat, ad quod negotium; et proinde idem est τὸ *quam poteris*. Vide supra ad Cap. 6. n. 1. Quin immo τὸ *Quam* revera esse in istis locutionibus Accusativum Pronominis, ut dixi, manifestum est etiam ex illo ipso *Quantum*, de quo modo egimus, quod diversi quidem Generis, sed ejusdem est constructionis, ac insuper palam est Accusativus, in Adverbii quandam speciem adhibitus, æque ac, *multum, plurimum, nimium, minimum*, et similia. Quid ergo rationis in eo, ut *Quantum* fateamur esse Accusativum, at *Quam* negemus, licet eodem modo construantur et in eundem sensum, et Hæc palam omnibus suis literis eadem sit vox, quæ est Accusativi Femininæ *Quæ* Denique patet res etiam clarissime ex compositis, *quamvis*, et *quamlibet*. Nam alteræ partes manifesta sunt Ver-

quanto : item illud , *Tam deest avaro quod habet*,

ba, nec componuntur vel conjunguntur nisi cum Pronominibus relativis, aut Adjectivis electionem notantibus, veluti *Utor*. Inde enim dicitur *Utervis* et *Uterlibet*, æque ac ab Relativis *Quivis*, *Quilibet*, *Quantusvis*, *Quantuslibet*, *Qualislibet*. Adde his Adverbium Relativum *Ubi*, unde *Ubiuis*. Cum aliis voculis non ita componitur illud *Vis*. Magis autem frequentantur in his locutionibus illi casus, qui per Ellipsin tanquam Adverbia videntur adhibita, ut *Quamvis*, *quidvis*, *quavis*, *quovis*, *quantumvis*, *utrumvis*. Jam quæ dementia est, negare *Quam* in *Quamvis* esse Accusativum, cum *Quem* in *Quemvis*, *Quid* in *Quidvis*, *Quantum* in *Quantumvis*, esse fatearis, æque ac cui in *cuius* et *cuiuslibet* esse Dativos. Accedit jam, quod eadem prorsus sit constructionis ratio. Nam sicuti apud Ciceronem *Fam. II. 17.* dicit *Bibulus*, *quidvis se perpeti malle, quam videri eguisse*, etc. eoque significatur, se malle perpeti negotium, quid tandem vis, ut perpetiatur: Et *Verrina II. 54.* *Quidvis facere ejusmodi in rebus quamvis callide, quamvis impudenter*, ubi sicut *quidvis facere* est *facere negotium*, quid tandem vis, ut talis homo faciat; sic *quamvis callide* est, tam, seu ad eam rationem callide, ad quam rationem, callide ut id faciat, vis. Sic *Terentius*, *Heaur. I. 1. 84.* *Malo me dignum quovis depretem, si id faciam*, h. e. quo ut me dignum depretem, vis. Et *V. I. 55.* *abeat potius quovis gentium*, h. e. in locum gentium, quovis ut abeat. Sic *Hec. IV. 1. 25.* *Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo*, h. e. suspicari aliam, quam tandem vis. *Adeiph. II. 4. 15.* *Quamvis etiam maneo otiosus hic*, h. e. manco etiamdum hic tam otiosus, quam otiosus ut maneam, vis, aut velle *po. ca.* Præcesserat ibi, *Sannionem*

properare in Cyprum, respondente *Eo*, *ne tam quidem*, quod non aliter explicare et explere possumus, quam in hunc sensum, non ad *Eam* quidem rationem propero, ad quam rationem Tu me properare dicis vel puras. Ceterum voculæ *Vis* et *Libet* in hisce locutionibus considerantur et construuntur, ut vera Verba, quod et revera sunt. Liqueat illud clarissime ex verbis *Ciceronis* supra p. 484, jam a me allatis, *Quam volumus licet amemus nos ipsi*. Eadem enim istic est ratio quam volumus, quæ quam vis in singulari et secunda persona. Sic et pro *Cœlio* cap. 3. *Quis enim est, qui isti ætati non possit, quam velit petulanter, maledicere?* h. e. tam petulanter, quam pet. velit. Potuisset etiam dixisse *quamvis petulanter*, quod foret, tam petulanter, quam vis, ut petulanter videatur maledictum. Sed et hinc separantur aliquando hæc verba a suis Pronominibus. Veluti apud *Plautum* *Triclio IV. 2. 47.* *Quicumvis depugno multo facilius, quam cum fame*. Nempe quia Præpos. Cum Ablativis Pronominibus, *Me*, *Te*, *Se*, *Quod*, *Qui*, *Qua* postponi solet, ideo etiam hic, quasi vocula *Vis* ad Pronomen nihil pertineret, nisi per constructionem, non autem per compositionem quandam, dicitur pro *cum quivis*, separato Pronomine et Verbo, *quicum vis*. Sensus autem est, cum eo, quicum, vis, ut pugnem. Sic *Salust.* *Or. 2. ad Cæs. init.* *Cujus rei lubet periculum facere*, pro *cujuslibet* rei, seu rei, cuius rei ut periculum faciam, tibi lubet. Simili sensu *Plaur. Trin. IV. 2. 137.* *Dum ille ne sis, quem Ego esse (te) nolo, sis mea causa, qui lubet*. h. e. is, qui ut sis, tibi lubet. *Cæsar B. Gall. IV. 28.* *Quantasvis magnas copias Germanorum sustineri posse*, h. e. tam magnas, quantas vel cogitatione tua vis

quam quod non habet, id est, tantum, quantum.

eas esse. Martialis Epigr. XIV. I. *Quo vis cunque loco, potes hunc finire libellum*, h. e. loco, quocunque vis finire. Paret ex hisce, separata esse vocabula, quæ videntur plerisque in unum coalescere; et construi ea tanquam Verbum et Pronomen relativum: atque adeo *quod* *Quam* in *Quamvis* esse Accusativum Femininum *quæ* *Qui* æque ac *Quantus* Accusativus est in *Quantasvis*, *Qui* Ablativus in *Quivis*, etc. Jam vero si *Quam* in relativis istis Constructionibus cum Verbo, Nom. Adjectivo, aut Adverbio, est verum Pronomen, tum ubique eadem est ratio. *Tam*, quod illi responderet, et quod a Græco *ταυ* vel *τιν* manifeste olim fuit formatum, quæ vocula illa *ταυ* Latine non aliter potuerit scribi, quam *Tam*, M, solita Latinis Accusativi terminatione, in locum Græcorum N substituta. Quæ quum ita sint, non debent hæc ita temere rejici ab iis, qui nihil utique speciosius habent, et tantum clamant, *Quam* et *Tam* esse contracta ex *Quantum* et *Tantum*, sine ulla rationis specie, nisi quod vulgò id ita hucusque traditum et creditum fuerit. Non negaverim tamen, ipsos Veteres, etiam optimos Auctores, ut ferme fit longiore paulatim locutionum progressu, hisce voculis minus accurate aliquando usos, seu ita, ut difficulter constructionem et sensum analogicum invenias, et certe ut durissima evadat Ellipsis. Tale est, quando construitur *Quamvis* cum indicativo, ut apud Ovidium Ponto. l. 2. *Felicem Niobem, quamvis tot funera vidit*. Sed sciendum, sicuti quando construitur *quod* *Quamvis* cum Subjunctivo, intelligitur *quod* *Licet*, sic cum Indicativo constructum desiderat *Etsi*. Vide supra, Nota 2 et 3. Sensus ergo est, etsi Niobe vidit tot funera, ad eam rationem, ad quam vis illam vidisse. Eadem est ratio

quod *Quamquam*, pro *Quamquam*, in construendo. Nam si dictum fuisset, *quamquam vidit*, supplementum foret, etsi vidit tot funera, ad quam rationem potuit vidisse. Sed et vocula *Quam*, in comparationibus maxime, reperias sæpe concisas valde locutiones, longisque ac longe petitis explendas supplementis. Horridiora ea sunt sæpe, fateor, sed et idcirco, seu elegantiae majoris gratia, ommissa sunt. Nam si uteremur integris semper et plenis locutionibus, quam maxime incomta et prorsus absona foret Latina oratio: Veluti apud Ovidium Metam. VI. 195. *Major sum, quam cui possit Fortuna nocere*, h. e. Major sum præ ea magnitudine, ad quam est ille magnus, cui possit, etc. Si jam dicas, *quam ut possit Fortuna mihi nocere*, sensus erit, ad quam magnitudinem vel mensuram est illa magnitudo, ut possit, etc. Durius etiam est, quod ex Cicer. Verr. III. adfert Sanctius. *Quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant, si suppleret velis*, hoc modo id facere debeas, *plus ea re et mensura, ad quam rem est tantum frumenti negotium, quantum frumenti negotium exararant*. Similiter Verrina V. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*, h. e. *Sexies tantum negotium ejus rei vel mensuræ, ad quam rem est negotium tantum, quantum negotium satum sit*. Vides, quam aliena ab aurium voluptate et orationis concinnitate sint hæc supplementa, sed et idcirco etiam præcisa sunt, ut dixi, retenta tantum illa vocula, in qua vis transitionis in comparando consistit, sed quæ vis non nisi per illa supplementa explicari plane, et ut oportet, potest. Sed et ipsum, quod ita concisæ sunt hæc locutiones, indicio est manifesto, minus concinnas et jucundas auribus accidere illas, quum integræ sunt.

Et esse has particulas conscissas, (8) indicat illud Livii lib. 9. *Quantum Romæ terrorem fecerat, tam lætam famam in Samnium ad hostes tulerat.* Deinde, quemadmodum passim dicimus, *Quam familiaris, quam proxime, quam maximum, quam plurimum, quam potest*: ita dixit Plautus Amph. *Nescio quantum tu familiaris sis, nisi actutum hinc abis.* Liv. lib. 25. *Simul altitudinem muri, quantum proxime conjectura poterat, permensus.* Plinius in epistol. *Dedit enim mihi, quantum maxime potuit, daturus amplius, si potuisset.* Columell. 12. cap. 21. *Exploratum habeat, quantum plurimum salsæ aquæ vinum, quod fecerit, sine offensa gustus pati possit.* Terent. Eunuch. *Comprehendi jube, quantum potest*: idem Phorm. *Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est.* At, dices, si vocula *Quam* significat *Quantum*, quid est illud, quum post eandem invenis iterum *Quantum*? Cic. 5. Verr. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*: et 4. Verr. *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantum tu dedisti*: idem 3. Orat. *Ut majus quiddam de Lucio Crasso, quam quantum a nobis exprimeretur, suspicetur.* Et 5. Verr. *Pluris Senatam æstimasse, quam quanti esset annona.* Plaut. Merc. III. 1. 15. *Oratio ædepol pluris est hujus quam quanti*

Quamobrem supplementa illa non debent a nobis rejici, tanquam minus vera, quia forte aures nostræ et elegantia sermonis ab iis abhorrent. Vide hac de re, seu de illa supplementorum necessitate, licet duriorum, agentem etiam Sanctium initio lib. IV. cap. 2. et quæ Nos ibi annotavimus.

(8) *Indicat illud Livii.* Inane prorsus hoc est argumentum, ad probandum, *Tam* esse ex *Tantum* contractum, quia in isthoc Livii loco respondeat *Quantum*. Nam sic et *Quasi* ex *Quantum* deberet esse ortum; quia responderet *Tantum* apud Plautum Mercat. II. 2. 44. *Decrepitus senex Tan-*

tidem est, Quasi sit signum pictum in pariete, pro Quanti est. Sed et sic sæpe sibi invicem respondent *Quo* et *Tanto*, *Quanto* et *Eo*. Terent. Phorm. II. 2. 14. *Quo magis novi, tanto sapius, scil. id feci.* Adde quod in loco Livii proprie non *Quantum* et *Tam* ad se invicem referantur, sed *Quantum*, h. e. quam magnum et *Tam lætum*. Neque vero quidquam in eo situm est, quod *Quantum* eodem sensu et constructione occurrat aliquando, quo *Quam*, ad probandum magis, Hoc esse ex Illo contractum, quam, quæ nostra est sententia, Illud ab Hoc esse ortum.

*empta est. Cicero 3. Verr. Quum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant: idem 2. Orator. Si te intelligerem plus conatum esse suscipere reipub. causa muneris, quam quantum præstare potuisses, cæt. Et 3. Orator. in princ. Ac mihi quidam veteres illi majus quiddam animo complexi, plus multo etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest. Cato in rusticis, Qui oleam emerit, amplius quam quanti emerit, omnis pecuniæ centesima accedet. Respondeo, in usu esse vocem *Quantusquantus*. Terent. Adolph. Tu *quantusquantus es*, nihil nisi sapientia es. Cicero Attic. lib. 12. Sed *quantiquanti*, bene emitur, quod necesse est. Addo insuper, in omni comparatione deesse particulam *Præ*, ut, *doctior Cicerone*, subaudi *præ*; et *Cicero limatior est, quam Sallustius*, vel *quantum Sallustius*, deest *præ*, ut sit, *præ quam*, vel *præ eo, quantum Sallustius*. Plaut. Amph. *Satin' parva res est voluptatum in vita, atque in ætate agunda, præ quam quod molestum est*, id est, (9) *præ eo, quantum*: idem Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt*, id est, *præ eo, quantum est, ubi sumptus petunt*. Sic dicimus, *Præ ut. Ter. Eunuch. Præ ut hujus rabies quæ dabit*. Plaut. Aulul. *Parum etiam, præ ut futurum est, prædicas*: idem Mercator. prolog. *Præ quam res patitur, studuit elegantiae*.*

(9) *Præ eo quantum.*] Immo supple, *præ ea re, ratione, mensura, juxta quam rem est id negotium in vita, quod molestum est*. Vide et supra II. 7. 2. Similiter illa Terentii, *præ ut hujus rabies quæ dabit*, accipienda sunt, ac si dictum esset plenius, *præ eo, ut sunt illa, quæ dabit hujus rabies*. Plautus Merr. II. 4. 2. *Nugas maximas fuisse credo, præui quo pacto Ego diversus distrahor*, h. e. nihil illud fuisse *præ eo*, ut est hoc, quo pacto Ego distrahor. Nihil autem hæc omnia juvant

Sanctium, ad expediendas illas locutiones, in quibus *Quam* ponitur ante *Quantum*, *Quanti*, etc. et tamen illud *Quam* accipi vult pro ipso *Quantum*, ut ex quo sit contractum. Sumamus verba Ciceronis, *Pluris Senatam æstimasse, quam quanti esset annonæ*. Nihil huc facit *Quantusquantus*, quod plane aliud notat, atque illud *Quam quanti*, vel *Quantumquanti*. Sed et quam absonum est supplementum Sanctii, *pluris, præ eo, quantum quanti esset!* Quanto rectius et facilius hoc

Etsi, coaluit ex duabus partibus *etiam* et *si*; deinde vero assumit socias: nam dicimus conjuncte, *Tametsi*, et *tamen etsi*; “[quoniam (10) prisce] *Tam* significabat *Tamen*, teste Festo, quod non semel apud Plautum legitur.]” Terent. Andr. *Ibo, etsi hercle sæpe jam me spes hæc frustrata est*, id est, *etiam si*. Disjuncte etiam has voces legi aliquando necesse est. Cic. In partitionibus, *Et, si incidet imprudentiæ causa*, etc. Terent. Phormio. *Et, si tibi res sit cum eo lenone, quo cum mihi est, tum sentias*. Ibidem hoc modo usus est dictione hac *Tamet si*, ubi aliqui legunt, *Tamen etsi*. *Metuit*, inquit, *his nos tamet si sedulo dissimulat*: idem Andr. *Obtundis, tamet si intelligo*: et multis aliis in locis. Aliquando huic voci respondet aliud *Tamen*. Cic. *Tametsi causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, præteribo*. Vide infra, *Etsi quamvis*, in extremo hujus Capituli. [Vide et supra Not. 2.]

Acutius quam par est, distinguit Valla has particulas, *Etsi*, *quamvis*, *quamquam*, et alia; at Cicero hæc parum curat, apud quem *Etsi quamvis* conjuncte lego, ut paulo inferius dicitur.

De Quandoque.

Quandoque particula nunquam satis intellecta fuit a Grammaticis: nihil enim minus significat, quam quod illi somniant. Abscissa est ex *Quandocunque*, et ubi est vox *quandoque*, apte poteris substituere *Quandocumque*. Hor. in Arte, *Indignor, quandoque*

meum, pluris præ ea re, ad quam rem est pretium tantum, quanti pretii esset annona. Vide Me paulo ante pag. 491.

(10) *Prisce Tam significabat Tamen.*] Haud dubie *Tamen* est ortum a *Tam*, et intendit tantummodo ejus significationem. Nam si recte illius usum consideres, nihil aliud notat, quam *is qd*, vel sic, veluti in illis Terentii,

ubi mirifice Auctor, et nescio quo sensu, illud *Tametsi* separat, *Metuit hic nos, tametsi sedulo dissimulat*: Idem enim est, ac si diceretur *Metuit hic nos tamen, etsi*, et sensus est, *etsi hic sedulo dissimulat, vel sic nos metuit*. Sic *obtundis tametsi intelligo*, pro, *etsi intelligo, tamen obtundis*, h. e. vel sic *obtundis, etsi intelligo*.

bonus dormitat Homerus, id est, quandocumque dormitat. Idem Ode 1. et 2. l. 4. Carm. Colum. in fine operis, *Quandoque arabitur*, id est, quotiescunque. Pers. Satyr. 4. *Qui quandoque jugum pertusa ad compita figet*, etc. *Ingemit*. Cic. in Somnio apud Macrob. secundo Somnii cap. 11. *Ita quandoque ab eadem parte Sol, eodemque tempore iterum, defecerit, expletum annum habeto*: in vulgatis Ciceronis operibus legitur, *quandocumque*. Quam lectionem Macrobiani tuetur Aldus Manutius Pauli F. plures ex Pandectis locos adducens in confirmationem. Sueton. Julio, *Tabula ænea in monumento inventa est, conscripta literis, verbisque Græcis in hanc sententiam; quandoque ossa Capys detecta essent, fore, ut Julo prognatus manu consanguineorum necaretur*. Itaque *Quandoque* sæpius duas orationes separatas postulat, ut vox *Quandocumque*; sed aliquando utraque vox cum una oratione reperietur; dum tamen (11) futurum aliquod tempus, et veluti quandam conditionem, designet. Horat. *Garrulus hunc quando consumet cumque*, id est, quandocumque; Hisp. *algun dia*. Juven. Satyr. 5. *Pulsandum verice raso Præbebis quandoque caput, neque dura timebis Flagra pati*. Tacit. 1. Annal. *Serviendum esse fœminæ, duobusque insuper adolescentibus, qui Remp.*

(11) *Futurum aliquod tempus.* Sic quidem et Plinius Paneg. 10. *Ut quandoque inter posteros quæretur, an illud jam Deus fecisset: et cap. 28. Ex his quandoque nascentur, quibus alimentis opus non sit*. Sueton. Aug. 94. *Fuerunt qui interpretarentur, non aliud significare, quam ut is ordo, cujus insigne id esset, quandoque ei subjiceretur*. Sed et cum Præteriti Temporis verbo reperitur, et ita ut Præteritum designet. Liv. IX. 10. *Quandoque heic homines injussu P. R. Quiritium fœdus ictum tri sponderunt, atque ob eam rem noxam nocuerunt, ob eam rem hosce homines vobis dedo*. Ubi simplici-

ter ponitur pro *Quoniam*, *Quandocumque*, quod antea istis edebatur, sed præter MStorum sententiam. Quin sæpe antiquissimos rō que addidisse Pronomini relativo, et inde derivatis, atque huic ipsi *Quando*, ostendit Gronovius Pater allatis exemplis ad Liv. I. 24. ut adeo hæc vocula non ex *Quandocumque* sit abscissa, ut ait Sanctius, non magis quam *Quinque* ex *Quicunque*, *Ubique* ex *Ubicunque*, sed simpliciter a *Quando* deducta; et poni possit, ubique hoc ipsum potest, maxime tamen adhibeatur de Futuro, sed aliquando etiam de Præterito, et Præsenti.

interim premant, quandoque distrahant. Hisp. *que al presente la opriman, y despues la dividan:* idem 6. Annal. *Postremo Græcis verbis in hanc sententiam alloquutus; Et tu Galba quandoque degustabis imperium, id est, quodcumque, Hisp. algun dia, aliquando.* Apud Ciceronem bis invenitur hæc vocula lib. 6. epist. 20. *Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat:* et 3. Tuscul. non longe a principio: *In eundem cadit ut serviat, ut victum se quandoque esse fateatur:* ubi Lambinus edidit, *aliquando esse se fateatur,* (12) ex fide manusc. Non raro hæc vox in duas partes dividitur, ut, *Quandoque, pro, et quando,* ut si dicas, *Quando ego te videbo, quandoque complectar.* Liv. lib. 1. *Inde ordine alii rogabantur, quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum,* cæt. Hor. Satyr. 6. lib. 2. *O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit Ducere?* Cic. 2. Div. *Vident ex constantissimo motu Lunæ, quando illa e regione Solis facta incurrat umbram terræ, quandoque eadem Luna subjecta Soli,* cæt. Prædictarum autem trium acceptionum exempla quam plurima in Pandectis reperiuntur, in quibus observandis acri iudicio est opus: nonnulla tamen ordine adscribam. Primæ autem hæc accipe, l. 2. D. solut. Matr. *Dois actio filix non erit adempta, quandoque sui juris filia fuerit facta.* l. si fundus, 13. D. de reb. cor. qui sub. tut. (1.) *Quandoque domino, prædium cum fructibus vindicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio l. quod pupillæ. D. quando dies leg. ced. Quod pupillæ legatum est, quandoque nupserit.* cæt. l. et per jusjurandum 13. D. de acceptil. *Quandoque ei creditum fuerit, tenetur.* lib. 3. tit. 15. Inst.

(12) *Ex fide Manusc.] At Vide istic (occurrunt autem hæc verba Tuscul. quæst III. 7.) Victorium, et Gebbardum, et reperies fide MStorum ferme omnium niti illud Quandoque.*

(13) *Quandoque domino.] Locus hic ipse max inter exempla secundæ acceptionis denuo ponitur, et sane in una istic oratione reperitur Quandoque.*

§. 1. Et quandoque nobis non eadem res, sed aliæ ejusdem naturæ et qualitatis, redduntur, inde etiam mutuum appellatum est: alii legunt, Quoniam. Secundæ acceptionis hæc erunt, D. lib. 1. tit. 7. l. 22. de adoptionib. Cæterum si fidei ejus committat, ut quandoque restituat, non oportet admitti fideicommissum. l. si fundus 13. D. de rebus eor. Quandoque domino prædium cum fructibus vendicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio. l. continuus 127. §. item qui, D. de verb. Liberatur, qui se daturum spondit, si quandoque tradit. (14) Tertiæ acceptionis, l. in substit. 31. D. de vulg. et pupil. Quæritur quisquis hæres, quandoque fuerit, intelligatur.

De Quod.

Quod particula, prima linguam Latinam post Ciceronis aureum sæculum ausa est deturpare. Hæc Aristotelis et Platonis Dialecticam, et utramque Philosophiam, pessime dilaceravit; hæc Juris utriusque disciplinam barbarorum traditionibus et commentariis excarnificavit; hæc etiam in Sacra Theologiæ commentarios et Latinas versiones ita impetum fecit, ut peritissimos alioqui viros in summum barbariæ barathrum detruserit. Quo magis irascor Erasmo Roterodamo, qui, quum in Latinam linguam Novum Testamentum vertere tentaverit, hanc pestem, quæ linguam Latinam pessum dedit, nescierit aut

(14) Tertia acceptionis] Nihil minus, ut jam monuit Doctiss. Dukerus de Latin. Jctorum p. 416. Etenim disertissime in istae lege aliter accipitur hæc vocula, quam vult Sanctius. Quum enim opponatur voculæ Tum, quæ certum temporis momentum designat, necessario ipsa ergo denotat incertum et laxius sumptum tempus, atque adeo positum est pro aliquando; seu quancumque. Verba sunt; sed quæ minus recte distinguuntur, In Substitutione Filio

ita facta, Quisquis mihi ex supra scriptis Heres erit, idem Filio Heres esto, quæritur, quisquis heres quandoque fuerint; intelligatur: an quisquis Heres TUM erit, quum Filius moriatur: Tollenda omnino major distinctio post intelligatur. Sensus enim est, quæritur, utrum iis verbis intelligatur, quisquis Heres aliquando ei fuerit quocumque tempore, an verò ille tantum, quisquis Heres TUM erit, QUUM, etc.

non potuerit evitare. Sæpe enim repetit, *dico, quod;* aut, *Dixi vobis, quod ego sum.* At dices, fidi esse interpretis, verbum verbo, ut Horatius insinuat, reddere. Fateor libentissime id, et Horatium id sentire assevero; sed idiotismos, et quascumque peculiare cujusvis linguæ proprietates, nemo sanus in aliam linguam, verbum ex verbo reddens, recte transfundet. An ferenda sunt illa, quæ summus Theologus passim in scholis inculcabat, *Hoc argumentum tangit de cuspide in album?* et, *O valeat me Deus?* Quid si velis Hispanè dicere, *Saltar fuera del coro,* sicuti Latine dicitur, *extra chorum saltare?* ut loquacem satis concionatorem dicentem nuper audivi. Cur non vertimus Græcorum articulos, aut duas negationes, quæ apud illos magis negant? et (15) cur non dicimus, *utor libris, quibus habeo,* quod Græcis est frequentissimum? Cur Genitivos temporis in ablativo convertimus, ut, *Imperante Cæsare?* Particula græca, *ὅτι,* invexit hæc tantâ mala, quæ vertentibus Græca Latine, aut omnino esset omittenda, aut aliter, quam per *quod, quia, quoniam,* esset explicanda. Nonne vides, quam fœde Boetius transtulerit principium secundi Posteriorum, dum inquit, *Quærimus autem quatuor, quia, propter quid, si est, et quid est:* nam prima quæstio, quæ Græcis est *ὅτι,* significat rem ita esse, ut, Solem deficere. Cicero multa transtulit e Græcis, ubi particula, *ὅτι,* passim occurrit, (16) nusquam tamen apud Ciceronem ap-

(15) *Cur non dicimus.*] Sic tamen aliquando etiam Latinos loqui docet ipse infra, ubi agit de *Hellenismo.*

(16) *Nusquam tamen apud Ciceronem, etc.*] Existimat e-
go Sanctius barbare loqui, qui dicant, *Scio quod, Dico quod, Credo quod,* et similia: ac proinde Auctorum loca, in quibus ea locutiones occurrunt, vel conjecturis vel contortis explicationibus pervertit: nonnulla etiam suspecta habet, tanquam adulterina: immo vero ipsos etiam Senecam,

Plinium, et æquales, omni in his auctoritate exiit. Interim ipse, quod jure mireris, qui eas locutiones, ut barbaras plane, tanto studio hic damnat, cavere sibi tamen ab illis in hac eadem dissertatione non potuit, dum in ejus extremo ait, *Adde, quod multi illorum Græce scripserunt.* Cujus utique eadem est ratio, ac si Lectorem suum moneret, *Disinsuper, quod multi, etc.* In contrariam itaque sententiam abierunt Manutius ad Cicer. Famil. VII. 28. Henr. Stephanus de La-

parere. Quo solo argumento barbare loqui omnes assevero, qui *Dico quod, Credo quod, sciendum*

tin. falso susp. Vossius de Constr. cap. 20. & 62, sed maxime Scioppius, qui de his accuratissime egit in Auctario Mariangeli Ep. 6. Quibus accedit Clariss. Auctor Novæ Methodi, ut et Vorstius; qui illas quoque phrasas in Latinitatem falso suspectam retulit cap. 24. Ut adeo viderentur jam illuc; unde ejectæ pedem tulerant, quasi postliminio restitutæ. At vero Vir Summus, cujus ego auctoritati in hoc literarum genere quamplurimum sane tribuo, Joh. Fred. Gronovius eas prorsus iterum exposuit, atque adeo, ut ad Plaut. Asin. I. I. 37. *Nunquam magis se traduxisse dicat Scioppium, quam cum congestis aut male intellectis Auctorum locis vincere voluit, Scio quod, ut vulgus usurpat, Latine dici, moneatque tirones, ab hac Barbarie sibi caveant. Similiter ad Phædr. fab. 82. in Notis Schefferi; aut corrupta, aut aliter pronunciat accipienda, quæ in hanc rem congesterit Scioppius. Quid faciam? Durum profecto contra tantam Viri auctoritatem et tam præcisam sententiam calcitrare. Et tamen, ut verum fatear, prorsus ego quidem cum Scioppio, etc. hic sententiam. Nam nimis certe multa et clara in hanc rem sunt Auctorum loca, quam ut ea omnia vel corrupta esse possint, vel eorum constructio non facile a quovis perspicui potuerit. Præterea justa satis huic locutioni subest ratio, de qua deinceps videbimus. Nunc primum loca ipsa, et ea quidem, quæ apud alios non inveni, memorabimus. Cic. Amic. 2. *Quarunt quidem multi, sed ego id respondeo, quod animadverti, te dolorem, quem acceperis amicissimi viri morte, ferre moderate. In his perinde utique est, sive Rec-**

*pondeo quod animadverti, sive Dico quod animadverti, scripsisset Cicero. Videtur autem certa ratione hic ira locutus, ne Infinitos cumulando et aggregando orationem minus redderet concinnam. Dicendum enim cetero qui fuisset; sed ego id respondeo, me animadvertisse, te dolorem moderate ferre, etc. Confer etiam locum ex Offic. I. 12. mox pag. 501. a me adferendum. Fateor tamen; Voculam *Id*, quæ adest, parere hic aliquid ambigui, quasi *Id* Quod habendum sit pro Accusativo, qui regatur proxime à Verbo *Animadverti*; et quasi reliqua tunc per expositionem ejus, quod animadvertum ab illo sit, apponantur. Sed non opus est, propterea ad talem Appositionem confugere in loco tam plano, quàm *Id* Quod etiam, quando speciem Conjunctionis præfert; revera tamen sit Pronomen Relativum, quod ante se requirit necessario nomen Substantivum et Pronomen *δέκτανόν*, ut mox ostendemus. Disertior tamen est locus, quæ sequitur Ibid. cap. 17. *Sape quærebatur, quod homines omnibus in rebus diligentiores essent, ut capras et oves, quot quisque haberet, dicere posset; amicos quot haberet, non posset dicere: et in illis quidem parandis adhibere curam, in amicis eligendis negligentiores esse. Hic locus valde est, ut dixi, disertus et notabilis, si quidem in eo a *Id* Quærebatur simul dependet Quod cum Verbo Finito, quod essent dilig. et Infinitum dein cum suo Accusativo, *Homines adhibere curam et negligentiores esse: Ut adeo hic utriusque eadem sit ratio, et *Id* Quod cum Finito manifeste ponatur eodem sensu, quo mox Infinitum. Petron. Quod verberatus***

est quod, passim blaterant. Lege libellum Ciceronis de Universitate, qui integer ex Platonis Timæo versus

sum, nescio. Phæd. fab. 83. Scio, quod virtuti non sit credendum tua. Ubi Grønovius ex conjectura malit. Quam. fab. 63. O si maneret condito sensus patri, Quam graviter ferret, quod voluntatem suam interpretari non potuissent Attici, pro, Atticos non potuisse interpr. Qui locus jam a nemine, quod sciam, tentatur. Liv. III. 52. Scituros, quod sine restituta potestate redigi in concordiam res nequeant. Ubi item legit quam Vir Summus, sed nulla alia ratione, quam suæ auctoritatis, et quia MSS. quidem habeant que: XLII. 33. P. Licinius Cos. Scitum recitari jussit, primum, quod bellum Senatus Perseo jussisset: deinde, quod veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum scribi censuisset: Nec ulli, qui non major annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Ubi jam relinquuntur intacta. Manifeste tamen r̄d Quod bis poni pro Infinito patet ex eo, quod tertia pars hujus SCi per Infinitum exprimitur. XLV. 41. quam feliciter temp. administraverim, et quod duo fulmina domum meam per hos dies perculerint, non ignorare vos arbitror, ubi tamen itidem ex hypothesi sua scribere nos jubet Vir Summus, et quæ duo. Florus I. 23. quando sensissent, quod irrigarentur ejus opera. Suetonius Cæs. 86. Neque curasse eum, quod valetudine minus prospera uteretur. Tito 8. Recordatus, quod nihil cuiquam illo die præstitisset. Augusto 43. ut ostenderet, quod erat bipedali minor. Ovid. Pont. I. 8. 26. queror, ð jucunde sodalis, Accelant nostris sæva quod arma malis. IV. 1. 3. In quibus, excepto, quod adhuc utique valemus, Nil me præterea quod juvet, invenies. Nam perinde est, sive dicam, excipio, quod

valeo, sive credo, quod valeo. IV. 11. 21. Adde, quod, (atque utinam verum tibi venerit omen) Conjugio felix jam potes esse novo. IV. 14. 45. Adde, quod, Illyrica si jam pice nigrior essem, Non mordenda mihi turba fidelis erat. III. 1. 25. Adde metus, et quod murus pulsatur ab hoste, Tinctaque mortifera tabe sagitta madet, ubi Quod, specie Conjunctionis, cum sequentibus, ita subjicitur verbo Activo, ut subjicitur Accusativus Metus. Quocirca non video, quomodo hæc aliter explicari queant, ac illa, Scio quod, Dico, quod. Et tamen in Ovidio metri certi ratio Quod mutari in Quam vel Quum non patitur. Similia vero his etiam illa Plauti Merc. III. 4. 10. Id illi vitium maximum est, quod nimis tardus est. IV. 2. Parumne hoc est malæ rei, quod amat. Ciceronis de Senect. Cap. 18. Multa in nostro collegio præclara, sed hoc in primis, quod, ut quisque atate antecellit, ita sententiæ principatum tenet. Flor. II. 6. 47. Parva res dictu est, quod illis diebus ager invenit emptorem. Gellii II. 18. De Epicteto, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria. Denique et hoc Cælii Famil. VIII. 14. Propositum hoc est, de quo sunt dimicaturi; quod Pompejus constituit non pati Cæsarem aliter Consulem fieri, nisi exercitum tradat. Ubi plane r̄d Quod respondet Græcorum in lemmacibus Caputum. Sed exemplorum satis: quibus tamen adde rotalia, quæ videri possunt apud modo laudatos Viros, aliosque, in primis illa Martialis, et Horatii apud Linacrum, de quibus infra, Catonis Prisci ex Plinio, Fuscii Arellii ex Seneca Rhetore, et ipsius Ciceronis Offic. I. apud Marian-gelum. Nunc porro rationem

est, nusquam invenies *Quod*, quum tam sæpe ibi occurrat particula $\delta\tau\iota$. Quid igitur, dices, facit Ci-

Constructionis indagemus. Censet Sanctius, *Vocem Quod, nisi Relativa sit, locum apud Latinos non habere*. Recipimus sane illud, quia et in illis locutionibus, quas explodit, Relativam esse contendimus. Immo vero etiam ipsum $\delta\tau\iota$ quod causam dedisse huic corruptelæ Linguae Latinae queritur Sanctius, nihil esse nisi Pronomen Relativum, etsi ab eo nunc scriptura distinguatur, ostendit accurate Doctiss. Auctor Novæ Methodi, quum de Lingua Græca agit, lib. VIII. c. 9. Et quis dubitet esse Relativum, quum sæpe pronomen, ad quod referuntur, tum in Græca, tum in Latina exprimitur? veluti fit in primo illo Ciceronis loco, *Sed ego id respondeo, quod animadverti, te ferre*, etc. h. e. respondeo id negotium, juxta quod negotium animadverti. Et de Offic. I. 12. *Equidem illud etiam animadverto, quod, qui proprio nomine perduellis esset, is Hostis vocaretur*. Ubi $\tau\delta$ *Quod* ita refertur ad *Illud*, sicut *Qui* ad *Is*. Manifeste autem dicitur, *animadverti, quod vocaretur, pro, eum ita vocari*. Denique in diserto illo Martialis loco, de quo infra p. 508. 509. *Hoc scio, quod scribat nulla puella tibi*, h. e. scio hoc negotium, secundum quod nulla, etc. Hæc enim est constructionis et ellipseos in his ratio. Statuendum enim hic esse supplementum vocabuli, ad quod referatur pronomen relativum, patet ex eo, quod, ut dixi, sæpe præmittitur expressum pronomen, cui utique subintelligi debet Substantivum *negotium*. Jam in ipse $\omicron\pi$, seu *Quod*, subaudiendam esse præpositionem vel $\nu\alpha\rho\delta$ vel $\delta\epsilon\iota$, h. e. *ad*, juxta, manifestissimum ex eo, quod sæpe pro solo $\iota\pi$, cum habet speciem Conjunctionis, legatur $\nu\alpha\delta\eta$, $\delta\eta\pi$,

id quod jam observarunt Lexicographi, & ex sacris quoque scriptoribus ostendit Novæ Meth. Auctor. Quando ergo dicitur, *id ille vitium maximum est, quod nimis tardus est*, construe et supple, *id vitium, juxta quod vitium, (καθόν pro καθ' ε, π) nimis tardus est, est illi maximum*. *Parumne hoc est malæ rei, quod amat?* Supple, *estne hoc negotium, juxta quod negotium ille amat, (h. e. quod negotium in illius amore consistit) negotium parum malæ rei?* Sed et, quando Phædrus ait fab. I. *Calumniari, quod arbores loquantur*. Fab. 73. *Indignari caperant, quod dignitatem seminæ aquassent suam*. Quando passim legitur, *Lator, gaudeo, doleo, quod hoc factum sit*. Quando Livius dicit XXXIV. 57. *Mirari se, quod Romani æquum censeant, ei leges dicere*. XXXVIII. 10. *Eo tandem Legati, mirante Consule, quod morarentur, venerunt*: in his eadem utique ratio est et analogia Syntaxeos, quæ est in controversis locutionibus. Et ne dubites, loca illa Livii tentavit ideo quoque Vir Summus, maluitque, sed ex conjectura, utrobique *quid* pro *quod* legere: Verum ita tamen Livius etiam XXXVI. 41. *Magis mirari se, quod non jam in Asia essent Romani*. Quem locum quare idem ultro prætereatur *se ferre*, quum priores non ferat, fateor ejus differentie rationem me non percipere: quamvis neque recusem illud *Quid*, si habeant MSti, certe in loco XXXVIII. 10. Ita porro etiam Cicero ad Brutum ep. 17. vel potius Brutum in ea epistola, *Scribis, mirari Cicero-nem, quod nihil significem unquam de suis actis*. Et Plautus Bacchid. IV. 9. 150. *Vos nunc ne miremini, quod non triumpho*. In his autem omnibus intelligitur, propter id

cero? Audi Æschili versionem a Cicerone tertio Tuscul.

Ὅκην Προμηθεύ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
Ὀργῆς τοσοῦτης εἰσὶν ἄλλοι λόγοι.

*Atqui, Prometheu! te hoc tenere existimo
Mederi posse rationem iracundiæ.*

Erasmus, aut Laur. Valla, dixissent, *Igitur, o Prometheu! hoc scias, quod iræ infirmitatis sunt medici rationes, vel sermones.* Possem innumera tibi recensere Ciceronis exempla, versa ex Platone, Demosthene, Aristotele, Xenophonte, et aliis tum philosophis, tum poëtis; sed tute ipse hoc melius expiscaberis, si puræ Latinitatis cura te tangit. Quo posito, fœdissimam calumniâ Ciceroni objectam contundemus. Antonius Majoragius gloriose, ut sibi

negotium, juxta quod, etc. Ad hunc vero modum etiam illud, *Scio jam, quod filius meus amet;* et reliqua, exponenda sunt ac supplenda. Nam, quod Sanctius diversas plane putat locutiones, et hasce rejicit, admittit vero illas, *Miror quod, Gaudeo et Gratulor quod;* etc. in eo nihil inest rationis. Eadem enim est analogia et constructio voculæ *Quod*, sive dicam *scio hoc negotium, quod filius meus amet illam*, sive *Miror, vel Gaudeo propter hoc negotium, quod filius*, etc. Similiter vero *Scio quam*, quod præfert Gronovius Pater, et *scio quod*, eadem prorsus constructione s ratione dicuntur. Nam illud est, *scio rem, vel rationem, juxta quam amet filius*: hoc, *scio negotium, juxta quod amet*, etc. Tantummodo usus vulgi fecit aliquid tandem discrimen in significatione, dum illud *Quam* adhibuit maxime ad nexum, qui simul significet intensionem modi, Hoc ad eum, qui significet ipsum rei negotium, sæpe tamen etiam Modum, unde

promiscuè aliquando ponitur, *Quod et Ut.* Sic ergo satis jam probatus putò has locutiones *Usu et Ratione.* Sed tamen vel sic nemini auctor sum iis temere vel passim utendi. Nam elegantia Linguae Latine abhorrere tandem cepit ab illa longiore circumlocutione, quum posset rem ipsam per infinitum breviter enunciare, cujus usus propterea longe longaque est frequentior. Sufficiat demonstrasse, posse tamen et illam adhiberi, ubi occasio non sit aliena, maxime uti vitetur concursus plurium Infinitorum. Si qui tamen vel sic hæc tam liquido probata repudient, malo suo Genio relinquendos censeo. Mihi sufficit cum alios Doctiores, tum nominatim Ursinum To. II. pag. 373. mihi assentiri, ubi diserte in his cetera omnino standum meo judicio putat, nisi quod de loco Cicer. ex Amic. cap. 2. leviter dissentiat, sed in quo uno loco nihil est ad totam rem vel accipiendam vel rejiciendam momenti.

videtur, de Cicerone triumphat, dum in suis Antiparadoxis, quæ contra Ciceronis Paradoxa effutiit, ignarum philosophiæ, atque totius dialectices expertem, Ciceronem demonstrare conatur. At quibus argumentis? disputatio ab ipsius Paradoxorum titulis longe dissentit: nam in quarto Paradoxo, cujus Titulus sic habet, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαινόνται, nullum argumentum adduci contendit, quod propositam quæstionem possit comprobare. Sed Majoragius non vidit, Lemmata illa ab imperitis Grammaticis esse præfixa. An Cicero tam putide reddidisset Latine? *Quod solus sapiens dives sit*; et, *Quod omnes stulti insaniant*. Insanior profecto, qui tales titulos præfixit. Quartum illud Paradoxon, si titulus esset præfigendus, hoc sonat; ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ πολῖται καὶ πάντες οἱ μωροὶ φεύγοντες, id est, *omnes sapientes esse cives, et omnes stultos exules*. Sed, ut de hujusmodi titulis in universum dicamus, quamvis longiori aliquanto, quam solemus, sermone, sic habeto; omnes titulos ad Martialis epigrammata, ad Horatii odas, “[itemque in Valerio Max.]” non solum esse alienos, sed sæpe ab auctoris sensu alienissimos. Plinio pessime sunt dispositi. Aldi Manutii, Pauli F. qui nuper in Officia et Paradoxa commentarios edidit, non possum in illis titulis non accusare oscitantiam, qui tales nugas adscribat Ciceroni. Vox igitur *Quod*, nisi relativa sit, ut aiunt Grammatici, locum apud Latinos non habet. Relatio est in illo Ciceronis, *Quod epistolam conscissam doles, noli laborare*: nam ordo et sensus est, *Noli laborare circa id, quod, vel ex eo, quod, vel propter id, quod*. Sic Martialis. *Non miror, quod potat aquam tua filia, Basse*, id est, non miror de eo, quod, vel propter id, quod; deest Græce κατὰ; id est, ob id quod; “[nam in talibus, *Quod*, referri ad *Id*, vel” hic Plauti locus docet, Capt. act. 3. sc. 4. *Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.*]” Donat. in Hecyr. act. 1. sc. 3. *Quod me accusas, deest*, inquit, *In eo, ut sit; in eo quod me accusas. An quod, id est, propter quod?* Hæc Donatus. Denique Latine dicitur, *Miror quod, ha-*

bare, dico quod, credo quod. Sed contra meum hoc præceptum, non solum æmuli, sed amicissimi, gravissimos auctores opponunt. Ter. Andr. act. I. sc. 4. *Audi vi, Archillis, quod jam dudum Lesbiam adduci jubes.* Respondeo, inique fecisse Ant. Goveanum, qui, dum nimis religiose versus Terentii ad normam reducere conatur, Latinitatem perderet. In omnibus antiquis sic legitur, *Audi vi, Archillis, jam dudum Lesbiam adduci jubes*, et constat versus, si sic metiari, *Audi-vi Ar-etc.* Muretus in illo loco auctor est, a Goveano additum esse *Quod.* Ex epistola 17. ad Brutum citantur hæc; *Dolet mihi, quod tu non stomacharis*; sed nullo sensu. (17) Doctiores ita legunt, *Dolet mihi; tu non stomacharis, amantiissimus tum tuorum omnium, tum Ciceronis*: quasi dicat, si mihi dolet, cur tu saltem non stomacharis? Est et alius locus Ciceronis circa finem lib. primi de Officiis, themate, *Sed ab his*; (cap. 43. *Idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita sapienti*, etc. (18) Sed tota periodus fæde dilacerata est, et sine sententia, quod miror aut Lambinum,

(17) Doctiores ita legunt etc.] In optimis Edd. cum antiquissimis, tum recentissimis, ut et in MSt is, teste Manutio, legitur, *quod tu nunc stomacharis*, sensu perspicuo, et quem Brutus (nam is hæc epistolam scripsit ad Atticum de Cicerone) hæc verbis exprimere voluit, vel debuit. Etenim incusaverat multis Ciceronem, idque apud Atticum, amantiissimum ut omnium suorum, ita maxime Ciceronis. Ideo credit et dolet, Atticum nunc stomachari haud dubie, propter illas Ciceronis reprehensiones. Immo ideo quoque rogar Atticum, ut sibi persuadeat, nihil tamen neque de sua in Ciceronem voluntate propterea esse remissum, sed tantum aliquid, seu multum, de judicio. Ita vero patet, nihil in his mutandum. Certè frigeret place illud *Dolet mihi*, si non seque-

retur *Quod*, quo declaratur, quid doleat Bruto. Sed et miror, Sanctionem hanc locutionem non ferre, qui pag. sup. diserte ait *Latine dici, Miror quod*: et in seqq. itidem *Latine dici, Quod verum dicis, irascor*: immo a Plinio, *eleganter dici, Gaudeo & gratulor, quod Filiam destinasti Fusco.* An ergo, si ista recte dicuntur, minus Latinum erit, *doleo, quod filiam destinasti Fusco?*

(18) Sed tota periodus fæde dilacerata est.] Vulgatam tamen tuentur postremæ Edd. id quod indicio est, hunc locum sic in MSS. reperiri, et proinde genuinum esse, ac recte adhiberi ad probandam phrasin, de qua agitur, si vere ad eam pertinet, ut ex Sanctii ipsius sententia facit. Sed et longe turbator est sensus et nexus in Sanctii emendatione, quam in Vulgata, quæ hæc est

aut Aldum, aut quemquam doctiorum, non animadvertisse. Totum autem locum sic lego, et restituo, *Id quod hoc argumento confirmari potest; si contigerit ea vita sapienti, ut omnium rerum affluentibus copiis dietur, quamvis omnia, quæ cognitione digna sint, summo otio secum ipse consideret, et contempletur, tamen si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit, excedat e vita princeps omnium virtutum necesse est, illa sapientia, quam Σοφία Græci vocant,* etc. Ovid. lib. 5. de Tristibus eleg. 1.

*Si quis delicias, lascivaque carmina, quærit,
Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.*

(19) Nihil hoc pentametro vidi putidius, magisque barbarum. Quis enim dicet *ista*, in hoc sensu? Quis, *præmoneo nunquam quod*? Ejusdem farinae est cum illo apud Virgilium, *Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno*. Et vero multa barbara inserta fuisse Catullo, Tibullo, Propertio, et aliis, docet Josephus

Placet igitur aptiora natura esse ea officia, quæ ex Communitate, quam ea, quæ ex Cognitione ducuntur: idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita Sapienti, ut in omnium rerum affluentibus copiis, quamvis omnia, quæ cognitione digna sunt, summo otio secum ipse consideret et contempletur, tamen, si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit, excedat e vita Princeps, etc. nam hinc nova incipit Periodus. Nexus est, confirmari id hoc argumento, quod Sapiens excedat.

(19) Nihil hoc pentametro, etc.] Etiam Heinsius illud unci includit, et proscribit, ut non satis Latinum. Sed tamen non tantum MSti id habent sine ulla extraordinaria varietate, sed et nexus requirit istius sententiæ carmen. Sequitur enim continuo, *Aptior huius* (qui scil. quærit delicias, etc.) *Gallus, blandique Propertius oris: aptior scil. quam ista scripta*

mea. Quapropter Ego, fateor, accedere non possum illis, qui carnem hoc plane rejiciunt per unicam Latinitatis causam ex præjudicio ortam. Nam quæ etiam Sanctius reprehendit, inania sunt. Ut *ista* hic adhibetur pro *hæc*, sic mox ibid. v. 38. *Quod quærar, illa (Fortuna) mihi pleno de fonte ministrat, Nec mea sunt Fati verba sed ista mei, h. e. Hæc meorum carminum verba. Solet autem vocula Quod etiam cum Subjunctivo post verba dicendi, monendi, etc. construi. Sic Cicero, cum scripsisset, quod me cuperet ad Urbem venire. Cato apud Plinium, Dicam, quod bonum sit, hoc, non illud, facere. Ennius, utinam mortem oppetam, prius quam eveniat, quod in paupertate mea senex graviter gemam. Vide Vorstium de Latin. falso susp. c. 24. p. 237. et Ursinum To. II. pag. 374. et Terentium in Adel. in Nota proxima seq.*

Scaliger, et alii. Citatur ex Cornelio Gallo in quodam lyrico carmine, cujus initium est, *Lidia bella*:

Sæva non cernis, quod ego languo?

Sed oden illam alicujus inepti esse censet Jul. Scaliger 6. lib. poëtices, quod mihi placet. Solus Plautus uno in loco me male habet; Nec Lambini in illo loco explicationem admitto, utpote durissimam; imo mihi placet, ut versiculus, una mutata literula, corrigatur. Locus est in 1. Scen. Asinariæ; *Equidem scio jam, filius quod amet meus istam meretricem e proximo, Philænium*. Ego lego, *Equidem scio jam, filius quom amet meus*. *Quom*, vel *qom*, pro *quom* sæpe utitur Plautus. Et Lambinus in 1. Amphit. scena, In illo, *Agite pugni, jamdiu est, quod ventri victum non datis: quum*, inquit, edendum curavi, (20) nam, *Quod*, ferri non potest. Alia multa mihi solent obijci, sed ea vel male intellecta, vel ab auctoribus non valde Latinis deprompta. Primi generis sunt illa Horatii Satyr. 2. libro 2.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hospes

(20) Nam, *Quod*, ferri non potest.] Sic tamen optimæ habent Edd. etiam post Lambinum, et passim ita loquuntur Vereres. Sed et sicuti in superioribus intelligitur *Negotium*, sic in his *Tempus*, hoc sensu, jam diu est *Tempus* illud, ad quod tempus non datis, h. e. diuino jam tempore non datis. Sic autem loquutos Vereres patet ex Plauto Trin. II. 4. *Minus XV. dies sunt, quod pro hisce ædibus minas XL. accepisti*. Ter. Ad. III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem querant, auxilii nihil adferant*. Cic. Famil. VI. 2. *Non est pro malis*

temporum, quod moleste id feras, ubi jam intelligitur iterum Negotium. VII. 13. *Neque est, quod pertimescas*, Livius I. 28. *Si unquam ante alias ullo in bello fuit, quod Diis immortalibus gratias agerentis, hesternum id prælium fuit*. Et sic alibi passim. Immo et in his pro *Quod* ponitur aliquando *Infinitum*. Petronius, *Nunc erat à torva submittere cornua fronte*. Virg. *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*. Sed et in *Asinaria* Plauti nihil mutandum censeo. Debuerat sane præjudicium contra hanc phrasin (*scio quod amet*) conceptum cæcere Mstorum consensui.

*Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret.*

Hic non dicit Horatius, *Credo quod*, sed *hac mente laudabant, quod*: nam verbum, *Credo*, Parenthesi debet includi, quasi dicat, *ut credo*. Lambinus sic exponit, rancentem aprum antiqui laudabant, non quod odoratu carerent, sed quod existimarent, etc. Ex Virgilio *Æneid.* 11. citatur, *Dicite Æneæ, quod*: sed pessime intelligitur,

*Vadite, et hæc memores Regi madata referte;
Quod vitam moror invisam Pallante perempto,
Dextra causa tua est:*

Dextra tua est in causa, quod non moriar. Thomas Linacer, alioqui doctissimus, supine confirmat, Latine dici, *Dico quod, assero quod*, lib. 5. circa finem et lib. 9. cap. de Conjunctionum ellipsi, pag. 427. *Adhibetur tamen sæpissime*, inquit, *eadem Conjunctio, Quod.* Martial. lib. 11. *Hoc scio, quod scribit nulla puella tibi.* Horat. 2. Epist. 2.

*Si tibi nulla sitim leniret copia lymphæ,
Narrares medicis; quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis.*

Senec. in natur. quæst. lib. 3. *Miramur, quod accessionem fluminum maria non sentiant; æque mirandum est, quod detrimentum exeuntium terra non sentit*: item lib. 2. *Nos putamus, quod quia nubes collisæ sunt, ideo fulmina emittunt.* Plinius ad Servianum, lib. 6. ep. 26. *Gaudeo, et gratulor, quod Fusco Salinatori filiam tuam destinasti.* Auct. in Sallust. *Credo, quod non omnes tui similes incolumes in urbem venissent.* Hactenus Linacer. Nunc sex adductis testimoniis ordine respondebo. Primum est Martial. lib. 11. Epigram. 65. sic:

*Nescio, tam multis quid scribas, Fauste, puellis,
Hoc scio, quod scribat nulla puella tibi.*

$\tau\acute{o}$ quod relativum est, quasi dicat; Tu multa scribis puellis, quum sis pædico, ut videlicet te ostendas puellarum amatorem, sed (21) ego scio, quid sit, propter quod nulla tibi rescribit; quia pueros amas. Secundum est Horatii epist. 2. libro 2.

*Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?*

(22) Vides oscitantiam Linacri, qui non intellecta Horatii sententia, pessime loquutum poëtam afferebat. Latinum non est, *Fateor, quod verum dicis*; at dicitur Latine, *Quod verum dicis, irascor*; nam hic relatio est, ibi nulla. Tertius locus Senecæ nihil contra nostram doctrinam; nam $\tau\acute{o}$ quod, bis positum, nomen est, et deest præpositio *κατά* vel *διὰ*, ut sit *διὰ τὴ*? Quartus etiam Senecæ (23) glossema puto: nam Se-

(21) *Ego scio quid sit.*] Hunc sensum expressit forsitan Martialis Versu Hexametro per *quid*. At hic, ubi quod adhibet, aliud quid proinde notare voluit. Nempe simpliciter rem ipsam, *nullam puellam ei scribere*, quod abunde erat causæ, quare *nescire* se diceret Martialis, *quid*, vel propter quid, *tam multis ergo puellis scribat* Faustus. Locus hic certissimum clarissimumque exhibet exemplum istius locutionis, quam Sanctius, et tot Alii, negant ac rejiciunt.

(22) *Vides oscitantiam Linacri.*] Nullam ego hie oscitantiam Linacri deprehendere queo, sed summam sane Sanctii. Manifeste unique Horatius utitur tali Locutione: *Fateor, quod verum dicis*, seu *fateor, quod plura cupio*. Nam quæ alia esse potest Horatii sen-

tentia aut constructio? Nusquam certe in hoc loco $\tau\acute{o}$ *Irascor* occurrit. Reliqua loca Linacri asserere nihil attinet, quando quidem Senecæ, Plinii, etc. auctoritatem in his defugit Sanctius. Quam recte, viderit ipse. Mihi enim vero in controversia de phrasi et Syntaxi Latina certissimum videtur malæ causæ argumentum, si quis Scriptorum id ætatis auctoritatem plane repudiet, et simul complura auctorum superioris ætatis loca conjectando, et ita corrigendo, (an vitiando!) ad suam hypothesin conformet.

(23) *Glossema puto.*] Nulla ratione. Nam Seneca loquitur ibi non tam ex sua, quam ex vulgari Romanorum sententia, vulgari Etruscorum opposita. Vide locum.

necæ de fulminibus alia sententia est. Habes hunc locum lib. 2, cap. 32. Natur. Quæst. Si tamen Senecæ verba esse contendas, contendam ego quoque, non fore difficile, comprobare, non pure loquutum ibi Senecam. Quintus locus Plinii (24) eleganter dicitur. Sextus locus Ciceronis barbarus omnino est, mirorque, non solum Linacrum, sed et (25) Quinctilianum, et Vallam, et cæteros, qui has putidas et barbaras orationunculas, (quæ nomine Sallustii et Ciceronis circumferuntur) non viderint ab aliquo sciolo et barbaro esse compositas. Hoc satis indicarunt Pet. Victorius (Var. Lect. XV. 3.) et Sebastian. Corradus in sua Quæstura, (p. 115., etc.) et Alii. Quo exemplo mone-mur, ut ad secundi generis testimonia transeamus. Si Senecæ contra nos adferantur testimonia in hujusmodi negotio, quid negotii erit respondere, Senecæ Latinitatem multis partibus claudicare? Plinius epist. 11. lib. 2. dixit, *Adnotatum est experimentis, quod favor et misericordia acres et vehementes primos impetus habent.* Sed pro me respondebit Politianus in 1. epist. *Optaret, inquit, alius, ut oratorem Plinium sapere, quod hujus et maturitas, et disciplina, laudatur: Ego contra totum illud aspernari me dicam Plinii Seculum.* Audeamus igitur jam ridere Laurentii Vallæ præceptionem lib. 2. cap. 17. *Verbis, inquit, opinionis et scientiæ damus indicativum, cum quod, Opinor, quod pater aut mortuus est, aut graviter ægrotat; Et eodem lib. cap. 20. Volo quod scribas, non autem, quod scribis.* Egregium vides dicendi magistrum. Sed aliquid dicendum est de Latinitate Digestorum, quorum auctores omnium judicio Ciceroni

(24) Eleganter dicatur.] Si eleganter dicitur, *Gaudeo, quod hoc fecisti, Irascor, quod verum dicis, pro Gaudeo te hoc fecisse, Irascor te verum dicere, tum æque Latina et elegantia sunt, Miror, quod mare non, sentit dolet mihi, quod Tu stomacharis, et similia.*

(25) Quinctilianum.] Sint sane orationes illæ non ab Cicerone

ac Sallustio compositæ, quod lubens concesserim; quia tamen citantur nominatim jam a Quinctiliano IV. 1. et IX. 7. tanquam illorum orationes, liquet inde clarissimum in modum, esse ergo antiquas prorsus, et Quinctiliano ipso aliquanto antiquiores nec proinde adeo barbaras earum phrases debere dici,

æquiparantur. Lib. 1, tit. 6. l. 1. de His, qui sui vel alieni, etc. *Alia divisio sequitur, quod quædam personæ sunt sui juris, quædam alieno juri subjectæ*: et eodem lib. tit. 21. l. 1. *Hujus rei fortissimum argumentum est, quod lege Julia de vi nominatim cavetur*: et lib. 15. l. 30. *Sciendum est generaliter, quod, si quis se scripserit fidè jussisse, videri omnia solemniter acta*. Ad hæc et alia multa, quæ possunt objici ex Pandectis, respondeo primum, vocem illam, *Quod*, in Plantini Pandectis inter has [] virgulas signari; et Taurellum præfatione admonere, quidquid inter ea signa contineatur; neque in Pandectis Florentinis; neque in aliis, inveniri; sed à recentioribus additum. Deinde certius et melius respondebo, non tanti mihi esse istorum judicium, qui Jurisconsultorum dictionem cum Ciceroniana comparant. Ubi tu obsecro in Pandectis tot flosculos, tot figuras verborum, et sententiarum, tot tropos, períodos, cola, commata, et illustria lumina ostendes? Imo verò si jurisperiti his dicendi generibus uterentur, dicerem, illos nescisse leges conscribere. Adde, quod multi illorum Græcè scripserunt: ac demum sæculum illud Justiniani Latinam linguam non poliebat. Multa in Pandectis inventio, quæ Latinis auribus non placerent; Sit, exempli gratia, titulus 11. lib. 1. ubi multa, quæ a genuina Latinitate abhorreant, inveniuntur. Satis superque Juris Scriptoribus gloriæ tribuemus, si inter sui sæculi homines eos dicamus præstantissimos.

De Quidem:

Quidem particula, male accepta est à Grammaticis; et aliis aliarum rerum Auctoribus. Qui se putant Latine loqui, sæpe librorum capita sic distinguunt; *Quod vera sit sententia Ciceronis; quod nulla sint verba Neutra*: sic etiam videas in principio librorum, *Libri de Dialectica longe quidem utilissimi*. Non video post antiquam illam venerandam vetustatem, qui apte et suo loco hac particula, *Quidem*, utatur: (26) nam La-

(26) *Nam Latine non dicet.*] Haud scio quid sibi velit omnis

tine non dices, *Præceptor quidem tuus est doctissimus*. At dices eleganter *Præceptor quidem tuus est doctissimus, sed ignavus, at ignavus, tamen ignavus*. Elegantem hujus voculæ usum multis Ciceronianis exemplis explicabo; plura, qui volet, facile inveniet. Cic. 5. de Finib. *Tantam vim virtutis, tantamque auctoritatem honestatis, ut reliqua, non illa quidem nulla, sed ita parva sit, ut nulla esse videatur: ibid. Illa enim, quæ sunt a nobis bona corporis numerata, complent ea quidem beatissimam vitam, sed ita, ut sine illis possit beata vita existere: ibid. Quum autem progrediens confirmatur animus, cognoscit ille quidem naturæ vim, sed ita, ut progredi possit longius: idem 1. Offic. Altera est res, ut quum ita sis affectus animo,*

hæc disputatio contra usum particulæ *Quidem*, sine subsequente adversativa; cum loca quamplurima ex Cicerone et optimis auctoribus in promptu sint, in quibus absolute ponitur post omnis generis vocabula. Quidni ergo recte dicatur, *Præceptor quidem tuus est Doctissimus?* quum Cic. Famil. IV. 3. *Servius quidem tuus in ingenuis artibus ita versatur, ut excellat. VI. 6. quod me quotidie Cæsar magis amplectitur, familiares quidem ejus, sicut neminem, ubi manifeste et simpliciter pro certe ponitur. Petron. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit. Idem, Miserere, quemadmodum quidem soles. Et, Nam sine causa quidem spiritum impendere, ne vos quidem existimo velle. Sic passim Et quidem. Terent. Andr. V. 6. 3. Et quidem ego, scilicet scio, quid tibi obtigerit. Heaut. IV. 5. 27. Et quidem jubebit posci. Cicero Famil. X. 22. extr. Literas tuas vehementer exspecto, et quidem tales, quales maxime opto. Valer. Max. IX. 6. ext. 1. Et quidem cum illorum opprobrio. Sueton. Cæs. 45. Et quidem fluxiore cintura. Tacit. Germ. 44. Clausa sub custode, et quidem servo. Por-*

ro, quidni momentum aliquod addat affirmationi? quam id faciat in negatione, unde *Ne* sæpissime additum reperitur ad vehementius negandum. Sed tamen plerumque ab ea vocula separatur, interposita alia, in quam emphasis negationis recidit. Neque vero id perpetuum adeo, ut nonnulli volunt. Nam et apud Ciceronem, Aliosque, conjunctim reperitur *Ne quidem*, æque ac *Et quidem*. Vide Tursellinum de Particulis L. L. a Cl. Schwartzio nuper denuo editum c. 122. Sed tamen rarius est illud, et magis emphaticum, si separatur. Quin et in affirmatione passim sine ulla adversativa occurrit *Quidem* cum particulis *si*, et *quando*: adeo ut propter frequentem hunc usum hodie quasi coalisse cum iis credatur: sicuti revera coaluit cum *Ego* vel *Et* in *Equidem*, quod omnium consensu affirmationem aliquam significat. Unde autem hanc significationem habere potuit, nisi ex *Simplice Quidem*? Imo ne de hujus certo in affirmationibus usu atque Emphasi dubitemus, sæpissime occurrit junctum cum aliis affirmandi particulis, quæ ita per Pleonasmum secum invi-

ut supra dixi, res geras, magnas illas quidem, et maxime utiles, sed ut vehementer arduas plenasque laborum: De universitate, Ita totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate, et fortuito: De amicitia, Qui negligendi quidem non sunt, sed alio quodam modo colendi: ibid. Novitates autem si spem offerunt, non sunt illæ quidem repudiandæ; vetustas tamen suo loco conservanda est. Quum hæc et alia hujusmodi discipulis indicarem, quædam mihi objecta sunt, quæ aliter se habere videntur: sed ea, ne alios fallant, huic disceptationi inseram, et locos integros apponam, ut intelligas, a longe petendam adversantem particulam, quæ voculæ *Quidem* debeat respondere. Cicero I. de Orat. Si quis est, qui hæc putet artē accipi posse, quod falsum est: præolare enim se res habeat, si hæc accendi ac commoveri arte possint; inseri quidem, et donari ab arte non possunt omnia: sunt enim illa dona naturæ: quid de illis dicet, quæ certe cum ipso homine nascuntur, linguæ solutio, vocis sonus, litera, vires, conformatio quædam, et figura totius oris et corporis? Neque hoc ita dico, ut ars aliquid limare non possit: neque enim ignoro, et quæ bona sint, fieri meliora posse doctrina, et quæ

ceteri significationem suam communicant. Cic. Famil. I. 5. Et Catoni quidem profecto resistimus. Ep. 8. sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate, ubi vide Manutium. XVI. 22. Spero ex tuis literis tibi melius esse, cupio quidem certe. Gallus VII. 3. Ut causa Rhodiensium aut æqua judicaretur, aut quidem certe ignoscenda. Apud Terentium Andr. I. 2. 24. responderetur ad Interrogationem per Sane quidem, scil. volo te id facere. Plura vide ab ipso Sanctio allata paucis paginis post. Denique quidni sine adversativa poni queat, quum sæpe ipsa vim habeat adversandi, vel ex contrario aliquid affirmandi. Cic. pro Marc. 9. Sed nisi hæc urbs stabilita tuis sit consiliis, vagabitur modo nomen tuum longe

lateque, sedem quidem stabilem, domiciliumque certum non habebit; ubi manifeste ponitur vel pro *Vero*, vel pro *At certe*. Sic Fam. I. 7. Cui quidem literæ tuæ perjurandæ fuerunt, mihi quidem humanitas tua admirabilis visa. h. e. mihi vero, vel certe. De Offic. I. 12. quum enumerasset præcipuos Romanorum hostes, subiicit, nonnullorum descriptionem, Pæni sædisfragi, crudelis Hannibal, Reliqui justiores; Pyrrhi quidem de captivis reddendis illa præclara. h. e. Pyrrhi vero, vel Pyrrhi certe. Nep. Con. 2. Hunc adversus Pharnabazus habitus Imperator, re quidem vera exercitui præfuit Conon, h. e. re autem vera. Similiter Hann. cap. 4. Vide et Tursellinum, atque ejus locupletatores dicta Capite.

non optima, aliquo modo acui tamen, et corrigi posse; quasi dicat, (27) inseri quidem hac arte non possunt: Idem lib. 7. epist. 24. *Amoris quidem tui, quoquo me veri, vestigia: vel proxime de Tigellio: sensum enim ex literis tuis valde te laborasse. Amo igitur voluntatem, sed pauca de re: quasi dicat, amor quidem tuus notus est, sed de re ipsa pauca dicam: idem lib. 2. epist. 3. Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare, imparatum te offendam, coramque, contra istam rationem, meam dicam; ut aut te in meam sententiam adducam, aut certe testatum apud animum tuum relinquam, quid senserim, ut, si quando, quod nolim, displicere tibi tuum consilium ceperit, possis meum recordari: brevi tamen sic habeto.* Horatius lib. 2. epist. 1.

*Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
Ut vineta egomet cædam mea, quum tibi librum
Sollicito damus, aut fesso; quum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur non apparere labores
Nostros, et tenui deducta poemata filo;
Quum speramus eo rem venturam, ut, simulatque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere, quales
Ædituos habeat virtus.*

Virgil. 4. Geog. de Eurydice,
*Illam quidem, dum te fugeret per flumina præcepit;
Immanem ante pedes hydrum moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba:
At chorus æqualis Dryadum.*

(27) Inserir quidem hac arte non possunt.] Hiscè non declarat Sanctius adversanrem particulam longe esse petendam, ut respondeat voculæ quidem, nisi addatur, sed accendi et commoveri arte possunt; quod videtur excidisse,

certe desiderari, in Sanctiana illius exempli expositione. Eodem tamen modo Salmanticensis Editio et Patavina. Plenius et uberiorius exposuit locum Ciceronis mox pag. 517.

Sed obijciat aliquis illa Ciceronis, et aliorum. Cicerone, *Et æthera quidem ipsum, sive cælum appellare libet.* Virgilius, *Ac me tunc quidem;* et alia innumera, ubi particula respondens non invenitur. Respondeo, esse divisas per Tmesin duas voculas, ut, (28) *æthera quidem*, pro, *et quidem*, sive *equidem*: *nos quidem*, pro *equidem nos*, et sic in aliis multis. Adhuc video esse, qui obijciant, sine ulla responsione, aut compositione, inveniri particulam *Quidem*, nam Latine dicitur, *qui quidem, hanc quidem illa quidem*, sine ullo addito. Respondeo, post *Quis, Quæ, Quod, Hic, Ille*, recte opponi *quidem*, sine adversante; ut, *quæ quidem, ille quidem.* Sed si contendas aliquid significare, dicam contra Grammaticos, neque hic, nec alibi, hanc particulam, *Quidem*, affirmationem significare, ut ipsi putant; (29) semper enim fere est, quod *saltem*, Hispanè, *Alomenos; Una por una; A lo que puedo juzgar.* Ut si quis roget ita, *Venitne huc Petrus?* responde, *Minime, quod quidem viderim.* Terentius Phorm. *Mihi paratæ lites, quid mea? illa quidem nostra erit.* Ex Terentio et Cicerone aliqua mihi obijciuntur, sed (30) loci corrupti sunt. Terent.

(28) *Æthera quidem.*] Sic quidem et reliquæ edd. sed videtur voluisse Sanctius, *ut, et æthera quidem, Et mox, Et nos quidem.* Verum tamen nullam hic reperio Tmeseos constituendæ aut fingendæ causam. Quin si maxime composita hæc essent, et per Tmesin separata, vel sic pateret ex iis vis et usus quoque Simplicis absolutus.

(29) *Semper enim fere est, quod saltem.*] Immo idem est, quod certe, si nulla sequatur adversans particula. Ita mox in illo Terentii, *illa quidem nostra erit*, h. e. sive mihi paratæ sunt lites, seu minus, illa certe nostra erit, quod unum nunc agimus et consideramus.

(30) *Loci corrupti sunt.*] Nulla

est ratio corrigendi hæc loca, nisi dissentiant MSti, aut metrum. Adesse enim et abesse iis in locis potest. *quod Quidem.* Apud Terentium nihil, nisi metri forsitan ratio, exigere possit, ut removeatur. In Ciceronis loco de Senectute retinere eam voculam ultimæ edd. Et quidni cum ibidem paulo ante, cap. 4. bis legatur, *quum quidem ille admodum senex suasor legis Cinciae fuit.* Et, *quum quidem, me audiente, Salinatori dixit.* In Libro de Divin. video abesse Voculam a plerisque edd. Si ita voluit MSti, bene est; ceteroqui nulla erat ratio expungendi eam, quum, fatente ipso Sanctio, post Pronomina frequentissime ponatur.

Adelph. *Occidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias student facere; in apparando totum consumunt diem.* Sed aliter legendum locum esse, jam multi viderunt: sic, *Occidunt me, qui, dum nimis sanctas nuptias student facere, etc.* Cic. de Senectute, *Ille autem, Capione et Philippo iterum consulibus, mortuus est, quum ego quidem, quinque et sexaginta annos natus, legem Voconiam suasissem.* Dictio *Quidem*, inquit Lambinus, *abest ab omnibus veteribus libris.* Cicero lib. 1. de divin. in calce: *Quumque animi hominum semper fuerint, futuri-que sint, cur ii quidem, quid ex quoque evenerit, perspicere non possint.* Lamb. legit; *Cur ii quid ex quoque, etc.* Objicitur et illud, quod passim in epistolis Ciceronis legitur, *Si vales, bene est, ego quidem valeo.* Sed error Grammaticorum est pudendus, qui has notas nescierunt interpretari. S. V. B. E. E. Q. V. id est: *Si vales, bene est, ego quoque valeo.* Nec desunt qui sic interpretentur: nam lib. 10. epist. 34. et lib. 12. epist. 15. *Si valetis, liberi-que vestri valent, bene est; ego quoque valeo.* Cicero Paradox. 5. *Qui legibus quidem non propter metum parent.* Alii melius; *Qui ne legibus quidem propter, etc.* Paradox. 6. *Hæc quidem utrum abundantis an egenis signa sint?* Lambin. et alii legunt, *Hæc utrum abundantis, etc.* Aliquando tamen (ne quid dissimulem) nulla est particula, quæ adversans respondeat: sed si oculatè perspicias, aliquo modo præcessit. Cicero lib. 15. epist. *Fateor ea me studiose sequutum, ex quibus mira gloria nasci possit: ipsam quidem gloriam per se nunquam putavi expetendam; quasi dicat, gloriam quidem nunquam expetivi, sed ea, ex quibus gloria nascitur: idem lib. 12. epist. 19. Sed hoc ex re et tempore constitues, mihi quidem usque curæ erit quid agas, dum, quid egeris, sciero.* Proprietas et elegantia Latini sermonis ignoratur, si particularum differentia et vis ignoretur. Sed Laurentius dum hæc scrutatur, miras tenebras offudit.

Si adverteret Laurentius, multas particulas, inter quas assignat differentias, conjuncte legi, desineret

fortasse has tricas. Adverte igitur has particulas coniungi simul inter se : *Etsi quamvis* : *Quamvis licet* : *Ergo igitur* : *Posthoc dein* : *Deinde postea* : *Mox deinde* : *Tandem denique* : *Quia enim* : *Quidem certe* : *Extemplo simul* : *En ecce*. Item alia fortasse.

Etsi quamvis. Cicero Attic. 26. epist. 7. *Etsi quamvis non fueris suasor et impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti*. [Vide supra Not. 2.]

Quamvis licet. Cic. lib. 3. leg. cap. 10. *At duo Gracchi fuerunt, et præter eos, (31) quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur, nonnullos in omni memoria reperies perniciosos Tribunos*. Laurentius Valla libro 2. cap. 21. *Quamvis licet reclamant Grammatici, non dubitabo, etc.*

Ergo igitur. Ridendi sunt Grammatici, qui inter *Ergo* & *Igitur* miras constituunt differentias. Ego dico, *Ergo* esse sextum casum ab Græco ἔργον, id est, *opus*, vel *res*, quasi dicas, *Re vera*. Particula *Igitur*, (32) proprie significat *Deinde*. Hispanè, *en*

(31) *Quamvis enumeres multos licet, etc.*] Vide hic omnino, quæ notavimus supra Nota 5. Ceterum Ciceronis hic locus vitii est suspectus. Legerim lubens, *At duo. G. f. et præter eos, quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur, non Multos in omni memoria reperies Perniciosos Tribunos, Leves, etiam non Bonos, fortasse plures, scil. reperies*. Certe ea fuit mens et sententia Ciceronis, qui Tribunatum pl. istuc excusat et defendit. Abest quidem ab antiquissimis edd. prius non, idque probat Madurius, qui postrema dein sic legi vult, *Leves etiam nunc, Bonos fortasse plures, at nullo profecto sensu*: Certe longe meliorem præfert Vulgata Lectio. Sed neque video, qui Cicero dicere potuerit aut voluerit, *nullos, omnino repositos unquam Perniciosos Tribunos*. Quid enim? an Apulejus Saturninus, an tot alii, qui cædes et tumultus violentos in

foro excitarunt, an ipse P. Clodius non fuit ex Cæceronis sententia Perniciosus Tribunus? Deinde illud *Plures* videtur declarare, Præcessisse *Multos*. Gebhardus sensum vulgatæ olim lectionis juvare vult addito signo interrogationis, sed quæ plane istuc friget. et languet, nec refutatione est digna, quippe a proposito Ciceronis prorsus aliena, qui probare voluit, non, *repositos aliquos perniciosos, sed, repositos non multos, at leves et non bonos, plures fortasse repositos*.

(32) *Proprie significat deinde.*] Sed et responderet aliquando *Quum*. Pl. Cas. II. 2. 40. *Quum otium mihi erit, igitur tecum loquar*, h. e. *tum*, ut exponit id etiam Festus. Neque vero Apulejus modo, sed et Plautus, et maxime Poëtæ, sæpe dixerunt *Ergo igitur* conjunctim. Et sic *Itaque ergo*, Liv. I. 21. *Igitur deinde*, Pl. Stich. I. 2. 29. *Igitur tum*, Most. I. 2. 51. *Igitur sup*

consequencia, *tras esto*. Plaut. Amphit. I. 1. 55. *Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere*: idem Epid. III. 3. 3. *Sed qui perspicere possent cor sapientiæ, igitur perspicere ut possint cordis copiam*: ibid. III. 4. 63. *Quid tibi negotii est meæ domi igitur?* Qua etiam forma dixit Terent. Adelph. *An non hæc tibi justa videntur postea?* Sed Apulejus, purissimus Latinæ linguæ Scriptor, has particulas solet sapissime copulare. Lib. 2. Asini: *Ergo igitur Fotis erat adeunda*: ibid. *Ergo igitur senex ille*: idem lib. 3. *Ergo igitur jam et ipse possum*: et lib. 4. in princip. *Ergo igitur quum in isto cogitationis salo fluctuarem*: et lib. 5. *Ergo igitur si posthac pessimæ illæ lamæ*: et lib. 7. *Ergo igitur si perdidistis in asino virginem*: ibidem paulo post legitur vox, *Ergo, sola, Fotis ergo prolatis erutisque rebus*: sed rursus paulo post, *Ergo igitur ancipiti malo laborabam*: et lib. 9. *Ergo igitur summo pavore percussum Myrmecem*: ibid. *Ergo igitur Græce subjiciens miles*: et lib. 10. in calce, *Ergo igitur non de pudore jam, sed de salute ipsa sollicitus*: et lib. 11. *Ergo igitur imperiis istis meis*: ibid. *Ergo igitur me quoque oportere*: ibid. *Ergo igitur cunctis affatim præparatis*. Vide Festum, *Igitur*.

Post deinde. D. de orig. Juris l. 2. *Post hoc deinde de Autorum successione dicemus*: ibid. *Post aliquot deinde annos*: ibid. *Post deinde*.

(33) *Deinde postea*. Plaut. Menech. et Cic. pro Milon. *Deinde postea se gladio percussum esse ab uno de illis*.

Mox deinde. Tibul. lib. 1. eleg. *Et simulat transire domum, mox deinde recurrit*.

Post tum. "[Varro 5. de ling. Lat. *Censores inter se sortiuntur, uter lustrum faciat; post tum con-*

demum, Amph. I. 2. 11. *Igitur de-* | *exter*. 5. Gell. XV. 12. et XVII.
mum, Most. II. 1. 33. et alibi. | *ult*. Similiter *inde deinceps* Liv. I.
 (33) *Deinde postea*.] Sic et Li- | 44. *Tum deinde* II. 8. *Mox de-*
vius XLI. 24. Val. Max. IX. 1. | *inde* XXXIV. 9.

» *ventionem habet, qui lustrum conditurus est. Ita*
 » *legitur in veteri codice.* »]

Tandem denique. Apul. lib. 3. asin. in fine,
Tandem denique reversus ad sensum præsentium,
arrepta manu Foëidis: idem lib. 10. Tandem denique
rupta verecundia, sic alter alterum compellat: idem
 lib. 4. *Tandem itaque asinali verecundia ductus.*

Quoque etiam. [Plaut. Pers. act. 4. sc. 9. Ego
 » *faciam te quoque etiam ipsum, ut lamenteris.*] »

Quia enim. Terent. Phor. *Quia enim in illis*
fructus est: idem Milite, Quia enim loquitur laute;
 idem Hecyr. *Quia enim qui eos gubernat animus.*
 Plaut. Epid. *Quia enim mulierem illam: idem Amph.*
 (34) *Quia enim sero advenimus.*

Quidem certe. Terent. Andr. *Mea (35) quidem*
hercle certe in dubio est vita: idem Phorm. Nam
tua quidem hercle certe vita hæc experienda. Cic.
 Lentulo, *Illud quidem certe nostrum consilium jure*
laudandum est: et lib. 2. ad Q. Frat. Agebatur
quidem certe nihil: idem pro Quint. Qui ut summa
haberem cætera, temporis quidem certe vix sauis
habui.

Quippe quia. Terent. Heaut. *Quippe quia magna-*
rum sæpe id remedium ægritudinum est.

Quia nam? Virgilius, *Cælicolæ magni (36) quia*
nam sententia vobis versa retro? idem, Heu, quia

(34) *Quia enim sero advenimus.]*
 Et IV. 2. 24. *Quia enim te mac-*
to infortunio. Sic Curcul. III. 79.
 et Trucul. II. 2. 11. *Sed et certe*
enim pro ideo, vel profecto, apud
 Plautum Amph. II. 2. 26. *Nem-*
pe enim hi sunt, qui, etc. apud
 Plinium Panegy. cap. 62. *Nam-*
que enim, apud Plautum Trin. I.
 2. 23.

(35) *Quidem hercle certe.]* Sic
 Plautus Amph. I. 1. *Ædepol pro-*
fecto. Aulul. II. 2. 38. Certe æde-
pol equidem. Caf. I. 55. Quidem
zol certe. Curc. I. 2. 5. Verum
hercle vero, Most. III. 5. 58. Her-
cle nã. Similiter aliã quoque par-
ticipulã, sed vero, sed verum, sed

autem, namque enim, quoque etiam,
ubi quando, etc.

(36) *Quia nam sententia, ect.]*
 In 7° *quianam eandem habet vim*
 & *rationem rã Nam, quam habet*
 in *quisnam, h. e. vim inter-*
 rogandi. Jungitur autem ipsis po-
 tissimum interrogandi particulis,
 veluti *Quis, Cur, Unde. Sæpe*
 tamen iis etiam præmittitur. Ita
 passim *Nam quis, Nam quid,*
Nam quamobrem? Plautus Amph.
 II. 1. 2. Et V. 33. *Nam cur istuc*
dãcis, Sic Asin. I. 1. 29. Nam
quousque? Aulul. I. 1. 5. Nam
qua me nunc causa extrusisti ex
œdibus? Aliquando etiam in me-
 dio Interrogationis ponitur, ali-

nam tanti cinxerunt æthera nimbi? Plaut. Trucul. *Quia nam arbitrare?*

Nam cur. Plaut. Curcul. *Nam cur me miseram verberas?* Sed hic potest esse anastrophe, ut in illo Virgillii Georg. 4. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras jussit adire domos.*

Extemplo simul. Livius lib. 17. *Extemplo simul pares esse cæperint, superiores erunt.*

En ecce. Apul. lib. 1. Metam. *En ecce præfamur veniam:* et lib. 11. *En ecce pristinis ærumnis absolutus Lucius, de sua fortuna triumphat.*

Olim quondam. Terent. Eunuch. *Olim isti fuit generis quondam quæstus apud sæculum prius.*

Ideo conjunctionem vocant; ego duo nomina voco, quorum cuilibet substantivum et præpositio deest. Cic. *Nec ideo est Gaditanorum causa deterior.* Syntaxis est, (37) nec ob id negotium in eo negotio est causa deterior.

Adeo duas partes facit Festus: ejus verba sunt; *Adeo duas habet significationes; nam quum prima acuta effertur, idem significat, quoddam accedo; ut quum dicimus, Adeo prætorem; quum autem secunda,*

isque jungitur vocabulis. Plautus Aulul. II. 1. 17. *Quis ea est nam optuma?* Vide et supra ad Cap. 13.

(37) *Nec ob id, etc.*] Vix reperio quidquam, quo expediam rectius hoc *Ideo*, nisi si placeat id positum accipere pro *indeo*, elisa litera N. Illud autem ita contractum foret ex *in eo* vel *indu eo*, quum Veteres *indu* dixerint, ut notum, pro *In*. Porro N ita eliditur etiam in *Mostellum* ex *Monstrum*, in *Ignis*, quod creditur dictum quasi *Ingenis*, et forsitan in *Ubi* et *Ibi*, quæ sane ejusdem videntur originis, cujus sunt *Unde* et *Inde*. Atque ita constructio certe foret optima, quasi diceretur, *Nec in eo*, scilicet *in eo*, nomine, *causa Gaditanorum est deterior*. Possis etiam

suspiciari compositam hanc vocem ex *id* et *eo*, easque coaluisse in unam, propter continuum earum usum in interrogando et respondendo, dum rogabatur, *Fecistis id eo?* h. e. ea de causa, et resp. *id eo* scilicet feci. Postea vero quum jam ita coaluissent continuo hoc usu, videtur paulatim *Id* amisisse suam significationem, et sic per Abusum, aut originis inscitiam conceptum tandem hoc *Ideo* abhiberi etiam, ubi *Id* locum habebat nullum. Plane uti supra ad I. 14. pag. 105. et 106. et ad III. 11. initio, ostendimus clarissime, Futurum Infiniti *Amaturum* esse simili abusu ex Paradigmate sumptum, et ad omnia Genera et Numeros adhibitum.

(38), *id est, quod usque eo. Non quidem secundum rationem: quia Ad præpositio accusativis accommodata est; sed vetusta quadam loquendi consuetudine.* Hæc Festus. His tu adde, *Quo, eo, illo, etc. ut, Quo tendis? Eo tendit oratio. Ter. Quum illo advenio; id est, ad quæ tendis? vel quæ ad? vel quæusque? quasi sit, ad quæ loca usque?* (39) Nam mihi sunt accusativi plurales; ut, *quousque*, id est, ad quæ; ut sit accusativo, *quos, quas, quæ*, vel *quo*; sic *Eos, eas, ea*, vel *eo*, ut *duo*, et *ambo*. Sic *quocirca*, id est, circa quæ, “[*quoad id est, ad*” quæ, supple, loca, tempora, vel negotia.]”

(38) *Id est quod, ect.]* Scripsit Festus, *idem est, quod.*

(39) *Nam mihi sunt Accusativi Plurales.]* Non mihi, qui prorsus putem, *Eo, Quo, Illo*, esse Dativos singulares, neglecta littera I, quæ a Græcis prioribus adscribebatur, posterioribus subscribebatur. Sic fere resse habetin *Huc*, quod quidem pro *Hoc* Neutro videri potest dictum, æque ac *Istuc, Illuc*, et in Interrogatione *Istucine*; sed et pro *Huic*, sicuti *Hoc* pro *Hoic*, et *Honc* pro *Hunc* in antiquissima inscriptione L. Scipionis; et *Quoi* pro *Cui* passim apud Plautum et similes. Vide supra, quæ notavi ad vocem *Quanquam*, pag. 486. et infra IV. 4. 30. Similiter *Alio*, itidem in Dativo obsolero, tanquam Abverbium, Liv. I. 56. *Alio ratus spectare Pythicam vocem.* Sallust. Jug. 19. *Alio prope rare tempus monet.* Hinc *Aliorum* æque ac *Quorum* et *Horum*. Denique sic *Quocunque, Quovis*, et quæ controversiam hanc ferme decidunt, *Utro, Utroque*, quippe quæ ejusdem sunt constructionis, cuius *Eo, Quo*, etc. et de duobus singularibus dicuntur. Livius I. 11. *Utroque colonia missæ*, pro in utrumque locum, pagum Antemnatem et Crustuminum. Et cap. 24. *Tamen in re tam clara Nominum*

*error manet, Utrius Popul. Horatii, utrius Curiatii fuerint: utroque trahunt Auctores, h. e. utrumque ad populum. Certe nullum in his locum invenit plurale Utraque. Et notabile, quod omnia hæc vocabula Dativum ceteroqui habeant in I exeuntem, Ei, Quoi, Illi, Isti, Alii, Utri, Utrique. Id quod valde me mea in sententia confirmat. Siquidem in illis I, quod Græci sponere vel subscribere solebant, planè rejicitur, ut fit in Dativis secundæ Declinationis, in His vero retinetur solum I et eliditur O. Videtur autem in illis rejectum denique òd I, ut majorem Adverbii speciem, cuius usum sic satis jam habebant, præ se ferrent, quum pleraque Adjectiva, Adverbii speciem præferentia, in O desinant. Accedit, quod hæc omnia, licet duplicem vel peculiarem in quibusdam casibus videantur ex usu vulgi, recepisse declinationem, tamen vel maxime ad formam Secundæ et Primæ, in Masculino et Feminino, declinentur, et declinata olim fuerint. Hinc ergo orta primum illa in Dativo terminatio in O, dein tamen ferme oblitterata: at in Accusativo et Ablativo inde habemus constanter *Eum, Eam, Eo, Ea, Quum*, (pro quo tamen ex altera Declinatione prevaluit*

Deinceps non id significat quod Grammatici asserunt, sed quod Hispanis dicitur, *Arreo*, quasi dicas seriatim, “ [seu consequenter, per ordinem :] ” nam proprie ad seriem spectat, Græce ἐεζζñs Cic. 3. de legibus in princ. *Deinde etiam deinceps posteris prodebat* : idem 2. divin. *Tum vero ea, quæ Acrosichis dicitur, quum deinceps ex primis versus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis.* Livius lib. 1. *Ita duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, hic pace, civitatem auxerunt.* Hisp. *Uno tras otro*, Cic. 2. Nat. D. *Posse ex iis (literis) in*

dein *Quem*) *Quam, Quo, Qua*, et sic in reliquis. Nam et sæpe hæc, *Eo, Quo*, etc. occurrunt nobis, ut Ablativi, ne quis putet me semper illa pro Dativis velle accipi. Res hæc videtur sic satis manifesta et analogiæ consentanea, nisi quis unum obstare dicat, quod Dativus in significatione motus ad locum adhiberi non solet. Certe in Nominibus propriis locorum, non Dativus ita nobis occurrit, sed constanter Accusativus, veluti *tendo Romam, Athenas, Carthaginem, Vejos*, non *Romæ, Athenis, Carthagini, Vejis*. Verum in multis videtur alia olim, alia postea, invaluisse constructio. Dein videntur primum *Quo, Eo*, in Dativo notavisse, quem in usum, cui rei scil. inserviet illud, ut apud Ciceronem, *Martis signum quo mihi Pacis auctori?* Et passim apud Jctos, *quo bonum est hoc vel illud facere*. Vide omnino infra IV. 5. 6. et considera istic etiam Ciceronis verba a Scioppio allata: *non quæro, unde hæc habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit, pro, quam ad rem*. Et sic sæpe Sallustius, *quo intenderat* scil. animum, in Jug. cap. 64. 74. etc. Accedit, quod sæpe Dativi ad designandum rei vel actionis finem reperiuntur abhibita, ut ostendimus infra IV. 4. 9. et 12. Hinc jam

porro etiam pro, quem ad locum, posita *Quo, Eo*, ad prioris significationis instar, arbitret. Neque obstat compositio *Et Eo, Quo, Huc*, cum Præpos. *Ad*. Nam ex ipsius Festi verbis constat satis, in hac voce *Adeo*, illud *eo* neutiquam habitum a veteribus pro Accusativo, quum diserte dicat compositionem hanc non esse factam *secundum rationem*, scil. Grammaticam, secundum quam Præpositio *Ad* Accusativo jungatur, cui proinde hic non erat juncta. Deinde vero componuntur Præpositiones non tantum cum Verbis & Nominibus, sed et cum Adverbiis et ipsis Præpositionibus. Vide Vossium de Analog. IV. 23. Sic *Exadversum, Derepente, Præut, Desub ipsis Alpibus*, quod apud Florum occurrit. Componuntur etiam cum aliis Nominum Casibus, quem quos ceteroquæ regunt. Neque cum Nominativo tantum, veluti *Proconsul, Cumaliter*, de quo vide Festum; sed et cum Obliquis, sic *Præmodum* pro admodum, Vide Gellium II. 7. *Postmodo, Adprime*, Denique etiam absolute et separatim ponuntur inter Dativum et Verbum, Cicero pro Sulla cap. 8. *Me meum genus suo ante non ponere gaudeat*. Vide supra ad cap. 5. not. 2. Ita vero nihil in eo hesitationis esse

terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possunt, effici. Cæsar. I. Civil. His perfectis collocatisque, alias deinceps pari magnitudine rates jungebat.

Protinus, seu Protenus, idem enim sunt, id est, porro tenus. Hisp. Adelante, o continuadamente, id est, quod non sit discretum: differt enim a Deinceps, quia illud proprie in discretis cernitur, hoc in continuis. Quod apte significavit Virgil. quum de Sicilia loqueretur, quæ olim Italiæ conjuncta fuerat; Quum protinus, inquit, utraque tellus una foret: idem, Protenus aërii mellis cœlestia dona Exequar: idem I. Eclog. En ipse capellas (40) Protenus æger ago.

debet, quod ad cum eo, quo, huc, quæ pro Adverbiis ab ipsis Grammaticis jam olim fuerunt habita, longoque usu eam speciem et vim accèperunt, legatur compositum, dicaturque adeo, quoad, adhuc; nihilo certe magis quam in hisce, exinde, deinde, proinde, perinde, perquam, præterquam, præquam, Interibi apud Plautum, Inibi apud Gellium III. 1. et similibus. Sæpe autem dicitur Usque adeo: sic Adeo usque dum apud Plautum Amph. I. 2. 10. et Asiu. II. 2. 62. Et Usque adeo, donec perpulit apud Terent. And. IV. 1. 38. Usque adeo ego illius ferre possum ineptias et magnifica verba, Ver-

ba dum sint, Eun. IV. 6. 3. Similer passim apud Plautum et Terentium occurrit Usque adhu. Verum hæc nihil mutant naturam & Eo, Huc, Quo, quum dicatur etiam frequentissime, Eousque, Quousque, Hucusque, et rō Usque passim etiam absolute positum reperiat.

(40) Protenus æger ago.] Sic Scipio apud Gell. IV. 8. Eamus nunc protenus Jovi O. M. gratulatum. Cic. Divin. I. 24. Præcepisse ut pergeret protenus, quid retro atque a tergo fieret, ne laboraret. Fam. III. 6. Petiit a me, ut Laodiceam protenus irem. Liv. XXIII. 18. Quod non ex Cannensi acie ad urbem Romam protenus duxisset.

FRANCISCI
S AN C T I I
M I N E R V A ,
P A R S S E C U N D A .

LIBER QUARTUS.

In Quartum Librum rejicimus illa , quæ subtilioris sunt considerationis , et maxime causas Latini sermonis aperiunt.

C A P . I .

De Figuris Constructionis , et Ellipsi.

FIGURÆ Constructionis sunt Anomalia , sive Inæqualitas partium , quæ fit per Defectum , per Exsuperationem , per Discordiam , per Inversum Ordinem. In Endia seu Defectu , Ellipsis et Zeugma ; in Exsuperantia , Pleonasmus ; in Enallage seu Discordia , Syllepsis ; in Ordine perturbato Hyperbaton. Sunt igitur quatuor Figuræ ; nam Antiptosis , Prolepsis , Synthesis , Appositio , Evocatio , Synecdoche , et cæteræ , monstrosi partus sunt Grammaticorum.

ELLIPSIS est Defectus dictionis vel dictionum ad legitimam constructionem; ut, *Paucis te volo, Noctuas Athenas. Terent. Egone illam, quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus, *Ellipsis est, et Aposiopesis*; quasi dicat, si ad Grammaticam spectes, Ellipsis est vocum; si verò ad Rhetoricam, Aposiopesis, id est, retinentia et abruptio sermonis.

CAP. II.

Doctrinam supplendi esse valde necessariam.

SED antequam ad hoc præclarum munus accedo, illud videtur refutandum, quod ab istis Latini sermonis imperitis jactari consuevit, (1) nihil esse supplendum. Nam si supplendum est, *Ego amo Dei,*

(1) *Nihil esse supplendum.*] Nihil imperitius aut insulsius dici potest, si spectetur Analogia L. Latina, aut ratio Grammatica quaratur Constructionum et Significationum. Quin et aliis utique omnibus in Linguis homines paulatim in loquendo omiserunt, quæ vel ex continuo phrasium usu, vel ex sensu ipso, facile intelligi poterant. Fecerunt hoc simul brevitate et venustatis causa. Diserte Suetonius Aug. 86. de Præpositionibus et Conjunctionibus, *quæ detracta adferunt aliquid obscuritatis, etsi GRATIAM augent. Nequetamensempet Obscuritatem adferunt Ellipses, sed plerumque suppleri facile possunt, etiamsi sint aliquando longissimæ, ut liquet ex exemplis mox a Sanctio, et supra a Me ad III. 14. pag. 491. allatis. Paret etiam ex iis, quanto brevius et simul venustius ac concinnius loquamur per Ellipsin, quam si plenius omnia absque eâ efferre velimus. Sed haud facile quisquam amplius negabit, ut opinor, Ellipses, earumque in Lingua Lat. frequentem usum. Controversia tantum oritur nunc plerumque de*

singulis locutionibus et constructionibus, utrum eæ quoque Ellipticæ sint, nec ne. Etenim vidimus supra ad III. 3. quam multa sint Verba Accusativum sibi junctum habentia, quæ a Sanctio, Sciopio, etc. pro Activis accipiuntur, Accusativum proxime et absque Ellipsi regentibus, quæ tamen vere Neutra sunt, et Accusativum per variam Præpositionum Ellipsin sibi adsciscunt. Sed et sæpe mihi in superioribus disputandum fuit contra Ursinum, qui meam phrasium expositionem Ellipticam subinde rejecerat, nec admittere volebat Ellipses, nisi quarum Supplementa apud ipsos Veteres alicubi reperirentur. Vide Me supra ad I. 13. pag. 199. et I. 15. pag. 123. et I. 16. pag. 147. 148. 149. Longe rectius mox Sanctius noster Ellipses statuit, quas in aliis locis ipsa Antiquitas aliquando supplevit, aut sine quibus Grammaticæ Ratio constare non potest. Et infra IV. 13. disputans contra eos, qui negabant Ellipsin Præpos. *negat* ante Accusativum, *enixeque postulabant sibi tradi testimonia, ubi hæc Præ-*

et ego amo Deus, erunt Latinæ phrases; quia illic deest, *præceptum*, hic autem, *quæ præcepit*. Quibus apte poterit responderi, illos communi sensu carere. Ego illa tantum supplenda præcipio, quæ ve-

positio ponatur expressa, pronunciat pag. 787. *Iniquos sane, qui velint sibi in L. Latina ostendi, quod Auctores, ut minus elegans, soleant subterfugere.* Et profecto innumeræ reperiuntur in Veteribus Ellipses, quarum Supplementa nusquam invenias. Quando uni Verbo junguntur duo Accusativi, alter personæ, alter rei, veluti *Doceo te Musicam* et similia, accipitur id communiter ita, ut Accusativus Rei per Ellipsin statuatur additus. At ubi usquam reperitur ejus supplementum, *Doceo te quod ad Musicam?* Et ideo haut dubie Ursinus inclinavit quidem in eam partem, ut nihil obstare dicat contra Sanctium, quo minus *Unum verbum diverso respectu duos Accusativos regat*; Sed tamen victus ratione ea, quod Accusativus ille Rei eadem Ellipsi jungatur etiam Passivis, agnosce-re hic Ellipsin debuit, cujus tamen supplementum nusquam ipse reperit. Vide Eum To. 2. p. 282. Quin ipse alibi To. 2. p. 70. diserte satis tradit eadem, quæ Ego toties contra eum disputare debui: *Neque, ait, si durius sonat alicubi hæc sup- plendi ratio, ideo tanquam absurda vel ἀσυντακτος respuenda est, quoniam Auctores causarum Lingua suæ ignari vel incuriosi, licentius non raro locuti sunt.* Re- vera enim istac de causa multæ occurrunt nobis Ellipses, quæ durioribus et inconcinnis atque ab usu loquendi abhorrentibus, sed Grammaticæ tamen construc- tionis, locutionibus sunt explendæ. Declarat eas nobis ipse Verborum sensus, et analogica constructionum ratio. Quando Livius ait XXIV, 17. *Plus duo*

millia Hostium eo die cæsa tradun- tur, Romani minus quadringentis; facile ostendetur aliunde supple- mentum voculæ *Quam* post *Plus*. At quum *Plus* et *Minus* sint Ad- jectiva certi Generis, Numeri, et Casus, manifestum est, ad veram et Grammaticam construc- tionem constituendam multa esse adhibenda, quorum integram locutionem haut ita facile quis ostendet. Est enim ea hujus fere sensus, *Millia Hostium usque ad negotium plus præ ea mensurâ, ad quam sunt duo millia, tra- duntur cæsa, Romani ad negotium minus præ quadringentis tradun- tur cæsi.* Nolim cum quoquam litigare de ipsis supplementis ver- bis, sed tamen simile quid nec- cessario suppleri debet, ut *Plus, Minus, Quam*, suam reperiant ex analogia Grammatica construc- tionem. Sueton. Vitell. 13. *Nec cuiquam minus singuli appa- ratus quadringentis millibus nummo- rum constiterunt, h. e. nec c. s. a. constiterunt millibus nummorum usque ad negotium minus præ quadringentis millibus.* Ordo istius constructionis fere est servatus a Cæsare B. G. II. 7. *A millibus passuum, minus duobus, castra po- suerunt.* Plautus Epidico IV. 2. 10. *Duodecim Diis plus, quam in cælo est, Deorum immortalium, Mihi nunc auxilio adjutores sunt, pro, Dii, usque ad negotium Deor. imm. plus in, vel a duode- cim Diis præ ea mensura, ad quam est illud negotium in cælo, sunt mihi adjutores.* Duode- cim Diis Ablativi sunt non comparationis sed incrementi ipsius, quo superatur unum ab altero. Sic in contrarium in Persa IV. 6. 2. *hic sunt sexaginta minæ; Duobus nummis minus est. h. e.*

neranda illa supplevit antiquitas, aut ea, sine quibus Grammaticæ ratio constare non potest. Nulla linguarum est, quæ in loquendo non amet brevitatem: atque eo festivius quidque dicitur, quo plura

negotium in vel a duobus numeris minus præ sexag. minis est. Durior etiam est hæc constructio in Accusativo, ut apud Terentium Heaut. III. I. 24. *Ancillas secum adduxit Plus decem.* Adolph. II. I. 46. *Plus quingentos colaphos infregit mihi*, h. e. *infregit mihi colaphos usque ad negotium plus præ ea mensura, ad quam est rō infringere quingentos colaphos.* Nam ita aliquando Casus Nominum in altera parte Periodi ponuntur, necesse sit, ipsum quoque Verbum ut hic *Infringere*, ad Ellipsin supplendam repeti. Sic apud Sueton. Tiber. 24. *Dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere, quæ totum, pro, quæ totum habere illi affirmant.* Flor. II. 18. *Tanti esse exercitum, quanti Imperatorem, vere proditum est; h. e. quanti imperatorem esse constat,prehenditur, vel simile quid.* Possis tamen illa Terentii etiam brevius exponere per Appositionem et Ellipsin copulæ, veluti, *infregit colaphos quingentos, et negotium colaphorum plus eo.* Sic enim passim, quasi per parenthesis, non amplius, non minus, positum reperitur: Virgil. Eclog. 3. *Tres pateat cali spatium, non amplius, ulnas, h. e. pateat in tres ulnas, at non in amplius negotium.* Livius I. 32. *Et non minus tribus puberibus presentibus duceret, etc.* Sallust. Jug. 105. *Cum mille, non amplius, Equitibus.* Florus in præfat. *A Cæsare Augusto in seculum nostrum, haud multo minus, anni ducenti.* Cicero Famil. XII. 1. *Adhuc ultra est injurias suas Resp. nihil amplius.* Et IX. 25. *Obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius, scil. cogito, navicularum*

habere aliquid. Et cum copula, *Nepos Alcib. 11. Nam ea, quæ diximus, de eo prædicarunt, atque hoc amplius, superasse, etc.* Liquet itaque ex his, crebrotalia occurrere, quæ expediri nequeunt ex analogia Syntaxeos Grammaticæ, nisi majorem in iis Ellipsin statuamus, cujus tamen nusquam apud Veteres integrum reperitur Supplementum. Quando Plautus ait Mercat. II. 4. 13. *EV, Tute heri ipsus mihi narrasti.* CH. *Satin' ut oblitus fui, Me tibi narravisse?* EV. *Haud mirum factum est: mira est Ellipsis in illo Satin' etc. quasi diceretur, Satisne (h. e. verene) hoc ita est factum, ut Ego oblitus fui?* Sic ferme rō *Satin'*, Bacchid. III. 3. 87. *Satin', ut quem tu habeas fidem tibi, nescias, h. e. satisne ita se res habet, ut nescias, etc.* Suppleri hæc ita possunt. At quod tandem dabitur supplementum phraseos, *Minime gentium*, quæ tamen Elliptica est certissime, et tantum per Usum vel Abusum orta ex aliis locutionibus, *Quovis gentium, Ubivis gentium, Nusquam gentium?* at hæc suppleri tamen possunt, licet earum supplementa nusquam itidem occurrant expressa. Sed et vulgaria sunt multa et usitatissima, quæ nusquam integre dicta inventiuntur. Nam ubi illud *Ens*, quod infinitis in locis intelligitur ab omnibus, exprimitur? Quin ipse Ursinus To. I. pag. 12. multa, tradit Adjectiva ita absolute poni, ut ne addi quidem Substantivum intelligendum communis usus ferat, et complura alia, addit, non temere, nisi Elliptice, Substantivo suo suppresso, dicta leg.

relinquuntur intelligenda. *Aliud est*, inquit Fabius, *Latine, aliud Grammaticè loqui*. Excutiamus unum aut alterum poetarum versiculum. Virgil. 4. *Æneid. Nec venit in mentem, quorum conserderis arvis?*

gas. Temere ergo rejicit alibi Vir Doctus Ellipses, tantum quia earum supplementa usquam reperiantur. Immo vero recesseruat aliquando Ellipticæ locutiones a primitiva constructione et significatione, ut jam vix amplius, fatente ipso Ursino To. II. p. 328. *causa ejus*, seu ratio, agnoscatur. Probat illud ipse ex phrasi *Videor mihi videre*, etc. et addit, quod in aliis, idem et hic usu venire, ut longius tandem a prima origine sua usus Verbi hujus deflexerit. Sed et hinc factum sæpe, ut Nomina per Ellipsin abhibita, suppressis vocabulis, unde totus pendeat sensus, acceperint paulatim aliam et a prima valde remotam significationem, atque adeo pro Adverbiis jam a plerisque habeantur. Talia sunt *oppido, vero, numero, modo, admodum, propemodum*, etc. Etenim *oppido* fuit Dativus, et res *Oppido bona* dicebatur a Rusticis, quæ tam bona erat, ut vel ad dominum in oppido habitantem, vel simpliciter in Oppidum judicaretur deferenda ad opulentos istic emptores. Et solet ita Dativus per Ellipsin jungi aliis Nominibus. Sic enim dicitur quoque *Homo frugi*, et forsitan *Res Mancipi*, etc. Vide Me infra cap. 4. ad Vocem *Bona*. Certe illud ita accipere malim, quam ut Festus ait, *ortum esse hoc verbum ex sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, sæpe respondebatur, quantum vel oppido satis esset. Hinc in consuetudinem venit, ut diceretur oppido pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur, ut puta, si qui dicant Oppido didicisti, spectavi, ambulavi, errant,*

quia nulli eorum subjici potest, quod satis est. Atqui non tam hæc vocula adhibetur, ut significet valde multum, sed tantum, ut significet valde, plane, penitus. Plaut. Bacchid. IV. 8. 12. *oppido interii miser.* Et v. 28. *Jam illorum ego animam amborum exsorbebo oppido.* Mostell. III. 2. 118. *Qualibet perambula ades oppido tanquam tuas.* Curcul. I. 2. 44. *oppido servata sum.* Rud. I. 3. 25. *Hoc, quod induta sum, sunt meæ opes oppido*, h. e. opes meæ consistant plane in hoc solo, quod ind. sum. Cicero Famil. XIV. 4. *præterquam oppido pauci.* Livius XLII. 29. *Oppido adolescens sacerdos lectus.* XXXIX. 47. *Nec enim multa solum, sed etiam pleraque, oppido quam parva erant, scil. quæ objiciebantur. In hisce neuitquam exponi potest hæc vocula per valde multum, nec potest hisce subjici, quod satis est, atque adeo temere, ut jam monuit Vossius in Etymologico, Festus eos, qui aliter, quam ipse censet, loquantur, errare affirmat. Manifestum ergo, notare hanc vocem valde plane. Quod vero ex Charisii lib. 2. adferunt Vossius et alii, quasi etiam notaret illico statim, id illi minus recte ita tradunt. Verba Charisii sunt: *Oppido pro Vero aut Statim.* Plaut. Bacchid. *Reddidi aurum omne oppido.* Posterior interpretatio Charisii, quam nunc arripuiat plerique, est falsa, at prior ferri utcumque potest, ut liquet ex inspecto Plauti loco, quem illi nescivisse videntur. Etenim adolescens in Bacchid. III. 6. 1. ait, *Reddidi Patri omne aurum.* Hoc dein IV. 4. 30. narrat Servo, *Patri omne cum ramento reddidi*, tum Servus, *Reddidisti?* ille, *Reddidi.* Servus*

Grammaticus diceret; Nec venit tibi, o Dido, in mentem recordatio illorum hominum, in quorum hominum arvis tu consereris? Terentius Heaut. *Vel me monere hoc, vel percontari, puta. Rectum est,*

Omnene? ille *Oppido* Hic *oppido* non significat *statim* aut *illico*, sed *prorsus*, *penitus*, *omne cum ramento*, ut paulo ante dixerat. Possis tamen etiam exponere per *Vero*, quod itidem in responsione affirmativa, ut mox videbimus, adhiberi solet. Sed et liquet ex his, quam longum ea vox paulatim a prima sua significatione et constructione recesserit, quum primo per Ellipsin significarit non, *tam Multum*, quod vel *oppido* satis est, sed, *tante*, quod *Oppido* destinari debeat, *Oppido* sit idoneum. At absolute dein adhibita ea vox Adverbii speciem, quod nihil *oppidi* significat, accepit. Similiter *Vero* et *Verum*, quæ modo pro Adverbii, modo pro Conjunctionibus, habentur, origine sua nihil aliud fuerunt, nisi Adjectiva Ablativi et Accusativi casus, per Ellipsin ad quid affirmandum vel confirmandum adhibita, intellecto Substantivo *Negotio*, *Facto*, *Modo*, vel Similibus. Hinc simpliciter respondendo inseruiunt, si quid affirmandum sit. Terent. Edn. III. 1. 12. *Rex te ergo in oculis gestare? Vero.* Plautus Persa IV. 6. 10. *In collum impone. Vero fiat.* Idem Mœnæch. IV. 9. 37. & 49. *Ita vero* simpliciter pro affirmatione posuit. Sic *Verum*. Plaut. Men. V. 7. 35. *Liberem Ego Te? Verum.* Asin. IV. 1. 45. *Captiones metuis. Verum.* Et passim Terentius. Hinc ad asseverandum pro *certe*, *sane*, adhibetur *rd Vero*, Cicero de Offic. III. 23. *An alteri cedat alter. resp. cedat vero: de Senect. cap. 2. Gratissimum nobis feceris, si, ect. resp. Faciam vero.* Sed & passim jungitur emphatice prorsus Pronominibus, *Ego vero*, *Ille vero*, etc. tum parti-

culis, *Inimo*, *Hercle*, *Tum*, *Age*, *aliisque*. At frequenti usu oblitterata tandem omni Nominis Adjectivi et Ellipseos specie, utrumque absolute adhibitum significationem Conjunctionis adversativæ accepit. Non minus absolute *Numero* apud antiquissimos occurrit pro *nimis cito*. Vide Festum, et ubi Scaligerum ac Dacerium. Atque ita Plautus Men. II. 2. 13. *Numero huc advenis ad pranditum? Nunc demum obsonatu redeo.* Et Mil. Glor. V. 7. ubi quum Miles dixisset perii, resp. *Haud etiam: (h. e. nondum) numero hæc dicis.* Notat etiam in tempore, *tempestive*. Plaut. Amphitr. I. 1. 25. *Numero mihi in mentem fuit Diis advenientem gratias agere, h. e. oportuno tempore, ante quam serum esset.* Significatio & Ellipsis est manifesta: at quo Supplemento absolutam & unicam hanc vocem ad istam redigemus significationem? Crediderim Ego, dixisse primitus Veteres, *Numero citius*, vel *Numero justo citius*, vel *numero temporis justo*. Divinent alii, quod melius sit. Satis nunc habeo ostendisse Ellipses certissimas, quarum tamen Supplementa nusquam reperimus. Sed omnium maxime turbat nos *Modo*, quod varia significat, scil. *saltem*, *solum*, *paulo ante*, *nunc nunc*. Certa hæc sunt, nec probatione indigent. At quum sit origine sua Ablativus Nominis *Modus*, quam excogitabimus rationem istarum significationum, aut quæ Supplementa Ellipseos, quam tamen statuere necesse est? Putem sæpe referri ad tempus, sæpe etiam ad alias res. Quum dicitur *Modo venit*, exposuerim id, *hoc temporis modo seu momento*, h. e. paulo ante.

ego ut faciam, non, ut deterream. Grammaticè dicitur; O Menedeme, vel tu puta me monere tibi hoc negotium, vel tu puta me à te hoc negotium percontari: quia si hoc negotium, quod negotium ego

Proximum enim tempus eo notari arbitror ex Plauto Amph. II. 2. 60. ita uti dudum dixeras. *AM. Dudum? quandudum illud factum est? AL. tentas: jamdudum, pridem, Modo. AM. Qui istuc potis est fieri, quæso ut dissis; Jamdudum, Modo? Videmus hinc discrepantiam significationis r̄s Modo a Dudum, licet agatur istic de tempore unius tantum diei, in quo tamen spatio Modo longe minus notat, quam Dudum. Videntur etiam notare tempus Futurum, ut liquet ex Postmodo. Livius xxviii. 19. Utrum in pugna, an postmodo cremata Urbe inter verbera, etc. exspirarent. Ovid. Arte 1. 486. Insequere, et voti postmodo compos eris. Res manifesta plane ex Horatio Od. 1. 28. Negligis immeritis nocituram Post modo te natis fraudem committere! h. e. an nihil facis comm. fraudem nocituram immeritis, paulo post ex te natis? At quum jam dicitur modo ait, modo negat, sensus est, hoc modo temporis ait, altero negat. Nam sic plane Quintil. II. 14. de vocabulo Rhetoricæ: Namque uno modo fit Appositum, Ars Rhetorica, ut Navis Piratica: altero Nomen rei qualis est Philosophia, Amicitia. Alii dixissent forsitan, et eodem quidem sensu, Modo sit Appositum, modo Nomen rei. Quum porro dicitur, Vide modo, apud Cœlium Famil. Cic. VIII. 2. Dic, modo, Plaut. cap. III. 4. 38. Mutito modo, Amphit. I. 3. 22. h. e. ullo modo, quovis modo. Difficilius est commodi aliquid Supplementi invenire, quando pro solum ponitur, nisi forte etiam tum illud modo pro quovis modo per extenuationem dictum quis putes. Sed videtur simul*

intelligi tantum: nam si dicam, non modo indoctus, sed et arrogans est, sensus est, non tantum modo quovis, vel modo hoc, est indoctus. Hinc sæpe conjungitur Tantummodo. Utcunque hoc sit, certum est, intelligi Ablativum Adjectivi, quo sensus perficiatur. Sic passim sine modo, impensius modo; scil. justo, apud Sallust. Jug. 47. et 75. Sed et ita Propemodum per se nihil notat, nisi quid addatur. Eo autem sensu, quo passim occurrit adhibitum, recte dixeris prope justum modum, prope aliquem modum, h. e. ferme. Denique, ut Modo varia ac diversa prorsus notat per varias Ellipses, sic Admodum absolute et Elliptice positum notat non diversa modo, sed et contraria, ut modo intendat significationem, modo imminuat, h. e. modo idem quod plane, omnino, significet, modo quod ferme, circiter, non omnino, immo idem quod propemodum, modo etiam simpliciter affirmet et comprobet alterius dicta. Cicero Famil. V. 19. Superiores litteræ tuæ me admodum delectarunt. de Offic. I. 42. Nihil proficiunt, nisi admodum mentiantur, h. e. usque ad plenum mentendi modum. At Livius XL. 59. Armorum magnam vim transtulit, nullam pecuniam admodum, h. e. nullam fere seu nullam ad aliquem modum. Sic XLIII. 11. Exacto admodum mense Februario Cæsar. B. Gall. V. 40. Turres admodum CCXX. excitantur, h. e. circiter. Mela II. 7. Fluvius in media admodum natus insula Plaut. Epid. 2. 1. Rem tibi jam elocutus omnem, atque admodum meorum marorum summam edictavi tibi. Et Mercat. II. 3. 65. Horum illa nihil quidquam

abs te rogo, rectum negotium est, ideo te illud ego negotium rogo, ut ego idem negotium faciam; at vero si hoc negotium, quod negotium tu facis, rectum negotium non est, hac quoque de causa illud negotium ego à te rogo, ut ego te ab illo negotio deterream. Quid insulsius et alsius? Horatius quasi nostras partes agens, et Ellipsin amplectens, dixit lib. 1. Satyr. 10. *Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se Impediat verbis lassas onerantibus aures.* In comparativis sæpè multà desiderantur; ut,

facere poterit admodum, h. e. ad aliquem modum, ut loquitur Pomponius de Orig. Juris initio, Aucta ad aliquem modum civitate. Jam in affirmando ponitur pro ad hunc modum, quo dicitur. Terent. Hec. III. 5. 8. *Advenis modo? resp. admodum, h. e. advenis hoc temporis modo vel momento? resp. ad hunc modum res est.* Plautus Pseud. IV. 7. 54. *Herus tuus? Ita dico. Miles? Ita loquor. Mæcedonius? Admodum.* Et alibi sæpius. Ita vero habemus vocabula, quæ per se sola analogice nihil significant, sed quorum sensus ex iis, quæ subintelliguntur, constitui debet, at quid subintelligatur, ex recepta per Usum ellipticum significatione divinari debet, quum supplementa Ellipseos nulla aliunde possint erui. Nihil itaque mirum, reperiri certas plane Ellipses, quas tamen nunc ex analogia Grammatica expedire et supplere nesimus. Quando VEL ita emphatice adhibetur, ut apud Suetonium Cas. 21. *Cujus vel præcipua opera paulo ante Bibulum impugnaverat.* cap. 51. *Ne provincialibus quidem matrimoniis abstinuisse, vel hoc Disticho apparet.* Terent. Eun. III. 1. 5. *Vel Rex semper maximas mihi agebat gratias.* Heaut. III. 1. 3. 7. *Vel heri in vino quam immodestus fuisti;* & alibi passim apud alios quoque Auctores: in illis certa est Ellipsis, (Vide Sanctium infra cap. 7.

& Me istic Nota 15. ut et c. 15.) et præmitti aliquid, immo integrum comma, intellectu saltem debet, quo referatur *vel*: sed quid aut quæ verba in singulis locutionibus explendis requirantur, divinato foret difficillimum, quum sine dubio ipsi Auctores paulatim consideraverint non Analogiam voculæ Grammaticam aut Ellipsin, sed solam emphaseos vim, quæ usu ipso huic voculæ jam erat tributa, æque ac nos vulgo nunc facimus in loquendo, nescientes Ellipsin, et tantum Emphasin spectantes. Quod vero integra aliquando commata per Ellipsin fuerint suppressa, probatum vide infra cap. 5. ad *Hoc dico, et ad Facio*, et supra ad I. 12. p. 91. in illis Terentii, *Æque quidquam nunc quidem*, pro, Nihil. Similiter apud Terent. Hec. III. 3. 18. *Mater consequitur; jam ut limen exirem, ad genua accidit: Supple* omnino, *quum in eo essem jam, ut limen exirem, etc.* Et Cæsarem B. Gall. II. 11. *Tantum eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium.* Arqui nullus est justus relationis nexus inter multitudinem casorum, et spatium diei. Videtur ergo supplendum, quod istic dicitur, hoc modo; tantam multitudinem interfecerunt, quanta interfici potuit in tanto diei spatio quantum fuit ab eo diei tempore spatium diei reliquum.

Digitorum medius est longior. Syntaxis est; Ex numero digitorum medius digitus est longior, (2) quam cæteri digiti sint longi. Horatius, *Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit.* Syntaxis; si diès reddit poëmata meliora, quam antea erant bona, ut diès reddit vina meliora, quam antea, etc. Contra nostros Grammatistas sentit Quintilianus lib. 9. cap. 3. quum inquit, *Quæ per detractiõnem fiunt Figuræ, brevitatis novitatisque maxime gratia petuntur,* etc. Jam verò quid leporis habebunt tot Proverbia, si integra referantur? *Lupus in fabula. Ad fractam canis. Ne sutor ultra crepidam. Posterioribus melioribus. Inter cæsa et porrecta. Manum de tabula,* et mille hujusmodi. Multa etiam Grammaticæ ratio nos cogit intelligere, quæ si appõnerentur, latinitatẽ elegantiam disturberent, aut sensum dubium facerent; hinc fit, ut præpositiones sæpè supprimantur, et sæpius participium ENS; ut, *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus,* supple *ens*; (3) *Annibal peto pacem,* subaudi *ens*: quæ omnia imperiti ad appositionem, aut evocationem referunt. Alia rursus videmus desiderari, (4) quæ sine vitio suppleri nequeunt, et tamen Grammatica necessitas supplebit; qualia sunt, *tuas spes non curo, quibus me allicis: tua contemplor ora, quorum aspectu delector: vim mihi intulisti, cui resistere nequeo: tuam vicem doleo, quæ me excruciat; sustuli duos liberos, unum hic, alterum Salmanticæ.* Cic. *Præstantissimum jus est augurum, eorum, quæ sunt in rep.* Idem, *Unum cælum esset, an innumerabilia.* Curtius, *Mare Ponticum dulcius cæteris.* Pleraque autem subaudiri, quæ apertè dicere

(2) *Quam cæteri digiti, etc.]* Immo adhuc amplius quid requiritur supplementi, ut plena sit constructio. Nempe præ eare, vel mensura, ad quam rem cæteri, etc. Nisi quis brevius malit, sine *quæ* quam, nempe, est longior præ cæteris digitis, ut illud, quod mox ex Curtio adfertur, *Mare Ponticum dulcius*

cæteris.

(3) *Annibal peto.]* Vide me supra ad I. 2. Nota 7. et infra cap. 4. N. 27.

(4) *Quæ sine vitio, etc.]* Scilicet Grammatico, ut liquet ex exemplis. Nam non sine vitio diceretur *spesibus, orium, vi* in Dativo, *Vicis* in Nominativo: & sic in reliquis.

non possimus, docet Servius 2. Georg. 98. in illo; *Tmolus et assurgit quibus, et rex ipse Phanæus*: adducitque ex Sallust. *Sertorio triplices insidiæ positæ erant, prima, etc.* Vide eundem Servium in illo Virgilii Ecl. 3. *Bisque die numerant ambo pecus, alter et hædos.* Liceat jam nobis per Grammaticos, thesauros Ellipseos aperire, sine quibus injuriam facit Latino sermoni, qui se Latinum audet nominare.

“ [Asconius Pedianus, non Grammaticus solum in-

” signis, sed etiam in primis locuples Latini sermonis

” Auctor, passim in Cicerone Ellipses notat, quidque

” subaudiendum sit, admonet; veluti in Divin.

” *Quam illa primarum, subaudi partium. Multum*

” *submittere, subaudi vocem, vel gestum.* Sic in 2.

” Verrina, *Qui se omnia mea causa debere arbitra-*

” *bantur*: Locutio pro plena habetur; sed si quæras,

” quod integrum est, deest *facere*, ut sit, *Omnia*

” *facere debere. C. Verrem Romilia.* Romilia est

” nomen tribus, ablativi casus, ut sit, *ex Romilia.*

” Sic alibi ait, *L. Claudium Palatina.* Et 3. Ver-

” rina, *Poscunt majoribus poculis,* poscunt à pin-

” cerna, id est, petunt, ut subaudiatur *bibere.*

” Ibidem, *Sartis tectisque dominata est*: addidit,

” *que*, ut esset plenum dictum: nam *Sarta tecta*

” dicuntur. Et 4. Verr. *A quo mea longissime ratio.*

” A quo, à qua re, à quo negotio, accusationis

” scilicet. Rursum 3. Verr. *Obtigit tibi cousularis,*

” subauditur *Provincia.* Et 4. Verr. *Duci jussit,* in

” vincula, vel in carcerem, intelligimus: *qui cives*

” *Romani erant,* subauditur *dabantur*; *si Siculi*

” *essent,* subauditur *rei*; *tum si eorum legibus dari*

” *oporteret,* subauditur *judicia*: *qui Siculi,* subau-

” ditur, erant *judices*: *si cives Romani essent,*

” subauditur, *rei.* Sic Terentius, *Hic in noxa est*:

” *hic ad defendendam causam adest*: *cum ille est,*

” *hic præsto est*: *tradunt operas mutuas.* Hæc Ascon-

” qui in verbis illis Terentii, *cum ille est,* supple-

” dum monet, *reus.* Etiam Donatus in illud Hecyr.

” act. 2. sc. 2. *Ego sum animo leni natus,* sic

” annotat, *Hoc non est plenum*: nam cum dicimus,

» sum animo leni, *ellipticōs profertur*. Et mox scena
 » proxima, *Quod me accusat nunc vir, sum extra*
 » *noxan*, ibidem Donatus, *Deest*, In eo, *ut sit*,
 » in eo quod me accusat. Et Eunuch. act. 5. sc. 2.
 » *Desinas*: Ibi Donatus: *Deest*, *Fac, ut sic*, *Fac*
 » *desinas*: Et Adelph. act. 3. sc. 2. *Nunc illud est*,
 » *quod si omnes omnia sua consilia conferant, a xilii*
 » *nihil afferant*: ibidem Donatus; *significat*, nunc
 » *tale negotium est, nunc tale periculum est.*] »

C A P. III.

Regulæ generales. Ellipsis Cognati Nominatiyi, Accu-
sativi, et Infinitivi, [sed de his Vide Notas]
tum ejusdem Nominis. Ex numero. Pronominum
Ego et Tu. Pronominis reciproci. Ejusdem Nominis
diverso casu. Geniivi.

PLATO in dialogo de Ente asserit, sine Nomine
 et Verbo nullam effici posse orationem: multa
 enim nomina, ut, *leo, canis, capra*, nihil indicant;
 quemadmodum nec multa verba, ut, *currit, ambulat,*
moveatur. Idem docet Arist. 2. Perih. (1) Quare
 Verbum sine supposito nihil significabit.

(2) *Curritur, sedetur, statur, deest cursus,*
sessio, statio, vel potius, *currere, sedere, stare*.
 Sic in omnibus, quæ Grammatici pessime vocarunt
Impersonalia passivæ vocis. Vide supra cap. 1.
 lib. 3.

Idem intellige in verbis quæ dicuntur Naturæ; ut,
pluit, ningit, lucescit, subaudi, *pluvia, nix, lux*.

(3) Vide cap. 1. lib. 3.

(1) *Quare Verbum, etc.*] At vide Me supra ad III. 2. pag. 273. 276.

(2) *Curritur, sedetur, statur, etc.*] Vide quæ notavimus ad III. 1. pag. 263. et III. 2. 273. 274. denique III. 8. 2. Ubi ostendimus, hæc ex abusu quodam a Veteribus ita adhibita,

tanquam non vere personalia, h. e. sine ullo respectu Nominatiyi, qui vel expressus, vel per Ellipsin suppressus, præcedere debeat, et proinde tanquam sola per se sensum aliquem perficientia.

(3) *Vide Cap. 2. Lib. 3.*] Tu vide istic pag. 263. ubi aliter hæc reperies exposita.

Idem in illis quinque, *miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*. Est enim, teste Prisciano, *miseret me tui*, (4) misericordia tenet me tui: et *tædet me ciborum*, tædium ciborum tenet me. Verba igitur activa sunt, in quibus intelligitur misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna. Vide cap. 3. lib. 2.

(5) Jam igitur si in passiva intelligitur nominativus cognatus, illud etiam sequitur, et Priscianus ipse fatetur, ut accusativus cognatus intelligatur in verbis, quæ Grammatistæ vocant *absoluta*, quum mera sint activa; ut, *curro*, *ambulo*, *sedeo*, supple, *cursum*, *ambulationem*, *sessionem*, etc. Sed hic accusativus pleonasmus fugiendi causa non apponitur; sed cum adjectivo necessario adhibetur: ut, *hilarem vitam vivis*; *bonum certamen certavi*. Itaque omnia verba sunt activa, aut passiva: nam teste Aristotele, omnis motus aut actio est, aut passio, nihil medium est. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Porro nomen verbi cognatum duplex est: nam *lectio*, et *legere*, verbalia sunt à *Lego*, sicut *amare*, et *amatio* ab *Amo*. Itaque dicimus, *curro cursum*, vel *currere*, et *cursus curritur*, vel *currere curritur*: nam eodem Prisciano teste, Infinitum ipsum *Nomen verbi* ab antiquis dicebatur. Itaque *bonum est legere*, et *bona est lectio*, nihil omnino differunt. Idem docet Eustachius primo Iliad. pag. 654.

Quando igitur nomen tibi verbale defuerit, aptissime recurre ad infinitum ipsius verbi, ne cogaris

(4) *Misericordia tenet me tui.*] Immo vero sensus est, miseria, vel malum tuum, miseret me, seu facit me miserum, tui in vicem. Quomodo Terent. *Menedemi vicem miseret me*, scil. calamitas, seu miseria ejus. Vide me supra ad II. 3. Not. 4. Nam æque in his potest alienus Nominativus perpetuo intelligi, ac in quibusdam Verbis alienus Accusativus. Veluti quum *Merere* in militia simpliciter dicitur pro *merere stipendium*, et similia. Vide me pag. 310. At *Tædet me*

ciborum explicandum per supplementum à *Negotium*, quasi dictum esset, *Negotium ciborum tædet me*, plane eadem Ellipsi, qua dicitur, *Venit in mentem ejus rei*, etc. Vide ad II. 3. pag. 170. et III. 2. ad verbum *Pœnitet*, ut et cap. seq. ad voces *Mentio* et *Negotium*.

(5) *Jam igitur si, etc.*] Cum in passivis Impersonalibus non intelligatur Nominativus Cognatus, uti supra variis in locis Nora 2. designatis jam monuimus, nulla est consequentia,

rem agentem ostendere, quæ nihil agat, aut causam sine effectu; nam si Cato vivit, *vitam vivit*, vel *vivere*: et *placet placere*: et *vadit vadere*: *pergit pergere*: et *caret carere*, etc. (6) Hoc apud Hebræos non esset difficile probare, qui, *ambulat ambulare*, passim dicunt: et *mories mori*. Habac. 2. *Venire veniet*, et non *tardabitur*. Et apud Græcos non raro infinitum cognatum videas. Homerus sæpè dicit $\beta\eta\delta'$ $\acute{\epsilon}\nu\alpha\iota$, et $\acute{\epsilon}\phi\eta\ \phi\acute{\alpha}\nu\alpha$. Homerica sunt, *abiit abire*, et *dixit dicere*: “[quod Germanicus idiotismus imitatur, Wir wollen gehen gehen, *ibimus ire*.]” Sed et Latini aliquando in hoc genere luserunt: Catullus *negat negare*. Plaut. Pseud. *Pergitis pergere?* Cicero in Arato, *Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit*: idem in Academ. *Itaque confesum ad eum ire perreximus*. Livius, *Classe ire obviam hosti pergit*. Plautus Aulul. *Nunc demum properare propero*. Terentius, *Domum ire pergam*; idem, *placide ire perrexit?* Cic. 1. Divin. *si ire perrexisset*. Livius 2.

quæ hinc elicitur. Sed & illud ipsum, quod hinc elicitur, falsum esse demonstravimus pag. 271. et seqq. ut et p. 301. 302. ubi rationem Accusativi Cognati, quando occurrit, per Ellipsin plerumque explicandi, dedimus. Sed et agnoscenda esse in Grammatica arte Verba vere Neutra, ad cap. 2. et maxime 3. libri III. clarissime docuimus. Infiniti quoque Cognati Ellipsin, quam pene perpetuam in Neutris statuunt Sanctius et Scioppius, refutavimus ad idem Cap. 3. ad verba *Invideo*, et *Officio*.

(6) Hoc apud Hebræos, etc.] At in his tum apud Hebræos, tum apud Græcos et Latinos, Infinitum plerumque sustinet vicem non tam Accusativi, quam Ablativi. Cum Hebræi dicunt מֵתָה תִּמְוֶה exponendum id, non *mories mortem*, ut מֵתָה seu *mori* sit Accusativi loco, in quem tendat proxime vis et sig-

nificatio activi Verbi, sed *mories moriendo* h. e. omnino *mories*; pro quo etiam dicitur *mories morte*, מֵתָה מוֹתָה ut in Plurali Numero exposuerunt, LXX. Gen. II. et III. hanc phrasin. Sed tamen eadem ratione, per Ellipsin scilicet præpositionis, licet diversæ, dici potest etiam illud, *mories mortem*, sicuti in superioribus pag. 273. jam ostendimus. Hæc vero ita se habere patet ex aliis locis, ubi necessario Infinitum Verbo suo additum sic exponi debet, et exponitur a Græcis Interpretibus. Exod. III. 7. $\text{רָאִיתָ מֵתָה רֵאִיתָ מֵתָה}$ *videra videri afflictionem populi mei*. Hic רָאִיתָ *videre* neutiquam est Accusativus, qui regatur à Verbo, quum alius hic sit expressus, scil. *afflictionem*; sed manifeste ponitur in constructione Ablativi cum emphatica intentione significationis, ut idem sit, quod *videndo vidi*, h. e. omnino *vidi*. Unde et Græci ver-

Pun. Pergit deinde ire sequentibus paucis. Virg. Observans, quo signa ferant, quo tendere pergant: idem, Ita farier infit. Cic. 1. leg. Sed jam ordire explicare de jure civili quid sentias.

terunt non per $\iota\epsilon\upsilon\ \epsilon\delta\delta\upsilon\gamma$, ut tamen illi quidem potuissent, se per $\iota\delta\upsilon\ \epsilon\iota\delta\epsilon\upsilon$, h. e. videns vidi. Similiter Esa. VI. 9. $\text{אָדָּם וְאִשָּׁה וְכָל בְּרִיאַת אֲדָמָה}$ audite audire, et videte videre, recte exposuerunt $\text{ὁμοῦ ἀκούειν, καὶ βλέπειν τε βέβαιον}$. Unde colligimus, quæ ipsorum fuisset sententia, quæque locutionis ejus ratio et significatio, si maxime dixissent, uti potuerant, $\text{ἀκούειν ἀδούτω, καὶ βλέπειν βέβαιον}$. Porro apud Græcos secuti $\text{ὁμοῦ φωνῶν ἐπεὶ τὸ μῦθος τῶτο$ es idem, quod ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν , ut loquitur Lucas XXII. 15. seu $\text{καὶ ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν}$. sicuti ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν idem est, quod ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν ut ait Aelianus Var. Hist. VIII. 15. sic ergo et apud Latinos similia eodem modo, quod ad constructionem, et significationem videntur accipienda. Duo autem imprimis hic observanda; tum, Utrosque, sed Græcos maxime, addere Accusativum Cognatum Verbis suis, potius quam Ablativum; tum, addere illum tamen frequentissime verbis potius Neutris, Hunc vero Activis. Ratio utriusque observationis certa est et mecum faciens. Prioris est, quod apud Græcos imprimis longe frequentissima est Ellipsis præpositionis καὶ , quæ Accusativum requirit, unde et Latini ellipticam eam constructionem acceperunt, et adeo quoque frequentaverunt. Alterius, quod verbis Neutris nullus alius additur Accusativus, atque idcirco nullum in iis periculum confusionis aut ambiguitatis, quod quia erat in verborum Activorum constructione propter alium sitis addi solitum Accusativum, maluerunt ideo istis dicere ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν , quam ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν ,

quomodo in Neutris loquuntur, veluti $\text{ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν, καὶ ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν}$ etc. Sed tamen ex illo Accusativi et Ablativi promiscuo in his usu, manente utriusque significatione eadem, patet, quæ ergo sit ratio et constructio Accusativi in hisce locutionibus. Nempè eadem, quæ Ablativi, h. e. jungi cum Verbis per Ellipsin præpositionis. Denique quum per talem Ellipsin Cognatum Nominum tum Accusativum, tum Ablativum, Verbis æque adhæreant, facile apparet etiam illud, quæ ratio sit Infiniti suis item Verbis juncti: h. e. accedere eum his eisdem per Ellipsin præpositionis, neutiquam vero tanquam Accusativum proxime a verbo rectum: adjici autem ad intendendam emphaticè Verbi ipsius significationem. Quod negari miror a Clerico in Arte Critica, To. I. P. 2. Sect. 1. cap. 4. §. 2. 3. quum utique nulla sit alia ratio istius repetitionis, & ipse dein cap. 12. §. 20. similem repetitionem rei affinis in Genitivo, veluti *Alites Avium, Caligo tenebrarum, Vanitas vanitatum*, affirmet intendere significationem. Quare immo minor statuetur Emphasis in, *Moriendo morieris, Videndo vidi, Nixi cecidisti, ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν*, quam in *ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν*, quam in *ὁμοῦ φωνῶν φωνῶν* apud Aelianum, *Itatus iracundia* apud Plaurum, et memoria memini upud Eund. Cap. v. 3. 33. *Latissime gaudere* apud Gellium? Neque obstat huic phraseos istius naturæ, quod aliquando occurrit in locis, ubi nullam non perspicimus empha-

(7) Hoc Infinitum cognatum intelligitur in participiis neutralibus : ut , *lectum est , legendum erit , subaudi legere : defessus sum legendo , subaudi legere , id est , legenda lectione : Legere enim et lectio , ut dictum est , non differunt. Vide Negotium Cap. seq.*

Idem Nomen , si post Verbum Substantivum sequatur Adjectivum aut Genitivus , necessario subauditur ; ut , *hoc pecus est regium , vel regis , valet , hoc pecus est pecus regium , vel pecus regis : Cic. pro Mil. Cæsaris potentiam suam potentiam esse dicebat : Idem pro Marcel. Tua enim cautio nostra cautio est : idem 2. Tuscul. Non ego dolorem dolorem esse nego : pro Marcel. Quis est , qui non intelligat , tua salute contineri suam , et ex unius tui vita pendere omnium. Terent. Hecyr. Verum id vitium nunquam decrevi esse adolescentiæ , supple vitium , ut ait ibi Donatus. Plaut. Cæs. Nunquam ædepol jejunium est. Cic. 1. Nat. Deor. Itaque in illis selectis brevibusque sententiis hæc prior sententia est. Ovid. Pendet et a vestra nostra salute salus. Terent. Heaut. Assimulabimus tuam amicam hujus esse amicam. Et in sacris , Domus mea , domus orationis est : et iterum , Domus mea domus orationis vocabitur. Johan. 7. Mea doctrina non est mea , sed ejus , qui misit me , patris : et Psalm. 137. Laudate Dominum , quia*

sin , vel certe non magnam , quum id eveniat culpa partim quorundam Scriptorum , qui semper fere emphatice volunt loqui , etiam ubi non est magna emphaseos ratio , partim nostra , qui non semper intelligimus justam Scriptoribus emphasin. Vide & supra ad III. 2. pag. 273. et III. 3. ad Verbum Officio.

(7) Hoc Infinitum Cognatum.] At vide supra ad III. 8. pag. 435 , etc. ubi hanc Infiniti Cognati Ellipsin in Participiis Neutris & Gerundis liquido refutavimus , et ostendimus intelligi potius in iis Negotium , vel Nihil , quum sit ea constructio plerumque Impersonalis. In mul-

tis tamen a Sanctio allatis potest idem fere intelligi nomen , brevior & faciliore Ellipsi , veluti , *Macedonum omnibus & quibusdam Adrianorum , pro omnibus Hominibus Hominum Macedonum , Alarum altera , scil. ala , etc. Nec enim satis commode dixeris , ex numero alarum , quæ tantum duæ erant , altera : Omnibus ex numero Macedonum , etc. ubi nihil utique est partitionis , quam de Omnibus istius generis Hominibus loquatur Auctor. Sic fere Horatius Od. 1. 29. Quæ tibi virginum sponso necato barbara serviet , h. e. Barbara virgo Virgini Barbararum.*

bonus, subaudi *Dominus*. Ita dicimus, *Hic non est honor, sed onus*, “ [id est, hic honor non est honor:] ” *Hoc non est munus, sed pœna*, id est, hoc munus non est munus. Lucan. *Neque enim ista vocari prœlia justa decet*. Terent. (8) *Vis est hæc quidem*. Stulte igitur præcipiunt Grammatici, verbum *Est* regere genitivum, stultius etiam Dialectici, qui docent, *accidens prædicari posse de substantia*; ut, *Cicero est albus*: quod falsum est; nam *Cicero est albus*, et *Cicero est homo albus*, non differunt, nec plura verba hic, quam illic, enumerantur, alioqui si nil intelligas, sonabit, *Cicero est albus Cicero*. Vide infra *Homo*: [sed et Me supra I. 7. II. hæc Sanctii refutantem.]

Ubi genitivus ab adjectivo videtur discrepare, præcipiunt isti, esse Gracismum, aut Antiptosim; ut, *multos militum omisit*, id est, multos milites. Horatius libro 2. Satyr. 2. *Corruptis vanis rerum*, id est, vanis rebus: idem 4. Carm. *Virginum primæ*: ibidem, *Nec tu pessima munerum ferres*. Vide Lamb. lib. 4. Oda 12. Lucanus libro 2. *Minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res. “ [Propert. ” *Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta*, ” pro, omnes res, subaudiendo *negotia*. Ovid. ” *Omnia sunt homi um tenui pendentia filo*, id est, ” omnes homines. Vide infra *Negotium*.] ” Sed non ita est; nunquam enim adjectivum sine substantivo erit; Supplendum igitur idem Nomen. Livius lib. 9. dec. 4. *Neque earum rerum ullam rem, in quas iurjurando obligati erant, in se aut in alios admiserant*. “ [Plaut. Men. act. 5. sc. 2. *Summum Jovem detestor*, ” *SE qua de re rerum omnium?*] ” Sed in hujusmodi genitivis præter Substantivum, quod intelligi dicimus, deest etiam *Ex numero*, ut jam docebimus.

In omni Partitione, quæ fit per verbum, aut per nomina positiva, comparativa, superlativa, aut nume-

(8) *Vis est hæc quidem*] Hoc exemplum non est *Ejusdem Nominis*, quum aliud intelligatur. Sensus enim est, *Hæc quidem*

Res est Vis. Res autem illa erat Pervicacia flagitandi, quod alter recusabat.

ralia, aut denique quoquo modo, si Genitivus sit, regitur ab his particulis, *Ex numero*; ut, (9) *Hispanorum alii vigilant, alii student, quidam boni, quidam mali, quidam fortiores, alii fortissimi: qui vestrum? alter horum, subaudi ex numero.* Plin. lib. 8. cap. 48. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt.* Lucan. *minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res ex numero rerum. “[*Livius, Macedonum omnibus, et quibusdam Andrianorum, ut manerent, persuasit.* Plinius, *Piscium omnibus serrati dentes.* Dictys lib. 1. *Interim apud Trojam legatorum Palamedes ad Priamum adiit: et lib. 2. Reliquis præsentibus, Græcorum Menelaus verba facit, solo omnium Deiphobo Hecubæ assenso.*]” Cicero 2. *Officior. Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmitior, etc.* Sueton. in Galba 10. *Alarum altera ægrè retenta in officio.* In omnibus his, et similibus, deest *ex numero*: Martial. lib. 6. *Censor maxime, principumque princeps.* Unde licebit exsibilare Grammatistas, qui pueris inculcant, Superlativa regere genitivum, et Comparativa inter duo; quasi genitivus ille regatur à Superlativo, aut Comparativa solum inter duo cum genitivo reperiantur, quum sit frequens et usitatum, *major fratrum, bel-luarum prudentior, animalium fortiora*; sed ubique deest *ex numero*, ut exempla subjecta docebunt. Cæsar. 2. Gall. *Ex numero adversariorum circiter sexcentis interfectis*: ibid. *Ex eo numero navium nulla desiderata est*: idem. Civil. *Milites ex numero ægrotorum ignominiam non tulerunt.* Cic. 2. Agrar. *Quorum ex eo numero, qui per eos annos consules*

(9) *Hispanorum alii, etc.*] Sueton. Claudio 28. *Libertorum præcipue suspexit Posiden.* Mela III. 6. *His oris multæ ignobiles insulae adjacent, sed earum, quas præterire non libeat, Gades sictum attingit.* Tacitus Histor. I. 21. *Tribunorum Subrium & Cerium milites adorti.* II. 15. *Quorum improvide secutos conversi circumvenere Equites.* Similiter Græ-

ci; Lucas Act. Ap. XXI. 16. *συνελθόν δὲ αὐτῶν ἡ ἡγεμονία σου ἡμῶν, scil. πνευ.* Sic Johannes Evang. XVI. 17. sed addita præpos. *καὶ εἶπεν αὐτῶν τῷ μαθητῶν αὐτῶν ὅτι ὁ ἀρχὴς.* Aelianus Hist. Anim. I. 3. *ὁ ἰχθύς ὁ κίθαρις πάντων ἐστὶν ἐλαστότερον ἐστ.* Var. Hist. XIV. 49. *ἄφρατος τῆς τροφῆς αὐτῶν.* Vide me ad Aelian. Var. Hist. I. 32. 6.

fuere, multi mortui sint, id est, multi eorum;
 idem 2. *Fin. Quorum e numero primus est ausus*
Leontinus Gorgias, etc. idem 1. Orat. Homo ex
numero disertorum postulabat: idem in Economico,
citante Prisciano, Nemo ex eo numero hominum,
qui apud nos eo numero dignantur. Valer. Maxim.
lib. 5. cap. 4. Quam unus e numero Persarum:
 idem lib. 7. cap. 2. *Hominibus, e quorum turba*
duos retulisse abunde erit. Ovid. Metamorph. Fuit
audacissimus omni de numero Lycabus: idem in epist.
Quarum de populo nulla relicta tibi est; idem 4.
Metamorph. Excipit unus Ex numero procerum,
quaerens, cur una sororum, etc. Virgilius 8. Aeneid.
Quorum de numero, qui sese in bella sequantur,
Præstantes virtute legit: idem 5. Aeneid. Nemo ex
hoc numero mihi non donatus abibit. [Propertius,
» E quarum numero me contigit una Dearum.] »
 Juvenal. Satyr. 6. *Quædam de numero lamiarum.*
 Apulejus 2. *Florid. Hippias e numero sophistarum,*
arium multitudinem prior omnibus. Idem ostendit et
præpositio; ut, ex omnibus doctissimus. Valer.
 Maxim. lib. 3. *Erat autem is ex triginta tyrannis*
crudelissimus. Plinius lib. 21. cap. 9. Tertium ex
omnibus minutissimum. Ridicula vero sunt, quæ incul-
cat Valla de Unus et Solus, lib. 3. cap. 67. esse
scilicet nomina duo ex natura Superlativorum, rege-
reque genitivum, ut, Primus omnium: quasi verò
non etiam Horatius dixerit, Sapientum octavus: et
 Martial. lib. 8. *Nona sororum. Rectius Thom. Linacer*
 lib. 6. *Nomen, inquit, cum præpositione deest, ut*
ante tales genitivos, Animalium fortiora, quibus est
sanguis crassior: subauditur enim de numero, vel ex
numero. Hæc ille. Jam igitur contra Grammatistas
colligamus, comparativorum et superlativorum geni-
tivos, (nisi sunt (10) sui positivi, ut, avidior pecu-
niarum) ab illis nequaquam regi, imo nec ad illa

(10) Sui positivi.] Non tamen Genitivus hic Pecuniarum, etiam Positivo additus, regitur proxime ab ipso Adjectivo Avidus, sed, ut reliqui Genitivi Adjectivis juncti, intercedente Ellipsi in negotio, aut simili. Vide supra lib. II. cap. 3. n. 6.

quicquam attinere. An non risu res digna est, quum Valla et Grammatici docent, in his orationibus, *fortiores Trojanorum superavit*, et *fortissimos Trojanorum superavit*, in priore esse genitivum partitionis, in posteriore minime? Sed horum insaniam (11) alibi exagitavimus cap. 11. lib II.

In primis, et secundis personis, quia rustice, nisi discretionis, aut alia impellente causa, suppositum apponitur, elegantius subticetur. “[Quærenti, *Quid* » *facis?* respondetur, *lego*, nam Grammaticè quidem, non æque tamen (12) Latine dicitur, *Quid* » *tu facis?* *Ego lego.*]”

Quando suppositum agit in se, sapissime et eleganter subticentur accusativi, *me*, *te*, *se*; ut (13) *Nox præcipitat*, *hyems adventat*, *imber ingruit*, *nupsit regi*, *ille jam lavit*, *bene vortat*, *bene habet*. *Æneid.* 2. *Per pectora cunctis insinuat pavor*: et mox, *Accingunt omnes operi*: Et mox, *Et ruit Oceano nox*: idem, *Quis talia fando temperet à lacrymis?* *Æneid.* 10. *Tum Zephyri posuere*. *Livius* lib. 39. *Mores quidem populi Rom. quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit*. *Sueton.* *Claud.* 22. *Quoties terra in Urbe movisset*. “[*Cicero* 9. » ad *Atticum*, *Decimo quarto post die, quam ille* » *Canusio moverat*. Jam ista.]” *Bene vertat*, *bene res vertat*, *bene habet*, trita sunt. *Terent.* *Quid*

(11) *Alibi exagitavimus.*] Vide quæ notavi de Comparativis II. 10. pag. 214. & Sanctium de Positivis ac Superlativis II. 11. p. 226.

(12) *Latine.*] h. e. eleganter, et ex more eleganter loquentium.

(13) *Nox præcipitat.*] Ita *Florus* IV. 2. *Sic præcipitantibus fatis prælio sumpta est Thessalia*. *Cic.* *Somn.* *Scip.* cap. 5. *Ubi Nilus præcipitat ex montibus*. *De Offic.* 1. 1. *Qui libri jam illis fere æquarunt*, scil. *se*. *Nepos* *Thras.* 2. *Tempore ad comparandum dato*. *Sall.* *Caril.* 6. *Imperium regiam in*

superbiam vertit: ubi vide *Notas*, ut et *Rivium* ad cap. 52. *Tacit.* *Ann.* XII. 29. *Diuturnitate in superbiam mutans*: cujus Verbi similia exempla vide apud *Putschium* ad *Sall.* *Jug.* 104. *Gell.* I. 17. *At si, Explicuit, diceret, imperfecto et debili numero verborum sonus clauderet*: de quo Verbo vide et *Gronovium Patrem* ad *Liv.* XXII. 39. Adde et, quæ notavimus de hisce supra ad III. 2. pag. 224. & III. 3. pag. 297. 298. *Alienum autem est ab hac observatione, Hiems adventat, quod Auctor inter ejus exempla hic memoravit.*

multis moror, subaudi me: idem, *Facile ut pro Eunucho probes*, (14) subaudi te: idem Adelp. *Tot res repente circumvallant*, ubi Donatus docet deesse se. Nec verum est, quod docet Servius, et alii Grammatici, esse aliqua verba activa pro passivis posita; ut, *nox præcipitat*, pro, præcipitur: et *volventibus annis*, pro, volutis, etc. Imo vero deest se, ut recte docet Linacer, et sæpe exprimitur. Livius libro 3. Decad. 3. cap. 19. *Nam et præcipitasse se quosdam, non tolerantes famem, constabat.* Plinius libro 8. cap. 36. *præcipitaturi se ex aliqua rupe.* Terent. Adelp. *Vide, ne ille huc prorsus se irruat.* [Valerius Maxim. libro 9. cap. 8. » num. 1. *Quam temere se Africanus superior ex » Hispania duabus quinquere milibus trajecit ad Syphacem.*] » Virgil. *Seque ex oculis avertit et auferit*: alibi suppressit, inquit, *Dixit, et avertens rosea cervice refulsit.* Varro lib. 2. Rust. cap. 2. *Antequam calores aut frigora se fregerunt.* Cæsar 2. Civil. *Omnes se portis erumpunt.* Virg. 1. Georg. *Diversi erumpunt sese radii*: idem suppressit 4. Georg. *Erumpunt portis*: idem Ceiri, *Nam qua se ad patrium tendebat semita limen.* Persius Satyr. 4. *Vertentem sese frustra sectabere canthum.* Virgilius sæpe reticet accusativum, ut 3. Georg. *Et totæ solidam in glaciem vertere lacunæ*, subaudi se: idem, *Ingeminant Austri*: idem, *Inclinat fortuna ducum.* Celsus lib. 3. *Inclinat se febris.* Vide in Thesouro *Inclino*: idem Virgil. *Altæ neu crede paludi*, subaudi te. Hinc illa trita, *crede mihi*, subaudi te; *non credo tuæ fidei*, subaudi me. Cic. *Tum se emergit, et fertur illuc.* Suet. *Carmillus me evasit.* Huc illa pertinent, *pluit, ningit, serenat, tonat*; ut, *pluvia pluit se*, vel *pluvia pluit pluviam*: nam etiam in multis potest accusativus cognatus intelligi; ut in sacris, *Gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus*:

(14) Subaudi te.] Immo vero Formam et Ætatem. Nam ita Terentius Eun. II. 3. 83. Præterea | formā et aetatem ipsa est, facile ut pro Eunucho probes, scilicet eas-

et frequenter legimus *Gaudere gaudium*. [At Vide Notas ad III. 3.]

Aliquando intelligitur idem Nomen, sed aliter atque in superioribus. Plinius lib. 7. de Cicerone, [Vide de his supra ad II. 10.] *Omnium triumphorum lauream adeptæ majorem*, subaudi *laurea*, in sexto casu. Varro lib. 2. Rust. de bubus, *Transmarini Epirotici non solum meliores totius Græciæ, sed etiam Italiæ*, subaudi *bubus*. Ibidem de canibus, *Cibatus canis propior hominis, quam ovis*, subaudi *cibatus*. Plin. *Lanarum nigræ*, etc. ut supra in Ellipsi *Ex numero*.

Sed non solum Nomen, unde sæpe genitivus pendet, subicitur, sed ipse etiam Genitivus, quod adnotatu dignum est. Qua de re est elegantissimus Ciceronis locus, qui nostram supplendi doctrinam maxime illustrat, in 2. lib. Natur. Deorum, *Sed id*, inquit, *præcise dicitur, ut si quis dicat, Atheniensium rempublicam consilio regi, desit illud Areopagi: sic quum dicimus, providentia mundum administrari, deesse arbitrator Deorum: Plene autem et perfecte sic dici existimato*, Providentia Deorum mundum administrari. Hæc Cicero. Horat. *Millia frumenti tua triverit area centum*, subaudi *modiùm*: idem: *Callidus huic signo ponebam millia centum*, supple *sestertiùm*: idem, *millia tumpransi tria repissimus*, subaudi *passuum*. Pers. Satyr. 6. *Diis igitur, Genioque Ducis, centum paria ob res Egregie gestas induco*, subaudi *boum*.

C A P. I V.

Ellipsis Nominum, et Participiorum, ordine Alphabetico.

ADjectiva nomina nunquam fient Substantiva, ut male credit Cæsar Scaliger; nam accidens non transit in substantiam. Vide *Ars*. Nomina tamen propria undelibet trahuntur: *Julius, Julianus, Julianus*, nomina sunt Imperatorum; et, *Cedo alte-*

ram, nomen Centurionis. « [Recte proinde Charisius, *In adjectivis*, inquit, *absolute positus subaudiendum*, quod quisque voluerit; sed nempe ad exempla legendis auctoribus observata.] » Itaque in omni Adjectivo scrutabimur Substantivum, hoc ordine.

Accipiter. *Stellaris*, *Asterias*, *hierax*, *rubetarius*, *haliaetus*, *fringillaris*, *tertiolus*, *triorches*, subauditur *accipiter*, vel *falco*.

Acinus vel acinum, vel grana. *Colligere vinacea*, vel *vinaceos*, tritum est apud auctores rei rusticæ, subaudi *acinos*. Cic. Senect. *aut ex acino vinaceo*.

Actor. Plin. lib. 7. *Spinther* (1) *secundarum, tertiarumque Pamphilus*, deest actor. Vide *Partes*.

Ædes, Ter. Adolph. *Ubi ad Dianæ veneris*, Horat. 1. Serm. *Ventum erat ad Vestæ*, (2) subaudi *ædem*. A Græcis hoc manavit, qui etiam dicunt, *Eo ad præceptoris*, subaudi *domum*, vel *ædes*. Plautus Bacch. *Quin ipsa in æde Dianæ conditum est*. Cic. 2. Philip. *Qui maximo te ære alieno ad ædem Opis liberasti*.

Ædes. Cum persuasum haberem, genitivum semper à nomine regi, diu quæsivi, unde genitivus *Domi* regeretur: donec antiquos, *per ædes domi*, *in ædibus domi*, locutos fuisse animadverti. Id me apertè docuit (3) Plaut. in *Casina*, dum inquit, *Insectatur omneis domi per ædes*. Græci dicunt, μέλαδρα

(1) *Secundarum tertiarumque.*] De iisdem eodem modo Valer. Max. IX. 14. 4. *Alter ex quodam secundarum cognomen Spintheris traxit, alter, nisi Nepotis a moribus accepisset, Pamphili tertiarum habuisset.*

(2) *Subaudi ædem.*] Sic. Liv. I. 33. *Quibus ad Murcia datæ sedes.* cap. 41. *Habitabat Rex ad Jovis Statoris.* Cic. pro Mil. *Cum falcibus ad Castoris.* Famil. XIV. 2. *Quemadmodum a Vestæ ad tabulam Valeriam ducta esset.* Similiter Græci passim, εἰς πραιδικίας, εἰς δὲ φρουρὰς εἰς ἄδρα, εἰς ἑσά-

μελάδρα γυνώμενος, scil. οἴκῳ. Vide me ad Aelian. V. H. I. 24.

(3) *Plautus in Casina.*] *Locus est III. 5. 31.* Hinc jam, longiore licet supplemento, explicandum videtur, quod legimus in Mercat. IV. 5. 1. *Hera quo me misit ad Patrem, non est domi, h. e. Pater non est in ædibus suæ Domi, loco, quem in locum ad Patrem Hera me misit. Sed et sic fere ædes aurium dicit in Pseudolo I. 5. 54. Fac sis vacivas ædes aurium.* Nempe *Ædis* proprie notât locum quatuor parietibus vel angulis conclusum. Sic

Ἰσπῶν; Hispane, *En las casas de la morada*. « [Itaque sicut Terent. dicit, *Solus Sannio servat domi*; similiter Plautus Mostel. *Natus nemo servat in ædibus*. Nempe, *Domus* totum est, *Ædes* vero pars illa domi, in qua sunt cubicula. Servius in *Aneid. 2. Omne ædificium Ædes dicuntur, sed Varro locum quatuor angulis conclusum docet Ædem vocari debere*. Itaque *Domi* non aliter, quam *Humi*, usurpatur in genitivo, sicut et in ablativo, *Venire domo*, pro ab *domo*: *Tollere humo*, pro ab *humo*, quod usurpat Virgilius. Sed Propert. *Domo*, pro, *In domo*, dixit; *Mox Amythaonia nupta futura domo*: pro quo dicere poterat, *Amythaoniae domi*.] »

Æs alienum. Livius, *Quum populus solvendo non esset*, subaudi *æri alieno*; idem, *Quum et privati equum postularent, nec tamen solvendo æri alieno respublica esset*. Vide *Aptus*. « [Vitruv. 10. cap. 6. *Pecuniam contrivit, ut ad solvendum non esset*.] »

Æs. *Tanti emi, quanti præfnisti; magni doces; parvi æstimo*; subaudi *æris*: omnia enim pecunia æstimabantur. Colum. lib. 3. cap. 3. *Quem vulgus parvi æris posse comparari putat*. Huc refer illa, *de meo, de tuo, de suo*, subaudi *ære*. Plaut. Mostell. *Ratio accepti, et expensi constat*. « [Cicero 3. Verr. *Habeo et ipsius et patris ejus accepti tabulas*, subaudi *æris*. Asconius interpretatur, *acceptarum pecuniarum*: sic] » *Quanti doces*, id est, quanti *æris* pretio *doces*. Hoc ignoravit Valla lib. 3. cap. 1. Vide, *Assium*, et *Prelio*.

enim Varro teste Servio ad Virgil. *Aneid. 11. Similiter fere Festus, Ædis, domicilium in edito positum, simplex, atque unius aditus*. Hinc *Templa* et *Sacella*, quæ erant olim plerumque *simplicia*, h. e. unius conclavis, dicebantur in singulari *Ædes sacra*, seu absolute *Ædes*. Talia vero fuisse credo etiam antiquissimorum ho-

minum domicilia, sed postea, auctis paulatim opibus, in uno domicilio plura exstructa conclavia, seu plures *ædes*, & hinc factum, ut *Ædes* in plurali non et domum ipsam, quæ ex variis constabat ædibus. Apud Petronium p. 16. in grandi *armario* fuisse dicitur *adicula*, in qua erant *Lares argentei*, atque alia reposita.

Ætas. Pervenit ad decrepitam. Plinius lib. 2. cap. ult. *senecta diem obiit, sc. ætate.* Plaut. Aulul. *Quem senecta ætate ludos facias.* Cic. 1. Tuscul. *Ex his igitur, quæ hora octava mortua est, provec̃ta ætate mortua est: quæ vero occidente sole, decrepita.* Sallust. *Senecta ætate.* *Senecta membra dixit Auctor Ætæ* Lucret. lib. 3. *membris senectis:* et lib. 5. *ætate senecta.* Sallust. 4. Hist. *Omnes quibus senecto corpore animus militaris erat.* Serv. in Æn. 11, si dicamus, *Senecta*, aut addendum *Ætas*, aut intelligendum.

Ætate. Varro lib. 2. Rust. cap. 7. *Videndum ne sint minores trimæ, (4) majores decem annorum, sc. ætate: idem cap. 2. castrare oportet agnum non minorem quinque mensium.* Valla lib. 1. cap. 19. *Nam et hoc, inquit, licet dicere; Ego sum major viginti annorum, id est, ætate tali, Vel, Ego sum ætatis majoris ætate viginti annorum.* [In hoc, » Ubi agit nunc, subauditur ætatem. Ter. Fuerit » præstabilius ubivis gentium ætatem agere, quam » huc redire.] »

Affectus. Cic. pro Cluent. *Cecidisse ex equo dicitur, et (5) homo infirma valetudine laus offendisse vehementer,* subaudi *affectus:* idem Tuscul. *Affectus optima valetudine:* idem Divinat. *Qui sunt morbo gravi, et mortifero affecti.* Terent. Phorm. *Tantane affectum hominem quenquam audacia?*

(4) *Majores decem annorum, sc. ætate.*] Dubitem sane. Nam *minores trimæ* sine dubio dicitur per usitatissimam Ellipsin voculæ *Quam.* Vide omnino infra cap. 7. ubi hæc ipsa Varronis verba, atque alia certioris etiam argumenti, ab ipso Sanctio in exemplum istius Ellipseos afferuntur. Quando itaque dicitur eodem hoc loco, *majores decem annorum,* acceperim illud, quasi eadem constructione et ellipsi positum, pro *majores, quam equi, vel equæ, decem annorum.* Et ita MOX, agnum non minorem quinque

mensium, nisi malis hoc quidem interpretari quasi per Appositionem, itidem usitatam prorsus, dictum, agnum quinque mensium, non minorem. Prius tamen prætulerim. Ceterum Casus, à quo reguntur tales Genitivi, sæpe omittitur. Sic Nepos Cat. 1. *Primum stipendium fecit annorum decem septemque, scil. Juvenis, vel Ens.* Vide infra Vocem *Ens.*

(5) *Homo infirma valetudine.*] Dicitur hoc, ut passim *Homo magno natu.* Sic porro Sall. Jug. 63. *Novus nemo tam clarus, neque tam egregiis factis erat.* cap. 94

“ [Alimenta. In *Diaria*, *Menstrua*, *Annua*, (6)
 » subauditur *alimenta*. Liv. 44. *Consul milite mens-*
 » *trum ferre secum jussu*; supple *alimentum*.] ”

Aliquis. *Est qui dicat; sunt qui affirmant subaudi*
aliqui. Horat. *Sunt, quos curriculo pulverem Olym-*
picum Collegisse juvat.

“ [Amnis, vel aqua. *Fluvius*, vel *Fluvia*, subaudi
 » amnis, vel *alveus*, vel *aqua*: nam ut a Pluo
 » pluvius, et pluvia, sic à Fluo *fluvius*, et *fluvia*.
 » Sisen. lib. 4. *Oppidum inter duas fluvias colloca-*
 » *tum*, et *transgressus fluviam*, quæ ad mare perti-
 » *nebat*, supple *amnem*; nam utriusque generis
 » *Amnem* fuisse, auctoribus citatis, docet Nonius.
 » Virgil. *Sulfurea Nar albus aqua*, subaudi *amnis*:

Cupidus voluptatum, sed gloriæ
cupidor, otio luxurioso esse.
 Histor. I. in orat. Lepidi, *Ho-*
mines maximi nominis, non minus
optimis majorum exemplis. Orat. 2.
 ad Cæsarem. *Urbs amplissimo no-*
mine, et maximo imperio. Cicero
 Catil. I. 2. C. *Gracchus claris-*
simo patre, avo, majoribus. II. 2.
Quos viros, quanto alieno ære?
 Cæsar B. Gall. IV. 1. *Quæ res eos*
inimani corporum magnitudine effi-
cit, scil. præditos: nisi fors an-
istic legendum sit potius afficit.
 Sueton. Galb. 4. *Quantquam ætate*
nondum constanti, scil. existens,
veterem civitatis exoletumque mo-
rem obstinatissime retinuit. Tacitus
 Hist. I. 8. *Quædam etiam finibus*
ademptis, h. e. in eo rerum statu
existentes, ut fines sibi ademptos
amiserint. Gellius III. 1. *Nunquam*
tam audaci argutia fuit noster Pro-
bus. Idem Gellius eod. loco phra-
 sin hanc plenius exhibet, *Eosdem*
esse cum corpore vegeto atque va-
lenti. Similiter Plaurus Pœnulo
 V. 5. 24. *Sane genus hoc mulie-*
rosum est tunicis demissitiis, h. e.
genus hoc hominum, quod cum
tunicis dem. existit, & incedit.
 Nam paulo ante v. 19. dixit,
Quis hic homo est cum tunicis lon-
gis, Expleverim itaque hanc lo-

cutionem ita, Homo existens cum
infirmâ valetudine, vel in infirmâ
valetudine, ut Cicero de Senec-
ute, Ille vir haud magna in re,
sed fidei plenus, ubi Sanctius in-
telligit Constitutus. Vide infra
 eam Vocem, ut et *Ens*, ac *Præ-*
ditus. Sed et de hoc usu Ablativi
 Differt. meam de Dictye Cre-
 tensi ad III. 1.

(6) Subauditur *Alimenta.*] Po-
 rest id quidem aliquando subau-
 diri: et probari videtur ex Livii
 loco. Diserte etiam Petronius cap.
 136. *Anseres medio die solebant ab*
anu diaria exigere. Verum pleris-
 que in vocabulis hujus formæ, et
 sub voce *Annua*, crediderim sub
 intelligi *Æra*, vel *Sestertia*. Sic
Honorarium, Salarium, Vasarium,
Calcearium, Vestiarium, notat pec-
 uniam vel *Æs*, quod ad eas res
 comparandas datur. Sueton. Vesp.
 8. *petentes constitui sibi aliquid (pe-*
cuniæ) calcearii nomine. Ner. 10.
Senatorum nobilissimo cuique, sed
a re familiari destituto, annua sa-
laria, et quibusdam quingena ses-
tertia, constituit. Cicero in Pison.
 cap. 35. *sestertium centies, quasi*
vasarii nomine, in venditione mei
capitis adscriperas. Sueton. Tib.
 50. *Juliam pecunia concessa a patre,*
præbitisque annuis fraudavit. Vesp.

» *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile. Cic.
 » *Lacus Velinus in Nar defluit.* Sic cum dicimus,
 » *Albula magnus, formosus Turia ripis, altus Se-*
 » *quana, deest annis.* [At Vide me ad I. 7. nota
 » 11.] Virgil. libro 11. *Annis et Adriacas retro fugit*
 » *Aufidus undas.* Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*; et
 » lib. 4. *Tiberi amne septus*; idem, *ad Rhodanum*
 » *fluvium*; idem, *ad Eurotam amnem.* Curtius lib.
 » 3. *Pyramum amnem transire*; ibid. *ripa Pyrami*
 » *annis.*] »

Anguis, vel bestia. *Serpens* adjectivum est, à *serpo*;
 ut *serpens vitis*; *sæcla serpentia*; *aqua serpens*. Sed
 cum legis, *cæruleus serpens*, vel *dira serpens*, (7) deest
anguis, vel *bestia*. Ovid. 1. *Metamorph. Pythia, per-*
domitæ serpentis nomine dictos; ibid. *Incognite ser-*
pens. Nec audiendus est Valla, qui duo adjectiva uni
 tribui substantivo posse negat. Plaut. *Quasi proserpens*
bestia; idem *Asin. Fac proserpentem bestiam*; *Ser-*
pentem rivum dixit Lucanus lib. 9.

Animus, vel consilium. *Deus in adiutorium meum*
intende, deest *animum*. Horat. *Si non intendis ani-*
mm studijs, et rebus honestis. Terent. *Repudio consi-*
lium, (8) *quod prius intenderam.* Cic. 2. *Agrar. Sed*
attendite animos ad ea, quæ consequuntur.

Annus Virgil. *Adeo in teneris consuescere multum*
est, sabaudi annis:

17. *Consulares inopes quingenis ses-*
tertius annis sustentavit. III. Gram-
 mat. cap. 23. *Quaquam ex schola*
quadragesima annua caperet. Supple-
 vit Livius V. 4. *An si eum ad*
calculos Resp. vocet non merito
dicat, Annua æra habes, annuam
operam ede.

(7) *Deest anguis, vel bestia.*]
 Vel etiam *Draco.* Sueton. Tib.
 71. *Serpens Draco erat ei in ob-*
lectamento, eumque sua manu ci-
babat.

(8) *Quod prius intenderam*] *Ali-*
enum hoc puro. Nec enim eadem
 dicitur ratione *intendere animum*,
 et *intendere consilium.* Prius est

activæ et directæ constructionis,
 posterius Ellipticæ, ejus
 splendæ ut ratio ineatur, dicen-
 dum foret plenius, *intendere ani-*
mm ad aliquod consilium. Sic
 Sall. Jug. 20. *in Regnum Adher-*
balis animum intendit. Et cap. 43.
ad bellum, quod gesturus erat,
animum intendit. Jam cum Ellipsi
 cap. 25. *neque, quod intenderat,*
efficere potest, uti Adherbalis po-
tiretur; pro, in quod intenderat
animum. Pro eo passim etiam
 dicitur, *quo intenderat*, Jug. c.
 64. 74, etc. Sed et hinc *intendere*
 cum Infinitivo construitur. Sall.
 Jug. 92. *Quem locum summa vj*

Aptus, vel idoneus, vel accommodatus. Cic. 2. Philip. (9) *Nec tu solvendo eras*, subaudi *aptus*, vel *idoneus*: integrum est, *Nec tu solvendo æri alieno sufficiens eras*. « [Liv. 38. *Paucitas conjuratorum celandæ, quam agendæ rei aptior erat.*] » Plinius, *Ferrum non est tundendo*: Idem, *Radix ejus vescendo non est*, id est, esui apta. Celsus lib. 1. cap. 28. *Quodlibet puri movendo accommodatum*. Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Ea non potest in structura oneri ferendo esse firma*. Colum. lib. 1. cap. 9. *Dummodo perpetuando labori sit idoneus*. Vide *Æs alienum*.

Aqua. *Frigidam subfundere*, Proverb. scil. *aquam*. Juvenal. Satyr. 5. *Quando vo atus adest caldæ gelidæque minister*: ibid. *petitur decocta*. Martial *Jam defecisset portantes calda ministros*: Idem, *Caldam poscis aquam*. Cic. 1. Cat. *Si aquam gelidam biberint*. Apul. 2. *Metamorph. aqua calida injecta*. Columella lib. 6. cap. 16. *perfunduntur aqua frigida*.

« [*Piscina subauditur aqua*: nam *Piscinus* est ad pisces pertinens. Hinc *Petimen piscinum* dixit Nævius apud Festum.] »

Pluvia ingruit, subaudi *aqua*: nam dicimus, *plu-*

sapere intendit. Or. 2. ad Cæs. *Neque ullam rem in principio agere intendit, nisi illi auctores fierent*. Livius XXXVI. 43. *Effuse sugere intendit*. XLI. 11. *vineis oppugnare oppidum intendit*. Tac. Hist. II. 12. *Arceere Othonianos provinciæ finibus intendit*, h. e. intendit animum ad eas res, quæ Infinito declarantur. Neque tamen negaverim active quoque dici, *Consilium intendere in aliquid*, vel *aliquem*: ut apud Terent. Heaut. III. 2. 2. *intendenda in senem est fallacia*. Et Cicer. de Invent. II. 34. *Nunc in alteram Concessionis partem considerationem intendemus*. At in loco Terentii, qui est Andr. IV. 3. 18. *Consilium*, quod nunc repudiat, et antea intenderat, notat rationem rei gerendæ, in quam animum intenderat.

(9) *Nec tu solvendo eras*.] Liv. II. 9. *Tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo essent*. Tac. An. XI. 3. *quæque alia conciliandæ misericordiæ videbantur*. Sall. Catil. 46. *Pœnam illorum sibi oneri, impunitatem perdundæ Reip. fore, scil. idoneam*. Vide etiam infra ad Bonæ. Sæpe tamen hi Dativi simpliciter in talibus locutionibus Finem norant. Tac. An. II. 31. *Nec ad invidiam ista, sed conciliandæ misericordiæ, refero*, ibid. cap. 4. *Tum Cæsar componendæ Armeniæ deligitur*. Cap. 21. *Subducit ex acie legionem faciendis castris*. Cap. 46. *Augenda dominationi certatur*. Sic *Triumviri Reip. constituendæ, agro dividendo, Prætor juri dicundo*. Sallustius ita ferme Genitivos adhibet, Catil. 6. *Imperium Regium*.

viis diebus; et apud Jurisconsultos Titulus est, *de aqua pluvia arcenda*. Ovid. *Pluvioque madescit ab Austro*. « [*Lucr. Mittunt humorem pluvium; Humor quo pacto pluvius concrevit in altis Nubibus.*] » Cato R. Rust. *Quum tempestates pluviae fuerint*. Æneid. 1. *Pluviasque Hyadas*.

Aqua, s. fluvius, s. amnis. *Confluens, profluens, torrens*, Adjectiva sunt, in quibus absolute positus intelligitur *aqua, fluvius, vel amnis*. Cic. 2 Natur. *Nam ut profluens amnis, aut vix, aut nullo modo*, etc. Lucanus lib. 2. *Torrenti sanguine*. Livius lib. 1. *Pueros in profluentem aquam mitti jubet*. Virgil. 2. Georg. *Nec non et torrentem undam levis innatat alnus*: idem lib. 10. *Torrentis aquæ more furens*: Idem, *Torrentia flumina*. « [*Ulpianus leg. 1. ff. de flum. Fluminum quædam sunt perennia, quædam torrentia. Perenne est, quod semper fluit; Torrens, quod tantum hyeme.* Ovid. 2. Pont. 3. *Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis, Communis vitii te quoque labe trahi.* Curtius 8. *Urbs cingitur amne torrenti.* Justin. lib. 4. *Nusquam alias tam torrens fretum.* Curtius lib. 9. *Torrentia præcipitia alveo incurrunt.* Lucret. *In medioque sitit torrenti flumine potans.*] »

Aquæ. *Bajanæ, Albulæ, Calidæ, Frigidæ, Stativæ* supple aquæ.

Arbor. *Delphica laurus, tarda morus, patula fagus*, subaudi *arbor*: nam nomen generale rectius subauditur, aliquando additur. Plinius libro 12. cap. 21. *Taxi arboris succum*. Suetonius Vesp. *Arbor quoque cupressus in agro avito*. Gellius lib. 9. cap. 6. *Folia olearum arborum*. Unde propriè Ennius dixit, *Capitibus nutantes pinos, rectosque cupressos*: de quo vide Gell. l. 13. c. 20. « [*et Diomedem, qui testatur, Pinus in masc. et fœm. genere inveniri.*] » Hinc Catullus

quod initio conservandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat, Jug. 88. Quæ postquam gloriosa modo, neque belli patrandi (esse) cognovit. Ubi Vide Rivium. Histor. l. Omnia retinendæ dominationis honesta existimat. h. e. quæ pertinent ad domin. retinendam: nisi malis intelligi in his causa, gratia. Vide Sanctium infra ad vocem causa.

dixit, *ulmum maritum* : nam maritus adjectivum est. Vide Virg. « [In *Oliva* subauditur *arbor*, sicut in » *Olivum* involvitur *unguen.*] »

Colum. lib. 5. cap. 10. *Eodem tempore juglandem, et pineam, et castaneam serere oportet*, subaudi *arbores* : nam hæc nomina adjectiva sunt. Vide *Nux.*

Argumentum. *Antecedens, Consequens*, adjectiva sunt, sed in absolutis deest argumentum. Cic. in *Topic.* *Alia ex antecedentibus, alia ex consequentibus.*

Ars vel scientia. In illis, *Grammatica, Rhetorica, Dialectica*, deest, *ars*. Varro lib. 4. *ling. artificibus maxima causa ab arte: id est, ab arte medicina medicus ut sit; a sutrina sutor.* « [Vide infra *Taberna.* Julius » Firmicus, *Minerva aris textricæ magistra.* Plaut. » Capt. *Carnificinam facere*, subaudi *artem* : sicut » Idem dicit, *facere artem ludicram: Carnificinum* » quoque *cribrum*, dixit Mostel.] » Ter. Hecyr. *ab arte musica*; ibid. *artem musicam.* Quinctil. lib. 2. (10) *Namque uno modo fit appositum ars Rhetorica, ut navis piratica, altero nomen rei, qualis est, philosophia, amicitia. Hæc ille; cui ut in priore parte faveo, sic in posteriore obsto: nunquam enim ex adjectivo nomine fiet substantivum, ut diximus. Gell. lib. 16. cap. 10. Rei grammaticæ peritus. Plin. Hippocrates clarissimis medicinæ scientiæ.* « [Hygin. fab. » 274. *ne quis servus artem medicinam disceret.*] »

Assium vel assibus. *Duodecim æris; octonis æris; decem millibus æris*, (11) subaudi *assibus.* A. Gell.

(10) *Namque uno modo fit appositum.*] Locus hic occurrit lib. II. cap. 14. ubi agitur de *Rhetorices* nomine et etymo, atque adeo traditur hisce verbis, eam vocem modo esse *Appositum* seu *Adjectivum*, veluti quum dicitur *ars Rhetorica*, modo esse *Nomen rei*, seu *Substantivum*, quale est *philosophia*, *amicitia*. At in hoc posteriore modo non fit verum *Substantivum*, sed *Substantivi speciem* accipit per *Ellipsin*; quod

Sanctius voluit in verbis, quæ

sequuntur.

(11) *Subaudi assibus.*] Ego potius subaudirem *libris*, quod est vocabulum generalius, et proinde distinctionis gratia recte ac passim recipit *no æris*. At vero *asses æris* vix putem antiquis temporibus dictum, quippe quum *asses* non fuerint nisi *ærei*, et nil aliud fuerint olim, quam *libræ æris*. Unde recte apud Gellium *viginti quinque æris*, scilicet *libræ*, exponuntur per *XXV. asses*. Vide *Dissertationem nostram de Aere gravi.*

lib. 20. cap. 1. *Si injuriam alteri facit, viginti quinque æris pœnæ sunt: quis enim erit tam inops, quem ab injuria facienda viginti quinque asses deterreant?* Budæus Agricola.

“ [Auctoramentum. Livius 44. *Vix gladiatorio*
 » *accepto, decem talentis, ab rege, rex in eam*
 » *fortunam recidit, subaudi auctoramento, vel præ-*
 » *mio, quod Gladiator accipit, ut arenæ locet ope-*
 » *ram.] ”*

Avis. Virg. 4. *Æneid. Solaque culminibus ferali*
carmine bubo Visa queri. Retulit, inquit Servius,
ad avem, nam Bubo masculinum est: sæpe enim
mutamus genus, referentes ad generalitatem; ut si
dicamus, bona turdus; referendo ad avem: aut prima
est A, referendo ad Literam, cum A sit neutrius ge-
neris. Hæc Servius; quæ verba si Grammatici ad-
verterent, multa inepta vitarent. Ovidius, Martia
picus avis. Martial. lib. 13. de Phasiano, Argiva
primum sum transportata carina. Plinius de psittaco,
India hanc mittit; idem de Apodibus lib. 10. cap.
39. Hæ sunt, quæ toto mari cernuntur. Lucret. lib.
4. de accipitribus, Visaque volantes. Hinc Virgilius;
Æriæ grues, et Strymonicæ grues. Vide Arbor,
Amnis, Herba, Urbs.

In illis etiam adjectivis, *ales, præpes, volucris;*
deest, avis. Cic. in Arato, Inde est ales avis lato
sub tegmine cœli: idem, Pulcherrima præpes læva
volavit avis; idem 1. Natur. cum volucres angues ex
vastitate Libyæ. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. quo-
rum majorem numerum præpetes diripere aves. Apul.
de Deo Socrat. igitur ales bestia prævenit: et lib. 5.
Asini: Alitibusque bestiis. “ [In Pervigilio Veneris,
 » *Pueri mater alitis, pro alati Cupidinis.] ”*

Bestiæ, vel Pecudes. Ovidius. *Terra feras cepit,*
subaudi bestias, Cicero, Nam cum ceteras animantes
abjecisset ad pastum. Virgil. Nulla neque amnem Li-
bavit quadrupes, neque graminis attingit herbam.
 VARRO 2. RUST. *Et pertinent ad feras bestias ac sylvestres.*
 Cicero, *Quam varia genera bestiarum, vel cicurum,*
vel ferarum. Livius lib. 34. sicuti feræ bestiæ irritatæ.

Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2. *feris bestiis objecit.*
 Curtius lib. 5. *Quasi feras bestias ipsos posse de-*
prehendi: idem lib. 6. *cum feris bestiis res est:* idem
 lib. 8. *Mittor ad feras bestias:* ibid. *vivendum esse*
in solitudine, veluti feræ bestiæ. Potest et intelligi
pecudes: nam *pecudes* omnia dicuntur animalia.
 “ [Lucretius, *Inde feræ pecudes persultant pabula*
læta.] ” Varro libro 2. Rustic. cap. 5. *Qui gregem*
armentorum emere vult, observare debet primum, ut
sint hæ pecudes ætate potius, etc. ibid. cap. 1. *Etiam*
nunc in locis multis genera pecudum frerarum sunt
aliquot. Mart. *Affuit immistum pecudum genus*
omne ferarum.

Bonæ. *Homo frugi, homines frugi,* (12) *subaudi*
bonæ: Frugi enim genitivus est a *Fru*, extrito S,
 “ [sicut in *Mehercle* factum ait Cicero, pro *Meher-*
cules.] ” Antiqui dicebant *bonæ frugis,* postea *bonæ*
frugi, deinde *frugi* tantum. “ [Servius in illud Virg.

(12) *Subaudi bonæ.*] Non ne-
 cesse arbitror subaudiri semper
 ꝛ Bonæ, quum per se sententiam
 hac quidem perte absolvat
 ista phrasis, significetque homi-
 nem frugi natum, utilem sibi
 vel aliis. Plaut. Asin. I. 3. 23.
Lena, quæ frugi esse vult, non
bene agit cum quiquam amante,
 h. e. utilis sibi, et suam artem
 diligenter curans. Neque vero
 ꝛ *Frugi,* etiam si addatur *Bonæ,*
 necessario Genitivum in his esse
 arbitror, sed posse etiam Dativum
 esse, et intelligi vel idoneus, vel
 natus: in qua sententia certe Priscianus
 fuit, Vide eum lib. VI. p. 682. et
 lib. XI. p. 924. Et ita solent alii
 quoque jungi Verbis et Nominibus
 Darivi. Tacit. An. I. 51. *Incessit*
itineri et prælio, scil. paratus,
 idoneus. Sall. Catil. 32. *Quod neque*
insidiæ Consuli procederent, h. e.
 insidiæ Consuli structæ. Cic. Parad. V. 3.
Quæ est ista servitus tam claro homini,
tanque nobili. Sed et ita forsitan
 Res mancipi, h. e. res, qualis,

et quo jure, mancipi venditur a
 populo. Nam et hunc Dativum
 esse, tradit ibidem Priscianus.
 Vide et quæ notavimus IV. 2. 1.
 pag. 529. de Vocabulo *Oppido.*
 At Vossius Anal. I. 46. et Ursinus
 To. I. pag. 131. Genitivum esse
 volunt. Et sane Plinius XXXIII.
 3. *qua consuetudine in his emp-*
tionibus, quæ mancipii sunt, etiam
nunc libra interponitur. Ut adeo
 liquere ex eo loco videatur, rec-
 titius vocem *Mancipi* pro Genitivo
 haberi, ut contractam ex *Man-*
cipii, eo sensu quo dicitur passim
Mancipio aliquid emi vel vendi.
 Denique ita Munerum nomina,
 veluti *Xviri stlitibus* judicandis,
IIIviri Reip. constituendæ, agro
 dividundo, etc. Vide supra ad
 Vocem *Aptus.* Certè illa detractio
 literæ S in Genitivis non probatur
 exemplis *Achilli, Persi,* à
 Servio allatis. Sunt enim hi Gen-
 itivi, non ab *Achilles, Perseus,*
 sed ab *Achillens, Perseus.* Etenim
 triplici modo enunciaverunt Ve-
 teres, Græci et Latini, hæc pro-

» *Immitis Achilli*; *Propter homæoteleuton*, inquit;
 » *destraxit S litteram, non solum necessitatis, sed et*
 » *euphoniæ causâ. Sallust. A principio urbis ad*
 » *bellum Persi Macedonicum. Detr. hinc autem S*
 » *tertiæ declinationis genitivo.*] » Cic. Attic. lib. 4.
Permodestus oc bonæ frugi homo. Plaut. Capt. *Fui*
ego lepidus, neque bonus vir unquam, neque frugi
bonæ: idem Cas. Bonæ frugi hominem jam pridem
esse arbitror. Ulpianus, *Sed si bonæ frugi servus*
intra annum, etc. Budæus in pandect. *Frugi bonæ,*
et bonæ frugi, cum dicebant, probam officiosum-
que consummate significabant: quanquam apud Gel-
lium, frugis bonæ legitur. Hæc ille. Plaut. Milit. *Fac*
sis frugi.

Cacumen. « [*Cacumen* subauditur in isto Horat.
 » *Ventum est ad summum.* Lucr. extremo lib. 5.
 » *Namque alia ex alio clarescere corde videbant,*
 » *Artibus ad summum donec venere cacumen.*] »

Campus, vel *Spatium.* Horat. 3. Carm. *Caus*
idem per apertum cervos jaculari, subaudi *campum,*
 ut notat Lambinus.

Canis. Molossus, Gallicus, Lacon, Canarius,
 subaudi *canis.* Virgilius: *canibus succincta Molossis:*
 Horatius 1. Sermon. *Simul domas alta Molossis*
Personuit canibus. Canis Gallicus, Ovid. lib. 1.
Metamorph.

« [*Canticum.* In *Classicum, Bellicum,* subauditur
 » *canticum.* Cic. *Bellicum me cecinisse dicant.* Livius,
 » *Vocatis classico ad concilium militibus.*] »

pria nomina, ut scil. dicerent
Persa, sæ: Perseus, sis: Perseus,
sei, vel *si.* Exempla singulorum
 passim occurrunt. Et a Nomin-
 tivis in *Eus* formatos esse hos
 Genitivos, multis, ut solet, os-
 tendit exemplis Vossius Anal.
 II. 9. Adde, haud facile ideo
 reperiri tales Genitivos tertie de-
 clinationis in nominibus Appel-
 lativis, quale hoc *Frugi* est. Et
 si reperiantur, eorum illa sunt
 nomina, quæ simul tertiam et
 quintam Declinationem admit-

tunt, veluti *Plebs* et *Plebes,*
 unde *Tribunus plebis* et *Tribu-*
nas plebei. Adhibetur autem hoc
Frugi sæpe ita absolute, quasi
 esset Adjectivum, unde credide-
 runt quidam esse Nomen inde-
 clinabile. Plautus Asin. V. 2. 7.
Ego illum putavi Siccum, Frugi,
Continentem, cui responderetur,
At nunc scito illum Madidum,
Nihili, Incontinentem. Phædr. fab.
 63. *at alteram lanificam,* et *Frugi*
rusticam. Cicero Famil. XVI. 21.
cujus Frugi severaque est vita.

Capilli, vel crines. Cic. *Non cani, non rugæ, repente auctoritatem afferre possunt*, subaudi capilli. Ovid. 2. *Metamorph. Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.* Lucanus 1. *Turrigero canos effundens vertice crines.*

Caro. *Utor bubula, suilla, ferina, ovilla, agnina, caprina*, subaudi carne. Sallust. *Caetulis cibus erat caro ferina*: Idem, *Numidæ plerumque lacte et ferina carne vescebantur.* Pomp. Mela. lib. 1. *cibus est caro, plurimum ferina.* Horat. *Epist. 15. vilis agninæ.* Vide Lambinum.

Castra. Curt. 3. *Stativa illic habuerat Cyrus*, (13) *deest castra.* Cic. *Omnes agros, stativa, portus.* Cæsar 3. *Civil. Eodemque die uterque eorum ex castris stativis exercitum educunt*: et paulo post, *Scipio in castris stativis biduo moratus.* Cic. 7. *Verr. castra stativa*: Idem 12. *Philip. Hæc custodia, hoc præsidium stativum.* Sallust. *Jugurtha, plerumque milites in stativis castris habebat.*

Causa, vel gratia, vel ergo. Terent. *Adelph. Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum, facere existimes, deest évενα, vel χᾱίσι, id est, causa, vel gratia, vel etiam ergo.* Virgil. *Illius ergo Venimus*: Idem, *Justitiane prius mirer, belline laborum?* Ovid. 2. *Metam. Successorumque Minervæ Indoluit.* Sallust. 1. *Histor. in oratione Philippi, exercitum opprimendæ libertatis habet.* Vide Aldi Scholia in Sallust. et Brissonium. Tacitus lib. 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur cognoscendæ antiquitatis*: ibidem, *Pugnam pro Romanis ciens, ostentandæ, ut ferebatur, virtutis*: idem lib. 3. *Erectis omnium*

(13) *Deest castra.* Idem vocabulum deest etiam, quando occurrit *Æstiva*, et *Hyberna*. Cic. *Famil. II. 13. Cum primum æstiva attigissem.* XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego scio illos in æstivis fecisse.* Liv. XXXVII. 14. *Quieta æstiva aciuos.* Suet. *Tib. 11. Ordo æstivorum tuorum.* Additur *Castra* ab eodem Suetonio in *Claud. c. 1.*

Obiit in æstivis castris, quæ ex eo Scelerata sunt appellata. Tacit. *An. I. 16. Castris æstivis tres simul Legionis habebantur.* Sic *Prætorium de Corpore Militum Prætorianorum absolute dicitur passim pro Prætorium Castrum, ut multis ex professo probavimus contra Ulr. Huberum in Disquisitione nostra de Prætorio.*

animis petendæ e Pisone ultionis : ibid. *Crebro se militibus ostentasset ab Narnia vitandæ suspicionis* : ibidem, *Multa populus paravit tuendæ libertatis, et firmandæ, concordæ* : idem lib. 4. *Qui pecuniam a Varro Ligure omittendæ dilationis ceperat.* Horat. lib. 3. *Da Lunæ propere novæ, da noctis mediæ, da puer auguris Mu ænæ*, supple *causa*. Vide Festum in voce *Ergo*, et Priscianum lib. 18. « [*Nepos Timol.* » *Nunc demum se* (14) *voti damnatum esse*, id est, » *propter votum*, quia id impetravit, *cujus causa* » *votum fecisset.*] »

Centena. Debet decies, aut *debet sestertiûm decies*, (15) *integrum erat, debet decies centena millia*

(14) *Voti damnatum.*] Dicitur id eodem modo, quo *Voti reus* Est autem *Voti reus*, qui se obligavit Diis ad præstandum aliquid, si consequatur id, quod petit. Id vero ubi jam consecutus est, dicitur *damnatus voti*, h. e. *damnatus ad præstandum id, quod voto promisit.* Hinc dicitur quis etiam *damnari votis* scil. *solvendis*, apud Virgil. *Eclog. 5.* Sic porro *Damnari pœnæ capitalis*, h. e. *ad subeundam eam.* Liv. XIII. 42. *Novus deinde Prætor capitalis pœnæ absentes decreto damnat.* Cic. de Sen. 12. *Qui in vinculis erant damnati rei capitalis.* In his intellige *sententiã*, vel *pœnã subeundã ergo*, at *istic voti solvendi*, vel *voti suscepti et facti, ergo.* Certe *gratia*, vel *ergo*, vel *nomine*, intelligendum est etiam in phrasi, qua quis dicitur *damnari scelerum*, quod memoravimus ad II. 2. not. 3. pag. 164. Et *damnare fraudis sub iudice* apud Tacit. Ann. III. 36. Vide et mox ad vocem *Crimine*. Sed et simili modo dicitur *Veniam defectionis impetrare* apud Curtium VI. 1. ubi et sequentia eandem præferunt constructionem in MStis, (Vide Gronovium Patrem Observ. II. 12. pag. 309.) ex quibus proinde ita legen-

dum, *Megalopolitanis*, quorum urbs erat ob *essa*, *defectionis ejus* (scil. causa) *Achai et Elei CXXI. talenta dare jussi.* Immo nihil frequentius hac Ellipsi in locutionibus quamplurimis. Unde et is, qui Urbi relinquebatur præfectus tempore Latinarum feriarum, ad quas omnes ex Urbe Magis rarus proficiscebantur, dicebatur simpliciter *præfectus Latinarum feriarum*, scil. *ausa*. Vide Inscript. apud Spon Itiner. To. 1. p. 344. Ut adeo mirer Doctiss. ceteroqui Casaubonum ad Capitolinum in Marco Antonino cap. 4. ubi dicitur, *Nec multo post præfectus feriarum Latinarum*, scil. fuit, tradere, neque dictum aut dici potuisse, *præfectus feriarum Latinarum*, sed *præfectus Urbis Latinarum feriarum causa*, quomodo & *istic* rescribi proinde voluit, non sine manifesto, ut ex dictis patet, errore. Nec tamen opus, ut in ista locutione intelligatur *semper causa*, quomodo possint etiam alia intelligi, veluti *sacro*, aut *diebus*. Certe ita Tacit. Ann. IV. 36. *Ut Feriarum Latinarum diebus Præfectum Urbis Drusum*, etc. Sueron. Ner. 7. *Auspiciatus est et jurisdictionem Præfectus Urbis Sacro Latinarum.*

(15) *Integrum erat, debet de-*

nummum sesterium. Martial. XII. 10. *Habet Africanus millies.* Vide Bud. de Asse.

Cibus. Terent. *Vir de demenso suo*, deest cibo: sic dicimus, *diurno vivit, diario contentus est*, subaudi cibo. Plaut. Stich. *vos meministis quot calendis petere demensum cibum.*

Cinædus, vel puer. *Exoletus* adjectivum est, unde *exoleti* dicuntur cinædi adultiore, qui jam adolescere, id est, crescere, desierunt, ut ait Festus. Cic. *Semper exoletos, semper lupas, ducebat.*

Clitella. *Impono tibi, quia tu mihi imposuisti*, subaudi *clitellam*: urbanitatis gratia non exprimitur. Cicero Attic. *Clitellæ bovi sunt impositæ.* Plautus Mostell. *Sarcinam imponam seni*, id est, clitellam: ibid. *Vehit hic cliellas, vehit hic autem aliter senex*: et infra, *Ego homines habeo clitellarios.* Cic. 2. Natur. *Nos onera quibusdam bestiis, nos juga imponimus.*

« [Cælum. *Lucescit, Vesperascit*, subaudi *cælum.* » Nepos in Pelopida: *Cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente cælo Thebas possent pervenire.*] » Sub *divo*, subaudi *cælo*: teste enim Capro Grammatico, (16) *sub divo veteres dicere solebant.* Horat. 1. Carm. *Namque Diespiter plerumque per purum egit equos.* Lucan. 1. *Fulgura fallaci micigerunt crebra sereno*, subaudi *cælo*. Virgilius Georg. *multa forent quæ mox cælo properanda sereno.* Horat. lib. 2. Satyr. 4. *Massica si cælo supponas vina sereno.* Livius 7. Maced. *Nursiæ sereno*: et infra, *sereno cælo.* Vide *Tempus.*

Cæna. Sueton. Augusto, *Convivabatur assidue, nec unquam, nisi recta*: idem Vesp. *Sed et convivabatur assidue, ac sapius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuvaret.* Martial. lib. 8. *Promissa est nobis sportula,*

sies centena.] Immo vero integrum est, debet decies centies sesterium pondus argenti in nummis, sicuti censer, et contendit Vir Summus, Joh. Frid. Gronovius in præclaro opere de Pecunia Vetere. Vide eum in primis lib. 1. cap. 5.

(16) Sub *divo Veteres, etc.*] Nihil in his est argumenti ad probandam, quam Sanctius recte statuit, Ellipsin. Repone ergo, *sub divo cælo Veteres, etc.* ac vide Flavium Caprum in Libello de Orthographia.

recta data est, subaudi *cœna*. Sueton. Domitian. (17)
Sportulas ad rectas cœnas redegit.

Consilium. *Perstat in proposito*; *arcanum celat*; *secretum custodit*, subaudi *consilium*, [*vel Negotium*, et sic deinceps] Juvenal. *Si te propositi nondum pudet*, atque *eadem est mens*, subaudi *consilii*. Horat. in Odis, *arcana consilia dixit*. Val. Maxim. lib. 2. cap. 1. *arcana consilia patrum*: idem lib. 3. cap. ult. *propositum consilium*. Hinc dicimus, *a secretis*, subaudi *consiliis*. Sallust. *Falso queritur genus humanum*; (18) subaudi *consilio*. Vide et *Judicio*.

“ [*Cerium est facere, abire*, subaudi *consilium*.
 » Plaut. Epid. *Eundem senem oppugnare certum est*
 » *consillum mihi*, pro *consilium bene visum et con-*
 » *sultum*. Etiam in *consulto* subauditur *consilio*. Plaut.
 » Truc. *Consulta sunt consilia*, quando *intro adve-*
 » *nerunt*, id est, jam inter se compacti sunt. Paulus
 » quoque Jurisc. dixit, *consulto consilio*.] ”

Constitutus. (19) Cicero de Senect. *Ille vir haud magna in re, sed fidei plenus*. Horat. *Me libe. uno patre natum*, et *in tenui re*, subaudi *constitutum*.

Copia. In verbis *copiæ* et *inopiæ*, si sit genitivus, potest intelligi *copia*, (20) vel, more Græco, *præpositio ex*: ut, *eges medici*, subaudi *copia*, vel *egestatem*: *abundas pecuniarum*, deest *copia*. Cæsar. 2. Civil. *Quæ res omnium rerum copia complevit exercitum*: Idem lib. 1. Gal. *Abundare copia omnium rerum*: et lib. 8. *abundare copia frumenti*, “ [*Livius*
 » 38. *Urbem plenam omnium rerum copia invenit*.
 » Vide infra in *Hellenismo*.] ”

[(17) *Sportulas ad rectas, etc.*] Verba Suetonii in Domit. cap. 7. sunt, *Sportulas publicas susulit, revocata cœnarum rectarum consuetudine*.

(18) *Subaudi Consilio*.] Immo potius, nomine, modo, negotio, ut in omnibus ejus formæ Adjectivis, quæ Adverbiorum speciem habent, veluti, *Auto*, *secreto*, etc. Ita mox *consulto* et *inconsulto* Participia sunt, et in-

telligitur *negotio*, modo, sic *augurato*, *cognito*, etc. Neque id minus verum est, eo, quod alicubi legatur *consulto consilio*. Vide et infra ad *Judicio*.

(19) *Cicero de Senect.*] Confer, quæ notavi supra ad Vocem *Affectus*.

(20) *Vel more Græco præpositio ex*.] At tu vide, quæ notavimus supra ad II. 3. pag. 167. 168.

« [Corona. Plautus Capt. *Collus collaria caret,*
 » subaudi *corona* : quicquid enim coronat, sive ambit
 » collum, *corona* dicitur : ut Navius, *collum mar-*
 » *moreum torquis gemma coronat.*] »

Civica donatus, muralem, et obsidionalem adeptus ; Gramineam ei milites obtulerunt, lauream meruit ; subaudi *coronam*. Sueton. Jul. *Jus laureæ coronæ* : Idem, *Nero coronam capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam*. Plinius lib. 7. *Primus omnium eques coronam muralem acceperat, sex civicas*, Idem lib. 16. cap. 4. *Hinc civicæ coronæ, militum virtutis insigne.* « [Servius in 1. *Æneid. Si sertos d. xero,*
 » adde *Flores, si sertas, adde Coronas, ut Luca-*
 » *nus, Accipiant sertas nardo florente coronas.* Hæc
 » Servius. Itaque et *serta* adjectivum est, addique
 » debet *coronamenta*. Virgil. *Serta procul capiti tan-*
 » *tum delapsa jacebant,* aut subaudi *negotia*, ut *serta*
 » *negotia* florum sint *serti flores*. Vide *Negotium.*] »

Crimine, vel actione. In verbis accusandi, aut absolventi, si genitivus reperiatur, deest *crimine* : ut, *furti damnatus ; repetundarum absolutus.*

(21) *Barbare* vero dices, *accuso te criminis* ; quia nullum verbum regit genitivum. Cicero pro Ligar. *Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint perinaces, sceleris vero crimine, furoris, parricidii, liceat Pompejo mortuo, liceat multis aliis carere* : idem 5. epistol. *Ne vitium arrogantiae subsequatur.* « [Nepos Milt.
 » *Hic etsi crimine Pario est accusatus* : et Themist.
 » *Hoc crimine, proditiōnis absens est damnatus.*] »
 Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Quapropter non es dam-*

(21) *Barbare* vero dices, etc.] Non ita *barbare* hæc dici ostendimus allatis exemplis jam supra ad II. 3. pag. 164. Verum quidem est, quod subjungitur, a nullo Verbo regi Genitivum, sed non opus est *criminis* regi in hac locutione a Verbo, cum satis commoda statui queat Ellipsis, vel *causa*, aut *Ergo* ut in *Damnare* paulo ante fieri ostendimus, vel *nomine*, ut ex Cicerone

mox censer Scioppius. Atque ita *Reus sceleris, facti*, etc. quæ passim occurrunt. Sed et ita exponendus Livius. 1. 32. *Quarum rerum, litium, causarum, condixit Pater patratus Populi Romani Patri patrato Latinorum*, intellige, nomine, causa. Locus Nepotis ex Themist. adversatur Sanctio: nam et istic *proditiōnis* regitur a *Nomine*, per Ellipsin omissa,

nandus rigoris rustici crimine, C. Mari: idem lib. 4. cap. 2. *Qui incesti crimine a tribus Lentulis accusatus*: ibid. cap. 6. *Et diri facti crimine sub magno iudice damnatum*: et lib. 6. cap. 1. *Crimine impudicitiae damnatus est*: ibidem cap. 5. *Filius ejus adulterii crimine damnatus*. Apul. lib. 7. in princ. *Crimine latrocinii in hospitem mihi charissimum postularar*. Vide Hadrianum Cardin. *Facinoris crimen*. Horat. lib. 2. Sat. 3. *An commotæ crimine mentis Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem?* “ [Virgil. 6. Æneid. *falso damnati crimine mortis*.] ” Ovid. 5. Fast. *Sceleris crimine damnat avos*. Martial. lib. II. *Arguimur lentæ crimine pigritiæ*. Statius 2. Theb. *Nec furibundæ crimine meus Arguerim*. Specialia enim crimina in genitivo possunt apte poni, si a generali voce regantur; *scelus* autem, ut inepti aliqui disputant, generale nomen non est, ut ex testimoniis citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant*: Nam nomen *peccati*, etiamsi generale sit, ut *crimen*, adjunctione adjectivi *unius*, fit speciale; itaque deest *crimine*. Quo etiam modo Livius lib. 3. dec. 1. dixit, *Unius tantum criminis nisi te vindices*. Quo in loco Perionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativum deesse contendit; mihi videtur deesse, *actione*, ut sit, nisi te vindices ab actione sive accusatione unius criminis. Cic. 2. Offic. *judicio capitis arcessas*. “ [Potest tamen et ablativus, *Nomine*, subaudiri, ut *Criminis nomine* sit causa criminis seu criminosa. Cic. *Damnatus nomine* conjurationis.] ”

Crimen. Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital est*. Plaut. Menech. *Nunquam ædepol fugiet, tametsi capital fecerit*, subaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in sacrificiis. Vide Festum.

Culmen. *Superba tecta, hospita tecta, recipere se in tecta sua*, subaudi *culmina, fastigia, vel negoria, vel ædificia*. “ [Servius in Eclog. 1. *Ideo culmina dicta sunt tecta, quia veteres ædificia culmo cony tegebant, id est, paleis, vel stipula e messibus*.] ”

Virgilius

» Virgilius 2. *Æneid. Turres, et tecta domorum
» culmina convellant.* Potest etiam subaudiri *ruguria,*
» Vitruv. lib. 2. cap. 1. *Nonnulli ea utra palustris
» componant ruguria tecta.* Similiter in *Lacunar*
» subauditur *tegmen*: nam *Lacunar* pro *lacunare*
» adjectivum est.] »

Culpa. Magna est quæstio inter eruditos, de *noxâ*,
et *noxia*. Valla lib. 6. cap. 35. asserit, *noxam* esse
damnum, *noxiam* vero nusquam reperiri. (22) Ego
asserero, *noxam* esse damnum, sive nocumentum;
noxiam vero esse nomen adjectivum, in quo
subintelligitur *culpa*. Terent. Eunuch. *Unam hanc
noxiam mitte*; idem Heaut. *Magnum hoc quoque
signum est, dominam esse extra noxiam*: idem
Phorm. *Hic in noxia est*; ille ad defendendam
causam adest. Ita dicimus, *nocere noxam*, id est,
dare damnum, non autem, *nocere noxiam*. Hæc
vera differentia est, quicquid dicat Tribonianus.
Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offensæ veteris reus, atque
tacendæ, subaudi culpæ.* « [Servius in illud. Virg.
» *Unius ob noxam; Noxam*, inquit, pro, *Noxiam*.

(22) Ego assero *noxam*, etc.] Ac-
cipio hanc distinctionem, et *noxiam*
arbitror cum *Sancio* esse potius
Adjectivum, in quo intelligatur
culpa, vel *res*, quam Substantivum
ex *Noxa* formatum, per
π i. 3. m. literæ I, ut voluit Do-
natus et alii. Sic *Noxius* pro reo.
Tacit. Ann. V. 11. *Eum ut noxiam
conjunctionis ad disquisitionem tra-
hebat.* Sed *Noxam* censeo, non mo-
do significare damnum seu nocu-
mentum, ut apud Livium XXXIII.
20. *Vetarint eos adventum perti-
nescere Regis; nihil his aut sociis
eorum noxa futurum fraudive.* Tac.
III. 13: *quod neque convictum
noxæ reo, neque defensum absolu-
tioni erat*, h. e. malo, quod in
damnatione et pœna inest. Sed
et notare simul ipsum quoque
crimen seu maleficium, et pœnam
criminis. Prius vide apud Livium
V. 47. *Reum haud dubium ejus*

noxæ, h. e. criminis. Alterum
declarat usitata locutio JCtis,
Noxæ dedere, h. e. dedere ad
malum pœnæ ad nocendum quo-
cunque modo illi, qui deditur.
Plauti ut Livio dicitur paulo
antè adventus Regis nullis *noxæ
futurus*. Et hinc apud Sallust. Hi-
stor. lib. I. in Oratione Philip-
pi, *vellem, prava incepta consul-
toribus Noxæ esse*, Et ibid. *Angi
Noxarum metu*, h. e. pœnarum.
Simplicius id putem, quam,
quod nonnulli volunt in interpre-
tes, ut *Noxæ dedere* accipiatur
pro *dedere noxæ nomine*. Et vide-
tur isthæc expositio clarissime
refutari ex l. i. §. 15. D. de
Vi, ubi Dominus dicitur, *ipsos
se vos, maleficii causa, noxæ de-
dendo immunis esse*. Manifeste
enim istic, *Noxæ* est *Dativus*,
ac a maleficio distinguitur. Sed
et sic *Noxam* mereri pro pœna po-

» *Et hoc interest, inter Noxam, et Noxiam, quod*
 » *Noxia culpa est, id est, peccatum; Noxa autem*
 » *pœna.*] »

Cubiculum. Plinius lib. 30. cap. 6. *Post hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectove includi; ibid. Eo liberat et lacerta viridis, viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus suspensa.*

(23). « [*Cursum subaudi in Tendimus in Latium.*
 » *Nepos in Milt. Morandi tempus non habens,*
 » *cursum direxit, quo tendebat.*] »

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis, Proteu, scis ipse, nec est te fallere cuiquam, subaudi datum, vel concessum, (24) Vide Facultas.*

nitur apud Petron. Immo diserte id ita interpretari videtur ipse Liv. VIII. 28. *Ne quis, nisi qui Noxam meruisset, donec Panam luaret, in compedibus teneretur.* Vide et Festum. Quin et ipsam culpam ac reatum significat *Noxa*. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilitio titulus vendendorum servorum adscribi dedebat, *quis fugitivus, errove sit, noxave solutus non sit.* Sic et Livius XXIII. 14. *Eos noxa, pecuniave sese exsolvi jussurum.* h. e. reatu, cui erant obnoxii, ausi quippe capitalem fraudem, et pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxa liberati interfectores.* Et 1. 59. de stupro Lucretiæ, *avertendo Noxam ab coacta in Auctorem delicti.* Sueton. Aug. 67. *Illum a quo simul ambulante incurrenti repente fero apro per metum objectus est, maluit timiditatis arguere, quam Noxæ, remque non minimi perisuli, quia tamen Fraus aberat, in jocum vertit: ubi prorsus videtur poni pro fraude et culpa.* At vero in illo sensu damni dati, et mali, porro per pœnam accipiendi, seu ipsius pœnæ, poni potest et *Noxia* quoque, ita ut intelligatur Res. Liv. XLI. 23. *Sine ullius eorum, quos oderat, noxia, h. e. damno et malo.* Et Plautus sæpe *Commereri* et mere-

ri *noxiam*. Vide Mostell. V. 2. 26. et Trin. I. 1. 1. Adde Festum, apud quem Servius Sulpicius exponit *noxiam* per *damnum*, et Imp. Justin. Instit. de *Noxalibus actionibus*. Sed cujus, vel Triboniani, distinctionem Sanctius rejicit, et recte, si voluerunt illi eam fuisse hisce vocabulis propriam ac perpetuam. Mihi certe videtur utrumque fere idem significare, et ideo pronis sue sæpe adhiberi; sed tamen usu magis frequentatum, ut *Noxa* pro nocumto ipso et maleficio, ac ejus pœna ponatur, at *Noxia* pro culpa. Vide et Opuscula de Latinitate Ictorum Veterum pag. 8. etc. et ubi Doctiss. Dukerum.

(23) *Cursum subaudi, etc.*] Vel potius *Iter*. Virgil. Aen. VI. 240. *Quam super haud ullæ poterant impune volantes Tendere iter pennis.* VII. 7. *Postquam alta quierunt Æquora, tendit iter velis.* Ovid. Metam. II. 547. *Ad Dominam tendebat iter.* similiter Auct. B. Africanicap. 11. *At gressumque ad mania tendit,* Virg. Aen. I. 414. Vide et infra Sanctium in Voce *Iter*. Potest etiam intelligi *Se*. Plautus Pseud. I. 2. 81. *Tenes, quorsum hæc se tendant, quæ loquor.* Si enim edidit Taubmannus, et habent MSti, eo teste.

(24) *Vide Facultas.*] Nulla ta-

Dei. *Per superos et inferos rogatus*, subaudi *Deos*. Horat. *Carmine Dii Superi placantur*, *carmine Manes*: idem, *Me diis miscent Superis*: idem 4. Carmin. *Dii Superi*. Apulej. *Utrum Lar sit, an Larva, Deum Manem vocant*.

Dens. Persius, *et genuinum fregit in illis*, subaudi *dentem*. Sic in illis, *caninus, maxillaris, molaris, columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Dicto. Virgil. *Ocyus huc omnes*: idem, *Ocyus incubuere omnes*, (25) subaudi *dicto*: idem, *Et dicto citius tumida æquora placat*.

Dies. Ovid. in *Fast.* *Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis*, subaudi *dies*, vel *lux*: Dies enim, quia est ambiguum, utroque in Genere suppletur: ut, *quarto Idus, tertio Kalendas*, subaudi *die*.

Virgil. *Meus est natalis*, subaudi *dies*. Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo scripsi*: idem Bruto: *nam die tuo natali victoria nunciata*. Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies*. Errat igitur Valla lib. 4. cap. 10. “[Plautus Trin. *Tu in perendinum paratus sis, ut ducas uxorem*, subaudi *diem*: Cicero, *Utrum diem tertium, an perendinum dicere oporteat*. Cæsar 5. Gall. *Perendino die*, Afranius Privigno, *Festis promiscue, atque profesto, concelebras focum*, subaudi *diebus*, et *die*. Plaut. Aulul. *Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat*. Cicero, *Aliquem in crastinum differre*: idem, *Aliquid crastinus dies nobis pollicetur*.]”
Agonales, Appollinares, Fasti, Nefasti, subaudi *dies*. Vide *Festa*. Plinius lib. 33. cap. 1. *Publicatis diebus fastis*.

men istuc hujus Ellipseos exempla memorantur. Ego vero in hisce locutionibus si quid intelligendum sit, eam tamen facultatis vocem potissimum intellexerim. Certe Terentius addidit *Facile*, Adelp. V. 4. 8. *Curvis facile est noscere*, ubi potuisset dixisse, *curvis est noscere*. Sed

tamen posse hæc etiam absque Ellipsi commode satis exponi, ostendimus in Notis ad Vocem *Ibido*. Ceterum Auctor voluit sine dubio lectorem remittere ad Vocem *Potestas*, ubi plura hujus locutionis exempla ab ipso adferuntur.

(25) Subaudi *dicto*.] Malim Se-

Dies, vel Tempus. Cicero I. Catil. *Dixi, cædem te opimatum contulisse in ante diem. V. Cal. Novemb.* idem. Attic. lib. 3. de Q. Fratre nuntii nobis tristes venerunt, ex ante diem Non. Jun. et lib. 2. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Kalend. Novemb. distulit.

Digitus. Adagium, *Minimo provocare, subaudi digito: sic auricularis, annularis, medicus, infamis:* Pers. *Infami digito, et purgalibus ante salivis.*

Domus. Ovid. *Regia Solis erat sublimibus alta columnis, subaudi domus.* Seneca in Agamem. *Perlucet omne regie vitium domus. Sic basilica, subaudi domus.* “[Vitruv. lib. 8. cap. 4. *Zama » civitas Afrorum, cujus mœnia rex Juba duplici » muro sepsit, ibique regiam domum sibi cons- » tituit.*] ”

Domum. *Uxorem duxit, subaudi domum, vel in domum.* Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Terentius Phorm. *Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum: idem Hecyr. Nunquam se illa viva uxorem ducturum domum.* “[Plaut. Aulul. *Redi, » atque intus serva, (26) subaudi domum: idem » Cistel. Sine filiam tuam esse hic triduum, et » servare apud me: Et Mil. Serva istas fores; hoc » observabo ostium. Terent. Solus Sannio servat » domi, subaudi ædes. Plaut. Mostel. Natus nemo » servat in ædibus, id est, nemo est domi, qui » domum velut custodiat.*] ”

ENS. Livius; (27) *Ego Annibal peto pacem, subaudi Ens.* Priscianus lib. 18. cap. 1. *Est autem,*

110. Vide quæ notavi ad II. 10. not. 6. pag. 220.

(26) *Subaudi domum.* Malim res meas. Sic mox supplendum illud ex Mostell. V. 2. 22. *Natus nemo servat in ædibus, intellige res.* Aliud est, *servare et observare fores istas, scil. malo plerumque animo, ut scias, quis intrer aut exeat.*

(27) *Ego Annibal, etc.] Plura*

sunt Ellipseos hujus, ac rariora et notabilia magis exempla, cujus generis hic referri quædam debuerant. Corn. Nepos Catonẽ 1. *Primum stipendium fecit annorum decem septemque, sicil. ñr.* Plinius Paneg. cap. 38. *Qui, optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod, etc.* Et cap. 8. *O vere Principis atque etiam Consulis, reconciliare æmulas*

quando per ellipsin verbi, vel participii substantivi, hujuscemodi casuum, id est, nominativi cum obliquis, constructio solet proferri: ut, filius Pelei, Achilles, bellans multos interfecit Trojanos: subauditur enim participium verbi substantivi, ENS, quod in usu nunc nobis non est, pro quo possumus, qui est, vel, qui fuit Pelei filius, dicere, vel subaudire, etc. Idem in eodem lib. cap. de Finitivorum constructione, Græci autem participio utuntur substantivo: ut Ἀπολλώνι ὄν διδάσκεις, Τύφων ὄν μανθάνεις, quo nos quoque secundum analogiam possemus uti, nisi usus deficeret participii frequens: quamvis Cæsar non incongrue protulit Ens, a verbo Sum, es, est; quomodo a verbo Possum, potes,

civitates, in quibus intelligitur existens munus vel negotium. Sueton. Claud. 33. Libinis in feminas profusissimæ, scil. fuit, marium omnino expers. Galb. 22. Cibi plurimi traditur. Domit. 13. Ab juvena minime civilis animi, confidens etiam, etc. Sic enim distinguendum. Cap. 20. Sermonis tamen nec inelegantis, dictorum interdum etiam notabilium, scil. existens, Vellem inquit, etc. Cap. 22. Libidinis nimix, assiduitatem concubitus ἀνεπαλόν v cabat Salust. Jug. 54. Multa oppida temere munita, aut sine præsidio (scil. ὄντα), capit. Cap. 66. Milites palantes, inermes, quippe in tali die, ac sine imperio (scil. ὄντα), aggreduuntur. Cap. 91. Quæ postquam oppidani cognovere, res trepidæ, malum improvisum, ad hoc pars civium extra mania in hostium potestate (scil. ὄντα) coegere, uti deditionem facerent. Hinc jam explicandum, et tali quidem modo, Caput 112. in quo miris hæsitant interpretes: neque hominem nobilem, non sua ignavia, sed ob Remp. in hostium potestate, relictum iri. Intellige, in hostium potestate ὄντα, et confer cum proximo priore loco: ita omnia erunt plana. Huc quoque pertinet vexa-

tissimum illud Propertii III. 18. Durus, qui lucro potuit mutare puellam. Tantum in lachrymis Africa tota fuit? Quam variis modis hic locus tenteret, etiam ab ipso Viro Summo, Gronovio Patre, Vide Ejus Observ. III. 17. Sed nihil audacius. Broukhusio, qui verissimam lectionem et pulcherrimam phrasin, in lachrymis, imperite prorsus ac temere præter MStorum fidem ex Propertio eiecit, et ex conjectura ortum substituit in lucris, quo nihil melius, nihil venius, pronunciat, ut solet. Ast nihil profecto istuc mutandum. In Lachrymis enim exponendum, ut jam ferme vidit Schottus, male a Broukhusio rejectus, existenti in ipsis illis lachrymis, suis simul et puellæ, quam ultimum sibi invicem vale dicerent, quo tempore, et quibus in lachrymis, maxime moverent amatores. Audi ipsum Propertium I. 5. 11. His ego non horam possum durare querelis. Ah pereat, si quis lentus amare potest. An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Atque Asiæ veteres cernere divitias; Ut mihi deducta faciat convicia puppi Cynthia, et insanis ora notet manibus? Similes vero Ellipses Participii ante Præ-

Potens: idem l. 5. cap. de Casu, *Rege Latino*, pro, *regnante Latino*: quamvis in hujusmodi quoque constructione subauditur participium substantivum. Hæc Priscianus. Quinctil. l. 8. c. de Ornatu, *Multa ex Græco formata nova*, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quædam admodum videntur, ut, ENS, et ESSENTIA, quæ cur tantopere aspernemur, nihil video, nisi quod iniqui Judices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. Acron autem ait, laudem meruisse philosophum, quod hoc sit usus participio. Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillime possit intelligi; ut *Adsum Troius Æneas*, scilicet, ens, vel qui sum, quomodo etiam locutus est Cæsar. 2. Civil. Carmo-nenses, quæ est longe firmissima totius provinciæ civitas. Grammatici nescio quam Appositionem, et Evocationem, hoc ignorantes, finxerunt. Plaut. in

pos. IN passim occurrunt. Sic Sallust. Jug. 40. *Qui a Jugurtha in Legationibus aut imperiis pecunias acceperunt*. Cicero Catil. IV. 1. *Est mihi præta in dolore vestra voluntas*. Ovidius Metamorph. VIII. 313. *Hippasus, et primis etiam nunc Nestor in annis*, h. e. Nestor existens adhuc in prima juvenia. Idem plene et absque Ellipsi, Metam. XIII. 546. *pænæque in imagine tota est*. Porro Phædrus fab. 9. *Lepus semanimis mortis in solatio*, h. e. quum solatium mortis suæ perciperet ex eo, quod ille, à quo iridebatur, simili morte periret. Quam locutionem recte jam vindicat et tuetur ipse Gronovius contra varias aliorum conjecturas, ut videri potest in Notis Schefferi. Sallust. lib. 5. Hist. *Sullam in victoria Dictatorem sibi uni assurgere*, etc. solitum, h. e. quum victor esset. Nihil apud Ciceronem frequentius. Famil. II. 16. *Hæc aspersi, ut scires, me etiam in stomacho ridere solere*, h. e. etiam quum ira et indignatione agitor. I. 9. *In hac contentia complectendus erat Cæsar,*

h. e. quum in hac jam sententia essem. Ibid. de Cæsare, *qui mihi, quascunque res gereret, tuendus esset, nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis* (scil. existens), etiamsi in nos non esset is, qui est, tamen ornandus videretur. X. 3. *Cæsarem, quod me, in tanta fortuna*, scil. existens, modo cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi. de Offic. III. 9. *Neque in his eum facinoribus quisquam potuit videre*, h. e. quum hæc faceret. Sed innumera ejus generis passim occurrunt. Adde tamen et illa, quæ Sanctius noster supra ad Vocem Constitutus retulit, et quæ nos ad vocem Affectus. Quin ipsum illud in lachrymis esse, aut jacere, sæpe reperias. Cicero Famil. XIV. 2. *Te nunc ita vexari, sic jacere in lachrymis et sordibus*. Ipse Propertius de Amatore et Puella, l. 20. 2. *Primo quum testis amori Adfuerim Vestris consarius in Lachrymis*. Sic passim in luctu: in summo dolore consolatur me spes, Cic. Famil. I. 6. *ut etiam in vulneris dolore æquo animo moveretur*, V. 12. Hæc paulo co-

Milite obscure dixit, *Mirum est te lolio vicitare*, (28) *tam vili tritico*, id est, cum triticum veneat vili. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expressit participium sic, *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, sive vendere vis, sive pacisci, sive emere, sive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Equus. Ferus, sonipes, cornipes, quadrupes, adjectiva sunt; si sola ponantur, *equus* intelligitur.

Fabula. Terentius, Transtulit in Eunuchum suam, subaudi fabulam: nam *Eunuchus, Ajax, Orestes*, etiam pro tragœdia, masculina sunt; sed frequentius ad nomen generale respicimus. Vide *Avis. Horat. Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas. Juvenal. Impune ergo mihi recitaverit ille togotas. Sic Atellanæ, palliatis, etc. subaudi fabulas, vel comœdias.*

Facem, vel cereum. Luce mihi, præluce nobis, subaudi facem, vel cereum. Plaut. Cas. Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem: idem Curcul. Tute tibi puer es lautus, luces cereum. [At Vide supra III. 3. ad verbum Luceo.]

“ *Facta, [vel potius, Negotia. Vide infra.] Mira*

pius declarare volui, ut liquido ostenderem exemplo immodicis illis Broukhussii, cujus ceteroqui justis laudibus detractum nihil volo, admiratoribus, quam graviter ille & inscite contaminaverit aliquando suos Auctores, inmittendo temere in textum, quæ confiderrimis asseverationibus perperam vera jactabar.

(28) *Tam vili tritico.*] Non est obscura hæc dicitio. Expone, *tam vili ente vel existente tritico*, ut paulo ante vidimus Priscianum interpretari illud Virgilii, *Rege Latino*. Immo ita Ablativi unici absoluti sæpe occurrunt: veluti *Ludis*, apud Cic. de Sehect. cap. 18. *Obsequentem* cap. 107. et *Sueton. Cas. cap. 39. Præscriptione*

ibid. cap. II. Comitibus, passim. Sereno intonuit, Obsequent. cap. 82. Sic Tacitus Ann. III. 28. Dedit jura, quibus pace et Principe uteremur, h. e. existente nobis pace et Principe. Livius XXVIII. 17. Haud cuiquam dubio, eprimi posse. Cicero Famil. VII. 18. Nihil te ad me scripsisse postea demiror, præsertim tam novis rebus, et VI. 1. Nec dubitare debes, quin aliqua Rep. sis futurus, qui esse debes, Florus I. 18. 18. O quam facile erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis. III. 23. 3. Nec alias magis apparuit Hispani militis Vigor, quam Romano Duce. Vide et Gronovium Patrem Observ. I. 17. et IV. 4.

» sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit, su-
 » baudi facta, apud Plaut. Bacchid. nam sic idem
 » in Rud. *Haud miranda facta dicis, si Deos de-*
 » cepit, et homines. Sic *Antehac, Posthac Postea,*
 » *Interea*, etc. (29) subaudi facta: *Hac enim pro*
 » *Hac dicebant. In Adhuc, pro ad hoc*, (30) su-
 » baudi factum. Plaut. Mil. act. 4. sc. 5. *Ante hoc*
 » *factum hunc sum arbitratus semper servum pes-*
 » *simum.* »

(29) Subaudi facta.] Vel negotia. Vide infra in Voce *Negotium*. Sed et incertum, an huc referenda sint *Antehac* et *Posthac*, h. e. an *Hac* pro *Hac* sit in hisce positum. Nam possit esse Ablativus, et intelligi *Hora*, plane ut in *Hactenus*. Certe *Ante* et *Post* sæpissime Ablativis reperiuntur juncta, sed per Ellipsin. Sic passim multo *ante*, *biduo ante*, *paucis ante diebus*, *anno post*, *post paulo*, etc.

(30) Subaudi factum.] Quidni *Tempus*? Certe sic, in Plinii *Paneg.* cap. 7. *Ad hoc avi*, intelligitur omnino *Tempus*. Sic *Pluvius Capt.* II. 3. 25. *Ut adhuc locorum faci*, scil. *tempus* vel *negotium*. Sed et in Negativis locutionibus, quæ frequentes sunt cum hoc vocabulo, intelligo *tempus*. *Vatinius* apud *Cicer.* *Famil.* V. 10. *Cæsar adhuc de meis supplicationibus non refert.* *Cic.* *Famil.* III. 5. *Quod quibus adhuc non satis est perspectum.* *Nepos Mil.* 4. *Qua pugna nihil adhuc est nobilius.* *Petron.* *Neque adhuc omnia erant facta.* In quibus intellige omnino non *Factum*, sed *Tempus*. Similiter *Usque adhuc*, quod sæpius apud *Plautum* et *Terentium* occurrit, dici videtur pro *Usque ad hoc tempus*. Ceterum sæpe illa vox notat etiam idem, quod *præterea*, *insuper*. *Tacitus de Germ.* cap. 29. *Cetera similes Batavis, nisi quod ipso adhuc terræ suæ solo et cælo acrius animantur.* *Sueton.* *Nerone* 30. *Atque ut certiores adhuc in-*

delem ostenderet. In his et similibus intelligitur *Negotium*, quasi dictum esset, *acrius ad* (h. e. supra) *hoc negotium*, quo *Batavi* animantur; *certiores ad hoc negotium*, quo iam antea ostenderat suam indolem. Possis tamen sæpe id *Adhuc* accipere etiam, ut *Adverbium compositum*, plane ut *Adeo*, de quo velim videas, quæ notavi III. 14. not. 7. et 39. Neque obstat *Constructio cum Genitivo*, *Adhuc locorum*, quippe quæ etiam in aliis reperiatur *Adverbiis*, veluti *Nusquam locorum*, *Minime gentium*, *Affatim divitiarum*, etc. Græcis id frequens est, de quibus vide *Me* id demonstrantem pluribus ac *Aelianum Var. Hist.* X. 18. 5. in *Addendis*. Quapropter rem in medio relinquens, fateor, nihil fere esse, quare non pro *Adverbio* haberi possit id *Adhuc*, ex *Ad* et *Huc* compositum, ut *Adeo* ex *Ad* et *eo*: sed tamen nihil etiam ob stare quo minus habeatur ortum et compositum ex *Ad* et *Hoc*, tanto magis quoniam *Adhuc* et *adhoc* idem fere notant, et maxime designant *Tempus*. Rectius autem intelligas *Factum* in sequenti locutione. *Nepos Thras.* 3. *Præclarum hoc quoque Thrasibuli.* *Timoth.* 1. *Multa hujus sunt præclara facta.* Sed et sic *Dictum* intelligitur sæpissime. *Cicero de Senect.* cap. 24. *Honestum illud Solonis est, senescere se multa indies addiscentem.* Nihil autem frequentius apud Græcos hujusmodi

Facultas, s. Potestas, (31) *Quoad ejus fieri possit.*
Ejus, inquit Budæus, *apud Latinos paretcon est*,
 id est, abundat: *Mihi videtur deesse, facultas, vel*
potestas, quod Græcè dicitur δύναμις. “ [Vide supra
 ” lib. 3. cap. 6.] ”

Famulus. In illis, *a pedibus, a secretis, etc. deest*
famulus, vel servus. Sueton. lib. 1. *Philemonem à*
manu servum. Vide *Servus.*

“ [Fastigium. *Ex alto, subaudi fastigio.* Liv.
 ” 27. *Nomen regium ex tam alto fastigio asper-*
 ” *nantis.*] ”

Febris. *Laborat quartana, tertiana, quotidiana,*
subaudi febr. Juven. Satyr. 4. *Jam quartanam spe-*
rantibus ægris. Cic. de Natur. *Vide, ne tertianas qui-*
dem febres et quartanas divinas esse dicendum sit.
 Cic. Attic. lib. 8. *Quartana discessit.*

Feriæ. Horat. *Indictis Latinis, subaudi feriis.* Sic
Furinales, Laurentinæ, Tarentinæ, Sementinæ,
Pagunicæ, Conceptivæ, Nundinæ, Statiivæ. Varro,
Latinæ feriæ, dies conceptivus: idem lib. 1. Rustic.
 cap. 2, *Sementinis feriis* Cic. 1. Nat. *Nam cum*
feriis Latinis ad eum venissem. Ferias esuriales dixit
 Plautus in Cas. pro jejuniis.

Festa. *Accalia, Agonia, vel Agonalia, Ange-*
ronalia, Carmentialia, Cerealia, Compitalia, Con-
sualia, Equiria, Feralia, Fontinalia, Fordicidia,
Fornacalia, Furinalia, Laurentalia, Iiberalia, Lu-
percalia, Matralia, Meditrinalia, Megalia, Neptu-
nalialia, Opalia, Paganalia, Palilia, vel Parilia,
Portunalia, Quirinalia, Robigalia, Saturnalia,
Terminalia, Vestalia, Vinalia, Volcanalia, Vol-
turnalia. Vide *Dies.*

Fidem. Terent. Phorm. *Prò Deum immortalium.*
 Ubi Donatus ellipsin esse, et *fidem, vel simile ali-*
 quid, desiderari ait. Cicero in *Æconomico, Quid*
igitur, pró Deum immortalium, primum eam ducebas
quæso? Terent. Prò Deum atque hominum fidem.

locutione. Vide me ad Aelian.

I. 4.

(31) *Quod ejus fieri possit.*]

Vide nos supra III. 6. r. ubi hanc
 locutionem aliter explicuimus,
 et, ut putem, verius.

Filius, vel filia. Terent. *Modos fecit Flaccus Claudii*, subaudi *filius*: Sic *Tullius*, vel (32) *Tullia Cicero is*. Vide *Uxor*.

Finis. Virgil. *Hæc Trojana tenus fuerit fortuna secuta*, subaudi *fini*: nam *finis* etiam fœmininum est, ut sæpe apud Lucretium invenies. Virgil. *Hæc finis Priami fatorum*: idem, *aut qua fine sequar*. Sic *eatenus*, *quatenus*, *hactenus*, id est *tenus* hac *fine*, vel *via*, “[vel ad hunc usque finem. Hygin. Astron. 272. *Quæ ad figurationem siderum pertinent, ad hunc finem erunt nobis dicta, reliqua protinus dicemus*, id est, de siderum figuratione dixi *hactenus*, porro dicam de reliquis. Item fab. 82. *Stare in aqua media fine corporis*. Ubi forte rectius legas, *medii*, pro usque ad medium corpus. Cicero, *Lumborum tenus*, subaudi *fine*, id est, usque ad lumbos, crura. Festus, *Quatenus significat qua fine*, ut *Hactenus, hac fine*. Virgil. 12. *Æneid. Qua visa est fortuna pati, tua mœnia tæxi*, pro, *quatenus, qua fine, quoad, quamdiu*.]” Gell. lib. 1. cap. 3. *Minime dicitur, quatenus, quaque fini, dari amicitia venia debeat*: idem referens Chilonis sententiam, *Hac, inquit, fini ames, tanquam forte fortuna osurus; hac iudem tenus oderis, tanquam fortasse post amaturus*. Vide *Via*.

“*Florem*. [*Florem* subauditur in hoc Virgilii, *Crocumque rubentem*: nam *Crocum*, ex regula terminationis, neutrum esse Servius his Sallustii verbis probat, *In qua crocum gignitur*. Similiterque Curtius lib. 3. *Corycium, ubi crocum gignitur*.]”

(32) *Tullia Ciceronis*. Vix ita loquebantur Romani, qui, si Mulieris nomen adjungerent Nomini Viri, intelligebant *Uxorem*, non *Filiam*; sicuti id quamplurimis exemplis, tum ex Auctoribus præcis, tum ex antiquis inscriptionibus, docui in Dissertationum mearum Triade pag. 18... 28. Proinde *Tullia Ciceronis*, scil. *Filii*, vix usquam,

quod memini, occurrit, at *Terentia Ciceronis*, scil. *Uxor*, passim. Nulla tamen ratio est, nisi quæ in solo Usu sita, quo minus aliquis alicubi dixerit quod *Tullia Ciceronis*, quia ex Ciceronis ipsius Epistolis notissima erat hæc ejus *Filia*, et *Patris* in eam amor. Sic præter usum et morem *Cornelia Gracchorum*, et *Ολυμπιάς ἡ Ἀλιζάνδρη*, apud

[De hoc et seq. articul. vide quæ notavimus ad I. 7. maxime Not. 11.]

Fluvius, Amnis. Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, subaudi *fluvius*: *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum dicimus *Albula magnus*, *formosus Turia ripis*, *altus Sequana*, deest *fluvius* vel *amnis*. Virgil. lib. 11. *Amnis et Adriacas retro fugit Aufidus undas*. Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*: et lib. 4. *Tiberi amne septus*: idem, *ad Rhodanum fluvium*: idem, *ad Eurotam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*: ibid. *in ripa Pyrami amnis*. Vide *Amnis*.

“ [Fodina subauditur in *Auraria*, *Argentaria*,
» *Ferraria*. Livius, *Vectigalia magna instituit ex*
» *ferrariis et argentariis*. Cajus Jurisc. dixit, *Cretæ*
» *fodinas*. Plinius, *Argenti fodinas*. Vide *Sec-*
» *turæ*.] ”

Fœmina. *Prægnans* adjectivum est, ut, *prægnans arbor*: et *folia prægnantia*, apud Plinium: et *prægnans Jovis cerebrum*. Si absolute profertur, deest *fœmina*. Plaut. *Quæ nunquam fuit prægnans, qui parere potuit?* Sic. *Pedissequa*.

Fœmina, vel mas. *Boves meas*: *cones gravidas* cum legimus, (33) ne credamus Grammaticis, qui Nomina, Communia duobus, maxima cum ignorantia sunt commenti, sed subintelligamus *fœminas*, aut ad syllepsin generis recurramus; ut, *scelus, qui me perdidit*. Res sic se habet; Quoties in Nominibus Epicænis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipsa præfinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *Aquila*, fœmineum est, pro maribus et fœminis; sed si de maribus loquaris, dicendum erit *aquilæ mares*. Rursus *Corvus* masculinum tantum est, pro utroque sexu; at de fœmina dices *corvus*

Aesian. Var. Hist. XXX. 20. à Filiis describuntur per ejusmodi Ellipsin, qua intelligitur *Mater*. (33) Ne credamus Grammaticis, etc.] De Nominibus, quæ Epicæna vocantur, et quæ Communia,

vide quæ disputavimus supra ad I. 7. pag. 48, etc. contra Sanctium, qui non modo hæc confundit eorumque naturam, sed et sine justa ratione prorsus ex arte Grammatica explodit.

fœmina. *Epicœna* voco, quæcunque sub uno fine significant utrumque sexum, sed unum præcipue; ut, *homo*, *latro*, *sacerdos*, *vates*, *antistes*, *miles*, *agricola*, *bos*, *canis*, *sus*, *grus*, etc. [Plautus] Pœn. act. 6. sc. 5. *Tunc audes amare, quod mares homines amant?* Unde discimus, similiter *hominem fœminam* recte dici; sicque per Ellipsin *Hominem pessimam* efferri posse. Varr. Sesquiul. *Quid est, quod homo masculus lubentius videre debeat, quam bellam uxorem?* Homer. 6. Iliad. Βοῦν ἄρ-σείνα, id est, *bovem marem*, dixit.] Theocritus, Θεὸς ἰπποῦς, id est, *equos velocissimas*. Livius lib. 5. Decad. 5. *Apollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata, sacra Græco ritu facerent*. Plin. lib. 8. cap. 46. *Fœmina bos semel ei anno ostenditur suis et ipsa insignibus*: idem lib. 11. cap. 51. *Bubus tantum fœminis vox gravior*: ibid. cap. 37. *Itaque quum apri percutiant, fœminæ sues mordent*. Varro lib. 2. cap. 1. Rustic. *Fœminis bubus demitur cibus*. Justinus lib. 1. *Invenit juxta infantem, canem fœminam parvulo ubera præbentem, a feris et alitibus defendentem; Motus etiam ipse misericordia, qua motam ipsam canem viderat, puerum defert ad stabulum, eadem cane anxie prosequente*. Plaut. Menech. *Ita me illa ab læva rabiosa fœmina observat canis*. Plin. lib. 28. cap. 15. *Fœminæ suis*. Gell. lib. 12. cap. 20. *Sacerdotes quoque fœminas, Cicero Antistitas dicit*. Plaut. Persa, *Qui Aticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi fœmina*. Plinius lib. 9. cap. 51. *Polyphus fœmina*: lib. 10. cap. 18. *piscis fœmina*. Ovid. *cum quo sua gaudia jungat, Invenit in media fœmina piscis aqua*. Plin. lib. 10. cap. 18. *Palumbes incubat fœmina*. Macrobius lib. 1. cap. 17. Satur. *Ut Græco ritu hisce hostiis sacrum faceret, Apollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata. Sues fœminæ quomodo castrentur, docet Plinius libro octavo, cap. 51. Columella libro septimo, cap. nono, Fœmina sus habetur ad partus edendos*. Plinius lib. 8. cap. 32. *Quasdam nos principes fœminas scimus*: Plinius in epistolis, *Habebat illa Pantomimos, fovebatque effu-*

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 529

sus, quam principi fœminæ conveniret: Plinius lib. 10. cap. 60. *Cornicem incubantem mas pascit*: ibid. cap. 33. de perdicibus, *Tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum?* idem, *Aquilarum mares*. Antiquitus multa fuerunt epicœna nomina, ut, *porcus, lupus, agnus, ovis, leo*: nondum enim in usu erant, *porca, lupa, agna, leœna, antistita, clienta, hospita, dracœna*, et alia id genus. Unde Varro dixit *lupum fœminam*, teste Quinctil. lib. 1. cap. 6. et Cato cap. 134. Rust. *Priusquam porcum fœminam immolabis*. Cic. 2. leg. *porco fœmina piaculum pati*. Virgilius, ut sentit Quinctilianus lib. 8. cap. 3. primus dixit, *porca*, in illo carmine, *Et cœsa jungebant fœdera porca*. “ [Plautus in Vidul. *Audivi fœminam leonem semel parere*: nam quod Lucr. 9. *Leam* dicit, id Servius in Georg. 3. *usurpatione factum* dicit, cum Latine dicatur *Hic et hæc Leo; Leœna vero sit Græcum*. ” Sed contempto Grammaticorum iudicio, Ovidius, in Lucretii imitatione, dixit, *Ut lea sæva sitim multæ compescuit unda*.] Gellius libro 4. cap. 3. citat hanc legem Numæ, *Junoni crinibus demissis agnum fœminam cædito* Festus voce *Pellices, Agnum fœminam cædito, et agnum marem cædito*. “ [idem voce *Agnus, Apud majores Agnus communis erat generis, sicut et Lupus*.] ” Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *cæsisque atris bubus, Diti maribus, fœminis Proserpinæ*. Cic. lib. 2. de Divin. *Ego tamen miror, si emissio fœminæ anguis mortem afferebat Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera Corneliæ*. Varro lib. 4. Analog. *Quum ovi mari testiculi dempti, quia natura versa, vervex declinatus*. Ex his collige, in similibus nominibus debere intelligi *marem vel fœminam*, si sit adjectivum contra terminationem: ut, *elephantus gravida; boves meas*; et cum Plinius de muribus dixit, (34) *Ex una genitos centum vi-*

(34) *Ex una genitos, etc.*] Nolim hæc ita intelligas, quasi suppleendum sit, ut videretur Sanctius velle, *ex una femina mure, genitos mares aureæ censum, etc.* Nec enim ullo

id modo verisimile est, omnes genitos fuisse Mares, sed *genitos* dixit Plinius, quia cum incertus est plurium sexus, tunc genus masculinum adhibebatur potissi-

tradiderunt. Sic igitur intelligendus Suetonius in Claudi. 40. *Inducta teste in senatu, hæc, inquit, matris meæ liberta et ornatrix fuit.* Sic etiam Virgil. *Ne sævi, magna sacerdos; Et Amphrysia vates.* Sic Ovid. in epistol. Canaces, *Et rudis ad partus, et nova miles eram.*

Frater, vel soror. *Est germanus meus, est patruelis tuus: est germana mea, et tua patruelis, subaudi frater, vel soror.* Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Cicero sæpe dicit, (35) *fratres patruales, et sorores patruales.* Mart. *patruales fundi.* Ovid. *patruelia regna.* Sic *uterini et consanguinei.*

Frenum. Virgil. *duris parere lupatis, subaudi frenis.* Horat. lib. 1. Carm. *lupata fiena: ibid. Gallica nec lupatis temperet ora frenis.* Solinus dixit *lupatos, subaudi frenos, nam masculine etiam dicitur.*

Frumenta, vel fruges. *Urere sata: subaudi frumenta.* Virg. 3. Georg. *Sata frumenta: idem, satas messes.* Pomp. Mela lib. 3. cap. 8. *pro satis frugibus contra grues dimicando.*

Funera, vel Officia. *Iusta persolvere, subaudi funera.* Cæsar. lib. 6. Gall. cap. 4. *Iustis funeribus confectis.* Cornel. Tacitus, *suprema facere. Solemnibus iustis.* Arnobius lib. 1. “ [Fortassis autem] *» rectius subauditur Officium.* Liv. 9. *Populus Campanus egressus, iustis omnibus hospitalibus, privatisque et publicis, (36) fungitur officiis.] ”*

Funis. Juvenal. *duros tractare rudentes, subaudi funes.* Plaut. *Dum hanc tibi rudentem, quam trahis, complico, supple funem: nam funis ambiguum fuit, et Rudens participium est a rudo, is.*

Gemma. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera no-

num, ut dignius, a Latinis, et ita sexus in incerto relinquebatur. Vide supra pag. 52. 53. et infra ad IV. 10.

(35) *Fratres patruales et Sorores.* In patruelibus intelligi vocabula *Fratrum* et *Sororum*; et proinde his etiam vocabulis sæpe simpliciter notari patruales, quod de *Soro-ibus* male negaverat Schottus, ostendimus in Ani-

madv. Histor. cap. 3.

(36) *Fungitur officiis.* Adde Liv. I. 20. *Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, ut idem Pontifex edoceret.* Cic. de Har. resp. *Omnia solennia ac iusta sudorum summa cum cerimonia esse servata.* Idellige in his omnino officia vel sacra. In loco Cæsar's legitur etiam *junctibus, non fune-ribus.*

mina in *as*, et *es*, Græca, et in *os*, et *on*, facit fœminina; sed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Achates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitraz*. Idem facit in Arboribus, et Herbis.

“ [Genus subauditur in *Animal*, quod non aliud est, quam *Animale*. Lucret. 1. Unde animale genus generatim in lumina vitæ Reducit Venus. Cicerone, *Animi sunt animales, id est, spirabiles, sive ignei.*] ”

Gratiæ. Terent. *Vel rex semper maximas mihi agebat, quidquid feceram; aliis non item: subaudi gratias: idem, Magnas vero agere gratias Thais mihi?*

Herba. Plinius, *Dictamnium pota sagittas pellit: idem lib. 26. cap. 6. Centunculus trita in aceto: ibid. cap. 7. Centaurium, Gentiana, ex aqua potæ: idem Laver quoque nascens in rivis, condita et pota: idem, Invenerunt et canes Canariam, subaudi herbam. Vide Avis.*

Homo. *Nemo nos videt, subaudi homo: (37) nemo enim adjectivum est, [diciturque Nemo fœmina, nemo nomen.]* Terent. *Nemo homo*

(37) *Nemo enim Adjectivum est.* Immo vero proprie est Substantivum diciturque contracte pro *ne homo*, vel *ne homo*, (nam sic dixerunt antiqui: unde Ennius, *Vulturis*) pro *Vultur* (in silvis miserum mandebat hemonem) plane ut *nolo* pro *ne volo*. Gellius IX. 10. *neminem quemquam alium.* Adde *Festum*, qui et *norat*, neque pluraliter formari, et poni semper in persona, non in re designanda. Atque ideo verba *Accii*, in quibus *nemo* nomen pro *nullo* nomen videretur poni, legenda arbitrer unica modo litera mutata: *Ex omni Græcia nomen illius par nemo reperire potest.* Cæterum sæpe conjungitur tamen cum aliis Substantivis, et per pleonasmum ac abusum cum ipso illo *Homo*. Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus.* Cic. *Famil. II. 19.*

Mihi Quæstor optatior nemo obtingere potuit. XII. 27. *Splendore Equiti R. nemini cedit.* Intelligenti vel existenti; qua etiam ratione exponendum, quando cum feminis occurrit junctum, ut et quod ait *Plaut. Pœn. V. 5. 32. Quod homines mares amant.* Sic cum voce *Homo*, *Cicero Famil. III. 5. quo quidem hominem neminem potuisti mihi amiciosem mittere.* et V. 17. *In qua neminem prudentem hominem res ulla delectat.* Ad veram vocabuli originem non attenderunt, qui dixerunt, ut *Cicero, nemo nec Homo, nec Deus*, et *Virgilius, Divum nemo.* Nam *Nemo*, cum voce *Homo* compositum, de Diis dici non debuisse, sed hic abusus est ex vulgato vocis usu de hominibus ortus. At quum *Prudentius* ait *Peristeph. Hymno ultimo v.*

ginti est. Cic. Tuscul. *Hominem quidem scite arbitror neminem*: idem ad Marcel. lib. 15. *Esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem*: idem Attic. lib. 8. *Neminem omnium pluris facio, subaudi hominem*. Cic. 2. leg. *Pontificem neminem bonum esse*. idem. 2. Nat. *Nemo hominem homo agnoscit*: ibid. *Nemo opifex*: et *neminem tribunum*. Plaut. Cas. *Vicinam neminem ego amo merito magis, quam te*: “[idem Merc. act. 3. sc. 1. *De lanificio* » *neminem metuo, una ætate quæ sit, subaudi* » *fæminam*. Accius Neoptol. *Ex omni Græcia* » *nomen illius par nemo reperiri potest, pro nullum* » *par nomen*. Terent. Andr. *Hoc ego scio, neminem* » *peperisse hic.*] » *Dicimus, nemo rex, nemo Deus; et nemo dies, apud Prudentium; nemo non, id est, omnis*. Cic. de Nat. *Nemo nec homo, nec Deus*: et ad Heren. *Nemo rex*. Virg. Turne, *quod optanti Divum promittere nemo Auderet*, etc.

In omni adjectivo masculino absolute posito deest homo; ut, *tu es miser, ego sum salvus; Petrus est albus; Cicero est Romanus*. Ter. Adolph. *Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi*. Lucan. l. 2. v. 133. [Hic locus male adfertur.]. *Hic finis Mario vitæ fuit, etc. mensoque, homini quid fata pararent.* “[Virg. *Venerat antiquis Corinti de finibus* » *Acron, Grajus homo*. Ennius, *At Romanus homo* » *tamen etsi res bene gesta est, Corde suo trepidat.*] » Cic. pro Archia, *Ex hoc esse hunc numero divinum hominem Africanum*. Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem tolerabile*: idem in Orat. *An victus hominum Atheniensium beneficio excoli potuit, oratio non potuit?* Vide supra Cap. 3. pag. 540.

Mæcenas, Sutrinus, Aquinas, Arpinas, nostras, adjectiva sunt, facta ex *Atis*, et *Ate*; ut, hic et hæc *nostratis*, et hoc *nostrate*. Si absolute dicantur,

744. *neminem excepit diem, prorsus perperam, et pro Latinitate ælius temporis, dictum arbitror.*

Vide et Vossium de Anal. l. 15.

deest homo, ut, *L. Cilnius fuit Mæcenæ*. Vide Varronem lib. 1. Analog. in calce.

Amicus, familiaris, necessarius, liber, servus, tabellarius, nuncius, socius, marius, [mercenarius,] rivalis, et multa hujusmodi semper adjectiva sunt, deest *Homo*. Cic. *Nihil homine libero dignius* Juven. *Tu tibi liber homo, et regis conviva videris*. Ter. *Homo amicus est: idem hominem amicum recipere ad te: Idem, servum hominem causas orare leges non sinunt.* Legimus *famulos greges*; et *famulas manus* dixit Alciat. in emblem. Cic. 2. leg. *Easque in famulis, operibus patris, habent.*

Homo, vel vir. Triumphalis, Prætorius, consularis, subaudi *vir*, vel *homo*. Vide Laurent. Vallam lib. 4. cap. 84.

Homines. Magnates, optimates, majores, minores, cæteri, mortales, subaudi *homines*; item (38) *Brutii, Itali, Hispani*; Cæsar B. Civ. I. 34. *Albicos barbaros homines.*

In verbis ad famam pertinentibus notum est deesse *homines*; ut *ajunt, ferunt, prædicant*: sed quia Grammatici negant alia verba poni posse in activa sine supposito, sed statim recurrendum ad passivam, ita ut *bellum geritur*, dicatur, non, *Bellum gerunt*, (39) contrarium adseramus. Juvenal.

(38) *Brutii, Itali.* Liv. I. 32. *Hominesque prisca Latine*. cap. 59. *Romanos homines opifices pro bellatoribus factos.* Vide et Gronov. Observ. II. 13.

(39) *Contrarium adseramus.* Recte sane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuisse in lectione Veterum, qui id in dubium vocare sunt ausi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defatigatum vulneribus, ægrèque spirantem, cognovere, eum sustulere.* Cicero de offic. II. 11. *maximeque admirantur eum, scilicet homines, de Amic. 21. Omnium vitiorum una cautio est, ut ne nimis cito diligere in-*

cipiant. Phædr. lib. IV. *Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt.* Sic Festus, *Petimina in humeris jumentorum ulcera et vulgo appellantur, et Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male et sine causa nunc ex conjectura Ant. Augustini editur, *vulgus appellat.* Idem, *Strutheum in nimis præcipue vocant obsœnam partem virilem.* Idem, *Querquetulanæ viræ putantur significari nymphæ præsidentes querqueto virescenti, quod (lego; quod id) genus sylvæ indicant fuisse intra portam, quæ ab ea dicta sit Querquetularia: Ponuntur hæc sine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi*

Satyr. I. *Una comedunt patrimonia mensa.* Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus, ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis exitisse dicuntur: et infra, Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt: ibid. Totas arbores cum ingentibus ramis in alium jaciebant; deinde saxis onerabant rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant.* Terent. Phorm. *Quid tandem mihi dicent, aut quam causam reperient?* idem Adelph. *Occidunt me quidem: dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem:* idem Heaut. *Haudquaquam etiam cessant:* idem Phorm. *Ubi iniciabunt.* Plaut. Cas. *Age ibicen, dum illam huc adducunt foras, etc.* Virg.

*Tunc credo, cum me arbustum vidēre Miconis,
Atque mala vites incidere falce novellas.*

Et 4. Georgicorum,

— *Hunc angustique imbrice tecti*

debet, et est, vel *Hōmīnes*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac si diceretur forma passiva *Indicatur*, *Vocatur*, etc. De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiscue utraque locutio occurrit. Plautus Curcul. IV. 2. 17. *Culpant eum, conspuitur, vituperatur.* Sall. Catil. 60. *Postquam eo ventum est, unde d'ferentariis prælium committi posset, maximo clamore, infestis signis, concurrunt, pila emittunt, gladiis res geritur: pro concurritur, pila emittuntur, scil. non a ferentariis, sed militibus utriusque exercitus.* Liv. V. 32. *Neque Deorum modo monita spreta: sed humanam quoque opem, quæ una erat, M. Furium, ab urbe amoverunt.* Similiter

Græci. Ant. Liber. fab. 34. *ὁ δὲ δὲ βρέθε ἀνάμασας Ἀδελφί.* Ad quam fabulam Vir Clariss. Abr. Berkellius allata Scholiastis in Lycophrone verba, *ὄθεν εἰς δ' ἔδραον αὐτῶν μετ' ἄλλοις*, emendat, reponendo, *ὄθεν. μετ' ἄλλοις*, pro *ὄθεν. μετ' ἄλλοις*. Posterius prorsus recipio et approbo, at prius minus necessarium putem, imprimis, quia jam præcessit mentio *δ' ἄλλοις*. Sic porro Actor. XXII. 29. *ὁ δὲ δὲ μέγιστον αὐτῶν τοῖς ἰμασίν, εἴσθε περὶ τὸ ἔσθ' αὐτῶν ἐκαστὸν ἑαυτῶν ὁ Παύλος.* Legendum omnino, et recipiendum ex Variantibus Lectionibus, *π' ὄθεν*, scil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad distringendum et extendendum Paulum. Confer istic §. 29.

*Parietibusque premunt arctis, et quattuor addunt
Quattuor à ventis obliqua luce fenestras;
Sic positum in clauso linqunt, et ramea costis
Subjiciunt fragmenta.—*

Et in sacris, *Stulte, hac nocte repetent a te animam
tuam: ibidem, Nec mittunt vinum novum in utres
veteres.*

Homo. *Adolescens, et juvenis, [et servus, serva,]*
adjectiva sunt, deest homo, vel mulier. Cicero 1.
Orat. *Adolescentes homines.* Terent. Hecyr. *Adoles-
cens mulier fecit, mater quod suasit sua.* Ovidius 7.
Metamorph. *Juvenes annos.* Pers. Satyr. 6. *juvenes
jocos.* “ [Vide Servus.] ”

Horà. Horatius, *Ad quartam jaceo, subaudi
horam: idem, Quota Pelignis caream frigoribus.*
Sic dicimus, *sonuit prima, tertia, nona.* Et Ec-
clesiastico, *ad primam, ad tertiam.*

Horologium. Cicero pro Quinctil. *Non ad solarium,
non in campo, non in conviviis versatus est, subaudi
horologium. Romanis solarium horologium statuisse,
Plin. lib. 7. cap. 60.*

“ [Hortus Pomarius veteribus in usu erat, teste
» Charisio, ut scilicet subaudiatur Hortus; in plurali
» Pomaria, nempe Loca, vel Septa. Monet idem
» Charisius Pometa dici, ubi poma nascuntur,
» pomaria autem, ubi poma servantur: Cicero
» tamen, et alii, pro Pometa, dicunt Pomaria. (40)

(40) In Vineâ quoque subauditur Hortus. Neutiquam ego quidem hic accesserim Scioppio. Hortus enim, seu locus multis vitibus obsitus, dicebatur proprie Vineatum. Sueton. Domit. 7. Existimans nimio vinearum studio negligi arva, adixit, se quis in Italia novellaret, utque in provinciis vineta succiderentur. Unde Adagium, sua vineta cadere. Est tamen Vineâ revera Adjectivum dictum non à Vino, quod vini ferax sit, ut apud Festum vult Verrius, sed à Vite quasi vitinea. Verum intelligitur in eo

non Hortus, sed vel Arbor, vel Porticus. Ut hoc posterius maxime intelligi putem, facit machina bellica, vinea quoque dicta, qua tecti milites in obsidionibus opus militare faciebant, (Vide Sall. Jug. 91.) et quæ formam cujusdam porticus exhibebat, unde et hoc porticus nomine à Cesare insignitur. Ex quo apparet, Veterum Vineas proprie dictas, fuisse item quasi in porticus arcuatas. Diserte Cassiodorus de Orthographia cap. 1. ex Ann. Cornuto, Neque aliunde Vineæ castrenses sunt

» In *Vinea* quoque subauditur *Hortus*, quod olim
» dubii erat generis.] »

Jacturam, vel nomine. Cic. in *Topicis*; *Si quis
damni infecti promiserit*: Brissonius supplet nomine,
vel causa: (41) ego dicerem deesse *jacturam*.

Jaculum. Virgilius, *Missilibus certant*, subaudi
jaculis. *Missilia* etiam dicebantur munera: quæ à
principibus populo spargebantur, ut, tessera frum-
mentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, mar-
garitæ: sed tunc deest *negotia*, id est, res missiles,
« [vel *munera*, ut ex Sen. epist. 75. apparet.] »
Sueton. Calig. *sparsit et missilia variarum rerum*.

Idem. Plinius, *Equo fere, qui homini morbi*:
idem, *Tarando magnitudo, quæ leoni*, pro, *eadem*,
quæ leoni.

Idem, vel vicem. Juvenal. *Semper ego auditor
tantum, nunquamne reponam?* (42) subaudi *idem*,
vel *vicem*, id est, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego
idem reponam*.

dictæ quam quod Vineis illis agres-
tibus similes sunt. Posse tamen
etiam intelligi *Arborem*, haud
dubito, ut notet arborem vineam
ubique loci sitam. Certe Beda
in lib. de Orthographia circa fi-
nem, *Vinea, si arborem significat,*
in prima syllaba, I debet habere.
Vites autem maxime serebantur
ad alias arbores, ut in et per eas
se erigerent. Hinc Tacitus Hist.
II. 42. conjungit *arbores ac vineas,*
per locos, ait, *arboribus ac vineis*
impeditos.

(41) *Ego dicerem deesse jactu-*
ram.] At ego vix percipio, quid
hoc supplemento velit significare
Sanctius. Nam quid sibi vult,
promittere jacturam damni infecti.
Si quid vult, longe illud certe
alienum est à phraseos Cicero-
nianæ censu, qui est, *in negotio*
seu causa damni infecti promittere
præstationem damni. Sed quid mul-
ta? Genitivos istos eos eo fere
modo, quo voluit Brissonius,
supplendos et construendos, pa-
tet non modo ex frequentissimo

usu istius Ellipseos in talibus
Genitivis, sed et ex ipso edicto
Prætoris, ubi de *damno infecto*
agit. servatum nobis ex Ulpiano
id edicti fragmentum I. 7. Dig.
de damno inf. ubi reperiuntur illi
ipsi Genitivi, non modo cum
verbo *promittere* conjuncti, sed et
cum *Satisfare*. *Damni infecti suo no-*
mine promitti, alieno satisfari jubebo,
h. e. in causa seu nomine damni
infecti, jubebo reparationem dam-
ni præmitti à singulis suo tantum
nomine, at si quis alieno velit
promittere, jubebo illum *satisfare*.
Et ne dubites, recte statui, Ge-
nitivos hosce cum istis verbis junc-
tos regi à *rei nomine*, non quidem
illo istic expresso, sed alio per
Ellipsin supresso, ecce tibi in
eod. fragm. paulo post expressum
hoc ipsum supplementum: *Si ab*
eo, qui in possessione erit, damni
infecti nomine non satis dabitur.
Vide et supra quæ notavimus ad
Voces *Causa*, et *Crimen*.

(42) *Subaudi idem vel vicem.*]
Vel simpliciter *Aliquid*.

Ilia. *Dolent intestina* : subaudi *ilia* ; si inveniatur *intestinus* , (43) deest *ileos* , masculinum , Latine *convolvulus* , Hispane , *torcon* , significat etiam gracile intestinum : Potest et intelligi *colon* , quod idem est.

Imperio. Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum* in genitivo dici affirmat , cum aliis nominibus in ablativo ; ut , *potiri victoria* . Dupliciter fallitur : nam et alios genitivos admittit , ut , *potitus Asiæ* , *Galliæ* , et *Adherbalis potiretur* , apud Sallustium , et ille genitivus non a verbo , sed à nomine pendet , (44) *imperio* puta . Vidit hoc Ascensius in epitome ejusdem capitis . Cæsar 1. Gall. *Totius Galliæ sese potiri posse sperant* : et paulo ante , *Totius Galliæ imperio potiri* . “ [Subaudiri etiam potest , *summa* : dicitur enim ” *summam regni adipisci* . Nepos in Eumene , ” *Semper habiti sunt fortissimi , qui summa imperii potirentur* .] ”

“ [Imperio . Dicto audiens , (45) subauditur imperio . Plaut. Amph. act. 3. sc. 4. *Eum sequor* , ” *ejus dicto imperio sum audiens* .] ”

Insula. *Delphica Delos* , *Phæbea Rhodo* , subaudi *insula* : nam quamvis *Delos* ex terminatione possit esse fœmininum , libentius tamen Adjectivum respicit nomen generale . Virgil. *Est in conspectu Tenedos* , *notissima fama Insula* . Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum insulam* . Vide *Urbs* , [et quæ notavimus supra 1. 7. 11.]

(43) *Deest ileos masculinum* .] Quod tamen non proprie aliquam intestinorum partem significat , sed dolorem . Vide Isidorum Orig. IV. 6. et adde Plinium Nat. Hist. XXX. 20. ac Veteres Medicos . Quid ergo ? Siquando *Intestinus* dicitur , intelligi credo *Ventrem* .

(44) *Imperio puta*] Vel communioris usus et significationis vocabulo , *Negotio* . Veluti cum dicitur , *Potitus servitutis* , *Potius hostium* passive , *potitus imperii* , ut loquitur Nepos Ages. 2. et Eum. 7. De vera Verbi significatione et

natura egimus supra ad III. 3. pag. 369.

(45) *Subauditur imperio* .] Nihil minus . Neque vero in loco Plautino putem , quod Scioppius existimat , secundum convenientiam Substantivi et Adjectivi dici *dicto imperio* certe non ubivis proinde , cum *dicto audiens* absolute occurrat , subaudiri *imperio* ; cum diversi prorsus Dativi in hac locutione aliquando adhiberi soleant : Veluti ibidem loci apud Plaurum , *Ego sum Jovi dicto audiens* . Liv. 1. 40. *Servio populum* .

Iter. Quo is? Quo tendis? Quo pergis? subaudi iter, " [vel cursum. Lucret. 3. *Stravit, iterque dedie* » *legionibus ire per altum.* Propertius, *Concessum* » *nulla lege redibit iter.*] » Lucan. Quo tendis? inquit. Virg. *Tendit iter velis.* Sallust. *Maturavere iter pergere.* Valer. Flaccus lib. 4. *Pergere iter,* Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

" [Iter, vel via. Sen. *Sidera contrarium mundo* » *intendunt iter.* Plaut. Rud. *Verba facimus, it dies,* » Catull. *Sed moraris, abit dies,* (46) subaudi *viam,* » vel *iter.* Liv. 1. *Supendii, vel induciarum, dies* » *nondum exierat,* puta *iter suum;* quod etiam in » *Vadere, Evadere, Evenire, Appetere, et Expe-* » *tere,* subauditur. Terent. *Quo vadis? Licentia illa* » *evadet in magnum molum.* Cic. *Vereor ne idem* » *eveniat in meas literas,* id est, meis literis: Idem, » *Mihi somnium evasit,* id est, evenit, quod som-

dicto audientem esse jubet. Cic. Famil. VIII. 8. *Utrum C. Cæsar Senatui dicto audiens futurus esset.* Vide et Livium XXIX. 20. et ibi Gronovium Patrem. Immo sicuti hic dicitur, dicto audientem esse imperio Jovis, sic plane apud Corn. Nep. Ages. 4. *Tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium Magistratuum.* Hinc jam concidere videtur observatio Scioppiana, et proinde in τὸ dictum hic intelligendum erit idem, quod alibi in eo, ut et quod in factum, etc. subauditur, quando ea substantive videntur poni, videlicet *negotium.* Quia tamen ordo verborum in Plauto aliquantulum est turbatus, de eorum constructione et interpretatione pertinacius cum nemine contendere velim, licet ille Auctor ordinem verborum etiam alibi sæpius turbet, ut in eadem Amphitr. II. 2. 183. *Quid ego feci, qua isthac propter dicta dicantur mihi? pro qua propter isthac dicta, etc.* At si cum Scioppio sentiendum, tum vero male rejicitur Genitivus τὸ dicto additus,

ut facit Vorstius de Latinit. falso susp. cap. 12. Male etiam rejicitur lectio, omnium licet MStorum, apud Livium VIII. 4. *quid abest, quin proditis Sidicinis, non Romanorum solum, sed Samnitium quoque dicto pareamus.* Sic fere Plautus Bacchid. III. 3. 55. Obsequens obediensque est mori atque imperiis Patris.

(46) Subaudi *viam vel iter.*] In alia sane ego signi sententia, ut qui existimem quandocunque τὸ iter vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi,* et Compositis, aut aliis similis naturæ et significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. *κατα,* seu *Per,* ut satis proluxe ostendi supra III. 3. pag. 305. quando egi de τὸ *Ambulare viam.* Ceterum, quæ mox subjungit Scioppius de Verbo *Petere,* et Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda est prius primitiva istius Verbi significationis, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero et Vossio τ *Petere:* à Græco *πετῶ,* *desidero.*

» *expetivit parasitatio*: In servitute expetunt multa
 » *iniqua*, id est, exeunt, evadunt, eveniunt, in
 » quibus omnibus subauditur *viam*: sicut enim *Ire*,
 » *vadere*, *venire viam*, similiter et *Petere viam*,
 » *iter*, vel *cursum*, dicebant. Virg. *Sic Turno*
 » *quacunque viam virtute petivit*. Cic. *Ille incertus*
 » *ubi essem, alium cursum petivit*: idem pro Planco,
 » *Iter à Vibone Bruntisium terra petere contendit*:
 » *ibid. Dyrrachium petere contendit*. Jam *expetere*
 » *viam* est idem, quod *Evadere viam*, id est,
 » pervadere, finire: sicut *Eludere lusum*, *elugere*
 » *luctum*, est ludo, et luctui, finem facere. Similiter
 » *Repetere ad locum aliquem*, pro *Redire*, dicitur,

At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in Compositis, ut mox videbimus, reperiuntur vel præcipuæ? Potius ergo, sine illius insuper literæ mutatione, à Græco $\pi\epsilon\tau\omega$ et $\tau\epsilon\tau\omega\mu\alpha\iota$ hujus Verbi originem repeto, quod significat actionem citatissimo impetu seu motu ruentem. Hinc apud Hesiodum Asp. v. 308. dicatur. $\beta\alpha\kappa\epsilon\tau\acute{\iota}\sigma\tau\epsilon\tau\alpha \pi\acute{\iota}\tau\omega\delta\epsilon\iota\alpha\mu\alpha$, h. e. *currus tanto cum impetu et strepitu agitari, ut quasi volare videantur*. Nam in *Volandi* et *Cadendi*, actionum, quæ citissimi utique sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum apud Græcos suas quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium $\pi\acute{\iota}\tau\omega\mu\alpha\iota$, ac posteriorem Activum $\tau\epsilon\tau\omega$, sed quod obsoletum est, sed pro quo invaluit $\tau\epsilon\tau\omega$, plane uti pro $\tau\epsilon\tau\omega$ prævaluit $\gamma\acute{\iota}\gamma\omega$ et $\gamma\acute{\iota}\gamma\omega\mu\alpha\iota$. Residuum tamen antiquum illud $\pi\acute{\iota}\tau\omega$ in plerisque Temporibus $\tau\acute{\alpha} \pi\acute{\iota}\tau\omega$, et in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo $\tau\acute{\epsilon}$ *Peto*, et prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid, citatum ad aliquid motum faciendis*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa non in Simplici modo, sed et in Compositis et omnibus quidem, su-

persit et altera *Desiderandi* significatione ac Constructionis ratio ad hanc originem Analogice satis revocari queat. Hinc enim est, quod quis bello, armis, saxo, peti passim legitur. Sed et inde *Appetere* dicitur *Tempus*, et *appetere aritudo* apud Plaur. Aulul. l. i. 36 h. e. *appropinquare*. Hinc quod *competere* pro *convenire*, congruere alicui, et quasi simul ire cum aliquo, ponitur. Suet. Cæs. 40. *Ut neque Messium ferie æstati, neque vindemiarum autumno competere*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda optandaque pugna, competere animus*. Unde jam explicandæ sunt locutiones Sallustii et Taciti, *Non competere animo, auribus, oculis, lingua*, h. e. concurrere iis ad agendum id, quod agendum erat: quæ male et imperite explicantur ex Nonii cap. 4. *per rei cujusque meminisse vel constanter valere*. Porro jam *Expetere in aliquem*, pro *evenire, incidere*, passim positum reperies. Pl. Amph. II. l. 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum*. Liv. I. 22. *Ut in eum expectant hujusce cladis belli*. Sic Pl. Pœn. III. 3. 23. *Bono si quid malefacias, atatem expetit, scil. in te*, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit, vel id maleficium redundabit in te, et ira nocebit.

» subaudito *viam*. Virgil. Cul. de capris, *Ima sur-*
 » *surrantis repetebant ad vada lymphae*: ubi Scaliger
 » *perperam repetebant*, invitis omnibus libris, reponere
 » conatus est. Livius quidem lib. 35. plena oratione
 » dixit, *Viam, qua venerat, repetere melius*
 » *visum*.

» Subauditur quoque *Iter* in hoc Ciceronis, *In-*
 » *citata semel in proclive labuntur*. Liv. Quo magis
 » *successerit in arduum, eo facilius per proclive*
 » *PELLI poterit*. Simili modo *via acclivis et præceps*
 » dicitur; nam *Iter* est *Via*. Liv. 36. *In illa valle*
 » *iter est non latius, quam sexaginta passus.*] »

Iter, vel *Via*, vel *Spatium*. Cicero Attic. Nos

tibi in perpetuum, Nam et cum Dativo construitur hoc sensu. Plautus Amphir. III. I. 12. *Mea fit culpa, quum egomet contraxerim, si id Alcumena innocenti expetat, n. e. noceat*. Vide et quæ exempla hic adfert de hoc verbo Scioppius, in quibus pro *evicare* poni liquido satis vide ur. Jam *Impetere* aliquem, quod passim occurrit, est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. Actu in Dubiis, qui *impetivit uxorem meam impudicitia*. *Oppetere* poenam, *pellem*, *mortem*, eodem modo dicitur, quo *Obire*. Sequantur jam *Præpetes aves*, nequaquam hic præterfittendæ. Antiquissima est ea vox auguralis disciplinæ, quæ manifeste declarat, etiam in L. L. verbum *Petere* habuisse olim *volandi* significatum. Nec enim aliud quid sunt *Præpetes aves*, quam quæ ante nos in auspiciando alacriter volant. Festus, *Præpetes aves dicuntur, quæ se ante auspiciantem ferunt*. Nam *præpetere* dicebant pro *ante ire*. Similiter Hyginus apud Gellium, et ipse Gell. VI. 6. exponunt eas, quæ *opportune Prævolant, quæ prosperius prævolant*. Hinc am *Præpes Deus* de Cupidine apud Ovid. Heroid. VIII. 38. ubi simpliciter notat alarum et alacriter volantem. *Repetere ad Vada*, pro

redire, ex Virgillii Culice attulit Scioppius, et similia in Indice Apuleji Barthius. Hinc *repetere Urbem*, etc. notat movere se et ira rursus ad Urbem, aut alia loca. Denique *Suppetere* pro subvenire, vel se suppeditare, passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior suppetisset*. Pl. prol. Amph. *Lucrum ut perenne vobis suppetat*. Asin. I. I. 41. *Non suppetunt dictis data*, h. e. non subsequuntur ea, non conveniunt iis. Sall. ad Cæsarem, *Animus ferox, ubi consuetæ non suppetunt, fertur ni socios*. Hinc jam *Suppetiæ* pro auxilio, quod alicunde subvenit, frequentissimi est usus vocabulum. Sic autem videmus per singula Composita superstitem primitivam hujus Verbi, et ab sua origine repetitam, significationem, a qua dein deducenda est altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iste ad aliquid ruentis ita hominis manifeste præfert intensum studium et desiderium ejus rei, ad quam ille tendit: unde factum, ut omne id, ad quod quis ita tendit, vel quod desiderat, ille simpliciter *petere* dicatur. Ergo quod Cæsar ait B. Gall. I. 53. de fugientibus usque ad Rhenum, *ibi litribus inventis salutem, sibi petierunt*, h. e. maximo motu invo-

in castra properabamus, quæ aberant tridui, subaudi itinere, vel via: idem 12. epist. 15. Nunciatum esse, quatruidui iter à Laodicea abfuisse: idem Planco, quam abesset aliquot dierum viam: idem 10. epist. Bidui spatium abest ab eo. Cæsar, Cum tridui viam processissent: idem. lib. 6. Non longius bidui via aberant: idem 2. Civ. Biduique iter progressus. Livius lib. 30. Zama quinque dierum iter ab Carthagine abest.

Judices. Mittere in consilium, inquit Asconius, est, perorare; nam mittere Judices in consilium, est, dimittere judices ad sententiam dicendam, ubi, allegatis omnibus argumentis, orator dixit, DIXI. Cic. 3. Verr. Testibus editis, ita mittam in consilium, ut etiam, etc. (47) Valer. Max. expressit lib. 6. cap. 2. Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam.

Judicio, vel Jure. Sallustius, Falso queritur genus humanum, subaudi judicio. Terentius, Sororem falso creditam, etc. Cic. pro Balbo, Pompeji decretum judicium de consilii sententia pronunciatum recognoscimus. Adverbia in o debent omnino cor-

larunt in lintres ad salutem sibi obtinendam. Et sic *Petere viam, iter, locum aliquem*, proprie significat, magno studio moveri et ferri propter seu ad viam, iter, locum obtinendum, contendere ad ea; per Ellipsin præpositionis in omni Motu ad locum satis usitatam. Notum est illud Virgilii, *Speluncam Diæo, Dux et Trojanus, eandem Devenere*, pro ad *Speluncam*. Similiter jam *Petere aliquid*, primo quidem notat moveri propter aliquid, et isto motu ferri ad aliquid, dein vero simpliciter aliquid desiderare, cupere, rogare. Atque adeo Verbum hoc *Petere*, naturam ejus et primitivam significationem si spectemus, est Neutrum, ut sunt ejus Composita in allatis modo locutionibus, et ut sunt pleraque verba permanentem in ipso Agente actionem signifi-

cantia, veluti *Ire, Vadere, Venire, Volare, Cadere*, et Composita eorum: at usu constanti Ellipticæ Constructionis cum Accusativo, quo res denotatur, ad quam quis fertur et ruit, videtur Activum. Plane sicuti illud ipsum *Desiderare* primitus ex originis suæ ratione neutraliter itidem significare debuit, sidera studiose intueri propter aliquid, et sic ejus rei, quam in vobis quis habet, successum explorare: at vero deinde ad significatum cupiendi et expectandi illud ipsum, propter quod sidera quis intuebatur, constanter fuit adhibitum, quasi Activum. Vide supra pag. 306, 307.

(47) *Valerius Max.*] Et *Cælius* apud *Cicer.* Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices.* Similiter *Plinius Paneg.* cap. 67. sed alium tamen accusativum ad-

ripi, (48) aliter adjectiva sunt nomina; ut, *imo; crebro, cito, sero*. Cic. pro Marcell. *quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.*

“ [*Justo* subauditur in nominibus comparatis; ut,
 „ *Est liberior; est ad rem attentior* Nepos in
 „ Themist. *Liberius justo vivebat, et rem familiarem*
 „ *negigebat.* Quintil. *Membrum justo longius.*
 „ Sicut Horat. *plenius æquo laudare merces sua,*
 „ Livius lib. 8. *Cultus justo mundior.*] ”

Lapis. Ovid. 3. Metamorph. *Dextraque moralem Sustulit, subaudi lapidem* Statius lib. 5. *Vestæque sudes, fractique molares.* Vide *Dens.*

Laudem. *Cur mihi detrahis?* (49) *supple laudem* Cic. *Nec vera laus ei detracta.* Hor. *Neque ego illi detrahere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam.*

Lex. Sallust. Jugurth. (50) *Per Saturam sententiis exquisitis.* Sic *Julia, Oppia, Manilia.*

hibens, omnibus annis in consilium de te Deos mittis. Deos scilicet tanquam Judices, qui de tua salute inter se consilium agitent, aut sententiam ferant.

(48) *Aliter adjectiva sunt*] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus, certe illa *crebro, cito, sero*, æque ac *falso, merito*, etc. Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundiis in DO, licet illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra ad I. 15. pag. 121. Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo*, quod utique dubitare nequis esse Ablativos Adjectivi et Substantivi secundum solitam *ob rem* inter se convenientes, in postremâ correptum sæpe deprehendes, quod fieri non potuisset, si ad vocabulorum naturam attendissent satis ipsi Ve-

teres, quum insuper producant semper postremam, si vel minima, per particulam tantum encliticam, inter *Quo* et *Modo* fiat separatio, ut apud Lucretium V. 72. *Quove Modo genus humanum, etc.* Similiter *Præterea* et *Interes* sæpe ultimam habent productam, licet natura vocabulorum postuler, ut sit correpta semper. Neque aliter *Ergo* quod a Gr. ἐργον est ductum, posteriorem tamen sæpe correptam habet. Vide infra ad Cap. 14. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem, non tam *Judicio* vel *Jure*, quam *Modo* vel *Negotio*. Vide et supra ad *Consilium*.

(49) *Supple laudem.*] Vel potius vulgatum illud *Aliquit* scilicet *negotium*. Sic certe apud Nep. Eum. I. *Multum ei detraxit inter eos viventi, quod alienæ erat civitatis.* Cic. Famil. VI. 18. *Quantum de illo libro, tantumdem de mei iudicii fama detrahat.* De Offic. III. 6. *De alterius commodis detrahere, etc.*

(50) *Per Saturam*] Vide Schottum

Liber. Cic. Attic. *scriptum est in tuo annali*, subaudi *libro*. Virgil. *Et vacet annales nostrorum audire laborum*. Dicitur etiam *lex annalis*, et *annale tempus*.

(51) *Diurnus* aliquando accipitur pro libro, in quo singulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. *Et cedens longi relegit transacta diurni*. Sueton in Claud. cap. 41. *Extat talis scriptura in plerisque; libris, ac diurnis, titulisque operum*. Vide *Cibus*.

Libelli. *Pugillaris* adjectivum est, ut, *Vitelliani, eborei, citrei, duplices, triplices*, subaudi *libelli*. Vide *Tabellæ*.

“ [*Libido*. Virgil. *Nec sit mihi credere*, (52)

Observ. I. 2.

(51) *Diurnus*.] Intellige *Commentarius liber*. Sic Suetonius Aug. 64. *nisi propalam, et quod in diurnos commentarios referretur*. Tacitus *Diurna* plerumque ait; sic XVI. 22. *Diurna populi R. per provincias curatius leguntur*. Ipse autem id supplet per *Acta*, XIII. 31. *talia Diurnis Urbis Actis mandare*. Sub ipsa autem voce *Acta*, intelligitur *Negotia*; nam et *Acta* absolute usurpat Ann. III. 3. *scripturam actorum diurnam*.

(52) *Subaudi libido*] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud *Credere*, ne tibi eveniat illud ipsum, ut *Adeas*, etc. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinito, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, et ubi Auctor ipsi aliud quid subaudiri velit. Vide supra *Datum*, atque ibi *Notas*, et infra *Tempus*. Potius ergo explicatione hæc juvanda sunt, ut satis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare sit*, h. e. derur mihi, sit mihi per vos, illud *Negare*. Plautus *Trucul.* II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scil. *cuiquam*, h. e. an ququam suppetit illud *Vincere me?* Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poetas hu-*

jusemodi multa, h. e. datur nobis *invenire*, etc. Notum et illud Virgilii, *si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. *evenierit, contigerit*. Hujus significationis sunt etiam illa Terentii, *Hecyra* IV. 4. 28. *Nulla tibi hic consultatio est*. Andr. II. 3. 26. *Puerum ne resoiscat mihi esse ex illa, cautio est*. Adolph. III. 4. 59. *Pisces ex sententia nactus sum, hi mihi ne corrumpantur, cautio est*, h. e. *Cavere* illud incumbit mihi, *cevendum est mihi*. Sic et Pomp. Meta. II. 4. *per ea loca navigantibus dulcium haustus est*, h. e. *obtingit*, datur. Plautus *Cas.* III. 2. 26. *Si quid ejus esset, esset mecum postulatio*. Epid. II. 2. 117. *Est lucrum hic tibi amplum*. Trin. II. 4. 3. *Estne hoc, quod dico?* In quibus omnibus *Est* notat fere idem, quod dixi illud notare, quando cum Infinito est constructum, atque adeo in hac constructione Ellipsis, non magis necesse est, ut statuatur, quam in illa. Aliquando tamen etiam subaudiendum aliquid videtur, veluti *operæ pretium*, ut in illo Petronii, *Nunc erat a torva submittere cornua fronte*. Plura hujus generis vide apud Gronovium Patrem Observat. IV. 8. et mox apud Sanctium. Tum imprimis

» subaudi *libido*, pro, nec libeat mihi credere.
 » Propert. *Nec tibi sit duros montes et frigida saxa*
 » *adire*, pro, ne velis adire. Tibul. *Tunc mihi*
 » *non oculis sit timuisse meis*: idem, *Nec tibi sit*
 » *duros acuisse in praelia dentes.*] »

Libra. Falluntur Grammatici, qui credunt, *Pondo* significare libram; imo vero, ubi est *pondo*, deest *libra*; ut si dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deest *librarum*. » [Festus, *Centenas pondo* » *dicebant antiqui, referentes ad libras*, (53) ut » *Pondo* significet ratione ponderis. Cic. *Auri quinque* » *pondo abstulit*, id est, quinque libras auri. Plaut. » *Asin. Quot pondo te censes nudum*, id est, quot » *librarum ponderalium.*] » Nam Romanis duplex erat libra, ut Galenus ait lib. 1. et lib. 6. de compositione medicamentorum, altera ponderalis, mensuralis altera. Quum igitur ponderalem indicabant, addebant *pondo*, quum mensuralem, *mensura*. Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream libræ pondo ex publica pecunia, populi jussu, in Capitolio Jovi donum posuit*: idem lib. 6. decad. 3. *Pateræ aureæ fuerunt CCLXXVI. librales ferme omnes pondo.*

Negotium, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur, sequente, *Quod*, vel *Cur*, vel *Ut*. Ciceroniana sunt, *est, quod gaudeas*. Plane *est, quod gratias agas*. Ubi non *es, qui fueris, non est, cur velis vivere*. Sic sequente Quum Auct. ad Herenn. IV. 26. *Est, quum non est satius*. Plaut. Capt. II. 2. 75. *Est etiam, ubi camnum præstet facere, quam lucrum*. III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse mavelim*. Ubi etiam possis subaudire *Tempus*. Vide infra Sanctium in Voce *Negotium* et *Tempus*.

(53) *Ut pondo significet, etc.*] Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus, pondi*. Et dicitur *pondo tot libræ* itidem, ut *Numero tot homines*. Vide hæc doctissime,

ut solet, demonstrantem Gronovium Patrem de Pec. Vet. I. 6. Opponitur autem pecuniæ numeratæ, quæ ceteroquin itidem suum habebat pondus. Hinc Festus in *Græcæ*: *Deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium*, intellige, singuli pendentes singulas libras pondo. Plaut. Men. III. 3. *In aures da mihi faciendas pondo duum nummum*. De rudi vel facto metallo passim. Gellius II. 24. *Neque argenti in convivio plus pondo, quam libras centum, illaturos*. Hinc ad alias res transferitur. Plaut. Persa II. 2. 49. *Tu quidem haud etiam es Octoginta pondo*, h. e. adhuc puer et parvus, nondum 80. libras pendens. Trucul. V. 21. *Plus decem pondo amoris paulisper perdidisti*. Valla putavit d. I. *Pondo* esse Plurale Neutrum.

Plaut. Pseud. *Eo laserpitii libram pondo diluunt*: idem Rud. *nec piscium libram unam jam hodie pondo cepi*: idem Menech. *Huic addas auri pondo unicam*: idem ibidem, *Pondo duum nummum*. Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx, calami pondo libram, amomi pondo quadrans*: ibid. cap. 57. *Mellis adjicies pondo semunciam*. Delirat igitur Valla lib. 3. cap. 13.

Linea. *Ad incitas redactus sum*, subaudi *lineas*. Vide Adag. *Ad incitas*; et Josephum Scalig. in Append. ad lib. VI. Varronis pag. 186.

“ [*Litem*, vel *Causam*, vel *Rem* (54) subauditur, ” in *Judicare*, vel cognatus accusativus *judicium*. ” Cic. *de re aliqua inter aliquos judicare*; *Res judicata cognitaque*. Plaut. *Rem istam perfidiose judicasti*; *Tres mihi lites judicandæ sunt*. Poëta ” vetus apud. Cicer. 1. Divin. *Paris judicavit judicium inclytum inter tres Deas.*] ”

Litera. In illis vocalis, consona, muta, liquida; deest litera. Vide *Avis*.

Litera. Cic. Attic. *Et paulo post triplices remiseras*, supple *litteras*: Idem, *Nam triduo abs te nullas acceperam*: Idem l. 7. epist. *Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam*: Idem, *acceperam autem a Lentuli triumpho datas*. Tacitus in vita Agricola, *Ne laureatis quidem gesta prosecutus est*, supple *litteris*. Sic et *duplices, triplices*. Vide *Tabellæ*.

(54) Subauditur in *judicare*.] Est et hoc Verbum ejus Generis, ut natura sua et origine sit Neutrum actionem ipsam suo significato absolvens. Compositum quippe est ex Verbo et ipso Accusativo Nominis. Quid enim aliud est *judicare*, quam *jus dicere*. Ne ergo aliam requiramus Accusativum in natura hujus verbi indaganda, et quam maxime proprie dictum putemus, *judicare de re aliqua hoc vel illo modo*. Sic Plaut. Trin. II. 2. 102. *Isthac judico*, h. e. *in istam partem*. At vero deinceps usu translaturum quodammodo videtur

in significationem transitivam, seu transeuntis Actionis. Ut adeo *judicare litem, rem*, significet decidere eam judicio suo, *judicare hoc vel illud de aliqua re*, idem sit, quod existimare, censere. Quamvis tamen hi Accusativi, si naturam harum locutionum consideres, revera per Ellipsin Præpositivæ *re*, primum fuerint huic Verbo additi. Ut ita *judicare hoc* sit dictum, quasi *judicare ad hoc negotium*, seu ad hunc modum *jud. litem* pro quod ad *litem*, *judicem agere in aliqua re aut lite*.

“ [Litus vel Terra. In *Continens* subaudiri potest
 » *litus*, (55) vel *terra*. Liv. 44. *Pars eorum*, qui
 » *propiores erant continenti litori*, enarunt.] ”

Locus. Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis*,
 subaudi *locis*. Plaut. *hic senex de proximo*. Virg. *Com-
 pulserantque greges Corydon et Tyrsis in unum*: idem
 3. Georg. *Exsilit in siccum*: et 4. *Sic positum in
 clauso linquunt*. Plaut. Mostell. *Ab humili ad sum-
 mum*. “ [Virgil. 1. *Æneid. Classem in convexo ne-
 » morum Occulit*: ubi Serv. In *convexo*, subaudimus
 » *loco*; si dixisset, *Convexum nemoris classem oc-
 » culit*, subauditur *locum*, sicut in *Inivium*, *Avium*:
 » Prisci enim dicebant *Locus* et *Locum*, un-
 » de *Loca*. Lucr. *Avia Pieridum peragro loca*.
 » Etiam in *profectus peregre* subauditur *locum*, pro,
 » in *locum* peregre seu peregrinum: et *esse peregre*,
 » pro, in *loco* peregrini, seu peregrino. Etiam in
 » *Cavus*, subaudiri potest *locus*, ut significetur arcta
 » rima. Horat. *Macra cavum repetes arctum*, quem
 » *macra subisti*.] ” Plaut. Aul. *Nam compressit eam
 adolescens de summo loco*. Val. Mal. lib. 5. *in de-
 sertum locum*. Juven. Satyr. 5. *Primo fige loco*. Sic
 diximus *primo*, *secundo*, *quarto*, quæ Grammatici
 inepte Adverbia vocant. Vide *Sermo*, *Spatium*.

Loca. *Averna*, *supera*, *infera*, *inferna*, *secreta*,
rosaria, *pomaria*, *tesca*, (56) *æstiva*, *hyberna*, ad-
 jectiva sunt, deest *loca*. Actius apud Varronem, *Quis
 tu es mortalis*, qui in *deserta* et *tesca* te apportes *loca*?
Supera loca dixit Varro. “ [Et Propert. 2. El. 28.
 » *Sunt apud infernos tot millia formosarum*, Pal-
 » *chra sit in superis*, si licet, *una locis*: pro *apud*
 » *infernos locos*. In *urbium* quoque, *provinciarum*,

(55) *Vel terra*.] Et hoc sine du-
 bio rectius, certe longe usitatius.
 Vide et Sanctium infra hoc Cap.
 in voce *Terra*. In loco Livii
 XLIV. 28. legas forsan melius
continentis, quod etiam maluit
 Gronovius pater. Sed tamen recte
 quoque dici potest *continentis littus*,

h. e. littus continentis, in hærens
 continentis cum oppositione ad
littus insulæ. At magis proprie et
 usitate *continentis terra* dicitur, et
 opponitur *insulæ* toti.

(56) *Æstiva*, *Hyberna*.] In his
 intelligitur *Castra*. Vide, quæ
 notavi supra ad hanc Vocem.

» et insularum nominibus in Genitivo positis, (57)
 » locus subaudiri potest; ut, *Natus Romæ, Cretæ*
 » *sepultus*. Virg. *Hic locus urbis erit*. Horat. *Non est*
 » *aptus Equis Ithacæ locus.*] »

Locum. *Cede majori; concede præceptori: decede*
calori; tu mihi succedes; (58) *subaudi locum*. Virg.
 in Bucol. *Nec seræ meminit decedere nocti*. Cic. *De-*
cedere furori tribunitio. Statius, *Hortantur, cedunt-*
que locum. Cic. 2. Nat. Deor. *Videtur quasi locum*
dare, et cedere; idem, in dando et cedendo loco:
 idem in Toga candida, *An oblitus es, te ex me,*
quum præturam peteremus, petisse, ut tibi primum
locum concederem. Hinc forte Juvenalis Satyr. 3. *Hic*
ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ: idem Satyr.
 6. *Num si constituit*, id est, si venire ad constitutum
 locum decrevit. Vide Lamb. Oda 6. lib. 2.

« [*Loquor, vel Dico,* subauditur in (59) *Ita affir-*
 » *mantis* Plaut. Pseud. act. 4. sc. 7. *Misit te herus*
 » *tuus?* HA. *ita dico*. BA. *miles?* HA. *ita loquor.*
 » BA. *Macedonius?* HA. *admodum.*] »

Ludis. Virgil. *Magnis Circensibus actis,* subaud.
ludis. » [*Ascon. in C. Antonium, Cum Sulla post*
 » *victoriam Circenses facerent.*] Sic. *Megalesis,*
secularibus, funebribus, [*compitalitis.*] Vide *Sacra.*

« [*Lumen* subauditur in *Funali,* (60) *et Cereo.*
 » Cicero de Sen. cap. 13. *Duillius delectabatur crebro*

(57) *Locus subaudiri potest.*] Vel
 potius *Urbs* aut *Regio*. Vide infra
Urbs.

(58) *Subaudi locum.*] Immo ve-
 ro hic Accusativus, quando his
 Verbis additur, additur per El-
 lipsin præpositionis. Ut adeo *ce-*
dere locum alicui sit itidem dictum
 pro *cedere alicui quod ad locum*.
 Vide me supra III. 3. ad Verbum
Cedere.

(59) *Ita affirmantis.*] In hac par-
 ticula subauditur plerumque *Est*.
 Integra enim est responsio *res ita*
est, uti rogas. Plaut. Curcul. V.
 1. *res ita est*. Cic. Famil. III. 8.
Quod certe non ita est. Sed et Idem
 in *igitis* Epistolarum sæpe adhi-

bet, *Ita est*. Similiter in interroga-
 tionibus. Petron. *Itane est? etiam*
dormire vobis in mente est? Desi-
 derari porro in tali responsione
 illud, *uti rogas*, patet ex solemnî
 formula, qua utebantur Cives
 Rom. in respondendo ad legum
 rogationem. Nam si acceperint eas
 suo suffragio, et probarent, sim-
 pliciter dicebant, *uti rogas*, pro,
ita jubeo, vel volo, uti rogas.

(60) *Et cereo*] Adhibuere Ve-
 teres hoc vocabulum in mascu-
 lino potissimum Genere. Cic. de
 Offic. III. 20. *Omnihus vicis sta-*
tua, ad eas thus, et cerei. Fes-
 tus, *Cereos Saturnalibus muneri*
dabant humiliores potentioribus.

» funali et tibicine: Idem, *Lumina demiseramus*, id
 » est, faces, nec satis lucebat. Plaut. *Curc. Tute tibi*
 » *lucet cereum.*] »

« [*Lychnus* subauditur in *Cereus*. Martial. *Hic tibi*
 » *nocturnos præstabit cereus ignes.*] »

Maceratus. Terent. Eunuch. *Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent.* (61) Donatus supplet, *maceratum*, vel *emollitum*, vel *madidum*. Frequens est hic loquendi modus apud Plinium et Cornelium Celsum; ut, *radix ex aceto*, *ossa ex vino*.

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium*, *Amice*, *propugnacula*, (62) pro *Amice magne*. Curius ad Cic. *Sed, amice magne, noli hanc epistolam Auico ostendere.* Juvenal. *Magni delator amici*: Idem, *Calcas Conjugis urinam magnos*. Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. *Adversar.*

Malum. Vitandi ominis causa multa subdicebant antiqui, e quibus illa sunt præcipua, *Cave tibi*, *timeo tibi*, *metuo a te*, *de te*, *pro te*, subaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum*. Plaut. *Mostell. Lubet cavere malam rem*: ibid. *Tamen malum metuunt.* Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum, cavere malum*. Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. (63) Ridiculi sunt

Eodem ergo Genere positus videtur etiam Accusativus *Cereum* in Verbis Plauti, statuendaque Ellipsis *Lychni*, quam mox ipse præfert Scioppius, vel *Ignis*.

(61) *Donatus.*] Si ulla hic Ellipsis, potius supplerem *surp- tum*, *petitum*, ex jure hesternio.

(62) *Pro Amice magne.*] Ineptum sane, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus*. Ineptius etiam, quod Cl. Ursinus To. 2. p. 527. extr. intelligendam ait hanc Vocem, vel etiam *Potens* in tali *Amico*, qualis fuit Horatio Mæcenas. Nam sic innumera, immo omnia Epitheta, possent intelligi. Neque id voluit Turnebus, qui tantum in Cicerone phrasin hanc, vel vocem *Magnus* in ea, explicat d. l. nec ullam Horatiani loci, aut talis

Ellipseos, facit mentionem. Immo vero quoniam *Amicus* natura sua est Adjectivum, subaudiendum potius Substantivum *Homo*, sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo*.

(63) *Ridiculi sunt Grammatici*] At vide, quæ disputavimus supra III. 2. ad Verba *Cavere* et *Metuere*. Nam utrumque origine sua Neutrum est. Nec video, quid ineptiat d. l. Valla, ubi multis exemplis probat, complura esse Verba, quæ diversis construantur cum Casibus, inque iis dici, *Timeo te*, tanquam *Inimicum*: *Timeo tibi*, tanquam *Amico*, istic tanquam *offensusur* si hic tanquam *defendendus*. Nihil aliud quum istic dicat, viderit Sanctius, quid ineptiarum, in hisce Vallæ reperiat.

Grammatici,

Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, et multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Manus. *Dextra, sinistra, læva*, adjectiva sunt, supple *manus*. Catullus, *Non belle uteris manu sinistra*. Cic. *Cum lævam manum admoveret*. Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abijiciam ad lævam manum*. Sueton. Nerone, *Dextra manu Pythiam*. Vide *Paris*.

Mare, vel Æquor. Adagium, *In tranquillo est*; et, *Tranquillo quilibet gubernator esse potest*, subaudi *mari*. Virg. *Terris jactatus et alto*: idem, *Et cærulea verrunt*. Plaut. Cistell. *Tranquillo mari*. Georg. 4. *Et se jactu dedit æquor in altum*.

Melodia, vel Ars. *Musica* nomen est adjectivum, ut *Rhetorica* et *Grammatica*: deest igitur *melodia*, ex Arist. lib. 1. Polit. in princip.

Membrum. Plin. lib. 10. *Cuniculis aversa genitalia*: idem, *Vulpis masculæ genitale*, supple *membrum*. Ovid. 2. Amorum, eleg. 3. *Qui primus pueris genitalia membra recidit*.

Mensis. Nomina mensium faciunt Grammatici masculina, sed falso: Adjectiva enim sunt, deestque *mensis*. Idem sentit Valla in Raudensem. Sed accipe testimonia. Cic. Attico, *Venio nunc ad mensem Januarium*. Martial. lib. 10. *Mense novo Jani*: et lib. 12. *Jani mense*. Horatius, *Qui dies mensem findit Aprilem*. Adag. *Mense Majo nubant malæ*. Junius (64) dictus quasi Junonius. Varro, *Fanum Fortunæ dedicavit Junio mense*. Martial. lib. 12. 32. *O Juliarum dedecus Kalendarum*: idem lib. 6. 59. *Mense vel Augusto*: idem lib. 10. 87. *Octobres age sentiat Kalendas*. Horat. 1. epist. *Sextili mense caminus*: idem, *Septembribus horis*. Cic. Attic. lib. 6. *ibi quum Junium mensem consumpsissem*: ibid. lib. 1. *mense Septembri*. Varro, *cujus feriæ Octobri mense*. Adag.

(64) Dictus quasi Junonius.] in centuriasseniorum et juniorum, Immo potius *Majus* a majoribus, *Junius* a junioribus, prout omnis civitas Romana divisa erat | Vide et Ovid. Fast. V. 73. 78. Breviter VI. 88. *Junius est juvenum, qui fuit ante senum.*

October equus apud Festum. Cicero, Naviges de mense Decembri. Horatius, Age, libertate Decembri Utere: idem 3. Carmin. Quum tibi Nonæ redeunt Decembres. Martial. lib. 5. 11. Decembri mense.

Mens. Pendeo animi, discrucior animi, infelix animi, Budæus asserit Græcas esse formas, quod ego non inficiarer, si ille fateretur (65) deesse præpositionem ἐκ, quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam consuetudinem recurrere, (66) quæ duo hæc nomina, Mens et Animus, copulabat; ut, discrucior mentem, vel mente, animi. Catullus ad Ortalum, Nec potis est dulcis Musarum expromere factus Mens animi. Plaut. Cistell. Nullam mentem animi habeo; ubi sum, ibi non sum; ubi non sum, ibi est animus. Idem Epid. Pavor territat mentem animi. Lucret. lib. 3. Denique cur animi nunquam mens consiliumque Gignitur in capite. idem lib. 4. Nec ratione alia, cum somnus membra profudit, Mens animi vigilat. Idem lib. 5. Animi vix mente videmus: idem lib. 6. Perturbata animi mens in mœrore metuque: "[Idem] lib. 1. Nec me animi fallit, etc. hoc esse difficile, » subaudi mens.] » Virg. 4. Æneid. isque amens animi, subaudi mentem, vel ἐκ.

Mensa, vel Tripus. Martial. lib. 12. Argentum atque aurum non simplex Delphica portat. Politianus in Rustico, Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbeis Delphica sustentat, sc. mensa. Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica mensa. Cic. Verr. 6. Mensas Delphicas e marmore, crateres ex ære pulcherrimos, abstulit.

Mensura. Trita sunt illa, Altus septem pedum, decem pedum profundus, subaudi mensura. Lentulus in epist. Cic. Naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum.

(65) Deesse Præpos. ἐκ.] Nihil hoc esse ostendimus ad II. 3. pag. 169, etc.

(66) Quæ duo hæc nomina,] Sed aliquando etiam ipse Genitivus Mentis in simili locutione occur-

rit. Plaut. Trin. II. 4. 52. Sartin' tu sanus mentis aut animi tui? Epid. I. 2. 35. Desipiebam mentis. Intelligi igitur in parte, h. e. in illa mei vel tui parte, quæ consistit in animo; vel aliud

Mentio, vel Recordatio. Cic. *Quum illius diei venit in mentem*, subaudi *mentio*, vel *recordatio*. Valla lib. 1. cap. 35. sic ait, *Ubi quidam volunt accipi genitivum pro nominativo; mihi potius placet subintelligi, Conditio, Status, Qualitas illius diei.* Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio*, vel *memoria*. “[*Dictis lib. 3. Veniat in animum recordatio parentis tui.*]” Huc refer omnia verba memoriæ; ut, *memini, recordor, obliviscor*, si genitivum habeant, ut, *memini tuorum consiliorum*, (67) scilicet *recordationem*: vel Græco more deest ἐκ, “[*Præstat tamen subaudiri meminisse seu memoriam.* Plautus Capt. *Qui fueris, et qui nunc sis, meminisse ut memineris*: ibid. *Ne monueris, facile memoria memini tamen, et Trin. Tribusne poteris te memoria oblitum?*]”

“[*Mercator. Plaut. Capt. De compacto recti gerunt, quasi in Velabro Olearii, subaudi mercatores.*]”

Milites. Triarii, hastati, pilati, lancearii, sagittarii, ferentarii, peltati, cetrati, etc. subaudi *milites*.

Modium. Horat. Satyr. 1. Millia frumenti tua tri-

quid. De constructione ipsa actum jam supra II. 3. pag. 168.

(67) *Scilicet recordationem.*] Ego in his omnibus intelligo *negotium*, vel *quod ad negotium, in negotio*: certe in eo, quod ex Cicerone adfert Sanctius supra pag. 172. ubi itidem de verbis *Memoriæ* agit, *Quum in animo haberem navigandi, in eo, inquam, intelligitur certissime negotium.* Cic. de Offic. III. 2. *si Discendi labor est potius quam voluptas, h. e. si negotium Distendi et labor*, etc. Sic ergo etiam, *Quum illius diei venit in mentem*, scil. *negotium*. Vide supra in Notis pag. 171. et infra ad Vocem *Negotium*. In verbis autem *Meminisse, Recordari, Oblivisci*, eadem est ratio Genitivi, quæ in Nomine *Memor*, Neque ergo dubito, quin Genitivus illis jungatur per Ellipsin *In negotio,*

de qua Ellipsi vide supra ad II. 3. Not. 6 et 12. Accusativus vero si addatur illis Verbis, intelligenda tunc haud dubie Præpositio *Ad, quod ad, x7.* *Meminisse ut memineris* apud Plautum Capt. II. 1. 51. emphatice dicitur. Ratio constructionis est ea, qua Infinitivi junguntur Verbo *Memini*. Sensus autem est, ne obliviscaris meminisse semper ejus rei, qui fueris, et qui nunc sis. Si quis tamen hoc verbum *Memini* excipere velit, et pro vero etiam habere Activo quibusdam certe in locutionibus, non valde repugnabo. Certe ita Virgil. Ecl. VII. 19. *Alternis igitur contendere versibus ambo Cæpere: alter nos Musæ memini se volebant: ubi Meminisse pro Memorare, et mementer cantare videtur posurum.* Sic Plautus Men. prol. 45. *Propterea ejus nomen memini ja-*

verit area centum, (68) *subaudi modium: medicamentorum* supplet Porphyrio.

Modo vel pacto. Quum dicimus, *Quo pacto istud fiet*, intellige *modo*, id est, quo pacto modo; nam *pactus* adjectivum est. Item quum dicimus, *Qui fieri potest*, *subaudi modo*, vel *pacto*: nam (69) *Qui* in sexto casu adjectivum est, ut semper. Plaut. Aulul. *Aut thure, aut vino, aut aliqui semper supplicat*; idem Stich. *Quadrigas, qui vehar*. Sic dicimus, *Inveniam viam, quomodo me expediam*. Plaut. Epid. *Ipsi hi mihi dant viam, quo pacto a se argentum auferam*, id est, qui. Terent. *Pro se quisque facere, quo mihi illam lenirent miseriam*, id est, qui Grammatici exponunt, *quo pro ut*; frigide, ut omnia. Hor. *Quo pessime pacto?*

Mons. *Altus Ossa: præaltus Ida; ignivomus Ætna*; supple *mons*: item, *Aventinus, Palatinus, Quirinalis, Viminalis*. *Creteâ Ida* dixit Ovidius, secutus terminationem; et Lucan. lib. 1. *Siculæ Ætnæ ora*.

Morbus. Horat. *Quum me funesto properent arcere veterno*, supple *morbo*. Catull. *Non est sana puella, nec rogate, qualis sit, solet hæc imaginosum*, *subaudi morbum pati*. Morbus imagnosus est phrenitis.

Morem, vel Ingenium. Terent. Andr. *Optime hospes, pol, Crito, antiquum obtines*: ubi Donatus per ellipsin supplet *morem*, vel *ingenium*. Plaut. Mostell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis*, supple *ingenium*. Terent. Hecyr. *At tu ecastor morem*

cilius: h. e. in memoria retinui, scio. Sed multis de verbis in utramque partem potest speciose satis disputari.

(68) *Subaudi modium.*] Recte Sanctius, male Porphyrio. *Modius* enim erat usitatissima Romanorum mensura, qua idcirco utebantur in magnis rei frumentariæ summis exprimendis, et quæ proinde intelligitur, quando nulla certa exprimitur; sicuti *Sestertius* in re nummaria.

Græci ad eas summas denotandas adhibere, et ideo etiam, quando nullam certam exprimebant mensuram, intelligere solebant in re frumentaria *Medimnos*, in nummaria *Drachmas*.

(69) *Qui in sexto casu, etc.*] *Qui* est proprie sextus Casus a *Quis*, quod formatum est a Gr. *Tis*. At *Quo* est sextus Casus ut *Qui*. Vide quæ disputavi lib. sub cap. ult. ad Vocem *Quantum*.

antiquum atque ingenitum obtines : idem Eunuch. *Non cognosco vestrum tam superbum* : ubi Donatus, *subaudiamus vel ingenium, vel animum, vel morem, vel institutum.*

Mortem. Juven. *Magnus civis obit, et formidatus Othoni, subaudi mortem.* Virg. *Queis ante ora patrum contigit oppetere*, supple *mortem.* Terent. *Ea obiit mortem.* Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo teterrimam mortem obiret.* Virg. *Morte obita.* Cic. 1. Divinat. *Æquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam,* etc. idem 1. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluisse oppetere, quam,* etc. *Mortem occumbere* passim legis. “[Apud Ciceronem tamen » Tusc. I. 42. in plerisque veteribus libris scriptum » legitur, *Qui pro patria (70) morte non dubitare, » occumbere, ut Occumbere sit velut occidere, pro- » cumbere, à morte, velut causa. Obire valet adire, » nam ob, pro ad, dicebant, teste Festo. Est ergo » Obire mortem, vel diem suum, ad constitutam » mortis diem adesse, adire mortem, ad mortem » pervenire. (71) Oppetere, pro appetere, hoc est, » adipisci : nam Petere per Metonymiam antecedentis » dicitur pro accipere, sumere. Virgil. 1. Æneid. Seu*

Quod ad vim significationis, idem est, sive *Qua*, sive *Quo* dicatur. Quam Tenrentius ait, *pro se quisque facere, quo mihi illam lenirent miseriam*, est idem, ac, *facere eo modo, quo modo mihi lenirent.* Sic *Inveniam, viam, quo modo me expediam*, h. e. viam ejus modi, quo modo me exp. Breviter autem *Quo* et *Qui* notant in his idem, quod *Ut*, quæ proinde expositio non est adeo frigida, certe si spectes usum et vim significationis. Neque discriminis multum, quod ad sensum, in his reperies, sive dicas, *facere omnia eo modo, quo modo lenirent, etc. sive, facere ita, ut lenirent.* Nam *Eo* in ista locutione intelligi, liquet ex Cæsare B. Gall. III. 16. *In quo eo*

gravius Cæsar vindicandum statuit, quo diligentius in reliquum Tempus a Barbaris jus Legatorum conservaretur.

(70) *Morte non dubitaret.*] Pater hinc, si vere in MStis legitur, non magis ergo intelligi, aut regi a Verbo, Accusativum, quam Ablativum, quando illud simpliciter est positum, quum eadem ratione uterque casus illi accedat, quippe Verbo significationis vere Neutralis. Vide supra III. 2. 2. pag. 271. et maxime IV. 3. 6. ubi data est ratio *Mori mortem et morte.*

(71) *Oppetere pro, etc.*] Immo potius significat ruere et pervenire ad mortem. Vide me supra hoc Capite ad Vocem *Iter.*

» *versare dolos*, seu certæ occumbere morti, pro,
 » morte. Liv. 1. *Cacus clava ictus morte accubuit*,
 » Ovidius 15. *Metamorph. Credulitate patris, sce-*
 » *leratæ et fraude novercæ, occubuisse neci*, pro,
 » nece.] »

« [*Munuscula. Missilia in vulgus sparguntur*, su-
 » baudi *munuscula*, ut ex Seneca discimus epist. 65,
 » *Vide Jaculum.*] »

Munus. Dare gladiatorium, subaudi *Munus*, ut
 notat Ascon. Pædianus ex Philip. 9. et lib. 2. epist.
 ad Attic.

« [*Plaut. Menech. Date mihi præconium*, Cic.
 » *Facere præconium*, (72) subaudi *munus*, sive
 » *Officium præconis.*] »

Navis. Virg. 5. Æneid. Centauro vehitur magna,
 supple *navi. Vide Avis.*

Plaut. Asin. Quo hanc celocem conferam? supple
navem: Celox enim à celeritate adjectivum est. *Plaut.*
Pænulo, obsecro hercle operam celocem hanc mihi
date. Varro, Nautæ remiyagam movent celocem.
Apulejus, Qui celocem regere nequit, onerariam petit.
Livius lib. 7. decad. 4. Naves quinqueremes celoces:
ibid. Naves longæ 160. celoces 12. Huc adde libur-
nicas, prætorias, rostratas, triremes, quadriremes,
 « [*onerarias. Cic. In aliquam onerariam corrependum*
 » *est.*] » *Cæsar 2. Civil. Conspicatæque naves tri-*
remes duæ navem D. Bruti: idem 3. Civil. Naves-
que triremes duas, quas Brundusii faciendas curave-
rat. Horat. Ibis Liburnis inter alta navium, subaudi
navibus: et lib. 1. Oda 37. Deliberata morte fero-
cior, sævis Liburnis scilicet invidens deduci, etc.
 sic enim legunt Victorius et Lambinus, subaudito *na-*
vibus. « [*Etiam in Corbita, quæ a Corbe videtur*

(72) *Subaudi munus.*] Sed usu
 vox hæc accepit speciem Subs-
 tantivi imprimis quando poni-
 tur pro laudatione, veluti apud
 Cicer. Famil. V. 12. ubi *Achilli*
ab Homero præclarum dicitur tri-
butum præconium. Hic certe mu-

nus intelligere nequeas. Sed ta-
 men originem suam habet ab
 Adjectivo. Nam in ea forma di-
 citur *Quæstus præconius.* Sic sere
Mangonium a mangone pro artifi-
 cio ipso, licet et hoc origine sua
 fuerit Adjectivum,

» dicta, *navis* subauditur. Lucill. *Quam malus navi*
» *corbita maximus ulla.*] »

Navem. Solvit e portu; conscendit statim; (73)
appulit ad portum; subaudi navem. Plaut. *Mercat.*
confestim navim solvimus: « [et. Mil. *Nisi eat, se*
» *soluturum esse navim:* et Amph. *hac nocte navis*
» *nostra soluta est a portu Persico.*] » Juvenal. *Satyr.*
6. Durum est conscendere navim. Cic. *Haberetque in*
animo navem conscendere. Cæsar. 1. *Civil. Milites*
silentio naves conscendere jubet. Valer. Maxim. lib.
1. cap. 7. *Quum ad litus navem appulisset.* « [Cic.
» *Cum ad villam nostram navis appelleretur:* Idem,
» *Nos ea die cœnati solvimus: Mercatores Alexan-*
» *dria solvisse; Quod e portu solventibus præci-*
» *pitur.*] » Ovid. *Certus es Ænea cum fœdere sol-*
» *vere navem.* « [Cic. *Tu velim quamprimum cons-*
» *cendas, ad meque venias:* Idem, *Conscende nobis-*
» *cum, et quidem ad puppim.* Dictys lib. 6. *Postquam*
» *impositis, quæ singuli bello quæsiverant, adscen-*
» *derunt ipsi, solutis anchoralibus navigant.*] »

Negotium sæpissime idem est, quod Græce πρᾶγμα
seu χρεῖμα, aut Res, « [*Factum, Opus.* Unde sæpius
» apud Plautum legitur, *Ita negotium est; Ita mihi*
» *res est;* eodem sensu, pro, ita opus est. Scipio
» Africanus apud Festum, *Ut negotium natum erat,*
» pro quo Plaut. *Ut res nata erat:* Trucul. *Ut rem*
» *natam video, accipiendum est, quod datur.* Dictys
» libro 2. *Ubi animadvertit procul magnam vim clas-*
» *sium, ratus, ut negotium erat, propere suos ins-*
» *truit:* et I. 4. *Armati, instructique pro negotio*

(73) *Appulit ad portum, sub-*
audi Navem.] Recte: quoniam
ille Accusativus maxime additur
huic Verbo. Sed tamen, quod
jubent Eruditi, et ipsi Lexi-
cographi, dicendum semper ap-
pellit *Navim*, non appellit *navi*,
nec appellit *navis*, id falsum usu
et lectione deprehendi. Etenim
Suet. Tito. 5. *Cum Puteolos one-*
raria nave appulisset: intellige
autem se, ut apud Terent. Andr.

IV. 5. 12. *Haud auspicato huc*
me appuli. Porro Tac. An. II.
24. *Sola Germanici triremis Chau-*
corum terram appulit. IV. 27.
Cum, velut munere Delum, tres
triremes appulere. Cic. Verr. V.
16. *Qui essent navigiis appulsi.*
Sall. Jug. 25. *Brevi Uticam ap-*
pulsi, scil. navibus. Sic et Ap-
plicare dicitur ipsa *Navis*, scil.
Livius XLIV. 32. *ut quocunque*
littore applicuisset naves hostium.

» pugnam aggrediuntur: id est, pro re nata, ut res
 » ferebat. (74) Plautus diceret *Pro re, pro copia*,
 » Aul. act. 3. sc. 5. *Pro re nitorem habere, et glo-*
 » *riam pro copia*, id est, secundum rem familiarem,
 » et secundum copiam seu facultatem. Lucretius 6.
 » *Quisque sum pro re consortem mæstus humabat.*] »
Negotium Græce et Latine desideratum in omni neu-
 trali adjectivo. Virg. *Parvo potentem Fabricium*.
 Terent. *Aliena ut cures*. Cicero 4. Verr. *A quo mea*
longissime ratio, etc. Ubi Ascon. *A quo, a quo ne-*
gotio. Terent. Adelph. act. 3. *Utinam hoc modo de-*
functum: ubi Donatus supplet *negotium*. Val. Max.
Læta quidem et prospera negotia. Cic. lib. 15. epist.
 1. *Ad tanti belli opinionem*, (75) *quod ego negotium*,
 etc. Plaut. Casina, *Timeo hoc negotium*, « [*quid*
 » *est*, pro, quid hoc sit negotii.] » Horat. 2. Serm.
Aliena negotia curo, Excussus propriis: Idem,
Fortuna sævo læta negotio. Plaut. Pænul. *Id negotium*
institutum est. Cic. Attic. *Magnum negotium est na-*
vigare. Val. Max. lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento*
emendo, atque ad id negotium explicandum. Sic dixit
 Cic. lib. 12. ad Attic. *Unam rem ad me scripsisti*.
 Sic (76) *Triste lupus stabulis; malum videtur esse*
mors; tua refert; nostra non interest, subaudi *ne-*
gotia. Sic (77) *strata viarum, abdita rerum, opaca*

audissent, extemplo agrestibus fer-
 rent opem.

(74) Plautus diceret.] Alienum
 est hoc Plauti, ut et locus qui se-
 quitur, ab ea phrasi, de qua hic
 agitur. Nam istic *Res et Copia*
 notant patrimonium et divitias
 hominis.

(75) Quod ego negotium, etc.] Sic.
 Cic. Famil. IV. 4. quo consilio te
 usum scribis hoc Achaicum nego-
 tium non recusavisse. Sallust. Jug.
 54. Quæ negotia multo magis,
 quam prælium male pagnatum ab
 suis, Regem terrebant. Sic Sue-
 tonius, Maturare destinata ne-
 gotia, in magno negotio habere.
 Vide Gronovium Observ. II. 24.

(76) Triste lupus stabulis.] Sic

Cic. de Offic. I. 4. Commune ani-
 mantium omnium est conjunctionis
 appetitus. Ter. Heaur. III. 2. 1.
 Idem visa est tibi hæc meretrix
 supple negotium. Fadem etiam est
 Ellipsis in his, quæ Adverbia cre-
 duntur, interea, præterea, postea.
 Sallust. Jug. 47.

(77) Strata viarum.] Tacitus Hist.
 II. 44. Superesse militum, quod trans
 Padum fuerit. Cap. 55. Quod erat
 in urbe militum, sacramento Vitelli
 adactum. Livius I. 11. Quod inter
 Palatinum Capitolinumque campi-
 ast. Cap. 22. Vastatur agri, quod
 inter Urbem ac Fidenas est. Cicero
 de Invent. II. 2. Quod voluntatis
 quoniam nobis quoque accidit. Sulpic.
 Severus, Facilius fuerit, ut minus

domorum, pessima munerum, ad sacra vatium, Beata Seraphim. « [Lucret. Ductores Danaum delecti, » prima virorum.] »

Similiter in istis *Negotium* seu *Res* deest « [Plaut. » (78) *Mille nummum mihi credidit*, Lucill. *Tu*

fortassis annorum, quam amplius annotaverim. Mela III. 5. *Opposita cautium*. Sallust. Hist. III. *Certaminis adversa*. Multa passim ejus generis reperias.

(78) *Mille nummum mihi credidit*. Intelligi in his posse *negotium*, liquet ex loco Cic. Parad. III. 1. *Depositum auri pondo decem reddere Integrum est, depositum negotium decem auri librarum pondo*. Referuntur huc etiam a plerisque illa Ter. Heaut. III. 3. 43. *Huic drachmarum mille dederat mutuum*, et Cic. Philipp. VI. 5. *qui L. Antonio mille nummum ferret expensum*. Aliquando etiam per Ellipsin omittitur nomen Plurativum, ante verbum ejusdem numeri. Livius XXIII. 44. *Mille fere passuum inter urbem ERANT castraque: eo spatio concurrerunt*. Legendum forsitan erat. Sed Gronovius Pater de Pec. Vet. I. 10. intelligit *campi*; Malim *Passus*, quia ita solet idem Nomen in alio casu intelligi, alio exprimi. Sic apud Plautum Trin. II. 4. 23. *Trapezita mille drachmarum Olympicum, Quas de ratione debuisti, reddite*. Videtur intelligendum *drachma*, quæ fuerunt mille Olympicarum *drachmarum*, Corn. Nepos Datam. 8. *quum de illius exercitu non amplius hominum mille cecidissent*; Sic editur a Gebhardo et aliis quibusdam. Intelligitur autem tunc *Homines*. Sed maxima in eo manet hæsitatio, quæ sit natura vocis *Mille*. Veteres, Varro ipse lib. VIII. de L. L. pag. 118. 119. Gellius I. 16. et Macrobius Saturn. I. 5. diserte eam pro Singulari Neutro habuerunt. Rejiciunt hoc multa asseveratione Scioppius Parad. Ep. 14. et Gronovius d. l. Sed profecto

magnam in hujusmodi rebus auctoritatem sibi jure suo vindicat ipsa antiquitas. Varro autem affirmat sine hæsitatione *Mille* esse singulare neutrum, et dici hoc mille denarium, a quo multitudinis sit hæc millia denarium. Et, *Unum et Mille utrumque singulari numero appellant*. Nam ut dicimus hoc unum, (credo excidisse mille) Hæc duo millia, sic deinceps. Denique dici ait, *Hoc mille, Hujus mille*. Ne eo minus in illo mille, præponi *Hæ mille, Horum mille*, etc. Disertiora etiam Gellius, et ex eo fere Macrobius tradunt, *In his atque multis aliis Mille numero singulari dictum est: neque hoc, ut quidam putant, vetustati concessum est, aut per Figuratam concinnitatem (h. e. Ellipsin) admissum est, sed sic videtur Ratio postulare*. *Mille enim non pro eo ponitur, quod Græce χίλια dicitur, sed quod χίλις, et sicuti una χίλις et duæ χίλιδες, ita unum mille et duo millia certa atque directa Ratione dicitur*. Liquido satis expressam in his habemus illorum sententiam, quam insuper auctoritate antiquorum confirmant. Clarissima certe videntur Lucilii verba, qui in Ablativo *milli* traditur dixisse, *Hunc milli passuum qui vicerit, atque duobus*. Et, *Tu milli nummum potes uno quævere centum*. In quibus, ut censet Gellius, aperte ostendit *MILLE* et *Vocabulum esse, et singulari Numero dici, ejusque Plurativum esse MILLIA; et casum etiam capere Ablativum*. Durum sane est, rejicere tam disertam Veterum auctoritatem in Lingua sibi vernacule usu. Quin, si maxime illi erraverint, certum est tamen, quum putarent, *Mille*

» mille nummum potes uno quærere centum: idem,
 » Ad portam mille, a porta est sex inde Salernum,

esse singulare Neutrum, eos ergo in hac constructione non derectaturos adhibere illam vocem; ut fecit certe Macrobius ea ex causa, ut mox ostendemus. Si autem in hac re errare potuit Varro, et ita hanc vocem, si usus veniret, construxisset, quid non facerent tunc alii Scriptores, minus docti et minus studiosi analogie Latinae investigatores? Et quis affirmabit nobis, tot loca, in quibus *Mille* cum solo Genitivo reperitur constructum, non esse ex hoc errore profecta, quem secundum Doctissimorum Virorum sententiam erraverint ipsi Varro et Gellius; atque adeo *Mille* non poni istic, ut Substantivum singulare. Sic Livius X. 30. qui in *Hostium exercitu peditum 40330. equitum sex Millia, Mille carpentorum scripserunt fuisse*. Planissimum huc utique erit, si *Mille* hic statuamus esse Accusativum Singularem neutrum, a quo regatur Genitivus, quod certe statuerent Gellius et Macrobius. Cicero Philipp. XIV. 5. si quis *Hispanorum aut Gallorum, aut Thracum, mille, aut duo millia occidisset*, ubi sane videri posset *Mille* eodem modo constructum, quo *millia*, quum ad utrumque iidem referantur Genitivi. Sic Plaut. Trin. IV. 2. 161. *illud mille nummum quam rem agat*. et V. 2. 34. *Spondeo meam gnatam tibi uxorem, et mille auri Philippum dotis*, h. e. et unum mille Phil. nummorum auri dotis nomine, ut alibi *duo talenta dotis, sexcenti logi dotis*. Vide me supra II. 3. 7. Ceterum in Ellipsi quam in hisce statuunt Viri Docti, nihil istic opus, et expeditum erat dicere, *dotem mille nummorum*, etc. Horat. Satyr. II. 3. de Ajace, *Mille ovium insanus morti dedit*. Planissima et istic erit expositio, si *Mille* accipiatur pro Accusativo Substantivi Macrobius vero Sa-

turn. I. 5. diserte ita et locutus est et interpretatus ipse, quum ait, *Mille denique verborum talium est*; in quibus *Mille* et *Vocabulum* h. e. Substantivum, et *Singularis* esse *Numeri*, ac respondere Græcæ voci χίλια, pluribus ibi exemplis probare contendit. Si spectemus nunc analogiam et formationem vocum *Mille*, et *Millia*, omnia videntur eo nos ducere, ut credamus fuisse ab origine et natura sua, vel Adjectiva neutrius generis, ut *Forte* et *Fortia*, *Humile* et *Humilia*, sub quibus Adjectivis intelligatur tunc certum et perpetuum Substantivum, sed quod per Ellipsin semper fuerit omissum: vel potius Substantiva, ut *Mare* et *Maria*. Certe tanquam Substantiva Neutrius tantum Generis passim reperiuntur constructa, adeo ut in Plurali certe *Millia* nunquam construatur tanquam Adjectivum cum alio Substantivo ejusdem Casus, tanquam suo, sed semper tanquam Substantivum cum Genitivo, vel cum eodem casu per Appositionem, ut *Millia talenta, millia anni*, etc. quod posterius neque dici potest per leges Grammaticæ ex convenientia Adjectivi et Substantivi, quum *Millia* sit tantum Neutrius generis: unde semper occurrit *ducenta millia*, etc. non *ducenti millia*. Quapropter si additur, quod aliquando tamen fit, Substantivum ejusdem casus et numeri, cujus est *Millia* per Zeugma et Appositionem illud omnino construendum et exponendum, ut pluribus exemplis ostendimus infra Cap. 8. Nota 2. Analogia ergo formæ Substantivæ est manifesta, maxime quum videamus a Lucilio etiam in Ablativo dici, *uno Milli nummum*, et *milli passuum*. Nam quod Viri Doctissimi, quia sæpe E et I promiscue scribantur, putant

» subaudi *passuum*. Cato, *Inde est ferme mille*
 » *passuum*. Cic. *In fundo ejus facile mille homi-*

ergo etiam hic per causam metri positum *Milli* pro *Mille*, in eo non habent me certe sibi suffragantem. Nam illa permutatio in certis formis est usitata, non in omnibus, nec extendenda usque eo *literarum I et E satis definita affinitas*, ut ipse Gronovius ait ad Statii Sylvas cap. 55. Immo non reperietur facile in Nominativo *hoc forti*, etc. pro *hoc forte*, *hoc Mari* pro *hoc Mare*. Certe id probasse aut commonstrasse debuissent. Jam vero Anomalium plane videtur, quando *ῥὸ Mille* adhibetur in Plurali per omnia Genera et Casus, in quo nihil est analogicæ formæ. Quapropter pene dixerim, per Abusum accidere huic Nomini *Mille*, ut, quum origine sua fuerit Singulare et Neutrum, dein ad Numerum Pluralem quoque et omnia Genera fuerit usu ipso translatum: plana uti accidit Nomini *Potis*, quod, quum sit Singulare Masculinum vel Femininum, etiam pro Neutro et Plurali positum occurrit. Vide Me supra II. 10. 1. et infra IV. 16. Adde *Magis et Mage*, quæ per abusum evaserunt Adverbia, licet itidem Adjectiva primitus fuerint. Videndum ergo, annon *ῥὸ Mille* cum Substantivo possit accipi primitus per Appositionem et perpetuam Ellipsin in suo singulari dictum, tanquam itidem Substantivum alteri additum: ut, sicuti dicitur sæpe *Homines duo millia*, (ut ostendimus quamplurimis exemplis infra cap. 8. quæ velim omnino ut conferas) sic dictum similiter habeatur *Homines mille*, h. e. existentes unum mille, vel usque ad mille. Sic Livius x. 30. *Ex millibus quinque ad mille casi*. Unde liquet, quomodo supplendum et intelligendum sit, quando simpliciter dicitur, *mille casi*, h. e. *casi homines usque ad mille ho-*

minum. Atque ita Plauti illud explicari forsitan queat, *mille drachmarum reddita*, h. e. *drachmæ*, existentes unum mille drachmarum reddita. Similiter quum Terentius ait, *Huic drachmarum mille dederat mutuum*, sensus simplicissimus foret, *Huic dederat mutuum unum mille drachmarum*. Certe eum crediderim ab initio fuisse usum, eamque rationem vocis *mille*, sed dein quum frequentaretur maxime illa Apposito et perpetua Ellipsis in loquendo et scribendo, eam non animadvertisse ipsos Veteres, ac neglexisse paulatim, ut adeo adhibuerint tandem *Homines mille*, et similia, tanquam Adjectivum et Substantivum. Plane, ut Hieronymus: Orosius, Sulpic. Severus, et illius ætatis Scriptores, adeo frequenter dixerunt *annis sex millibus*, et similia ut credi possit, eos ad rationem Grammaticæ constructionis nihil attendisse et putasse, talia cohære ut Substantivum et Adjectivum. Hinc ergo ortæ tandem apud Veteres nonnullæ videntur locutiones, in quibus vox *Mille* vix aliter, quam ut Adjectivum, exponi commode queat. Plautus Trin. IV. 2. 117. *Si hunc possim illo mille nummum Philippo circumducere, Quid sibi me dedisse dixit. Possis hoc tamen exponere etiam, illo auro Philippo usque ad mille nummorum, vel etiam nummorum existentium mille, in Genitivo singulari, vel, illo auro Philippo existente mille (in Ablativo) nummorum. Difficilior est locus Lucilii apud Nonium in v. Sexcentum; maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit; et Gellii XVI. 10. neque amplius quam mille et quingentam aris in censum defererebant. Videret in his sane *ῥὸ Mille* esse Adjectivum, et ejusdem constructionis, cujus *sexcentum et quingentum* pro *sexcen-**

» num valentium versabatur: nam negotium, sive
 » res mille hominum, nihil aliud, quam mille
 » homines; sicut apud Terent. Phorm. Res talen-
 » tium decem, idem est, quod talenta decem.] »

Deest et in neutrali relativo; ut, *Virga tua, et baculus tuus* (79) *ipsa me consolata sunt*: item,

torum et quingentarum, nisi malis hæc ita interpretari, mille librorum, ac rem quingentarum librarum æris. Plane uti sic *τὸ Millia* constructitur passim. Livius X. 34. *Samnitium cæsi tria millia ducenti, capti quatuor millia ducenti*. Cap. 26. *amissorum militum numerus relatus VII. millia trecenti*. Nam et in his idem Substantivum sæpius et diverso casu intelligitur, quasi diceretur, *Samnitium cæsi homines, qui erant tria millia hominum et ducenti homines: capti homines, existentes numero quatuor millia hominum et ducenti homines. Et numerus amissorum militum relatus, existens VII. millia militum et trecenti milites*. Vide plura apud Des-pauterium pag. 259. Sed neutiquam tamen est negandum, *τὸ Mille* occurrere passim ita, ut statuendum omnino videatur, ipsos Veteres habuisse illud et adhibuisse etiam pro Adjectivo Plurali, quod et Varro agnoscit, et ex Gellio satis patet. Et tamen vel sic certum est, etiam in isto usu vel constructione manere significationem aliquam Singularis Numeri, quia semper significat unam tantum *χίλιδα*, cujus Plurale est *Millia*, de quo itidem constat, construi id, ut Substantivum Plurale unius Generis cum Genitivo, nec unquam dici de uno millenario numero. Nam quod apud Livium XXX. 17. legimus, corruptum est. Verba sunt, *Hæc Regi Prætor mittere jussus, Legatis in singulos dona, æ minus quinque millium, comitibus eorum millium æris*. At recte tibi Vossianus codex exhibet *mille æris*, quod omnino sequi

debemus. Neque vero non pessime egerunt nostri Poætæ, Francius et Broukhusius, qui in suis carminibus, *Decem*, et *Centum Mille* inscire prorsus dixerunt. Si Poætæ Veteres tale quid per vocem *Mille* voluerunt exprimere, dixerunt *bis mille, ter mille, decies mille*, etc. Horatius Epid. IX. 17. *Ad hunc frementes verterunt bis mille equos*. Scilicet non ferebat natura vocis *mille*, ut dicerent *duo mille, tres vel tria millia*. Et tamen illud ipsum *bis mille, decies mille*, etc. etiam Scriptoribus in prosa adjudicat Gronovius Pater, relinquens solis Poëtis ad Technicis. Vide de Pecun. Ver. II. 2. Quid ergo? Ut absolvam hanc disputationem, quam Eruditorum Hominum arbitrio permitto, Ego perpensis omnibus, prorsus jam censeo, vocem *Mille* natura sua et origine fuisse Singulare Neutrum et magis Substantivum, quam Adjectivum, eoque modo sæpe adhuc occurrere; Plurale autem ejus esse *Millia*, itidem Substantivum Neutrum. Sed dein per Abusum non Animadvertens saris Appositionis Ellepticæ, quæ frequentissimi erat usus, adhibitam hanc Vocem *Mille* quoque, tanquam Adjectivum Plurale, quod Substantivis Pluralibus in omni Genere et Casu quasi per Concordiam inter Adjectivum et Substantivum solitam jungitur, quo eodem modo *τὸ millia* per incuriam adhibuisse videntur medij ævi Scriptores, et sæpius haud dubie adhibuissent, nisi manifesta nimis Generis discrepantia plerumque obstitisset.

(79) *Ipsa me consolata sunt.*]

Lunam, et Stellas, quæ tu fundasti: Nec in hac parte audiendi sunt Grammatici cum sua inepta syllepsis. Terent. Qui habet (80) salem, quod in te est, subaudi negotium. Vide Syllepsin.

In illis, quæ vulgo vocantur adverbia comparativa, ut, *melius, pejus, brevius, doctius*, etc. supple *negotium*; ut, *Doctius scribit Cicero, quam Cato*, id est, *κατὰ doctius negotium*. Hoc apud Græcos vulgare est. Vide Hellenismum.

Non est, quod agas gratias, id est, non est negotium, ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63. *Ob hoc quod*. Nam dictio *quod* ubique locorum est relativa; ut, *quod scribis de pecuniis, paratæ sunt*, id est, respondeo ad illud negotium, quod scribis de pecuniis. Ita Thom. Linacer. Plaut. *Paucis, est, quod te volo*, (81) supple *negotium*. Terent. And. *Quo æquior sum Pamphilo*, id est, « [à quo » nomine, id est, qua de causa,] » in quo.

(82) *Quid rerum portas?* supple *negotium*: falsum enim est, quod ajunt, *quid, id, aliquid*, « [(83)

Sic Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco X. 34. Si meam vitam studiumque perspecta habes. Liv. XXVI. 21. Merico urbs agerque jussa dari. Sallust. Catil. 10. Igitur primo pecuniæ, dein imperii cupido crevit; ea, quasi materies omnium malorum, fuere. Cap. 31. Ex lætitia atque lascivia, quæ diuturna quies pepererat. cap. 36. Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant. Tacit. An. IV. 5. Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legionibus coercita. Obseq. cap. 78. Sacrarium et laurus ex mediis ignibus, inviolata steterunt. Vide et Gronov. Observ. III. 2. et me infra IV. 10. 6.*

(80) *Salem, quod in te est.*] Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne sumptui parcas ulla in ire, quod ad valentudinem tuam opus sit, pro, ulla in re negotii, quod, etc. Famil. II. 8. In nullis nisi de Rep. sermonibus cum Pompejo versatus sum,*

quæ nec possunt sibi, nec scribenda sunt XVI. 27. Incredibile est, quæ ego illos scio fecisse. Nep. Cim. 3. Testarium suffragiis, quod illi ὄσπριον vocant, ejectus est. Cæcilius apud Fest. in Reluere: Ut aurum et vestem, quod matris fuit, reluat, quod viva ipsi opposuit pig-nori.

(81) *Supple negotium.*] Sed plenius supple, *est negotium*, propter *quod volo te paucis*. De locutione *Est quod diximus etiam supra ad Vocem Libido.*

(82) *Quid rerum.*] Sic, *Quid hominis tu es?* Terent. Heaut. IV. 8. 7. *Quid mulieris uxorem habes?* Hecyr. IV. 4. 21. h. e. *Negotium Hominis ac Mulieris, quod æque dici potest, ac Monstrum Hominis, Scelus Hominis.* Vide et Sciopiam supra III. 11. in fine. Rejicit hæc Ursinus To. 2. pag. 522. sed nulla justa ratione inductus. Vide Me supra 1. 15. pag. 125.

(83) *Nihil.*] Miror sane id Ni-

» nihil,] » esse Substantiva, regereque genitivum: nam Adjectiva sunt, et genitivus regitur à nomine subintellecto *negotium*, etiamsi dicas, *quid* (84) *negotium negotii*. Et esse adjectiva, multa probant testimonia; sed accipe pauca. Plaut. Pseud. *Sed quid est tibi nomen*: Terent. *Nam Andriæ illi id erat nomen*. Valer. Max. lib. 4. *Nulla ad id negotium accedente*. Terent. *Imo id genus hominum est pessimum*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. *Non fore, ut postea id officium ab illis præstari possit*. Plaut. Menech. *Nisi occupo aliquid mihi consilium*. « [Sic » *Nihil pensi habere*, aut *ducere*, aut *facere*, » subauditur *Negotii*. Plaut. Epid. *Si plus dederis, » referam, nihil in ea re captio est*. Symmach. lib. » 1. epist. 69. *Nihil negotium est rebus cognitis » immorari.] »*

nihil Scioppio haberi pro Adjectivo, et Substantivorum numero excludi. Repugnat enim, quæ ab ipsis Veteribus adfertur, Etymologia. Festus, *Nihili, qui ne hili quidem est*. Repugnat etiam Usus. Neque probant contrarium loca, quæ Scioppius mox adfert. Etenim Plauti illud, *Nihil in ea re captio est*, ponitur pro *re nihil*, ut Sanctius paulo ante exposuit *re Doctius*. Et ita passim *Nihil* tanquam Substantivum Adjectivis jungitur, et Verbis Neutralibus, vel Activis, quæ alium penes se habent Accusativum. Sallust. Catil. 16. *Senatus nihil sane intentus*. Lib. 1. 3. *Haud nihil ambigam*. Plautus Milite IV. 2. 16. *Nihil eam amastis*. Terent. Andr. 1. 2. 33. *Nihil me fallis*. Illud vero Symmachi, *Nihil negotium est, rebus cognitis immorari*, ponitur pro *Nihili*. Sic Plautus Casina 1. 31. *Ut semper improbus, nihilque sis*. Pro eo alibi *Nihili*. Veluti II. 3. 29. *Unde his, Nihili?* scil. Homo. Et Asin. II. 4. 66. *Impure, Nihili*. Milite V. 16. *Nihili factus*, h. e. castratus.

(84) *Negotium negotii.*] Tale vi-

detur et illud Ciceronis, si recte suppleatur de Offic. III. 2. *Si dicendi labor est potius, quam voluptas*. Integrum enim est, si *negotium discendi negotii est labor*, etc. Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem, nulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit. Et ita Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *De alia re te rescivisse censui, quod ad me attinet*. Sed in primis versu 72. *Quid hujus veri sit*, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. Similiter Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset*. Terent. Eun. V. 5. 10. *Quicquid hujus feci*. Plautus Mercat. IV. 3. 37. *Nihil hercle istius quidquam est*. Similia etiam sunt illa, *Quod ejus facere poterò, vel Quoad ejus facere poterò*, scil. aliquid. Vide me supra III. 6. 1. Sed et ita passim, *Tantum negotii, Aliquantum negotii*, etc. pro *Tantum negotium negotii*. Plaut. Mercat. IV. 4. 10. *Quid istuc negotii est?* h. e. quid negotium negotii est istuc negotium. Nam sub *quid* et *istuc* Substantivum aliquod necessario intelligitur. Ab eo autem Substantivo regitur itidem necessario

(85) *Moris est; pessimi exempli est; non opis est nostræ; supple negotium: Ita est, subaudi negotium.* Plaut. Mil. *Ita negotium est.* Vide Res.

Horat. *Est, ut viro vir latius ordinet arbusta,* “ [pro ejusmodi est negotium, ita res se habet:] ” Idem, *Non est, ut copia major ab Jove donari possit tibi.* Terent. Adelph. *Si est, facturum ut sit officium suum;* idem Hecyr. *Nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus:* idem Phorm. *Sin est, ut velis illam manere apud te, dos hic maneat,* subaudi negotium. “ [Cic. 14.] ” epist. fam. 9. *Ejusmodi spero negotia esse, ut vos istic commodissime sitis,* pro, spero esse, ut isthic commode sitis: idem 9. Attic. 11. *De Domitio opinor esse, ut in Cosano sit, et consilium ejus ignoretur,* pro, ita negotium esse. Plaut. Pæn. act. 5. sc. 2. *Si ita est, ut tu sis Jacchonis filius.*] ”

Negotium loco Infiniti. In participiis neutralibus deest *negotium*, id est, infinitum ipsius verbi; ut, *lectum est, legendum erit*, id est, hoc negotium, quod est *legere*, lectum est. (86) Vide supra in Regulis generalibus.

Numerus. Cic. Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum,*

Genitivus negotii. Sic ibid. IV. 3. 38. *Nimium negotii reperi.* Ita tamen hæc dixerunt Veteres, ut non cogitarent de hisce supplementis, aut consulto dicere voluerint *Negotium negotii.*

(85) *Moris est.*] Cic. Famil. III. 12. *Non horum temporum, non hominum, et morum, negotium est.* Cæsar B. Gall. IV. 5. *Est hoc Gallicæ consuetudinis,* Similes Genitivos, qui reguntur ab intellecto *negotium* vel *res*, vide in notis ad II. 3. 171. ut et ad Cap. 3. hujus Libri, et in hoc capite ad Vocem *Aptus* et *Meatio*. Huc autem refero etiam illa Terentii Heaut. III. 2. 39. *Non est mentiri meum,* h. e. non est negotium

meum. Vide et infra in *Officium*, et maxime in *Opus*, quo etiam hæc referri possunt.

(86) *Vide supra in regulis.*] Sed inprimis, quæ nos disputavimus III. 2. 8. pag. 435, etc. Quibus adde Terentii locum, Heaut. I. 10. 6. *peccatum a me maximum est.* Sic habent optimi codices, Vaticanus et Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæserunt, ut et interpretes. Sensus est, et integra constructio, *peccatum a me negotium, est maximum negotium,* seu, usitatius loquendo, *illud negotium, quod neg. peccatum a me est, est maximum.* Ita fere Hec. V. 1. 10. *nam jam atate ea sum, ut non siet peccato mihi ignosci æquum.* In

quod præfinisti, quo ne pluris emerem, id est, (87) numerum, quo numero ne, etc. Livius lib. 4. deo. 4. *Cautum erat, quo ne plus auri et argenti facerem, quo ne plus signati, et æris, domi haberemus.* Suetonius in Julio 10. *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret;* “[Etsi Quo ne, sicut apud Terentium Qui ne, dictum accipi potest pro, Quomodo, ne, Ut ne.]”

Numus, vel numerus. *Quaternarius, quinarius, demarius*, adjectiva sunt Charisio, in quibus ait deesse numus: aliquando intelligitur numerus.

Nuncium. *Renunciare vitæ*, subaudi nuncium. Sueton. Galba, 11. *Non multum absuit, quin vitæ renunciaret.* Quinctil. *Mea quidem sententia civilibus officiis renunciabat*, subaudi nuncium, vel repudium. Plaut. Aulul. *Is me nunc renunciare repudium jussit tibi.* Virg. Æneid. 11. *sed gnato manes perferre subimos*, (88) supple nuncium.

Nux. *Avellana, Basilea, Juglans, Pineæ, Persica*, subaudi nux. Virgil. *Castaneasque nuces.* Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuces juglandes, quæ et regie dictæ sunt. Nuces pineæ*, Martial. lib. 13. Ibid. *Nux Persica.*

Oculis. Terent. Eunuch. *Ego limis aspecto sic per flabellum clanculum*: vide Donatum, suppletem oculis. Plant. Bacchid. *viden, limulis ut, obsecro,*

quo loco explicando hæret, et varia tentat Donatus, sed et alii Interpretes. Sed est Ablativus absolutus, qui notat, quum peccatum a me est aliquod negotium. Sic plane Cicero in Rullum II. 2. *Tum vero mihi præter ceteros difficilis est ea ratio, cui errato nulla venia, recte facto exigua laus proponitur*, h. e. ubi a me erratum, aut recte factum aliquod negotium erit. Sed hunc locum attulit jam Rivius ad Terentium. Alia vide apud me supra ad III. 9. pag. 459.

(87) Numerum, quo numero.] Im-

mo vero pretium, vel negotium, quo negotio ne, etc. Patet id utique ex verbis Livii, *Cautum erat: quo ne plus auri*, etc. Nam in quo subaudiendum videtur illud ipsum, quod in plus subauditur. At vero in eo certissime subauditur negotium. Alia est ratio loci Suetoniani, qui tamen non evincit statuendam ideo ubique Ellipsin. Numerus in similibus ex parte locutionibus. Quod Scioppius subjicit de Quo ne, aliènum videtur.

(88) Supple nuntium.] Immo vero gaudia, ut liquet ex proximis. Præcedit enim: non vitæ

intueantur:

intueantur: idem Mil. 4. 6. 2. *Aspicio limis oculis*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Nec limis intueantur oculis*.

Officium vel Munus. *Regis est gubernare, patris est filios erudire; vel regium est, et patrium est, supple officium, munus, negotium*. Terent. Andr. *Neutiquam officium esse liberi puto*. Cic. *Oratoris officium est de iis rebus posse dicere, quæ res, etc.* idem 1. Orat. *Oratoris officium est dicere ad persuadendum accomodate*: idem 1. Offic. *Est igitur proprium munus magistratus*. Ter. Andr. *Nunc tuum officium est, has bene ut assimules nuptias*: idem Adelp. *Meum officium facio*: idem Phorm. *isthuc viri est officium*. Plaut. “[Truc. *Non amantis mulieris, sed sociæ fidentis, officium fuit, facere, quod hæc fecit mihi: et*]” Most. *Matronæ, non meretricum est, uni inservire amanti*: idem Cas. *Non Matronarum est officium, sed meretricum, alienis viris blandiri*. Vide *Opus*.

Officia. *Regis inter est gubernare, tua inter est docere, (89) subaudi officia; id est, est inter officia regis, et inter officia tua; tunc enim interest compositum non est, ut notavimus in constructione præpositionis*. Hoc sentit Casar Scaliger, hoc Cælius Calcagninus in *Epistolis*.

Operæ pretium. Terent. Adelp. *Scire est liberum ingenium, atque animum*. Sic dicimus; *Videre est, cernere est, supple operæ pretium*. Cicero 4. Finib. *Operæ pretium est considerare*. Terentius Andr. *Audireque eorum est operæ pretium audaciam. (90)* Vide *Potestas*.

gaudia quero, Nec fas, sed gnato, etc. Vide Aen. XI. 180.

(89) *Subaudi officia.*] Potius *negotia*. Nam *ad officia* semper intelligi in hisce nequit, velut in eo, *mea interest illud fieri*. At tum hic, tum ubivis, commode subaudi potest et debet *ad Negotia*. Vide et supra III. 5. ipsum *Sanctium*, et Me. istic pag. 418, etc. Vellem etiam ipsa Auctorum loca

attulisset *Sanctius*, ubi in hac locutione *Officia* recte intelligi possit, aut id requireret sensus. *Nec satis recte dicit, interest in his non esse Compositum.*

(90) *Vide potestas.*] Ut et, quæ notavimus ad Ellipsin, quam statuit *Sanctius*, et *Libido*. Rectius autem in illis *Scire est, Videre est, etc.* intelligitur *Facultas, Potestas*, quam *Operæ pretium*.

Opera. *Rhetorica, Bucolica, Georgica*, adjectiva sunt; in quibus deest Græce τὰ ἔργα, id est, opera; ut, *opera physica; in Rhetoricis; in Georgicis.*

“ [Opere. *Mutuo amare*, subaudi opere; sicut
 „ *Maximo opere, summo opere* amare, mirari,
 „ errare, edicere, expetere, censere, facere,
 „ quærere: Potest etiam subaudiri (91) *amore*, vel
 „ *animo*. Catul. *Mutuis animis amant, amantur.*] ”

Oppidum. Horat. *Aptum dicit equis Argos, ditiesque Mycenæ*: idem, *Impositum saxis late candentibus Anxur*. Virg. *Altum Præneste*, (92) supple oppidum; et oppidum ita passim exprimitur, à Plinio præcipue, ut supervacuum sit indicare. Solet ille etiam conjungere multas civitates; deinde subdit in plurali, *civitate a Romanis donata*, vel *libera*, vel *stipendiaria*, supple oppida. Vide *Urbs*.

Opus. Cic. in *Officiis*, *Est igitur adolescentis, majores natu vereri*, supple opus, munus, vel officium: idem pro *Archia*, *Sed enim hoc non solum ingenii ac literarum, verum etiam naturæ atque virtutis fuit*. Quinctil. lib. 12. cap. 3. *Cognitionis sunt enim, non inventionis*: et paulo inferius, *Sed etiam, si nosse, quid quisque senserit, volet lectionis opus est*, id est, munus, et officium: “ [idem
 „ l. 1. c. 2. *Ipsius etiam magistri hoc opus est,*
 „ *temperare vires suas, non statim onerare infir-*
 „ *mitatem discipulorum*, id est magistri officium est,
 „ hoc opus seu munus habet magister, ut temperet
 „ vires.] ” Illud Planci in *Epistolis Ciceronis*, lib. 10. male intelligitur à Grammaticis, *sed aliquantum temporis, et magni laboris, et multæ impensæ opus fuit*: (93) putant enim *Opus* regere genitivum.

(91) *Amore vel animo.*] Vel etiam modo. Sueton. Aug. 53. *Officia cum multis mutuo exercuit*. Cic. Famil. 5. 2. *Satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus mutuo respondisse.*

(92) *Supple oppidum.*] Non est necesse. Nam æque potest sine Ellipsi *aptum Argos* dici, ac di-

tes Mycenæ. Vide me supra I. 7. II.

(93) *Putant enim Opus regere Genitivum.*] Sic tamen etiam post *Sanctium* putat Vossius, nec ratione prorsus destruitur. Quidni enim æque ἀναλόγως dicatur, *opus est mihi impensæ*; ac in *impensæ*. Vide Voss. de *Construct.* cap. 8.

Sed hos genitivos regi à particula *aliquantum*, quis non videt? Sic in Apuleji lib. 9. corrupte legitur, *Sed mihi operæ ejus opus est*, pro *opera*. Ergo *opus* hic pro negotio vel labore sumitur, quasi dicat, *opus et negotium fuit et temporis, et laboris, et impensæ*. Sic Ovid. *Non minor est virtus, quam quærere, partu tueri; Casus inest illis, hic erit artis opus*, id est, negotium et labor artis. Martial. *Non fuit hoc artis, sed pietatis opus*. Plaut. Mostell. *verum id videndum, id viri docti est opus*, « [id est,

» vir doctus hoc efficere et præstare debet. Vide

» *Opus* infra de Analogia significationum.

» Etiam in *Tectorium* subauditur *opus*. Vitruvius 2.

» cap. 8. *Parietes ita tectoriis operibus expoliti, ut*

» *vitri perluciditatem habere videantur*. Varro 3. rei

» Rust. 2. *Villa polita opere tectorio eleganter.*

» Inscriptio lapidis Salernitani, *Pavimenta marmorea,*

» *opus tectorium.*

» [Cum legimus *Hoc age*, similiter *opus* subaudimus.

» Horat. 1. epist. 6. *Si virtus hoc una potest dare,*

» *fortis, omissis; Hoc age, delicias: et mox, Hoc*

» *primus repetas opus, hoc postremus omittas*. Sic

» lib. 1. epist. 3. *Hoc opus, hoc studium parvi pro-*

» *peremus et ampli.] »*

Oratio. *Prorsa non versibus scribit, subaudi ora-*

tione. Prorsa, ut ait Donatus, a prorsus dicitur, non

prosa quasi profusa. Prorsum antiqui rectum appel-

lunt.

et Ursinum To. 2. pag. 101. In

verbis tamen Ciceronis unus ille

Genitivus temporis regitur ab ali-

quantum negotium, at reliqui vi-

dentur regi simpliciter à negotium;

ut integra sit locutio, sed aliquan-

zum negotium temporis et negotium
magni laboris opus fuit. Idem Vos-
sius e contrario rejicit Accusati-
vum cum hoc vocabulo conjunc-
tum, et proinde in illo Plauti,
Opus est puero cibum, suspicatur
quod Cibum esse obsoletum Nomi-
nativum neutrius generis. At vero
sic idem Plautus Trucul. I. 1. 71.
Quid isti suppositum puerum opus
pressina. Adde Ursin. To. 2. pag.
102. 103. Neque etiam huic lo-
cutioni valde repugnat analogia.
Nam sicuti si Ablativus adjungi-
tur Opus, intelligenda præpo-
sitio In vel Cum, sic eidem Ac-
cusativus accedere potest per El-
lipsin Ad seu quod ad. Nomin-
tamen ita loqui. Et forsitan in Tru-
culento Plauti, suppositum puerum
acciperet Vossius pro Infinito,
per Ellipin Esse, ut facit certe
Major de Varianda Orat. I. 7.
Vide de hac voce etiam infra cap.
15.

labant: unde *prorsi limites* apud Festum, et *Prorsam Deam* vocabant, quæ rectos partus educeret. Esse adjectivum hinc collige. Columella lib. 10. in præfat. (94) *Prorsa oratione prioribus subnectentur exordiis.* “ [Ex *Prorsum* posteriores fecerunt *Prosum*, » sicut *Sursum* et *Susum*.] »

Ortus, *Oriundus*, *Natus*. *Vir claris natalibus*, homo loco obscuro, supple *ortus*, vel *oriundus*, vel *natus ex* vel *de*, etc. Liv. lib. 1. *Turnus Herdonius ab Aricia*: “ [*Omnes Latini ab Alba oriundi*.] » Sic in sacris, *Joseph ab Arimathea*. Sic dixit Virgil. *Pastor memorande ab Amphriso*.

Ostium. *Postico falle clientem*, subaudi *ostio*: *posticus* enim adjectivum est “ [à *Post*; sicut ab *Ante* » *anticus*; unde *antiquus*, (95) pro quo barbari *Anterior*.] » Persius, *Posticæ occurrite sannæ*. Plin. *Postica pars mundi*. *Posticus vicinus*, et *Posticum ostium*, apud Festum. “ [et Plaut. *Sticho act. 3.* » sc. 1.] » Vide *Pars*.

Ova. *Gallinæ vel aves incubant*, subaudi *ova*. Plin. *Ova incubari intra decem dies edita utilissimum*: idem, *Quarto die postquam cæpere incubari*.

Oves. Virgil. *Centum lanigeras mactabat rite bidentes*, subaudi *oves*: idem, *Non insueta graves tenent pabula fœtas*, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent*. Sic enim hæc dispungo carmina. Vide *Rasterum*.

“ [*Pannus*. Cic. *Merces fucosæ, chartis et linteis delatæ*, subaudi *pannis*. Catull. *Tollis lintea negligeñtiorum*, subaudi *strophia*.] »

(94) *Prorsa oratione*.] Sic Suer. Aug. 85. *Multa varii generis prorsæ oratione composuit*. Dicitur autem *prorsus*, quasi *porro versus*, ut ait Festus: et Donatus ad Ter. And. III. 2. 30. Sic *Rursus*, retroversus. *Sursum*, supra versus. Pluribus de hac voce *Prorsæ* agimus infra ad Cap. 17. circa finem.

(95) *Pro quo Barbari Anterior*.] Cum tamen hæc vox occurrat apud Cæsarem B. Civ. III. 63. et

Sulpic. Severum (qui optimi ævi Scriptores, et maxime Sallustium, diligenter legit, ac imitatus est) Hist. Sacr. I. 52. quum porro eadem derivationis analogia, ut a *post*, *posterior*, et *posticus*, sic ab *Ante*, *Anterior*, et *Antiquus*, formetur, non ausim plane et *prorsus* eam Latinitatis finibus excludere, licet ipse ea in Orationibus aut simili scripturæ genere uti nolim. Accedit quod Priscia

Pars. Plaut. *Ut decimas solveret Herculi*. Cic pro Flac. *Nec Herculi quisquam decumam vovit unquam*. Sic *antica*, et *postica*. Sueton. Othon. *Postica parte*. Cato in versiculis, *Fronte capillata*, *Postica occasio calva*: sic enim legendum est, subaudiendo *parte postica*. Arnob. lib. 5. (96) *Ex parte postica*. « [Cum dicitur, *Summam regni adipisci*, » subaudimus *partem*. Vitruvius lib. 4. cap. » *Summam imperii partem Jovi dederunt*.] »

Pars, vel *Libra*. *Quadragesima*, *Quinquagesima*, *Septuagesima*, subaudi *pars*. Sueton. Vesp. *Publicanum quadragesimæ in Asia egit*: idem Calig. 40. *Pro litibus*, atque *judiciis ubicunque conceptis*, *quadragesima summæ*, de qua litigaretur, exigebatur. Plinius lib. 14. cap. 20. *Cocci parte quadragesima*.

(97) « [*Pars* subauditur in *Doctrina et Disciplina*, » quæ natura sunt *Adjectiva*, sicut *medicina*, *sutrina*, » *textrina*, *pistrina*: alius partem capit *Doctoris*, quæ » est *Doctrina*, alius partem *Discipuli*, quæ est *Dis-* » *ciplina*, quasi *discipulina*.] »

Parte. *Adnitar pro virili*, *age pro virili* subaudi *parte*. Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum puto*. Tacitus in vita *Agricolæ*, *Pro virili portione*. Cic. 5. Verr. *Plus etiam, quam pars virilis postulabat*. Apul. 7. *Metam*. *Pro sua parte*. Sic dicimus, *pro rata*, scilicet *parte*, vel *portione*. « [Vitruv. » lib. 4. cap. 1. *Capitulorum altitudines efficiunt eas » pro rata aliores*.] »

Partes. Cic. *Et si utrique primas, priores tamen deferunt Lælio*: idem, *Cui primæ sine controversia deferebantur*. Colum. lib. 10. *Mustum quam dulcis-*

nus certe eam in usu invenerit, quoniam ait lib. III. cap. de superlativo: *Ab eo autem, quod est Ante, Anterior, Superlativum in usu non inveni*. Ergo illud quod memorat, *inveni*, sed incertum, apud quos.

(96) *Ex parte postica*.] Adde his *Festum* in voce *Posticum*. Ubi *Dextra et Sinistra*, ut et *Cœli*

pars Meridiana, et *Septentrionalis*, etiam *Antica* et *Postica* dicuntur appellatæ.

(97) *Pars* subauditur.] Hæc Ellipsis si unquam in his vocabulis fuit agnita, et idoneis supplementorum exemplis comprobata, usu certe prorsus est oblitterata. Si quid tamen subauditur, vel olim subauditum in his fuit, putarem

simi saporis decoquitur ad tertias. Cic. 3. ad Q. Frat. Tibi istius generis in scribendo priores partes tribui, quam mihi. Terent. Non posteriores feram, supple partes. Idem, Primas partes qui aget, is erit Phormio. Horat. Ne forte seniles mandentur juveni partes, pueroque viriles.

“ [In Qua, Hac, Ea, Illa, subauditur parte mundi, id est, loco. Ovid. Quaque erat et tellus, illic et pontus et æther. Liv. 37. Insulam, qua regnum Hieronis fuerat, tueri jussit. Tibull. eleg. 2. Gemmarum quicquid felicibus undis Nascitur, Eoi qua maris unda rubet. Virgil. Jupiter hac stat, pro, ab hac parte. Lucr. Nam quacumque vacat spatium, quod Inane vocamus, Corpus ea non est, pro, ibi non est corpus. Prop. 3. eleg. 20. Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari Posset, et ex omni me premit ipse Deus. Horat. Qua parte debacchentur ignes, Qua nebulae pluviique rores, Qualibet exsules in parte regnanto; id est, in quo vis loco, ubicumque vis. Prop. Et disco, qua parte fluat vincendus Araxes. Sallust. Creta altior est, qua parte spectat orientem.] ”

Passuum. Cæsar de Britannia, Hujus est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium, supple passuum. Horat. Millia tunc pransi tria repsimus. Cæsar. 1. Civili, Pons, qui erat ab oppido millia passuum circiter tria. “ [Lucill. 3. Sat longe tria millia passuum.] ”

Peccatum. Ignosco tibi, subaudi peccatum. Virg. Parvum si Tartara nossent Peccatum ignovisse.

Pecunia. Quintil. lib. 4. Insimulari repetundarum. Tacitus lib. 4. Postulare aliquem repetundis. Valla lib. 1. cap. ultimo, in hoc gerundio, ut ipse vocat, nescio quas ineptias textit. Participium est, quod cum suo Substantivo Cicero protulit pro Cluentio, teneri lege pecuniarum repetundarum: idem 6. Verr. Ferre

id esse ars vel scientia. Sed vix putem esse Adjectiva non magis quam Culina, Officina, etc. At Medicina, Sutrina, etc. vere sunt

Adjectiva, et intelligitur in his modo Ars, modo Taberna. Vide hæc Vocabula sua loco in hoc Capite.

legem de pecuniis repetundis. Idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere de pecuniis repetundis.* Sic in *expensis et impensis*, subaudimus *pecuniis*.

Placenta. Plaut. Persa, *Quasi juream esse jus decet collyricum*: sic enim est legendum. Cato cap. 82. Rust. *Sphæritam sic facito*, supple *placentam*.

Porcelli. *Porcelli quum lactari desierunt, Nefrendes dicuntur, eo quod fabam nondum frendere, id est, frangere, possunt.* Varro 2. Rust. “[Similiter et puer]” in *Nefrendis* subauditur, ut apud Festum ex Livio ” Andron. *Quem ego nefrende alui, lacteam im- mulgens opem.*]”

Porta. Juvenal. *Substitit ad veteres arcus, madi- damque Capenam*, subaudi *portam*. Sic *Collina, Viminalis*, e. c.

Potestas. Virgil. *Nec non et Tityon terræ omni- potentis alumnus Cernere erat*, supple *potestas*, vel *datum*, vel *concessum*. (98) Vide *operæ pretium*: idem, *Non fugis hinc præceps dum præcipitare po- testas*. Plin. lib. 5. cap. 23. *Non est fateri, rerum natura largius mala, an remedia genuerit*: et cap. 37. *Suspendio ac fame necatur, aliter non est occidere*: idem lib. 9. cap. 31. *Tantæ velocitatis, ut consequi non sit.* Virgil. Bucol. *Tu procul a patria, nec sit mihi credere tantum.* “[Horat. lib. 1. Satyr. 5. *Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est.*]”

Hujusmodi locutiones innumerae sunt apud Plinium; sed Valla in Raudensem illas damnat, sed fallitur.

Præditus. *Vir magna doctrina, sed pravis mori- bus*, (99) supple *præditus*. Donatus supplet *natus*. Terent. *Ita dissimili argumento sunt factæ*. Cic. 1. Verr. *Homo singulari cupiditate, audacia, scelere, præditus*. Falsum igitur est, partes corporis et animi poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina*, subaudito *præditus*: *Vir magnæ doctrinæ*,

(98) Vide *opere pretium*.] Sed ma- xime, quæ notavi ad Voces *Da- tum*, et *Libido*.

(99) Supple *præditus*.] Vel *Exis-*

tens seu Ens in magna doctrinâ. Vide supra *Ens*, et maxime, quæ notavi ad Vocem *Affectus*.

possessive dicitur. Terent. Hecyr. *Ego sum animo leni natus.* Vide Donatum.

Prædium. *Venit in Tusculanum, Pompejanum, Perusinum, Suburbanum, supple prædium, vel agrum, vel rus.*

(100) “[Præmium deest in *Corollarium*, quasi quod
” detur ad parandas sibi corollas. Cic. *Ne sine co-*
” *rollario tam festiva acroamata de convivio disce-*
” *derent.* Seneca, *Opifici vilissimæ mercis, et in*
” *diem se locanti, corollarium adspergimus, et ali-*
” *quid supra constitutum adjicimus.* Petronius *Indi-*
” *cium dixit, pro præmio ei dando, qui fugitivum*
” *indicasset.]*”

Pretio. *Non minoris, nec pluris, sed tanti, quanti tu, emi;* supple *pretio*: integrum erat, *Tanti aris pretio emi.* Vide *Æs.* Horat. 1. Serm. *Unius assis, Non unquam pretio pluris licuisse.* Plaut. Epid.

Quanti emi potest minimo: et paulo post, Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minas.
” [Virg. *Hoc Ithacus velit, et magno mercentur*
” *Atridæ: Ubi Serv. Magno, id est, pretio.* Ascon.
” in 3. Verr. *Asiani magno pretio æstimant equos.*
” Lucil. 27. *Trado ego illis minimo, quod mihi*
” *constat carius.* Horat. *Luscinias soliti impenso*

(100) *Præmium deest in Corollarium.*] Substantive potius hoc vocabulum usu et significatione adhibetur, licet natura sua sit, vel primitivo usu fuerit Adjectivum, in quo intelligebatur *aurum*. Nempe Imperatoribus, qui bellum in provincia quadam feliciter confecerant, eaque gratia triumphaturis, solebant olim a provincialibus aut vicis populis *coronæ aureæ* ad ornandum eorum triumphum dari ultra id, quod legitimis rationibus, tributi, prædæ, aut alio quo nomine, inde Romam deportabatur. Postea vero pro ipsius coronis *aurum coronarium* Imperatoribus dari cœpit, idque variis tandem de causis, sed semper extra ordinem. Inde factum de-

nique *corollarium*, eaque voce absolute posita videtur appellatum id omne, quod extra ordinem accedebat ad illud, quod alteri legibus, vel pacto, vel ex more, debebatur. Maxime autem invaluit dein ea vox etiam in ludis publicis, in quibus *coronæ aureæ*, præter legitima præmia, dabantur iis, qui bene partes suas egerant. Vide Varronem lib. IV. circa finem, et Sueton. Vesp. 19. Hinc jam *corollaria* et *præmia* conjunctim, sed tanquam diversa, memorantur in Augusto cap. 45. *Itaque corollaria et præmia alienis quoque muneribus ac ludis et crebra et grandia de suo offerebat; ubi Vide Notas.*

» *prandere coëntas.* Cæsar. 4. Gall. *Jumenta, quæ Galli impenso parant pretio.*] » Livius lib. 2. decad. 1. *Hic modus magis placuit, quum pretio minori redimendi captivos copia fieret.* Plaut. Menech. *Ego tibi redimam bis tanto plus pallam.* Martial. lib. 6. *Parvo quum pretio diu liceret.* Valla lib. 3. cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno*, et *magno pretio*, non autem *magni pretii*, sed *magni tantum*. Recte quidem ille, (101) sed causam ignoravit hujus locutionis; ea vero est hæc: In verbis pretii, si sit genitivus, a nomine pretio regitur; ut, *emi magno*, subaudi *pretio*. Ovid. lib. 1. Amorum 10. *Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit; supple pretio.* Terent. Eunuch. *Quid facias, nisi ut te redimas captum quam queas minimo; si nequeas paulo, at quanti queas.* Quum vero dicis, *emi equum magno pretii*, alia res est: non enim significatur emptio, sed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo habet; perinde est ac si dicas, est homo magno ingenii.*

Pretium. Persius, *Lunæ portum est operæ cognoscere cives*, supple *pretium*. Vide *Operæ pretium*. Plaut.

(101) *Sed causam ignoravit.* Causa non est alia, quam quæ in usu paulatim invalescente ad vitandam ambiguitatem loquendi consistit. Nam quæ alia hic datur à Sanctio Causa, nullius est momenti. Aque enim alienum est ab usu Linguae, *Quanti æris*, ac *Quanti pretii*, hoc *emi tibi* licet istis *pretio* possit intelligi, quam unam adfert ille causam, quare hoc posterius dicere non liceat. At in hoc posteriore intelligi itidem possit modo vel negotio. Sed et æque Analoga foret altera locutio, si pariter utraque esset in usu; Perinde enim est Analogiæ, sive dicas, *Comparavit sibi librum magno vel multi æris*, sive *librum magno pretii*: quippe quibus locutionibus pariter non *pretium certæ*, seu factæ ab aliquo, emptionis, sed solitæ æstimationis, de-

notatur. Adfert quidem Sanctius supra ad Vocem *Æs* pag. 551. locum Columellæ, quem vulgus *parvi æris comparari posse putat*, quasi de certo emptionis pretio. Sed locus aliter se habet. Agit enim de *Vinitore pretioso* emendo ad vinearum cultum. Verba sunt, quem vulgus quidem *parvi æris*, vel *de lapide noxium*, posse comparari putat, sed ego plurimorum opinionum dissentiens pretiosum vinitorem *in primis esse censeo*. Quorum sensus est, *Vulgus quidem putat posse (h. e. satis esse) comparari ad vineas vinitorem parvi æris*, vel etiam *noxium*, atque ideo vilissimum hominem, qui in servitutem venditur, *de lapide præconis*, sed ego censeo pretiosum *Vinitorem comparandum esse*, aut talem Eum debere esse: Neque vero probare possum, quod Ursi-

Cas. *Dum mea facta itero, est operæ auribus accipere.*
 Valer. Max. lib. 1. cap. 6. (102) *Non est operæ inter patrem et filium, etc.* [Curtius 8. *Multa et » alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud » operæ videbatur.*] »

Propositum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi, supple propositum, mentem, voluntatem.*
 Valla lib. 1. cap. 25. [Plaut. Trin. act. 3. sc. 3. » *Si operiri vis adventum Charmidis, quod longum » est, huic ducendi interea abscesserit, subaudi » voluntas.*] »

Puer, vel Puella. *Infans*, a non fando, adjectivum est, id est, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc nomen (103) Commune duobus appellant. Horatius, *Infans namque pudor prohibebat plura profari.* Ovid. in Ibin. *Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.* Horat. lib. 2. Satyr. 5. *Seu rubra canicula findet Infantes statuas.* Cicero pro Sylla, *Quum puerorum infantium veniebat in mentem: idem 2. Orator. Nutrices infantibus pueris in os inferant.* Val. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem in foro boario triumphum proclamasse.* [Lucil. *Ut pueri » infantes credunt signa omnia aliena Vivere, et » esse homines.*] »

nus To. 2. pag. 298. in ratione harum locutionum, *Emi tanti. pluris, etc. quam se non intelligere ait, increpat Sanctium, addens, quid enim vetat, Genitivus illos, tanti, etc. non a Nominè Pretio, sed Ete, intellectu, regi dicere.* Etenim manifesta et liquida est ratio, qua dicit Sanctius, *integrum esse, Tanti aris pretio emi.* Deinde longe est usitatus et rectius hoc ipsum, quam illud *Tanti pretii are emi*, quod nemo, opinor, unquam dixit. Ceterum recte ibidem ille Vallam contra Sanctium tuetur.

(102) *Non est operæ.*] Sæpissime etiam hæc phrasid occurrit pro non vacat. Plautus Mil. II. 2. 97. *Operæ non est.* Trucul. IV. 4. 30. *Operæ ubi mihi erit, ad te veneto,*

Liv. XLI. 25. *Externorum inter se bella persequi, non operæ est, satis oneris sustentanti.* XLIV. 36. *Non operæ est stanti nunc in acie, docere, etc. ubi Vide Gronovium Patrem.* Gellius VII. 17. *Nunc, inquit, mihi operæ non est: quum otium erit, revises ad me.* Videtur in his intelligi *Negotiosa et us operæ.* Nam eodem sensu dicitur etiam *Opera est, pro Vacat.* Sic Plaut. Mercat. 1. 14. *Dicam, si opera est auribus, Atque ad advertendum huc animum adest benignitas.* Vide et infra ad Vocem *Res*, nota 109.

(103) *Commune duobus.*] Scilicet Generibus. De Communibus Nominibus Vide supra ad I. 7. pag. 50-51.

Terent. Andr. *Ego postquam te emi a parvulo*,
supple *puero*. Plaut. Stich. *Quia jam inde a*
pusillo puero ridiculus sum: idem. Merc. *a puero*
parvulo.

Rastrus. Juvenal. *Vive bidentis amans*, supple
rastris, vel *ferris*: nam *bidens*, *tridens*, *quadridens*,
adjectiva sunt. Cato cap. 10. Rust. *Rutra quinque*,
rastris, *quadridentes duos*. Virg. 2. Georg. *Et duros*
jactare bidentes: idem in Ciri, *Ferroque manus*
armata bidenti; 5. Æneid. *Rastrisque tridentibus*:
sic enim legi debet, non *stridentibus*. De neptuno
metaphorice dicitur, (104) *rastrus tridens*, pro
sceptro. Virg. *Levat ipse tridenti*: idem, *Non illi*
imperium pelagi, sævumque tridentem, sed mihi
forte datum. Poteris autem, si libet, quum de
Neptuno dicitur, *sceptrus*, vel *sceptrum*, supplere.
Vide *Oves*.

“ [Ratio. Catull. *Hoc falsum esse putas; fugit*
” *te, inepte*, subaudi *ratio*: idem, *Istud quod modo*
” *dixeram me habere, fugit me ratio*. Plaut. Amph.
” *Fugit te ratio*, id est, falsus fuisti, errasti.] ”

Ratio, vel Res. Horatius, *Ad summam sapiens*
uno minor est Jove. Virg. *Hæc summa est, naviget*,
supple *ratio*. Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari*
dicitur, in qua summa fit pura. Cic. 2. Philip. *Quod*
quidem erat magnum, de summa re dissentientes.
Sic in *Expensa* et *Impensa*.

“ [Plautus Truc. act. 5. sc. 2. v. 15. *Solus summam*
” *hic habet apud nos*, subaudi *rem*, id est, potissimus
” *amator est domi nostræ*. Prop. *In Veneris tabula*
” (105) *summam sibi ponit Apelles*, id est, præ-
” *tantissimum operum suorum judicat esse Veneris*
” *picturam*. Plaut. Capt. act. 4. sc. 2. *Mihi rem*

(104) *Rastrus tridens*.] *Rastrus*
non putem usquam occurrere. Di-
cendum erat potius *Raster* in Mas-
culino singulari ex Glossis Philo-
xeni. Vide Vossium de Analog. I.
37. Similiter *Sceptrus* unde habeat
Sanctius, nescio.

(105) *Summam sibi ponit*.] Sic

Petronius pag. 21. ed. Gonsal.
summa carminis diu penes Mopsum
Thracem memorata est. Sed et huc
pertinent illa, quæ Livius habet
XXIII. 12. *Summa fuit orationis*.
Tum *Summa rerum, imperii, belli,*
Reip. expeditionis, quæ passim re-
perias.

» *summam credidit cibariam.* Merc. act. 5. sc. 6.
 » *Ubi loci res summa nostra est publica.*] »

○ Rationes. Juvenal. Satyr. 5. *Sic pedo conturbat, Matho, deficit.* Martial. *Conturbabit Atlas*, subaudi *rationes*, Cic. Quinto fratri, *Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arce nostræ fiducia conturbaret.* (106) *Conturbare* est servorum, aut trapezitarum, cum rationibus crediti paria non facere se sperant. Hispanè *Alzarse*.

« [*Regio.* Cicero ad Attic. *E navi recta ad me venit*, subaudi *regione*, vel *via*. Livius 21. *Cum Alpes peterant, non recta regione iter instituit, sed ad lxxviam flexit.* Terent. Phorm. *Eo recta via quidem illuc.* Vide *via*.

» Rem. Cic. *Misimus qui pro vectura solveret*, subaudi *rem*, vel *argentum*, *pecuniam*. Plautus. Curc. *Pugnis rem solvunt, si quis postulat durius*: » idem. Aulul. *Ubi res soluta est omnibus.*] »

○ Rem familiarem. Cic. 2. Philipp. *Tenesne memoria prætextatum te decoxisse*, (107) *supple rem familiarem*.

Rem. In illis, *postquam*, *antequam*, (108) *mihî videtur deesse Rem*, ut in *post quod deest negotium*; nisi malis *deesse finem*, ut in *Hactenus*. Vide *Finis*.

Res. *Paupertas est laudanda; avaritia est vituperanda*, *supple res*: nam adjectivum non respicit substantivum, si verbum in medio sit: Verbi gratia, *Mors est bonum*, et *mors est bona*: illic *deest negotium*, hic *res*: idem enim sunt. Vide *Negotium*.

Bene est, bene habet, bene procedit, « [*male eveniat*,] » *bene vertat, bene conveniebat inter eos*, subaudi *res*. Terent. Adelph. *Quæ res tibi vertat*

(106) *Conturbare.*] *Supplevit locutionem Terentius Eunucho, V. 2. 20. Ita mihi conturbasti rationes omnes.*

(107) *Supple rem familiarem.*] Sed de aliis quoque rebus dicitur. Veluti Fiorus in præfat. *quibus*

(*annis*) *inertia Cæsarum quasi consenuit atque decoxit*, scil. populus Rom. vires suas. Vide ibi *Grævium*.

(108) *Mihî videtur deesse Rem.*] Immo vero *deest Horam*. Vide me ad II. 9. n. 5. pag. 208.

male. « [Sallust. Jug. *Sed ea res longe aliter, ac raturus erat, evenit.*] » Vide *Negotium*.

Virgil. *Non opis est nostræ, supple res.* Cæsar lib. 1. *Civil. Docent sui iudicii rem non esse: ibid. Nec sui iudicii, neque suarum esse virium, discernere, supple res.* Vide *Negotium*.

« [Apud Plautum legimus, *Non mihi est operæ, » subaudi res.* Est autem *Res operæ* non aliud, » quam *Opera*: sicut *Res voluptatum* Plauto est » *Voluptates*: Itaque idem alibi dicit, (109) *Non » est mihi opera, id est, non habeo operam, quam » dare tibi possim: similiter Idem in Mil. Aliter ut » facias, non est copiæ, subaudi res: in Aulul. » autem dicit, Nec ludos te facio, nec si cupiam, » copia est: et Capt. Nec me Salus si vult servare » potest, nec copia est.* Similiter dicitur, *Cura mihi » est, et Curæ est mihi: et Causæ est, pro, res » causæ, seu causa.* Cicero de *Amic. cap. 2. Quod » non affuisses, valetudinem causæ, non mæstitiam, » fuisse.* Liv. lib. 38. *Cum Scipio excuset, morbum » esse causæ [editur nunc causam] fratri, cur » abesset, satis id sibi videri, Gracchus respondit.*

(109) *Non est mihi opera.*] Sic certe Merc. I. 1. 14. *Si opera est auribus, atque ad advertendum huc animum adest benignitas.* Verba, quæ mox Auctor tanquam ex Plauti Milite adfert, occurrunt etiam in Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. *Nego tibi hoc annis XX. fuisse copiæ.* Ceterum non equidem rejicio hanc constructionis rationem, quam adfert Scioppius, ut videre est supra ad vocem *Pretium* nota 102. Quibus addo et istius generis locutiones, *Quantum est sapere?* Ter. Eun. IV. 7. h. e. quantum negotii vel pretii res est sapere. Et proinde accipio sane, quod ad *res operæ*, Scioppianam expositionem, ut, *Non est mihi operæ, simpliciter ita dictum, fit idem, ac non est mihi aliqua negotium operæ, quod tibi tenet.* Quam Livius ait lib. IV. 8.

Neque Consulibus, quum tot bella imminerent, operæ erat, id negotium agere, vult dicere, id negotium agere non fuisse tunc Consulibus negotium operæ suæ. Vide me supra ad dictam Vocem. Possum etiam ferre *res Copiæ* ita exponi, ut *Hoc tibi non fuit Copiæ*, idem sit, quod, *Hoc non fuit tibi res copiæ, seu facultatis.* At *res Curæ* et *Causæ* haud dubie sunt Dativi. Nam primo similis Dativi constructio frequentissima est. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quidus me esse sollicitudini.* Tunc. I. 2. 14. *Est tuis pugne et virtuti de prædonibus prædam capere.* Sic ego et Trin. III. 2. 2. *Si videatur hoc esse glorie famæ.* Sall. Jug. 89. *Civitas magna et optans pax cuncta aut præceda fuit.* Porro eodem plane modo dicitur, *Hoc mihi curæ est, et Hoc mihi curæ habeo.* Sed et æ

» Potest tamen, *Causæ*, in dandi casu dictum
 » videri, pro quo alibi Livius *in causa esse* usurpat;
 » ut lib. 40. *Non suam segnitiam, sed vim morbi*
 » *in causa esse, quo serius proficiscerentur.*] »

Solebant antiqui peregre advenientes sic rogare,
satin' salvæ? subaudio res: Terentius Eunuch. act.
 5. sc. 6. *Satin' salvæ?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quæ-*
rentique viro, satin' salvæ? minime, inquit Lucretiæ:
 idem lib. 10. *satin' salvæ? inquit, L. Volumni:*
 « [idem lib. 3. *Rogitans satin' salva essent omnia;*
 » quo loco planum fit, (110) falli eos, qui, *Satin'*
 » *salve;* scribunt.] » Plaut. Menech. act. 5. *Salva*
sis: salvæne? « [Terent. Andr. *Me in tuis secundis*
 » *respice;* subaudi *rebus.*

» Rus. Rus subauditur, in *Pascuum*. Lucr. 5:
 » *Pandere agros pingues, et pascua reddere rurali.*
 » Columella, *Anser esuriens mittatur in pascuum*
 » Livius; *Lucus læta in medio pascua habuit.*

nullo modo dubites, Dativum esse
 in priore illa locutione cum Verbo
 Substantivo, clarissima sunt
 Ciceronis loca, in quibus addit
 Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas*
res omnes non minori mihi curæ
esse, quam meas. XI. 27. *Quid tibi*
majori curæ fuit, quam ut essem,
etc.

(110) *Falli eos, qui, etc.*] Sine
 ullo dubio quam rectissime dicitur,
satin' salve, scilicet res tuæ sunt?
 Neque tamen propterea ausim
 rejicere prorsus alterum illud,
satin' salvæ? quod faciunt Sciop-
 pius et Gronovius Pater ad Plau-
 tum Stich. I. 1. 10. Hoc enim
 eadem utique ratione et modo
 dici potuit, quo *Satin' recte?* ut
 loquitur Terent. Andr. IV. 5. 9.
 Et, *Rectene omnia?* de quo vide
 Brissonium in Formulis. Et, *satin'*
omnia ex sententia? quomodo Ter-
 Phorm. II. 1. 26. Intellige autem
 in his modo *Agis,* vel *Agitur,*
 modo *Res tuæ sunt,* seu *omnia tua*
se habent. Prius certe intelligitur
 apud Terent. in Andr. ut liquet
 ex responsione. Nam interrogan-

ti; *Quid vos? quo pacto hic? Satin'*
recte? respondetur, *nosne? sic,*
ut quimus, quando, ut volumus,
non licet. Manifestum intelligi in
 interrogatione *agitis,* quum in
 responsione non possit intelligi,
 nisi Verbum primæ personæ, vel
 luti *agimus.* Sic in Adelph. V. 5.
 3. *Quid fit? quid agitur?* resp. *Recte.*
 Potest etiam intelligi, *tibi est?*
 seu *res tuæ sunt?* Hinc passim in
 respondendo adhibetur *Recte,*
 quasi diceretur, *recte res mea vel*
tua jam est. Vide me infra ad
 Cap. XIV. et Vocem *Recte.* Ci-
 cero ad Attic. I. 7. *Apud Matrem*
tuam recte est, eaque nobis curæ
est. Famil. IX. 9. *Rectissime apud*
Te sunt omnia. Plaut. Menech. II.
 3. 31. *Hic tibi erit rectius.* Denique
 suppleri etiam ita hæc phrasidis po-
 test, *omnia se habent recte, salvæ, ex*
sententia. Sic enim passim aucto-
 res. Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut tibi*
res se habeat. Phorm. II. 4. 82.
Bene habent tibi principia. V. 4. 1.
Lætus sum, ut mea res se habent,
Fratri obtigisse, quod vult. Plaut.
 Cas. II. 3. 30. *Opinionē melius*

» Similiter in *Arva* subauditur *rura*. Plaut. Non
 » *arvus*, sed *pascuus est hic ager*.] » [Vide et
 infra ad Vocem *Solum*.]

Sacerdotes. *Diales*, *Martiales*, *Quirinales*, *Salii*,
 et in reliquis hujusmodi, quis non intelligit sacer-
dotes?

Sacra. *Lupercalia*, *Bacchanalia*, *Terminalia*,
 « [*Sueovetaurilia*,] » subaudi *sacrificia*, vel *sacra*.
 Vide *Festa*. Sed in *Bacchanales*, *Saturnales*, in-
 tellige *ludos*, vel *dies*. Vide *Ludi*, « [Ascon. in
 » *Divin. Censores Sueovetaurilia sacrificia facie-*
 » *bant*.] »

« [*Facere vitula*, *bove*, *agno*, subaudi *sacra*.
 » Plaut. Stich. *Quot agnis fecerat?* CR. *illa quidem*
 » *nullum sacrificavit*. Virg. *Cum faciam vitula pro*
 » *frugibus*. Sed et *Accusativum* efferebant, Hebræo-
 » rum more. Plaut. Aul. IV. 2. 15. *Faciam Fidei*
 » *mulsi fideliam*. Liv. 10. *Pocillum mulsi vocit se*
 » *Jovi facturum*.] »

Salarium. Juvenal. Satyr. 6. *Sunt qui tortoribus*
annua præstent, subaudi *salaria*. Sueton. Tiber.
Sed et peculio concesso a patre, præbitisque annuis,
fraudavit per speciem publici juris: Idem in *Claris*
Gramm. de Palæmone, Quamquam ex schola quadrin-
genta annua caperet.

Scriptor. *Librarius* adjectivum est; ut *librarium*

res tibi habeat tua. Aul. I. 1. 8.
Scin' quomodo tibi res se habet, Sall.
 Catil. 2. *Aquabilis et constantius*
sese res humanæ haberent. Cic. de
 Offic. II. 6. *Male se res habet, cum*
quod virtute effici debet, id tentatur
pecunia. Cæsar. Famil. VIII. 8. *Recte*
hoc par habet. Sic ergo etiam,
satin' recte? satin' salve? quum
 dicitur, intellige, *tibi se res ha-*
bet, vel tuæ res se habent. Et sane
 sic videtur locutus Plautus Stichus
 I. 1. 10. *Multa volo tecum loqui*
de re viri, resp. salven' amabo? h.
 e. *an salve se habet, vel Vir, vel*
Res viri? Trin. V. 2. 53. *Satin'*
salve? dic mihi, resp. Recte, h. e.
an satis salve se res habet; respon-

sio est, recte se habet. Vide ibi
 Taubmannum. Agnovit etiam
 hanc locutionem jam olim Dona-
 tus ad Terent. Eun. V. 5. 8. diserte
 tradens *ad salve* Adverbium hic
 esse, et per Adverbia explicans.
 Sed et Apulejus, quod adverbial-
 tem hanc locutionem supplere
 voluit per *ad Agere*, eo ipso no-
 bis id urique declarat, etiam ad-
 verbialiter eam esse prolatam. Quæ
 sequitur apud Sanctium locus
 Plauti ex Menechmis, aliter se
 habet. Editur, *salva sis, salvene*
advenio? sed legendum est, ut vo-
 luit Gronovius ad Stichum I. 1.
 10. *Salva sis, salvene* (per Dativum)
advenio?

gummi, apud Plin. et *cella libraria*. Cicero tamen absolute dicit: ut, *mihi librarius mittat*, (111) subaudi *scriptor*. Horat. in *Arte*, ut *scriptor si peccat idem librarius*, “[Varro 3. Rust. 2. *Scriba librarius, libertus ejus, qui apparuit Varroni*. Vulgo *Amanuensis*.]”

Scriptum. Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeii epistola erat in extremo*, supple *scriptum*; idem, *Quod epistola librarii manu est*, subaudi *scripta*; idem, *Quæ quidem erant manu tua*, supple *scripta*; idem l. 16. epist. *Tu istic, si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis*, supple *scriptum*.

“ [Secturæ. *Secturæ* subauditur in *Ferrariæ, Ærariæ, Argentariæ, Aurariæ*, etc. Cæs. 3. Gall. *Multis locis apud eos ærariæ secturæ sunt*: et 7. Gall. *Apud eos magnæ sunt ferrariæ*. Liv. *Vectigalia magna instituit ex ferrariis argentalisque*. Tac. *Aurarias sibimet Tiberius seposuit*. Vulgo *Mineræ*.]”

Securis. Virgil. *Crebrisque bipennibus instant*. Ovidius, *Sævamque inhibere bipennem*, supple *securim*. Vide Festum in *Anceps*, et Nonium Marcell. in *Bipennis*, qui citat ex Varrone, *Ferens ferream humero bipennem securim*. “[Virgil. dixit, *ferro bipenni*.”

“(112) *Segetes*, subaudi *Novalis*. Virg. 1. Georg. *Æternis tonsas cessare novalis*.]”

(111) *Subaudi scriptor*.] Vel *servus*. Nec enim existimandum est, quia alicubi *librarius scriptor* occurrit, ergo *scriptor* semper intelligendum, ubicunque *librarius* solum reperitur. Nam etiam *servos* habebant, qui libris Dominorum curandis præerant, sed et qui eos Dominis describebant. Sueton. Claud. 35. *Ne cuius comiti aut librario calamariæ aut graphitariæ thesauri allimerentur*. Servi hi erant, vel *liberti*. *Librarius* etiam pro mercatore librario apud Gellium VI. et *Librarius* in quovis pignus vocabatur, qui paulo ante istic ven-

ditor librorum fuerat dictus. Cicero Orat. 2. in Rullum *librarios* etiam distinguit a *scribis*: dum ait, *Ornat eos apparitoribus, scribis, librariis, præconibus, architectis*; ubi *Scribæ* sunt, qui decreta et acta conscribent, *Librarii*, qui ea aliosque libros curabant servabantque. Apud Gellium dicto loco etiam *libraria* occurrit pro libraria taberna. Apud Sigillana forte in libraria Ego et Julius Paulus consederamus.

(112) *Segetes subaudi*.] Potius pro diversis generibus, *Terras, Agros, Rura*. Festus *Novalis ager, novæ Sella*.

Sella. Lucan. lib. 3. Prætor adest, vacuæque loco cessere curules, subaudi sellæ. Liv. lib. 2. Sellæ curuli septies ac vicies sedit. Juvenal. 10. Atque illi sellas donare curules.

« [Senator. Consiliarius, (113) subaudi Senator: »
» Plaut. Epid. Jam senatum in corde convocabo
» consiliarium.

» Sententia. Virg. Stat conferre manum Æneæ:
» Stat casus renovare omnes, (114) subaudi sen-
» tentia, vel consilium: quamdiu enim deliberatur,
» consilium vacillat, et sententia fluctuat; ubi certum
» ac statutum est, quod quis facere vult, consistit
» consilium; et stat sententia. Terent. Eunuch. Stat
» sententia; idem, Pectore consistere consilii nihil
» potest. Cic. Nec adhuc stabat, quo potissimum
» me converterem: Modo nobis stet illud, una vivere
» in studiis: Levatur omnis cura; cum aut
» consistit consilium, aut cogitando nihil explica-
» tur.] »

Sermo, vel Rumor. Quum subito adfertur nuncius horribilis, supple Sermo vel Rumor. Cæsar, Ut talem nuncium attulisse viderentur. Unde Plautus in Milite, longinquus sermo, pro nuncio, dixit. Aliquando intelligitur homo, ut diximus ante. Sermones perferri tritum est, « Nuncius adjectivum est. Nuncium, » subaudi verbum, vel dictum. Nuncia, supple fama.
» Virg. volitans pennata per urbem Nuncia fama

relictus sementi. Virg. Ecl. I. Impius hæc tam culta novalia miles habebit? scil. rura. Vide et infra Sanctium in voce Terras, et Opuscula de Latinit. Ictorum Veterum pag. 88.

(113) Subaudi senator.] Non omnes Consiliiarii sunt Senatores. Etenim Consiliiarii sunt etiam privatorum, tum singulorum Regum, et Principum. At Senatores liberæ potissimum Reip. Proceres. Malim itaque intelligere Homo vel Minister.

(114) Subaudi sententia.] Non necesse prorsus subaudiri hic ali-

quid. Etenim etiam ipsa illa actio, quæ Infinito exprimitur, stare dicitur, h. e. certo esse decreta. Patere eam locutionis rationem arbitror satis clare ex illo Ciceronis, Modo stet nobis illud una Vivere in studiis. Sic Sedere, quod eodem sensu adhibetur, pro Stare, conjunctum reperias cum ipsis rebus decretis. Florus II. 15. 4. Quum bellum sederet, h. e. decretum jam esset. Poruisset eam dixisse, quum sederet bellum perere, eodem sensu et eadem constructionis ratione. Sed tamen sæpe etiam additur sententia et consi-

» ruit. Ovid. epist. Parid. *Uror; habes animi nuncia*
 » *verba mei: Prima fuit vultus nuncia fama tui.*
 » Liv. 5. *Vocis nocturnæ, quæ nuncia cladis audita*
 » *fuerat.*] »

Servus. *A pedibus, a secretis* « [*Circumpedes*] »
 subaudi homo, vel *servus*, vel *famulus*, vel *minister*.
 Sueton. lib. 1. *Philemonem a manu servum*. Terent.
Fortè ibi hujus video Birrhiam, supple *servum*. Cic. 3.
 Verr. « [*Circumpedes autem homines formosos suos,*
 » *esse dicebat.*] »

Mart. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse.*
Vicarius proprie est servi servus. Paulus de noxal.
 action. *Si servus tuus navem exercuerit, ejusque*
vicarius servus, etc. Horat. *Utque sacerdotis fugitivus*
liba recuso. Idem, *Tu mediastinus*, supple *servus*:
 idem lib. 2. Satyr. 7. *Sive vicarius est, qui servo*
paret. Et *Venales servos* intelligimus. Quinctil. lib. 8.
 cap. 2. Plaut. Aul. *Etiã introducere vel gregem*
venalium. Et *Novitios*; Varro 7. ling. Latin. *Etiã*
novitii servi empti in magna familia. « [*Similiter*
 » *in Major domus, quod posteriores induxerunt,*
 » *servus subauditur*. Donat. in Phorm. act. 2.
 » sc. 1. *Columellæ apud veteres dicti servi majores*
 » *domus.*] »

Sestertiũm. Horat. *Callidus huic signo ponebam*
millia centum, (115) supple *sestertiũm*. Sic in illis,
debet decies, accepit centies.

Singuli. *In dies, in naves, in milites, in viros,*
 subaudi *singulos*. Horat. *Mutatur in horas*. Juvenal.

tium, ut liquet vel ex eodem Auc-
 tore. Nam ibidem §. 9. *Seditque*
sententia, quoquo modo rebellandum,
 et II. 18. 14. *novissimæ consilium*
fuzæ sedit Et sic stat *sententia* apud
 Terentium.

(115) *Supple sestertiũm.*] Quod
 in ista quidem locutione accipi
 debet pro *sestertiorum*. At in istis
debet decies, etc. intelligit *sester-*
tium singularis Numeri, neutrius
 Generis, Gronovius in libro de
 pec. vetere. Si ita, construi tunc
 eam phrasia debere putem per

Appositionem, qualem vide supra
 in Nota 78. in vocabulis *Mille* et
Millia, ut et infra in Zeugmate
 cap. 8. n. 2. ut sensus sit, *sestertium*
 usque ad decies centena millia
sestertiorum. Ceteroqui cum *Gen-*
nitivo et Ellipsi *72 centena millia*
 construi videtur adverbium *decies*
 apud Livium XXIV. 11. *qui supra*
trecenta millia usque ad decies aris
census fuisset. Qui locus mihi certe
 est valde notabilis in hac phrasi
 et Ellipsi, sed allatus jam ab Al-
 ciato et aliis.

Horreat, inque dies septenis oderit horis. Plinius, *Cinnamo pretia quondam fuere in libras denarium mille.* (116) Cic et in illa, *in dies singulos.* “ [Sic » in Pandectis *Quinis emti servi*, id est, singuli » quinque : sic, *Quidni solvissent*, pro singuli » quinque.] » Vide Vallam lib. 3. cap. 68. “ [et » Brisson. in Parergis.] »

Sinus. *Puteolanus, Tarentinus, Issicus*, supple *sinus*. Crediderim deesse *sinus*, quum *Adria* effertur masculine: nam mare *sinus* est, et civitas in ipso sinu *Adria* dicitur, sed effertur fœminine. Silius lib. 10. *Stat humectata Vomano Adria.*

Societas. Virgil. *Coeant in fœdera reges*, (117) *subaudi societatem.* Cicero, *Utinam societatem aut nunquam coisses, aut nunquam diremisses*: idem, *Cum parva squilla quasi societatem coit*: idem pro Sext. *Societas coitur*: idem Ruffo, *Ad coeundam societatem periculi.*

Sol. *Oriens et Occidens* participia sunt, in quibus absolute prolatis intelligitur *Sol.* Cæsar 1. Gall. *Spectant in Septentriones, et Orientem Solem Belgæ.* “ [Ennius, *A sole exoriente ultra Mæoti paludes.*] » Plaut. Bacch. *Ante solem exorientem*: idem Menech. *Nunquam ad solem occasum viverem.* Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante solem occidentem.* Cicero in Somn. *Quis in reliquis orientis aut obeuntis solis ultimis partibus.* et in XII. Tabul. *Sol occasus suprema tempestas esto.* Gell. lib. 2. cap. 2. *Post solem occasum.*

Plaut. Mostell. *Hoc (118) die crastini quum herus*

(116) Cic. et in illa.] Credo hæc aliquid vitii ex officina contraxisse. Ita tamen etiam Salmanticensis editio et Patavina.

(117) Subaudi societatem.] Immo vero coire societatem quando occurrit, dicitur per Ellipsin pro Coire in societatem, ut Coire in fœdus apud Virgilium. Sic Convenire aliquem omnino dicitur pro convenire ad aliquem, licet et hæc phrasis in passivam a Veteribus conversa sit. Veluti Liv. I. 38. Ab

nuncio conventus fuit. Cic. Famil. VI. 19. *Tantis doloribus afficitur, ut se conveniri nolit.* Vide et supra ad Adire pag. 295. et ad Ambulare pag. 305. et maxime ad Coeo pag. 319.

(118) Die crastini.] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamari aucionem fore i quo die? M. SV. die septimi. ME. Auctio fiet Menechmi mane sane septimi.* Vide et supra I. 16. 6. At Ursinus To. I. pag. 157. quia Gellius X. 24. promiscue se scrip-

resciverit. Gellius. lib. 10. cap. 24. et Macrobius. lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die crastini, die pristini, die proximi, die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse *Solis*. Vide *Dies*.

Solum Virgil. in Moreto, *Fusus erat terræ frumenti pauper acervus*: ibidem, *Et terræ condit aratrum*: Æneid. 9. *Stant terræ defixæ hastæ*: Æneid. 11. *Sternitur et toto projectus corpore terræ*: Georg. 2. *Terræ defigitur arbor*: *Corpora multa virum terræ infodiunt*. Ovid. 2. Metamorph. *Quum vellet terræ procumbere*: “[et 5. Metam. *Procubuit terræ mac-tai more juvenci.*] ” Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terræ tota*. Apul. lib. 19. *Ille terræ concidit*. Julius Rufianus, *Terræ*, inquit, *pro, in terra, positum est*. Sed ego assero deesse *Solum*; quia sæpe legimus apud Cicer. *sola terræ*, et sæpius apud Lucretium; “[Virgil. 1. Georg. *Terræ pingue solum* ” *fortes invertant tauri*: Varro 1. Rustic. 5. *Quæ ad solum pertinet terræ.*] ” Sallust. Jugurth. *Aliisque generibus arborum, quæ humi arido, atque arenoso gignuntur*. Sic legit Priscianus in calce lib. 8.

tum reperisse ait, *die quartæ, quintæ*, etc. et *die quartii, quintii*, etc. colligit hos esse ergo Ablativos tertiæ declinationis in E et I. desinentes: atque adeo, sicuti dicitur *Exanimus* et *Exanimis*, *Enervus* et *Enervis*, sic dixisse Veteres quoque *Quartus*, *Quintus*, et *Quartis*, *Quintis*, etc. At probandum hoc posterius vel minimo erat documento, priusquam tam inauditum quid Lectoribus obtruderetur. Quod quum non fecerit, nec facere poterit, perseveremus sanè *quartii, quintii*, etc. *crastini, posteri*, et similia, pro Genitivis habere, et Ellipsis *Solis* in ista phrasi agnoscere. Sed et Gellius ipse ea non pro Ablativis, sed pro Adverbiiis compositis habuit, quamvis et hoc male. Decepisse hunc videtur promiscua illa scriptura, quum etiam Adverbia quædam promiscue scriberentur, ut *here* et *heri*, *præscine*

et *præscini*. Sed tamen longe frequentius, etiam apud ipsum d. l. ex variis Auctoribus reperias scriptum *die quartii*, etc. Ac similiter dixerunt semper Veteres *postridie*, non *postredie*. Tuetur tamen se Gellius auctoritate Veteriorum, qui, sicuti *postridie* et *pridie* speciem Adverbiorum habent, sic *diequinti*, vel *diequinte*, itidem pro Adverbiiis compositis videantur accepisse, et ideo secundam compositæ vocis syllabam aliquando corripuerint, quæ ceteroquin ab natura sua est longa. Verum non mutat hæc ratio naturam horum vocabulorum, non magis, quam Quomodo, *Præterea*, etc. quorum ultimæ itidem aliam acceperunt quantitatem, quam debebant, quia itidem pro Adverbiiis male sunt tandem habita. Quod vero Oiselius ad d. l. Gellii notat de Literis Ablativi E vel I pro O, neutiquam est ex Sanctii Minerva

et Aldus in Sallust. et intelligunt *Loco*. “ [Virg. » *Fusus humi*. Ovid. *Prosternit humi juvenem*, su- » *baudi in solo*.] » Silius lib. 1. *Adfigunt proni squa-* » *lencia corpora terræ*. Vide *Terra*. “ [Subauditur quo- » *que Solum in hoc Cæsaris* 4. Gall. *Cum illi aut ex* » *arido*, aut paulum in aquam progressi, audacter » *tela conjicerent*: ibid. *Nostri simulatque in arido* » *constiterunt*. ibid. *Naves in aridum subduxerat*. » Virgil. *Impius hæc tam culta novalia miles habebit*, » *subaudi sola*; quod etiam subauditur in *Arva*: » nam *Ager arvus*, sicut et *pascuus*, à Plauto in » *Trucul.* dicitur, (119) qui arvitur, id est, aratur, » sicut *duere est dare*.

» *Sonus*. In *susurrus* subauditur *sonus*, cum sit Ad- » *jectivum*. Ovid. 7. *Metam. Procrin adit*, *linguaque* » *refert audita susurra*, pro, *susurrante*.] ”

Spatium. Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, subaudi » *spatio*, vel *loco*, “ [ut Servius notat in *Æneid.* 1.] ” » *Cæsar* 1. *Civil. Atque in hoc fere medio spatio tu-* » *mulus erat*. Vide *Locus*.

“ *Stabulum*. [*Bubile*, *equile*, *ovile*, *suile*, su- » *bauditur stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. » Itaque Plautus *Bubilem* dixit in *Persa*, ubi supplen- » *dum est stationem*, vel *stabulationem*, vel *cau-* » *lam*, quæ, teste Servio, *est animalium recepta-* » *culum*.] ”

Stipendium, vel *Æra*. *Meruit sub Annibale*, su- » *baudi stipendium* vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. » 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosiis*. Ovid. 1. » *Amor. Jussit et in castris æra merere suis*: ibid.

sumptum; quippe quæ alia omnia tradit, nec *Quarti*, *Crastini*, etc. ad Ablativos refert, sed ad Genitivos: immo vero Oiseliiana ista sunt ipsa Vossii verba, de *Analog.* II. 5. circa finem, ut adeo nimis studiose, an odiose nimis dicam et incite? ad partes istic vocetur hæc Sanctii *Minerva*.

(119) *Qui arvitur h. e. aratur.*] Immo vero simpliciter *arvus* ab *aro* deducitur, ut *pascuus* à *pasco*,

vacuus a *vaco*, *contiguus* a *con-* » *tingo*, *mutuus* à *muto*, *viduus* et » *dividuus* a *vido* obsoleto et *divido*, » *conspiciuus* a *conspicio*, *continuus* » a *contineo*. Esse autem Adjecti- » *vum*, etiam ex eo liquet, quod » *Nonius* cap. 3. n. 15. ex *Nævio* » et *Pacuvio* etiam *Arvas*, scil. » *terras*, in *Feminino* genere pro- » *tulit*. Plane ut in *Masculino* apud » *Plautum* in *Trucul.* I. 2. 47. *Non* » *Arvus hic*, sed *Pascuus*, est *ager*.

Non decet imbelles æra merere Deos. Turneb. lib. 25: cap. 18. scribit, *Donativum* esse adjectivum, (120) in quo subauditur *stipendium*. Cic. pro Mur. *Meruisse vero stipendium in eo bello.*

“ [Stridor, subauditur in *Sibilus*. Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum est. Virgil. de serpentibus, *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora*. Serv. in 1. *Æneid. Proprie in funibus stridor est; stridor autem est sibilus*. Lucret. 5. *Zephyri sibila*, subaudi *stamina*.
 » Stuprum, vel Flagitium, subauditur in *Incestum*.
 » Cicero de Arusp. resp. *Clodium ex incesto stupro emissum*: et pro Domo, *Incesto flagitio et stupro polluit cærimonias.*] ”

Tabellæ, olim a materia vel a numero foliorum nominabantur; ut, *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*. Erant et *laureatæ*, quas Imperatores victoria potiti ad senatum mittebant. Ovidius 1. *Amor. Ergo ego vos duplices rebus pro nomine sensi*. Sueton. Aug. *Et Gallum prætorem in Officio salutationis, tabellas duplices, veste tectas, tenentem*. Liv. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureatas tabellas populo ostendit: ibidem, laureatas literas dixit*. Apud Martialem tituli sunt, *pugillares citrei; pugillares eburnei; pugillares membranei*, subaudi *Codicilli*. Et Catul. dixit, *nostra pugillaria*, subaudi *codicilla*, vel *epistolia*. Vide *Literæ*.

Taberna. *Sutrina*, *pistrina*, *medicina*, teste. “ [Varrone 7. de lingua Latin. et] ” Donato ad Ter. Adel. act. 4. sc. 2. adjectiva sunt, et deest *taberna*, “ [vel *ars*. Seneca epist. 90. *Pistrinum et Sutrinum* dixit, (121) subaudiendo *opificium*.] ” Plaut. *In medicinis, in ionstrinis, apud omnes ædeis sacras*: idem Curcul. *Sub veteribus*, subaudi

(120) In quo subauditur *stipendium*.] Intellexerim potius *as. Donativum* certe et *stipendium* longe erant diversa. At sub *Merere* recte *stipendium* intelligitur. Sueton. Cæs. 3. *Meruit et sub Serrilio Isaurico in Cilicia*, quum

cap. 2. dixisset, *stipendia prima in Asia fecit*.

(121) Subaudiendo *opificium*.] Vel forsan *ergastulum*, *ædificium*, aut simile quid. Nam certe *pistrinum* apud Comicos passim pro loco ponitur, in quo fruges mo-

DE ELLIPSI NOMINUM ET PARTICIPIORUM. 583

tabernis. Sub novis. Varro lib. 5. ling. Latin. et Liv. lib. 2. et 25. Plinius lib. 25. cap. 12. Vide *Ars*.

Tabernaculum. *Augustale* est ducis tentorium : ergo (122) intellige *tabernaculum*. Quintil. lib. 8. cap. 2.

Tabulæ. *In duodecium* quum legimus , facile *tabulis* intelligimus. Id adnotarunt Revardus , et alii. Cic. *Discebamus pueri duodecim , ut carmen necessarium , quas jam nemo discit.*

Talis et Tantus. *Homo illiteratus , sed cui paucos anteponas , subaudi talis :* teste Laurentio , et Linacro. Item in *Qualis et Quantus* , deest *Talis et Tantus*.

Tecta , vel Tegmina. *Penetræle* quum absolute ponitur , *tectum* desideratur. Virg. 1. Georg. *Sæpius et tectis penetrælibus extulit ova.* Idem , *Penetrælia tecta.* « [Vide *Culmen*. In *Lacunar* , quod est *Lacunare* , » subauditur *tegmæ*.

» *Tempus. In posterum providere , subaudi tempus vel diem.*] »

Terent. Hecyr. I. 2. 19. *Illic non licebat nisi præfinito loqui.* (123) subaudi *tempore* , teste Donato. Idem Andr. *Prope adest , quum alieno more vivendum est mihi.* « [Ovid. lib. 4. Trist. eleg. 8. *Nunc erat , ut posito deberem sine laborum Vivere , me nullo sollicitante metu , subaudi tempus.* Liv. 21. » *Galli cum ad id dubios servassent animos , coacti ad vindices declinant.* Cæsar. 1. bell. civ. *Quoniam*

luntur , et panis conficitur. Vel uti Terentiana hæc declarant , *Dedam te in Pistrinum , ea lege , ut si Te INDE eximam , ego pro te molam : Præcipitem me in pistrinum dabit. Quid causæ est , quin hinc in pistrinum recta proficiscar via : Herus si redierit , molendum usque in Pistrino.* In omnibus vox *Pistrinum* denotat locum satis manifeste. Nec tamen intercedo , quo minus apud Senecam notet ipsum opificium , quum ait , *sed in Pistrinum sapientem submittit* , h. e. deprimit eo ut isram quoque artem sapiens

exerceat. Tanto magis , quia mox ibidem sequitur , *non multum abfuit , quin Sutrinum quoque a Sapienibus inventum diceret* , ubi sine dubio intelligitur opificium. Sed et sic *Pistrinum* exercere dixit Sueton. Aug. 4.

(122) *Intellige tabernaculum.*] Idem intellige , quoties occurrit *Prætorium*. Vide infra *Tentorium*.

(123) *Subaudi Tempore.*] Quidni potius *Modo* ? Sic certe ego censeam , maxime , quum sequatur , *haud opinor commode FI-NEM statuisset orationi militem* ,

» ad id tempus facultas colloquendi non fuerit : et
 » lib. 4. Hæc ad id tempus Cæsar ignorabat. (124)
 » Similiter in *Adhuc*, pro *adhoc*, subauditur tempus,
 » Terent. Eunuch. act. 3. sc. 5. Nunc est profectio,
 » interfici quum perpeti me possum, subaudi tempus
 » illud. Cicero, Nunc ipsum sine te esse non possum,
 » (125) subaudi ad hoc tempus, ut significet, nunc
 » hoc ipso temporis articulo : ipsum quippe tempus
 » dicitur, quo nullum dari potest oportunius. Lucret.
 » 1. Ut nubendi tempore in ipso Hostia concideret
 » maciatus mæsta parentis, pro quo dici potest, tunc
 » ipsum, sive ad ipsum nubendi tempus.] » Sic di-
 » cimus. Non ignara futuri ; Sero sapiunt Phryges ;
 » Optato advenis. Virgil. Impius ex quo Tydides ;
 » idem, Ex illo fluere spes Danaum : idem, Collecta
 » fatigat edendi ex longo rabies : idem 1. Æneid. Tem-
 » pore jam ex illo, Plaut. Mostel. Velut horno messis
 » magna : et apud Nonium, Horno curari, Cicero
 » Catil. 1. Quibus te brevi tempore confectum esse senties.
 » Horat. Lætus in præsens animus : idem in Arte, Et
 » præsens in tempus omittat. « [Plin. Paneg. Quot non
 » in præsens tantum, sed in æternum repressisti, su-
 » baudi tempus vel ævum.] » Cicero pro Balbo, Ante
 » hoc tempus. Quid, ante expectatum ? idem 1. Catil.
 » Si minus in præsens tempus, at in posteritatem im-
 » pendeat : idem Verr. Brevi postea mortuus est.
 » [Lucret. in perpetuum, subaudi tempus. Perpetuo,
 » subaudi tempore. Martial. Nil agis, et serum est
 » alium mihi quærere regem, subaudi tempus.] »

h. e. modum. Cicero Famil. VII.
 2. quod præfinisti, quo ne pluri
 emerem, scil. modum pretii.

(124) Similiter in *Adhuc*.] De
 hac Voce vide supra hoc Capite
 ad vocem *Factum*, et cap. ult.
 superioris Libri ad vocem *Quam-
 quam*, pag. 486. De sequenti lo-
 cutione *Est, quum*, vide iterum
 hoc Capite ad Vocem *Libido*, et
 mox pag. seq.

(125) Subaudi ad hoc tempus.]
 Mira profecto interpretatio, ut

ipsum absolute positum, pro ad
 hoc ipsum tempus, censeatur. Vel-
 lem locum Ciceronis notasset
 Scioppius. Nec enim dubito,
 quia aliter sit exponendus. Sen-
 sus esse videtur, nunc hoc ipsum
 non possum, scil. esse sine Te.
 Sic Dic. de Offic. II. 24. ut hoc
 ipsum eum delectaret peccare. In
 illum autem sensum, quem dixi,
 loquitur fere Cicero ad Treba-
 tium, Famil. VII. 15.

Virgil. *Per sudum rutilare vident*: idem, *Visa sub obscurum Lunæ*. Cicero, *Horologium mittam*, et *libros*, *si erit sudum*, subaudi tempus: nam *sudum* vocabant quasi *sine udo*: potest et deesse *cælum*.

Tempora. *Post illa*, *postea*, *antea*, *præterea*, *antehac*, *posthac*, vel *post hæc*, subaudi tempora, vel negotia. Terent. Eunuch. *Tute scis*, *post illa quam inimum habeam te*. Cicero, *post illa tempora quicumque temp. agitavere*. Sic quapropter, id est, *propter quæ*.

Erit, *quum fecisse nolles*, subaudi tempus. “[*Jam* » *aderit*, *cum se quoque oderit*.]” Virgilius, *Turno tempus erit*, *magno quum optaverit emptum Intactum Pallanta*. Cic. pro Milone, *Erit*, *erit illud profecto tempus*, *et illucescet ille dies*. Plaut. Aulul. *Hanc domum*, *multos annos est*, *quum possideo*, id est, (126) est tempus, quum possideo multos annos hanc domum. Horat. *Præsens in tempus omittat*. Vide Lambinum.

“Tempus. [*Hoc noctis*, *hoc ætatis*, *id ætatis*, » *supple ad*, vel *circa tempus*, vel *in tempus*: item » *in præsens tempus*, pro præsentī tempore. Similiter » *hoc noctis tempus* pro hoc noctis tempore, dice- » tur. Plaut. Asin. *Ibi ad hoc diei tempus dormitasti*: » (127) Idem Men. act. 5. sc. 5. *Hic ergo usque ad* » *vesperam*; *saltem intromittar domum*. Cicero, *Ad* » *quam diem redibit*. Cæsar, *Misso ad vesperam Se-* » *natu*. Livius lib. 5. *Ad æstatem de integro exsu-* » *dandus erit labor*, id est, circa tempus ætatis, » veniente æstate; Cic. 3. ad Quint. frat. epist. 5. » *Nostrum hoc tempus ætatis forensi labore jactari*, » pro quo dicere poterat, non hoc ætatis jactari. Plaut.

(126) *Est tempus*, etc.] Immo vero sensus est: Est jam tempus multorum annorum, quum possideo hanc domum. *Multos annos* refertur ad *Est*, non ad *Possideo*. Sic Plaut. Persa I. 3. 57. *jam sex menses est*, *quum huc venit*. De locutione ipsa *Est quum*, Vide supra hoc Capite ad vocem *Libido*.

(127) *Idem Men. etc.*] Locus

est Menech. V. 5. 62. et editur, *usque ad noctem*, non *vesperam*. Sed quomodocumque legatur, non video, quid iste, et seqq. loca ad probandam Ellipsin *æ* Tempus faciant. Forsan adferuntur hæc tantum ad probandam Ellipsin *æ* *Ad*, quæ tamen non est hic potissimum controversa, aut in questione.

» Trinum. Denique diei tempas non vides? Cicero
 » I. de leg. *A primo tempore ætatis juri studere te*
 » *memini. Terent. Hecyr. Dum ætatis tempus tui,*
 » *perfunctia satis sum.*] »

Domi, bellique clarus, (128) supple *tempore*: nam *domi*, apud antiquos pro pace aut quiete usurpabatur, ut saepe apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi est*, deest *in ædibus*, ut diximus. *Militiam belli* dixit Columella in præfatione.

« [Liv. 34. *Daret talenta centum in præsentem, et*
 » *quinquaginta talenta in singulos annos, per annos*
 » *octo, subaudi tempore. Brevi senties; Optato ad-*
 » *venis; sero sapiunt; subaudi tempore.*] »

Tenens. *Jovem lapidem jurare*, in adagiis recte explicat Erasmus; sed syntaxin pauci intelligunt. Integrum est, *Lapidem silicem tenentem jurare per Jovem*. Verba Festi sunt, *Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem*, hæc verba dicentes: *Si sciens fallo, tum me Diespiter*, etc. Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

(128) *Supple Tempore.*] Nihil minus. Nec *domi* significat pacem aut quietem, sed patriam ejusque, h. e. suæ *domi* locum seu terram. Et propterea non tantum *belli* opponitur *domi*, sed et alia. Cic. Famil. III. 10. *Existimationem ejus opugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis.* VIII. 1. *Quam gratum peregrinantibus sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores.* Nepos Milit. 4. *Domi creati X. prætores*, h. e. non in pace, (erat enim gravissimum bellum) sed in patria Urbe, opposita auxilio foris à Lacedæmoniis petito. Florus I. 7. *Quum sævitiam domi fatigasset, tandem in hostes conversus est.* Et Cap. 11. *Ut populus, qui foris dominabatur, saltem domi serviret.* Adde et II. 1. Intelligi autem in his arbitrer *in loco*, vel, ut mox in *Humi* intelligit ipse Saneius, *in terra* vel denique *in rebus*

Cic. de Offic. II. 24. *Quibuscumque rebus vel belli vel domi poterunt, augeant Remp. imperio, agris, vectigalibus.* Locum tamen hunc aliter exponendum, et ista vel *belli* vel *domi*, a rebus separanda, ac aliud sibi desiderare supplementum, censet Ursinus Tom. 2. p. 347. Nihil sane reluctarer, si commodius aliud et certius supplementum statui posset. Probat ille unice *in loco*. At quanto magis *quadrat ad Belli*, ut ait, illud *in loco*, quam *in terra Belli*? quod tamen itidem ille rejicit. Rectissime vero dicuntur *Res belli et domi*. Sed ipsa supplementa, quando de Constructionis ratione constat, minime digna sunt ambigendi materia. Ceterum *in Domi* etiam pro fam. etc. cujusque in hac Ellipsi ponitur, et *publico* opponitur. Tacitus Ann. III. 33. *se, quæ in publicum statuerit, domi servavisse*, h. e. in sua familia, dum uxore

Tentorium. *Erat in prætorio*, (129) subaudi *tentorio*, vel *tabernaculo*: nam *prætorius vir* dicitur, et *navis prætoria*. Vide Ascon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria, vel Pelles. Virg. *Hic sævus tendebat Achilles*. Ovid. *Illic Æacides, illic tendebat Ulysses*, deest *tentoria*, vel *pelles*.

Terra, vel Domus. *Reliquit patriam*, subaudi *terram* vel *domum*. Solin. cap. 22. *Relicta domo patria*. Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediisse video*. Virgil. *Et patria decedens ponere terra*. Sallust. Jugurth. *Exsul patria domo, solus*: Idem, *Extorris patria domo*. “ [(130) *In Vinea quoque,* ” subauditur *terra*.] ”

Terræ, vel Rura. Virg. *Alternis etiam tonsas cessere novalis*, subaudi *terras*. *Alexander Tyrum continenti annexuit*, supple *terræ*: nam sic dicimus, *imber continens, labor continens*, et *ædificia continentia*, “ [Varro, citante Charisio, *In terra continenti*.] ” Quum Virgil. dixit, *Culta novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*, [vel *rura*.]

Terra. *Jacet humi, pone humi*, subaudi *in terra humi*: nam *terra* dividitur in *humum*, et *aquam*. D. Augustinus loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. sic ait, *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum dividi in duas partes, cælum et terram: et cælum bifariam, in æthera et aërem, terram vero, in aquam et humum*. Terra igitur latius patet, quam *humus*, etiamsi idem Varro dicat in libris de ling. Latin. *Terra, ut putant, eadem et humus*: nam hoc non ex sua, sed ex aliorum opinione dicit. Vide *Solum*.

rem non duxit secum in provinciam. Cap. 70. *Quod egregium publicum et bonas domi artes dehonestavisset*, h. e. privatas artes, quæ erant scientia juris, privatim culta. Sic et Plautus Casin. II. 3, 8. *Hanc ego de me conjecturam domi facio magis, quam ex auditis*. Et Mil. Glor. II. 2. 36. *Domus habent animum falsiloquum, domi*

dolos, h. e. apud se, quasi in rebus suæ domi.

(129) Subaudi *Tentorio*, vel *Tabernaculo*.] Scilicet in Castris. At in Oppidis Provinciarum, ut et in Villis, *Domicilium*, in Urbe vero Roma, *Castrum*. Vide quæ disputavi contra Ulricum Huberum de *Prætorio*.

(130) *In vinea quoque*.] Vide

Toga. *Sumpsit prætextam*, subaudi *togam*. Cicero¹
 3. Verr. *Neque te commovebat, quod ille cum toga
 prætexta, quam quod sine bulla, venerat*. Livius lib.
 4. dec. 4. *Toga prætexta*.

Tribus. Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhi-
 bebatur tribus; ut, *C. Septimius Quirina, M. Op-
 pius Terentina*, supple *ex tribu*. Horat. *Hic multum
 in Fabia valet, ille Velina*. Vide Ascon. Pæd. "[et
 » Serv. in 3. *Æneid*.

» *Tuba* subauditur in *Buccina*, si Capro Gram-
 » matico credimus, qui *Buccinam* ait *esse canorem*,
 » *ex tuba buccina editum*.] »

Vada. Opponitur *Altum*. Virgil. 1. *Æneid*. *In
 brevia et Syrteis urget*, subaudi *vada*. Senec. in
*Hercul. Fur. Deprehensus hæsit Syrtium brevibus
 vadis*.

Vas. Ausonius. *Fictilibus fama est cœnasse Aga-
 thoclea regem*. Juvenal. *Sed nulla aconita bibuntur
 fictilibus*, subaudi *vasis*, vel *testis*. Martial. *Sic
 Arretinæ violant Crystallina testæ*. Virgil. *Virgea
 suggeritur (131) costis undantis aheni*, subaudi *vasis*.
 Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Fictilia se in ejus
 mensa vasa vidisse*. Sic *Corinthia vasa*, ut *Corin-
 thia æra*; sic etiam *aramentarium* dicimus, subau-
 dientes *vasculum*.

Ventus. Virgilius, *Creberque procellis Africus*,
 subaudi *ventus*. Cicero 1. Natur. *Volucres angues
 vento Africo invecias*. Sic *Favonius*, *Subsolanus*, etc.

Verba. Terent. *Quid multis morer? idem, quid
 multis? idem, Paucis te volo*, subaudi *verbis*. Cic.
Sed hæc satis multa, vel plura potius. Terent. *Dic-
 tum sapienti sat est*. Cic. *Tuo liberto pluribus verbis
 scriptas pridie dederam*. Plaut. Curcul. *Respondit
 mihi paucis verbis*. Ovid. *Ego sum qui jussa per
 auras Verba patris porto*. Vide *Præire verba*, apud
 Adrianum Cardinalem.

quæ notavi supra ad vocem *Hor-
 tus*, unde liquebit intelligi potius
Porticum vel *Arborem*.

(131) *Costis undantis aheni*.]
 Hescio quis factum, ut Sanctius
 hic *vasis* subaudiat, quum *costæ*

Vestes. Quam absolute dicimus *sericas*, *bombicinas*, *undulatas*, intelligimus *vestes*: “ [sicut *Vestimenta*,
” cum legimus *Pexa*, *Trita*, *Mutatoria*, *Lugubria*.
” Seneca, *quædam matres amissis filiis imposita lu-*
” *gubria nunquam exuerunt.*] ”

Via, vel Regio. Terent. *Cur non recta introibas?*
idem, *Hac*, *illac circumcursa*, subaudi *via*. *Hactenus*,
Quatenus, *Eatenus*, scil. *via*. Virgilius *Æneid.*
5. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna secuta*. Teren-
tius Phormio, *Eo recta via equidem illuc*: idem *Heaut.*
IV. 3. 29. *Imo ut recta via rem narret ordine*. “ [*Plaut.*
” *Cas. Ubi intro novam nuptam deduxi via recta*,
” *clavem obdixi.*] ” Cic. *Recta via pergere in exsi-*
lium. Vide *Finis* et *Regio*.

Via. Horat. *Minus est gravis Appia tardis*, subaudi
via. Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminiam*.
Cic. 2. *Catil. Aurelia via profectus est*.

Plaut. *Cas. Si tu jubes*, *inibitur tecum*, (132)
supple *via*. Virgil. *Decus hoc inibit te consule*, &
Pollio, supple *viam*: “ [idem *Georg.* 3. *Primus et*
” *ire viam*, *et fluvios tentare minaces Audet.*] ” Sic
ineunte vere, *ineunte ætate*, subaudi *viam*. Cicero pro
Muræ. *Inite viam*, *præsto aderat sapiens ille*, *qui*
inire viam doceret: *redite viam*: *eodem duce redi-*
bant. Vide *Iter*.

“ [*Vicibus. Alternis subaudi vicibus. Virgil. Al-*
” *ternis dicetis*, *amant alterna Camænæ*. Seneca,
” *Alternæ inter cupiditatem et pænitentiam nostram*
” *vices sunt.*] ”

Vinum. Ovidius 4. *Fast. Præmia de lacubus proxima*
musta tuis, supple *vina*. *Mustum*, inquit Nonius,
non solum vinum, *verum novellum quicquid est*,
recte dicitur. Nævius *Gymnast. Utrum est melius*,
virginem an viduam uxorem ducere? virginem, *si*

significent latera, ut rectè ex-
plicat Servius. Vide Eum ad Vir-
gillum *Aen.* VII. 425.

(132) *Supple via.* Immo isto
certe loco, qui est *Cas.* III. 6.
v. ult. non *Via*, sed *Domus* in-

telligitur. Quomodo autem hæc
locutio, *inire viam*, *domum*, etc.
sit expedienda, satis superque
ostendimus ad III. 3. pag. 305.
et seqq.

musta est. Cato cap. 114. Rust. *In vinum mustum veratri atri manipulum conjicito.* Plautus *mustam juvencam* dixit. In nomine quoque *merum* deest *vinum* : “ [nam et *Mera aqua* dicitur. Ovid. 15. *Metamorph.* ” *Gaudetque meris abstemius undis.* Idem, *Haud aliter titubat, quam si* (133) *mera vina bibisset.*] ” Virgil. *Hic duo rite merò libans carchesia Baccho.* Deest et in illis. “ [*Calenum, Cæcubum, Albanum,*] ” *Falernum, Fundanum, Campanum, Massicum, Vejentanum.* Petron. Arbit. *Vino etiam Falerno inundamur.* “ [Horat. *Qui miscet fece Falerna Vina :* ” *Massica si cælo supponas vina sereno : Plenus Albani cadus : Cæcuba dignior ;* et lib. 1. Oda ” 31. *Premant Calena calce, quibus dedit Fortuna vitem.* Sic ibi lego : (134) nam vulgatum *Falce* est absurdissimum : quomodo enim *falce* premantur *vina Calena* ? *Calce* *premere*, est *calcare*, *pressare* : idem, *Vina Torquato consule pressa : Pressum Calibus ducere Liberum.* Propert. *Et nova presantes inquinet uva pedes.* Tibul. *Pressaque veloci candida musta pede.* Ovidius, *Stabat et Auctumnus calcatis sordibus uvis.*] ”

Vir, vel Uxor. *Conjux meus*, subaudi *vir* ; *Conjux mea*, supple *uxor* : *Conjux* enim [ut *consors*, et *compar*] adjectivum est. *Juges*, inquit Festus, *ejusdem jugi pares, unde et conjuges, et sejuges. Injuges boves, vel bestia.* [Macrob. lib. 3. cap. 3. Satur.] *quæ nondum jugum passæ sunt.* Apulejus, *Quinque conjuges copulæ iis ordinatæ vicibus attinentur :* Idem 7. *Metam. Nec istud puduit, me cum meo fa-*

(133) *Mera vina bibisset.*] Sic Plaut. Amph. I. 1. 174. *Vini meri hircæ.* Stich. I. 3. 116. *Vinum submerum.*

(134) Nam vulgatum *Falce*, etc.] At tu videsis Torrentii notas ad istum Horatii locum, et sic deprehendes, recte legi *Calena falce*, qua Horatius non *vina*, sed *vitem*, *premi* ait, h. e. putari. Est enim istic rō *Calena Sexti Casus*, ut ex ipso liquet

metro. Adde Ovidium *Metam.* XIV. 629. *Rus amat, et ramos felicia poma ferentes ; Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce, Qua modo luxuriam premit, et spatiantia passim Brachia compescit.* Ubi itidem vides *Falce premi luxuriam arborum*, æque ac apud Horatium et Virgilium a Torrentio allatum. Clariss. Bentleyus legit *Calenam*, quem vide.

mulo, meoque vectore illo equo, factum conservum atque conjugem. Jugales annos dixit Martialis libro 10. Virgil. in hortulo, Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.

Eadem est ratio in *maritus* et *marita*, ut subaudiatur *vir*, vel *uxor*. *Maritus* esse adjectivum multa probant testimonia: legimus enim *per maritas domos; thoros maritos; marita sacra; Venerem maritam; legem maritam*. Catull. *Vitis ulmo conjuncta marito; ubi ulmus* masculine positum est. Cato in Rust. *Arbores facito uti bene maritæ sint*. Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Auctumno serere utilis.*

Viri, vel Fœminæ. Majores, minores, optimates, magnates, primates, ædiles, subaudi viri, vel fœminæ. Cicero Trebat. *Optimates matronæ*. Catullus, *Primores Argivorum*. Plaut. Stich. *Ergo oratores populi, summates viri, summi accumbent, ego infimatis infimus.* « [Livius 6. in fine, *Ut duos viros ædiles ex » patribus Dictator populum rogaret.*] » Vide *Homines*.

Pater tuus est bonus, supple vir; mater tua est optima, subaudi fœmina. Cic. *Matrem tuam, optimam fœminam.*

Vir, vel Homo. Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me quodque pusilli Finxerunt animi, supple virum, vel*

(135) *Alio nomine Vindicta.*] Auctor noster duo diversa confundit *Rudem*, et *Vindictam* seu *Festucam*. *Rudem* accipiebant gladiatores, non, ut libertate integra donarentur, sed ut solverentur gladiatoria necessitate decertandi in arena. Unde vetus Scholiastes Horatii, *Rudis est Virga, quæ dabatur gladiatori in signum missionis artis gladiatoria.* Pugnabant quidem aliquando rursus, sed non inviti aut necessario, verum pretio satis magno inducti. Vide Sueton. Tiber. cap. 7. Dimissi vero et rude donati plerumque fiebant Lanistæ in ludo gladiatorio. At *Vindicta* erat virga, qua Prætor

servos in libertatem mittendos percutiebat, atque hoc modo libertatem justam illis conferebat. Porro *Rude* donabantur illi ipsi gladiatores, qui solvebantur exercitio artis gladiatoria, ut ea virga deinceps in ludis instruerent et coercerent tyrones, qui et rudibus inter se pugnabant. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem e ludo rudibus secum batuentem confodit ferrea sica.* *Vindicta* vero dabatur libertatem servis, non donabatur manumittendis, quin illi ea ter quaterque percutiebantur. Horatius Sat. II. 7. *quem ter vindicta quaterque Imposita, haud unquam misera formidine privet.* Et I. 14. Dig. de Manumiss. Im-

hominem. Sic in illis, *Plato fuit magni ingenii, variaeque doctrinae: Aristoteles fuit diversae factionis.* Sueton. *Cassium diversae partis conspexit.* Horat. *Notus in fratres quimi paterni.* Cic. *Neque te monere audeo praestanti prudentia virum, neque confirmare maximi animi hominem.*

Virga. *Rudem accipere*, supple *virgam*, id est, libertate donari: unde *rude donatus.* Virga autem illa erat rudis et impolita: (135) alio nomine *vindicta* seu *festuca* dicebatur.

Vitam. In *Agere*, et *peragere*, et *Tractare*, saepe deest *vitam* vel *vitam*: quod notius est, quam ut indicari conveniat. « [Horat. *Vitamque sub dio,*
» *et trepidis agat in rebus.* Cic. *Mihi videor eorum*
» *consuetudinem usu, tractandoque cognovisse,* (136)
» *subaudi vitam, vel tempus: Idem, Vita alicubi*
» *honeste tractata: reliquum temporis spatium ab*
» *utroque dissimili ratione tractatum.* Lucret. *Vul-*
» *givo vitam tractabant more ferarum.*

» *Unguentum.* In *Nardinum, Telinum, Amaracinum*, et similibus, deest *unguentum.* Jul. Caesar, » *Corpus suavi Telino ungitur*, id est, unguento,
» (137) quod conficitur in Telo insula. Lucret. *Denique amaracinum fugitat sus, et timet omne*
» *Unguentum.* In *Oliivo* similiter unguen subaudi-
» *mus.* Horat. *Ungor oliivo.*] »

Urceus. *Aqualis* et *aquale*, sicut *Aquarius*, a, *um*, quod ad aquam pertinet. Plaut. *Dato aqualem cum aqua*, subaudi *urceum*. Varro, *aqualis ab aqua.* « [Martius apud Agell. 10. cap. 24. *Aquarium ur-*
» *ceum unicum domi fregit.* Plaut. Mil. act. 3. sc. 2.

perator quum servum manumittit, non vindictam imponit, sed quum voluit, etc. Hinc pro manumissione, Cic. pro Rabir. *Servos metu suppliciorum benignitas Dominorum una vindicta liberat.*

(126) *Subaudi Vitam vel Tempus.* Immo vero hic potius intellige *Eos*, quorum scilicet consuetudinem se dicit cognovisse tractando illos. Vide locum Verr.

II. cap. 73.

(137) *Quod conficitur in Telo insula.* Sed nomen accepit aequae, ac ipsa insula, a *Telus*, quod notat *Gracum fenum*, et iste nascebatur potissimum, atque in hoc unguento adhibebatur. Vide Plinium Nat. Hist. XIII. 1. et ibi Harduinum, ut et Salmasium Exerc. Hlin. pag. 466. extr.

Aqualem

» *Aqualem* in fœminino dicit, ubi subauditur *am-*
» *phora*, vel *hama*.] »

Urbs, vel Oppidum. *Narbo* ex terminatione masculinum est; ut, *Sulmo*, et *Hippon*. Sed *barbara Narbo*, subaudi *urbs*: *magna Tarentum*; supple *urbs*: *magnum Tarentum*, subaudi *oppidum*. Plinius, *Cydnus Tarsum liberam urbem procul a mari secans*. Livius 7. *Maced. De Soliois, urbe, quæ in Cilicia est, egerunt*; idem. lib. 3. dec. 1. *Attium, propinquam et opportunam et maritimam urbem, coloniam deduci posse*. Plin. *Volsinii, oppidum Tuscorum opulentissimum*. Justin. lib. 3. *nobilem et maritimam urbem*. Pompon. Mela, *Non longe ab Iliò, urbe fama excidii*, etc.

In nominibus urbium, provinciarum, et insularum, si sit genitivus, deest *urbs*, vel *oppidum*, *provincia*, *insula*, vel *locus*; ut, *Romæ natus*, *Ægypti nutritus*, *Siciliæ sepultus*. Neque enim vera docent Grammatici, quum ex hac doctrina nomina provinciarum et insularum excludunt. Varro lib. 1. cap. 7. *Rust. Itaque Crætæ ad Gortyniam dicitur platanus esse*. Cic. in *Verr. Siciliæ quum essem*: idem *Attic. Quum Corcyræ epulati essemus*. Virg. 3. *Æneid. Aut Crætæ jussit considerare Apollo*. Valerius Maxim. lib. 4. cap. 1. *Duos egregiæ indolis filios suos a Gabinianis militibus Ægypti occisos cognovit*. Sallustius Jugurth. *Romæ Numidiæque facinora ejus memorat*. Sed jam, quod desiderari contendimus, ostendamus. Cicero pro *Flacco, Num honestior est civitas Pergamena, quam Smyrnæ?* idem *Attic. lib. 5. In oppido Antiochiæ*; idem 4. *Philip. Albæ constituerunt, in urbe opportuna*: idem pro *Arch. Antiochiæ, loco celebri*: idem pro *Rabir. Sed Neapoli in celeberrimo oppido*: idem 7. *Verr. Cujus duo fana duabus in insulis posita sociorum, Melitæ, et Sami*. Homer. 6. *Odyss. κατὰ ἄστυ ἰθάκης*. Virg. *Quis Trojæ nesciat urbem?* idem, *urbem Patavi, et urbem Butroti dixit*: et 6. *Æneid. Mediamque per Elidis urbem*: sic enim legendum, non, *mediæque*. Palladius, *In oppido Cumarum*. Sed si licet dicere,

ut Scaliger annotavit, *urbs Spartana*, et *oppidum Tarentinum*; cur non licebit, *urbs Spartæ*, et *oppidum Tarenti*? Cur etiam non dicam, *Natus est Toleti, celeberrima Hispaniæ Urbe*? Virgil. 10. *Æneid. Hic locus urbis erit.* “ [Horat. *Non est aptus equis Ithacæ locus*, pro, non est Ithaca equis apta. Vitruv. *procœm. lib. 1. Nobili Græcorum et ampla civitate* (138) *Ephesi, lex dicitur constituta.*] ”

Usura. Cicero, *Omnino semissibus magna copia est, supple usuris. Sic dextantes, besses, centesimæ.*

Utile. *Consulo tibi, prospicio tibi*, (139) *subaudi utile, vel commodum.* Cicero in passivo dixit, *Ego tibi ab illo consuli mallet.*

Vultum. *Nupsit regi*, supple *vultum*, vel *seipsam*: *Nubo enim proprie operire* significat, et novæ nuptæ flammeum ante oculos ferebant ob pudorem. “ [Caper de Orthogr. *Mulier nubit, quia pallio obnubit caput genasque.*] ”

Uxor. Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisset, Catonis Marcia*, subaudi *uxor*. Sic *Tullia Ciceronis*, subaudi *Filia*. Vide *Filius* vel *Servus*. [Sed et Meas Notas hoc Capite ad Vocem *Filius*.]

(138) *Ephesi.*] Sic Tacitus Hist. II. 1. *Urbi Corinthi, Achaia Urbe, certos nuncios accepit.* Adde etiam quæ tradita sunt supra II. 3. pag. 174.

(139) *Subaudi utile.*] Immo vero nihil in Verbo *Consulere*. Est enim hoc verbum ejusdem naturæ, cujus *consultare*, et proinde significat simpliciter, deliberare de re aliqua, quærendo consilium. Cum itaque dicitur *Consulo tibi*, significatur, me tua gratia et in tuam rem consulere, seu consilium quærere, et inventum exsequi; cum *consulo te*, me apud

te consilium quærere. Ellipsi Græca, et Græcis frequenti, præpositionis *negoc*. Dicitur etiam *Consulere aliquid*. Sallust. Jug. 13. *Nitebantur, ne quid gravius in eum consuleretur*, h. e. post deliberationem statueretur. Cælius apud Cicero. Famil. VIII. 16. *Ne quid gravius de salute tua consulas.* Plautus Trin. II. 2. 4. *Qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet, Consulit adversum filium, nugas agit.* Sed in his deest etiam Præpositio *caid*, in, si spectes originem phraseos.

C A P. V.

De Verborum Ellipsi.

VERBUM EST, ita passim subauditur, ut super-
vacuum sit illud admonere. *Quid graculo cum fidi-
bus?* supple *est*. Virgil. *Haud mora, festinant jussi,*
subaudi *fit*, vel *fuit*: idem, *Promisi ultorem,* supple
fore. Terent. *Ne dicas tibi non prædictum,* supple
fuisse: idem, *Factum volo,* subaudi *esse*. « [In
» *Quot annis, quot Calendis,* subauditur *sunt*.
» Cic. *Siculi quot annis tributa conferunt,* pro,
» *annis, quot sunt,* seu *quotquot sunt anni,* hoc
» *est, omnibus annis.* Horat. *Si tricenis, quotquot*
» *eunt dies, Plutona tauris places.*] »

Est, vel erit. *Væ* particulam inepte jungunt da-
tivo Grammatistæ: nam subauditur verbum *est*, ut
si dicas, *malum tibi*. Plaut. Cas. *Væ tibi*. ST. (1)
Imo istud tibi erit. In sacris, Proverb. cap. 14.
Cui vœ? cuius patri vœ? cui foveæ? et Epist. 1.
cap. 8. ad Corinth. *Væ mihi est, si non evange-
lizavero*. Job. cap. 10. *Et si impius fuero, ve mihi*
est, Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis*
vox, Væ victis esse.

Incertum verbum. In Aposiopesi Rhetorum (2)
incertum verbum eleganter deest. Terent. *Egone*
illam? quæ illum? quæ me? quæ non? ubi Donatus
Ellipsin et Aposiopesin agnoscit. Plautus Mostel.
Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut
Philonides? Virg. *Quos ego; sed motos, etc.*

Decet, vel simile. Idem contingit in orationibus

(1) *Imo istud tibi erit.*] Sic plane
et in Asinar. II. 2. 40. LI. *Væ*
tibi LE. *Hoc testamento servitus*
legat tibi. Ubi *Hoc Væ* est hoc
malum. Florus I. 13. *Quum super-
be, Væ victis, inereparent*. Vide
et Terent. Hec. IV. 2. 32 et Fes-
tum.

(2) *Incertum verbum.*] Non

tantum in Aposiopesi, sed et
frequentissime in Adagiis, Pro-
verbiis, Interrogationibus, In-
crepationibus, tum Jocosæ et
Familiari sermone. Exempla pas-
sim obvia, quæ de singulis con-
gerere ut non necessarium, cum
passim occurrant, sic operosum
nimis.

animi affecti. Virgilius, *Mene incepto desistere victam?* supple *æquum est*, vel *decet?* Horat. Epod. 6. *Inultus ut tu riseris Corythia?* idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne tegam spurco Damæ latus?* subaudi *decet*, vel *monesne*. Ita legit Lamb.

Cœpit: *Infinitum* dicunt accipi pro *imperfecto præterito*; ut, *populus ea mirari*, pro, *mirabatur*: sed deest *cœpit*, (3) vel simile aliquid, ut recte docet Quinctilian. libro 9. cap. 3. et Donatus Hecyr. sc. 2. Et servus 10. *Æneid. Ire prior Pallas.*

Esto, vel *Fac*, vel *Da*. *Ut* dicunt accipi pro *Quamvis*; sed falso: nam deest *esto*, vel *fac*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*, id est, *fac ita esse, ut statim venias, jam tamen facta videbor vetula*. Hor. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo*. Sed hic rursus deest *ut*, sicut in illo Ciceronis 2. de Finibus. *Esto, fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates*. Plautus Amph. *Nunc tu divine, fac, ut huc adsis, Sosia*. Quinctilian. libro 12. cap. 1. *Da nunc, ut crimine manifesto prematur dux bonus.*

Oro, vel *Precor*, vel *Opto*. *Ut* dicunt isti accipi

(3) *Vel simile aliquid.*] Non sine causa hoc addit Auctor, quia multa reperiuntur loca, in quibus *ad cœpit* commode satis adjicere aut intelligere nequeas. Sallust. Jug. 50. *sin oportunior fugæ collis, quam campus erant, eo vero consumpti Numidarum equi facile inter virgulta evadere: nostros asperitas et insolentia loci retinebat.* Cap. 58. *Ceterum ex omni multitudi- ne, non amplius quadraginta, locum capere paulo editiorem; neque inde maxima vi depelli quiverunt: sed tela eminus missa remittere, pauci in pluribus minus frustrari.* Cap. 92. *Milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci, neque inter vineas sine periculo administrare, optimus quisque cadere aut sauciari, ceteris metus augeri. Ubi diversa videntur*

verba intelligi, in prioribus et negativis poterant, in posterioribus capit. Cap. 97. *Pars equos ascendere, pugna latrocinio magis, quam prælio, similis fieri, neque virtus neque arma satis tegere.* Etiam postquam, Sall. Jug. 98. *jamque dies consumptus erat, quam tamen barbari nihil remittere. Crediderim frequentatam primo hanc Ellipsin non cœpit, atque ita Infinitum pro Imperfecto Indicativi in narrando adhiberi cœptum, et adhibitum deinceps etiam, ubi ad cœpit intelligi non posset, atque adeo directe tunc pro Imperfecto illo, nulla Ellipseos aliquis habita ratione. Unde et promiscue modo Infinitum, modo Imperfectum in eadem Periodo occurrit. Sall. Catil. 48. *Interea plebs Catilinæ consilia execrari,**

pro *Utinam*. Terent. Adelp. *Ut Syre te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter*. Sed falluntur: nam deest oro vel precor, (4) vel quæso. Terent. Andr. *Deos quæso, ut sit superstes*. Cic. 2. Catil. *Deos immortales præcari, venerari, atque implorare debetis, ut urbem defendant*. Catullus in comæ Berenices, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat*. Horat. 2. Serm. *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum*. Livius lib. 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium cat. ut tua signa nobis certa ac clara sint, subaudi precor, vel oramus*. Plaut. Curcul. *Meliorem, quam ego sum, suppono tibi*. CA. *operam ut det*. PA. *Dabit*. supple oro. Terentius Phorm. *Id ut conficerem: confeci: adfero*. Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia tanti, id est, oro, ut non sint*. Virgil. 6. Æneid. *Ipsa canas oro*. « [Plautus » Menech. *Si ego hoc feci, omnium miserorum, » exopto, ut fiam miserrimus*. Cicero, *Male mihi » sit, si unquam quicquam tam invitius scripsi: » Ne vivam, si: Sollicitat me, ita vivam, valetudo » tua: Ne sim salvus, si aliter scribo, ac sentio: » Moriar, si; Moriar, nisi te puto consuli malle, » quam inaurari*. Prop. *Atque, ita sim salvus, » magno contendis Homero: quæ sunt elegantes » jurandi formulæ.*] »

Audio, vel Narro. O, particulam, dicunt regere tres casus, quum nullum possit regere; ut, *ô curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus*. Sed vocativus non indiget ulla particula; in reliquis est signum admirationis, et deest verbum aliquod. et vero, si enunciis hos accusativos interrogando, quomodo regentur ab illa particula, quæ ne intelligi quidem potest; ut si dicas, *Hæccine flagitia? hoccine*

Ciceronem in cælum tollere, veluti servitute crepta, gaudium et latissiam agitabat. Et cap. 60. *Catilina cum expeditis in prima acie versari, laborantibus succurrere, etc. Strenui militis et boni imperatoris officia simul exsquebatur.*

(4) *Vel quæso.*] *Vel Velim, seu Est, ut, velim, ut, etc.* Ter. Adel. IV. 1. 3. *Utinam ita se defatigarit velim*. Quod aliter suppleri nequit, quam *Est ita, ut velim, utinam ita se, etc.* Vide Me supra ad I. 13. pag. 93. 94.

seculum? Aut in respondendo; ut, *o fortunatam, natam, me consule, Romam; Te consule fortunatam, Cicero? imo infelicem, et miseram.* Ter. Heaut. Quid ait? CL. *Se miserum esse.* CHR. *Miserum* (5) Deest igitur verbum *Dico*, *audio*, vel *narro*. Terent. Phorm. *Jocularem audaciam: Deest*, inquit Donatus, *Audio ex te*, vel, *Dicis*. Potest et intelligi *narras*: Terent. Andr. *Bonum ingenium narras adolescentis.*

Imploro, vel *Obsecro*. Simile est *Deum atque hominum fidem*: ubi isti supplent *O*, vel *Proh*, quia saepe apponitur. Sed deest *imploro*, “[vel *obsecro*,” vel *nuncupo*.]” Cicero, *Ille implorare Deum atque hominum fidem*. Terent. *Proh Dii immortales, obsecro vestram fidem*. Liv. lib. 3. *Omnes Deum hominumque implorabimus fidem*. “[Pacuv. *Aegisthi*” *fidem nuncupantes, conciebant populum*.]”

Paro, vel simile. Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?* subaudi *paravi*: Idem, *Unde mihi lapidem? unde sagittas?* supple *inveniam*, vel *parabo*. (6) Cic. Attic. *Martis vero signum, quo mihi pacis auctori?* supple *parasti*, vel *emisti*. Quinctil. *Quo, per fidem, divitias caeco?* subaudi *censes*, vel *putas*. Juvenal. *Unde tibi frontem, libertatemve parentis?* Non desunt imperiti, qui annotent, *Unde*, et *Quo*, regere accusativum, quasi sint novae prae-positiones. “[Potest etiam in istis subaudiri, *opus*” *putas*, vel *opus est*. Cic. *Non quaero, unde haec*” *habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit*.]”

Aspicio, vel *Video*. *En*, *Ecce*, accusativo et nominativo jungunt Grammatici; ut, *En quatuor aras*;

(5) Deest igitur Verbum *Dico*, etc.] Immo ex proximis istic repeti identidem debet, ait. In quibusdam tamen intelligi potest *Dico*. Sed prout adhibentur varii sensus locutiones, ita varia intelligi debent verba, ut in illis, *O Curas hominum! Jocularem audaciam!* ubi intelligo, *Miror*, vel simile quid.

(6) Cic. Attic. *Martis vero si-*

gnum, etc.] Verba haec non sunt ex Epistolis ad Atticum, sed Famil. VIII. 23. Intelligi vero malim, *bonum putas*. Sic mox, *quo divitias caeco?* scil. *dabis*, vel *bonas censes*. Sic passim Jcti, *Quo bonum est hoc aut illud facere?* Vide Defensorem Jctorum in Opusculis nuper editis pag. 400.

Ecce hominem, vel *homo*: inepte utrumque: nam in Accusativo deest *Vide*, in nominativo *Venit*. Lucan. lib. 1. *Ecce videt capiti fibrarum increscere molem*. Virg. 1. 6. *Conspicit ecce alios dextra lavaque per herbam*. Plaut. Mercat. *Eccillum video*. Mart. 1. 2. *Ex me Cæsareum prospicis ecce tholum*. Terent. Eunuch. *Sed eccum Parmenonem incedere video*. idem, *Atque eccum Phidippum optime video*: idem, *Atque eccum video ipsum egredi*: idem, *Sed eccam Thaidem ipsam video*. Ovid. 2. Metam. *Aspice vultus ecce meos*: ibid. *Tostos en aspice crines*: idem ad Liviam, *Quemque premat sine te, sternitur ecce torus*: idem 15. Metam. *Aspicite en*. Plaut. Menech. *Treis eccos nummos habes*.

Adest, vel *Venit*. En Priamus, *Ecce homo*, supple *adest*, vel *venit*. Ovid. *Ecce, Lycaoniæ proles ignara parentis, Arcus adest*: ibid. *Ecce venit rutilis humeros protecta capillis Filia Centauri*: idem 3. Metam. *Ecce viri faulrix, superas delapsa per auras, Pallas adest*. Virg. 6. Æneid. *Ecce gubernator sese Palinurus agebat*: idem, *Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis Sæva Jovis conjux*. Ter. Adolph. *Ecce autem hic adest senex noster*. Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce suarum Occurrit*. “ [Plaut. Mercat. prolog. *Ecce ad me advenit mulier.*] ”

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante*: ibid. *Male de Sejo*, supple *narras*: idem Attic. lib. 16. *Male mehercule narras de Nepois filio*. Terentius, Eun. V. 3. 7. *Bene narras; nam illi faveo Virgini*.

Moneo, vel *Fac*. Imperite addunt imperativis, *Ames, legas; amet, legat; ametis, legatis; ament, legant; amaveris, legeris; amaverit, legerit; amaverint, legerint*; ut, *nil mihi rescribas*: nam deest, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ita hinc ad villam, atque istos rastros villico Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum; uxori facito ut nuncies*, etc. “ [et Cistell. act. 1. sc. 1. *numquid me vis? L. ut valeas, subaudi volo.*] ” Ovid. *Las*

facitote bibat. Terent. Hecyr. *Puer ut saturetur facito* : idem Adelphi. *Bono animo fac sis Sostrata, et istam, quod potes, fac consolere* : ibidem, *Quæso facito hoc tecum cogites.* Plancus Cicer. *Fac valeas, neque mutuo diligas* : idem Dolabellæ lib. 9. *Fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.* Plautus Cistell. *Facito ut facias stultitiam sepelibilem.* [Locus hic occurrit Cistell. I. 1. 64. Sed et disertior Bacchid. V. 2. 34. *Facito, ut facias, scil. illud, quod te monui.*]

Hoc dico, vel Ita dico. Plin. in præfat. *Subsecivis temporibus ista curamus, ne quid vestris putetis cessatum horis, subaudi hoc dico, ne quid, etc.* Cic. *Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem oblectationemque noscatis.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi.* Terent. Andr. *Quasi tibi non renunciatum sit.* Idem Hecyr. *Quasi non tū multo malis* : ubi Donatus (7) supplet, *ire.*

“ [Attinet. In *Quantum ad, Quod ad, subau-*

(7) *Supplet ire.*] Sic etiam priores. Edii: Sed tamen rescribē *Ita dicis*, pro isto *Ire*, et vide ipsum Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipsin omitti verbum *dicere*, aliave propinque significationis. Ovid. *Metam.* XIII. 552. *Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.* XIV. 462. *Vires Ætoliæ Heros Excusat, nec se aut Soceri committere pugna Velle sui populos, aut, quos e gente suorum Armet, habere ullos.* Intelligit *dicat, ad dit.* Liv. I. 19. *Misit legatos, qui peterent connubia; Urbes quoque, ut cetera, ex infimo nasci, scil. dicerentque, cap. 27. redire in prælium jubet, nihil trepidatione opus esse, scil. dicens, Cap. 50. Turnus in vectus erat in absentem; Haud mirum esse, etc. Cui enim non apparere, etc. Intelligit iterum dicens. Cap. 57. Incaluerant vino, AGE SANE; Om-*

nes citatis equis advolant. Ubi sensus est, dicuntque Age sane. Porro XLV. 34. Literis missis, Senatam prædam Epiri civitatis exercitui dedisse, evocavit, etc. Intelligit, quæ dicerent, docerent. Sic Sall. Jug. 25. *Literas ad Jugurtham mittunt: quam ocissime ad provinciam accedat, se ad eum ab Senatu missos.* Cato apud Festum in v. *Oratores Propterea quod complures venerant, (scil. dicentes, nunciantes) Ætolos pacem velle.* Sulp. Sev. lib. 2. *Hist. Sac. Adhibito eos terrore increpitat, quis impensa consumeret? scil. rogatans, dicens.* Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat, (scil. rogatans) quo consilio servitium repudiaret? Nepos Ages. 4. Nuncius ei domo venit, Bæotios bellum indixisse Iacedæmoniis.* Cicero *Famil.* XV. 1. *A Tarcondimoto litera mihi reddita sunt, Pacorum transisse Euphratem.* Tusc. quæst. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus confecti ad Dominos, qui quærant, quid velint? satisfac-*

» dicitur verbum attinet. Ovid. *Quantum ad te, The-*
 » *seu, volucres Ariadna marinas Pavit in ignoto*
 » *sola relicta loco.* Liv. 8. *Otium inde, quantum*
 » *a Volscis, fuit.* Varro 1. Rust. 9. *Quod ad cul-*
 » *turam, refert, utrum terra sit macra, an pinguis.*
 » Hoc non intelligentes, duobus locis Varronem cor-
 » ruperunt, ex *Quod ad facientes Quoad, (8) quod*
 » *est plane barbatum.*] »

Ire. Cic. Mario, *Cum Libone tuo, vel potius*
nostro, in Pompejanum statim cogito: idem Attic.
Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone
signis collatis, si possem, deest ire, et, conflige-
rem: idem Attic. Rhodum volo puerorum causa,
inde quamprimum Athenas.

Respondeo. Cicero Attic. (9) *Quod epistolam meam*

tum iis sit? se jam velle decumbere. Sic enim distingue. Mittunt scilicet eos, qui ista querant, addantque ipsorum nomine, se jam velle decumbere. Ita Sall. Catil. 47. *Omnia aperit: se paucis ante diebus adscitum, intellige, additque.* Auct. ad Herenn. IV. 50. *Negat se accedere posse, nec edificare etiam nunc audere; tametsi in Tusculano quidem capiti insanire, et in iisdem fundamentis edificare.* Intelligere in posterioribus et interpone *Inquit,* vel pramitte *Additque.* Curtius V. 7. *Rex quoque avidior, quam patientior: Quin igitur ulciscimur Graciam, Urbique faces subdimus?* scilicet dixit. Sallust. Jug. 82. *Quam rem alii in superbiam vertebant, alii bonum ingenium contumelia accensum esse, scilicet interpretabantur.* Cap. 109. *Jubet, ac se nihil decrevisse, scilicet addit, dicit.* Justin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adit, oblidemque se viro fratre venisse, etc.* scilicet dixit. Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repressit iram, et, facilis vindicta est mihi, subaudi iterum dixit.* Nam male sollicitari à Viro Docto Observ. II. 20. 10 *Et patet ex Sallustii et Justinii verbis. Quin immo apud Liv. I. 25. omittitur diceret, pramisso*

Quum: Is primus orationem dicitur habuisse ad conciliandos plebis animos, quum se non rem novam petere, etc. Intelligere diceret. Adde his etiam, *Istucine interminata sum tibi, et similia, de quibus vide me ad lib. III. cap. 2. prorsus in extr.*

(8) *Quod est plane barbarum.] Nempe, si adhibeatur pro me Quoad. Ceteroqui satis Latinum est. Vide supra III. 6. 1. pag. 422. Sed et illud ipsum, quod Scioppius plane barbarum pronunciat, tueritur nonnulli, sed tantum ex duobus locis, altero Varronis, altero Livii. Vide Ursinum Instit. To. I. p. 1049. Sed locum Livii jamdudum emendavit Gronovius Pater, pro quoad legens istic quam ad Vide ejus Epistolam ad Vorstium, hujus Valerio Maximo pramissam, in fine.*

(9) *Quod Epistolam meam, etc.] Ego potius hæc et similia supplerem hoc modo: Respondsum ejus negotii, vel Negotium, quod attinet ad id negotium, juxta quod poscis epistolam, etc. est hujusmodi: Non habeo, etc. Sic mox, Confessio mea culpa; si confessionem exigitis, hæc est: Ego fui, etc. Nihil autem frequentius Cice-*

ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum. Quincilianus, Sed si confessionem culpæ meæ exigitis, ego fui pater durus, et patrimonii tenax custos, subaudi respondeo, vel confiteor. « [Varro libro 8. » de ling. Latin. Quod rogant, ex qua parte oportet simile esse verbum, a voce, an a significatione, respondemus, a voce: ibidem, Rogant, cur malimus habere lectos ex ebore, ex testudine; ad quæ dico, nos dissimilitudines quoque sequi.] »

Rogo. Terentius, Quid is fecit? Quid ille fecerit? subaudi rogas: idem Eunuch. Non vides? videam obsecro? quem? idem, Quid ergo narras? quid ego narrem?

Timeo, vel Cave, vel Vide. Virgil. Gallo, Ah te ne frigora lædant: Ah tibi ne teneras glacies siccet aspera plantas; (10) supple timeo, vel cave. Terentius Adelph. Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes, Micio, et tuus iste animus æquus subvertat. Urbi Donat. Subvertat, legedum est, ut subaudiamus timeo, vel aliquid tale. Persius Satyr. 1. Quare ne mihi Polydamas et Trojades Labeonem prætulerint, subaudi metuo. Horat. 1. Carm. Terruit gentes, grave ne rediret Sæculum Pyrrhæ, id est, ita terruit gentes, ut timerent, ne rediret. Ovidius 1. Metam. Me miseram, ne prona cadas, indignave lædi Crura nocent sentes, subaudi timeo, vel cave, vel vide. Terentius Heaut. At ut satis contemplata sis, mea nutrix, subaudi vide. Idem, Verum illa ne quid titubet, subaudi vide, vel, cavendum erit. Idem Phormione. Vereor ne istæ fortitudo in nervum erumpat.

roni, quam progredi in respondendo per voculam Quod ad aliam partem Epistolæ illius, cui respondet. Vide Famil. I. 9. et II. 17. etc. Ceterum sæpius supra jam egimus de 1° Negotium, quod adinet ad eam rem. Vide pag. 125. 126. et alibi. Sed et sæpe abundat 7° Quod in initio Periodi. A. ad Herenn. IV. 55. Quod simulatque Græchus persepit fluctuare popu-

lum. Sall. Jug. 14. Quod utinam illum eadem simulantem videam. Viderur Utinam vel Ut apud Plautum Trin. IV. 2. 155. per Ellipsin omissum in his, Quod Dii te omnes advenientem peregre perdant. Et sic sæpe, Quod si, quod nisi, quod etsi, quod utinam.

(10) Supple Timeo, vel Cave. }
Vel etiam Precor. Vide supra in hoc ipso Capite p. 653.

Amet, vel adjuvet. *Mehercule, Mecastor, Medius fidius*, supple *amet*, vel *adjuvet*; quasi dicas, me Deus filius adjuvet: me Hercules amet. Et *mehercule*, pro *me Hercules*, dictum esse, autor est Cicero in Oratore. Festus in voce, *Me Castor; Me Castor et me Hercules*, *jusjurandum erat, quasi diceretur; Ita me Castor, Ita me Hercules, ut subaudiatur, juvet*. Vide eundem in voce, *Medius fidius*, et in voce, *Ita*. Vide etiam Petrum Crint. lib. 21. cap. 6.

Facio, vel dico. Plin. in epist. *Studes? an piscaris? an venaris? an simul omnia?* subaudi *facis*. Quintilian. (11) *Nil aliud quam renet*. Martialis, *Nil aliud, bulbis quam satur esse potes*. Sic in illis. *Bene Ennius; Prudenter Scipio*; subaudi *dixit*, vel *fecit*: idem, *Dii melius, Dii meliora*. Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera*. Terent. *Bona verba quæso*, subaudi *dic*.

“ [Credere. Lucret. *Sed vix adducor, ut ante*
 ” *Non quierint animo præsentire, atque videre,*
 ” pro, (12) *vix adducor, ut credam.*] ”

(11) *Nil aliud, etc.*] Frequen-
 tissime hæc ita occurrunt, ut in-
 telligatur verbum *Facere* in eo
 Tempore, in quo sequens Ver-
 bum ponitur, vel in uno Sue-
 tonio: Cæs. 20. *Ut domo abditus,*
aliud nihil, quam per edicta ob-
nunciaret. Aug. 83. *Mox nihil*
aliud, quam vectabatur et deam-
bulabat. Calig. 44. *Nihil autem*
amplius, quam Adminio in dedi-
tionem recepto. Claud. 10. *Fluc-*
tuantes, nec quicquam adhuc,
quam frementes. cap. 16. *Alium,*
nihil amplius, quam admonuit. Si-
 militer Tacitus Hist. II. 91. *Com-*
motus, non tamen ultra, quam
advocavit. Florus III. 23. *quid*
aliud, quam ad bellum vocabantur.
 Et IV. 2. 67. *nec Duces fortius,*
quam ut fugerent. Et §. 80. *quum*
diu pari Marte acies nihil aliud,
quam occiderent. Sed et in aliis
 locutionibus Verbum *Facere* præ-
 mittitur. Tac. Ann. XII. 7.

Cuncta feminae obediebant, non per
lasciviam, ut Messalina, scil. sece-
rat, rebus Romanis illudenti. Sal-
 lust. Jug. 15. *Veritus, quod in*
tali re solet, scil. fieri, ne pol-
luta licentia invidiam accenderet.
 Cap. 96. *Neque intem, quod am-*
bitio prava solet, scil. facere,
Consulis famam ledere. Florus IV.
 1. *Senatum confodere, etc. totam*
denique Remp. funditus tollere,
et, quicquid nec Hannibal videre-
tur optasse, pro et facere, quic-
quid III. 19. Quin illud quoque ultim-
um belli dedecus, capta sunt cas-
tra, scil. evenit. Sic IV. 2. 81.
 et IV. 12. 50. *Immo integrum,*
Hoc facio, omissum reperias apud
Florum I. 10. Ardentibus focis in-
ijcit manum: ut scias, inquit, quem
virum effugeris. Plenum est, *Hoc*
facio, ut scias, etc. Vide omnino
 Gronovium Patrem Observ. II.
 20.

(12. *Vix adducor, ut credam.*]

Reliqua sunt faciliora : ut ; *Quid multis ? Quid multa ? Scit fidibus*, sudaudi canere : scit Latine, puta loqui. *De his hactenus : hæc hactenus* ; “ [su-
» baudi egimus, diximus, dictum sit.] »

C A P. V I.

De Præpositionum Ellipsi, de Nominibus Urbium, Provinciarum et Insularum, de Ablativo, quem falso Absolutum vocant, de Instrumenti Præpositionibus, de Comparativi Præpositione, de Pretii Præpositione, de Verbis Copiæ & Inopiæ, de Variis aliis Præpositionibus.

PRæpositionum Ellipsis duabus regulis continetur : Prima, *Nullus non Ablativus a præpositione pendet.* Altera, *Accusativus, qui nec sit infiniti suppositum, nec Activorum appositum, a præpositione pendet.* “ [Priscianus extremo lib. 18. *Frequentissima est hæc » figura apud auctores, in qua Præpositio deficit.*] »

De nominibus urbium, provinciarum, et insularum.

AD, in, ab, de. In nominibus non solum Urbium, sed et Insularum, et Provinciarum, atque etiam aliorum locorum, sæpe deest Præpositio : ut, *Tendit Romam, Ægyptum, Italiam, Cyprum, Elysios, Rus, et Domum : Venio Roma, Ægypto, Cypro, rure, domo, agro.* [Vide in Ellipsi, Cap. 4. *Urbs.*] Longum esset, quod jam feci aliquando, si testimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpositio : hoc vere ausim affirmare, (1) sæpius inveniri nomina Urbium cum præpositione, quam sine illa ; nam Titus Livius fere

Sic Cicero famil. II. 10. *Non enim adduci possum, ut abs te nullas puerem datas.* Ep. 16. *Illud miror adduci potuisse te, ut me existimares zam improvidum, etc.*

(1) Sæpius inveniri, etc.] Dubitem de eo, (Vide Me Nota seq.)

sed tamen de quibusdam Scriptoribus vere id dici posse putem. Notabilis in hanc rem est locus Suetonii in Aug. cap. 86. ut ex Cod. Salm. à Viro Summo, I. G. Grævio, emendatur : *Necubi Lectorem vel Auditorem obturtaret*

sine præpositione non loquitur. Neque audiendus est Quintilianus, qui solæcismum credit esse, *Veni de Susis in Alexandriam*. Sed absurdus delirant, qui contendunt aliud esse, *Eo Romam*, aliud *eo ad Romam*, sic *venio Roma*, et *venio a Roma*: dicunt enim, sine præpositione locum ipsum significari, cum præpositione vero, *juxta*, vel *prope*. Delirat igitur Livius lib. 5. decad. 1. qui sæpe nunc *Vejos*, nunc *ad Vejos*, eodem sensu dicit. Græci dicunt, *Noctuas in Athenas*; Latini, *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipse Cicero, quum

ac moraretur, neque Præpositiones Urbibus addere, neque Conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augment. Ceterum ex præpositionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius; quas inter vel maxime est IN. Sed tamen et hæc sæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epitauro trapezitam noverim*. IV. 4. 6. *Salyus quum advenis in Epidaurum*. Mil. II. 4. 31. *Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore*. Sic alibi sæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumenem in Asia, Anthiochum in Syria, Ptolemæum in Alexandria se convenisse*. Suet. Aug. 96. *In Philippis Thessalus quidam ei de futura victoria nunciavit*. Adde Vossium de Construct. Cap. 46. init. Sed et revera discrimen aliquod est inter *Venit Romam*, et *ad Romam*. Nec ideo delirat, si quis promiscue ad *Vejos* dicat, et simpliciter *Vejos*. Potest enim et hæc Præpositio in isto sensu omitti, licet rarius id fiat. Nam plerumque exprimitur, ut vitetur confusio et *Ad* et *In*, quæ fere intelligitur, quando Elliptice dicitur, *Venit Romam*. Distinguit significationem harum Præpositionum disserte satis Cicero Famil. xv. 3. *Quum ad me venissent IN vestra AD Iconiam*. Sic *Ad*,

ibid. ep. 2. *Castraque Ad Cybistra, quod oppidum est. Ad Montem Taurum, locavi*. XVI. 4. *Tertio die abs te Ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem*. at seq. ep. dicit *Apud Alyziam*. Sic *Capuam, ad Tarentum*, quæ mox ipse Sanctius ex Cicerone adfert, et quæ tamen neutiquam accipienda sunt ita, ac si illas Urbes intraverit Cato, ex cujus persona hæc dicuntur. Male vero Casaubonus AD pro IN positum censet in hoc Suetonii loco, Claud. 1. *Corpus ejus per Municipiorum Coloniarumque primores, suscipientibus obviis scribarum decuriis, Ad Urbem devectum; Urbi enim illatum fuisse corpus, non ad Urbem tantum, ait Casaubonus*. Et verum id est, nec probatione indigebat. Sed non animadvertit Vir Doctissimus, fuisse Urbi illatum ab obviis utique scribarum decuriis, quæ susceperunt corpus, à primoribus illis devectum AD Urbem. Vossius de Construct. cap. 42. mavult hanc significationem Præpositionis *Ad* locum habere tunc maxime, quando non motus ad locum, sed aliquid esse vel fieri in eo, significatur. Contrarium probant loca a me allata, et usitatissimum illud, quod qui Triumphum desiderabant, dicantur *venisse ad Urbem*, quam tamen illis ingredi ante ipsum triumphum diem neutiquam licebat.

lib. 7. epist. 3. Attico sese excusat, quod scripserit, *In Piræea quum venissem.* (2) nam ipsemet nobis autor est, ut addamus, si libuerit, præpositionem. Cicero 1. Acad. *venisse ab Roma:* idem de Senect. *Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum quæstor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria discederet.* Innumera alia sunt in epistolis ad Attic. Propertius lib. 13. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris:* idem lib. 3. *Hæc de vitifera venisse picata Vienna.* Et multa sunt proverbia; ut, *Naviges in Massiliam,* et *de Massilia venisti.*

Accipe rursus contra istos ellipsin præpositionum in nominibus provinciarum, et insularum, aliorumque locorum. Virgil. *Italiam fato profugus, Lavinaque venit Littora:* Idem, *At nos hinc alii sistentes ibimus*

(2) Nam ipsemet nobis autor est.] Scil. exemplo suo. Et ita Famil. III. 6. *si ad Sidam navigassem.* IV. 12. *quum ab Epidauro Pyræum advectus essem.* IX. 16. *Nolo te ad Bajas venire.* XV. 3. *ab Epheso in in Syriam profectus erat.* Vide et Scioppium, sive Grosippum, Parad. Liter. ep. 3. qui multus est in exagitando Cicerone, quod non rectius causam locutionis suæ, in *Pyræea quum venissem,* egerit, quasi ipse solæcismum in ea inesse agnovisset: id quod tamen ex ejus verbis non liquet, quippe in quibus tantum agnoscit, ab iis, qui elegantia studebant, ante oppidorum nomina omitti solitam præpositionem. At Quintilianus I. 5. ex quorundam sententia, qui plenissime de Solæcismo egerint, eum fieri tradit etiam *Adjectione*, ut, *Veni de Susis in Alexandriam;* et *Detractione*, ut *Venio Ægypto.* Verum hæc alios, a solæcismo *deducere.* h. e. distinguere et separare, mox addit, ac illud quidem *Pleonasmum*, hoc *Ellipsin* vocare. Et sane, nisi pro Solæ-

cismo habendum sit, quicquid a vulgari maxime usu recedit, perperam istæ locutiones ad Solæcismum referrentur. Nihil enim habent, quod incurrat in artem aut naturam linguæ. Revera tamen ab usu eorum, qui elegantia attendebant, aliquantulum erant alienæ, unde à Suetonio. *Præpositiones Urbibus non additæ* dicuntur *gratiam sermonis augere*, licet eam gratiam plerumque Augustus, sæpe et alii neglexerint, si vel minimus esset *Obscuritatis* cujusdam metus. Vide et Vossium de Construct. cap. 42. et 46. Quapropter recte quidem fecerunt Sanctius et Scioppius, quando ostenderunt nihil in eo vitii hæcere, si Præpositio exprimatür ante Nomina Urbium, vel omittatur ante nomina Regionum. Sed modum illos excessisse nolle, et nimio Grammaticis aliis contradicendi studio suas Observationes eorum Traditioni prætulisse. Vere enim frequentioris fuit Usus, Præpositiones Urbibus non addere, Regionibus addere. Patet illud non tantum

*Afros, Pars Scythiam, et rapidum Crete veniemus Oaxem, Et penitus toto divisos orbe Britannos: idem, Æoliā venit, loca facta furentibus Austris: Æneid. 6. Devenere locos lætos, et amœna vireta Fortunatorum nemorum, sedesque beatas: ibidem, Hac iter Elysium nobis: ibid. Hæc limina tendere adegit: ibidem, Finesque canebat Venturum Ausonios Cretam portaretur, dixit Catullus. Sed statim objiciunt imperiti, poetarum testimoniis non standum, qui causa carminis cuncta conturbant. O ingenia putida et infelicia! Sed age, accedant Oratores, et alii. Cicero pro lege Manil. *Inde Sardiniam cum classe venit: idem pro Muræ. Qua ex pugna quum se ille eripuisset, et Bosphorum confugisset. idem 3. Verr. Samon, Tenedon, et Delon, nunc cum præpositione, nunc sine illa scribit: et alibi Sardiniam, Siciliam, Cyprum, Corcyram. idem Attic. Si Pompejus Italia cedit. (3) Sallustius citante Frontone, Tum vero Bithyni propinquant Tartanium. Papinianus lege 75. ff. de cond. demonstr. Quum Asiam venisset. Suetonius August. Decedens Macedonia: ibid. cap. 17. Ab Actio quum Samum insulam in hyberna se recepisset: idem Vesp. Ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. Pænorum exercitum Italia pelleret:**

ex majori numero Exemplorum apud Optimos Auctores, sed et ex diserto Ciceronis, Attici, Quinctiliani, Suetonii, ac Veterum Grammaticorum (Vide Sosip. Charisium lib. 2. pag. 206.) testimonio. Usui autem soli hæc debentur. Eum enim, fortuitum licet, in his vel maxime dominari, liquet etiam ex peculiari et diversa constructione Nominum, prout illa diversæ sunt Declinationis aut Numeri. Nam quando dicebant Latini, aliquid factum in aliqua Urbe, si Nomen esset primæ aut secundæ Declinationis, in Genitivo simpliciter id efferebant, *Vixit Romæ, Tarenti, Rhodi.* At si Pluralis

esset Numeri, aut Tertiæ Declinationis in Ablativo, *Accidit Athenis, Thebis, Locris, Lacedæmone, Carthagini.* Cujus diversitatis nulla potest dari ratio, nisi quæ ex inconsulto et fortuito vulgaris usus consensu petitur.

(3) Sallustius, etc.] Sic Idem Jug. 28. *Legiones per Italiam Rhegium, et inde Siciliam, transvecta. Cap. 33. Romæ Numidiæque facinora ejus memorat. Corn. Nepos præf. Magnis in laudibus tota fuit Græcia. Pausan. 2. Pausaniam cum classe miserunt Cyprum et Hellepontum. Milt. 2. se domum Chersonæ si habere. Chabr. 2. Conon plurimum Cyprum vixit, Iphicrates in Thracia, Thimotheus Lesbii,*

idem libro 5. cap. ultimo, *Epirum portanda dedit*.
 Justinus lib. 10. *Ægyptum primo profectus, Cretam
 contenderet*. Mea lib. 3. cap. 9. *Ægyptum tendere:*
 ibidem, *Ægyptum exportat*. Tacitus libro 2. *Germa-
 nicus Ægyptum proficiscitur:* et libro 4. *Cretam
 amovetur*. Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum
 induxisset:* ibidem, *Cyprum extemplo classem misit*.
 Plautus Curcul. *Quia parasitus non rediit Caria*.
 Terent. Phormion. *Qua profectus causa hinc est
 Lemnum Chremes?* antea dixerat, *iter illi in Lemnum
 ut esset*. Apul. lib. 9. *Metam. Larem reveni meum:*
 ibid. *proximam civitatem, deducere consueverat:*
 ibid. *Baculo se vix sustinens, civitatem adventat.*
 “ [Plaut. Pœnul. act. 3. sc. 6. *Utinam hinc abieris*
 ” *malam crucem*. Catullus, *Cur non exsilium malas-*
 ” *que in oras Istis?* Attius Phœnis. *Jussit proficisci*
 ” *exsilium quovis gentium*. Varro 1. Rust. 55. *Olea*
 ” *dominum, et balneas, et gymnasium, sequitur,*
 ” *pro ad, vel in balnea*. Plaut. Merc. *Mittere aliquem*
 ” *ad mercatum, et Ire mercatum: et Redii exsilio:*
 ” *et Pœn. Malam crucem ibo potius; et Stichus,*
 ” *Sam per hortum amicam transibo meam, pro, ad*
 ” *amicam*. Fannius, citante Charisio, *Villam venit,*
 ” *pro in Villam.*

(4) Nunc videamus *Rus et Domum* cum præpo-

pro in insula Cypri, et Lesbi.
 Livius XLV. 10. *Navigare Ægyptum pergit*. Cap. 13. *Literæ deinde
 Macedonia allatae*. XLII. 25. et
 XLIV. 25. *Samothraca pro in
 Samothraca insula*. Epit. 47. *ut
 alter Ægypti, alter Cyrenis reg-
 naret*. Sueton. Tib. 72. *Rediens
 prope Campaniam*. Florus II. 2.
*Serpente latius bello, Sardiniam,
 annexamque Corsicam transit*. Plaut.
 Curcul. I. 3. 50. *Parasitum misi
 Cariam*. Cicero Acad. I. 3. *Brutus
 sic Philosophiam Latinis literis per-
 sequitur, nihil ut iisdem de rebus
 Græcia desideres, pro, e Græcia:*
 Sed durum id esse puto, et ideo
 accesserim, illis qui legunt *Græ-
 ca*, quamvis non ignorem, Da-

visium ad Cæs. B. G. V. 51.
 vulgaram lectionem probare,
 æque ac in Obsequente, in quo
 tamen Ego itidem Schœffero mag-
 is crediderim, quam ipsi.

(4) Nunc videamus *Rus et Do-
 mum*.] Satis probat Sanctius,
 etiam hæc Vocabula Præpositio-
 nibus jungi. Sed tamen hic quo-
 que notandum est, quod supra
 monui de Nominibus Urbium,
 sæpius Præpositiones omitti,
 maxime, si hæc vocabula pô-
 nantur sola sine Epitheto, aut
 Genitivo. Hæc enim si accedunt,
 tum sane crebro præmittitur Præ-
 positio, veluti in *quacunque do-
 mum, In domo Cæsaris, in vestra
 rura*. Non tamen semper ita. Ete-
 sitionibus,

sitionibus, in singulari et plurali. Livius libro 9. decad. 4. *Jam ubi vos dilapsi domos et in rura vestra eritis.* Cic. Tusc. *Quum in sua rura venerint.* Asconius in Miloniana; *Qui forte ex rure in urbem revehebatur; In domo Cæsaris, in domo Lentuli, in domo Leccæ, trita sunt apud Ciceronem.* Cicero 6. Verr. *Ad prætoris domum.* Verr. 3. *Ad eam domum, in qua ipse diversabatur, profecti sunt:* Verr. 7. *In Chelidonis domum præturam tuam contulisti: idem Parad. 3. In quamcumque domum stupram intulerint: idem 2. leg. In ipsius patris domum detulimus: idem 5. Tuscul. Socrates philosophiam, et in urbibus collocavit, et in domos etiam introduxit.* Terent. Eunuch. *Si in domum meretriciam deducar.* « [Livius 8. *Classe, qua* » *advecti ab domo fuerant, multum potuere: et lib.* » 6. *Accitis ab domo novis militibus, Fabius* » *cum novo exercitu ab Roma advenit.* Plaut. Aulul. » *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est* » *mihî. et Epid. Nam ab domo absum?]* » Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procurens e domo procerus et validus: ibid. Nam visa sum mihî de domo, de thalamo, de cubiculo, de thoro denique ipso, vio-*

nim Sallust. Jug. 76. *Aurum et alia domum regiam comportant.* Plautus Trucul. II. 2. 6. *Quid tibi hic nostri domi debetur.* Cic. Famil. IX. 16. *Recta a porta domum meam venisse; neque hoc admiror, quod non ad tuam potius, sed illud, quod non ad suam.* ep. 3. *Sed quid ego hæc ad Te, cujus domi nascuntur.* de Offic. II. 22. *Nihil domum suam intulit.* Sed et notanda hic itidem est illa diversitas peculiaris constructionis, quam supra not. 2. memoravi, et quæ certo est indicio, aliquid peculiare etiam in constructione horum Nominum sibi sumpsisse Usum. Nam quia *Domus Secundæ* est Declinationis dicitur in Genitivo, *Est domi*, itidem ut in Nominibus urbium istius declinationis. At

Rus, quia tertiæ est, dicitur *Est rure, vel ruri.* Nam et hoc peculiare in hac est constructione, quod plerumque Dativi terminatio tribuitur Ablativo, *Carthaginî, ruri.* Neque tamen perpetua hæc sunt. Certe quod Festus ait, (*Ruri esse, non Rure, dicendum, testis est Terentius, quum ait, Ruri se continebat*) id inane est. Nam etiam aliter legas: veluti apud Plautum Casina I. 22. *Quando eam mecum rus abduxero, Rure incubaba usque.* Et Trin. I. 2. 129. *Quia rure dum sum unos sex dies.* Terentius tamen semper ait *ruri.* Priscianus lib. XV. pag. 1006. *Ruri et Vesperî Dativos putat, in hac constructione, sed male.* Vide Vossum de Construct. cap. 46.

lenter detracta: idem. l. 9. *Psyche procurrit e domo:*
 et l. 7. *Petitis e domo ferramentis:* et lib. 8. *Ac
 ille novitium susceptum famulum trahebat ad domum.*
 Cic. 1. *Tuscul. Quasi in domum suam venerit.*
 Ascon. in *Milon. Attulit ad domum Scipionis.*
 Licet ergo dicere, *in mea domo; in tuis domibus;*
ab domo egressus; de domo; ex domo; in domum:
ad domum: quorum testimoniis, quia innumera sunt,
 ne fastidio sim, supersedeo.

“ [Non autem in Nominibus modo, sed etiam
 ” in verbis Infinitis, nominis Substantivi vim haben-
 ” tibus, præpositio subauditur: (5) cum enim dicit
 ” Terentius; *Eamus visere*, subauditur *ad*; quod
 ” Lucretius sic expressit, *Ad sedare sitim fluvii*
 ” *fontesque vocabant.*] ”

DE Ablativo, quem falso absolutum vocant.

QUOTIES imperium, sive præfecturam, in pace,
 in bello, in literis, significamus, *Sub*, vel
 potius Græca ἐπι, desideratur. Persius Satyr. 5.
Marco sub iudice palles? Martial. lib. 1. *Quos decet
 esse hominum tali sub principe mores?* idem lib.
 undec. 2. *Sub te præside, Nerva, licet:* ibid. 8.
Penelope licet esse tibi sub principe Nerva: et lib.
 12. 5. *Sed tu sub principe duro:* ibid. 63. *sub quo
 pigra quies.* Propertius lib. 2. *Cæsare sub magno*

(5) Cum enim dicit Terentius.]
 Sic Idem Hec. III. 2. 10. *Introit
 videre.* Plautus *Asinar.* V. 2. 60.
Currit arcessere. *Curcul.* I. 3. 50.
Misi eum Cariam petere. *Cistell.* II.
 1. 26. *Abi quaerere.* *Mostell.* I. 1.
 64. *Volo ire parare pisces.* *Gellius*
Noct. Attic. VI. 9. *Dicitur ad
 Collegam venisse visere ægrotum.*
Nepos Phoc. cap. 1. *Cum munera
 repudiaret, legatique hortarentur
 accipere.* In his omnibus deest
 Præpositio AD. Sed et aliæ ali-
 quando desunt Præpositiones.
 Plautus *Aulul.* II. 5. 15. *Ne ope-
 ram perdas poscere.* *Epid.* II. 2.

13. *Defessus sum quaerere*, pro, in
 poscendo, in quaerendo, vel, ob
 quaerendum. Terent. *Hecyr.* IV. 2.
*Tibi me esse suspectam, propter
 meos mores Uxorem tuam abiisse.*
 Cicero *Famil.* III. 10. *Capio mag-
 nam voluptatem, cum tibi ea tribui,
 tum vero remanere studia XII.* 15.
*Nonnullis etiam ipsi Magistratus
 veniebant in suspicionem, deti-
 nuisse nos, et demorati esse, dum,
 etc.* *Sulpicius Sev.* II. lib. 2. cap.
 7. *Reus constituitur, edicto Regis
 non paruisse.* De his constructioni-
 bus vide Vossium de *Construct.*
 cap. 51.

DE ELLIPSI PRÆPOSITIONUM. 611

cura secunda fores. Ovid. 14. *Metam.* Rege sub hoc Pomona fuit. Livius, Sub Asdrubale imperatore meruit. Æneid. 8. Sub te tolerare magistro Militiam discat. Horat. Sub patribus duris. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. Factum ne sub Cælio quidem autore repudiandum: idem lib. 6. cap. 5. Nam cum L. Atracino, sub quo duce aciem nostram, etc. Ovid. 13. *Metam.* Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit: « [idem 4. Pont. 12. Sape ego correxi sub te Censore libellos.] » Statius in Syl. Cerealia dona coronæ Te sub teste tuli. Claudian. 4. Cons. Honorii, Tum conspicuus, gratusque feretur Sub te teste labor. Plinius lib. 18. de murib. Sub autore Aristotele. Cornel. Celsus in præcæm. Sub auctore Themisone contenduntur: « [et lib. 6. cap. 18. Si vetustiora sunt, sub auctore Dionysio, inspergenda sandaraca est.] » Ovid. 13. *Metamorph.* An quod in arma prior, nullogue sub indice veni. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. Sub magno iudice damnatum. Virg. Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis: idem, Qualis apes æstate nova per florea rura Exercet sub sole labor. Lucan. lib. 1. Et quamvis primo nutet casura sub Euro: idem lib. 2. Quaque sub Herculeo sacratus nomine portus. Et in Symbolo, Passus sub Pontio Pilato. Multa hujusmodi prætereo.

A solet capi pro Post; ut, a cæna, secundus a rege. Ovid. 4. *Trist.* 10. Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus. Cic. Cujus a morte hic tertius et tricesimus est annus, (6) Sub etiam, (ut notat Servius in illo Æneid. 5. Quo deinde sub

(6) Sub etiam, ut notat, etc.] Sub notat proprie tempus ipsum gestæ rei, sed latius sumptum, ut non modo ipsum medium rei factæ momentum significet, sed et illud, quod cum initio et fine rei cohæret. Plane uti Præsens in arte Grammatica Tempus accipi solitum supra ostendimus I. 13. pag. 97. Sic ergo Nepo Attico

11. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. h. e. in ipsa. Obsequens caput 105. Sub occasu solis, Orbis clypei similis ab Occidente ad Orientem visus referri. Ubi vide Schefferum. Sueton. Ner. 5. Majestatis quoque sub excessu Tiberii reus, mutatione temporum evasit. Ubi manifeste notat ante ipsum excessum Tiberii,

ipso) capitur pro *Post.* Ovid. 2. *Metamorph.* *Surgit ab his solio*, id est, post hæc. *Plaut. Pænul. Jam ab re divina, credo, apparebunt domi.* Sic dicimus, *Ab urbe condita*, vel *a condita Roma.* Quum ergo dicimus, *capta urbe triumphavit*, deest *a*, vel *sub*: et, *lectis tuis literis venimus in senatum*, scil. *a*, vel *sub*, *lectis*: “ [*Liv. 4. Mæstæ civitati ab re* „ *male gesta, Postumius reus objectus*: et lib. 23. „ *Ab re bene gesta lætum exercitum.*] ” *Lucanus libro 1. Moremque sinistrum Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis*: eodem sensu idem *Lucanus libro secundo dixit, Quas est vulgata per urbes Post me Roma ducem.* Et *Horatius, Post ignem ætheria domo subductum.* *Ovidius 2. Trist. Hic tibi sic redeat superato miles ab hoste.*

Cum. Deo duce; Musis faventibus; subaudi cum; Græce οὐν Plautus Persa, Sequere hæc, mea gnata, cum Diis volentibus. *Livius libro 1. decad. 3. Agite cum Diis bene juvantibus.* *Ennius apud Ciceron. Doque volentibus cum magnis Diis.* *Cato cap. 14. Rust. Circumagi cum Divis volentibus.*

In. Aliquando etiam deest *In*: ut, “ [*Lucretius* „ *6. Esse apud Ammonis fanum fons luce diurna* „ *Frigidus, ac calidus nocturno tempore, fertur;* „ *ubi subaudiendum esse In, mox hoc versu mone-* „ *mur; Frigidus hæc ob rem fit fons in luce* „ *diurna.*] ” *Virgil. Orpheo cantante, cantando*

quo demum fiebat mutatio illa temporum, sed proxime ante eum. *Contra Florus III. 5. de Cilicibus piratis; sub ipso hostis recessu, impatientes soli, in aquas suas resiliuerunt, h. e. proximæ post recessum, quum hostis etiamdum in recedendo esset.* Atque ita in hoc ipso *Virgilii loco, V. 323. distinguuntur, Spatio post deinde relicto, Et, Quo deinde Sub ipso Ecce volat, calcemque terit jam calce Diore.* In quibus *sub ipso* ita notat post ipsum, ut nullum fere inter illum priorem, et posteriore spatium sit relictum. Sed

et ita *sub Urbe* dicitur esse, quod est extra, sed proxime, Urbem. Eodem porro sensu construitur *Sub* etiam cum *Accusativo.* Sic sæpe *Livius sub idem fere tempus.* *Sueton. Aug. 16. sub horam pugnae, h. e. paulo ante.* *Calig. 17. sub diem Calendarum mortuus.* At *Cicero Famil. X. 17. Reddita sunt tuæ literæ frequenti Senatu Cornuto, quum is frigidus sane et instantes recitasset literas Lepidi.* *Sub eas statim recitatae sunt tuæ.* *Ubi Sub eas manifeste notat paulo, vel proxime, post eas.*

rumpitur anguis. Terent. In eognoscendo iute ipse aderis. Idem, In denegando queis est pudor.
 « [Plaut. Menech. *Ego hic in lamentando pereo.*
 » Varro 3. Rust. *In supponendo ova observat, ut*
 » *sint numero imparia. Plaut. Trin. In re perditā,*
 » *quam in re salva, factus est frugalior.] » Cicero*
 2. Natur. *Itaque salem istum, quo caret vestra*
natio, in irridendis nobis nolite consumere: « [et
 » 15. Attic. 11. *Multo inde sermone querebatur*
 » *amissam occasionem: et Attic. 12. Huic ego in*
 » *multo sermone epistolam Cæsaris ostendi. Ovid. 2.*
 » Metam. *Mens antiqua tamen facta quoque mansit*
 » *in ursa.] » Lucanus lib. 2. Toto quamvis (7)*
in corpore cæso Nil animæ lethale datum.

DE Instrumenti Præpositionibus.

CUM. In instrumento significando deest *Cum*; Græce *σύν*; sed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur; quum enim dicis, *Tetigi illum cum hasta*, nescitur, an illum et hastam tetigeris, an vero instrumentum significes: sed ubi dubia non est oratio, (8) venuste apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo se percussit. Ovid. 1. Metamorphor. Concussit*

(7) *In corpore cæso, etc.] Sic Nepos Pausan. 2. In quo facto domum revocatus, capitis accusatus absolvitur. Lib. I. 36. In augurio rem expertus. Sall. Jug. 74. Novorum fidem in tanta perfidia Veterum experiri periculosum ducebat. Contra passim Solis occasu, Sereno, Ludis, Munere, Comitibus, Censu, Nuptiis, plane uti Græci, ἐλομπισίον αὐθις ἰοπῆν ἐν, etc. cum Ellipsi præpos. in vel. Sed et aliis ferme infinitis in locutionibus omititur ea Præpositio. Cic. Famil. II. 7. Paucis diebus eram missurus tabellarios. IV. 15. Ne quo periculo te proprio existimares esse. VI. 4. Quanto fuerim dolore. Qui locus, et quæ locutio male tentatur, ac rejicitur ab*

Henr. Stephano in Pseudo-Cicer. pag. 188, etc. Sed quem satis acriter refutavit Scioppius Verisim. IV. 14. Porro ita Corn. Nepos Eum. 7. *Credens minore se invidia fore. Cicero Famil. V. 11. Reliquis tuis rebus omnibus pari me studio cognosces, ubi bis deest. In. Sic et passim, Homo infirma valetudine, et similia, pro in inf. val. existens. Vide me supra ad Cap. 4. et voces Affectus et Ens.*

(8) *Venuste apponitur.] Pl. Capt. IV. 2. 29. Quid incipit facere cum tantis minis. Aulul. IV. 9. Cum animo certum investigare nequeo. Liv. I. 51. Instructus cum conjuratorum manu. Et XXXII. 5. Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide, h. e. eo quod Heracli-*

terque quaterque Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit: idem in epist. Acontii, *Testis et Actæon, quondam fera creditus illis, Ipse dedit letho cum quibus ante feras*: idem 4. Fast. *Hoc modo verrebat raro cum pectine pratium*. Aldus aliter emmendavit, quod non probo. “[Liv. 9. *Legatis missis ad pacem cum precibus petendam, triste responsum a Consule redditur. Epitome Livii 81. Athenas cum maximo labore expugnavit.*] ” Plinius libro 9. cap. 28. *Cæteri cirri, cum quibus venantur*. Sic habet antiqua lectio. Paul. Orosius libro 7. *Ipse imperator cum sagitta saucius*. Et quid elegantius, quam illud non incelebris auctoris, *Gladium, quicum se percusserat, eduxit*? quod imperite damnat Valla libro 2. cap. 6. “[Virgil. 2. Georg. *Sufficit ipsa oleis fruges cum vomere tellus*. Ubi Servius, *cum vomere, explicat, per vomerem*. Lucill. *Acribus inter se cum armis conflagere cernit*. Catull. *Ista cum lingua lingere carbatinas.*] ” Sub, Ab, In. Aliis etiam præpositionibus videtur

dem in vincula coniecit. Tacitus Hist. II. 98. *Cum fide eos juvit, h. e. fideliter*. Petronius, *Aggrediuntur nos nautæ cum funibus*. Phædrus fab. 58. *Æsope, medio Sole, quid cum lumine? scilicet facis*: nam respondet, *Hominem quæro*. Cicero Famil. II. 10. *Cum meis copiis omnibus vexavi Amanienses*. X. 7. *Sicut adhuc singulari cum benevolentia fecisti*. Pl. Rud. V. 37. *Quibuscum inveni filiam meam, h. e. quorum opera seu Medio, ut vulgus ait*. Sall. Jug. 85. *Quantum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam*: ubi sine causa in malit Ciacconius. Si quid istic mutandum, legerem *quantum cum maxime beneficio vestro negotii sustineam*. Passim enim ita cum maxime pro, hoc ipso tempore, ponitur. Ceterum nonnulla ex his possunt etiam referri ad Modum vel Causam, vel Adjunctum rei factæ. Non tamen omnia, certe non illa,

quid facia cum lumine; aggrediuntur nos cum funibus: ut adeo temere Præpos. *Cum* penitus hinc excludat Ursinus To. 1. pag. 1065. et To. 2. pag. 294. Verum aliena prorsus ab hoc argumento videtur allata à Sanctio duo priora loca Ovidii, ex Metam. et Ep. Acontii, ubi *Cum* non notat Instrumentum aut Modum, sed Societatem rei vel actionis. At ejusdem locus ex Fastis IV. 695. aliter, etiam ab Heinsio, editur, hoc modo, *Hæc modo verrebat stantem tibi vine villam*. Alienus etiam est locus Virgillii ex Georg. II. Vide istic versum 424. et videbis ipsum quoque locum longe aliter se habere: Scilicet, *Ipsa satis tellus cum dente recluditur unco, Sufficit humorem et gravidas cum vomere fruges*. In quibus non displicet mihi Urbani apud Servium interpretatio, *cum Vomere, h. e. statim post arationem*.

instrumentum exprimi. Virgil. 2. Georg. *Aut presso exercere solum sub vomere.* « [Propertius, *Hæc » postquam querula mecum sub voce peregit: idem, » Nil moveor lacrymis, ista sum captus ab are.] » Ovid. 5. Fast. *Pectora trajectus Linceo Castor ab ense: idem 2. Trist. Neve peregrinis tantum defendar ab armis, id est, cum: ibid. Qua nuptiæ possent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque (9) de manu cibos, et aquam præbere.* In sacris vero ex Hebraismo exprimitur *In*; ut, *Visitabo in virga peccata eorum: prævaluit David contra Philistæum in funda et lapide: Deuternom. cap. 18. Lapidabitis eos in lapidibus. Lucæ. c. 22. Domine, si percutimus in gladio? et, si sal evanuerit, in quo salietur?**

De Comparativi Præpositione.

PRÆ. Deesse præpositionem in ablativo comparativi, comprobant omnium linguarum idiomata, Hebrææ præcipue, quæ nomina comparativa non habet, sed comparisonem (10) per hanc particulam, *MI*, enunciat: sicut Græci per *Η*, Latini per *QUAM*, Hispani per *MAS*. *Mihi*, quantum ex veterum lectione observo, in præpositionibus, non in nominibus, videtur esse vis comparisonis: nam et in verbis, et positivis, comparativis, et superlativis apparet comparatio, virtute præpositionis. In Verbis: Terentius Eunuch. (11) *Hic ego illum contempsi præ*

(9) *De manu.*] Non hæc sane præpositio est Instrumenti, sed quæ notat, unde quid sumitur. Conjunge igitur in construendo, non *præbere de manu*, sed *cibos de manu*, scil. sumendos. Neque vero in loco Ovidii Trist. II. 421. *defendi Ab armis peregrinis*, exposuerim per *Cum*, quom *AB* solita sit Passivis Præpositio, quæ, ut sæpissime alibi, ita et istic Agentem seu *Defendentem* notat. Similiter *capi ab ista arte, fallere viros*

ab ista arte, trajectus ab illo ense, ejusdem sunt generis, et summum norant causam in instrumento aut modo sitam. Sed tamen plerumque in istis ac similibus locutionibus omittitur Præpositio.

(10) *Per particulam Mi.*] Immo potius per particulam *Min.*, vel literam *Ϟ* quæ, elisa litera *N*, præfigitur per Chireck aliis vocabulis.

(11) *Hic ergo illum contempsi præ me.*] Nulla hic Comparatio est in Verbis, sed in Nominibus cum

me: *ibid.* Ludum jocumque fuisse illum alterum dices, prout hujus rabies quæ dabit. *Plant. Mostell. Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache.* *Horat. Cunctane præ campo et Tiberino flumine sordenti?* In positivis: sic *Plant. Aulul. Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt: ibid. Parum etiam, præut futurum est, prædicas.* *Horat. Epod. 3. Ut Argonautas præter omnes canidum Medea mirata est ducem.* *Virgil. O felix una ante alias Priameia virgo: Æneid. 3. Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum Prædicam: idem, Fugit ante alios exterritus Aruns.* *Propert. lib. 2. eleg. quæ incipit Jupiter, Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ se formosiss invidiosa dea est.* *Livius lib. 1. Parvam Albam (12) præ ea, quæ conderetur, fore.* *Cicero Sulpitio, Non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis bea-*

aliis Nominibus. Sic *Cæsar B. Gall. II. 36. Nam plerisque Gallis, præ magnitudine corporum suorum, brevitatis nostra contemptui est.* *Auct. ad Heren. IV. 20. Neminem præ se ducit hominem.* *Cicero de Offic. III. 11. In quibus publicæ utilitatis species præ honestate contemnitur.* *Famil. XIV. 4. Periculum fortunarum et capitis suæ præ meâ salute neglexit.* Sed de hac vocula *Præ*, et *Vi* Comparationis, quam Auctor ei tribuit potius, quam Nomini ipsi, vide quæ seq. Nota copiose disputamus.

(12) *Præ ea quæ conderetur.* Sic *Nepos Eum. 10. Se, Eumene recepto, parvi præ illa futuros.* *Plautus Milite, IV. 4. 4. Non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem.* *Florus II. 2. 11. Præ tanta victoria leve fuit damnum.* Verum nulla in his est comparatio, quæ *Magis* aut *Minus* dicit duarum rerum, qualis esse debet Grammatica Comparatio, (Vide supra lib. 2.) Sed amplius quid illis locutionibus declaratur, nempe, se plane non esse dignum, prorsus leve fuisse damnum, si com-

paretur cum illa victoria, cum illo altero homine. Atque adeo eadem ferè est significatio harum locutionum, quæ *Plautinæ* illius, *Ad sapientiam hujus ille nimius nugator fuit.* Quapropter omnibus probe consideratis, dubitem ferè, an *Præpositio Præ* dicenda potius sit et habenda *Præpositio Superlationis* vel *Exsuperationis*, quæ *Exsuperatio* suum etiam in *Comparatione* locum habet; ac vera *Comparationis Præpositio* sit *Cum*, ut adeo, quando dicitur *Petrus est Paulo doctior*, sensus sit, *Petrus cum Paulo comparatus est doctior, quando Petrus est doctior quam Paulus*, sensus sit, *Petrus comparatus cum Paulo in illa mensura docti, ad quam doctus est Paulus, doctior est.* Certe ferè vix possum, quod Auctor censet, *Vim comparationis esse in Præpositionibus, non in Nominibus ipsis.* At quem ergo in usum, aut quam significationis vim, formata est illa forma et gradus, *Doctior*, si per se et directe non notat *comparationem*? nam si ira, nihil utique aliud tunc notabit, quam quod

tus. Apul. 9. Metam. *Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures vestras adferre decrevi.* In Comparativis: Sic Plaut. Aulul. *Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus est;* “ [et Menech. *Modestior nunc est de verbis, præut dudum fuit.*] ” Sallust. *Cæterum ante hos, te, Jugurtha, qui ætate, et sapientia prior es.* Virgil. 1. Æneid. *Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.* Suetonius Galba, *Præter cæteras altiozem, et dealbatam crucem statui jussit:* et Psalm. 18. *Dulciora super mel, et favum.* In Superlativis: Sic Virg. 7. Æneid. *Petit ante alios pulcherrimus omnes.* Turnus. “ [Nepos in Attic. *Et unus ante alios fuit carissimus.*] ” Suetonius Vitell. 13. *Famossissima super cæteras fuit cœna ei data,* Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillimæ, atque inter cæteras utilissimæ.* Ovid. 4. Pont. 10. *Inter omnes maximus.* Plinius libro decimo tertio, *Inter omnes potentissimus odor.* Si igitur in præpositione signi-

notat *Doctus.* Quidni immo æque per se notabit Comparisonem, ac *Doctissimus* Superlationem? Quid multa? Auctor non satis hæc percepit, aut distinxit. Comparativum Nomen revera per se notat ipsam comparisonem, atque adeo quia Comparatio omnis significat *Magis*, seu superlationem quandam unius supra alium, etiam in deteriore partem, veluti *pejor, minor, inferior,* idcirco *Doctior, pejor,* etc. directe notat *Magis doctus,* etc. vel, *Doctus præ eo,* h. e. supra eum, cum quo scilicet ille comparatur. Præpositio autem neutiquam ipsam Comparisonis significationem habet aut absolvit, sed nexum facit Comparisonis, et res comparatas jungit. Atque eodem modo se res habet in Superlatione, quam ipsum Nomen Superlativum significat, sed cujus nexum facit itidem Præpositio. Non repugnaverim tamen, si quis Comparisoni aptam et propriam in

ipso Linguae usu statuere velit Præpositionem *præ*, aut eam dicere Comparisonis Præpositionem, quum reverea, ut dixi, in ipsa Comparisonem insit etiam Superlatio quædam, atque ideo Veteres sæpe Comparativo junxerint Præpositiones superlationum, veluti, *Præ, Ante.* Sed et Græci similiter Comparativos construxerunt cum Genitivis, qui a Præpositionibus similibus, veluti, *ωπερ, ωπι* reguntur. Sed tamen vel sic manet certum mihi, Comparativum Nomen significare ipsum illud *Magis* Comparisonis, Præpositionem autem *Præ* facere ejus nexum, sed per Pleonasmum quandam significationis, qualis est *Magis mollior,* cujus exempla Vide infra Cap. 9. Vel potius, qualis est illa Præpositionum repetitio, quæ jam cum ipsis Verbis, aut Nominibus sunt compositæ, vel in iis latent. Veluti *Adire ad aliquem, πρὸς τὸν ἄνθρωπον.* Quæ tamen Præpositiones sæpius

ficatur comparatio, necessario in ablativis comparationis deest *Præ*; Plaut. Epid. *Atque me minoris factum præ illo*, “ [ubi per Ellipsin dici poterat » *Minoris illo.*] ” Apuleius libro octavo *Metam.* *Neque ulla caprea, neque pavens damula, neque præ cæteris feris mitior cerva, sed aper immanis atque inusitatus exurgit*; *ibid.* *Sed unus præ cæteris, et animo fortior, et ætate juvenior, et corpore validior exurgit alacer*: idem libro decimo: *Unus e Curia senior præ cæteris, compertæ fidei.* Sospiter Charisius lib. 1. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem esse doctiorem*: et infra, *Et habent alios præ se doctiores.* Esdræ 3. cap. 4. *Καὶ ἀλήθεια μεγάλη, καὶ ἰσχυρότερα παρὰ πάντα*, id est, *veritas magna, et fortior præ aliis.* Danielis cap. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores, et corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.*

Præ. Sed quid mirum in Comparativis deesse *Præ*, quæ etiam in Positivis et Superlat. desit? Plautus Mostell. (13) *Speculo claras ædes, clarorem merum*: idem Amph. *Nullus est hoc meticulousus æque*; idem

omittuntur, æque ac hæ Comparationis, licet casus Nominum ab illis tamen regantur. Veluti apud Aelian. Var. Hist. XIV. 6. *μῆτι τοῖς παρελθόντι ὀπριζόμενι, μῆτι τῷ ὀπριζόντι περιζόμενι*: pro *μῆτι ὀπριζόμενι* παν. ὀπριζ. *μῆτι ἀπὸ τῷ* etc. Jam vero sicuti hæc verba Composita habent ipsa per se suam compositam significationem, et Præpositiones repetitæ tantum inserviunt nexu Nominum faciendo cum Verbis, sic etiam Comparativa Nomina norant ipsa per se illam Comparationis superlationem: Præpositio autem, cujus significatio jam inest in ipso Comparativo Nomine, et ideo per significationis Pleonasmum quasi repetitur, nectit Comparativo illud, cum quo fit Comparatio.

(13) *Speculo claras ædes.*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Mostell. III. 1. 111. est Ellipsis præ-

positionis *præ*: immo vero neque speculo est sexti, sed tertii Casus. Sensus est, ædes tam claras, ut possint esse in speculum, seu pro speculo, ædes claras usque ad speculi claritatem. Sic idem Plaut. Curcul. IV. 4. 23. *Lintheum extersui.* Mostell. III. 1. 1. *Argentum fænorî.* Sed neque in seqq. exemplis, licet istic jam sint Ablativi, Ellipsis est præpositionis *Præ*, sed *Cum*, quæ solet sequi Adverbia, simul, pariter, juxta, æque, adæque. Plaut. Asin. II. 2. 66. *Æque mecum scies.* Prol. Pœn. 47. *Æque ut mecum sitis ignarures.* Men. V. 1. 45. *Ego te simul novi cum Parthæone.* Sall. Catil. 58. *Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68. *Pariter cum occasu solis educit expeditos*, ubi vide Ciaconium. Cic. Famil. II. 13. *Genus institutorum nostrorum dissimilitudinem aliquam habet cum illius administratione præ-*

Mostell. Quo nemo adæque antehac habitus est par-
cus : idem Asin. Nec me Athenis alter hodie est
quisquam, cui credi recte æque putent : idem Cas.
Nec est, neque fuit me senex quisquam amator adæ-
que miser. Matthæi cap. 13. de grano sinapis, quod
minimum est omnibus seminibus. Arnobius lib. 2.
contra Gentil. Quia omni vero verissimum est, cer-
toque certissimum, subaudi Præ. Vide inf. in Ad-
verbiorum Ellipsi, Quam pro.

[De Pretii Præpositione.]

PRO. Non bene pro toto libertas venditur auro.
" [Lucillius apud Charisium in plure, Plure foras
" vendunt, quod pro minore emtum.] » Plaut. Asin.
Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia :
idem Aul. Pro vapulando abs te mercedem petam.
Colum. l. 5. c. 1. Pro quibus nulla merces depen-
ditur. Virg. Æneid. 5. Hanc tibi Eryx meliorem
animam pro morte Daretis Persolvo. Cæsar 1. Civ.

vinciæ. Cæsar. B. Gall. II. 3. Sues-
siones, Fratres consanguineosque
suos, qui eodem jure, iisdem legibus
stantur, unum imperium, unumque
Magistratum cum ipsis habeant, Sul-
picius Sev. liv. II. Ne unius cum
Patre substantiæ Filius crederetur.
Patet ex his Ablativum junctum
et c. Æque, etc. regi ab intellectu
cum, et male facere Scioppium
aliosque, qui Idem cum illo, et
similia, tanquam perperam dicta,
prorsus explodunt. Certe eadem
est locutio vel Constructio in Idem
cum illo quæ in Superioribus Unus
cum illo, Similis cum illo, Æque,
pariter, juxta cum illo. Et videtur
sic locutus Gellius IX. 10. Annia-
nus Poeta et Plerique cum eo ejus-
dem Musæ Viri. Diserte Minucius
Felix cap. 21. init. Lege Stoicorum
scripta: eadem mecum recognoscet.
Et cap. 28. Nos enim idem fuimus,
et eadem vobiscum quondam, adhuc
cæci et hebetes, sentiebamus. Ipse
Cicero Catil. I. 8. Me nullo modo

posse iisdem parietibus tuto esse te-
cum, h. e. in iisdem, in quibus
Tu es. Si quis dicat, aliter hæc
construenda, scilicet, Me Tecum
non posse tuto esse in iisdem par.
Annianus et plerique cum eo Viri
ejusdem Musæ: sciat ille, hunc
esse verum ordinem Constructio-
nis in omnibus hisce, æque cum
illo, etc. Nam et in his vera Con-
structio est, Tu mecum scies æque :
Suessiones cum Ipsi habent unum
imperium. Nos Vobiscum sentieba-
mus eadem. Hinc et sæpe conjun-
guntur Unum Idemque, ut ejusdem
sensus et usus. Eadem ergo est
horum omnium Constructio-
ratio, quæ nihil insuper ab genio
Linguae Latinæ alienum continet.
Nam Ego Tecum idem sentio pon-
nitur pro Ego et Tu. Sic Sallus-
tius Catil. 58. Non Eadem nobis
Et illis necessitudo impendet. Po-
tuisset dixisse Nobis Cum illis,
vel Quæ illis. At Nos hic quæ-
rimus Usum ipsius locutionis,

Pecuniam pro iis rebus solvit. Cic. 4. Fin. *Æstimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque sit ponderis, esse æstimanda.* Sall. *Nemo nisi victor pro pace bellum mutavit.* Valer. Max. l. 4. c. 5. *Qui conjugis fata pro tuis permutari passus es:* “ [et l. 5. cap. 2. *Pro Leonico omnes hostium*] ” *captivos permutavit.* Cic. *Ennius pro Afris im-* ” *mutat Africam.*] ” Terent. Eunuch. *Par pro pari referto:* sic enim legunt peritiores. Cic. 1. Verr. *Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est.* Sallust. Jugurtha, *pro metu repente gaudium mutare.* (14) *Nec refert Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpositio, utroque enim modo pretium significatur vel æstimatio; ut, Dedi leporem pro denario; vel dedi pro lepore denarium.* Terentius, *Heri minas viginti pro ambobus dedi.* Horatius, *Dedit hic pro corpore nummos.* Virgil. *Vitamque volunt pro laude pacisci.* Hinc illa trita, *pro nihilo putare, pro nihilo pendere, etc.* “ [Horat. *Nec verbum verbo curabis reddere*] ” *fidus Interpres.* Ubi subauditur *pro:* dicitur enim Cicero, *Verbum pro verbo reddere.*] ”

De verbis Copiæ, et Inopiæ.

A vel de. In verbis Copiæ et Inopiæ (15) causa cernitur, velut efficiens, ideo deest *a*, vel *de*. Cæsar 3. Civil. *Hæc a custodibus classium loca ma-*

qua duo diversa, per voculam *Cum* conjuncta, referuntur in eodem commate ad *Idem*, æque ac ad *Unus*, *Æque, juxta, etc.* qui usus plane negabatur, et quem nos sic satis, ni fallor, æque ac ejus rationem, probavimus. In loco Matthæi intellexerim *in*, at in illo Arnobii admitto *Præ*.

(14) *Nec refert Latinitatis, etc.*]

Rarius tamen est, *Emi leporem pro decem denariis*, sicuti usitatissimum sine præpos. *Emi leporem decem denariis*. Magis enim *Pro* iugitur rei, quam accipimus,

rarius rei quam damus. Attulit tamen Scioppius locum ex Lucilio: nec intercedo, quo minus intelligatur in ista Ellipsi, quam modo diximus. Nec enim melius novi supplementum. Ceteroqui possit forsitan etiam *Cum* in his intelligi, ut plena sit locutio, *Ego emi cum decem denariis leporem*, h. e. intervenientibus in hanc rem decem denariis.

(15) *Causa cernitur velut efficiens, ideo deest A vel DE.*] Mirum sane, Auctorem in hisce locutionibus tribuere præpositioni *A* significationem *Causæ efficientis*,

xime vacabant. Cicero 5. Attic. *Locus a frumento copiosus*: idem pro Flacc. *Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio*: idem pro Domo, *A magistratibus nuda Resp.* ibid. *Ab amicis inops*: idem in Officiis, *Adhibenda est vacuitas ab angoribus*: idem pro Deiot. *Sed tamen quicquid a bello Populi Rom. vacabat.* Livius, *Ne quando a metu ac periculis vacarent.* Virgil. Culice, *Viduos a lumine Phœbi.* Sallust. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, misericordia, vacuos esse decet.* Cic. *De quibus volumina impleta sunt*: idem, *De nugis referti libri.* Martial. *Hos nisi de flava loculos implere moneta, Non decet.* Dicitur, *Sanguis manat a vulnere, vel de vulnere.* Itaque, *Egeo pecuniis*, est, *Egeo egestatem a pecuniis*, hoc est, a parte pecuniarum. “ [*Tenus subauditur in Fine* » *inguinum intrare in mare. Hac fine ames, tan-* » *quam osurus. Vide Finis.*] ”

De variis aliis Præpositionibus.

CUM, **IN**, **DE**, **EX**. Quum Modum significamus; varias præpositiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu*; *longa veste*; *hac lege*; *ordine*: vel *cum lento gradu*: *cum longa veste*; *sub hac lege et conditione*; *ex ordine*, vel *in ordine*.

quam ei in Passivis locutionibus plane negat. Vide supra lib. III. cap. Quum, si usquam notat Agentem seu Efficientem, id nolet plerumque Verbis Passivis juncta, at hic significet id, quod Auctor ei tribuit illic, nempe a parte, unde oritur, scil. isthæc copia et inopia, non tanquam a causa efficiente, sed tanquam a materia, in qua consistit ipsa illa copia et inopia. Atque adeo *Ab amicis inops* dicitur eodem sensu, quo apud Cicero. Famil. X. 15. *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* XI. 13. *Paratissimi ab exercitu.* Plaurum Aulul. II. 2. 9. *Haud a pecunia bene valeo.* Epid. I. 2.

26. *A morbo valeo, ab animo æger fui.* Turcul. I. 1. 3. *Periit ab animo et ab re.* Sueton. Tib. 68. *Latus ab humeris et pectore.* Aug. 4. *A matre Pompejum arcuissimo continebat gradu.* Sic ergo etiam, *Vacui a securibus et tributis* apud Tac. Ann. XII. 34. et reliqua, quæ Sanctius adfert. At vero vocula **DE** omnium minime notat causam efficientem, sed copiam rerum, unde quid sumitur ad aliquid explendum. Sic *de quibus volumina impleta sunt.* h. e. Volumina sunt ab Auctoribus impleta rebus, quæ sumptæ sunt de copia ejusmodi rerum. Et sic cetera. Immo et ita Liv. I. 38. *Hæc de Latinis capta*

Terent. Eunuch. *Pace quod fiat tua*, subaudi *cum*, teste Donato. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus*. Sallust. de Repub. *Multi præterea cum bona spe adolescentes, sicuti hostia, mactati sunt.* “ [Cæcil. *Quid narras barbare cum indomitis moribus?* Ennius, *Optima cum pulcris animis Romana juvenius*. Plaut. Pæn. *Cognosco, cum quibus ingeniis simus*: idem Trin. *Amicus probus, et cum magna fide*: et Rud. *Cum istius modi virtutibus et operis qui natus sit*. Claudus Quadrigarius in Annal. *Silentio facto, cum voce maxima in clamat.*] ” Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo*. Cicero de Senect. *Neque vero in armis præstantior, quam in toga*. Virgil. *Horridus in jaculis*: idem, *Cæsis prius de more juvenis*: idem, *Cunctis ex more vocatis.* “ [idem, *Pugnataque in ordine bella fecerat*. Cicero, *Collocare aliquid ex ordine*; *Sententiæ ex ordine dictæ*: *Si in ordine stantes notos videris*. Plaut. Rud. *Responde ex ordine.*] ”

Per, vel *Ante*, vel *In*. In tempore, si sit accusativus, deest *Per* vel *Ante*; ut, (16) *Centum vixit annos*: *Quarto Calendas*. Cic. *Hunc per decem annos aluimus contra nos.* “ [In Priapejis, *Per noctes aliquot diesque cesso*. Propert. *Jurabo bis sex integer esse dies*, pro, *per dies*. *Abhinc tres annos*, subaudi *ante*, *Abhinc tribus annis*, subaudi

sunt oppida. Plaut. Pseud. IV. 7. 127. *De improbis auferre decet prædam*. Sueton. Domit. 13. *Ac tunc de Oratoribus coronatus*. Cic. Fat. X. 32. *Pecunia coacta de publicis exactionibus*. In quibus omnibus notat *DE* potius passionem quandam, seu unde quid sumitur.

(16) *Centum vixit annos.*] Sic Sall. Jug. 63. *Natus atque omnem pueritam Arpini altus*. cap. 51. *Noctemque totam itinere facto consedit*. Orat. 1. ad Cæs. *Nullam noctem sine scorto quiescere*. Nepos Cim. 4. *Quod facere nullum diem prætermisit*. Milt. 7. *Chersonesi om-*

nes illos quos habitarat annos, perpetuam obtinuerat dominationem. Cic. de Offic. I. 1. *Te jam annum audientem Cratippum*. Catil. I. 2. *Vigesimum jam diem patimur*. IV. 4. *Eos punctum temporis frui vita non putat oportere*. Famil. VI. 5. *Ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses*. IV. 3. *Asui magnam partem consulatus tui*. Cæsar. B. Gall. III. 23. *Qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant*. Plautus Prol. Aulul. 4. *Jam multos annos est, quum possideo*. Bacchid. V. 1. 11. *Eam sibi hunc annum conductam.*

» in.] » Hæc docet Priscianus lib. 18. Fallitur igitur Erasmus in copia Rer. et Verb. cap. 150. Horat. *Quid in unum vivat, et plures: idem 2. epist. Sed in longam tamen ævum manserunt.* « Plaut. Bacchid. » *Meretricem sibi conduxit hunc annum.*

» Ad, vel Circa. In accusativo temporis deest etiam *Ad*, vel *Circa*. Plaut. Amph. *Qui hoc noctis solus ambulem*, pro, circa hoc tempus noctis. Idem Asin. *Ad hoc diei tempus dormitasti in otio: (17) non pudet hominem id ætatis syco- phantias struere: pro quo alias dicit Homo ista ætate.* Cicero, *Venit ad me id temporis, ut retinendus esset: Venias ad id tempus, quod scribis: Ad breve tempus durare.] »*

In, vel De. Si tempus sit in sexto casu, deest *In*, vel *De*, ut, *tribus annis; hora prima.* Cic. in Topic. *Si filius natus esset in decem mensibus.* Cæsar, *De tertia vigilia.* Terent. Andr. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt,* « [*Chrysis moritur, id est, post dies paucos.* Propert. *Venturum paucis me tibi luciferis*, pro, in paucis diebus, hoc est, post paucos dies, vel potius, *Cis paucos dies*, ut Plautus loqui solet; cujus etiam sunt ista Pænul. » (18) *Aruspex dixit, nos paucis diebus fore liberas: et Pseud. In hoc triduo evolvam tibi hoc*

(17) Non pudet hominem id ætatis.] Sic Plautus Merc. II. 2. 19. *Quid tibi ego ætatis videor?* Terentius Phorm. II. 4. 4. *quidve sit sententia.* Adel. V. 8. 16. *Idne estis auctores mihi?* Sueton. Ner. 26. *Nunquam postea se publico illud horæ commisit.* Gab. 14. *Negligentior, quam conveniret principi electo, atque illud ætatis.* Tacit. Ann. V. 9. *Corpora id ætatis.* XII. 12. *Armeniam id temporis importunam.* cap. 18. *Nemo aderat id auctoritatis.* Sic id genus passim, pro, ejus generis, Vide Sueton. Claud. 34. Tito 7. extr. et Domit. 4. extr. Ceterum addidi in his nonnulla, quorum similis est ratio constructionis, quæ Accusativorum tali modo

Tempus notantium. Ne quis cavilletur *Me* pro Accusativo temporis habere, in quo nulla Temporis significatio inest.

(18) *Aruspex dixit, etc.] Talia sunt apud Cicer. Famil. X. 18. Ipse, ut spero, octo diebus, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me jungam.* Catil. II. 7. *Triduo audietis.* pro Archia cap. 4. *si LX diebus essent professi.* At de Senect. 14. *Qui his paucis diebus Pontifex Max. factus est, de Amic. 4. Perpaucis ante mortem diebus disseruit.* In quibus locis norandum, sumi hanc quoque phrasin eodem modo, quo notavisupra hoc ipso Capite accipi præpositionem *Sub*, et præsentis Artis Grammaticæ

» *argentum: et Trucul. Ego faxo me in diebus paucis*
 » *culis crudum virum esse dicat.*] »

Per, vel Ad. In Distantia, si sit accusativus, deest
 Per, vel Ad; ut, *sex pedes altus; patet ulnas*
quatuor. Lactant. de Phœnice, Per bis sex ulnas
eminet ille locus. Varro lib. 3. cap. 5. Rust. Est
lapis a fulere pedem et dodrantem altus, ipsum fa-
lere ad duos pedes altum a siagno, latum ad quinque

In. Si Excessus vel Modus sit in sexto Casu, deest
 In; ut, *paulo majora canamas. Cic. 4. Acad. De-*
mocritus huic in hoc similis, uberior in cæteris.
 idem pro Balbo, *In quo erat accusatoris interpreta-*
tio indigna responsione.

Ex. « [*Vocare aliquem nomine, subaudi Ex.*
 » *Plaut. Stich. act. 1. sc. 3. Nam Miccotrogus no-*
 » *mine ex vero vocor.*] »

Cum. *Afficio te honore; prosequor te odio; sub-*
audi Cum. Livius lib. 9. dec. 4. Prosecuti cum
donis legatos sunt: idem lib. 2. dec. 1. Decedentem
domum, cum favore ac laudibus prosecuti sunt. Cic.
Q. Frat. lib. 2. Publicani Domitium (19) cum equis
prosecuti sunt. Plinius epist. 159. Mentionem alicu-
jus cum honore summo prosequi. « [*Dictys libro 3.*
 » *Non ejecistis, non cum detestationibus extra mu-*
 » *ros prosecuti estis.*] »

In. *Ibam via sacra, subaudi In. Cicero 3. Tusc.*
Qui miser in campis mærens errabat Aleis. Terent.
Eunuch. Haud convenit una ire cum amica impera-

Tempus. Nempe ut *pauci dies* in-
 telligendi sint modo de proxime
 præterito, modo de proxime se-
 quenti tempore. Quocirca sæpe
 etiam additur. *Ante vel Post. De*
Offic. II. 22. Multis annis ante. De
Senect. 6. Mortuus est novem annis
post meum Consulatam. Hinc Famil.
XII. 25. Quas literas mihi Corni-
ficius altero vicesimo die, ut dice-
bat, reddidit, scil. postquam datæ
essent. Vide et supra pag. 207.
 208. et quæ seq. Cap. notantur ad
 Voculam *Post.*

(19) *Cum Equis prosecuti,] Cæ-*
 sar plerumque omittit Præposi-
 tionem. B. Gall. II. 19. *Præmis-*
so equitatu, subsequebatur omni-
bus copiis. Ibid. subito omnibus co-
piis provolarunt. cap. 29. Atua-
tici quum omnibus copiis auxilio
Nerviis venirent. cap. 33. tertia
vigilia omnibus copiis repente ex
oppido eruptionem fecerunt. IV. 24.
At barbari, præmisso equitatu,
reliquis copiis subsecuti. Et sic ali-
bi passim. Corn. Nepos Milit. 4.
auderi adversus se tam exiguis co-
 torem

torem in via. Idem Heaut. Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum. Virg. Et victis dominabitur Argis, subaudi, in Argis. Lucan. 1. Rarus et antiquis habitator in urbibus errat.

A, vel Ab, vel E. In causa efficiente deest A; ut, *Palleo metu; horres frigore.* “ [Plaut. Cas. *Mihi inanitate intestina murmurant.* Catull. *Corpora cornu sicciora, sole, frigore, et esuritione.* Liv. 10. *Ab ultima spe dimicantes:* et lib. 7. *Linguam ab irrisu exserens.* Plaut. Capt. *Satis dolui ex animo:* et Cist. *Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine.*] » Cic. Acad. *Mare nunc, quia a sole collucet, albescit, et vibrat.* [Ovidius in Arte, l. 724. *Candidus in Nauta turpis color: æquoris unda Debet, et A radiis sideris, esse niger, ubi additur τὸ A in uno, at in altero per Ellipsin omittitur.* Ibidem v. 510. *A nulla tempora comptus acu, ubi additur instrumento.* At per Ellipsin omittitur A vel EX apud Plautum Amphitr. 111. l. 8. *Ut pariat, quod gravida est Viro, et Me quod gravida est.*] Ovid. 1. *Metam. Pluvioque madescit ab Austro.* ibid. *Postquam vetus humor ab igne Percaluit solis.* idem 2. *Fast. Sed tamen a vento, qui fuit, unda tumet.* Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira.* Sic *horreo a frigore.* Apulejus lib. 4. *Metamorph. Sed a gloria non perivit.* Terent. Andr. *Laborat e dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid interest, id est, ab stulto.* [Vide Me supra III. 5. 4.] *Negant a falsis interesse visa.* “ [Paulus Jurisc. leg. 21. » ff. quando dies legat. cedat, *Nec multum interesse tale legatum ab hoc; Si hæres erit, dabo:* et leg. 4. §. penult. ff. de doli except. *Distat aliquid doli exceptione.*] » Horatius, *Abest virtute disertæ*

piis dimicare. Pelop. 2. *Magna sæpe res non ita magnas copias sunt gestæ* Reg. 1. *quod maximis post hominum memoriam exercitiis terra marique bellum intulit Græciæ.* Sall. Jug. 38. *Nocte intempesta, multitudine Numidarum Auli castra circumvenit.* Sulpicius Severus

II. 21. *qui magnis copiis in conflictum descenderit.* Ubi quam male Vorstius *Legendum fortasse, Cum magnis copiis, censeat, liquet abunde ex superioribus.* Similia ex Livio vide apud Gronovium Patrem ad Livium XXV. 22.

Messalæ, id est, a virtute. Ovid. 4. Trist. eleg. 1. *Imus ad insignes urbis ab arte viros*, Cic. lib. 12. epist. 1. *Ab illo sordidissimo periculo tui futuri*. Plaut. Truc. *Ab ingenio est improbus*. Terent. Phorm. *Otiosum ab animo*. Sic dicimus, *Virtute prædium*, subaudito *ab*, vel *cum*.

De. *More hominum facis; amicorum consilio feci; Mea sententia, meo iudicio*, supple De. Cicero, *De amicorum sententia Roscius Romam confugit: idem, idque de meo consilio: idem Attic. Nihil faciam, nisi de sententia tua: idem, Flere de morte alicujus*. Plaut. Capt. *Rem de compacto geri: idem Menech. Jube te piari de mea pecunia: idem Epid. Quibus de signis agnoscebas.* “ [Virg. Com-
” *posito rumpit vocem*, subaudi *de*.

” *Ob*, vel Propert. Virgilius, *Me discedere flevit*,
” (20) subaudi *ob*, vel *propter*. Plautus, *Mæsius*
” *est, se has ædes vendidisse: Ægrotus est te*
” *videre*. Terentius, *Desine Deos obtundere gratu-*
” *lando, inventam esse gnatam tuam*, id est, prop-
” *ter inventionem filia. Livius 29. Civitatem religio*
” *invasit propter crebrius eo anno de cælo lapida-*
” *tum*, subaudi *esse*.] ”

C A P. VII.

Adverbiorum et Conjunctionum Ellipsis.

ÆQUE in comparationibus parium subauditur:
Plaut. Bacchid. *Quem amicum ratus sum, atque*
ipsus sum mihi: “ [et Pers. Tu meum ingenium
” *fans non didicisti, (1) atque infans. Catull. Cur*
” *non pistrino traditur, atque asinus? pro, æque*
” *atque, aut, sicut asinus. In Priapejis, Quæ succo*

(20) *Saubaudi Ob, vel Propter]*
Sic Gellius IX. 3. *Quod ego Diis*
gratiam habeo. Sallust. Orat. 1.
ad Cæs. Id certatum esse, ut, etc.
Cicero Famil. II. 10. *Mi Ru-*
fe, vigila, primum, ut mihi suc-
cedatur, sin id erit spissius, il-
lud, scil. vigila, ne quid tempo-

ris mihi prorogetur. Terent. Hec.
IV. 2. *Tibi me esse suspectam,*
propter meos mores uxorem tuam
abiisse. Suplic. Sev. II. 7. Reus
constituitur, edicto Regis non pa-
ruisse.

(1) *Atque infans.] In hoc Plau-*
ti loco, qui est Persa II. 1. 7.

» caret, atque petra pumex, id est, sicut pumex,
 » instar pumicis. Lucil. Calidissima, et olerum bene
 » plena, atque anseris collus: idem, An ego te,
 » equam atque animosam, Thessalam, et indomi-
 » tam, frenis subigamque domemque? pro, sicut
 » equam animosam. Priscianus lib. 18. testatur Latine
 » dici, Facio, atque feci ante, pro, sicut feci ante.] »

An, vel Ne. Terentius, Melius, pejus, prosit,
 obsit, nihil vident, nisi quod lubet, subaudi an, ne,
 vel. Plinius, Studes? an piscaris? an simul omnia?
 pro, studesne.

Aut, vel Seu. Velis, nolis; scias, nescias, subaudi
 aut, seu sive. Cic. quatuor, ad summum quinque, sunt
 inventi, qui Milonis causam non probarent.

Enim, vel Nam, vel Quia. Terentius, Hæc quum
 illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi sinis,
 pro, tu enim. Virgil. Nec sum adeo informis, nuper
 me in litore vidi: idem, nimium ne crede colori:
 Alba ligustra cadunt, pro, Quia.

Et, vel Atque. Hac, illac; extra, intra; (2) æqui,
 boni; optimus, maximus; uti frui; dare legare;
 subaudi Et. Vide Adrian. Card.

Etiam. Non solum elegans, sed facetus, subaudi
 Etiam. Vide Non.

Igitur, vel Ergo. Ovid. Hunc quoque, siderea qui
 temperat omnia luce, Cepit amor Solem, Solis
 referamus amores, id est, Solis igitur. Terent. Hac
 non successit, alia aggrediemur via.

Ita. Faciam, ut jubes, subaudi ita, vel sic. Horat.
 Ut tu Fortunam, sic nos te, Celse, feremus. Plau-
 tus, Ut velis esse me, ita ero.

neutiquam intelligitur æque, sed
 vel magis, vel nihil omnino:
 quum in hisce contrariis sæpe
 etiam talis copula soleat addi
 vel intelligi, ut Velis, nolis; fas,
 nefas; Sic ergo et fans, infans,
 et cum copula, fans atque in-
 fans, poterit dici.

(2) *Æqui, boni.*] Intelligitur in
 his omnibus copula, quæ ideo
 sæpe etiam additur. Plaut. Cur-

cul. I. 1. 65. Nil æqui bonique ab
 eo impetrare queo; Florus I. 22.
 Vehementius æquo bonoque cum
 Senatu certatum est, Sallust. Catil.
 20. Ceteri omnes, strenui, boni,
 nobiles atque ignobiles, vulgus su-
 mus: quem locum male tentant
 Muretus et Ciacconius. Cap. 30:
 quibus omnia, honesta atque inho-
 nesta, vendere mos erat. Tacit.
 Hist. II. 56. Infans nefasque avi-

Hic acriter advertendum est, non posse in oratione poni *ita* vel *sic*, quin continuo subaudiatur (3) *ut* vel *uti*; nec item posse poni *ut*, cui non respondeat *ita* vel *sic*. Virgilius 4. Georg. *Ut binæ regum facies, ita corpora gentis*. In illis porro tritis, *Ita Neptuno visum est; Sic visum Superis; Sic fatur; Ita fatur*; etiam deest *Ut*, quasi dicas, *Ita fatur, ut diximus*, aut *dicemus*. Item quum precamur, *Sic tibi sit felix iter*. Martial. lib. 7. *Sic me fronte legat dominus, Faustine, serena, etc. Ut mea nec juste, etc.*

Magis, vel Potius. Plaut. *Tacita semper bona est mulier, quam loquens*, id est, *magis bona*. « [Livi]us 3. *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio, similis.* » Sæpe Græcis deest μάλλον, id est, *magis*: unde illud, *Bonum est confidere in domino, quam in principibus*. Terent. *Si quisquam est, qui placere se studeat* (4) *bonis, quam plurimis*, id est, *bonis potius, quam plurimis*, id est, *malis*. Tacitus 4. Ann. *Agrippa claris majoribus, quam virtutibus*: idem 1. Ann. *Et pacem, quam bellum probabam*. Plautus Menech. sc. Nimis. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam*. Vide Prius.

di. Nihil ergo mutandum in Sallustio Catil. 11. *Avaritia semper insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur*, ubi Meursius (probante Carolo ad Gellium III. 1. qui Auctor hæc verba Sallustii eodem istico modo citat) delet posterius *neque*, et ex Ablativo *inopia* facit Nominativum, sed male.

(3) *Ut vel Uti.*] Aliquando etiam *Si*. Sueton. Tiber. 2. *Precauta propalam, ut ita demum sequeretur, si sibi pudicitia constaret*. Claud. 25. *Populi R. Seleuco Regi amicitiam ita demum pollicentis, si consanguineos suos, Ilienses, ab omni onere immunes præstitisset*. Plinius Paneg. 68. *Ut ita demum Te Dii servent, si bene Remp. rexeris*.

(4) *Bonis, quam plurimis.*] Non

ignoro equidem, sic eum locum distingui et exponi à multis Interpretum, etiam antiquis. Omnino tamen Ego arbitrer, argutiorum esse illorum sententiam, quam veterem. Nempe quum diversi sint hominum etiam optimorum sensus, ac difficile sit ipsi Jovi, ut dicitur, *placere omnibus*, idcirco se ex illis esse ait Terentius, qui studeant *placere bonis, quam plurimis* possit. Ceterum *Magis* aut *Potius* sæpe etiam omitti per Ellipsin, passim observarunt eruditi. Vide Vossium de Construct. cap. 61. Adde Corn. Nepotem in Datam. 8. *statuit congregi, quam cum tantis copiis refugere*. Attic. 13. *Diligentia, quam pretio parare*. Vide ibi Notas Schotti. Pomp. Mela. III. 10. *Quot*

Ne. *Cave cadas; cave faxis*, supple *ne*. Unde fallitur Valla, et alii. Cicero, *Nonne caveam, ne scelus faciam*. Plaut. *Tu cave, quadraginta accepisse hinc ne neges*. Terent. *Etiam caves, ne videat te aliquis*. Vide *Ut*.

« [*Neque Cicero hoc mihi persuaderet*, subaudi
» *neque quisquam alius*: nam, ut in pro Scauro ait
» Asconius, *Neque est conjunctio disjunctiva, et*
» *semper postulat, ut rursus inseratur, ut, Neque*
» *hoc, Neque illud*: addit mox, *Neque ignoro,*
» *aliquando hoc verbum, ut Vel, semel poni*. Cic.
» pro Scauro, *Ac neque Aquilius illius Crassi fac-*
» *tum potuit imitari*: ubi subauditur, *neque quisquam*
» *alius*. Vide *Vel*.] »

Non. Post *Non modo, Non solum, Non tantum*, dum Oratio dubia non sit, deest *Non*, ut si dicas, (5) *Alexander non modo parcus, sed etiam fuit liberalis*, id est, *non modo non parcus*. Cicero i. Catil. *Ut jam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passuræ videantur*: ibidem, *Sed ita, ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant*: idem Orat. *Nam si, ut in epu-*

serpere, quam ingredi, referunt. Tac. Ann. II. 5. *Tanto plura tribui par fuisse, quanto prima fors negavisset*. Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat*. II. 99. *Quantumque hebes ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordiam promptior*. de Germ. 6. *Cedere loco, dummodo rursus instes, consilii, quam formidinis arbitrantur*. Plinius Panegy. 73. *Nam quanto magis a te reprimebatur nostrum gaudium, exarsimus, pro tanto magis exarsimus*.

(5) *Alexander non modo etc.*] Valde tamen ego dubitem de sinceritate istius locutionis seu Ellipseos, in qua post *Non modo* sequitur affirmativa, seu *sed etiam*. Nam huic quidem nulla subest ratio, quæ abunde adest, quum sequitur negativa *sed ne,*

quumque unum est periodi Verbum, quod cum negatione conjunctum ad utrumque ejus membrum referri potest et debet. Et enim quum dicitur, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem ipsæ passuræ videntur*, rō Ne exponi seu dividi debet in *Etiam non*, et rō *Non* referri ad verbum ipsum videntur. Jam vero sicuti, si Affirmando dicam, *Ista non modo pecudes, sed etiam homines, videntur passuri, eorum in constructione et expositione verbum illud videntur passuri, quasi bis positum haberi debet*: sic in Negando, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem, vel, quod idem est, sed etiam pecudes, non videntur passuræ, bis istic quoque positum censeatur Verbum cum sua negante particula; atque adeo in priore par-*

larum apparatu, non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet. lib. 10. Attic. epist. 7. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile: idem in Orator. Neque so-*

te intelligitur, ut per Ellipsin omissum, non tantum illud *Non*, sed integrum illud *Non videntur passuri*. Manifesta sic est hujus Ellipseos ratio. At quam mihi dabis, *Ut* in priorè parte intelligam non modo Verbum, quod in posteriore exprimitur, sed etiam Negationem una cum Verbo, quæ tamen istic nulla est Verbo addita, nec ex natura vocabulorum aut locutionis hujus recte potest peti; aut *Ut* in priorè parte intelligam Negationem solam sine Verbo, quando illa aliud jam habet Verbum: veluti, quod Valla adfert, *non modo* (pro *non modo non*, sicut omnino dicendum est) *absolyo hunc, sed ne levi quidem pœna cum eo transigendum puto.* Ferri tamen hoc posterius aliquando possit, quando, scilicet in eadem re a minori proceditur in negando ad majus. Et ita apud Livium xxv. 26. in descriptione gravissimæ pestilentie; *postremo ita assuetudine mali efferaverant animos, ut non modo lacrymis justoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent.* Minus erat *non prosequi mortuos comploratu*, Majus *non efferre eos, aut sepelire.* Sola ergo negotio majoris retrahitur istic ex posteriore membro etiam ad Minus in priorè. Ferri itaque hoc possit in tali negatione: ac quando sequitur *sed etiam affirmativum*, id vero qui ulla ex parte ferri aut explicari analogice queat, non video. Adferuntur tamen exempla tum hic a Sanctio, tum à Mureto in Variis. At ego illa, cum sint paucissima respectu aliorum, nullus dubito vel corrupte edi, vel perperam citari, vel ma'e

explicari. Varronis locus haud dubie corruptus est, desideratque voculam *Non*. Quæ Muretus adfert loca ex Cicerone de Officiis, alterum ex lib. II. cap. 13. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie, certe in edd. Gruteri et Grævii eduntur; scilicet ut *Negatio* in priorè parte bis exprimitur. Duo alia loca, quæ hujus generis sola supersunt, perperam exposuit. Veluti Catil. 1. cap. 3. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, sed etiam videam.* Sensus esse debet, si sic legatur: quæ tu in secreto agis, ea non modo scio, ut audire, ac ab aliis relata, et ita quodammodo adhuc incerta, sciri solent, sed etiam adeo cito et certo rescisco, quasi præsens interesset et viderem omnia. Minus utique est audire res ab aliogestas, quam præsentem videre eas, et idcirco accipiendæ hæc, quasi tali modo distincta legerentur, quod ego non, audiam modo, sed, etiam videam, pro sed non etiam videam: ut adeo negatio aliâ non tam in priorè membro quam in posteriore sit intelligenda, et ex priorè rependa; seu ut Negatio unica ad utrumque membrum sit referenda. Sed tamen et hic alterum *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, sed et ante *Videam*, tum in ed. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Observ. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abesse vel adesse debet, atque adeo prorsus diversa est hæc locutio ab illis Sanctianis et Muretianis reliquis, in quibus in posteriori membro est affirmatio, nec intelligi debet ulla negatio, quum hic, si in

lum inscientiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit: et I. Tusc. Mortuorum non modo vitæ commodis, sed ne vita quidem ipsa quis-

priore, etiam in posteriore sit intelligenda, quasi diceretur, quod ego non modo non audiam, sed etiam non videam: immo in posteriore sit omni modo intelligenda, etiam si in priore non intelligatur alia, quam quæ istic exprimitur, ut modo ostendi faciendum. Verius tamen et rectius crediderim, ut longe est expeditius, inseri his duplex non, cum ante audiam, tum ante videam. Alter locus est ex orat. pro Cælio: *Hæc genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris, reperiuntur.* Non inspexi locum, quia verba per se mihi pateat aliter interpretanda. Nam vel accipienda est vocula *vix*, ut bis posita, hoc modo, *non solum vix in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur:* vel potius resolvenda est significatio ejus in *ferme non, pene non, æque Ne*, quum sequitur, in *etiam non*; et sicuti sæpe alias ac faciendum esse constat inter Eruditos, maxime vero in Negativa ejusmodi sententia. Ita exempli gr. *Negat* in expositione et constructione accipiendum est sæpe, tanquam si scriptum esset, *Non dicit, vel dicit non, etc.* Auct. ad Heren. IV. 20. *Negat se accedere posse, nec adificare etiam nunc audere.* Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, sed, ordinarii juris esse.* Clarum hæc exponi non posse, nisi ut resolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum significatio, sed dimidia pars ad alterum quoque membrum possit referri. Immo in priore loco dividenda est non tantum vox *Negat*, sed et Vocula *Nec*; Sensus enim posterioris membri est, *Et Dicit, Non*

audere se, etc. Sic igitur et ita Ciceronis loco pars significatio- nis *Vix*, quæ est *Non*, conjungenda cum ipso Verbo, et ita simul cum isto Verbo intelligenda in priore istius loci membro, quasi dixisset, *non solum in moribus nostris non reperiuntur, sed ferme jam in libris non reperiuntur.* Plane uti negatio, quæ est in Vocula *Ne*, in sensu formando considerari debet, tanquam cum Verbo juncta, et cum illo simul intellecta in priore membro. Veluti *Ista non modo homines, sed ne pecudes quidem videntur passuræ.* Quorum sensus est, ut dixi; *Ista non modo homines, non passuri videntur, sed etiam pecudes non passuræ videntur.* Restat locus ad Auctore nostro allatus ex Ciceronis Oratore. Is vero perperam simul exponitur et exscribitur. Commendat istic Cicero parcimoniam Oratori in adhibendis figuris, sed ita, ut tamen permittat et commendet simul dilectum. Proinde ait: *Nam sicut in epularum apparatu a magnificentia recedens, non se parcum solum, sed etiam elegantem, videri volet; eliget, quibus utatur.* Nempe Oratorem à tumore recedentem vult Cicero tamen, non esse Parcum tantum in figuris, sed etiam et vel maxime Elegantem, seu eligere, quibus utatur, plane sicuti qui a magnificentia in epulis apparandis recedit, non id simpliciter agit, ut Parcus, seu non amplius Magnificus, sed etiam et imprimis, ut Elegans videatur. Neutiquam ergo istic *non parcus solum* ponitur pro, *non solum non parcus*, sed e contrario dicitur eum velle videri jam *parcum*, sed non solum, verum etiam *elegantem.* Sed, nos

quam caret. Varro lib. 8. ling. Lat. Dicam de universa analogia, cur non modo videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in usu quodammodo sequenda. Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. Variarum. Accipe rursus (6) testimonia integræ locutionis. Cicero de Senect. Quia non modo vituperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est: ibid. Nec solum non molesta, sed etiam jucunda: ibidem, Sed videtis, ut senectus non modo languida atque iners

Sanctius modo, verum et Alii, Viri Doctissimi, quod miror locutionem hanc, Non modo, sequente sed etiam, admittere poterunt, licet nulla eius dari possit ratio. Hinc apud Ciceronem pro Sulla cap. 2. Statuerunt tantum illud esse maleficium, quod non modo non occultari per se, sed etiam aperiri illustrarique debeat, Gruterus ex uno MSto, quem tamen laudat, posterius non vult expungi, sed male prorsus. Sic Famil. VIII. 11. Non modo non fecit, sed quum de hostibus ageretur, etc. tacuit: ubi Manutius itidem suspicatur scriptum non modo fecit. Vide Eum ad I. 9. & ad hæc verba, non modo præmiis, sed ne periculis quidem compulsus ullis ad eorum causam me adjungerem: ubi multis hanc phrasin probat, sequente sed ne, sed male exponit non modo per nedum, nec distinguit inter eam, sive sequatur, sed ne, sive sed etiam. Durior paulo et turbator est ordo hujus locutionis apud Livium XXXIV. 29. nam propter angustias, loci confertamque turbam non modo ad emittenda cum procurso, quo plurimum concitantur, tela spatium habebant, sed ne, ut de gradu quidem libero ac stabili conarentur. Longe clariora hæc et conciniora forent, si illa, quo spatium habebant, in extremum periodi fuissent rejecta. Sed similiter fere Cicero Philipp. II. 41. quos clientes nemo habere ve-

lit, non modo esse illorum cliens. Nam et istic ex priore membro ad posterius quoque referendum illud nemo velit. Sed et sic fere Idem Famil. 1. 9. nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Casare intercessit, quod ille non ita illustri gratia exceperit, ut, etc. ubi itidem ex superioribus repetendum nullum meum minimum, sicuti ex posterioribus ad utrumque membrum referri debet, pro Casare intercessit.

(6) Testimonia integræ locutionis.] Diversæ sunt hæc locutiones, inque iis ideo exprimitur in priore membro negatio, quia in posteriore est sensus affirmans, non negans, nec proinde ex posteriori membro in prius illud revocari potest ulla negatio, seu potius ex ultimis totius sententiæ non potest simul commune verbum et communis negatio in utrumque membrum dividi, ut fit in superioribus locutionibus, in quibus in posteriore membro occurrit sed ne. Non ergo reprehendi hic debebat Valla, qui d. l. recte ait, At quoties dictionibus quædam adest contrarietas, non possit tollere alteram negationem, h. e. tunc in priore membro, in quo occurrit non solum, non recte omittitur per Ellipsin altera negatio, sed omnino exprimi tunc debet, quia sensus posteriori contrarius eam postulat. Quæ vera est observatio, quam videas velim apud ipsum Vallam. Male tamen ibi

non sit, verum etiam operosa, et semper agens aliquid et moliens: idem pro Cæl. In quo non modo crimen non hærebat, sed vix deserti adolescentis cohærebat oratio: idem pro Dejot. Non modo tibi non succenset, verum omnem tranquillitatem, etc. idem 2. Philip. ut non modo non cohærentia inter se diceret, sed maxime disjuncta atque contraria. Nec tibi ego autor sum, ut semper post, non modo, non solum, non tantum, suppleas [scil. in explicando] negationem: nam sensu integro poteris dicere, Non solum dives est, sed etiam doctus. Cicero pro Planc. Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio. Hæc verius, quam Valla lib. 3. cap. 27.

Non solum. Quinctil. Quum Ciceroni dormire interim Demosthenis oratio, verum etiam Homerus ipse videatur, subaudi non solum. Cic. Urget ille quidem, et Philoimius, et Cincius, sed etiam ipse crebro intervisto.

Olim. Horat. in Arte, Tibia, non, ut nunc, orichalco vincia, tubæque æmula, sed, etc. id est, Tibia olim non erat, ut nunc, etc.

Post. Livius, Quadringentesimo anno, quam Urbs Roma condita erat, (7) id est, postquam: [idem,

dem incusat ille Boëthium, tanquam vitiose locutum lib. 3. in Ciceronis Topica, si non confuse solum, verum etiam distributum et suarum partium proprietate noscantur. Putat dicendum, non solum non confuse. Sed non intellexit Boëthium, cui confuse noscere est noscere generaliter summa rei alicujus capita, quod longe utique minus est, quam rem noscere particulatim, & per singularum ejus partium proprietatem: atque ita recte progreditur Boëthius per Non solum, sed etiam, a minore cognitione ad majorem. Contra Lactantius lib. 1. progreditur a majore ad minus: Quis enim mentis emotæ non modo futura prædicere, sed etiam cohærentia possit loqui? Nulla hic

culpa librarii, nulla Lactantii. Oratio est interrogans, quæ involvit negationem rei interrogatæ. Jam in Negatione directa prius utique negamus in rebus facultatis difficiliora, et ita progredimur ad neganda etiam faciliora. Veluti, Homo emotæ mentis non modo futura prædicere non potest, sed etiam cohærentia loqui non potest. Vel, ut ex usu Linguae et superiorum locutionum solebant Veteres, Homo em. mentis non modo futura prædicere, sed ne cohærentia quidem loqui potest. Apud Lactantium ergo nihil mutandum, et non modo ponitur eo istic sensu, quo dici potuisset, non dicam futura prædicere, sed cohærentia possit loqui.

(7) Id est, postquam.] Vel plenius, post illam horam, ad quam

» Is duodecimo die, quam conscenderant navem;
 » Phaleram tenuit:] » idem, Anno tricesimo altero,
 quam Roma condita erat: idem, Altera die, quam a
 Brundusio solvit. Cicero ad Terentium, *Postridie
 intellexi, quam a vobis discessi.*

Prius. Sæpe deest (8) particula *Prius*, ante vocem
Quam. Terent. Eunuch. *Omnia experiri, quam
 armis sapientem decet*: sed ibi legitur nunc, *Omnia
 prius*. Plaut. Amphit. *Gravidam ego illam hic reli-
 qui, quam abeo*. Ita legit Janus Gulielmus in Quæst.
 idem Plaut. Trinum. *Confit cito, quam si tu
 objicias formicis papaverem*. Vide *Magis*.

Quam. Terent. Adelph. *Plus quingentos colaphos
 infregit mihi*, id est, plus quam. Varro Rust. *Non
 minores oportet iniri bimas, ut trimæ partant*, id est,
 quam bimas: idem, *Videndum ne sint minores
 trimæ, majores decem annorum*: « [idem 2. Rust.
 » in fine, *Non minus habemus in cenenas oves
 » hirtas, singulos homines; in pellitas, binos; pro,
 » non minus quam singulos, quam binos.*] » Terent.
 Eunuch. *Accede ad ignem hunc, jam calesces plus
 satis*, id est, plusquam satis sit, ut notat Quincti-
 lian. quamvis Donato videatur pleonasmus. Idem ibid.
Plus millies audivi. Plin. lib. 10. *Plus vicenaquina
 ova incubanda subjici vetant*. Livius, *Copta am-
 plius duo millia hominum, minus duo millia circa
 muros cæsa*. Cicero pro Rosc. comæd. *Amplius sunt
 sex menses*. ibid. *Amplius triennium est*. ibid. *Trien-
 nium amplius in adversariis jacere pateris*. Plaut.
 Epid. *Plus jam sum libera quinquennium*.

Quam ante. Deest et *Quam post* aliqua compa-
 rativa. Virg. *Tristior, ac lacrymis oculos suffusa*.

etc. Vide supra pag. 208. et 209.
 Sed et aliquando, licet rarius,
 omittitur similiter *Ante*. Plaut.
 Men. prol. v. 62. *Eum hæredem
 fecit, quam ipse diem obiit*, h.
 e. ante illam horam, ad quam
 diem obiit. Adde seq. paragraphi
 exempla, præter ultimum, in quo
 potest intelligi *Tam vel Magis*.

(8) Particula *prius*.] Aliquando
 etiam potius. Plaut. Men. V. 1.
 26. *Quin vidua vivam, quam tuos
 mores perferam*. Gell. Noct. Att.
 II. 2. *Declinanda sensim, quam
 respuenda*. Deest aliquando etiam
Aliter. Suet. Galb. 8. *Nun-
 quam iter ingressus, quam ut secum
 ferret*.

Et, *Faciam te certiozem*, subaudi, *quam antea eras.* (9) Nec audiendus est Quinctilianus, et alii, qui putant, comparativum posse accipi pro positivo. Terent. *Liberius vivendi fuit potestas*, supple *quam antea.*

Quam pro. Docent Grammatici, quasdam esse comparationes obliquas, vel improprias; ut, *ditior opinione*, *tristior solito*, *cogitatione citius*, *calceus major pede.* Sed in his et similibus (10) crediderim deesse *quam pro.* Cic. 13. Philip. *Plus etiam quam pro virili parte obligatum puto.* Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re lætitia*: idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus, quam pro numero manentium, factis*: idem lib. 5. dec. 3. *Major quam pro numero hominum, editur pugna.* Q. Curtius lib. 5. *Ventus majorem, quam pro flatu, sonum edebat.* Integre itaque dicemus, *vestis major est quam pro corpore*; *calceus laxior est quam pro pede*, (11) vel *quam præ pede.*

(9) *Nec audiendus est.*] Vide et supra pag. 221. 222. et quæ nos istic notavimus.

(10) *Crediderim deesse quam pro*] Non adeo male hoc quidem, sed tamen & illa solennis Comparationi vel Superlacioni Ellipsis præpositiois *Præ*, statui in his quoque potest ac debet. Vide me ad pag. 192. N^oc ulla est ratio, quare hic admittere nolimus illam, quam, vocant Grammatici *Obliquam*, Comparationem, cum sæpe in aliis locutionibus manifeste ea deprehendatur. Veluti apud Justin. l. 7. *Nullus tamen fortunæ Candauli comparandus.* IV. 3. *Facinus nulli Tyranno comparandum.* Sall. Jug. 85. *Comparete nunc cum illorum superbia me hominem novum.* Vide Gronovium Observ. IV. 8. Immo vero pleraque hujus locutionis seu Comparationis exempla respuunt supplementum ab Auctore propositum, nec aliud recipiunt, quam usitatum

illud *Præ.* Sallust. ad Cæs. *Ita sibi quisque alterius potentia carior erat.* Neutiquam potes hic intelligere *Quam pro*, sed necessario debes *Præ.* Sensus enim est, quisque sibi ipse erat carior, quam erat illi alterius potentia. Corn. Nepos Hannib. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere*, h. e. plures, præquam consuetudo ferebat. Similiter Græci. Aelianus Var. Hist. IV. 20. de Democrito, *κρείττονα ἀγέμεδον ἀγέμεδον Μενέλαου*, h. e. *quam fecerat Menelaus.* V. 6. ex persona Alexandri, *ὅτι μέζονας ἀντιπαύεις αὐτῷ Κλέωνος καὶ Τηγεσίου.* ubi *μέζονας αὐτοῦ* non notat directe, majores ipso, sed oblique, majores, quam quos ipse Alexander vicerat. Sic ergo et *ditior opinione* est idem ac *præ opinione hominum*, seu *quam est opinio hominum*, quod utrumque eodem sensu et æque recte dicitur.

(11) *Vel quam præ pede.*] Hoc

Quamquam. Particula *Tamen* adversantem aliam desiderat. Cicero pro Arch. *Qui sedulitatem in li poëta duxerit aliquo tamen premio dignam, id est, quamvis mali: idem pro Mil. Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus est: idem in epist. Tamen a malitia non discedis.* Valla lib. 2. cap. 40. Vide *Tamen*.

Quasi. Horatius. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres, id est, quasi fidus; hoc enim est officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat. Idem, vixisset canis immundus, id est, quasi, tanquam, seu veluti canis.* Vide *Tanquam*.

Sive. Catull. in Phaselo, *Læva, sive dextera, pro, sive læva, sive dextera.* Hor. *Cantamus, vacui, sive quid urimur.* idem, *Quo non arbiter Adriæ major, tollere, seu ponere, vult freta.* idem, *Et Sthenelus sciens pugnae, sive opus est imperitare equis.* “[Propert. 2. eleg. 26. *Seu mare per longum* ” *mea cogitet ire puella, Hanc sequar, et fidos una* ” *aget aura duos.* Ubi *Seu* semel tantum ponitur, ” (12) et significat *etiam*, sicut *Vel* semel positum. ” Vide *Vel.*] ”

Sed. Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo sua sorte contentus vivat, laudet diversa sequentes?* pro, *sed laudet.* Idem, *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior quam tibi,* Virgili, pro, *sed nulli: Idem in Arte, Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis speret idem, sudet multum, frustra que laboret, ausus idem; pro, sed sudet.*

vero ineptum, nec ullum habet sensum. At cum dicis, *Calceus est laxior quam pro pede*, sensus est, *calceus est laxior præ ea mensura, ad quam esse debebat iaxus pro pede, seu pro pedis magnitudine, h. e. ut aptus sit pedi.* *Calceus laxior præ pede* est laxior supra vel ultra pedis magnitudinem, aut mensura: in qua locutione nullum habet locum vocula *Quam*. Auctor nos- ter confundit in Comparationi- bus præ et pro, tanquam ejus-

dem, licet revera diversæ, istic significationis præpositiones. Vide et supra pag. 193. 194. et quæ ibi notavimus.

(12) *Et significat etiam.* Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel si*, h. e. etiamsi, licet. Sic *Vel si* apud Cicer. Fam. mil. V. 12. *Quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari Viri.* Jam ex *Vel si* composita et contracta sunt *Sive* et *Seu*, ut *Neu* contractum est ex *Neve*.

Si. Horatius, *Decies centena dedisses huic pareo, subaudi, si dedisses.* “ [Catullus, *Utor tam bene, quam mihi pararim, subaudi si.* Plaut. Pseud. *Si mihi dare vis pecuniam, magis erit soluta, quam ipsi dederis, pro quam si.* Lucretius, *Scipio ossa dedit terræ, proinde ac famul’ infimus esset, pro, ac si:* idem lib. 6. *Ubi se quisque videbat Implicitum morbo, morti damnatus ut esset, pro, ut si esset damnatus.*] ” Cic. Parad. *Poscit, dandum; ejicit, abeundum; minatur, eximescendum; id est, si poscit.* Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo:* idem Phorm. *unum cognoris, omnes noveris:* idem Heaut. *Rectum est, ego ut faciam; non, ut deterream; id est, si rectum est, ut ego itidem faciam; si non est, ut te deterream:* Sic enim ego ante Faërnium dispunxi. Horat. 1. Carm. *Sapias, vina liques, (13) id est, si sapias.*

Sic. Horat. epist. 18. *Ut Matriona meretrici dispar erit atque discolor, infido scurra distabit Amicus, id est, sic infido, etc.* Idem Satyr. 1. *Dives, ut meiretur nummos, id est, sic dives, vel ita dives, ut infra, ita sordibus, ut se, etc.*

Tamen. Terent. Adelph. *Quanquam est scelestus, non committet hodie iterum ut vapulet, id est, non tamen committet.* “ [Virgil. *Quod cum me sæpe rogaret, Non tulit Antigenes, et erat tum dignus amari, pro, et tamen erat.*

Tanquam. Apud Horatium “ [et Virgil.] ” sæpe et elegantissime deest *Tanquam*, vel *quasi*. “ [Virg. 1. Æneid. *Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro, ubi Servius; (14) deest Quasi: nam contrarium est, quod paulo prius de se dixerat Æneas, Fama super æthera notus. Facit autem*

(13) *Id est, si sapias.*] Absonum hoc est, quum legatur illic *sapias*, ut ipse etiam Sanctius hic exhibet. Horatius autem Od. I. 11. monet Leuconoem, ut *sapiat*, h. e. tempore suo utatur, et, dum licet, genio indulgeat.

(14) *Deest Quasi.*] Non erat id opus hic quidem loci. Dicit enim Æneas istic se, non omnino et omnibus ignotum, sed ignotum in Libyæ desertis, licet alibi esset fama super æthera notus.

» hoc frequenter Virgilius, ut hanc particulam
 » subtrahat; ut, Medias inter cædes exultat Amazon,
 » pro, quasi Amazon: nam Camilla Volscæ fuit.] »
 Hor. Oda 7. lib. 1. Sic tu sapiens finire memento
 tristitiam: epist. 2. lib. 1. Quæ si cum sociis stultus
 cupidisque bibisset, id est, tanquam stultus; Ulysses
 enim non dicitur stultus. Oda 26. l. 1. At tu natu
 vagæ ne parce malignus arenæ particulam dare, id
 est, tanquam malignus; Oda 13. libro 4. Ludisque,
 et bibis impudens; Epist. 15. lib. 1. Quod me Lucane
 juvenem commendet amicæ, id est, tanquam juve-
 nem; nam senex erat. lib. 1. epist. 2. Vivendi qui
 recte prorogât horam, Rusticus expectat, dum defluit
 amnis, id est, tanquam rusticus. Vide Quasi.

Vel particula sæpe subicitur, ut diximus in par-
 ticula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris consi-
 derationis; nam quum dicis, vel stultus hæc intelli-
 geret; vel Priamo miseranda manus; deest aliud
 vel, (15) ut sit, vel Priamo, vel aliis hostibus.
 Scio Donatum accipere *Vel* pro *Etiam*. Budæus in
 commentariis exponit pro *Nam*. Donatus rursus in

(15) *Ut sit; Vel priamo.*] Po-
 tius, *Vel aliis, vel etiam ipsi*
Priamo hosti. Nam hæc locutio-
 nes, in quibus *vel* solum ita
 emphatice ponitur, accipiendæ
 sunt et supplendæ ad exemplum
 istius Tulliani; sunt ista quidem
 vel magna, vel potius maxima;
 et Plautini ex Pseudolo; *Vel*
etiam matrem quoque. Vide *Ne-*
que, et infra cap. 15. Sunt tam-
 en nonnullæ etiam locutiones,
 in quibus supplementum ex hac
 Analogia reperire vix ullum pos-
 sis, et in quibus vocula *Vel* em-
 phatice accepta per Ellipsin, de-
 generavit paulatim in Usus ab
 natura et analogia suæ significa-
 tionis longissime recedentem.
 Veluti quando post laxiorem sen-
 tentiam subjicitur unicum, sed
 præcipuum, ejus documentum
 seu exemplum. Terent. Heaut.
 IV. 6. 1. Nulla est tam facilis res,
 quin difficilis fiat, quam invitus

facias: *Vel me hæc deambulatio,*
(quam non laboriosa!) ad languo-
rem dedit, Hecyr. I. 1. 1. Perpol-
quam paucos reperias meretricibus
fideles evenire amatores: Vel hic
Pamphilus jurabat quoties Bacchi-
di, quam sancte, nunquam illa
viva ducturum uxorem; Hem du-
xit. Cicero Famil. II. 13. Ra-
ras tuas quidem, sed suaves acci-
pio literas: Vel quas proxime ac-
ceperam, quam prudentes, quam
multi et officii et consilii! VII.
24. Amoris quidem tui, quoquo me
verti, vestigia; vel proxime de
Tigellio. Plautus Menech. V. 2.
119. Heu hercle morbum acrem ac-
durum; Di vestram fidem! Vel
Hic qui insanit, quam valuit pau-
lo prius! Ei derepente tantus mor-
bis incidit. Sensus in his omni-
bus est: Ut alia taceam, ex solo
hoc et unico exemplo satis patet
veritas rei, quam dixi. Sed quo-
modo hæc Analogice explenda

Phormione pro *Saltem*. Ego vero, cui unius vocis unica semper est significatio, semper disjungentem particulam assero, et alterum *Vel* deesse confirmo. Hoc præclare elicies ex Persio Satyr. 1. *Nemo hercule, inquit, leget hæc: vel duo, vel nemo*. Terentius Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas: (16) tolle hinc duo vel, et remanebit Donati expositio pro Etiam*. Cic. Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima: tolle alterum membrum, ut in sequentibus*. “[*Pro-*”
 ” *pertius 2. eleg. 3. Digna quidem facies, pro qua*
 ” *vel obiret Achilles, vel Priamus*. Si tollas duo
 ” *postrema verba, videbitur Vel significare Etiam*.
 ” *Plaut. Merc. act. 2. sc. 2. Vel ut scias me amare,*
 ” *cape cultrum, seca digitum, vel aurem, vel*
 ” *nasum, vel labrum, non me movebo, nec secari*

sint, haud scio, nisi velimus integrum excogitare comma, quod ad eam rem adhibeamus. Nam certe non *alia res*, sed sola *deambulatio* ad languorem dedit, solus *Pamphilus juravit Bacchidi*. Dicit forsan plenius posset; *Vel* aliud quidvis hanc rem probat, vel etiam hic *Pamphilus*, fidelis minime *Bacchidi*, dum jaravit, etc. et tamen duxit uxorem. Sed longe hæc abeunt ab ipso illo brevi nexu verborum, quæ retulimus. Ursinus Tom. I. pag. 1097. *litem iterum movet mihi et Sanctio de supplementis, per quæ hujus particulæ usum ad rationem Grammaticam redigere studuimus. Ipse vero vult, quando dicitur, Vel Priamo miseranda manus, intelligi potius, nedum aliis, vel non modo aliis, quia Cicero dicat, per me vel stertas licet, non modo quiescas. At quid hæc pertinent ad indagandam primitivam voculæ naturam et significationem et constructionis Ellipticæ rationem? Quanto rectius suppleantur Ciceronis verba hoc modo, per me ut vel dormias vel*

stertas, licet, non modo licet, ut quiescas. Sed Vir Doctissimus semper fere confundit significationes primitivas, et usu dein vel abusu ab illis paulatim longe deflexas, dum in indaganda significationum constructionumve origine et vera ratione respicit potissimum significationes posteriori usu receptas. Hinc factum ut voculam hanc modo pro Adverbio, et in contrario quidem sensu Intendendi et Minuendi, modo pro Conjunctione habeat. Sunt sane quædam hujus Voculæ locutiones Elliptico usu seu abusu receptæ, quæ commode satis suppleri nunc nequeunt. Sed hoc non mutat naturam vel primam vocabulorum significationem. Nam quod ait istis supplementis enervari vim omnem orationis, quia nunquam ita plene loquantur Auctores, id verum alibi antea, tum hoc libro cap. 2. N° 1. abunde refutavimus.

(16) *Tolle hinc duo Vel.*] Sci- licet cum suis adjunctis, ut remaneat, *Hanc tu mihi vel precario fac tradas*. Sic in seq. exera-

» sentiam: et Pseud act. I. sc. I. *Tuum tangam
» patrem. CA. verum, si potes, pietatis causa,
» vel etiam matrem quoque,*] » Horat. in Arte,
*Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
Quærit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat:*
idem lib. 3. Ode 24. *Vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat, et turba faventium; vel nos
in mare proximum gemmas mittamus:* ibidem
Ode 29. *Cras vel atra nube polum pater occupato,
vel sole puro.* Itaque particula *Vel* sola poni non
potest, nisi aliud *Vel* intelligatur. Vide *Sive*, « [et
» *Neque.*] »

Verò. Quintil. *Pro patre mori possum, coram
patre non possum: deest vero, vel autem.* Terent.
Traditus sum mulieri, illa illico ubi me accepit,
etc. Cic. *Hæc morum vitia sunt, non senectutis.*

Usque. Horat. *Ad unguem factus homo,* (17) pro,
usque ad unguem. Virgil. *Si non exosus ad unum
Trojanos; Et ad unum omnes occidit.*

Ut. Terent. Heaut. *Ejus anus causa, opinor,
quæ erat mortua, id est, ut opinor.* Cic. Tuscul.
*Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in
luctu silentium.* Pessime Linacer hic supplet, *credo*
quod propter: (18) nihil enim tam barbarum est
apud Latinos, quam, *dico, quod, sequitur quod,
intelligo quod.* Deest et *Ut* in illis, *volo facias; nolo
dicas; velim desinas; rescribas ad omnia rogamus;*

plo breviter potuisset dici, *Sunt
illa quidem vel maxima:* quo
modo passim loquuntur Auctores.
Mela II. I. *Expertem esse cædis,
inter opprobria vel maximum est.*
Phædrus Fab. 84. *Optem necare
te vel majore incommodo.* Florus
II. 19. I. *Reliqua sæculi ut grandia
æque, ita vel magis turbida et fæ-
da,* supple, *ita vel æque vel magis
turb.* sicuti in Phædro, *vel hoc vel
majore incomm.* Nam non sig-
nificare *Etiam*, ut Donatus vo-
luit, liquet ex hisce Plauti, vel

*etiam matrem quoque, ubi, ne
quis eam significationem huic
Voculæ inesse putet, videmus
ei addi simul Etiam et Quoque.*

(17) *Pro, usque ad unguem.]
Vel, ad sustinendam probatio-
nem unguis, h. e. accuratissi-
mam. Vide Persium Sat. I. v.
65. et ibi Casaub.*

(18) *Nihil enim tam barbarum
est.] At vide sis, quæ pro ista
locutione disputavimus pag. 499-
et seqq.*

et in illis, *Sine veniat; sine faciat.* Terent. Eunuch. *Sine ut veniat.* “ [Deest etiam *Ut* in hoc Terentii, » Eunuch. act. 2. sc. 2. *Næ tu istas faxo calcibus* » *frustra insultabis.* (19) Prisci enim *Ut* promiscue » cum indicativis, et subjunctivis verbis quæ vocant, » jungere solebant, cum aliud nihil significet, quam » *Quomodo.* Itaque apud eundem Terentium legi- » mus, *Jam faxo hic erit.* Et Plaut. Epid. act. 1. » sc. 2. *Jam faxo hic aderit:* idem Cas. act. 5. sc. » 2. *Faciam cavebunt, qui audierint;* et Epid. act. » 5. sc. 2. *Ego faxo scies hoc ita esse.* In his deest » *Ut*, quod exprimitur Asinar. act. 5. sc. 2. *Faxo,* » *ut scias, quid periculi sit,* id est, ita faciam, » quo modo scies, vel scias: Pæn. act. 5. sc. 2. » *Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis,* id est, » ad eum modum faciam hospitium, ad quem modum » vos leviter illud laudetis, vel laudabitis. Bacch. » act. 3. sc. 4. *Ego faxo haud dices nactam, quem* » *derideat:* et act. 4. sc. 8. *Faxo se haud dicat* » *nactam, quem derideat:* Amph. act. 5. sc. 1. » *Magis jam Faxo mira dices:* Rud. act. 5. sc. 2. » *Jam faxo exhibit senex.*] »

Ut ante Ne. Horat. 2. Serm. *Ne faciam, inquis,* *omnino versus,* id est, *ut ne faciam.* Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne,* idem esse, quod *ut:* Imo semper in his formis, *cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat,* deest *Ut.* Cicero 3. Verr. *impetrant, ut ne jurent:* ad Q. Fratrem libro 3. *opera datur, ut judicia ne fiant:* idem Bruto lib. 13. *Ut ne quid meorum tibi esset ignotum, animadverti operam te dare.* Terent. Hecyr. *Nempe ea causa, ut ne id fiat palam,* Idem And. *Principio, ut ne ducas.* Itaque dicimus eodem sensu: *cave cadas; cave ne cadas; cave ut ne cadas.*

Utinam. Catul. *Tecum ludere sicut ipsa possem;* (20) *supple utinam.* Virgil. *Troum arma secutum*

(19) Prisci enim *ut,* etc.] Potius *faxo,* sicuti *credo, opinor,* pro *ut* crediderim, in his locutionibus *credo, ut opinor.*
Faxo poni simpliciter, pro *ut* (20) *Supple utinam.*] Immo etiam

Obruerent Rutuli. Ovid. in epist. *Me quoque ; qua fratrem , mactasses , improbe , clava. Tibul. Tunc mihi vita foret.* “ [Sic in *Peream si , Dispeream* » nisi , subauditur *Utinam.*] ”

C A P. VIII.

DE Zeugmate.

ZEU^GMA, id est, jugatio, vel connexio, (quam Fabius *Synezeugmenon* appellat) est, (1) in qua unum ad verbum plures sententiæ referuntur, quarum unaquæque desideraret illud, si sola poneretur; ut, *sociis, et rege recepto: Utinam, aut hic surdus, aut hæc muta facta sit: Aquilæ volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hoc exemplum, et alia, quæ subjiciam, putarunt Grammatici, esse figuræ *Prolepseos*, quia esset generis, et speciei: sed inepte et contra *Quintilianum*, qui semper putavit esse *Synezeugmenon*, quoties vox posita in una oratione, in cæteris desideratur; ut *Aquilarum alia volavit ab oriente, alia ab occidente, vel, Aquilæ volaverunt, alia ab oriente, alia ab occidente.* Nec verum omnino est, quod præcipiunt, in hujusmodi formis debere nos *Genitivo Partitionis* semper uti. Nam *Cicero* per *Nominativum* locutus est, dicens, *Bestiæ, alix mares, alix fæminæ: Idem Homines, posteaquam reus factus est, alii redditii, alii etiam nunc retinentur. Cæsar 3. Civil. Tabulæ testamenti, unæ per legatos ejus Romam erant allatæ, alteræ Alexandriæ, etc. (2) Livius dec. 3. lib. 4. mul-*

amplius, hoc modo: *Res ita est, ut velim, ut possem, seu utinam possem.* Vide me supra ad I. 13. pag. 89. 93. 94. et lib. 3. cap. 13.

(1) In qua unum ad verbum, etc.] Sunt hæc ipsa Fabii, seu *Quintilianiani*, verba. Vide eum *Instit. Orat. IX. 13. pag. 683.*

(2) *Livius* etc.] Sic idem *XXX. 24. Oncrariæ, pars maxima ad*

Æginam, alix ad calidas aquas, delatæ sunt. IX. 17. Consules, Sulpicius in dextro, Patellius in lævo cornu, consistunt. XXI. 24. Galli, quanquam Italiæ bellum inferri audiebant, tamen metu consternati ad arma, Ruscinonem aliquot populi conveniunt. V. 39. Romani, quum pars major ex acie Vejospetisset, nemo superesse quæ-

titudo, pars procurrit in vias, pars in ædium vestibulis stat; pars ex tectis fenestrisque prospectant. Hæc tamen more Græco dicta censet Budæus in Commentariis. Hæc de Grammaticorum *Prolepsis*. Idem illi inepte dividerunt Zeugma, in *prozeugma*, *mesozeugma*, *hypozeugma*: nam semper quocunque modo ponatur verbum, Zeugma erit. Idem præcipiunt, verbum vel adjectivum semper debere cum propinquiore convenire; ut, *sociis, et rege rec. pio*. Ego vero assero contra Budæum, et alios, rectissime scripsisse Lucanum, *Leges et plebiscita coactæ*. Horat. *O noctes, cænæque Deum, quibus ipse, meique, Ante larem proprium vescor*. Livius lib. 1. *Ego,*

quam præter eos, qui Romam refugerant, crederent, (sic habent MSi) complorati omnes pariter. V. 40. *Alia plebis turba agmine uno petiit Janiculum, inde pars per agros dilapsi, pars urbes petunt finitimas*. VI. 41. *Galli, etc. in forum perveniunt, inde dilapsi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt*. XLIV. 25. *Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, et ipsos Duces, et Senatium, non abhorreere a finiendo bello*. Hinc jam emendanda distinctio apud Suetonium Aug. 25. *Editur etiam in optimis edit. pessimo sensu: Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et torques, quicquid auro argenteoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat*. Ergo *Coronæ hæc non erant inter dona militaria?* Immo erant vel maxime, et ideo honore præcellerant. Distingue igitur, *Dona militaria, aliquanto facilius phaleras, etc.* Sensu optimo per hæc constructionem, per quam omnia, quæ sequuntur, ad *Dona*, et ad *Genus suum*, referuntur. Immo sic passim, *Milites tot millia*. Liv. III. 5. *Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos*. XXXVIII. 26. *Tectosagi et Troceni mediam tenebant aciem, millia*

hominum quinquaginta, equitatum, X. millia hominum, ab dextro locaverunt cornu. XL. 53. *Galli, tria millia hominum, in Italiam transgressi*. XLIV. 24. *Vagi e fuga, quinque millia hominum, capti*. Sic proinde legerim. XXXIII. 3. *Nihil morati Ætoli, (sublata distinctione majuscula, et vocula sunt, quæ hic interponitur) Phænea duce, duo millia peditum cum D. equitibus, venerunt*. Nec etiam ullam video causam, quare XXXV. 20. *Alteri consuli duæ legiones decreta, quas L. Cornelius Consul superioris anni habuisset, et secium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites, XV. millia, et equites D.* Et cap. 22. *Senatui placere, tumultuariorum militum, ad XII. millia, pedites, et CD. equites scribere eum; Et XLII. 27. Et socios Latini nominis, IV. millia peditum, ducentos Equites, Brundisii adesse jubet; quare inquam his in locis cum Viro summo pro Pedites reponam Peditum, pro Socios, Socium, quum ex superioribus pateat, frequentissimum esse etiam Livio istam locutionem, quæ pro Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur illè ipse Casus, quo numerus rei numeratæ dein exprimitur. Quod si tamen omnino velis desiderari Genitivum, in-*

populusque Romanus, populis priscorum Latinorum bellum indico, facioque. Statius lib. 7. Jura, fidem, ac Superos una calcata rapina. Poteris et hoc ad Syllepsin referre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. Pedes ejus præcisos, et caput, et manus, in cistam, chlamyde opertos, pro munere natalicio misit. Plancus Ciceroni, Amor tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim. Cic. 2. Natur. Quinetiam vites a caulibus, brassicisque, si

tellige vel sic, relictis locis illis integris, *Hominum*. Eodem enim prorsus modo dictum erit, *Pedites*, tria millia hominum, etc. quo, *Galli tria millia hominum, transgressi. Equitatum, X. millia hominum, etc.* Sed et sic alii passim. Vide *Despauterium* editum a Rob. Stephano pag. 259. et Me supra IV. 4. 83. Adde I. 61. §. 1. Dig. Locati cond. *Navem conduxit, ut de provincia Cyrenensi Aquileian navigaret, olei metretis, tribus millibus, impositis, et frumenti modiis, octo millibus.* Nam quod hæ locutiones sint exponendæ non per Concordiam Adjectivi et Substantivi, sed per Appositionem quorum Substantivorum, liquet ex diversitate Generum in iisdem locutionibus. Sic Sulpicius Sev. lib. I. Hist. Sacræ, ipit. *Mundus a Domino constitutus est abhinc annos jam pene sex millia.* Ubi vide Drusium similia adferentem. At Sigonius ita videri scriptum tradit non *Supticii vitio*, sed *librariorum, qui quos numeros ille Notis expresserit, explicare verbis volentes, perperam ediderint.* Ego potius crediderim Drusio, si quid vitii in his insit, esse id vitium istius seculi, ut jam supra monui d. I. Sed et quantopere in his hæsit Cl. Ursinus, vide in ejus Institutionum To. II. p. 17. 18. qui tamen dein. pag. 61. recte agnoscit Zeugma pro Genitivo Partitionis Adeo autem frequens fuit hæc locutio Vere-

ribus, ut etiam ille Casus rei numeratæ, conveniens cum casu Numeri, per manifestam Ellipsin sæpe sit omissus, quod factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Masculinum plurale, hoc modo, *XI. millia interfecti.* Florus III. 21. 25. *Ex ipso Equestris ordinis flore, ac Senatu, duo millia, electi, qui mori juberentur.* Id quod crebrius etiam in antiquissimis codd. occurrer, quam in vulgaris edd. Certe in in suo veteri libro perpetuum id esse testatur Vinetus ad Eutropium initio libri 3. Vide et ipsum Sanctium infra Cap. 10. in it. et Me istic. Eadem quoque est Constructionis ratio in hisce Sallustii, *Magna pars vulnerati aut occisi. Cohors Peligna veitariibus armis, non secus atque aliis etc. muniti. Cetera multitudo alius alium secuti.* et similibus, quæ ibi nota 2. et 3. attuli: sed et in eo, quod ex Livio Sanctius citat p. 716. *Capita conjurationis virgis cæsi Livium quoque frequentissime hanc Ellipsin adhibuisse cum excurrente ultra millia numero, et non excurrente, vel ex solo capite. 40. Libri XXXVII. patet. Distinctionem illam memoravi, quoniam in ea quoque multum discriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX. 7. censens, si excurrentes addatur numerus, tum id, quod dividitur, plerumque eo casu poni, quo iste numerus: at si non addatur, tum rem nume-*

prope sati sint, ut a pestiferis et nocentibus, refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere. Livius lib. 5. Gens est, cui natura corpora animosque magis magna, quam firma dederit. Julius Obsequens de Prodigis, Cælum, ac terra ardere visum. Gell. lib. 8. Philippi vim atque arma, toti Græciæ cavendam metuendamque, Demosthenis orationes notificant. (3) Sallust. At ingenii egregia facinora,

ratam semper efferrī patrio casu : atque idcirco istic pro tetradrachma *Attica CXXVII. millia* reponens prorsus *tetradrachmum Atticum*. Et XXXVII. 59. pro nummos aureos *Philippeos CXL. millia*, *Nummorum aureorum*, etc. Non video ullam justam satis servatis talis discriminis, causam, quum sive excedens numerus adjiciatur, seu minus, utriusque locutionis eadem sit ratio et constructio. Præterea non esse à Livio servatum id discrimen, ex allatis a me paulo ante locis abunde patet. Græci quoque Zeugmate hoc frequenter sunt usi. Sic Aelianus Var. Hist. V. 10. ὀπλίται δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ μυριάδες τριακᾶς, χίλιοι δὲ ἐν Χαιρώνειᾳ. Ubi eodem modo ponitur ὀπλίται μυριάδες, quo apud Livium, *Pedites millia*. Recte enim censuit Budæus hæc Græco more dici. Dionys. Halic. lib. XI. ἐν χερσίστατοι ἢ δημοτικῶν, οἱ γὰρ εἰς τὰς πλεστοχόρως πόλεις μετατιθέμενοι τὰς οἰήσεις, οἱ δὲ εἰς ἀγῆς. Ael. Var. Hist. X. 16. οἱ δὲ ἡδὲ, ἀπὸ ποσειδέων. Manifeste pro τού δὲ. Ubi vide, quæ notavi, ut et ad III. 1. 6. Sic porro IV. 20. τὴν τὰ πατρός ἑστῶν εἰς τοιαύτην τιμῆσιν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν, παροῦσιν μόνον καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ πατρὸς τοῖς ἀδελφοῖς ἔλασεν. IV. 15. ἵνα μὴ δειπῶσιν (scil. Alcibiades et Critias) Σικερίτας, ὁ γὰρ ὑβριστὴς γίνεται, τὴν γὰρ τὰ δὲ Κερτίας, etc. XIV. 46. Οἱ Μακένδρον παροικούντες Μαγόντες, ἔλασεν ἢ ἵππων ἢ γὰρ ἑστώσιν συστραπῶσι. Appianus Syriacis, Ἐπίοι δὲ καὶ Εὐφῶν, ὁ Περγῶν βασιλεὺς μὴ φρονεῖται ὅτι τῆ κατ

Ἀντιόχου σὺμμαχία, Εὐφῶν γὰρ ἄρ Ρώμην εἰς κατ. Ἐπίοι δὲ παρὶ θεῶν ἵππεται. Manifesta jam hinc ratio et sinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. Ἀνδρῶν δὲ καὶ χερσίων, ἢ μὲν ἄλλοι ποταμὸς ἢ πῶδα θῆναι, χερσίων δὲ ἐξ ἑστώσιν συνεικός ἀδελφῶν. Sollicitant hæc Doctissimi Interpretes, ille nonnulla efficiens, hic interponens. Sed sicuti nullus codex ad id tentandum illis prævit, sic nihil esse in ista locutione, quod correctionem desideret, exemplis aliis liquido satis jam probavimus. Similiter adhæseret et Librarii et Auctor Versionis in fab. ἔχουσι δὲ καὶ τοῖς κείνοις. Οἱ δὲ θύσαν ἀγῆς ἦν, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτη, Κτησὺν ἰσχυροῦς, οἱ δὲ ἄλλοι Κτησὺν καὶ Εὐφῶν. Omititur prorsus in versione illud. Ἰαλιῆται μὲν, tanquam si de omnibus Ceis prius affirmaretur, posterius vero de aliis extra Ceos; quum Auctor manifeste hic dividat omnes Ceos in *Julitas* qui erant pars Ceorum, et *relíquos Ceos*. Est tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino et distingue, οἱ δὲ θύσαν ἀγῆς ἦν, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ Κτησὺν ἰσχυροῦς, etc. hoc est, Ceis accepto illo oraculo, quod jubebat sacra facere *Ctesyllæ*, ad hoc usque tempus ei sacrificant, *Julitas* quidam appellantes eam *Venerem Ctesyllam*; alii vero Ceorum *Ctesyllam Dianam*, scil. appellantes eam.

(3) Sallust.] Sic Jug. 49. Cum natura loci, tum dolo, ipsi, atque signa militaria, obscurati; cap. 50. Sin opportunior fugæ collis, quam campi, fuerat. Ubi contra codd.

sicuti anima, immortalia sunt. Hom. 2. Iliad. *At vestrae uxores, et pignora nescia fraudis, sub tecis resident solae.* Quod male adducit Linacer.

Eleganter desideratur idem verbum, sed in alia significatione; ut, *tu colis barbam, ille patrem: Nero sustulit matrem ut Aeneas patrem.* Justinus, *Provoluta deinde genibus Alexandri, non mortem, sed ut Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur: idem, Egregius adolescens, et caedem patris, et necem fratris, et se ab insidiis Artabani vindicavit.* (4) Ovidius, *Pariterque ipsosque, nefasque, Sustulit.*

(5) Saepe plures orationes uno verbo claudi videntur, sed ad verum sensum aliud supplendum est. Virgil.

fuerant editur. Sueton. Calig. 13. *Sic imperium adeptus, Populum Romanum, vel dicam hominum genus, voti impotem fecit. Ubi itidem sine iuxta satis causa, et contra Mstorum consensum, Gronovius Pater mallet compotes.*

(4) Ovidius. Sic Metam. XIV. 36. *Unoque duos ulciscere facto. Nempe ulcisci dicimur tum illum, in quem, tum illum, propter quem, ultio exercetur. Videmus hinc, etiam uno in comitate unum verbum semel positum, duplici tamen significatione adhiberi. Verum ut in illis Sanctii duo Nomina uni Verbo junguntur, et diversam ejus significationem faciunt, sic apud Petron. *Parata erat in crastinum turba, quae et injuriam meam vindicaret, et dignitatem.* Sallust. or. 1. ad Caes. *quomodo scorta aut convivia exierint nonnulli.* Cic. Catil. II. 2. *Jam pridem ego L. Catilinam non modo invidiae meae, sed etiam vitae, periculo sustulissen.* Ubi male ingenium suum periclitatur coniectando Lambinus. Sensus est, periculo invidiae mihi conflandae: et vitae amittendae: seu invidiae, quam passurus sum, et vitae quam ago: ut adeo π Mea active hic et passive sumatur.*

(5) Saepe plures orationes. Sic fere Sall. Jug. 42. *Multos mortales ferro aut fuga extinxit; at fuga non exstinguuntur homines.* cap. 46. *Bellum an pacem gerens: ubi perperam Ciacconius quid deesse suspicatur.* Tac. Ann. I. 44. *Judicium et poenas de singulis in hunc modum exercuit.* Saepe etiam verbum referunt ad propinquius significatione et constructione, ad remotius constructione quidem, sed neutiquam significatione, Sallust. Jug. 63. *Etiam tum alios Magistratus plebes, Conculatum nobilitas inter se per manus tradebat.* Plinius Panegy. cap. 70. *Ita illa seu negligentia seu malignitas Principum quum male consultis impunitatem, recte factis nullum premium polliceretur.* Tac. Ann. II. 20. *Quid arduum sibi, cetera legatis permisit.* VI. 24. *Ut sicuti nurum et nepotem, donumque omnem caedibus complevisset.* XII. 64. *Agrippina filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Per. Andr. III. 5. 18. *Hoc tempus praecavere mihi me, non te ulcisci sinit.* Nep. Hann. 8. *Alii naufragio, alii a servis ipsius interfectum meum scripserunt.* Intellige in prior parte horum exemplorum, Gerebat, Tribueret, Sumisit, In-

Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem Ipse trahit: verbum trahi non recte referas ad superiora, sed deest fert, vel portat. Idem, Disce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis: ubi Servius, Deest, opta. Plaut. Most. Ille quidem haut negat. Th. Imo ædepol negat profecto, neque se has ædes vendidisse, subaudi, affirmat, vel jurat. Sallust. Jugurth. Non enim, regnum, sed fugam, exilium, egestatem, et omnes has, quæ me premunt, ærumnas, cum anima simul amisisti, etc. Horatius, Sæpe velut qui currebat fugiens hostem, persæpe velut qui Junonis sacra ferret, subaudi incedebat.

CAP. IX.

DE Pleonasmō.

PLEONASMOS, seu *Parelcon*, fit quum ad legitimam constructionem aliquid additur; ut, *Adesdum, Iteradum eadem ista mihi; (1) Quoad ejus fieri potest; Nusquam gentium: Ubique locorum:* quamvis in his genitivis poterit esse Ellipsis nominis. Proprie dicitur *Pleonasmus*, quum additur (2) nominibus Comparantibus adverbium *Magis*. Virgil. Culice:

terfecisset, vel Vexasset, Volebat, Jubet, Periisse. Vide etiam Munkerum ad Hygin. Fab. 13. circa finem. Similiter Græci, Aelianus Var. Hist. II. 7. Ν μὲν δὲ τὸ ὀρθαίως, ἐπὶ οὐκ ἔστιν ἀνὰ τὴν ὀρθότητα, ἐκδέναι πανδίων, ἔστι ἐπὶ ἐπιπλάσσει αὐτὸν ἰσχυρῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πένον ὁ τῷ παίδος πολὺς, ἔστι τὰς Ἀρχαίς ποιεῖν αὐτὸ, scil. *Negat* ad duo commata refertur, in quorum altero intelligendum tantum *Dicit*: de quo vide hic Sanctium et Gronovium Patrem Observ. IV. 2. pag. 28. et Me supra Cap. 5. not. 7. pag. 661. et maxime Cap. 7. not. 5. p. 694.

(1) *Quoad ejus fieri potest.*] In hac locutione tantum abest, ut

sit Pleonasmus, ut certa in ea sit Ellipsis. Vide supra ad III. 6. init. pag. 421. De reliquis vide infra in Hellenismo.

(2) *Nominibus comparantibus, etc.*] Adde Justinum. III. 2. 7. non inventionem earum (legum) magis, quam exemplo, clarior: ubi vide Berneggeri Notas. Plaut. Mercat. V. 2. 57. neque est cui magis melle melius æquum fiet. Additur etiam *Non minus Comparativus*. Florus IV. 2. 47. sed non minus admirabilior illius exitus belli: ubi vide Indicem Freinsheimi. Sed et Græci ita. Aelianus Var. Hist. X. 9. πῶτα μάλιστ' ἰδίων ἰσχυρῶς. Vide Vechnerum Hellenol. I. 6. et Me supra II. 10. 5. pag. 220.

Quis magis optato queat esse beator ævo? Ovidius, sive is Lucanus est, ad Pisonem, Quodque magis dono fuerit pretiosior omni. Plaut. Aulul. Ita mollior sum magis, quam ullus Cinædus: ibid. Neque cui plus amplius malefaciam: idem Pænul. Verum qui dederit, magis majores nugas egerit: idem Capt. Nihil magis hoc certo certius: idem Stich. Imo enim hic magis et dulcius: idem Bacchid. Magis amiciorem. Hinc illud in Sacris, quod imperiti damnant, Magis plaris estis vos. Julius Ruffianus Rhetor, Pleonasmum vocat, vivere vitam, pugnare pugnam, servire servitutem, nocere noxam, furere furorem. Cui facile assentior, dum ne credat, Pleonasmum esse, Longam vitam vivere et hunc furere furorem: nam ut, Vidi oculis, Pleonasmus erit, ita, his oculis vidi, Pleonasmus non est. Additur quoque Superlativis adaugens particula. Columella, Apis, si sævit, (3) maxime pessima est. Sic dixit Horatius, Græcorum longe doctissimus.

C A P. X.

DE Syllepsis.

CONCORDIA vocum versatur in generibus, numeris, et casibus; at vero discordia casuum ferri non potest, sed in generibus, et numeris tantum, quæ per Syllepsin excusatur.

Syllepsis, id est, Conceptio, fit, quoties Generibus, aut Numeris, videntur voces discrepare.

Syllepsis generis est, quum aliud genus proferimus, et aliud concipimus. Cic. pro Sext. *Duo importuna prodigia, quos egestas, etc.* [Plaut. prolog. Pæn.

(3) *Maxime pessima est.*] Sic perpolitissime Aucr. ad Herenn. IV. 32. tum Pomp. de Or. Juris §. 45. Perquam brevissimos libros. Curt. IV. 7. Bessum quoque Bactrianorum Ducem, perquam maximo posset, exercitu coacto, descendere ad se jubet. Ubi non arbitrer

temere a codicum fide recedendum, qui si omittunt Ducem, refer Bactrianorum ad sequens Exercitu. Certe cur ita prorsus displiceat perquam maximo, non video. Vide et Ursinum To. II. pag. 430. 431.

» *scortum exoletum ne quis in proscenio sedeat*, (1)
 » pro, ne quis cinædus exoletus: nisi tamen, *Quis*,
 » *prisce*, omnium generum fuisse dicamus.] » Virgil.
 7. *Æneid. Pars arduus altis Pulverulentus equis*
furit. Livius lib. 10. *Capita conjurationis virgis*
cæsi: idem, *Latium Capuaque agro multati*: idem,
Samnitum cæsi duo millia trecenta. [Vide ad cap.
 8. not. 2.] Florus, *Duo millia electi, qui mori*
juberentur. Curtius, *duo millia crucibus affixi*. Et
 in Sacris, *Duodecim millia signati*, quod Valla
 inepte carpit. In Relativis quoque genus videtur
 discrepare. Terent. *ubi illic scelus est, qui me per-*
didit? idem, *Dii illum senium perdant, qui me*
hodie remoratus est: idem, *Aliquid monstri alunt,*
ea quoniam nemini, obtrudi potest, etc. Est et
 Syllepsis, ut quibusdam placet, cum nominibus epi-
 cœnis aliud genus damus, quam terminatio ipsa
 præfinit, ut, *Talpæ cæci*, et *timidi damæ*; *canis*
fœta; *boves meas*; *elephantus gravida*; *nova miles*;
 et multa hujusmodi: sed ego ad Ellipsin refero.
 Catull. ad Manlium, *Nec tantum niveo gavisæ est*
ulla columbo Compar. Vide *Fœmina*.

(2) Syllepsis Numeri est, cum ex singulari plurale
 concipimus, aut contra. Virgil. *Pars in frusta secant*.
 Ovid. *Pars volucres factæ*. Terent. *Aperite aliquis*.
 Sallust. *Cæpere se quisque magis extollere*. Virgilius,

(1) *Pro ne quis cinædus, etc.*]
 Vel potius, *ne quis existens scortum exoletum, etc.* Vide supra in
 Ellipsi Nominum vocem *Ens*. Vel
 etiam, *ne scortum exoletum, neu*
quis hominum ejus generis, sedeat,
 etc. Sic certe explicandum vide-
 tur illud Cætonis apud Festum in
Prohibere: Servi, ancillæ, si quis
eorum sub centone crepuit, nullum
mihî vitium facit. Sallust. *Catil. 43.*
Cetera multuudo suum quisque nego-
tium exsequeretur. Similiter Teren-
 tiana illa, *Aperite aliquis actutum*
ostium. Et ita Plautus quoque
 Pseud. V. 1. 37. *Heu Simoni me*
adesse quis nunciate. Vide et quæ
 notavimus ad *Zengma*, cap. 8.

not. 2. et ad Aelian. Var. Hist.
 VIII. 9. 3. et X. 16. 1.

(2) *Syllepsis numeri.*] Sic Plautus
 Pœnul. III. 3. 5. *Sed quid huc*
tantum hominum incedunt, ecquid-
nam afferunt? Cic. *Famil. X. 30.*
Cornu sinisterius pedem referre cæ-
perunt. Liv. I. 41. *Clamor concur-*
susque populi mirantium. cap. 50.
si se audiant, domum suam quem-
que inde abituros. Sueton. Nerone
 cap. 1. *ac magna pars rutila barba*
fuerunt. Sall. *Catil. 23.* *Pleraque*
nobilitas invidia aestuabat, et quasi
pollui Consulatum credebant. Vide
 omnino Gronovium de Pecunia
 Vetere II. 4. Ita vero et Græci:
 Aelianus Var. Hist. XIV. 22.

Alterum in alterius mactatos sanguine cernam. Et in sacris, Alter alterius onera portate. Terent. *Eunuchum dixisti velle te, quia solæ his utuntur reginæ: idem Heaut. Nam parentum injuriæ uniusmodi ferme sunt, paulo qui est homo tolerabilis.* Boëtius, *Nil infelicius homine, quos morsus muscarum necat.* Est et Syllepsis Numeri, quum plura singularia feruntur in pluralem, suppositi dignitate servata, ut, *ego et tu valemus; ego et vos sedemus; tu et pater jubetis.*

Syllepsis (3) per Genera et Numeros simul, talis est. *Pars in carcerem acti, pars bestius objecti.* Livius, *Maxima pars ob equitibus in flumen acti: idem, Pars per urbes dilapsi: idem, Tunc enimvero omnis ætas currere obvii.* Virgilius 6. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi: idem, Pars mersi tenere ratem.* Statius lib. 7. *Subeunt Tegæa juventus Auxilio tardi.*

Est et audacior quædam Syllepsis Numeri, (4) quum unus tantum Casus, Sexto comitatus, fertur in

περίηπου ἢ αὐτὸν, ἢ περιήθου τὸ πᾶν δὲ.

(3) *Per genera et numeros.*] Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occisi.* Cap. 105. *Cohors Peligna velitaribus armis non secus atque aliis armis, adversus tela hostium, quod ea levia sunt, muniti.* Quem locum perperam sollicitat Ursinus. Sensus est, Pelignus æquo hisce levibus armis, ac si alia et graviora haberent, fuisse munitos adversus tela hostium, quoniam et illorum tela itidem essent levia. Orat. 1. ad Cæs. *Cetera multitudo alius alium secuti.* Or. 2. *Druso semper consilium fuit summa ope niti pro nobilitate, neque ullam rem agere intendit, nisi illi auctores fierent.* Livius III. 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuit, auxere iras in plebem.* Tacit. An. II. 52. *Legionem, et quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem ducit.* Ael. Var. Hist.

X. 21. ἰσοδὲ μετρίων καδίκαται. Julianns Orat. I. pag. 19. μὲθ' ὅσων ἢ παύλιν προσθίμενοι. pag. 24. πᾶν ἢ ὁμοίως τὸ σῆματιον. Et p. 29. ἢ μήπως ἕνε το σῆματιον. Quem locum male sollicitavit Petavius, et recte contra eum asseruit Illustris Spanhemius pag. 199. Vide et Gronov. de Péc. Vet. II. 4.

(4) *Quum unus tantum casus.*] Sic iterum Sallust. Catil. 43. *Lentulus cum ceteris constituerant.* Jug. 101. *Boechus cum peditibus postremam aciem invadunt.* lib. III. Hist. 10 Ep. Pompeji, *Dux hostium cum Valentia et exercitu deleti.* Liv. XXI. 60. *Dux cum aliquot Principibus capiuntur: ubi vide Gronovium Florus III. 10. Cuius cum Titurio Sabino legatos ibi amisimus.* Hyginus. fab. 6. *Cadmus cum Harmonia in Dracones sunt conversi, ubi vide Munckerum, ut et ad fab. 127.*

pluralem: ut si dicas, *Muta cum liquida ancipitem reddunt precedentem vocalem.* Ovid. *Ilia cum Lauso de Numitore sati: idem Metam. 1. Littora, cum plausu clamor, superasque Deorum Implevere domos: idem 2. Metam. Sors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, sicut.* Virgil. *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Terent. *Heaut. Syrus cum illo vestro consusurrant.* Virgil. 2. *Æneid. Divellimur inde, Iphitus, et Pelias mecum.* Curtius lib. 4. *Pharnabazus cum Apollonide, et Athenagora, vinciti traduntur.*

Quemadmodum in Syllepsi Numerorum, ad nomen primæ Personæ recurrimus, deinde ad secundæ, quia digniora sunt; ita in Syllepsi Generis, (5) ad Masculinum, si inter alia fuerit, recurremus. Terent. *Quam pridem pater mihi, et mater mortui essent.* Ovid. in *Fast. Mulciberi capti, Marsque, Venusque, dolis: ibid. Jane fac æternos pacem, pacisque ministros.* Potest et hoc esse Zeugmatis. Virg. *Cæsosque reportant Almonem puerum, sædatique ora Galesi.* Plin. lib. 17. c. 11. *Seriores supradictis, narcissus, et lilium.* Livius lib. 7. *Maced. Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes, matrimique, ad id sacrificium adhibiti.* Cic. 1. *Offic. Propter summam et doctoris auctoritatem, et urbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis: idem de Senectute, Quod si hæc apparent in bestiis, volucris, agrestibus, natantibus, suibus, cicuribus, feris, primum se ut ipsi diligant, etc.* Virgil. 4. *Georg.*

*Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.*

Dicunt Grammatici, Genus Neutrum concipere

(5) *Ad masculinum, etc.* Idque ita, ut etiam uno masculini sexus et Generis nomine comprehendatur feminine quoque Genus. Tac. An. XI. 38. *Cum filios mœ-*

rentes adspiceret. Atqui Claudius, de quo loquitur, unicum habebat filium Britannicum. Intellige ergo sub hoc vocabulo etiam Filias. Sic XII. 4. *Fratrumque non incestum,*

cætera, dum non sint vere Masculina; ut, *virga tua, et baculus tuus, ipsa me consolata sunt*. Sed id falso docetur; nec enim hic Syllepsis est, sed Ellipsis: deest enim *negotia*, græce *Pragmata*. Quasi vero in propriis masculinis id fieri non possit: nam recte dicas, *pater tibi, et mater sunt vilia præ lucro*. Tacit. lib. 5. *Parentes, liberos, fratres vilia habere*. Solinus, *Polypus et Chamæleon glabra sunt*. Ovid. *Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur*. Cic. 1. Tuscul. *Dic quæso, num te illa terrent, triceps apud inferos Cerberus, Coccyi fremitus, transvectio Acherontis, mento summam aquam attingens siti enectus Tantalus*. (6) *Sallust. præterea divitiæ, decus, gloria, in oculis sita sunt*. Lucret. lib. 1. *Ductores Danaum delecti prima virorum*. Cic. 1. Divin. *Annus salubris et pestilens, contraria, supple negotia, id est, res contrariæ*.

C A P. X I.

De Hyperbato, et ejus partibus.

HYPERBASIS, sive *hyperbaton*, est verbi transgressio, et ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

sed incustoditum amorem, h. e. fratris et sororis. Vide ibi Gronovium et adde quæ supra notavi pag. 580.

(6) *Sallust. præterea.*] Sic. Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque in Sicilia jussa dari. Obseq. cap. 78. Sacrarium et laurus ex mediis ignibus inviolata stetero.* Cic. Famil. VIII. 20. *Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam studiaque perspecta habet.* Tac. Ann. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legibus coercita.* Sall. Catil. 10. *Iis otium divitiæ, optandæ aliis, oneri miseræque fuere. Lege optanda, ex MSto, quem habuit Vir Ampliss. Teoph. Hogersius, Da-*

ventriensi de Athæneo Professor, de Civitate Consul, optime quondam meritis. Sic cap. 36. Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant. Cap. 54. *His genus, atus, eloquentia, prope æqualia fuere.* Jug. 8. *Utro illi gloriam et regnum ventura.* Sic lego, quum in Codice, quem Bibliotheca Davenportiensi quondam comparavit Pater meus, sit *venturam*, in vulgatis edd. *venturum*. Cap. 38. *Nox et præda castorum hostes remorata sunt. Ita et alibi passim. Decl. Latronis adv. Catil. Nec Sp. Mælio favor civitatis, nec Saturninus sacrosanctæ dignitatis, auxiliata est. Dele omnino rō Est, et intellige sunt. Vide et supra IV. 79-*

Anastrophe est dictionum præposterus ordo: ut, *mecum, tecum, secum; quibus de rebus; (1) interest mea; adigere arbitrum, pro, agere ad arbitrum.* Cic. in *Topicis*.

Tmesis, id est, sectio, quando composita vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones; (2) maximo te orabat opere.* Horat. *Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.* Virgilius, *Nascere, præque diem veniens age Lucifer alnum.*

Parenthesis est sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas.*

Synchysis est ordo dictionum confusior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles;* ordo est, ubi erant centum, inde occidit quinquaginta. (3) Multus in hac figura est Horatius, ut in *Arte, Qui variare cupit rem prodigialiter unam,*

(1) *Interest mea, adigere arbitrum.* In his non tam *Anastrophe*, quam *Ellipsis*, per quam repeti debet præpositio, quæ verbo est conjuncta. Sic *Adire aliquem, Adjacent mare, etc.* quæ passim occurrunt. Vide supra ad III. 5. not. 2. et 3.

(2) *Maximo te orabat opere.* In eo nulla est *Tmesis* non magis quam in *Pro Consule, Animum advertere* quæ etiam contracta fuerunt tandem in *Proconsul, Animadvertere.* Sic ergo et per contractionem dicitur *Magnopere, Maximopere:* Sed genuinum est *Magno opere, Maximo opere.*

(3) *Multus in hac figura.* In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex *Porphyrione*, non omnino opus putem ad *Synchysis* confugere. Certe ea manifestior longe est in reliquis plerisque ex *Horatio.* Sed et apud alios Auctores videas sæpenu-mero ordinem vocabulorum confusorem, et separata, quæ conjungenda erant. Ex *Terentio* nunc quidem adferemus nonnulla, ut inde alia ejusdem loca

paulo intricatiora explicemus, et sic usum talium observationum ostendamus. Heaut. I. 2. 15. *Timet omnia, Patris iram, et animum Amicæ, se erga ut siet, sua.* Hec. IV. 4. 57. *Dabo jusjurandum, nihil esse istorum, tibi.* A. delph. III. I. 5. *Miseram me, neminem habeo, solæ sumus, Getta autem hic non adest: Nec quem ad obstetricem mittam, nec quæ accessat Æschinum.* Ubi refero hæc posteriora ad *Neminem habeo:* nam quod adest hic non repetendum aut intelligendum censeam, id oritur ex eo, quod non poterat alius adesse, quum alium neminem haberet præter *Getam.* III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, Atque huic malo salutem quarant, auxilii nihil adferant, Quod mihi que, heraque, filiaque herili, est.* Ubi posterius quod respicit malum, non auxiliium. Andr. I. 1. 54. *Qui tum illam amabant, forte filium Perduxere illuc secum, ut una esset, meum.* II. 3. 2. *Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem*

Delphinum silvis appingit, id est, *Delphinum silvis appingit prodigialiter*: ibidem, *Chorusque turpiter obicit sublato jure nocendi*, ordo est, chorus obtulit, sublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphy-

Chremes, *Ipsus sibi esse injurius videatur, neque id injuria: Priusquam tuum, ut sese habeat, animum, ad nuptias, perspexerit.* Duplex hic Synchronismus: Altera in eo consistit, quod postremus hic versus non subjungitur primo, quem, ut statim subsequeretur, sensus et Constructionis ordo postulabat. Ordo enim est, si ob id, quod *Chremes non dat tibi uxorem, tibi nunc succenseat pater; priusquam perspexerit, etc. ipsus sibi*, etc. Altera est, quod non ad nuptias separatur ab iis, ut sese habeat, interjectum aliis. Nam etiam hic ordo constructionis est, priusquam perspexerit tuum animum, ut sese habeat ad nuptias. Phorm. III. 2. 27. *Nequeo exorare, ut me maneat, et cum illo ut mutet fidem, Triduum hoc.* Phædræ amicam Leno vendiderat Militi, qui eam sequenti die erat abducturus. Rogabat itaque Phædræ lenonem, ut militi non servaret fidem, et se opperiretur per triduum, seu differret venditionem mulieris in triduum, intra quod tempus pecuniæ se daturum pollicebatur. *Triduum hoc respicere illa, à quibus distractum est, ut maneat me*, clarum ex v. 4. ubi Phædræ obsecrans interrogat ipsum lenonem, *Nequeo te exorare, ut maneat triduum hoc?* Ex his jam explicari forsitan debent etiam ultima prologi Andriæ, in quibus adhæsere Interpretes. *Fayete, adeste æquo animo; et rem cognoscite: Ut pernoscat, ecquid spei sit reliquum, Posthac quas faciet de integro comædias, Spectandæ, an exigendæ, sint vobis prius.* Turbat hic interpretes non prius, et ideo nonnulli in ultimo versu exponunt non Spos-

tandæ, alii non Exigendæ, per Probandæ, Examinandæ. Ego vero putem, utrumque hic sumi eo sensu, quo solent, quando agitur de fabulis, et quidem, ut poni etiam videntur hoc in loco, sensu sibi maxime contrario. Spectabatur per silentium comædia, quæ placebat; Exigebatur et explodebatur, quæ displicebat. Sic spectari et cognosci, Hec. prol. I. 3. Exigi II. 4. et 7. Per Synchronismum autem distractum videri possit non Prius, interpositis nonnullis aliis, à non pernoscat. Quo pacto sensus foret: *Adeste, ut pernoscat ex hac comædia prius, ecquid sperandum sit vobis de illis, quas posthac Poëta de integro faciet, utrum ex, quæ proferentur in scenam, sint vobis spectandæ, an vero statim exigendæ.* Populus enim comædias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod sequitur ex vulgata distinctione et interpretatione, sed Magistratus, qui edebant ludos, ad probandas fabulas, antequam eas emerent, adhibebant sæpe peritum judicem, sicuti tempore Ciceronis et Horatii adhibebatur P. Mæcius Tarpa. Vide Horatium in Arre Poet. et Cicer. Famil. VII. 1. atque ibi Manutium. Si cui tamen durior videatur illa transpositio, tum vero purem omnino sensum Terentii esse; adeste, ut ex hac comædia pernoscat, quid de reliquis hujus Poëtæ sperandum sit vobis, utrum si alia et Nova illius Comædia in scenam proferatur, ex præjudicio hinc sumpto, spectare eam debeatis ad finem usque, an vero statim et prius, quam agatur tota, exi-

tionem. Idem Horatius, *Et male latus in pede calceus hæret*, pro, male hæret: idem in *Odissæ*, *Inultus ut flebo puer!* idem 1. Sermon. *Ubi sedulus hospes Pene macros arsit dum turdos versat in igne*: idem,

gere et explodere, ut quam spectare non sit operæ pretium. Videtur enim Verbum *Spectare* aliquando poni pro *perspectare*. Sic in *Hec. prol. I. v. 3.* *Hæc quum data est nova, novum intervenit vitium et calamitas, ut neque spectari, neque cognosci poterit.* Et *prol. 2. v. 12.* *Perfeci, ut spectarentur.* Verum isthoc Synchyseos cujusdam modo exponendum nullus dubito locum *Heaut. I. 2. 11.* *Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius, ut hanc lætitiâ primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus est.* Buchnerus in *Thesaurio Fabri* priora hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipsam, *Lautius*, et magis *opipare*, quam domi solet: quod etiam in postremis ejus *Thesauri* edd. est servatum. Secundum hanc ergo expositionem simpliciter dixisset *Chremes*, *Quam vellem Menedemum invitatum*, quasi antea invitatus plane non fuisset. Atqui invitatus jam antea fuerat à *Chremete* *I. 1. 110.* *Nunc si commodum est, hodie apud me sis, volo, etc.* Præterea neque nova esse poterat *Chremeti*, quare nunc denuo vellet *Menedemum* invitatum, hæc ratio, ut secum *lautius* ederet *Menedemus*, quam domi soleret. Nam cum eum antea jam invitarit, debuit id sane ea de causa fecisse, cum hæc inter tales certe homines præcipua sit invitandi causa. Nunc autem nova aliqua designatur diserte causa, quæ antea non fuerat, quæque nunc erat, et hæc quidem, ut hanc lætitiâ reversi filii *Menedemum* primus objiceret. Quid ergo? *Accipe* hunc locum ita, ut dicat

Chremes, se velle *Menedemum* amplius fuisse invitatum, quam erat factum. Nam cum ille recusasset venire, desisterat statim *Chremes* ulteriore invitatione. Proinde additur, *Atque etiam nunc tempus est*, non simpliciter invitandi, quod jam factum erat, sed denuo et amplius. Porro ut nobiscum esset hodie, intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me sis volo.* Sed ea sic accipienda puto, quæ perperam, hoc non animadverso, separantur et distinguuntur *Eun. IV. 5. 24.* *Itaque ut ne viderem, misera huc effugi foras. Quæ futura exempla dicunt in eum indigna!* Ita editur et distinguitur. At *Ego* conjunxerim omnia, et sine interrogatione rerulerim exempla indigna, quæ dicunt in eum futura, ad verbum *viderem*, ad quod ceteroqui, nihil est aliud, quod referatur. Maxime autem adhæserunt viri docti ad *Adelp. V. 7. 19.* *DE. Syre, cessas ire ac facere? SY. quid ago? DE. Dirue Tu illas, abi et traduce.* Sic ineptissime et sine ullo sensu distinguitur in *Batavica* Variorum Editione. Rectius *Faernus* et *Heinsius*, *Dirue. Tu illas abi et traduce.* Sed tamen sollicitat hæc *Guietus*, solita sibi conjectandi audaciâ, legendum pronuncians, *Abi tu Geta et traduce*: quamvis nihil ista pertineant ad *Getam*, ac *Demea* alloquatur his verbis *Æschinum*, cui et antea *v. 12.* dixerat, *hac transfer scil. sponsam, unam fac domum, TRADUCE et matrem et familiam omnem ad nos.* Secutus est tamen novissime *Guietus* Auctor *Criticæ P. III. Sect. I. cap. 9. §. jubens, Lege: Tu (Geta, nimirum) illas abi, et traduce.* Addit

Sæpe velut qui currebat fugiens hostem, id est, currebat velut fugiens hostem: et Satyr. 1. At hunc liberta securi Divisit medium fortissima Tyndari-

Vult Getam quam brevissima via domum ire, ne mora ulla sit. Quasi scilicet, interea dum maceria diruebatur, Geta non potuisset per plateam citius domum ire, quæ erat in proximo, quam si exspectaret, usque dum diruta esset illa maceria; et quasi illac, seu per eam dirutam, Geta omnino eundem fuisset potius, quam per plateam. Unica tantæ conjecturæ est Causa quod id illas ceteroqui referendum sit ad traduce, a quo separatum est, quam trajectionem (ait Clericus) verborum nemo ferat in Comico æque terso, ac Terentius est: et quæ certe Dithyrambici sit Poëta, non Terentii. At Terentii quoque eam esse, tot jam exempla abunde poterunt probare. Sed et sic plane Plautus inter serva hunc senem interponit itidem aliud verbum et quidem Neutrum, Mercat. V. 4. 35. Euthyche, sed oro, sodalis ejus es, serva, et subveni, hunc senem, para me clientem, ubi male itidem punctum post Subveni positum est. Adde jam similem separationem, et alterius constructionis, et quidem integri sensus, interpositionem, ex Hec. prol. II. 25. Quum primum eam agere cæpi, pugilum gloria, Funambuli eodem accessit expectatio, Comitum conventus, strepitus, clamor mulierum, Fecerunt, ut ante tempus exirem foras. Ubi pugilum gloria referendum est omnino cum reliquis Nominativis ad verbum Fecerunt, licet ab eo sit separatum per integram sententiam de Funambulo, quæ alterius est constructionis. Quid faciemus jam Sallustio? Qui in Catil. cap. 16. Sed juventutem multis modis mala facinora edocebat, ex illis testes signatoresque falsos commodare, fidem, fortunas, pericula, vilia ha-

bere. Post ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat. In quibus habere pendet a verbo edocebat, ad quod difficulter referas commodare, quod pro commodabat videtur positum. Et ita in Jug. cap. 17. ubi omnia Africæ in Nominativo memorat, Mare sævum, ager frugum fertilis, etc. genus hominum salubri corpore; plebsque senectus dissolvit, nisi qui ferro aut bestiis interiere. Nam mortuus haud facile quenquam superat. Ad hoc malefici generis plurima animalia, scil. ibi sunt. Postrema hæc vel addita a sciolis, vel transposita censet Gruterus. Nec minus ineptit Glareanus; quum ejusdem illa sint constructionis, cujus superiora, a quibus tamen longiore ista Hominum commemoratione sunt separata. Sic cap. 21. Legati in Africam maturantes veniunt, eo magis, quod Romæ, etc. de prælio facto audiebatur. Sed is rumor clemens orat. Quorum (legatorum) Jugurtha oratione accepta, etc. Multa enim et istio sunt interposita. Similiter vero apud Græcos. Ael. Var. Hist. I. 15. ὁ ἀράων ἐμπύτοι τοῖς νεώλοισι, ἀπελοῦνται αὐτῶν ἢ φθόγην, ἢ αὐτὴν βασιλευσθεῖσσι, δὲ ἀσπί τοῦτο. Variè sollicitant et emendare aggreddiuntur hunc locum Interpretes, ut in notis eorum videre est. Sed nihil omnino mutandum, ut ad eum locum ostendi, ubi plura hujus Synchroniseos exempla attuli. Decepit eos, quod non animadvertierunt, referenda posteriora ad τὸ ἀπελοῦνται. Scilicet Masculus inspuit pullis, abigens per illud ipsum ab iis individiam, etc. Similiter cap. 14. ἂν ἴν, οἷα ἴππος, ποδῶν μὲν τῆν Ἡερκλέϊ ὁ Λιππίας, καὶ τῆς τοῖαυτῆς συμβουλῆς. Construe;

darum;

darum; ordo: (4) liberta fortissima divisit hunc medium securi Tyndaridarum: quem locum ego nostris temporibus ex Sophoclis Electra primus animadverti: et Satyr. 4. *At veluti te Judæi, cogemus in hanc concedere turbam, id est, cogemus te, veluti Judæi, subandi cogunt.*

(5) *Anacoluthon*, id est, Inconsequens, proxime accedit ad Solæcismum; sed magis Rhetorum est. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conspicio regionibus? Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prator interea, ne pulchrum se ac beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque carmen compositum est.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labor, omne,*

ὅτι ἐμοῦ ἐκ τῆς τοιαύτης συμ-
βουλῆς. Sic in Actis V. 38. 39.
ἀπόστειλὸν τὸν ἄνδρα τὸν τούτων,
ὃν εἶπατε αὐτὸς, ὅτι ἐδὲν ἢ ἐξ ἀ-
βραάμ ἢ βάλν αὐτὰ, ἢ ἐξ ἔργου
τῆτο, καταλύθησεται, ἐν δὲ οὐ
θεῶν ἐστὶν ἢ δύνασθε καταλύσαι αὐτό
μήποτε ἐξ ἑωυμάχου ἰουδαίου. Refer
hic τὸ μέγεθός cum Πρίκκω ad ἰασαίτη
αὐτὰς.

(4) *Liberta fortissima.*] At videt
istic Torrentium. Locus est Sat.
I. 1. 100.

(5) *Anacoluthon.*] Sic Plaut.
Poen. III. 3. 46. *Tu, si te Dii
amant, agere tuam rem occasio
est.* III. 5. 24. *Hi, qui illum du-
dum conciliaverunt mihi Peregrini-
um Spartanum, id nunc his ce-
rebrum aritur, Me esse hos tre-
centos Philippos facturum lucri.*
Rud. II. 7. 14. *Ille qui consulte,
docte, atque astute cavet, diutine
uti bene licet partum bene.* V. 2
4. *Illic scelestus liber est, ego qui
in mari prehendi rete atque excepi
vidulum, dare ei negatis quic-
quam?* Cic. de Offic. III. 26.
*Utile videbitur Ulyssi, ut quidem
Tragici prodiderunt, nam apud
Homerum nulla talis de Ulysse su-
spicio est: sed insimulant eum Tra-
gœdia, simulatione insaniam mili-
tiam subterfugere voluisse. Abar-*

ravit hic Cicero manifeste ab ea
elocutione, qua cœperat, nec
enim eadem constructione perse-
quitur exponere, quid utile fue-
rit *Ulyssi*. At quod Sanctius ex
Cicerone pro Mur. adfert, in
eo nullum est *Anacoluthon*. De-
lendum modo comma post *intē-
rea*. Hirtius B. Afric. cap. 25.
*Dum hæc ita fierent, Rex Juba,
cognitis Cæsaris difficultatibus co-
piarumque paucitate, non est vi-
sum dari spatium convalescendi,
augendarumque ejus opum.* Sall.
Jug. cap. 1. *Sin animus captus
pravis cupidinibus ad voluptates
corporis pessundatus est, pernicio-
sa libidine pauli per usus, ubi per so-
cordiam vires, tempus, ingenium
diffuxere, naturæ infirmitas accu-
satur.* In his quoque non vi-
dentur responderē τὸς usus postre-
ma. Davisius refert huc quo-
que Cæsaris locum. B. Gall. I.
18. *Reperiebat etiam Cæsar inqui-
rendo, quod prælium equestre ad-
versum paucis ante diebus esset
factum; initium ejus fugæ a Dum-
noyige atque ejus Equitibus fac-
tum esse. At nullum hic Ana-
coluthon constituerim, sed po-
tius Ellipsin vocis prælium, seu
in prælium. Nam absolute quo-
que dicitur inquirere aliquid. Ci-*

quod est interea tempus, priusquam id rescitum est; lucro est. Donatus hic aliquid deesse affirmat; (6) mihi videtur deesse κατά, id est, circa.

CAP. XII.

De Hellenismo, sive Antiptosi.

HELLENISMUM, sive Græcam constructionem; nominamus, quoties auctores sic græcissant, ut latina norma defendi nequeant. *Hellenismum* in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptosin* persequemur, quum hæc sola Latinos canones excedere videatur.

Antiptosi Grammaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis casum pro alio posse poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro ille dies. Quod figmentum si esset verum, magna nos sollicitudine liberaret: frustra enim quæreremus, quem casum verba regerent.

Græci non raro e duobus casibus, si se mutuo respiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adiungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, (1) περί

cero de Offic. I. 4. *Omnia, quæ ad vivendum sunt necessaria, inquirat et parat.* Et Elliptice; ut hic, ita fere apud Tacit. Ann. XIV. 22. *Igitur quasi depulso jam Nerone, quisnam deligeretur, inquirebant.* Sed simplicissimum videtur, particulam quod accipere positam, ut solet, pro propterea quod: nam idcirco inquirebat, quod prælium esset, etc. Frequentissime autem anacolutha prioribus similia occurrunt apud Græcos, quæ, ne longior sim, afferre nunc supersedeo. Vide me ad Aelianum Var. Hist. II. 11. et Clericum Artè Crit. P. 2. Secr. 1. cap. 10. §. 10, etc.

(6) *Mihi videtur deesse .*] Non absurde. Sic forte Plaut. Bacchid. II. 2. 36. *Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac*

me ipsum amo, Nullam æque invitatus specto, si agit Pellio. Expone, etiam Epidicum, immo nullam æque, invitatus. Vel etiam, quod ad, ἔξ Epidicum ipsam, nullam, etc. Rud. IV. 3. 23. *Vidulum istum, cujus ille est, novi hominem.* Manifesto pro, quod ad vidulum istum, etc. Men. II. 2. 37. *Nummum istum, quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas porculum afferri tibi.* Sensus est, vel, quod ad nummum istum, quem, etc. jubeas eo porculum, etc. Vel Nummo isto, quem istum nummum mihi pollicitus, jubeas tibi afferre porculum. Vide et supra Notas ad II. 5. n. 5. pag. 186. 187. et ad II. 9. pag. 202.

(1) *Περί λόγων, ὡς λέξ.*] Sic Actor. Ap. XXVI. 22. ἔπειτα

λόγων, ὃν ἔλεξα, id est, de verbis, quibus dixi, pro, quæ: χρῶμαι; ὅς ἐχω βιβλίους, id est, utor, quibus habeo libros, pro, quos. Huc potest referri illud ex Pandectis libro 30. tit. I. leg. 114. §. *Divi Severus, et Antoninus rescripserunt, eos, qui, etc.* (2) *Lego, ii qui,* pro eorum qui, Exodi cap. 2. *Ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σε δίδωσί σοι,* id est, *In solo terræ bonæ, cujus Dominus dabit tibi,* pro, *quam.* Et Lucae cap. 1. *καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἀγίας αὐτοῦ; ὅρκον, ὃν ὁμοσε πρὸς Ἀβραάμ,* id est, *ut memor esset testamenti sui sancti, jusjurandum quod juravit ad Abraham,* pro, *jurisjurandi, quod:* Lucae cap. 21. *εἶπε, ταῦτα, ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφελήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ,* id est, *Dixit, Hæc quæ videtis:*

τὸς λόγων ἀπὸ τοῦ πρὸ ὄνται ἐλάλει μετὰ λόγων γίνεσθαι ἢ Μωσῆς. Anton. Liber. fab. 12. τῆ ἰθὺν; ἢ ἐφ' ἑρῆ. Aelian. Var. Hist. II. 10. ἴσθ' ἐμείναν, ὃν ἔλεγε. XIV. 32. *καὶ ἐπὶ τῶν ἰσθ' ἀπὸ τοῦ ἑρῆ ἕως ἀπὸ τοῦ πρὸ:* ubi æque; ac in loco Actorum, prior casus quem alter sequitur, per Ellipsin est omissus. Utrobique enim desideratur Pronomen Demonstrativum in Genitivo, τῶν, et τούτων quibus respondent ἀπὸ, sct Vide me etiam ad Ael. IX. 4. 5.

(2) *Lego ii qui.* Immo vero referri potest hoc exemplum ad Anacoluthon, æque ac quæ istic notata sunt, maxime nota 6. Vel si quid mutandum, lege cum Glossa, *Eor, qui,* h. e. *Eorum.* Locus enim integer sic se habet *rescripserunt, eos, qui testamento quid vetant alienari, nec causam expriment, etc. nullius momenti esse scripturam.* Huc autem pertinent, quæ relativum habent positum, non in eo casu, quem requirebat verbum, cui jungitur, sed in eo, quo positum fuit Substantivum, ad quod refertur, ut λόγων ὃν κτλ. E contrario alienum ab hoc loco est, quod Auctor adfert ex Lucae cap. 21.

referendumque et illud ad Anacoluthon. Similiter et Lucae cap. 1. hinc excludo, nisi, ut hic locum habeat, legendum sit cum et ex Theophylacto, ἑρῆ; ἢ. Ceteroqui si vulgatam nunc lectionem volumus tueri, refero ad Ellipsin πρὸς. καὶ ἢ ut ἑρῆ illuc sit positum pro καὶ ἑρῆ. Ex Latinis Sanctianis duo priora sola sunt hujus loci et generis. Quibus adde Sallust. Histor. I. in oratione Philippi. *Non pro sua, aut, quorum simulat, injuria,* h. e. aut pro eorum injuria, quos simulat, h. e. prætexit. Gell. II. 26. *In iis coloribus, quibus modo dixisti, denominandis.* Cic. Famil. II. 15. *Cum, in quo accusabar, culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas literas, præt te ferres studium, etc.* Hic: ἢ in quo ortum inde, quod in priore constructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipsin suppressum, in eo. Pertinet huc etiam usitata illa locutio, non quo, Terentius pro. Eun. v. 28. *non quo furtum facere studuerit.* Et plenius L. 2. 16. *Non pot quo quenquam plus amem aut plus diligam, eo feci.* Nempe quod ponitur hoc casu, quia refertur ad

venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, pro, ex his, vel horum. Demosthenes, ἐκ τοῦ ἐπιστολῶν τοῦ ἔχειν μαθέσθαι, ὃν εἰς Πελοπόννησον ἔπεμψε, id est, ex epistolis ejus cognoscetis, quibus in Peloponnesum misit, pro, quas. Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epist. Quum scribas, et aliquid agas eorum, quorum consuevisti, pro, quæ. « [Livius I. » Raptim quibus quisque poterat, elatis exhibant: » ibid. Mitteret cum imperio, quem ipsi videretur, » (3) pro, eum qui. Cic. Consulibus Senatus per- » misit, ut his rebus legem, quam ipsis videretur, » dicerent.] » (4) Plaut. Curc. Sed istum, quem

eo. Sall. Catil. 34. Massiliam in exilium proficisci, non quo sibi tanti sceleris conscius esset, sed uti Resp. quieta foret. Cicero Famil. II. 5. Non quo verear, etc. Et sic alibi passim. Pene tamen crediderim, etiam hasce locutiones ortas primum ex Ellipsi, qua tamen non animadversa a posteris, factum fuerit, ut sæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, sed perperam eo modo. quo nulla statui potest Ellipsis. Nam apud Ciceronem cum dicitur, Aliquid ages eorum, quorum consuevisti, possis et debeas supplere, agere aliquid. Apud Sallustium, aut quorum simulat injuria, suppleas licet, aut pro injuria eorum, pro quorum injuria simulat se arma cepisse. Apud Livium raptim quibus quisque poterat elatis, exhibant, non absurde item suppleas, vel explices, quibus elatis quisque poterat exire. Confer quæ proxima dicuntur Nota. Sed tamen quia non semper ita liquido res procedit, prout posteriores Græcorum Latinorumque Ellipticam hanc locutionem corrupisse, vel aliter, quam oportuerit, protulisse. Adde his, quæ mox Sanctius pag. 731. profert, veluti Mammæ Putres, Equina quales ubera, pro qualia.

(3) Pro, Eum qui.] Minime genium. Ellipsis in his est,

quæ verbum semel positum repeti jubet, hoc sensu, eum, quem ipsi mittere videretur. Similiter in eo, quod continuo sequitur, quam ipsis videretur, supple dicere. Miror Sciopium credidisse aliquid insoliti et peregrini in his inesse, cum passim ita loquantur veteres. Cic. Famil. XIII. 10. Si me tanti facis, quanti Varro existimat. h. e. quanti Te facere me, Varro existimat. I. 9. Magnus animorum motus factus est, cum illorum, quorum oportuit, tum, etc. Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De Offic. I. 21. Ajax, quo animo traditur, milites mortem oppetere maluisset. Expone, Ajax præditus eo animo, quo animo præditus fuisse traditur. II. 22. Ne illam quidem consequuntur, quam putant, gratiam, scil. se consecuturos. Tacitus Ann. XII. 7. Cuncta Feminae obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis illudenti, h. e. ut Messalina rebus Rom. illuserat. Gellius IX. 4. Vestigia pedum habentes retro porrecta, non, ut ceterorum hominum, prospèctantia, h. e. ut prospectant vestigia ceterorum hominum.

(4) Plaut. Curcul.] Hujusmodi loca attulimus, et aliter explicuimus supra ad pag. 186. 187.

quæris, ego sum: idem Amph. Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat: idem Aul. Pici divitiis, qui aureos montes colunt, ego solus supero. (5) alii emendarunt Picos. ibid. Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea inducitur ratis: quidam legunt pueris. Horat. 1. Serm. Occurrunt animæ, (6) quales nec candidiores terra tulit, pro, qualibus: quod non intellexit Lambinus. Idem epod. 5. Nardo peruncrum, quale non perfectius meæ laboraverunt manus, pro, quali: hoc quoque ignoravit Lambinus. Huius generis sunt illa, (7) Non vacat mihi esse securus. Martialis, Nobis non licet esse tam disertis, pro, disertos: " [sicut Cic. Civi Romano licet esse Cæditanum.] "

Trahitur etiam casus inter duo verba, a non suo verbo. [Vide me ad.] Plaut. Amph. Atque ego te faciam, ut miser sis: idem Pseud. Satis si hanc hodie mulierem efficio, ut tua sit: ibid. Eia, scimus nos quidem te, qualis sis: idem Aulul. Sed servum meum Strophilum miror, ubi sit: ibid. Nimis hercle illum corvum ad me veniat, velim. Cic. Q. Frat. Hæc me, ut confidam, faciunt. Terent. Adelph. Illum, ut vivat, optant, pro, optant ut ille vivat: idem Phorm. Metuo lenonem, nequid suo suat capiti, pro, Metuo, ne leno suat; idem Eunuch. Hanc metui, ne me criminaretur tibi: ibid. Metuo fratrem, ne intus siet, pro, frater: nam sequitur,

et 201. denique et superiori capite ad Anacoluthon, not. 6.

(5) Alii emendarunt, picos.] Ego potius id referrem ad Synchronism, et construerem hoc modo: Ego solus divitiis supero picos, qui pici aureos montes colunt. Vide supra Sanctium, ubi agit de Synchronism, nec minus confusi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem et hoc exemplum refero quoque ad Ellipsin, per quam Substantivum nomen Ante Relativum Pronomen suppressitur, at Cum eo exprimitur: ut sensus sit poste-

riori, quasi pueris, qui pueri nare discunt. De qua Ellipsi vide supra II. 9. pag. 201. et quæ ibi notata.

(6) Quales nec candidiores.] Sensus videtur esse et constructio: tales, quales alios, neutiquam candidiores his, unquam terra tulit. Sic mox, Quale meæ manus laboraverunt nunquam perfectius eo, quod nunc laboraverunt.

(7) Non vacat mihi esse securus.] Vide supra II. 6. 2. pag. 191. ac Vossium de Construct. cap. 20.

Pater autem ne rure redierit: idem Heaut. Atque istud, quicquid est, fac me, ut sciam.

Trahitur etiam per Hellenismum genus a genere; ut si dicas, *vide templum; quale est mons*, pro, *qualis*. Hor. Epod. 8. *Sed incitat me pectus, et mamma putres, equina quales ubera*, id est, *qualia*: (8) unde illa trita, *est stella, qui Mars dicitur: Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*. Virgil. *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro positus*. Hæc enim Græca sunt.

Cupio esse clemens, Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. Regula vera est, ut semper post hujusmodi infinita sequatur accusativus; ut, *cupio dici doctum*. Ratio est, quia semper accusativus præcedit expressus, aut subintellectus. Sed quia Græci non raro ante infinitum collocant nominativum, inde factum est, ut nominativus sequatur. Græce dicitur, *Ajunt rex hoc fecisse; dicunt tu esse dives*; unde Latini dicunt, *Vis videri probus*, quasi integrum esset, *Tu vis videri tu esse probus*. Hoc autem Græce dictum esse, Budæus in Commentariis, Muretus in Catullum, Lambinus in 2.

(8) *Unde illa trita.*] Diversa sunt hæc a superioribus, sed tamen vel sic ad Græcismum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voss. de Construct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Festum in *Sublime*; *Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Jovem*. Sall. Jug. 18. *Occupaverunt ea loca, quæ proximum Carthaginem Numidia appellatur*: sed forte leg. *istic appellantur*, ut constructio sit, quæ loca proxima Carthaginem appellantur Numidia. Cap. 75. *Ex flumine, quam proximam esse aquam oppido diximus*. Orat. adv. Sallust. *Si fuerim in Rep. vigilans, quam tu proscriptionem vocas*. Referam quoque huc pronomina

demonstrativa, sensu id, quod præcessit, respicientia, sed constructione id, quod sequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias, eam bonam famam, magnamque nobilitatem putabant*. h. e. ea, quæ memoravi, putabant esse divitias, bonam famam, etc. Male Ciacconius et Fulv. Ursinus ea præferunt, rectius faciente Rivio, qui scripturam codicum tuetur. Liv. I. 57. *Eaque ipsa causa belli fuit, pro, id ipsum*. Plaut. Pcen. V. 84. *Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis, vestraque matri, eas est æquum nos Diis gratias agere sempiternas; Eas gratias pro, gratias ejus boni nomine*. Plura hujus generis congressi in Animadversionibus

Od. Horatii adnotarunt. Sed nemo Græcam phrasin melius expressit, quam Ovid. in Fastis.

(9) *Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Ulysses, Seu pius Æneas, eripuisse ferunt.*

Sed nihil avidius arripuere Latini, quam Atticis-
mum illum, ubi καλὰ subauditur; ut, *fractus mem-
bra; cætera Grajus; albus dentes; panditur artus;
purgor hilem; posco te pacem; doceo te artes;
doceris artes; multa sese incusans; laius ulnas
duas; abfuit totum mensem; pendit libras centum.*
De quibus formis in Ellipsi præpositionis καλὰ.

Præpositio Ex, quæ genitivum regit, ita passim desideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim, *Imperti me divitiarum: arripuit illum pedis: gustavit mellis: audivit musicæ:* et multa hujusmodi. Sed quis est tam hebes, qui non videat, illa Horatiana (10) excedere Grammaticos Latinos canones?

Historicis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia passiva, genere vel numero cum posteriore Substantivo convenientia, sensu cum priore. Liv. I. 35. *Loca illa sunt appellati fori.* Quælia occurrunt etiam Vocativis addita, Veluti, *Lectule deliciis facte beate meis.* Vide supra lib. II. cap. 6. pag. 191.

(9) *Seu genus Adrasti.*] Locus ille Pastor. VI. 433. aliter est editus à Magni Nominis Critico, Nicol. Heinsio, scil. *eripuisse datur.* Certe non putem, vel ita locurum Ovidium, vel ita construenda ejus verba, ut vult Sanctius. Nam si maxime ista sic essent ab Ovidio profecta, aliter tamen ordinanda et explicanda censerem. Nempe, sive eripuerit Genus Adrasti, sive Ulysses, sive Æneas, aliquem certe ex iis eripuisse illam Trojæ ferunt. Ceterum pro hoc disticho aliud in istius locutionis

probationem adferam ex eodem libro v. 123. *Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus, Utilis et nuptis, utilis esse viris.* Et Trist. II. 10. *Acceptum refero versibus esse nocens.* Terent. Andr. IV. 5. 3. *Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias Potius, quam in patria honeste pauper vivere.* Adde et quæ Laur. Valla habet Eleg. III. 23. et Ursinus Instit. Tom. II. p. 379. et quos ille istic citavit. De usu hujus locutionis apud Græcos vide etiam, quæ notavi ad Aelian. XIII. 20. et 43.

(10) *Excedere Grammaticos Latinos canones.*] Non excedere patet ex observatione Ellipseon Latinis usitatarum. Sed jam satis superque errare Auctorem, quum putat in his desiderari Græcam præpos. demonstravimus supra lib. II. c. 3. pag. 165, 166, etc.

Abstine irarum, calidæque rixæ; Desine mollium querelarum; Agrestium regnavit populorum; Lassus maris, et viarum, militiæque; Potiens pulveris, æque solis; Integer vitæ, scelerisque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere. Sic illa trita: *curarum plenus: implentur veteris Bacchi; securus amorum; vacuus laborum;* “[*dives ægri; frugum, » pabulique lætus ager;*] deest, *ἐκ*, id est, de: nullum enim nomen adjectivum, aut verbum, Græce aut Latine regit genitivum. (11) Huc etiam illa referuntur: *ubique gentium; nusquam locorum; huc viciniæ; pridie, et postridie ludorum.*

C A P. XIII.

De Ellipsi præpositionis κατὰ, id est, Juxta, vel Secundum, vel Per.

ASSERUNT Grammatici, multa esse Verba, quæ duos possint regere accusativos. Hoc est falsissimum: nam in altero eorum deest præpositio Græca κατὰ, id est, *Per*, vel *In*, vel *Juxta*; quæ in verbis activis, et passivis, et participiis, et adjectivis nominibus, solet suppleri, ut, *Posco te pacem, frangitur membra, fraciis membra, cætera Græjus, albus dentes.* “[*Horat. Docte sermones » utriusque linguæ.*]” Solet item intelligi non raro temporis et aliarum rerum mensuris; ut, *Totum diem dormire: vixit annos centum: patet janua tres ulnas: pendit aries libras triginta;* de quibus sigillatim disseramus.

Ac primum illud verissimum præmittamus oportet,

(11) Huc etiam illa referuntur.] Immo etiam hæc Latina dicuntur Ellipsi et Constructione. In prioribus intellige *Negotium. Ubi- que gentium* idem est, ac *ubi- que in negotio gentium*, vel *in numero gentium*. Vide de istis Voss. de Construct. c. 64. *Pridie ludo- rum* dicitur pro *die pri*, vel *pris*, ante diem ludorum, ut *postridie* pro *die posteri post diem ludorum*. Jam *die posteri* dicitur plane, ut *die crastini*. Vide supra ad pag. 152. Sed et ita *Meridies*, pro *dies meri Solis*, h. e. integri, so- lidi.

quod et doctissime admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria esse Adverbium, quod faciem Nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil aliquid, id, quid* et similia. Nam *docte, sancte, modo, profecto, praeterea, interea*, (1) quum adverbia sunt, in quantitate ultimæ syllabæ a suis primigeniis variant: at *melius, pejus, doctius, facile, breve*, nunquam erunt adverbia, se accusativi adjectivorum, in quibus deest *κατά*, et substantivum *negotium*. Vide Ellipsin. Horat. 2. epist. *Quinetiam canet indoctum, sed dulco bibenti.*

Porro præpositio *κατά* subintellecta tantum leporis apud Græcos obtinuit, ut vix reperiatur apposita: sed accipe nihilominus aliqua testimonia. Quod Aristophanes dicit, *Γνώμην ἐμὴν*, Plato solet dicere, teste Budæo in comment. *κατὰ τὴν ἐμὴν*, id est, juxta meam sententiam: et Homericæ illa clausula est frequentissima, *κατὰ φρένας, ἢ κατὰ θυμὸν*, id est, *ut mea mens, et animus est*, aut, *secundum meam mentem, et animum*. Quum dicis, *urbs partim capta, partim incensa*, deest *κατά*, et (2) *Partim* accusativus est a recto antiquo *Partis*. Ovidius II. Metamorph. *Partem damnatur in unam*; Græci

(1) *Quum adverbia sunt.*] Revera etiam quatuor posterioria ab natura et origine sua sunt Nomina. Quod autem ultima eorum Syllaba in metro producitur vel corripitur, contra quam oportebat secundum analogiam, id abusus quendam prodit. Vide supra cap. 4. in Ellipsi ad Vocem *Judicio*.

(2) *Partim Accusativus est.*] Hinc sæpe respondet τὸς *Alias*. Gell. II. 22 *Legebatur Historia partim Græcæ linguæ, alias Latinae*. Sed et sæpissime construitur, prorsus ut Substantivum Nomen. Sall. in fragm. *Quorum malorum alia toleravi, partim repuli*, Post repuli adde. Livius XXIII. II. *Bruttios, Apulosque,*

partim Samnitium Lucanorumque, defecisse ad Pano. Corn. Nepos. Attico cap. 7. *quorum partim invictissimi castra sunt secuti*. Vide Vossium de Construct. cap. 64. et Gronov. Observ. III. 2. Davisius ad Cæsarem B. Gall. I. 49. sic quoque accipit vocem *Numerum* in his verbis: *Eo circiter hominum numerum XVI. millia expedita misit*. Exponit enim, quod ad numerum, ut adeo construxerit illa, *XVI. millia hominum, quod ad numerum*. Sed quid opus tam dura et insolite comminisci, quum res sit planissima per Appositionem satis usitatam, *misit hominum numerum, XVI. millia*.

dicunt, τὰ κατὰ μέρῳ. Aristoteles libro I. Rhetor. ἐστὶ δὲ τῆς ῥητορικῆς εἶδη τρία, τὴν ἀριθμὸν, id est, *Sunt tria Rhetorices genera numerum.* Porphyrius cap. de Specie, Πρῶτον μὲν εἶδῳ ἀξίως τυραννίδῳ, id est, *Primum quidem speciem, dignos imperio,* ubi bis deest κατὰ, ut sit, *circa primum, et, circa speciem:* nam sic legendus est locus. At vero ubi suppletur κατὰ, teste eodem Budæo, ex innumeris accipe nonnulla. Theocritus, Ἀλγῶ τὰν κεφαλάν, *doleo caput.* Plato sæpe, τὸ ἐμὸν, et τὸ ἐμὸν πρᾶγμα, pro, τὸ κατὰ ἐμὲ, *pro eo quod ad me attinet:* idem 2. de Repub. diserte explicuit duos accusativos, Ταῦτα δὴ καὶ ταῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, *hæc et similia ipsi laudant Justitiam.* Apertius etiam Theognis, Αἰσχρὰ δὲ μ' ἐκ ἐσθελόντα βίη, καὶ πολλὰ δίδάσκεις, *turpia autem me nolentem, et invitum, multa doces.* Æschines, Τένεθε δὴ μοι μικρὸν χρόνον τὴν διάνοιαν, *Adeste nunc mihi mentem exiguum temporis;* hic bis deest κατὰ. Synesius, Ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτυροῦμαι, *hæc Deum, hæc homines testor.* Multa alia, si voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum omnino esse Verbum, quod hujusmodi accusativum, cum κατὰ, non possit habere. Unde activa omnia [Vide me supra II. 5. 7.] duos accusativos habebunt; et reliqua, ut passiva, et substantiva, unum, Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina isthac?* Th. *Plurimum merito tuo.* Plaut. Amphit. *Nunc jam hoc animum, quæ loquar, advertite,* (3) id est, circa ea, ibid. *Hæc heri immodestia cogit me,* id est, circa hæc. Cic. lib. 13. Famil. *Literæ, non quæ te aliquid juberent, sed commendatitiæ.* Plaut. Aulul. *Cæpi observare, ecquid majorem mihi filius honorem haberet.* Terentius Phorm.

(3) Id est, circa ea.] Possis et hoc modo exponere, *Advertite animum huic rei negotiorum, quæ loquar.* Vel brevius, *advertite animum ad hæc,* immo etiam, *advertite ad hæc animum.* Certe in eo, quod sequitur, sensus est,

Immodestia heri cogit me hæc facere. Ceterum duo Accusativi, quorum alter per Præpos. κατὰ est explicandus, sæpe Verbis junguntur. Vide supra II. 5. 6. pag. 185. 186.

Nequid plus minusve faxit, quod nos postea pœnitent, id est, circa. Cic. I. 1. epist. 9. Nostram vicem ultus est ipse sese. Terent. Phorm. Argentum, quod habes, condonamus te: Idem Eunuch. Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur, ubi imperiti legunt, condonabuntur: Idem, Neque se id pigre. Stautius 10. Thebaid. Quæ te leges præceptaque belli Erudit genetrix. Cicero 6. epist. Quum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem. Virgil. Georg. Multa gemens ignominiam, plagasque superbi Victoris: quo in loco, multa, pro multum, accipiunt imperiti, idque, si diis placet. adverbialiter utrumque. Audi etiam in passiva quomodo græcissent Latini. Virgil. 6. Æneid. Nec magis incepto vultum sermone moveitur, Quam si, etc. Æneid. 4. Expleri mentem nequit: Æneid. 5. Flavaque caput nectentur oliva. Ovid. 2. Metamorph. Partes quascunque sedendo flectitur: idem 2. Fast. Carpitur atronitos sensus: idem, Asper equus duris contunditur ora lupatis: « [Idem 10. Metamorph. » Induiturque aures lente gradienis aselli. Plaut. » Rud. Hoc quod induta sum, sunt meæ opes oppido.] » Horat in Arte, Qui purgor bitem. Idem, Agrestem Cyclopa movetur. Stautius lib. 9. Theb. Figitur ora Lamus. Tacitus lib. 21. Neque quicquam prius imbuuntur, quam contemnere deos. Idem lib. 3. Sane gravaretur aspectum civium senex imperator. Idem lib. 18. Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam læsi, gravabantur. Quinctil. lib. 1. Quapropter præcipienda sunt optima, quæ si quis gravabitur, etc. Idem lib. 4. Quod quum audivit judex, cætera, tanquam supervacua, gravari solet. Sueton. August. Ampla et operosa prætoria gravabatur. « [Plaut. » Epid. Ne gravetur, quod velis. Idem Rud. Cur » tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti » commodat.] » Horat. lib. 1. epist. Quis magna coronari contemnat Olympia? Expressit illud usitatisimum, ἔσειδεν τὰ ὀλύμπια. Idem Oda 6. libro 3. Motus doceri gaudet Ionicos Matura virgo; quod Aristophanicum est in Concion. Τὸν ἀπὸ Ἰωνίας τρῶπον

τάλαινα κνησίδος, id est, *Misella pruris nunc Jonicum modulum.*

Sed etiam si solem in manibus gestemus, sunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clarissimam lucem caligent. Enixeque postulant, sibi tradi testimonia, ubi hæc præpositio ponatur expressa. Iniqui sane, qui velint sibi in lingua Latina ostendi, quod autores, ut minus elegans, soleant subterfugere. Quis ignorat, præpositiones nominibus præponi debere? At vero postquam Latinis auribus dicere semel placuit *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, jam nemo dicere audebit, *cum me, cum te*, etc. Sed tamen, ut obstinatis auribus satisfacerem, operam dedi, ut undiquaque, si qua essent, testimonia perscrutarer.

Per pro καλὰ. Ea sunt hujusmodi. Virg. in *Culice, Pinus hirsuta per artus*. Terent. *Eunuc. Neque sciebat, nec per ætatem dicere poterat*. Livius, *Per ea tempora perraræ literæ fuerunt*. Cic. *Per insidias interficere: idem, Per legem illam hoc mihi licet*. Persius, *Per me equidem sint omnia protinus alba*. (4) In his omnibus Græci dicerent καλὰ. Hinc patet syntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *Amariorem me senectus facit, stomachor omnia: et ad Marium, Utrumque lætor, et sine dolore te fuisse, et animo valuisse: idem, Stoici, qui de virtutibus disputant, magnam partem in his partiendis occupati sunt: et 1. Offic. Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggrediuntur nonnulli, ut adipiscantur ea, quæ concupierunt: et in epist. Magnam partem consulatus tui absui: et in Orator. Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio.*

Ob, seu Propter, pro καλὰ. Livius, *Clamor*

(4) In his omnibus Græci, etc.] Sed tamen Latini ista per Ellipsin præpositionis non effèrent. Nec enim dicerent, *interfectus insidias, Licet hos mihi legem illam*. Sed et sequentia Ellipseos exempla non desiderant Præpositionem *Per*, nisi in his, quando dicitur, *Mag-* nam partem consulatus tui absui. Pro iis enim dici potest, *Per magnam partem*, etc. Sed quam intelligemus Latinam Præpositionem in illo Plauti *Amphitr. 111. 1. 8. Ut pariat, quod gravida est Viro, et quod Me gravida est? An Per, vel Ob?*

undique ab soliciis vicem imperatoris militibus sublatus est, “ [pro, Ob vicem. Curt. 7. Mæstus » no. ob suam, sed fratrum vicem, propter ipsum » periclitantium.] ” Rursum Liv. suam quisque vicem officio functus est. Idem lib. 3. Ut hoc insigne regium in orbem, suam cujusque vicem, per omnes irer. “ [Cic. Ipse se nostram vicem ultus est. Plautus, » Quis patietur se excruciarī meam vicem, subaudi » in. Est autem, In meam vicem, idem quod meo » loco. Sueton. Claudio, Præsedī nonnunquam » spectaculis in Caji vicem.] ” Terent. Donum ire pergā, ubi plurimum est. In omnibus his deest κατὰ, id est, per.

Ad pro κατὰ. (5) Interdum κατὰ explicatur per Ad. Cic. Attic. lib. 4. epist. penultima, Dicis, quid mihi hoc monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? Idem 6. Verr. Nam et situ est munito, et ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad aspectum: idem Curioni, A te vero bis terve ad summum, et eas perbreveis, accepi: idem pro Mil. Quatuor, ad summum quinque, sunt inventi. Huc referendæ sunt illæ phrases, “ [Abest » trium dierum viam:] ” Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas, id est, κατὰ hoc est, ad, vel per. Varro lib. 3. cap. 5. Rust. Est lapis a falere pedem et dodrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum a stagno, latum ad quinque. Lactant. de Phœnice, Per bis sex ulnas eminent ille locus.

Circa pro κατὰ. Quin et ipsa præpositio Circa, pro κατὰ, invenitur. Corn. Celsus lib. 7. cap. 15. Circa singulas heminas, id est, in singulis heminis.

(5) Interdum κατὰ explicatur per Ad.] Possunt quidem sæpe et ΚΑΤΑ Græcorum, et Ad vel In Latinorum, promiscue adhiberi: sed tamen, si attendas, diversa est utriusque vis et significatio. ΚΑΤΑ adhibetur ad notandam vel Causam, propter quam aliquid

fit, vel Quietem et Moram in aliqua re, vel Partem totius, de qua aliquid dicitur. At vero Ad et In progressum, quousque aliquid fiat, aut Finem homini vel rei propositum, denotant. Sed tamen, ut dixi, promiscue sæpe adhibentur.

Liv. lib. 9. cap. 23. (6) *Nam et circa omnia defecerunt.* Quintil. in proœm. 8. *Præcipue circa partis hujus præcepta elaboravit.* « [Sallust. 2. hist. » *Modestus ad alia omnia, nisi ad dominationem.* » *Potuisset dicere, cætera modestus, pro, ad cætera,* » *quantum ad cætera attinet: nam et Sanctus alia* » *idem Sallustius dixit, teste Servio, Græca locutione,* » *sicut Cætera Crajus.] »*

In pro κατά. Frequentior usus est præpositionis *In*, pro κατά: nam quod passim dicitur *Æternum vale*: et quod Æn. 6. dixit Virgilius, *Sedet æternumque sedebit Infelix Theseus*: alibi expressit, *In æternam clauduntur lumina mortem.* Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, et in immensum crescente.* Virgilius Bucol. *Causando nostros in longum ducis amores.* Livius lib. 39. *Nihil autem speciem fallacius est, quam prava religio.* Ovid. 11. *Metam. Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam.* Plin l. 20 c. 36. *Solutus columbarum volatus est in mulum velocior.* « [subaudi res, id est, multo velocior.] » Plautus Asinar. *Agesis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc*, id est, partim et vicissim, Græce κατά μέρος, id est, *in partem.* Horat. 2. *Epod. Quod si pudica mulier in partem juvet domum.* Propert. lib. 4. *Nanus et ipse suos breviter curvatus in artus.* Livius, *Obsidio vix in*

(6) *Nam et circa omnia defecerunt.*] Alienus hic locus, ut in quo τὸ *Circa* adverbialiter ponitur, nec proinde regit τὸ *omnia*, ut videtur voluisse Sanctius. Sic Liv. I. 19. *Omnia circa finitimorum.* I. 44. *Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis consecrabant.* I. 58. *Cum satis omnia tuta circa viderentur.* Obseq. c. 61. *Romæ, et circa, plurima decussa.* c. 57. *Procellosa tempestate in Capitolio ædes Jovis, et circa, quassata.* Corrige ex his Vellejum, ut jam faciendum censuit Doctissimus ille Lipsius, II. 68. *Dum in acie Pharsalica, Africaque de summa rerum Cæsar dimicat,*

M. Cælius, etc. Etenim diversis annis in Thessalia, ubi Pharsalos, et in Africa dimicavit Cæsar, nec quum in Africa dimicavit, accidit illud, quod de Cælio refert Vellejus, sed antea. Lege itaque cum Lipsio *circaque pro Africaque.* Nam illo Pharsalici prælii anno varijs in locis bellum gessit Cæsar, in Epiro, Macedonia, Ægypto, Asia. Sic apud Sueton. Aug. 40. *Negotium ad libus dedit, ne quem posthac paterentur in Foro Circove, nisi positus lacernis, togatum consistere.* Ubi ille omnium optimus codex Salm. legit. *circave*, quod verum est.

paucos dies tolerabilis. Plin. in Panegyri. *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum invisus pessimo fui.* Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas:* idem lib. 10. cap. 53. *Aliquæ in tantum, ut effœtæ moriantur.* Horat. *Quod et in hunc annum vivat, et plures:* idem 2. epist. *Sed in longum tamen manserunt.* Hinc illa trita, *Tuam vicem doleo, invicem dolere.* Dicimus itaque, *Ero tibi perpetuum, vel in perpetuum, amicus,* subaudi tempus. Præterea Donatus in illis Terentianis, *Quid venisti; Id viso; neque tu id indignari posses;* supplet, *ob,* vel *propter,* contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, *id, aliquid, nil, nihil, quid,* esse accusativos extravagantes.

C A P. XIV.

DE Vocibus Homonymis. Æquivoca nulla sunt. Unius Vocis unica est significatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam, proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adsertorem; qui res natura diversas uno nomine posse quidem vocari docet, sed per analogiam, id est, comparisonem, vel proportionem. *Homonyma, inquit, dicuntur, quorum solum nomen commune est, ratio vero naturæ circa illud nomen, alia atque alia;* ut, *Animal,* quod est homo, et id, quod pingitur. Quo in loco perperam, vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur:* nam neque *æquivocum* vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analogia dicuntur,* etc. Ego certe, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant *æquivoca, univoca* nuncuparem; et rursus, quæ illis *univoca,* mihi essent *æquivoca:* “ [sicuti Priscianus super versus] ” Virgilii lib. 1. quibusdam visum testatur, cum ita ” scribit, *Cum nomen, Arma, sit Homonymon,*

» quod quidam Univocum dicunt, et varias res
 » significet.] » id quod Aristotela exempla ostendunt
 planissime. Quæ si hebes Dialecticorum acumen con-
 siderasset, non inter tot tenebras hactenus versarentur.
 Priscianus lib. 9. *Synonymiam verit ancipitem
 significationem.* Nec quisquam mihi jure objiciet
 tot temporum curricula, in quibus semper hæc ita
 tradita sunt, et pro veris habita: nam possessor mala
 fidei, ut est apud Jureconsultos, nunquam potest præ-
 scribere. *Nobis*, inquit D. Augustinus, *qui ratione
 vincimus, frustra consuetudo objicitur, quasi con-
 sueudo major sit veritate.* Divus certe Thomas,
 diligentissimus Aristotelis et veritatis interpres, sæpe
 alias, sed in illo præcipue Porphyrii, *Si quis omnia
 entia dicat, æquivoce nuncupabit; æquivoce*, inquit,
id est, analogice. Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23.
 Homonyma verit *agnominationem.* Ego vero quatuor
 potissimum rationibus adducor, quibus *Æquivoca*
 ista radicitus putem extirpanda.

I. (1) Si voces, (ut ait Plato in Cratylo, et Aulus
 Gellius libro 10. cap. 4. et divinæ literæ non passim
 docent) *natura* significant, quonam, obsecro, pacto,

(1) *Si voces, etc.*] Verus fuit hæc
 inter philosophos quæstio, sed
 inepta et nullius usus, utrum no-
 mina rerum sint φῶσι ἢ θεσι, h.
 e. ut exponit Gellius; *naturalia
 an arbitraria.* Fuerit sic sane,
 quemadmodum loquens inducitur
 in Cratylo Socrates, ἐπὶ τῷ πλοῦτι
 εἰρηναῖα ἢ θεσι ἢ φῶσι, ἢ δὲ τῶν
 ἐπιθεσι, prima nomina imposuisse
 Deos, et propterea recte re ea ha-
 bere, vel potius, ut Clemens Alex.
 Strom. lib. 1. Ἀδάμ ὄντι τῷ
 γυναικός, ὄντι τῷ τ' ζῴων ὀνομασίαις
 ἀποθεσιπίας, Adamum in denomina-
 tione tum uxoris, tum animalium
 vaticinatum: Fuerit, inquam, ita,
 sed vel sic necesse est, ut fuerit
 id tantum in primitiva lingua. In
 qua quidem facile largior com-
 moda vocabula animalibus ab A-
 damo imposita, nec tamen ita, ut
 ipso sono, sed ut derivatione, et

proinde significatione ex aliis
 Linguae jam Homini data voca-
 bulis petita, naturam eorum ali-
 quo modo declaraverint. Ceterum
 sic tamen essent, non φῶσι, sed
 θεσι, seu non ab *natura*, sed ex
 instituto inter quæ in hac quæ-
 stione verè differentia est consti-
 tuenda, et constituta semper fuit,
 adeo ut vere cùm Platone pug-
 net Aristoteles. Nam Plato, et
 qui eum sequuntur, inter quos
 etiam Pontus Tyardæus Episco-
 pus Cabilonensis initio superioris
 sæculi fuit, libello ea gratia scripto
de recta nominum impositione; illi
 vero sentiebant, vocabula non
 ex ullo etiam peritissimorum ho-
 minum instituto, sed ex naturali,
 inter eorum sonum, motumque
 labiorum in pronuntiando, ac
 res ipsas, convenientia, fuisse
 formata, et proinde ori hominum

uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem (*ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo recte intelligatur*) significant *ex instituto*, seu ad placitum, (*institutum autem intelligo prudentium virorum, qui, rerum inspecta natura, nomina solent imponere*) dementem et insanum impositorem vocum judicemus oportet, qui Mensam, et Librum uno nomine nominari præceperit.

2. (2) Præterea si essent *Æquivoca*, id est, quæ

sua sponte indita; sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter *nos* et *vos*, *mihî* et *tibi*, statuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe alienissima sunt hæc omnia ab hodiernis linguis, et quas superstites in Libris habemus, ut quæ omnes ex prima formatæ sunt non sine magna pronuntiacionis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione, quippe formatæ ex incerto usu, et fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo et sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo etiam illud inane prorsus sit, fingere hic consensum *prudentiorum virorum*, quasi Senatum quendam Reip. literariæ, qui *rerum inspecta natura* iis nomina imponere soleant, tanquam si linguæ pleræque sua vocabula ex se, non aliunde, habuerint, et antiquissimis temporibus, quando singulæ sunt ortæ, tanta fuerint copia virorum peritorum, aut tanta cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine, ex natura animalis formato, eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu et vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimillimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantæ*, quod ipsum ex Oriente ab ארץ Bos deductum. Atque ita se in omnibus linguis, ubi a prima discesseris, res habuit, ut voca-

bula aliunde formata sint casu quodam, et arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res naturæ contrarias sine ul'a analogia, quam sibi saltem finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim, quum vocabulorum verus usus sit distinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa *diversarum rerum*, illi e contrario confudissent temere omnia, et colloquia sua vix eluctabili ambiguitate implicuissent.

(2) Præterea si essent, etc.] Non video, quæ vis in hoc argumento sit magis contra *Æquivoca*, ut dicunt, quam contra *Analogia*. Nam et hæc indigent aliqua distinctione, unde cognoscatur, an adhibita sint in sensu primitivo, an vero in analogico, et figurato. Sæpissime id quidem cognoscitur ex re ipsa, de qua agitur, aliisque, quæ ad perficiendam sententiam adjunguntur. Sed ita se res habet etiam in *Æquivocis*. Sumamus nomina, quæ dicuntur *Propria*, et tamen diversos denotant æqualiter Homines vel Urbes, atque adeo veræ sunt *Æquivoca*. Addendum utique est illis, et addi solet, distinctionis gratia vel Epitheton aliquod vel Familiæ, aut saltem Patris, nomen. Sæpissime tamen etiam adhibentur sola, et ab iis, qui ea audiunt, vel sic recte satis intelliguntur. Vide et infra cap. seq. prorsus in extr.

ex æquo, et æqualiter, plura significarent, perpetuo nobis esset utendum adjectivis nominibus, aut aliqua alia distinctione, qua res inter se differrent; nec enim satis esset dicere, *vidi canem*, aut *mordet canis*, nisi adderes, *terrenum*, vel *cælestem*, vel *marinum*. *Canis* etiam in talis jactus est.

3. Adde, quod negligentem et deminutum judicemus Aristotelem, si nullam Analogiæ regulam tradidisset, quæ ita erat ad syllogismos necessaria, quam quæ maxime. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præscripsit: necesse est igitur illam sic interpretemur; *Analogia dicuntur*, etc.

4. Postremo, me movent doctissimorum testimonia. Cicero enim lib. ultimo, epist. 17. docet, verborum domicilium in re una esse proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chrysippus ait, omne verbum ambiguum natura esse: quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crona cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum est ambiguum; (3) nec quisquam ambiguum dicit aut sentit: nec aliud dici*

(3) *Nec quisquam ambiguum dicit.* Sensus philosophi fuisse debet, nunquam Ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinita sunt significationis, ut linguæ pertius directa locutione dicere possit quicquid velit, et scire ac sentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam eveniat, ut dicens aliquid, præter suam voluntatem, et simul sciens prudensque, dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere putetur, quam voluerit dicere, ejusque verba aliam, quam voluerit eamque veram quoque et rectam ex usu Linguæ, patiantur interpretationem, et sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet obscure potius dictum respectu audientis, quam *ambigue*, scilicet respectu dicentis. Ceteroquin enim

in ipsis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quum duplicem et diversum possunt recipere sensum, utrumque analogiæ, et genio linguæ convenientem, revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne enim *Ambigue* est dictum, quod auditum vel lectum diversis modis potest secundum verborum usum explicari? Quapropter ab animo dicentis non *Ambigue* perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum aut phrasium ambiguitatem, h. e. potestatem recipiendi usitata et legitima earum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est *sentire*, aliud *dicere*; et sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt, quam ipse sentiebat, id quod sufficit ad demonstrandam eorum Ambiguitatem, licet non naturalem. Præ-

videri debet, quam quod se dicere sentit is, qui dicit: at cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis dictum, quam ambigue, videri potest: ambigui enim verbi natura illa esse debuit, ut qui diceret, duo vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui se sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri *De causis linguæ Latinæ* recte carpit Nonium Marcellum, et alios, qui cum, *De sermonis proprietate*, libros inscripserunt, multa significationem monstra uni eidemque voci designarunt: tunc subdit, *Unius namque vocis una tantum sit significatio propria, ac princeps; cæteræ aut communes, aut accessoræ, aut spurix.* Foreirus Lusitanus super Esaiam multis in locis, sed præcipue cap. 8. in principio, *Ego, inquit, in hac semper fui sententia, (4) ut non nisi unam habere significationem verba Hebræa existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus Dictionnarii Pagnini, in voce אבד *abad*, inquit, *Semel admonitum illud oportuit: ubicunque plura, aut diversa, ejusdem*

rerea sæpe quis etiam sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero, apud Sueton. in Cæs. *quo melius emptum sciatis, Tertia deducta est.* Volebat enim, hæc à nonnullis intelligi, tanquam si dixisset, *ut etiam vilius hoc emptum sciatis, tertia pars pretii tam exigui insuper de eo detracta et deducta est ab aliis, ut sciatis et cognoscatis tanto melius emptionem hanc, loco justii pretii Tertia Servilix Filia ad concubitum Cæsaris est deducta.* Non Ambiguus in his Ciceronis animus, ut qui sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem, eaque causa istis utebatur: ipsa tamen revera erant Ambigua, æque ac quum Græcè diceret de Crassi Filio, sed qui credebatur genitus ab Axio quodam, illum esse ἄξιον κέρδους h. e. dignum Crasso, vel *Axium Crassi Filium.* Nihil igitur causæ est, cur non

hujusmodi explicationum et distinctionum argutias Philosophis lubentes relinquamus. Male tamen et alter philosophus omne verbum natura esse Ambiguum tradidit. Immo usu pleraque dici possunt ambigua, sed per analogiam significationis, non autem natura: nam natura sua simplicem habent significationem. Nisi Naturam vocaverit, quod omnia vocabula possint, si usus ita velit aut sors ferat, diversam accipere significationem. Sicuti *Gallus* et *Germanus* diversa notant in L. Latina, sic et *Hispanus* posset itidem ad diversas res significandas adhiberi, si occasio tulisset. Vide et Quintilianum VII. 9. ubi de *Amphibolia* agit.

(4) *Ut non nisi unam, etc.*] Scilicet propriam et genuinam: at figuratas et analogicas sæpe multas.

vocis significata feruntur, fere prima esse propria ac genuina, cætera metaphorica, vel ad quæ per similitudinem magis quandam, et linguæ dilatationem, dicitio proposita extendatur. Idem fere ait Rabbi Mardochai in Concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait. *Nam quis credat, autores uni dictioni tot significata, et quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. libro, cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucide explicabitur, et assertio nostra constabitur.

1. Hæc doctrina in Nominum et Verborum *rectis* intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina *Catonis, et Catoni*, inquit Aristoteles, *non sunt Nomina, sed Casus nominis: sicut Sanabitur, et sanabatur, non sunt Verba, sed Casus verbi.* Frustra igitur mihi objicis, *ducis, duces*, esse nomina, et esse verba, ac proinde ambigua; sic *legis, legi, leges*: sic *vis*, nomen et verbum: sic *avis*, quæ volat, et *avis* dativus, ab *avus*: sic *satis*, adverbium, et *satis* à *sata satorum*: sic *canis* verbum, et *canis* nomen: quanquam antiqui hæc *canes*, ut hæc *vulpes*, dixerunt. Sub hac etiam doctrina volo comprehendere *rectos plurales*, qui aliis singularibus assimilantur; ut *prudencia* in plurali, cum *prudencia, æ*; sic *temperantia, continentia*, et alia hujusmodi. Quanquam et his alia commodior potest reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum substantivis ambiguitatem, utpote quæ sola in oratione sine subsantivo non ponantur; et ita multum differt, *auditus sermo*, ab *auditus, us*; et *census homo*, a *census, us*; et *gustatus cibus*, a *gustatus, us*: sic *multa*, pro pœna et *multa virtus*, quamvis *mulcta* aliqui scribant. Denique adjectivum et substantivum unum quiddam esse censentur, non duo.

2. Inspicienda est diligenter *prima nominum forma et impositio*: nam aliter multa mihi objicies etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo*,

onis, et *ligo*, *as*. Sic *lens*, pro verme, et legumine: *frons*, pro folio, et parte capitis. Cui objectioni sic respondeo, *Antiquius*, teste Sosipatro Charisio, et M. Varrone, nullum nomen in duas consonantes desinebat: unde etiam sæpe legimus, hæc *sæpes*, *trabes*, *plebes*, *sortis*. Testimonia lege apud Priscianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. Videmus, inquit, ex his verbis, *trabes*, *duces*, de extrema syllaba, *E*, literam exclusam, et ideo in singulari factum esse *trabes*, *dux*. Hæc ille. Ego addo, Cum *E*, vel *I*, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda est Charisii differentia, (5) *Fros*, inquit, sine *N* litera, ne faciat, inquit Plinius, *frontis*; citatque bis Varronem sic, *ulmos* et *populos*, unde est *fros*: item, *fros*, *fœnum*, *messis*. Vide Lipsium lib. III. cap. 19. Variarum Lect. Ego tamen apud Lucretium, *fruns*, et *frundes*, semper invenio; et ita legendum apud Virgilium, et Ovid. Servius, et alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inspice, inquit, primam formam; *ligon*, *udson*, *udson*, *harpagon*, *mangon*: nam legimus apud poëtas, *udsonas*, et *harpagonas*. Sed Latini, ut ait Priscianus, solent auferre *N* his nominibus; ut, *Plato*, pro, *Platon*; sic *Vangio*, *Brito*, (6) *Agamemno*. “[*Milon* ” quidem Ovidio dicitur, qui aliis *Milo*, *Metam.* 15. ” *Robora fletque Milon senior cum spectat inanes.*]” Sic *harpago*, *ligo*, pro, *harpagon*, *ligon*, sic *turbo*, vel *turbon*, quod semper facit, *onis*, contra Gram-

(5) *Fros* inquit, etc.] Sensus est Charisii, scribendum esse *Fros* vel *Frus*, quum frondem volumus notare, ne, si scribamus *Frons*, ex ea voce formetur *Frontis*. Addit Charisius, quasi non dicatur nisi *Frons* τὸ ἄνωρον, h. e. quasi *Frons* non dicatur, nisi quum intelligimus τὸ ἄνωρον, frontem capitis.

(6) *Agamemno*.] Vide Grono-

vium Patrem ad Senecam *Agam.* V. 514. ut et quæ ego notavi in *Dissertationum Triade* pag. 19. Sed et in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, testante Nic. Heinsio. Olim autem dixisse Veteres, neque tum *Centurion*, *onis*, sed *Centurionus*, *oni*, et sic *Decurionus*, ect. prodit Festus in *Centurionus*.

678 LIBER QUARTUS, CAP. XIV.

maticorum recentiorum differentiam: nam cum legis *turbinis* et *turbinibus*, est ab *hic turben*, ut ex Cæsare et Plinio disputat Charisius.

3. Nec mihi etiam fraudi sint *varia linguarum idiomata*: saepe namque sic continget, ut una voce multa significantur. Lusitani enunciant UN GRAND RATO, nos item eodem modo: at illi *magnum murem* significant, nos *spatium temporis*.

Ergo pro causa Græcus Casus est ab *ergon*; Latinis est Conjunctio: et (7) fortasse semper utrumque idem est.

Hic seps, pro fera, Græcum est, et a putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum.

Græce *mna*, unde *mina* Latinis, *minæ*, pro interminatione.

Hic axis, pro fera, Græcum; pro parte currus, Latinum.

Liber, pro Baccho, Hebræum est; a *Li*, populi,

(7) Fortasse semper utrumque idem est.] Omnino ita se res habet, Semper Ergo est Græcæ declinationis ab εργον. Nam sicuti dicitur, Illius ergo venimus, sic et simpliciter recte dicitur eodem sensu, Ergo venimus, h. e. illius memoratæ ei ergo, ea gratia. Plaut. Pseud. IV. 6. 22. Malum et scelestum et perjurum aiebat esse me SI. Pol. haud mentitus est. BA. Ergo haud iratus fui, h. e. eo ergo, vel illius ergo, scil. quod non mentitus est. Persa, I. 1. 24. Satin' tu usque valuisti? TO. Haud probe. SA. Ergo edepol palles, h. e. eo ergo, eo facto, ea gratia palles. Similiter Cistel. I. 1. 74. GR. Perfidiosus est amor. SI. Ergo in me peculatum facit. Fædr. fab. 25. Ergo, quid refert mea, cui serviam, h. e. eo ergo existente, si hoc ita est. Liv. I. 37. Albano non plus animi erat, quam fidei, nec manere ergo, nec transire aperte ausus, h. e. ea re, ejus rei ergo. Immo hinc conjungitur cum Itaque cap. 25. Consederunt utrumque periculi magis præsentis, quam curæ

expertes, quippe imperium agebatur. Itaque ergo erecti, suspensique, etc. Nempe ergo sumitur in lingua Latina, plane sicut illud Itaque, quapropter idem est, at si hic diceretur, et ita se re habente, et ita ergo hoc existente. Ovid. Metam XIII. 560. Spectat truculentæ loquentem, Falsaque jurantem, tumidaque exarsuat ira, Atque ita correptum, etc. Involat. Jam sicut illud Ita simpliciter saepe adhibitur pro Conjunctione, qua ratio significatur rei, quæ traditur: sic et Ergo in Eundem usum paulatim invaluit, et ideo simpliciter transitioni rationali saepe inservit, atque etiam ita aliquando, ut appareat satis, prævalente usu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadversam, vel etiam integrum comma, cui respondeat eo Ergo, per Ellipsin omissum. Unde et factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo et Festus ipse distinguat illius significationem, et ex ea quantitatem ultimæ Syllabæ. Nihil itaque mirum hujus et

et (8) *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: est enim *Noë*. Sed *Liber*, a, um, Latinum est, ut *libertas*: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat.

Pax, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; (9) Latinis est, quies.

Hic, vel *hæc*, *ca'x*, pro calcaneo, Latinum, (10) a calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide cocto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit; pro parte pedis, *calx*.

Taurus, pro monte Asiæ, Scythica vox est, (11) *Tauru*, id est, effector sive opifex fluviorum; *Taurus*, pro animali, Græcum est, $\tau\alpha\upsilon\rho\varsigma$, unde Latine *Taurus*.

(12) *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

Gallus, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti *Galli*, emascu-

superioris seculi eruditos etiam diversam ei tribuere originem, sicuti videre est apud Vossium. At Ursinus Tom. I. pag. 1011. diserte me maluit sequi.

(8) *Ban*, pario vel gigno.] Quidni potius vel a ברא, unde haud dubie בר filius, vel ברוך, unde pario. Sed falsæ omnino hæc Etymologiæ. *Liber* pro Baccho prorsus est à λειβω, quod significat libo et stillo. Appositum utrumque. Unde λεβωσις et λεβωσις humidus stillans. Posteriore modo Bacchum Siculi appellarunt, ut docuit nos Heinsius ad Silium Ital. Id vero si Latina forma pronuncietur, est *Liber*. At *Liber*, era, um, deduco cum Vossio ab $\lambda\iota\beta\omega\sigma\iota\varsigma$. Modum etymi et similia exempla ille adfert. *Liber*, bri, cum Eodem à Græco λιβρω, vel Æolico λιβρω, aortex.

(9) *Latinis est quies.*] Vel potius, paccio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu

concerta invicem manu. Est enim a pago, Veteribus usitato, ut ex reliquis XII. Tab. liquet, sed pro quo posteriores dixerunt pango, unde et Pactum et Pasciscor.

(10) *A Calcando.*] Contrario modo se res habet, scil. ut calcare a calx derivatum sit. Vid. Vossi Etymologicon.

(11) *Tauru id est effector, etc.*] Forte voluit deducere ab Hiphil. ejus radices, unde Hebræi תארו rivus deduxerunt. Sed rectius Borchartus a תור Thûr et Thaura, quod Chaldæis et Syris montem notat. Sicuti et alterum *Taurus* non Græcum est origine sua, sed itidem Hebraicum et Chaldaicum, a תור, תור, Sôr, Tor, quod istis itidem Bovem seu Taurum notat.

(12) *Fucus pro ape.*] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes. Porro om-

labantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. Idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco, *Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus, Cum tantum à Phrygia Gallica distet humus? Gallus* apud Græcos, album significat, inde *Gallorum* gens vocata, quia corporibus albis sint præditi. Unde Virg. l. 8. *Æneid.* de Gallis, *Tum lactea colla Auro innectuntur. Gallus* Latinis avis est nota; sed qui Latine loquuntur solent addere *gallinæus*, propter ambiguitatem. Xenophon in *Homonymis*.

4. (13) *Syllabæ quantitas* apud Romanos satis superque distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine, non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus, udis*, prima brevi; *palus, i*, prima longa. *Uter, tris*, prima longa; *uter, a, um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longa. *Colo, as*, producit, *colo, is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longa. *Pila* lusoria, prima brevi (14) a *πίλα*, æquo; *pila*, pro mortario, prima

nia eadem haber hæc vox in utraque significatione, etiam prioris syllabæ quantitatem. Ut adeo origine sua fuerit Græca, sed a Latinis recepta, et translata etiam ad animalcula apes mentientia.

(13) *Syllabæ quantitas, etc.*] Syllabæ Quantitas et Accentus distinguunt vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur, de quo vide Me supra l. 3. i. sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint, aut ab initio fuerint, veluti *Dico, are, et Dico, etc.* Id potius præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis maxime est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam syllabarum quantitates Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane constant lite-

ris, eandemque habeant per omnia formam, immo et syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro Baccho, et pro homine sui juris; *Pilare* pro densare, et pro furari; *Olere* pro odorem spargere, et pro crescere. Sed tamen si in eodem vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit Prosodia, justissima datur tunc nobis suspicio statuendi diversam etiam originem, licet eam, ut sæpe fit, satis exploratam non habeamus; et sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

(14) *A πῖλα.*] Immo potius a *πίλα*, quod significat *sphæram*, unde *Æoles*. *πίλα*, Latini, qui maxime sequebantur *Æolicam* dialectum, et porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus vestigia etiam nunc occurrunt, et sic tandem *pila*; sicuti pro *consis*

longa (15) quasi pinsa, vel pisa, a pinsendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur, *Saxea pila cadit*, (16) libentius legerem, *Saxea pyla cadit*; πύλην enim columnam etiam significat. *Compilare* vero a nullo horum ducitur, sed a Græco, teste Turnebo; nam *piletem* Æoles furem vocant, Hesiodus *phileten*. Vide Josephum Scaligerum, in Festum, *compilare*.

(17) *Plagæ*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam et imam partem, aut pro mundi regionibus, quæ Græce *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit.

Anus, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer, eris*, pro arbore, breviat; *acer, acris*, et *acre* producit.

Os oris, unde *osculum*, producit; *os ossis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, et lib. 3. cap. 3. doct. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos, et exanguis tumidos perfluctuat artus*.

5. *Accentus* mire distinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *sane, palam, porro*: hi enim nec erant apud antiquos; (18) ante Quinctiliani tempora, nec poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonuimus, præsertim cum *porro*, pro *deinde*, mere sit Græcum; sed de aliis secretionibus, et qui nostras aures omnino fugiunt.

(nam Græcum est κίνη) dixerunt *sinis*. Vide Vossium.

(15) *Quasi pinsa, vel pisa.*] Immo a *pisa*, diminutive *pisilla*, et inde *pila*, sicuti *qualus* a *quasilus*. Vide supra I. 10. 4. pag. 69. 70.

(16) *Libentius legerem pyla.*] Nihil minus. Festus, *Pila, quæ parietem sustentat*. Suet. Claud. 20. *Congestisque pilis altissimam superposuit turrin*, scil. moli portus. Columnæ autem, quibus quid sustinetur, videntur ideo etiam *pilæ* dictæ, quia similes sunt mortuorum pistillis. Vide Vossii Erymol.

(17) *Plagæ pro funibus.*] Haud dubie a Græco πλάγιος obliquus,

quod a πλίσω. Unde et *plagulae* lecticarum et papyri. At *plagæ* pro regionibus cæli et terræ ab Hebr. צרף *divisit*, unde צרפה *pars, classis*, vel a Chald. ܩܪܦܐ *tractus, regio*. Denique *plaga* pro vulnere, a Gr. πλῆγμα.

(18) *Ante Quinctiliani tempora.*] Sed nec eo tempore videntur Figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille lib. I. c. 3. inter vitia pronunciationis, (quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distinguerentur ab iisdem alio sensu adhibitis. Vide supra ad I. 3. 1. pag. 23, etc.

Aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum, quoniam illud per *eta*, id est, *e longum*, scribitur Græce, hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra, inquit Festus Pomp. significant lacunas *lutosas*, quæ sunt in silvis aprorum cubilia; a qua similitudine *ii*, qui in locis abditis et sordidis ventri et desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem; (19) illud a *luto*, hoc a *luendo*.

Adeo, inquit idem, duas habet significationes; nam cum prima syllaba *Acuta* effertur, idem significat quod *accedo*, ut cum dicimus, *adeo* prætorem: cum autem secunda, idem est, quod *usque eo*, non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accomodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Vide Festum in vocibus *Ergo*, *Muscerda*, *Parret*, *Pone*, *Sagaces*, *Quando*: et Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de *Quiesco*.

(19) *Illud a luto.*] Cum apud Græcos λῦτρον a λῦσι significet quæque aquam sordidam, in qua quis ad lavandum est usus lavare se solet, (sic *Herculis λῦτρα* apud Anton. Liber. fab. 4.) idcirco et apud Latinos *lustrum* a *luendo* pro *lavando* primitus significare potuit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cœno et sordibus delectantur apri, aprorum cubilia, et sic denique sordida et infamia ferarum hominumque receptacula: at *lustrum* pro sacrificio piaculari a *luere* pro purgare tunc forer derivandum: quia tali sacrificio Reus criminum apud Deos credebatur purgari et expirari, et quia Homines non modo, sed et ipsa prodigia, sic uti dicuntur *expiri*, sic et *Lui*. Gellius IV. 5. *Ob id fulgur piaculis luendum Haruspices ex Æturia acciti*. Sed tamen, quia hoc *lustrum* a Festo disertè dicitur producta

priori syllaba ac vocali pronunciari, et quia ejusdem haud dubie est originis, cujus *illustris*, *prælustris*, *collustrare*, *illustrare*, *lustrare*, immo ipsum *lustrare* eorumque omnium significatione ipsa declaratur satis, esse ea orta a *luendo* et *lumine*, quo sive ignis et flammæ, sive oculorum, aliquid perfunditur et cognoscitur, vel etiam aliis cognoscendum datur, idcirco putem prorsus, *lustrum* dictum contracte pro *lucistrum*, a *luceo*, plane ut a *Rodo* *Rostrum*, a *Rado* *Rastrum*, a *Plaudo* *Plastrum*. Sed et sic *CI* eliditur in *Luna* contracta voce ex *Lucina*, et *Lumen* ex *Lucimen*. Cui simile est *Fulmen* pro *fulgimen*, *Fulmentum* pro *fulcimentum*, *Momen* et *Momentum* pro *Movimen*, *Semen* pro *Serimen*, et multa similia. Hæc videtur vera origo vocabuli *Lustrum*, et Verbi *Lustrare*, quæ notant vel maxi-

Quidam, inquit M. Varro, reprehendunt, quod pluit, et luit, dicamus in præterito, et præsentis tempore, cum analogicæ sui, cujusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis, U, dicimus longum, luit, pluit; in præsentis, breve, luit, pluit, ideoque in venditionis lege fundi, rura cæsa ita dicimus, ut U producamus.

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una esset*, notat, si producte legatur *Esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, *ut de symbolis essemus; melius*, inquit, *Essemus*, producta E littera. Ego in illis locis (20) corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. « [Quod ipsum Servius monet *Æneid.* ad » versum illum, *Non media de gente Phrygum ex-* » *disse nefandis.*] » Cicero in Oratore perfecto docet, *inclutus* prima brevi enunciari, *insanus*, prima longa. De hac re vide pulchrum locum apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemismos*; id est, bona ominatio, inquit Demetrius Phaler. est figura, quæ odiosas res bonis verbis edit, et impia iudem facta piis. (21) Hinc multa dicuntur in contrariam significationem; ut, *benedicere*, pro maledicere, sæpe in Sacris Literis:

nte, licet in Compositis aliter se res habeat, sacrificium piaculare, et expiationem, quia in istis sacris adhibebatur vel maxime Lumen et Flamma ignis. Forsan et hinc *Lustra* Meretricum, ut noctu plerumque lucentia, et quia hæc maxime erant in abditis cellis, inde et *Lustra* ferarum in sylvis.

(20) *Corruptum existimo.*] Cur corruptum pronunciet Donatum, nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad *Aen.* V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *esito*, prima longa pronuncjari scribens.

(21) *Hinc multa dicuntur in con-*

trariam, etc.] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per *εὐφημοῦν*, ut ideo *εὐφημοῦν* ille inter exceptiones non servatæ in significationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, tum sane quam proxime accederent illa ad *ἀντίφρασιν*, immo dicerentur revera per *ἀντίφρασιν εὐφημοῦν*. At vero Sanctius in sequentibus summo studio et jure explodit omnem *ἀντίφρασιν*. Quid ergo? *Euphemismus* nequaquam contrariam primitivæ significationem vocabulis tribuit, sed adhibet in rebus tris-tibus et impiis sæpe, vitandi omnis causa, verba mitioris significationis per analogiam deflexæ

ut, 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum et regem.* Job. cap. 1. *Nisi in facie benedixerit tibi;* ibid. cap. 2. *Videbis, quod in facie benedicat tibi;* ibid. *Benedic Deo, et morere.* Sic sperare, pro timere: sic *potiri hostium*, et *poticus hostium*, apud Plautum in Captivis, pro, captivum esse. Et in Digest. l. 11. et 12. de Capt. et postlim. Et l. 192. de verb. sign. *Sacer*, pro execrando, etc. Antiqui sumopere observabant auguria, sed illa præcipue, quæ ab hominum ore prodibant, quæ proprie *omina* vocabantur, Hispanè, *Alfil Toledano*. Cicero 1. de Divinat. *Neque solum Deorum voces Pythagorei observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina; quæ majores nostri quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agendis, QUOD BONUM, FAUSTUM, FELIX, FORTUNATUMQUE ESSET, præfabantur; rebusque divinis, quæ publice fierent, UT FAVE-*

paululum a sua origine, quæ sic deflexa significatio sensum tunc exhibet sequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere*, seu potius Hebr. בָּרַךְ, nunquam simpliciter significat *maledicere*, sed primitus *faustis omnibus aliquem prosequi*. Id vero quia fiebat imprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* sæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus ab iis nos vel segregamus, vel eos dimittimus hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, et quibuscum nihil nobis negotii deinceps esse volumus, jubemus *valere*. Norum illud Terentii, *Valeant, qui inter nos dissidium volunt.* Serv. ad Eclog. 8. *Vivite, valete, non bene optantis est, sed renunciantis.* Aspasia apud Aelian. XII. 1. *μακροχαιρεν τινος με ιατρον*, h. e. *dimittiens medicos, Belgice, seggende hen goeden dag.* Suetonius Nerone 39. ex cantico quodam, *ὦ πατερ, ὦ μήτηρ, vale πατερ, vale mater.* Sic ergo et apud Hebræos *Benedicere Deo et Regi* nihil aliud est, quam jubere eos

valere, dicere se non curare Deum et Regem. Vide accuratissimum Joh. Cocceji Lexicon. Sic autem Analogia significationis quam optime servata. *Sperare* neutiquam ad *ἐπιπροσπο* pertinet, cum primitiva ejus significatio sit *expectare*, seu *præcipere animo aliquid futuri*, sive boni, sive mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre, soror, poterō; quid aliud notat, quam, si potui animo præcipere, animo meo ut eventurum aliquando præconere, et ita me ferendo huic dolori præparare.* Sall. Jug. 88. *Latissimis animis contra spem suam excipiuntur*, h. e. *expectationem.* Manifestior hæc genuina vocabuli significatio ex ejus origine. Etenim antiquissimi Latini dixerunt *speris pro spes*. Id autem recte deduxit Vossius ad Hebr. שָׁבַר *Expectavit*, vel Nomine שָׁבַר *Expectatio*. *Potiri hostium* non magis esse hoc referendum, patet ex iis, quæ diximus ad III. 3. pag. 369. De reliquis suo loco mox agemus.

RENT LINGUIS, *imperabatur*, etc. *Favere autem linguis*, non intelligo idem esse, quod *tacere*, ut multi arbitrantur, sed *bona verba dicere*: nam credebant vitiari sacra, si quis dura, mala, vel ominosa verba loqueretur. Tibull. lib. 2. eleg. 2. *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras*; *Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave*. Ovid. 1. *Fast. Prospera lux oritur, linguis animisque favete*; *Nunc dicenda bona sunt bona verba die*. Horat. 3. *Carm. Male ominatis parcite verbis*. Terent. Andr. *Bona verba, quæso*, id est, Bene ominare. Idem in eadem, *Valeant qui inter nos dissidium volunt*, id est, pereant. Sed exemplis agamus.

Adoleo, et *adolesco*, crescere est; sed in sacris; ut notat Servius ad illud Virg. 4. *Georg. Panchæis adolescunt ignibus aræ*, incendere et cremare, idque per figuram *euphemismon*; (22) nam quia victima et altare verbenis, thure, vino, et extis

(22) Nam quia victima, etc.] Si ita, est in eo proinde analogia quædam Significationis, non mutatio ejus, sine ulla analogia, per *ἰσομορίαν*. Sed, si modo Verbum hoc in utroque sensu ejusdem est originis, ut sane putem et Ego, primitus et præcipue *adoleo* notavit *augeo*, *creasco*, dein *incendo* quoniam quicquid incenditur, quasi crescit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exsurgit, et se in altum exserit. Unde apud Virgilium, *adolescunt ignibus aræ*: et Tacitum Hist. II. 3. *Precibus et igne puro altaria adolentur*, h. e. Incenduntur Sacra vel hostiæ in altaribus. At apud Gellium III. 10. *Modus est summus adolescendi humani corporis septem pedes*, et Tac. Ann. II. 33. *Auctu imperii adolevisse etiam privatam opes*, pro *Crevisse*. Porro sic *Abolere* modo active notat *delere*, *facere ut minuatur*, *decrescat*, et sic tandem penitus *extinguatur*, modo *neutraliter* ponitur pro *interire* *com-*

minui. Livius I. 23. *Donec cum re nomen quoque vetustate abolevit*. Hinc *abolita* pro *vetustis* et *oblivioni* jam datis, opponuntur *recentibus*, apud Tacit. An. VI. 38. Origo autem hujus Verbi in illo sensu Valde est incerta. Putem tamen repetendam cum Vossio ab *ἀλδω* vel *ἀλδῖω* *augeo*, unde *ἀλδῖστω* *creasco*. Litera Δ videretur esse *insiticia*. Accedunt et alia istic vocabula sine Δ , quæ ad præparandi frumenti et farinæ, significationem pertinent. Sic enim *ἀλω* notat *arcam*, in qua frumentum trituratur et purgatur; et *ἀλω* *molo*. Utcunque sit, videntur hinc et *Alere*, et hoc *Olere*, accepisse Latini, atque ita hæc verba ejusdem originis, distinxisse tamen diversa forma in sensum activum et neutralem; nam *Olent* et *adolescunt*, h. e. *crescunt*, quos bene quis *Alit*. Et sic habuimus supra *Sedere* et *Sidere*, *Jacere* et *Jacere*, *Fugere*, et *Fugare*, *Placere* et *Placere*, etc. Vide *Mc* supra III. 2.

crescebant, et augebantur, dictum est *adolescere*; pro cremare. Vide Festum et Nonium.

Mactare (23) ex eodem omine dictum est, pro, interficere; cum proprie sit *augere*, hoc est, magis auctare; unde *mactus*, id est, magis auctus. Servius ad illud Virgil. *Mactant lectas de more bidentes*; *Verbum sacrorum*, inquit, *per euphemismon*, ut *adolere*.

(24) *Recte*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut. *Tum quod dem ei, Recte est; nam Nihil*

2. pag. 271. 272. et III. 3. 67. Possis etiam utrumque derivare ab Hebr. *אָלַע* *ascendo*. Solet enim litera Hebr. *y* mutari in *O* Græcorum Latinorumque. Et hinc ab *alo* *Altus* h. e. excelsus. Vide me infra IV. 16. 15. At quod idem Vossius hoc verbum in significato cremandi derivat ab Gr. *ἀλλομαι* et *ἀλλομι*, *perdo*, in eo non possum illi assentire, quum Latini hoc verbum non significet inflammare quid animo *perdendi*, sed tantum ad sacra adhibeatur de rebus, quæ in altari cremantur, et ita *Crescunt* seu surgunt in altum. Sic Tacit. Ann. VI. 28. Phœnicem Avem dicit *patrium corpus in Solis aram perferre atque adolere*. Vide et Festum in v. October, et Nonium capp. 1. et 4. Porro autem, ut recte rursus monuit Vossius ab *ἴω*, *ἴζω*, formatur alterum *oleo*, quod significat odorem spargo, pro quo primi dixerunt *odeo*, unde et odor, et *odefacit* pro olefacit apud Festum, etiamnum superest, *D* interposito primum inter vocales, et dein mutato in *L*. quod utrumque sæpissime factum, sæpe etiam in uno vocabulo, ut in *Salus* et *salvus* a *σάω*, *Filius*, *Fidius*, ab *φίς*, *sella*, et *solum* a *sedeo*, et hoc ab *ἴω*, *ἴδω*.

(23) *Ex eodem omine*. [Immo per *ἀσπονδία* seu *μεταλλία* consequentis qua consequens intelligitur ex antecedente; nempe

quia in sacris *Cædes* victimæ semper sequebatur *Mactationem* proprie dictam, quæ consistebat in ornanda ea verbenis et insulis, ac mola salsa capiti ejus imponenda. Cujusmodi translata significationis usus est quam maxime analogicus. sed tamen, cur in hoc vocabulo ita frequentaretur ea *μεταλλία*, causam fuisse *ὀσπονδία*, facile largior. Id tantum volo, nunquam per *ἴω* simpliciter in contrarium, et contra *ἀσπονδία*, mutatam esse verborum significationem. Porro *Mactus* ego quidem deduco simpliciter a *Magis* unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, sicuti a *Mirus*, *Minuo*; et sic deinceps *Mactus*, quemadmodum ab *Ago*, *Actus*, a *Pago*, *Pactus*. Nam *G* frequentissime transit in *C*. Ab hoc ipso *Magis* est *Maximus*, ut scripsere antiquissimi, ac dein *Maximus*. Sed et ejusdem originis *Mactus* est et *Magmentum*, plane sicuti *sagmentum* a *Sagio*, unde et *Sactus*, sed pro quibus posteriores dixerunt *Sanctio* et *Sanctus*. Analogia porro significationis liquidissima. Nam *Mactus* proprie sic notabit *major factus*, *auctus* aliqua re.

(24) *Recte pro nihil*.] Nunquam recte significat *nihil*, sed usu adhibetur sæpe in responsionibus, in quibus *Nihil* poterat vel debebat responderi, quando scilicet id vocabulum, seu directum ex rei veritate et animi sententia responsum, vitatur aut metu aut

esse mihi religio est dicere : idem Eunuch. Numquid vis? C. recte, id est, non, vel nihil. (25) Plaut. Asinar. Nec recte quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum est.

Sacer dicunt esse nomen medium, ut Græcis *Anathema*, et nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid sit homo sacer, vel *Anathema*, ab antiquissima historia petendum, quam narrat Joh. Zetzes histor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina sic vertebam,

*Catharma quondam tale purgamen fuit ;
Si pestis, aut fames, vel alia calamitas
Vexaret Urbem ira Deorum percitam,
Ad victimam deformis ante omnes homo ;
Purgamen, atque pharmacus, ductus fuit.
Cum ventum ad aram est, caseum, ficus, ador ;
Ipsi in manum dabant : deinde septies*

consilio. Nam idem est, ac si loco talis directi responsi responsum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli quærere, recte se res habet*. Hinc apud Terentium Heaut. II, 1. 16. *Tum quod dem ei, Recte est, h. e. si illa me quid rogat, ut dem, loco responsi et muneris repono et do ei Recte, h. e. Belgice, het is vyel.* Et III. 2. 7. ubi Syrus servus, ignarus adesse herum, quum aliquid de fallaciis suis in herum effusiisset, rogatus ab eo, *Quid tu istic, scilicet dicis, vel dixisti?* respondet, *recte equidem*, et statim sermonem confert ad palpum hero obrudendum. Et Phorm. V. 3. 15. ubi Chremes itidem ignarus adesse uxorem, quam tamen mox videt, quum Fratri dixisset, *Nollem datum, et Frater eum dein rogasset Cur nollet?* respondet, *jam recte*, quia scilicet præsentem uxorem nihil amplius ea de re volebat aut audebat dicere. Manifeste autem explenda sic est sententia, quasi dixisset, *temere hæc dixi, jam recte se res*

habet. Et ibid. v. 29. *Illam amicum nostri filia quid futurum est?* Recte, h. e. res illa recte se habet, nihil in ea est difficultatis. Hinc etiam simul aliquando cum *non Nihil* tanquam diversum et distinctum ab eo in responsionibus adhibetur, Ter. Adel. IV. 5. 19. *Perii. MI. Quid est?* *Æ. Nihil; recte, perge.* h. e. nihil est, recte se habent omnia; perge modo rem narrare. Bene itaque ad Hec. III. 2. 20. ubi Pamphilus rogatus a matre, quid lachrymaret, aut quid esset tam tristis, respondet simpliciter *Recte*, notat Donatus: *Sic dicimus, cum sine injuria interrogantis aliquid reticemus.* Pro isto *Recte* aliquando etiam usurpatur *Bene*, eodem sensu, Plaut. Bacchid. I. 1. 6. *Quid in consilio consulistis?* *BA. Bene.* q. d. noli id quærere, bene se habet res.

(25) Plaut. Asinar., etc.] Locus hic est alienissimus a mente Sanctii, qui deceptus vitiosa videtur Plauti lectione. Edidit enim ipse, ut ex Salmant. ed. et Paradoxis

*Pudenda scillis verberabant victimæ,
Caprifico, et aliis surculis agrestibus;
Agrestiumque urebant ramis arborum
Devota membra: tum sacrum cinerem gravis
Levamen urbis ventilabant in mare.*

Hæc ille, atque alia; citatque testem Lycophro-
nem, et Hipponactem. Idem Chiliada 8. histor. 239.
cineres spargi solitos, addit; per totam civitatem.
Suidas præterea in dictione *Peripsema*, addit dicere
solitos cives ad hujusmodi anathemata, *Purgamen
pro nobis esto, salus, et redemptio.* “[*Servius in
n illud Æneid. 3. 57. Auri sacra fames, ita com-
mentatur, Sacra, execrabilis. Alii sacra, devota
accipiunt, unde et Ver sacrum. Alii, sacrum, pro,
scelestum, vel sacrilegum. Tractus est autem sermo
ex more Gallorum: nam Massilienses quoties
pestilentia laborabant, unus se ex pauperibus of-
ferebat, alendus anno integro publicis et purio-
ribus cibis. Hic postea ornatus verbenis et vesti-
bus sacris, circumducebatur per totam civitatem,
cum execrationibus, ut in ipsum reciderent mala
totius civitatis; et sic projiciebatur. Hæc ex Pe-
tronio Servius.*]”

Hujusmodi sacrificium Hebræis vocabatur *Azazel*,
id est, caper emissarius, de quo Levitic. cap. 16.
ab *Ez*, id est, caper, et *Azal*, id est, abiit: Græ-
cis *Apotropæon*, sive *Apopompæon*, id est, malo-
rum depulsio. Dicebatur etiam proprie *Anathema*.
Itaque *Sacer* apud Latinos idem est, quod *anathema*
Græcis, (26) et ita per Euphemismum, pro execrando

Sancti, quæ ex Plantini prodierunt
officina, et totum hoc ac pleraque
sequentia contineat capita. *Hæc
recte.* Sed Scioppius videtur jam ex
Plauti edd. emendasse. *Nec recte.* Et
ita vere Plautus habet *Asinar. I. 3. 3.*
Similiter ibidem II. 4. 63. *Malo
hercle jam magno tuo nunc isti nec
recte dicis.* *Bacchid. I. 2. 11. Tu Diis
nec recte dicis.* Et sic alibi pas-

sim. Frequentissimum enim est
Plauto, *nec recte alicui dicere.* In
illo ergo *Asinaræ* loco *vô Recte*
notat, quod proprie et primitus
notavit, non autem *Nihil*, aut
Male, neque vero Elliptice istuc
ponitur, ut in proximæ superioris
Notæ exemplis.

(26) Et ita per Euphemismum,
etc.] Siquidem simpliciter per Eu-
accipitur.

accipitur. Quanquam Monachus Menesius, qui de Accentibus scripsit, aliter quæstionem solvit: contendit enim, in sacris Bibliis duo nomina, Anathema, et Anathema; et illud, cum accentu in antepenultima, et cum epsilo in penultima, semper accipi in malam partem, pro exsecrando: at cum accentu in penultima, et eta, id est, e longo, semper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego scripturam quidem in Bibliis Græcis sic reperiri animadverti:

phemimon ἢ Sacer etiam exsecrandum, et scelestum notaret, foret hæc Antiphrasis, ad quam proinde figuram a nonnullis hoc quoque vocabulum refertur isto sensu adhibitum. At vero nullam ego hic agnosco ἀντιφρασίαν, aut significationem in contrarium mutatam, sed per justissimam Analogiam parumper deflexam. Cujus vera et unica hæc est ratio. Quidquid decreto publico Diis erat consecratum, illud dicebatur *sacrum*. Jam vero, quia, quod sic Diis sacrabatur, id est usu et commercio hominum penitus tollebatur; unde et in commerciis requirebatur *aurum profanum*. Vide Festum in V. *Puri*: et infelices notissimo adagio dicebantur *aurum Tholosanum*, quod erat Sacrum ex templis Tholosanis, attigisse, Vide Gellium III. 9. & porro quia victimæ Diis itidem Sacratæ semper occidebantur: hinc si quos homines sceleratos populus scisceret impune interficiendos, eos publice *sacrabat* Diis, tanquam victimas quasdam, quarum cædes grata Diis esset futura; ut sic impune à quolibet possent occidi, & ita ex sua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunia pl. nocuisset, ejus caput Jovi Sacrum esset. Festus in Plorare ex Legibus Regiis, Si parentem puer verberit, aut illi plorassint, puer Divis parentum Sacer esto. Idem, Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, ut, qui quid adversus eas fecerit, Sacer alicui Deorum sit cum sa-*

*milia pecuniaque. Et in y. Sacer, Homo Sacer is est, quem populus judicavit ob maleficium, neque fas est eum (proprie) immolari, sed qui occidit, parricidii non damnatur. Nam lege Tribunicia prima cavetur: Si quis eum, qui eo plebiscito Sacer, occiderit, parricida ne sit. Ex quo quisvis homo malus atque improbus Sacer appellari solet. Non obscura hæc, ut mox Sanctius ait, sed liquida & sola vera. Hinc jam apud Plautum in prol. Pœnuli v. 90. de Lenone, *Homini, quantum hominum terra sustinet, secerrimo. Et Mostell. IV. 2. 67. Unus istic servus est sacerrimus, is vel Herculi conterere quæstum possiet. Porro ipsæ quoque Res, pessimæ, in perniciem publicam vergentes, & ideo ex usu & vita hominum quasi expellendæ, & extinguendæ penitus, vocabantur Sacræ, ut *Auri Sacra fames*, h. e. non magna, sed detestabilis. Adde his Servium ad Virgilium Aen. X. 419. de Haleso, *Injocere manum Parcæ, telisque Sacrarunt Euantri*, h. e. devoverunt telis, & neci per ea inferendæ. Similiter vero se res habet, quod ad ἄσχετο & ἄσχετος. Significat quippe primo rem Usibus humanis exemptam, & Deo repositam, sacratamque, sine jure redemptionis. Jam quod sic erat sacratum, id, quod ad homines, planè quasi interierat, seu ex hominum commercio sublatum erat, etiam si animal esset. Vide Macrobius Saturn. III. 7. & sic apud Suetonium Cæs. cap. 81. Cæsar di-**

sed quomodo ab eodem verbo ἀνάθεμα duo ducantur nomina contrariae significationis, non video. Unum semper nomen est, *anathema* sive *anathema*, ut *sacer* apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum, *Anathema sit*? Respondeo primum, posse dici per Euphemismon, ut *benedicere*, pro maledicere, quasi dicat, *Anathema sit*, id est, sit benedictus, quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi juxta propriam et genuinam nominis notionem, *Anathema sit*, id est, sit peccatum pro toto populo, sit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad

citur Equos consecrasse in trajiciendo Rubiconi flumini, & idcirco vagos ac sine custode dimisisse: & Tacit. de Germ. cap. 10. equi Germanorum Sacri dicuntur publice ali in nemoribus ac lucis nullo mortali opere contacti. Ita ergo hi Equi commercio & possessioni hominum per istam consecrationem erant exempti. Alia etiam Res, etiamsi sacris non amplius inseruire possent, tamen vel sic hominibus nequam restituebantur, sed potius consumebantur penitus, & abolebantur: apud Romanos etiam in cellis subterraneis seu favissis reponebantur. Vide Festum in Favissa. Hac igitur de causa is, qui consortio Ecclesie prorsus erat segregatus, dicebatur *Anathema*, quasi Sacratu Mortis & Exitio, seu Inferis & eorum Principi, atque ideo a reliquis Christianis abscissus, qui & talis hominis commercium fugiebant. Hinc & aliquando separationis particulas habet sibi adjunctas. Veluti Rom. IX 3 *ὁ ἀνάθεμα τῷ Χριστῷ*, h. e. Morti & exitio aeterno devotus, cum separatione à Christo, et eius Ecclesia. Vide omnino isic Beza. At Salmasius ad Solinum pag. 1089. 1090. vult *ἀνάθεμα* proprie & primitus notare segregatam & separatam rem. Ego vero prorsus putem, vocabuli hujus significationem primam repetendam ab Ho-

minis vel agri aut alterius rei consecratione Diis facta. Usu autem diſſerre in eo ἀνάθεμα illud & ἀνάθεμα, quod hoc noter donaria, statuas, aliaque in honorem Deorum in templis vel alibi posita, at ἀνάθεμα, rem simpliciter Deo consecratam, veluti Urbem, Terram, Hominem. Talia vero commercio hominum revera fuisse exempta, immo exitio & interuicium dedita, liquet ex ipsa S. Scriptura, veluti Levit. XXVII. 29. ubi traditur Hominem Deo consecratum, (ipso hoc verbo apud LXX. ἀνάθεμα) non redimi debere, sed omnino occidi. Et hinc Urbes quoque & Populi in Libro Deuteronomii & Josue dicuntur ἀνάθεμα, declarari, & ἀνάθεμα τῷ Θεῷ h. e. excendi. Hinc jam factum, ut re vera ἀνάθεμα de Homine dictum significet interuicium devotum, ut recte Hesychius exponit. Talis enim Homo erat interuicium devotus, quasi sacra Diis victima, et sic a reliqua Hominum societate exclusus et commercio. Certior autem hec Significationis in hisce vocabulis distinctione evadit eo, quod ipsum Verbum ἀνάθεμα, unde illa pariter descendunt, duplicem quoque hanc habet significationem. Pro dono Diis consecrato, Hesiod. Eod., 656. de Triode, *τὸ ἀνάθεμα τῷ θεῷ*. Pro de-

Rom. 2. *Optabat esse anathema post Christum pro fratribus*, id est, se devoveri, et hostiam fieri à Christo, id est, post Christum; quia Christus fuit pro nobis hostia, et factus est pro nobis peccatum, cum peccatum non haberet: Et vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Festus in voce *Sacer* obscura quædam profert, quæ a Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud vero Virgilii, *Auri sacra fames*, alia res est: nam Græci *ἱερόν*, id est, *sacrum*, pro magno solent usurpare: unde *os sacrum*, id est, magnum; et *morbus sacer*, pro, magnus vel comitialis. Plutarchus de industria animalium. Unde Adag. *sacram ancoram solvere*, id est, magnam.

(27) *Alter* in auguriis dicebant, pro, non bono; ut ait Festus in dictione, *Altera avis*. Et in senatu dicebat consul, *Qui hoc sentitis, huc transite, qui alia omnia, illuc*, id est, qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. *De tribus legatis, frequentes ire in alia omnia*, id est, dissensere: et lib. 10. *Eum senatus reliquit, et in alia omnia discessit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, et *Callias*. Et nos etiam in *Antiphrasi* de *Eumenidibus* satis.

novendo Græci Interpretes, non modo Levit. d. 1. sed et Michæ IV. 13. ad Sionis Filiam: *Καὶ καταρτίσεις γὰρ πολλὰς, καὶ ἀναθήσεις τὸ Κουρὸν τὸ πλῆθος αὐτῶν*, et *confringes populos multos, et anathemate devovebis Domum eorum multitudinem*. In Hebraico est *Hiphil* verbi *פָּרַח*. Ita vero liquet esse utriusque vocabuli, *Ἀνάθημα* et *Ἀνάθημα*, ut eandem originem, ita eandem primitivam significationem, sed usu et analogia in contrarium pene flexam, æquæ ac observare aliquem, et multa similia. Frustra itaque hic adeo laborat Sanctius, et Euphemismum fingit.

(27) *Alter* in auguriis.] Etiam in his de duobus tantummodo dicitur, *Alter*. Etenim quia vel *Læta*, vel *Tristia*, evenire auspiciantibus solebant, si lætum signum, quod desiderabatur, non evenisset, dicebatur *Alterum* evenisse, scil. ab eo, quod desiderabatur, h. e. non lætum, non felix. Sic passim *Secus* itidem pro *male*, Sallust. or. 2. ad Cæs. in extr. *Sæfate, huic imperio secus accidat*. Livius X. 19. *Rei bene aut secus gestæ decus dedecusque*. At *Alia omnia sentire* notat sententiam plane eper omnia diversam ab ea, quæ jam dicta erat.

De Analogia significationum.

HIS regulis præmissis, ad Analogiam significationum transeamus.

(1) *Jus*, *juris*, proprie significat diarium, sive portionem victus. *Antiqui* enim, ut inquit Valer. Maxim. lib. 2. *adeo erant continentie attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis esset.* Plinius lib. 18. cap. 8. *Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum: quoniam inde et pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque vescebantur carnibus, sed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. 4. *Est operæ pretium duplicis cognoscere juris Naturam.* Hujus autem *juris* in conviviiis pares dabantur unicuique partes: unde Homerus *convivium*, æquale fere semper nominat. Vocabantur vero *Du-*

(1) *Jus juris*, &c.] Neutiquam assentior Sanctio, quum putat, *Jus*, quod suum cuique tribuit dici per Analogiam significationis ab eo *Jure*, quod significat diarium. Ego utrumque, ut diversæ prorsus significationis, sic diversæ putem esse originis. Certe *jus* illud prius est à *jubendo*, non, ut censet Magius in Miscell. IV. 1. quia illud *jubet et præcipit*, sed quia *jubetur* ab eo, qui summam habet potestatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *Jus*, nisi quod *jussum* à populo, cujus pro sua suprema potestate proprium erat *jubere*, et *rogari* à Magistratibus. Unde et *Leges* sæpe *Rogationes* appellantur, & quod legibus jussis sancitum, *jus* erat, quasi *jussum*. Hinc Festus *Jussa*, *Jura* exponit. Scilicet antiquissimi dixerunt *jusa*, ut qui non geminabant literas, nec habebant literam, R. Posteriores itaque in Participio,

iterata tunc sibilante litera, dixerunt *jussa*, in Nomine *jura*, sibilante conversa in caninam, ut solebant. Jctos, qui *jus* à *justicia* dictum tradunt, castigat satis superque d. l. Magius. Alterum *jus* esculentum à *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia sua juvat corpus humanum. Plautus Captiv. I. 2. 33. *Neque unquam quidquam me juvat, quod edo domi,* Ubi Vide Lambinum. Sic à *Græco*, unde Latinum *Fari et Factum*, est etiam *Fas*: à *Moveo*, non à *Meo*, ut male Martinius, est haud dubie *Mos*, qui semper quasi movetur. Seneca Ep. 114. *Consuetudo civitatis nunquam in eodem diu stetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel *Græco δόω*, *pus* à *puteo* seu *πύδω thus* à *δύω*, *Jus* autem hocce non notat portionem cibi aut convivii, ut vult Sanctius noster, sed liquidum illud, quod pani et obsonio infunditur. Hinc apud Plautum Mostell. I. 3. 120. *quasi cum una*

plicarii, ut ait Varro, quibus in conviviiis ob virtutem duplicia ut darentur cibaria, fuit institutum. Cujus rei etiam in sacris Bibliis fit mentio; nam Genes. cap. 43. *major portio data est Benjamin*, quam ceterorum cuilibet. Itaque proprie *Jus* est, quod Hispanice dicimus, *Quiñon*, parte, porcion, ordinario. Græcis est *Chænix*, id est, *dimensum*, ut vocavit Terentius. Hebraeis est *Man*, a verbo *mana*, id est, *divisit*, vel *numeravit*: nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies de cibis suis*, Hebraice legitur *mana*. Hinc igitur metaphorice *Jus* vocatur, munus illud, quod suum cuique tribuit.

Vertex, inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *est contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur; inde propter flexum capillorum, pars est summa capitis; et ex hoc, quod est in montibus eminentissimum.* (2) Valla lib. 6. cap. 11. *Recte, inquit, dixeris hæc omnia, vertices, proprie tamen unde initium est. Quare nemini debet mirum videri, cur interdum una vox plura significet.* Hæc illi. (3) Ego tamen magis assentior Charisio lib. 1. *Vertex*, inquit, *a vertendo; vortex, a vorando; et vult Pli-*

multa jura confudit cocus. Vide et Horatium Satyr. II. 4. 63. etc. et Terent. Eun. V. 4. 17.

(2) Valla lib. 6, &c.] Turpiter hic se dedit Sanctius. Verba enim hæc, *Recte dixeris hæc omnia Vertices, proprie tamen, unde initium est*, quæ Vallæ tribuit, sunt ipsius Quinctiliani, quem Valla istic laudavit, et ex quo totum hunc locum libri 8. capitis 2. exhibuit. Cui loco subjici tandem de suo, *Quare nemini debet, etc.* Scilicet inspexit Sanctius tantum Vallam, non etiam Quinctilianum, et ita deceptus est eo, quod olim sine ullo literarum discrimine edebantur Verba aliunde citata, et ea, quæ ipsius erant Scriptoris. Sensus autem Quinctiliani est, omnia ista analogice dici *vertices*, at *proprie* tantum illud, unde

initium est significationis totius.

(3) Ego tamen magis assentior.] Male profecto. Vide Vossium. *Vertex* et *Vortex* est revera ejusdem originis, et proinde unum idemque vocabulum, sive contortam aquam, sive quid aliud notet. Immo si maxime scriptura discreparet pro diverso variæ significationis usu, vel id non obstaret, quo minus etiam in illa diversa scriptura sit tamen idem vocabulum. Sic enim eadem quoque sunt *Coitus ac Cætus, Columen et Culmen, Caudex et Codex, Fingo et Figo* (Vide supra l. 2. 2. pag. 26. 27.) *Mævia et Munia, Lavare et Luere, Quæro et Quæso, Quæsitior et Quæstor, Conferium et Confesum*, quorum illud rerum in loco, hoc actionum in proximo tempore conjunctionem notat, unde et

nus verticem immanem vim impetus habere; ut, ingens a vertice pontus; vorticem vero, circumactionem undæ esse; ut, Et rapidus vorat æquora vortex. Caper Grammaticus, Vortex fluminis est, vertex capitis.

Tempus, ut Varro scribit lib. 5. intervallum mundi ei motus, divisum in partes aliquot maxime ab Solis et Lunæ cursu, a quorum tenore temperato tempus dictum est. Tempora in capite (Hispan. las sienes) (4) ob id dicta putant, quod ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animalibus ætatis signa; ut, veterinis et ovibus in den-

Festino, h. e. in magno et continuo sum motu agendi aliquid. Vide supra III 3. 59. Immo et sic hodie in Gallica *Monseigneur* et *Monsieur*, in Scotica *Lord* et *Laird*. Omnia hæc origine sua eadem sunt vocabula, licet diversæ dein significationi diversa etiam scriptura quasi propria sit facta. Quin et sic *Ara* et *Ansa* diversam esse scripturam puto unius antiqui vocabuli *Asa*, quod significabat primitus omne id, quod ex aliqua re eminet, et quo quid apprehenditur, unde posteriores interposita *N* dixerunt eo sensu *Ansa*: Deinde *αν* *ἰσχυρι* cornu altaris, quod apprehendere solebant Supplices, tum Sacrificantes, & Jurantes, unde *Ara*, *S* mutata in *R*, quæ vox per Synecdochen frequentissimam partis pro toto, altare ipsum vel maxime dein notavit. *Asa* autem ab Hebr. *אָסָה*, *auris*, videtur formatum. Vide Vossium Etymol. in voce *Ansa*. Certe *Aram* et *Ansam* pariter dictas pro *Asa*, id disertè tradit Varro apud Macrobiū Saturn. III. 2. cujus verba lectu dignissima hic exhiberem, nisi jam a Vossio in *V. Ara* vidissem allata, quem consuli velim. Adde Servium ad Aen. IV. 219. Liquebit inde etiam illud, orantes ac jurantes solitos *aram* tenere. Ceterum offendit quosdam, quod cornua tribuerim altaribus.

Ego vero non quibusvis, non vulgaribus, quolibet loco positis, sed solennibus, majoribus, et maxime illis quadratis, quæ in præcipuis erant templis, cornua tribuere haud vereor. Primum enim in Oriente, unde omnia istius generis devenerunt ad Græcos et Romanos, *Ara* habuerunt cornua, quæ supplices apprehendebant. Diserte ita, Salomone Rege facto, Adonias et Joabus 1. Reg. capp. 1. et 2. dicuntur confugisse ad aram, et *ἑπικαθίσθαι* seu *κατίζειν*, *Ἐκείτων τὸ θυιαστήριον*, apprehendisse, seu tenere, unum ex cornibus altaris. Sed et apud Græcos et Romanos reperiuntur sæpe in nummis altaria, ex quorum angulis eminent cornua incurva, et in acutum desinentia. Vide Num. 2. Gentis Tarquitiæ in Famil. Rom. Ursini, et N. 18. ac 22. Tab. XVI. Arschot. et N. 21. Tab. XXVII. Denique Servius ad Virgil. Aen. VI. 123. disertè *Ansas* tribuit Altaribus, quas tenerent Orantes. Etenim istic quum Poeta dixisset, *Talibus orabat dictis, arasque tenebat*, notat Servius, *Rogabant enim Deos, ararum ansas tenentes*. Quas *ansas* S. Scriptura dicit *κίερα*, cornua.

(4) Ob id dicta putant.] Forte à *τεπεο* dicta, interposita litera *M*, at sæpissime ante *P* vel *B*. Sic *τόμπος*, à *τόπος*, *Campus* à *Capus*,

tibus atatis signa ; ut, veterinis et ovibus in dentibus ; cervis in cornibus : sic homines in temporibus gerunt atatem ; unde Homerus senes vocat *Poliocrotaphous*, id est, canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt : nam priora capitis, humiditatis pituitæque plus habent, quam posteriora. Virgilius 5. *Æneid. Æmula necdum Temporibus geminis canebat sparsa senectus.* Vide Alexand. Aphrodis. problemata, et Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos, inquit Charisius, *significat, et certum cognationis gradum, et rei avitæ consumptorem.* Mihi tantum significat filiorum filium. Romani pueri patris tradebantur erudiendi et castigandi : unde proverbium ; *Ne sis patruus mihi* : quia patris, etiamsi ament, nesciunt ad peccata connivere. Avi contra impotentius amant, omnia indulgent, castigare nesciunt ; inde Nepotes evadunt perditissimi. Aristoteles 3. *Ethic.* in calce, intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est, incastigationem ; et *acolasii* dicuntur incastigati. Tales igitur sunt Nepotes. Invenio et apud Græcos, (5) *Nepodes* vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est, fundamento : quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt : dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt a *nepa*, id est, scorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Festum.

unde *Capua*, et illud à $\kappa\alpha\pi\omega$. *Cumbo* a *Cubo* et $\kappa\upsilon\pi\omega$, *Lambo* ab antiquo *Labo*, et $\lambda\acute{\alpha}\pi\tau\omega$ et $\lambda\alpha\pi\omega$, unde et *Labium*. At alterum *Tempus* cum $\nu\sigma\sigma\iota\omega$ à $\tau\acute{\eta}\mu\omega$ tunc, derivem, vel à $\tau\acute{\eta}\mu\omega$ seco, ut notet omnem totius temporis particulam. Unde in *tempore venire*, est, venire opportuno temporis puncto. Nam *Tempus* secatur in minima momenta, seu puncta. Hinc Ovid. *Metam.* XV. 183. *Tempora sic fugiunt pariterque sequuntur, Et nova sunt semper ; nam quod fuit ante, relictum est. Fitque, quod hæc fuerat, momentaque cuncta novantur.* Similis plane a Verbo $\tau\acute{\eta}\mu\omega$ derivationis ra-

tio reperitur in voce $\tau\acute{\eta}\mu\omega$, $\tau\acute{\eta}\mu\omega$, ex voce $\tau\acute{\eta}\mu\omega$, sicut in plurali $\tau\acute{\eta}\mu\omega$. Illa dicebantur amcenæ et divinæ valles, quæ montes *secabant*, at $\tau\acute{\eta}\mu\omega$ loca ex reliqua parte regionis quasi *decisa* et Diis consecrata, veluti *Luci* et *Templi*. Vide omnino *Isacum Vosium* ad *Melam.* II. 3. 19.

(5) *Nepodes* vocari *Nepotes*.] Vide *Notas Augustini* ad *Festum*, et cognosces ipsum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima significatione ex Græco deduci. Recta porro ratio alterius significationis à *Sanctio* est reddita, quæ nempe petita est ab indulgentia *Αγοιων* in *Nepotes*.

Tollere liberos, tollere onera, tollere in crucem, tollere aliquem e medio, vel e vita, semper est sublevare: sed tollere, pro educare, vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primum omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem; autor est Plinius in præmio libri 7. Tertulliani verba sunt, Dum prima etiam constitutio infantis super terram, statim Edæ sacrum est. Sapientia cap. 7. Et ego natus accepi communem aërem, et in similiter factam decidi terram. Sic positum infantem Patres solebant statim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus et projectus habebatur, idque inauspicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat servulum immatura morte surreptum, sed ante donatum libertate, hæc addens, Meus ille, meus, tellure cadentem Excepi. Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. et lib. 4. cap. 14. D. Augustin. libro 4. de Civit. Dei, capite 11. Ipse levet de terra, et vocetur Dea Levana.

Cernere, inquit, est videre, est pugnare; et cernere hæreditatem est audire hæreditatem. Non ita est, (6) nam proprie cernere est separare furfures a farina, id est, cribrare; Hispane, cerner. Plinius

(6) Nam proprie cernere, etc.] Immo vero propria et primitiva hujus Verbi significatio non est singularis facti, sed generalis. Significat enim proprie aliquid secernere, et dirimere, sive id fiat cribro, sive sorte, sive pugna, sive oculis, sive animi nostri cogitatione et judicio; derivaturque à Gr. *κρῖναι*, quod item ex una generali varias singulares, et quasi uni facto proprias, recepit significationes. Prima ergo, ut dixi, generalis est distinguendi et discernendi in Græco Latinoque. Hinc Hesiodus *Aspid. v. 55. κρῖναι πλὴν γένεσθαι*, h. e. *diversam generationem*, vocat Herculem et Iphiclea, Alcmenæ quidem pariter liberos, sed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone

conceptum. Similiter apud Latinos *Discernere, Excernere, Seccernere*, immo ipsum *Cernere* eam significationem aperte præferunt. Liv. XLIII. 12. *Priusquam id sors cerneret*, h. e. *dijudicaret, distingueret provincias duas in duos Consules*. Porro hinc *Cernere aliquid* est ita liquido quid videre et cognoscere, ut oculis nostris distinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam visu nostro ita clare cognosceretur, quasi confusum erat. Inde et *Certum* dicitur, quasi prorsus liquidum, et ex omni obscuritate ac controversia protractum in manifestam et distinctam cognitionis nostræ lucem. Sed imprimis hæsit hujus verbi usus, in significanda ea Mentis

lib. 18. cap. 11. Posteaque gypsi pars quarta ins-
pargitur, aique ut cohæserit, farinario cribro sub-

nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, et certum aliquid statuendo consistit. Plautus Cistel. I. 1. 1. *te mihi amicam esse crevi*, h. e. judicavi, iudicio mentis meæ certum habui. Casin. III. 1. 2. *Nunc specimen spectitur, certamen cernitur, an sis amicus*, h. e. periculum fit, experimentum in alterutram partem reipsa sumitur, et sic dijudicatur. Similiter Bacchid. III. 2. Hinc ergo *Crimen*, quod in iudicium vocatur, quod dijudicatur. Sed et quia sæpe manibus ac pugna controversiæ dirimebantur, idcirco *Cernere* sæpe etiam pro pugnare ponitur, Cœl. Famil. VIII. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur*. Immo et inde orta est usitata illa significatio Verborum *Certare*, *Decernere acie*, pro pugnare, et *Discrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem videndum etiam, quæ sit ratio istius locutionis, *Cernere hereditatem*. Eadem forsân, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. pugnare quod ad vitam. Ennius Medea Exule: *Nam ter sub armis malim vitam cernere, Quam semel modo parere*. In quibus Nonius et *Cernere* pessime interpretatur per *Amittere*. Sicuti ergo *Cernere vitam* est certare de vita, pugniæ iudicio dijudicare vitam suam, sic *Cernere hereditatem* proprie notare possit deliberare, certamen cernere, apud animum suum, de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Certe hanc esse hujus phraseos significationem, manifestum ex Fragm. Ulpiani, qui Tit. 22. §. 27. *Cretio*, inquit, est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; *Veluti, Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exheres esto*. Sed tamen sicuti sæpe

significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita et hic *Cernere hereditatem* plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur *cretionem* proprie dictam, ut adeo tum significet, reipsa, et adeundo solenniter hereditatem, declarare suam *cretionem* de hereditate factam Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum: Cum me Mævius heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque*, h. e. *Cernere* est sententiam animi sui verbis et factis declarare de illa hereditate, dicere verba consilii sui et decreti in rem ipsam deducti. *Adeo cernoque*, h. e. in adeundo consilium meum expono, et *cretionem* exsequor. Cicero Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quasi falsam hereditatem alinæ gloriæ cernere*. Liv. XL. 8. *Hereditatem meam spe et cupiditatem improba crevistis*. Hæc propria *Cretionis*, h. e. deliberationis, et translata *Cretionis* in factum deductæ, et in aditione ipsa declaratæ, significatio distinguenda debet, secus quam facit Vinnius ad Inst. de Heredum qualitate §. 6. Scaligerum erroris incusans, quod hæc distinxerit, dicendo, *Crevi non proprie significat hereditatem adii, sed Cretionem Aditio hereditatis statim sequitur*. Verissime ille, quicquid obloquatur Vinnius. Nam *Cretio* proprie dicta præcedit rêvera Aditionem, licet sæpe ad eam directe notandam per *Me* consequentis adhibeatur, quoniam Aditione impletur et declaratur. Sic et apud Græcos *Κρίνω* non modo iudico significat, sed et, quia iudicio nostro sæpe coniungitur ejus exsecutio, pro ea, seu pro iudicio nostro in factum deducto, h. e. pro ulciscor et punio, aliquando ponitur. Genes. XV. 14. *καὶ τὸ ἔδωκεν καὶ ἐποίησεν*, h. e. ulciscor. Similiter

cernunt; quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, et grandissima est, rursus, quæ transit, arctiore

apud Latinos bene vel male consu-
lere alicui proprie quidem notat
consultare in commodum vel no-
xam alicujus, dein vero etiam,
illud consilium reipsa exsequi,
seu facere quid bene vel male
alicui. Quando autem Nonius
Cernere exponit etiam per *Amit-
tere, Audire, Cedere, ineptit*,
nec intelligit exempla a se allata.
Idem omnes cernimus, non notat
audimus, sed judicamus. Cernam,
tradam exercitum, expone deli-
berabo, rem videbo. Quod vero
Græci κερνω, Latini *Cerno* dixe-
runt, et hi porro ab eodem verbo,
Crevi, Certus, Crimen, Cri-
brum, et Certus, Certo, forma-
verunt, ratio hæc haud dubie
est, quod antiquissimi dixerint
κέρνω, unde κερνω, et contra-
ete Latini *Cerno*, Græci κερνω.
Sic a πρῶω, πρῶω, πρῶω, a λαω,
λαίω, λαίω, etc. Elisa itaque
à Græcis est primæ syllabæ vo-
calis, à Latinis mediæ, eadem-
que varietate res gesta in deri-
vatis a *Cerno*, ut dicatur tum
Certus et *certo* ejecta secunda

vocali, tum *Crevi, cretus, crinis,*
crimen q. *cerimen*, ejecta prima.
Quin immo sicuti à *cerno* deri-
vatur *cribrum*, sic et omnino inde
reperere, quod et meam sen-
tentiam confirmat, *Cerebrum*, ut
quo uti credimur ad res, men-
tis acie cernendas dijudicandas-
que. Quas alii adferunt hujus
vocabuli etymologias, vel à κέρνω,
vel a κέρνω, ex, ni valde fallor,
longe huic cedunt. Sed et hinc
potius, quam à *creo, Creber* for-
matum arbitror, ut proprie no-
tet *cribro excretum*; Hoc autem
quia multis particulis constat,
hinc *crebrum* pro frequenti et
denso ponitur. Denique, ne du-
bites illam fuisse causam diversæ
pronunciationis in Græco et La-
tino, sic plane se res habet in
βραδύς et *bardus*. Nulla neque
hic metathesis literarum facta, sed
elisio ejusdem vocalis diversis in
syllabis. Nam utrumque diverso
modo contractum esse ex βρα-
δύς, patet ex eo, quod βραδύς
à βραδύς derivatur.

R E S P O N S I O

A D

LUDOL. KUSTERI V. DOCTISSIMI;

*Diatriben de Verbo CERNO, contra superiora
potissimum scriptam-*

RELIQUI et repetii has de
Verbo *Cernere* Observationes,
sine ulla mutatione, prout jam
ante hos XI. ferme annos eas
edidi Soleo ceteroqui mea ipsius
vineta in recognoscendo hinc inde
cadere, sed nunc, quia Viro
Doctiss. Ludol. hō Kūstero lubuit

isthæc clam palamque extra or-
dinem, singulari eam in rem
conscripta Diatribè, vellicare, vi-
sum et mihi fuit faciendum, ut
priora mea simpliciter repetendo,
integram Lectoribus et æquis
rerum Arbitris facerem recte
judicandi copiam, ac cognos-

cernitur, et secundaria vocatur. Hæc Plinius. Cum igitur *cernere* sit proprie separare furfures a farina,

cendi, in quibus ille ad meam accedat sententiam, in quibus in contrariam discedat, qua denique ratione ac vi me refutet. Etenim in plerisque ille me sequitur, licet tunc nusquam ullo designet verbo. Paulo uberius tantum singula probare annitur, prout longe spatiosior est campus Diatribes, quam Notarum. Certe mei non arbitraber esse muneris, copiosius in Notis probare, quod in Lexicis Vulgatissimis, in Fabri Thesaurio, aliisque, ad satietatem demonstratum jam erat, atque ideo cum primam nominassem *secernendi*, quæ fit *cribro*, significationem, eamque non Sanctius modo sed et Fabri Thesaurus jam multis Veterum locis confirmasset, non sustinui illam, ut notissimam, amplius et denuo demonstrare. Diatribes Auctor sex tamen loca in eam rem adfert, sed quæ omnia ad unum, eaque ipsa, nec plura, reperies in istius Thesauri edd. priorem Plinii in postremis, at reliqua quinque in prioribus. Non sum ex iis, qui Lexicis nos uti verant. Nam quum id agitur, utrum phrasid quædam certo sensu fuerit olim adhibita, quando nihil mihi est in promptu, nec ex memoria, neque ex Adversariis meis, quidni decurram ad Lexicon, ut videam, si quod istic illius locutiones exemplum occurrat? At tot loca pariter de una re ex Lexico haurire, nec ullum alium de suo addere, non meæ est frontis, sed gloriolam hanc compilati Thesauri Doctissimo Diatribes Scriptori facile relinquo. Nonnulla etiam hinc inde aspersit partim bona, partim dubia, partim aliena. Nam quid alienius, quam arripere locum, quem male prius interpretareris, tantum ut habeas plurius significationum Artic-

los, at dein recte, eoque sensu, qui in oculos incurrebat, exponas, et tamen Articulorum numerum reddas eo ipso majorem. Vide ejus Artic. 2, et 11. Adde his multiplicatas significationum species, quæ ad unam commode satis referri queant et debeant.

2. At Nos videamus hic primo, in quibus consentimus, dein ea, in quibus dissentimus. Concurrimus pariter in eandem Verbi Originem ex Gr. *κερην* repetendam. Ostendi utriusque Verbi, Græci et Latini, eandem fuisse primitivam *distinguendi, dirimendi, secernendi*, significationem, eamque probavi idoneo in Græcis exemplo. Utrumque agnoseit ac facit et ille, Artic. 1. Probavi id porro ex tribus Compositis *Discernere, Excernere, Secernere*. Ex iisdem tribus tantum et ille, licet addi potuissent, *Incernere*, h. e. unam rem in alteram cribro cernere, unde Festus *Increta* exponit *indivisa*; et *Succernere* non modo ex Plinio XVIII. 11. mox apud Sanctium, sed et ex Plauto Pcen. III. 1. 10. *Succretus cribro pollinario*. Hinc jam derivandas esse reliquas significationes ostendi, et ita, ut proinde, quando *Cernere* notat *Videre*, notaverit proprie *videre liquido, et ut oculis nostris illud, quod videmus, ab aliis rebus quasi distinguamus*. Eundem nexum facit et ille Artic. 3. exponens, *clare et distincte videre, sive rem a re visu discernere*. Sed usu, quod notissimum est, invaluit, ut etiam simpliciter omni fere modo pro *videre*, etiam procul, ponatur, quod probatu non erat opus. Sed tamen, si foret opus, disertissimum esset, quod ait Ovidius Metam. XIV. 244. *terris allabimur illis, Quas procul hinc cern*

non male pro discriminare cœpit accipi; deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, et præ-

nis. Tum Lucretius IV. 242. *Nos Oculis quia solis Cernere quimus.* Et tamen Idem de *Mente* ibid. v. 746. *Videt æque, Nec minus atque Oculi, nisi quod magis tenuia cernit.* Cicero Acad. IV. 42. *omne Bonum in Mente positum et mentis acie; quæ Verum Cerneretur.* Silicet ut *Oculi*, sic et *Mens* nostra dicitur æque *Videre* et *Cernere*, etiam præteriti aliquid et futuri, immo et obscuri. Cic. Famil. VI. 8. *Quem (exitum) ego tam VIDEO Animo, quam ea, quæ Oculis CER-NIMUS.* IV. 7. *qui horum malorum initia multo ante Videtis.* Non adeo itaque opus erat, ex eo, quod dicitur quis etiam *animo cernere aliquid futuri vel absentis*, peculiare nobis significationum Articulos cudere. Hinc jam transitum feci ad ostendendum hujus Verbi usum in significanda ea *Mentis nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, et certum aliquid statuendo consistit.* Ille vero itidem ad mentem deinde transit et *animum.* Sed pleraque a *visu* repetit, quod neutiquam erat faciendum, quum *Cernere* primitivam *Videndi* non haberet significationem, sed *Considerandi* diligenter et distinguendi, atque ideo, etiam ipso fatente, primum non directe et proprie notavit *Videre*, sed *Visu* aliquid *Considerare*, plane *Cognoscere*, et ita ab alio *Distinguere*. Quæ ergo ratione Verbum hoc ab illa *Distinguendi*, ad hanc per *visum* et *Oculos Cognoscendi* significationem translatum est, eadem, conveniens est, ut translatum quoque statuatur ad vim et aciem *Mentis*, quæ accurate *Intuendo* et *considerando* quamque rem, *Cognoscit* illam et intelligit, ac *judicat*, quid sit verum aut falsum, faciendum aut non, faciendum, atque adeo post il-

lam accuratam considerationem eligendo et constituendo, quid melius sit, *Decernit*, h. e. ad finem usque *Cernit*, considerat, et capto consilio considerare jam desinit. Sic enim *Decernere* pro *Dijudicare* rem dubiam, et ita finem hæsitati imponere, posuit Livius V. 35. *Movisse eos Camillus dicitur, sed rem dubiam Decrevit oportune vox emissa; quæ voce audita et Senatus accipere omen conclamavit, et Plebes circumfusa approbavit.* Nempe deliberabant, fluctuabant adhuc incerti, et considerabant rem diligenter, utrum migrandum esset *Vejos*, nec ne; moverat quidem eos aliquantulum oratio *Camilli*, sed *Decrevit rem dubiam* Vox subito emissa, quam omnes mox secuti sunt ut *divinam*. Quid ergo fecit illa Vox? Fecit ut deliberare et considerare rem desinerint, tum statim ab ea audita, quasi ab sententia *Judicum* pronunciata, obtemperabant, et consilium capiebant manendi in *Urbe*. Sallust. Or. 2. ad *Cæsarem* *Equidem mihi decretum est, nihil tam ex alio reperiri posse*, h. e. mihi satis deliberatum de eo est, atque adeo *creatum decretum*, seu *certum* jam est. Ceterum in his omnibus fere consentimus, nisi quod non accuratum satis fecerit ille nexum significationum; nullo tamen verbo hactenus me vel levissime designat. At mox, quia verba *deliberandi* et *judicandi*, quasi ea odio haberet, neutiquam ullo in loco adhiberi vult ad vim verbi *Cernere* explicandam, idque Ego tamen feceram, idcirco confessum me satis discrete ex *Notis* ad *Sanctii* hunc locum provocat in publicum.

2. Exposueram in *Cernimus* in verbis *Attii ex Nonio*, *Quid agam? Certe vox illius est: Idem*

cipue de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus Sermone 3. ex lib. de moribus gentium

omnes cernimus : per judicamus. Negat id esse faciendum, et mavult exponi per intelligimus, et clare cognoscimus. At qua tandem ratione obtigit illis iste intellectus et clara cognitio, nisi mente et ejus judicio, quo, dum audiebant et agnoscebant illam vocem sæpius ante auditam, judicabant eam esse illius, non alterius? Quid? quod cognoscere et judicare adeo arte coherent, ut promiscue passim de judiciis adhibeantur? Quid enim sunt *Cognitiones rerum capitalium*, nisi *Judicia*? Quando Augustus *Cognoscendum de iis censuit, qui ad infamiam cujusquam libellos sub alieno nomine ederent*, aliudne voluit aut dixit, quam ut illi judicarentur et punirentur? Proprie quidem, si volumus hæc distinguere, *cognitio præcedit*, sed tum sequitur ita continuo *judicatio*, ut hæc duo, quasi in unam rem coeuntia, promiscue idè adhibeantur. Sed miror hic solertiam Viri, qui unum hunc locum arripuit, verbo tantum uno a me in Notis explicitum, quum ibidem paulo ante disertius etiam Plauti locum exposuissem, et simul declaravissem, quo sensu acceperim hic *rd* *judicare*. Ille ergo in Cistell. ait: *Et te mihi amicam esse erevi, quod exposui, judicavi, iudicio mentis meæ certum habui*: at V. Doctissimus pag. 83. Interpretatur, *apud animum meum statui*. Nunc, te rogo, mi Lector, quid discriminis hic reperias inter *illud ita esse iudicio mentis meæ certum habui*, et *illud ita esse apud animum meum statui*: tum annon utrumque sit idem, quod, *illud ita esse judicavi*? Ille vero non vult hoc verbum adhiberi, quia hujus significatio verbo *Cernendi male tribuitur*. Dixeris sane, *illum sine ulla ergo iudicii ope cernere tam acutum*, ut huic Verbo

neget, quod, ut ipse ait pag. 92. *Festus, Nonius, et Omnes, quod sciat, Recentiores ei tribuunt*. In his lubens Ego nomen meum profiteor, et ostendam clarissime, nisi fallor, verbum *Cernere* habuisse olim etiam *Judicandi* significatum.

4. Etenim derivatur a Græco κριει. Hoc autem, ut ipse V. D. ait pag. 92. *præcipue significat Judicare*, et p. 94. *notione Judicandi maxime frequentatur*. Ita vero habemus manifestam istius significationis Analogiam, cui non adeo temere est repugnandum. Nunc videamus et Usus, sed qui distinguendus est in Antiquissimum Veterum Poetarum, et Recentiore temporis Tulliani et Augustei. Multa enim vocabula et phrasæ olim varias habuerunt significationes, sed quarum pleræque paulatim dein desierunt, quum aliæ contra invalescerent. Ipse V. D. affirmat pag. 83. *rd* *Cernere* notione *Decernendi, Constituendi, Scripturibus Latinis ante Ciceronem potius usurpari, quam ipsi Ciceroni, aliisque, qui ipsius tempore et postea vixerunt*. Sic Seneca Epist. 58. ostensurus, quantum verborum apud Ennium et Attium situs occupaverit, probat id exemplis ex ipso Virgilio petitis, quæ et ipsa suo tempore jam fuerint obliterata. Inter ea adfert phrasin hanc, *inter se cernere ferro*, et addit, *quod nunc Decernere dicimus. Simplicis istius Verbi Usus* (in illo scil. sensu) *amissus est*. Iniquissimum ergo foret, a nobis postulare, ut significationem *judicandi* magis, quam *Ille constituendi*, ex ævo Tulliano probemus. Sufficit eam ostendisse ex antiquiore tempore, quando significationes Verborum potissimum sunt formatæ, et ex Primitivis in Figuratas de-

Nicolai hæc refert; *Umbrici cum controversias inter se habent, pugnant armati, sicut in bello; qui*

flexæ. Tanto magis, quoniam omnis hæc controversia a V. D. movetur de interpretatione Verbi *Cernere* in Antiquissimo Poeta. Disertissimam ergo auctoritatem ex Eiusdem temporis Poeta, Pacuvio, accipe. Etenim Nonius cap IV. §. 69. Verbo *Cernere* inter alia significata etiam illud *judicandi* tribuit et ex Pacuvio probat; *Cernere* (significat) *judicare*: *Pacuvius Armorum iudicio, Et æquum est et rectum, quod postulas: Jurati cernant, quid certius? quid clarius?* Tragedia hæc Pacuvii, nomen habet et argumentum ex celebri *Judicio de Armis* Achillis, quæ post hujus necem petebat Ajax et Ulysses. Ergo delecti sunt Græcorum Principes, qui controversiam hanc judicarent et dirimerent. In illis autem Verbis inducitur vel Ajax, vel Ulysses, æqui aliquid postulans, et forsitan hoc ipsum, ut iudices *jurati* sententiam dicant: cui respondet, haud dubie Agamemnon, æquum esse, quod postulet, atque ideo permittere se et constituere, ut *Judices jurati cernant*, h. e. considerent rem et judicent. Nam qui, quæso, sunt *jurati* illi? nisi *Judices*, qui solebant in iudiciis suam fidem jurejurando astringere, apud Græcos et Romanos? Vide *Isæum* Orat. I. extr. *Ciceronem* de Invent. I. 39. de *Officiis* III. 10. et *Imp. Justinianum* l. ult. Cod. de *Judiciis*. Sed res est notissima. Quid porro *jurati* illi in hoc *Armorum iudicio* facient? *Cernent*, h. e. judicabunt post auditam utramque Partem, cui *Arma* hæc tradi debeant. Adeo manifesta hæc sunt, ut ipse V. D. hunc locum ex Nonio, a plerisque jam sæpius allegato, quum ignorare non posset, abdidit quasi in articulum 9. et

dicat, *Cernere* interdum significat *controversiam vel litem dirimere, sive rem aliis ambiguum et in controversia positam dijudicare, quo sensu iudex, etc. rem cernere dicitur. Pacuvius, etc. Jurati cernant: ubi Cernere est sententia vel decreto rem dijudicare. Quid videtur Lector? Annon argutissima hæc sunt subtilitatis et distinctionis lepida, negare Verbo Cernere significationem judicandi, sed tribuere dijudicandi? At quid faciunt iudices, qui judicant, nisi ut sententiam ferant de re controversa, cui illa assignari debeat? Hoc sive *judicare* sive *dijudicare* dicas, annon perinde est? Immo an non ista subtilitas certissimum præbet opinionis temere arrepta et tamen pervicaciter defensæ documentum? Pertinent huc quoque allata jam olim a Me in *Notis Verba* Livii XLIII. 12. *priusquam id sors cerneret. Agitur ibi de provinciis, Italia et Macedonia, utram uter Consul esset habiturus. Res permittitur Sorti, quæ proinde tanquam Iudex, dijudicatura erat hanc controversiam, addicendo huic Macedoniam, illi Italiam. Nihil ergo aliud istic notat, id cerneret, quam id iudicaret, id dijudicaret. Taceo, quod Compositum Decernere et Decretum de lata jam et pronunciata Judicium ac Magistratum sententia frequentissime adhibeatur, ex quo ipso tamen liquet, a Simplice Verbo Cernendi non adeo alienam ergo fuisse *judicandi* significationem, post aliquam qualiscunque rei aut causæ cognitionem, cui, ut modo ostendimus, arcissimo nexu cohæret. Adde jam his locum *Plauti* ex *Cistellaria*, ut et ipsa *verba* *Atii*. Ita satis superque Usus antiquissimi temporis, æque ac Analogiam, habebimus demonstratum.**

suos adversarios interemerint, justiorem causam habuisse videntur. Unde Ennius apud Ciceronem,

5. Negat id ille quidem, sed una hac et futili prorsus ratione, quod reperiantur in L. L. multæ locutiones, in quibus *judicare* recte adhibeas, non item *cernere*; Veluti in illo trito, *Quid iudicas de hac re? i. e. quamam est tua hæc de re opinio vel sententia: pro quo barbare dixeris, Quid cernis de hac re?* Vide Eum pag. 93. Sed primo sciendum est, nos hic agere de significatione antiqua, quæ sensim longo tractu temporis in desuetudinem abiit, et ideo a nobis probanda est potissimum ex antiquissimis Poetis, Pæcuvio, Attio, Plauto. Sed et quantillum ab hac locutione abest illud Taciti Ann. XV. 14. *illum locum tempusque consilio destinatum, quid de Armenia cernerent*, h. e. deliberationi ejus negotii, quid de Armenia faciendum censerent, judicarentque. Plane uti *Judices* causa cognita, dicuntur *mitti et ire in consilium* ut sic *quamam sua de re controversa sit opinio vel sententia* dein proferant. Sed dicit, *Cernerent* in isto Taciti loco notat *decernerent*. Recte et illud, sed quid differunt, *decernerent*, *statuerent*, *judicarent*, suo jure et arbitrio, *quid de Armenia sit faciendum?* Adde illud Ciceronis Tuscul. V. 8. *Pleraque res ex majore parte nominantur, etiam si qua pars abesset, ut Vires, Valetudo, Divitiæ, Honos, Gloria; quæ Genere, non Numero, cernuntur*, h. e. *judicantur, æstimantur, considerantur*, et ex concepto sic *judicio Nominantur* dein *Vires*, etc. etiamsi hæc majores esse possint. Deinde quis unquam postulavit, ut quando rarior quadam Verbi et verustior significatio per aliud notius et usitatius Verbum declaratur, ut illud haud recte factum haberi debeat, nisi prius illud Verbum, velut *Cernere*, ha-

beat omnes easdem posterioris, veluti *judicare*, significationes. Ipse V. D. ut ostendimus in Præfatione ad Lib. de *Aere Gravi*, interpretatur *ad Cernere* variis modis per *cognocere*, *intelligere*, *constituere*, etc. Quando ergo dicit Terent. Eun. *In cognoscendo tute ipse adris*, pro eo an dici potest in *cernendo*? Quando idem ait, *Stulto intelligens* (h. e. *Sapiens*) *quid interest?* vel Cicerone pro Sulla cap. 21. *Pompeiani sic Intelligunt*, (h. e. *sentiant, censent*) *non Colonos a Sulla magis, quam sese defensos*. An istis in locis reponere quis audebit *Cernens*, *Cernunt*? Quando Livius l. 46. *Constituere mores Civitatis*, h. e. *formare*: Sallust. Jug. 93. *Ei negotio proximum diem constituit*: Mela l. 18. *Constituta Urbs miræ magnitudinis*: quis in his omnibus Verbum *Cernere* adhiberet? Sic Vir D. dum nimio aliena taxandi studio ardet, suum ipsius jugulum petit et ferit. Erat itaque nunc et jactet, *quamvis ad Cerno videatur etiam exponi posse per judico*, minus recte tamen quis notionem illam specialem per verbum multo generalius exponat, præsertim quum in promptu sint *Verba Constituere et Decernere*. Nam cerne nequitiam hoc *Constituere* minus generale est respectu *ad Cernere*, quam est *Judicare*. Deinde nemo contendit *ad Cernere* notare proprie aut præcipue *judicare*, sed tantum certis et paucis in locis. Ipse agnoscit *videri ad Cerno etiam per Judico exponi posse*, et pro eo adhiberi salvo sensu posse *Judicare*: immo ut videas rem tanti conatus ad nugas vel nihilum recidere, sic ait p. 94. *quare, ut rem in pauca conferam, sic censeo: Notionem judicandi verbo Cernere non convenire, nisi quantum judicare etiam ponitur pro,*

*Ferro, non auro, vitam cernamus utrique. Et Virgil.
12. Aeneid. Inter se coiisse viros, decernere ferro.*

rem controversam vel litem dijudicare, h. e. si verum volumus, nisi quatenus Judicare etiam ponitur pro judicare. Nam quid aliud faciunt, quæso, Judicantes, nisi ut re utrimque audita et cognita sententiam de ea forment, eaque sententia rem controversam adjudicent? quid singuli Judices in judicio, quid immo extra judicium privati de aliqua re judicantes, nisi ut de re controversa aut dubia et obscura, quæ sua sit sententia et opinio, proferant? Propria ergo est hæc Verbi judicare significatio ad quam admittit ita et ipse Verbum hoc Cernere, quod ex nostra quoque sententia quibusdam tantum in locutionibus notat judicare. Præterea annon eodem modo de τὸ Constituere possumus dicere? ejus notionem verbo Cernere non convenire, nisi quatenus Constituere etiam notet, vi mentis certi aliquid statueri, quæ tamen neutiquam propria seu primitiva est ejus Verbi significatio. Sed, ait p. 93. Cernere, quando ponitur eodem sensu, quo cognoscere, judicare, etc. translationem hanc significationem accepit a visu oculorum, quæ vis et notio verbo judicare minime inest. An ergo magis inest Verbo Constituere? Non putem neque ipsum V. D. hoc affirmaturum, nedum Alium quenquam. Deinde falsum est, Verbum Cernere in illo sensu considerandi, constituendi, judicandi, translationem hanc sumsisse a visu Oculorum, quasi primitiva hæc fuisset Verbi significatio. Ipse fatetur utique Cernere proprie esse separare vel sejungere p. 75. et ab illa notione verbum hoc ad alia transferri, veluti ad visum, p. 77. Ut ergo inde transfertur ad visum oculorum, sic et inde ad attentionem mentis nostræ: ut visu oculorum rem obscuram mo-

do, mox ita cognoscimus, ut ab aliis distinctam habeamus, sic vi mentis nostræ rem obscuram diligenter considerando ab aliis dubiis separamus, et quid veri vel falsi in ea sit, quid sit vel non sit faciendum, dijudicamus. Quando Terentius ait Andr. I. r. *Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, rejecit se in eum flens quam familiariter*, istic vero V. D. quod ad sensum dici potuisse judicare, ultro largitur pag. 93. Sed tamen τὸ Cernere vult contineri intra visum oculorum, qui nihil ad τὸ judicare pertineat. Quam falsa hæc sint, vel ex eo patet, quod etiam Homo plane stupidus et mente captus, immo etiam canis aut equus, oculis suis Videre potuit, puellam istam se rejicere in Pamphili brachia, sed neutiquam inde Cernere consuetum inter eos amorem. Hoc cernere est judicii, quo quis ex signis, ab se instrumento oculorum visis, colligit facile, et intelligit, et judicat consuetum jam inter eos esse amorem. Immo hinc a Verbo Videre, quando proprie loquuntur Veteres, distinguitur τὸ Cernere, ut illud ad Oculos, hoc ad Mentem referatur. Livius XXXI. 34. *Macedones posteaquam divisa a corpore capita, potentiaque viscera, aliamque seditatem vulnere Viderunt, adversus quæ tela, quosque viros, pugnandum esset, pavidi vulgo CERNEBANT*, h. e. mente intuebantur, cogitabant.

6. Sed tædium haud dubie Te jam dudum cepit, Lector, talium tricarum et argutiarum, quæ magno conatu meras Tibi nugas ingerunt. Quapropter transibimus jam ad aliud et præcipuum controversiæ inter Nos Caput, h. e. ad vexatissimam illam Juris Civilis phrasin *Cernere hereditatem*, quam se accurate

Sic enim legit Faërnus ex antiquis codicibus. Postremo, cum ait Ulpianus, *Titius heres esto, cernitogue*

expositurum promittit. De Ea tamen antequam agamus, monendus es, mi Lector, alias in hac re esse partes JCrī, alias Grammatici. JCrus docet tantum, quid ex Usu recepto in Jure Civili illa phrasī istic no- tet, seu quo sensu adhibeatur a Veteribūs JCrīs: tum quid in Hereditate cernenda juris sit et observetur, quibus ritibus, modis, formulis, res peragatur, etc. Posteriora hæc nihil proprie ad Grammaticam pertinent, qui tantum indagat receptam usu significationem, et qua ratione, analogia, nexu ad eam in Jure Civili ista phrasī devenit. Hoc ipsum unice est inter nos controversum, qui de sola phrasī agimus, non de Rei, per illam phrasī declarate, jure, ac solenni peragendæ modo. Censet ergo V. D. pag. 64. *Cernere hereditatem esse proprie nihil aliud, quam successionem in bona defuncti discernere seu constituere. Probat id ex eo, quod Hereditas designet etiam Jus adeunda Hereditatis, seu, ut definiatur in Reg. Juris, et Verbor. Signif. successionem in universa Bona, quæ (at in istis legibus dicitur universum jus, quod) defunctus habuit. Deinde ex eo, quod sic dicatur Cernere bellum, expeditionem, pro decernere. Hanc autem esse istius phrasēos propriam et principem notionem, rarius tamen usitatam. Nam dein apud JCrōs significare eam, consilium suum de adeunda hereditate solenniter seu certa verborum formula declarare. Postremum hoc solum est verum, superiora falsa plane et aliena. Si ita, tum vero principiis illis subtritis, cadet tota utique Viri D. sententia de origine et analogiā phrasēos, quod unum est inter nos controversum. Quocirca ut jam taceam,*

quod illam *Hereditatis* interpreta- tio sit longius petita, quum simpliciter *Hereditas* nihil aliud in hac phrasī notet, quam in *Adire Hereditatem, Repudiare Hereditatem, Acquirere Heredit.* etc. Sed hæc prætermitto, id vero negaverim, *Cernere bellum* apud Latinos idem esse, quod *decernere bellum*. Debuisset id probari a D. V. quum ad hujus phrasēos istar formet significationem et *Cernere Hereditatem*: Duo quidem loca adfert pag. 91. ex Lucretio, sed quorum in altero ipsa hæc phrasī exstare non videtur, certe alium plane in sensum in utroque ea, si exstat, adhibetur. Prior est Lucretii V. 393. ubi agitur de naturali quasi pugna inter Solem et Ventos hæc, Aquam et Amnes inde. Ergo ait, *Tantum spirantes æquo certamine bellum Magnis de rebus inter se cernere certant.* Non videntur istic in unam phrasī conjugenda *cernere bellum*, sed *Tantum bellum spirantes*; et sic dein *cernere de magnis rebus* absolute pro pugnare, contendere ponitur, ut sæpius fit. Et plane ita Ennius apud Servium ad Virgil. Aen. XII. 709. *Olli cernebant magis de rebus agentes.* Sed si maxime istic conjunctim accipiatur *cernere bellum*, minime tamen vel sic significaret, quod V. D. voluit *decernere bellum*, sed *pugnando gereere bellum*, eodem sensu, quo dicitur *pugnare pugnare*, et de quo mox, *cernere certamen*. Res manifesta ex altero Lucretii loco IV. 965. ubi tradit Poeta, *Homines sibi in somniis videri eadem agere, quæ vigilantes solent, Causidici causas agere et componere leges, Induperatores pugnare, ac prælia obire, Nautæ contractum cum Ventis cernere bellum.* Nam quid hoc aliud est, quam c fluctari cum

in diebus centum proximis, quibus scieris, poterisque; nisi ita creveris, exheres esto: hinc cernere

Ventis quasi bello quodam, et resistere iis in navein magno impetu irruentibus? Neque alio sensu dixit Plautus, non modo Casin. III. 1. 2. sed et Bacchid. III. 2. 15. *Nunc specimen spectatur, nunc certamen cernitur, at cuius rei? Sisne, necne, ut esse oportet. Quæ, quæso, alia huius locutionis cernere certamen est ratio et significatio, quam illarum specere specimen, pugnare pugnam, etc. quidve aliud notant, quam ipsam cernendi, speciendi, pugnandi actionem? Clarum itaque, Principium hoc analogicæ constructionis et significationis, quæ rō Cernere hereditatem, pro constituere se aditurum eam, derivatur a rō Cernere bellum et similibus pro Decernere, esse falsum et nihili, certe neutriquam a Viro Doct. probatum, ut oportuerat. Non negavero tamen potuisse etiam analogice dici forsitan a quibusdam Cernere bellum, etc. pro Decernere, quum eo Decernendi sensu verbum hoc Cernere sæpius olim fuerit adhibitum, ut vel ex solis Legibus Ciceronis, in quibus frequentes occurrunt antiquarum locutionum formulæ, liquet. Veluti III. 3. quodcumque Senatus creverit aguntō: Si Senatus creverit: Quum Senatus creverit, Populus ve jusserit. Sed primumque in hoc sensu cum infinito construitur, ut ex Nonio patet, nec quaeritur hic, quid potuerit dici, sed quo sensu adhibita a Latinis fuerit hæc phrasis, quæ Viro D. principium est argumentandi ex Usu Linguae Latinae, et confirmandi ex eo controversæ locutionis, Cernere hereditatem, analogiam et significationem. Porro autem, quæ hæc est loquendi striligo? Cernere hereditatem proprie nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decerne-*

re seu constituere. Id enim est, obscurum et difficile per longe obscurius et inusitatius interpretari. Nam ubi unquam Heres legitur decernere Hereditatem vel successionem in bona defuncti? Decernit ille de Hereditate adeunda ab se, vel non adeunda, l. 13. §. 2. D. de acquir. hered. At Decernere alicui Hereditatem controversam Prætor et Judex vel Arbitrarius dicuntur, nunquam Heres. Hinc l. 54. D. de manumissis testam. Scripti testamenti Heredes ante aditam Hereditatem pacti sunt cum creditoribus, et ita, Decreto a Prætoris interposito, adierunt hereditatem, scilicet decreto hereditatis ea conditione adeundæ. Sed ita a Prætoris Decreta dicitur alicui bonorum possessio l. 1. §. 5. D. de Success. edicto. Et in Politicis Senatus decernit alicui supplicationem, triumphum, etc. Vide Cicer. Famil. III. 9. et VIII. 11. Æque absonum est, quod Heredem ait Constituere successionem in bona defuncti, quorum nullus est sensus. Magistratus seu summa Potestas potest dici Constituere successionem in b. d. h. e. ordinare totam successionis rationem legibus in eam rem jussis. Immo et Heres recte diceretur constituere hereditatem, sed pro, hereditatem implicitam variis difficultatibus et turbatam, in liquidum, expeditum, et certum redigere statum. Plane ut constituere rem suam familiarem, Cic. Philipp. XI. 2. rem nummariam de Offic. III. 20. Sed et ita Remp. bellis civilibus turbatam sumserunt suo modo et arbitrio constituendam Triumviri. Verum quidem est, quod Varro de L. Lat. VI. p. 87. dicat, Heres cum constituit se Heredem esse, dicitur Cernere, et quum id fecit, Crevisse, h. e. quum post delibera-

pro deliberare accipitur: nam *cretio* est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad

tionem constituit hereditatem sibi relictam adire, idque palam (nam de solennibus nihil ille addit) declarat, quo facto demum pleno jure Heres est, tunc dicitur *Cernere* Hereditatem. At neutiquam ille diceret, *Heres quum constituit hereditatem vel successionem in bona defuncti, dicitur Cernere.*

7. Contra hanc Viri D. interpretationem istius phraseos, ejusque rationem analogicam, nunc meam velim compates, mi Lector. Etenim Verbum *Cernere*, ut in confesso est utrimque, notat proprie aliquid confusum discernere et separare. Hinc transfertur, quum ad vim oculorum, quibus corpora nobis objecta vel obvia intuemur et distinguimus ab aliis, tum ad aciem mentis qua res obscuras, controversas, implicitas acriter itidem intuemur et consideramus, et sic verum a falso discernimus, et quid faciendum sit, nec ne, decernimus, et dijudicamus. Sicuti autem de Oculis adhibitum, etiam simpliciter *Videre*, sic de Mentis vi etiam simpliciter *Considerare* aliquid et *Contucri* diligenter, notat, eadem prorsus analogiæ ratione. Et sic, quum *Cernere aliquid*, V. D. *rationem alicujus habere* interpretatur art. 6. nihil hoc est aliud, quam id considerare, mentis suæ cogitationibus et deliberationibus habere propositum: Nam quid aliud significat Cicero, quum ait de Leg. I. 18. non, ut V. D. ex Nizolio ejus verba descripsit ad literam, *Gratus est, qui in referenda gratia non suum commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit*: sed, ut in ipso eorum Auctore verba hæc leguntur, *Ubi Beneficus? si nemo alterius causa benigne facit: ubi Gratus? si non eum ipsum cernunt*

grati, cui referunt gratiam. Res quidem ipsa eodem redit, sed non debet nimium Lexicis fidei, et ita ex Nizolio ejus paraphrasin pro ipsis Tullii verbis Lectori suo ingerere. Ceterum quid aliud hic est *Cernunt*, quam mentis suæ cogitationibus propositum habent, considerant in referenda gratia non tam quid sibi, quam quid illi gratum sit et utile. Sic apud Nonium d. 1. Artius, *Regnum tibi permitti maluit. Cernam, tradam exercitum.* Ubi *cernam* nihil aliud videretur posse significare, quam ut is, cui Myrmidones Regnum volebant permitti, responderit, considerabo rem, et sic dein tradam exercitum, forsitan illi, cui, ipso Rege facto, tradi eum volebant. Quin adeo non aliena a Verbo *Cernere* hæc significatio haberi debet, ut etiam in Verbum *Videre* conveniat, unde liquet, quam parili modo et significatione dicatur quis *Cernere* vel *Videre oculis*, et *Cernere* vel *Videre vi mentis*. Sic Plautus Mercat. V. 4. 13. *At, quæso hercle, etiam vide*, h. e. etiam dum considera, an vere ita se res habeat. Trin. III. 3. 34. *Vide: utram tibi libet capere, cap.* Et sic passim apud Plautum et Terentium *Hoc vide*, pro, hoc considera. Sed et sic Cicero de Offic. I. 18. *Sed in his Officiis videndum, quodcumque maxime necesse sit.* cap. 37. *Videat in primis, quibus de rebus loquatur.* Immo ut usitatius hoc est Verbum, ita frequentius etiam illo sensu occurrat, quam *Cernere*. Sed tamen etiam hoc ipsum vel maxime et proprie istam habere significationem acriter considerandi, intuendi, disceptandi non verbis modo, sed et pugna ac armis, liquet ex Composito *Decernere*, quod proprie notat, ut jam su-

deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus verbi etymon conatur

præ pag. 774. monuimus, finem facere Cernendi, sive id fiat armis, sive rem considerando. Livius I. 23. *Incamus aliquam viam, qua sine magna clade utriusque populi decerni possit, uterutri imperet.* XXVIII. 21. *quas disceptando controversias Finite nequierant aut noluerant, pacto inter se, [ut victorem res sequeretur, ferro Decreverunt ubi manifeste decernere ponitur pro controversias finire disceptando vel ferro. Cap. 33. Emissis levibus telis, quæ irritare magis quam decernere pugnam, poterant h. e. finem imponere pugnae et cernendo armis. XXXII. 31. Omissa spe per unam dimicationem rei decernenda, h. e. finem imponendi bello, quo cernitur armis. Vellejus Pat. II. 118. Et solita armis decerni, (sic enim ibi legendum cum Gronovio Patre Observ. III. 13. non discerni,) jure terminaretur. Cicero Famil. X. 10. Quamquam in uno praelio omnis fortuna Reip. disceptat, quod quidem, quam hæc legeres, jam decretum arbitraber fore: VIII. 16. Eligas, censeo, aliquod oppidum vacuum a bello, dum hæc (belli civilis certamina) decernatur, h. e. ad finem cernendi deducuntur: Sed et in Judiciis, et in Cognitionibus Magistratum, Livius I. 41. de Servio Tullio, qui Regis vices agebat, *Alia decernit, de aliis Regem se consulturum simulat; ubi decernere consultationi opponitur.* Gellius VII. 19. *Octo Tribuni cognita causa decreverunt, h. e. postquam causam cognovissent, et in consilium secessissent, ut de hac ipsa re loquitur Livius XXXVIII. 60. finierunt istius provocacionis controversiam pronunciano suam sententiam: Immo et in privatis rebus Terent. Adel. IV. 2. 5. Quid hoc infeli-**

citatis? nequeo satis decernere, h. e. deliberationibus et cogitationibus meis certi quid statuere. Et hinc passim apud Eundem pro judicare, censere, Hec. II. 1. 5. Qui illum decrerunt dignum, suos cui liberos committerent, h. e. judicarunt. IV. 1. 27. Verum id vitium nunquam decrevi esse Ego adolescentiæ, h. e. censui. Heaut. I. 1. 95. Decrevi tantisper me minus injuriæ meo gnato facere, dum etc. h. e. judicavi. Cicero ad Attic. III. 15. Nihil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilii decreras, aut Te nihil plus mihi debere, quam ut præsto esses, h. e. judicaveras. Liqueat ex his omnibus manifestum in modum, Cernere et Decernere proprie significationis esse distinctæ, æque ac Bellare et Debellare, Pugnare et Depugnare, Savire et Desavire, Fervere et Deservere, Tonare et Detonare, et similia, atque adeo Cernere notare proprie ipsam actionem videndi, considerandi rem et cognoscendi, disceptandi, pugnandi, at Decernere actionem, quæ ex illis sequitur, certi quid statuendi ac judicandi, decidendi controversiam et bellum. Sed tamen quia hæc inter se connexa sunt, quia videmus et intuemur rem, eamque consideramus diligenter, ut certi quid statuamus et judicemus, quia disceptatur et pugnatur, ut controversia dijudicetur et decidatur, seu breviter, quia cernimus ut decernamus, hinc duo hæc Verba promiscue sæpe adhibentur, et τὸ Cernere notat inter alia etiam judicare et certi quid statuere.

8. Hæc jam transferenda sunt, ad phrasin, in Jure Civili receptam potissimum vel retentam, *Cernere hereditatem*, quæ proinde notat hæc duo simul, *Consi-*

indagare, tres significationes sic ad unam reducit;
Dictum cerno a creo, id est a creando, ab eo,

derare eam diligenter et inspicere, atque ita Judicare, utrum sibi expediat, eam adire, nec ne, vel post illam deliberationem certi quid consilii Capere de ea adeunda vel repudianda. Plane ut jam in Notis ad h. l. ostendimus, *Κελεύειν* apud Græcos habere prius quidem *judicandi*, sed dein etiam *puniendi* significationem: Et *Consulere* apud Latinos proprie quidem esse idem quod *consultare*, *consilium querere*, at dein, quia frustra fit consultatio sine effectu, etiam idem, quod *consilium capere*, denique et idem, quod *illud exsequi*, seu *facere quid sibi aut aliis boni vel mali*. Sic Plautus *Asin. V. 2. 88. Dicebam tibi, ne Matri consuleres male*, scil. maledicendo. Cicero *Famil. II. 18. Si me audies, vitabis inimicitias, et posteritatis otio consules*, h. e. facies ea, quæ non turbabunt tibi otium posteriori temporis, ut ita deinceps in otio possis vivere. III. 2. *Etiam atque etiam peto, et quæso, ut, quibuscunque rebus, potes, (potes autem plurimis) prospicias et consulas rationibus meis*, h. e. facias, quæ mihi successorio tuo erunt maxime accomodata. Ep. 5. *Te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque et preparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior et solutio esse posset*. Sed et res inanimatæ dicuntur optime alicui consuleri, quæ sine ullo suo consilio aliquid boni præstant. Varro de *Re Rust. III. 3. Quum prata et pascua et sylvæ, si centenos Sestertios in singula jugera efficiant, optime Domino consulere videantur*. Diserta satis hæc sunt loca, ex quibus manifestum, *Consulere* notare tria, *consultare* et *consilium querere*, tum certi quid consilii capere, denique facta ipso id præstare et ex-

sequi. Hinc jam sicuti a *Cernere*, quod proprie notat diligenter aliquid considerare et conueniri, derivatur *Certum*, h. e. firmum, et decretum, ita, ut nullum supersit dubium, sic a *Consulere*, quod primitus significat deliberare, *Consultum* h. e. certum, decretum. Plautus *Rud. I. 4. 6. Neque quo eam, neque qua quæram, consultum est scilicet mihi*, h. e. certum est. Et sic passim *consulto* aliquid fecisse, h. e. certo consilio jam capto. Sed et hinc *Consulta* et *Decreta* conjunguntur a Sallust. *Jug. II. Oportere quinquennii consulta et decreta omnia rescindi*. Inde jam *Senatus Consultum*, pro ipso ejus Decreto, quum, si non haberet vim decreti per intercessionem Tribunorum, diceretur tantum *Senatus auctoritas*. Ut ergo *Consulere* tria notat, sic vero et *Cernere hereditatem* non duo tantum, modo memorata, notat, sed et tertium, quod est *Declarare solenniter suam animi sententiam, et potest deliberationem captumque jam consilium adire hereditatem, cum quibus hæc Declaratio connectitur necessario, ut quæ sine ea nullum in jure aut re ipsa habere possunt effectum*. Frequens autem etiam hoc est Latinis, ut Verba notent simul res diversissimas, sed quæ continuo fere nexu coherent, seu per *partium partium* notent etiam rem, a re primitivæ et propriæ ejus significationis plane diversam, tantum quia illa eam fere semper consequitur. Sic *immolare* et *mactare* in sacrificiis proprie significat molam salsam victimæ capiti imponere, et ornare victimam ornamentis sacris. Verum quia hæc populi propriæ dictam *immolationem* et *mactationem* sequebatur continuo cædes victimæ, hinc factum, ut Verba hæc non suo

quod cum quid creatum est, tum denique videtur: hinc fines capillorum discreti, quod finis videtur

do illam victimæ cædem, sed dein etiam absolute omnem jugulationem et cædem notent: immo *immolare* itidem tria significet, Primo rem ipsam, unde appellationem suam habet; Dein totum sacrificium, unde ex persona muscæ apud Phædrum fab. 80. *Ubi immolatur, exta prægusto Deum*: nec enim poterat id facere musca, nisi longe post immolationem proprie dictam, immo post victimam jam cæsam et aræ impositam; Denique omnem immaniolem notet cædem. Hinc apud Eundem fab. 64. mustelæ victores dicuntur captos mures, *immolatos avidis dentibus Capacis alvi morsisse tartareo specu*. Ad quam tamen significationem frequentius etiam adhibetur Verbum *Mactare*, ut notum est omnibus Eadem ergo ratione vel figura *Cernere hereditatem* non tantum designat, quæ *non Cernere* sunt propria et usitata, Considerare Hereditatem, et certi quid Consilii de ea capere, sed etiam, quod longius a genuina Verbi significatione abit, Declarare publice consilium illud de ea captum. Quo sensu disertissime adhibetur a Cicerone ad Atticum XIII. 46. *Nunc mittendum est, scilicet ad Vestorium Pureolos, ut meo jussu cernat hereditatem istic a Cluvio mihi relictam*. Et ep. 47. *Idem Pollex remittendus est, ut ille Vestorius cernat*. Ubi *Cernere* nihil aliud potest notare, nisi ipsam actionem declarandæ voluntatis et consilii, quod Heres ceperit de adeunda hereditate. Ipse enim Cicero rem consideravit, et consilium cepit, atque ita dein misit literas et nuncios ad Vestorium, ut suo absentis jussu declararet publice et solenniter se adire et accipere hereditatem. Solennitas autem illa, et aliæ circumstantiæ nihil per-

tinent ad significationem phrasos, sed ad rationem juris Romani.

9. Atque ideo V. D. qua Grammaticus, vel potius, quia hoc nomen fastidit, qua Criticus, nimiam sane facit distinctionem inter ipsas phrasas *Adire* et *Cernere Hered.* dum ait pag. 85. *Aditur hereditas quovis modo, at Cernitur solenni tantum et certo quodam modo*. Et, *Adire dicitur, qui verbis simpliciter declarat se heredem fore; at qui Cernit, id ipsum facit solenniter, i. e. certa verborum formula, et testibus præsentibus*. Verum est in jure Romano differentiam talem fuisse constitutam inter *Adire* et *Cernere Her.* et ad eam *Cernendam*, quoniam talis hereditas plerumque erat anceps et discrimini obnoxia, ideoque voluntas Heredis incerta, requisita et adhibita solennia ista. At in Lingua Romana promiscue et sine discrimine adhiberi phrasas illa possunt et solent, non tantum, ut male V. D. censet, in metaphoricis sive allegoricis locutionibus, sed etiam in directis et propriis. Certe Varro d. l. phrasin hanc explicans, *Heres, ait, quum constituit se Heredem esse, dicitur Cernere, et cum id fecit, Crevisse*. Nihil hic dicitur, quod non etiam de phrasi *Adire her.* dici queat. Sed et lib. V. p. 60. *Cernito in testamento, id est, facito videant te esse heredem*. Itaque in cretione adhibere jubent testes. Postrema hæc ad jus pertinent; Priora ad vim verbi explicandam, sed quæ conveniunt æque in *Adeundi* quam *Cernendi* verbum: nam et qui *Adit*, facit, ut alii videant se Heredem. Nihil ergo discriminis ille inter vim utriusque Verbi statuit. Sed et diserte Cicero in Rull. II. 15. *cernere her. pro adire dixit, nullaque ad vim et usum*

discrimen. Cernito in testamento, *id est, facito, videant te esse heredem.* Hic Varro mihi non mag-

istius phraseos solennia requirit. Etenim memorat istic Romanos Regnum Bithyniæ ex testamento Nicomedis ultimi Regis accepisse et sibi vindicasse. Vide Livii Edit. 93. Non erat Populus institutus ab Extero Rege cum Cretione propria Romanis, nec Populus istic in adeunda hereditate solennia Cretionis verba pronunciavit. Et tamen dicit Cicero d. 1. *Quid Regnum Bithyniæ? quam hereditatem jam crevimus.* Quid ergo aliud hic notat *Crevimus*, quam simpliciter et directe adiimus et cepimus seu nobis vindicavimus? Sed et hinc simpliciter, etiam extra seu citra testamentum, quicquid quis a defuncto tanquam heres ejus accepit et accipere voluit, dicitur *id crevisse*. Sic apud Valerium Max. V. 3. in ext. 3. de Cimone Miltiadis F. qui ut patrem in carcere mortuum sepulturæ posset mandare, se in eundem carcerem dediderat, dicitur, *Hanc hereditatem paternam Maximi Ducis Filius, et futurus ipse ætatis suæ Dux Maximus, solam se crevisse, catenas et carcerem, gloriari potuit.* Male istic a plerisque, etiam nuper a Cantelio, præter auctoritatem optimorum fere Codicum editur *sortitum*, sed Colerus et Vorstius recte jam ex suis restituerunt *crevisse*, quod nihil aliud hic notat, quam *accepisse*. Cum hoc loco conferendum omnino, quod Cicero ait ad Atticum VI. 1. *Nunc, credo, etiam magis me amabit, quod debet etiam Apii amorem erga me cum reliqua hereditate crevisse*, ubi videtur itidem simpliciter pro *adiisse* vel *accepisse* positum, certe non de tota hereditate, sed de re peculiari, quæ fuerit in reliqua hereditate, et quam cum ea acceperit, tanquam Heres, adhibetur. Porro Livius XXIV. 25.

Cum clausis Andranodorus Insule portis hereditatem regni (Syracusani) creverit, h. e. facto ipso sibi vindicaverit et ceperit tanquam Heres, post mortem Hieronis, sui Soceri, et post ejus Nepotis, Hieronymi, eadem. Similiter XL. 8. loco jam in Notis allato, ubi pater Philippus Rex Macedoniæ ad Filios ait, *Vivo et spirante me hereditatem meam ambo et spe et cupiditate improba crevistis, h. e. non quidem ipsa re et facto, sed spe tamen et cup. imp. adiistis, et vobis quasi jam vestram animo et cogitatione vindicatum itis.* Panegy. Epithalamius Maximiano et Constantino dictus cap. 5. ad Constantinum, *Ipsium imperium hoc fore pulchrum iudicabas, si id non hereditarium ex successione crevisse, (h. e. accepisse) sed virtutibus tuis debium a summo imperatore meruisses, scil. Maximiano.* Denique Prudentius Hymn. XII. Cathem. de Christo, *Hunc Testator et sator jubet Adire regnum et cernere, h. e. adire, et consulto consilio capessere tanquam Heredem.* Hinc jam figurate apud Ciceronem Famil. IX. 14. *A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ sinas cernere, ubi Manutius et Grævius exponunt simpliciter adire.* Liqueat ex his omnibus in Lingua Latina, seu apud Latinos Auctores, *Cernere hereditatem* poni simpliciter et directe etiam pro *Adire, capessere, et sibi vindicare eam*, at in jure Civili distinguuntur *Adire* et *Cernere*, tanquam, ut Logici ajunt, generalius et specialius, atque adeo *Cernere* istic notat vel maxime ultimum totius cretioneis actum, quo res consummatur, heres institutus sit deum revera Heres, h. e. quæ

nopere placet, sed tamen, quod volumus, efficit. Ego certe multo ante docui, quod postea Josepho

declaratur ab Herede palam coram testibus, et solenniter certa verborum formula, se agnoscere et adire illam Hereditatem. Hinc Ulpianus ait in frag. tit. 22. §. 26. *Cernendo fit heres, et excluditur, si intra diem cretionis non Creverit.* Ratio rei est, quia conditio cretionis addebatur plerumque tunc demum, quando vel alia odiosa ac molesta ab Herede exigebatur conditio, vel Hereditas ipsa multis erat difficultatibus implicita, ut adeo incertum esset, et idcirco non sine causa testator dubitaret, utrum Heres eam accipere et adire velit, nec ne. Quocirca etiam major solennitas et disertior declaratio in adeunda tam dubia et ancipiti hereditate requirebatur, ne dein Heres poenitentia forsaa ductus, se istam adisse hereditatem negare posset, quod in hereditate locuplete, sine molesta condicione, relicta, non erat metuendum. Et tamen vel sic etiam in Jure Civili duo hæc *adire* et *cernere* tanquam synonyma aliquando conjunguntur. Ipsa in *Cretionis* formula apud Ulpianum d. tit. §. 24. id reperimus, quæ est, *Cum me Mavius Heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque, h. e. adeo eam, idque me facere solenni cretionis formula declaro.*

10. Hic vero V. D. pag. 85. capiat nos satis jejune, quia *Adire* istic ponatur ante *Cernere*, notandum id addit, propter eos, quibus *Cretio* olim *Additionem* præcessisse existimatur. Respicit Me potissimum, qui in *Notis* hoc dixi, sed ita, *Cretio* proprie dicta præcedit revera *additionem*. Quid hic dicam? Callidene, an socorditer omisit hoc, quo bis diserte sum usus, *proprie dicta*? quod additum, vel prætermissum, discriminis habet multum. Nam si

prætermittas, sensus erit simpliciter, *Cretionem* in Jure Civili præcedere *Additionem*, quod minus recte forsaa diceretur, nisi quatenus tamen post factam demum solennem illam *cretionem* additur facto ipso hereditas: at si solennem declarationem spectamus, conjunguntur hæc, tanquam res connexæ ejusdem facti et temporis. Sin addas, tum vero declaratur eo, *Rem*, quam Verbum *Cernere* in hæc phrasi proprie denotat, non ex usu tandem potissimum recepto, sed ex analogia primitivarum ejus significationum, per quam ad illam usu receptam devenit, eam ergo rem præcedere ipsam *additionem*. Res illa mihi, qua Grammatico, est, Considerare ac inspicere hereditatem, utrum sibi adire eam expediat, nec ne. Hæc enim mihi est proprie dicta *Cretio*, a qua analogica et primitiva istius phraseos significatione ortæ sunt et profectæ dein reliquæ, veluti capiendi certi consilii de hereditate adeunda, ac dein potissimum consilii sui solenniter declarandi, et sic hereditatis adeundæ, et sibi vindicandæ. Nihil enim proprie est in analogica significatione Verbi *Cernere*, quod *declarare suum consilium*, et sibi vindicare hereditatem, notet, non magis quam in Verbo *Mactare*, quod *cædem*. Sed sicuti hoc eum in sensum usu est receptum ex consequenti et connexo; sic et illud, et ita quidem, ut hæc usu recepta significatio prævaluerit, ac primitiva, in hæc phrasi, fere oblitterata sit penitus; quod ipsum et in aliis quam plurimis factum locutionibus, quarum significatio usu recepta longissime sæpe a primitiva secessit, ac, primitiva tandem extincta, penitus invaluit. Quin ipse V. D. pag. 84. scribit, *Cer-*

Sealigero placere animadverti, *cerno*, a *crino* Græco deduci, id est, *Judico*; unde *crimen*, de quo judicatur, et *crines*, qui discernuntur.

nere hereditatem PROPRIE nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere, quam dein iterum Notionem Propriam et Principem rarius tamen usitatam, dicit. Jam vero rogatum velim, annon suum illud Cernere proprie dictum, illa Propria ejus et Princeps notio, sed rarior, quæ ex ejus sententia in decernendo et constituendo, quid facere velit aut debeat, consistit, præcedat itidem Additionem ipsam, et usitatissimam illam Cernendi solenniter in Jure Civili significationem, æque ac mea proprie dicta Cretio, quæ in deliberando de adeunda hereditate, seu consideranda ea prius et examinanda, a me collocatur? Si ita, quid causæ tum dicit, quo minus suo se gladio, nisi obrusus is valde esset, facile jugulatum iri fateatur?

11. Sed opponit se vel maxime deliberationi, quam omni modo ex hujus Verbi significatione vult exclusam. Unde ait pag. 82. Male a Viris Doctis notionem Deliberandi, Verbo Cernere tribui, et pag. 87. peccare in eo tam Ictos, quam Criticos. At vero docuimus jam supra pag. 773. et 778. 779. Verbum Cernere ex analogia primæ significationis, sicuti notat oculis suis aliquid diligenter intueri, ut id cognoscas et ab aliis distinguas sic et notare, mentis vi et acie aliquid accurate intueri, et considerare, ut in eo, aut de eo, certi quid consilii capias: quod nihil est aliud, quam deliberare apud animum suum de aliqua re. Porro autem in toto hoc adeunda et cernenda hereditatis negotio ipsi Veteres Icti deliberationem vel maxime requirunt. Hinc in Codice titulum habemus de ju-

re deliberandi, ubi passim permittitur Heredi instiituro, antequam adeat aut agnoscat hereditatem, petere tempus ad deliberandum l. 9. Cod. eod. tit. vel simpliciter deliberationem l. 19. et 22. Hinc jam in Insit. de Heredum Qualit. §. 5. Extraneis heredibus Deliberandi potestas est de adeunda hereditate vel non adeunda: sed addit Justinianus scriptam ab se Constitutionem, per quam Heredibus illud deliberationis auxilium non sit amplius necessarium. Vide Eam l. 22. Cod. de jure deliber. Hæc ergo Deliberatio an locum non habeat in Cernenda Hereditate? præsertim quum illa, quæ cum Cretione relicta est, plerumque sit, ut supra diximus, dubia, et quum ipsa phasis, si ejus originem spectes et nexum derivatarum inde significationum, sensum hunc admittat, immo significatio illius, usu recepta, et in Jure Medio maxime usitata, inde potissimum deduci debeat. Sed et diserte Ulpianus in fragm. d. l. Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad Deliberandum. Hic vero V. D. reponit pag. 88. definitionem Ulpiani laxiorem esse, et ad vulgarem popularemque notionem tantum accommodatam, neque tam ipsam Cretionem, quam adjuncta ejus tangere. Sed quibus verbis quid velit, optima fide dico, me non intelligere. Nam quæ est illa vulgaris et popularis notio cretionis? Si talis exstat, quæ deliberationem quoque continet, ut videtur V. D. sentire, tum utique habeo omne illud, quod volo et contendo. Sed pergit pag. 89. Si verbis Ulpiani accurata definitio Cretionis continetur, tum Cernere significare istic proprie debet Deliberare.

Opus, si carnificibus linguæ Latinæ, id est Gram

Accipio quod largitur; sed quam accuratas ab Jcto definitiones exigit, nescio. Sensus Ulpiani est satis clarus, *Cretionem dici totum illud spatium temporis, quod datur heredi ad deliberandum.* Hinc dies *Cretionis* non sunt proprie illi tantum dies, quibus constituit Heres velle se hereditatem adire, idque solenniter declarat, sed omnes dies deliberationis, seu illius spatii, quod ad deliberandum heredi est datum. Quid vero? An tot dies (*centum* habemus apud Ulpianum) dabuntur tantum ad Constituendum subito, sine deliberatione, de adeunda hereditate? Quid opus tot dierum spatio, quum heres statim possit, si necesse sit, nec concedatur tempus deliberandi, consilium quaecumque capere et declarare? Sic certe in adeunda hereditate, si essent, qui id postularent, fieri solebat, nisi Heres peteret Deliberationem. Vide l. 9. Cod. de jure delib. *Recitor provinciæ aditus, si Heredes instituti hereditati necdum sunt obligati, eos, an Heredes sint, interrogare debet, ac, si tempus ad deliberandum petierint, moderatum statuet.* Manifestum hinc, si deliberatio in adeunda vel cernenda hereditate non admittitur, debere tunc Heredem statim, ubi id postulatur, Constituere et suam animi sententiam Declarare. Non opus ergo, ut *Cretioni* dentur tot dies nisi ad deliberandum, quam ad rem etiam unice ab Ulpiano dicuntur dati: immo hinc postea apud Imp. atque ipsum Justinianum videtur *Deliberationis Vox Cretioni* successisse, maxime postquam *Cretionum* scrupulosam solennitatem penitus amputarunt Imp. l. 17. Cod. de jure deliber. Necessaria autem vel maxime erat *Deliberatio* Heredi, si hereditas esset suspecta, tanquam onerosa, quales plerumque erant hereditates

cum *cretione*. Hinc ergo concedebatur etiam sine *Cretione* institutis, si eam peterent, ut modo ostendimus. In illa autem Deliberatione et *Cretione* tot dierum id agebant, ut considerarent et examinarent diligenter hereditatis totius rationes. Unde ex sententia Aristonis Jcti, *Prætor aditus facultatem facere DEBET Heredi, Rationes defuncti ab eo petere, penes quem deposita sunt, Deliberanti de adeunda hereditate.* l. 28. D. de acquir. vel omitt. her. Et vel sic aliquando etiam cautus heres decipiebatur, si ex. gr. post aditam hereditatem grande æs alienum, quod tempore aditæ hereditatis latebat, emergit. Vide Instit. de Heredum qualit. §. 5. Illud autem Deliberare, et Considerare hereditatem, eleganter vocat Justinianus l. 22. §. 13. Cod. de Jure delib. *Inspicere hereditatem*, quod ipsum mihi est *Cernere hereditatem*, quando hujus phraseos originem et primam significationem cogito.

12. Sed videamus jam mirificas & facerissimas Viri D. objectiones. Jactat ergo magna, scilicet cum sapientiæ specie; *Qui deliberat, nondum certi quid statuit vel eligit; sed postquam deliberare desit. Unde apparet, quam male Viri Docti notionem deliberandi verbo huic cernere tribuant.* At idem hoc est, quasi dicas, *Qui mactat victimam, nondum jugulat, sed demum postquam mactare desit. Ergo male Verbo mactare notio cædendi vel jugulandi victimam tribuitur.* Similia sunt infinita numero. Ipsum videre et spectare, providere ac prospicere, habent primum propriam videndi significationem, sed dein transferuntur etiam ad facta, quæ sequuntur visum. Livius II. 11. *Vile corpus est illis, qui magnam gloriam vident, h. e. expetunt, sibi proponunt.* Ubi vide omnino Gronovium Patrem, plura hujus locutionis adferentem exempla.

maticis, credas, in mille munia distrahitur: nunc

Sic pro *cavere*, Phædrus fab. 45. *Vide, ne dolone collum compungam tibi.* Sic *providere*, Terent. Andr. I. 3. 3. *Quæ (Nuptiæ) si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt, h. e. caventur et impediuntur.* At pro *invenire et facere aliquid* apud Livium XXXIX. 25. *nisi provideant aliquid Romani, quo Græcis me tus, Philippo audacia minuatur.* Pro *curare et facere, ut in promptu quid sit.* Liv. XLIV. 16. *Commeatus a Pratore profectos in hiemem se habere.* Jam vero ridiculum utique foret, hic dicere, qui tantum videt, providet, etc. nondum expetit, cavet, invenit, aut facit aliquid, sed postquam videre, etc. desuit. Ergo Verbis videndi, etc. male tribuuntur hæ significationes. Adde jam, nequaquam separanda adeo *non deliberare*, et *non certi quid statuere*, ut hoc demum fiat, postquam deliberare desieris. Etenim si recte rem consideres, deliberamus usque dum certi quid statuimus, ut proinde hoc ipsum sit ultimus deliberandi actus, et ad deliberationem ipsam pertineat; atque adeo non statuimus aliquid, postquam deliberare desimus, sed desinimus tum demum deliberare, postquam aliquid certi statuimus. Distingui quidem hæ res possunt et solent, sed tamen quia ita cohærent connexæ inter se, idcirco plerumque uno verbo pariter denotantur, ut ex Verbo *Consulere*, de quo supra jam egimus, æque ac ex hoc *Cernere*, abunde liquet. Sed et si quid ejus in verbo *Cernere* distinguendum tum vero notat illud potissimum *Deliberare, Considerare, et diligenter rem quandam Intueri*: at *Decernere* demum notabit proprie certi quid statuere, quia tum desinimus *cernere*, quando *decernimus*, ut supra jam ostendimus. Sic *Cernere* notat in Judiciis maxime causam audire, considerare, cognoscere, in Bello pugnare,

at *Decernere*, potissimum judicare, sententiam ferre, et bellum ac belli causam prælio dirimere. Vide supra pag. 782. 78.

13. *Æque porro inscitum est, quod ait V. D. p. 89. Si Cernere in illa phrasi, Cernito in diebus Centum proximis, significaret proprie Deliberare, tum Heredi integrum foret etiam post elapsum centum dierum spatium hereditatem adire, quia scilicet satisfecisset voluntati defuncti, qui eum Deliberare, non autem Constituere vel Adire intra illud tempus jussisset.* Ridiculum hoc fore pronunciat, sed profecto ridiculum et insulsum est ita arguari, quasi aut olim Ulpianus, aut nunc quisquam interpretem, vel lent significationem *Cernendæ hereditatis* intra *deliberationem* consistere, licet proprie et primitus ea phrasis illam denotaverit. Certe Ego, quem in his maxime respicit, diserte utique tradidi *non Cernere hereditatem* in Jctorum scriptis maxime significari, *declarare solenniter suam cretionem de hereditate factam, seu dicere solennia verba consilii sui et decreti in rem ipsam deducti*: at apud Historicos, aliosque Scriptores, ut nunc itidem supra jam probavimus, simpliciter *adire et sibi vindicare hereditatem, vel rem hereditariam.* Solent autem passim Auctores in Verbis voluntatis et consilii intelligere quoque factum ipsum, quod ex iis oritur, aut iis connexum est, ut supra jam diximus. Quid faciet V. D. ipso Justiniano, qui Insit. de Her. qual. §. 6. *Extraneus Heres potest aut pro herede gerendo, aut etiam Nuda Voluntate suspiciendæ hereditatis, Heres fieri.* Et dein, *sicut autem Nuda Voluntate extraneus Heres sit, ita contraria destinatione statim ab hereditate repellitur.* An ergo etiam hic arguabitur et ridiculum dicet Imperatorem, ita locutum, quasi nuda, sola, et tacita quoque voluntas, nullis ver-

enim substantive indeclinabile, nunc adjective inde-

bis aut factis declarata, sufficeret in Jure Civili ad id, ut quis fiat Heres, quum *Nuda Voluntas* videatur excludere omnem alterius facti accessionem vel necessitatem. At longe aliter sentiunt peritissimi suæ artis Interpretēs, in *declarationem voluntatis* sub ea intellexisse Imperatorem censent. *Palam est*, ait Vinnius, *Voluntatem suscipiendæ hereditatis hic totum facere: tantum relinqui, ut illa Declaretur.* Et dein, *Voluntas amplectendæ hereditatis aut facto aliquo aut aperte verbis Declaranda est, siquidem, ut vulgo dicitur, propositum in mente retentum nihil operatur.* Sed mira maxime res est, quod V. D. identidem talibus utitur argutiis, quæ in ipsum eadem prorsus vi et ratione retorqueri possunt et debent. Ipse affirmat, *Cernere hereditatem proprie NIHIL ALIUD esse quam successionem* (h. e. ex illius elegantia, *se velle succedere*) in bona defuncti *decernere seu constituere.* Pono nunc casum: *Institurus Heres sub Cretione intra 100 dies, re deliberata constituit jam intra 50 dies se hereditatem agniturum, idque uni aut alteri amico privatum declarat, sed mox subito cogitur proficisci in Siciliam aut aliam provinciam, ad res suas multo majoris momenti istic expediendas, atque ibi dein detinetur ita, ut negligat hereditatem in Italia sibi relictam. Quid ille? an Heres erit post 100 dies. Nam constituit utique et decrevit se hereditatem aditurum: atque adeo integrum ei quoque erit etiam post 100 dierum spatium hereditatem adire, quia satisfecit testatori, qui eum Cernere, quod proprie nihil aliud est, quam Constituere, intra illud tempus jussit.* Sed negabit id Ulpianus, cui *no* Constituere neuriquam in cretione sufficit ad adeundam vel repudiandam hereditatem, et qui idcirco disertissime illud a *no* Cernere quo dicit

quem fieri heredem, distinguit in fragm. XXII. 26. *Cum cretione Heres institutus sicut Cernendo fit Heres, ita non aliter excluditur, quam si intra diem Cretionis non Creverit, ideoque etiamsi CONSTITUERIT nolle se Heredem esse, tamen, si supersint Dies cretionis, pœnitentia actus, Cernendo Heres fieri potest.* Videmus hic manifeste distingui inter *Constituere* et *Cernere*: quocirca Hoc norat istic directe et simpliciter, non magis *Constituere*, quam *Considerare* aut *Deliberare*, sed unice ultimum *Cretionis* actum, quo tota *Cretio* absolvitur et consummatur, h. e. *declarationem suæ voluntatis seu consilii ex deliberatione, cui tot dies conceduntur, capti, quum ceteroquin illud Constituere, et Declarare solenniter suam animi voluntatem uno die peragi possit.* Eadem autem est ratio, sive *velle*, sive *nolle se constituat hereditatem adire, ac dein pœnitentia agatur, et ex ea faciat vel negligat Cretionem.* Quid responderet jam his V. D. Nihil, opinor, nisi *se velle, ut, qui jam constituit, consilium suum de ad eunda Hereditate solenniter, seu certa verborum formula, declarat.* Atqui idem et Nos volumus. Ego certe tradidi id diserte post explicitam propriam controversæ phrasæ significationem, his verbis; *Sed tamen, sicuti sæpe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita et hic Cernere Hereditatem plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur Cretionem proprie dictam; ut adeo tum significet declarare suam cretionem de hereditate factam.* Et disertius insuper paulo post, quod in *Notis* velim videas. Dixi autem plerumque quia eo sensu maxime sumitur apud *Jctos* et alios, sed tamen sæpe apud *Historicos* adhibetur etiam simpliciter pro *Adire* et sibi vindicare absque ulla solenni verborum declaratione hereditatem ipsam vel res here-

clinabile accipiunt, et omnibus fere casibus jungi posse asseverant: quin etiam sunt, qui *opus habeo*, pro *necesse est mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta: nam (7) nec *Opus* sumitur pro *Necesse est*, nec aliud unquam significat, quam hoc nomen *opus operis*; ut, *opera nostra, opera regis*:

ditarias, ut supra abunde probavimus.

14. Non debet ergo postulare, ut dicerem, apud quem *Veterum formulæ huic simile quid unquam mihi lectum fuerit: Titius hereditatem repudiavit, postquam centum diebus eam crevisset, h. e. de additione ejus deliberasset. Nec enim mea aut cujusquam alterius est sententia, ut tota hæc phrasid *Cernere hereditatem de solo deliberandi actu frequentata fuerit*, aut facile reperiatur apud *Veteres*, licet prima hæc fuerit et propria seu analogica ejus significatio, et ipsum *Cernere* pro deliberare, seu considerare et inspicere diligenter rem dubiam, reperiatur revera positum, ut ostendi supra. Sed denovo V. D. etiam hic suo sibi gladio repellendus. Etenim ostendam illi istam, quam exigit, Formulam, ubi mihi ostenderit prius hancce aut huic similem; *Titius hereditatem repudiavit, licet eam antea jam crevisset, h. e. adire constituisset*; quam ille adeo propriam, et principem dicit ejus notionem, ut proprie Phrasid hæc, *Nihil aliud notet*. At Varro quum ait, *Heres cum constituit se heredem esse, dicitur Cernere*; et cum id fecit, *Crevisse*; intellexit etiam ipsam voluntatis declarationem, sine qua voluntas illa et illud *Constituere* nihili esset. Æque ac Justinianus, quando *Nuda voluntate* ait posse quem heredem fieri, et contraria destinatione statim repelli, intelligit itidem ejus voluntatis qualemcunque declarationem. Sed et valde dubitem, an illud esse apud *Varronem*, qui concise loqui solet, ex glossa sit ortum. Ut adeo sensus*

et mens ejus fuerit, *Heres cum constituit se heredem, dicitur cernere, h. e. quum facit, quod ad constituendum se heredem et hereditatem sibi vindicandam facere debet. Hoc autem erat, consilium ex deliberatione caprum solenniter declarare, quo ipso se Heredem constituit. Sed de eo non disceptabimus, quum iste Varronis locus ad talem Formulam, qualem V. D. mihi objecit, et Ego ipsi repsoni, nihil faciat, quippe in qua formula diserte ultimus ille actus declarandi suam animi sententiam, atque ita adeundi vel repudiandi hereditatem, separatur et excluditur a propria illius phraseos significatione, quæ istic unice refertur vel ad *Deliberare*, vel ad *Constituere*. Satis proxile, fateor, de uno hoc Verbo *Cernere*, et hinc orta locutione *Cernere hereditatem*, egi, verum eo me adegit Viri D. Diatribe, consulto contra Me, meamque sententiam potissimum, scripta. Licet autem multum mihi tædii in cavillationibus plane frivolis, et futilibus prorsus argumentis, depellendis ac retorquendis in ipsum Auctorem, fuerit devorandum, id tamen vicissim me aliquantulum oblectat, quod & veram rationem, analogiam et nexum significationum Verbi istius et controversæ Phrasæos, in clarissimam me lucem exposuisse putem, de quo tua esto, mi Lector, existimatio.*

(7) *Nec Opus sumitur pro Necesse.*] Hinc Cicero distinguit eam Famil. I. 9. *Legem curiatam consulere Opus esse, Necesse non esse.* Adde et quæ jactavit Ursinus to. 2, p. 99. 100. Sed et hinc promis-

nam cum dicis, *libri sunt mihi opus*, significas, libros esse tibi omnia. Hispane, *el todo*: cum autem dicis, *opus est mihi libris*, dicis totum negotium est mihi in libris: s.c. *opus est facto*, id est negotium et difficultas, sive usus; est in facto. Sic Virgil. (8) *Nunc viribus usus*, id est, nunc est usus, opus, negotium, et tota vis in viribus. Hoc

cue dicitur *Opus* et *Usus*, ut mox ostendemus. Quin et Plautus explicat per utile mihi est, Trucul. IV. 4. 20. DI. *Quid opus est?* PH. *E re mea est.* h. e. utile id mihi est. Porro hoc sensu construitur etiam cum UT, Idem ibid. II. 6. 19. *Nunc tibi opus est, ægram ut te adsimules.* Et II. 3. 7. *Mihi quoque præ lassitudine opus est, ut lavem.* In quibus tamen aliquid amplius, quam *utile est*, seu aliquid necessitatis simul, significare videtur. Sic fere Cicero Famil. III. 3. *Præsidio firmiori ad eam provinciam opus esse*, h. e. necessarium esse firmius præsidium. Livius I. 41. *Quæ curando vulneri opus sunt*, h. e. requiruntur ad curandum vulnus. Sed diserte Terentius Hec. III. 4. 17. *In arcem transcurso opus est.* PAR. *cui homini?* PAM. *Tibi.* Nihil hoc aliud notat, quam, Tu debes transcurrere, necesse est, ut transcurras. Nam iavitus plane id faciebat Parmeno. Idem Phorm. III. 3. 24. *Quantum opus est tibi argenti?* h. e. necesse est ad satisfaciendum lenoni; Cumque id servus promississet, resp. Adolescens, *jam opus est*, h. e. debeo illud necessario habere hoc die. Resp. Servus, *jam feres. Sed opus est, mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari.* Conveniunt fere eundem in sensum hæ Phrases et Participia in DUM. Nepos Eum. 9. *Conveniunt Duces, quaritur, quid opus sit facto*, h. e. quid faciendum sit.

(8) *Nunc viribus usus.*] Eodem modo construuntur *Usus* et *Opus*, unde colligendum, eandem quoque fuisse utriusque significationem. Ut dicitur, *Opus est Recip.*

summo imperatore, apud Livium XXIV. 9. *Opus est mihi hac emptâ, si tibi opus est venisse.* Plaut. Persa IV. 4. 35. *Sic Viginti jam usus est Filio argenti minis*, Asin. I. 1. 76. Porro ut dicitur *quid facto est opus* sic apud Plaut. Bacchid. IV. 4. 97. *Quid usus est conscriptis ad hunc modum tabulis*, et Meni. V. 2. 1. *hoc usus facto est.* Et ut *Opus* liquidius etiam cum Nominativo conjungitur, Veluti Liv. XXVII. 10. *quæ ad bellum opus erant*, sic et *Usus*; Plaut. Rud. IV. 4. 39. *Hoc neque isti usus est, et illi misera suppetias feret.* Sed et, ut multi censent, *Opus* etiam cum Accusativo construitur, (vide me supra cap. 4. n. 92.) sic plane et *Usus*, quo ipso etiam illa Constructio in *ut* *Opus* confirmatur. Plauti Pseud. I. 3. 251. *Hoc ego oppidum admanire, ut hodie capiatur, volo; An eam usus est hominem astutum.* Immo et, ut Genitivus jungitur *ut* *Opus* apud Apulejum Metam. IX. *Sed mihi opera ejus opus est*, sic plane *Usus* apud Livium XXVI. 9. *Alii accipiunt imperia, disceduntque ad suas quisque officiorum partes: Alii Offerant se, si quo usus opera (sux) sit.* Male ergo Sanctius supra pag. 623. Apulejum emendandum censet. Videtur hinc etiam confirmari, quod Gronovius Pater apud Liv. XXIII. 21. ex optimis codd. legit, *stipendium, quanti argenti opus fuit, accepit.* Sed possis istic etiam intelligere *stipendio*, ut ita inde Genitivus, non a *ut* *Opus*, regatur; Præterea, ut apud Livium antea edebatur, legas apud Terent. Phorm. III. 3. 23. *Quantum opus est tibi argenti?* Denique ut *Opus*

melius intelligetur, si addas adjectivum. Horat. libro I. carm. *Sunt quibus (9) unum opus est, intactæ Palladis urbem Carmine perpetuo celebrare*, “[pro,]” quidam habent hoc unum opus, ut celebrent.]” Virgil. 6. *Æneid. Hoc opus, hic labor est. Cum*

aliquando aliquid Necessitatis suæ significationi habet implicitum, sic et *Usus*, quod ceteroqui vel maxime Utilitatem notat. Gellius II. 15. *Postquam soboles Civitati necessaria visa est, et ad prolem populi frequentandam præmiis atque invitamentis Usus fuit*, h. e. necesse fuit præmia promittere. Promiscue ergo et eodem sensu hæc duo *Opus* et *Usus* sæpe iisdem in locis adhibentur. Plautus *Amphitr. I. 3. 7. Citius, quod non factu est usus, fit, quam quod factu est opus*. Terent. *Heaut. I. 1. 28. Mihi sic est usus; tibi ut opus factu est, face*. Vide et Ursin. *To. 2. p. 106. Idem sedulo etiam inquit pag. 104. in phrasin, quod factu est opus, vel usus, utrum in ea et similibus rō Quod Nominativi, an Accusativi sit Casus. Plerique Accusativum, at ille Nominativum esse affirmat, sed ex Abusu ipsorum Veterum ortum. Assentirer ei, nisi varia obstarent loca, quæ ab Nominativo abhorrent, ut ille Gellii XIV. 2. *dicere et quætere ea, quæ dicto quæsitoque opus est*. Nulla enim est constructio, quæ opus est, pro quo diceadum foret, quæ opus sunt, ut loquuntur sæpe Veteres, veluti Livius, quæ opus sunt curando vulneri, quæ ad bellum opus erant. Sed et passim, si quid opus fuerit me, apud Plaut. *Asin. I. 1. 104. Nam quid mihi opus est vita*, Aulul. IV. 9. 13. *Quando multos habeo cognatos, quid opus mihi sit liberis*, Mil. III. 1. 111. *Si quid est, quod opera meâ opus sit vobis*, Terent. *Andr. IV. 3. 23. Nihil opus fuit monitore*, Heaut. I. 1. 119. *Nihil jam opus est expectarem te, quibus eum verbis tibi commendem* Cicer. *Famil. XIII. 23. In his et quamplurimis aliis, Quid, Quod, Nihil, etc. certissimi sunt Accusa-**

tivi, qui reguntur per Ellipsin a Præpos. *Ad* vel *Propter*. At sine Ablativo addito sunt fere Nominativi, ut apud Ter. *Adelph. III. 2. 37. ac potius, quod ad hanc rem opus est, prospice*. Cic. *de Offic. III. 32. Si de captivis, quod sibi opus esse videretur, non quod Reip. censuisset*. *Famil. XVI. 4. quod ad valetudinem tuam opus sit*. Sed quid dicemus de talibus. *Quæritur, quid factu opus sit; quod paratu opus est, para*: nam mihi istuc primum exquisito est opus, etc. Possent hæc pro Nominativis haberi, maxime si factu, paratu, etc. forent Dativi. Sed si hi sint Ablativi, ut esse videntur, tum vero hæsit, utrum cum Ursino credam, ipsos Veteres, aliis locutionibus deceptos, pro Nominativis illa adhibuisse, an, quod Alii volunt, pro Accusativis accipiam per Ellipsin Præpositionis, ut modo vidimus factum, quando Ablativi reperiuntur phrasi huic additi, sed ita, ut hi Accusativi tunc quasi pendeant ab Ablativis Partic. constructione Verbalium, plane ut *Oratum justam rem*. Vide supra p. 124. 125. ut et paulo ante locum Gellii, qui certe ita exponendus.

(9) *Unum opus est.*] Sic frequentissime Græci. Ael. V. H. 1. 26. *γυμναῖχα ἀνὸς σαλπασσι, καὶ τὰ πρῶτα ἔργον ἔχειν δύο, καὶ τὴν γὰρ, plane ut Ovid. *Fastor. IV. 208. Hoc Curetes habent, hoc Corybantæ opus*. Idem. *Æl. III. 14. Καὶ τὰ ἔργον αὐτοῖς ἀλλεῖσθαι ἔστιν*. Cap. 18. *γὰρ γένει δὲ καὶ σπύρειν εὐδὴν αὐτῆς ἔργον εἶναι*. In hisce locis notat quotidianum alicujus hominis opus. Vide me ad III. 18. Similiter fere Epict. cap. 31. *μητι μὲν τὸ σὸν ἐστὶ τὸ ἀρχῆς τυχεῖν, num igitur**

additur genitivus, longe alia res est, quam Grammatici putant. Virgil. 10. *Aeneid. Sed famam extendere facis, Hoc virtutis opus*, “ id est, res est virtutis, ” hoc virtus efficiat, oportet.] ” Ovid. epistol. Parid. *Teque mei scires esse laboris opus*, [“ pro, ” te esse (10) opus futuram, seu creaturam mei ” laborantis:] ” idem, *Non minor est virtus, quam quærerere, parva tueri; Casus inest illic, hic erit artis opus*, id est, in hac parte totum est negotium artis: [“ nisi *Opus artis* dicatur pro *Ars*: ” sicuti, *Res cibi*, pro, *cibus*: idem 1. *Factor. Hic qui nunc aperit percussi viscera tauri, In sacris nullum culter habebat opus*, id est, Nullum opus, nullus usus, cultri, erat in sacris. Idem igitur significant, *Nullum opus habet in sacris culter*, et *nihil opus est cultro in sacris*; ubi, (11) ” *cultro*, dativus est: sicut etiam cum dico, *Opus habeo cultro*, vel *opus mihi est cultro*, opus scilicet, quod culter peragat.] ” Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni nunc erit opus*, id est, negotium et labor. (12) Græci dicunt ἐργον εὐρείν: Cicero vertit, *difficile est invenire*. Sophocles in *Ajace*, οὐδέν ἐστὶ ἐργον εἶν, id est, *nihil opus est*. [“ *Xenophon*, ἐργον ἔχω τοῦτο σκοπεῖν, *Opus habeo providere, mihi opus est providere, meum opus sive officium est providere, aut perpendere.*] ” Est igitur nomen *Opus* semper substantivum. Ovid. 4. de *Pont. Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit*. Vide *Opus* in *Ellipsi*, [et ibi *Notas* pag. 622.]

zum opus est consequi imperium, seu an id tibi unice agendum est, an in eo tibi omnia sita?

(10) *Opus futuram*.] In qua scilicet meus labor versetur. Sed de Genitivo vide me paulo ante, N. 8. et Cap. 4. N. 93. Sed et mox. *hic erit artis opus*, videtur, certe si spectes sensum, idem esse, quod *hic erit arte opus*.

(11) *Cultro Dativus est*.] Malim Ego Ablativum dicere, ut solet hisce locutionibus, *nihil opus est,*

mihi opus est, Ablativus jungi. Dativus notat eum, Cui est opus aliqua re. Terent. Andr. III. 4. 22. *Si quid est, quod mea opera opus sit vobis*. Adde Plaut. Pæn. III. 1. 44. Sine Dativo Terent. Heaut. I. 1. 119. *Nihil opus fuit monitore*. Vide et Ursinum Instit. Gramm. To. p. 102.

(12) Græci dicunt ἐργον, etc.] Sic, Aelianus Var. Hist. X. 12. ἐργον εἶν ὑπερὶ ἰχθῶν, ἀγαθὸν μὲ ἔχοντα.

Volo,

Volo, as, et volo, vis, (13) valde diversa videntur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin. *Volo a voluntate dictum, et a volatu, quod animus ita est, ut puncto temporis pervolet, quo volt: idem libro 8. Fit enim ut rectus nonnunquam sit ambiguus; ut in hoc verbo Volo, quod id duo significat, unum a voluntate, alterum a volando: itaque a Volo intelligimus volare et velle.* Hæc verba sunt objectio contra Varronem, quorum responsio Varroniana desideratur.

(14) *Puto, as, proprie est purum facere, ut ait Varro, Hispan. podar: ideo antiqui purum putum appellabant; unde disputatio, computatio, et putator, qui arbores puras facit. Ideo ratio putari dicitur, in qua summa fit pura: sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque ut dulceat, dicitur disputari. Hæc fere Varro. [lib. V. pag 56.] Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cum in dubiis sententiis amputamus superflua, et unam seligimus, quam sequamur.*

Vas vadis, et vas vasis, quantum differant; notum est. Sed Vas pro sponsore antiquitus erat hic Vadis, (15) a vadendo: id est, eundo: quia qui vades dabat, vadere ei in urbem erat necesse.

(13) *Valde diversa videntur.]* Revera etiam valde diversa sunt, quicquid dicat Varro. Neque sic tamen accedo Viris Doctis, qui diversa quidem, sed aliena prorsus, jam attulerunt etyma. Immo miror tam aliena adferri, quum vera sint in promptu et obvia. Quid enim? *Volo, volare* descendit non a *Vola*, quod ipsum potius est a *Volo*, nec ab *Ala*, nec a $\pi\tau\alpha$, quod præfert Vossius, sed omnino ab $\epsilon\lambda\epsilon\alpha$, h. e. *agito, moveo*, sicuti *Ala* volucrum ab *Ago*. Qui attenderunt derivationibus Latinæ linguæ ex Græca, norunt, secundum earum analogiam $\epsilon\lambda\epsilon\alpha$ et *Volo* esse idem plane vocabulum; sicut $\epsilon\lambda\epsilon\alpha$ et *Vomo*, $\epsilon\lambda\epsilon\omega$ et *Volvo*. Vide et ipsum Sanctium cap.

16. p. 841. Nihil enim frequentius, quam ut V præponatur vocabulis à Vocali incipientibus, et E mutetur in O. *Volo velle*, nisi malis à $\theta\epsilon\lambda\omega$, θ in ϕ , et hac dein in V transeunte, ut solent aliquando, multo item probabilius deduxerim ab antiquo $\epsilon\lambda\epsilon\omega$, unde Fut. $\epsilon\lambda\epsilon\omega$, Aor. $\epsilon\lambda\epsilon\omega$, *capio, eligo*, quam a $\beta\epsilon\lambda\epsilon\omega\mu\alpha\iota$, quod volunt Viri Eruditi, Martinus et Vossius.

(14) *Puto, as, etc.]* Vide omnino Gellium VI. 5. de prima et analogica hujus verbi significatione recte istic disputantem.

(15) *A vadendo.]* Haud dubie *vades* à *vadendo*, sed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideo verisimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam, qui vades

Horat. Satyr. 1. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est, Solos felices viventes clamat in urbe;* postea vero, ex *vadis* seu *vades*, factum est *vas*. At *vas* pro poculo antique *vasum* dicebatur: unde

dabat, vadendi, h. e. abundi habebat potestatem. Sed tamen etiam sic *Vades* dicerentur, non quod ipsi vaderent, sed quod alios vaderi facerent. Quapropter censem ego quidem *Vades* simpliciter dictos a vadendo in iudicio, unde et *vadimonium* pro iudicio, in certum diem statuto, sed itione in iudicium dicto die, passim ponitur. Sic *Vadimonia* constituta dicuntur, quando certus dies, quo se pariter sistant in iudicio, constituitur, apud Cicer. de Senect. c. 7. Hinc jam *res capit esse in vadimonium*, ut ait Idem pro Quinctio, quando ad Prætorum et in jus est delata. Vide Ferratum lib. 1. ep. 2. At *vadimonia* sunt dilata, quando dies dictus prodicitur et profertur, Famil. II. 8. *promissa* vero, quando, maxime quidem Reus, sed et Actor vicissim reo, immo et Vades ipsi, promiserunt itionem in jus dicto die. Gellius VII. 1. *Tum e militibus, qui in iure apud eum stabant, interrogat quispiam ex more, in quem diem locumque vadimonium promitti juberet; Et Scipio, Perendie, inquit, sese sistant illo in loco, Atque ita factum. Die tertio, in quem vadari jusserat, oppidum captum, eademque die in arce ejus oppidi jus dixit. Ubi Vadari et Vadimonium promittere de eadem redicitur. Et illi, qui promiserunt, dicuntur dein se sistere, non Reus tantum, sed et Actor. Similiter vadimonium facere, Valerius Maxim. III. 7. 1. Tribunal suum advenientes, in eodem, quæ intra mania hostium erat, vadimonia in posterum diem facere jussit, h. e. sibi invicem condicere, et constituere pariter, venturos se in jus dicto die et loco. Hinc apud Plautum Epid. V. 2. 19. *Ilicet, vadimonium mihi ultro hic facit, h. e. ultro**

me vocat in jus, ultro mihi dicit diem, Sed et ipsi Vades dicuntur *vadimonium* promittere, ut diserte tradit Varro lib. V. de L. L. p. 59. *Vas appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat.* Quem locum male interpolare voluit Ampliss. Goesius Animadv. ad Pilatum Judicem §. 12. p. 71. quasi *Vades* non possint dici *promittere vadimonium*, quum utique illi se obligent etiam ad subeundum jus et iudicium dicto die, si reus se non sistat. Hinc apud Tacitum Ann. V. 8. *Neque aliud periclitantibus auxilii, quam in fratrum constantia fuit, qui vades exstitere, h. e. ultro se obligarunt ad vadimonium obeundum pro fratribus, si hi non obirent ipsi, quod quid est aliud quam promittere vadimonium pro fratribus obeundum? Neque satis recte idem in Addendis ad h. l. phrasin hanc restringit ad solos Reos. Rectius tamen, quam Salmasius de Modo Usur. pag. 696. ad solos Vades: quum Reus præcipue quidem, sed tamen simul etiam Actor et Reus sibi invicem, immo et Vades dein pro Reo, vadimonium promittant. Sensus autem Horatiani loci esse videtur; ille, qui ad vadimonium constituendum coactus fuit venire in urbem, et datis tunc vadibus rediit rus, clamat, etc. Nam qui vades dare non poterat, compingebatur in carcerem, Vide Livium XXV. 4. Vel forsitan potius; ille, qui ab Amico extractus in urbem est, quando dati sunt, vel dari debebant *Vades* ab illo Amico; inter quos hic Agricola datus, in urbem ideo venire, et in iudicio se *Vadem* Amici declarare debuit. Nam sua causa non dicendum erat venisse in urbem ad vadimonium, et *vadibus* jam datis, quippe qui jam antea, quando vades dederat, in Urbe*

vasculum, et *vasa* in plurali. Nonius Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. *Offic. Vas factus est alter*, notat, *vas* positum pro *vades*. Ac nescio (16) an alibi reperiat *vas* in recto pro Sponsore.

Flamen masculine Sacerdotem significat, et neutraliter Flatum ventorum: sed pro flatu an in recto reperiat, dubito; in plurali tritum est *flamina*; et aliquando in sexto casu singulari *flamine*. Citatur in recto singulari ex Arato Ciceronis, *Inferior paulo est Aries, et flamen ad Austri Inclinator*, sed legendum est, *flamina ad Austri*. (17) Quid si potius hic *Flammem*, pro Sacerdote, scribendum sit, duplici *m*; nam, ut Dionysius Halicarn. ait, dicitur a *flammeo*, id est, linteo rubro; non a *flamine*, ut ajunt Grammatici.

Pecus, *udis*, et *pecus*, *oris*; sic distinguunt Grammatici, *Una sola pecus inficit omne pecus*; ipsi magis ad pecudes ablegandi Sosipater Charisius lib. 1. *Alia autem, quamvis plurali numero per omnes casus declinentur, nominativum tamen singularem vocativumque non habent; ut, dapes, preces,*

fuisse debuisset. Horatius vero ita videtur loqui, tanquam hic Homo runc primum, extractus in Urbem, vidisset Urbanorum vitam. Lique- re jam ex his omnibus puto, *Vades* dictos primum omnes, qui in jus eunt seu vadunt, Reos æque ac Sponsores. Sed Usus postea hanc vocem relegavit ad solos Sponso- res, eosque ipsos, non in pecu- niariis, sed solis in capitalibus ac- tionibus, licet idem Usus *vadimo- nia* ad pecuniarias et civiles potis- simum retulerit. *Vasa* deduxerim à Gr. *πῶ* unde *et pascio*. Nam etsi alterius quoque generis vasa es- sent, quod ait Vossius, tamen pri- ma haud dubie et potissima apud antiquos fuere eduliorum vasa. Jam à potiori denominationes fieri solitas, etiam vulgo notum. *Va- sum* autem pro *vas* dixisse Veteres, vel ex Plauto constare potest. Tru- cul. I. 1. 33. *Aut aliquod vasum ar- genteum; aut vasum æneum aliquod.*

Similiter Livius XLV. 23. *Vasorum ex auro et argento, et ære, et ebore facturum.* Vide et Vossium de Ana- log. II. 20.

(16) *An alibi reperiat Vas.* Re- peritur in loco Varronis in proxi- mis allato. Sed et Ausonius Edyl. 12. in Monosyllabis per interroga- tionem; *Quis subit in panam capi- tali judicio? VAS.*

(17) *Quid si potius hic Flam- men.* Vera est omnino etymolo- gia Dionysii Halic. Nam dicti *Fla- mines*, non à filo lanæ, ut ineptiunt ipsi Veteres, sed à *flammeo*, h. e. velamento, quod gestabant in ca- pite, flammei coloris, ut expri- merent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen*, et absolute ita dictus, erat *Dialis*, h. e. Jovis, cujus quasi proprium est fulgur. Hinc Festus, *Flameo vestimento Flaminica utebatur, id est, Dialis uxor, et sacerdos Jovis cui telum fulminis eodem erat colore.* Nec ta-

proceres, pecudes, fruges, fauces, vices, etc. Itaque aut caret Recto, quod ait Charisius, aut Rectum erit, *hæc pecudes, is*. [“ Cæsar tamen in auguralibus ” dixit, *si sincera pecus erat.*] ”

Appello as, et *appello is*, apud antiquos (18) non differebant; (19) nam *appellare* erat idem quod *applicare*, ut, *appellare ad molem naviculam*. Postea factum est, ut pro *imponere nomen* sit paululum immutatum, ut, *appellatus Aphricanus*, ex Nonio. Et *appellare Senatam*, *appellare Consules*, quasi *appellare ad majorem potestatem* videri dictum potest: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos*, et *appellare ad Tribunos*.

Posis, ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur significare: nam pro *potione* sive *haustu* sæpissime accipitur, et non raro pro *marito*. (20) Sed a *Potione* ad *Maritum* fit elegans translatio:

men propterea opus, ut scribamus *Flammen*; quoniam antiquissimi non geminarunt literas, et proinde scripserunt etiam *Flama*. Hinc ergo *Flamen*, quod ita retentum dein, licet pro *Flama* dixerint tunc *Flamma*.

(18) *Non differebant.*] Dubitem sane. Nec absurde mea sententia Becmannus Simplex illud, unde *Appellare*, *Compellare*, *Interpellare*, deduxit ab Hebr. פאל *Patal*, oravit. Nec tamen repugnem, si quis a Græco potius πάλαι, *appropinquo*, *accedo*, et active, *admoveo*, *applico*, derivet. Certe inde, vel a πάλαι, quod non modo *sum*, sed et *moveo me*, notat, videtur *Pellere* ortum. De his utcumque sit, hoc certum est, *appellare ad majorem potestatem*, *ad Tribunos*, alienam prorsus esse ab usu Veteris linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*, sed *Appellare populum*, et maxime *Tribunos*, sine præpositione, h. e. implorare fidem populi, vel *Tribunorum*. Immo neque in aliis hujus Verbi significationibus præpositionem reperies unquam, ut *arbitror*, *ad-*

ditam. Excipio tamen *Jctos*. Nam in *Pandectis* jam sæpe occurrit *appellare ad aliquem* pro *provocare*; sed et *istic etiam Provocare majorem judicem* dicitur, pro *ad judicem*, quæ pariter ab *Usu linguæ Latinæ*, *Tulliano ævo*, sunt aliena prorsus.

(19) *Nam appellare erat, etc.*] At hoc sine dubio est falsum; licet ex Nonio Marcello sit haustum. Ille enim cap. 4. *Appellare est Applicare*. *Afranius Excepto*, *Abitu*, *appellant huc ad molem nostram naviculam*. *Lucillius*; *id dant operam*, *ut quamprimum appellant*. Sed vel pro *Appellare* legendum *istic Appellere*, ut edidit *Had. Junius*; vel erravit ipse *Nonius*, ut censuit *Mercerus*, qui *MSti* habent *Appellare*. Certe exempla, quæ subjecit *Nonius*, manifeste sunt *Verbi Appellere*. Quod quum tam liquidum sit, vix possum mihi persuadere, errasse in eo *Nonium*, et ideo, etiam contra *MStos*, *Junii emendationem* sequi malim.

(20) *Sed a potione ad maritum, etc.*] Id vero videtur mihi longe nimis peritum, licet ex *Phavorino* sump-

nam quemadmodum terra, potioni sive aquæ mista, arborum et seminum redditur fœcunda generatrix, ita fœminæ mistus vir, procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse ante oculos crediderim, cum 2. Georgic. hæc scripsit,

*Vere tument terræ, et genitalia semina poscunt;
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, et omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.*

Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exsorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. *Æneid. 3.*, etc.

Cælum pro mundo, et instrumento cælandi, dicunt accipi; sed manifesto errore. Nam *cælum* pro mundo, seu æthere, cum *æ* debet scribi; quicquid dicat Aldus, et alii multi. A Græco enim κοῖλον, id est, concavum, deducitur. Et id videntur verba Varronis licet corrupta, sentire, quæ sic legit et emendavit Joseph. Scalig. *Quare a cavo cavea, et caulæ, et convallis, cavata vallis, et cavædium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, a caho; a cavo cælum.* Hinc locum Plinii restituto lib. 2. cap. 4. *Cælum quidem haud dubie cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* Legitur, *cælati*, (21) pro quo supposui, *Cavati*. Sed nemo

rum sit, ut opinor, a Sanctio. Crediderim πῖσι, quando *Maritum*, vel potius simpliciter *Virum*, notat, fuisse vocabulum, quo per blanditias fœminæ viros appellabant; et ejusdem esse originis, cujus πῖσι, quod membrum virile notat. Et nisi repugnaret quantitas prioris syllabæ, *Pusus* et *Pusio*, hinc itidem derivata putarem apud Latinos, tanto magis, quoniam Hesychius etiam Græce *Pueros*, vel *homines pueriles*, inde dictos πῖσι ait. Ceterum πῖσι, et πῖσι, formaverim a πῖσι, quod itidem

erat virile membrum.

(21) *Pro quo supposui Cavati.* Immo nihil mutandum in Plinio. Nam is omnino in ea fuit sententia, *cælum* dici quasi *cælatum* à cælando. Patet id ex eo, quod addit, *cælum esse descriptum in XII. animalium effigies.* Interim parum ille accuratus in eo est, quod Varronem ipsum sic ait interpretari *cælum*, cum is id dicat ex sententia Aelii, eamque posthabeat alteri, quæ *cælum* à *cavo* vel *chao* deducit. Hujusmodi porro ἀμάρτυρα μνημονίαι etiam ipsis Veteribus accidisse,

est jam mediocriter eruditus, qui pro mundo non scribat *cælum* cum æ, pro instrumento *cælum* cum æ. Vide infra Antiphras. 9. et ibi Notas.

Mundus varia videtur significare: nam pro cælo ipso accipitur, ut sæpe apud Ciceronem, et Plinium: et adjectivè sumitur, ut *mundus victus*, *munda vestis*: et pro ornatu muliebri, ut, *mundus Virginalis*. At vero mihi subtilius rimanti, semper adjectivum nomen est: (22) nam si etymon scruteris, à *movendo* dicitur, testibus Festo, et D. Isidoro. Festi Pompeii verba hæc sunt, *Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius est, quam quod moveri potest*, Isidorus sic, *Mundus a movendo, v l a motu, quod in sempiterno motu sit: est enim proprie Cælum ipsum, cujus elementis nulla est*

quamplurimis exemplis declaravi in *Animadversionibus* meis *Historicis*, inprimis Capite IX. Ceterum recte Varro, nisi quod tamen proxime *Cælum* forsitan sit a Gr. *κόσμος*, Hoc vero a *κίνησις* vel *κίνησις*. Unde et Festus monet cælum à Poëtis etiam dici *Colum*, idque venire à *Chaos*. Sed tamen, utrum *Cælum*, an *Cælum*, quod voluit Aldus, scripserunt Veteres, vide infra ad Cap. 16. n. 16. Locus porro Varrois lib. IV. de L. L. p. 9. sic videtur legendus, *Quare ut a Cayo Cavea, et Caula, et Covallis, Cavata vallis, et Cavere, et Cautiones: ita Cavum sit, etc. Cælum autem pro instrumento, et Cælare, sine dubio est à Cadere, ut voluit etiam Vossius in Etymol. sicuti ab Ancidere et incidere sunt Ancilia et Incilia.*

(22) *Nam si etymon scruteris, etc.* Certe si ex Lingua Latina hujus vocabuli, quæcunque tandem genuina seu primitiva ejus significatio, etymon est petendum, nihil mihi probabilius occurrit, quam à *Movendo* dici *Mundus*, et dein *Mundus*, sicuti *Nundina* dicuntur pro *Novendina*, certè a *Novem*: Sed et sic à *juvando jucundus*, ut a *seo* vel *fio*, *secundus*; a *φάω* *fari*, *fa-*

cundus. Atque ita *Mundus* primitiva significatione designaret universi hujus compagem, quæ in continuo est motu. Hinc vero deinceps, quia, quicquid est in rerum natura, in mundo est, orta foret locutio, ut aliquid in mundo nobis esse dicatur, quod nobis imminet, quod nostra causa jam quasi natum est, vel etiam simpliciter, quod habemus in nostra potestate, nobis paratum proutumque. Plaut. Epid. V. 1. 12. *Cui libertas in mundo sita est*, h. e. jam quasi nata est, et ideo brevi eventura. Pœn. III. 5. 38. *Væ vestrae ætati*, respond. *Id quidem in mundo est tua*. Et sic Asin. II. 2. 50. *Mirabar, quod dudum scapula gestibant mihi, Hariolari quæ occiperent, sibi esse in mundo malum*, h. e. sibi jam imminere malum, ut virgis vel flagellis cedantur. Sed et simpliciter pro paratum esse et ad manus, ponitur apud Plaut. Cas. III. 3. 5. *Stultitia est hominem amatorem, cui, quod amet, in mundo siet, ad forum procedere in eum diem*. Et Stichus III. 2. 23. invitans alterum ad cœnam ait, *censeo Eas, nescio quid vero habeo in mundo*, h. e. habeo nescio quid delicati cibi paratum. Hoc modo exponi potest locus quoque Plauti

concessa requies. Hæc ille. Hunc, quia Græci ab ornatu dixere κόσμον, Latini per translationem ad Munditiam significandam deflexere: semper tamen adjective, ut, *munda domus.* Quam ergo dicis, *Mundus muliebris,* subintellige *ornatus,* vel *cultus.* Lucretius lib. 4.

*Nam facit ipsa suis interdum fœmina facis,
Morigerisque modis, et mundo corpori cultu.*

Livius lib. 8. ab urb. *Mundior justo cultus.* Cic. 2. Natur. Deor. *Admirabilis cœli ornatus.* Virgil. *Omnis ornatus virginis,* id est, mundus: nam et pro muliebri ornatu *mundus* apte dicitur a *movendo:* nam, ut inquit Festus, non alius est, quam quod

ex Asinaria, quem adfert mox Auctor. Jam porro *Mundus muliebris* pro instrumento proprio mulieribus, quod illis quodammodo proprie ad cultum corporis aptum natum conceditur, et quod proinde habent in sua potestate et ditio- ne, dici eadem ratione potuit. Denique sic exulta mulier vocari ἀγαλογυμῆς possit *Munda,* et inde etiam homo purus, excultus, *Mundus.* Sed tamen Veteres plerique sentiunt, Universum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus Decorem, ad exemplum Græcorum, qui et inde κόσμος eum appellarunt: naturalis autem Decor proprie designatur, vocabulo Adjectivo *Mundus,* unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur à Jctis, non aurum, argentum, et ejusmodi exteriora corporis ornamenta, sed quæ proprie pertinent ad corpus nativo et puro decore ac nitore excolendum; veluti unguenta, lotiones, et argentum, sed quod in instrumentis ad has res pertinentibus consistit. Sic *speculum argenteum mulier* dicitur *mundi causa* hære l. 19. §. 8. Dig. de auro, arg. etc. ubi *mundus* videtur ipsum notare Decorem, qui vultui additur adjuvamento speculi. Vide et omni-

no Ulpianum l. 15. §. 10. et Paulum l. 32. §. 7. eod. tit. Quibus Ego potius crediderim, quam Terulliano, qui in lib. de habitu Mul. cap. 4. contrarium in modum distinguit *muliebrem Mundum* et *Ornamenta.* Nam et in aliis rebus *Mundities* notat splendorem et nitorem, qui non tam apposito ornatu, quam opera et purgatione conciliatur. Sic de domo, non suppellectili instruenda, sed scopis verrenda, Plautus Stichus, II. 2. 23. *Mundities volo fieri, efferte huc scopas, simulque arundinem, ut operam omnem aranearum perdam.* Hinc *immunditia* pro squalore, sordibus, Pl. Stichus V. 5. 6. et Cistell. I. 1. 116. *Immundas fortunas æquum est squalorem sequi;* Respondetur hoc ab ea, quæ rogabatur, *siccine ista munda ibis,* h. e. sordida. Quapropter aliunde potius et ego hujus vocabuli, si non originem, certe significationem primam repeterem. Nempe ut *Mundus* Adjectivum proprie significet nativum ejusque rei decorem, nitorem, splendorem, ac derivetur à *Movendo,* quia ille nitor servatur vel redditur cuique rei lotione, abster- sione, aut alio quovis majore motu, quum squalor et illuvies con-

moveri potest. Et igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum et munditia recunduntur. Janus Gulielmus libro 3. cap. 13. Verisim. sic ait. *In Apuleii lib. 6. priore sic legitur.* Erant et falces, et opere messorio, modus omnis, sed cuncta passim jacentia, et incuria confusa: *lego, & operæ messoria mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, sed cujusvis rei prompta et parata copia est: unde vulgatum loquendi genus, In mundo esse, de eo, quod in promptu, et domi ad manum est, nec quaerendum foris. Ita Plautus, Mundum rusticum, dixit, pro hisdem rei rusticae instrumentis, Mercatore, Multopere in mundo rustico se exercitum. Hæc ille. Locus autem Plauti est in Asin. act. 2. sc. 1. sic, Certe hercle ego quantum ex augurio auspicii intelligo, Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ. Idem Casin. scen. Stultitia; Cui, quod amet, in mundo siet, id est, paratum, et ad manum. Et quamvis usus obtinuit, ut, *Mundus, a, um, et mundior et mundulus, pro terso, puro, polito, accipiatur: unde mundiities, vel munditia: non tamen apte ducas inde verbum Mundo, as, mundare, nec mundatus, a, um.* Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6. corrigendus, et legendus sic est; *Ob id**

trahatur ex situ et quiete. Videtur ergo primitus fuisse Adjectivum, quod et erymo et terminatione Adjectivis propria firmari putem. Quod si tamen aliam velis originem, haud absurdum sane mihi visum, quod inter alia refert Martinius, *Mundus* dici quasi *aqua adspersus*, et sic nitidus a Chald. כרא, unde passivum in Hophal formari debeat *Mudde* pro *Munde*. Jam istius phraseos, qua *aliquid in mundo alicui esse* dicitur, hic item ea esse possit ratio et analogia, quam superior attuli, petenda scilicet à *mundo*, quum pro hoc universo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à *mundo muliebris*, quo proprie notatur omne instrumentum, ad purificandum et

excolendum muliebre corpus perti- nens, quod mulieres quasi proprie possideant, utpote maxime inserviens nativæ corporis formæ excolendæ: unde idcirco et aliis hominibus *in mundo esse* dicatur, quod est in ipsorum instrumento proprio, seu quæ est res ipsis mox eventura, et sic futura propria. Prior tamen Ratio mihi potior videtur. *Mundum rusticum* pro instrumentis rei rusticæ, quem mox ex Gulielmo adfert Auctor, et ille ex Plauto, non agnoscunt optimæ et hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. *Multo opere immundo rustico se exercitum.* Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmius. Sed et in Genere Neutro dicebatur olim *mundum*, Lucil-

crebrius vasa mutanda, (23) non mundanda, Ex Catone, et ex antiquis codicibus. " [Columella] tamen *Emundandi* verbo utitur libro 3. cap. 15. " Et Juvenal. Satyra 14. *Semodio scobis hæc emundat servulus uno.*] "

Res multa videtur significare: unde Ausonius in monosyllabis quærit, *Imperium, litem, venerem, cur una notet Res?* Respondeo, *Res, negotium,* et apud Græcos, *χρῆμα, πράγμα,* esse nomina, quæ vocant Dialectici *transcendentia*, quibus omnia subjiçiantur: sed tamen significari variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius in illo: *Postquam res Asiæ,* etc. Pro lite, Horat. l. 1. Sat. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere passim apud Comicos; ut Terent. *Postquam sensit me tecum rem habere.* Sumitur et pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio.

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus; nec de omnibus, sed quæ præcipue videantur.

(24) *Cum*, præpositio, et adverbium temporis; dicitur; sed magno cum errore. Nam cum tempus significatur, non *cum*, sed *quum*, aut *qum*, debet scribi: antiquitus semper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

lius apud Gellium IV. 1. *Legavit quidam uxori mundum omne penun- que.*

(23) *Non Mundanda.*] Sic tamen editur sine ulla lectionis varietate. Immo videtur id non modo non respuere, sed et velle sensus loci. *Emundare*, si non ipsum *Mundare*, adhibuit quoque Ulpianus l. 25. §. 1c. Dig. de auro, argento: *Mulieres*, inquit, quæ se emundaverint *lotæ in balneo.* Posset videri non absurde, ut arbitror, illud E ortum ex repetitione ultimæ literæ in proximo superiore vocabulo. *Commundare* dixit Obsequens cap. 115. et Ulpianus dicta l. et §.

(24) *Cum præpositio*, etc.] *Cum* Præpositio videtur esse à Græco *cum*,

et utrumque ad Hebr. *cum*. Nam *y* Hebræorum solet mutari in gravio- rem aspirationem, vel in X, r, aut denique K. Illa autem aspiratio sæpe porro transit in sibilantem literam. Sic à *קלע* ascendit, deduxerim *αλλουσι*, et *Salio*: à *קורב* *Corvus* a *קורי* *Corium*. Similiter itaque a *קום* Græci *κὺν*, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At *Quum* Adverbii, ut et, quod ei respondet, *Tum*, eadem prorsus est origo, quæ *Quam* et *Tam*. Etenim Accusativi sunt ex Græco formati, sicuti illi ab *κὺν* et *τὸν* sicuti ab *ὅν* et *τὸν*. Unde et olim dixerere *Quom* et *Tom*, atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* seu *Quom jam*. Et *Quon-*

Ut dicunt accipi pro *Quamvis*, sed id imperite docetur: nam *Ut* semper et ubique similitudinis est particula, ut ostendemus. Quum videtur accipi pro *quamvis*, deest *esto*, *fac*, *da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id est, (25) *fac ut, esto ut protinus venias*. Cicero 2. *Finib. Esto fecerit, si ita vis*, id est, *esto ut fecerit*, Horat. *Satyr. 6. lib. 1. Namque esto, populus Lævino mallet honorem, Quam Decio mandare*. Quinctil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus*,

“ [*Ut* accipi dicunt pro *Postquam*. Sed falli eos, » neque *Ut* aliud quam similitudinem significare, (26) » vel hic Lucretii locus lib. 3. planum facit, *Tu » quidem ut es leto sopitus, sic eris, ævi Quod » superest, cunctis privatu' doloribus ægris*. Et hic » Livii 21. *Saguntini ut a præliis quietem habuerunt » per aliquos dies, ita non nocte, non die umquam » cessaverunt ab opere.*] »

(27) *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*. Terentius Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Jupiter*. Catullus in *Coma, Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat*. Horatius 2. *Sermon. Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum*. Sed in his et aliis quis non videt deesse, *oro, precor, quæso?* Ut in illo Livii libro 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium regnare, ut tua signa nobis certa ac clara sint*. Terent. *Andr. Deos quæso, ut sit superstes*. Cicero 2. *Catil. Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, ut urbem defendant*.

dam h. e. ad (κατά) aliquod tempus, sive præteritum, sive futurum, pro *Quomdam*, a *Quidam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpositionis Ellipsin, etiam Latinis frequentem, pro *καὶ ὅτε*, *Tum* pro *κατά τ, scil. χρόν. γ.* Vide supra III. 14. pag. 484. 485.

(25) *Fac ut, esto ut.*] Vel plenius, *Fac ita, ut, Esto ita, ut redeas protinus.*

(26) *Vel hic Lucretii, etc.*] Adde Pomp. Melam. I. 4. *Ut inde procedit, ita pergit ad Oceanum*. cap. 18.

Et ut lux appropinquat, ita ignes coire videntur. Sall. Jug. 18. *Post uti quisque opulentissimus videatur, ita Romanis hostem fore*. Vide et Sciopp. in Auct. Mariangeli Epist. VI. pag. 49. 50.

(27) *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*.] Vide et supra I. 13. pag. 89. et 93. 94. et III. 13. p. 477. et hoc lib. cap. 5. pag. 745. 746. Eadem autem est ratio Syntaxeos et Ellipseos, sive *Utinam*, sive *Ut* dicto sensu.

Ut dicunt negare post verba *timoris*; quod monstrum ita vulgare est, ut doctis etiam imposuerit. Nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. *Nam ut ferula cædas meritum majora subire verbera, non vereor, frustra sudat, et nihil explicat: (28) nec intelligit, Ut significare quemadmodum, vel quomodo, ut si dicas, Literas ad te misi, vereor ut reddantur.* Et post verba *timoris* solere apponi has particulas, *quemadmodum, vel quomodo, in significatione Ut, tritum est et pervulgatum.* Cic. lib. 11. epist. 10. *Timeo, quemadmodum hæc explicari possint: idem pro Milone, Esset vero timendum, quonam modo id ferret civitas? et libro 4. ad Heren. Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis.* Et cum aliis verbis: Idem pro Rosc. *Postulatio brevis, et quomodo mihi persuadeo, aliquanto æquior: idem pro Quint. Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc putabant: idem Attic. Nam, quomodo nunc est, pedem ubi ponat, in suo non habet, id est, ut nunc est. Qui docent,*

(28) *Nec intelligit, Ut, etc.]* Verum id quidem, *Ut* significare etiam *quemadmodum, vel quomodo.* Sed tamen durissima foret istius locutionis, *Vereor ut reddantur literæ,* interpretatio in istum sentum, seu durissima talis Ellipseos ratio ac supplementum. Verum etiam, aliquando Verba *Metuendi, etc.* poni ante *quemadmodum* aut *quomodo,* sed tunc significant, in sollicita expectatione sum de modo reperiendo, ad quem modum explicari hæc possint. Sic enim loca Ciceronis, quæ Sanctius adfert, exponenda sunt et explenda. Et ita passim autem alia quoque Relativa reperimus hæc Verba: Plautus *Trucul. IV. 3. 35. Metuo, patres quot fuerint, h. q. sollicitè exspecto, quot numero Patres istius infantis fuisse dicantur. Et disertius v. 46. Timeo, quam mox nominer, h. e. cum timore et sollicitudine exspecto. Mil. Glor. II. 4. 44. Timeo,*

*quid rerum hic gesserim, h. e. timeo, exspectans, quod mali sit eventurum ex rebus, quas hic gessi, seu timeo exspectans rerum, quas hic gessi, pessimum forsan eventum: Casin. III. 5. 15. Timeo, hoc negotium quid est. Sallust. Histor. I. in orat. Lepidi, Neque jam quid existimetis de illo, sed quantum audeatis, vereor. Nepos Dion. cap. 8. Hæc ille intuens, cum, quorsum evaderent, timeret. Terent. Andr. II. 1. 100. Quam timeo, quorsum evadas. Et I. 2. 5. Heri lenitas Verebar quorsum evaderet. Tanta reperitur copia harum constructionum, non tantum cum *quomodo* aut *quemadmodum,* sed cum omnibus Relativis! Verum alia tum est Verborum *Metuo, etc. significatio, quam quando sequitur Ut vel Ne.* Istic enim notant, cum sollicitudine exspecto, quid futurum sit; at hic, cum sollicitudine desidero, *Ut vel Ne quid fiat.**

Ut negare post verba timoris, quid dicent, (29) si post Ut sequatur negatio? Cic. pro Marcel. Vereor, ut quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio. Quem locum quia conatur pervertere Lambinus, "[ipse tamen Asconius] » in Divin. ita legit, ut Lambinus coniecit] » alios adjungam. Cic. 2. de leg. Quocirca vereor committere, ut non bene provisâ pincipia ponatur: idem. 2. Tusc. cap. 20. Et tamen veremur, ut hoc quod

(29) Si post Ut sequatur, etc.] Cum Auctor hic pugnet pro Analogia Significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum et Phræson ambiguitatem, ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentie nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox pag. 817. 818. explicandæ huic phrasi ipse adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si cum *timemus fugienda, dicimus, Timeo ne*, si vero, cum *cupita et optata, dicimus, Timeo ut*, cupitum proinde et optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, *non perinde intelligi, atque ipse sentiat*: et ad Atticum scribenti, *Pompejum non habere firnum exercitum*. Et similiter in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum Cicero, tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam a communi et constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter *Ut* et *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius in Divinat. ubi hæc verba adfert, omisso *non*, ut jam dudum monitum fuit a Manutio ad Cic. h. l. et Famil. II. 1. quem omnino istic vide. Nam et locum Tuscul. II. 20. itidem ille sine negativa *Non*

ibidem citat, prout etiam Cl. Gronovius in antiquis reperit edd. ante Gebhardum, et in Codd. suis Cl. Davisius. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis comparet *Vereor ne*. Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est, siquidem istic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor*, sed pendet à *Committet*. In Quinctiliano item non dubitem *Non* esse superfluum, et a mala manu, nisi quis pro eo legere mallet nos, scil. *utentes eo*. In Cæsare equidem cum Manutio vel legerim, *ne hostium impetum*, quod confirmat Ciacconii codex, eo simul testante, et, licet temere, refragante; vel deleverim *Non*, ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. I. 2. auctoritate, ut ait, MSorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent; *Metuo ut, hodie possiem emolvier*. Quamvis vero ad omnia hæc loca reponi ista possint, et recte reponantur, sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis, etiam illo Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora subire Verbera, non vereor*. Locus hic unus omnium est difficillimus; verba tamen hoc sensu videntur accipienda, quasi Horatius, postquam monuerat Stoicum, ne graviore pœnas infligeret illi, qui esset meritis leviores, subjungeret jam; quod vero ad illud atinet, ut tv, Stoice, minore et leviore pœna punias eum, qui majore erat dignus, id

a tam multis, et tot locis præferatur natura non patiatur: Idem Attic. lib. 7. ep. 12. Si manet, vereor, ut exercitum firmum habere non possit. Quintil. lib. 8. cap. 3. Oppido, quo (vocabulo) sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor, ut non jam ferat quisquam. Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. Veritus, si ex hybernis fugæ similem projectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset. Quem locum pervertere conatur Aldus, a Grammaticis deceptus.

negotium, vel in eo negotio, nihil ego vereor, cum de tua sententia, seu te id non facturum, mihi satis constet. Id videtur voluisse etiam Lambinus, quem ad hunc locum velim videas. Ceterum ita istic ad *Ut* non erit construendum proxime cum *Vereor*, sed pendeat ab Ellipsi, quasi diceretur, *Nam negotium ita fore, ut ferula, etc. id ego non vereor.* Nec ramen opus est eo decurrere. Nam *Vereor*, ut *ferula cadas*, notat, in metu et sollicitudine sum, quia volo aut cupio, ut eum ferula cadere satis habeas, licet majora subire verbera foret meritis: at nunc, quia tam bene te novi, nullo propterea sum in metu, nulla cum sollicitudine id cupio, quia satis certus sum te id, quod mallet, non facturum: Vel etiam, in metu et sollicitudine sum, quia volo et cupio, ut eum, qui meritus est majora, saltem ferula cadas. Id vero se *Non vereri*, ait quia satis superque novit illum certissime et sua sponte puniturum talem sive ferula, sive etiam graviore supplicio. Posterius hoc videtur verius: Addit vero Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usu venire: nam eodem sensu dici, *Cave ut credas*, et *Cave ne credas*; *Vetas ut fleam*, et *Vetas ne fleam*. Ego vero posterioris Verbi istum usum, certe affirmantem istam locutionem, nusquam reperiri. Prioris diversa omnino sunt, *Caveo ut*, et *Caveo ne*. Scilicet sicuti *Vereor ut*, vel *ne*, aliquid

fiat, significat, in metu sum propterea, ut, etc. seu in metu sum, quia volo et cupio, ut, vel ne, id fiat; sic *Caveo ut*, vel *ne*, id fiat, notat in cura et sollicitudine hæreo, propterea, ut, vel ne, id fiat. Cic. de Offic. III. 39. *Tertium est, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem speciem et dignitatem, moderanda sint*, h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Pison. cap. 11. *Caverat enim ille sibi sororius adulter, ut si tibi provinciam dedisset, omnium suorum scelerum adiutorem te præberes*: h. e. diligenter et sollicite sibi providebat et pactus fuerat, ut, etc. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Bruttiorum esset*, h. e. caveri et data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto, si caperetur, esset Bruttiorum. Plautus Bacchid. I. 1. 8. *Orat, ut aliquem reperiam, qui caveat sibi ab isto milite, ut se revehat domum. Id huic caveas, amabo te*. Pl. *Quid istæ caveam?* BA. *Ut revehatur domum.* Et ita passim in Testamentis et Decretis *Cautum* dicitur, ut, vel *ne*, hoc aut aliud fiat, h. e. sollicite curatum et præceptum. *Cavere ne*, in vulgari usu tam frequens est, ut etiam illud *ne* per Ellipsin aliquando omittatur. Sallust. Catil. 58. *Cavete, inulti animam amittatis*. Ceterum ista vis vocularum *UT* et *NE*, rem desideratam aut non desideratam significantium, occurrit etiam post Nomina Substantiva significationis ejus-

Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne possim emolirier. Ne, pro Non, dicebant antiqui, ut saepe Terentius. In omnibus his locis, imo et semper, particula Ut accipitur pro quomodo, vel quemadmodum, ut cum dicimus, Oro te, ut perficias, id est ita tē oro, ut perficias. Hoc, fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, et aliter sunt imbuti; nos tamen hæc latius alibi disputavimus.*

dem, vel propinquæ verbis *Metuendi*. Sic post *Metus*, Ovid. *Metam.* VII. 716. *Esse metus caput, ne jura jugalia Conjux Non bene servasset.* Post *Pavor*, Liv. XXIV. 42. *Pavor ceperat milites, ne mortiferum esset vulnus Scipionis.* Post. *Pudor*, Sueton. Aug. 94. extr. *Reticere ipse genituram suam, nec vellet edere perseverabat, metu ac pudore, ne minor inveniretur.* Et passim post *Periculum*, Plaut. *Asin.* II. 3. 8. *Haud periculum est, cardines ne foribus effringantur, si istoc exemplo tu omnibus respondebis.* Quorum idem est sensus, ac si diceretur, *haud metuendum est.* Nam *ne* eodem hic ponitur modo, quo post verba *metuendi*. Res enim erat minime desiderata, *foribus cardines effringi.* Pseudol. I. 3. 55. *Non periculum est, ne quid recte monstres.* Quæ pessime leguntur etiam in optimis edd. per interrogationem. Sensus enim est absolutus, et hic quidem: non opus est, ut quis metuat, ne tu, Leno, bene quid suadeas, quum bene suadere nec soleas nec possis. Sic Cicero *Famil.* XV. 1. *Ut summum periculum sit, ne amittendæ sint omnes hæc provinciæ.* pro Sulla. cap. 13. *Si periculum esse putasset, ne ulli unquam indicarent.* Nepos Alcib. 8. *periculum est, ne immodestia militum nostrorum occasio detur Lysandro nostri opprimendi exercitus.* Sic etiam post *Diffisus*, Tacitus *Hist.* II. 23. *Diffisus paucitati cohortium, ne obsidium longius parum tolerarent, h. e. metuens, ne tam pauca*

cohortes parum tolerarent longius obsidium. Et post *Dubium habere*, Sallustius lib. 2. *Hist.* in oratione Macri Licinii, *An dubium habetis, ne officere quid vobis uno animo pergentibus possit?* pro *An metuitis?* Notabile etiam est, quod apud Ciceronem *Famil.* II. 19. duplex *Ne* occurrit post *Vereor*, hoc modo: *Verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne, antequam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem.* Ubi posterius *ne* eodem sensu ponitur, quo prius, ac si proxime a verbo *Verebar* penderet, ac illud totum, *ne id ita caderet*, abesset. At quum illud adsit, interjectumque sit inter *Verebar* et posterius *Ne*, atque hoc *Ne* cum seqq. pertinere videatur ad illa, *Ne id ita caderet*, idcirco malim penè pro *Ne* legere *Ut antequam*, etc. Nisi putemus, Cicero nem dixisse iterum *Ne*, quia proxime sequitur parenthesis, cujus ultimum est verbum *Vereor*. Probare, quæ hic disputavimus, satis potuimus Cl. Ursino, cujus vide Institutiones L. L. Sect. 8. cap. 19. pag. 469. at minime Cl. Davisionem, qui in Notis ad Ciceronem *Tusc.* II. 19. vulgatam et corruptam lectionem in Quincilianò et Cæsare retinet, prætextu plerorumque *MS*-torum, quasi illi nunquam erraverint. Si ita, tum utique ipse male rem gerit; quando ex conjectura, præter *MS*-torum fidem emendat Cæsarem, aliosque Auctores. At si usquam a *MS*-tis in alia omnia discedere licet, tum vero in

Ne, post verba timoris, inculcant isti, mutare significationem. Quid hi dicent mihi, si post *Ne* sequatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo, ne non impetrem*: ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne Senatus, propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere*: ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit*: Idem lib. 2. ep. 1. Famil. *Non enim vereor, ne non scribendo te expleam*; ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne supe-*

eiusmodi locis licitum id esse debet, in quibus a perpetuo ceteroquin Linguae et Analogia recedunt. Nam quid certi tandem habebimus in Linguae usu et ratione, si eadem plane phrasid et constructio in contrarium prorsus accipiat sensum, et sine ulla certa distinctionis nota vel ratione modo affirmet palam, modo neget. Alia est ratio singularium vocabulorum, quae per euphemiam possunt analogice flecti in contrarii sensus speciem. Facillime autem in hac phrasi corrumpi potuerunt MSti, non modo quia *Ut* et *Ne* facile in iis inter se permutantur, sed et quia Latinae Linguae usus ab vernaculis prorsus hic discrepat, qua causa Librarii phrasin hanc aliquoties videntur corrupisse, ad suarum Linguarum usum eam redigentes. Sed corrupta haec jam ex MStis melioribus reperiuntur ubique fere ab doctis Editoribus emendata, ut in superioribus ostendimus. Si unus aut alter locus supersit, in cuius corruptelam conspirent MSti, quos nunc habemus, et quos omnium Auctorum non habemus aequae vetustos et praestantes, illa nolle redigi in concordiam cum innumeris aliis locis, et perpetuo ceteroqui L. Latinae usu, id vero magis redolet morositatem quamdam et perversum nihil ab aliis accipiendi studium, quam sinceram animi et iudicii elegantiam. Quicquid hujus sit, certum est non Me tantum, sed plerosque hodie Eruditos, post

cognitam controversiae hujus causam paucissima illa loca, quae a communi usu recedunt, emendanda censere. Vide omnino Auctorem Gallicum Methodi L. L. Sect. VI. cap. 1. p. m. 526. 527. 528. Quae vero de me scribit Cl. Davisius, haud satis intelligo. Notat ille ad d. l. MStos suos et antiquas Edd. Manutii, Victorii, Stephani, *omittere prorsus particulam Negantem, nec immerito quidem*. At quare non immerito? si eadem sit significatio, sive dicatur *Vereor ut*, sive *Vereor ut non*. Nam subiicit: *Haud tamen alteram loquendi rationem (Vereor ut non) Latinam esse negaverim, id quod fecit V. C. Jac. Perizonius*. At ubi hoc feci? Nusquam certe scripsi, illam locutionem non esse Latinam, cuius ipsius tamen nulla afferuntur exempla, ne a V. C. quidem, nisi ex solis controversis Quinctilianii et Caesaris locis. Sed id voluit forsitan, certe debuit voluisse, me neutiquam censere, illam phrasin significare idem, quod altera, *Vereor ut*, significet, prout ille eam interpretatur apud Caesarem et Quinctilianum. Nam pro eo, quod ex constanti analogia dicitur, *Vereor ut id jam ferat quisquam*; *Veritus, ut hostium impetum sustinere posset*, ille in eundem plane sensum accipit et exponit, *Vereor ut id Non ferat*, etc. *Veritus, ut h. i. sustinere Non posset*. Mihi, fateor, secus videtur, et plerisque jam Eruditis. Neque vero ille suam istius locutionis interpretationem

riores mihi redditæ non essent. Sed in his, et similibus, *Ne non*, est, *Ut*, vel *quomodo*, vel *quemadmodum*. Terent. Adolph. *Metuisti, ne non tibi istud fœneraret.* Martial. lib. 5. cap. 98. *Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum vero particularum usum sic explico: Si timemus fugienda, dicimus *timeo ne*; si vero cupita, et optata, dicimus *timeo ut*, vel, *ne non*; ut, *timeo ne pater veniat*, quia nolo patrem venire: *timeo ut pater veniat*, quia

probat, nisi uno et alienissimo Tibulli loco, in quo non *Verendi*, *Metuendi*, etc. Sed *Terrendi* verbum occurrit. Locus est IV. 1. init. *Te, Messala, canam, quanquam Me cognita virtus Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires, Incipiam tamen: Quid hæc, quæso, fac unt ad controversam phrasin et ejus sensum? Non percepit satis V. C. naturam et significationem locutionum, nec distinguit satis inter finem et effectum terroris, ac causam et materiam sollicitudinis, timoris, terroris. Etenim intelligitur istic adeo quum sensus sit, *terret me Adeo vel Eo usque, ut vires nequeant, etc.* Sic planè ipsum illud *Vereor* apud Cornel. Nep. Attico, cap. 5, *Avunculum habuit difficillima naturâ, cujus SIC asperitatem veritus est, Ut, quem nemo ferre posset, hujus sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam.* Habemus enim hic quoque *Vereor ut*, sed tamen nihil hic locus pertinet ad phraseos, de qua agimus, usum et vim, quum *Ut*, non respiciat hic *Veritus est* absolute prorsus positum, sed *Veritus est*, atque adeo non noter hic metum vel desiderium aut sollicitam expectationem rei futuræ, sed effectum, ut in Tibulli loco ex *terrore*, ita hic ex *reverentia* ortum. Tanti est phraseos et verba Veterum bene percipere et distinguere! Certe debuisset V. C. attulisse potius loca, in quibus *Terrevere* notat metu afficere alicujus futuri mali. Ut apud Horatium*

Od. I. 2. *Terruit gentes, grave ne rediret sæculum Pyrrhæ, h. e. fecit, ut timerent, ne, etc. ubi materia est et causa timoris Reditus istius sæculi.* Sic *Horrere* pro *Timere*, apud Livium XXXIV. 4. *Eo magis horreo, ne illæ magis res Nos ceperint, quam Nos illas.* Sic denique *Sollicitum esse*, quod fere idem est, quod *Vereeri*, etc. Cicer. pro Muræna. cap. 41. *quæ cruciatur et sollicita est, ne eundem, (filium) paulo post spoliatum omni dignitate conspiciat.* Nihil ergo subsidii est in loco Tibulli, certe aliis debuisset exemplis V. C. suam oppositionem, seu rejectam jam a plerisque et vere absonam sententiam, tueri. Sed neque ipse locutionis istius (*Vereor ut non*) usus, quocumque tandem sensu adhibitus, ex illo Tibulli loco et phrasi (*Terret id me adeo, ut nequeant subsistere vires*) ullo probatur modo. Præterquam enim quod plane diversæ sint locutiones, nulla insuper controversia est de eo, urrum post *Vereor ut* sequi ex L. Latine usu possit qualiscunque negotio, etiam cum Verbis aut Nominibus composita. Si quis enim mihi affirmet, *Neminem interventurum, aut, Titium id Negaturum, quidni si de eo dubitem, respondere recte possim, Vereor, ut Nemo interveniat, aut Vereor, ut Titius, si acriter urgeatur, id Neget.*

illum

illum venire desidero. Sic loquuntur qui Latine sciunt. Itaque *Ne* semper prohibet, dum longa est, ut, *ne facias, ne dixeris*; (30) si vero postponatur et brevietur, alia vox erit, non eadem, ut, *credisne? dubitasne? Næ* vero, cum diphthongo, Græca vox est, et significat *certe*.

Vel in varias significationes distrahitur. Virgil. *Vel Priamo miseranda manus*. Donatus accipit pro *etiam*: Budæus in commentariis pro *nam*: Alii pro *saltem*. Ego dico deesse alterum *vel*: nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas*: tolle hinc duo *vel*, et videbitur alia significatio. Cicero Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*: tolle secundum membrum. Terent. Phorm. *Sumeret vel fœnore, vel alio modo*. Persius, *Vel duo, vel nemo*. Sed hæc satis erunt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda [Vide supra Cap. 2. et in Cap. 7. Voculas *Neque*, et *Vel*, et ibi Notas 15. 16.]

QUUM hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis, me obtinere non posse, quin ambiguitas, sive, ut barbari vocant, equivocatio, reperiatur. *Petrus* siquidem et *Paulus*

(30) *Si vero postponatur, etc.* Non semper in hoc interrogandi aut quærendi usu postponitur. Plautus prol. Aulul. v. 39. *Inspicere vult, ne surreptum sit*, pro *surreptumne*. Casina V. 2. 26. *Quæro; ne gladium habeat*. Huc refero ferme etiam illa, Cic. Famul. IV. 9. *Caput illud est, ut, si ista vita tibi commodior esse videatur; cogitandum tamen sit, ne tutior non sit.* h. e. an sit non tam tuta, quam altera; nisi tamen malimus rō cogitandum, hic accipere pro *metuendum*, atque ita sequentia *Ne* non interpretari eodem modo, quo post Verba *Metuendi* solemus, quod forsitan verius. Disertior est locus Gellii I. 13. *Cum primis autem respiciendum putaverunt ingenium*

naturamque illius, quia res præceptumque esset, ne ferox, durus, inexorabilisque sit. h. e. feroxne. Et V. 19. *Ætas ejus, qui arrogare vult; an liberis potius gignendis idonea sit; bonaque ejus, qui arrogatur, ne insidiose appetita sint, consideratur.* Liqueat hinc non adeo esse opus, ut variis tentetur conjecturis Livii locus XL. 49. *Et primum quæsit ab eo, ne sibi liceret ac suis vivere? quum Prætor victurum respondisset; quæsit iterum, si cum Romanis militare liceret.* Ponitur hic *ne sibi liceret* pro *liceretne sibi*. Si vero mutari quid istic deberet; distinguerem tantum cum Sigonio, *Et primum quæsit, ab eono sibi liceret, etc.*

in hunc et in illum proprie et ex æquo possunt cadere. (31) Cui ego respondebam, *Cicero*, aut *Tullius*, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est *Marcus Tullius Cicero*, cujus frater *Quintus Tullius Cicero* vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus, ut *Cicero* dixit. Novi ego Salmantice fratres tres generosos, qui *Antonii* vocabantur, sed cum distinctione, *Majoris*, *Secundi*, *Tertii*.

CAP. XVI.

Exploditur Grammaticorum Antiphrasis. Quid revera sit Antiphrasis, declaratur.

AD nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, quia nemini parcant; et *lucum*, quia nemini luceat, et hujusmodi sexcenta monstra. Sed ego illos hic, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire, ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: φρασις, enim non dictionem

(31) Cui ego respondebam.] De-
buisset potius nihil respondisse,
quam quod respondit. Nec enim
effugere potest, quin agnoscere
debeat, etiam eodem integro
nomine proprie diversos sæpe
homines ex æquo designatos:
Ita omnibus nominibus *M. Tullii*
Ciceronis, avus, pater, et filius,
M. Claudii Marcelli, *Q. Cæcilii*
Metelli, *Q. Fabii Maximi*, com-
plices diversi sunt homines de-
signati. Sed proprium apud Ro-
manos nomen singulorum ho-
minum, erat Prænomen, ut
alibi forte ostendam. Illud vero
cœpit tandem non alium habere
usum, quam distinctionis in-
ter fratres, quorum plures raro
inere uno prænomine insigniri.
Sed tamen et hoc ex re maxime
incerta, h. e. singulorum homi-
num arbitrio, pendebat, unde

et occurrunt aliquando in Histo-
ria Veteri duo fratres ejusdem
prænominis, veluti *Appii Clau-
dii*, *Servii Sulpicii*, *Marcelli*.
Verum a Nominibus Propriis,
quæ, ut dixi, ex unius homi-
nis arbitrio in singulis familiis
pendent, non recta ducitur con-
sequentia ad Nomina Appellati-
va, quæ, quod significant, si-
gnificant ex arbitrio et consen-
tiente usu totius populi. Præ-
nomina Romanorum, vel alia-
rum Gentium Nomina Propria,
eadem, diversis tamen Homi-
nibus imposita in diversis fami-
liis, considerata fere sunt, ut
eadem, seu iisdem literis con-
stantia, Vocabula Appellativa
in variis gentibus et linguis ad
res diversas significandas adhi-
bita: qualia nonnulla retulit
Sanctius capite superiore.

“ [aut vocem potius] ” unicam significat, sed orationem, aut loquendi modum, ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? Itaque si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda. (1) Ego vero Antiphrasin esse non inficio, sed longe aliud esse; quam quod isti opinantur, assevero: est enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari: ut, *non mihi displicet, non male disputat*, pro, *placet, et bene disputat*. Plutarchi verba in Homerum hæc sunt, ἔστι καὶ Ἀντιφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρακείμενον, σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo*, (Sic enim interpretor λέξις, ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam quod positum est, significans*. Confirmat hoc tali Homericæ exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles. Voluit, inquit, contrarium significare, id est, videns hos, mæstus fuit*. Hæc Plutarchus. *Antiphrasin* etiam Julius Ruffinianus non inter Figuras verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen non placet, quod eam Latine vocari ait *Omissionem*, ut, quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

Quid repetam exustas Erycino in litore classes?

Atque hæc de Nomine: nunc Rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, et Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui Nomina simulachra quædam et imagines esse asserunt Rei illius, quam imitantur et nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare. Quid enim putidius, quam rem aliquam vocari levem, quia sit gravis, vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terentii et aliorum, *Ehodum, bone vir*, id est, pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum contrarium signi-

(1) Ego vero Antiphrasin, etc.] Grammaticorum, Vide Vossium De utraque Antiphrasi, Rhetorica hæc, et illa Etymologica | Institut. Orat. IV. 13. 11. quæ utramque rejicit.

ficamus : aliudque est tropum efficere, aliud nomina imponere : tum praterea Ironia pronuntiacione et gestu indicat, quid velit, Antiphrasis vero si esset, ex usu significaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione σκολιά, (2) negat dici verba a contrario sensu, sic, τὰ γὰρ δυσφήμιμα ἐπὶ τὸ εὐφημώτερον μεταλαμβάνονται, ἢ μὴν τοῦ μπαλιῶν, id est, quæ dura sunt, et male ominata verba, transmutantur in bene ominata, non autem per contrarium. Interpres Nicandri illud Homeri, κύνες ἀργούς, exponit per euphemismon, id est, veloces; quia ἀργός semper piger significet, id est, ἄεργος.

Augustinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum Antiphrasin vanum esse commentum : isque libellum edidit, *De novem nominibus falso per Antiphrasin dictis*. Ego ut illius diligentiam laudo, quod melius aliquid viderit, ita in etymo explicando longe sæpe ab eo dissentio, ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat, nomina, *Manes, Lucus, Bellum, Officium, Parca, Ludus, Otium, Cælum, Eumenides*. Nos alia praterea nonnulla curavimus refellenda.

(2) *Negat dici Verba a contrario sensu.*] Male id Auctor ex Græcis his quidem verbis elicit, ἢ μὴν τοῦ μπαλιῶν, quæ non significant, non dici verba a contrario seu non per contrarium; sed sicuti male ominata seu δυσφήμιμα enunciantur plerumque melius ominatis vocabulis, sic vicissim non fieri, ut scilicet τὰ εὐφήμιμα μεταλαμβάνονται ἐπὶ τὸ δυσφημώτερον. Unde rejicit ille Interpres istorum sententiam, qui putent μὴν ταπεινά dici σκολιά h. e. difficilia ex contrario, quia sint facilia. Sic enim εὐφημιον fuisse enunciarum vocabulo δυσφήμιον, quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet, quo minus canes veloces appellari potuerint vocabulo deterioris ab natura sua significacionis, ἄργοι, pigri, quasi mini-

me pigri. Videtur potius id ἀργός, quod velocem, et album, et custodem notat, vel aliud esse a τὰ ἀργός, piger, vel certe quandam tamen habere cum eo significacionis analogiam. Nempe ἀργός proprie significat eum, qui nihil agit, aut nihil habet, quod agat, et ita uni alicui rei potest esse plane intentus. Hinc forte pro custode positum uni rei destinato, qui proinde nihil agere videtur. Similiter κύνες ἀργοί, quoniam Canes, si comparerentur cum reliquis animalibus homini domesticis, quæ Jumenta a labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, et tanto magis discurrunt veloces, atque ad custodiendas ædes aut hortos semper sunt pa-

I. M A N E S.

MANES dici affirmant, quod boni non sint, idque testimonio Servii confirmant, qui 3. Æn. de Polydori tumulo sic inquit, *Manes animæ sunt, quæ, egressæ corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maximæ, et dicuntur per Antiphrasin: nam Manum, Bonum, unde Mane dictum; ut Eumenides, Parcæ, Bellum, Lucus. Alii Manes ducunt a manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circumulum et terram, unde defluunt. Alii Manes Deos infernales putant. Hactenus Servius. Augustinus Dathus a maniasi Græca dictione, quæ furorem aut insaniam significat, deducit, vel a mano: Ait enim, Manare non tam aquarum fluentium, quam Solis proprium esse in emittendis radiis; unde mane originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat. Sic ille. Sed longe aliter se res habet. Varro De ling. Lat. Antiqui, ait, Bonum dicebant Manum. Nonius Marcellus, Manum, inquit, dicitur Clarum, unde etiam Mane, post tenebras noctis, diei pars prima; inde Matuta, quæ Græce Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, Bonos ac Prosperos. Festus Pompejus, Manare, inquit, antiqui dicebant, cum Solis orientis radii splendorem jacere cœpissent, a quo et dictum putabant Mane. Alii dictum Mane putant ab eo, quod Manum Bonum dicebant: et paulo post, Mane a Diis Manibus dixerunt: nam Mana Bona dicitur; unde et mater Matuta et poma Matura: et rursus, matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, et Maturum, idoneum esui, et Mane, principium diei, et inferi Dii, Manes, ut suppliciter appellati bono essent. Vides Festum, propter codicum depravationem, sibi non constare,*

rati. Ἀργῆς autem Album porro notat, quia is color est pre-risque rebus naturalis, non arte factus, nullo opère, seu ἰσῆς,

elaboratus. Sic enim et Ager dicebatur ἀργῆς, qui erat incultus, et Argentum, quod erat infectum, aut non signatum.

nihilominus tamen elicimus ex illo, *Manes a Manum*, quod est *Bonum*, deduci. Acron in Horatium, *Dii Manes, dii Boni; a Manum, quod est Bonum. Antiqui animum a corpore seperabant, Manem Deum nuncupabant.* Hæc ille. Cic. 2. de leg. *Deorum Manum jura sancita sunt.* Sed nullus esset finis, si quæ de Manibus, Lemuribus, atque Laribus, sunt disputata a Platone, Plotino, Porphyrio, Psello, Proclo, Apulejo, coner in medium afferre: nam nullus fere cum altero convenit. Divus August. lib. 9. cap. 11. Civitatis Dei, Plotini sententiam sic proponit, *Dicit quidem, et animas hominum Dæmones esse, et ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint; Lemures, seu Larvas, si mali; Manes autem Deos dici, quum incertum est, bonorum eos, seu malorum esse meritorum.* Sic Augustinus. Apulejus de Deo Socratis, posteaquam, quid *Genius*, quid *Lemures*, quid *Larvæ* sint, explicuit, subdit, *Quum vero incertum est, quæ cuique eorum sortitio evenerit, utrumne Lar sit, an Larva, nomine Manium Deum nuncupant, et honoris gratia Dei vocabulum additum est; quippe, quum eos Deos appellent, qui ex eorum numero, juste ac prudenter vitæ curriculo gubernato, fanis et ceremoniis vulgo admittuntur; ut in Bæotia, Amphiaræus; in Africa, Mopsus; in Ægypto, Osiris; alius alibi gentium; Æsculapius ubique.* Hæc ille. Hinc natum est illud vulgatum in sepulchris, quod a multis, quid sit, vid.

D. M.

A C H I L L I S.

hoc est, *Diis Manibus Achillis*: putant enim sepulchrum dicari (3) *Diis Inferis*. Quare nostri Christiani, ut felicius ominarentur, emendarunt, seu corruerunt potius sic:

(3) *Diis inferis.*] Nempe *Dii* | Nam qui vivorum hominum *Ge-*
Manes Achillis, sunt ejus *Genii* | *nii*, quos duos cum singulis ho-

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajaxis*, *idem est*, ac si dicat, *Ipsè Achilli sacrum*, aut *Genio Achillis*. « [Liv. lib. 3. *Tribuni instare Claudio*, » ut *collegæ Deos Manes fraude liberaret*, id est, » animam defuncti.] » Postremo nemo mihi melius, quid sint *Manes*, explicasse videtur, quam Pomp. Mela lib. 1. quum de *Augilis Nasamonibus*, (id est, arenosis) loquitur, *Augilæ*, inquit, *Manes tantum Deos putant; per eos dejerant*, eos ut *oracula consulunt, præcatique, quæ volunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia*. Quæ verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene, quum de *Nasamonibus* loquitur, in hunc modum: *Jurejurando ac Divinatione tali utuntur; per eos viros, qui justissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulchra tangentes: divinant ad suorum accedentes monumenta; et illic, ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur*. Mela itaque vocavit *Manes*, quod Herodotus *justissimos atque optimos post mortem*. Plinius, quum hæc a Pomponio accepisset, sic mutavit, *Augilæ inferos tantum colunt*. Rursus a Plinio Solinus, *Augilæ vero solos colunt inferos*: quam recte mutarint, ipsi viderint. Obscure dixit Virgilius *Æneid. 6. v. 742*.

Quisque suos patimur Manes.

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures et Larvas inter-

minibus nasci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Hinc *Manes Deos violasse* dicitur Canis, qui *humana effuderat ossa*, apud Phædrum fab. 27. Ceterum *Dii Manes* simpliciter et absolute memorati notant plerumque *Deos Inferos*, seu multitudinem illam animarum vel Geniorum

in inferis locis conjunctam. Florus. 1. 12. *Devoente Pontifice, Diis se Manibus consecrant*. Suet. Tib. 15. *Terram Matrem, Deosque Manes orabant, ne Mortuo sedem ullam, nisi inter impios, darent*. Pompon. Mela III. 2. *Æternas esse Animas, Vitamque alteram ad Manes*.

factorum, ut Orestes, et alii; sic Anchises et alii boni viri patiebantur proprios Manes, id est, non prius transibant ad Elysios, (4) quam propria crimina purgarent. « [Et hanc interpretationem confirmant » hæc Apuleji verba in 2. Florid. *Brachmanæ* » *Pythagoram docuerunt, quæ Diis Manibus, pro merito suo cuique, tormenta, vel præmia.* Omnino » autem (5) *Manes* lingua sacrorum dictum videtur, » pro *Mani*, id est, Boni: sicut *Porci sacres*, pro » sacri, apud Plautum, *Matrimes, et Patrimes*, » apud Festum, pro, *Matrimi, et Patrimi.*] »

I I. LUCUS.

LUCUS, inquit, a *lucendo*, quia minime luceat. Hoc refellens Dathus, ait, a *lucendo* dici fateor; sed per contrarium nequaquam. Idem putat Quinctilianum sentire, *Lucum* per Antiphrasin dici. Sed ipse cæterique Grammatici falluntur, quum Quinctiliano authore *lucum* a non *lucendo* deducunt: imo vero Quinctilianus irridet illos, qui talia comminiscuntur: Inquit enim lib. cap. 6. *Etiarne a contrariis aliqua sinemus trahi? ut Lucus, quia umbra opacus parum luceat; et Ludus, quia sit longissime ab lusu? et Dis, quia minime dives?* Hæc Rabius. (6) Ego vero, missis aliorum rationibus, *Lucum* ab Etrusca

(4) *Quam propria crimina.* Vel, quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhærentia purgassent.

(5) *Manes lingua sacrorum, etc.* Immo vero dixerunt olim promiscue *Manus* et *Manis*. Illud ignoraremus ex reliquiis Linguae Latinae, nisi Varro, Festus, Nonius, *Manum* traderent olim dictam pro Bono. At Hujus vestigia in ipso Linguae usu supersunt. Nam inde habemus *Mane*, quod est Neutrum et *Manis*, et ideo construitur cum Neutro apud Persium Sat. III. 1. *jam clarum mane fenestras intrat.* Et hinc *Mani* et *Mane* in Ablativo, apud

Plautum Pœn. III. 3. 37. *A manè ut ad portum processimus.* Cicer. Famil. IX. 26. *Cenam te querere a mane.* Sed et inde *Immanis*, quod proprie notat valde non bonum, ut interpretatur Festus, in v. *Manuos*. Et ita apud Eundem in v. *Mane* legitur in MS. nam *Mania Bona dicitur*: Sed reponendum haud dubie dicuntur. Est autem *Mania* istic Neutrum Plurale.

(6) *Ego vero missis aliorum, &c.* Eadem et plura habet Scoppa lib. I. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen ne-

voce deductum existimo. Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit, *Luceres*, et *Lucumones*. Est porro Etruscis vox *Luca*, cum accentu in ultima, (ut Talmudistæ ajunt) idem quod *senex* sive *senator*. Et de Antiquitate *Lucorum* et illorum religione pleni sunt poetarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, *horrendum erat silvis et relligione parentum*, id est, *venerandum*, ut Servius exponit. Sed extat apud Lucanum elegans *Luci* descriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, etc.

III. BELLUM.

BELLUM dicunt, quia non bellum sit. Ridet Dathus, & a *Belluis* dici contendit, adducens illud Ciceronis *Offic. 1. Nam cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque proprium sit Homini illud; hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore.* Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil,

que hanc illius et Sancti, neque etiam illam Vossii, *Lucum* à Gr. *λοχός* deducuntis, jamque abunde refutati à Georg. Henr. Ursino cap. 8. Observ. Philol. sententiam probare queo, sed cum Datho sine ulla hæsitazione *Lucum* à *lucendo* derivo. In qua etymologia, licet eam ceteris præferat, nescio quid ita tamen hæsitet ille Ursinus. Scilicet antiquissimis temporibus nulla erant templa, Sacra faciebant homines in altaribus sub dio positis. Verum quia illa altaria ita in propatulo posita nullam habebant majestatem, nullumque religionis horrorem accedentibus incutiebant, hinc sylvam iis cœperunt circumdare, et quidem opacam ac tenebricosam, quia, ut ait apud Euripidem Bacchus, *πυκνὴν ἔχει σκίον*, *augustum*

quid et venerabile habent tenebræ. Unde et Ovid. in *Fastis* III. 295. *Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra, Quo possis viso dicere, NUMEN INEST.* Quoniam itaque in medio talium sylvarum erant altaria, inque iis solis fiebant sacra, & proinde perpetuus fere lucebat ignis; et præterea quoniam frequentissimus in sacris propter quæritas illas tenebras erat usus etiam tædarum et lampadum, religiosum istum horrorem suo lumine ex mediis tenebris immane quantum augmentum; hinc ergo sacræ illæ sylvæ dici proprie *Luci* cœperunt, utpote propter istum in altaribus et lampadibus ignem pene semper, certe constitutis jam religionibus, lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem est, quæ in *Nectiluce*, quo, ut Var-

quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram sententiam: (7) Antiqui *duellum* ante dicebant, quod postea *bellum* vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto, *Quid vero licentius, quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo essent aptiora? nam ut, duellum, bellum, et duis, bis; sic, Duellium eum, qui Pænos classe devicit, Bellium nominarunt, quum superiores appellati essent semper Duellii.* Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatistas, qui inter *duellum* et *bellum* differentiam constituere solebant, quum idem prorsus significant: nisi velis dicere, illud vetus, hoc autem postea usitatum. Antiquæ enim dixit Horatius, *Græcia Barbariæ lento collisa duello.* Vide Festum in *Duellum; Duicensus; Duidens hostia; Duis; Duonum*, bonum.

IV. OFFICIUM.

OFFICIUM ajunt ab *officiendo*, quod *nemini officiat*, vel noceat. Hoc recte refellit August. Dathus ex sententia D. Ambrosii, in lib. de Officiis, dum inquit, *Officium, litera O mutata, quasi effi-*

ro ait lib. IV. de L. Lat. significabatur Luna. Sed et sic *Ludus* à *Ludo*, *Vola* à *Volo*, *Bustirapus* apud Plaut. Pseu. I. 3. 127. à *Rapio*, *Naufragus* à *Frango*, *Sejugi* et *Sejuges*, *Quadrijugi* et *Quadrijuges* à *Jungo*.

(7) Antiqui *duellum*, etc.] *Varia Belli* etyma vide apud Vossium, sed qui recte censuit quoniam, *Bellum* à *Duello* formatum; et *Duellum* potro à *Duobus* deducit, quoniam semper in bello sicut duæ partes. Possis forte non absurde item à *divello* repetere vocabuli hujus originem, ut inde sit *divellum*, sicuti et *Vellus* à *Vello* est, *Tergus* et *Tergum* à *Tergeo* vel *Tergo*; et sic deinceps, elisa vocali I, *Duellum*, quomodo et *Dortium* pro *divertium* nonnulli dixerunt, Vi-

de Scaligerum ad Festum in V. *Aurum*: et quomodo *Deago* ex *Deago Præbeo* ex *Præhibeo*, *Prætor* ex *Præitor*, *Proles* ex *Prooles*, *Copia* ex *Coopia*, contracta habemus. Immo quæ propius accendunt ad hoc exemplum, sic *Docui*, et similia, haud dubie dicta sunt pro *Docui*, *Rapui* pro *Rapivi*. Hinc apud Plaut. *Bacchid.* V. 2. 17. pro *Exoleverunt* reperimus *Exoluerunt*. Certe sic *Vacuum* formatum est ex *Vacivus*, *Nocivus* ex *Nocivus*, *Statua* ex *Stativa*, &c; Græcum ex *δύω*. Denique ne auctoritate Veterum destituamur, in Glossariis Labbæi invenimus *Divellio* *ἀβέσπας*, *Divelliones*, *πρόσπυς*, *ἀπώρται*. Quæ vocabula si olim fuerunt in usu, ut sane illa Glossaria nos docent, certa pene est nostra

viu[m] dicitur, *propter decorem sermonis*. Hæc Donatus in Adelph. planius id ostendit, inquit, *Officium dicitur, (8) quasi efficiu[m], ab efficiendo, quod uniuersique personæ congruit.* [Itaque *efficere officiu[m],* » pro facere, aut curare, Plautus dixit Bacchid. 4. » 4. 103. *Vestrum curate officiu[m], ego efficiam meum,* Similiter Sticho, *Pro opibus efficiamus nostra munia,* id est, ut in Rud. loquitur, *con-* » *ficimus nostra officia:* Trucull. *Lepide efficiam meum officiu[m].* Et Lucretius lib. 4. *officiu[m] utilitatis* dixit, de membris corporis loquens, *Utili-* » *tatis ob officiu[m] potuisse creari,* id est, ob effectum, ut efficerent utilitatem.] »

Etymologia, utpote quum manifesta ratione ex *Divellione* videatur formatum *Perduellio*, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hostis publicus à civitate sua censetur divulsus. Si vero eam originem habet hocce vocabulum, eadem omnino habere debuit *Perduellis* et *Duellum*. Sed tamen, si quis Vossii rationes velit præferre, me non habebit valde sibi refragantem.

(8) *Quasi efficiu[m].*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum. Rectius tamen Vossius ab *Officiendo* deduxit, sed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *Efficere*, significavit illud verbum, sed *Facere aliquid circa aliquem*, sive Bonum id sit, sive Malum. Usus quidem Verbi maxime hæsit in deteriore sensu, ut significet, quoddam quasi obstaculum opponere alicui, impedimento esse, vel facere aliquid, quod impedimento sit. Sallust. Catil. 51. *Haud facile animus verum providet, ubi illa* (scil. ira et similes affectus) *officiunt.* Et Jug. 52. *Acie[m], quo hostium itineri officeret, latius prorigit.* Sed id neutiquam impedit, quo minus *officiu[m]* etiam in meliorem accipiatur partem, et significet munia et facta obse-

quii. Nam sic prorsus etiam *Obsistere* proprie quidem denotat circa aliquem stare, quocumque tandem consilio et effectu; at dein usu, idem potissimum, quod officere e, impedimento esse seu ita stare, ut impedimento et obstaculo sis: *Obstetrix* vero inde formatum, in contrariam seu meliorem partem sumitur pro muliere, quæ aliis in partu adest et adstat, parata ad auxilium ferendum. Vide et quæ de *Vadibus* et *Vadimonio* disputavimus supra ad Cap. XV. not. 15. Eadem porro significatio est particulæ *Ob* in *Observare*, *Obsidere*, etc. ut modo in bonam, modo in sequirem partem sumatur. Ceterum ab *Officiendo* derivatur etiam *Offector*, h. e. ut Festus ait, *colorum infector*. Sed accuratius Idem in voce *Infectores*, distingui hosce et *Offectores*, hoc modo, *Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt; Offectores, qui proprio colori novum efficiunt.* Viri Docti legi hic volunt *Officiu[m]*, quod nec Ego repudiam: sed non explicant differentiam in significato harum vocum ex verbis Festi. Ego crediderim voluisse Festum, *Infectores* esse, qui colorem rei cuiuscunque priorem seu nati-

V. LUDUS.

LUDUS, ajunt, quod longissime absit a lusu; Licitantque (9) Quinctilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut monui, irridet illos, qui talia docent. Dathus male se expedit a quæstione, dum disputat, *ludum literarium*, non ad graviore disciplina pertineret, sed ad Grammaticam et pueriles institutiones, qui utique *lusus* est præ majoribus et altioribus scientiæ et philosophiæ studiis. In quo quantum fallatur, non est difficile explicare, quum constet, gravissimorum Oratorum scholas vocari *ludos*. Cic. de Orat. *Iso-crates magister istorum omnium, cujus e ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes exierunt*. Sed etsi demus, Dathum vera dicere, non tamen propterea *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus igitur primaviam *ludi* etymologiam, tum deinde ad *ludum literarium* accedemus. Cui quæstioni ut rectius satisfaciam, illud admoneo, literam Græcam γ , (10) perpetuo verti apud Latinos in u, ut $\phi\acute{\upsilon}\omega$, *fuo*, $\lambda\acute{\upsilon}\omega$, *luo*, $\phi\acute{\upsilon}\gamma\alpha$, *fuga*, sic a *Lydiis*, *ludus* dictus, imo et ipsos *Lydios*, *Ludios* vocat Plautus in *Aulularia*. Historiam sic narrat Herodotus in *Chione*: Ajunt *Lydii* ipsi sese *ludos* invenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt; simul autem hæc invenisse, et in *Tyrrheniam*, hoc est, *Thus-*

vum plane mutant, at *Offectoras*, qui proprio seu priori colori novum addunt, et ita proprium seu priorem miscent et temperant novo. At longe aliter, quam Festus, Cornelius Fronto hæc voces distinguit. *Infector colorem mutat, Offector officio obest*: sed forsitan leg. *Officiendo*, ut sensus sit, *officiendo obest* nativo colori, dum adulterat eum, et alio colore addito miscet. Utcunque sit, ex hæc derivatione liquet, *Officere* notare proprie aliquid facere circa alium hominem aut aliam

rem. Unde et *Officina*, locus, ubi res nativa muratur arte et opera in aliam quamcunque formam, seu eam, quam usus requirit. Sic *Officina Fabri Phzör*. fab. 65.

(9) *Quinctilianum*.] Adde Festum in voce *Militem* et *Scholæ*.

(10) *Perpetuo verti, etc.*] Aliquando tamen etiam in l. Unde à $\phi\acute{\upsilon}\omega$ etiam *Fio*, ab $\sigma\lambda\lambda$ *Silva*, ab $\alpha\sigma\upsilon\lambda\epsilon\upsilon$ *Asilum*, ab $\upsilon\alpha$ *Hiems*, ab $\upsilon\beta\epsilon$ *Filius*, à $\sigma\upsilon\kappa\alpha$ *Ficus*, etc. Sed tamen revera in U sæpius vertitur.

ciam, colonos deduxisse, idque hunc in modum accidisse referunt. Tempore Atydis, Manis regis filii, annonæ difficultas per universam Lydiam valde grasabatur, adeo ut Lydii, qui tunc misere degebant, non cessantes remedia huic malo querere, diversa pro se quisque excogitaverint; inventumque tunc ab eisdem alexæ tesserarumque ludum, et pilæ cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vindicant Lydii. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupabantur: ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; altera vero a lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Hesychius tradit, a Lydiis inventa spectacula, et hinc Romanos dixisse *ludos*. Suidas *λυδιαζειν*, et *λυδιζειν*, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, (II) *ludus* pro exercitatione capitur, ut, *ludus pilæ*, Græce, *γυμνασία*: *γυμνάζειν*, exerceri in palæstra,

(II) *Ludus pro exercitatione.*] Sine ullo dubio verum est etymon, quod adtulit Sanctius. Nam Romani Ludos scenicos, quos *κστ' ἐξοχλω* Ludos appellarunt, acciverunt à Tyrrenis, qui origine sua erant *Lydi*, seu *Ludi*. Hinc ergo à Romanis homo, qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur et *Ludio*, res ipsa *Ludere*, et inde *Ludus*. Porro idem ille *Ludius* Etrusca voce etiam *Hister* dicebatur, & inde Romanis *Histrion*, in qua eodem plane literæ Radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce *תצצת* h. e. *tuba*. Scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda *Histriones* porro ad tibiæ modulos cantabant, saltabantque. Vid. Liv. VII. 2. et Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique et *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diversæ. Cæterum *Ludus* pro schola

proprie et primitus dicebatur de locis, ubi tirones gladiatores ab lanista exercebantur et instruebantur, quia isthic quasi simulachrum pugnae ludebatur, et simul ludis publicis illi præparabantur. Passim itaque ea vox hoc maxime sensu occurrit: Suet. Cæs. 26, *Tirones neque in ludo, neque per lanistas erudiebantur*. Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorium erat edificaturus*. Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam depressus in ludum gladiatorium*. Tacitus Hist. II. 62. *Ne equites Rom. Ludo et Arena polluerentur*, h. e. discendo et exercendo artem gladiatoriam. Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam et oratoriam, sed illam maxime. Plautus Bacchid. I. 2. 21. *Non omnis ætas, Lyde, ludo convenit*. Tac. Ann. III. 66. *cui litterarium ludum exercere, vetus ars fuit*,

in haltere, in disco, et multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus literarum*, id est, gymnasium, vel exercitatio literarum.

VI. PARCÆ.

SERVIUS in illo Virgil. *Sic volvere Parcæ; Discuntur*, inquit, *Parcæ per Antiphrasin*, id est, contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic *Lucus*, quod non luceat; *Bellum*, quod nulla res bella in eo sit Augustinus Dathus ibidem, post Servium, non probat Antiphrasin, longamque textit disputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit *Parcas*, quia parcæ nobis vitam tribuant. Nam, ut ait Plinius, *quid iam circumcisum, quid iam breve, ut hominis vita longissima?* Sed nobis Varronis sententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. sic: *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse hujusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo; neque præter hos aliis partionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina Parcæ tribus fecisse, a pariendo, et a nono atque decimo mense; (12) nam Parca, inquit, immutata litera una, a partu nominata: Item Nona, et Decima, a partus tempestivi tempore.* Hæc Gellius. Parcæ autem tres finguntur Jovis filix, quarum nomina et officia hoc versu explicantur, *Clotho colum retinet, Lachesis net, et Atropos occat.*

Cicero Famil. IX. 18. Quod, ut Dionysius Tyrannus Corinthi dicitur ludum aperuisse, sic ego, sublati judicis: amissa regno forensi, ludum quasi habere ceperim. Ubi prior est ludus Literarius puerorum, ut posterior ludus Oratorius virorum, Hirtilii, Dolabellæ, etc. qui apud Ciceronem se exercebant in arte Oratoria. ut ipse nos docet Famil. IX. 16.

(12) Nam Parca, inquit, im-

mutata, etc.] Verior haud dubie hæc est origo Parcarum, præ reliquis à pariendo, vel a partiendo petitis. Neque tamen partem Parcæ dici a Partu quasi Partas, immutata litera una, scil. T. in C; quod vult Varro, sed quasi Paricas, vel Particas, Similis ellisio in Fecundus pro Feticundus à fetus, Facundus à factus, Maturus et Matuta à Mane, Fibula à figo, Vineæ à vitis, Paricida ex Patricida; Sen

VII. EUMENIDES.

QUAS Latini *Furias* appellavere, Græci *Erinnyes* et *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tisiphone, necnon Alecto, et dira Megæra.

Quidam *Eumenidas* dictas putant, ab *εὐμενεία*, id est, *benevolentia*: *εὐμενίζω* enim est *placo*; quia minime sint *benevolæ*, sed *immites* et *diræ*. Dathus interpretatur *bene furentes*, ab *εὖ* bene, et *μαίνο* *furo*. Sed fallitur; nam eo modo per *æ* diphthongon scriberetur *Eumænides*. Propius vero, qui dixerunt, dictas *κατ' εὐφημισμὸν*, id est, ut bene ominaremur; (13) in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur, ut, *vita*, pro *morte*, et *mactare*, pro *cremare*, et *recte*, pro *non*. Sed ego longe aliter interpretor, et *Eumenidas* proprie *pias* et *mites* appellari contendo; (14) quod ex *Suida* non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latine vertebam, *Eumenides, Erinnyes, subterraneæ dæ: accepisse autem ajunt eas nomen (Eumenidum) ab Oreste: tunc enim primum ab eo Eumenidas, id est, mites et pias, quoniam eas expertus sit propitias, ferunt appellatas; quibus et ille, maternæ cædis in Areopago absolutus, nigram ovem sacrificavit: et paulo post; Has et Æschylus in Eumenidibus, a Minerva fuisse placatas in Orestis judicio tradit, obtinuisse-*

men pro *Serimen*, *Germen* pro *Gerimen*, *Surculus* quasi *Surculus* à *Surus*.

(13) In templis enim omnia mala, etc.] At vide quæ notavimus ad Cap. XIV. nota 22. et seqq. Neque vero *Vox Vita* pro *Morte* usquam directe ponitur, sed mortui dicuntur *Vixisse* et *Vita functi*: Sic neque *Mactare* pro *Cremare*; sed forsàn voluit *Santius Adglere*, de quo Vide d. cap.

n. 23. ut de *Mactare*. n. 24. Denique *Recte* non proprie in templis aut sacris ponitur pro *Non*, sed et *promiscuo* ac *vulgari* in usu passim ita abhbitum in Comædiis reperitur, ut ostendimus d. cap. n. 25.

(14) Quod ex *Suida*, etc.] Et *Sophoclis Scholiaste*. Vide *Vossium* inquit. *Orat. lib. IV. c. 13. n. XI.*

que ab eis, ne in Orestem terribiles insurgerent; unde eas Eumenidas, id est, propitias, vocavit. Hæc ex Suida.

VIII. OTIUM.

OTIUM dictum volunt, quod non ocys sit et velox, sed segne potius tardumque: nam Græcis ocys velox est: ex quo ocymum dicitur leguminis genus a celeritate nascendi, et ocys adverbium. Hæc destruere dum conatur Dathus, inepte philosophatur nescio quid de vita contemplativa et activa; quod scilicet in ocio celerius moveatur mens, quam in actione rerum. Itaque asserit, *ocium* a celeritate mentis nuncupativum: et præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per C, et Y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis *otium* et *negotium* per y scripsit? Pierius in Virgil. *otium* per T omnino scribi debere contendit. Aldus in Orthographia sic, *Otium cum T, libri veteres; et Q. Papius Grammaticus his verbis, In his syllabis sonus literæ Zimmistus inveniri tantum potest, quæ constant T et I, et eas sequitur vocalis quælibet, ut Tatius, Otia, Justitia, et similia. Cujus ego sententiam sequor libentius, quam eorum, qui induciæ et ocium cum C scribunt, Donati auctoritate adducti. Eum enim scripsisse dicunt, induciæ dictæ, quod inde ocium; quod falsum puto: Potuit enim scribere, indutiæ dictæ, quod inde otium; quod sententiam meam confirmare videtur: cui subscribunt antiqui lapides.* Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur *Otium*; An vero necesse erit omnium verborum origines et etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus, teste Varrone, ad mille verba in Latina lingua, collegit, de quibus ratio reddi non posset: hæc enim vocat *primigenia*; quælia sunt, *lego, scribo, sto, sedeo*; (15) sic fortasse *otium*, unde, *negotium*, quasi *nec otium*.

(15) Sic fortasse *Otium*.] Non tur, quoniam in otio rebus quibuslibet pro arbitrio utimur in
absurde tamen ab *Utor* deriva-

IX. CÆLUM.

CÆLUM a celando deducunt, quod patens sit, nec coopertum; sed nemo scribit *celum* sine diphthongo æ, vel œ: illo modo dicitur a celando, id est, pingendo; hoc autem a Græco *κοίλω*, id est, cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem Orbis absoluti globatam esse, nomen inprimis, et consensus in eo mortalium, Orbem appellantium, sed et argumenta rerum docent: ibidem cap. 4. Cælum quidem haud dubie cælati argumento diximus, ut interpretatur M. Varrò. Hæc Plinius. At M. Varronis verba, licet corrupta, diversum sentire videntur: is igitur libro 4. Analogiæ sic inquit, Cælum dictum scribit Ælius, quod est Cælatum: aut a contrario minime Celatum, quod apertum est; non male, quod posterius Ælius; multo potius, cælare a cælo, quam cælum a Cælando: sed non minus illud alterum de Celando ab eo potuit dici, quod interdiu celatur,*

maximam nostram utilitatem, quam assequi in rebus turbatis haud ita facile possumus. Quas alias adferunt Martinius et Vossius hujus vocabuli origines, infra hujus verisimilitudinem pono. Cicero de Offic. II. 1. *Id tempus consumebatur omne in legendo; scribendi otium non erat: h. e. scriptione Uti non poteramus. Sed et hinc otium pro ipsis studiis seu scholis, quibus non utebantur, nisi qui in otio agebant.* Cicero Parad. cap. 1. *Illam ipsam quæ vix in Gymnasiis et in Otio Stoici probant.* Gellius VIII. 3. *Qualia quidem in Philosophorum otio disputantur.* Hinc et pro Pace, Tacit. Ann. I. 2. *Cunctos dulcedine otii pellexit, scilicet Augustus.* Plaut. Trucul. I. 1. 56. *Re placida atque otiosa; victis hostibus.* Ceterum pro Uti dixerunt Vetusissimi Oeti vel Oiti, unde facile Otium deduxeris. Sed tamen, ut vere dicam, neque hæc satis

se mihi approbat significationis Analogia, idcirco, et quia comoda ejus vocabuli origo, nec Græca; nec Latina in Lingua reperitur, derivare malim Otium ab Hebr. *טו* tempus. Hebræorum enim litera *ו* respondit olim literæ Græcorum et Latinorum O, ut vel ex ordine literarum constat. Sic ab *ושי* Osiris; à *ערי* Orbis, a *על* Olympus pro Cælo, quia omnia Tegit. Forte et à *על* ascendit; derivari debet Latinum Oleo; de quo supra ad Caput XIV. not. 23. egimus, et quod notat *cresco*: Nam qui crescit, ascendit in altum. Plane ut hoc ipsum Altus est a Verbo *alor*, h. e. nutrior, atque adeo notat proprie eum, qui bene nutritus crevit in altum. Sæpe tamen illud *ו* transit etiam in *א* ram A, sed tunc maxime, quando ejus sonus vel signum *ו*ci literæ

quam quod noctu non celatur omnino. Ego magis puto, a *chao cavum*, et hinc *cælum*; quoniam, ut dixi, hoc circum supraque, quod complexu continet terram, *cavum cælum*. Itaque dixit *Andromacha*, Nocti, Quæ cava cæli signitinentibus conficis bigis; et *Agamemnon*, in altissimo cæli clypeo: *Cavum enim clypeum*: *Ennius item ad Cavationem*; Cæli ingentes fornices. Quare ut a *cavo cavea*, et *caulæ*, et *convallis*, *cavata vallis*, et *cavædium*; ut *cavum sit ortum*, unde omnia apud *Hesiodum*, a *caho*; a *cavo cælum*. Hæc *Varro*. Cui astipulatur *Lucretius*, cum dixit, *Caulas ætheris*. Ego itaque (16) *cælum* cum æ scribo, cum *Doctissimis*, et verba *Plinii*, *Varronem* citantis, corrupta vel aliena puto, quæ sic legenda censeo, *Cælum quidem haud dubie cavati argumento diximus*, ut interpretatur *M. Varro*.

Atque hactenus de novem nominibus, quæ *Augustinus Dathus* suscepit confutanda: Nunc nos ad alia transeamus, quæ a maximi nominis *Grammaticis* et *Rheticis* per *Antiphrasin* dicta passim adducuntur.

X. MORUS.

PLINIUS lib. 16. cap. 25. *Sicut Morus*, inquit; quæ novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Ex his *Plinii* verbis multi ansam cepere, ut docerent, *morum* dici per *antiphrasin*, quia minime sit stulta:

ræ additur vel subjicitur, ut liquet ex Nominibus Propriis cum Vocabulo מור in regiminis forma compositis, ut *Abdimelech*, *Abdastartes*, etc.

(16) *Cælum cum æ scribo*.] Sic plerique. Quin et ipse sic scribere sum solitus, quum id postulare videatur origo vocis, quæ commodissime et proxime à *Gr. Μορ* derivatur a plerisque. Sed tamen valde dubito de hac ejus Orthographia, atque ideo etiam de Etymologia. Nam certe Al-

lus ex *Lapidibus* scripsisse Veteres ostendit *Cælum*: quod firmant exempla a *Cellario* allata ex *Grutero* et Aliis, licet alicubi reperiat quoque, sed rarius, *Cælum*. Sed vel maxime priorem videntur scripturam probare illæ vocabuli Etymologiæ, quas ipsi Veteres dederunt. Nam *Aelius* apud *Varronem*, tum *Plinius* et *Isidorus*, a *Cælando* derivant, quia *Cælum* stellisque figuris videtur cælatum. At *Varro* lib. IV. directe et proxime

καυρός enim stultum et dementem significat. Alciatus in Emblematis, postquam dixit de Amygdalo, subdit,

*Serior at Morus, nunquam nisi frigore lapso
Germinat, et Sapiens nomina falsa gerit:*

At vero nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberem. Res autem sic se habet: Multa nomina apud Græcos scribuntur per αυ diphthongon, quæ Latini nunc per au, nunc per ω, enunciarunt; ut ταῦρος, taurus; αὐλή, aula, Καύκασος, Caucasus, αὐριον, aurum. Orata, inquit Festus, genus piscis appellatur, a colore auri, quod rustici Orum dicebant, ut, auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædivitiem, quod et duobus annulis aureis et grandibus uteretur, Oratum dicunt esse appellatum: Hæc Festus. Quin et sæpe apud antiquos, au migrabat in o, ut cauda, coda; Caurus, Corus; plaustrum, plostrum; cautes, cotes; caudex, codex; plaudo, plodo, explodo; Plautus, Plotus; cautio, cotio, ut apud Plautum, Nihili cotio est. Eodem igitur acto ex μαυρός, id est, obscurus et niger, fit morus, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam (17) apud Græcos in usu est μορέα, pro ipsa arbore mori? Sæpissime Hispani faciunt o: ut, Taurus, toro; aurum, oro; laurus, loro; pausas, posas; Maurus, Moro, moral; laus, loor; laudare, loar; Paulus, Polo; cauda, coda; causa, cosa; paucum, poco;

a Cayo deducit, non a Κοῖλος; Nam ipsam hic spectat vocem Cavi, non ejus significationem, et ideo illius quoque vocis etymon a chao repetit. Quid ergo aliud hinc possumus colligere, quam Veteres A, non O, in scribenda hac voce adhibuisse, seu scripsisse Cælum, non Cælum. Nam si Cælum fuisset scriptum, Varro haud dubie, non a Lat. Cavum, sed a Gr. Κοῖλος id proxime derivasset. Vide et supra ad Cap. XV. n. 21. ubi et vulgaram Plinii lectionem asserui con-

tra Sanctium.

(17) Apud Græcos in usu est.] Immo et ipsum μόρος pro fructu. Unde idcirco rectius deducit Vossius Latinam vocem, licet repugnante prosodia: nam Morus et Morum priorem habent longam, et forsan ideo, quia ipsi Veteres verum vocis etymon ignorarunt, atque adeo per Antiphrasin a Gr. μορίς crediderunt derivatam, quod sane sensisse videtur Plinius, licet ei neque Nos hac in parte subscribere velimus.

audire, *oyr*; *auditus*, *oydo*; *cautum*, *coro*; *caules*, *coles*. Ita Italice *Moro* significat fuscum; ut apud Tassum in *Amadigi* canto 57.

Un Gigante nel volto arscio, et moro.

XI. MILES.

FESTI Pompei hæc sunt verba, *Militem Ælius a mollitia*, καὶ ἀντίφρασιν, (id est, per antiphrasin) dictum putat, eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus, in quo minime luditur. Hæc ille, satis inepte. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari test. *Miles*, inquit, appellatur, vel a malitia; id est, duritia, quam pro nobis sustinet; aut a multitudine; aut a malo, quod arcere milites solent; aut a Græco verbo χίλιοι, unde χιλιάδος tractum est: nam ita Græci τάγμα, et mille hominum numerum, appellant; quasi millesimum quemque dicas; unde ipsum quoque ducem χιλίαρχον appellant. Hæc ille. Ex his autem opinionibus postrema verior, et aptior est, utpote quæ Græcæ origini magis quadret. (18) Itaque miles proprie dicebatur, qui unus e mille non sine dignitate nomenclaturæ vocabatur. Nos dicimus de XXIV. rectoribus Hispalensibus, *El Veintiquatro de Sevilla*. Verba porro Ulpiani male citat, et interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

(18) Itaque miles proprie, etc.] Vere Miles a Mille deducitur, quod vocabulum olim Mile scribebatur. Scilicet temporibus Romuli quæque tribus mille homines conferebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur Miles, quasi millesimus, seu unus ex illis mille vel millesimis. Qui vero his mille Millesimis seu militibus præerat, a Tribu, quæ hos mille conferebat, Tribunus appellabatur. Hæc vera ratio et origo vocabuli Miles. Quæ quum

tam leniter fluat, et ultro nobis offeratur ab ipsis Veteribus, Varro, Ulpiano, Eutropio, Isidoro, ac recipiatur a Valla, Onufrio, Sanctio, Vossio, Aliisque, facile patior eam irrideri, et inconditam pronuciari ab iis, qui nihil melius habent, quod adferant, et tantum longe petita ex Græcia, hic obscura, nobis ingerunt. Vallam a Sanctio hic accusari nollem, quum rectè prorsus verba Ulpiani Millesimum quemque d. l. exposuerit.

XII. SIMULTAS.

SIMULTAS, inquit Festus, dicta ex contrario; quia minime sint odientes se simul. Hæc ille. (19) Sed cur non potius a simulando, quum qui latenter dissentiant, semper simulata loquantur, donec vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. Simultas, inquit, est latens odium; ea simultas plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

« [Videtur antiquitus *simultas* significasse pactum, »
 » sive quod inter duos simul convenisset, quasi *Si-*
 » *multas*: postea usurpatum, pro tacita conventionem
 » mutui odii. Plebs quidem Romana, *simultatem* sic
 » videtur usurpasse, velut ex Hygino apparet. Fab.
 » 50. Cum multi Pelix filiam peterent, Pelias *si-*
 » *multatem* his constituit, ei se daturum filiam,
 » qui feras bestias ad currum junxisset. Et Fab. 22.
 » Æeta Jasoni hanc *simultatem* constituit, si vellet
 » pellem auratam auferre, tauros æripedes jungeret
 » jugo.] »

XIII. VIOLA.

VIOLAM dictam volunt quidam, quasi non violatam, vel non violandam. Inepte sane, (20) quum *violo* verbum a voce *viola* ducatur: nam *violare virginem* est deflorare, et violæ colorem inferre;

(19) Sed cur non potius a simulando.] Addit hoc ipsum etiam Festus: Potest, inquit, et a simulatione dicta existimari, quia simulate loquuntur ad invicem. Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares solet esse æmulatione, et quæ inde oritur, invidia ac contentio, unde tandem directe pro odio et inimicitia etiam palam exercita passim ponitur. Hoc certum, Simultas dici per contractionem pro Similitas, ut Facultas pro Facilitas. Vide Vossium.

(20) Quum Violo verbum, etc.] Id vero, licet Sanctii Origines non viderim, et proinde ejus rationes examinare non potuerim, ineptum pronunciare non vereor. Violo et Violentus, omnino deducuntur a Vis. Sicut a Lux, Luceo et Luculentus. Violare autem Virginem notat vim ei inferre, vi facta contaminare pudicitiam ejus. Hinc ad res alias transfertur, veluti, violare fœdus, amicitiam, etc. Sed sæpissime simpliciter et absolute ponitur pro

ut latius in nostris Originibus ostenditur. Alii minus male, a *vi olendi*. Sed melius a Græca *Ion*, more diminutivorum: idque eo melius potest persuaderi, quod *Æoles*, unde plurima Latini sibi deflexerunt, scribebant *Fion*, digamma *Æolico*, ut ait Terentianus. Et digamma *Æolicum* verti apud Latinos in *V* tritum est; ut, *ois*, *ofis*, *Ovis*; *oon*, *ofon*, *Ovum*; *oinon*, *Foinon*, *Vinum*; *Τέως*, *Tafos*, *Pavo*; *aion*, *aifon*, *Aevum*; *oia*, *Foia*, *Via*; *oideo*, *Foideo*, *Video*; *Is*, *Fis*, *Vis*; et verbum *Vapulo*, ab *Apolluo*, *pereo*, vel *Apolumai*, *peribo*; *Æolice* *Fapolo*, inde *Vapulo*, *pereo*, vel *doleo*. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, *vapula*, et *peri*, et *plora*, et *jubeo te plorare*. *Formicæ* unde dicantur, indicat Strabo his verbis, *Urbs a Lacedæmoniis condita*, prius *Hormicæ dictæ*, διὰ τὸ εὐορμον, id est, propter portus bonitatem et commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma *Æolico* hi sunt:

*Nominum multa inchoata literis vocalibus
Æolicus usus vertit, et digammon præficit.
Æolica Dialectos autem mista ferme est Italæ.
Hesperon quum dico Græce, Vesperum cognominat;
Estia sic Vesta facta: Vestis Esthes dicitur:
Hina quem Græce vocamus, Vim jubet me dicere:
Ear est multis in usu, et magis poëticum est;
Er enim nativa vox est: ille Ver hoc dicitur.
Quos Homerus dixit Enetous, ille Venetos autumat:
Et viola flos nuncupatur, quem Græci vocant Ion:
Et Iolaos, ille Violens: crede Marco Tullio:
Quamque Itun dicunt Achæi, hanc Vitem gens Æoli.
Plura Sappho comprobavit, Æoles et cæteri.*

Vomo etiam, et *Vomer*, seu *Vomis*, ab εἰμέω,

vim facere. Liv. I. 9. id *clamitatum*, ne quis violaret puellam, h. e. vi raperet, auferret. Sueton. Cæs. cap. 89. Plerique eodem *pugione*, quo Cæsarem violaverant, se interemerunt. Hinc pro duriter et aspere alloqui alium. Liv. II. 56. Ne verbo quidem violatis Consulibus. Sic passim *Violentus* homo est homo vehementis inge-

vel ἐμῶν, (vomo) et Vomica, quod semper evomat sanguinem.

XIV. ÆGER.

ÆGER, inquit, ab ago, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco αἰ αἰ, quod est doloris signum et querelæ. (21) Alii ab αἰάζειν, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab ago, eo quod agatur infirmitate vel tristitia: et agere vitam, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema per omnia duco.* Sed placet ab αἰ αἰ.

XV. DIS, PLUTO.

DIS, inquit, quia minime dives. Quod ex Quinctil. lib. 1. cap. 6. eliciunt, quum potius, ut diximus, Quinctilianus hujusmodi etymos irrideat et insectetur, Cic. 2. Natur. Deor. a divitiis videtur deducere, *Terrena, inquit, vis omnis atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos Πλῆτων, quia et recidunt omnia in terras, et oriantur e terris.* Hæc ille. Cui consonat Ovid. 1. Metamorph.

— *Itum est in viscera terræ,
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Itaque sine Antiphrasi, (22) *Dis* a divitiis, quas possidet, aut divitiæ a Dite, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

nii et verborum factorumque: Liv. 1. 46. *Ne duo violenta ingenia conjungerentur.* Sueton. Aug. 51. *Violentius conqueri.* Ceterum *Violam* quod a Græco ἰὸν derivat Sanctius, prorsus probō.

(21) Alii ab αἰάζειν.] Mihi hoc etymon præ reliquis omnibus videtur vero proximum. Nam ab αἰάζειν, unde et αἰάζειν a lamen-

tatio, commode deduxeris αἰάζειν, quod olim in usu fuisse potuit. Et hinc Latini elisa littera A, propter concursum plurium vocalium, suum *Aeger* pro *Æager* videntur formasse, sicuti *Cogo* dixerunt pro *Coago*, *Deago* pro *Deago*, et similia.

(22) *Dis* a *Divitiis*.] Immo quasi per contractionem dicitur *Dis* pro

XVI. PONTUS.

PUDET referre *Ponti* etymon: olet enim facem Grammaticorum. Dicunt isti, *quasi sine ponte*; quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedem lædat*, vel a *labando*, quum Græce sit *λαας*; et *petra*, quia *teratur pedibus*, aut *pedem terat*, quum sit *πέτρι*, vel *πέτρα*. Itaque *Ponti* etymon Latine reddere imperitiæ fuit. Nec etiam necesse fuit *Ponti* etymon scrutari, quum pro mari accipitur: (23) nam proprie mare non significat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates Rex. Unde Juvenalis, *Festino ad nostros, et regem transeo Ponti*. Ibi est *Pontus Euxinus*, et ita *Pontus* accipitur pro mari, ex parte totum; ut *Fretum* pro mari, quum sit *Fretum* proprie, quod Græci vocant *Porthmon*, a *ferendo*, quod ibi maxime fervet aqua:

Dives, sicuti *Dites* pro *Divites*, quoniam revera *Dives* habebatur *Pluto*, sic etiam a *Divitiis* Græce dictus. Vide et Vossium.

(23) *Nam proprie Mare, etc.*] Dubitem sane, immo putem esse proprium Maris *Euxini* vocabulum, vel saltem ei *καρ' ἔξιχον* tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante *Euxinum* est, veluti *Minoris Ponti* apte *Majorem*: et *Hellespontus* *Ereti* ante *Propontidem*. Etymon *Ponti* recte forsitan a *πῶς*, *labor*, ut monuerunt jam alii, deduxeris; quia periculosa et laboriosa istis erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portibus et stationibus destituebatur, unde et olim *Ἀζέρον*, quasi *importunum adventantibus*, Græci crediderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc *Pontum Euxinum*, nec sine maxi-

mis periculis et laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen Mari huic impositum propter exantlatos illic labores; et sic ad alia quoque *Maſia* dein translatum, sed et cum regione vicina quoque tandem communicatum ea ratione, qua passim apud Græcos et Latinos *IN* Urbe aut Mari aliquid factum dicitur, quod in agro suburbano, aut in terra mari proxima accidit. Vide me ad *Aelianum* Var. Hist. II. 25. 6. Quin ipsum illud *Hellespontus*, quod manifeste est primitus ipsius Maris nomen, tamen æque ac *Pontus*, regionem illi adjacentem quoque notat. *Corn. Nepos* in *Pausan.* 2. *Pausaniam* cum classe communi *Cyprum* et *Hellespontum* miserunt, ut ex his Regionibus barbarorum præsidia depelleret. in *Timoth.* 3. *Defecerat Samos, descierat Hellespontus*. Hinc jam *Homo* istius Regionis dice-

nos vocamus *Estrecho*. Denique passim Græce legas, πόντος ἄλος, id est, *Pontus Maris*, et *Freta Ponti*; ut *aquor maris*.

XVII. PELAGUS.

SOLENT etiam et Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim πέλαγος a πέλας, id est, *prope* et γῆς, id est, *terra*: quia non *prope*, sed *longissime abest a terra*. Sed *pelagus* proprie mare non significat, sed *profunditatem maris*, Hispanè, *Pielago*. In Evangelio D. Matthæi legitur, πέλαγος τῆς θαλάσσης, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. (24) Crederem dici *pelagus*, a πέλας, *prope*; quia *prope litus statim pelagus est*, id est, *profunditas maris*.

XVIII. CHARON.

LILIUS Gregorius Giraldus de Diis gentium sic ait; *Charon Deus infernus, dictus per Antiphrasin, quasi Acheron: alias tamen etymologias Phornutus adducit, quas non satis probo*. Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. χάρων, inquit, a χαίρω, id est, *gaudeo, quia transitus Lethei fluminis*

batur *Hellespontius*, Cicero Fam. mil. XIII. 53. *Commendo tibi negotia ejus, quæ sunt in Hellespon- to, et si quid habebit cum aliquo Hellespontio controversiæ, ut in illam δεινύσῃν rejicias*. Adde vocem *Pontus* factam esse communem et appellativam, non Terræ, sed Maris, et inde derivata ποντίζω, et similia, *Maris* semper significationem præferentia. Ex quibus omnibus colligendum videtur, vocabulum hoc primitus impositum Mari Euxino, et sic dein communicatum cum ad- jacente Regione potius, quam contra. Bochartus tamen in suo Phaleg. I. 10. in eo consentit

cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin literarum sic appellatam, quasi terram *Botna* vel *Botnim*, h. e. *nucum*, quæ frequentissimæ in ea: Unde et a Latinis scriptoribus sæpe *Ponticarum Nucum*, ut præstantissimarum, mentio fit. Neque absurdum sane illud, licet verum non purem.

(24) *Crederem dici pelagus, etc.*] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. פֶּלִיג רִיבִי Rivi deduxere. Sicut et sequens vocabulum *Charontis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ *portitorum* signifi-

ad sedes beatorum maximo cum gaudio fiat. Sic ille. Invenio et *χάρων*, pro leone, ἀπὸ τῆς χαροπότητος, id est, ab splendore oculorum. Huc videtur Virgil. *Æneid.* 6. respexisse, *Stant lumina flamma*: et Ovid. *Metamorph.* *Rubra suffusus lumina flamma*. Seneca in *Hercul. Fur.* act. 3. *Concavae lucent genæ*: sic enim legendum, non *squallent*. Dicuntur etiam *χαρώνια*, hiatus terræ immensi, et *χάσμαλα*, ex Diogene Laërtio, et Josepho Scalig. in *Æthna*; unde non male posset deduci *Charon*.

XIX. HOLOSTEON.

HOLOSTEON, inquit Plinius lib. 27. cap. 10: *Sine duritia herba ex adverso appellata a Græcis, sicut Fel Dulce: tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa, rupta, in vino pota.* Hæc omnia sumpsit Plinius ex Dioscoride lib. 4. cap. 11. præter illa, *sine duritia, ex adverso appellata a Græcis, sicut fel dulce.* Qua in parte non assentior Plinio, si modo illa Plinii sunt tam disparata verba: nam quum dicimus *fel Dulce*, non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Dioscoridem (25) non *ὀλόσειον*, sed *ὀλέσειον* legitur, id est, *perdens coronas*, quia coronata non sit. Et vero si gramine similis est, rite vocabitur *holosteon*, id est, dura,

carit probante Vossio, quem vide. Certe *χάρων* non a *χαρώνια*, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam a *χάρωψ*, quo proprie *lætos habens oculos* notatur, cum nihil lætum Charonti tribuatur ab ullis Scriptoribus. Vide Virgilium *Aen.* VI. 298, etc.

(25) Non *ὀλόσειον*, sed *ὀλέσειον* legitur, etc.] Nescio quid sibi his verbis velit Sanctius. Verum est, in vulgatis Dioscoridis edd. legi *ὀλέσειον*, sed Docti interpretes ex Galeno et Plinio ostenderunt istuc liquido satis, legendum *ὀλό-*

σειον. Sed an *ὀλέσειον* notat *perdens coronas*? ubi hic *coronæ*? quæ pars vocis eas denotat? Ferri id posset, si legeretur *ὀλέσειος*, quod nusquam legitur. Sine dubio *ὀλόσειον* dicta est hæc herba, quia *tota constat ex cauliculis*. Caules autem sunt veluti *ossa* herbarum et foliorum. Quod vero Laguna putavit fuisse *pillosellam*, id vero refutatum vide a Mathiolo, qui et figuram hujus herbæ vel fruticis exhibet in lib. IV. Dioscor. cap. 10.

et tota ossea, et non per antiphrasin. Doctor Laguna nostram *pillosellam* esse arbitratur, quæ ideo sic vocatur, quod minus sit horrida, villosa, et veluti spinosa.

XX. ORTHOPNŒA.

CŒLIUS Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion; quum fere attigisset, quid esset *Orthopnœa*, id est, spirandi difficultas, subdit: *Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accipit: nam quum spiracionem convertat ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrariæ interpretationis vocabulum sumpserunt; ut fella, quæ Græci γλυκέα vocant, velut Dulcia, quum sint amarissima.* Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto simplicius et rectius diceretur, (26) *Orthopnœa* ideo dicitur, quia nisi recto et extenso collo spiritum emittere non possimus.

XXI. LUSTRA.

SERVIUS lib. 1. *Æneid.* sic, *Lustra*, et *Lupercalia* per contrarium dicimus: quia parum lustrantur. Sed quantum Servius fallatur, et jam sæpe docuimus, et de *Lustris* egimus satis in Regula quinta, quum disceptavimus, unius vocis unicam esse significationem. [Vide Cap. XIV. N°. 20.]

Erunt et alia multa, quæ Grammatici, ut sunt ad errores ingeniosi, comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse, ex quibus facile intelligetur, nullam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium possit significare.

(26) *Orthopnœa* ideo dicitur.]
 Vide et Voss. Inst. Orat. IV. 13.] tile Grammaticorum inventum,
 11. ubi item Antiphrasin, ut fu-] explodit.

RESPONSIO ad quædam Objecta.

SCRIPSI in quadam epistola, *justa sollemnia facere*: Sprehendor in orthographia, et significatione; (1) nam *sollemne*, inquit, est; quod quotannis fieri solet. Orthographia vera est; dicitur enim *sollemnis*, a *sollo*, voce *Osca*, id est, totum, teste Festo: *emnis* autem est productio vocabuli, ut in *legitimus*, *æditimus*. Aldus in Orthographia sic ait, *Sollemne, non sol lenne, habent antiquissimi libri, et lapides. Analogia Solenne videtur probare, si modo a Solo anno deducitur, ut quibusdam placet. In hoc tamen plus antiquitati demus, quam analogiæ. Vide Festum in Sollo, et Osce. Hæc*

(1) Nam *Sollemne* inquit, etc.] Crediderim quidem cum Sanctio, veram seu origini suæ congruentem esse Orthographiam, qua usus est, quum eam antiqui Lapidés quoque probent. Sed posteriores tamen Veterum vel sic dixisse censeam *Sollemnis* potius, quam *Sollemnis*; Plane sicuti manerunt tandem *Portunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Fortumna*. Porro crediderim proinde etiam hoc, primitus quidem id vocabulum, utpote tantummodo derivatum et deductum a *Sollus*, h. e. totus, integer, non tam significasse præcipuum, singulare, et eximium, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*, *integrum*, cui nihil deest, quod ad ejus integritatem requiratur: sed tamen deinceps adhibitum revera etiam in significatione ejus, quod omnibus annis fieret, et quod sic usu continuo et annuo diu perseveraret. Certe Festus in *Sollo*, *Sol lenne*, quod omnibus annis præstari debet. Festus autem sua hausit ex Verrio Flacco, qui vixit temporibus Augusti. Nullum igitur potest

esse dubium, quin Verrius eo sensu, ut et pro eo, quod *usitatum sit*, illud vocabulum adhibuerit, et haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, sic Livius l. 7. *Tradito servis publicis sollemni familiæ ministerio*. Cap. 31. *Mansit certe sollemne, ut quodocunque nunciaretur idem prodigium, feriæ aggerentur*. XXXVIII. 48. *In ea civitate, quæ in sollemnibus verbis habet, quum triumphum decernit: Quod bene ac feliciter Remp. administravit. Sollemnia hæc Verba quid aliud, quæso, sunt, quam Usitata, et longo usu continuata? Phædr. in Præfat. lib. 3. Ergo hinc abesto Livor, ne frustra gemas, Quoniam mihi sollemnis debetur gloria, h. e. talibus meritis tribui solita. Pom. de Or. juris §. 6. Ex his legibus Actiones compositæ sunt, quas ne populus, prout vellet, institueret, certas sollemnesque esse voluerunt, h. e. constanti usu receptas et ita singulis rebus proprias, ut aliæ, si adhiberentur, nihil valerent. Interim quicquid singulis annis fiebat, itidem appellabatur *Sollemne*.*

Aldus. Sollemne autem nec derivari ab anno, nec significare, quod solet quotannis fieri, hæc testimonia demonstrabunt. " [Livius lib. 1. Ludicrum fuit, » equi, pugilesque ex Heetruria acciti; solemnes » deinde annui mansere ludi: et lib. 5. Ut ma- » tronarum, sicut virorum, post mortem solemn- » laudatio esset: et lib. 7. A consulibus ad dictatores » sollemne clavi figendi translatum est; intermisso » deinde more, digna etiam per se visa est res, » propter quam Dictator crearetur. In sollemne ergo » subauditur Institutum, vel Opus.] » Horatius lib. 1. epist. 18. Romanis sollemne viris opus, utile famæ: idem lib. 2. epist. 1. Romæ dulce diu fuit, et sollemne, reclusa Mane domo vigilare, clienti promere jura: idem lib. 1. epist. 1. Insanire putas sollemnia me, neque rides? Plin. lib. 28. cap. 9. Certe novæ nuptæ intrantes etiam sollemne

Hinc passim *sollemnes dies, ludi, sacra*. Liv. l. 35. conjungit *sollemnes annuos ludos*: unde tamen liquet, non esse *Anni* vocem aut significationem vocabulo *sollemnis* re ipsa implicitam, sed potius tales annuos dies fuisse omnes festivitati destinatos. Ceterum quoniam illi anniversarii dies erant quasi præcipui dies totius anni, et quoniam illos dies solebant festo potissimum modo exigere, hinc tandem tamen factum, ut aliquando simpliciter *Sollemnis* adhibeatur pro præcipuo, et maxime festo. Salust. Catil. 22. *Sicut in sollemnibus sacris fieri consuevit*. Et hinc *Sollemnia* absolute Livius. l. 7. *Ne extis sollemnium vescerentur*. Cap. 9. *cujus ad sollemne ludosque venissent*. Suet. Tib. 34. *Sollemnibus cænis pridiana obsonia apposuit*. h. e. rectis, seu talibus cænis, quales solebant exhibere diebus maxime festis. Vitell. 11. *Inferias Neroni dedit, et sollemni convivio citharædum placentem palam admonuit*, h. e. maxime frequenti, et festivo. Scilicet

eodem modo se res habet in hoc vocabulo, quo in *Æditumus* ac *Ædituus*. *Æditumus* dicebatur eadem forma, qua *Finitumus*, et sicuti hoc notat rem sive hominem, qui est in finibus nostris, sic illud, hominem, qui habitat in æde sacra. Sed cum tandem facillioris pronunciationis gratia diceretur *Ædituus*, crediderunt ipsi Veteres insigni errore, dici ita, quasi *Ædis sacre Tutorem*, ut exponit Festus. Vide et Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie et genuinum fuit *Sollemnis*, sed per *ὁμοειπία* deinde dictum *Sollemnis*, idque acceptum, certe a Grammaticis, tanquam si esset compositum ex *Sollus* et *Annus*, et significasset primitus tale quid, quod omnibus annis recurrit, quum revera vocabulum fuerit non Compositum, sed Derivatium a *Sollus*, et significarit illud maxime, cui nihil ad sui perfectionem deest. Vide et Vossium in Etymologico, sed valde fluctuantem.

habent, postes eo attingere. Virgil. lib. 12. *Habeto Imperium sollemne Socer; mihi mœnia Teucris Constituent.* Cic. ad Attic. lib. 7. *Tantum igitur nostrum illud sollemne servemus, ut ne quem isthuc euntem sine literis dimittamus.* Tacit. lib. 12. *Et funeris sollemne, perinde ac D. Augusto, celebratur: idem lib. 3. dixit, Funerum sollemnia: et lib. 11. Nuptiarum sollemnia.* Sollemne igitur semper significat aliquid præcipuum, integrum, singulare, et eximium. Sic Horat. lib. 4. Oda 11. *Qui dies jure sollemnis mihi, sanctiorque pene natali proprio.* Et Virgil. lib. 5. *Annua vota tamen, sollemnesque ordine pompas, id est, præcellentes.* Qui locus decepit Grammaticos, propter *annua vota*. Qui sapiunt, scribunt *sollemnis, sollicito, sollertia, sollers*, id est, totus ars.

Sumtus, entus, contemsi, contemptum scribo sine p, quia verbi characteristicæ litera perire non debet, et a Barbaro sæculo dimanavit *emptum, comptum*. Barbari scribebant *hyemps, dampnatus, sompniare, prompsi*. (2) Marius Victorinus in libro de Orthographia sic ait: *Nam hiems, et insumsit, et demsit, sine dubio per m s scribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, et similia istis, per p t scribetis vitiose, sed ut ego scripsi, juxta m t ponetis.* Sed de hoc latissime Lambinus in prologo in Horatium.

Archaïsmon objiciunt, quum dixi, *Si pote est*. Nomen *potis* et *pote* non differt a *fortis* et *forte*, nisi quod (3) etiam in neutrali genere aliquando *potis* reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum est id,*

(2) Marius Victorinus.] Priscianus lib. x. p. 897. prorsus in contrarium tendit. In *MO* desinentia, ait, si *Vocalis* longa antecedit, *O* in *PSI* conversa, profertur Præteritum, ut *Sumo, Sumpsi, Promo, Prompsi*. Et dein, *Emi* vero *Emptum* facit, quod ideo *assumpsit P*, quia non potest *M*

ante *T* sine *P* inveniri euphoniae causa, ut *Sumptus, promptus*. Manifestum ex eo saltem hoc, Imp. Justiniani tempore invaluisse jam illam Scriptionem in ejusmodi Verbis.

(3) Etiam in neutrali genere aliquando *potis*.] Sic Terent. Adelph. IV. 1. 5. *Ita fiat, et*

quod nunquam sine pernicali Dissidio potis est sejungi, seque gregari: Idem lib. 5. Nec potis cerni, quia cassum lumine fertur: loquitur de corpore. Catul. Quantum qui pote plurimum perire. De voce Potis in masculino et fœmin. multa sunt testimonia. Virgil. 3. Æneid. Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo: idem Æneid. 11. At non Evandrum potis est vis ulla tenere. Sed hoc nemo opinor negabit. De pote videamus an sit Archaismos. Cicero de claris orat. Hospes non pote minoris: idem Attic. lib. 12. epist. 39. Ego quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui pote est? ne taceam? quis unquam minus? ibid. lib. 13. epist. 37. Hoc quidquam pote est impurius? Pers. Satyr. 1. Qui pote? vis dicam? Propertius lib. 2. eleg. 1. Qui pote, quisque in ea conterat arte diem. Catull. Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum. Hoc facies, sive id non pote, sive pote. idem, Aut si perditius pote est quid esse. Terent. Adelph. act. 2. sc. 3. Nihil pote supra. Plaut. Cas. sc. Omnib. Non pot' est impetrari: Idem Mostell. scen. Jam pridem, Vah, quid illa pote pejus quidquam muliere memorarier? Idem Menech. scen. Ut atas, Ibo, atque arcessam medicum jam quantum pot' est: Idem Persa sc. 1. Quin si egomet totus veneam, vix recipi pote sit, quod tu me rogas. Priscianus. lib. 15. Hic et hæc potis, et hoc pote, unde potior, potissimus.

Celebrare regis uxorem reprehendere conantur, quod sit accusativus personæ. At Cicero pro Muran. a nobis stat, (4) quum scribit, Nuncii literæque

istoc si quid potis est rectius. Et IV. 4. 17. fieri potis est, ut ne qua exeat. Plautus Amphitr. II. 2. 61. Qui istuc potis est fieri. Casina II. 3. 2. Nec potis quidquam commemorari, quod plus salis plusque leporis habeat. Immo et in Plurali, Plautus Pœn. I. 2. 17. Duæ potis sunt plus satis negotii dare. Merula jubet istic legi po-

tes sunt; sed quum videamus Potis præter analogiam olim in omni genere adhibitum ipso usu, quidni ergo etiam utroque Numero? Vide etiam supra II. 10. 1. pag. 212.

(4) Quum scribit, etc.] Disertius etiam Cicero Famil. V. 12. Meate potissimum ornari celebræque velle. Livius XLIV. 22. Ma-

celebrant eum, factum consulem; Idem pro Archi ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari. Ovid. 2. Art. in fine, Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes: et lib. 1. Amorum, Carminibus aliquem celebrare dixit. Celebratus et Celebrandus passim invenies.

Ut Poëtis aliquam prælucemus facem scripsi; nescio quid hic possint reprehendere, nisi summam elegantiam. Lucere vel prælucere facem; cereum, candelam alicui, selectum loquendi genus est; aut lucere vel prælucere cum dativo, suppresso accusativo, ut illud, Ego meis majoribus virtute mea præluxi, supple facem, vel cereum. Suetonius August. cap. 29. Servumque prælucentem exanimasset. Plautus Cas. scen. Non mihi, Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem: Idem Curcul. sc. 1. Tute tibi puer es lautus, luces cereum. Aurelius Victor de viris illust. Duilio concessum est, ut prælucente funali, et præcinente tibicine, a cœnâ publicæ rediret.

(5) *Threnos deflere dixi, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos accusativos adjungunt, ut, servitutem servire, certamem certare, ludum ludere: sic ἄρνῃν ἄρνῃν, id est, deflere lugubria. Sic Cicero dixit Casus deflere. Funera flere Ovidius: et, Fortuna tua flenda est. Itaque Fleo, (ut et reliqua omnia verba, passivis excēptis, et substantivo) Activum est.*

Debito epathlo non fraudabitur, scripsi. Si

jore, quam solita, frequentia prosequentiū Consulem celebratum. Tacitus Hist. II. 71. Neronem admiratione celebrabat. Sallust. Jug. 85. Hæc et talia faciendo majores vestri sequē remque publicam celebrare.

(5) *Threnos deflere.] Phrasid hæc recte exponi potest. Eodem scilicet modo, quo supra III. 3. 9. pag. 300. 301., etc. exposuimus Estuare annum, Saltare Cyclopa, Vivere Bacchanalia. Sensus igi-*

tur est, fletu exsequi threnos ad finem usque, seu flendo absolute eorum recitationem, ut decantare et desaltare canticum apud Suetonium, Rixa debellata super meo, Horat. Od. 1. 18. Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in superioribus egimus, et liquido, ni fallor, Neutra asseruimus, ad quæ etiam Verbum Flere primitus est referendum. Vide me supra III. 3. 61.

Epathlon

Epáthlon; inquit, vox Græca est, quæ Græcis characteribus non signatur; deinde quæ in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo, sive Græcis, sive Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, et aptissime in sexto casu, cum suo adjectivo, collocari. (6.) Græcos autem sexto casu non carere, jam probavimus.

Prorsam orationem, non *prosam*, scribo. *Prorsæ limites*, inquit Festus, *appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt*: Idem, *Prorsum ponebant pro recto*. Donatus in Terentium (7) *Prorsa*, inquit, *oratio, quam non inflexit canticæna*. Scio antiquissimos dixisse, *prosam*, non *prorsam*, quia concursum r, cum s, fugiebant; unde dicebant, *rusum*, pro *rursum*, *susum*, pro *sursum*, *asum*, pro *arsum*, *prosum*, pro *prorsum*; et vestem quandam vocabant *prosam*, pro longa. De *Prorsa Dea* Agellius libro 16. cap. 16.

In ea re aliquem excellere, qua in re. Sunt innumera testimonia, quibus hoc politum dicendi genus confirmavimus; supra II. 9.

Elegantissimum aureum annulum. Valla lib. 3: cap. 4. duo adjectiva uni substantivo addi posse negat; sed longe fallitur, ut alibi [lib. II. cap. 8.] probavimus.

Sonetta quæ dixerim, et duplici t. scripserim;

(6) *Græcos autem sexto, etc.*] At Tu vide, quæ contra hanc sententiam disputavimus supra I. 6. 4 p. 34, 35. etc. Interim Græca vocabula Latine scripta, Latine etiam per casus Latinos declinantur recte et veterum exemplo: sicuti ex quamplurimis Auctorum locis patet, in quibus Nomina Propria Græcorum per casus Latinorum exprimuntur.

(7) *Prorsa oratio*.] Immo dicitur *prorsa oratio*, quasi porro usque ad marginem semper versa: et ideo opponitur *Metro*, cuius Versus ante desinebant plerumque, quam ad marginem

pervenirent. Vide Casaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59. Hinc *prorsus* passim ponitur pro *recta*, sine flexu, aut mora; Cato apud Festum in v. *Prorsus, Quum Romam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos*. Opponitur etiam *prorsus* et *ex transverso*: Plautus *Pseudulo* IV. 1. ult. *Non prorsus, verum ex transverso, cedit*. Usus tamen obtinuit, ut oratio potius *Prosa* ex antiquitate diceretur, quam *prorsa*, quæ scriptura tantum in Adverbio prævaluit. Vide et Sueton. Aug. 85.

reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ sunt, *ut ita dicam, ut ita liceat loqui.* Nonne ridiculus esset, qui sic loqueretur? *Confero me Madritum, ut ita loquar: Venio Burgis, ut ita dicam.* Aliud igitur est nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamsi apud Latinos non inveniuntur. Quæ duo it? quia sic scribunt Toscani nomina diminuta.

Aliena poëmata nemo pro suis usurpato, Usurpare, inquit, est in frequenti usu habere: Et quid necesse fuit addere, *pro suis?* Nonne et *Usurpare* capitur, pro capere? atqui id frequentissimum est. In illo Ciceronis libro 9. epist. 22. *Usurpata duplex cubile,* Canterus legit, *Usurpat a,* vel, *usurpat ab duplex cubile;* quod verum credo. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de usurpatione,* id est, (8) usucapionis interruptione, non probat Charondas ad leges XII tabularum. Cic. 7. Verr. *usurpare, ac*

(8) *Usucapionis interruptione.*] Sic tamen etiam Paulus Jctus I. 2. Dig. de Usurpat. et Usucap. *Usurpatio est usucapionis interruptio. Oratores autem Usurpationem frequentem usum vocant. Vult Jctus usurpatione rei ad certum et legibus præhinitum tempus interrumpi ejusdem rei usucapionem, quam alius suæ possessioni propositam habet. Hinc jam explicandus illustris ille Gellii locus de ratione et initio ac fine dierum naturalium, quem Doctissimi Interpretes neutiquam intellexerunt. Est ille III. 2. Q. quoque Mucium Jctum dicere solitum, legi, non esse Usurpatam mulierem, quæ Kalendis Januariis apud Virum causa matrimonii esse cœpisset, et a. d. IV. Kal. Januariæ sequentis Usurpatam esset. Non enim posse impleri trinotium, quod abesse a Viro Usurpandi causa ex XII. tabulis deberet quoniam tertiæ noctis posteriores sex horæ alterius Anni essent, qui inciperet ex Kalendis. Et enim Usurpari hic dicitur ab Alio*

Uxor, quæ a Viro discedit, in cujus matrimonio erat per Usum, sed qui Usus tunc interrumpatur per illam Usurpationem. Nec enim, quod Vir Doctiss. ait, *ut constaret matrimonium Usu, trinotium abesse matronam a Viro Juris erat,* sed fiebat id, ut non constaret matrimonium, et ut jus Usu integri anni quærendum abrupteretur, seu Usucapio interrumpatur, ut recte etiam Brissonius sensit de Ritu Nupt. p. m. 32. Scilicet per absentiam Uxoris a Viro, qui Usu eam capiebat, si illa absit, ut ab alio usurpetur, et abfuit continuo integro trinotio istius anni, Usus, vel Usucapio Uxoris, quæ ceteroquin Usu unius anni absolvetur et confirmabatur, plane interrumpitur et aboletur. Nempe *Usurpare* proprie notat rem non suam suum tamen ad usum adhibere, et sibi sumere. Sic ergo alterius uxor *usurpabatur:* sed et sic Præfectus Urbi Latinarum fer. causa dicitur *Consue-*

retinere: idem pro Marcello, *Crebris sermonibus usurpare* dixit: et quur addidit *crebris*, si *usurpo* frequentativum esset? Ego addidi, *Pro suis*, more Terentiano, in Andr. *Fatetur transtulisse, atque usum pro suis.*

Nemo uno plus præmium expectato. Dicendum

lare munus usurpare apud Tacitum Ann. VI. 1. Similiter Plinius paneg. cap. 81. de Venatione agens, *Usurpabant gloriam istam illi quoque Principes, qui obire non poterant.* Gellius IX. 2. *Dolori mihi est, quod spurca istius modi animalia nomen usurpant sanctissimum, et Philosophi appellantur.* VI. 8. *Retentam a Scipione et in deliciis atque amoribus usurpatam.* Tac. Ann. XI. 16. *Modo comitatem et temperantiam, modo violentiam, usurpans.* Plaut. Bacchid I. 2. 41. *O barathrum, ut ego te usurperu lubens.* Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab isto officio, quod semper usurparam, abduci commodo meo debui.* Denique pene prorsus, ut *Sanctius aliena poemata usurpare*, sic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et usurpare vestri ornatum muneris: Pares dum non sint vestra fortitudinis.* Tac. Ann. II. 60. *Quædam civitates, quod falso usurpaverant, sponte omisere.* In hisce pleraque notant revera etiam Frequentem Usum: At locus ille Plauti etiam Unicum usurpandi actum. Sic et Casin. III. 5. 9. *Unde mea usurpant aures sonitum,* h. e. unde accidit ad aures meas ille sonitus, quo nunc vocor. Atque hic tandem Animadversionibus nostris faciemus, sequentem Dissertationem relicturni intactam Auctori suo, et Lectorum arbitrio. Id tantummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus est optimus, in ea quoque Auctoris nostri sententia servandum, et cavendum, ne dum nimis morosi sumus in exigenda Latinitate, sterilem in

ea reddamus et Styli nostri et Linguae sermonem. Non ita temere repudiaverim Ego, ut facit Auctor in Resp. ad Objectionem Primam, locutiones, quas Analogia Syntaxeos et Significationis admittit, licet ejus exempla nunc non ita sint nobis in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis et Augusti tempore, Latine dicta sint, quorum tamen exempla et documenta in iis, qui supersunt nobis ex illa ætate, Auctoribus desideramus: et sæpissime eveniat, ut desiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, sicuti adversus Scioppium a Viris Doctis sæpe est probatum. Porro neque usum Linguae Latinæ adeo arctaverim, ut prorsus eam quotidiano sermone exclusam velim. Si nolimus in Academicis adhiberi ad docendum, atque ei etiam istic vernaculam substituiamus, vix poterunt utique illæ, nisi unius gentis hominum studiis inservire, quod alienum prorsus foret ab earum instituto et publico omnino bono. Sæpe igitur omnino loquendum lingua Latina, quæ communis est omnium eruditorum lingua, et proinde quoddam quasi vinculum commercii eruditi omnibus inter se nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum est etiam ex tempore et subito. Sed tamen illa extemporalis facultas sermonis Latini non comparanda est quotidiana atque incondita loquela et barbaro garritu, sed assidua prius Lectione, et dein adjunctis Styli exercitiis, qui unicus est et verus dicendi Magister.

772 LIB. QUART., CAP. XVII. RESP. AD QUÆD. OBJ!
erat, inquit, *uno plus præmio*; quia *Plus* sub-
stantivum, non adjectivum est. Ego contra sentio:
nam *plus* in neutrali terminatione semper adjectivum
est; ut, *victrix* in fœminina, *alma* etiam in fœminina:
quæ enim dicas, *victricem legionem* aliud esse,
quam *victrices legiones*? Itaque quum dicis *pluris*
emi, deest, *pluris æris pretio emi*. Sed exemplis
agamus, Sallustius Jugurth. *Neque pluris pretii*
coquum. Vide Varron. Cicer. 2. Orator. et in
Academic. *Quum plus uno verum esse non possit*:
idem lib. de Legibus, *Hoc plus ne rogum facio*:
idem 1. Nat. Deorum, *Alterum certe non potest*;
ut plus una vera sit, subaudi *opinio*: idem Attic.
lib. 1. *Ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annum*:
idem in Topic. *In disjunctione plus uno verum esse*
non potest. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. *Uno plus*
Etrusci cadent: quod sumsit a Livio, quum inquit,
Uno plus Etruscorum cecidisse in acie. Catullus in
primo epigram. *Plus uno maneat perenne sæclo*.

LECTORIS.

ULTIMUM posuimus ad linguam Latinam præcipuum documentum; quia magna vulnera debent arte atque dolo bono tractari. Timui enim, ne, si hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet saluberrimam, aversarentur. Quis enim est, non dico in Hispania, sed etiam in tota Europa, (quatuor aut sex doctos excipio) qui non et sentiat, et præcipiat, verbis Latinis exercendam linguam, ut prompte et celeriter possis, quæ male cogitaveris, expromere? Quis porro ludimagister Grammaticus non subinde pueris crepat? (honor sit auribus doctorum) Vel male, vel bene, loquere cum M. Tanta est stultorum hominum ignorantia, perversitas, et pertinacia. At ego, apud quem pluris est rectæ rationis pondus, quam multorum præscriptum, assero, nihil pesilentius posse juveni linguæ Latinæ cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ interesse. Quicumque enim aliquando peritiam Latinæ linguæ est assequutus, Petrum Bembum dico, aut Osorium, aut nostrum Pincianum, non loquendo, sed scribendo, meditando, et imitatione, id sunt assecuti. Hortor igitur sacri verbi concionatores, (quando polite et apposite de suggesto loqui non ultima laus est) ut etiam Hispanè loquentium cæcus fugiant quam paucissima loquantur ipsi; patienturque vel mutos et elingues in confabulationibus appellitari, dum ex scripto et meditato doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non discimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, sed ut docti efficiamur. Quur igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio est, quæ Latine aut Græce loquatur. Stylus exercendus est diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, est egregius dicendi magister: hic vere nos docebit, communi sensu illos carere, qui linguam Latinam in plateis,

aut etiam in gymnasiis, miris modis conantur dilacerare. Vale.

Qui Latine garrunt, corrumpunt ipsam
latinitatem.

OBJECTIO prima.

USUS et experientia dominantur in artibus, nec ulla est disciplina, in qua non peccando discatur: nam ubi quid perperam administratum cesserit improspere, vitatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis magisterium. Hæc Colum. lib. I. cap. I. Responsio: Vere et sapienter Columella, si de artibus loquaris; sed Latine loquendi nulla est ars: hoc enim observatione rerum innumerabilium constat. Grammatica, Musica, Rhetorica, et similes, errando addiscuntur: Sed, ut inquit Fabius lib. I. cap. 6. Aliud est Latine loqui, aliud Grammaticæ loqui. Quasi dicas, Libris opus habeo; [V. supra IV. 15. p. 795.] Adhibeo tibi fidem; crimen læsæ majestatis; ille tenetur hoc facere; ego amo [At vide supra I. 2. 1. et III. 2. 7.] Deum; Grammaticæ quidem dicas, Latine non dicas. Nec enim satis est, Latinas quærere dictiones, delectus adhibendus est in verborum conjunctione, quem isti locutuleji miris modis dilacerant: non enim, quicquid Latinum est, statim Latine dicetur. Habere orationem dicimus, non facere; verba facere, non agere; agere gratias, non facere; fer opem, dicimus, da opem non dicimus: [Dare opem, dixit tamen Terentius Heaut. III. 3. 31. in Cod. Bemb.] dare verba, usitatum est, tradere, seu præbere verba, inauditum. Quid dicam de illis, qui sibi docti videntur, et passim habentur? Quidam enim ex illis scripsit, Vigilant milites in monte, pro, speculantur de monte; tentat frangere aciem, pro, conatur aciem perrumpere; dimisit suos milites, pro, dimisit copias, seu exercitum: impediuit commeatum, pro, interclusit; victu

carebat Cæsar, pro, re frumentaria; *duxit vineas*, pro, egit; *primi in consilia*, pro, consilii principes; *reportarunt prædas*, pro, egerunt; *militēs monuit*, pro, hortatus est; *signum fecit*, pro, signum dedit; *renovavit prælium*, pro, restituit, aut redintegravit; [*Renovare prælium*, dixit Dictys lib. 3. Et passim *ren. bellum* Cicero, Nepos, Aliique] *aciem ordinavit*, pro, instruxit; [*Aciem ordinare*, Curtius lib. 3. Justin. lib. 11. *Milites inordinatos*, Livius. Vide et Corn. Nep. Iphicr. 2.] *redierunt milites*, pro, receperunt se; *misit ad succurrendum*, pro, misit subsidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amisit occasionem. Sic itaque loquuntur qui linguam, non stylum, exercent.

Objectio Secunda.

PROPTER crebras in variis disciplinis disputationes Latino sermone assidue loquendum.

Responsio. Serias et graves disputationes literis, non ventis, debere mandari, quis est qui ignoret, nisi clamorus disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideo semper assuescendum est loquelæ, ut postea dicamus, *noleitas, voleitas, et modum præteritionis, dico quod, et nota, quod Pappa habet aures?* Quod si talis urgeat necessitas, qui Latine scripserit, blaterones superabit.

Objectio Tertia.

SI quis linguam Gallicam assequi studeat, optime illam, cum Gallis loquendo, comparabit.

Responsio. Dissimile admodum est, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla est, comparare. Si ulla esset natio, quæ pure Latine loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdisceretur. Sed nunc soli sunt libri, ad quos recurrendum est, si pure Latine scribere velimus. Idem esto iudicium de Græca, vel Hebræa lingua,

lingua, quas non, ut loquamur, sed ut intelligamus, addiscimus.

Objectio Quarta.

NON desinunt isti onocrotali subinde objicere, seu verius obgannire: moris esse, ut infantes parvuli *papas, mamas, taytas*, balbutiant, qui tamen postea in melius corrigantur.

Responsio. Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certe, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quintiliano autore didicerim, *non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit.* Quid, quod optima eodem labore, aut fortasse facilius, edocentur?

Objectio Quinta.

SI Latine loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur. Et omnes Academiae legibus sanxerunt, ut Latine legatur, et disputetur.

Responsio. *Quasi vero quidquam tam sit valde, quam nihil sapere, vulgare*, ut præclare 2. de Divinatione scripsit Cicero; Sed quoniam tu mihi stultorum turbam objicis, qui Latine loquentes colunt et admirantur; ego tibi contra doctissimorum iudicium et consensum opponam, qui huiusmodi pestem sive loquentiam aversantur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Augusto.

Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, sic inquit:

SED plerique in hoc vocem modo, neque eam scienter, et vires exercent suas, et linguæ celebritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo fallit eos, quod audierunt, Dicendo homines, ut Dicant, efficere solere. Vere enim etiam illud dicitur, *Perverse Dicere homines perverse Dicendo*

facillime consequi: *et statim*, Caput autem est, quod, ut vere dicam, minime facimus, (est enim magni laboris, quem plerique fugimus) quam plurimum scribere. Stylus optimus et præstantissimus dicendi effector ac magister.

Quincilianus libro 1. cap. 1. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primum audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et natura renacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus: ut sapor, quo nova imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Nam bona facile mutantur in pejus: nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni, qui dediscendus sit.

Erasmus lib. 8. Apophtheg. sic ait: Pollio dicebat, Commode agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, ut minus commode; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quam facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accurate factum velimus, raro faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchre calleant Latine, tamen vix unquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latine loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exacte, quasi de scripto. Novi Venetiæ Bernardum Ocricularium, civem Florentinum, cujus historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certe Sallustii temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latine loqueretur. Subinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguæ vestratis tam sum ignarus, quam Indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Erasmus.*

Budæus, in Comment. Linguæ Græcæ reprehendens Vallam circa reciprocorum usum, sic ait: Id autem Laurentio non alias accidit, quam ex prave loquentium consuetudine, quibus aut legendis aut audientibus inviti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extemporalis et neglecto, cui inter familiares

assuescimus, præsertim puræ Latinitatis ignaros. Quæ noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod aliquando experti sumus in autographis nostris, ita ut flagitiosæ culpæ nos perpuderet.

Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non observat, nec delectum habet ullum, is Barbarica phrasi omnem pervertit Latinitatem. Quod iis fere solet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

Joachimus Fortius, in libello De ratione studii, cap. De scribendo: Nam fere fit, ut qui loquuntur accurate, minus erudite scribant. Dum enim illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. *Et infra*: Quo pacto id genus homines, qui tanto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt, accurate quicquam scripserint? Certe neminem unquam vidi, (nisi me memoria fallat,) docte scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi deserendique ratio. *Et infra*: Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.

Ex Bartholomæo Riccio, lib. 3. De imitatione Ciceronis, in calce.

NON soleo ego, ne hoc quoque omittam, meum discipulum cogere, ut fit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum usu veniat, Latine ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegantiam, quam nos quærimus, hoc afferat studium, non plane satis habeo comprobatum. *Et paulo inferius*, Huc accedit, quod infanti puero, dum ea, quæ vult, et ex tempore, atque subito proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ inepte, quæ incondite, atque incomposite, quæ denique nullius dignitatis sint, quam quæ vix tolerabilia sint, necesse est. Ita fit, ut, dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem atque dignitatem corrumpant. Quoniam autem quod in quo-

ridiano sermone positum est, nihil admodum Latinæ orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ ejus linguæ mere germana est; ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atque confirmanda est; equidem id diligentia ab uno stylo, qui dicendi magister et opifex est optimus, petendum esse censeo.

Objectio sexta.

PROPTER varia inter gentes commercia, aut ut cum externis hominibus colloquamur, non solum utile, sed necessarium aliquando est, Latine loqui.

Responsio. Ego Latinam linguam non damno; stylum veneror, et amplector: in quo qui probe fuerit exercitatus, si necessitas ingruat, repente dicet: *da mihi panem, vel aliud obsonium.* Multis in locis Cicero commendat stylum; et ad Gallum lib. 7. sic scribit: *Urge igitur, nec transversum, quod ajunt, a stylo: is enim dicendi opifex.* Ego denique cum doctissimis (neminem excipio) viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore, Latina lingua, nisi præmeditate, esse loquendum.

F I N I S.

FRANCISCI SANCTII
BROCENSIS
GRAMMATICA
LATINA.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

GRAMMATICA est ars recte loquendi : cujus finis est *congruens oratio*. Oratio constat ex *vocibus* : Voces ex *syllabis* : Syllabæ ex *litteris*.

Littera est individui soni comprehensio : estque *Vocalis*, aut *Consona*.

Vocalis est littera, quæ per se syllabam efficit ; ut *a, e, i, o, u*. Ex his quatuor fiunt *Diphthongi*, *æ, œ, au, eu* ; ut, *æs, pœna, laurus, curus* : et *yi* Græca, ut, *Harpyia*.

Consona sine vocali syllabam non efficit. Sunt autem quindecim. Ex quibus septem *Semivocales*, *l, m, n, r, s, x, z* : Sed *l, r*, liquescunt præcedente muta. *Mutæ*, octo, *b, c, d, f, g, p, q, t*.

U, post *q*, liquescit ; et post *g*, et *s*, aliquando, ut, *sanguis, suavi*.

J, et *V*, fiunt consonantes, si feriant vocalem, ut, *Juvat*. *Y* solis Græcis vocibus accommodatur, et est *U* nostrum. *H* littera non est, sed aspirationis notat. *X*, et *Z*, sunt *Duplices*, et *J*, inter vocales, ut, *ajo, Cajus*.

Syllaba est integri soni comprehensio ; ut, *Dos, Flos*. Hæc autem est *brevis*, quæ unum tempus consumit : aut *longa*, quæ duo, aut *anceps*, ut mox dicetur.

Vox, seu *dictio* est, qua unumquodque vocatur.

Cui accidunt Accentus, Figura, Species. *Accentus* est vocis modulatio, de quo postea. *Figura* ostendit, sitne vox simplex, an composita. *Species*, sitne vox prima, an aliunde flexa. Voces omnes aut numeri participes sunt, aut expertes.

Numerus est differentia vocis secundum unitatem aut multitudinem. Et est duplex, *Singularis*, qui unum significat, ut, homo vivit: *Pluralis*, qui plura, ut, homines vivunt.

Voces numeri participes sunt, *Nomen*, *Verbum*, *Participium*: Expertes numeri, *Præpositio*, *Adverbium*, *Conjunctio*. Quæ partes orationis appellantur.

DE N O M I N E.

NO M E N est vox particeps Numeri Casualis cum Genere. Ex quibus differentiis oritur *Declinatio*.

Casus est specialis differentia numeri nominalis. Sunt autem *casus sex*. Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus.

Genus est differentia nominis secundum sexum. Genera sunt tria: *Masculinum*, cujus nota est *hic*, ut *hic dominus*; *Fœmininum*, *hæc*, ut *hæc musa*; *Neutrum*, *hoc*, ut *hoc templum*. *Dubium* vero solo auctorum arbitrio, nunc masculine, nunc effertur fœminine, ut, *hic* vel *hæc cortex*.

Dividitur Nomen in Substantivum et Adjectivum. *Substantivum* est, quod cum uno Genere declinatur, ut, pater, mater. *Adjectivum* Genus non habet, sed terminationes ad genera, [Vide ad I. 7.] vel *sub uno fine*, ut, felix, par, oriens: vel *sub duobus*, ut, fortis, et forte, dis, et dite: vel *sub tribus*, ut, bonus, bona, bonum. Hispane fere semper significat *Cosa*.

Declinationes quinque sunt. *Prima* facit genitivum singularem in *æ*; ut, musa musæ. *Secunda* in *i*; ut, dominus domini. *Tertia* in *is*; ut, sermo sermonis. *Quarta* in *us*; ut, sensus sensûs. *Quinta* in *ei*; ut, dies diei.

De specie Nominum.

Derivativorum nominum plura sunt genera, sed hæc præcipua, *Possessiva*, *Deminuta*, *Comparantia*, *Superlata*.

Possessivum est, quod idem significat, quod Genitivus, unde creatur; ut, *paternus*, *meus*, *tuus*, *suus*.

Deminutum, quod minus significat, quam suum primogenium, cujus semper genus et significationem servat; ut, a fune *funiculus*, a rege *regulus*.

Comparans nomen est, quod, unum vel plura sui vel alieni generis superans dissolvitur in positivum et adverbium Magis; ut, *doctior*, magis doctus. Comparantia non fiunt nisi a nominibus adjectivis, quæ positiva vocantur, a primo casu in *i*, addita *OR*; ut, *penitior* a *penitus*, a, um.

Superlatum nomen est, quod dissolvitur in positivum et adverbium Maxime; ut, *doctissimus*, maxime doctus.

Superlata fiunt ab eodem casu, addita *SSIMUS*; ut, *potissimus* a *potis* et *pote*.

Hæc tria dant *LLIMUS*; *Similis*, *facilisque*, *humilisque*.

Cum rectus fit in *ER*, ternus gradus in *RIMUS* exit;

Ut *veter*, et *deter*: queis *matur* jungito priscum.

Sex * *TIMUS* accipiunt, *dexter*, *citer*, atque *sinister*.

* [Immo vero *Imus*. Nam *T* est ipsius Positivi. vide *Me ad I. II.*]

Interus, atque *ulter*: *extremus* et *extimus* *exter*.

Inferus *infimum* habet: *superus*, cum *posterus* *EMUS*.

Bonus melior optimus: *Malus* pejor pessimus:
Magnus major maximus: *Parvus* minor minimus:
Multum plus plurimum. Et composita a *dico*, *facio*,

volo, quæ faciunt *ENTIOR*, *ENTISSIMUS*; ut *maledicus*, *beneficus*, *benevolus*.

Quædam carent aliquo gradu; ut *Primus* prior: *Senex* senior: *Juvenis* junior: *Adolescens* adolescentior: *Proximus* proximior, seu propior. *Pius* piissimus: *Falsus* falsissimus: *Invitns* invitissimus: *Novus* novissimus: *Ocyor* ocysimus, ab *Ocys* Græco.

DE VERBO.

VERBUM est vox particeps numeri Personalis cum Tempore. Ex his differentiis oritur *Conjugatio*.

Persona [Vide ad I. 12. n. 2. et 3.] (quæ rectius *facies* diceretur) est specialis differentia numeri verbalis. Ea est triplex, *Singularis prima*, ut, *amo*: *Secunda*, ut, *amas*: *Tertia*, ut, *amat*. *Pluralis prima*, ut, *amamus*; *Secunda*, ut, *amatis*: *Tertia*, ut, *amant*.

Hæc dividit verbum omne [Vide ad I. 12. n. 7. et ad III. 1. n. 4. et ad Cap. 8. n. 2.] in *Personale*, et *Impersonale*; ut, *amo*, *legam*: *amare*, *legisse*.

Tempus est differentia verbi secundum præsens, præteritum, et futurum. Verbi Finiti quinque sunt Tempora: *Præsens*, *Imperfectum*, *Perfectum*, *Plusquam perfectum*, *Futurum*. Verbi infiniti totidem sunt, sed indistincta: Nam *amare* omnium temporum esse potest. [At vide I. 14.]

Conjugationes quatuor sunt. *Prima* habet *AS* in secunda persona primi præsentis; ut, *amo*, *amas*, *amare*. *Secunda* *ES*; ut, *moneo*, *mones*, *monere*. *Tertia* *IS*, et infinitum in *ERE* breve; ut, *lego*, *legis*, *legere*. *Quarta* *IS*, et infinitum in *IRE* longum; ut, *audio*, *audis*, *audire*.

DE PARTICIPIO.

Participium est vox particeps numeri casualis, tempus et constructionem à verbo ducens: *Amans, amaturus*, in activa, omnia tempora adsignificant: sicut *Amatus*, et *amandus* in passiva. [At vide I. 15.]

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, et in compositione reperitur.

Præpositiones *Accusativi* sunt: *Ad*, *apud*, *ante*, *adversus* vel *adversum*, *cis*, *citra*, *circum*, *circa*, *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *juxta*, *ob*, *pone*, *per*, *propter*, *post*, *præter*, *penes*, *supra*, *secundum*, *trans*, *ultra*.

Ablativi sunt: *A*, *ab*, *abs*, *absque*, *cum*, *coram*, *de*, *e*, *ex*, *pro*, *præ*, *palam*, *sine*, *tenus*.

Accusativi et Ablativi: *Clam*, *in*, *sub*, *subiter*, *super*.

Præpositiones seu adverbia, quæ tantum in compositione reperiuntur: *Am*, *con*, *dis*, *di*, *re*, *se*.

DE ADVERBIO.

Adverbium est vox expers numeri, quæ aliis vocibus tanquam adjectivum adjungitur, ut *valde* constans; disserit *acute*; *bene mane*. Adverbia sunt etiam, *circiter*, *probe*, *proxime*, *pridie*, *postridie*, *procul*, *secus*, *usque*.

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est vox expers numeri, qua orationes conjunguntur etiam, si sensa separentur; ut, *Romæ*, vel *in agro*, vivit.

DE GENERE

DE GENERE

NOMINUM.

Regulæ Generales.

Propria cuncta Genus renuunt, raro inspicie fines:
 Inferiora etenim nomen Generale sequuntur,
Vir, mons, urbs, fluvii, insula, fabula, navis, et
arbor.

Mascula sunt hominum officia. Et muliebria dant,
 Hæc.

* Non variata feras Neutra: et pro nomine sumtum.

* [h. e. quæ non declinantur in alias terminationes,
 ut *gelu, cornu, etc.*]

De genere Dubio.

Hic aut Hæc sit *adeps, calx, cortex, clune, canalis,*
Atque dies, finis, forceps, tum grossus, et imbrex,
Linter, Margo, et onyx, pulvis, pumexque penusque,
Scrops, specus, atque silex, stirps trunci, torque,
Multaque, varixque, quæ e Græcis OS in US vertère
 Latini.

Regulæ Terminationis.

A, et E, fœmineum. *Adria mas, planeta, cometa.*

Ternæ A, et E, neutrum, ceu *pascha, emblema,*
cubile.

O, mas. Hæc, DO, GO, per INIS. Mas *cardo, vel*
ordo.

Hæc *caro*: et verbale in IO: queis *talio junges.*

C, T, L, UM, neutrum. *Sal, mugil, solque vi-*
rile.

N, mas. MEN, neutrum; *gluten* simul, *inguen*; et
unguen:

Atque ON non ternæ. Hæc *sindon, icon, ædon.*

AR neutrum. ER mas. Hoc *cicer, uber, verque, ca-*
daver,

Jungis *iter, tuber, verber, piper*, atque *papaver*.

OR, mas. Hæc *arbor*. Neutrum *cor, marmor*, et *æquor*.

UR, neutrum. Mas *turtur, vultur*; jungito *furfur*.

AS, ES, IS, muliebri. *As*, et sua turba, virile.

Vas Vasis neutrum. Hic *elephas, adamasque, tiaras*.

Hic *aries, paries, pes, verres, meridesque*.

ES plurale: ES, ITIS crescens: ESque addito Græcum.

Hic *pollis, fascis, junge ensis, piscis, et axis*,

Glis, cucumis, mensis, vermis, cum sanguine, postis,

Et *torris, caulis, follis, vectis, lapis, unguis*,

Et *cenchris, retis, vomis* sen *vomer*, et *anguis*,

Fuste, orbis; callis, collis: Finita NIS adde.

OS, US, mas. Hæc *dos, cos*: Neutrum *os oris*, et *ossis*.

Hæc *humus, hæc alvus, vannus, domus*, et *colus, idus*.

Porticus, atque *tribus*, cum *ficus, acusque, manusque*.

Hoc *pelagus, pelagum, vulgus, vulgum*, Hoc quoque *virus*.

US ternæ neutrum. Mas *mus, grus, pus, lepus*, et *sus*.

Hoc *æs*. Hæc capiunt Variata per UTIS, et UDIS.

S muliebri. Hic *mons, fons, dens, pons*: Græca, ut *hydrops, seps*.

X dato fæmineis. Hic *grex*: Polyfyllaba in AX, EX.

Fæmineum *fornax, halex, carexque, supellex*.

Mas *lynx, fornice, onyx, phoenix, calyxque, calixque*.

DE NOMINUM

DECLINATIONE.

In neutris primus, quartus, quintus similes sunt.

Tres iidem casus plurales A retinebunt.

Est quintus recto similis: S tollito Græcis.

Tertius et sextus plurales assimilantur.

Prima Declinatio.

Prima dat A nostris : AS , ES , E , Græca dabuntur.
 E dabit ES patrio : quarto EN : atque E dato sexto.
Auras aurai patrio dant sæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera ER , US , UM , *virque , saturque* : EUS pone
 Pelasgis.
Vir , puer , excrescunt : velut R si RUS dedit olim.
 US per E mutabit quintus : *Deus* excipe tantum.
 Sed proprium per IUS dabit I. Dic mi quoque *fili*.
Dique Dei , atque *Deis Diis*. Hic sed sæpe poëtæ
Orpheos , Androgeo , patrio , dantque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines , tamen is genitivo.
 IS , nec E , crescunt , *vates , verres* : ES , muliebre.
 A , dat ATIS. Sed O , ONIS , *Nemo , cardo , homo ,*
Apollo ,
 DO , GO , fæmineum ; *margo , ordo* , INIS. *Caro*
carnis.
 Unedo fert ONIS. *Anio Nerioque* dat ENIS.
 Crescit IS , L , N , R. *Lac lactis , Lacte Hoc* , olim.
 MEN , CEN , pecten , INIS : *gluten simul , inguen* ,
et unguen.
 ON , aliquando ONTIS Græcis. *Cor nataque cordis* ,
 BER , BRIS. CER , CRIS. TRIS Latium in STER ,
 TER : nisi later.
Robur , ebur , femur , atque *jecur* mittuntur in ORIS.
 Postulat AS , ATIS. Sed ADIS dat Græcus et ANTIS.
Vas vadis , et *vasis* , *as assis* , *mas maris* optat.
 ES , dat ITIS. *Cererisque Ceres*. ETIS *ariete , perpes*.
Præpes , hebes , paries , teres , indiges , interpresque.
Inquies , et *locuples* , *magnes* et *cateſa* Græca.
 EDIS *pes* , *merces* , *hæres*. IDIS a *sedeo* ortum.
 Sed *teges* , atque *seges* , *abiesque* , *quiesque* dat ETIS.

Græca IDIS : et *cuspis*, *lapis*. ITIS. *disque*, *quiris*,
lis.

Glis gliris. *Cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *cinis*, ERIS.
Pollis, *sanguis*, INIS : *Simois*, *Pyroisque* dat ENTIS.
OS, ORIS, ceu *flos*. OTIS sed *compos* et *impos* :
Et Græca : atque *nepos* : tum *dos*, *cos*, atque *sa-*
cerdos.

Quædam OIS, ut *Minos*, *Custodis*, *bos bovis*, *ossis*.
US, ERIS. *Stercus* ORIS, *lepus*, atque *decus facinus-*
que.

Et *nemus*, et *tergus*, *pectus*, cum *tempore*, *frigus*.
Hoc *pecus*, et *littus*, *corpus* cum *scenore*, *pignus*.
UDIS dat *subscus*, *palus*, *incus*. Dat *salus* UTIS.
Intercus, *virtus*, *servit'que*, *juvent'que*, *senectus*.
Grus et *sus* dat UIS. *Tellus*, monosyllabaque, URIS.
PUS deducit ODIS. Sed in UNTIS oppida quædam.
Æs æris, *præs prædis*, habent. *Laus*, *fraus*, petit
AUDIS.

S sine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls*) vertitur in TIS.
Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens*, DIS. *Aucu-*
pis auceps.

I, mediat, cum BS, PS, syllaba finit? *hyemsque*.
E, per I, mutabunt polysyllaba. Sed *caput* ITIS.
X, in CIS verte, ut *fax*. LECTILIS ede *supellex*.
(Demp'to *halex*, *vervex*) E, per I, polysyllaba
vertunt.

In GIS *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*, *mas-*
tyx, *Frugis*, et *impetigis*, *Styx*, *strix* : et ple-
raque Græca.

CHIS dat *Onyx*. *Nox nociis* habet. *Nivis*, et *senis*,
edam.

Fæmineum IS non crescens, EM, sive IM, dato
quarto.

IM *sitis*, et *russis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.
Græca in IS, IM sive IN mittunt parisyllaba, ut *Iris*.
Sextus E vult semper. Sed E aut I postulat *imber* :
Atque adjectiva, ut *pugil* et TRIX : adde *supellex*,
Anne, *ignis*, *postis*, *vectis*, *rus*, *auguis*, et *unguis*.
Quartus in EM sive IM, semper dabit I, vel E, sexto.

AL, AR, E, neutrum I, dat; sed E, far, nectar, jubar, hepar.

Plus pluri melius: sic IM aut IN dantia quarto.

ES, recto et quarto; sed IA, cum sextus habet I.

* Comparativa tamen per A solum, plusque, vetusque.

* [Metrum postulat Comp'rativa; sed in hisce carminibus Autor sæpe metrum neglexit.]

UM patrius; sed IUM dabit imber, uter, caro, linter:

Quæque in IA mittunt rectum: queis addis aplustra.

ES, IS, non crescens (vates, juvenis, canis.)

UM dant.

Sed monosyllaba IUM: præter dux, nux, sus, grus,

Ren, frux, fur, flos, mos, Tros, grex, lex,

rex, vox, laus, pes, prex:

Atque boum, bos: bubus, bobus, pone dativo.

Tertius est IBUS; sed ATIS mage neutra Pelasga:

Tres casus Græco retinent hic sæpe poëtæ,

Si crescat nomen, ceu Pallados, Hectors, Troas:

Quarta Declinatio.

Quarta dat US recto: dat et U prius invariatum.

Quattuor UBUS habent, arcus, partus, tribus, artus:

Quinta Declinatio.

ES olim patrius: sed et E: II, sæpe poëtæ.

ERUM, EBUSque caret pluralis, tolle dies, res.

DE VERBORUM

PRÆTERITIS ET SUPINIS.

Compositum Simplexque modo flectuntur eodem:

Quum geminat Simplex, Composito tolle priorem:

Præter posco, disco, sto, do: vult currit utrumque.

Nomina sunt Pransus, cœnatus, potus, acutus,

Et lautus, lætus, mæstus, cum cautus, adultus,

Gavisus, solitus, falsus, tum cassus, et ausus.

Prima Conjugatio.

Prima dat AVI, ATUM, Melius tamen hæc UI, ITUM,
Sunt, *domo* (tum) *crepo*, (tum) *tono*, *cumbo*, *veto* :
applicat *Ex*, *In*.

Et *seco* dans *sectum* : *neco* *nectum*, sic *frico* *frictum*.
Ast *lavo* dat *lavi* *lotum* : *luit* et *lutum* : ab illo.

Dimicat *avi* *atum* : *micui* *micat* absque supino.

Do *dedit*, atque *datum* : *didi* *ditum* germina ternæ.

Sto *stetit* et *statum* : *composta* *siti*, *itum* et *atum*.

Potum et *potatum* *poto*. *Juvo*, *juvi*, *adjutum*.

Secunda Conjugatio.

ES dat UI, dat ITUM : *Doceo* *doctum* : *Teneo* *tentum* :

Misceo *mistum* : *Torreo* *tostum* *Censeo* *censum* :

Et *Careo* *cariturum* : *Strido*, *strideo* *stridi*.

DI, SUM, dant *Video*, cum *prandeo* : *Sedeo* *sessum* :

Mordeo, cum *pendeo*, *tondeo*, *spondeo* *geminabunt*.

SI, SUM, *rideo*, *suadeo*, *hæreo*, *ardeo*, *maneo*.

(Quod per *E*, *In*, *Præ*, *Pro*, MINUI facit, absque
supino,)

Mulceo, *mulgeo*, *tergeo*. *Jubeo* *jussi* *jussum*.

Torqueo dat *tortum*. *Indulgeo* *indultum* *habebit*.

Urgeo, cum *fulget*, *junge* *algeo* absque supinis.

XI *luceo*, *lugeo*, *frigeo* tantum. *Augeo* XI CTUM.

VI ETUM, *pleo*, *vio*, *deleo*, et *fleo*, *neo* :

Quæque *Oleo* *gignit*, velut *obsoleo*, atque *abolevit*.

Cieo *civi* *citum* : *cujus* *composita* *quartæ*.

Dant VEO, VI, TUM. *Faveo* *fautum*. Sed *caveo*,
atque.

Flaveo cum *paveo*, *liveo* *privabo* *supinis*.

Tertia Conjugatio.

Composita à *Specio*, *Lacioque*, EXI, ECTUM *habe-*
bunt,

Elicio *elicui* *elicium*. *Rapio* *rapui* *raptum*.

Mejo *minxi* *mictum*. *Jacio*, *facio*, *eci*, *actum*.

Capio cepi captum. Cæpi cæptum; cæpio non est.
A quatio cussi cussum. Fodio fossum.

Pario peperit partum. Cupio cupivi cupitum.

Fugio fugi fugitum. Sapio sapui, junge. sapivi.

Verba per UO, divisas UI, et UTUM habebunt.

Sed ruo ITUM habet; UTUM tamen compositiva.

Fluo fluxi fluxum: Atque struo struxi structum.

I Gruo, et Nuo, et Metuo, et Batuo, absque supinis.

Bibo bibi bibitum Vult nubo, scriboque PSI, PTUM.

Dico, duco, XI, CTUM. Vinco et lco, ici, ictum.

Parco, peperci, parsi, parsum quoque mitte supino.

SCO, VI, TUM vertas, ut nosco, quiesco, suesco.

Agnosco, et cognosco ITUM. Pasco quoque pastum.

Compesco, dispesco UI. Disco didici. Posco poposci.

DO, DI, SUM. Scindo, (tum) fundo, findoque
 linquunt;

Sed geminant pendo, tendo: et tutudi tundo.

Pedo pepédi, carens. Cado cecidi. Cædo cæcidi.

Dat pando passum, pansum. Dat frendoque fressum:

SI, SUM claudo, (cedo cessi) et divido, plaudo,

Vado, ludo, lædo, cum rado, rodoque, trudo.

GO, XI, CTUM; sed fingo, stringo, pingoque,
 pango,

Deme supino N. Et pepigi dic quoque pago.

Figo et frigo XUM. Pungo punxi, pupugi, punctum.

Tango tetigi tactum. Frango et ago, egi, actum.

Lego legi lectum. Deigo, prodigo, EGI, NEC ultra.

EXI, ECTUM intelligo, diligo, negligo formant.

SI, SUM dant mergo, cum spargo, jungito tergo,

Veho vexi vectum: Traho traxi tractum habebit.

LO, LUI, LITUM. Colo, consulo, oculo ULTUM.

Præcello, excello, antecelloque carento supinis.

Pello pepuli pulsum. Percello perculi perculsum.

Fallo fefelli falsum. Vello velli velsique vulsum.

Sustuli sublatum tollo. Sallo salli salsum.

MO, UI, ITUM. Como, demo, sumo, promo,
 SI, TUM.

Emo emi entum Atque premo pressi pressum.

Cano cecini cantum: CINUI, CENTUM, compositiva.

Cerno crevi cretum. Atque sperno spreui spretum.

Temno tempsi temptum. Ac sterno stravi stratum.

Lino levi litum, raro lini, dat quoque livi.

Pono posui positum, Gigno genui genitum. Sino sivi situm,

PO, PSI, PTUM. Rumpo rupi ruptum, Strepo strepui.

Coquo coxi coctum. Et linquo liqui relictum.

Verro verri versum. Et cursum curro cucurri.

Gero gessi gestum. Fero tuli latum. Uro ussi ustum.

Sero sevi satum: nati EVI, ITUM, et ERUI, ERTUM.

Tero trivi tritum. Et quæro quæsi quæsivum.

ESSO, dat SI, SIVI, SITUM. Dat visoque visi.

Pinsuit à pinso, pistusque, et pinsita, pinsa,

CTO, XI, XUM. Necto quoque XUI. Peto IVI, ITUM.

Mitto misi missum; sed meto messui messum.

Verto verti versum. Sterto stertui absque supino.

Sisto stiti statum, Solo, volvo in VI, et in UTUM.

Vivo vixi victum; sed texo texui textum.

Quarta Conjugatio.

IVI, ITUM, quarta. Sepelio, singultioque ULTUM. XI, CTUM vincio, amicio, sancio, quod et IVI, ITUM.

Aperio, operio, UI, ERTUM; sed ERI comperio, reperio.

SI, TUM, farcio, fulcio, sarcio, sepio. Haurio haustum.

Sentio dat sensum. Salio salui, salii, saltum.

Venio veni ventum. Veneo venivi, dic quoque venii.

De finitis in OR.

Ex Or finitis activam fingito vocem:

Ut lætor læto lætatum: hinc excipe pauca.

Commentus, comminiscor. Loquor et sequor UTUS.

Et Labor lapsus. Queror questus. Utor et usus.

Passus dat patior. Adipiscor poscit adeptus.

Mortuus a morior. Nascor natum. Ortus oriri.

Dat fateor fassus. Ratus à reor. Ordior orsus.

Experior, Misereri, ERTUS. Pactusque paciscor.
Atque fruor fruitus. Mensus, gressusque, profectus,
Ultus, et experrectus, nactus, nixus, oblitus.

Carentia præteritis et supinis.

Quæso, aveo, ferio, furit, ajo, polleo, glisco;
Ambigoque et vergo, calvo, cum mæreo; turget,
Connivet, psallo, sido, lambo, scabo, glubo:
 In SCO inceptivum, *conquinisco, hisco, fatisco.*
 Et ringor, *vescor, liquor, medeor, reminiscor.*

DE QUANTITATE

SYLLABARUM.

Simplicis observant composita creataque normam.
 Compositi pars prima brevis, quum I desinit, aut O.
 Deme *dies* * *medius, tibicen, ubique, et ibidem.*

* h. e. *meridies.*

De diphthongo et positione.

Diphthongum produc: et curtam consona duplex,
 Post curtam muta et liquida anceps carmen habebunt.

De vocali ante vocalem.

Est brevis ante aliam Latius. E ducito quinta;
 Deme *fides, res, spes. Fio* cum R breviabit.
 JUS anceps patrius: brevis *Alter, profer alius.*

De Præt. et Sup. dissyllabis, et geminatis.

Præteritum produc dissyllabon, atque supinum:
 Sed *fidit à findo, et scidit et bibit, et tulit* arctant.
 Do *dedit* atque *datum: steti status, adde quitum,*
citum:

Et *ratus*, et *rutus*, et *situs*, et *statum*, *icumque litum-*
que

Quod geminat, binas breviat: nisi *cædo*, *pepédi*.

De Præpositione in compositione.

Longa A, DE, E, SE, DI, PRO. Sed RE curtat
ubique.

Curta A, PRO, Græcorum: *procul*, atque *propago*,
protervus,

For, *festum*: *fanum*, *fundus*, *propero*, *profiteris*.
Et *profugit*, *proneposque*, *profecto*, *procella*, *ficiscor*,
Propello variat, *propino*, *profundo*, *procuro*.

De Incremento nominis.

Casum, qui rectum transcendit, crescere dicas:

Hæc breviant monosyllaba; *bos*, *crux*, *daps*, *duce*,
fax, *grex*,

Lar, *lybs*, *mas*, *nex*, *nix*, *nux*, *ops*, *par*, *pes*,
phryge, *pix*, *prex*,

Sal, *scobs*, *scrobs*, *stips*, *stryx*, *seyx*, *srabs*, *trux*,
vir, *vade*, * *Vix*, hæc. * [Unde *Vicis vicem*, etc.]

Corripe A: junge O, INIS. Duc neutrum AL: EL:
quoque junges.

Duc N: præter INIS latium. Ex ON consule Grajos.

R brevis. AR neutrum tendit; sed corripe *baccar*.

Et *jubar*, et *nectar*. TER Græcum duc: et *iberos*.

OR tendit. Breve neutrum: Græcum: tum *memor*,
arbor.

ATIS ab AS, produc. Sed, *anas*, et ES, brevia-
bunt.

Longa hæres, *merces*, *locuples*, *quies*: Attica in ETIS.

IS brevis: absque INIS. Duc OS: breve *compos* et
impos.

US retinens U, longum est: *intercus*, *pecus* aufer.

S breviat; sed PS Græcum mage tendit, ut *hydrops*.

X in GIS breviat. Longum AX: hic consule Grajos.

EX retinens E, longum est: IX, OX, UXque
sequuntur.

Curta *flixa*, *fornix*, *coxendix*, *histrice*, *natrix*.
 Tum *cilix*, et *erix*, *calicisque*, *larisque*, *varisque*.
Cappadocis, *præcoxque*, *salix*, et *onyx*: Caput adde.
 Crescens plurale A, E, O, produc: I, U, curta.

De incremento verborum.

Ultima vocalis, quam dat persona secunda
 Primi præsentis, tibi sit primum incrementum.
 A longum est. RAM, RIM, RO, cum BERIS et BERE
 curtant.
 Et *lego*, et *legerem*, in primis *legere* imperat, infin.
 I breve, ut *erimus*, *eritis*; perfecta que prima.
 I longum ante V: mox quartæ incrementa priora.
 Anceps sit RIMUS, RINIS. Duc *volo*, *velim*, *sim*.
 O crescens semper producit. U breviatur.

De Accentu.

Accentum in se ipsa monosyllaba dictio ponit.
 Exatuit sedem dissyllabon omne priorem.
 Ex tribus extollit primam penultima curta.
 Extollit se ipsam, quando est penultima longa.

De figuris in carmine.

Vocalem perimit verbi Synalæpha prioris.
 M perit Ecthlipsi, cum vocali præeunte.
 Syneresis binas jungit, cui deerit, et iisdem.
 Syllaba (ut *aulai*) divisa, Dicersis esto.

De ultimis Syllabis.

O anceps. Longa AS, ES, OS, monosyllaba. N, A;
 V, C, I.

Exceptiones.

B, D, T, An, In breve, Es, is, quin, cis, fac;
 bis, quis, os ossis,

Nec, ne, que, vel, ve, per. Ast *fer, vir, hic* masculus; aniceps.

Curtat A per casus : hinc tamen excipe sextum

Et quintum, cujus rectus producit, ut *Hyla*.

Et breviabis *ita, eia, quia*. * GINTA sit aniceps.

* h. e. *Triginta*, etc.

E Græcum : & quintæ casus, ut *postridie*, duc.

Adde *fame* longis, *valde, fermeque, fereque*.

Junge secundæ adverbia, (sed *male* cum *bene* demtis)

Longa *doce*, et similes. *Vide*, cum *vale, cave* aniceps.

I Græca in tertio et quinto breviant : addito *Moly*.

Sed *nisi, ubi, quasi, ibi, mihi, cum tibi* sitque *sibi* aniceps.

O Græcum : Oquæ secundæ duc. Adverbia curtant.

EN dat INIS curtum, velut ON non ternæ ut

Abydon :

Attamen et *tamen*; AN quartus, modo rectus A

præstet.

ER, ERIS, Græcum (addis *iber*) duc : *Celtiber*

aniceps.

Græca AS, ADIS, breviant : AS et ES pluralia

Græca.

Curta ES INIS : *penes*; haud *aries, abies, paries,*

Ceres.

IS INIS duc : plurale IS : IS verba, quæ in INIS.

OS breviant Græcis : latinis *compos* et *impos*.

US, retinens u, longum est : Græcaque cuncta :

Et quartæ casus. Sed rectum deme priorem.

DE CONSTRUCTIONE.

Constructio (quæ Græce *Syntaxis* dicitur) est debita partium orationis inter se compositio.

Dividitur in *Concordiam* et *Rectionem*.

Concordia triplex est, Substantivi et Adjectivi : Nominis et Verbi personalis : Relativi et Antecedentis.

Substantivum et *Adjectivum* numero et casu consentiunt; ut, *mali corvi malum ovum*.

Sæpissime desideratur substantivum, ut, *Non posteriores feram. Triste lupus stabulis. Dicenda tacendaque calles*.

Sæpe plura adjectiva uni adduntur substantivo; ut, *Superioribus proximis diebus. Charissimus tuus parvus filius*, [Vide II. 8.]

Nominativus in numero tantum cum verbo personali convenit; sed omnis nominativus est tertiæ personæ verbalis, præter *ego*, quod est primæ, et *tu* secundæ; ut, *Deus est. Illi sedent. Virtus laudatur. En Priamus; Ecce homo*; scilicet *adest* vel *venit*. [Vide II. 2.]

Relativum est signum rei antecedentis ut, *qui, hic, is, ille, ipse*. Relativum semper collocatur inter duos casus nominis unius, quorum antecedentem refert in genere et numero tantum, cum altero convenit ut adjectivum; ut, *Vidi hominem, qui homo sedebat*. [Vide II. 9.]

Sed Ellipsis alterius casus hic frequentissima; ut, *Odi sapientem, qui sibi non sapit. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat*; Syntaxis est, quisque se exerceat in hac arte, quam artem norit. Hujus generis sunt parentheses illæ: (*quæ tua est humanitas*) (*quæ vestra libido est*). [Vide II. 9. 5.]

Si relativum, vel verbum, vel participium inter duo nomina propria vel appellativa posteriori respondeat, Græcum est; ut, *Est stella, qui Mars dicitur. Hæc urbs vocantur Athenæ. Ludi fuerunt Megalesia appellata*. [Vide IV. 12. 8.]

Tantus, quantus, talis, qualis, tot, quot, non sunt Relativa, sed quodlibet suis verbis adaptatur, ut, *Vidi caseum tantum, quanta est rota*.

De Sui, et Suus.

DUO ex Relativis proprie Reciproca sunt, *Sui* et *Suus*: quibus tantummodo utemur, cum verbi suppositum prius aut principalius referimus; ut, *Ario-*

visto Cæsar dixit. non sese Gallis, sed Gallos sibi bellum intulisse. [Vide II. 12.]

Sed si nulla potest contingere ambiguitas, hoc præcepto non astringimur; nunquam autem continget, ubi est prima vel secunda persona, ut, *Cepi columbam in nido suo*, vel *ejus*, vel *ipsius*: nec etiam in his, et similibus, *Regis est gubernare suos. Natura admonet homines suæ sortis.*

Hoc nomen **QUISQUE** trahit ad se reciprocum; ut, *Justitia tribuit suum cuique*. Cum hac præpositione **INTER** dicimus; *Contendunt docti inter se*, et *contentio est doctorum inter se*, vel *inter ipsos*.

De Rectione casuum.

GENITIVUS possessorem semper significat, idque active aut passive. Semper a nomine regitur, ut *Lectio librorum Ciceronis*. Sed nomen, unde regitur, sapissime subicitur: quod ignorantēs Grammatici docuerunt, verba posse regere genitivum; ut, *Accuso te furti*, *Mogni emisti*; *Regis est gubernare*; deest *crimine*, *pretio*, *officium*. Dicimus item, *Venit in mentem illius diei*; *castra aberant bidui*; *cum in animo haberem navigandi*; supple *recordatio*, *iter*, *propositum*. [Vide II. 3.]

Quinque sunt verba, quæ genitivum regere videntur, *miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*: sed genitivus a nomine, quod in his verbis intelligitur, dependet; est enim (teste Prisciano) *Miseret me tui*, miseratio tenet me tui; et *pœnitet me peccati*, pœna peccati me tenet. [At vide II. 3. 4.]

Illa vero Græca omnino sunt; *Desine querelarum*. *Abstine irarum*. *Implere ollam denariorum*. *Eges medici*. *Eo ad Minervæ*. [Vide II. 3. 6.] Græco item more in genitivis locorum, deest *locus*, *urbs*, vel *oppidum*; ut, *Natus Romæ*. *Ægypti educatus*. *Domi manet*. *Humi sedet*. Item, *domi bellique clarus*, supple, *tempore*: Sed si addas adjectivum, genitivo locus non erit, ut, *Natus in magna Roma*. *Cubat in*

aura humo. Dicimus tamen, domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alinæ.

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent; ut, *Magna est hominum querela superbiæ: sed frequentius alterum genitivorum in possessivum mutamus; ut, Nocturna lectio librorum: In Ciceronis Tusculana villa: Mea præceptoris officia. Vestra multorum diligentia. Meum prædium Prisciani.* Contra Vallam; nam *meus, tuus, suus*, nihil differunt a cæteris possessivis. [Vide II. 3. 15. et 16.]

Dativus semper acquisitionem significat, seu ultimum finem, quare cuius orationi apte jungitur; ut, *Aristoteli spongiæ sentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede, vel decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.* [Vide II. 4.]

Duplex etiam *dativus* reperitur; ut, *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori vestem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi despectui, despicatui, frustratui.*

Accusativus aut est infiniti suppositum, aut activorum appositum; aliter semper a præpositione pendet: Nam in tempore, et mensura, et locorum priorum nominibus, deest præpositio; ut, *Vixit annos centum, vel per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries libras triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romam. Tendit Italiam; sic Rus, et Domum.* [Vide II. 5.]

Duos ejusdem rei *accusativos* multa verba recipiunt. Duos diversæ rei *accusativos* nullum verbum admittit, ut mox dicitur. [Vide II. 5. 6. et 7.]

Vocativus nullius est personæ verbalis, sed rem designat, cum qua sermonem communicamus, ideo non regitur; est enim veluti extra contextum orationis. [Vide II. 6.]

Ablativus a præpositione pendet, sed eleganter illa multis modis subicitur. Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone*) deest *Præ*: in instrumento, vel modo, *Cum*; ut, *Saxo percussit; Egit insidiis in*

pretio, *Pro*; ut, *Magno emisti*: in tempore, *De*, vel *In*, ut, *Hora prima*; *Tribus annis*. [Vide II. 7.]

In ablativo quem falso *absolutum* vocant, si sit personæ, deest *Sub*, ut, *Philippo rege*; *Me præceptore*: si vero aliarum rerum, deest *A* vel, *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus*; *Legendis carminibus fies poëta*. [Vide II. 7. 3.]

Huic adverbio, *UNDE*, respondet *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu*; *Vacuus curis*; *Præditus virtute*. Sed in frequentiori usu hæc solent amittere præpositionem,

Prosequor, *impertit*, *caret*, *affice*, *dignor*, *egetque*, *Victito*, *utor*, *vescor*, *fungor*, *potior*, *fruor*, *alget*. *Implendi*, *ornandi*, *spoliandi*, *judicii*que.

De Nominibus Adjectivis, Comparativis, et Superlativis.

Adjectiva nomina (Participiis [*At vide ad I. 15.*] *exceptis*) nullum casum regunt: Nam quando dicimus *Romanorum primi*; *Romanorum doctissimi*; deest *ex numero*. [Vide II. 3.] Illa vero, *plenus rimarum*; *lassus viarum*; *integer vitæ*; *sceleris purus*; *cupidus honoris*; Græca sunt, quibus deest græca præpositio *ἐκ*: quæ apud illos genitivum regit. [Vide II. 3. 6. *Dignus honore*; *Vacuus curis*; *Viduus pharetra*; *Frumento copiosus*; supple *Ab*.

In *Comparatorum* ablativis deest *Præ*; ut, *Sancior Catone*: quo in loco particula *QUAM* nominativum vel accusativum tantum juxta verbi naturam postulat. [Vide II. 10.]

In *Superlatis* et *Comparatis* genitivus ille partitionis est, non comparisonis; ut, *Romanorum priores*; *Græcorum doctissimus*; id est, *Ex numero Græcorum maxime doctus*. [Vide II. 10. et 11.]

De Constructione Verbi.

DIximus Constructionem dividi in Concordiam et Rectionem. Si concordiam spectes, omnia verba sunt *Personalia*, aut *Impersonalia*; ut, Ego lego; Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Passiva*.

De Verbis Personalibus.

Personale, seu *Finitum* verbum est, quod personas, numeros, tempora finit; ut, *Amo. Legissem.* Personale verbum semper et necessario habebit ante se nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigent. Vos piscamini. Abite. Adesdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi suppositum est; ut, *Fugere vitium est virtus. Quæritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis suppositum solet intelligi: primo, in primis et secundis verborum personis; ut, *legis, vivimus*: secundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut *ajunt, ferunt, prædicant*: tertio quum in verbo lateret suppositum ejusdem rei; ut, *pluit, lucescit*, scilicet, pluvia, lux. Quibus adde quinque illa verba (quæ falso dicuntur impersonalia) *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*, scilicet, misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna, ut diximus. [At Vide II. 3. 4.]

Multi recti singulares per Syllepsim figuram plurale verbum exoptant dignioris personæ; ut, *Si tu et Tullia valetis, ego et Cicero valemus.*

Si post verbum personale sequatur nomen ad suppositum pertinens, erit nominativus; ut *Lego invitus.*

De Verbis Activis.

Activum verbum est, quod actionem significat; ut, *Vivo, Amplector, Memini.* Semper et necessario transit in accusativum; ut, *Amo literas*: Sic *delectat, juvat, decet, oportet, refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id est, repræsentat. [At Vide III. 5.]

3.] Sæpe pro accusativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle, Dico tibi ne temere facias.*

Verba activa duplicia sunt, quædam enim transeunt in varios accusativos; ut, *amo, lego, percutio*: alia (quæ falso *Neutra* dicuntur) uni tantum accusativo cognatæ significationis adhærent, ut, *vivo, servio.* [At Vide ad III. 2. et 3.]

Hic autem Accusativus cognatus (ut Pleonasmum effugiamus) rectius subicitur; ut, *Filius tuus dormit, currit, gratulatur, jocatur, gaudet*; scilicet, somnum, cursum, gratulationem, jocum, gaudium: [At Vide III. 3. ad Verba *Æstuarè, et ambulare.*] Sic *egeo, indigeo, vapulo, nascor, orior.* Qui tamen accusativus necessario apponitur, si addendum sit adjectivum; ut, *Duram servies servitutem. Hilarem vitam vivis. Canilenam eandem canis. Consimilem luserat ille ludum. Indicavit judicium inclytum. Endymionis somnum dormis.*

Aliquando proprius accusativus transit in metaphoricum; ut, *Coridon ardebat Alexin. Nubes pluunt justum: terra germinat Salvatorem.* [Vide III. 2. 11. et IV. 5. 7.]

Accusativi *me, te, se,* fere non apponuntur, quoties suppositum et appositum idem sunt; ut, *Illa jam lavit, Nupsit regi; Nox præcipitat; Emersit ex malis; Bene res vertat; Volventibus annis; deest se,* [Vide ad III. 2. et IV. 3.] vel etiam accusativus cognatus. *Credo tibi, Indulgeo tibi, scilicet, me.*

Multa verba per cumulum geminant ejusdem rei accusativum; ut, *Deum vocamus patrem. Præsta te virum. Facimus te arbitrum. Dedit agrum dotem,* et similia.

Duos vero diversæ rei accusativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deest *κατά,* id est, *circa, juxta,* vel *secundum.* Tales vero accusativos nullum verbum respuet; ut, *Quid me accusas? Quid me horres? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incusas. Multa gemens igno-*

rantiam. Nunc id operam do. Insuevit pater hoc me.
[Vide II. 5. 6. et 7.]

Dicimus *spargo*, vel *sterno solum herbis*, et *herbas solo. Defendo*, vel *prohibeo æstum capellis*, vel a *capellis*, et *capellas ab æstu. Dono te corona*, et *tibi coronam. Celo*, vel *doceo te hoc*, et *te de hoc*, et *celo tibi hoc. Posco te veniam*, et *a te*: sic omnia verba *poscendi*, *Invideo te multa*, *Hoc decet te*, vel *tibi. Præsto*, *præstolor*, *antecedo*, *antesto te*, vel *tibi. Deficiunt*, et *latent me pecuniæ*, et *mihi pecuniæ. Eripio tibi*, et *a te pecunias. Impertio te bono*, et *tibi bonum.*

De Verbis Passivis.

Passivum verbum est, quod passionem significat, ut, *Vivitur*, *Curritur*. Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat; ut, *Virtus laudatur. Tua res agitur*. Accusativus activorum hic semper erit suppositum, nec unquam aliter: Sed si supprimitur in activa, etiam in passiva subicitur: ut, *Curritur. Vivitur. Egetur*. [Vide ad III. 2. init. et ad cap. 4. et 8.]

Si duo sunt ejusdem rei accusativi, ambo mutantur; ut, *Voco te poëtam: Tu vocaris poëta. Video te tristem: Tu videris tristis*. Si vero sunt diversæ rei accusativi, ille tantum mutatur, qui non dependet a præpositione; ut, *Doceo te artes: tu doceris artes. Moneo te justa: Tu moneris justa. Moneo tibi justa: Justa monentur tibi*. Nam falso quidam docent, dativum in nominativum posse verti.

De Verbo Substantivo.

SUm, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec passivum est, sed utriusque radix et fundamentum, habet utrinque nominativum, [Vide III. 5.] ut, *Deus est charitas. Fili, esto sobrius. Esto tu Cæsar amicus. Dicimus, Paris est, vel patrium est, castigare; Regis est, vel regium est,*

gubernare; et subintelligimus officium, munus, negotium, sive consilium. Non tamen dicimus, *Mei est*, sed *meum est*; quia genitivi *Mei, tui, sui, nostri, vestri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem. [Vide ad II. 13. Notas.]

Quod si accedat præpositio INTER, dicimus, *Patris interest castigare*; et *Regis interest gubernare*; et subintelligimus accusativum pluralem, negotia, officia, sive consilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, sed accusativis *mea, tua, nostra, vestra, cuja vel cujus*; ut *Non mea, sed regis interest gubernare*. id est, gubernare non est inter mea, sed inter officia regis. [Vide III. 5. 3.]

Sæpe uni aut duobus dativis acquisitionis adheret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum est tibi. Dicenda mihi causa est. Hoc erit tibi lucro, honori, curæ.* Cum nomine *Opus* dicimus; *Opus est mihi libris, et libri sunt mihi opus*: et *opus est facto, et facere*. [Vide IV. 15. 7., etc.]

De Verbis Impersonalibus.

Impersonale, seu *infinitum* verbum est, quod neque numeros, neque personas, neque tempora finit, et determinat; [At Vide I. 12. extr. et III. 2. init.] ut, *Amare. Legisse*. Et est duplex: *Perpetuum*, et *Participiale*. Perpetuum est, ut, *amare, amavisse, amari*. Participiale, ut, *amandi, amando, amatum*.

Impersonale verbum semper antecedit accusativus, sæpius subintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi*. A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: semper enim pro nomine capitur; ut *Vir-tus est vitium fugere*, id est, fuga vitiorum. *Tempus est abire*, id est, abitionis. *Et cantare pares, et respondere parati*, id est, cantui et responsioni, vel ad cantandum, et respondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id est, pœnitentiam. *Dignus amari*, id est, amore. [Vide III. 6.]

Si post verbum impersonale nomen sequatur ad

suppositum pertinens, erit accusativus; ut *Malo dici divitem, quam avarum haberi. Præceptoris interest esse probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente justum.* Sed hic frequentissime Græcos imitantur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* [Vide III. 7.] illa vero, *Non vacat mihi esse quieto; Licet esse beatis;* Latinos canones excedunt, ut in Hellenismo dicitur. [Vide II. 6. 2. et IV. 12.]

De verbis Participialibus, Gerundis, et Supino.

A *Mandi, amando*, quum accusativum habent; *Geronda* verba dicuntur, eo quod à passivo participio in *us* gerantur et gubernentur. [At Vide ad I. 15. init. et ad III. 8.]

Olim à participio in *us* quatuor voces gerebantur, quæ regerent accusativum; ut *Petendum est causas: Petendi causas: Ad Petendum causas: Petendo causas.* Nunc vero vocibus in *di* et *do* dabis accusativum. Nam *habendum est canes, et ad legendum libros*, nimis antiqua sunt.

Cæterum voces in *di, do, dum*, si accusativum non habeant, passive significant, sunt enim participia passiva in neutrali terminatione: [Vide ad III. 8. init.] In quibus deest substantivum aliquod, aut nomen verbi, quod est infinitum; ut, *Legendum est, scilicet, legere*: nam quemadmodum (teste Prisciano) *bona est lectio, et bonum est legere*, non differunt; sic *tempus est legenda lectionis, et tempus est legendi* idem sunt. Aliquando tota oratio pro substantivo est; ut, *Creditum est, vel credendum est, Ciceronem fuisse poetam.*

Deest quoque substantivum illis, quæ solent conturbare Grammaticos; ut, *Missus est Athenas erudiendi gratia, scilicet, erudire, quod est eruditionis. Virgo maturuit nubendo, scilicet, nubere, id est, nuptui. Cantando rumpitur anguis, id est, cantando carmine. Uritque videndo foemina, id est, visu facto, quasi videndo videri, dum videtur.* Sallust. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum, scilicet, imperare, id est,*

ut imperaretur, vel, ad sibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias. Inter agendum capras*, et ante domandum *boves*, non dicimus: sed ante domandum, scilicet, domare. [Vide III. 8. 1.]

Amatum, Verbum *Supinum* dicitur, quod *supine*, id est, negligenter agat, ac pene otiosum ac supervacuum sit: semper jungitur verbis motum ad locum significantibus; ut, *Cur te is perdidit? Latebras quaesitum venisti. Admitte spectatum.* [Vide III. 9.]

Vox *iri*, in passiva tantum huic supino conjunctum, non significat motum, sed idem quod passivum infinitum, cujus est supinum; ut, *Credo librum, vel carmina, lectum iri*, id est, legi. [At Vide III. 11.]

De Participiis.

Participia suorum verborum casum admittunt. [At Vide ad I. 15. init.] Junguntur aliis verbis, sed praecipue Substantivo, per omnia tempora: et cujus temporis verbum fuerit, ejusdem fere et participium erit; ut, *Excita dormientem; excitavi dormientem; excitabo dormientem. Dicturus fui, dicturus ero. Jussus feci, jussus faciam. Abstiniui a causis agendis; abstinebit a causis agendis.* [Vide I. 15. 2. etc. et III. 10. 2.]

Primum participium passivum significat passionem: praeter pauca, quae ab activis in OR descendunt; ut *Amplexus hominem; Pertæsus ignaviam*: Quaedam actionem et passionem, sed diversa syntaxi; ut, *Comitatus illum*, et *comitatus ab illo. Pransus, cœnatus, potus*, nomina sunt.

Participium in *dus* perpetuo passionem significat, ut, *Plectendus, pœnitendus: veniendum est; dicendi; cantando; ad orandum.* Frustra quaerit Valla, quando admittat, aut respuat praepositionem; nam sequitur suum substantivum; ut, *Accepi puerum docendum: et accepi ad puerum docendum pecunias. Currit iterandam viam; et currit ob praemia obtinenda.* [III. 10.]

De Participialibus.

Participia tribus modis fiunt nomina: Constructione; ut *Doctus juris. Juris peritus. Alieni appetens. Amans uxoris. Tempus est legendi librorum*: [Vide III. 8. et 10.] Comparatione; ut, *doctior, amantior*: Compositione; ut, *indoctus, indiligens*.

Sunt quædam nomina quæ participia videntur, ut *Populabundus agros; Vitabundus castra hostium*: item alia, *Ocreatus, Laureatus, Tunicatus*: sed hæc à nomine, non à verbis, dicuntur. Et illa antiqua; *Quid tibi hanc tactio est? Quid tibi hanc rem curatio est?* forte deest *κατά*.

De Præpositione.

Præpositio ante verbum non semper intrat compositionem, sed fertur in casum ulteriorem; [At Vide ad III. 3. 6. et 10. in extr. et 5. 2.] ut, *Hercules interfuit homines*; et *Homines interest societas*. Cicero, *Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, aut futura est*. Seneca, *Nihil interest, hos, et illa*. Horat. *Villa, quæ superest Claudi cauponas*: idem, *Ne quid medios intercinat actus*: idem, *Cum sol Oceano subest*. Cicero, *Hic tibi Cato rostra advolat*. Tacitus, *Advolvitur genua illius*. Horat. *Utinam intererrent nuda leones*; idem, *Desine interludere virgines*. Cæsar, *Exercitum Rhenum traducere*. Livius, *Hæ Siculorum querelæ domos primum nobilium circumlatæ*. Sic, *Interfluere urbem, mænia, exercitum*, apud Curtium: sic *Mea interest; Vestra interfuit*; pro, est inter mea, scilicet negotia. Et hæc ad Anastrophen sunt referenda.

Præpositionum quædam semper *accusativo* hærent, ut, *ad apud*, ect. quædam semper *ablativo*, ut diximus: hæc vero sunt dubiæ, *in, sub, super, subter*, et *clam*.

In, significans motum seu transitum, accusativum regit, ut, *Via ducit in urbem. Hanc mihi in manum*

dat: et cum actio differtur, ut *In diem ifluc erit. Præfens in tempus omittat*: et cum capitur pro *contra* vel *erga*, ut, *Ingraus in præceptorem; In parentem pius*. Cum significat aliquid in loco fieri, regit ablativum, ut, *Ego in portu navigo*.

Sub, si motum significat, accusativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatae sunt tuæ*. Sine motu frequentius Ablativum; ut, *Sub pedibus. Sub iudice*. Dicimus, *sub idem tempus et sub ipsa die*. Aliquando subintelligitur; ut *Cæsare duce; Platone magistro*; id est, sub Cæsare, sub Platone.

Super, pro de, Ablativum poscit; ut *Multa super Priamo rogians, super Hectore multa*. Cic. *Sed super hac re nimis*. In reliquis fere accusativum; ut, *Fama super æthera notus*. Dicimus *super fronde*, et *super arbore*, si quietem significamus: *super arborem*, si motum.

Subter, poetice tantum reperitur cum ablativo; ut, *Subter densa testudine*.

Clam, et *Clanculum*, Accusativo junguntur; ut, *clam uxorem*, apud Plautum; *clanculum patres*, apud Terentium: cæterum ablativo magis gaudent.

[At Vide I. 16. 1.]

De Adverbio

Adverbia nullum omnino casum regunt, nisi pro Anomine capiantur; ut *Crurum tenuis. Abunde gloriæ*. [Vide II. 3.] *Ubique gentium. Satis testium. Pridie ejus diei. Postridie ludorum*. In reliquis est ellipsis; ut, *O curas. Hei mihi. En Priamus. Ecce homo. Heu me. Væ victis*.

Ubi significat locum sine motu: cui respondent, *hic, istuc, illic, ibi, intus, foris, utrobique, passim, nusquam, infra, subius, nec*, [f. *necubi*.] *ubiubi*. Respondent etiam genitivi propriorum locorum finiti in *æ*, vel *i*; ut *Romæ, Toleti, Ægypti, Cypro, Siciliae*. Item, *domi, militiæ, belli, humi*; in cæteris respondemus per ablativum, expressa vel

tacita præpositione ; ut , *Rure est ; in toga ; in pace ; Athenis , Carthagine , Elide , Ptolemaïde.*

Quo significat motum ad locum : cui respondent *huc , istuc , illuc , eo , illo , intro , foras , quoquo , peregre , obviam* : et accusativi locorum , expressa vel tacita præpositione ; ut , *Eo Romam , vel in Romam. Venit Italiam.* Sic *rus , et domum , vel , in domum , urbem , hortum , larem.*

Qua , significat motum per locum : cui respondent *hac , istac , iliac , quaquā , quacunque , quavis , quaquaversus* : et ablativi cujusvis loci , tacita præpositione ; ut , *Vagatur Italia. Vehitur flumine , vel per flumen.*

Unde , id est , a quo loco : cui respondent *hinc , istinc , illinc , inde , eminus , cominus , alicunde , necunde , foris , undecunque* : et ablativi cujusvis loci , expressa vel tacita præpositione ; ut , *Cælo , de cælo. Roma , de Roma.* Sed si ablativus sit personæ , non erit sine præpositione ; ut , *Unde emisti ? a mercatoribus. Unde est puer ? a fratre.*

Quorsum , ad locum et ad alia refertur : cui respondent *horsum , istorsum , sursum , deorsum , rursum , prorsum , dextrorsum , sinistrorsum , aliorsum , retrorsum , introrsus , quoquoversus , venum , pessum.*

De Conjunctione.

Conjunctionis officium est , *sententias connectere* ; non similes casus , aut verba , ut , *Emi librum drachma , et minoris , scilicet , pretio emi.* [Vide I. 18. et II. 14.]

LAUS DEO.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Section of faint, illegible text in the middle of the page.

Section of faint, illegible text in the lower middle of the page.

Section of faint, illegible text at the bottom of the page.

DIATRIBE
DE
VERBO
CERNO:

In qua cum omnes verbi ejus significationes
justo et debito ordine proponuntur,
auctoritatibusque firmanur: tum etiam
phrasis illa singularis, et multum vexata,
cernere hæreditatem, accurate exponitur.

DIATRIBE

DE

VERBO

CERNO:

CERNO, *crevi, cretum, cernere*, proprie est separare, vel sejungere; quod non solum composita, *discerno, excerno, secerno*; sed etiam derivata, *criais* (sic dictus nimirum, quod acu et pectine discernatur) et *cribrum*, satis ostendunt. Eadem est notio verbi κρίνει apud Græcos; a quo Latinum *cerno*, per literarum metathesin, formatum est. Homer. II. E. v. 511. Κρίνει καρπὸν τε καὶ ἄχνας. i. e. *separat frumentum et paleas*: ventilabro scilicet. Nam de ventilatione ibi loquitur poëta. χωρίζει interpretatur brevis Scholiastes Homeri: Eustathius διαχωρίζει. Utrumque significat *separare*, ut constat. Vide etiam Hesych. v. Κρίνειν, et v. Κρινεῖς. Notandum autem est, et κρίνειν apud Græcos, et *cernere* apud Latinos, tantum dici de separatione illarum rerum, quæ male mixtæ et confusæ sunt, et separatione indigent: veluti si dicas, *Cernere frumentum cribro: Cernere litem*, etc. Hinc invenuste et barbære quis dixerit, *Cernere concordiam fratrum*, pro *dirimere*: aut, *Mors crevit amantes*, pro *separavit*: et alia hujus generis. Ejusmodi enim res recte et bene junguntur; male autem separantur. Et ne ad omnia quidem, quæ male mixtæ et confusæ sunt, pertinet verbum *cernendi*; sed (quod quidem ad res corporeas attinet, quæ vel

manu, vel instrumentis manu factis separantur) usu tantum refertur ad separationem illam, quæ fit *cribro*: unde phrases illæ, *Cernere cribro*, et *per cribrum*. Plin. H. N. 33. 5. *Tunditur in pila, deinde tenui cribro cernitur*. Idem lib. 18. c. 11. *Gypsi pars, quæ transit, arctiore cribro cernitur*. Ovid. de medic. fac. vs. 62. *Protinus innumeris omnia cerne cavis*. Ubi per *innumeros cavis* (i. e. foramina) *cribrum* designat. Sic idem *ibid.* vs. 89. *Hæc ubi contrieris, per densa foramina cerne*. Cato de R. R. c. 107. [al. 108.] *Quam minutissime per cribrum cernere*. Pallad. in Novembr. Tit. 22. *Cinis bene cretus*.

(2) *Cernere* absolute et simpliciter pro dividere, vel separare, usurpasse videtur Manil. lib. 1. vs. 634. ubi de Circulo meridiano inquit: *Et paribus spatiis occasus cernit et ortus*. I. e. (ut exponendum videtur) dividit, separat, discernit. Sed cum proxime præcedat: *Discernitque diem, sextamque examinat horam*: insuavem ταυτολογίαν admisisset poëta, si proximo post versu *cernit* iterasset pro *discernit*. Quare videndum annon potius locus ille sic interpretandus sit: *A paribus intervallis spectat, vel adspicit ortus et occasus*: id est, pari intervallo distat ab ortu et occasu. Nam præpositio *a*, vel *ex*, in talibus loquendi generibus interdum omitti solet.

(3) A notione *cribrandi* verbum hoc ad alia transfertur: veluti ad visum; notatque clare et distincte aliquid videre; sive rem a re visu discernere. Hinc *cernere* plus est quam *videre*: quoniam potest quis e. g. hominem e longinquo *videre*, licet eum nondum *cernat*, id est visu dignoscat. Loquor autem hinc de propria ejus verbi vi et notione. Quin enim sæpe pro *videre* simpliciter et sine discrimine ponatur, dubium non est. Terent. Adel. 3. 3. vs. 85. *Est-ne Hegio tribulis meus? Si satis cerno, is hercle est*. I. e. si visu hominem satis dignosco. Horat. 1. Sat. 3. vs. 26. *Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum*. Propert. 1. 5. vs. 14. *An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Atque Asiæ*

veteres cernere divitias. I. e. oculis lustrare, vel visum ire. Cic. 1. Tusc. Q. c. 20. *Nos ne nunc quidem oculis cernimus ea, quæ videmus.*

Notandum hîc est, *crevi* et *creveram*, pro *vidi* et *videram*, non dici; sed tempora illa pertinere ad notiones eas, de quibus infra, num. 8. 9. et 10. agetur. Scio quidem Priscianum *crevi* pro *vidi* accipere in loco illo Titinnii: *Ut pueras has noctu suspirare crevi.* Sed an Prisciani interpretatio recte se habeat, ex tam brevi fragmento hodie judicare non licet. Id saltem affirmare non dubito; apud eos, qui hodie adhuc exstant, Scriptores Latinos, *crevi* pro *vidi* nusquam legi; quamvis *cernere* pro *videre* in aliis temporibus plus millies apud eosdem occurrat. Nam quod idem Priscianus *crevi* pro *vidi* usurpari putat in Plauti Cistellaria; manifesto fallitur: ut monebitur infra num. 8.

(4) Per translationem a visu ductam dicitur etiam, *cernere animo*, sive *mente*: quod vel significat, rerum, quæ re vera non existunt, neque unquam existerunt, imaginem cogitatione sibi fingere: vel rerum, quæ existunt, tam corporearum, quam incorporearum, formam, vel speciem (quam *ιδέα* Græci vocant) animo informare et concipere. Cic. 4. in Catil. c. 6. *Cerno animo sepulta in patria insepultos acervos civium.* I. e. videor mihi videre; ut paulo ante dixerat. Vel, animo et cogitatione mihi fingo. Non loquitur enim de re, quæ re vera evenerat, sed quam eventuram fuisse dicit, si Catilina patriam oppressisset. Idem ad Famil. 5. 12. *Cerno jam animo, quanto omnia uberiora futura sint.* Idem 1. de Nat. Deor. c. 18. *Non sensu, sed mente cernitur.* Idem in Topic. c. 5. *Sunt quæ tangi, demonstrative non possunt, cerni tamen animo atque intelligi possunt.* Et absolute, *Cernere*, pro animo cernere. Petron. c. 122. *Cerno tua, Nile, gementia clostra, Actiacosque sinus.* i. e. animo cerno. Propert. 2. 13. vs. 37. *Cerne ducem, modo qui fremitu complevit inani Actia.* I. e. animo respice, vel animi cogitationem refer ad Antonium, qui, etc.

(5) Est et altera translatio a visu ducta; per quam *cerni* dicuntur ea, quæ per indubitata experimenta, indicia, sive argumenta evidenter nobis apparent, seu clare a nobis cognoscuntur; adeo ut de iis aque certi simus, ac si oculis eadem cerneremus. Hoc sensu et verbum *video* frequentissime usurpari constat. Sic quamvis cæco dicere liceat, *cerno*, vel *video Deum esse*: i. e. liquido mihi apparet, vel clare cognosco et intelligo Deum esse. Item, qui amici alicujus fidelitatem re ipsa experitur, dicere possit: *Nunc cerno, te esse fidelem amicum*. I. e. experimento cognosco. Ovid. 1. Pont. 5. vs. 5. *Cernis, ut ignavum corrumpant omnia corpus*. Liv. 37. 33. *Ea res Romanis auxit animos, concessum sibi transire cernentibus in Asiam*. Idem lib. 25. c. 3. *Cum rem invisam infamemque cernerent*. I. e. certis indiciis compertam, vel cognitam haberent. Ennius apud Cicer. de Amicit. c. 17. *Amicus certus in re incerta cernitur*. I. e. experimento cognoscitur. Cic. Partit. Orat. c. 23. princ. *Atque hæc quidem virtutes cernuntur in agendo*. I. e. positæ sunt in agendo. Terent. Andr. 1. 1. vs. 108. *Tum illa, ut consuetum amorem facile cerneret, rejecit se in eum flens*. I. e. perspiceres. Cic. 1. de Offic. c. 20. princ. *Fortis animus duabus rebus maxime cernitur*. I. e. spectatur, cognoscitur, apparet.

(6) Per tertiam translationem a visu ductam, *Cernere* interdum ponitur pro respicere, vel rationem habere. Cic. 1. de Leg. c. 18. *Gratus est, qui in referenda gratia non suum commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit*. Idem 5. Tusc. Q. c. 8. *Hæc res genere, non numero cernuntur*. I. e. in his rebus spectandis habetur ratio generis, non numeri. Idem in Topic. c. 21. *Causa certis personis et locis cernitur*.

(7) Si Nonio (cap. 4. n. 69.) credendum est, *cernere* pro *audire* etiam usurparunt veteres. Sic enim verbum hoc interpretatur in loco illo Accii: *Quid agam? vox illius certe est: idem omnes cernimus*. Fateor quidem, verbum *cernere*, si propriam ejus vim

Vim et notionem spectes, non minus ad auditum, aliosque sensus, quam ad visum transferri posse. Uti enim *cernere*, cum ponitur pro *videre*, proprie est, oculis objecta visu discernere: sic etiam, qui clare aliquid audit, per eandem metaphoram dici posset, *auribus sonos cernere*, i. e. discernere. Sed tamen, quoniam significationes vocum non ex analogia, sed usu æstimandæ sunt, et nusquam alibi notionis hujus vestigium apud veteres exstat; Nonium (qui sæpe in vocum interpretationibus delirat) minime hic audiendum esse censeo. Cæterum, *cernimus* in dicto loco Aecii, non tam significat *judicamus*, ut vir Clariss. ad Sanctium, interpretatur (nam significationem illam verbo isti male tribui, postea ostendetur) quam, *intelligimus*, vel *clare cognoscimus*: de qua notione egimus paulo superius num. 5. Quod si tamen quis interpretationem illam *judicamus* eo hic defendere velit, quod *vox* auribus *judicari* recte dicatur: eadem ratione vicero, verbum *cernere*, ubicunque ponitur pro *videre*, simpliciter etiam exponi posse per *judicare*; quoniam et *oculis* *judicari* res dicuntur. Imo, si hæc ratio procederet, pro quibusvis aliis sensuum verbis (ut *videre*, *gustare*, *olfacere*, etc.) τὸ *judicare* vicariam operam præstare posset: quoniam in nullo non sensu mens *judicat*; dum res sensibus perceptas a se invicem discernit. Sed falsum est posterius: ergo et prius.

(8) *Cernere* interdum idem est, quod *decernere*, *constituere*; sive de re, ante nobis ambigua, certa voluntate et consilio aliquid statuere: quo sensu ei contrarium est τὸ *deliberare*: uti *certum* (quod est a *cerno*) opponitur dubio et incerto; quale est id, quod in deliberatione versatur. Qui enim *deliberat*, nondum certi quid statuit, vel elegit; sed postquam *deliberare* desiit. Tunc enim demum consilio, vel certa voluntate discrimen statuit inter res antea dubias, et quasi confusas: sive discernit res, quas in animum induxit, seu facere constituit, ab iis rebus, circa quas indifferenter se habet. Unde apparet, quam male viri docti notionem *deliberandi* verbo huic *cernere*

tribuant: qua de re iterum mox monebimus, ubi phrasin illam, *Cernere hæreditatem*, exponemus. Notandum autem est, *cernere* dicta notione Scripto-ribus Latinis ante Ciceronem potius usurpari, quam ipsi Ciceroni, aliisque, qui ipsius tempore, et postea vixerunt: quippe qui compositum *decerno* ejus loco adhibere solent. Plaut. Cistell. I. I. vs. I. *Te mihi amicam esse crevi*. I. e. apud animum meum statui, vel (ut Varro de L. L. lib. 6. hunc ipsum locum Plauti exponens, interpretatur) *constitui*. Male autem Priscianus, et qui eum sequuntur, *crevi* in hoc loco Plautino interpretantur, *vidi*, vel *perspexi*. Nam verbum *cernere*, cum ad visum oculorum (ut num. 3.) vel per translationem inde ductam, ad liquidam rerum cognitionem (ut num. 5.) refertur, non agnoscit præterita *crevi*, et *creveram*: quod et supra jam monuimus; et vel aurium judicio quilibet facile deprehendere poterit. Lucilius apud Nonium c. 4. n. 69. *Postquam præsidium castris educere crevit*. I. e. decrevit. Cic. 3. de Leg. c. 3. ubi priscas legum formulas imitatur: *Cum Senatus creverit, populusque jusserit*. Et paulo ante: *Quodcunque Senatus creverit, agunto*. Tacit. 15. Ann. c. 14. *Illum locum, tempusque destinatum esse, quid de Armenia cernerent*. I. e. decernerent.

Huc etiam pertinet phrasin illa celebrata, multumque vexata, *cernere hæreditatem*, quam ex antiquissimo jure civili posterior atas retinuit. Hujus vis ut recte percipiatur, sciendum est, nomine *hæreditatis* apud Jctos non solum designari bona hæreditaria; sed etiam jus adeundæ hæreditatis; sive (ut definitur in Leg. 24. ff. de V. S. et Leg. 62. ff. de R. J.) successionem in universa bona, quæ defunctus habuit. Hinc uti *cernere bellum, expeditionem*, etc. idem est, ac bellum, expeditionem, etc. decernere: sic, *Cernere hæreditatem* proprie nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere, seu constituere. Varro lib. 6. de L. L. *Hæres cum constituit se hæredem esse, dicitur CERNERE; et cum id fecit, CREVISSE*. Ad hanc notionem propriam

et principem (rarius tamen usitatam) referri potest illud Livii lib. 40. c. 8. *Vivo et spirante me hæreditatem meam ambo et spe et cupiditate improba crevistis.* i. e. hæreditatis meæ aditionem per cupiditatem improbam decrevistis: quod est (si sensum spectes) hæreditati meæ improbe inhiastis. (b.) Et sicut compositum *decernere* non solum ad nudam animi destinationem refertur; sed sæpe etiam significat, id, quod apud animum statueris, verbis declarare, sive (ut exponit Donatus ad Terent. Andr. 1. 5. vs. 3.) *certam de rebus sententiam proferre*: et *Decretum* plerumque est, sententia verbis prolata, vel scripto consignata: ita etiam *Cernere hæreditatem* apud JCros significat, consilium suum de adeunda hæreditate solenniter, seu certa verborum formula declarare. Ulpian. Instit. Tit. 22. n. 28. *Cernere est, verba cretionis dicere ad hunc modum: Cum me Mævius hæredem instituerit, eam hæreditatem adeo cernoque.* Plin. Jun. lib. 10. epist. 79. *Rogavit me testamento, ut hæreditatem suam adirem cerneremque.* Ubi *adire* et *cernere* ex vetere et recepta formula, modo ex Ulpiano tradita, conjunguntur; et quidem ita, ut *adire* ponatur ante *cernere*: quod notandum propter eos, quibus *cretio* olim *aditionem* præcessisse existimatur. Nimirum *cretio* non aliter differt ab *aditione* hæreditatis, quam species a genere. Nam *aditur* hæreditas quovis modo: id est, tam animo et consilio, quam verbis, et ipso facto.: (nam fallitur utique Bosius in Notis ad Cic. ad Attic. 13. 46. qui *aditionem* potius animi et consilii, quam facti esse putat) at *cernitur* solenni tantum et certo quodam modo. Hinc qui hæreditatem *cernit*, etiam *adit*; sed non semper qui *adit*, etiam *cernit*. Nam *adire* etiam dicitur, qui verbis simpliciter declarat, se hæredem fore: at qui *cernit*, id ipsum facit solenniter, id est, certa verborum formula, et præterea testibus præsentibus: ut discimus ex Varrone lib. 5. de L. L. et Cicerone ad Attic. 13. 46. ubi consule Interpretes, et præcipue Malaspin. qui licet ex Varrone recte observet, *to cernere*, in phrasi illa *cernere hæredi-*

tatem, proprie significare *constituere*; postea tamen, quod miror, *jus deliberandi* et *cernendi* plane confundit; quasi *deliberare* et *cernere* idem sit: quod tamen falsissimum est. Sed redeo ad exempla. Cic. ad Attic. 11. 12. *Literas tuas accepi pridie Nonas Februar. eoque ipso die hæreditatem crevi.* Absens nimirum, et per epistolam, in qua formula *cretionis* scripta erat. Idem ad Attic. 13. 46. *Nunc mittendum est, ut meo jussu cernat.* Idem 2. contra Rull. c. 15. *Quam hæreditatem crevimus.* (c.) Hinc autem apparet, *cernere hæreditatem* veteribus non fuisse simpliciter idem, quod *adire hæreditatem*: quamvis non nesciam, apud Festum legi: *CREVI, modo hæreditatem adii: modo*, etc. Ex illa enim interpretatione nihil certi colligi potest: quoniam et qui *cernit* hæreditatem, laxiore notione eam *adit*: ut jam supra diximus. Nihilominus *cretio* differt ab *aditione*: ut itidem supra expositum est. In metaphoricis tamen, sive allegoricis locutionibus, phrases illæ, *cernere*, et *adire hæreditatem*, promiscue et sine discrimine adhiberi possunt: veluti apud Ciceronem Epist. ad Famil. 9. 14. *A te peto, ut me hanc falsam quasi hæreditatem alienæ gloriæ cernere sinas.* Ubi ad sensum nihil interest, sive *cernere* hæreditatem dicas, sive *adire*. Idem ad Attic. 6. 1. *Is fratris Appii erga me amorem cum reliqua hæreditate crevit.* I. e. hæreditario jure adeptus est. Liv. 40. 8. *Vivo et spirante me hæreditatem meam ambo et spe et cupiditate improba crevistis.* Quam phrasin jam supra exposuimus.

Obiter hinc monendus est Lector, viros doctos, tam Jctos, quam Criticos, vulgo existimare, (1) *cernere hæreditatem* proprie esse, *deliberare*, utrum expediat hæreditatem *adire*, nec ne; et plerumque, vel sæpe (ex consequenti nimirum) hæreditatem *adire*. Et quidem dictam notionem *deliberandi* phrasi huic proprie inesse, probare conantur auctoritate Ulpiani, qui Instit. Tit. 22. n. 27. *Cretionem* his verbis de-

(1) Vide Sanctium in Minerva, p. 586. et seqq. Edit. Francquer.

finit: *Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto hæredi ad deliberandum, utrum expediat ei hæreditatem adire, nec ne, veluti, Titius hæres esto, cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exhæres esto.* Sed ne dicam (quod jam supra demonstravimus) notionem *deliberandi* a verbo *cernere* alienam esse, neque ei recte accommodari posse; quis non videt, definitionem Ulpiani laxiorem esse, et ad vulgarem popularemque notionem tantum accommodatam, neque tam ipsam *cretionem*, quam adjuncta ejus tangere? Quis enim alioqui ferret, *cretionem* dici *certorum dierum spatium*; cum nulla omnino temporis notio vocabulo huic per se insit? Certe ipse Ulpianus paulo post, ubi notionem verbi *cernere* arctioribus finibus circumscribit, nullam *deliberationis* mentionem facit; ut ex loco ejus supra adducto patet. Sed quid multa? Si *cernere hæreditatem* proprie est, de hæreditatis aditione deliberare; mirum est, veteres ne semel quidem phrasin hanc eo sensu usurpasse. Dic enim, sodes, apud quem veterum, formulæ huic simile quid unquam tibi lectum fuerit: *Titius hæreditatem repudiavit, postquam centum diebus eam crevisset*: i. e. de ejus aditione deliberasset. Sane qui ejusmodi sermonis stribiginem auctoritate veterum defendendam suscipere velit; incassum plane laboret. Quare formulæ illius apud Ulpianum: *Cernito in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exhæres esto*: sententia hæc est: *Decernito, vel constituito* (vel potius ex sensu juris, atque adeo ex consequenti, *solenniter et conceptis verbis hæreditatem adito*) *intra dies centum proximos: et nisi ita constituerit, vel adierit, exhæres esto.* Sane si *cernere* ibi proprie significaret *deliberare* (significare autem debet, si superioribus verbis Ulpiani, cum quibus dicta formula per particulam *veluti* connectitur, accurata definitio *cretionis* continetur:) hæres, qui statuto tempore deliberasset quidem, sed nondum constituisset, seu solenniter adisset, non foret exhæres; sed integrum ei foret, etiam post elapsam centum dierum spatium hæredi-

tatem adire : quia scilicet satisfacisset voluntati defuncti, qui eum deliberare, non autem constituere, vel adire intra illud tempus jussisset. Sed hanc fore ridiculam dictæ formulæ interpretationem, et sensui juris prorsus contrariam, quis non videt?

(9) *Cernere* interdum significat, controversiam, vel litem dirimere; sive rem aliis ambigam, et in controversia positam, dijudicare: quo sensu Judex, Sors, et Mars rem *cernere* dicuntur. Pacuvius apud Nonium c. 4. n. 69. *Æquum est quod postulas: jurati cernant.* Ubi *cernere* est, sententia, vel decreto rem dijudicare. Liv. 43. 12. *Priusquam id sors cerneret.* I. e. rem ambigam quasi dijudicaret, et suam cuique Consuli provinciam assignaret. Ennius apud Cicer. lib. 1. de Offic. c. 12. *Ferro vitam cernamus uterque.* I. e. controversiam de vita ferro dirimamus. Potest tamen hoc exemplum etiam referre ad num. seq. Sic etiam dicere licebit, *Mars, vel arma hanc rem cernent*: quo sensu compositum *Decerno* eleganter adhibet Livius lib. 32. c. 31. ubi ait: *Omissa spe per unam dimicationem rei decernendæ.* Et lib. 5. c. 55. *Rem dubiam decrevit opportune emissa vox.*

(10) Et quoniam dimicatione et armis controversiæ *cernuntur*, i. e. dirimuntur: hincposito consequente pro antecedente, *cernere* etiam significat pugnare, dimicare, armis contendere: quo sensu Græci quoque verbum *κρίνειν* adhibent: veluti cum dicunt, *κρίνειν πολεμον, μάχην*, etc. vel, ut Homerus loquitur, *κρίνεσθαι Ἀπύ*: de qua re consule Lexica Græca; itemque Joh. Fr. Gronov. ad Liv. 7. 9. Dicitur autem vel absolute *cernere*, pro dimicare: vel cum accusativo cognato, *cernere certamen, bellum*, etc. vel cum accusativo rei de qua certatur; ut, *cernere vitam*: vel cum ablativo instrumenti, quo pugnatur; ut, *cernere armis, ferro*, etc. vel denique cum ablativo, et præpositione *pro*, et *de*; ut *cernere pro patria: cernere de vita.* Cælius Ciceroni lib. 8. ad Famil. epist. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur.* Sic enim accuratiores Editt. ibi habent *pro certetur.* En-

nitis apud Serv. ad. 12. *Æn.* vs. 709. *Olli cernebant magnis de rebus agentes.* Plaut. *Trin.* 2. 4 vs. 78. *Ibi de divinis atque humanis cernitur.* Priscian. in *Argum.* 2. *Amphitr.* Plaut. *Pro patria Amphitruo dum cernit cum hostibus.* Virg. 12. *Æn.* vs. 709. *Inter se coisse viros, et cernere ferro.* Senec. *Epist.* 58. hunc ipsum locum Virgīlii adducit, ut probet, olim *cernere ferro* dictum fuisse pro *decernere ferro*: unde discere licet, ipsius ævo simplex *cernere* eo sensu non amplius frequentatum fuisse. Accius apud Nonium cap. 4. n. 69. *Qui armis secum vellet cernere.* Plaut. *Cas.* 3. 1. vs. 2. *Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur.* Sic, *Cernere bellum*, apud Lucret. lib. 4. vs. 969. et lib. 5. vs. 393. quod eodem modo dictum est, quo *κρίνειν πόλεμον* apud Græcos. Ennius apud Cicer. lib. 1. de *Offic.* c. 12. *Ferro, non auro vitam cernamus uterque.* Idem apud Nonium cap. 4. n. 69. *Ter sub armis malim vitam cernere, quam semel parere.* Quo in loco Nonius *vitam cernere* inepte interpretatur *vitam amittere*. Nam *cernere vitam* ibi significat, *cernere de vita*; sive litem de vita armis dirimere: ut jam exposuimus num. præced. Par est constructionis ratio, cum dicitur, *Certare aliquam rem*, pro, *certare de aliqua re*: quo genere loquendi usus est Volcatius Sedigitus apud Gell. 15. 23. [al. 24.] *Multos incertos certare hanc rem vidimus, Palmam poëtae Comico cui deferant.* Item Horat. 2. *Sat.* 5. vs. 27. *Magna minorve foro si res certabitur olim.*

(II) Singulare est loquendi genus apud Sil. Ital. lib. 4. vs. 607. *Inhonoratam cernere mortem.* Pro oppetere mortem: ex consequenti nimirum. Nam *cernere mortem*, proprie est, mortem decernere, sive moriendi certum esse: quam destinationem, sive consilium, ipsa mors demum consequitur. Confer supra num. 8. Notandum tamen est, in quibusdam Editr. Silli pro *cernere mortem*, legi, *perdere mortem*: quam lectionem agnoscit etiam J. Fr. Gronovius ad Senec. *Agamemn.* vs. 519. ubi locum hunc Silli citat.

(12) Et quoniam verbum κρινεῖν apud Græcos (cui nostrum *cerno* originem suam debere supra diximus) præcipue significat *judicare*; hinc Festus, Nonius, et omnes, quod sciam, recentiores, *cerno* eandem significationem simpliciter tribuunt. Sed (ut accuratiore examine deprehendi) notio verbi *judicare* recte accommodari nequit nostro *cerno*: quod proinde hac in parte ex usu verbi Græci κρινεῖν minime judicandum est. Sic ex. gr. tritum est loquendi genus, *quid judicas de hac re?* i. e. quanam est tua hac de re opinio, vel sententia: pro quo barbare dixeris, *quid cernis de hac re?* Pariter pro illo, quod est apud Terent. in Eun. 1. 2. *Judicare aliquem ex aliorum ingenio*: dicere non liceat, *cernere aliquem ex aliorum ingenio*. Præterea notandum est, interdum quidem pro *cernere* salvo sensu adhiberi posse *judicare*: attamen alterum ab altero non parum differre, si singula ex propria notione et significationis vi spectes. Sic e. g. in loco illo Terentii supra citato (num. 5.) *Tum illa, ut consuetum amorem facile cerneret, rejecit se in eum flens quam familiariter*: si quis pro *cerneret* dixerit *judicaret*; ad sensum parum; ad propriam autem vocum notionem multum interest. Nam cum dico *cerneret*; translatio sumpta est a visu oculorum (ut num. 5. exposuimus) hoc sensu: Ut consuetum amorem facile cognosceres et perspiceres; vel, ut consuetus amor non minus evidenter tibi appareret, quam si oculis eum *cerneret*: quæ vis et notio verbo *judicare* minime inest. Unde falleretur utique, qui in ejusmodi generibus loquendi *cernere* proprie idem esse censeret, ac *judicare*. Pariter in loco illo Terentii, supra (num. 3.) adducto: *Si recte cerno, Hægio est*: a sensu quidem non aberrabit, qui pro *recte cerno*, dixerit, *recte judico*, (nam et *oculis judicari* res dicuntur) attamen magnopere erraret, qui, ubi propria vis et notio vocis *cerno* explicanda esset, eam non ad visum oculorum, sed ad iudicium animi ibi referre vellet. Quare (ut rem in pauca conferam) sic censeo; notionem *judicandi* verbo *cernere* non convenire, nisi quatenus *judicare* etiam

ponitur pro, rem controversam, vel litem adjudicare: ut in Epistola Cœlii ad Ciceronem lib. 8. ad Famil. 14. *Has discordias ferrum & vis judicabit*: i. e. adjudicabit, vel dirimet. Et quamvis τὸ *cerno* videatur etiam exponi posse per *judico*, quatenus refertur ad notionem illam, de qua num. 8. egimus: minus recte tamen quis notionem illam specialem per verbum multo generalius exponat: præsertim cum in promptu sint verba *constituere*, et *decernere*, quæ propius rem tangunt. Quod autem ad verbum Græcum κρινεῖν adinet (unde Latinum *cerno* ortum est) fateor quidem illud notione *judicandi* maxime frequentari; sed hac in parte verbum *cerno* matrem non referre, vel inde apparet, quod Latini id, quod Græcis est κρινεῖν, appellare soleant *judicare*; et qui Græcis est κριτής; Latinis non dicatur *cretor*, sed *judex*; et κρισις, non *cretio*, sed *judicium*. Quare uti hîc usus (penes quem est jus et norma loquendi) notionem, quæ τῷ κρινεῖν vel præcipue inest, verbo *cernere* adjudicavit; ita vicissim eidem tribuit notionem *videndi*, qua Græcum κρινεῖν caret.

Hæc de verbo *Cerno* paulo fusius exponere volui: eam præcipue ob causam, ut specimen aliquod exhiberem, secundum quod novus, et (nî fallor) accuratus linguæ Latinæ Thesaurus (quo nomine hodie vulgo *Lexica* insigniri solent) confici posset. Fateor quidem rem difficillimam esse, cum principem et propriam vocis cujusque notionem semper eruere; tum reliquas significationes inde, velut a capite suo, deductas, rite distinguere, ordinare, et inter se connectere: sed et hoc affirmare non dubito, nulla alia via ad intimam linguæ alicujus cognitionem pervenire posse. Multæ enim sunt locutiones et phrases, quarum vim recte intelligere nequeas, nisi universum vocis alicujus systema, rite constructum et dispositum, ob oculos habeas. Sic φράσεως illius, supra a nobis expositæ, *cernere hæreditatem*, vis et indoles ex totius verbi *cerno* conspectu, omniumque ejus notionum connexa serie vere demum elucescit. Quin quod interdum contingat, ut propter anceps aurium judi-

cium statuere nequeas, an phrasis aliqua, per se, et separatim a reliquo quasi verbi sui corpore considerata, Latina sit, nec ne. Si enim ex. gr. in disquisitionem veniat, an Latine dici queat, *Magnitudo leonis ex ungue cerni potest*; non dubito quin plerique id negaturi sint; ideo scilicet, quia putabant, *cerni* ibi nihil aliud significare posse quam *judicari*; quo sensu mirum non est, aures Latinas phrasin illam pro barbara rejicere et aspernari. At vero si quis omnium notionum verbi hujus contextum quandam habuerit, et inde didicerit, per metaphoram a visu ductam, *cerni* etiam dici res, quæ menti evidententer apparent, seu animo clare intelliguntur; licet oculis non conspiciantur: aures ejus cum memorata phrasi, qua prius offendebantur, facile in gratiam redibunt. Sunt sexcenta alia hujus generis, quæ hic memorare possem, si id nunc agerem. Sed illis suus erit locus in Observationibus Miscellaneis in Ling. Lat. quas aliquando, si Deo O. M. ita visum fuerit, in lucem edere constitui.

FRANCISCI SANCTII
BROCENSIS,

In Inclÿta Salmanticensi Academia Rhetorices,
Græcæque linguæ Primarii Doctoris,

CAPITUM VIII. et IX.

LIB. III. MINERVÆ

CORRECTIONES.

CAP. VIII.

QUEMADMODUM in omni nomine adjectivo in
neutrali terminatione subintelligitur NEGOTIUM,
ut, Mors non est malum: *triste lupus stabulis*: sic
in participiis passivis deest verbum infinitum pro no-
mine sumptum: ut lectum est, itum est: orandum
est: tempus est orandi, in orando, inter orandum.
Hoc ignorantes antiqui Grammatici reliquos omnes
in Gerunda, et Gerundiva, et Supina, infames sco-
pulos, detruserunt. Addentes insuper se reperisse,
quod apud Græcos non reperiretur. Et ut fortius de-
mentiam constabilirent, jusserunt participia passiva
accusativis consociari: ut amandi literas, amando
literas, ad amandum literas. Hydra Lerneæ majus
hoc monstrum est, nam vix potest dici quot fœda
capita ex tam spurco capite pullularint.

Hujus tam pudendi erroris aliquas possunt causas
prætexere, quarum præcipuas enumerabo.

Primum omnium decepit illos accusativus expressus
in illis antiquis locutionibus: Varro in Rust. *Canes*

paucos et acres habendum est Idem lib. 6. Ling: Quocirca radices ejus in Hetruria, non in Latino quærendum est. Ibidem libro 8. Sic enim omnes repudiandum est artes. Lucret. Motu privandum est corpora quæque. In his, et similibus impudenter addiderunt verbum EST. Nullus enim antiquorum diceret, Arandum est arva: aut Frena suspendendum est: sed arandum arva, et frena suspendendum, ita ut Frena, et Arva sint accusativi ante verbum infinitum. Id est frena suspendi, et arva arari. Antiquissimi enim addebant tempus futurum sine numeris, et personis infinito activo, et passivo, ut amare, amavisse, amaturum, amari, amatum iri, amandum. Ut, credo fœminas amaturum virtutes: credo virtutes amandum, vel amatum iri, vel amari.

Deinde Græcæ phrasis ignorantia transversos illos egit. Nam quotiescumque in passivo verbo reperitur accusativus, deest præpositio Græca KATA. Ut invidior vestem, purgor bilem, doceor artes, poscor pacem. Participia quoque hanc rectionem admittunt: Fractus membra, purgatus bilem, purgandus bilem, purgandi bilem, inter purgandum bilem, in purgando bilem. Itaque ut recte apud poëtas invenias: tempus est purgandi bilem; aut aptum tempus purgando bilem: sic barbare dices: Tempus est purgandi vineas, et aptum purgando vineas: Horat. lib. 1. od. 2. *Cui dabit partes scelus expiandi Jupiter?* Id est expiationis circa scelera. Idem lib. 2. od. 2. *Latus regnes avidum domando spiritum.* Ut si diceret domandus spiritum, et fortasse scripsit Horat. *Domando spiritu avido*, et lib. 2. od. 10. *Rectius vives, Licini, neque altum semper urgendo, neque (dum procellas cautus horrescis) nimium premendo litus iniquum.* Hic quater deest Kata: nisi MAVIS, ut scripsit Horatius, legere: *Alto urgendo: et nimium premendo litore iniquo*, ut dixit lib. 3. od. 1. *Canendo Magistro.* Errarunt etiam male intelligendis testimoniis a se citatis, aut perperam dispungendis. Sallustius in Jugurtha: *Pauca supra repetam, quo ad cognoscendum omnia illustria, magis magisque in aperto sint.*

Dispunge sic, *pauca supra repetam, quo, ad cognoscendum, omnia illustria sint cæt.* Et illud tritum. *Hos accusando, illos occidendo totam civitatem labefactasti: tu ordina, labefactasti totam civitatem, hos labefactasti accusando, illos labefactasti occidendo.* Horat. *Venit enim magnum donandi parca juvenus.* Nullo sensu: Horat. scripsit, *venit enim magnum: donandi parca juvenus.* Id est Penelope venibat magno pretio: et juvenus erat parca donandi.

Audacissime etiam addiderunt accusativos; ubi necesse non fuit. Suetonius Julio. 80. *Quæ causa conjuratis maturandi fuit destinata negotia. Dele destinata negotia.* Idem August. 21. *Tantumque abfuit a cupiditate quoquo modo imperium, vel bellicam gloriam augendi, ut quorundam barbarorum principes, etc.* Expunge *Imperium, vel bellicam gloriam, ineptum glossema.* et paullo inferius: *quoties vellent, obsides recipiendi, dele obsides.* Ibid. 25. *Jus habuissent, tribuendi ea, quibus vellent. dele ea.* Innumera sunt hujusmodi in Suetonio, Sallustio, Cæsare, et Cornelio Tacito, cæteris. Nam duos Plinius, Macrobius, Gellius nil moror, qui illam doctrinam imbiberunt, aut docuerunt: nam Plinii ars Grammatica citatur a Sosipatro Charisio.

Sed ut certius credas me tibi folium Sibyllæ recitare, Ciceronis unum, e multis locum accipe ab istis sæde dilaceratum. lib. 5. de finib. fol. 5. *Omne animal se ipsum diligit, et simul ac ortum est, id agit, ut se conservet, cæt.* Et post longam disputationem fol. 10. sic concludit: *Nam quum ita nati, factique simus, ut et agendi aliquid, et diligendi aliquos, et liberalitatis, et referendæ gratiæ principia in nobis contineremus cæt.* Vides hic contra Ciceronis mentem additas duas voces *aliquid* et *aliquos*. Nam Cicero scripsit: *agendi, et diligendi, et liberalitatis;* i nunc, et jube me inspicere veteres codices, ut, quæ tandiu depravata sint, corrigantur. Martialis queritur suo jam tempore sua epigrammata vitiose describi, quod idem in meis scriptis ex aliena manu sæpe sum expertus.

Tanta vero fuit istorum rabies in inculcandis suis Gerundiis, ut etiam in Poëtis ausi sint exturbare veterem scripturam. Scripsit Virgilius (ut sæpe solet loqui per infinitum verbum) *Romam videre*: mutarunt: *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?* et lib. 2. *Æneid. Spes ulla videre*: illi vero: *Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi*. Terent. Hecy. scripsit: *quam cupida eram huc redeundi: vosque hic videre*. Illi substituerunt, *videndi*. Sed hoc apertius videas in illo Terent. Phorm. act. 5. sc. 7.

*Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,
Et Phædricæ curam adimere argentariam.*

Hic grassatores, quia properabant ad alia, non adverterunt mutare verbum *adimere*, sicut mutarunt *eludere*.

Peccarunt itidem sæpe non percipiendis literarum compendiis, Phil. 5. *Po. Ro. servitute opprimendi*: legunt: *Populum Romanum*; quum legendum sit *Populi Romani*. et 2. Agrar. *Omnium rerum, venden. et emen. potestatem permitteretis. lego. omnium rerum et vendendi, et emendi potestatem permitt.* Nam, et hoc loquendi genus tritum est apud Ciceronem, et alios: ut *spectandi comædiarum*, et *nominandi istorum*. Virgil. lib. 8.

Nequeunt expleri corda tuen. Terribiles oculos. Illi legerunt *Tuendo*: tu lege *tuentes*, ut alibi: *Gaudetque tuentes Dardanidæ*. Innumera sunt hæc, præcipue apud Cornelium Tacitum, et Valer. Max.

Elegantissimum dicendi genus non intelligentes isti sic blaterant: Quoties gerundium in DI potest habere accusativum pluralem, vertit illum in genitivum pluralem: ut *Nominandi tibi istorum magis erit, quam edundi copia*. Hinc illud Terentii non solum Grammaticos, sed doctissimum etiam Budæum conturbavit: *Date copiam crescendi novarum*. Nam verbum Cresco, non potest (inquit) regere accusativum. At ego pro Terentio Grammaticorum incuriam detestans respon-

deo, legendum diversa disputatione, *Date crescendi copiam, novarum qui spectandi faciunt copiam.* Ex regulam sic statuo: *Huic genitivo sæpe, et eleganter alius genitivus possessionis adhibetur: Et ut dicimus: lectio librorum Ciceronis, sic dicemus: Occasio videndi sororis, et videndi sororum.* Id est visionis: Et ut Cicero dixit: *datur facultas cædis faciendæ bonorum: sic in calce Senect. dixit: Equidem efferor studio patrum vestrum (quos colui, et dilexi) videndi.* Sic enim legendum, non *pa res vestros.* Terent. Hec. v. *Ego ejus videndi cupidus recta consequor.* Ejus, subintellige *Philumenæ: Idem Phorm.* *Ut neque mihi ejus sic amittendi, neque reinendi copia, loquitur de amica.* Ovid. in Acontio: *Sic modo placandi copia parva tui.* De genitivo plurali innumera sunt exempla, quæ alibi latius sumus persecuti.

C A P. I X.

EO lectum, provocas me cantatum, admitte me spectatum, *Supina perfricta fronte vocarunt, atque adeo quartum casum regere docuerunt, idque active: ut venisti petitum pecunias: totum falsum est: Nam tempora infiniti verbi passivi sunt et accusativus, si fuerit, ante verbum, non post verbum debet collocari.* Active dicimus: *venio petere pecunias.* Passive *venio pecunias peti: vel petitum, vel petitum iri, id est, ut pecuniæ petantur.* Sic dicimus *cupio factum, nollem dictum: Plaut. Coctum ego, non vapularum conductus sum: id est, conductus sum coquere, non vapulare, id est, ut accipiam fustuarium.* Quamquam (si verum aperiendum audacter est) cum verbis motus dicerem potius *gustatum, lavatum, dormitum, esse vera nomina quartæ inflexionis, ut gustatus, venatus, lavatus, cubitus, itaque, mittor venatum, id est, AD venatum.* Tritum autem est cum his verbis suppleri AD. Ut *venio Romam: tendit Italiam.* Virgil. *Devenere locos lætos, et amana vireta, idem: Tendimus Elysios: Idem Ibimus Afros, veniemus Scythiam, et fluvium Oaxem.* Varro in Rust. *Primus*

cubitu surgat, postremus cubitum eat: id est, primus surgat a cubitu, postremus eat ad cubitum: id est, ad cubationem. Quod si roges, quo pacto hæc nomina regant quartum casum: dicam, nomina verbalia poni sæpe apud poëtas, præcipue Plautum, et antiquos, cum accusativo more Græco, suppresso ΚΑΤΑ, ut quid tibi hanc rem curatio est? Quid tibi hanc mulierem tatio est? Sic etiam petitum pecunias, doctum literas.

De Monstroso illo supino in U late et vere disserit Minerva, neque enim potest duci a verbis; Nam *mirabile visu, et venatu redeo*, sunt casus quartæ inflexionis, neque potest dici latine, *dignum amatu, et dignum lectu*, ut dicitur *dignum memoratu, indignum auditu*. Quia illic non potest esse nomen, hic potest: et semper omnis ablativus a præpositione pendet expressa, vel subintellecta, nusquam aliter.

FINIS.

I N D E X

Verborum et Rerum Memorabilium, ut et
Auctorum, qui explicantur, cum in ipsa
Minerva Sanctii, tum in *Notis* ad eam.

In quo Primus et Major Numerus *Librum*, Secundus
Caput, Tertius *Notam* denotat.

A

A Vel AB cum Passivis. III.
4. 1. extr. et n. 4.

---Activis et Passivis eodem
sensu. III. 4. 1. extr. et n. 6.

A Mangone veneunt servi. III.
3. 138.

A pro Post. IV. 6.

A vel Ab causam efficientem
notantia, ut *trajectus ab*
ense. III. 4. IV. 6. 9. et 90.

A vel Ab cum verbis copiae
vel inopiae, aliisque, pro
a parte talium rerum. IV.
6. 15.

Ab aliquo vapulare, exsulare,
I. 2. 1. III. 3. 136. III. 4.

A vel Ab non pendent semper
a Verbo, sed saepe a No-
mine, ut *amare feminam a*
Mangone. III. 3. 136. III. 4.
8. et 9.

Ablativus Casus unde dictus.
I. 6. 3.

---recte ita dicitur, licet a
Praepositionibus semper re-
gatur. II. 7. init.

Ablativus cum Comparativis
explicatur. II. 7. 2.

Ablativus absolutus rejicitur
a Sanctio. IV. 6.

---abs. ejusdem Personae,
cujus est Verbum. II. 7. 3.

---absolutus Participiorum,
cum Infinito aut tota Ora-
tione pro Substantivo, ve-
luti *Comperto, ficta in eum*
crimina. III. 9. 2.

Ablativus absolutus unicus,
intellecto Participio *Exsis-*
tente. IV. 4. 28. 85. et 86.
IV. 6. 7.

---cum Nomine, aut Ver-
bo substantivo, ut *Homo*
magno natu. IV. 4. 5.

---in denotando Tempore
regitur a Praepos. *IN* per
Ellipsin, IV. 6. 18.

Ablativum Graeci non habent.
I. 6. 4.

Ablativus, Latinorum pro-
prius, ex Dativo formatus,
et olim prorsus idem cum
Dativo in omnibus declina-
tionibus. I. 6. 4.

---tertia declinationis, etiam
Adjectivorum, saepe in *E*
vel *I.* promiscue. I. 6. 4.
II. 7.

Ablativi Propriorum Nomi-
num exeunt potissimum in
E. II. 7.

Ablativi sunt *Rur'*, *Cartha-*

- gini*, etc. I. 6. 4. II. 7. IV. 6. 4.
- Abolere*. IV. 14. 23.
- Abusus usu confirmatus. I. 14. I. III. 2. 3. III. 3. 8. et 10. III. 11. 1. et 3. Vide et *Usus*.
- Abuti* quid proprie notet. III. 3. 5. et III. 3. 8. extr.
- Accentuum ratio, I. 1. IV. 14.
- Accius explicatur, IV. 4. 37.
- Accusativi usus triplex. II. 5. init.
- Accusativus nunquam regitur a Nomine, et proinde nec a Participio. I. 15. 1. III. 8. 2.
- sæpe per Ellipsin jungitur, et frequentius olim, Verbis Neutris, Passivis, Deponentibus, ut et Nominibus. I. 15. 1. III. 8. 2. IV. 13.
- Accusativi constructio per Ellipsin Præpositionis. II. 5. init. IV. 6. 16. 17. IV. 13.
- Accusativus in initio periodi exponendus per Ellipsin, *Quod ad*. II. 5. 5. extr. II. 9. 1. IV. 11. 6.
- Accusativi plures uni Verbo juncti, sed quorum unus solum a Verbo regitur. II. 5. 6. IV. 13.
- Accusativus cognatus potest plerumque per Ellipsin exponi, et notat Modum rei, vel Emphasin majorem. III. 2. 2. III. 3. 9. IV. 3. 6.
- Sed etiam aliter. III. 2. 2. et 3. 9.
- Accusativi reciproci Ellipsis. III. 2. 2. III. 3. 8. et 10. III. 4. 1. IV. 3. 13.
- verbis juncti cum Ellipsi, *memorans*, vel simili, ut *Crepare Leges*. III. 2. 11. III. 3. 9. et 24. et 115.
- significant aliquando effectum actionis, cum a Neutris reguntur; ut *Vivere Bacchanalia*. III. 3. 9.
- Accusativus temporis, *centum annos vixit*. II. 5. IV. 4. 126. IV. 6. 16.
- Accusativus cum Nomine et Verbo Substantivo, *Homo id ætatis*. IV. 6. 17.
- inter duo Verba, vel inter Verbum et *Ut* vel *Qui*, pro Nominativo, *Fac me, ut sciam*. II. 5. 5. IV. 12.
- Accuso te criminis*. recte dicitur. II. 3. 3. IV. 4. 21.
- Actio Permanens in *Agente* distingui debet a *Transeunte* in *Patientem*, unde orta apud Grammaticos Verba Neutra. III. 2. 1. et n. 2. III. 3. 2.
- Activa* dicuntur modo illa sola, quæ actionem transeuntem notant, modo omnia in *O* exeuntia, ut etiam Neutra complectantur. III. 2. 3.
- Activa verba etiam Neutraliter efferuntur, et simplicem notant actionem. III. 2. 2. III. 3. 10. et not. 81. 93. et 125. III. 4. 1. et 2.
- cum Ellipsi Pronominis reciproci videntur Neutra, licet vere Neutra non sint. III. 2. 2. III. 3. 8. et 10. III. 4. 1. IV. 3. 13.
- Activa quædam per Ellipsin proprium sibi Accusativum

- plerumque omittunt. III. 3. 10.
- et Neutrali significatione eadem Verba promiscue usurpata. III. 3. 10.
- Aculeus* ab *Acus*. I. 10. 1.
- Ad* cum Nominibus propriis locorum pro *Juxta*. II. 5. et IV. 6. 1.
- Ad* respondet *Græco κατά*. I. 15. 1. IV. 13. 5.
- Adeo*. III. 14. 7. et n. 39.
- Adhuc*. III. 14. 7. IV. 4. 30.
- Adhuc* etiam pro *insuper* ponitur, IV. 4. 30.
- Adjectiva proprie non habent Genus, sed declarant Genus Substantivi. I. 7.
- plura uni Substantivo juncta. II. 8.
- sunt, unde duci potest Comparatio, I. 7.
- in *US* aut *IS* parum exeuntia, etiam comparantur, I. 11.
- in *UUS* derivantura Verbis, ut *Mutuus*, *Pascuus*, etc. a *Muto*, *Pasco*, etc. IV. 4. 119.
- et Participia cum Substantivis suis perpetuo intellectis ita aliquando coalescunt, ut tanquam vera Substantiva vim et rectiorem Substantivi accipiant, ut *Amicus Petri*, I. 15. 1.
- in uno Genere junguntur etiam pluribus Substantivis diversi Generis, et conveniunt sæpe remotiori, IV. 8. 3.
- sunt, *Medicina*, etc. IV. 4.
- Admodum* varia notat et contraria, IV. 2. 1.
- Adoleo* primum significat *Augeo*, *Cresco*, dein *Incendo*, IV. 14. 23.
- Adverbia* non regunt casum, III. 13.
- construuntur tamen quædam cum Accusativo, tanquam Præpositiones, sed per Ellipsin, 16. 1.
- sunt multa, quæ creduntur esse Præpositiones, I. 16. 1.
- in *O* exeuntia sunt Adjectivorum Ablativi, etsi habeant correptam ultimam, I. 15. 1. IV. 4. 48.
- Adverbiorum et Præpositionum natura et differentia, I. 16. 1. extr. I. 17.
- Adversari*, III. 3. 8.
- Adversus* est Adverbium. I. 16. 1.
- Adulo* et *adulor*, III. 3.
- Ædes* sæpe intelligitur. IV. 4. 2.
- quid proprie notet, IV. 4. 3.
- Æditumus* et *ædituus*, IV. 17. 1.
- Æger* unde, IV. 16. 21.
- Æquivocus*, non est Vox Latina, IV. 14.
- Æquum Bonumque*, IV. 7. 2.
- Æstiva*, intell. castra, IV. 4. 13.
- Ætatem* pro, longo tempore, III. 3. 143.
- Aggredior*, III. 3. 119.
- Ala* ab *Axilla*, et hoc ab *Ago*, I. 10. 4.
- Ales* Adjectivum variis substantivis jungitur, IV. 4.

- Alias*, pro *Alioqui*, I. 17. 2.
Alio, unde *aliorum*, est Dativus, III. 14. 39.
Almus raro et *Alum* nusquam occurrit, I. 7.
Alo, *Altus*, unde, IV. 14. 23.
Alterum, in auguriis, pro non bono, IV. 14. 28.
Alteruter per suos casus, I. 3. 3.
Amare Deum, I. 2. 1. III. 2. 7.
Amplius, *Plus*, *Minus*, quasi per Parenthesin in media Periodo interposita, vel subintellecta copula connexa, IV. 2. 1.
Anacoluthon Constructionis, IV. 11. 5.
ἄνδρα γυναικα, et *ἄνδρα γυναικα*, quid notent et differant, IV. 14. 27.
Analogia significationum quæ sit, I. 1. 6. IV. 15.
 — quas phrases admittit, eæ non ita temere repudiandæ, IV. 17. 8.
Anguilla ab *anguis* vel *anguina*, I. 10. 2.
Anhelare scelus, III. 3. 11.
Animal, *Animale*, Adject. IV. 4.
Animalium nomina olim maxime unius erant terminationis in utroque sexu; ut *porcus*, *agnus*, *leo*, ect. IV. 4.
Annua, IV. 4. 16.
Ansa et *Ara* ab antiquo *Asa*, IV. 15. 3.
Anterior defenditur, IV. 4. 9 5.
Antiphrasis est species Ironiæ, IV. 16.
 — Grammaticorum expolitur, IV. 16.
Antiquus quasi *anticus*, ut *Posticus*, I. 11. 3. IV. 4. 95. et 96.
Anton. Liberalis expl. IV. 4. 39. IV. 8. 1. extr.
Appellare ad populum non recte dicitur, IV. 15. 18.
Appellere alterius est originis, quam *Appellare*, IV. 15. 18.
Appellere absolute et cum Ablat. *Navi*, sed et ipsa *Navis* dicitur *appellere* et *applicare*, IV. 4. 73.
Appositio eorundem casuum per divisionem aut partitionem, IV. 8. 2, etc.
Apulejus, purissimus Linguæ Latinæ Scriptor Sanctio, III. 14.
 — explic. II. 10. 2. IV. 4.
Aqualis et *aquarius*, IV. 4.
Ara ab antiquo *Asa*, IV. 15. 3.
Aræ majores habuerunt etiam cornua, quæ apprehendebant orantes, IV. 15. 3.
Arborum nomina cum Adjectivis mascul. I. 7. et IV. 4.
Ardet Alexin, III. 2. 10.
ἄρπυιᾶς notans *pigrum*, *velocem*, *album*, *custodem*, IV. 16. 2.
Aristophanis interpres expl. IV. 16. 2.
Aristoteles non est Auctor libri, *ἢτοι ἐπιπέλους*, I. 5. nec Libri de Categoriis, III. 2.
Arvus adjectivum ab *Aran-do*, IV. 4. et n. 119.

- in AS Gentilia nomina olim formabantur in ATIS et ATE, II. 7. IV. 4.
- Asconius Ped. locuples in primis Latini sermonis Auctor Scioppio, IV. 2.
- nominum in Aster exeuntium significatio, I. 10. 8.
- Athena unde dicta, I. 7. 12.
- Athena Pallas, I. 1. 1.
- Atque pro sicut, IV. 7.
- AU transit saepe in O. IV. 16.
- Autor, et Augere pro Creare, III. 3.
- Audiens dicto Jovi, IV. 4. 45.
- Aventinus mons, unde dictus, I. 1. 4. extr.
- Avium nomina Masculina Adjectivis Femininis juncta per Ellipsin, IV. 4.
- Aula ab Augeo, I. 10. 4.
- Aulus praeponem ab Augeo, ibid.
- B**
- B**Aculus, a βῆλα, I. 10. 6.
- Belli et Duelli origo, IV. 16. 7.
- Benedicere in sacra Scriptura pro Valedicere, Dimittere, IV. 14. 22.
- Bidens, Tridens, etc. IV. 4. adjectiva in BER exeuntia, II. 7. 6.
- in BILIS exeuntia Active et passive significant, I. 15. 4.
- Bipennis, IV. 4.
- Boethius expl. IV. 7. 6.
- Βραδύς a Βραδύς, et quomodo, IV. 15. 6.
- C**
- C**et G olim una litera, I. 6. 4.
- C oritur saepe ex Herbr. y. I. 10. 5.
- Cadere unde ortum, III. 3. 18.
- Cælum, et Cælare, a Cædendo derivatum, IV. 15. 21.
- Cæsar explicatur vel emendatur, II. 9. 7. IV. 11. 5. IV. 15. 29.
- Campus a Gr. κῆπος, IV. 15. 4.
- Candeo et Cando, unde Accendo, etc. a Gr. ὕψισα, III. 3. 18.
- Capital. IV. 4.
- Capiti Ablat. pro Capite, II. 7.
- Carere aliquid, et unde hoc verbum sit ortum, III. 3. 20.
- Carus et Caritas passivam habent significationem, II. 13. 3.
- Casuum appellationes, Nominativus, etc. veterum auctoritate probantur, I. 6. 1.
- Casus varii junguntur præpositionibus apud Græcos, I. 6. 4.
- ampliorem usum habent, quam a quo denominantur, I. 6. 3. et 4.
- ex terminationum distinctione orti, I. 6. 4.
- Casum Sextum seu Ablativum Græci non habent, I. 6. 4. etc.
- Casus Septimus rejicitur, I. 6. 2.
- Casuum Latinorum usus, I. 6. et n. 4. III. 8. 2. IV. 6. init.

- Casus post Verbum Substantivum sæpe idem, sæpe diversus ab eo, qui præcessit, II. 6. 2. extr.
- Casu eodem per Zeugma vel Appositionem ponitur res numerata, seu generalis, quo Numerus rei, vel res divisæ, loco Genitivi, qui Partitionis dicitur, veluti *Pedites*, X. *millia*, IV. 8. 2.
- Catonis versiculi, IV. 4.
- Cavere* quid proprie notet, III. 3. 21.
- Cavere aliquid* alicui, III. 3. 20.
- Caveo*, ut, etc. *Caveo*, ne, etc. IV. 15. 29.
- Cedere* et composita, uade ortum, III. 3. 22. IV. 4. 58.
- Celebrare aliquem* pro laudare vel honorare, IV. 17. 4.
- Celox*, genus navigii a celeritate ita dicti, IV. 4.
- Censeri aliqua re*, et *aliquam rem*, III. 2. 3.
- Cerebrum*, æque ut *cribrum*, a *cernendo*, IV. 15. 6.
- Cereus* masculine, IV. 4. 60.
- Cernere* per omnes significationes, IV. 15. 6. et in Resp. ad Lud. Kust, §. 2.
- pro *judicare*, ibid. §. 3. 14. 5.
- pro *considerare* ren diligenter, ibid. §. 7.
- Cernere* et *Videre* confunduntur, et tamen differunt ibid. §. 2. §. 5. et §. 7.
- *hereditatem*, IV. 15. 6. et in resp. ad L. K. §. 7. 8., etc.
- *hereditatem* etiam pro Adire simpliciter et directe ponitur, sed in Jure Civ. notat proprie declarare solenniter se eam adire et accipere. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 9.
- notat proprie considerare *Hereditatem*, et de ea deliberare, ibid. §. 11.
- Certus a Cerno*, IV. 15. 6.
- Cessatus* particip. III. 3. 10.
- Charisius* expl. IV. 2. 1. IV. 14. 5.
- Charontis* etymon, IV. 16. 24.
- Cicero* explic. I. 15. 5. II. 5. 5. II. 13. 3. et n. 7. III. 2. III. 3. 7. et n. 109. et n. 120. et n. 130. III. 10. 2. III. 14. 2. et 17. et 18. et 30. et 31. IV. 4. 70. et n. 93. et n. 111. IV. 5. 7. IV. 6. 2. IV. 7. 5. sæpius, IV. 8. 4. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 5. IV. 15. 29. IV. 15. 30.
- Cicero* in Paradoxis contra Majoragium defenditur, III. 14.
- Ciceronis* illud, S. V. B. E. E. Q. V. explicatur a Sanctio, *Si vales, bene est, ego quoque valeo*, III. 14.
- Circa* absolute vel adverbialiter, IV. 13. 6.
- Circiter*, I. 16. 2.
- Clam* et *Clanculum* pessime a quibusdam habentur pro Præpositionibus, I. 16. I.

- Clamare* cum Accusativo , III. 3. 24.
- Classicum* scil. canticum , IV. 4.
- Clitellas imponere* , IV. 4. 14.
- Cælum* pro mundo derivant plerique a Gr. *Κοῖνος* , et hoc a *cohum* , vel *chaos* , IV. 15. 21. sed Alii a *cælando* , quia cum *Æ* plerumque scribitur , IV. 16. 16.
- Cælus* etiam in singulari dicitur , I. 9.
- Cænare* , III. 3. 27.
- Cænatae noctes* , III. 3. 27.
- Coire societatem* , III. 3. 26. IV. 4. 117.
- Columella* exp. IV. 4. 101.
- Communia masculini et feminini Generis Nomina* , I. 7. 6. et 8.
- Communia Verba* , quæ sub una terminatione Activam simul et Passivam habent significationem , III. 2. 3. atque ibi *Notas*.
- Comparisonis tres gradus* explicantur et asseruntur , II. 11. 1.
- Comparativa etiam a Substantivis et Superlativis deducta* , I. 11. 1.
- non ab *Adverbis* , I. 11.
- et *Superlativa* a *Positivis* habentibus vocalem ante *US* et *IS* , I. 11.
- Comparativi natura et definitio* . II. 10. 1. II. 11. 1. extr. IV. 6. 12.
- appellatio unde , II. 11. 1. extr.
- Comparativus inter plura sui generis extra se* , locum habet , sed quæ tum pro uno sumuntur , II. 10. 2. 3. & 16.
- cum genitivo partitionis constructus , sed neutiquam eum regens , II. 10. 2. IV. 3. 9.
- per se non significat amplius , quam *Superlativus* , II. 11. 1.
- Comparativæ voces aliquando minuunt significationem rei* , non per se , sed per *Ellipsin* , II. 10. 6.
- Comparativi* , veluti *Complures* , *Ocyus* , etc. non ponuntur in sensu *Positivi* , II. 10. 5.
- Comparativis additur aliquando etiam alia particula comparisonis* , ut *magis* , *major* , II. 10. 5. IV. 9. 2.
- Comparisonis nexus fit per Præpositionem* , etiam in *Positivis* et *Superlativis* , II. 11. 2. IV. 6. 11. et 12.
- *Præpositio est potius Cum* , quam *Præ* , IV. 6. 12.
- Comparatio obliqua personæ et rei* , IV. 7. 10.
- Competere* pro , congruere , convenire , IV. 4. 46.
- Composita Simplicium Neutorum* , activam habentia significationem , III. 3. 9.
- *Verba cum Præpositione juncta sibi casum plerumque habent* , quem illa requirit , III. 3. 6. et 9. III. 5. 2.
- Confertim et Confestim* ejus-

- dem sunt originis , III. 3. 59. IV. 15. 3.
- Considerunt* a *Confido* , I. 15. 4.
- Configere* pro *collidere* , III. 3. 29.
- Conjuges* Adject. IV. 4.
- Conjunctio non tam casus , quam orationes , etiam diversæ constructionis et diversorum Nominativorum , inter se conjungit : sed et casus , I. 18. I. III. 14. I.
- Conjunctiones multæ vulgo habentur , sed quæ sunt vera Nomina , I. 18. 2. in *Consilium mittere iudices* , IV. 4. 47.
- Constructio immutata in una periodo , licet per copulam connectatur , III. 14. I. IV. 4. 39. IV. 11. 5.
- Constructionis ordo perturbator , IV. 11. 3.
- Constructionis rationem Grammaticam ignorarunt sæpe ipsi Veteres , I. 15. I. III. 3. 78. III. 8. 2. Vide et *Abusus* , et *Veteres* , et *Usus*.
- in Constructionibus , ut una magis frequentetur , quam altera , facit sæpe Casus , nec Ratio ejus rei reddi semper potest , I. 15. I. III. 2. 3. extr. III. 8. 2. III. 9. I. extr.
- Constructio eadem diversorum natura Verborum in eadem periodo , III. 3. 15.
- Constructionem Unius Verbi aut Vocabuli sæpe imitatur Aliud ejusdem significatio-
- nis , sæpe etiam Primitivi derivatum. III. 3. 78. III. 5. 4.
- Consuescere aliquem* active. III. 3.
- Consulere alicui bene vel male*. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8.
- Consulere alicui , et aliquem , et aliquid*. IV. 4. 139.
- Consulto*. IV. 4. et IV. 15. 8.
- Contendere*. III. 3. 33.
- Continens terra*. IV. 4. 55.
- Contigere* est activum , sed et absolutum. III. 3. 34.
- Contracta* vocabula , ut *Fecundus* pro *Feticundus* , *Vinea* pro *Vitinea* , etc. IV. 16. 7. et 12.
- Conturbare rationes*. IV. 4. 106.
- Convenire aliquem* , et *Conveniri*. IV. 4. 117.
- Copiæ non est*. IV. 4. 109.
- Corollarium* unde dictum , et quid notet. IV. 4. 100.
- Creber* a *cribro* , seu *cerno*. IV. 15. 6.
- Credere alicui*. IV. 3.
- Cresco* a *creo*. III. 3.
- Cretio Hereditatis*. IV. 15. §. II.
- Crimen* quasi *cerimen* a *Cerno*. IV. 15. 6.
- Κρενν*. IV. 15. 6.
- Crocum* gen. neutro. IV. 4.
- Culina tecta*. IV. 4.
- Cum* , et *cum* Gr. ab Hebr. *מִן*. IV. 15. 24.
- Cum* Præpositio , ut *cum Diis volentibus*. IV. 6.
- expressa , ubi alias solet omitti. IV. 6. 8.
- omissa , ubi ceteroqui solet exprimi. IV. 6. 18.

- post Adverbia et Ad-
 jectiva similitudinis ,
Æque , Simul , Juxta ,
Unus , Idem. IV. 6. 13.
 ---- ad exprimendum instru-
 mentum. IV. 6. 8.
Cunctari quid proprie notat.
 III. 2. 3.
Cunctus ex *Conjunctus*. III.
 2. 3.
Cupere alicujus. III. 3.
Curriculum a *Curru* , I. 10. 7.
Curtius expl. II. 10. 2. II. 12.
 I. IV. 4. 14. IV. 9. 3.
 D.
D Interponitur inter duas
 vocales in derivationi-
 bus. III. 3. 18. et 22.
D interponi solet in deri-
 vando inter vocales , et
 dein mutari in L , IV. 14.
 23.
Damnatus voti , pœnæ , IV. 4.
 14.
Damni infecti promittere , IV.
 4. 41.
Damnum dare , III. 2. 7.
Dapsile est Adverbium , II.
 7. 6.
 Dativi constructio , etc. II. 4.
 III. 4.
 ---- magna sæpe emphasis ,
 II. 4. 5.
 Dativus *Mihi* abundans , II.
 4. 5.
 ---- cum verbis , quibus ce-
 teroquin Accus. jungi so-
 let , II. 4.
 ---- quartæ et quintæ Declina-
 tionis congruens cum
 Ablativo , I. 6. 4.
 ---- Græcus cum Præposi-
 tionibus Latinis , Ablati-
 vum requirentibus , I. 6.
- Ejus rei ratio , I. 6. 4.
 ---- unicus cum Verbo Subs-
 tantivo , ut *esse solvendo* ,
 IV. 4. 9. IV. 4. 109. IV.
 6. 13.
 ---- duo cum Verbo Subst.
 IV. 4. 109.
 ---- cum aliis nominibus
 Substantivis , ut , *argentum*
fenori , finem notat. IV. 4.
 9. et 12.
 ---- cum Passivis , III. 4. 1.
 ---- Pronominum et Adjec-
 tivorum obsoletus in o ,
 qui ceteroquin in I. termi-
 natur , *Eo , Quo , Illo ,*
Alio , Utroque , III. 14. 39.
De præpos. quid notet , IV.
 6. 15.
Decernere , in resp. ad L. K.
 §. 2. et §. 7.
Decet personaliter construc-
 tum , III. 1.
 ---- cum Dativo , II. 4.
Decies sestertiūm explic. IV.
 4. 115.
Declinare activum , III. 3.
 39.
 Declinatio notat omnem deri-
 vationem , I. 8. 1.
 ---- Eam habent quoque
 pronomina , I. 2. 10.
 ---- mutata in nominibus
 propriis Urbium , I. 9. 4.
 extr.
 Declinationis diversæ seu va-
 riatæ Nomina , I. 9.
Decoquere , IV. 4. 107.
Decurrere campum , etc. quid
 proprie notet , III. 3. 38.
Dedoceo cum duplici Accusa-
 tivo , II. 5. 7.
Deficere est activum , III. 3.
 40.

- Deinceps*, III. 14.
Deliberatio conceditur Heredi in adeunda et cernenda Hereditate, IV. 15. §. 11.
Dem vocula addi solet Adjectivis et Adverbiis, *Idem*, *Tantumdem*, *Itidem*, III. 14. 7.
Deorsum Versum, I. 1. 6.
Deperire aliquem, III. 2. 10. III. 3.
 Deponentia olim vere fuerunt Passiva, III. 2. 3. III. 3. 8. et n. 111.
 --- in significatione passiva, III. 2.
Deponentia unde dicta, III. 2. 4. unde orta, III. 3. 8.
 --- orta etiam ex significatione actionis mutæ, ut *amplecti*, *osculari*, etc. III. 2. 3.
 ---- ex actione longioris moræ, ut *Augurari*, etc. *ibid.*
Deponentium Activa sæpe in desuetudinem abierunt, quia cum Pronomine reciproco plerumque adhibita idem significabant, quod Passiva. III. 3. 8. et 111. et 119.
 --- Activa olim usitata. III. 2. 3.
 --- quædam serius videntur formata, nec habuisse ideo terminationem activam. III. 2. 3.
Deponentia et Activa ejusdem verbi idem significantia. III. 2. 3. III. 3. 8.
 in Derivatis et Conjugatis reperiuntur multa, quorum primitiva, unde formata sunt, non exstant, nec exstare, possunt, velutis *Statur* a *Stor*, etc. I. 15. 1.
Desiderare. III. 3. 10.
Detrahere alicui. IV. 4. 49.
Dextimus superl. a *Dexter*. I. 11. 2.
Dicens vel simile per Ellipsin frequenter omissum. III. 2. 11. IV. 5. 7.
Dicto audiens alicui. IV. 4. 45.
Dic *crastini*, etc. IV. 4. 118.
Digamma Æolicum præponitur vocalibus. IV. 16.
Diluculum unde. I. 10. 6.
 Diminutiva plerumque servant Genus et Significationem sui Primitivi. I. 10.
 ---- in adjectivis et substantivis conjuncta, ut *parvula puella*. I. 10. extr.
Diomedes Grammaticus explicatur vel refutatur. I. 12. 7.
sub Dio. IV. 4.
Di, a *Divitiis*. IV. 16. 22.
Diurnus, et *Diurna* IV. 4. 51.
Doceri dicitur et Homo, et Ars. III. 3. 10.
Doctrina et similia sunt Substantiva. IV. 4. 97.
Dolere, variis locutionibus. III. 3. 45.
Domi, pro in ædibus domi. IV. 4. 3.
Domi, et *Domi bellique* IV. 4. 128.
Domum et *Rus* cum præpositionibus, maxime si addatur Epitheton. IV. 6. 4.
Domus et *Rus* cum Verbo

- Subst. aut similis significationis construuntur plane, ut nomina Ubium diversæ Declinationis. IV. 6. 4.
- Donatus ad Terent. IV. 4.
- Donativum*. IV. 4. 120. IV. 14. 21.
- Dubito*, *an*, etc. in sensu affirmativo. I. 1. 51. III. 3. 47.
- Duellum*, *an a Divellendo*. IV. 16. 7.
- Dux* etiam in Gen. Femin. I. 7. 6.
- E.
- E** Mutatur sæpe in O. IV. 15. 13.
- Egere aliquid*. III. 3.
- Ego*. *Tu*, construuntur ut Substantiva cum Verbo, et per Appositionem vel Concordiam alia sibi Substantiva vel Adjectiva habent addita. I. 2. 7.
- unde oriatur, et quomodo declinetur. I. 2. 10. et II. 13. 1.
- Elephas*, unde. IV. 14. 1.
- Ellipses in lingua Latina frequentes. I. 13. 1. IV. 2. 1.
- Ellipsis ejusdem Nominis. IV. 3.
- ejusdem, vel similis, Verbi. II. 10. 8.
- integri conmmatis. IV. 2. 1. exrt
- *ex numero* ante Genitivum. IV. 3. 9.
- pronominis reciproci. IV. 3. 13.
- Verborum et Participiorum, *Dico*, *Jubeo*, *Nuncio*, etc. in media Periodo. IV. 5. 7.
- Ellipsis Verbi Facio. IV. 5. 11.
- Copulæ: veluti *fas, nefas*. IV. 7.
- præpositionis Græcæ, *κατα*. IV. 13.
- Nominativi ante Verbum plurale tertiæ personæ. IV. 4. 39.
- usitata in Proverbiis, jocis, increpationibus, etc. IV. 5. 2.
- in Ellipsi sæpe Verbum alterius significationis, quam quod expressum, repeti vel intelligi debet. IV. 8. 4. et 5.
- Ellipsis jubet sæpe repeti, post relativum Pronomen, expressi jam Verbi Infinitum. IV. 12. 3.
- Ellipses quædam difficilius nunc explentur, seu earum explendi ratio difficilius nunc invenitur. IV. 7. 15.
- Ellipseon supplementa sæpe longiora et inconcinna. I. 13. 1. et I. 16. 1. II. 9. 5. III. 3. 9. III. 14. 7. IV. 2. 1. IV. 12. 3.
- Ellipses duriores ante Relativum pronomen. II. 9. 5. III. 14. 7.
- duriores in comparatione cum *Quam*. II. 10. 7. et III. 14. 7. extr. et n. 9.
- Emergere se*. III. 3.
- En* et *Ecce* nullum casum regunt. IV. 5.
- Encliticæ Particulæ, *Que*, *Ve*, *Ne*, *Ce*, acui faciunt syllabam etiam Brevem, cui junguntur. I. 3. 1.
- nim* post *Quia*, *Nempe*, *Namque*. III. 14. 34.

- Ens* per Ellipsin intelligendum, et expressum. IV. 4. 27.
- Eo, Quo*, sunt Accusativi plurales Neutri. III. 14. Sed vide ibi Notas, ubi ostenditur esse Dativos.
- Epica* nomina. I. 7. 5. et 7. IV. 4.
- a Communibus diversa. I. 7. 7.
- dicuntur etiam *Promissua*, et quare. I. 7. 7.
- Equitare* in forma passiva. III. 3. 51.
- Equuleus* pro parvo equo. I. 10. 1.
- Ergo*. I. 18. 2. IV. 14. 7.
- Ergo igitur*. III. 14. 32.
- Εργον ἔχει τὸν*. IV. 15. 9.
- Etsi*. III. 14.
- Evadere* varia constructione. III. 3. 55.
- Evigilare* cum Accus. III. 3. 142.
- Eumenides*, quasi mites. IV. 16.
- Euphemismus*. IV. 14. 22. et 24.
- Ex* in Compositis pro *Extra*. III. 3. 49. 55. 94.
- Excellere*. III. 3.
- Excusare* morbum. III. 2. 11.
- Extimus* pro *extremus*. I. 11. 2. init.
- Extra* per Ellipsin omittitur ante Accusativos post verba cum *E* vel *Ex* composita. III. 3. 49. 55. 94.
- F.
- F** *Ac* cum Subjunctivo. I. 131. extr. et IV. 5.
- Facere* aliquid dicuntur ipsi, qui id curant fieri. III. 4. 5.
- Facere orationem*, *poëma*, *apologum*. III. 2. 7.
- Facere aliquid magni*, *æquibonique*, etc. II. 3. 2.
- Facere* pro sacrificare, cum Ablativo et Accusativo. IV. 4.
- Facio* per Ellipsin omissum, in eo Tempore, in quo ponitur sequens verbum. IV. 5. 11.
- Fastidire aliquid*. III. 3. 57.
- Favere linguis*. IV. 14.
- Faxo* seq. Indicativo, pro, ut *faxo*. IV. 7. 19.
- Femina* per Apposit. additur Nominibus Animantium, ut *lupus femina*. IV. 4.
- Feria*. IV. 4.
- Festinare aliquid*, unde ortum. III. 3. 59. et IV. 15. 3.
- Festus* explicatur, I. 3. 3. I. 6. 4. I. 15. 4. II. 4. 6. III. 3. III. 5. 2. et 3. III. 14. 7. III. 14. 38. IV. 2. 1. IV. 4. 39. IV. 6. 4. IV. 16. 5. et 8.
- Figura Grammatica*. I. 3. 2.
- Filia*, *Uxor*, et similia per Ellipsin omittuntur. IV. 4. 32.
- Filum a figo*, quasi *fixillum*. I. 10. 4.
- Fingere* unde derivetur. I. 3. 2.
- Finis* genere Feminino. IV. 4.
- Fini* Ablativus. II. 7.
- Fio*, *Fieri*. opponitur *non Esse*, et notat nasci, *parari*. Hinc *Interferi*. III. 3. 160.
- Flagrare* unde ortum, et

- quid notet. III. 3. 61.
- Flamen* pro Sacerdote, non a *filolinxæ*, sed a *flammeo*. IV. 15. 17.
- Florus* expl. II. 5. 5. IV. 5. 11.
- Fluvius*, *Flavia*, Adjectivum. IV. 4.
- Fore* est Præsentis temporis. I. 14. I. et n. 5.
- cum Futuro Participii. I. 14. III. 10.
- Fore* opponitur tanquam Futurum *Esse*. I. 14.
- cum præterito participii, *Foret* perductus, fore factum. I. 14. 1.
- Fortuna* dicitur pro *Fortumna*. IV. 17. 1.
- Frons*, antique *Fros* et *Fruns*. IV. 14. 5.
- Fronto* (Corn.) expl. IV. 16. 8.
- Frugis homo*, IV. 4. 12.
- Fruor* cum Accus. III. 3.
- quid proprie notet. III. 2. 3.
- Fucus*, IV. 14. 12.
- Fungor* cum Accus. III. 3.
- Fuo*, *Fuat*. III. 3. 60.
- Fusti* Ablativus. II. 7.
- Futurum infiniti, *Amaturum esse*, etc. jungitur omni Numero et Generi, tanquam Invariabile. I. 14. I. et n. 5. III. 11. 1.
- infiniti obsoletum, *Amassere*. I. 14. I. et n. 5.
- Futura duo Participii verbi conjuncta. I. 14. I. 15. III. 10.
- Futurum Indicativi pro Imperativo vel Optativo. I. 13. 2.
- Subjunctivi in RO aliud quid notat, quam Futurum Indicativi. I. 13. 6. init.
- Ejus constructionis ratio. Ibid.
- G.
- G**Alli (Corn.) ode rejicitur ut inepta et barbara. III. 14.
- Gellius expl. I. 1. 5. I. 10. 6. I. 14. 2. I. 15. 8. II. 3. 8. III. 11. 3. IV. 4. 118. IV. 14. 3. IV. 17. 8.
- Generale Nomen et specialia per partitionem eodem casu posita. IV. 8. 2.
- Genitivi constructio cum Verbis, etc. exponitur per Ellipsin, in *Negotio*. II. 3. 6. et n. 12. IV. 4. 67.
- cum Verbis et Adjectivis, per Græcismum. IV. 12.
- cum Participiis, et Adjectivis cum Substantivo coalescentibus, ut *Homo amans Uxoris*, *Herilis Filius ejus*. II. 13. 13.
- cum Præpositionibus per Ellipsin explicandi apud Latinos, sæpe etiam apud Græcos. II. 3. 8. IV. 4. 2.
- absolute positi, omisso per Ellipsin Nominativo, vel Accusativo. II. 3. 8. extr. IV. 3. 9. IV. 4. 4. IV. 4. 30. 85. et 102.
- absolute positi, subintellecto Participio *Ens* vel *Existens*. IV. 4. 27.
- plures simul. II. 3. 15.
- speciales cum Nomine

- generali. II. 3. 14. IV. 4.
 ---- denotantes rem, quæ
 ad aliud quid pertinet, ut
cadus vini, talenta X. dotis. II. 3. 7. *Monstrum*
Hominis. IV. 4. 82.
 ---- *Quanti, Magni, etc.*
 cum Verbis *Refert, In-*
seres, Facio, etc. II. 3.
 2. III. 5. 5.
 ---- cum Verbis *Accusandi.*
 II. 3. 3. IV. 4.
 ---- *Damnandi.* IV. 4. 14.
 ---- *Emendi. Æstimandi,*
etc. II. 3. 2. IV. 4.
 ---- *Miseret, Pudet.* II. 3.
 4. et 5. IV. 3. 4.
 ---- Locum, Urbem, Re-
 gionem notantes. II. 3.
 10. IV. 4.
 ---- constructi cum alio casu
 sui Nominis, ut *Res re-*
rum. IV. 3. 9.
 Genitivi cum Verbis et Nomi-
 nibus *Memoriæ.* IV. 4. 67.
 ---- cum Verbis *Copiæ,* IV. 4.
 ---- cum Neutris pluralibus,
strata viarum, etc. IV. 4.
 77.
 ---- cum Pronominibus,
Quod ejus, Nihil ejus. III.
 6. I. et IV. 8. 84. Sic. *Quid*
mulieris, Quid hominis. IV.
 82. 4.
 ---- cum Adverbiis, *Ubique,*
Nusquam, Huc. IV. 4. 30.
 IV. 12. 11.
 ---- in Activa et passiva
 significatione. II. 3. I. et
 n. 15. II. 13. 2.
 ---- passivi rariores, vel
 paulo duriores, ut, *defec-*
tores patris sui, pro, a
patre suo. I. 13. 1.
- partitionis adduntur
 etiam Positivis & Compa-
 rativis, æque ac Superla-
 tivis, per Ellipsin *ex*
numero. II. 10. 2. II. 11.
 IV. 3. 9.
 ---- *Mei, Sui, Tui,* cum aliis
 Substantivis, possessionem
 vel actionem significantes,
 ut *Labor mei.* II. 13. 3. et
 n. 6.
 ---- *Achilli, Persi, etc.*
 ab *Achilleus, Perscus.* IV.
 4. 12.
 ---- cum Ellipsi *τὸ ἴδιον* IV. 4.
 9 et 14.
Gentium minime, nusquam,
etc. IV. 2. 1. et IV. 12. 11.
 Generis Grammatici origo. I.
 7. 3.
 Genus proprie non habent
 Adjectiva, sed tantum ad
 Substantivi Genus declaran-
 dum idoneas terminatio-
 nes. I. 7.
 Genera tria habent etiam Ger-
 mani. I. 7. 3. extr.
 Generis diversi eadem Nomi-
 na. I. 9.
 Genus Epicœnum, quid, et
 unde dictum. I. 7. 5. et
 num. 7. IV. 4.
 ---- Commune, vel potius
 Generis utriusque Commu-
 nia Nomina. I. 7. 6. et 8.
 IV. 4.
 ---- hinc Animantium No-
 minibus additur sæpe *Mas*
 vel *Femina.* IV. 4.
 ---- masculinum in feminis ani-
 malium. I. 7. 1. IV. 4.
 ---- in arboribus et herbis. I.
 7. IV. 4.
 ---- comprehendit etiam femi-

- nas; ut *Filii* pro Filio et Filia. I. 7. IV. 4. 34. IV. 10. 5.
- in plurali respondet variis Generibus in Singulari. IV. 10.
- Neutrum in plurali respondet itidem variis generibus in singulari. IV. 4. 79. IV. 10. 6.
- Generis discrepantia per Syllepsin. I. 7. IV. 10. 1. et 3.
- Genere conveniens Adjectivum, seu Participium, et Pronomen cum sequente potius Substantivo, cum deberet convenire cum præmisso. IV. 12. 8.
- Genera Grammatica Nominum comparantur cum Personis Verborum. I. 12. 2. et 3.
- Gerundia sunt casus participii passivi neutrius Generis. I. 15. 1, etc. III. 8. 2.
- non sunt Substantiva, aut peculiari vocabulorum genus III. 8. 2.
- rectius dicuntur *Gerundia*, quam *Gerunda*, et unde? III. 8. 1.
- vocantur etiam *Supina*, sicut vicissim *Supina* etiam vocantur *Gerundia*. III. 9. 1. in it.
- Gerundia et *Supina* sequuntur constructionem suorum Verborum, prout hæc sunt vel Activa, vel Neutra. III. 8. 2.
- in iis etiam eadem Ellipsis, quæ in Verbis, observari solet. ibid.
- sunt vere Impersonalis constructionis, et a Passivis impersonalibus formata. III. 8. 2.
- absolute posita notant ipsam verbi actionem. III. 8. 12.
- non regunt Accusativum, sed per Ellipsin eum sibi habent adjunctum. I. 15. 1. III. 8. 2.
- sed quæ Constructio et Ellipsis magis propria est Activorum Gerundiis, quam Neutorum, sub quibus *negotium* vix intelligi potest. III. 8. 2.
- in significato manifeste passivo. III. 8. 2.
- construuntur ut Passiva, et habent Agentem in Dativo expressum, æque ac alia Passiva. I. 15. 1.
- Gerundiorum Genitivus in *DI* alium etiam genitivum alterius generis et numeri regit. III. 8. 2.
- ejus constructionis ratio. I. 15. 1. III. 8. 2.
- Gerundia in *DUM* nominativi casus cum Accusativb. I. 15. 1. III. 8.
- in *DO*, Dativi casus. III. 8. IV. 4. 9.
- in *DO* etiam corriguntur, I. 15. 1.
- in *DO* cum Præpositione expressa. III. 8. 13. IV.
- Gerundivæ* locutiones, III. 8. 2.
- Gestire aliquid*, III. 3. 10.
- Glans* et *Glandula*, I. 10. 3.
- Gradus tres Comparisonis explicantur et asseruntur, II. 11. 1.

- Græcismun sequitur Latina constructio, III. 3. 78. extr. Vide & *Hellenismus*.
- Grammaticæ definitio et divisio, I. 2.
- ignari ipsi veteres, I. 15. I. III. 2. 3. Vide *Veteres*.
- Grammatica Vocabulorum ratio non est constituenda ex eorum significatione, III. 2. 3. et III. 2. 4. e.
- Grammatici significatione varia complectitur, I. 2. 4.
- Gratificari cum Accus. III. 3. 65.
- Gratulari quid proprie notet, I. 1. 6.
- Gravari aliquid. III. 2. 3. IV. 13.
- H.
- H**abet se res bene, IV. 4. 110.
- Hactenus, scil. via, IV. 4.
- Hellenismus, seu Græcismus, IV. 12.
- Hellesponti nomen tribuitur etiam Regioni vicinæ, IV. 16. 23.
- Heterogenea et Heteroclitica, I. 9.
- Hic et Ille ad remotius et propinquius promiscue aliquando referuntur. II. 9.
- Hiemare Active, sed et Neutraliter, III. 3. 66.
- Hisco ab Hio, III. 3.
- Hister et Histrion ab Hebraica origine, IV. 61. 11.
- Holosteon, IV. 16. 25.
- Homonyma, IV. 14.
- Horatius expl. III. 3. 114. IV. 4. 134. IV. 7. 13. IV. 12. 6. IV. 15. 15. et n. 29.
- Horrere, III. 3. 66.
- Huc pro huic et hoc, III. 14. 7. n. 39.
- Humi, terræ, Genitivi sunt, intellecto solum, IV. 4.
- Hyginus, II. 9. 4. IV. 4.
- I.
- J**aceo et jacio, III. 3. 67.
- Idem cum illo, IV. 6. 13.
- Ideo exponitur, III. 14. 37.
- Igitur notat deinde, tum: sæpe etiam conjunctim dicitur ergo igitur, III. 14. 32.
- Ignoscere aliquid, III. 3. IV. 4.
- Immolare quid notet, IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8.
- Imperativa non sunt Futuri, sed Præsentis Temporis, I. 15. 8.
- Imperativorum, Ama et Amato, an sit quædam significationis discrepantia, I. 13. 8.
- Imperfecti Indicativi vis et natura est absoluta, I. 13. I. I. 13. 2.
- Imperfectum Subjunctivi pro Plusquamperfecto, I. 13. 5.
- notat etiam id, quod fieri debebat, I. 13. 5.
- Impersonalia Verba quæ sint, et quare ita dicta, I. 12. 7.
- Passivorum origo, III. 2. 2. III. 8. 2.
- notant ipsam Verbi actionem absolute, I. 12. 7. et III.

- III. 1. 4. III. 2. 2. III. 8. 2.
 ---- Passiva, III. 2. 2. III.
 2. 8. III. 3. 10. III. 8. 2.
 Impersonalia Passivor. et Partic
 cipiorum discrepantia,
 prout a Verbis vel Activis
 vel Neutris sunt formata,
 III. 8. 2.
 Impersonalium Participia, I.
 15. I. III. 8. 2. III. 9. 1.
 ---- passiva Participia, *Pu-*
ditum est, *Veritum est*,
 cum Accusativo, III. 3.
 10.
 Impersonalia quæ creduntur,
 multa construuntur per
 sonaliter cum Nominativo,
 I. 12. 7. II. 3. 5. III. 1.
 Impersonalium, *Miseret*, *Pu-*
det, ect. constructio, II. 3.
 4. et 5. III. 2. 1. III. 3.
 110. IV. 3. 4.
 Impersonalia dicenda sunt non
 tam Verba, quam Con-
 structiones quædam, quum
 nullum sit Verbum etiam
 ex illis Impersonalibus,
 quin Personaliter aliquan-
 do construatur, I. 12. 7.
 III. 1. 4.
 Impersonalibus adscribenda
 Gerundia, III. 8. 2.
 Imponere alicui scil. sarcinam,
 III. 3. 69. IV. 4.
 In cum Ellipsi π existens ve-
 luti in *Lachrymis*, IV. 4.
 27. IV. 6. 7.
 ---- sæpe per Ellipsin omit-
 titur, maxime ante nomina
 propria Urbium, et alibi,
 ubi ceteroquin exprimi so-
 let, IV. 6. 1 et 7.
 ---- exprimitur, ubi abesse
 solet, IV. 6. 7.
- respondet Græco *κατα*
 IV. 13. 5.
In paucis diebus, et similia
 IV. 6. 18.
In præsentiarum, II. 3. 8.
 Indicativi Modi usus et signi-
 ficatio, I. 13. 1.
Indigeo cum Infinit. III. 3. 71.
Indulgere aliquem et aliquid,
 unde ortum, III. 3. 72.
Infans Adjectivum, IV. 4.
 Infinita recte dicuntur Tem-
 pus Grammaticum habere,
 I. 14. 1. et n. 8. et 9.
 ---- habent tria tempora,
 eaque omnia formata a Sub-
 junctivi Imperfecto, Plus-
 quam-perfecto, et Futu-
 ro, I. 14. 1.
 ---- Græcorum formantur ex
 Indicativis, et servant cha-
 racteristicam cujusque Tem-
 poris, I. 14. 1. extr.
 Infinitum Præsens derivatur
 ab Imperfecto Subjunctivi,
 et ideo comprehendit etiam
 significationem Imperfecti,
 et in Imperfectum Finiti re-
 solvi sæpissime potest, I.
 14. 1.
 Infiniti Futurum olim fuit
Amassere, et dein *Amatu-*
rum esse, quod sine muta-
 tione cum omni Genere et
 Numero construebatur, I.
 14. 1. et n. 5. III. 11. 1.
 Infiniti Futurum pass. veluti
Amatum iri exponitur, III.
 11. 3.
 Infinita minus recte dicuntur
 à Sanctio *Impersonalia*, I.
 12. 7.
 Infinitis male tribuitur Modus,
 I. 14. 2.

Infinitum vel tota Oratio pro
 Nominativo, III. 6.
 --- cum Verbis *Dicitur*, *Vide-*
tur, ect. III. 1. 2.
 --- construitur, ut verum
 Nomen, per omnes etiam
 casus, III. 6.
 --- pro Genitivo, III. 6.
 --- pro Dativo, III. 6.
 --- pro Accusativo, III. 6.
 --- pro Ablativo, III. 6.
 --- pro Gerundio vel Su-
 pino, veluti *Introit videre*,
 pro, ad videndum, *deses-*
sus sum quære, pro,
 quærendo, IV. 6. 5.
Infinitum cum Ellipsi Præposit.
Propter, aut aliarum. III. 6.
 IV. 6. 5. et 19.
 --- cum Ellipsi *Capit*, vel
 pro Imperfecto. III. 6. IV.
 5. 3.
 --- sequitur Accusativus,
 etiamsi nullus præcesserit,
 III. 7. 3.
 --- sequuntur etiam alii casus,
 veluti Nominativus, *Cu-*
pio esse doctus. III. 7. IV.
 12. 9.
 --- non regit, aut recipit Ge-
 nitivum loco Accusativi.
 III. 8. 2.
 --- ejusdem verbi vel cog-
 natæ significationis, quum
 verbo illi accedit, statuenda
 est Ellipsis præpositionis,
 ut *Propero properare*, *Pergit*
pergere. IV. 3. 6.
 --- Ellipsis post suum verbum
 rejicitur. III. 3. 97. III. 8.
 2. IV. 3. 6.
Inservire aliquem. III. 3.
Insistere aliquid et alicui.
 III. 3. 76.

Instare aliquem et alicui. III.
 3. 77.
Insuadere aliquem. III. 3.
Intendere animum in aliquid,
 et cum Ellipsi, ac Infiniti-
 vo. IV. 4. 8.
Inter in Compositis habet quo-
 que significationem Impe-
 diendi vel penitus Tollendi,
 et construitur tunc sæpe
 cum ablativo. III. 3. 78.
Intercedere. III. 3. 78.
Interdicere quid proprie notet,
 et quæ ratio constructionis.
 III. 3. 78.
Interdiu et *Interdiu*. I. 9. 3.
Interest mea, tua, etc. III.
 5. 3.
Interest pro Discrepat, cons-
 truitur eodem modo, quo
Hocce. III. 5. 4. IV. 6.
Interfieri pro Interfici, Ex-
 tingui, III. 3. 80.
Interjectio an pars Orationis,
 an Adverbium, I. 2. 6.
Intestina, *Intestinus*, IV. 4.
Invadere in aliquem, III. 3. 80.
Invidere aliquem, et *invidere*
alicujus dignitati, quid pro-
 prie notent, III. 3. 80.
Ire et *Iri* lectum, *perditum*,
 etc. III. 11. 3. et 5.
Isæus explic. I. 16. 1. extr.
Ita in affirmando dicitur, pro,
ita est, ut rogas, IV. 4. 59.
Itaque, IV. 14. 7.
Item est *Itidem*, III. 14. 7.
Iter tendere, *ire*, *pergere*,
 IV. 4.
Jubeo alicui et aliquem, II.
 4. 6.
Judicare componitur ex *jus*
dicere, IV. 4. 54.
Jugulum a jugo, I. 10.

- Junius* et *Majus* menses a *Junioribus* et *Majoribus* dicti, IV. 4. 64.
- Jurare* cum *Accusativo*, III. 3.
- Jurisconsultorum veterum Latinitas*, III. 14.
- Jus quasi jussum*, IV. 15. 1.
- Jus* pro cibo a *juvando*, *ibid.*
- Justa* scil. officia, IV. 4. 36.
- Justo* cum *Comparativis*, ut *Liberius justo*, IV. 4.
- Juvenalis* explic. III. 3. 138. III. 5. 7.
- Juvenis* Adjectivum utroque *Genere*, I. 7. 6. extr. IV. 4.
- Juxta* est Adverbium; ejus etymon et significatio et constructio, I. 16. 1.
- K.
- K** *Αττ* per Ellipsin sæpissime omittitur, IV. 13.
- quibus Latinis Præpositionibus respondeat. IV. 13. 5.
- κρηεν*, unde, et quid notet. IV. 15. 6.
- L.
- L** *Abium* et *Lambo* a *G. λάρβο*. IV. 15. 4.
- Laborare aliquid*. III. 3. 83.
- Lactantius* expl. IV. 7. 6.
- Lacunar* est Adject. pro *Lacunare*. IV. 4.
- Latet* cum *Dativo*. II. 4.
- Latina* *Lingua* originem trahit ex *Græca*. I. 1. 5. III. 14. 7.
- Ea an etiam in sermonibus quotidianis utendum. IV. 17. 8.
- ejus usus et peritia quomodo comparanda. *ibid.*
- Latrare aliquem*. III. 3. 84.
- Latro* *Declamator* adv. *Catilinam* emendatur. IV. 10. 6.
- Lemmata* seu *Tituli Capitum* vel *Librorum* non sunt ab *Auctoribus* relictis, III. 14.
- Leporis* etymon. I. 1. 5.
- Liber* pro *Baccho* a *Gr. λιβρα*, IV. 14. 8.
- Librarius*, et *Libraria* taberna, IV. 4. III.
- Licere* et *Liceri*, et *Licet*, quid proprie notent, III. 14. 4.
- Licet* et *Licebit* cum *Subjunctivo*, *Jctis* etiam cum *Indicativo*, III. 14. 6.
- simpl. pro *affirmatione*, III. 14. 4.
- pro *Possum*, III. 14. 4. extr.
- non est *Impersonale*, III. 1.
- Limis oculis*. IV. 4.
- Lingua* quæque suos habet *idiotismos*, in *aliam Linguam* non transferendos, III. 14.
- Literator*, qui *primas literas* docet, I. 2. 4.
- Livius*. I. 14. I. 15. 4. II. 4. 6. II. 12. I. III. 7. 4. III. 14. 16. IV. 4. 21. et n. 45. et n. 78. IV. 8. I. sæpius, IV. 15. 30.
- Locus* et *Locum*, IV. 4.
- Lucere*, et *Lucare*, unde *Collucare*, *Sublucare*, quid proprie notent, III. 3. 84. 85.
- Lucere* et *præluere* *alicui faciem*, III. 3. 68. IV. 17.
- Luci* absol. ut *Adverbium* pro *in Luce*, tempore *Lucis*, I. 6. 4.
- Luci* unde *orti*. IV. 16. 6.

- a *lucendo*, et quare, IV. 16. 6.
- L**ucretius expl. II. 7. 2. III. 5. 5. IV. 15. in resp. ad L. K. 6. 6.
- L**udere et *ludus* a *Lydis* et *Tyrrhenis*, IV. 16. 11.
- L**udus proprie de ludo gladiatorio, IV. 16. 11.
- L**uere proprie notat *Lavare*, at per abusum etiam *Solvere*, III. 2. 3.
- L**umen a *Luceo*, IV. 14. 30.
- L**una contractum ex *Lucina*, IV. 14. 20.
- L**upata, scil. freña, IV. 4.
- L**ustri etymon, IV. 14. 20. IV. 16.
- L**ux etiam in Gen. Masculino, I. 9. 3.
- M.
- M** in extremo addi solet in derivatis ex Græco vocabulis, veluti a *δέμα* *Decem*, ab *ἴτεμ* *Item*, a *δέμα* *Dem*: sed et in metro elidi, III. 14. 7.
- M** ante P, vel B. interponi solet, *Campus* a *κῆπος*, IV. 15. 4.
- M**actus simpl. a *magis*. Hinc *Mactare*. IV. 14. 24.
- M**acula a *μακῆ*, vel *μακῆ*, I. 10. 5.
- M**agis et *Mage* sunt Adjectiva Positiva, ut *Potis* et *Pote*, II. 10. 1.
- M**agis per Ellipsis. omissum. IV. 7. 4. et 8.
- M**ajoragus notatus, III. 14.
- M**ajores *domus*, scil. *Servi*, IV. 4.
- M**ajus et *Junius* menses unde, IV. 4. 64.
- M**anare unde, et quid sit, III. 3. 86.
- M**ancipi *res* utrum sit Genitivus, an Dativus, IV. 4. 12.
- M**ane Neutrum a *Manis*, unde *Immanis*, IV. 16. 5.
- M**anere cum Dativo, II. 4. ---cum Accusativo pro Expectare, III. 3. 86.
- M**anes Dii unde dicti, et quid sint, IV. 16.
- M**anes Dii pro Multitudine Animarum in inferis et pro cujusque defuncti Anima, IV. 16. 3.
- M**arcianus Capella explic. et emendatur, I. 3. 1.
- M**are Ablat. pro *Mari*, II. 7.
- M**aritus et *Conjux* Adjectiva, IV. 4.
- M**artialis expl. III. 3. 140. III. 14. 21.
- M**aximus a *Magis*, IV. 14. 24.
- M**e pro *mihī*, I. 6. 4.
- M**edicari aliquam *rem*, et *alicui rei*, III. 3. 87.
- M**edicina, et similia, sunt Adjectiva, IV. 4.
- M**emini cum præterito, I. 14. --- et similia cum Genitivo, IV. 4. 67. --- cum Accusativo, ibid.
- M**ens *animi*, IV. 4. 66.
- M**erere, scil. *ara*, IV. 4. 120.
- M**eridies, IV. 12. 11.
- M**erum et *submerum* vinum, IV. 4. 131.
- M**etuedi verba sunt Neutra ex sua origine, et notant in sollicitudine sum de re aliqua, III. 3. 88. --- ante Relativa, *Quomodo*,

- Quemadmodum*, *Quot*,
Quam, etc. quomodo sint
explicanda, IV. 15. 28.
- ante *Ut* vel *Ne*, signifi-
cant desiderium rei, quæ
exprimitur, ut eveniat, vel
non eveniat, IV. 15. 29.
- Mea*, *Tua*, *Sua* cum Ver-
bis *Interest* et *Refert*, sunt
Accusativi Plurales, III.
5. 3.
- Meus tuus*, *suus*, active
et passive significant, II.
13. 7.
- in alio casu cum Geni-
tivis nominum propriorum
et appellativorum, veluti
Tuum Apollinis imperium.
II. 13. 13.
- Meus mihi*, *Tuus tibi*, *Suus*
sibi, II. 13. 13.
- Mei*, *Tui*, *Sui*, et *Mis*,
Tis, *Sis*. Genitivi, unde
sint formati, II. 13. 1.
- Mei*, *tui*, *sui* cum adjectivis
et participiis, II. 13. 10.
III. 8. 15. et 18.
- cum aliis Substantivis,
passionem maxime, sed
etiam possessionem vel
actionem, significant, ut,
labor tui, II. 13. 3. et n.
6, etc.
- Micare*, III. 3. 89.
- Migrare se* vel *aliquid*, III.
3.
- Miles* dictus a *Mille*, quasi
milesimus, IV. 16. 18.
- Minerva* unde Gr. $\Lambda^{\theta}\epsilon\mu\alpha$ et
 $\Lambda^{\theta}\epsilon\mu\eta$ fuerit dicta, I. 1.
1.
- Mille* et *Millia*, videntur
primum fuisse Substan-
tiva, illud Singularis, hoc
- Pluralis numeri, IV. 4.
78.
- Mille homines*, ut *millia*
anni per Appositionem,
ibid.
- Mille duo*, *tria*, etc. nunquam
dicitur, IV. 4. 78. *Pedites*
X. *Millia*, *casi*, et simi-
lia, recte dicuntur, et
simpliciter, tot *Millia*
casi, IV. 8. 1.
- Mis*, *tis*, *sis*, pro *Meis*,
tuis, *suis*, II. 13.
- Misereo*, *Miseret*, II. 3. 4.
et 5. III. 1. IV. 3. 4.
- Missilia*, IV. 4.
- Modius* subintelligitur, quan-
do agitur de mensura fru-
menti, nec certa mensura
est expressa. IV. 4. 68.
- Modo* Adverbii specie, et
hinc *Propemodum*, *Admo-
dum*, quid, et unde id
notent, IV. 2. 1.
- Modi Grammatici in Verbis
defenduntur. I. 13. 1.
init.
- comparantur cum Casi-
bus Nominum, ibid.
- Eorum usus, et appel-
lationis ratio, I. 13. 1.
- Eorum numerus apud
Latinos, ibid.
- Modi diversi per Conjun-
tionis copulam juncti, I,
13. 6.
- Modus non adscribendus
Verbo Infinito, I. 14. 2.
- Morari aliquid* pro *Curare*,
quæ ejus significationis
ratio, III. 2. 3.
- Morus* arbor ex Græco, IV.
16. 17.
- Mos* a *movendo*, IV. 15. 1.

- Moveri Satyrum*, vel *Cyclopa*, III. 2. 3.
- Mulieris nomen* quando junctum habet in genitivo nomen Viri, tunc intelligitur, non Filia, sed Uxor, IV. 4. 32.
- Mundare* cum compositis, IV. 15. 23.
- Mundus*, ejus propriæ ac analogicæ significationes, ac etymon, IV. 15. 22.
- Mundus muliebris* quid proprie sit, IV. 15. 22.
- in Mundo esse* dicitur, quod imminet alicui, ibid.
- Mundum* gen. neutro, IV. 15. 21. extr.
- Mustum* adjectivum, significans *novellum*, IV. 4.
- Mutuo*, IV. 4. 91.
- N.
- N**eliditur etiam in Derivationibus, III. 14. 37. sed rarius, I. 9. 3.
- Nam* interrogativum additur variis particulis & nominibus, etiam extra interrogationem, III. 13. 1. III. 14. 36.
- Nasci* Passivum est, I. 15. 8. III. 2. 3.
- notat etiam Formari in utero, et Crescere, I. 15. 8.
- Natare aquas*, III. 3.
- Ne* post verba *Metuendi*, et similis significationis, IV. 15. 29.
- Ne* interrog. præmittitur etiam vocabulis, IV. 15. 30.
- Negatio* per Ellipsin repentina in *Non modo*, pro
- Non modo non*, IV. 7. 5.
- Negationis* vocabula sæpe in supplementis Ellipseon dividenda, II. 10. 1. IV. 7. 5. IV. 8. 5.
- Negotium*, in *Negotio*, sæpe subintelligitur, I. 15. 1. II. 3. 6. et n. 8. III. 8. 2. III. 9. 1. IV. 4. 67. et n. 75. et n. 85.
- intellectum in Gerundiis et Participiis Passivis. I. 15. 1. III. 8. 2. III. 9. 1. IV. 4. 86.
- non tamen satis commode in Gerundiis, et Participiis Passivis Verborum Neutorum, III. 8. 2.
- Negotium quod ad me pro meum*, I. 15. 1.
- Negotium Negotii*, I. 15. 1. extr. IV. 4. 84.
- Negotium Callisthenis*, pro Callisthene, III. 11. extr.
- Negotium Hominis*, IV. 4. 82.
- Nemo* unde, et ejus usus, I. 1. 6. IV. 4. 37.
- Nemo Homo*. IV. 4. 37.
- Nemo Deorum* minus recte dicitur, ibid.
- Nepos*, IV. 15. 5.
- Nepos* (Corn.) exp. II. 3. 8. III. 8. 2. IV. 4. 78.
- Neutra* Grammaticorum in Verbis defenduntur, III. 2. 1. et n. 2. III. 3. 2. et n. 10.
- Neutra* etiam dicuntur *Absoluta*, III. 2. 3.
- quædam, in compositis, videntur usu accepisse Activi Verbi vim, III. 3.

9. & n. 10.
- Neutra cum Accusativis per Ellipsin constructa, vertuntur quoque in Passivam formam, et ita, ut Accusativus mutetur in Nominativum, III. 3. 6. et maxime n. 10.
- cum Accusativis, qui videntur ab illis regi, et notare id, quod repræsentat, exhibet, efficit, vel pro materia habet, absoluta illorum actio, III. 3. 9. et n. 27. et 54. III. 8. 2.
- Neutra certissima cum Accusativo, III. 3. 10.
- Neutra cum Præpositionibus composita construuntur cum Accusativo, sed qui regitur a Præpositione per Ellipsin repetenda. III. 3. 6. & n. 9. III. 5. 2.
- Neutris tribuuntur etiam Participia in DUS, III. 3. 104.
- Neutorum verè verborum passivæ locutiones, sed quæ duriores sunt vel impersonales, III. 3. 10.
- Neutorum Participia Passiva neutrius Generis, ut et Gerundia construuntur impersonaliter, III. 8. 2.
- Neutra quædam usu vel abusu facta videntur Activa, III. 3. 9. et n. 10. et n. 123. sic *Petere*, IV. 4: 46. *Judicare*, IV. 4. 54.
- 2 Neutris formata vera Activa ut a *Caleo Calefacio*, etc. III. 2. 2.
- Neutrum Genus serius, et apud quosdam tantum Populos, accessit Masculino et Feminino, I. 7. 2.
- Neutrum Adjectivum plurale cum variis substantivis alterius generis et numeri, IV. 4. 79. IV. 10. 6.
- cum Genitivis pluralibus, *Strata viarum*, etc. IV. 4. 77.
- adjectivum cum diversi Generis substantivo, subintellecto *Negotium*, IV. 4. 76.
- Quod referri videtur ad alterius Generis Nomen, IV. 4. 80. et 84.
- Nihil est Substantivum*, et construitur per Ellipsin Præpos. cum Nominibus et Verbis, IV. 4. 83.
- Nihil aliud, quam*, cum Ellipsi, IV. 5. 11.
- Nocere aliquem*, III. 3.
- Noctu est Ablativus*, ut *Lucu*, I. 9. 3.
- Nominativus cum Infinitivo et alio Verbo vel Participio, veluti *Petrus dicitur esse doctus*, III. 7. III. 11. 3. IV. 12. 9.
- Nominativi diversi plane per Ellipsin omissi, et per copulam juncti, I. 18. 1.
- post Vocativum et Participium, II. 6.
- Adjectivi aut Participii, immo etiam Substantivi pro integra sententia, veluti, *Nullæ Literæ dabant suspensionem*, III. 9. 1.
- pro Genitivo Partitionis, IV. 8. 1.

- pro Adverbiis adhibiti. I. 9. 3.
- Nomen* derivatur a *Nosco*, vel *Noo*, *Novi*, I. 5. 1.
- Nomina* non ex natura, sed ex instituto aut casu, suam habent significationem. I. 1. 3. IV. 14. 1.
- Nomina Verbalia* non regunt Accusativum, sed per Ellipsin cum eo construuntur. I. 15. 1.
- Nomina verbalia* in IO notant etiam officium, *cautio est mihi*, pro *cavendum est*. I. 15. 8. extr. IV. 4. 52.
- in duas consonas exeuntia ejecerunt inter eas literam E. IV. 14.
- variatæ Terminationis, Declinationis, et Generis. I. 9.
- Nominum Propriorum* natura. I. 2. 9. I. 7. 12.
- Nomina propria* eadem plane reperiuntur aliquando in diversis hominibus. IV. 15. 31.
- etiam Genus habent, et recipiunt Adjectiva. I. 7. 11. et 12.
- etiam pluralem Numerum. I. 7. 12.
- constantius servarunt antiquam scripturam, quam Appellativa. I. 11. 2.
- Nomina Gentilitia* proprie sunt Adjectiva, et inventa demum post Prænomina. I. 7. 11.
- Non modo*, sed *ne*. IV. 7. 5. et 6.
- Nonius* expl. IV. 4. 46. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 4. et §. 7. IV. 15. 19.
- Nostri*, *Vestri*, *Nostrum*, *Vestrum*, Genitivi. Eorum usus et constructio. II. 13. 3. et n. 12.
- Novalis*, *Novalia*. IV. 4. 112.
- Nox* absolute pro Adverbio. I. 9. 3.
- Noxa* et *Noxia*. IV. 4. 22.
- Noxæ dedere*, h. e. pænæ. IV. 4. 22.
- Nubere se*, III. 3. IV. 4.
- Nubilari*. III. 3.
- Nudius tertius*, *quartus*, etc. sunt Nominativi: unde deriventur, I. 9. 3.
- Número* Adverbii specie, quid, et unde id notet. IV. 2. 1.
- Numerum Dualem* Latini non habent. I. 4. 1.
- Numerum Pluralem* habent etiam Propria Nomina. I. 7. 12.
- Numerorum discrepantiæ* per Syllepsin. IV. 10. 1. et 2.
- Número Plurali* in Verbis præmittitur Nominativus Singularis et Præpos. *Cum*. IV. 10. 4.
- Nuncius* Adjectivum. IV. 4. O.
- O** ante Vocativum. II. 6.
- nullum regit casum. IV. 5.
- O** ex Hebr. *y* sæpe ortum. IV. 16. 15.
- O** et AU promiscue positum, seu **O** ex AU formatum. IV. 16.
- in **O** exeuntia Substantiva reciderunt **N**, ut *Plate*

- pro Platon , ligo pro ligo. IV. 14. 6.
Ob in compositis notat , *ad* , *contra* , *circa* , et tam in bonam , quam in malam partem sumitur. III. 3. 94. IV. 16. 8.
Obedire. III. 3. 93.
Obire diem , mortem. III. 3. 94. IV. 4.
Obsidere urbem , pontem , etc. III. 3. 124.
Obstetrix. IV. 16. 8.
Obtrectare. III. 3. 96.
Occumbere mortem , morti , morte. IV. 4.
Affectores. IV. 16. 8.
Officere quid notet. III. 3. 97. IV. 16. 8.
Officium ab *officiendo*. IV. 16. 8.
Oleo , ejus etymon. IV. 14. 23. IV. 16. 15.
Opera est , pro *vacat*. IV. 4. 102. et 109.
Operæ non est mihi. *ibid.*
Operiri aliquem pro *Exspectare* ; quæ sit ejus significationis ratio. III. 2. 3.
Oportes etiam *Personaliter* construitur. III. 1.
Oppido unde , et quid notet. IV. 2. 1.
Optativus Modus abest ab *Lat. Lingua* , quum nullas istic habeat proprias terminationes. I. 13. 1.
Opus cum Genitivo. IV. 4. 93. IV. 15. 8.
 — cum *Accus.* *ibid.*
quod factum est Opus , *quæritur quid factum Opus sit* , et similia , exponuntur. IV. 15. 9.
- Opus est non plane significat Necessesse est* , sed tamen aliquid ejus. IV. 15. 7. et 8.
Opus habeo , *opus est* , diversimode constructum et expositum. IV. 15.
Opere maximo. IV. 11. 2.
Oratio integra pro Nominativo. III. 1. 2.
Originis diversæ vocabula iisdem literis scripta. IV. 14. IV. 15. 3.
Orthopnea. IV. 16.
Otium per T scribendum. IV. 16.
 — derivatur ab *Utor* , vel potius ab *Hebr.* *תעב* *tempus*. IV. 16. 15.
 — notat etiam *scholam* , et *pacem* *ibid.*
Ovidius expl. I. 15. 4. II. 12. I. *init.* III. 2. 3. III. 14. 19. IV. 12. 9.
 P.
- P**an interponendum post *M.* in *Præteritis* , et *Supinis* , aliisque vocabulis , veluti *sumptus*. IV. 17. 2.
Pallere. III. 3.
Pallus a *paxillus* , et hoc a *pango*. I. 10. 4.
Pandectæ explic. III. 14. 14. IV. 4. 41. IV. 12. 2. IV. 15. 6. 794. IV. 16. IV. 17. 8.
 — eorum *Latinitas*. III. 14.
Parcæ a pariendo dictæ. IV. 16. 12.
Parcere. III. 3.
Parere etiam *Viri* dicuntur. Hinc *Parens*. I. 7.
 — ab *Hebr.* *פיר*. IV. 14. 8.

- Partes dabantur singulis in convivio./IV. 15.
- Partes Orationis. I. 2.
- Parti Ablativus pro parte. II. 7.
- Participia unde ita dicantur. I. 15. I. init.
- Participia adsignificant Tempus, idque unum habenta Verbo. I. 15. I. et 2. III. 10. 2.
- nec tamen semper adsignificant Tempus, quum sæpe ut mera Nomina construuntur. I. 15. 2.
- Participia Latina videntur Nominibus adscribenda. I. 15. 1.
- Composita, diversæ significationis ab ea, quam ipsa habent Verba. I. 15. 1.
- quædam, quorum Verba non reperiuntur. *ibid.*
- non regunt Accusativum. I. 15. 1.
- construuntur ut Substantiva. I. 15. I. III. 10. 2.
- habent tria tempora, *Amans, Amatus, amaturus*. I. 15. 2. et n. 4.
- pleraque, etiam Præsentis temporis, veluti *Amans*, utramque, non activam modo, sed et passivam, habent significationem. I. 15. 1.
- Præsentis temporis in Activo etiam Præteritum aliquando notant tempus. I. 15. 2.
- ab Imperfectis indicativi sunt formata, et ideo etiam Imperfectum notant. I. 15. 8.
- Participia præteriti perfecti, veluti *amatus*, activam etiam, et vel maxime, habuerunt significationem. I. 15. 4. III. 3. 106.
- derivantur a præterito activo Indicativi. I. 15. 4.
- Verbor. Neutorum, etiam talium, quæ habere non possunt formam passivam per causam suæ significationis. I. 15. 4. III. 8. 2.
- Passiva in DUS Præsentis sunt temporis, non Futuri. I. 15. 8.
- Futurum simpliciter non facile significarunt, sed potius quid debeat fieri. I. 15. 8.
- derivantur a Præsenti Partic. Activo. I. 15. 8.
- Præsentis Activi in Positivo construuntur cum Accusativo et Genitivo, at in Comparativo et Superlativo tantum cum Genitivo. III. 8. 2.
- videntur etiam aliquid discriminis habere, quod ad sensum, si dicas, *Amans uxorem*, vel *Amans uxoris*. III. 10. 2.
- Præteriti passivi, veluti *illaudatus* pro *illaudabilis*, *Infandus*. I. 15. 5.
- veluti, *Submersas obrue puppes*, notant rem fieri coeptam, et porro perficiendam. I. 15. 5.
- passiva Neutrius Generis impersonaliter. I. 15. 1.

124. III. 8. 2. III. 9. 1.
 — etiam cum Accusativis
 diversi Generis aut Nu-
 meri construuntur, veluti,
volo oratum a vobis justam
rem. I. 15. 1.
 — passiva, et Adjectiva,
 sæpe integram orationem
 sibi junctam habent loco
 Substantivi, et sic in No-
 minativo Verbis præmit-
 tuntur, ut notent ipsam
 actionem Verborum, veluti
ablatum mare pro ablatio
 maris. III. 8. 2. III. 9. 1.
 Participium Præsens cum
 verbo Substantivo. III. 10.
 1.
 Participium inter duo Subs-
 tantiva, Genere et Numero
 conveniens cum posteriore.
 IV. 12. 8.
 Particulæ idem pene signifi-
 cantes conjunctæ. III. 14.
Partim non est Adverbium,
 sed Accusativus Nominis.
 IV. 13. 2.
 Partitionis casus non semper
 est Genitivus, sed sæpe
 idem ac ille, qui sequitur.
 IV. 8. 2.
Pasco, *pascor*, *depascor*.
 rrr. 3. 8.
Pascuus ager. IV. 4.
 Passivarum locutionum ratio.
 III. 4. 1. et n. 4.
 Passiva Impersonalia meram
 actionem notant. III. 8. 2.
 Vide et *Impersonalia*.
 Passivæ locutiones verborum
 vere Neutrorum: unde
 male contendunt plerique,
 Neutra illa esse activa.
 III. 3. 10.
- ex Passivis locutionibus neu-
 tiquam potest probari Ac-
 tivarum ratio, III. 3. 102.
 109. 129.
Pastillus unde? I. 10. 3.
Patruelis Adjectivum. IV. 4.
Paulus a *pauillus*, et hoc
 a *paucus*. I. 10. 4.
Pax a *Pago*. IV. 14. 9.
Peccare cum Accus. III. 3.
 101.
Peccato, h. e. ubi peccatum
 a me est. IV. 4. 86. vel
 mihi, qui peccavi. I. 15.
 4.
Pecudes de feris. IV. 4.
Pecus fem. in singulari. IV.
 15.
Pedatus et *Pedatum*. I. 9. 1.
Pelagus, h. e. profunditas
 maris ab Hebraica Origine.
 IV. 16. 24.
Pellere et *Pellare*, Simplex
Appellare, etc. unde
 derivanda. IV. 15. 18.
Penetrare. III. 3. 102.
Per. IV. 13.
Percunctari aliquem aliquid.
 III. 2. 3.
Perduellio. IV. 16. 7.
Peregre est Adjectivum. IV.
 4.
Pereo, quid proprie notet,
 III. 2. 3.
Pergere, ab obsoleto *Perri-*
gere. III. 3. 97. et maxime
 n. 105.
Peri apud Græcos præmittitur
 Genitivo in comparatione
 et superlatione. II. 11.
Perquam cum Superlativis.
 IV. 9. 3.
 Personæ Verborum recte sic
 dictæ. I. 12. 2. init.

- conveniunt cum Gen-
eribus Nominum. I. 12. 2.
et 3.
- Personæ ipsæ insunt Nomi-
nibus, et ad eas se ac-
commodat Verborum ter-
minalis Variatio. I. 12. 2.
et 3. II. 6. 1.
- Persona* pro *Homine*. I. 12.
4.
- Personalia verba male defi-
niuntur. I. 12.
- Pertæsus*. III. 3. 110.
- Peto* a Græco *πρω*, ejus
primitiva et figurata sig-
nificatio. IV. 4. 46.
- πρω* Græcum, unde *πρωτον*.
IV. 4. 46.
- Petronius expl. I. 15. 5.
- Phædrus. IV. 4. 27. IV. 5.
7.
- Pila* etymon a *pinsendo*. I.
10. 4. extr.
- Pila* pro columna. IV. 14.
16.
- Pila*, qua luditur. IV. 14.
14.
- Pillum* pro *Pisillum* a *Pisere*
seu *Pinsere*. I. 10. 4.
extr.
- Piscina*. IV. 4.
- Pistrinum*, et *Pistrina*. IV.
4. 121.
- Placere*. III. 3. 106.
- Plagæ* etymon triplex in
triplici significato. IV. 14.
17.
- Plangere*. III. 3. 107.
- Plato exp. III. 1.
- Plaudere aliquem et aliquid*.
III. 3. 108.
- Plautus. I. 15. I. I. 15. 4.
II. 4. 4. II. 9. 4. extr.
II. 13. 3. et n. 4. et n.
13. III. 2. 2. III. 3. 27.
et n. 60. et n. 62. et n.
124. III. 4. 12. et n. 15.
III. 5. 3. III. 11. 3. III.
14. 20. IV. 2. 1. IV. 4.
45. et 46. et 78. et n.
93. et n. 126. IV. 6. 13.
IV. 7. 1. IV. 12. 4. et
5. IV. 15. 29. IV. 17. 3.
- Pleonasmus. II. 10. 5. IV.
9.
- repetiti Pronominis. I.
6. 4.
- repetitæ Præpositionis.
III. 3. 9.
- Accusativi cognati. III.
3. 9.
- Ablativi cognati. IV.
3. 6.
- Pleonasmus significationis,
ut, *perditum perdere*. I.
15. 5.
- Pleon. verbi intendit em-
phasin, ut, *videre vidi*,
vel *videndo vidi*. III. 2. 2.
IV. 3. 6.
- particularum. III. 14.
et nota 32. 33. et seqq.
- Nominis, ut *Mens animi*.
IV. 4. et n. 84.
- Plinius expl. II. 4. 4. extr.
III. 3. 120. IV. 15. 21.
et n. 23. IV. 16. 17. IV.
16.
- Pluit* est Impersonale et
Personale, pro diversis
modis construitur. III. 1.
4. III. 3.
- Pluvius* adjectivum. IV. 4.
- Plusquam perfecti Subjunctivi
natura. I. 13. 7.
- Plus uno*. IV. 17. et IV. 2.
1.
- Poculum* a *πρω*. I. 10. 6.

- Pœnitico.* III. 1. 6.
Pœnitet cum Genitivo, ejusque constructionis ratio. III. 3. 110.
Pomaria, *pometa.* IV. 4.
Pondo est ablativus. IV. 4. 53.
Pontus pro mari Euxino primum, ac dein pro regione ad illud mare, denique pro omni mari; Ejus etymon. IV. 16. 23.
Porcus etiam pro *Porca* adhibetur. IV. 4.
Porphyrius expl. IV. 13.
Posis. IV. 15. 20.
Positiva obsoleta. I. 11. 3.
 — pro Comparativis, seu cum Ellipsi *Magis.* IV. 7. 4.
Possessiva Adjectiva loco Genitivi Substantivi. II. 3. 16. II. 13. 7.
 — cum Genitivo aliorum Nominum, ut, *Meum Consulis factum.* II. 13. 13.
Posticus. IV. 4.
Postquam explicatur, et Ellipsis, quæ in eo, expletur. II. 9. 5.
Postumus est Superlativum, etiam cum Proprium est nomen. I. 11. 2.
 — sine H scribendum, *ibid.*
Potior vere Passivum est. III. 3. 111.
 — cum genitivo et ablativo. IV. 4.
Potis et *pote* frequentata Veteribus per omnia Genera et Numeros. II. 10. I. IV. 17. 3.
Præ est usitata comparationibus particula. II. 7. 2. IV. 6. 11.
 — notat tamen maxime Superlationem quandam. IV. 6. 12.
 — adhibetur etiam post Positivum et Superlativum, immo etiam post Verba. IV. 6. 11.
Præconium. IV. 4. 72.
Præconium *facere.* IV. 4. 72.
Prægnans. IV. 4.
Præluere *facem.* IV. 17.
Prænomen fuit prius et antiquius nomine Gentilicio, licet post hoc inventum ita demum fuerit appellatum. I. 7. 11.
 — erat maxime proprium Nomen singulorum hominum. IV. 15. 31.
Præpetes *aves.* IV. 4. 46.
Præpositiones quædam sunt potius Adverbia. I. 16. 1.
 — discrepant natura ab Adverbiis. I. 16. 1. extr.
Præpositiones sæpe sine ullo casu solæ ponuntur. III. 5. 2. III. 12. III. 14. 39.
 — sæpe etiam per Ellipsin omittuntur. IV. 6.
 — temporis expressæ et omissæ. II. 5. IV. 6. 16.
 — cum aliis præpositionibus compositæ vel conjunctæ, ut, *inane*, etc. I. 16. 10. IV. 4.
 — cum Pronominibus Adverbialiter sumptis, ut, *Adeo*, *Adhuc*, etc. III. 14. 7. III. 14. 39.
 — cum Adverbiis. III. 14. 39.

- cum Nominibus, *præmodum*, *postmodo*, etc. III. 14. 7. et n. 39.
- nominibus Urbium additæ, Regionum ablata. II. 5. IV. 6. I. et 2. et 3.
- accusativum regentes, veluti *extra*, *præter*, intelliguntur sæpe post verba composita cum *ex* vel *præ*. III. 3. 9. et n. 49. et 94. et 127. III. 5. 2.
- cum verbis compositæ repetuntur sæpe expressæ, sæpe etiam per Ellipsin omittuntur. III. 3. 6. et n. 9. III. 5. 2.
- Præquam*, *Præquod*. II. 7. 2. III. 14. 9.
- Præsens pro Futuro. I. 13. 4. I. 14. 4. I. 15. 2.
- pro Præterio. I. 13. 4. I. 14. 3. I. 15. 2. et n. 6.
- in narratione rei præteritæ notat plerumque rem longioris moræ. I. 15. 6.
- in *Præsentiarum* defenditur. II. 3. 8.
- Præstare*, quid proprie notet. III. 3. 10.
- Præter* a *præ* notat etiam *ante*. III. 3. 9.
- Præteritum perfectum Subjunctivi simul etiam Futurum significans, ut, *amaverim*. I. 13. 6. init.
- Infiniti in Sensu Futuri non occurrit. I. 14. 4.
- Præterquam*. III. 14. 7.
- Præ ut*. III. 14. 9.
- Premere vitem falce*. IV. 4. 134.
- Premi* dicitur *vinum*. IV. 4.
- Pridie*, *postridie*, explicatur. I. 16. 6. IV. 4. 118. IV. 12. 11.
- Primus* ab antiquo *pris*, et hoc a *ᾤρι* pro *ᾤρις*. I. 16. 6.
- Priscianus refutatur. I. 13. I. II. 13. I. IV. 6. 4. extr.
- Pristinus* notat idem quod *Prior*. I. 16. 6.
- Pro* est præpositio pretii, emtionis, et permutationis. IV. 6.
- post *Quam*. Veluti *Major quam pro pede*. II. 7. 2.
- sequente *Quam*. II. 7. 2.
- Procul* unde derivetur, et quid significet. I. 16. 7.
- Procus* et *Procax* unde. I. 16. 7.
- Proficiscor* vere Passivum est, cujus Activum *Proficisco* in usu fuit. III. 3. III.
- Pronomina habent naturam Nominum partim Substantivorum, partim Adjectivorum. I. 2. 7.
- an declinentur. I. 2. 10. I. 8.
- Pronomen demonstrativum Genere et Numero conveniens suo Substantivo, licet respiciat res superiores. Veluti, *Eas gratias Diis agere*, pro, earum rerum. IV. 12. 8.
- Pronunciatio Linguae Latinae secundum Accentus et productionem vel correptionem vocalium fiebat olim, non semper secundum metricam syllabarum quantitatem. I. 3. 1.

- Prope, propius, proxime.*
Eorum constructio. I. 11.
3. I. 16.
- Propemodum.* IV. 2. 1.
- Properare aliquid.* III. 3. 112.
- Propertius* expl. III. 3. 45.
IV. 4. 27. IV. 7.
- Propinquus* unde. I. 11. 3
cum *Propinquiore* Substantivo non semper conveniunt Adjectiva vel Verba in constructionibus. IV. 8. 3.
- Proprius* construitur cum Genitivo et Dativo. II. 13. 13.
- Propria* Nomina etiam Genus habent, et recipiunt Adjectivum. I. 7. 11. et 12.
— etiam Pluralem Numerum. I. 7. 12.
— constantius servant antiquissimam scripturam, quam Appellativa. I. 11. 2.
- Propter* quasi *propiter* est Adverbium. I. 16. 1.
— absolute positum. *ibid.*
- Propter* vel simile ante infinitum per Ellipsin omissum. III. 6. IV. 6. 19.
- Prorsus* Adverb. quid proprie notet. IV. 17. 7.
- Prosa* et *prorsa* oratio. IV. 4. 94. IV. 17. 7.
- Prosodia* diversa eorundem vocabulorum. IV. 14. 13.
- Protenus.* III. 14. 40.
- Providere* et *Prospicere* habent etiam facti significationem. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 12.
- Prudentius* expl. IV. 4. 37.
extr.
- Pudeo.* III. 1. III. 3.
- Pudicus* a *Pudeo.* I. 11. 3.
- Pugnare pugnari.* III. 3.
- Pullus*, Ejus etymon. I. 10. 4.
- Pulte* pro *Pane* vescebantur antiquissimi. IV. 15.
- Putare*, quid proprie, quid analogice significet. IV. 15. 14.
- Q.
- Quadrare* active et neutraliter. III. 3. 114.
- Qualis* a *qua.* III. 14. 7.
- Qualis* a *quasillus.* I. 10. 4.
- Quam* particula, unde, et quid significet, Quæ ejus constructio. III. 14. 7.
— est origine sua Accusativus femininus Relativi Pronom. III. 14. 7.
— ab ea derivatur *Quantus*, et *Quando.* III. 14. 7. init.
— in comparatione non conjungit similes casus. II. 10.
— hinc duriores locutiones et Ellipses, veluti *plusquam*, *quantum*, etc. *major*, *quam cui possit nocere.* III. 14. 7.
- Quam doctissimus*, *sanequam*, et similia. III. 14. 7.
- Quam* et *quantum* sibi respondent, et aliquando proxime junguntur. III. 14. 7.
- Quam* pro *postquam*, *antequam*, et *magis* vel *potiusquam.* II. 9. 5. IV. 7. 7. et 8.
- Quam* per Ellipsin omissum

- post Comparativum, ut
plus quingentos colaphos.
IV. 2. 1. IV. 7.
- Quam pro numero*, et similia.
II. 7. 2. IV. 7. 10. et
II.
- Quamvis* cum Indicativo et
Subjunctivo. III. 14. 3.
— exponitur. III. 14. 2.
et n. 5. et n. 7.
- Quamvis licet.* III. 14. 2.
et 5.
- Quando et Quam.* II. 14. 7.
- Quandoque*, adhibetur pro
quando et *aliquando*, etiam
pro *quandoquidem.* III. 14.
II.
- Quanquam.* III. 14. 7.
- Quantitas Syllabæ ex abusu
sæpe mutata. I. 15. I. IV.
4. 48. IV. 13. I.
- non mutat naturam nu-
meri. IV. 4. 118.
- Quantus* a *Quam.* III. 14.
7. init.
- Quantum* construitur eodem
modo, ut *Quam.* III. 14.
- Quapropter*, III. 12.
- Quasi* vel *tanquam* per Ellipsin
omissa. IV. 7.
- Qui* et *Quis*, Græcæ origi-
nis et diversæ, quorum
obliqui casus conveniunt
in eundem usum et for-
mam, licet sint plerique
formati a *Qui.* III. 14. 7.
- Qui* etiam ab interrogationem
adhibetur. III. 14. 2.
- Quis* est Sextus Casus a
Quis. IV. 4. 69.
- Quid hominis*, *Quid rerum.*
IV. 4. 82.
- Quidem* absolute, etiam sine
subsequente Adversativa,
- et tunc notat *certe.* III.
14. 26. et 29.
- pro ipsa Adversativa,
III. 14. 26.
- cum aliis particulis,
ut, *quidem certe*, et *qui-
dem*, *ne quidem*, etc. III.
14. 26. et n. 35.
- Quiesco*, activum, sed ma-
xime Neutrum. Construitur
etiam cum Dativo, et
cum Verbo Infinito, III.
3. 116.
- Quintilianus expl. I. 2. 4. I.
2. 6. I. 7. 4. I. 7. 7. I.
12. 6. I. 15. I. II. 12.
III. 3. 137. et n. 138.
IV. 4. 10. IV. 6. 2. IV.
15. 2. et n. 29.
- Quintus* a *quinque*, et pro-
inde antiquior est scrip-
tura *Quinctius*, unde Gens
Quinctia, *quinctilis*, I.
II. 2.
- Quis*, *Aliquis*, cum Plurali,
IV. 10. I.
- Quivis*, etc. explicantur,
III. 14. 7.
- Quo* est etiam Dativus, pro
Quoi, a *Qui*, III. 14. 7.
et n. 39.
- Quo* post *Non*, IV. 12. 2.
- Quo* et *Unde* cum Accusa-
tivo, IV. 5.
- Quo* pro *Ut*, IV. 4. 69.
- Quoad* unde sit ortum, III.
14. 7.
- Quoad*, pro *Quod ad*, non
est Latinum, IV. 5.
- Quoad ejus fieri potest*, III.
6. I. IV. 4. 84.
- Quocirca*, III. 12. I.
- Quod ejus facere potero*, III.
6. I.

- Quod* in initio periodi, vel in medio post nomen alterius generis, I. 15. I. IV. 5. 9.
- Quod* in transitu ab uno ad aliud, et sæpe seq. *si*, *nisi*, *utinam*, etc. IV. 5. 9.
- Quod* cum Genitivo pro *Quantum*, III. 6. I. III. 14. 7. IV. 4. 77. et 84.
- Quod* inter duo verba finita, ut *Dico quod*, III. 14. 16.
- Ejus constructionis ratio, III. 14. 16.
- Quod* post verbum Substantivum; ut, *jam diu est*, *quod non feci*, III. 14. 20. IV. 4. 52. et 81.
- Quomodo* habet ultimam aliquando correptam, at minime, si separetur, IV. 4. 48.
- Quondam*, *Quoniam*, ab antiquo *Quom* pro *Quum*, IV. 15. 24.
- Quotannis*, IV. 5.
- Quum* et *Tum*, sunt Accusativi Græci, *ὄν*, vel *ὄν* et *ῥόν*. III. 14. 7. IV. 15. 24.
- Quum* post *Est*, IV. 4. 52. extr. et n. 26.
- R.
- R** *Anunculus*, I. 10. 2.
- Rastrus* an *Raster*, IV. 4. 104.
- Reciproca promiscue usurpantur in prima et secunda persona. II. 12. init.
- imo semper, quando sermo non est ambiguus. II. init. 12.
- Reciprocorum varius et rarior usus. II. 12. 1.
- pro Reciproco aliud Pronomen adhibitum. II. 12. 3.
- Reciprocum *Se* omittitur sæpe post verba Activa. III. 3. 8. III. 3. 10.
- Recta via*. IV. 4.
- Recte* absol. pro recte se habet res vel Homo. IV. 4. 110.
- Recte* pro *Nihil*. IV. 14. 25.
- neq. Recte alicui dicere*. IV. 14. 26.
- Refert* cum Dativo. II. 4. 4.
- primam habet longam. III. 5. 3. extr. et n. 7.
- Refert illius* recte dicitur. III. 5. 3.
- cum Nominativo. III. 5. et n. 6.
- Refert mea*, et simpl. *Refert*, pro *Expedit*. III. 5. 3.
- Refert mea magni*. III. 5. 5.
- Regere* in Syntaxi quid sit. II. 2. 2. III. 1.
- Regionum nomina æque ac Urbium in Genitivo. IV. 4.
- nomina sine Præpositione. II. 5. IV. 6. 3.
- Regnari* passive. III. 3.
- Regredior*, *regredior*. III. 3. 119.
- Relativum pronomen inter eadem Substantiva utrimque expressa. II. 9. init.
- sæpe non habet ante se id Substantivum, ad quod in constructione refertur. II. 9. 1. IV. 12. 5.
- sæpe nec ante nec post se Substantivum habet. II. 9. 2. et 4.
- in parenthesi sine præcedenti Substantivo, ut, *qui tuus amor*. II. 9. 5.
- Relativum sæpe refertur ad sensum verborum, quæ præcedunt, vel ad aliud

- Substantivum, quam quod præcedit, ita ut ab eo, quod præcedit, in Genere et Numero discrepet. II. 9. 4. III. 3. 30. IV. 4. 80. IV. 10.
- genere non conveniens cum præcedente Substantivo. II. 9. 4. IV. 4. 80.
- genere conveniens cum posteriore Substantivo, non cum priore. IV. 12. 8.
- Græcissans, seu casu suo conveniens cum præcedenti substantivo. IV. 12. 1. et 2.
- Renunciare* cum Dativo. IV. 4.
- Repetitio ejusdem Nominis Substantivi, ante et post Relativum Pronomen. II. 9. init.
- Repetundarum* scil. pecuniarum. IV. 4.
- Requiescere aliquid*. III. 3.
- Res*, pro *Re*; *Ut Rem natam video*. IV. 4.
- Res*. IV. 15.
- Rorare* active, et neutral. III. 3. 121.
- Rude* donatus. IV. 4. 135.
- Rudens* scil. funis. IV. 4.
- Ruere se*, vel *aliquid*. III.
- Rufianus (Jul.) explic. III. 3. 137.
- Rus* etiam cum Præpos. IV. 6. 4.
- Rure* et *Ruri* dicitur in Ablativo, II. 7. IV. 6. 4. S.
- S** *Acer* Homo et *Res* pro Exsecrando. IV. 14. 27.
- Sacræ* res usui hominum erant exemptæ in perpetuum. IV. 15. 27.
- Sæpe* fuit Adjectivum. I. 11. 3.
- Sagio* olim, et *Sactus*, pro quibus dein *Sancio* dicebatur, et *Sanctus*. IV. 14. 24.
- Salarium*, et similis formæ vocabula. IV. 4. 6.
- Salio* et *σάλιστος* ab Hebræo *שָׁלוֹן*. IV. 15. 24.
- Sallustius exp. I. 15. I. I. 15. 5. I. 18. I. II. 9. 4. et n. 5. et n. 7. III. 3. 124. et n. 131. IV. 4. 27. IV. 6. 8. IV. 7. 2. IV. 8. 3. et 5. IV. 10. 3. et 6. IV. 11. 3. IV. 12. 8. et I. 14. 1.
- Sallustii et Ciceronis mutæ Invectivæ non sunt genuinæ. III. 14. 25.
- Saltare* cum Accus. III. 3.
- Salus* et *Salvus* a Gr. *σῆσις*. IV. 14. 23. extr.
- Sanctii liber titulo *Originum*. IV. 16.
- Sanctus* a *Sagio*. IV. 14. 24.
- Sapere patruos*, etc. III. 3.
- Satagere rerum suarum*. II. 3. 12.
- Satin' salva?* et *Satin' salve?* IV. 4. 110.
- Satin'* pro *Verene*, in Ellipsi rariore. IV. 2. 1.
- Scriptura S. expl.
- Lucas. III. 4. 7. Acta Ap. IV. 4. 37. et IV. 12. 2.
- Paulus. III. 4. 6. IV. 14. 27.
- Scutella* derivatur non a *Scutum*, sed a *σούτιον*. I. 10. 3. extr.
- Sectoræ arariæ*, *ferrariæ*, etc. IV. 4.
- Secundum* a *sequendo*, non est Præpositio. I. 16. 1.

- ejus Ellipsis explicatur. *ibid.*
- Secus* est Adverbium, derivatum a Verbo *Sequor*. I. 16. 9. Ponitur et pro Male. IV. 14. 28.
- Sedere* dicitur, quod decretum est. IV. 4. 114.
- Semel tantum quæ occurrant in L. Latina, aut quæ aliis similibus probari nequeant, reperiuntur quoque apud Veteres. II. 3. 8.
- Seneca Tragicus expl. II. 3. 14. IV. 16.
- Philosophus. III. 14. 23.
- Senecæ Philosophi Latinitas. III. 14.
- Senecta* adjectivum est. IV. 4.
- Sequor* Passivum, quid notet. III. 2. 3.
- Serpens* adjectivum. IV. 4.
- Sertum* adjectivum. IV. 4.
- Servat domi* absolute. IV. 4. 26.
- Servire aliquem*, et *servire servitutem*. III. 3. 123.
- Si* per Ellipsin omissum. IV. 7.
- Si*, refertur ad *Ita*. IV. 7. 3.
- Sibilus* adjectivum. IV. 4.
- Sidere*. III. 3. 124.
- Significationes unius Vocabuli diversissimæ, sed ex consequentibus semper factis ortæ, veluti, *Mactare* et *Immolare* pro *Obtruncare*. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8.
- Significatio Verborum usu et constructione ipsa sæpe reperiuntur valde mutata, et ita, ut Passiva habeant speciem Activæ significationis. III. 2. 3. III. 3. 8. et n. 10.
- Significatio Vetus Vocabulorum sæpe tractu temporis tandem obliteratur. IV. 15.
- Silius Italicus. II. 4. 6.
- Simultas*. IV. 16. 19.
- Sinere* et *Desinere* sunt Activa. III. 3. 43.
- Singularis Numerus et præpositio *Cum* construuntur cum verbo Plurali. IV. 10. 4.
- Sinistimus* superl. a *Sinister*. I. 11. 2.
- Sive*, et *seu*, pro *vel si*, etiamsi. IV. 7. 12.
- Sollemnis* est Simplex a *Sollus*, sed postea scriptum *solennis*, et male acceptum ab ipsis Veteribus. IV. 17. 1.
- Sollers*, *sollicito*, a *Sollus*, duplici L scribenda. IV. 17.
- Solum terræ*, *humi*. IV. 4.
- Sonare aliquid*. III. 3.
- Species* in re Gramm. I. 3.
- Sperare* pro *expectare*. IV. 14. 22.
- Stat conferre manum*, et similia. IV. 4. 114.
- Stativa* castra. IV. 4.
- Stipulationis formula. III. 4. 15.
- Studere aliquid*, et *alicujus*. III. 3. 126.
- Sub* præpositionis varius usus, et significatio. IV. 6.
- notat etiam paulo ante et paulo post. IV. 6. 6.
- Subjunctivi usus et natura ac ratio appellationis. I. 13. 1.
- Subjunctiva per se futurum non significant, sed Ellipsis in iis suppressa id facit. I. 13. 4. et 6.
- sæpe tamen ita occurrunt, ut Futurum Indicativi

- simpliciter pro iis poni possit. I. 13. 4. extr.
- Subjunctivi Imperfectum pro Præterito, et Futuro, et Officio. I. 13. 5.
- Præteritum Perfectum, et Plusquam perfectum notat sæpe Præteritum in Futuro tempore. I. 13. 6. et 7.
- Futurum in RO, habet etiam significationem Præteriti. I. 13. 6.
- Subjunctivorum Ellipticæ locutiones. I. 13. 1. I. 13. 6.
- Substantivum verbum *Est* cum infinito, pro, *Licet*, *Datur*, *Evenit*. IV. 4. 24. et n. 52.
- cum Nomine Verbali *est cautio*, etc. IV. 4. 52.
- sequente *Quod*, *Cur*, *Cum*, *Ubi*, *Ut*. III. 14. 20. IV. 4. 52.
- cum Genitivo. IV. 4. et n. 102.
- ante et post se eundem sæpe habet casum. II. 6. 2.
- Substantivum Verbum et Participium *Ens* per Ellipsin omissum. IV. 4. 27.
- Substantivum Nomen cum Adjectivo coalescit quasi in Unum et sic ab utriusque significatione regitur Genitivus, ut, *Ejus Herilem Filium*, II. 13. 13.
- Succernere* in resp. ad L. K. §. 2.
- Sucula* ab *ſua*, I. 10. 6. extr.
- Sudare* cum Accus. et *Sudatus* passive, III. 3.
- Suetonius expl. II. 9. 5. IV. 4. 27. IV. 6. 1. IV. 8. 1. IV. 8. 3. IV. 13. 6. IV. 14. 3.
- Sufficere*, III. 3.
- Sulpicius Severus expl. IV. 8. 1.
- Summa res*, et absolute *summa*, IV. 4. 105.
- Summus* pro *Supimus* a *Supra*, I. 11. 2. II. 11. 17.
- Superlativi* appellatio unde, II. 11. 1.
- Superlativi Pleonasmus*, *maxime pessimus*, IV. 9. 3.
- Superlativa* in *Unus* vel *Imus* exeuntia, I. 11. 2.
- Superlativa* junguntur cum genitivis sui generis potissimum, sed latius aliquando sumpti. II. 11. 16.
- significant ultimum excessum, sed non semper, nec mathematicè ultimum, II. 11. 1. et n. 10. 11. et 12.
- notant etiam simplicem significationis intensionem, ut, *beatissimus*, pro, *valde beatus*, II. 11. 1. et n. 10.
- notant etiam Comparationem quandam, sed quæ consistit in excessu quodam supra alios, II. 11. 1. et 12.
- etiam de duobus adhibentur, II. 11. 11.
- diversæ formæ, I. 11. 5, etc.
- Supersedere* quid proprie notet et quæ constructionis ejus ratio, III. 3. 129.
- Supina* et *Gerundia* promiscue adhibentur, et unde sic dicta, III. 9. 1. init.
- Supinis* non accensenda participia passiva, III. 9. 1.

- Supina vera sunt Nomina, III. 8. 2. III. 9. 1.
- Supina in UM significant finem, non motum, III. 9. 1.
- expressas etiam ante se habent Præpositiones, III. 9. 1.
- in U, sunt Ablativi, non Dativi, III. 9. 1. et III. 9. 2.
- Suppeditare*, III. 3. 130.
- Suppeto*, III. 3. 131.
- Supplicare*, III. 3. 81. extr.
- Syrigo*, et *Surrigo*, III. 3. 132.
- Sctinum* scil. opificium, IV. 4. 21.
- Syllepsis Generis, Numeri, et utriusque, I. 7. et IV. cap. 10.
- Synchysis Constructionis, IV. 11. 3.
- T.
- T** Acitus exp. III. 3. 139.
- IV. 15. in resp. ad L. K. 6. 5.
- Tædet* cum Nominativo, III. 1.
- Tædet me ciborum*. IV. 3. 4.
- Talis* unde. III. 14. 7.
- Talus* a *Taxillus*, et hoc a *Tango*. I. 10. 4. init.
- Tam* & Græco *ταμ*. III. 14. 7.
- Tame*, quasi *ταμ*, vel sic III. 14. 20.
- Tamesi*. III. 14. 10.
- Tandem* a *tam*. III. 14. 7.
- Tanquam* pro *Tam quam*. III. 14. 7.
- Taur* etymon. IV. 14. 11.
- Tectum* adjective. IV. 4.
- Tectium opus*. IV. 4.
- Telua texo*. I. 10. 4.
- Telinmunguentum*. IV. 4. 137.
- Τεταος, Τέμετιν. IV. 15. 4.
- Temla* antiquissimis temporibus nulla erant, sed eorum loco *Luci*, IV. 16. 6.
- Tempora duo vel plura sæpe. Uno Verbo, vel Verbo et Participio conjunctis, significantur. I. 13. 6. init. I. 15. 2. 3. et 4. III. 10. 2. III. 11. 3.
- Temporis spatium notatur solo Accusativo, vel etiam Ablativo, sed per Ellipsin Præpositionis. II. 5. init. IV. 4. 126. IV. 6. 16. et 18.
- notandi locutiones quædam explicantur. II. 5. init. II. 9. 5. IV. 6. 18.
- Præsentis notandi phrasæ ita laxè plerumque sumuntur ut contineant etiam Ante, et Post. I. 13. 4. I. 15. 2. IV. 6. 6. et 18.
- Tempus Futurum formatur maxime a Præterito. I. 15. 8.
- Tempori* est Ablat. pro *in tempore*. II. 7.
- Tempus et tempora Capitis*, Unde. IV. 15. 4.
- Tendere iter*. III. 3. IV. 4. 23.
- Tenus*. III. 13. init.
- Terentius expl. I. 13. 1. I. 15. 4. II. 3. 7. II. 8. II. 9. 1. III. 3. 116. III. 5. 3. init. et n. 4. III. 6. 5. III. 14. III. 14. 30. IV. 4. 86. bis. IV. 6. IV. 7. 4. IV. 11. 3. sapius.
- Terminationum varietas facit diversitatem Casuum et Generum. I. 6. 4.
- Terra procumbere*. IV. 4.
- Tertia persona pluralis sine expresso Nominativo, ut *Dicunt*. IV. 4. 39.

- Thucydides explic. I. 6. 4.
 Tituli Paradoxorum Ciceronis, tum Martialis, Valerii Maximi, Horatii, non sunt genuini. III. 14.
Tollere liberos. IV. 15. 5.
Torrens Adject. IV. 4.
Tum et *Tunc* a Græco ^{τῷ}. III. 14. 7. IV. 15. 24.
 Tzetzes expl. IV. 14.
 V.
V Latinorum inter duas vocales interpositum, ortumque ex digamma Æolico. IV. 16.
 V præponitur Vocabulis a Vocali incipientibus. IV. 16.
 V inter vocales, in derivationibus, sæpe eliditur. IV. 16. 7.
Vacillo vel a *baculus*, quasi baculo nitens incedo, vel potius a *Vaco*. I. 10. 6.
Vades a *Vadendo*, et quomodo. IV. 15. 15.
Vadimonium facere, *constituere*, *promittere*, etc. ibid.
Væ, cum Verbo Substantivo. IV. 5. 1.
Valedicimus etiam illis, quos abdicamus, et a nobis volumus segregatos. IV. 14. 22.
 Valerius Maximus. II. 13. III. 3. et n. 135. III. 8.
 Valer. Probus Grammaticus. I. 12. 7.
 Valla defenditur. IV. 7. 6. et in Præfat.
Vapulare quid sit. I. 13. 6.
 Varro exp. III. 3. et n. 136. 78. IV. 4. 4. IV. 4. IV. 7. 5. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 14. IV. 15. 15. et 21. IV. 16. 16.
Vasa a *vasis*, unde et *Pasco*: proprie erant eduliorum. IV. 15. 15.
Vas in Nominativo. IV. 15. 16.
Vel solum. IV. 2. 1. IV. 7. 15. et 16. IV. 15.
Vel si pro etiamsi. IV. 7. 12.
Vel adhibetur etiam, quando rem laxius prolatam uno tantum, sed præcipuo, argumento probare volumus. IV. 7. 15.
 Vellejus Pat. IV. 13. 6.
Velum a *vexillum*, et hoc a *Veho*. I. 10. 4.
Veneo et *venum*. III. 3. 139.
Venti etymon. I. 1. 4.
Ventilare explic. III. 3. 140.
Ventris etymon. I. 1. 4.
Verbi Gramm. definitio. I. 12. 1.
 Verba quædam modo Activæ, modo Neutralia. III. 2. 1. III. 3. 10. et n. 66. et 81.
 Verba ejusdem originis, sed in Activam et Neutram significationem divisa, et ideo diversæ forme seu Conjugationis, veluti *Placere* et *Placere*, *Fugare* et *Fugere*, etc. III. 2. 1. III. 3. 18. 20. 61. 67. 85. et 86.
 Verba Actionem et Passionem per Terminacionem O et OR vere olim denotarunt. III. 2. 3. init.
 Verbum unum semel tantum positum in duplici ament significatione. IV. 4.
 Verbum unum ad plura refertur constructione non item significatione. I. 8. 5.
 Verbum unam, ut e Ad-

- jectivum, sæpe remotiori
 Nomini potius se accom-
 modat, quam propiori.
 IV. 8. 3.
- Vereor* proprie quid notet.
 III. 2. 3. III. 3. 141.
- Vero*, et *Verum* in simplice
 affirmatione: quæ ejus
 ratio. IV. 2. 1.
- Versus* est Adverbium, non
 Præpositio. I. 16. 10.
- Vertere* absolute positum,
 et *Versari*. III. 2. 2. III. 3. 8.
- Vertex* et *vortex* idem, a
vertendo. IV. 15. 3.
- Vescor*, quid proprie signi-
 ficet. III. 2. 3.
- Vesci aliquid*. III. 3.
- Veteres ipsi sæpe non in-
 tellexerunt satis locutiones
 suæ Linguae. I. 15. 1.
 III. 2. 3. III. 3. 6. et n.
 10. 88. et 97. extr. III.
 5. 3. III. 8. 2. III. 11. 1.
 et n. 3. IV. 4. 48. et 78.
 IV. 17. 1. extr.
- Via* ab *via*. IV. 16.
- Vicarius* servus. IV. 4.
- Vicem meam*, etc. pro *in*
vicem. IV. 13.
- Victrix*, *Ultrix*, et similia
 sunt Adjectiva, etiam in
 Singulari. I. 7.
- Videre animo* pro *Conside-*
rare diligenter. IV. 15. in
 resp. ad L. K. §. 2. et §. 7.
 — pro *expetere et cavere*.
 ibid. §. 12.
- Vindicta*, quid sit. IV. 4. 133.
- Vinea*, a *vite*, et intelli-
 gitur *porticus*, cui similis
 est *Vinea* bellica. IV. 4. 40.
- Vinetum*. Ibid.
- Vinum* ab *oinv*. IV. 16.
- Viola* a Græco *ῥο*. Ibid.
- Violo* et *violentus* a *vis*. IV.
 16. 20.
- Virgilius expl. I. 15. 5. I.
 16. 7. II. 7. 4. II. 13.
 15. III. 3. 88. III. 8. 6.
 III. 8. III. 14. IV. 4. IV.
 6. 8. IV. 7. 14. IV. 16.
- Vis* in *Quivis*, *Quamvis*,
 etc. III. 14. 7.
- Vitis* a Gr. *ῖτος*. IV. 16.
- Vitruvius expl. II. 3. 8.
- Vivere vitam*. III. 2. 2. III.
 3. 143.
- Vix* in explicando dividi
 aliquando debet, ut solent
 Negationes dividi. IV. 7. 5.
- Univoca*. IV. 14.
- Vocabula quæque unam pri-
 mitivam habent significa-
 tionem. IV. 14.
- Vocabula earundem literarum
 et quantitatis, diversa
 tamen. IV. 14. 13.
- Vocabulo ex Eodem facta
 Duo diversa per usum
 diversæ prononciationis et
 scriptionis. I. 3. 2. III. 3.
 132. IV. 15. 3.
- Vocativus est secundæ per-
 sonæ. II. 6. 1.
- Vocativi usus, maxime in
 Adjectivis post Participia.
 II. 6. 2.
- sæpe pro eo tunc ad-
 hibetur Nominativus. II. 6.
- Vocativus in I declin. Sec-
 undæ, penultimam, licet
 brevem, acuit. I. 3. 1.
- Volo*, *volare*, ab *ἔλαω*. IV.
 15. 13.
- Volo*, *velle*, vel a *ἔλω*,
 vel ab *ἔλω*. Ibid.
- Voti damnatus*. IV. 4. 14.

- Urbium nomina sæpius sine, sed sæpe etiam cum Præpositione. II. 5. IV. 6. 2. — in genere Masculino. I. 7. II. — in Plurali. I. 7. 12.
- Usque ex Gr. *ὡς*. I. 16. 9. III. 14. 39.
- Usurpare notat maxime, aliquid non suum sibi vindicare, et ita eo uti. IV. 17. 8.
- Usurpari uxor alicujus dicitur, quæ apud alium agit, ut Viri Usucapio interrumpatur. Ibid.
- Usus sæpe ab Analogia recedit. I. 1. 6. I. 14. in primis. III. 3. et n. 109. III. 11. 1. et n. 3.
- Usus in Abusum degenerans, et significationem mutans. III. 2. 3. III. 3. 6. et n. 8. et n. 10. et n. 78. et n. 109. III. 8. 2. III. 11. 1. et n. 3.
- in Usu loquendi dominatur sæpe etiam Casus. I. 15. I. III. 2. 3. extr. III. 8. 2. III. 9. 1. IV. 6. 2. IV. 15. 15.
- Usus phraseon proprius, Veluti, *verba facere*, non agere; *Gratias agere*, non facere, etc. IV. 17.
- Usus est ponitur in omnibus ferme eodem sensu et constructione, qua *Opus est*. IV. 15. 8.
- Ut pro *utinam*. IV. 5. IV. 15.
- Ut cum creditur significare *quamvis*, *postquam*, etc. semper tamen est Similitudinis particula. IV. 5. IV. 15.
- Ut etiam cum Indicativo construi posse putat Scioppius. IV. 7.
- Ut semper per Ellipsin omititur ante *Ne* solum. IV. 7.
- Ut ne conjungitur. Ibid.
- Ut post verba *Metuendi* quid notet: nunquam pro *ne* ponitur. IV. 15. 29. — etiam post *Terreo*, *Horreo*, et similia. Ibid. — etiam post Nomina, et alia Vocabula similis significationis. Ibid.
- Uti quid proprie notet. III. 2. 3. pro *Uti* dixerunt olim *Oiti*, hinc forsitan *Oitium*. IV. 16. 15.
- Uti aliquem. III. 3.
- Utinam per Ellipsin suppressum. IV. 7. 20. — ejus constructionis ratio. I. 13. 1. III. 13. 1.
- Utroque est Dativus, III. 14. 39.
- Y.
- Y Græcorum mutatur a Latinis in U vel I. IV. 16. 10.
- Z.
- Z Eugma. IV. 8. 1, etc.

